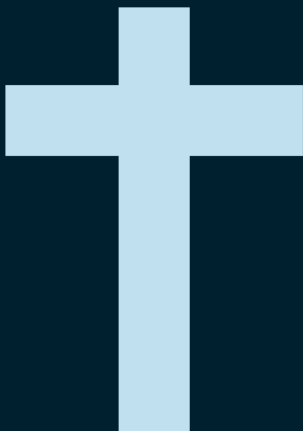

Kálaad Zεmbî : Sɔ,
á Gúgwáan

New Testament in Makaa

Kálaad Zembî : Sə á Gúgwáan

New Testament in Makaa

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Makaa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Makaa

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-11-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
d1606f4a-0ada-5be8-9b44-23b40e4b3495

Contents

Matiyô	1
Márkus	53
Lúkas	85
Yuánes	139
Misóólúgú	177
Buud ó Róma	226
1 Buud ó Kørênt	250
2 Buud ó Kørênt	272
Buud ó Galátia	287
Buud ó Ifêz	296
Buud ó Filipî	305
Buud ó Kolósia	311
1 Buud ó Tesaloníka	317
2 Buud ó Tesaloníka	323
1 Tímotê	326
2 Tímotê	334
Títus	339
Falmôn	343
Wəheburə	345
Zhâk	364
1 Pyêr	371
2 Pyêr	378
1 Yuánes	383
2 Yuánes	389
3 Yuánes	391
Yüdə	393
Mbúgúlú	396

Jɔɔ Kéel Matiyô nyə á cilə yí

Isá í dúgyá nə Jɔɔ Kéel Matiyô nyə á cilə yí

Nə Matiyô, nə Márkus, nə Lúkas zə bəd Yuánes wá bwá á cilə Jɔɔ Kéel mə Yésus-Kríst. Matiyô nyə nyə á tééd fwo bul bwiing matéédúlé mə cug mə Yésus, nə ntáán nyé, nə byélé dé, nə ikágá byé. Nyə á bul cilə shú ná Oyúden bwá mpúg ná Yésus wá jí Cí Zembí nyə á kaag yé. Matiyô mə cwééd ciyá «Faan» cə ija məwúm mótóon.

Jɔɔ Kéel mə Matiyô ji nə jé nkúmba sà ná nyə á sɛɛng fwámé məma kəw lá mínjígúlá mí Yésus tɔɔ icé í kaand itóon:

- (1) Kaand nyə á lás mbún dí gwów yí ngə lwágulə nda búúd bwá jálá nə bwánd Faan mə Zembí ná (lúu 5 kə kumə 7).
- (2) Mínjígúlá myá váál bwá jálá nə jaaw búúd Faan mə Zembí dɔɔng yí (lúu 10).
- (3) Mikanda zangbá mí ngə lwágulə ndimba sà á Faan mə Zembí yí (lúu 13).
- (4) Cug á omínyɔɔh í jálá nə bə Faan mə Zembí dɔɔng dí yí (lúu 18).
- (5) Nə váál múúd mə jálá nə ji mpwándád ná Faan mə Zembí í bá ntɔ yí (lúu 24 kə kumə 25).

Matiyô ngə lwágulə nyádí Jɔɔ Kéel dí ná Yésus ji Cí í á zə cwíy Faan ágúgwáan yí, nyə á zə sá ná buud bwá nyíg Faan dɔɔng dí, bwá bág nə icug í ngə kala mínjígúlá.

Impáámbá í Yésus (Lúk 3.23-38)

¹ Sá mə zə tɔɔlə impáámbá í Yésus-Kríst, mbyél mə *Dávid, mbyél mə *Aburaham.

² Aburaham nyə a byá *Izaag. Izaag mú byá *Yákwab. Yákwab mú byá Yúda bɔ́nɔ́h omínyɔɔh bɛ́. ³ Yúda mú byá Fares bá Zára, nyɔɔngú wáɔ wə Tamar. Fares mú byá Esrom. Esrom byá Aram. ⁴ Aram byá Aminadab. Aminadab byá Naáson. Naáson byá Salúmon. ⁵ Salúmon bá Ráhab bwá mú byá Bowaz. Bowaz bá Rut bwá mú byá Obéd. Obéd mú byá Yése, ⁶ Yése ka byá Dávid.

Njwú-buud Dávid bá kúsá mə Uri bwá mú byá Sálumun. ⁷ Sálumun mú byá Robwam. Robwam byá Abiya. Abiya byá Azaf. ⁸ Azaf byá Zhwozafat. Zhwozafat byá Zhworam byá Oziyas. ⁹ Oziyas byá Yótam. Yótam byá Akwaz. Akwaz byá Ezekyas. ¹⁰ Ezekyas byá Manase. Manase byá Amon. Amon byá Zhwoziyas. ¹¹ Zhwoziyas músə byá Zhekoniyas bɔ́nɔ́h omínyɔɔh bɛ́. Ja jɔɔngú wə buud ó *Izəɔyél bwá á kə mikwám mí dóomb dí *Babilɔn yí.

¹² Nùɔ Babilɔn, Zhekoniyas músə byá Salátíyél. Salátíyél mú byá Zorobábel. ¹³ Zorobábel byá Abyúd. Abyúd byá Eliyakim. Eliyakim byá Azor. ¹⁴ Azor byá Sadog. Sadog byá Ashim. Ashim byá Eliyud. ¹⁵ Eliyud byá Elyazar. Elyazar byá Mátan. Mátan byá Yákwab. ¹⁶ Yákwab byá Yóseɔ, ngwúm mə Maríya. Maríya wɔɔngú wə nyə a byá Yésus, bwá dɔ́ jəw ná Kríst, Cəgye buud Zembí nyə á bwey kaag yé.

1:1 Rom 1.3-4; 2Tm 2.8; Mat 20.30-31
Rut 4.18-22

1:2 Mət 21.2-3; 25.26; 29.32-30.24
Rut 1-4

1:3 Mət 38.29-30;
1:7 2Ib 11.1-13.22

1:8 2Ib 13.23-21.20; 26.1

1:9 1Ib 26.1-28.27

1:10 2Ib 29.1-33.25

1:11 2Ib 34.1-36.21

1:16 Luk 1.27

¹⁷ Ntô ikala í búúdí á byél wûm nà in̄, téédálá wó Aburaham kà jé wó Dávid. Í á bə wûm nà in̄ wúlə wó Dávid kà jé ja buud ó Izurayél bwá á kə mīkwám mī dósomb dí Babilon yí. Bíl wûm nà in̄ í á nyingə byél tééd ja bwá á kə mīkwám dí yí kà jé wó Kríst.

Byélé má Yésus-Kríst

¹⁸ Byélé má Yésus-Kríst í á bə ntúga: Nyɔɔngá yé Mariya bá Yóseb bwá á bə nə cɛɛlá bā. Nji bwá kú fwo mpúya, Mariya mú ŋwa bum nə ŋkul má Nkɛŋkɛ Shíshim. ¹⁹ Yóseb nye mú táduga ná a wɛny cɛɛlá bā wɔɔngá. Nji nda nyə á bə tátəlí muud ná nyə á cɛɛl béégya nə Mariya shwoó, kú wá nyə shwón. ²⁰ A ngá táduga ntó, *éngales má Yawé mú zə lésa nə nyə ntámád ná: «Yé Yóseb Mwán má *Dávid, wo kú fúndə bálə Mariya, nəcə mwán jí nyə mwó dí éne ngə zhu wó Nkɛŋkɛ Shíshim. ²¹ A bá byá mwámudúm, wo bá gwiid nyə ná Yésus, nəcə nyə wó má bá cug kúl búúdí jé nə *misóm.» ²² Sólúgú ní wəsh í á bwəma nə ciyá Zembí nyə á bwey ci mpu má *múúdí micúndá yé dí yí, ná:

²³ Sás lá mudá njúl ná ncwíyē í bá ŋwa bum,

í mú byá mwámudúm.

Bwá bá dū jōw nyə ná Imanuwəl.

Jíná dɔɔng í kə ná Zembí jisə sádí.

²⁴ Ja Yóseb má juum yí, a mú sá nda éngales má Yawé nyə ámə ci nə nyə ná. Nyə á shwal bá Mariya, ²⁵ nji bá bwá kú sɛɛngya, kà jé ja Mariya má byá mwámudúm yí. Yóseb mú námá gwiid Mwán wɔɔng ná Yésus.

2

Ompuye ó isá bwá ká gúmal Yésus

¹ Yésus nyə a byél ŋwála á Betulehem, shí á Yudéa, Herod ngá jwú nə ləom. Ja Yésus má shín byél yí, bósól búúdí bwá á zhu ngɛɛ kósomb jwów í dū cúwo yí, zə jé Yurúsalem. Buud bɔɔngá bwá á bə məma ompuye ó isá, bwá á dū bigas wəacén-cení. ² Bwá á ka ngə jí ná: «Njwú *Oyúden ngá kúnəw byél yé, jí ngow? Sə á dág acén-cení yé kósomb jwów í dū cúwo yí. Sə má ká zə yə nyə gúmə.» ³ Lān ní í á ka zə tí Njwú-buud Herod makuú shí, bən̄n̄n̄ buud wā Yurúsalem bəsh. ⁴ Ntá a mú jōw mīlūlūú myá ofada nə *Oyígulí ó məcɛɛ wá kúl búúdí *Izurayél. A mú jí bwo ná bwá jáawug nyə kúl í á bə ná *Kríst mə bá byél yí. ⁵ Bwá ná né ná: «Betulehem, ŋwála á Yudéa.» Sā jɔɔngá wó *múúdí micúndá nyə á cilə yí, ná:

⁶ Yé Betulehem, ŋwála á Yudéa,

Wo kú dág ná wo wó má búl cwaáguwo mīngwála myá Yudéa myəsh dí, nəcə wúl mbyágá wó í bá bə cí ánúni.

Nyə wó má bá wíl kúl búúdí jām Izurayél.

⁷ Ntô Herod mú jōw ompuye ó isá óni shwoó, ná bwá mpúg jaaw nyə baan ácén-cení wɔɔngá nyə á tééd nyínúlə jon dí yí. ⁸ Ná ndé nyə mú kənd bwo Betulehem. Nyə ná: «Kagā. Bī kág mpu wámbulə kúl Mwán wɔɔng jisə yí. Bī má ká kwey nyə, bī mūsə zə jaaw mə, mə bāg námə kə yə nyə gúmə.»

⁹ Ja bwá má shín gwágulə njwú-buud yí, bwá mú kyey. Bwá mú kwo dág ácén-cení bwá á fwo dág kósomb jwów í dū cúwo yé, a ngá kə bwo shwóg. A mú kə ná ndé, kà jé kúl mwán nyə á bə yí, a mú shigula cínɔng gwów. ¹⁰ Ja bwá má

dúg ntó yí, bwé mú bul shwas. ¹¹ Bwé mú nyíi njów, dúg mwân bá nyooŋgá yé Mariya. Bwé mú kúd mampwoombá shí, yə mwân gúmá. Ná ndéé bwé mú juw íwóle byán, ŋwa ísá í gúmá bwé á zə nə ndi yí, cwámbulə nyə. Ísá byooŋg í á bə, nə or, nə *cáá nə *mír.

¹² Ná ndéé, Zembí mú kəwəli bwo ntámád ná bwé kú ná kwo kə wə Herod. Ntó bwé mú kyey zhí shúsúd, nyíngálə kə bwádí.

Bwé ká shwaaw nə mwân Igípten

¹³ Ja ómpuyé ó ísá bwé má shín kyey yí, *éŋgəles mə Yawé mú zə ləsha nə Yóseb ntámád. Nyə ná: «Wóólúg, wo ŋwág Mwân bá nyooŋgá, wo wúg nə bwo wa, bi kyéyug, kə shwaaw shí á Igípten, nəcé Herod nyə e sɔ́ ná a gwú mwân. Bí é kə ji nún, kə wóós ja má bá ci ná bi nyíngəg zə yí.» ¹⁴ Yóseb mú wóol, ŋwa Mwân bá nyooŋgá námá bulú nííd, bwé mú kyey kə shwaaw shí á Igípten. ¹⁵ Bwé á ji wu, kə jé ja Herod nyə á yə yí. Sóólúgú ní wəsh í á bwəma nda Yawé nyə á bwey lás wə *muud micúndá yé ná, ná: «Mə a jów Mwân wáam, nə a wúg shí á Igípten.»

¹⁶ Ja Herod má dúg ná ompuyé ó ísá bwé má shiig nyə yí, a mú jág gwág bów. A mú kənd buud bé Betulehem nə mánd mā kúná-kúnə, ná bwé kág gwú bwábudúm bəsh, tééd ikény kə jé booŋg wá mimbú mimbá. Nyə a féesh ntó bəféla baan ómpuyé ó ísá bwé á jaaw nyə yí. ¹⁷ Ntó sá múúd micúndá Zheremí nyə á bwey ci yí í mú zə bwəma. Nyə á ci ná:

¹⁸ Buud bwé á gwág ŋkwimbyé ŋwóla á Rama

nə məyə nə mimbúgú mí áyíyáág.

Rashel nyə á ŋgə ji bwân bé,

a ŋgə ban ná muud kú cweel nyə mpimbə,

nəcé bwân bwé cúgé ná.

¹⁹ Mpúsə shwíy má Herod, Yóseb njúl ná shí á Igípten, éŋgəles mə Yawé mú kə ləsha nə nyə ntámád. ²⁰ Nyə nə né ná: «Tówág! Nwanŋ Mwân bá nyooŋgá, wo nyíngəg nə bwo, kə shí á *Izəyél, nəcé buud bwé á ŋgə cəel gwú Mwân wá, bwé má shín yə.» ²¹ Yóseb mú tów, ŋwa Mwân bá nyooŋgá, a mú nyíngə nə bwo, kə shí á Izəyél. ²² Nji a mú gwág ná Mwân má Herod bwé á də jów nə Arkeláwos yé wə má shúgula nə ici yá Yudeá. A mú fúndə kəle wu. Zembí nyə á zə kəwəli nyə ntámád, a mú kə shí á Galilə, ²³ kə ji ŋwóla á Nazarət. Í á sɔ́y ntó shú ná bwé bəg də jów nyə ná: «Muud á Nazarət». Ntó, sá búúd ó micúndá bwé á bwey ci yí, í músə bwəma.

3

Iséy í Yuánes Nduu-buud

(Mak 1.1-8; Luk 3.1-18; Yuá 1.19-28)

¹ Na dúl fwála dí, Yuánes Nduu-buud nyə á wóós shí a shwéeshá á Yudeá. A mú ŋgə cúndə ná: ² «Céndágá mitédágá nəcé Faan á gwów mú kúná-kúnə.»

³ Muud micúndá Izayí nyə á shí bwey jaaw ləŋ mə Yuánes ní ná:

Muud ŋgə cúndə shí a shwéeshád,

a ŋgə ci ná: «Kwambuləgá zhí mə Cwámba,

bí sá íkwūŋ byé ná səndōŋ.»

⁴ Káándə Yuánes nyə á də bwáád yí, í á bə síyá nə mimyɔ́ mí *shamô, kandá yé á kug nə kúúdu cúdu. Nyə á də də ikájálá nə kwaan. ⁵ Ntó buud ó Yurúsalem nə booŋg wá shí á Yudeá tə booŋg wá fuundú ŋgwɔ́ Zhurdə bəsh bwé á də kə

nyádí, ⁶ ká ða magulá *mísóm tâm buud, Yuánes músə ka ða duu bwo ηgwəzə Zhurdê.

⁷ Ná ndeé, nə *Ofarizyêñ nə *Osadwisýêñ bwá á ða zə ηkí bulya ná Yuánes dúúg bwo. Nda nyə á dúg ntó ná, nyə á ka ηkáánd nə bwo ná: «Yé iyələkag íga! Bì má bále fúndə mpimbə Zembî má bá lwóya yí? Zə ámə kéwuli bí éne?

⁸ Wúmágá fwámé mpúmá*, í lwágúlá ná bí má cénd mítédégá yí. ⁹ Kúgá bəñji dúlá téduga ná: “Sá bāñ sá bí mpwonj buud má *Aburaham” nəcé mə mpú jaaw bí ná Zembî jì nə ηkul shwəzəla mákwóógá mága, sá mwo bwān ó Aburaham.

¹⁰ Mpugá ná zāñ í wál zə sámb míkəzəl mí ílfi máshugəd. Bwá é cal lífi jēsh í ádé wúmə fwámé mpúmá yí, bwá kul gwo kudad. ¹¹ Mee mə ηgə duu bí nə məjúwó shú lwólá ná bí má cénd mítédégá. Nji ηgwól múúd ηgə zə mə mpásə. A jì nə mpífá cə mə. Mə ampíyáyé ná mə yílúg nyə məηgwub mákuúd. Nywáá má bá duu bí nə Nkəñkə Shíshim nə kuda. ¹² A mbid fyafuga mbwád. A bá zə béeḡ búúd nda bwá ða fyaf ηkwáánd ná. A ηwa fwámé mpúmá nyé wá ηkundád; a yíl ílwáás, shwu kuda jì kú bwéle jímə yííd.»

Nduwán má Yésus

(Mak 1.9-11; Luk 3.21-22)

¹³ Ntó Yésus nyə a wú shí á Galilé, kə ηgwəzə Zhurdê wá Yuánes shú ná Yuánes dúúg nyə. ¹⁴ Nji Yuánes kú magulá. Nyə nə Yésus ná: «Í yida jəla ná wo wá dúúg mə, kú bə ná mə wá dúúg wo.» ¹⁵ Yésus mú bəsa ná: «Maguləg ná í yidag bə nda má ηḡá cì ná, nəcé í jəla ná sá jēsh í síyúg nda Zembî má céel ná.» Yuánes músə magulá. ¹⁶ Nji Yuánes nyə á shín duu Yésus yí, Yésus ηḡá ná wú məjúwó ði, jəñ í mú bāñ. A mú dúg Shíshim má Zembî í ηḡá shulə nda faf, zə jì nyə nyúúlúd. ¹⁷ Ná má wəla ðəəḡá, kál í mú cúwo jəñ, í ηḡá cì ná: «Mwān waamə alām wé éga. Nyádí wá lám wām wēsh wúsə yé.»

4

Sátan mə bwəwúlá Yésus

(Mak 1.12-13; Luk 4.1-13)

¹ Shíshim mú kə nə Yésus shí a shwéeshád ná Njwú məjamb kəḡ bwəwulə nyə. ² Yésus mú cì ídāw wu tâñ mwəw məwūm mánə, nə mwásə nə bulú. A mú ka gwág zha. ³ Mása məbwəbúlán mú zə wós nyádí. Nyə nə né ná: «ηkí wo jì *Mwān má Zembî, ciḡ nə məkwóógá mága ná má nyéḡ ídāw.» ⁴ Yésus mú yidá bəsa nə nyə ná: «Jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: Muud cugə nə ηkul cugə nji nə ídāw. Nji muud má cugə nə ciyá jēsh í wú mpu má Zembî dí yí.»

⁵ Njwú məjamb mú kə nə nyə ηgwála má Zembî. A mú kə tâl nyə zhwaáḡḡ *Mpáanzə Zembî dí gwəw. ⁶ Nyə nə né ná: «ηkí wo jì Mwān má Zembî, bí dúḡ nyúul, kə kud shí. Nəcé jì cilyá Kálaad Zembî dí ná: Zembî mə bá lésha nə *wəéḡəles bə shú dwô. Bwá é ηkēny wo məbwád shú ná kuú wô í nda bwīm bəḡḡá.»

3:7 iyələkag: 12.34; 23.33 mpimbə Zembî má bá lwóya yí: 24.15-25, 37-39 * **3:8** Mpumá nyəḡḡ wá misóslúgá. **3:9** Luk 1.54-55; Yuá 8.39; Rom 2.28-29; 4.12 **3:10** 7.19 **3:11** Luk 3.16 **3:12** Zhe 13.24; Mat 13.30 **3:15** 5.17; 28.19 **3:16** Iza 63.19; Eze 1.1-3; Yuá 1.51; Mís 7.56; Mbú 4.1; 19.11 **3:17** Iza 42.1; Sôm 2.7; Mat 12.18; 17.5 **4:1** Heb 2.18; 4.15 **4:2** MmN 34.28; Mat 6.16-17 **4:4** Mbá 8.3 **4:6** Sôm 91.11-12

⁷Yésus mú b̧sa nə né ná: «Jí námá cilyá ná: “Wo ajéláyé nə bwówulə Zembî woó Yawé.”»

⁸ Njwû mājamb mú nyingə ɲwa nyə, kə nə nyə wúl məma mbáj dí gwôw. A mú lwágulə nyə məfaan məsh mâ shí nə gúmə jáj. ⁹ Nyə nə né ná: «ɲkí wo kúd mpwoombú shí wa mádí míshúd, yə mə gúmə, mə yə wo isá íni byêsh.» ¹⁰ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «*Sátan, wúg mə míshúd! Í námə cilyá ná:

Dugú kúd mpwoombú shí nì wé Zembî woó Yawé.

Nji nyə wə wó dúg yə gúmá yé.»

¹¹Ja Njwû mājamb má gwág ntáni yí, a mú bíd Yésus. Wéngales bwé mú wóós, bwé mú ka zə sêy nə Yésus.

*Matéédúlé má íséy má Yésus
(Mak 1.14-15; Luk 4.14-15)*

¹²Ja Yésus nyə á gwág ná bwə má wá Yuánes mímbwug dí yí, nyə á kə shí á Galilē. ¹³Nji nyə á shígé ná kwo kə ngwála á Nazarēt. Nyə á yida kə ji ngwála á Kapernawúm wúsə măn dí koogú, mpwəmə məshí mā Zabulon nə Nəftali yí.

¹⁴ Yésus nyə á kə ji nūŋ shú ná iciyá í Izayí *muud micúndé í bwémag. Izayí nyə á cì ná:

¹⁵ Məshí mâ Zabulon nə Neftali,
mæŋg mî ŋgeé mâŋ dí má,
mésá námá fuundú ŋwɔɔ Zhurdê má,
kóómb Galilê íkûl ishús í njúl yí.

¹⁶ Buud ó mǎshí mǎŋgû, bwé á dɛ ji yídúgúd.

Bwá má dúg mánkenya!

Bwé á dɛ cɛgə shwagə shwɪy dî.

Mənkenya mə mə kwan bwo.

¹⁷ Ja Yésus nyə á shîn jé Galilê yí, nyə a tééd ngálə cúndə ná: «Céndúgá mitédúgá nəcə Faan á gwów í mú kúná-kúnə.»

*Yésus má jêw oshweye ó óshû ónê
(Mak 1.16-20; Luk 5.1-11)*

¹⁸ Dúl jwǎw, Yésus ngá kyey ncindye mǎŋ mǎ Galilê, nyà a dúg omínyonǎ óbá, Shímun, bwá du jǎw ná Pyêr yé, bá mínyonǎ yé André bwá ngá wusé wód mǎjǔwód. Bwá á du julá oshú ná mǎwód. ¹⁹ A mú ci ná bwo ná: «Bégá mǎ, mǎ é sá ná bí dúg julá búud.» ²⁰ Námá cé ná cé, bwá mú lúgá mǎwód, bɛ nyá. ²¹ Bwá mú cǎ kǎ shwóg. Yésus mú nyingá dúg bóól ómínyonǎ óbá, Yuánes bá Zhâk, bwân z Shébedé. Bánêŋ sǎónǎ wǎŋ bwá á bǎ byóólúð, bwá ngá kwambulǎ mǎwód mǎŋ. Yésus mú jǎw bwo. ²² Cé ná cé, bwá mú lúgá byóól dǎŋ, ná sǎónǎ wǎŋ, bɛ nyá.

*Yésus má lwag ncúlyá buud
(Luk 6.17-19)*

²³ Ná ndéé Yésus nyə á ngə kyey shí á Galilé nyêsh, a ngə jǵguli buud *mám্পáánzə má mínjǵgúlá má *Oyúden dí, a ngə cündə Jəjə Kéél á Faan má Zembí, a ngə námá lwag buud məbwəs mím̃bí myêsh, tə ijām. ²⁴ Lāŋ yé í á jwə shí á Sirí nyêsh. Buud bwə m̃ zə nyə nə mimbāl myêsh, buud bwə á bə nə məvāál má məbwəs mēsh nə məvāál má ófímāl mēsh, tə mimbúmbwúwú, tə wəáfude ibwúg, tə bəng bwə á ngə lwáf nə məjamb wá. A mú lwag bwə.

²⁵ Buud bwá mú ka zə bɛ Yésus áncuncuma, bóól bwá ngá wú shí á Galilê, bóólúgá

shí á Dekapwôl. Bóólúgá bwá mú wú Yurúsalem ná shí á Yudéa, ná nyɔɔŋg shí nyísá ŋgwɔɔ Zhurdɛ faŋwíny yí.

5

Fwámé mpwogé

(Luk 6.20-23)

¹ Ja Yésus mǎ dǎg áncuncuma buud éne yí, a mú bád mbámbáŋád, kǎ ji shí. *Ompwíin bé bwá mú shísh nyádí.

² A mú tééd jígúílílǎ ntága:

³ Buud bwá ŋgǎ mpu ná

*mishíshim myáŋ mǐsǎ ná mǎbúwa wǎ Zembí wǎ, bwá mǎ jǎla, nǎcé bwá wǎ búsa búúd wǎ Faan á gwǎw.

⁴ Buud bí ná mǎcey mǐlámúd wǎ, bwá mǎ jǎla, nǎcé Zembí mǎ bá cweel bwo mǐlám.

⁵ Buud bwá ádé *búgula mǎŋkul mǎŋ wǎ, bwá mǎ jǎla, nǎcé bwá bá lúg ná shí ga.

⁶ Buud bwá ŋgǎ gwág cǎg á tǎtǎlí zha ná yêsh wǎ, bwá mǎ jǎla, nǎcé bwá bá jǎla.

⁷ Buud bwá ŋgǎ gwág búúd ŋkúŋkwónǎlá wǎ, bwá mǎ jǎla, nǎcé Zembí mǎ bá námǎ gwág bwo ŋkúŋkwónǎlá.

⁸ Buud bí ná mǐlám fúbán wǎ, bwá mǎ jǎla, nǎcé bwá wǎ bwá bá dǎg Zembí.

⁹ Buud bwá dǎ sǎ ná buud bwá cǎgǎg ná shee wǎ, bwá mǎ jǎla, nǎcé bwá bá jǎw bwo ná «Bwân ó Zembí».

¹⁰ Buud bwá ŋgǎ bwǎma ná cúwǎlí nǎcé otǎtǎlí ó Zembí wǎ, bwá mǎ jǎla, nǎcé bwá wǎ búsa búúd wǎ Faan á gwǎw.

¹¹ «Ja buud bwá lwíy bí, bwá lwágula bí cúwǎlí, bwá lás ná bí ilís-lís nǎcé mǎ yí, bí mǎ jǎla. ¹² Gwágúgá mǎshusǎg, bí kǎɔs, ná bí mǎ bá kǎ bǎ ná mǎma myǎná gwǎw.

Nǎcé ntǎni námǎ wǎ bwá á sǎ ná *buud ɔ mǐcúndǎ bwá á tééd zǎ ná bí wǎ; bwá á lwágula bwo cúwǎlí.»

Kaanǎ ca

(Mak 9.49-50; Luk 14.34-35)

¹³ «Bí bí ná buud námǎ nda ca dúsó ná idǎw ná. Nǐkí ca í cwǎl, ye bí bí ná ŋkul kwo sǎ ná í gwámúg? Mbô, í cúgǎ ná ŋkul nyingǎ sêy. Bwá yida shwu dwo shí, buud jee nyaal.»

Kaanǎ mǎŋkenya

(Mak 4.21-22; Luk 8.16; 11.33)

¹⁴ «Bí bí mǎŋkenya shú búúd ó shí ga. Ngwǎla wúsǎ mbámbáŋ dí gwǎw yí, í cúgǎ ná ŋkul bǎ kú nyín. ¹⁵ Mbíi ngwúd ná lámba, ja bwá dǎ jida dwo yí, bwá ádé kúd dwo mpúd. Bwá yida dǎ tǎl dwo cé lámba dí, í ŋgǎ faan, buud ɔ njǎw bêsh bwá dǎg mǎŋkenya. ¹⁶ Ntǎ, mǎŋkenya mún mǎ jǎlá ná nyín búúd dí. Bwá dúgúg jǎjǎ mǐsǎólúgá mún, bwá mú sǎgusǎ Sónǎgǎ wán jǐ gwǎw yé.

Mǎcɛɛ mǎ Zembí

5:1 Luk 6.20-49 **5:1** 4.8; 14.23; 15.29; 17.1; 28.16 **5:3** Iza 57.15; 61.1 **5:4** Sôm 126.5 **5:5** Sôm 37.11 **5:7** 18.33; Zhk 2.13 **5:8** Sôm 24.3-5 **5:9** Heb 12.14 **5:10** 1Pr 3.14 **5:11** 10.22; Luk 6.22 **5:12** 2Ib 36.16; Mat 23.30; Luk 6.23; Mis 7.52; Heb 11.32-38; Zhk 5.10 **5:13** Mak 9.50 **5:15** Mak 4.21; Luk 8.16 **5:16** Ifz 5.8; Flp 2.15; 1Pr 2.12

¹⁷ «Bi kú ngə téduga ná mə mə zə nyaal Mácɛɛ mə Moyiz nə minjígulá mí *búúd ɔ mícúndá. Mə azáyé nyaal myo, mə á yida zə sá ná mí bwəmag. ¹⁸ Búbálé mə jaaw bí ná, té wəsh gwôw nə shí í ngə ná bə yí, tə kanɣá ngwúd á *mbwoomb mácɛɛ nki cúcwán í ábulé bwəle wú, kə jé jwów byəsh í bá fwo bwəma yí. ¹⁹ Ntə wá jí ná, múúd mə ká mpyəny cəcɛɛ ngwúd, nki ná á julə búúd nə bwə sáág ntə, muud wəɔngú mə bá bul bə bíbiyá Faan á gwówád. Nji muud mə bá bɛ mácɛɛ, á julə búúd nə bwə sáág ntə yé, á bá bə fwámé múúd Faan á gwówád. ²⁰ Mə mpú jaaw bí ná Zembí ji nə nkul magulə múúd Faan déd nji muud tətəlí yé mə cɔ nyəɔng á *Ofarizyən nə *Oyíguli ɔ mácɛɛ yé.»

Sá í dúgyá nə milámusa yí
(Mak 11.25; Luk 12.57-59)

²¹ «Bi á shí gwág nə bwə á ci nə odá ná: “Muud kú gwú múúd. Muud mə ká gwú múúd, bwə təl nyə kəɔdəd.” ²² Nji mɛɛ mə ci nə bí ná múúd mə ká gwág mpimbə nə mínyɔɔh yé, á təw námá kəɔdəd. Múúd mə ká lwíy mínyɔɔh yé, bwə kə nə né *Mpáánzə milású á Zembí. Múúd mə ká jəw mínyɔɔh yé ná mpúfú, á jalá nə kə *Gehən kuda á kandugəd. ²³ Í ká wós nə wo ngə kə *alatár dí ná wo ká yə Zembí gúl sá, wo ka téduga nə ngwól mínyɔɔh woó ngə gwág wo mpimbə, ²⁴ lúgág sá jəɔngú na kúná-kúnə nə alatár, wo téd fwo kə kwambulə nə mínyɔɔh woó. Cínɔngú, wo mú ka tɛɛm zə yə Zembí sá wó yə nyə yí.

²⁵ «Nki wo mə byaagulə nə ngwól múúd nə ndéé á cɛɛl kə nə wo mpáánzə milású, lɛɛlɛg kwambulə nə né té bí bí ná zhíd ngálə kə yí. Nəcə nyə á bá kənd wo wá sémbye milású, sémbye milású mú kənd wo wá fulish, fulish kə wá wo mímbwugəd. ²⁶ Búbálé mə jaaw wo ná, wo cugé nə nkul wú mímbwug myəɔngád, té wəsh wo afwóyé shín jəna tən nyəsh, fada ngwúd kú lúg yí.»

Nyá minəmb
(Mat 18.8-9; Mak 9.43, 47-48)

²⁷ «Bi á shí gwág nə bwə á ci ná: “Muud kú sá minəmb.” ²⁸ Nji mə jaaw bí ná múdúm mə ká dúg múdá nkán mədúgya mə wímbulə nyə, á mə bwey sá minəmb nə mudá wəɔng nyədí lámúd. ²⁹ Nə ndéé, í ká bə ná jús dwə á məncwúm í dəsá nə wo sáág *səm, tíg dwə, wo wusə dwə shwóg-shwóg. Nəcə í bul jalə nə wo jimbálég gúl kál nyúul gwô, ntə nə bwə wúsəg nyúul nywô ncindí kuda á kandugəd. ³⁰ Ntə nki mbwə wô á məncwúm í dəsá nə wo sáág səm, sámbúg wə, wo wusə wə shwóg-shwóg. Nəcə í bul jalə nə wo jimbálég gúl kál nyúul gwô, ntə nə nyúul nywô ncindí í kág kuda á kandugəd.»

Məgwú mə bá
(Mat 19.9; Mak 10.11-12; Luk 16.18)

³¹ «Gúl ciyá jí námá ná: “Nki mudúm mə cɛɛl yíl mudá yé bá, á jalá nə yə mudá wəɔngá fəb lú məgwú mə bá.” ³² Nji mɛɛ mə jaaw bí ná, muud yəsh mə yíl mudá yé báád, mudá kú fwo sá minəmb yé, mudá wəɔng mə ká ká dúl báád í, ngwúm yé wá mə cindal nyə ná á sáág minəmb. Múúd mə ká bá mudá bwə ámə yíl bá yé, muud wəɔng mə sá námá minəmb.»

Nyá mənkaanə

³³ «Bi a shí námá gwág ná bwá á ci ná odá ná: “Wó ká keen Zembî gúl sâ dí, ság sâ joongá kú bíd.” ³⁴ Nji mee má jaaw bí ná bi kú ná ða keen tao sâ. Bi kú keen jon lu gwów nacé dása *caangó má Zembî. ³⁵ Bi kú keen shí nacé cínong wá á ða tál makuú yé. Bi kú keen Yurúsalem nacé jísá dánd má Zembî, Njwú-buud ánáñ. ³⁶ Wó kú keen lúú wô, nacé wo cùgé ná ñkul shwǝǝla tao ntand shilú ngwúd ná í fúmág ñkí ná í yíndág. ³⁷ Ntǝ jǝ ná wó ká ci ná wo sá gúl sâ, ciǝ ñji ná: “Haaw, mǝ é sǝ”. Wó ká ci ná wo asáyé gúl sâ, ciǝ ñji ná: “Mbǝ, mǝ asáyé”. Ciyá jǝsh wó kwádulǝ ná gwów yǝ, í zhu wǝ Mbǝwǝlú múúd.»

Muud nda ða bweel

³⁸ «Bi a shí gwág ná bwá á ci ná: “Jús í cé jús, jǝ í cé jǝ”. ³⁹ Nji mee má ci ná, muud kú kǝ ná lál lúú wá sǝl mǝbǝw. Ñkí muud mǝ nyíǝ wo bǝǝnz mbǝǝ á mǝncwúmúð, yág námá nyǝ wúl mbǝǝ. ⁴⁰ Ñkí muud mǝ kǝ ná wo njǝw mǝlǝsú ná a mǝnda wo ná wǝma gwó á cwú, bíðúg a kág námá ná kúúd. ⁴¹ Múúd mǝ kǝ ná mǝpǝl zǝ yímbuli wo ná wo ñkénýúg nyǝ mbag, cé kilomáda ngwúd, wǝe kaág ná nyǝ okílomáda óbǝ. ⁴² Múúd mǝ kǝ gwǝámb wo sǝ, yág nyǝ; nyǝong mǝ zǝ kwalád wóðí yé, wo kú ban.»

Dǝlǝ cǝel mǝzhǝhǝ

(Luk 6.27-28; 32-36)

⁴³ «Bi a shí gwág ná bwá á ci ná: “Wó jǝlá ná cǝel múúd yǝsh jísá wo kúná-kúná yé, wo mpǝi zhǝzhǝ wǝ”. ⁴⁴ Nji mee má ci ná bí ná cǝelugǝ mǝzhǝhǝ mǝn, bí jǝgula ná Zembî shú bǝong bwǝ ñgǝ lwágulǝ bí cúwǝlí wǝ. ⁴⁵ Ntǝ í é mpǝy ná bí bǝsǝ bwǝn ó Sǝǝngǝ wǝn jǝ gwów yé. Nacé Zembî mǝ ða sǝ ná yǝsǝ í fáanǝg shú buud bǝsh, tao bǝong ó ányunywaǝ tao bǝong ó abǝbǝw. A ða námá sǝ ná mpǝ nywǝg shú búúd bǝsh, tao bǝong ó átátǝlí tao bǝong bwǝ cùgé tátǝlí wǝ. ⁴⁶ Ñkí bí mǝ cǝel ñji buud bwǝ céel námá bí wǝ, bí mǝ mpǝyǝ ná mǝyǝ myǝna? Nǝgǝ buud bwǝ ða ñwa otóya wǝ bwǝ ða námá sǝ ntǝ? ⁴⁷ Ñkí bí mǝ ða báda ñji omínyǝǝ bǝn, yǝ gúl sǝ ágúgwǝan wǝ ci? Nǝgǝ íkúl ishús í ða námá sǝ ntǝ? ⁴⁸ Bǝgǝ mbǝi í jǝlá yǝ, námá nda Sǝǝngǝ wǝn jǝ gwów yé, a jǝ mbǝi í jǝlá yǝ.»

6

Yǝlǝ Zembî gúmǝ

¹ «Ja bí mǝ ða sǝ mǝsǝlǝgǝ myǝ Zembî yǝ, sǝgǝ ná í kú ða bǝ lwóya. Bí mǝ kǝ ða lwóya búúd dí, Sǝǝngǝ wǝn jǝ gwów yé, kú ná kwo yǝ bí myǝna.

² «Í kǝ bǝ ná wo yǝ mbúmbúwǝ *mwaanǝ, wo kú bǝngula ná sǝ joongǝ nda búúd ó mǝkǝǝ bwǝ ða sǝ *mǝmpǝánzǝ mǝ mǝnjǝgúlǝ, ná mǝzhǝ mǝzhǝ ná. Bwǝ ða sǝ ntǝ ná buud bwǝ yág bwo gúmǝ. Bǝbǝlǝ mǝ jaaw bí ná, myǝǝ myǝna myǝsh wǝ mǝni. ³ Nji wǝe, ja wó yǝ mbúmbúwǝ mwaanǝ yǝ, ság ná mbwǝ mǝkǝl wó í bǝg kú mpu sǝ mbwǝ mǝncwúm í ñgǝ sǝ yǝ, ⁴ nacé yǝna ðwó í jǝlá ná sǝy shwoód. Sǝǝngǝ woó mǝ ða ðúg sǝ jǝsh jǝ shwoód yé, mǝ bá fáágulǝ wo.»

Sǝlǝ mǝjǝgula

(Luk 11.2-4)

⁵ «Ja bí mǝ sǝ mǝjǝgula yǝ, kúgǝ sǝ nda buud ó mǝkǝǝ. Bwǝ bul cǝel ða sǝ mǝjǝgula, bwǝ tǝl otútǝlí *mǝmpǝánzǝ mǝ mǝnjǝgúlǝ ná mǝzhǝ mǝzhǝ shú ná

buud bwé dág dág bwo. Bábálé má jaaw bí ná, myán myéna myêsh wé míni. ⁶ Nji wée, wó ká ceeł jægula nà Zembí, kag nyí wódí kúl fúm. Wó fad mbê, wo mú ka jægula nà Sónghá woó nácé a ji na kúl búúd bwé cùgé yí. Ntó Sónghá woó má dā dág isá í shwoó byêsh yé, a bá fáágulā wo.

⁷ «Ja bí má sá mājægula yí, kúgá bul iciyá bí kú nà wúmbulé yí. Ikúl ishús wé í dā sá ntó. Bwé dā téduga nà Zembí má dā gwágulā bwo nácé zhwog iciyá. ⁸ Bí kú sá nda bwo, nácé Sónghá wán má dā bwey mpu sá bí ngā jii yí, bí njúl kú fwo gwáamb nyā gwo. ⁹ Bí ó bān dagá jægula ntága:

“Yé Sónghá wúsú jí gwów yé,
jíná dwó í bág nà gúmá ntā sá jêsh.

¹⁰ Ijwūga byô í zág,

buud bwé bég micēlā myô shí gaád, námá nda í dā sīy gwów ná.

¹¹ Yág sá idāw í jálá ná sá múús yí.

¹² Juug sá nà mabyaagulā māsú
námá nda sá ngá juu buud bwé ngā byaagulā nà sá ná.

¹³ Wo kú bíd nà mabwábulán má ntóg sá ŋkul.

Sáág nà sá fáámug mábwā má Mbúwálú múúd dī.

*[Nácé ijwūga nà ŋkul nà gúmá bísā isā byô, kanduga á kanduga. Amen.”]

¹⁴ «Mpuá ná bí má ká dā juu búúd nà iwushí byán, Sónghá wán jí gwów yé nyā bá námá dā juu bí nà iwushí bín. ¹⁵ Nji bí má ká bā kú juu búúd nà iwushí, Sónghá wán nyā abulé námá juu bí nà iwushí bín.»

ICI Í IDĀW

¹⁶ «Ŋkí bí má ci idāw ná bí mā yá Zembí gúmá, bí ajáláyé nà ngā jii ná shúsúlú-shúsúlú nda buud ó mākāŋ. Buud bōngá bwé dā nywadulā mánkágá ná bwé lwóya ná bwé ngā ci idāw. Bábálé má jaaw bí ná, myán myéna myêsh wé míni.

¹⁷ Nji wée, wó ká ci idāw ná wo yá Zembí gúmá, gusag mísh, wo kwambulā nyúul. ¹⁸ Wó jálá nà sá ná buud bwé kú mpu ná wo ngā ci idāw. Ntó Sónghá woó má dā dág isá í shwoó byêsh yé, mú bá fáágulā wo.»

Fwámé byōg

(Luk 12.33-34)

¹⁹ «Kúgá ŋkúnd byōg shí gaád, kúl óshê nà myángulá í dā dā isā yí, ijúwāl dā búgā mímpumbé dā júwo yí. ²⁰ Yidagá ŋkúnd byōg gwów, kúl óshê nà myángulá í ádé dā isā yí, ijúwāl kú dā búgā mímpumbé dā júwo yí, ²¹ nácé kúl byōg dwó mbwúg yí, cínōng wé lām wó í é bā námá yé.

²² «Jús dúsé lāmā á nyúul. Jús í ká bā kú nà bwās íí, nyúul nyêsh bā mánkenyad. ²³ Nji, mísh mwó mā ká bā ŋkí bōw, nyúul nywó bā yídúgád. Ntó, ŋkí mísh mwó má adágé tēem bā sá, á wagawólā jān yídúgá!»

Búgúlālā Zembí

(Luk 12.22-31; 16.13)

²⁴ «Muud cùgé nà ŋkul sēy nà omása óbá ja ngwúd, nácé nyā é mpíi ngwól, a ceeł ngwól; gúl ja nyā e gwág nà ngwól, a mpyēny ngwól. Bí cùgé nà ŋkul sēy nà Zembí bí ngā sēy nà *mwaanē ja ngwúd.»

6:8 6.32; Luk 12.30 **6:9** Eze 36.23 **6:10** 4.17; 7.21; 12.50; 18.14; 21.31; 26.39-42; Mak 3.35; 14.36; Luk 22.42; Yuá 4.34; 6.38-40; Mis 21.14 **6:11** 6.24-34 **6:12** 6.15 **6:13** 10.16-25; 24.3-28; Zhk

1.12-15; Yuá 17.15; 2Te 3.3; 2Tm 4.18 * **6:13** Míl micilyá mí ayág mí cugé nà iciyá íga. **6:14** 5.24; Luk 6.37; Ifz 4.32 **6:15** 18.35 **6:16** Iza 58.5; Mat 4.2; 9.14-15; 17.21; Mak 2.18; 9.29; Luk 2.37; 4.2; 5.33; 18.12; Mis 13.2-3; 14.23; 2Kr 6.5; 11.27 **6:19** Zhk 5.2-3 **6:20** 19.21; Mak 10.21; Luk 12.33

²⁵ «Má ka ci na bi ná, bi kú ða yáguwo cug jín ná bí é ða jíť. Bi kú yáguwo mányúúl mún ná bí é bwaád jí. Ngaá ná cug í ntɔ́ ídâw, nyúul ntɔ́ míkáándá. ²⁶ Mpugá dúg ínunú. Í ádé bɛ mǎmpǎg, kú mwáágulǎ mpúmá, kú ná sǎ bwá wá ówaag a ídâwud. Nji Sónǵú wún jí gwów yé nga wíl byo. Ngaá, bi bí na mfíí cǔ ínunú byɔɔŋǵá? ²⁷ Zǎ á na bídí jí na ŋkul bæ ná, nǎcé a ŋǵálǎ yágáwó, a kwádulǎ jwôw ŋgwúd nyádí cug dí yé?

²⁸ «Nǎcé jí bí má ða sǎ yáguwo mímbwéédí yí? Mpugá dúg nda ofuláwa bwá ða wíy mǎncugú ná. Bwá ádé yíŋga ná iséy, kú tɪŋ míkáándá. ²⁹ Nji mǎ mpú jaaw bí ná cǐ Sǎlumun nyǎ á tɛem jág bul bæ ná gúmá, nyǎ a shíǵé bwelǎ bwaád nda ofuláwa. ³⁰ Ŋkǎmúsá Zembí mǎ fwó bwééd zhizhe sǎ nda akánda á jugú jí ná bwá é wusǎ kuda dí mǎn yé, ŋkǎmusa ná bí. Ye bi wá nyǎ é bæ kú bul mpu bwééd wá? Yé búúd wǎ tag búǵá óǵa! ³¹ Kúǵá ða yáguwo ná: «Sǎ é ða jí, sǎ é ŋgul jí, sǎ é bwaád jí?» ³² Ikúl ishús wá í dú ŋǵá wáduga sǔ isǎ íni byêsh. Bǐ báá kúǵá ða sǔ byo, nǎcé Sónǵú wún jí gwów yé mǎ mpú ná í jǐi bí isǎ byɔɔŋǵ. ³³ Yidagá ða fwo tǎl isǎ í dúǵyǎ ná Faan má Zembí yí shwóg, bí cugǵá tútálí mǐsh mǎd, Zembí ka ða kwádulǎ bí isǎ íni byêsh. ³⁴ Ntǔ bí kú yáguwo sǎ í bá sɪy mǎn yí, nǎcé isǎ yǎ mǎn í é bá nǎmǎ mpúy mǎn. Micúnǵ myǎ ŋkúmba jwôw mǐ kwaga ná ðǎŋ jwôw.»

7

Ságá buud mǎnywa

(Luk 6.37-38, 41-42; 11.9-13; 13.25-27)

¹ «Kúǵá ða jéég búúd minjagǎ, bwá bǎg nǎmǎ ða bæ kú jéég bí minjagǎ. ² Bwá bá ða jéég bí minjagǎ mbíi ŋgwúd bí é ða jéég bóól búúd minjagǎ yí. Nǎcé yuug bí é ða yígula bóól búúd ná ndí yí, gwǎ nǎmǎ wá bwá bá ða yígula bí ná ndí yí. ³ Nǎcé jí wó ŋǵá mpu dúg ntand shwú jí mǐnyɔŋǵá wóó jús dí yí, nji wo kú dúg mbwûŋ wí dwó jús dí yí? ⁴ Ntudelǎ wó jí ná ŋkul ci ná wo yíl mǐnyɔŋǵá wóó ntand shwú júsád yé, wɛɛ njúl ná mbwûŋ dwó júsád? ⁵ Yé muúd mǎkǎŋ, fwog yíl mbwûŋ wódí júsád; ja jɔɔŋǵá wá wó é ka dúg nda wó jí ná ŋkul yíl mǐnyɔŋǵá wóó ntand shwú júsád ná.

⁶ «Kúǵá yǎ ompyǎ isǎ í Zembí, nǎcé bwá á bá yid zǎ kwagulǎ bí. Bi kú kul óŋkuú ijimǎ í mǎkwóóǵú mǎ álal-kus bwá ða jôw ná pǎrlǎ yí, bwá á bá nyaal byo.

⁷ «Gwáámbúǵá Zembí, nyǎ é yǎ bí; sǔǵá, nyǎ e lwó bí; kudǵá mbê, nyǎ é juw. ⁸ Nǎcé muud mǎ gwáámb yé, nyǎ é bíi. Muud mǎ sǔ yé, nyǎ é kwey. Muúd mǎ kǎ kudǎ mpumbé, bwá juw nyǎ wǎ. ⁹ Nda bí, mwân mǎ kǎ gwáámb sónǵú buléd, ye sónǵú nyǎ é yǎ nyǎ kwóóǵú? ¹⁰ Ŋkǐ ná a gwáámb shú, ye sónǵú nyǎ é yǎ nyǎ kuwó nywá? ¹¹ Ŋkǎmúsá bí, tɛem bæ nda bí búśǎ ná mbíya mǐlǎm ní, bí má ða yǎ bwân bún isǎ í ányunywaâ. Ŋkǎmusa ná Sónǵú wún a gwów, bí má kǎ gwáámb nyǎ sǎ ányunywaâ, a yǎ bí.

¹² «Ságá buud sǎ jêsh bí má céél ná bwá sáág bí yí. Ntǔ wá *mbwoomb mǎcéǵ ná micilyǎ mǐ *búúd ó mícúndá mǐ ŋǵá cǐ yé.»

Mǎzhíí mǎsǎ mǎbá

6:25 Flp 4.6; 1Pr 5.7 † **6:25** Mǐl mícilyǎ mǐ ayág mǐ á kwádulǎ na ná «bí ŋgul jí?» **6:26** 10.29-31; Luk 12.6-7 **6:29** 10j 10 **6:30** 14.31 **6:32** 6.8 **6:33** 10j 3.11-14; Sômm 37.4-5 **6:34** MmN 16.4, 19-20 **7:1** Zhk 4.11-12; 1Kr 4.5 **7:2** Mak 4.24; Rom 2.1; 14.10-12 **7:7** Zhe 29.12-14; Mat 18.19; 21.22; Mak 11.24; Yuá 14.13-14; 15.7; 16.24; Zhk 1.5; 1Yn 5.14-15 **7:11** Zhk 1.17 **7:12** 5.17; Rom 13.8-10; Gal 5.14

¹³ «Nyííga mpumbé ámámánda dí, nàcé mpumbé í ká mícúŋ myâ kanduga dí yí wúsə ŋkí bwaag; zhií á wu ŋkí laasəwo. Bulyálə búúd bwə ŋgó kə wu wá. ¹⁴ Nji mpumbé ámámánda nə zhií ákukwowa, í kənd búúd cug á kanduga dí. Buud bwə kə wu wá, bwə ábúlyáyé.»

Bwə də mpu líí nə mpumə nyé

¹⁵ «Bi ɔ káálégə nə *buud ɔ mícúndə wá məshiiɡá. Bwə də zə nyíi gwoŋŋ jínúđ, bwə njúl nə shee nda incwəmbə, í njúl nə búəŋ ŋkí waguwo nda ŋkweny. ¹⁶ Bi mə bá də mpu bwo nə kuú njəond wáŋ. Ye bwə də mwáag məbudə ŋgwúdaánzə dí, ŋkí nə ifumbí byaag dí? ¹⁷ Mpugá nə fwámé líí í də wúmə fwámé íbumə, líí ábúbəw í wúmə nji íbumə í ábúbəw. ¹⁸ Fwámé líí í cúgé nə ŋkul wúmə íbumə í ábúbəw; líí ábúbəw kú námə wúmə fwámé íbumə. ¹⁹ Muud fambə mə də cal líí jəsh í ádə wúmə fwámé mpúmə yí, a wusə gwo kudad. ²⁰ Bi mə bá ka də mpu bwo nə kuú njəond wáŋ.

²¹ «Buud bwə ŋgó ci nə mə ná: “Yé Cwámba! Yé Cwámba!” óni, bəsh dí Zembí mə bá magulə nyádí Faan dí wá. Nji bəŋŋ bwə ŋgó cugə nda Sósŋgú wám jí gwów yé mə céel ná, bwə wə á bá magulə wá. ²² Nəcə jwəw Zembí mə bá sámə búúd miləsú yí, zhwog buud bwə bá ci nə mə ná: “Yé Cwámba! Yé Cwámba! Dugí, sá á shí cúndə mícúndə mí Zembí nə ŋkul nywô. Sə yíl məjamb nə ŋkul nywô, sə sá námə zhwog *məshimbá.” ²³ Nji mə bá bəsa nə bwo nə ŋgəŋ ná: “Mə á shígé bwele mpu bí buud wá kú bish məcəŋ óga, wúga mə na.”»

Yuug kəŋ bá lad

(Luk 6.46-49)

²⁴ «Múúd mə ká gwág ləsú mə mə lās ni, a sá nda mə ŋgó ci ná, a ji nda kəŋ nyə á shumə njów kwóógúđ gwów yé. ²⁵ Ompú bwə á nywə, mpuŋ wós məncúwóđ, ŋkwə bwə á kung, isá íni byəsh də nyífa njów wəŋgúđ, nji njów kú búg, nəcə nyə á shumə wə málal dí, kwóógúđ gwów. ²⁶ Njií, múúd mə ká gwág ləsú mə mə lās ni, a kú sá nda mə ŋgó ci ná, a ji nda lad nyə á shumə njów shé dí yé. ²⁷ Ompú bwə á nywə, mpuŋ wós məncúwóđ, ŋkwə bwə kung. Isá íni byəsh də nyífa njów wəŋgúđ, njów í mú búg, shugula shí ná mpuu.»

Yésus mə lwóyá ŋkúl ijwúga

²⁸ Ja Yésus mə shín lās yí, ncúlyá buud bwə á bə cínəŋŋ wá bwə mú bul káam mbií nyə á ŋgə jíŋguli yí, ²⁹ nəcə nyə á ŋgə jíŋguli nə kéénd, kú bə nda *Oyíŋguli ó məcəŋ bəŋ.

8

Yésus mə lwag zázamə

(Mak 1.40-45; Luk 5.12-16)

¹ Yésus mú shulə, wú mbáməbúŋúđ, buud bwə mú bə nyə áncuncuma. ² Bwə ŋgó shulə, wúl zázamə mú cúwo, shish wə Yésus, zə kúđəw shí, yə nyə gúmə. A mú ci nə Yésus ná: «Cwámba, ŋkí wó magulə wo je lwag mə, nyúúl bə mə ná səndəŋ.» ³ Yésus mú séeimb mbwə, kúnya nə nyə, ci nə nyə ná: «Mə magulə. Nyúúl í bəg wo ná səndəŋ!» Cé nə cé, zaamə í mú shín wú muud éne nyúúlúđ. Nyúúl í mú bə nyə ná səndəŋ. ⁴ Yésus mú ci nə né ná: «Ci wo kú jaaw múúd sá í

7:14 Mis 14.22 **7:15** Mbá 13.2-4; Mat 24.11, 24; Mis 20.29; 2Kr 11.13-15; 2Pr 2.1; 1Yn 4.1 **7:16** 12.33 **7:16** Zhk 3.12 **7:17** Gal 5.19-23 **7:19** 3.10; Luk 3.9; Yuá 15.2, 6 **7:21** 6.10; 7.24-27; 21.28-31; Rom 2.13; Zhk 1.22-25; 2.14-26 **7:23** 25.12; 2Tm 2.19 **7:24** 7.21 **7:28** Mak 1.22; Luk 4.32 **7:28** 11.1; 13.53; 19.1; 26.1; Luk 7.1 **8:4** Lav 14.2-32; Mat 12.16; Mak 7.36; Luk 17.14

má sîy yí. Yidagú kə lwágulə fada nda wó músə ná, wo ka wá *mátúnəga Moyîz nyə á cilə má. Bwə mpúg ná wo mú mpwogé.»

Búgə má lúlúú ózimbi təd

(Luk 7.1-10; Yuá 4.46-54)

⁵ Yésus nyə á ka kə wósos Kapernawúm. A ká námə wósos ntáni, wúl lúlúú á izimbi təd í mú zə téég nyə məbwə, ⁶ ná: «Yé Cwám̃ba, sósol məsáal waamə mbwug kəga njów; a músə mbúmbwúgá, a ngə bul jug.» ⁷ Yésus músə ci nə né ná: «Mə é kə lwag nyə.» ⁸ Nji lúlúú á izimbi mú bəsa ná: «Cwám̃ba, mə ampiyáyé ná wo nyíg mádí njów. Jeg lās lāsúg, sósol məsáal waamə yálág. ⁹ Nəcə mə ji nə omása bwə ngə jwú nə mə wá. Mə ji námə nə ozimbi mə ngə jwú nə ndí wá. Nyóɔng yēsh má é ci nə á kyéyug yé, a kə; nyóɔng má é ci nə á zág yé, a zə. Má ká ci nə lwaá dām ná í sáág gúl sá, í sá gwo.»

¹⁰ Ja Yésus má gwág ntáni yí, a mú bul bî. Nyə nə buud bwə á ngə bə nyə wá ná: «Búbálé má jaaw bí ná, mə afwóyé bwele dúg múúd nə fwámé búgə nda nyíga, tɛɛm bə kúl búúd *Izəryél dí. ¹¹ Mə mpú jaaw bí ná zhwog ikúl í búúd í bá zhu kósomb jwów í də cúwo yí, zhu kósomb í də jímə yí, bwə zə sɛɛngya nə impáám̃b bísú *Aburham nə *Izaag, nə *Yákwab Faan á gwówúđ, bənóñ bwə mú də dína. ¹² Nji buud bwə á jəla nə bə nə ɲkəw Faan a gwów dí wá, bwə bá wusəw yídúgád tóón. Bwə bá bə cínɔng, nji bwə ngə bwam nə mayə.»

¹³ Yésus músə ci nə lúlúú á izimbi éne ná: «Wɛɛ kag njów. Í bág nda wó ngə *búgula ná.» Námə baan dɔɔngá, sósol məsáal mú yál.

Yésus má lwag mimbəl Pyêr dí njów

(Mak 1.29-34; Luk 4.38-41)

¹⁴ Yésus mú ka zə kə Pyêr dí njów. A mú kə kwey ná Pyêr cii yé á mudá mbwug shí, ayóñ nə yóñ má bíi nyə. ¹⁵ Yésus mú kúnya nə nyə mbwəd. Ayóñ nə yóñ mú shín nyə. A mú wəol, a tééd ntág séyúlə nə Yésus.

¹⁶ Mpwo-kugá shí, buud bwə mú zə nə zhwog mimbəl mí mójamb. Yésus mú ngə yíl bwo bów-bów míšhishim myóɔngá nji nə iciyá yá mpu, a shín námə lwag míl mimbəl myēsh. ¹⁷ Nyə á ngə cug buud ntó shú ná cúndə má Zembí Izayí nyə á cúnda yí, í bwəmag. Izayí nyə á ci ná: «Nyə á cug buud ó íjám, a yíl sə ofimál ó mábwas.»

Bɛ́l̃ Yésus

(Luk 9.57-62)

¹⁸ Dúgúlə Yésus nyə á dúg buud bwə á lyɛ nyə ná kesh yí, a mú ci nə *ompwíín bə ná bənóñ bwə línág máñ kə fanwíny. ¹⁹ Ngwól Yígulí məcɛɛ mú ntág shish zə ci nə né ná: «Yé Yígulí, mə zə bá də bə wo kúl jēsh wó bá də kə yí.» ²⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Ontó bí nə mikú, inunú nə maage, nji *Mwān mə Múúd cugé nə ɲkúmba kúl á dúg já yí.»

²¹ Ngwól *mpwíín má Yésus mú ci nə né ná: «Cwám̃ba, fwog bíd mə, mə kág dul sósóñgá waamə.» ²² Yésus mú yidá bəsa nə nyə ná: «Wɛɛ bəg mə. Bídúg mimbimbə mí dúlɔg mimbimbə myáj.»

Yésus má ɲkáánd nə ɲkwə

(Mak 4.35-41; Luk 8.22-25)

²³ Yésus mú kə kəwa byóólád, ompwíín bə bwə mú bə nyə. ²⁴ Ná ndéé ɲkwə mú zə kunɲ máñ nə ɲkulú, ikwə də bád kə gwəw, də shwiy byóólád, nji Yésus

njúl gwád. ²⁵ Ntô, ompwíin bwá mú kə juumashi nyə, bwá nə né ná: «Cugə sâ, yé Cwám̃ba! Sâ wál zə ya.» ²⁶ Yésus nə bwo ná: «Wáyé mbii ífwaas ni? Búgə jín í bul ná tag é!» A mūsə t̃w, ŋkáánd nə ŋkwə nə m̃ñ, byēsh í mú salawo ná shee. ²⁷ Buud bəŋgá bwá mú bul b̃i. Bwá ná: «Wáyé mbii muud ga! Tə ŋkwə təo m̃ñ í bálé sá nyə məgwág í?»

Yésus má yíl mājamb

(Mak 5.1-20; Luk 8.26-39)

²⁸ Ja Yésus má shín lína m̃ñ, jé shí á Gadarên yí, buud obá bwá mú cúwo ban məshwon, mājamb má ŋgə lwáfulə bwo, bwá mú zə bwəma nə nyə. Buud bəŋgá bwá á du bul wagawo. Kú ná nə muud nyə á jisow ná á cə kál bwá á du bə yí. ²⁹ Bwá mú zə nə ŋkwimbyé wá Yésus, bwá ŋgə cí ná: «Shé b̃ñ nə ínɛy, yé *Mw̃ñ má Zembí? Wo wál l̃el zə t̃l sá cwúnd dí fwála dəŋgá kú fwo wósos í?»

³⁰ Na, m̃ma soonz ŋkuú í á bə fwámé cícé nə bwo, í ŋgə də. ³¹ Mājamb má mú ka téég Yésus məbwə ná: «ŋkí wo yíl sə wa búud óga dí, kəndág sá ññ ŋkuú.» ³² Yésus mūsə cí nə mwə ná: «Kəgá!» Mājamb má mú wú búud óni m̃nyúúlád, kə nyíi ŋkuú. Soonz ŋkuú ní jēsh mú bumb nə mikál, wú kál í á bə mbúbuñ dí yí, kə juwa m̃ñ, bēsh bwá mú ŋul mājúwó, fudə.

³³ Ná ndé, buud bwá á ŋgə baagulə ŋkuú wá, bwá mú wɛɛnzh kə kwáádá, kə bwiing búud sá í amə s̃y nə ŋkuú yí. Bwá bwiing námá l̃ñ búud bwá á bə nə mājamb wá. ³⁴ Buud ɔ ŋgwála bēsh bwá mú t̃i, kə bwəma nə Yésus. Ja bwá má dúg nyə yí, bwá mú téég nyə məbwə ná á wúg bwádí ləomud.

9

Yésus má lwag mbúmbwúgá

(Mak 2.1-12; Luk 5.17-26)

¹ Ntô Yésus mú kə kəwa byóólád, nyingə lína m̃ñ, kə nyádí ŋgwála. ² A ŋgə námá jé, buud bwá mú zə nyádí, bwá ŋgə ŋkény mbúmbwúgá táádád. Yésus mú dúg ná buud bəŋgá búsə nə fwámé búgə, a mú cí nə mbúmbwúgá ná: «Mw̃ñ waam! Səlug l̃m shí! Mə má juu wo nə *misəm myô.» ³ Bóól *Oyíguli ó m̃acɛɛ bwá mú ŋgə nyímbala bwámé nə bwámé ná: «Muud éga ŋgə *l̃as nə Zembí bwaasúla mpu.» ⁴ Yésus mūsə mpu s̃a bwá á ŋgə táduga yí, a mú l̃as nə bwo ná: «Nacé jí b̃i má b̃w mitádúgá nt̃ani yí? ⁵ Jí í bul bə kúná-kúnə? Ye cíla nə muud ná: «Mə má juu wo nə misəm myô», ye ná: «Woolág, wo kyéyug?» ⁶ Má ka cɛɛl nə b̃i mpúg ná *Mw̃ñ má Múúd jí nə ŋkul ijwúga ná a juu búud nə misəm myáñ.» Ntô, a mú yid wá mbúmbwúgá. Nyə ná: «Woolág, wo ŋkényug táádá gwó, wo nyíngag kə njów.» ⁷ Muud wəŋgá mú wól, kyey kə njów. ⁸ Ja áncuncuma buud má dúg sóólúgú ní yí, bwá mú gwág íkukwende, bwá mú ságusə Zembí, nacé á yələ búud mbii ŋkúl ijwúga nyəŋg.

(Mak 2.13-17; Luk 5.27-32)

⁹ Yésus mú wú na, kyey. A ŋgə cə kál búud bwá du jəna tóya yí, a mú dúg ŋgwól múúd njúl cínəŋg shí. Muud wəŋgá nyə á bə nə jíná ná Matiyô. Yésus mú cí nə nyə ná: «Bɛg ma.» A mú t̃w, bɛ nyə.

¹⁰ Í á ka zə bə ná, Yésus njúl njów a ŋgə də, zhwog ŋwenye ɔ tóya nə bóól ósól ó m̃b̃w bwá mú námá zə, b̃ññ nyə nə *ompwíin b̃é zə də. ¹¹ Ja *Ofarizyēŋ bwá á ka dúg nt̃ani yí, bwá á cí nə ompwíin ó Yésus ná: «Nacé jí Yíguli wún ŋgə bálé də nə ŋwenye ɔ tóya nə bóól ósól ó m̃b̃w yí?» ¹² Yésus mú gwág s̃a bwá á

ngô ci yí, nyə nə bwo ná: «Mikanz dí mí dū jii jwówɔda, í dū bə mímɔ́l. ¹³ Mpugá táduga sá jí cilyá Kálad Zembí dí yí ná: “Má bul jii ná buud bwá gwágúg buud cey lámúd, ntə ná bwá dúg sá mə *mætúnuga.” Ntə jí ná mə a shígé zə jów ótátəlí ɔ búúd. Mə á yida zə jów osól ɔ mábôw.»

Nyá ici í idəw

(Mak 2.18-22; Luk 5.33-39)

¹⁴ *Ompwíin ɔ Yuánes Nduu-buud bwá á ka zə wá Yésus zə jii nyə ná: «Sónónj *Ofarizyēn sá mə dū ci idəw yálə Zembí gúmá nji ompwíin bwó bān kú ci. Jí í sá ntə?» ¹⁵ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Ja múúd mə ŋwa bā yí, a tál zān, a jów óshwá bə; ye oshwá bə bwá yidá zə nə məcəy lámúd bənónj muud bā bwá njúl kúl ŋgwúd? Mbô! Nji mósól mwôw mə ŋgə zə, bwá bá yíl bwo muud bā yí. Mwôw mœŋgú dí wá óshwá bə bwá ka bá ci idəw. ¹⁶ Mpugá ná bwá ádɛ ŋwa kúl káándə ágúgwáan* kə wá bágá bwoodú káándád. Nacé bágá dœŋg í ká juli, í taw, í yida bweeg luun lə káándá. ¹⁷ Ntə námá, bwá ádɛ ŋwa wáan ágúgwáan kə wá bwoodú lenyad†; lenya í é bá nyey, wáan shwiy shí, lenya ntáma. Bwá dū wá wáan ágúgwáan ílenya í agúgwáanəd. Nə ndéé, nə lenya nə məlwəg byésh í mú cəgə.»

Yésus má gwúmushi shilə mə Zharus

(Mak 5.21-43; Luk 8.40-56)

¹⁸ Yésus ŋgə ná lás ntúni, ŋgwól njwú *Oyúden mú jè. A mú kúdow shí, yə Yésus gúmá. Nyə nə né ná: «Súsás jām mə kúnəw yə. Má cɛl ná wo zág kə kɛl nyə mbwá, a cágag.» ¹⁹ Yésus mú tów shí bənónj ompwíin bə bwá músə bɛ nyə. ²⁰ Bwá ŋgə ná kə, ŋgwól múdá mú lɛl bɛ nyə mpásə. Mudá məcíí mə á dū wú nyə nyúúlád tɛ mímɔ́l wúm nə mímɔ́l. Mudá éne mú shísh Yésus mpásə kwoŋ, kúnya nə nyə lwá lá káándá, ²¹ a ŋgə táduga ná: «Má ká jísəw kúnya nə káándá mə Yésus, mə e yál.» ²² Yésus mú yid mpásə, dúg mudá éne, nyə nə né ná: «Shilə wām, səlɛg lám shí. Wo mə *dúg cəg nacé búgə gwó.» Mudá mú yál námá cé nə cé.

²³ Yésus mú ka kə ná ndéé, kə nyíi njwú dí njów. A mú kwey, buud bwá ŋgə lwə milaag, bwo ŋgə sá saagəwo mímɔ́l mímɔ́l. ²⁴ Yésus mú ŋkáánd nə buud ná bwá cúwóg tóón. Nyə nə bwo ná: «Súsás ga í afwóyé yə, á yidá bə gwád.» Bwá mú yida ŋgə cágulə nyə. ²⁵ Ja bwá mə shín wéesh buud óni tóón yí, Yésus mú nyíi fúm, a mú bii súsás mbwád, súsás í mú wəol. ²⁶ Ntə, lān ni í mú zə jwə shí nyœŋg nyésh.

Yésus má bēny wəancím-ncím mísh

²⁷ Yésus mú kyey. A ŋgə kə ntúni, wəancím-ncím óbá bwá mú bɛ nyə nə ɔŋkwiimbyé. Bwá ná: «Yé Mwān mə *Dávid, bwígúg sá ná ŋkwonjá!»

²⁸ Ntə, Yésus mú kə jé njów, wəancím-ncím bwá mú shísh nyádí. Yésus mú jí bwo ná: «Ye bí ŋgə *búgula ná mə jí nə ŋkul sá ntə?» Bwá ná: «Haaw, yé Cwámɔ́ba, sá mə búgula.» ²⁹ Yésus músə ka kúnya nə bwo míshúd. Nyə nə bwo ná: «Í bág nda bí ŋgə búgula ná.» ³⁰ Mísh mə músə bān bwo. Yésus mú mpu báásulə bwo

9:13 Ozé 6.6; Mat 12.7; Luk 19.10

9:14 6.16-17; 11.18-19; Luk 7.33-34

9:15 22.2; 25.10; Yuá

2.1-12; 3.29; Mbú 19.7

9:16 Na jí kúl káándá í afwóyé kə mājúwó ná ndéé í juli yí. † **9:17** Oyúden

bwá á dū sá lenya nə kúúdu cúdu. **9:20** Ləv 15.25-27; Mat 14.36; Mak 5.27; 6.56; Luk 6.19; 8.44 **9:22** 8.13; Mak 5.34; 10.52; Luk 7.50; 8.48; 17.19; 18.42; Mís 3.16

9:24 Yuá 11.11-13

9:25 Mak 5.41

9:27 20.29-34

9:29 8.13

9:30 12.16; Mak 7.36

ná: «Mpugá gwágulá. Bi kú jaaw tɔɔ muud sâ í má bə ga.» ³¹ Nji bwá bāŋ, wúla bwá á wú cínəŋ yí, bwá á shwal kə ŋə bāŋgula nə lāŋ wəŋgá kúkúl jēsh.

Yésus má lwag fífi

³² Ná ndéé cúwólá bwá á cúwo tóón yí, bóól búúd bwá mú zə nə wúl fífi wá Yésus. Jamb í á wá nyə mánkədád ná á bág fífi. ³³ Yésus músə yíl muud éne jamb, a mú tééd lásúla. Buud bwá á bə cínəŋ áncuncuma wá, bwá mú bul káam ná: «Sá á bwélé dág mbií sâ ga shí *Izərayél.» ³⁴ *Ofarizyēŋ bāŋ, bwá mú ci ná: «A ŋə yíl məjamb nə ŋkul má njwú məjamb.»

Osóol ɔ māsáal bwá ŋə fúfə

³⁵ Ntɔ Yésus nyə á ŋə kə mɪŋgwála mɪŋgwála, nə məkwaádá məkwaádá. Nyə á ŋə jíguli buud *mámpáanzə má mɪnjígulá má *Oyúden dí, á ŋə cúndə Jəjə Kéél á Faan má Zembí, á ŋə námə lwag buud məbwás mímbií myēsh, tɔɔ ijām. ³⁶ Yésus nyə á dɔ ŋə dág buud bēsh nyə á dɔ bwəma nə bwo wá. A mú gwág bwo cey lámúd nə dágulá ná bwá á ŋə cugə məntágula dí, bwá má shín námə tag nda sɔənz íncwəmbə í cúgé nə mbaagulá yí. ³⁷ Ntɔ nyə á ci nə *ompwíin bé ná: «Dugá, idəw í má tí fambá mənjkund mənjkund, nji buud bwá kə saag wá búse cíg-cíg. ³⁸ Ntɔ wá má ci náá: jəgulagá nə amádí fambá ná á ntíg buud, bwá kág saag.»

10

Buud ɔ lwámá wúm nə óbá

(Mak 3.13-19; 6.7-13; Luk 6.12-16; 9.1-6)

¹ Ntɔ Yésus mú jɔw *ompwíin wúm nə óbá bé. A mú yə bwo ŋkul á dúlə yíl búúd bów-bɔw mɪshishim, lwag məbwás mímbií myēsh, tɔɔ ijām. ² *Buud ɔ lwámá wúm nə óbá Yésus nyə á jɔw wá, mɪnə máŋ wə mágə: tééd nə Shímun bwá á dɔ jɔw ná Pyēr yé, kala nə mɪnyəŋə yé André; zə keel Zhák bá mɪnyəŋə yé Yuánes bwān ɔ Zhébedé. ³ A jɔw námə Fílíp bá Batəlumi nə Tómas bá Matiyô ŋwenye tóya. A jɔw námə Zhák, Mwān mə Alfé bá Tadé, ⁴ nə Shímun kambəle ləom bá Yúdas Iskariyôt, muud nyə á kusha nə Yésus yé.

⁵ Ná ndéé Yésus mú kənd búúd wúm nə óbá ɔni lwámád, a má fwo shín cwíny bwo ná: «Ja bí má kə yí, bí kú kə ikúl í cúgé *Oyúden yííd. Bi kú kə mɪŋgwála mí búúd ɔ Samariya. ⁶ Yidagá kə búúd ɔ *Izərayél dí, bwá má jág zhíí nda íncwəmbə bí kú nə mbaagulá yí. ⁷ Ja bí ŋə kə yí, bí ɔ kə ŋə cúndə ná Faan má Zembí mú kúná-kúna. ⁸ Lwagugá mimbál, bí gwúmushi mimbimbə, bí lwag námə mízəzaamə, bí yíl búúd məjamb. Bi má ŋwa ŋkul ga ashwá, kəgá námə sēy nə ndí ashwá. ⁹ Muud kú kə nə *mwaanə bwúgád, tɔɔ or, tɔɔ wúl mbií mwaanə wēsh. ¹⁰ Muud kú ŋwa baamutálá, ŋkí ishimi íbá, ŋkí bóól ósiláfaas, ŋkí wagatig, nəcé muud ŋə sēy yé má jəlá nə yəyow ídəw.

¹¹ «Ja bí má jé wúl ŋgwála ŋkí wúl ləom dí yí, bí fwó sɔ ŋkí bí bí nə ŋkul kwey múúd jí nə lám má báágulá bí, bí ɔ ji nyádí kə wóós jwɔw bí má bá cɔ yí. ¹² Njɔw wēsh bí má nyíi yí, bí ɔ bádá ná: “Zembí sáág ná bí bág ná shɛɛ.” ¹³ ŋkí buud ɔ njɔw wəŋgá, bwá lég bí, Zembí bóle sá ná bwá bág ná shɛɛ. Nji ŋkí bwá bá kú lég bí, Zembí kú námə sá ná bwá bág ná shɛɛ. ¹⁴ Búúd ɔ wúl njɔw ŋkí wúl ŋgwála bwá ká bə kú lég bí, kú gwágulá kéel dán, ja bí má wú cínəŋ yí, bí kudə fumbýá

9:31 Mak 7.36 **9:32** 12.22-24 **9:34** 10.25; 12.24, 27; Mak 3.22; Luk 11.15, 19 **9:35** 4.23
9:36 Ilj 27.17; Eze 34.5; Zak 10.2; Mat 14.14; 15.32; Mak 8.2 **10:2** Yuá 1.40-44; Mis 1.13 **10:5**
Luk 10.4-12 **10:5** Luk 10.33 **10:6** Zhe 50.6; Mat 15.24; Mis 13.46 **10:7** 4.17 **10:10** 1Kr
9.14; 1Tm 5.18 **10:13** Luk 2.14 **10:14** Mis 13.51

í ámæ nada bí mákuú dí yí. ¹⁵ Búbálé má jaaw bí ná, jwôw Zembî má bá zæ sámɓ búúɗ milésú yí, á bá jagulæ búúɗ ɔ Sódom næ Gomor ntɔ ɲgwála wɔɔɲɔŋ.»

Yésus ɲgæ kéwuli buud ɔ lwámá bé

(Mak 13.9-13; Luk 21.12-17)

¹⁶ «Owey, má má kænd bí nda íncwæmbe mpádúgá ɔɲkweny. Bi má jelá næ kɛ nda onywá, bí kæ ná tédúgá ɲgwúɗ nda mæfáf. ¹⁷ Dúgá ji næ buud kuú kalá; bwé bá dɔ kusha næ bí mábwá má osémbye ɔ milésúɗ, bwé dɔ fyámasæ bí milwɔɲ *mámpáánz má mínjígúla má *Oyúden dî. ¹⁸ Bi má bá dɔ kaad mísh má búúɗ ɔ anúnî næ ojwú ɔ loom dí ná, ná bí kág bwaagulé sâ bí má mpú shú jíná dâm yí, bí bwaagulé námé ikúl í cúgé Oyúden yí. ¹⁹ Ja bwé bá dɔ kusha ná bí yí, bí kú bá dɔ yágwɔ mbií bí má bá dɔ kaad yí, kú yágwɔ ɪciyá í kɔɔɗ. ɪciyá í bá námá dɔ jé bí cé jɔɔɲgúɗ, ²⁰ nácé bí dí má bá dɔ lás, Shíshim má Sóɲgú wán Zembî wá má bá lás mímpu mínéd.

²¹ «Mínyɔɲá má bá kusha næ mínyɔɲá yé ná bwé kág gwú nyæ. Sóɲgú má bá kusha næ mwân; bwân bwé lúmbuli næ obyál, ɲgæ gwú bwo. ²² Buud bësh bwé bá mpí bí nácé jíná dâm. Nji, muud má bá jísɔw kæ wósós máshínéd yé, á bá cugæ.» ²³ Bwé ká lwágulæ bí cúwúli wúl ɲgwála dí, fúndágá, bí kæ ɲgwála shúsúɗ. Búbálé má jaaw bí ná, *Mwân má Múúɗ má bá nyiɲgæ zæ, bí njúl kú fwo shín jaand míngwála myâ *Izæryêl myêsh.

²⁴ «*Mpwiín nyæ ádé bwéle ntɔ yíguli, lwaá kú ntɔ mása. ²⁵ Buud bwé dɔ dúg *ompwiín námá nda bwé dúg yíguli ná, bwé dúg námá lwaá nda bwé dúg mása yé ná. ɲkámásá bwé lwíy sóɲgú njów ná Belæzbul, ɲkæmæsa næ bwân.»

Muud fúndág ɲi Zembî

(Luk 12.2-9)

²⁶ «Bí kú dɔ fúndæ bwo; nácé kú ná sâ á mbúɗulá í bá bwên kú búguli, ɲkí sâ á *ndimba í bwên kú mpúy. ²⁷ Sâ má jaaw bí yídúgúɗ yí, kágá lás gwo máɲkenyad. Sâ má nyímbulá næ bí lwád yí, kágá ɲgæ cúndæ gwo íkwálúminúɗ. ²⁸ Kúgá dɔ fúndæ búúɗ bí næ ɲkul gwú ɲi nyúul, ɲi kú ná ɲkul gwú *jim wá. Yídagá fúndæ Zembî. Nyæ wá jí ná ɲkul gwílya múúɗ ncindí, næ nyúul ná jim, á wusæ byêsh kuda á kandagæɗ. ²⁹ Ngaá ná bwé dɔ kusha mímbá-kwáádá mímbá susáɲ *mwaanê ɲgwúɗ. Tæem bæ ntó mbá-kwáádá ɲgwúɗ cúgé næ ɲkul kud shí, Sóɲgú wán kú fwo magulæ. ³⁰ Bi bân ntág íí, Zembî má mpú bímbí lú íntand í shilú bísó bí mílúúɗ yí. ³¹ Ná ndéé, kúgá dɔ fúndæ. Mpugá ná bí má céy Zembî lámúɗ cɔ mímbá-kwáádá ɲkí bulya.

³² «Muud yêsh má magúlá má mísh má búúɗ dí yé, má é magulæ námá nyæ mísh má Dâ jí gwów yéd. ³³ Nji muud má kílya má mísh má búúɗ dí yé, má é kílya námá nyæ mísh má Dâ jí gwów yéd.»

Bɛ́læ Yésus wúsæ dɔɔmb

(Luk 12.51-53; 14.26-27)

* **10:14** Ja Oyúden bwé á dɔ kudæ fumbyâ mákuú dí yí, bwé á dɔ lwágulæ ná, kúkúl shí bwé ámæ tál mákuú máɲ yí, bwé má kál gwo næ buud bí cínɔɲg wá ná bwé músæ sâ nyéé. **10:15** Mat 18.20; 19.1-29; Mat 11.24 **10:16** Luk 10.3 **10:17** 24.9-14; Mak 13.9-13; Luk 21.12-19; Yuá 16.1-4 **10:17** Mis 5.40; 2Kɔ 11.24 **10:18** Mis 24-26 **10:19** Luk 12.11-12 **10:21** Msh 7.6; Mat 10.35; Luk 12.52-53 **10:22** 5.11; Yuá 15.18 **10:23** 16.28; Mis 8.1 **10:24** Luk 6.40; Yuá 13.16; 15.20 **10:25** 9.34 **10:26** Mak 4.22; Luk 8.17 **10:28** Heb 10.31 **10:30** Luk 21.18 **10:32** Mbú 3.5 **10:33** Mak 8.38; Luk 9.26; 2Tm 2.12

³⁴ «Bi kú ngə téduga ná mə mə zə sá ná buud bwə cágəg ná shɛɛ shí gaád. Mbô! Mə azáyé sá ntó. Mə mə yida zə nə dɔɔmb. ³⁵ Mə mə zə wá ífuməga mínjów mí búúduɗ, mwán nyə é lumbali nə sósɔngú, sás lumbali nə nyɔɔngú, cɔɔl lumbali nə mpósɔmbálú. ³⁶ Ná ndéé, buud ɔ njów mə múúd ɔ bwə bá lumbali nə muud.

³⁷ «Múúd mə céél sósɔngú ŋkí nyɔɔngú cɔ mə yé, a cúgə nə ŋkul bə *mpwíín waamâ. Nyɔɔng mə céél ncwəmə dé ŋkí sás dé cɔ mə yé, a cúgə nə ŋkul bə mpwíín waamâ. ³⁸ Múúd mə ká bə kú ŋkény kwolós jé bɛ mə, a cúgə nə ŋkul bə mpwíín waamâ. ³⁹ Muud mə sɔ ná a kaambələ nə cug jé yé, a jímبال gwo. Nyɔɔng mə jímبال cug jé nəcé mə yé, a mə yidá kaambələ nə gwo.»

Lágúla búúɗ ɔ Zembí
(Mak 9.41)

⁴⁰ «Muud mə lág bí yé mə lág mə. Muud mə lág ntâg mə yé mə lág múúd nyə á ntí mə yé. ⁴¹ Múúd mə ká lág *múúd micúndá mə Zembí nəcé mpúlə nə muud micúndá, muud wɔɔngú mə ŋwa myəna mí jálá nə búúɗ ɔ micúndá myá. Nyɔɔng mə lág múúd jí tútəli mísh mə Zembí dí yé nəcé mpúlə nə tútəli muud íí, nyāŋ ŋwa myəna mí jálá nə otútəli ɔ búúɗ myá. ⁴² Muud mə bá yána tɔɔ nji láá məjúwó mətálá ŋgwúɗ, ŋgulaŋ ŋgwól zhizhe muud éga nəcé bələ *mpwíín waamá yé, bábalé mə jaaw bí ná, muud wɔɔngú nyə abúle shúb myəna myá cínɔŋg.»

11

¹ Yésus mə shín cwíny *ompwíín wúm nə óbá bɛ ntáni. A mūsə kyey, kə ngə yə buud minjígúla, ngə cúndə bwədí mینگwəla.

Yésus bənəŋ ompwíín ɔ Yuánes
(Luk 7.18-35; 10.13-15)

² Ja Yuánes Nduu-buud nyə á bə mímbwug dí yí, nyə a gwág misólógú *Kríst nyə á ngə sá myá. A mú kənd bóól ómpwíín bɛ ná bwə kág jí Yésus ná:

³ «Ye wo wə muud sɔ ngə bwánd ná a bá zə yé? Ye sá kwóg ná bwánd íshús?»

⁴ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Kəgá jaaw Yuánes sá bí mə gwág yí nə sá bí mə dúg yí. ⁵ Wəancím-ncím bwə ngə mpu dúgya; mimbúmbwúgú mí ngə kyey tútəli, mizázaamá mí ngə yál, wəakúmálwə bwə ngə mpú gwág, mimbimbə mí ngə gwúm, inkúnkwónúla í búúɗ í mú ngə gwág Jɔjɔ Kéel. ⁶ Muud nyə é bə kú bwəma nə bɔɔgú mádí yé, nywáá mə jəla.»

⁷ Ja ompwíín ɔ Yuánes bwə mə nyíngə yí, Yésus mú zə ləsha nə buud bwə á bə cínəŋ ɔncuncuma wá; a mú ci nə bwo shú mə Yuánes ná: «Ja bí á dɛ kə shí a shwéeshá dí yí, bí á dɛ kə dúg jí? Ye gúl ká í dúgə ntāŋ nə fufá? ⁸ Ŋkí í á shígé bə ntó, bí á dɛ kə dúg jí? Ye ŋgwól múúd dúgə bwáád íjimá í mímbwéédí? Mbô, buud bwə dú bwáád íjimá í mímbwéédí wá bwə dɛ bə mínjów mí ójwú-buudɗ. ⁹ Ká bí á dɛ kə dúg jí? Ye *muud micúndá mə Zembí? Haaw, mə jaaw bí ná nyɔɔng bí á kə dɛ dúg yé mə ntɔ ŋkwónj múúd micúndá mə Zembí. ¹⁰ Nəcé nyə wə Zembí nyə á ci nda jisə cilyá nyádí Kálaad dí ná, ná: “Dugí! Mɛɛ mə zə kənd mbwiingye lāŋ waamá nə a kág wo shwóg kə kwambələ wo zhií.”»

¹¹ Yésus mú nyíngə ci ná: «Bábalé mə jaaw bí ná, mpádúgá buud bəsh bwə mə byél mímwɔ mí búdád wá, kú nə nyɔɔng mə fwo bwele ntɔ Yuánes. Nji tɛɛm

bə ntó, muud má búl bə zhizhe Faan á gwów dí yé, á ntó Yuánes. ¹² Nə ndeé, wúlə fwála má Yuánes Nduu-buud zə wósós múús í, Faan á gwów í mú ngə bə sá ŋkúl, buud bwə ngə ləl inkuŋkwanz wá, bwə wə bwə ngə ŋwa dwo. ¹³ Mbwoomb mácɛɛ nə micilyá mí búúd ɔ micúndə bēsh mí á ngə cúndə Faan má Zembí zə jé baan má Yuánes. ¹⁴ Ŋkí bí búś cún nə mə, mpugá ná Yuánes wá jisə Eli bwə á bwiing ná á bá zə yé. ¹⁵ Muud jí nə mǎlwə má gwág yé, á gwág.

¹⁶ «Mə kág yiiga kala búúd á múús nə ozá? Jí nda ikágó bís shishé ísɛɛŋgá dí yí, bíl í ngə kámbulə nə bílúgá ná: ¹⁷ «Sá má lwə bí ilúlwón í ábulə məkəl, bí kú sáág; sá má nyingə wá mǐngwa mí shwiy, bí kú tədəwa.» ¹⁸ Ntə wə í ngə bə éga; Yuánes nyə á zə, kú də ídíy-diy, a kú ŋgul; buud ná: «A jí nə jamb.» ¹⁹ *Mwān mə Múúd má zə, a ngə də, a ngə ŋgul; bwə ná: «Nyíne nyé jisə ndəl dəg, ŋgule mǎlwəg, a jí námə shwə ŋwenye ɔ tóya nə osól ɔ *mísám.» Njí má jaaw bí nə fəg í ngə nyín mǐsólúgú myéd nə sǎŋ.»

Yésus mə ŋkáánd nə mǐl mǐngwála

²⁰ Yésus nyə á ŋkáánd nə buud ɔ mǐl mǐngwála nəcé, nyə á tɛɛm ngə sá ncúlyá *məshimbá bwədí, bwə á shígé cénd mítádúgá. Nyə á ŋkáánd nə bwo ná: ²¹ «Məntágulə nə bí buud ɔ Korazín. Məntágulə nə bí buud ɔ Betusayída námə. Nəcə bímbí lú məshimbá má má sǐy bídí má, má á mbəm sǐy Tir nə Sidon, buud ɔ nún bwə á mbəm námə bwey bwáád mǐŋkud, jí ífí dí ná bwə cénd mítádúgá. ²² Nə ndeé, má jaaw bí ná, jwów lú cígúle mǐlǎsú, intágúli í Tir nə Sodom í ábulé bul nyaan nda bí bín. ²³ Bí bǎŋ buud ɔ Kapernawúm, bí ngə téduga ná bí mə bá kə gwów? Mbə, bí mə bá yídá shulə kə bǎŋ mǐnjím. Nəcə bímbí lú məshimbá má má sǐy bídí má, má á mbəm sǐy ngwála á Sodom, ŋkí ngwála wəŋgá wús ná mpwogé. ²⁴ Gwə wə má mpu jaaw bí ná, jwów Zembí mə bá zə sǎmb búúd mǐlǎsú yí, bí mə bá bə nə intágúli ŋkí yáág ntə búúd ɔ Sodom.»

Mbag á yíyísa (Luk 10.21-22)

²⁵ Yésus nyə á ka lás jǎŋ ja ná: «Pəpa, Cwámə á gwów nə shí, mə yə wo gúmə nəcé wo á shweel ompuye bǎnŋŋ buud ɔ fəg isá íga, wo yida lwágulə ozhizhe ɔ búúd. ²⁶ Haaw Pəpa, ntə wə wó á cɛɛl ná í bǎg yé.

²⁷ «Də nyə a cwámbulə mə isá byésh. Kú nə muud mə wámbúlə mpu Zembí Mwān njí Sónŋgú, kú námə nə muud mə wámbúlə mpu Zembí Sónŋgú, njí Mwān, nə muud yésh Mwān má cɛɛl sá ná a mpúg yé.

²⁸ «Bí buud bí ngə wáduga nə mimbag mí ájjilə wá, zəgá mádí, mə é sá ná bí wógag. ²⁹ Maguləgá ná shé sáág iséy byám fulá, bí zəg ŋwa njígulá wām. Mə jí nə jə lām, mə kú nə intágúli. Bí é yídá mpu yəwula, ³⁰ nəcé iséy byám í akwówuláyé, mbag wām wí ŋkí yísa.»

12

Yésus nə mácɛɛ mə Sábaad (Mak 2.23-28; 3.1-6; Luk 6.1-11)

¹ Dúl fwála í á bə ná, Yésus bǎnŋŋ *ompwíin bé bwə á ngə lína ifambá í *blé jwów lú Sábaad. Ompwíin bwə á ka gwág zha, bwə mú ka ngə búgə mikuŋg mí

11:14 10j 17.1; Mal 4.5; Mat 17.12-13; Mak 9.13 **11:15** 13.9, 43; Mak 4.9, 23; 7.16; Luk 8.8; 14.35
11:18 9.14; Mak 2.18; Luk 5.33 **11:19** 9.10; 11.2 **11:21** Tir nə Sidon: 15.21; Iza 23.1-16; Amo 1.9-10; Mís 12.20 **11:23** Iza 14.13, 15 **11:24** 10.15; Luk 10.12 **11:25** Iza 29.14; 1Kr 1.18-29
11:27 28.18; Yuá 1.18; 3.35; 10.15; 13.3; 17.2 **11:28** Iza 28.12 **11:29** Zhe 6.16 **12:1** Mbá 23.25

blé, ngə də. ² *Ofarizyên bwá mú dág sósólúgá wəwəngá. Bwá mú ci nə Yésus ná: «Dugí, ompwíin bwô bwá ngə sá sá məcə́ mǎ amágúláyé ná muud sáág jwôw lú Sábaad yí.» ³ Nji Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Ye bí afwóyé bwele lǎ sá *Dávid nyə á sá ja bǎnǎn buud bɛ bwá á gwág zha yí? ⁴ Ná nyə á kə nyíi banda *mǎtúnuga dí, kə dá íbuléd í á dǎ bə ci shú yǎlə Zembí gúmá yí; í njúl ná tǎo nyə tǎo buud bɛ bwá á shígé bə nə zhíi ná bwá dǎg byo. Ngǎa, məcə́ mǎ dǎ ci nə nji ofada wǎ bwá dǎg dǎ byo, kú nə ngwól múúd shús? ⁵ Bǐ mǎ dǎ bwey lǎ məcə́ mǎ Moyíz. Ngǎa mǎ ngə ci nə jwôw lú Sábaad ofada bwá dǎ sɛy *Mpáánzǎ Zembí dí? Ntǎo jǐ ná bwá dǎ ntǎo cɛ́ǎ á jwôw lú Sábaad, nji Zembí kú yǎ bwo mǎbɛ́. ⁶ Mǎ jaaw bí ná shé mǎsə nə gúl sá shé mǎ jǎlǎ nə sǎgǎsə ntǎo Mpáánzǎ Zembí yí. ⁷ Kǎlaad Zembí ngə ci ná: “Mǎ bul jǐi ná buud bwá gwágúg buud cɛy lámúd, ntǎo ná bwá dǎg sá mǎ mǎtúnuga.” Bǐ mbǎm ngə mpu gwág ciyá nǐ, ŋkǐ bǐ shígé fánda yǎ buud ǎni mǎbɛ́ ntǎo. ⁸ Mpugá ná *Mwǎn mǎ Múúd ngə jwú nə məcə́ mǎ Sábaad.»

⁹ Yésus mú wú ná jǐni kǎlúd, a mú kyey kə nyíi *mpáánzǎ minjǎgúlǎ dí. ¹⁰ A mú kə kwey ngwól múúd cínǎngǎ ná mbwǎ í mǎ shǐn shwǎámǎ. Ofarizyên bwá á kə ngə sǎ zhíi ná bwá jéég Yésus njagǎ, bwá á kə jǐ nyə ná: «Ye məcə́ mǎshé mǎ magúlǎ ná bwá lwágug mbǎl jwôw lú Sábaad?» ¹¹ A mú yida ci nə bwo ná: «Ŋkǐ ngwól múúd á na gwoong jǐnúd jǐ nə tǎw ngwúd ná bǎn, tǎw jǎongǎ kə kud bíd jwôw lú Sábaad, ngǎa nyə e kə bǐi gwo, a bǎn, yíl gwo bíd? ¹² Ngǎa muud jǐ nə mǎfí cǎ tǎw? Ntǎo jǐ ná, məcə́ mǎshé mǎ magúlǎ ná sǎ sáág buud mǎnywa jwôw lú Sábaad.» ¹³ A mú ci nə muud á shwǎámǎlǎ mbwǎ ná: «Kwéégúg mbwǎ.» A mú kwéég mbwǎ, í mú bə mpwogé nda wúlúgá. ¹⁴ Na, Ofarizyên bwá mú wósós tǎón, kə sǎ shwushwaga, sǎlǎ zhíi ná bwá cɛ́lǎ Yésus shwíy.

¹⁵ Ja Yésus mǎ mpu yuug jǎong yí, a mú wú cínǎng. Buud bwá mú bɛ nyə áncuncuma. Yésus mú ngə lwag mǐmbǎl myêsh, ¹⁶ a ngə báásulǎ bwo ná bwá kú bwele sǎ ná buud bwá mpúg mbii váal múúd á jísǎ yí. ¹⁷ Ntǎo kéel mǎ Zembí, Izayí nyə á cúnda yí, í mú bwǎma. Zembí nyə á ci ná:

¹⁸ Sól mǎsǎal wǎm wǎ éga, nyə wǎ mǎ á féesh yé.

A jǐ abábə waamá, lám wǎm wêsh wús nyádí.

Mə bá yǎ nyə Shíshim wǎm.

Nyə wǎ mǎ bá zǎ lwágulǎ ilwon í búúd tǎtǎlǐ mǎ Zembí.

¹⁹ Nyə abúlǎ dǎ shuya nə buud, a kú saagǎwo, kú nə muud mǎ bá gwáduga kǎl dé mǎŋkúmbǎ mǎ búúd dí yé.

²⁰ Nyə a búle lal lám nda muud mǎ kǎ casulǎ mbwu í mǎ bwey lǎngǎwo yí, tǎo nda muud mǎ jímǎ ngwiile lámǎ í mǎ shǐn tag yí.

A bá bə nə jǎ lám ntǎni kə jé ja búúd bēsh bwá bá mpu tǎtǎlǐ mǎ Zembí yí.

²¹ Ilwon í búúd byêsh í bá ngə bwǎnd sósólúgá yé nə búgǎ.

Bôw á kú nə ijuugá

(Mak 3.20-30; Luk 11.14-24; 12.10)

²² Mpǎsə na, buud bwá mú zə nə wúl mbǎl wǎ Yésus. Jamb í á wǎ nyə mǎŋkǎdad ná a bég, nyə áncím-ncím, nyə fífi. Yésus mǎsə yíl muud éne jamb, a mú dúgya, a mú mǎmǎ lǎs. ²³ Buud bwá á bə cínǎng áncuncuma wǎ, bwá mú bul káam. Bwá ná: «Mwǎn mǎ *Dávid dí éga?»

²⁴ Ja *Ofarizyên bwá mǎ gwág ciyá jǎong yí, bwá mú shwǎna, bwá ná: «Muud éne ngə yíl mǎjamb nə ŋkul mǎ Belǎzebul, njwú mǎjamb.»

²⁵ Nji, Yésus mú mpu mítádúgá myáŋ, a mú ka ci ná bwo ná: «Búúd ɔ dúl faan bwá ká bósóg ngə lúmbuli bwámé ná bwámé, faan dɔɔŋg í é jɛɛ ná mpaá. Buud wá wúl ngwála bwá ká béégya, lúmbuli bwámé ná bwámé, ngwála wɔɔŋgá í shín bwíl. Ntɔ námb, búúd ɔ wúl njów bwá ká bósóg ngə lúmbuli bwámé ná bwámé, njów búúd wɔɔŋg í ábúlé bwey ná jímبال. ²⁶ Nkí *Sátan má yida nyingə cuwo, ngə yíl nyáméfwó, ntɔ ji ná a má bɔɔg, faan dé í ka tɔw ná ntúdel? ²⁷ Nkí Belazebel wá ngə yə má nkul ná má ngág yíl buud majamb nda bí ngə ci ná, zə nyé ngə yə buud bún nkul nyɔɔŋgá? Ngaa bwáméfwó bwá ngə mpu lwágulə bí ná sán ná bi búsa ná mabɛɛ? ²⁸ Nji, nkí Shíshim má Zembí wá ngə yə má nkul ná má yílúg buud majamb í, mpugá ná Faan má Zembí í mú wa.

²⁹ «Muud cúgé ná nkul nyíi njów má nkunjúl, déég nyə isá byé, a kú fwo figə nkunjúl wɔɔŋg shí, wólə nyə mənəkəda. Nji, á ká shín wólə nyə mənəkəda, a mú ka tɛm sha nyə njów.

³⁰ «Muud má bə kú kɛem má yé, a ngə lúmbuli ná má. Muud má bá kú zə wá mábwə ná sáná sá sééngug yé, a ngə yida caam. ³¹ Sā jɔɔŋg wá má jaaw bí ná Zembí má bá juu búúd *misém ná *bwaasúlə mpu bwá ngə sá yí. Nji, múúd má ká kə ná bwaasúlə mpu wá Shíshim, muud wɔɔŋgá nyə abúlə bwelə bə ná ijuugá. ³² Múúd má ká jág lás ná *Mwán má Múúd, Zembí juu nyə. Nji múúd má ká jág lás ná Nkénkə Shíshim, muud wɔɔŋgá nyə abúlə bwelə bə ná ijuugá tɔw wa cug ga dí, tɔw jɔɔŋg í ngə zə yíd.

³³ «Bí má ká ci ná lí jí fwámé líí, bí má ci ná ibumá byé bísa fwámé íbumá; bí má ká ci ná lí jí bów-bów líí, bí má ci ná ibumá byé bísa bów-bów íbumá. ³⁴ Yé iyəlúgag íga, bí njúl íbów-bów í búúd, bí búsa ná nkul ci fwámé íciyá ná ntúdelé? Sā múúd ngə bul táduga lámúd yí, gwá wá mpu yé í dú lás yí. ³⁵ Jɔjɔ múúd lám yé wúsə ná jɔjɔ kwəzəz, í ka də wéeshuli jɔjɔ isá; bów-bów múúd yé lám ná bów-bów kwəzəz, ka námá də wéeshuli bów-bów isá. ³⁶ Mə mpú jaaw bí ná jwów Zembí má bá zə sámɓ buud mílúsú yí, muud yəsh má bá tɔw kəɔdud ná íciyá nyə á lás ílís-lís yí. ³⁷ Wo bá ŋwa ŋkaam nkí mabɛɛ íciyá byó dí.»

Kala búúd ámakuu-mə-sómbá

(Mak 8.11-12; Luk 11.24-26, 29-32)

³⁸ Ná ndéé, bóól *Oyíguli ɔ mácɛɛ bənəŋ bóól *Ofarizyən bwá mú ci ná Yésus ná: «Yé Yíguli sá má cɛl ná wó lwóg sá dúl *shimbá sá dágúg.» ³⁹ Yésus mú bɛsa ná bwo ná: «Mbɛe kala búúd í njúl nkí bów, ná mítádúgá olíŋgí í bálé jí ná má lwóg bwo shimbá! Bwá abúlə dág dúl shimbá, nji dɔɔŋg í á bə ná Zhwónas *muud micúnda má Zembí yí. ⁴⁰ Nda Zhwónas nyə á já ibulú ílól ná mimwásə mílól shú ánéni dí mwə dí ná, ntɔ námá wá *Mwán má Múúd má bá já ibulú ílól ná mimwásə mílól mándəlú dí cwú yé. ⁴¹ Jwów Zembí má bá zə sámɓ búúd mílúsú yí, buud ɔ Ninivə bwá bá tɔw tətəlí yə kala búúd ga mabɛɛ. Nacé báá, bwá á cénd mítádúgá ja bwá á gwág cúnda Zhwónas nyə á cúnda yí. Dugá, sá í ntɔ Zhwónas yí jísə wa. ⁴² Cí ámutá í á wú *mákóól má jwów* yí í bá námá tɔw tətəlí yə kala búúd ga mabɛɛ. Nacé nyə á gwaa zhu íjumə í shíd zə gwágulə fag má Sálamun. Dugá, sá í ntɔ Sálamun yí jísə wa.

⁴³ «Ja bów-bów shíshim í də wú múúd nyúúlúd yí, í də kə ngə jéɛla máshí má mishwééshá ngəlá sɔ wogá. Nji nkí í bá kú kwey wogá, ⁴⁴ í mú táduga ná: “Mə

12:28 Luk 17.21 **12:29** Iza 49.24 **12:30** Mak 9.40; Luk 9.50 **12:31** 12.24 **12:33** 7.16-18
12:34 3.7 **12:36** Zhk 3.6-10 **12:38** 16.1-4; Mak 8.11-12 **12:38** Yuá 6.30; 1Kr 1.22 **12:40**

Zhn 2.1; Mat 27.63 **12:41** Zhn 3.5 **12:42** 10j 10.1-10 * **12:42** məkóól má jwów: Ciyá ní í ká ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ŋkaw á oféél-féélí ɔ íciyá dí.

zá nyingə kə mádí njów, kúl má á fwo dā ji yí.” Í ká zə kwey njów cwúd, nji ngwámbulá, sá jêsh jə kwambulá, ⁴⁵ í é kə ŋwa mílúgá mîshîshim zangbá mí njúl nā ŋkúd ntə wáméfwó, bânŋ bêsh bwá mú kə nyíi njów, kwambulá jiya cínŋŋ. Ná ndéé, cug mē múúd wəŋŋá í mú nyingə jág bôw, ntə mbií í á fwo dā bə yí. Má jaaw bí ná kala búúd ábábôw ga í bá shúgula mbií wəŋŋá.»

*Fwámé njów búúd má Yésus
(Mak 3.31-35; Luk 8.19-21)*

⁴⁶ Yésus ŋgá ná lésa nā ncúlyá buud ntúni, nyəŋgú yé bânŋ omínyəŋá bē bwá mú jē. Bwá mūsə tōw tóŋ, bwá ŋgá sɔ́ ná bwá lésa nā nyə. ⁴⁷ Ngwól múúd mú kə jaaw Yésus ná: «Nyəŋgú woó bânŋ omínyəŋá bwó búsə nā tóŋ, bwá ŋgə cēl lésa nā wo.» ⁴⁸ Yésus mú bəsa nā né ná: «Nyəŋgú waamá wá zə? Omínyəŋá báamá wá ozá?» ⁴⁹ A mūsə séémb mbwə ŋgə *ómpwíin bē dí. Nyə ná: «Dugá, nyəŋgú waamá nā omínyəŋá báamá, bwá wá óga! ⁵⁰ Muud yēsh má dā sá sá Sónŋgú waamá a gwów mē jii yé, nyə wá jí mínyəŋá waamá, ŋkí kóól waamá ŋkí ntāg nyəŋgú waamá.»

13

*Kanda mbəol məmpəg
(Mak 4.1-9; Luk 8.4-8)*

¹ Námá jwôw ni di, Yésus nyə a wú njów, kə ncindye māj, kə ji shí. ² Buud bwó mú kə sēŋgya nyádí ŋkí jág bulya nā ndéé, a mú tōw kə kəwa byóólád, kə ji shí, buud bāŋ cínú. ³ A mú ŋgə kənd bwo zhwog mikanda. Nyə nā bwo ná: «Ŋgwól mbəol məmpəg nyə á zə kə myeeg mpəg. ⁴ Ja á má ŋgə myeeg yí, nyúl mpúmá í má shugula zhí nā zhí. Inunú í mú zə, zə shín lúú nywó. ⁵ Nyúlúgá í mú shugula shí á məkwoógúd, kú nā fwámé mändəlú cínŋŋ. Í mú námá lēl wéesh mīngwu, nəcé mändəlú má á shígé fifə. ⁶ Nji, ja yásá í má faan yí, mīngwu mi mpwásá mí mú jígə, shín shwáás nəcé kú nā fwámé míkəólá. ⁷ Nyúl mpúmá í mú shugula íbiin-bíinud. Ibiin-bíin byəŋŋ í mú lēl juwo ná ndéé káda íkólə í mpəg. ⁸ Nji, nyúl mpúmá í á shugula shí áttətagú dí, í mú ŋgə wúmə, dūga shug wúmə íbumá təd, dūga íbumá məwúm məsaman, dúlúgá məwúm málóól.» ⁹ Yésus mú ci nā bwo ná: «Muud jí nā məlwə má gwág yé, a gwág.»

*Nəcə jí Yésus ŋgə jíguli míkanda dí yí
(Mak 4.10-12; Luk 8.9-10)*

¹⁰ *Ompwíin bē bwá mú shísh nyádí, kə jí nyə ná: «Nəcə jí wó ŋgə jíguli buud míkanda dí yí.» ¹¹ Yésus mú bəsa nā bwo ná: «Jísə nəcə Zembí nyə a má sá ná bí báá mpúg mindimba myā Faan á gwôw; nji nyə a shígé sá bóólúgá ntó. ¹² Muud jí nā baalé fug yé, Zembí mē bá kwádulə nyə nywo, a mūsə bul nyingə bə nā ndí. Nji nyəŋg cúgə nā ndí yé, Zembí mē bá mēel yíl nyə búbaalé á jí nā ndí yí.* ¹³ Má ŋgə jíguli bwo nā mikanda nəcə búsə bwá tēem kənd mîsh, bwó kú dūg, bwá tēem gwágulə, bwá kú gwág kú námá wámbulə. ¹⁴ Ntó kéel má Zembí, Izayí nyə á cündə yí, í mú bwəma shú dán. Kéel dəŋŋ dí ná: Bí mē bá dā kənd málwə, nji bí kú bwelə wámbulə; bí dā kənd mîsh, nji bí kú bwelə dūg; ¹⁵ nəcə kúl búúd ga í má shín lal mílām,

12:45 2Pr 2.20 **12:50** 6.10 **13:9** 11.15 **13:12** 25.29 * **13:12** Na ŋgə cēl ci ná: muud jí nā yéesh ná a kyey nā fug má Zembí yé, nyə é nyingə bul bə nā fug nyəŋg; muud cúgə nā yéesh jəŋŋ yé, nyə é ŋgə yida jímab búbaalé fug á jí nā ndí yí. **13:14** Iza 6.9-10; Yuá 12.40; Mis 28.26-27

bwá mǎ shîn juwal mǎlwâ,
wǎ búdal mǐsh;
ná mǐsh máŋ mǎ á bá dúg,
mǎlwâ máŋ mǎ á bá gwág,
milám myáŋ mǐ á bá wámbulǎ.
Nkwungá bwá á bá cénd kuú njǎnd,
ná ndéé mǎ mú lwag bwo.»

¹⁶ Yésus mú ci ná *ompwíin ná: «Bi bân, mǐsh mǎn mǎ mǎ jǎla nǎcé mǎ ngǎ dúg; mǎlwâ mǎn jǎla nǎcé mǎ ngǎ gwág. ¹⁷ Bábálé mǎ jaaw bí ná, zhwoŋ *buud ɔ mícúndǎ ná otátǎli ɔ búúd bwá á bá ná yéesh ná bwá dúg sǎ bí ngǎ dúg yí, nji bwá áshígé dúg. Bwá á bá ná yéesh ná bwá gwág sǎ bí ngǎ gwág yí, nji bwá áshígé gwág.»

Féél-féélí á kanda mbǎol mǎmpǎg
(Mak 4.13-20; Luk 8.11-15)

¹⁸ «Kagá gwágulǎ nda kanda mbǎol mǎmpǎg í kǎ ná. ¹⁹ Múúd mǎ kǎ bá ná, a gwágulǎ Kéel á Faan á gwów nji a kú wámbulǎ, Mbúwúlú múúd nyǎ é zǎ, zǎ yíl nyǎ mpǎg í á mǎ kǎ lámúd yí: ntǎ ji ná nyíni jisǎ tâŋ mpǎg í á shugula zhíi ná zhíi yí. ²⁰ Muud jisǎ tâŋ nda mpǎg í á shugula shí á mǎkwóógú dí yé, jisǎ nyǎoŋg jí ná, a gwág Mílǎsú mǐ Zembí, a lég myǎ ná mǎshusug; ²¹ nji a kú ná mikǎlǎ nyǎdí cugud, a kú wǎ nadǎ, á bɛ Mílǎsú mǐ Zembí nji kúkál baan, á kǎ námǎ bwǎma ná mǎntágula ŋkí cúwǎlí nǎcé Mílǎsú mǐ Zembí, a julǎ nyúul. ²² Muud jisǎ tâŋ nda mpǎg í á shugula íbiin-bíin dí yé, jisǎ nyǎoŋg á ná, a gwág Mílǎsú mǐ Zembí, nji, yágáwó isǎ yǎ máŋ mwów, ná wámbulǎ mǎbii í mú zǎ kǎda Mílǎsú mǐ Zembí, mǐ mú bá nda wúmǎ. ²³ Muud nywǎá jisǎ tâŋ nda mpǎg í á shugula shí á tǎtagú dí yé, jisǎ nyǎoŋg á ná, a gwág Mílǎsú mǐ Zembí, a wámbulǎ myǎ, a mú wúmǎ, dúl shug wúmǎ íbumǎ tǎd, dúl mǎwúm mǎsaman, dúlágá mǎwúm mǎlǎol.»

Kanda bǎw-bǎw kǎ

²⁴ Yésus nyǎ á nyingǎ námǎ kǎnd buud wúl kanda ná: «Faan á gwów dúsa nda lâŋ ga: Ngwól múúd nyǎ á zǎ sǎ fambǎ, a myeeg jǎ mpǎg idǎw. ²⁵ Nji, mpwóbulú, búúd bǎsh bwá njúl ígwád íí, wúl zhízhín mǎsǎ zǎ bɛ gúl bǎw-bǎw kǎ na fambǎ níid ná ndéé a mú kyey. ²⁶ Ja mpǎg í á kǎ, í wǎ mǎbǎga yí, bǎw-bǎw kǎ í á kǎ námǎ, í mǎsǎ nyín. ²⁷ Ná ndéé, amǎdí fambǎ osǎol ɔ mǎsǎal bǎ bwǎ mú kǎ jí nyǎ ná: “Mǎsa, ngǎá wo á bɛ nji mpǎg ányunywǎá wódí fambǎ? Kǎ, bǎw-bǎw kǎá jǎŋ í ngǎ wú ngow?” ²⁸ A mú bǎsa ná bwo ná: “Wúl zhízhín wǎm wǎ í á jǎla ná zǎ sǎ ntǎni.” Bwǎ ná né ná: “Ye sǎ kág tí yíl íkǎá byǎoŋgá?” ²⁹ Nyǎ ná: “Mbǎ! Kúgá kǎ. Bi á bá ngǎ bǎduga íkǎá ná fwǎmé idǎw, byǎsh í mú ngǎ tâw. ³⁰ Bídúgá idǎw ná kǎá abǎbǎw byǎsh í wáyúg, kǎ wóos ja búúd bwǎ bá zǎ saag idǎw yí. Mǎ é bá ci ná buud bǎoŋg ná bwǎ téédúg tí íkǎá í abǎbǎw, bwǎ wóolǎ byo mimbwoomb, kǎ bá jígal. Bwǎ kǎ teem zǎ kwós idǎw, kǎ wǎ ŋkundád.”»

Kaanǎ búbumǎ mpǎg
(Mak 4.30-32; Luk 13.18-19)

³¹ Yésus nyǎ á nyingǎ kǎnd bwo wúl kaanǎ ná: «Faan á gwów dúsa nda búbumǎ *mutárud ngwól múúd nyǎ á myeeg nyǎdí fambǎ yí. ³² Búbumǎ jǎoŋg wǎ í búl cwǎáguwo ná bíl íbumǎ í mǎmpǎg byǎsh. Nji ja í dú kǎ yí, í dú gwǎa cǎ mǎlǎgá mǎmpǎg mǎ fambǎ; í bá fwǎmé lǎlí, inunú zǎ jí nyǎdí mǎlǎwud.»

Kaaná ləvur
(Luk 13.20-21)

³³ A mú nyingə kənd wúl kaanə ná: «Faan á gwôw dúsə nda fuú *ləvur. Ja múdá mə ŋwa wə, a fugə nə məmpíí mə ŋgug bələd málólól yí, í é sá nə ŋgug wəŋg wəsh í búndowug.»

Nəcə jí Yésus ŋgə jíguli mikaanəd yí
(Mak 4.33-34)

³⁴ Yésus nyə á ŋgə ci buud isá íni byêsh mikaanəd, nyə a shígé də bwele lás nə bwo kú kənd kaanə. ³⁵ Nyə á ŋgə sá ntó ná iciyá í ŋgwól *múúd micúndə í bwəmag mbií nyə á cilə yí, ná:

Mə bá ləsha nə bwo mikaanəd.

Mə bá wéesh isá búúd bwə afwóyé bwele mpu té Zembî nyə á fwə shí yí.

Féel-féelí á kanda bów-bów káá

³⁶ Yésus músa wú kúl búúd bwə á bə áncuncuma yí, kyeý kə njów. *Ompwiín bé bwə mú shísh nyádí. Bwə nə nyə ná: «Féélág sá kanda á bów-bów káá í á bə fambá yí.» ³⁷ A mú bəsa nə bwo ná: «Muud nyə á myeeg jə mpəg idəw yé, nyə wə *Mwân mə Múúd. ³⁸ Famabá wə shí búúd bwə njúl ga. Jə mpəg wə buud búsə Faan á gwówúd wá. Bów-bów ikáá wə buud bwə ŋgə bə Mbəwúlú múúd wá. ³⁹ Zhízhíj í á bə bów-bów ikáá wə Njwú məjamb. Saagúlə bwə bá saag idəw fambá yí, wə məshíné mə shí. Buud bwə bá saag wá, bwə wə *wəéngəles.

⁴⁰ Nda bwə də tí ikáá í abúbów, bwə jígal byo bágəd ná, ntó námá wə í bá bə məshíné mə shí dí yé. ⁴¹ Mwân mə Múúd mə bá ntí wəéngəles bə, bwə zə bigas Faan dé, bwə mú yíl búúd bwə ŋgə ndény ból máláám wá, nə bəŋg búsə kú bish məcəç yá. ⁴² Bwə ká kúl bəsh kuda ánúní dí. Bwə bá bə cínəng, nji bwə ŋgə bwam nə məyá. ⁴³ Ntó otátəlí ɔ búúd wá Zembî bwə bá də faan nda yásə Faan mə Sónghú wəŋúd. Muud jí nə málwə mə gwág yé, a gwág.»

Kanda jimə lá sá

⁴⁴ «Faan á gwôw dúsə nda gúl jimə lá sá jisə shwoó dí gúl fambá yí. Muud mə kwey gwo yé a nyingə mpu shweel gwo. A músə kə nə məshusəg, a kə kusha məbíi mé mēsh ná ndéé a mú kə kusə fambá jəŋg.»

Kaanə kwóógú álal-kus

⁴⁵ «Faan á gwôw í nyingə námə bə nda lāŋ ga: ŋgwól múúd nyə á də kusə ijimə í məkwoógú bwə də lúlə isá í nyanɡá nə ndí yí, ná a ká də kusha. ⁴⁶ Muud wəŋghú mú ka kwey dəŋg í búl bə nə mfíí cə mólégá mēsh yí, a músə kə kusha isá byé byêsh nyə á bə nə ndí yí, kə kusə kwóógú dəŋg.»

Kaanə wód

⁴⁷ «Faan á gwôw í nyingə námə bə nda wód bwə mə wusə məjúwód yí. Í bii óshú mímíí mímíí. ⁴⁸ Ja í mə lwánd yí, bwə mú julə, kə nə dwo cindú. Bwə mú kə jí shí, féesh fwámé óshú, wá mímangad. Bwə yíl óshú ɔ abúbów, myaas. ⁴⁹ Ntó námə wə í bá bə məshíné mə shí dí yé. *Wəéngəles bwə bá béeɡ mímííya mí búúd bənəŋ otátəlí ɔ búúd. ⁵⁰ Bwə bá kúl ósól ɔ məbów kuda ánúní dí. Cínəng mə bá bə bwo, nji bwə ŋgə bwam nə məyá.»

⁵¹ Yésus mú jí *ompwiín bə ná: «Ye bi shí mpu gwág isá íni byêsh?» Bwə ná: «Haaw.» ⁵² Nyə nə bwo ná: «Gwə wə mə jaaw bí ná, Yíguli məcəç yēsh mə jíg isá

yâ Faan á gwôw yé, a ji nda ngwól sóonǵá jísá nà jò kwɔɔzú yé. A ji nà nkul wéesh ísá í acwúlú nà í agúgwáan cínɔng kwɔɔzú dɔɔngád.»

Buud ó Nazarêt bwá abúǵuláyé Yésus

(Mak 6.1-6; Luk 4.16-30)

⁵³ Ja Yésus má shín jǵguli búúd nà mikanda míni yí, a mú wú na, ⁵⁴ kà nyádí kwáádá. A mú ká ða yà búúd minjǵgúlá bwádí *mpáánzə minjǵgúlá, mbii í á ná buud bēsh bwá á ða káam, bwá ná: «Dúga váál fúg nà dúga váál *māshimbá í á wú nyə ngow? ⁵⁵ Mwān má kábíndá dí éga? Nyɔɔngú dí Mariya? Omínyonǵá bē wá *Yákwaab bǎnǎn Yóseb nà Shímun nà Yūdà? ⁵⁶ Ngaá, okóól bē bēsh búsa wa sádí? Məma ísá íni byēsh í á wú nyə ngow?» ⁵⁷ A mú bə bwo kwal-bɔɔgú. A mú ka zə ci nà bwo ná: «*Muud micúndó má ða námá bwəma nà mpyónǵ njí nyádí kwáádá nà nyádí njów búúdad.» ⁵⁸ Ntó Yésus nyə a shígé bul sá māshimbá cínɔng, nəcə buud kú *búgula nyə.

14

Shwiy mə Yuánes Nduu-buud

(Mak 6.14-29; Luk 3.19-20; 9.7-9)

¹ Mwôw mɔɔngǵú dí, Herod á Tatarâk* nyə á gwág bwiingyá má Yésus, a mú ka ci nà osóol ó mǎsáal bē ná: ² «Yuánes Nduu-buud má gwúm. Sà jɔɔng wá á mǎsə nà mpífá á ngó sá *māshimbá ntáni ni.»

³ Herod nyə á ci ntó nəcə nyə á bii Yuánes Nduu-buud, wólə nyə mǎnkəda, wá nyə mimbwug dí nəcə lǎsú má Herodyād, mudá má mínyonǵ yé Fílíp. ⁴ Nəcə Yuánes Nduu-buud nyə á jum Herod ná: «Wo ajǎláyé nà nwa mudá éne ná wo bā.» ⁵ Herod nyə á ka ða cɛɛl gwú Yuánes, njí a ká ða fúndə buud nəcə nda bwá á ða gwɔɔ Yuánes ná a jísə *muud micúndó ná.

⁶ Ná ndeé, jwôw Herod nyə a tǎl zan byélé dé yí, shilə má Herodyād í á zə sáag cwánúd, Herod músə bul gwág nyə nywa. ⁷ A mú kaag shilə ni ná: «Mə é fáágulə wo sá jēsh wó é gwáámb mə yí.» A kɛɛn nkaanə kaagúlə nyə ntó. ⁸ Shilə ni músə bɛ ishwa mbulə í nyóónǵú, nyə nà Njwú-buud ná: «Yég mə lúú má Yuánes Nduu-buud yáásəd wa kíkídiga.»

⁹ Njwú-buud músə gwág ngwóómbulú wɔɔngǵú cey lámúd; njí nda nyə á bwey kɛɛn nkaanə mísh má ójónǵ dí ná, a mú magulə ná bwá yég nyə. ¹⁰ A mú kənd múúd njów mimbwug, kə cígə Yuánes cúɲ. ¹¹ Bwá músə zə nà lúú yé yáásəd, zə yə shilə ni, a músə kə nà wə, kə cwámbulə nyóónǵú. ¹² Ompwíin ó Yuánes bwá músə kə nkɛny kug nyúul, kə ðul. Bwá mú kə nà lǎɲ kə jaaw Yésus.

Yésus mə yá búúd idəw

(Mak 6.30-44; Luk 9.10-17; Yuá 6.1-15)

¹³ Ja Yésus nyə a gwág mbii Herod nyə á ngə tédaga yí, nyə a wú cínɔng, kə kəwa byóólád kyey ná a ká ji nyáméfwó bugád kál búúd bwá cúgé yí. Njí buud bwá mú mpu ntó, bwá músə zə áncuncuma, bwá ngó zhu mǎngwála, bwá ngó kyey ncindyə nà ncindyə ngálə bɛ nyə. ¹⁴ Ja á má shulə byóól dí yí, a mú ðag mǎnkúmbə mə búúd mǎni; a mú gwág bwo cey lámúd, a músə lwag mimbəl myán. ¹⁵ Ja kugú má bii shí yí, *ompwíin bwá mú shish nyə kúnə-kúnə, kə ci nà nyə ná: «Sə búsa wa bugád, kugú námá óga, bíðag mǎnkúmbə mə búúd mǎga,

13:53 7.28 13:54 Yuá 7.15 13:55 Yuá 6.42 13:57 Yuá 4.44 * 14:1 Tatarâk: Ciyá ni í cugé ciyá mǎkaa; njí í ká ná «ngwémuna nyə á ngə jwú nà mpál nǵ á nkúmba faan yé». Dúgúg námá Luk 3.1; 19; 9.7; Mis 13.1. 14:2 16.14 14:3 Lav 18.16; 20.21; Luk 3.19-20 14:5 21.26; Mak 11.32; Luk 20.6 14:13 15.32-39 14:14 9.36

bwá kág mákwáádá, kə kusə sâ má dâ.» ¹⁶ Yésus mú bęsa nə bwo ná: «Í ajáláyé ná buud ɔni bwá kág. Biméfwó, yágá bwo sâ má dâ.» ¹⁷ Ompwiín nə né ná: «Sé cugé nə sâ wa, nji ibuléd itóon nə oshú óbá.» ¹⁸ Nyə nə bwo ná: «Zágá mə nə byo wa.» ¹⁹ A mú ci nə buud bēsh ná bwá jíg shí ákándad. A mú ka ɲwa ibuléd itóon nə oshú óbá ɔni, a bān mīsh gwōw, yə Zembī akība. A mūsə fēy ibuléd, yə ompwiín. Ompwiín bwá mūsə kə kaaw búúd. ²⁰ Buud bēsh bwá mú dá, jīlā, idāw lág. Byəɔɲg í á lág yí, í mūsə lwánd móbwumú wūm nə mábá. ²¹ Buud bwá á dá wá, bwá á jee bə budūm otóóshin otóon, kú ló búdá nə ikágá.

*Yésus má kyey májúwó dí gwōw
(Mak 6.45-52; Yuá 6.16-21)*

²² Námə nji í á shīn yí, Yésus nə *ompwiín ná bwá kəwag byóólúd, bwá línág kə nyə shwóg māj faɲwíny té nyə é ɲgə fwo bíd zhwog buud bwá á bə ɔni yí. ²³ Yésus mú shīn bíd búúd, a mūsə bād mbəɲúád nyáméfwó ná a ká jəgula nə Zembī. Bulú mú zə yínd a ɲjúl cínú nyámé. ²⁴ Byóól dāɲ í á bə í má wú bwúɲád fwámé cé. Nji ikwó í á ɲgə bul jág ntágulə bwo nácé ɲkwó nyə á ɲgə yida wú kóómb bwá á ɲgə kə yí. ²⁵ Ngeɛ mǫngwūm mí kúwo mí ashúshwóógú dí, a mūsə zə bę bwo, a ɲgə kyey nə məkuú májúwó dí gwōw.

²⁶ Ja ompwiín bwá má dúg a ɲgə kyey nə məkuú májúwó dí gwōw yí, bwá mú jág bul fúnda, bwá ɲgə tédaga ná jisə *jīm. Bwá mūsə ka ɲgə bul bwú ɔɲkwimbyé nə ifwaas. ²⁷ Nji Yésus mú lēl ci nə bwo ná: «Səlugá milām shí. Mə wó éne, kúgá fúnda.»

²⁸ Pyēr mú ci nə nyə ná: «ɲkí jisə wo, ciɲ ná mə kyéyug májúwó dí gwōw zə nūɲ wódí.» ²⁹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Zaág.» Pyēr mú wú byóólád, a mūsə ɲgə kyey májúwó dí gwōw, ɲgə kə wá Yésus. ³⁰ Nji, ja á má dúg nda ɲkwó ɲgə bul kung ná, a mú nyiɲgə bə nə ifwaas, a mú tééd nyasulálə májúwó, a mūsə lēl kīm ná: «Yé Dā, cəgug mə.» ³¹ Yésus mú námá lēl séémb mbwə, kə bíi nyə. A mú ci nə nyə ná: «Búgə gwó jí ná ɲkí tag. Nácé jí wo ámə sá məshwán yí?» ³² Bwá mūsə kəwa byóólád, ɲkwó mú ntág shīn. ³³ Bəɔɲg bwá á bə byóólád wá, bwá mú kúd Yésus məbwón shí, yə nyə gúma, bwá ná: «Wo jí bálə bə *Mwān mə Zembī.»

³⁴ Bwá má shīn lína māj, bwá mú jé loom á Genezarēt. ³⁵ Buud wá kəkəl jəɔɲg bwá má yag Yésus, bwá mú kyey nə lāj mǫnd mā kúnə-kúnə mēshəd. Buud bwá mú zə nyə nə mimbāl myēsh. ³⁶ Bwá mú téég nyə məbwə ná a bídúg ná bwá jisówəg ɲgə kúnə nji nə *mbwaag káándá yé. Bəɔɲg bwá á ɲgə kúnə nə nyə wá bwá mú ɲgə yál.

15

*Məfúlú má ímpáámbə nə məcɛɛ mə Zembī
(Mak 7.1-23)*

¹ Bóól *Ofarizyēn nə *Oyíguli ó məcɛɛ bwá á wú Yurúsələm wá, bwá á ka shish wá Yésus, kə ci nə nyə ná: ² «*Ompwiín bwó bwá ɲgə ntə məcum má ímpáámbə, bwá ɲgə dá kú gusa mábwə. Jí í sá ntó?» ³ Yésus mú bęsa nə bwo ná: «Nəcə jí bí bāɲ ɲgə ntə mpóndí mə Zembī, bí ɲgə yida baagulə məcum má ímpáámbə yí? ⁴ Zembī nyə á ci ná: «Gúmalág sóɔɲgú woó nə nyəɔɲgú woó.» A nyiɲgə námá ci ná: «Múúd mə ká lweem sóɔɲgú yé ɲkí nyəɔɲgú yé, bwá jəlá nə gwú múúd wəɔɲgú.» ⁵ Nji bí bāɲ bí ɲgə ci ná: «Múúd mə ká jaaw sóɔɲgú ɲkí nyəɔɲgú ná:

‘Sâ mæ áma nywá kwíind wo næ ndí yí í mûsæ mæyóna shú má Zembí,’ ⁶ í cúgé bwelæ bæ múúd wɔɔŋgú obuluga ná a yág sóɔŋgú ŋkí nyɔɔŋgú gúmá.” Ngaa ná bí ŋgæ sá ná Milású mí Zembí mí báɔ ŋkúŋgú, mæcum mún yidá mpu yáág? ⁷ Bî búsa næ mækáŋ! Izayí nya á bæ næ ŋkaam ja nya á cúndæ shú dánúnd ná:

⁸ Kúl búúd ga í ŋgæ gúmal mæ nji mímpu dí, milâm myáŋ mí njúl shwóg-shwóg næ mæ.

⁹ Wáŋ ŋgála ságusæ bwæ ŋgæ ságusæ mæ yí wúsæ ntó ŋgwas.

Bwæ ŋgæ yida jígali buud minjígúla myâ mæmpándí má búúd.»

¹⁰ Yésus mûsæ ka yid, lésa næ buud bwæ á bæ cínŋgú áncuncuma wá, nyæ næ bwo ná: «Bényúgá mælwæ, mpu gwágula. ¹¹ Sâ í ðu nyí múúd mpu dí yí, gwæ dí í ðu wá múúd mælwagaŋwo mîsh má Zembí dí; nji sâ í ðu yida wú múúd mpu dí yí, gwæ wá í ðu wá nyæ mælwagaŋwo.»

¹² Ompwíin bwæ mú shísh nyádí kúná-kúná, kæ ci næ nyæ ná: «Ye wo mpú ná lású wó áma lás ni í áma bul ntágula Ofarizyên?» ¹³ A mú bɛsa næ bwo ná: «Sâ jêsh sóɔŋgú waamá nyæ a shígé bɛ yí, í bá tâw næ mikzól. ¹⁴ Bídúgá bwo. Búsa wæancím-ncím, bwæ ŋgæ bii bóól wæancím-ncím mbwád ná bwæ jaand næ bwo. Nyí ŋgwól áncím-ncím má jaand næ ŋgwól, bêsh bwæ é búla bîd.»

¹⁵ Pyêr mûsæ ci næ nyæ ná: «Féélúg sá mpwokwoond ni.»

¹⁶ Yésus mú lás ná: «Ye bi búsa námá kú mpu gwág isâ? ¹⁷ Ye bi agwágé ná sâ jêsh í nyí múúd mpu dí yí, í ðu kæ mwô dí, í mûsæ cɔ kæ bîd? ¹⁸ Nji isâ í ðu wú múúd mpu dí yí, í ðu zhu lámúd, byó wá í ðu wá múúd mælwagaŋwo mîsh má Zembí dí. ¹⁹ Nacé lámúd wá bôw-bôw mítádúgá mí ðu zhu yé, næ mægwú mæ búud, næ minɔmb, næ janja, næ júwo, næ yála búúd ompwene, næ *bwaasúla mpu. ²⁰ Isâ í ðu wá múúd mælwagaŋwo mîsh má Zembí dí wá íni. Dólé íðâw kú gusa mábwæ í ádé wá múúd mælwagaŋwo.»

Búgá má múdá á Kanaan

(Mak 7.24-30)

²¹ Yésus mûsæ wú na kúl níid. A mûsæ kæ kóómb shí á Tir næ Sidon. ²² Ngwól múdá á nûŋ, a njúl shilæ Kanaan, mú ŋgæ zæ nyádí a ŋgé kím ná: «Yé Cwámba, Mwân má *Dávid, bwígúg mæ ná ŋkwonú. Jamb í má jág bul bii shilæ wâm.»

²³ Yésus mú ji nyæ kúl-kúl. *Ompwíin bwæ mú shísh Yésus kúná-kúná, zæ ci næ nyæ ná: «Wíŋgúg nyæ, a ŋgæ sá kángá bɛɛlæ sá næ ŋkwiimbyê.» ²⁴ Yésus mú bɛsa ná: «Zembí nyæ á nti mæ shú íncwæmbe í *Izæryêl, í mú ŋgæ cwagaŋwa yí.» ²⁵ Nji mudá éne nye mûsæ zæ kúd mpwóómbú shí wá Yésus, jægula næ nyæ ná: «Yé Cwámba, shwógúg mæ.» ²⁶ Yésus mú bɛsa næ né ná: «Ŋwálæ íðâw í bwân ó njów, wusæ yæ ómpyê, í anywáyé.» ²⁷ Nyæ næ Yésus ná: «Jísæ bále bæ ntó. Ká, Cwámba, ompyê bwæ ðu námá cwála mæmpulú má ðu kud táwuli ómasa dí shí má.» ²⁸ Yésus mûsæ ci næ nyæ ná: «Mudá éga, wo ji næ fwámé búgá. Sâ wó ŋgé jii yí, í báɔ námá ntó.» Námá wæla dɔɔŋgú dí, mwân mæ mudá éne mûsæ yâl.

²⁹ Yésus mûsæ wú kúl níid. A mú ŋgæ bɛ ncindye mâŋ má Galilé ná ndeé a kæ bád wúl mbúnú, ká ji shí. ³⁰ Buud bwæ mú zæ sɛɛŋgya na nyádí áncuncuma; bwæ ŋgé zæ næ buud bwæ á ðu nyás wá, næ wæancím-ncím, næ wækúmálwæ næ buud wá íjâm, næ míl zhwog mimbâl. Bwæ mú zæ ŋgæ bwígúg myo Yésus dí shí mækuú, a mú ŋgæ lwag myo. ³¹ Buud bwæ á bul ŋgæ káam ifífi ŋgála bále lás, buud ó íjâm

bwá ngə bə mpwogé, bəɔŋg bwá á də nyás wá bwá ngə kyey kú ná kwo nyás, wəancím-ncím bwá ngə mpu dúg; bwá mú ngə ságusə Zembí á Izurəyél.

Yésus mə nyingə yə búúd idəw
(Mak 8.1-10)

³² Yésus músə jəw *ómpwíín bə, nyə nə bwo ná: «Mə ngə gwág buud óga nkúnkwónǵálə nəcé sánǵə sá mə ji mwəw málól, bwá cúgé ná nə sá mə də. Mə acéélə nying bwo ntáni zha, bwá á bá kə tag nə mǝntambəli zhííd.» ³³ Ompwíín bwá mú ci nə nyə ná: «Sá é sá ntədəlé ná sá bəg nə bímbí lú idəw mə yə zhwoɡ buud óga wa bugád?»

³⁴ Yésus mú ji bwo ná: «Bí búsa nə íbuléd íné?» Bwá ná: «Zaŋgbá, nə búbaalé íshúshú.» ³⁵ Yésus músə ka ci ná buud bwá jíg shí. ³⁶ Ná ndeé a músə ɲwa íbuléd zaŋgbá byəɔŋǵə nə oshú, a yə Zembí akíba, a fəy byo ikál ikál, yə ómpwíín bə, bwá mú kə ngə kaaw buud. ³⁷ Muud yəsh mú də ná ndeé jílə. Zhwoɡ ikál í mú lúg tǝŋ məkúdə zaŋgbá. ³⁸ Buud bwá á də wá, bwá á bə buud otósshin onǵ, ɲi budútm kú lǵ búdá nə ikágə. ³⁹ A músə ka bíd ná buud bwá nyíngəg, nyə mú kəwa byóólúd, kə kóómb shí á Magadan.

16

Ofarizyēŋ bwá ji shimbá
(Mak 8.11-13; Luk 12.54-56)

¹ Bóól *Ofarizyēŋ nə *Osadwisyeŋ bwá á zə jí Yésus ɲígá məbwəbúlán, bwá ná a lwóg bwo dúl *shimbá í ngə zhu gwəw. ² Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Bí mə də bə, bí mə ká dúg mpwó-kugú nə jon dúsa títiú ná zhwoŋ, bí ná jwəw á mán í bá bə ná sǝŋ. ³ Ʋkí ná, kúndə mán, bí mə ká dúg jon ɲkí shíla, bí mpu ná mpú nyə é nywə. Bí mə də mpu yag íyuuɡ í jon; ɲi bí kú mpu yag sá í ngə sɣ mwəw mága dí yí. ⁴ Mbəe kala búúd í ɲjúl ɲkí bəw, nə mítədúgá olílingí í bálé jí ná mə lwóg bwo shimbá! Bwá ábale dúg dúl shimbá, ɲi dəɔŋg í á bə nə Zhwónas yí*.» A músə wú na bwádí, kyey.

Bəw Ofarizyēŋ bǝnǵə Osadwisyeŋ mǝnjǵǵálá
(Mak 8.14-21)

⁵ *Ompwíín bwá á wusa ɲwaálə íbuléd ja bǝnǵə bwá á lína mǝŋ kə faŋwíny yí. ⁶ Yésus mú ci nə bwo ná: «Jíg ncə nə *Ofarizyēŋ bǝnǵə *Osadwisyeŋ *ləvur wǝŋ.» ⁷ Bwá mú ka ngə nyímbəla bwámé nə bwámé ná: «A lás ntáni nəcé nda sá shígə zə nə íbuléd ná.» ⁸ Yésus mú ka mpu sá bwá á ngə tǝdúga yí, a mú ci nə bwo ná: «Buud bǝm tagálə ná búgá jín é! Jí tǝdúgá wús bí ɲi ná bí shígə ɲwa íbuléd yí? ⁹ Jí bí mə cá gwág ntáni yí? Ye bí anyíngáyé ná tǝdúga íbuléd itóɔn búúd otósshin otóɔn bwá á də yí, nə bímbí lú məbwumú mə ikál bí á lúg nə ndí má? ¹⁰ Ye bí kú tǝdúga íbuléd zaŋgbá búúd otósshin onǵ bwá á də yí nə bímbí lú məkúdə mə ikál bí á lúg nə ndí má? ¹¹ Nəcə jí bí mə cá gwág nə mə aŋgə nə lás lésú íbuléd yí? Mə ngə ci ná: “Jíg ncə nə Ofarizyēŋ bǝnǵə Osadwisyeŋ ləvur wǝŋ.”» ¹² Bwá mú ka tɛem mpu gwág nə nyə a shígə ngə lás nə bwo lésú ləvur á íbuléd. Nyə á ngə yida ci ná bwá bəyug mǝnjǵǵálá Ofarizyēŋ nə Osadwisyeŋ bwá ngə jǵguli myá.

*Yésus jisə Mesî**(Mak 8.27-30; Luk 9.18-21)*

¹³ Ja bwá má kə jé shí á Sesarê mə Filíp yí, Yésus mú ngə jí *ompwíín bé ná: «Buud bwá ngə ci ná *Mwân mə Múúd jisə zə?» ¹⁴ Bwá mú bəsa ná: «Bóól búúd bwá ngə ci ná jisə Yuánes Nduu-buud, bóól ná jisə Eli, bóólúgá nə Zheremî nkí ntâg ngwól *múúd micúndá.» ¹⁵ Nyə nə bwo ná: «Ká bi bân, bí ngə ci ná mə jisə zə?» ¹⁶ Shímun Pyêr mūsə bəsa ná: «Wo jisə *Kríst, *Mwân mə Zembî á kuwô» ¹⁷ Yésus mūsə nyingə lás, nyə nə Pyêr ná: «Wée má jəla, yé Shímun Mwân mə Zhwónas. Muud dí nyə ámə lwágulə wo sá wó má ci ní. Sónngú wám jisə gwów wə nyə ámə lwágulə wo gwo. ¹⁸ Mee má ka jaaw wo ná wo wə Pyêr. Wo má bále bə kwóógú. Nda bwá də lwə njów kwóógú dí gwów ná, mə bá seeng *Də lú óbúgula dām kwóógú dwò dí gwów. Teem bə shwiy í ábúlé sá bwo sá. ¹⁹ Mə bá yə wo ijuwuga yá Faan á gwów. Sá jêsh wó bá cɛɛlə shí ga dí yí, í bá ntó gwów, jəong wó bá wiinzhi shí ga dí yí, í bá bə ntó gwów.» ²⁰ Ná ndeé, a mú ka mpu báásulə ómpwíín ná bwá kú bwelə jaaw múúd ná a jisə Kríst.

*Yésus mə bá yə, a nyingə gwúm**(Mak 8.31-33; Luk 9.22-27)*

²¹ Tééd na, a mūsə ka tééd jaawúlə *ómpwíín bé ná í jii ná a kág Yurúsəlem, ná ocúmbá buud wá loom nə milúlúú myá ofada nə *Oyígali ó mácɛɛ bwá jəlá nə kə jág jugushi nyə, bwá gwú ntâg nyə. Nji a bá gwúm shwon dí jwów lú léel. ²² Pyêr mūsə kə nə nyə koogú, kə lás nə nyə ná: «Mbó! Zembî kyémag wo, Cwámbla! Mbií sá wəongú í ábúlé bə nə wo.» ²³ Nji Yésus mú yid, nkáánd nə nyə ná: «Wúg mə na, *Sátan! Wo ji mə məma bəogú. Mitádúgá myó mí cúgé mitádúgá mí Zembî, misə nji mitádúgá myá buud.» ²⁴ A mūsə ka ci nə ompwíín bé ná: «Nkí muud má cɛel bə mə, a bág kú jagulə nyámɛfwó; a nkényág kwolós jé, a bə mə. ²⁵ Nəcə, múúd mə ká kaambulə nə cug jé, a yida jímبال gwo. Nyəong mə jímبال cug jé nəcé mə yé, a mə yidá kaambulə nə gwo. ²⁶ Nkí muud má bii məbíi mēsh má shí ga ná ndeé *shishim yé jimb, wáyé mfií nyó é bə nə ndí cínəng yí? Muud ji nə nkul wá jí shú ná a nyingəg bii shishim yé? ²⁷ Nəcə *Mwân mə Múúd mə bá zə a ngə nkənəwa nda sónngú yé, bənōn *wəngəles, a bá zə yə búúd myəna mí misóólúgá bwá á sá myá. ²⁸ Bábále má jaaw bí ná, bóól búúd básá wá óga, bwá ábúlé bwelə yə, bwá kú fwo dág *Mwân mə Múúd má zə nwa jiya ícɛ jé.»

17*Yésus mə lwóyá mülwanə myé**(Mak 9.2-13; Luk 9.28-36)*

¹ Mpúsə mwów məsaman, Yésus mú nwa Pyêr nə Zhák bá mínyəŋ Yuánes. A mú wú nə bwo búúd dí, bwá kə bád wúl məma mbánéd. ² Nyúúl nyé mú shwəla bwo míshád, mpwoombá í mú ngə nkənəwa nyə nda jwów, mikáándə myé mí mú ngə faan nda mənkenya. ³ Seegya ná Moyíz bá Eli bwá má wóós, zə ngə lésa nə nyə. ⁴ Pyêr mūsə ka ci ná: «Cwámbla, nywaálə ngələ ji wa. Nkí

16:14 14.2; 17.10-13; Mat 21.11 **16:16** 14.33; Yuá 1.49; 11.27 **16:18** Luk 22.32; Yuá 1.42; 21.15-17; Ifz 2.20 **16:19** Luk 11.52; Mat 18.18; Yuá 21.15-17 **16:20** 17.9 **16:21** 17.22-23; 20.17-19; 26.2 **16:24** 10.38-39; Luk 14.27; 17.33; Yuá 12.25-26; 1Pr 2.21 **16:27** Sòm 62.12; Zhb 34.11; Mat 7.23-27; 13.41; 25.31-46; Luk 13.27; Yuá 5.29; Rom 2.6; 1Kr 3.13-15; 1Pr 1.17; 2Tm 4.14; Mbá 22.12 **16:28** 10.23; 24.34; Mak 9.1; 13.30; Luk 9.27; 21.32 **17:1** 5.1 **17:2** 2Pr 1.16-18; Mbá 1.16

wó magulá, mə shumə məbānda məlól, ɲɠwúd shú dwô, dúl shú mə Moyíz, dúlúgá shú mə Eli.»

⁵ Pyêr ɲgá ná lás ntúni, seegya nji gúndá á ɲkɲkəɲwá í mə zə búdal bēsh. Bwə mú gwág kál í ɲgá wú gúndá jəɲɲg dí ná: «Mwân waamə abába wə éga. Nyá dí wə lám wām wēsh wúsó yé. Ságá nyə mágwág.»

⁶ Ja *ómpwíin bwə mə gwág kál dəɲɲg yí, bwə mú bul bə nə ifwaas, bwə mú wusə mánýúúl shí ombúbudí. ⁷ Yésus músə shísh, zə kúnya nə bwo, a mú ci nə bwo ná: «Búnúgá! Kúgá ná kwo gwág ífwaas.» ⁸ Bwə mú bān məmpwoombú, bwə mú dɛg nji Yésus nyáméfwó.

⁹ Ja bənónɲ bwə mə ka ɲgə shulə wú mbúnj dí yí, a mú lás nə bwo ná: «Ci bi kú jaaw múúd sá bí ámə dɛg yí, kə wósos ja *Mwân mə Múúd mə bá gwúm shwonj dí yí.»

¹⁰ Ná ndeé bwə músə jí nyə ná: «Nəcə jí *Oyíguli ó mácɛɛ bwə dɛ ci ná í jii ná Eli fwóg tééd zə yí?» ¹¹ A mú bɛsa ná: «Jí bále bə ntó ná Eli mə jəlá nə fwo zə, zə tál ísá byēsh ícə byánú. ¹² Sá ɲɠwúdu, mɛɛ mə jaaw bí ná Eli nyə a shí zə. Buud bwə á shígé yag nyə, bwə á sá nyə mbií wēsh bwə á cɛɛl yí. Ntó námá Mwân mə Múúd mə bá jug məbwə mánú. ¹³ Ompwíin bwə músə mpu ná Yuánes Nduu-buud wə á ɲgə ci yé.

*Yésus mə yíl múúd jamb
(Mak 9.14-32; Luk 9.37-45)*

¹⁴ Ja bwə mə ka wósos mánkúmbə mə búúd dí yí, ɲɠwól múúd músə zə kúd Yésus məbwónj shí, jəgula nə nyə ná:

¹⁵ «Yé Cwám̄ba, gwágúg mwân waamə ɲkúɲkwónú. A dɛ fudə ibwúg, a ɲgə bul jug. A mú dɛ kúl nyúúl tɔɔ kuda dí tɔɔ mājúwód. ¹⁶ Mə ámə zə nə nyə *ómpwíin bwô dí, nji bwə shígé kwag lwagúlə nyə.»

¹⁷ Yésus músə bí ná: «Wúu! yé óhááɛn óga! A bówúlə bí mitədúgá e! Mə e bá kə nə bí ntúni kə wósos ɲgow? Mə é bá jísow bí kə kumə jáyé ja? Zəgá mə nə mwân wəɲɲg ká.»

¹⁸ Yésus mú ɲkáánd nə jamb, í músə wú mwân nyúúlú, ncúncwámá jəɲɲg músə yál námá cé nə cé.

¹⁹ Ná ndeé ompwíin bwə músə shísh wə Yésus, zə nyímbula nə nyə ná: «Nəcə jí sá bāɲ shígé kwag yílúla jamb ni yí?» ²⁰ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Jísə nəcə bí cugé nə fwámé búgú. Búbálé mə jaaw bí ná, í mbām bə nə búgú tɔɔ nji cíg-cíg bímbí búbumə *mutárud, bí je ci nə mbúnj ga ná: “Táwúg na, wo kág tów wáádá”, mbúnj bále kə. Sá kú ná kwo ntɔ bí ɲkul. ²¹ * [Nji, mbií jamb ni í dɛ wú nji wo mə fwo mpu jəgula nə Zembí, wo ci ídāw.]»

²² Ja bənónɲ bwə á ɲgə kyey shí á Galilē yí, Yésus nyə á jaaw bwo ná: «Í jii ná *Mwân mə Múúd bāg kaanz məbwə mə búúd dí, ²³ bwə bāg gwú nyə. Nji a bá gwúm jwôw álél.» Ompwíin bwə músə ka bul gwág sá jəɲɲgá cɛy lámú. »

Yésus mə jóná tóya

²⁴ Ja bwə mə ka kə wósos Kapernawúm yí, búúd bwə á dɛ ɲwa tóya á *Mpáánzə Zembí wá bwə mú zə jí Pyêr ná: «Yíguli wān mə dɛ námá jóna tóya éga?» ²⁵ Pyêr mú magulə ná: «Haaw!»

Ja Pyêr má kə nyíi njów yí, a kú fwo lás, Yésus mú jí nyə ná: «Shímun e, wɛɛ má dúg ná ji? Ozá bwá ɗa jána ójwú ɔ shí otóya nə ɔŋgasumân? Ye mimbyágá mí máshí mán, ye ijigə-jigə?» ²⁶ Pyêr mú bɛsa nə nyə ná: «Ijigə-jigə.» Yésus mú ci nə nyə ná: «Ijgaá, ntó ji ná mimbyágá mí ádé jána? ²⁷ Nji, shú ná sá kú ntágula bwo, kaág mán, kə wusə ɲgweye; shú wó é tééd tí yé, wo bɛny nyə mpu, wo mú kwey san *mwaané í kwágá nə tóya á buud obá yí. Wo músə ɲwa wə, wo kə jána tóya waamə nə wó.»

18

Muud mə búl bə nə mfií Faan mə Zembí dī yé (Mak 9.33-37; Luk 9.46-48)

¹ Baan ɗoɲgú dí, *ompwiín bwá á shísh wá Yésus zə jí nyə ná: «Zá má búl ná bə fwámé múúd Faan á gwówú?» ² Yésus mú jów kúkágá, zə tál bwo míshúd, ³ nyə nə bwo ná: «Búbálé má jaaw bí ná, ɲkí bi mə bə kú cénd kuú ɲjəond ná bi bág nda ikúkágá, bi abúlé bwele nyíi Faan á gwówú. ⁴ Gwá wá jí ná, muud mə dúg nyáméfwó zhizhe nda kúkágá ga yé nyə wá má bá bul bə fwámé múúd Faan á gwówú. ⁵ Muud mə lág ntág gúl kúkágá nda jiga jíná dām dí yé, a má lág mə. ⁶ Nji, ikúkágá í ɲgə *búgula mə íga, múúd mə ká kwal gúl bəɔgú, í bul jəla ná bwá kálug muud wəɔɲgú məma kwóógú cúnád, bwá kál nyə nə dwo mán, a kú ná cwánwo.

⁷ «Ijkuɲkwóɲgá búúd nəcé bulyála məbəɔgú. Cug í cúgé nə ɲkul bə kú nə məbəɔgú, ɲji ɲkwéɛ muud mə kwál búúd mwo yé. ⁸ Ntó, í ká bə ná mbwə wó ɲkí kuú wó í ɲgə kwal wo bəɔgú, sámbug wə, wo wúsəg wə shwóg-shwóg; nəcé í bul jəla ná wo cágəg cug á kandəgə wo njúl nə kál mbwə ɲkí kál kuú, ntə ná wo bág nə məbwə nə məkuú mwó mēsh wo mú kə kuda á kandəgə dí. ⁹ ɲkí jús dwó í ɲgə kwal wo bəɔgú, tíg dwo, wo wusə shwóg-shwóg nə wo. Í bul jəla ná wo nyíg cug á kandəgə dí wo njúl nə ncwaan jús, ntə ná wo bág nə mísh mwó mēsh, bwá bá kə kál wo kuda á kandəgə.

¹⁰ «Bi ɔ bey ná bi mpyényág gúl múmwántombú ga, nəcé mə mpú ci nə bí ná *wəɲgəles báj bwá təl ja jəsh mísh má Dá jisá gwów yéd. ¹¹ *[Nəcə *Mwán mə Múúd nyə á zə cug buud bwá á má jimb nə zhí wá.] ¹² Bi mə tédúgá ná ji? ɲkí ɲgwól múúd ji nə incwəmbɛ təd, ɲgwúd í mú wú sɔonz dí kə ɲgə jéjəla. ɲgaá nə nyə é ləgə byəɲgə yá məwúm ibuu nə ibuu kál í ɲgə ɗa yí, a fwo kə sɔ jəɲg í áma kə ɲgə jéjəla yí? ¹³ A ká kwey gwo, búbálé má jaaw bí ná, nyə é bə nə mashusəg nə gwo ntə yá məwúm ibuu nə ibuu í shígə kə ɲgə jéjəla yí. ¹⁴ Námá mbíi wəɲgú, Sónɲgú wún jí gwów yé nyə acéélé ná gúl múmwántombú ga í jimbúg.»

ɲkwambula misám

¹⁵ «ɲkí ɲgwól mínyəɲə woó má sá *sám, kaág lás nə nyə bíná obá; á ká magula gwág wo, wo má sá nyə mpwogé. ¹⁶ Nji ɲkí nyə amágúláyé gwág wo, kaág jów múúd ɲgwúd ɲkí óbá, bínɔɲ bi kág lás nə nyə, í bág nda jí cilyá Kálaad Zembí dí ná, ná: «ɲkwambula nyēsh í jəla nə sɛy nə owúshinéd óbá ɲkí ólólól». ¹⁷ A ká ban ná nyə agwágé bwo, kaág jaaw *Dɔ lú óbúgula. A ká námá ban gwág Dɔ lú óbúgula, dúgúg nyə nda muud nyə ampúyɛ fwámé Zembí yé, nda ɲwenyɛ tóya. ¹⁸ Búbálé má jaaw bí ná, sá jəsh bí má cɛɛlə shí ga dí yí, í bá bə ntó gwów. Jəɲg

18:1 Luk 22.24 **18:3** 19.14; Mak 10.15; Luk 18.17 **18:4** 23.12 **18:5** Luk 10.16 **18:8**

5.29-30 **18:10** Yuá 10.11-15 * **18:11** Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga. **18:14** 6.10

18:15 Ləv 19.17; Gal 6.1 **18:16** Mbá 19.15; Yuá 8.17; 2Kr 13.1; 1Tm 5.19 **18:17** Tit 3.10 **18:18**

16.19; Yuá 20.23

jêsh bí má bá wiinzh shí ga dí yí, í bá bwey bæ ntó gwôw. ¹⁹ Bábálé má nyinga jaaw bí ná, ñkí buud obá wá gwoong jín ni bwá mpú bwama cún ngwúd shí gaád ná bwá gwaám̃ Zembí gúl sá, tɛɛm bá jí tɛɛm bá jí, Sónngá waam jí gwôw yé nyə é yə bwo gwo. ²⁰ Nacé kúl búúd obá ñkí olóol bwá má sɛngya shú dām dí yí, sánŋ ná bwo wá búás cínŋ.»

Fwámé ŋuugá

²¹ Pyêr nyə á ka shísh wá Yésus, kə jí nyə ná: «Cwám̃ba e, ñkí mínyoña waam̃a m̃a sá m̃a m̃abôw, má jalá ná juu nyə ija iné? Ye ija zangbá?» ²² Yésus mú bɛsa ná: «M̃a aciyé ná wo ná kə shúg ija zangbá, má ci ná kə kum̃a m̃awúm̃ zangbá ija zangbá. ²³ Gwá wá jí ná, Faan á gwôw dásə nda yuug ga: wúl ñjwú-buud í a zə kə sá osól ó m̃asáal bɛ shitóg. ²⁴ Ja á má ngə sá shitóg wɔɔng yí, ngwól sól m̃asáal m̃úsə biil ná mpwálá ñkí jág bulya *mwaanê, t̃añ búás ná ñkul jéna ná ibwêy otóóshin otóóshin yí. ²⁵ Nda sól m̃asáal éne nyə á shúgé bá ná ñkul nying mpwálá ná, m̃asa m̃úsə ci ná bwá bíig nyə ná mudá ná bwân bɛ bêsh, bwá kúshag bwo, tɛɛm bá isá byán byêsh, mwaanê wɔɔngá zág jéna mpwálá. ²⁶ Sól m̃asáal éne m̃úsə zə kásuwa m̃asa yé shí m̃akuú, zə jəgula ná nyə ná: “Dá, jísówúg m̃a, m̃a é jéna wo mpwálá ni nyêsh.” ²⁷ Ñkúnkwoñ í m̃úsə bii m̃asa lám, a m̃úsə bíd nyə ná mpwálá nyêsh, kú ná jí tɛɛm bá sá. ²⁸ Ja sól m̃asáal éne má wós tón yí, a má bwama ná ngwól shwá yé bá bwá á d̃a s̃ey yé, nyə á bá ná nyə mwaanê ñji odanarí təd. A m̃úsə bii shwá yé éne cúnád, yímbuli nyə ná: “Nyingúg m̃a mwaanê waam yêsh.” ²⁹ Shwá yé m̃úsə téég nyə m̃abwá ná: “Jísówúg m̃a, m̃a é jéna wo mpwálá nywô.” ³⁰ Nji sól m̃asáal éne kú magula. A mú kənd shwá yé mím̃bwug dí shú ná a jánág nyə mpwálá nyé. ³¹ Ja bósól óshwá bán bánŋ bwá á d̃a s̃ey wá bwá má dág sólúgá wɔɔngá yí, bwá mú bul gwág cey lámúd, bwá mú kə jaaw m̃asa wán sá í má s̃ey yí. ³² Ná ndéé m̃asa m̃úsə jôw nyə, zə ci ná nyə ná: “Wo ji bów-bów sól m̃asáal. M̃a áma bíd wo ná mpwálá nywô nyêsh, m̃a yíl lám nacé nda wo áma téég m̃a m̃abwá ná. ³³ Ngáá, wo áma jalá ná gwág shwá woó ñkúnkwóñulə nám̃a nda m̃a áma gwág wo ñkúnkwóñulə ná.” ³⁴ M̃asa yé m̃úsə kɛenzh nyə ná wáalal-məbag ná a fwóg nám̃a nying nyə nyé mpwálá nyêsh. ³⁵ Ntó nám̃a wá Dá á gwôw má bá d̃a sá bi yé, ñkí bi m̃a bá kú d̃a juu ómínyoña bán ijuugá ná bi yíl lám kandəga.»

19

Yésus ná magwú má bá (Mak 10.1-12)

¹ Ja Yésus nyə á shín lás ntáni yí, nyə á ka wú shí á Galilê, kə shí á Yudéa, Zhurdê fanwíny. ² Buud bwá á bɛ nyə ññ ñkí jág bulya, a mú ngə lwag mím̃bál myán, mí shín ngə yál. ³ Bósól *Ofarizyên bwá á zə kə nyádí, kə bwówulə nyə, bwá ná: «Ye m̃acɛɛ m̃ishé má ngə ci ná muud ji ná ñkul yíl mudá yé bá ná m̃bíi m̃abyaagula wêsh?» ⁴ A mú bɛsa ná bwo ná: «Bí a fwóyé l̃p̃ mícilyád ná ja Zembí nyə á té isá byêsh yí, nyə a sá mudúm bá mudá, ⁵ a m̃úsə ci ná: “Nda m̃a má sá bwo ntáni ná, mudúm má bá lúgə sónngá bá nyɔɔngá, a kə leedya ná mudá yé, bá obá bwá mú bá nyúul ngwúd.” ⁶ Ntó jí ná bwá cúgə ná búúd obá, bwá m̃úsə muud ngwúd. Muud nyə ajáláyé ná ka bɛég sá Zembí má laad yí.” ⁷ Ofarizyên bwá mú nyingá jí nyə ná: «Ká nacé jí Moyíz nyɛ nyə á cilə ná múúd m̃a ká cɛɛl yíl

múdá yé bâ, a yə nyə kálaad mægwú má bâ yí?» ⁸ Yésus mú bəsa ná: «Moyîz nya á magulə ná muud jéég yîl múdá yé bâ nəcé lal bí milâm. Í á shígé də fwo sîy ntó mátéédúléd. ⁹ Mee má ka jaaw bí ná, ŋkí muud mə yîl múdá yé bâ, mudá kú fwo sá mínəmb, a bâ múdá shús í, muud wəŋg má sá mínəmb.» ¹⁰ *Ompwíin bé bwá mú lás ná: «Ŋkí ntúni wə cəg lə bâ í də bii múdúm yé, í yidá bul jəla ná buud bwá jíg kú béya.» ¹¹ A mú bəsa nə bwo ná: «Buud bəsh dí bí nə ŋkul gwág lású ga, nji bəŋg Zembí má yə ŋkúl nyəŋg wá. ¹² Nəcə ból búud bwá njul mimyáágó zhu byélé dāŋúd; ból bwá á sîy mimyáágó kukúg; bólúgá bāŋ bwá njul nda mimyáágó shú ná bwá mpúg wá milâm Faan á gwówúd. Múúd jí nə ŋkul gwág yé, a gwág.»

Ikúkágó

(Mak 10.13-16; Luk 18.15-17)

¹³ Ból búud bwá á ka zə nə ikúkágó wə Yésus ná a bədug byo məbwə, sá məjəgula shú dāŋúd. Nji *ompwíin bwá mú lás nə bwo. ¹⁴ Yésus mūsə ci ná: «Bídúgá ikúkágó í zég mádí, kúgá kaambulə nə bwo, nəcé Faan á gwów dúsə sá á mbii búud wāŋ.» ¹⁵ A mú bəd bwo məbwə ná ndéé a mú cə cínəŋg.

Ncwámá á bulya məbii

(Mak 10.17-31; Luk 18.18-30)

¹⁶ Ŋgwól múúd nyə á ka shísh wə Yésus zə jí nyə ná: «Yíguli, jáyé jə sá má sáág shú ná mə bəg nə cug á kandugə kandugə yí?» ¹⁷ Yésus mú ci nə nyə ná: «Nəcə jí wó zə jí mə njígá shú jə sá yí? Muud ŋgwúd wə jí jə múúd. Ŋkí wó cəel nyíi cug dí ság nda məcəg má ŋgə ci ná.» ¹⁸ Nyə nə Yésus ná: «Máyé məcəg?» Yésus ná: «Kú gwú múúd, kú sá mínəmb, kú júwo, kú yə múúd mpwəne sá nyə ampúyé yí ¹⁹ gúmal sósŋgú woó nə nyəŋgú woó, ka námá cəel múúd yəsh jisə wo kúná-kúna yé nda wó cəél wóméfwó ná.» ²⁰ Ncwámá ni nə Yésus ná: «Mə ŋgə bwey bə məcəg móni mēsh. Gúl jí í ŋgə ná fúfə mə yí?» ²¹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Ŋkí wó jí mpu bə nda Zembí mə cəel ná, kaá kusha isá byəsh wó jí nə ndí yí, wo yə mímíbumbúwá *mwaanə wəŋgá, wo ka bá kə bə nə məbii gwów; ság ntó wo ka zə bə mə.»

²² Nji ncwámá dəŋg má gwág ntúni yí, a mú shúsula, a mú ntāg kyey, nəcé nyə á bə nə zhwog məbii. ²³ Yésus mú ci nə ompwíin bé ná: «Búbálé má jaaw bí ná, jisə kwowulálə ná buud bí nə məbii wá bwá nyíig Faan á gwówúd. ²⁴ Má nyingə jaaw bí ná, í yida nywá bə kúná-kúna ná *shamó nyíig luun lə ndundu dí, ntó nə muud á bulya məbii nyíig Faan á gwówúd.» ²⁵ Nji ompwíin bwá á gwág ntúni yí, bwá á bul káam, bwá ná: «Ká zə jí nə ŋkul *dúg cug yé?» ²⁶ Yésus mú kənd mísh bwádi, a mú ci nə bwo ná: «Muud cugé nə ŋkul sá jini jāŋ, nji Zembí nywáá jí nə ŋkul sá sá jēsh.» ²⁷ Pyēr mú ka ci nə Yésus ná: «Sə buud sə á má shín lúgə isá byəsh, sə zə bə wo wá, í bá ka bə nə sə bāŋ ntudələ?» ²⁸ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Búbálé má jaaw bí ná, ja isá byəsh í bá bə ógúgwáan yí, ja *Mwān mə Múúd mə bá jí nyədí *caangə á milwanád yí, bí báá buud ŋgə bə mə wá, bí mə bá jí bín ícaangə wūm nə íbáád, bí ka sámb íbēend wūm nə íbá yá *Izəyél milésú. ²⁹ Ŋkí muud mə sá ná, tó minjów, tó məshí, tó omínyəŋə, tó okóól, tó sósŋgú, tó nyəŋgú, tó bwān, a lúgə byo shú dām, a bá nyingə bii byo, sá ŋgwúd ija təd; muud wəŋgá ka bá kə cugə cug á kandugə kandugə dí.

³⁰ Bóól ncúlyá buud bwá tál shwóg wá, bwá bá tów mpása, bɔɔng bwá tál mpása wá, bwá bá tów shwóg.»

20

Myána myā bímí ngwúd

¹ «Faan á gwôw dásə nda lân ga: ngwólúgá múúd nyə á bə nə fambá *vinya. Muud wɔɔngá nyə á ka jóóg mpámán mpámán ná a ká sɔ búúd bwá kág sɛy nyádí fambá. ² Bánón bwá mú kwambulə ná a bá jəna nə bwo *danarí ngwúd nkumba jwôw nda í dɔ bwey bə ná, a mūsə kənd bwo ísɛyúd nyádí fambá. ³ Muud éne mú nyingə wósɔ ngɛɛ mǎwəla ibuú. A mú dúg bóól ósól ó mǎsáal bwá njúl tǎm dǎnd kú nə sǎ bwá sǎag yí. ⁴ A mú cɪ nə bwo ná: “Kəgá námá sɛy mǎdí fambá, mǎ é yə bí sǎ í jǎla yí.” ⁵ Báni bwá mú kə. A mú nyingə wósɔ ngɛɛ tǎlóg dɪ, a nyingə námá wósɔ ngɛɛ mǎwəla mǎlól, a ngá námá kənd buud fambá. ⁶ Ngɛɛ mǎwəla mǎtəɔn mǎ mpwó-kugú, a mú nyingə wósɔ, a mú kə kwey bóól bwá tál námá tǎm dǎnd. Nyə nə bwo ná: “Nəcə jí bí mǎ shínal jwôw ncindí na kú nə sǎ bí ngá sǎ yí?” ⁷ Bwá mú bɛsa nə nyə ná: “Nəcə kú nə muud mǎ njwǎ sǎ ísɛyúd.” Nyə nə bwo ná: “Kəgá námá sɛy mǎdí fambá.”

⁸ «Ja kugú í á zə bii shí yí, amǎdí fambá mú cɪ nə muud nyə á dɔ vyee nyə jús isǎ dí yé ná: “Jówúg ósól ɔ mǎsáal, wo yág bwo myána myán. Wo é tǛéd nə bɔɔng bwá ǎmǎ shúgula zə je mpǎmpǎs wá, wo ka kə shúgula nə bɔɔng bwá ǎmǎ tǛéd zə shúshwóógú wá.” ⁹ Bɔɔng bwá á njwa ísɛy ngɛɛ mǎwəla mǎtəɔn dí wá, bwá mú njwa myána myán, muud yěsh danarí ngwúd. ¹⁰ Bɔɔng bwá á tǛéd zə shúshwóógú wá bwá mú shísh jǎn ja, bwá ngá tǎduga ná myán myána mí é njwǎ bulya; nji bwá mú námá njwa muud yěsh danarí ngwúd. ¹¹ Ja báni bwá mǎ lóg bímí dɔɔng yí, bwá mú ngə cwaduga nə amǎdí fambá. ¹² Bwá ná: “Bɔɔng bwá ǎmǎ zə mpǎmpǎs wá, bwá mǎ sɛy nji wəla ngwúd, wo mú yida yə bwo myána bímí ngwúd nə sǎ, í njúl ná sǎ bǎn sǎ mǎ jisow mwásə ncindí nə lal-lal yásə.” ¹³ Amǎdí fambá mú bɛsa nə ngwól ná: “Wey, kwǎba cǔgə na. Nǔgǎ shwǎ ǎmǎ bwey bə cún ná wo é sɛy mwásə ncindí, mǎ mú yə wo danarí ngwúd? ¹⁴ Nwagú kəw dwô, wo kyéyug. Mǎ cɛɛl yə bíná muud a mpǎmpǎs bímí ngwúd. ¹⁵ Ná ji, mǎ ǎjǎlayé nə sǎ byɔɔg dǎm nda mǎ cɛɛl ná? Yə wo gwág bôw nə mǎ bǎlə nə jɔ lǎm?” ¹⁶ Ntǔ námá wǎ búúd wǎ mpǎsə bwá bá tów shwóg, bɔɔng wǎ shwóg tów mpǎsə yé.»

Yésus mǎ jaaw ná a bá yə

(Mak 10.32-34; Luk 18.31-34)

¹⁷ Yésus nyə á ka ngə bǎd kə Yurúsəlem; na zhíid íí, nyə á njwa *ompwíin wúm nə óbǎ bɛ, a wú nə bwo búúd dí, bǎnón kə ngə kyey koogú, a mú ngə jaaw bwo ná: ¹⁸ «Dugá, sǎ ngǎlə bǎd kə Yurúsəlem óga; mpugá ná *Mwǎn mǎ Múúd mǎ zǎ kə kaanz mǎbwǎ mǎ mǐlúluú myǎ ofada nə *Oyíguli ó mǎcɛ́d. Bwá é cɛ́lə nyə shwíy, ¹⁹ bwá mú kɛɛnzh nyə mǎbwǎ mǎ íkúl ishúsád ná bwá kág cágula nyə, bwá yíd nyə nə mǐlwón, bwá bwambulə nyə kwolós dí. Ná ndɛé, jwôw ǎléɛl, a bá gwúm shwónɔd.»

Ngwóombúlú mǎ nyɔɔngú mǎ bwǎn ó Zhébedé

(Mak 10.35-45)

²⁰ Bwǎn ó Zhébedé nyɔɔngú wǎn nyə á njwa bwo, bǎnón ka shísh wǎ Yésus. Nda nyə á ngə kə ngwóombúlú ná, nyə á kúɔw shí yə Yésus gúmá. ²¹ Yésus mú jí nyə

ná: «Wó jii jii?» Nyə ná: «Yág bwân bâm óbá óga wáda ná bwá bâg ji wo, nyíga mbwê mæncwûm, nyíga mbwê mækóól, Faan dwó dí.» ²² Yésus mú bɛsa ná: «Bí ampúyê sá bí ngə jii yí. Ye bí bí nà ñkul ngul bálá má wál zə ngul yí?» Bwá ná: «Haaw. Sá bí nà ñkul ngul.» ²³ Yésus mú ka ci nà bwo ná: «Jíni kóómb jí ntó. Bí é bá ngul bálá jâm. Nji, kóómb á nà bí jíg mæ nyíga mbwê mæncwûm nyíga mbwê mækóól, mæ dí jí nà ñkul ñwa wáni cígúlá, ijiya byooŋg bísə shú bəoŋg Sónŋgá waamá nyə á bwey kwamasa byo wá.»

²⁴ Ja bóól ómpwíin wûm bwá á gwág ntó yí, bwá a gwág omínyoŋá óbá bəoŋg bəw. ²⁵ Yésus mú jəw bwo, lás nà bwo ná: «Ŋgaá bí mæ mpú ná otówe ɔ shwóg ɔ íkúl ishús bwá ngə nteŋg ijwûga byán, ofwó búúd bwá ngə lwóya nji mpâl. ²⁶ Í nda bá du bæ ntó bí bân dí. Nyooŋg yêsh mæ céél bæ fwó múúd gwoŋg jín dí yé, yídag sêy nà bóól. ²⁷ Nyooŋg mæ céél təw bí shwóg yé, bág bí lwaá. ²⁸ Sâ jəoŋgá wá jisə ná *Mwân mæ Múúd nyaməfwó nyə a shígé zə ná bwá sáyag nà nyə. Nyə á yida zə sêy nà buud, a yána námə cug jé shú ná ncúlyá buud bwá bág ofulí.*»

Yésus má lwag wáancím-ncím óbá Zheríko

(Mak 10.46-52; Luk 18.35-43)

²⁹ Ja bwá á ngə wú Zheríko yí, buud bwá á bɛ Yésus áncuncuma. ³⁰ Wəancím-ncím óbá bwá á bæ zhí dí koogú, bwá mú gwáduga ná Yésus ngə cɔ. Bwá mú ngə kím ná: «Cwám̄ba, Mwân mæ *Dávid, bwígúg sá ná ñkwoná.» ³¹ Buud bwá á bæ áncuncuma wá bwá mú ngə ñkáánd nà bwo ná bwá jíg kál-kál, nji bân bwá mú yidá mpu bân mákál gwôw ná: «Cwám̄ba, Mwân mæ Dávid, bwígúg sá ná ñkwoná.» ³² Yésus mú shigula, a mú jəw bwo, jí bwo ná: «Bí má jii ná mæ sáág bí jii?» ³³ Bwá ná né ná: «Cwám̄ba, ság ná mísh mäsá má bāŋg.» ³⁴ Yésus mú bul gwág bwo cey lámúd, a músə kúnya nà bwo mísh; námə cé nà cé mísh má mú nyiŋgə dúgya bwo, bwá mú bɛ nyə.

21

Cí Yésus mæ wóós Yurúsalem

(Mak 11.1-11; Luk 19.28-44; Yuá 12.12-19)

¹ Ja bwá á ngə shish kúná-kúnə nà Yurúsalem yí, bwá á kə wóós ngéé Betufazhe, *Mbún wóolivyé dí. Yésus mú lwâm *ómpwíin óbá. ² Nyə nà bwo ná: «Kəgá na dánd á shwóg níid. Í é bæ, bí ká námə jé bí kwey myoolú jakáás cɛglá, nà mwân yé. Bí ɔ ciny byo, zə mæ nà byo. ³ Nkí muud mæ jí bí sá, bí bɛsa nà nyə ná: “Cwám̄ba wə ngə jii byo.” Muud wəoŋgá nyə é lɛɛl námə bíd ná bí zág nà byo.»

⁴ Í á sɛy ntó shú ná ciyá má *múúd micúndá í bwəmag ná:

⁵ Cigá nà buud ɔ Siyôn* ná:

«Dugá, njwú wún ngə zə bídí.

A jí nà lám ná shɛɛ, a mbád myoolú jakáásud, cwɔ jakáás, mwân cúdu ankeny mimbag dí.»

⁶ Ompwíin bwá mú námə kə sá nda Yésus nyə á mæ ci nà bwo ná. ⁷ Bwá mú zə nà myoolú jakáás nà mwân, bwá ngə yíl mikáánds myán ngə jɛɛl bwo mikwonud.

20:22 26.39; Mak 14.36; Luk 22.42; Yuá 18.11

20:23 Mis 12.2

20:26 23.11; Mak 9.35; Luk 9.48

20:28 Iza 53.12; 1Kr 6.20; 7.23; Gal 1.4; 1Tm 2.5-6; 1Pr 1.18-19 * **20:28** Bwá á du jána ñkúmba tâŋ shú ná ñkúmba kwám í bág fulí. Tâŋ nyooŋg wá Yésus nyə a jána nà cug jé shú búúd bəsh yí. **20:29**

9.27-30 **20:30** 1.1; 9.27; 12.23; 15.22; 21.9, 15; 22.41-46; Mak 10.47-48; 11.10; Luk 1.32, 69; 2.11;

18.38-39; Yuá 7.42 **21:5** Iza 62.11; Zak 9.9 *

21:5 Siyôn: Nyə á bæ mama mbún bwá á lwə ngwála á Yurúsalem cínŋg gwów yí.

Yésus músə ji gwôw. ⁸ Bóól ncúlyá buud bwá á bə cínɔŋg wá, bwá ngə taalə mikaándə myán zhí nə zhí, bóól bwá ngə búgə mampúnzə mə ílí ngə zə taalə zhíd. ⁹ Shwáínzhá buud bwá á ngə kə Yésus shwóg wá nə bəɔŋg bwá á ngə bə mpásə wá bwá á ngə wá ngwa ná:

Hosána nə Mwân mə *Dávid!

Gúmá í bəg nə nyɔŋg ngə zə jínə mə Cwámbe dí yé!

Hosána jɔŋ lə gwów dí cwú!

¹⁰ Ja Yésus nyə á kumə Yurúsalem yí, ngwála wêsh í á tɔw otátəlí, buud bwá ngə jí ná: «Zə nyə éne?» ¹¹ Bóól zhwoɔg buud bwá ngə bəsa ná: «Jísə Yésus, *muud micúndə, muud á Nazarét shí á Galilé.»

Yésus mə wáŋg búúd ó mikus Mpáánzə Zembí

(Mak 11.15-19; Luk 19.45-48; Yuá 2.13-22)

¹² Yésus mú kə nyíi *Lun mə Zembí, a mú kə wáŋg búúd bwá á ngə sá mikus cínɔŋg wá. A shín lwág ítúwəli í búúd bwá á ngə sá icénd í *mwaanə wá, nə ishíya í bəɔŋg bwá á ngə kusha məfəf wá. ¹³ A mú lás nə bwo ná: «Jísə cilyá Kálaad Zembí dí ná: “Bwá bá də jɔw njɔw wám ná njɔw májəgula?” Ká bí bāŋ mə yida sá ná í bəg daagə lá íjúwál.»

¹⁴ Ná ndéə wəancím-ncím nə wa ijām bwá mú shísh nyédí na Lun dí cwú, a músə lwag bwo. ¹⁵ Nji milúluú myá ofada nə *Oyíguli ó məcɛɛ bwá á gwág bɔw nə *məshimbá Yésus nyə á ngə sá má, bwá gwág námə bɔw nə iyáŋgá ikúkágə í á ngə wá Lun dí cwú yí ná: «Hosána, Mwân mə Dávid». ¹⁶ Bwá mú ci nə nyə ná: «Ye wo ngə námə gwág sá bwá ngə ci yí?» Nyə nə bwo ná: «Haaw. Ye bí bāŋ bí afwóyɛ lə cilyá ga ná: “Wo a wéesh gúmá mímpu mí ikúkágə nə ikényi í bəl dí?”»

¹⁷ Ná ndéə a mú lúgə bwo, wú ngwála dí, kə Betaní, kál nyə é jə yí.

Kundú figyè

(Mak 11.12-14, 20-24)

¹⁸ Mpámán mpámán, ja nyə á ngə kə ngwála yí, nyə á ka gwág zha. ¹⁹ A mú dúg shug lə *figyè njwón dí koogú, a mú shísh, a músə kə kwey nji ikáá nə ikáá. A músə ci nə figyè ná: «Wo abúlé ná nyiŋgə bwele wúmə tɔɔ bumá.» Cé nə cé, figyè músə shwáás. ²⁰ Ja *ompwíin bwá mə dúg ntúni yí, bwá mú bul káam, bwá jí Yésus ná: «Figyè éga mə ka leel shwáás cé nə cé ntədəlé?» ²¹ Yésus mú ntág ci nə bwo ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, bí mbəm bə nə búgə kú nə məshwán, bí sá námə sá mə mə sá figyè éga yí. Kú bə nji gwo, bí jee námə ci nə mbúnj ga ná: “Táwúg na, wo kəg juwa mán”, í bəle námə sɔy ntó.» ²² Sə jəsh bí mə bá gwáám məjəgula dí nə búgə yí, bí mə bá bíi gwo.

Nkul ijwúga mə Yésus

(Mak 11.27-33; Luk 20.1-8)

²³ Yésus nyə á ka kə nyíi *Lun mə Zembí dí, á mú ngə yə buud minjígulá. Ná ndéə, milúluú myá ofada nə ocúmbá buud wá ləɔm bwá mú kə nyédí kə jí nyə ná: «Nyáyé ŋkul wó ngə sá ísə íni nə ndí yí? Zə nyə ámə yə wo ŋkul nyɔŋgú?»

²⁴ A músə bəsa nə bwo ná: «Mə zə námə fwo jí bí njígá. Bí mə ká bəsa, mə mú jaaw bí ŋkul mə ngə sá misóólúgú míga nə ndí yí. ²⁵ Nduwán Yuánes nyə á ngə duu buud yí, í á bə nə nyáyé ŋkul? Ye ŋkul á gwów wə Zembí, ye ŋkul á buud?» Bwá mú tédaga ná: «ŋkí sə mə ci ná “gwów”, nyə e jí sə ná: “Ká nəcé jí bí a shígé *búgula nyə yí?” ²⁶ Sə mə ká mɛel ci ná í á bə ŋkul á buud í, ŋkwée səl! Buud

bêsh bwé ngə magulə ná Yuánes nyə á bə *muud micúndá.» ²⁷ Bwé mú bəsa ná Yésus ná: «Sə ampúyé.» A mú námá ci nə bwo ná: «Mə ajááwé námá bí ñkul má ngə sá misóólúgú míga nə ndí yí.»

Kanda bwân óbá

²⁸ Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Nda wúga lân bi mə téduga wo ná jì? Ngwól múúd nyə á bə nə bwân óbá. A músə ci nə ashúshwóógú ná: “Mwân waam, kaag sêy fambá *vînyə múús.” ²⁹ Mwân mú bəsa ná: “Mə acéélé.” Nji, mpúmpúsá, a mú cénd mítédúgá, a músə kə fambá. ³⁰ Muud éne mú lésha ná ngwól mwân mbii ngwúd. Nyân mú bəsa ná: “Dá, mə zə kə.” Nji a kú kə. ³¹ Bwân óbá óniíd, nyáyé mə sá nda sóóngú wān nyə áma cəl ná?» Bwé mú bəsa ná: «Ashúshwóógú.» Yésus músə ci nə bwo ná: «Búbólé, mə jaaw bí ná, Onwenye ó tóya nə budá bwé jángá fullí wá bwé bá cə bí, bwé kə kumə Faan mə Zembí dí. ³² Nacé Yuánes nyə á zə bídí, zə lwágulə bí zhí a tátəlí, nji bí a shígé *búgula nyə. Onwenye ó tóya nə budá ó janga, báá bwé á búgula nyə. Bí a tɛɛm dág ntó, bí a shígé cénd mítédúgá, búgula nyə.»

Kanda ósól ó mäsáal ó abúbôw

(Mak 12.1-12; Luk 20.9-19)

³³ «Gwágulágá wúl kanda. Ngwólúgá múúd nyə á bə nə shí. A mú sá fambá *vînyə, wá gwo lunğula dí. A fáág bíí dúlú bá nyáam mpúmə, a lwó cwámáb ísándálé, a mú yə búúd fambá dɔɔng məcéd. A músə kə njɔɔndəd. ³⁴ Ja māmwaágulə mə á wóós yí, nyə á kənd ósól ó mäsáal bɛ ná bwé kág ŋwa nyə dé kəw lə mpúmə búúd bwé á lúg nə fambá wá dí. ³⁵ Nji, buud bɔɔngú bwé mú yida kə bíi ósól ó mäsáal, bwé danğulə cú ngwól, bwé gwú ngwól, bwé lúmə ngwólúgá məkwoógú ná ndɛɛ a fudə. ³⁶ Muud fambá mú nyingə kənd bóólúgá ósól ó mäsáal ñkí bulya, cə wə ashúshwóógú. Buud bwé á lúg nə fambá wá bwé mú námá sá bwo nji mbii ngwúd. ³⁷ Zhúgúlá zhúgúlá, a músə kənd mwân yé, a ngə téduga ná bwé é gwóɔ nyə ná mwán yé. ³⁸ Ká, ja búúd bwé á lúg nə fambá wá bwé á dág mwân éne yí, bwé á ngə ci bwámé nə bwámé ná: “Dugá! Muud mə bá lúg nə lúgí ñni. Shé gwúgá nyə, shé bág lúg nə lúgí jé.” ³⁹ Bwé mú ntág bíi nyə, shɛɛnzɛ júlə wú nə nyə fambá, kə gwú nyə ncá.» ⁴⁰ Yésus mú jì bwo ná: «Ja múúd fambá mə bá zə yí, a bá zə sá búúd bɔɔngú ntudɛl?» ⁴¹ Bwé mú bəsa ná nyə ná: «A bá gwú búúd bɔɔngú kú nə ñnkúñkwon; a mú ŋwa fambá jé, yə búúd oshús, bɔɔngú bwé bá dɛ yə nyə dé kəw ja í jála wá.» ⁴² Yésus mú ci nə bwo ná: «Ye bí abwélé lə mícilyá mí Kálaad Zembí dí ná:

Kwóógú ólwɔye bwé á myaas yí,
dwó wá í mə bə kwóógú lú lámuga†.

Cwámaba sóólúgú yé wə ní.

Jísə *sá mímbugú sádí míšhúd í?»

⁴³ Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Gwé wə mə jááw bí ná, Zembí mə bá yíl Faan dé bídí, a kə nə dwo gúl lwon búúd í é bá mpu wúmə mpúmə yííd. ⁴⁴ †[Muud mə bá bál kwóógú dɔɔng dí yé mə bá kweshali búg; nyɔɔng kwóógú dɔɔng í bá káda yé mə bá cuguli.]»

21:28 7.21 **21:28** Luk 15.11 **21:31** 6.10 **21:32** Luk 7.29-30 **21:33** Iza 5.1-2 **21:35** 22.6 **21:39** Heb 13.12 **21:41** 22.7 **21:42** Sô m 118.22-23 † **21:42** kwóógú lú lámuga: Í á du bə kwóógú bwé á du tɛɛd jil mándəlúd yí, dwó wə bwé á du bɛ ja bwé lám mənɔyung mə njów yí. **21:43** Dan 2.34-35, 44-45 † **21:44** Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íni.

⁴⁵ Ja mîlûlûú myâ ofada bânôh *Ofarizyêh bwá á shîn gwág mikanda míni yí, bwá á ka mpu ná bwá wá Yésus ngó lás nâ ndí wá. ⁴⁶ Bwá mú tééd ngálê sô mæzhîf ná bwá bíi nyâ. Nji, bwá á ka ngá fúnda mænkumbæ mæ búúd nâcé buud bêsh bwá á dæ nywa Yésus ná *muud micúndá má Zembî.

22

Kanda zan bá (Luk 14.15-24)

¹ Yésus nyâ á nyingæ námá lás nâ bwo mikandad ná ² «Faan á gwôw dúsa nda wúl njwú-buud í á kwæmasa ná á sá mwân yé zan bá yí. ³ Nyâ á ka kænd osóol ó mäsáal bé ná bwá kág jôw búúd nyâ á jôw zâh dí wá; nji buud bœngú bwá á shígé cœl zæ. ⁴ A mú nyingæ kænd bóol ósól ó mäsáal, nyâ nâ bwo ná: “Kágá ci nâ buud má áma jôw wá ná, mæ má shîn kwæmasa dína. Mæ má cíga înteny nâ ocúdu wâ mæwôh. Isâ byêsh í mú kwæmasá, zágá dínad.” ⁵ Nji buud bœngú kú bish njúwúlú má cí, bwá mú yida ngæ bwilya, nyâh kâ nyádi fambá, nyâh kâ mákíd méd, ⁶ bóolúgá bwá bíi námá *búúd ó lwámá ó cí, bwá cúg bwo ná ndéé gwú bwo. ⁷ Njwú-buud mú gwág mpimbæ. A músæ kænd ózimbi bé, kâ janŋalæ ógwúl ó búúd bœngú ná ndéé jígal ngwála wáh. ⁸ A músæ zæ ci nâ osóol ó mäsáal bé ná: “Dína í má shîn bæ kwæmasá, nji buud má á jôw wá bwá á shígé mpiya nâ ndí. ⁹ Kágá mámaan mæmaan, bí kág ngæ jôw buud bêsh bí é ngæ kwey wá, bwá zág zâhúd.” ¹⁰ Osól ó mäsáal óni bwá mú kâ mæzhîf mæzhîf, kâ ngæ nywa buud bêsh bwá á ngæ kwey wá, tœ mimbáwúlú tœ ijô í búúd. Njôw zâh í mú lwánd nâ buud ná cwóó.

¹¹ «Njwú-buud mú zæ nyíi njôw zâh ná á zé dág búúd bwá áma zæ njúwúlú dí wá. A mú ngæ dág ná ndéé á músæ kwey ngwól múúd kú nâ káándá zâh. ¹² A mú ci nâ muud wœng ná: “Wey e, ntædelé wo áma mpu zæ wa kú nâ káándá zâh yé?” Muud wœng nji kâl-kâl ná kufug, kú mpu nda á bésag ná. ¹³ Ntô, njwú-buud mú ci nâ osóol ó mäsáal bé ná: “Wálúlgá nyâ mæbwâ nâ mækuú, bí wúsæg nyâ tóón yídúgád, kâl á bá kâ bæ nji á ngá bwam nâ mæyâ yí.” ¹⁴ Ntô, mpugá ná njúwúlú wúsæ shú búúd nji bulya, nji bœng bí fééshá wá búsa cíg-cíg.»

Tóya mæ Káázél

(Mak 12.13-17; Luk 20.20-26)

¹⁵ Ná ndéé *Ofarizyêh bwá mú kâ shwushwagád, kálê sô nda búsa nâ nkul bwéel Yésus ná á bílúg nâ iciyá byé ná. ¹⁶ Bwá mú nywa bóol *ómpwíin báh nâ bóol búúd ó gwoong í á dæ ságusa ijwûga í Herod yí, bwá mú kænd bwo, bwá kâ ci nâ Yésus ná: «Yíguli! Sá ngæ mpu ná wo ji búbálé muud. Wo ngæ jíguli sá cug á Zembî búbálé. Wo ádé námá bæmb sâ bóol búúd bwá é ci yí, wo kú námá bæ nâ ifwaas nâ mbii múúd wí nâ nkul tôw wo mîshéd yí. ¹⁷ Ntô, jaawug sâ. Ye mæcæg mæshé má ngæ magulæ ná sá jónag tóya mæ *Káázél, ye má anŋê nâ magulæ?» ¹⁸ Ká, Yésus nyâ á bwey mpu mbíya lám wáh. A mú cí nâ bwo ná: «Bí mæ zé bwówulæ mæ nâcé ji, yé búúd ó mækéh óga? ¹⁹ Lwógá ná mæ *mwaanê bwá dæ jóna tóya nâ ndí yé.» Bwá mú zæ nyâ nâ sanj *danarî. ²⁰ A mú jí bwo ná: «Zé jí nâ vuguli mpwoombá ná jíná bwá á lúlæ wa ga?» ²¹ Bwá nâ né ná: «Jísæ Káázél». A mú ka ci nâ bwo ná: «Yógá Káázél isâ í Káázél, bí yæ Zembî isâ í Zembî.» ²² Ja bwá má gwág mpésá ni yí, bwá mú bul káam bwá mú kyey, béégýa nâ nyâ.

Osadwisyeŋ bwá láámbulá Yésus
(Mak 12.18-27; Luk 20.27-40)

²³ Námá jwôw ηgwúd ni, *Osadwisyeŋ, buud bwá ða ci ná mimbimbə mí ábúle gwúm máshwon dí wá, bwá á ka zə wá Yésus, zə jí nyə ná: ²⁴ «Yíguli, Moyiz nyə á ci ná: “Nyí muud mə yə kundú, mínyonə yé má jalá nə shúgula nə kúsə yé, a byág nyonəg má yə mpwon buud.” ²⁵ Ká gúl sá í á bə sá wa, bósól omínyonə bwá á byél zangbá, budúm nə budúm. Acúbə mú bá múdá, a mú yə. Nda nyə á yə kú nə mwân ná, a mú lágə mínyonə yé nə mudá. ²⁶ Nyíne mú námá yə kú nə mwân, a lágə ηgwól nə mudá. Í á ηgə kə ntáni ná ndéé, bəsh zangbá mbii ηgwúd. ²⁷ Mudá mú námá zə yə bwádí mpúsə. ²⁸ Ja búúd bwá bá gwúm yí, nyáyé á omínyonə zangbá má bá ka ηwa mudá? Ngaá ná bəsh bwá á shí bə ógwúm bə?» ²⁹ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Bí ηgə kwab nəcé bi ampúyé sá Kálaad Zembí ηgə ci yí, bi kú námá mpu mpífə má Zembí. ³⁰ Ja búúd bwá bá gwúm máshwon dí yí, budúm bwá ábúlé ná bá búdá, budá nda ná kə móbáád. Bwá bá jí nda *wəngəles ó Zembí bwá njúl jon dí ná. ³¹ Kósómb á mimbimbə bálə gwúm máshwon dí, ye bi afwóyé lə sá Zembí nyə a lás nə bí yí? Ngaá nyə á ci ná: ³² “Mə jí Zembí má *Abərahə, Zembí má *Izaag, Zembí má *Yákwab.” Ntə jí ná Zembí cugé Zembí mimbimbə, a jí yidá bə Zembí á buud bwá ηgə cugə wá.» ³³ Mənkúmbə má búúd má á ηgə gwág nyə má má á ηgə bul káam njígúlá yé.

Shug lá məcə
(Mak 12.28-34)

³⁴ Ja *Ofarizyeŋ bwá má gwág ná Yésus má juwal Osadwisyeŋ mimpu yí, bwá mú seŋgya ná ndéé bwá mú kə nyádí. ³⁵ Ngwól múúd á gwoonə ján njúl Nkume məcə mú zə bwówulə Yésus, nyə nə né ná: ³⁶ «Yíguli, məcə míshé mēsh dí, dáyé í ntə mósól mēsh?» ³⁷ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Wó jalá nə cēl Zembí woó Yawé nə lám wó wēsh, nə *shishim wó wēsh, nə lúú wó wēsh. ³⁸ Dáni cē wá í ntə mósól mēsh, dwó wá í tál shwóg. ³⁹ Dəonə í ká námá nyinəgə bə nda dwo yí, dwó wá ga: Wo cēl múúd yēsh jisə wo kúnə-kúnə yé nda woméfwó. ⁴⁰ Məcə məbá mənə wá mósó shug á *mbwoomb məcə wēsh nə minjígúlá mí *búúd o mícúndá myēsh.»

Kríst, Mwân mə Dávid
(Mak 12.35-37; Luk 20.41-44)

⁴¹ Nda *Ofarizyeŋ bwá á bə seŋgyá ná, Yésus mú jí bwo ná: ⁴² «Bí ηgə ná ci *Kríst* ná jí? A jí Mwân mə zə?» Bwá ná: «Mwân mə *Dávid.» ⁴³ Yésus mú ci nə bwo ná: «Ká ntədəlé Dávid nə ηkul mə Shishim, nyə á jəw Kríst ná Cwámba yé? Ngaá Dávid nyə á ci ná:

⁴⁴ Cwámba† nyə á ci nə Cwámba wām ná:
“Jígú shí wa mádí mbwə mənəcwúm,
kə wósə ja mə é culushi mizhizhín myô,
wo nyaál myo nə makuú yí”

22:23 Luk 20.27 **22:24** Mbá 25.5-6; Mət 38.8 **22:32** MmN 3.6 **22:37** Mbá 6.4-5 **22:39** Lav 19.18; Mat 5.43; 19.19; Rom 13.9; Gal 5.14; Zhk 2.8 **22:40** 5.17; Rom 13.10 **22:41** 20.30-31

* **22:42** Kríst: Na jisə “Mesí”, muud Zembí nyə a gwáágulə məwúdá má jwúga ná ndéé a nti yé. **22:44** Sôm 110.1; Mis 2.33-35; 1Kr 15.27; Heb 1.13; 8.1 † **22:44** Cwámba: Wa, jínə lú Cwámba dúsə “Yawé”, mbii í ηgə wú Sôm 110.1 dí yí.

⁴⁵ «Ŋkí Dávid má bwey jôw Krîst ná Cwám̃ba, nyə é ka bə Dávid mwân na ntúdele?» ⁴⁶ Kú ná muud nyə á bə ná ŋkul bəsa sá yé. Tééd jwôw ni, muud a shígé ná bwele jí Yésus njígá.

23

Yésus ngə ŋkáánd ná Oyíguli ó mǎcéx bǎnɔŋ Ofarizyɛŋ

(Mak 12.38-40; Luk 11.39-52; 20.45-46)

¹ Yésus mǔsə ka ci ná mǎŋkúmbə mǎ búúd ná *ompwíín bé ná: ² «*Oyíguli ó mǎcéx bǎnɔŋ *Ofarizyɛŋ bwə njúl jiya má Moyíz dí ná bwə dúg jíguli búúd mǎcéx má Zembí. ³ Ntǔ, ságá bwo mǎgwág, bí bə mǎnjígulá myán. Nji, bí kú ŋwa kuú njǎond wán; nǎcé bwə mpú nji mǎlás, kú ka dǎ sá. ⁴ Bwə dǎ kǎɔlǎ jila-jila mǎmbag, dǎ zhimb búúd záməbag; nji bwáméfwó kú sǎsal tǎo nyíná ná bwə kwiý myo. ⁵ Misóólégú myán myěsh mǎsə nji dúlǎ sǔ mǎsh. Bwə dǎ bweeg byán *íngwabi í mǎcéx ntǔ bóól búúd byán. Bwə bul ná má dǎ gweesh myán mǎmbwaag mǎ káándǎ. ⁶ Bwə cǎel dǎ ji nji lúú táwuli dí ja bwə dú kǎ ídína dí yí; ja búsé *mǎmpáánzǎ má mǎnjígulá má *Oyúden dí yí, bwə cǎel kǎ dǎ ji nji íjiya yǎ shwóg. ⁷ Bwə cǎel ná buud bwə dúg bǎda bwo mǎbǎdá má gú mǎ mǎŋkúmbə mǎ búúd dí. Bwə cǎel ná má búud bwə dúg jôw bwo ná: *Rabi. ⁸ Nji bí bǎn, kúgá sǔ ná búud bwə jówág bí ná: *Rabi nǎcé Rabi wán jí nji ŋgwúd; bí búsé omínýɔŋ mpǎdúgá nyínád. ⁹ Kúgá jôw muúd shí ga dí ná sǔŋgú waamǎ nǎcé sǔŋgú wán jí ŋgwúd, nji nyǎɔŋ jísǎ gwów yé. ¹⁰ Kúgá sǔ ná búud bwə jówág bí ná omása, nǎcé mǎsa jisə ŋgwúd, nji *Krîst. ¹¹ Nyǎɔŋ yěsh má bul bə fwámé muúd mpǎdúgá nyín dí yé, á jǎlá ná sěy ná bóól. ¹² Muud mǎ bǎn nyáméfwó gwów yé, bwə bá sal nyə shí; nyǎɔŋ mǎ sál nyáméfwó shí yé, bwə bá bǎn nyə gwów.

¹³ «Mǎntágula ná bí Oyíguli ó mǎcéx ná Ofarizyɛŋ. Bí bí ná mǎkǎŋ. Mǎntágula nǎcé bí má laa búúd zhí á Faan á gwów. Í mǔsə, bíméfwó kú nyíi, bí kú ná má nyíŋgə bíd ná bóɔŋg bwə ngə cǎel nyíi wá, bwə nyíig.

¹⁴ [*«Mǎntágula ná bí *Ŋŋkumə ó mǎcéx ná Ofarizyɛŋ. Bí bí ná mǎkǎŋ. Mǎntágula nǎcé bí ŋgə mǎnda mǎkúsá mǎ búdá ná mǎnjów myán, bí ka dǎ sá ígwaa-gwaa í mǎjǎgula ná bwə dúgúg ná bí bí íjǔǔ í búúd. Bí mǎ bá bwəma ná íntágulí í bá bul nyaan yí.]

¹⁵ «Mǎntágula ná bí Oyíguli ó mǎcéx ná Ofarizyɛŋ. Bí bí ná mǎkǎŋ. Mǎntágula nǎcé bí ngə ntǔ mǎshwú ntǔ mǎkwamb ngǎlǎ sǔ muud ŋgwúd jí ná ŋkul cénd mǎtǎdúgá zǎ nyíi mǎsɔɔn wánád yé. Ja bí má ka jígá dúg mǎbíi muúd wǎɔŋg yí, bí mǔ sá ná á bǎg nji muud mǎ jǎlá ná kǎ kuda á kandugəd, nǎcé bí é sá ná a nyíngəg bul sá bǔw-bǔw ísǎ ntǔ bí.

¹⁶ «Mǎntágula ná bí, wǎancím-ncím bí má tǔw shwóg ná bí mǎ lwágulǎ búúd zhí wá, mǎntágula nǎcé bí ngə ci ná ŋkí muud má keen *Mpáánzǎ Zembí, sǎ nyə áma keen yí, í cugé nyə yǎmbúli. Nji, muúd mǎ kǎ keen or á Mpáánzǎ Zembí, sǎ nyə áma keen yí, jí nyə yǎmbúli. ¹⁷ Yé ímpwífú íga, wǎancím-ncím óga! Jí í ntǔ gúlúgá, ye or, ye Mpáánzǎ Zembí í ngə sǎ ná or bǎg or má Zembí yí? ¹⁸ Bí ngə ná má ci ná muud mǎ kǎ keen *alatár, sǎ nyə áma keen yí, í cugé nyə yǎmbúli. Nji, muúd mǎ kǎ keen sǎ má Zembí í mbwúg alatár dí yí, sǎ nyə áma keen yí, jí nyə yǎmbúli. ¹⁹ Yé wǎancím-ncím óga! Jí í ntǔ gúlúgá, ye sǎ í mbwúg alatár dí yí,

22:46 Mak 12.34; Luk 20.40 **23:3** Rom 2.21-23 **23:5** MmN 13.9; Mbá 6.8; Ilŋ 15.37-41; Mat 6.1

23:8 Yuá 13.13 **23:11** 20.26-27; Mak 9.35; 10.43-44; Luk 9.48; 22.26 **23:12** Sóm 75.8; Mat 18.4;

Luk 1.52; 14.11; 18.14 * **23:14** Mǎl mǎcilyá mǎ ayág mǎ cugé ná íciyá íga. **23:16** 5.34-37 **23:16** 15.14 **23:18** MmN 29.37

ye alatâr mæ sá ná sâ jœŋg í bág shú má Zembî yí? ²⁰ Ntô, muud mæ kéén alatâr yé, á kéen alatâr næ sâ jêsh í mbwúg alatâr dí yí. ²¹ Muud mæ kéén Mpáánzá Zembî yé, á kéen Mpáánzá Zembî næ Zembî muud njúl cínœŋg yé. ²² Muud mæ kéén jœŋ lû gwôw yé, má kéen jiya ícî má Zembî næ Zembî muud njúl cínœŋg yé.

²³ «Mântágula næ bí Oyíguli ó mæcéœ næ Ofarizyên. Bi bí næ mækán. Mântágula næ bí næcé bí ngæ yæ Zembî *ŋkœw wûm á isâ nda mânt næ anis næ kumîn†, ikáá bí má dæ teegushi idâw næ ndí yí. Nji bí yida mpyény mœœŋg mæcéœ má búl ntœ má, nda cugálæ næ buud tátélí, næ gwágúlæ búúd cœy lámúd næ búgúlælæ Zembî. Sâ bí á jæla næ sá wó ní, kú yida mpyény byœœŋg bí ngæ bwey sá yí. ²⁴ Yé ólwóye œ zhíí wéancím-ncím óga. Bi má dæ sâl málwæg, yíl ncincínj jí cínœŋg yí, nji bí mîna *shamô ncindí.

²⁵ «Mântágula næ bí Oyíguli ó mæcéœ næ Ofarizyên. Bi bí næ mækán. Mântágula næcé bí ngæ gusa bálá næ shúyá nji kwœŋœd, cwû nœ njúl lwándúlá næ isâ í mándá nœ íbôw-bôw isâ í má njwa bí milâm yí. ²⁶ Yé áncím-ncím Farizyên! Fwog tééd gusa bálá cwû shú ná kwœŋ bág námá ŋkí ŋkê.

²⁷ «Mântágula næ bí Oyíguli ó mæcéœ næ Ofarizyên. Bi búsa næ mækán. Mântágula næcé bi búsa nda mæshwœŋ bwá má wá fœm má, ŋkí nywa dúg tóón, nji cwû njúl lwándúlá næ iyasá í búúd næ bíl isâ í ádœdanâ mímbií mímbií. ²⁸ Bi búsa námá ntó, mísh má búúd dí, bí ngæ nyín nda buud búsa ótátélí wá; í njúl ná milâm mín mîsa bí ná kwába nœ fúlú a kú bísh mæcéœ ná cwóó.

²⁹ «Mântágula næ bí Oyíguli ó mæcéœ næ Ofarizyên. Bi búsa næ mækán. Mântágula næcé bí ngæ lwœ mæshwœŋ mæ *búúd œ micúndá, bí ngæ lugushi ikúl otátélí ó búúd bwá á dœw yí. ³⁰ Bí ngæ ci ná bi a mbâm bæ ja ímpáámábá bín í á cugæ yí, bi a shígé nywá dæ wá mæbwæ kúl bwá á dæ gwú búúd œ micúndá yí. ³¹ Ciyá jín jœœŋ í ngæ bwaagulé ná bi búsa bwân ó búúd bwá á dæ gwú buud œ micúndá wá. ³² Ká jí, mæelugá casulæ sâ ímpáámábá bín í á tééd yí. ³³ Bi búsa mbeé ónywá, iyælukag. Bí mæ bá faam kú kœ kuda á kandugæ dí? Í bá bæ ntœdele? ³⁴ Gwé wá í bá bæ ná, mæ é dæ nti bí buud œ micúndá, mœ nti búúd ó fug, nti Oyíguli ó mæcéœ; bi mæ bá gwú bôól, bí bwambulæ bôól ikwolós dí, bí yíd bôól nœ mílwœŋ bídí mæmpáánzá má mínjígúlád, bi mæ bá julya næ bôól míngwála míngwála. ³⁵ Í bá námá dæ sý ntáni ná ndéé, otátélí ó búúd bêsh bwá á gwúyœw wá, mæcií mánj shwíy bí mílúúd; tééd mæcií má Abel, tátélí múúd, zœ wóós mæcií má Zakarí má Baraki bí á gwú mpédugá Mpáánzá Zembî næ alatâr yé. ³⁶ Bábálé, má jaaw bí ná, kala buud ga í é bwœma nœ íntégulí byœœŋg byêsh.»

Yésus ngæ lígya shú Yurúsalem (Luk 13.34-35)

³⁷ «Eéé Yurúsalem ngæ gwú *buud œ micúndá éga! Eéé Yurúsalem! Wo ngæ sá ná, buud Zembî ngæ nti lwámád wódí wá, wo ngæ gwú bwo ná mækwóógú! A bweyúlæ má á tééd ná má seœŋg bwân bwô nda ábiyá kúwó má dæ seœŋg bwân bé mæfaafugó dí ná! Nji, bí kú magulæ ntó. ³⁸ Ká, dugá njów wán í zœ lûg wuul. ³⁹ Næcé mæ mpú jaaw bí ná tééd námá kíkídíga, bí ákwolé ná dúg mæ. Mæ bá nyíngæ nyín nji ja bí má bá shwas mæ ná: “Gúmá í bág nœ nyœœŋg ngæ zœ jíná má Cwámba dí yé”.»

23:21 10j 8.13 **23:23** Lœv 27.30; Msh 6.8; Luk 18.12 † **23:23** mânt nœ anis nœ kumîn: Jísœ ikáá bwá dœ lugushi jáámab nœ ndí yí, isâ nda mæsab. **23:24** 15.14 **23:25** Mak 7.4 **23:26** Yuá 9.40
23:28 Luk 16.15 **23:30** 5.12; Mis 7.52 **23:33** 3.7 **23:34** 1Te 2.15 **23:35** Mat 4.8-10
23:38 Eze 10.18-19; 10j 9.7-8 **23:39** Sôm 118.26

24

*Intágúli í bá bə yí**(Mak 13.1-37; Luk 21.5-30; 17.22-37)*

¹ Yésus nyə á ka kyey ná a wú *Luŋ má Zembî, cúwo tóón. A ngó kə ntáni, *ompwíin bwə mú shísh nyádi, kálə cɛɛl sá ná a dɛgúg mbií málwɔ́ga búúd bwə á lwɔ́ cínɔ́ngú Luŋ má Zembî má. ² A mú yida ci nə bwo ná: «Bi má dɛg dí isá íni byêsh í? Bábálé, má jaaw bí ná, kú ná kwóógú í bá lúg í mbád dúlúgá na gwôw. Na yêsh mə bá bə íciimí íciimí.»

³ A mú ka kə *Mbún wóolivyé dí, kə jì shí. Ompwíin bé bwə mú shísh nyádi kə jí nyə bənón bwámé ná: «Jaawug sá, isá íni í bá bə jáyé ja? Jí í bá ka lwágulə sá nə wo wál zə, nə cug á shí ga í wál zə shín?»

⁴ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Bi ɔ bey ná buud bwə bāg shiig bí, bi mú bɛ bów-bów zhí. ⁵ Nacé buud nkí bulya bwə bá dɛ zə nə jínó dām, zə dɛ ci ná: “Mə wə Kríst”. Məshiigá mán mɔɔng mə bá kənd zhwog buud jugú. ⁶ Bi mə bá dɛ gwág míláj mí mɔɔmb, bi gwáduga ncíndá dɔɔmb. Bi kú bá dɛ kənd mílám gwôw; í bá jii ná isá íni í bág. Nji tɛɛm bə ntó, í ábúlé fwo bə məshíné mə shí. ⁷ Gúl lwon í bá lúmbuli nə gúl, dúl faan lúmbuli nə dúl. Zha á ifií mpu í bá bə bíl íkúlád, shí í bá námá dɛ ntaŋusa bíl íkúlád. ⁸ Isá íni byêsh í bá ná bə nji mətédédulé mə máceɣ mə byéyí. ⁹ Bwə bá dɛ kusha nə bí ná bi bwəmag nə məntágula, bwə dɛ gwú bí. Ilwon byêsh í bá mpii bí nacé jínó dām. ¹⁰ Ntó, zhwog buud bwə bá jím, bwə cwaguwa zhí abábôwud. Buud bwə bá bə, bósł kusha nə bósł, mpádúgá nyáŋúd nji zhín nə zhín. ¹¹ Zhwog *buud ɔ mícúndá ɔ məshiigá bwə bá zə, zə sá nə buud nkí bulya bwə bég bów-bów zhí. ¹² Nə ndéé, fúlú á kú bish máceɣ í bá ngə mpyáánz, zhwog buud cɛɛlí mú bá ngə shín. ¹³ Nji muud mə bá jisəw kə wós məshínéd yé, a bá cugə. ¹⁴ Bwə bá cúndə Jɔɔ Kéél ni kúl jêsh shú ná ilwon byêsh í gwágúg; nə ndéé məshíné mə mūsə bə.

¹⁵ «Gwə wə jí ná, bi mə bá dɛg ájələŋkúnkwɔ́ múúd mícúndá Danyél nyə á bwey jaaw yé. Ja á bá kə ŋwa jiya kúl í búl bə ci yí, muud ngó lɔ́ cilyá ga yé, kə mpú gwág! ¹⁶ Ja bí mə bá dɛg isá byɔɔng yí, buud bwə bá bə Yúdéa wá, bwə bāg fúndə, kə mímbúbmbúnád! ¹⁷ Muud mə bá bə kwáminə* yé kú bá shulə ná a kə njów kə ŋwa sá. ¹⁸ Nyɔɔng mə bá bə fambá yé, kú ná kwo kə kwáádə ná a kə ŋwa kúúd. ¹⁹ Nkwéé budá bwə bá bə nə məbum, nə bɔɔng bwə bá ngə nyééng bwān mwôw mɔɔng dí wá! Bwə bá bul nkúŋkwoŋ. ²⁰ Jəgalagá nə Zembî ná mítúbúg myɔɔng mí kú bá bə bí ŋkwánád, nkí jwôw lé Sábaad. ²¹ Nacé *incwaw í ntug í bá bə mwôw mɔɔng dí mbií í abwélé bə té shí í á tééd yí. Bíl í ábúlé kwo bə mbií wɔɔng. ²² Í á mbām bə Cwámba kú cunal mwôw mə incwaw í ntug mɔɔngúg, tɔɔ muud kú faam. Nji a bá cunal mwôw mɔɔngúg nacé buud á mə bwey féésh wá.

²³ «Ntó, nkí ngwól múúd mə ci nə bí ná: “Dugá! Mesí jisə wə”, nkí ná: “a jisə wá”, kúgá magulə. ²⁴ Nacé omesí ɔ məshiigá nə buud ɔ mícúndá wə məshiigá bwə bá dɛ wós. Bwə bá dɛ sá məma *məshimbá, nə *isá í mímbúgú mbií wúsə ná nkí gúl sá jí nə ŋkul bə ntó, buud Zembî mə bwey féésh wá bwə bɛ bów-bów zhí. ²⁵ Bi ɔ bey! Mə mə bwey jaaw bí wə ní. ²⁶ Bwə ká ci nə bí ná: “Dugá,

24:2 Luk 19.44 **24:5** 24.24; 2Te 2.9-10; 1Yn 2.18 **24:7** 2Ib 15.6; Iza 19.2 **24:9** 10.17-22; Yúa 16.1-4 **24:9** 5.11 **24:10** 10.35; Luk 12.52-53 **24:11** 7.15 **24:12** 2Tm 3.1-5 **24:13** Mbú 13.10 **24:14** 28.19 **24:15** Dan 9.27; 11.31; 12.11 **24:17** Luk 17.31 * **24:17** Ja bwə á dɛ lwɔ́ minjów yí, bwə á dɛ mɛ kwáminə námə nda mɛnyung. Kwáminə í á dɛ nkí lal, buud kə dɛ ngə kyey wu gwôw, muud jé námə kə woga wu. **24:21** Dan 12.1; Mbú 7.14 **24:23** Luk 17.23-24 **24:24** 24.5; 7.15; Mbú 13.13-14

Mesî ji nûn shî a shwéeshád”, bi kú kə wu. Nkí bwə ci ná: “A ji ká nyúl fúmúd”, shwánágá, bi kú magulə, ²⁷ nəcə *Mwân mə Múúd mə bá zə nda njəs í də yas kóomb jwôw í də cúwo yí, í nyín kóomb jwôw í də jímə yí. ²⁸ Kál mbimbə wúsə yí, cínəng wə ómpal ó də sɛɛngya yé.

²⁹ «Í bá bə, mwôw mə incwaw í ntug məəng mə ká námə shín cə, jwôw í bá shila nə nkwed kú ná kwo faan; nkwoond kú ná wéeshuli mənkenya; wəacén-céní bwə bá də bí shí; isə byəsh bísə nə mpífə jon dí yí í bá kúngulə. ³⁰ Ja jəəngə, sà í bá lwágulə nə Mwân mə Múúd wál zə yí í mú cúwo jon dí; ikúl í búúd byəsh yā shí gá í mú ngə tədəwa; bwə músə dág Mwân mə Múúd ngə zə mīnkúdúd, a zág nə mpífə nə milwanə. ³¹ A bá nti *wəəngəles bə nə māmá laag í də lās nə nkulú yí, bwə zə sɛəng búúd Zembí nyə á féesh wá, ikóomb ínə byəsh, tééd bíl lǝmə í shíd kə wós bilágád.

³² «Ŋwagá fug nə yuug bí mə də dág nə lí *figyē yí. Í də bə, ja mpúnzə nyé í mú ná bud-bud, məncuug mə agúgwāan mə ngə kə yí, bí mú mpu ná ompú bwə mú kúnə-kúnə. ³³ Ntə námə, ja bí mə bá dág isə byəəng byəsh í ngə sīy yí, mpugá nə zīy mə Mwân mə Múúd í mú kúnə-kúnə, í mú cə máyinda mə nyā. ³⁴ Bábálé, mə jaaw bí ná, kala búúd gá í ábúlé cə, isə íni byəsh kú fwo sīy. ³⁵ Gwôw nə shí í bá cə, nji iciyá byām kú cə.»

*Muud mə jalá nə ji nkəwəməsá
(Mak 13.32-37; Luk 17.26-30, 34-35)*

³⁶ «Shú sà í dágýá nə jwôw nə wəla isə byəəng í bá sīy yí, kú nə muud mə mpú; tɛɛm bə wəəngəles búsə wə Zembí wá bwə ampúyē; tɛɛm bə Mwân nyə ampúyē; nji Sónəgú wə mə mpú. ³⁷ Ja *Mwân mə Múúd mə bá zə yí, isə í bá sīy námə nda í á sīy ja mə *Nówe dí ná. ³⁸ Shúshwóógú nə mpəŋ í búdálág shí nyəsh, buud bwə á də də, də ngul, bwə bəya, bəlushi námə bwān bāŋ nə ndeé kə wós jwôw *Nówe nyə a nyi māmə byós dí yí. ³⁹ Buud bwə á shígé də beemb tɔə sá, kə wós ja mpəŋ í á zə jaŋgulə bwo bəsh yí. Ntə námə wá í bá bə ja Mwân mə Múúd mə bá zə yí. ⁴⁰ Í bá bə, budúm óbá bwə ngə sēy fambə, ngwúd ŋwiny, ngwól lág. ⁴¹ Budá óbá bwə ngə jí isə kwóógú ngwúd dí, ngwúd ŋwiny, ngwól lág.

⁴² «Ntə, jigá nkəsə! Bi ampúyē jwôw Cwámə wán mə bá zə yí. ⁴³ Mpugá nə amádí njów mbəm də mpu wəla lə búlú júwál í zə yí, ŋki á də ji nkəsə, a kú bíd nə júwál í búgág nyə njów, júwo isə. ⁴⁴ Ntə, bi mə jalá nə də ji nkəwəməsá, nəcə Mwân mə Múúd mə bá zə wəla bí abúlé ngə təduga nə nyə é zə yí.»

(Luk 12.41-48)

⁴⁵ «Wáyé sós məsáal wúsə abúgúlág a njúl ŋkí kə məsá mə təl nə a bág lúlúú á buud ə njów a də yə bwo idəw wəla í jalá yí? ⁴⁶ Sós məsáal wəəng nywá mə jalə nəcə məsá nyə é zə kwey a ngə sá iséy byé. ⁴⁷ Bábálé, mə jaaw bí ná, məsá nyə é jil nyə nə a jwúg nə bíl isə í njów byəsh. ⁴⁸ Nji ŋkí a jisə bów-bów sós məsáal, nyə é ci ná: “Cwámə waamə nyə áleleé nyingə”. ⁴⁹ Nə ndeé a mú ka ji yídélə búúd bənəŋ bwə ngə sēy wá, nə dálə dæg, bənəŋ oshwégye ó málwəg nji ngələ ngul. ⁵⁰ Məsá yé mə bá zə wós nyə dúl jwówúd məseegyā, wəla á shígé ngə təduga

24:27 24.30, 37; 25.31; 1Kr 15.23; 1Te 3.13; 4.15; 2Te 2.1, 8; Zhk 5.7-8; 2Pr 3.4; 1Yn 2.28 **24:28** Zhb 39.30; Mbú 19.17-18 **24:29** Iza 13.10; 34.4; Azh 2.6, 21; 2Pr 3.10, 12; Mbú 6.12-14 **24:30** Zak 12.10-14; Dan 7.13-14; Mat 24.27; 26.64; Mak 14.62; Mbú 1.7 **24:31** 13.41 laag; 1Kr 15.52; 1Te 4.16 **24:34** 16.28 **24:36** Mis 1.7 **24:37** Mat 6.11-13; 7.7-13; 2Pr 3.6 **24:42** 24.44, 50; 25.13; Mak 13.33, 35; Luk 12.40; 21.36 **24:43** 1Te 5.1-2; 2Pr 3.10; Mbú 3.3 **24:45** 25.21-23 **24:48** 2Pr 3.4 **24:50** 24.42

yí. ⁵¹ Mása nyə é yə nyə intúgúlí í ányinyaanə, a kənd nyə kúl búúd ó məkəŋ bwə ŋgə bwəma nə ŋkəd yí; nyə é bə cínəŋgú, nji a ŋgə bwam nə məyə.»

25

Oncwíyê ó māsás wûm

¹ «Ntó, Faan á gwów í bá bə nda lâŋ ga: oncwíyê ó māsás wûm má á ŋwa málamba, zə kə ná málég mǔúd nyə á bə ná a zə bwéemb shwə wāŋ yé. ² Māsás wûm mǎni dí, mǎtǎon má á bə ilad, mǎtǎon okəŋ. ³ Məŋg má á bə ilad má má á ŋwa málamba kú bwey ŋwa mǎol mǎwúdə kə nə mwə. ⁴ Nji okəŋ bá, bwə á ŋwa málamba, bwə kə námə nə ifuundú í mǎwúdə ná bwə bá kə ŋgə kwádula. ⁵ Muud nyə á bə ná a zə bwéemb mǔdá yé, nyə á shígé jǔwa zə; māsás wûm mǎni mēsh má mǔ tag nə jiya ná ndéé mǎ shín kə gwád. ⁶ Tām bulú, cǔndó í mǔ sǔy ná: “Muud bá wə zág ɛ; kəgá lég nyə!” ⁷ Oncwíyê ó māsás wûm mǎni mēsh má mǔsə juum, má ka zə kwəməsa málamba. ⁸ Məŋg má á bə ilad má, má mǔ ci nə okəŋ ná: “Yágá sǎ baalé mǎwúdə, mǎsú málamba má wál jímə.” ⁹ Okəŋ nə bwo ná: “Mbó! Məwúdə mǎ ákwagayé nə shé bēsh; kəgá íkúl bwə də ŋgə kusha yí, bí kág kusə mún.” ¹⁰ Té ilad íni í á ŋgə kə ná í kǎ kusə mǎwúdə yí, muud bá mǔ wǎos. Bǎnǎŋ bəŋg bwə á bə okəŋ wá, bwə mǔ nyí njǔw zāŋ, bwə fad mbē. ¹¹ Māsás má ilad má á ka zə wǎos nə mpǔmpás, ka zə ŋgə jǔw ná: “Mása, Mása, juwég sǎ mbē.” ¹² Nyə mǔ yida bǝsa nə bwo ná: “Mə ŋgə ci nə bí fwámé ci ná, mə ampúyé bí.” ¹³ Ntó, jigá ŋkasə, nəcé bí ampúyé jwǔw nə wəla *Mwān mə Mǔúd mə bá zə yí.»

Osǎol ó mǎsǎal ólǎol (Luk 19.12-27)

¹⁴ «Í bá bə nda muud nyə á kə njǎond dí yé. Ja á má bə ná a zǎ tí yí, a mǔ jǔw osǎol ɔ mǎsǎal bē, zə yə bwo mǎbii mé tǎŋ nda mǎcé. ¹⁵ A mǔ ŋgə yə bwo námə nda bwə á ŋgə bə nə ŋkul iséy ná; a yə nyíga mimbwoomb mí mímbeesh mǐtǎon, a yə nyíga mimbwoomb mímǎ, a yə nyíga mbwoomb ŋgwúd. Nyə a shín yə bwo ntǎni ná ndéé a mǔsə kyey. ¹⁶ Námə nji bwə á shín lég *mwaané yí, nyəŋg nyə á bə nə mimbwoomb mǐtǎon yé mǔ kə sēy nə yé mwaané; a mǔsə nyíngǎ bii mǐl mǐtǎon. ¹⁷ Nyəŋg nyə á bə nə mímǎ yé mǔ námə nyíngǎ bii mǐl mímǎ. ¹⁸ Nyəŋg nyə á bə nə ŋgwúd yé nyé nyə á kə fáág bí mǎndǎlúd, a mǔ shweel mwaané mə mǎsa yé cínəŋg. ¹⁹ Ja fwámé fwála í á cǔ yí, mǎsa nyə á ka zə ná a zə sǎ osǎol ó mǎsǎal bē shítǔg. ²⁰ Nyəŋg nyə á lég mimbwoomb mí mímbeesh mǐtǎon yé mǔ shísh, a zág nə mǐl mimbwoomb mǐtǎon, nyə ná: “Mása, wo á yə mə mimbwoomb mí mímbeesh mǐtǎon; dǔgí, mǐl mimbwoomb mǐtǎon mə á bii wə mǐga.” ²¹ Mása yé mǔ ci nə nyə ná: “ʼUhuuŋ. Wo ji jǔjǔ sǎol mǎsǎal abúgǔlág. Wo má bə mə abúgǔlág nə isǎ cǐg-cǐg, mə é jil wo isǎ í ábubulyá dí. Zaá ji mǎshusug mə mǎsa woó dí.” ²² Nyəŋg nyə á lég mimbwoomb mímǎ yé mǔ námə shísh, nyə ná: “Mása, wo á yə mə mimbwoomb mí mímbeesh mímǎ; dǔgí, mǐl mimbwoomb mímǎ mə á bii wə mǐga.” ²³ Mása yé mǔ ci nə nyə ná: “ʼUhuuŋ. Wo ji jǔjǔ sǎol mǎsǎal abúgǔlág. Wo má bə mə abúgǔlág nə isǎ cǐg-cǐg, mə é jil wo isǎ í ábubulyá dí. Zaá ji mǎshusug mə mǎsa woó dí.” ²⁴ Nyəŋg nyə á lég nji mbwoomb ŋgwúd yé mǔsə námə shísh, nyə ná: “Mása, mə mə á bwey mpu ná wo ji ŋkí nyaan, wó də mwáágulə mpǔmǎ kúl wó á shígé bǝ yí, wó də

shwo idâw kâl wô á shigé myeeg mpæg yí; ²⁵ Gwó wé má á fúndê yí, mæ músæ kæ shweel mbwoomb mímbeesh wô mândalúd. Lágúg, sâ gwô wé ga.” ²⁶ Mása yé mú ci ná nyân ná: “Wo ji bôw-bôw sóol mäsáal. Wo ji mbeé læm. Nkí wo á mpu ná má dæ mwáágulæ mpúmæ kâl má á shigé bɛ yí, mæ dæ shwo idâw kâl má á shigé myeeg mpæg yí, ²⁷ ngaá, wo á jela næ kæ wá mæ mwaanê waamá bâɲ dí, ná ja ná wóós yí, mæ zæ nwa nyæ næ mæbædí gwôw! ²⁸ Déégúgá nyæ mbwoomb mímbeesh ní, bí yág nyɔɔɲg jí næ myo wúm yé. ²⁹ Nacé muud jí næ mæbii yé, bwá bá nyiɲgæ kwádulæ nyæ mwo, á mú bul bíi, nji nyɔɔɲg cúgé næ ndí yé, bwá bá mæel déég súsúsá á jí næ ndí yí. ³⁰ Biigá mbeé bôw-bôw sóol mäsáal ga, bi wúsæg nyæ tóón, kâl í bá bæ nji a ɲgá bwam næ mæyâ yí.”»

Sémbyé mílósá á mæzhúgúlá

³¹ «Ja *Mwân mæ Múúd mæ bá zæ nyádi íjwúga dí, bânôn *wæéngæles bêsh yí, a bá zæ ji nyádi *caangó á milwanád. ³² Ntô ilwon byêsh yâ shí ga í bá sɛɲgya nyádi mpwóómbád. A bá béég búúd ígwoong íbá nda mbaagulé itow má dæ béég íncwæmbæ næ ikálá ná. ³³ A bá tâl íncwæmbæ nyádi mbwê mæncwúm, ikálá nyádi mbwê mækóól. ³⁴ Ná ndéé Njwú-buud mæ bá ci næ bɔɔɲg wâ mbwê mæncwúm ná: “Zéga, bí buud Sónɲgá wâm má yé ócúncésh wá. Zéga jí Faan déd, zæ lág lágú nyæ á bwey bwíig bí námá ja nyæ á fwɔ shí næ gwów yí. ³⁵ Nacé mæ a gwág zha, bí á yæ mæ idâw; mæ a gwág shwáásúlæ miná, bí á ɲgúlal mæ; mæ á bæ njôn, bí á nwa mæ bídí; ³⁶ mæ á bæ shushwáás, bí a bwééd mæ mikáándá; mæ á bwás, bí á zæ dúg mæ; mæ á bæ mímbugud, bí á kæ dúg mæ.” ³⁷ Ja ɔɔɲgá wé otútáli ɔ búúd bwá bá bæsa næ né ná: “Cwámbe, jáyé ja sá á dúg wo næ zha sá mú yæ wo idâw, sá dúg wo næ shwáásúlæ miná sá ɲgúlal wo yí? ³⁸ Jáyé ja sá á dúg wo, wo njúl njôn sá mú nwa wo sádi yí; nkí ná wo njúl shushwáás sá mú bwééd wo yí? ³⁹ Jáyé ja sá á mpu ná wo nwa bwás nkí ná wo ji mímbugud sá mú kæ dúg wo yí?” ⁴⁰ Njwú-buud mæ bá bæsa næ bwo ná: “Bábálé, má jaaw bí ná, ja jêsh bí á sá gúl mímínyonâ jâm wúl sóólúgú ní yí, mæ wé bí á sá wæ yé.”

⁴¹ «A músæ bá ci næ bɔɔɲg wâ nyádi mbwê mækóól ná: “Wúgá mæ míshúd. Bí búsæ næ mæzhúgúlú má Zembí. Kyeyúgá kæ kuda á kandugæ kandugæ dí, kuda Zembí nyæ á kwæmasa shú Njwú mæjamb bânôn wæéngæles bɛ yí. ⁴² Nacé mæ á gwág zha, bí a shigé yæ mæ idâw; mæ á gwág shwáásúlæ miná, bí a shigé ɲgúlal mæ mæjúwó. ⁴³ Mæ á bæ njôn, bí a shigé nwa mæ bídí; mæ shushwáás bí kú bwééd mæ mikáándá; mæ bwás, mæ kæ mímbugud, bí kú kæ dúg mæ.” ⁴⁴ Ntô, bwá bá námá jí nyæ ná: “Cwámbe, jáyé ja sá á bwéle dúg wo, wo ɲgá yæ næ zha nkí shwáásúlæ miná, nkí ntâg ná sá á dúg wo, wo njúl shushwáás nkí ná wo ɲgá bwás, nkí ná wo njúl mímbugud sá kú bish wo yí?” ⁴⁵ Ntô, a bá bæsa næ bwo ná: “Bábálé, má jaaw bí ná, ja jêsh bí á bæ kú sá ɲgwól mímínyonâ waamá wúl sóólúgú ní yí, mæ wé bí á bæ kú sá mánywa mæɲg yé”. ⁴⁶ Ná ndéé, búni bwá bá kæ intúgúlí yâ kandugæ kandugæ dí; otútáli ɔ búúd bâɲ bwá kæ cug á kandugæ kandugæ dí.»

26

Shwushwaga shwiy mæ Yésus (Mak 14.1-2; Luk 22.1-2)

25:29 13.12; Mak 4.25; Luk 8.18; 19.26 25:30 8.12 25:31 16.27 25:31 Mbá 33.2; Zak 14.5; Mat 16.27; 19.28; 1Te 3.13; Yûd 14 25:35 Iza 58.7 25:40 Mik 19.17; Mat 10.40, 42; 12.50; 28.10
25:41 Yûd 7; Mbá 20.10, 15 25:46 Dan 12.2; Yuá 5.29; Zhk 2.13

¹ Í á zə bə ná, ja Yésus nyə á shîn lás isâ ini byêsh yí, nyə á ka ci nə *ompwíin bé ná: ² «Bi mə mpú ná í má lúg mwôw móbá ná *Páska bág. Mpugá ná *Mwân mə Múúd mə bá kaanz shú ná bwə bág bwambulə nyə kwolós dí.» ³ Milúluú myá ofada nə ocúmbá buud wá ləom bwə á ka kə sɛɛngya lunj mə Kayíf, Ajaláci á ofada. ⁴ Bwə mú kə cwə íyug nə bwə bii Yésus mákánhúd, gwú nyə. ⁵ Nji, bwə á ngə ci nə: «Í ajaláyé nə sɛy fwála lə zān, buud bwə á bá bul sá ícucu».

Ngwól múdá mə shwu Yésus labínda lúúd
(Mak 14.3-9; Yuá 12.1-8)

⁶ Yésus nyə á ka bə Betaní, Shímun á zúzaamé dí njów. ⁷ Ngwól múdá mbíd fúfuundú *alubátrə * mú shísh wə Yésus. Fúfuundú jəng í á bə nə labínda álal-kus. Nə ndéé, Yésus ngə də, mudá éne mú shwu nyə labínda wəng lúúd. ⁸ Ja *ompwíin bwə mə dág ntáni yí, bwə mú gwág bəw, bwə mú ngə lás ná: «Jí á ntámá labínda éga ntúga yí? ⁹ Í amə jəla nə bwə kúshag labínda ni nkí lal kus, bwə mú kwíind mímúbumbúwá nə *mwaanə wəng.» ¹⁰ Yésus nyə á ka mpu ná bwə ngə lás ntó, a mú ci nə bwo ná: «Nəcə jí bí má ntágúlə múdá éne yí? Sə mánýwa wə á má sá mə ni. ¹¹ Nəcə bínə mímúbumbúwá bí é dɛ ji mwəw mēsh, nji sənə bí sá ábálé ji mwəw mēsh. ¹² Ja nyə amə shwu mə labínda nyúúlúd ni, nyə amə bwey kwəməsa mə dəwələ mə bá zə dəw yí. ¹³ Bábálé, mə jaaw bí ná, kúl jēsh bwə bá cúndə Jəjə Kéel ga shí nyēsh dí yí, bwə bá námə dɛ jaaw sə múdá éga mə sá mə yí, buud dɛ tédəga nyə.»

¹⁴ Mpəsə na, ngwól múúd á gwoong ompwíin wúm nə óbá, nyəng bwə á dɛ jów ná Yúdas Iskariyót yé, músə kə dɛgya nə milúluú myá ofada, ¹⁵ nyə nə bwo ná: «Mə ká sá ná bí bíg Yésus, bí yə mə jí?» Bwə mú ntág lə misanjí mí mwaanə məwúm málól, bwə yə nyə. ¹⁶ Tééd baan dəngú dí, Yúdas músə ngə sɛ fwámé fwála á jí nə nkul sá ná bwə bíg Yésus yí.

Yésus bənə ompwíin bé bwə sá Páska
(Mak 14.12-21; Luk 22.7-14, 21-23; Yuá 12.21-30)

¹⁷ Jwəw mátéédálé mə zān mú ka zə wós, jwəw bwə á jəla nə tééd dālə íbuléd yá kú nə *ləvur yí, *ompwíin bwə á ka jí Yésus ná: «Wó cɛel nə sá kág kwísha dína *Páska ngow?» ¹⁸ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Kagá ngwála, wə mbeé; bí kág ci nə nyə ná: «Yíguli mə ci nə baan dé í mú kúnə-kúnə. Bənə ompwíin bé bwə é zə sá Páska wa wódí.» ¹⁹ Ompwíin bwə á kə námə kə sá nda Yésus nyə á ci nə bwo ná, bwə mú kwísha dína Páska.

²⁰ Ja kugú í á bii shí yí, Yésus nyə á kə jí shí, bənə *buud ɔ lwámá wúm nə óbá bɛ, kálə dɛ. ²¹ Bwə ngə dɛ, Yésus mú ci nə: «Bábálé, mə jaaw bí ná, ngwól múúd á na bídí nyə é kusha nə mə.» ²² Ompwíin bwə mú bul gwág sə jənggə cɛy lámád, bwə mú ngə jí nyə, múúd yēsh ná: «Cwámɛba, yə mə?» ²³ Yésus mú bɛsa ná: «Muud sənə sá amə juwo məbwə shúyád yé, nyə wə nyə é kusha nə mə. ²⁴ Mwân mə Múúd nywáá, nyə é kə námə nda jisə bwey bə cilyá shú dé dí ná. Nji məntágula nə múúd mə kéénzh nyə yé; í á yida nywá bul jəla nə muud wənggə kú byél.» ²⁵ Ntó, Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé mú námə lás, a jí nyə ná: «*Rabi e, yə mə?» Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Wo mə ci wə ni.»

26:1 7.28 **26:2** 16.21 **26:4** 24.16 **26:6** Luk 7.37-38 * **26:7** alubátrə: Nyə á bə dúl váál kwóógá, bwə á dɛ mɛ ífúfuundú í bwíl nə ndí yí. **26:11** Mbá 15.11 **26:15** MmN 21.32; Zak 11.12; Yuá 11.57; 13.2 **26:17** MmN 12.1-20 **26:20** Yuá 13.2, 21-30 **26:23** Sóm 41.10 **26:24** Sóm 22.7-8, 16-19; Iza 53.9

²⁶ Bwô ngâ dâ ntâni, Yésus mú nwa buléd, a yâ Zembî cûncêsh ná ndéé, a mú fêy buléd, yâ ômpwîin bé, nyâ nâ bwo ná: «Ŋwagá, bi dâg. Nyûul nyâm wá ga.»
²⁷ Ná ndéé, a mú nwa bálá wáan, a yâ Zembî cûncêsh, a yâ ntâg ompwîin bé, nyâ nâ bwo ná: «Bi bêsh ngulagá. ²⁸ Mæcií mâm wá mání, mæcií mâ sɔ́, má zá shwiy shí má, zâ cé búúd ŋkí bulya, ná bwô bág nâ ijuugá í *mísám. ²⁹ Má jaaw bí ná, má abúlé ná kwo ngul wáan ní kâ wósɔ́ ja shé má bá ngul ncuncumbâ Faan má Sónngá waam dí yí.» ³⁰ Bwô mú ka sey Zembî isusa í gúmá ná ndéé bwô músâ kyey kâ *Mbân yólivýé dí.

Pyêr nyâ e kúlya Yésus

(Mak 14.27-31; Luk 22.31-34; Yuá 13.36-38)

³¹ Ná ndéé, Yésus mú ci ná *ompwîin bé ná: «Búlú ga dí, bi e lánɣuwo búgád nâcé má. Sâ jɔ́ngá wá jís cilyá Kálaad Zembî dí yí ná: “Mâ é nyífâ mbaagulé itɔ́w, incwámbe í sɔ́nz í mú shín ciima.” ³² Nji, ja má bá gwûm yí, má bá tééd kâ Galilé, bí kâ bá kwey má nûŋ.» ³³ Pyêr mú lás, ci ná: «Tɛɛm bæ ná bóólúgá bêsh bwô lánɣuwo búgád nâcé wo, mɛɛ má abúlé bwelɛ lánɣuwo.» ³⁴ Yésus mú bêsa ná nyâ ná: «Búbálé, má jaaw wo ná, námá búlú ga dí, shúshwóógá ná ngwûm kúwo kwáágúgí, wo e kúlya má ija ílól.» ³⁵ Pyêr ná né ná: «Tɛɛm bæ ná í wósɔ́ ná shwá yág shwiy ngwúdâ, má kú bwelɛ kúlya wo». Bóól ompwîin bêsh bwô mú námá ngâ ci ntó.

Yésus má jægula ná Zembî Getsemane

(Mak 14.32-42; Luk 22.39-46)

³⁶ Ná ndéé, Yésus bânɔ́ŋ *ompwîin bé bwô músâ kumâ kúl bwá dâ jôw ná Getsemane yí. A mú ci ná bwo ná: «Jígá wa shí, má fwo kâ wá shwóg, kâ sá mājægula.» ³⁷ A músâ jôw Pyêr ná bwân ó Zhébedé óbá, bânɔ́ŋ bwô mú kâ; a mú tééd ngólâ bul gwág mæcɛy má lâm, mbɔ́om í ngâ shwiy nyâ nyûúlúd. ³⁸ A mú ka ci ná bwo ná: «Lâm wúsâ má nâ mæcɛy kí má é yâ. Jígá ŋkasá wa shí, bi nyéélág má.» ³⁹ A mú wú na bwádí, a nwa shísh shwóg, a músâ kâ wúsâ nyûúl shí, a kúd mpwoombú mándélúd, jægula ná Zembî ná: «Pápá e, ŋkí jí ná ŋkul jala ntó, magulág ná má bág kú ngul bálá mæcɛy ga. Nji, í síyág nda wó céel ná, kú bæ nda má céel ná.» ⁴⁰ A músâ zâ kóómb ompwîin bwá á bæ yí, a mú zâ kwey bwo ígwád. A músâ lás ná Pyêr ná: «Ntó ná bí cugé ná ŋkul jí ŋkasá ná má tɔ́o Nji wêla ngwúdâ? ⁴¹ Jígá ŋkasá, jægula ná Zembî, bí bág kú biil mábwbáúblánúd. Lâm wúsâ ná yéesh má kyéy jɔ́ kuú njɔ́ond; nji nyûul í cúgé ná ŋkul kwag kuú njɔ́ond wɔ́ng.» ⁴² A músâ nyingá shísh shwóg ja ábêé, kâ jægula ná Zembî ná: «Pápá, ŋkí tádúgá wô í cúgé ná wo yíl má bálá ga má kú ngul, í síyág nda wó céel ná.» ⁴³ A músâ nyingá zâ ompwîin bé dí, zâ námá nyingá kwey bwo ígwád nâcé mîsh má á ngâ ntâmb bwo. ⁴⁴ A mú wú na bwádí, a shísh shwóg, kâ sá mājægula ja álél, mājægula mæmpúd á ngâ bwey sá má. ⁴⁵ A músâ nyingá zâ ompwîin bé dí, a mú ci ná bwo ná: «Ye bi bân bi é bæ wa nji gwá ná gwá nji ngólâ woga? Dúgá! Wêla í mú kúná-kúnâ, wêla *Mwân má Múúd má zâ kaanz mæbwâ má ósól ó *mísám dí yí. ⁴⁶ Tówúgá, sá kyéyug. Muud má kusha ná má wá zág yé.»

Bwá bii Yésus

(Mak 14.43-50; Luk 22.47-53; Yuá 18.3-12)

26:26 1Kr 10.16 **26:28** MmN 24.8; Zhe 31.31; Heb 7.22; 9.15-20 **26:30** Luk 22.39; Yuá 18.1
26:31 Zak 13.7; Mat 26.56; Yuá 16.32 **26:32** 28.7, 16 **26:34** Luk 22.33-34; Yuá 13.36-38 **26:34**
26.75 **26:36** Luk 5.16; Heb 5.7-8 **26:39** 6.10; 20.22; Yuá 18.11; Heb 10.9 **26:41** Ifz 6.18; Heb
2.18 **26:44** 2Kr 12.8 **26:45** Yuá 12.23; 13.1; 17.1

⁴⁷ Yésus ngó ná lás ntáni, seegya ná, Yúdas nyə á bə námá gwoong *ómpwín wúm nə óbá dí yé mú cúwo, a ngó zə nə məma kında búúd, bwó nə ikafwele nə məbúla. Milúlúú myá ofada nə ocúmbá buud wá loom wá bwó á nti bwo. ⁴⁸ Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, nyə a bwey kwambala nə buud óni ná: «Muud má é kə fálal, sá sɔnya mímpu yé, nyə wá éne, bi ó bii nyə». ⁴⁹ Námá nji Yúdas nyə á cúwo yí, nyə a cɔ kə nji wá Yésus, nyə nə né ná: «Rabi, wo ɔ lás ɔ!» A mú fálal nyə. ⁵⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wey e, ság sá wo áma zə sá yí». Buud bwá mú cíg, zə kɔ Yésus, bwá mú bii nyə.

⁵¹ Seegya ná ngwól múúd gwoong mə Yésus má wéem kafwele jé, taad ngwól sósól məsáal mə Ajaláci á ofada, í mú sámb nyə lwá. ⁵² Yésus músə ci nə nyə ná: «Nyingág fəen kafwele gwó jiya jéd; nəcé muud yəsh mə bálán nə kafwele yé, a bá námá bwəma nə shwiý kafwəled. ⁵³ Ye wo ampúyé ná mə ji nə ŋkul gwaám b Dá kwíindyá, a leel námá nti mə məma íkında í *wáéngəles wúm nə íbá? ⁵⁴ Ká, ŋkí isá í sýy ntó, micilyá myá Kálaad Zembí mí é ka bwəma ntədélé? Sá í ngə sýy ga í ngə lwándala micilyá myəng.»

⁵⁵ Yésus músə ka ci nə buud bwá á zə bii nyə wá ná: «Bí ngə zə nə ikafwele nə məbúla zálə bíi mə, mə jisə zhiləngaanó ɛ? Ngaá ná shé á də bə jwów dəsh kál ngwúd, mə ngó jíguli buud *Lun mə Zembí dí, bi kú séémb mbwə ná bi má bíi mə. ⁵⁶ Isá íga byəsh í ngə sýy ntága ná isá *búúd ɔ micúndá bwá á cilə yí í bwəmag.» Mpəsə wəngə, ompwín bə bwá mú myaas nyə, bwá shín fúnda.

Yésus təl kəədud wá Kayíf

(Mak 14.53-65; Luk 22.54-55, 63-71; Yuá 18.13-14, 19-24)

⁵⁷ Buud bwá á zə bii Yésus wá bwá mú kə nə nyə wá Kayíf, Ajaláci á ofada, kál *Oyíguli ó mácéɛ nə ocúmbá buud wá loom bwá á kə seengya yí. ⁵⁸ Pyər nyə nyə á ngə bɛ bwo shwóg-shwóg ná ndeé kə wósós nūŋ lun. A mú nyíi ná á cɛel fwo wámbala sá í é bə yí. A mú kə ji shí, bənŋ bíl ífulish kál ngwúd.

⁵⁹ Té ni, milúlúú myá ofada, bənŋ *Gwoong ósəmbye ó mílász wá Zembí jəsh bwá á ngə sɔ mpwene bwá yəg nyə ná ndeé bwá gwú nyə yí. ⁶⁰ Nji, zhwoog buud bwá á tɛem ngə zə nə íjɔ́ ngə zə yə nyə ompwene, í á shigé bə nə tɔ sá á shwiý. Bósól búúd ɔ ómpwene óbá bwá mú zə cúwo, bwá ná: ⁶¹ «Wey éne, nyə á ci ná a ji nə ŋkul búgə *Mpáánzə Zembí ná ndeé a kwo sá nji mɔwós málól shumálo nyíl.» ⁶² Ajaláci á ofada mú tów tətəlí, nyə nə Yésus ná: «Wo abəsáyé búúd óga sá bwá ngə bwaagula wo ni?» ⁶³ Yésus njúl nji kál-kál. Ajaláci mú kwo ci nə nyə ná: «Jaawug sá bábálé má Zembí á kuwó, ye wo ji *Kříst, *Mwán mə Zembí?» ⁶⁴ Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Wo má ci óni. Má ka jaaw bí ná téd námá kíkídiga, bi é dúg *Mwán mə Múúd njúl shí mbwə mənɔwúm mə Zembí á ŋkul nyəsh dí, bi mə bá námá dúg nyə, a ngó zə míŋkúdí.» ⁶⁵ Ajaláci músə nyaa míkáándá, nyə ná: «A má *lás nə Zembí bwaasúla mpu, ji shé mə kwo sɔ owúshined yí? Biméfwó bi má gwág nda á má lás nə Zembí bwaasúla mpu ná. ⁶⁶ Bi mə dúg ná ji?» Bwá ná: «A jalá nə yə.» ⁶⁷ Bwá mú ka ngə sey nyə məntənd mpwóómbúd, bwá ngə wá nyə ikúda; bósól bwá ngə tí nyə məmpóónz, ⁶⁸ bwá ngə ci nə nyə ná: «Yé Kříst, lwóg ná wo ji *muud micúndá, jaawug sá muud nyə áma yíd wo yé.»

26:52 Mat 9.6 **26:55** Luk 19.47 **26:56** Mat 26.31; Luk 24.46 **26:61** 27.40; Yuá 2.19; Mis 6.14
26:63 kál-kál: Iza 53.7; Mat 27.12-14 Mwán mə Zembí: Mat 14.33; 27.40, 43; Luk 22.70 **26:64** Dan 7.13; Mat 22.44; 24.30; Mak 13.26; Luk 21.27 **26:65** nyaa míkáándá: Ilh 14.6; Esd 9.3 lás nə Zembí bwaasúla mpu: Lev 24.16; Yuá 19.7 **26:67** Iza 50.6; 53.5 **26:68** 21.11

*Pyêr má káŋlyá Yésus**(Mak 14.66-72; Luk 22.56-62; Yuá 18.15-18, 25-27)*

⁶⁹ Pyêr njúl ná na tóón mbaadé di, dúl sás í á ða sêy nà Ajeláci á ofada yí, í músə shísh nyádí zə ci nà nyə ná: «Wo á bə námá gwoonŋ mə Yésus muud á Galilé éga dī.» ⁷⁰ Pyêr mú káŋlyá nyə tām buud, nyə ná: «Mə ampúyē sá wó ngə ci yí.» ⁷¹ A mú ka tōw shí, ngə kə ngɛɛ mbê kóógúlád. Dúl sás í á ða námá sêy cínɔŋg yí í mú yag nyə, a mú ci nà buud bwá á bə cínɔŋg wá ná: «Muud éga nyə á bə gwoonŋ mə Yésus á Nazarēt dī.» ⁷² Pyêr mú kwo káŋlyá nyə, a kɛɛn ná: «Bábólé, mə ampúyē múúd éne.» ⁷³ Kú námá bwey, buud bwá á bə cínɔŋg wá bwá mú shísh nyádí, zə ci nà nyə ná: «Wo jí báŋe bə múúd á gwoonŋ jɔonŋá; kál lú lású dwó í ngə bwey lwágulə ntó ná sár.» ⁷⁴ Pyêr mú káŋlyá nyə nà məma ŋkaaná, nyə ná: «ŋkí má bwiing ijó, ŋkwaal nà mə. Mə ampúyē múúd éne.» Námá nji nyə á ci nténi yí, ngwúm kúwo mú kwáág. ⁷⁵ Pyêr mú táduga ciyá Yésus nyə á ci nà nyə yí ná: «Shúshwóógú ná ngwúm kúwo kwáágúg, wo e káŋlyá mə ija ílól.» A mú cúwo tóón kə ða ság nà yá.

27*Bwá Cɛɛla Yésus shwíy**(Mak 15.1; Luk 23.1-2; Yuá 18.28-32)*

¹ Mán mələm, ná námə mpámán mpámán, mílúlúú myá ofada nà ocúmbá buud wá ləəm bwá mú sá shwushwaga ná ndéé bwá sámb ná Yésus má jəlá nà yə. ² Bwá mú wólə nyə mənəkəda ná ndéé bwá kə cwámbulə ngwámuna Pilát.

Yúdas má gwáŋlyá nyúul

³ Ja Yúdas muud nyə á kusha nà nyə yé má dág ná bwá má sámb ná Yésus má jəlá nà yə yí, lám í mú cey nyə cwú nà sólágú nyə á sá yí. A mú kə ná á kə nying mílúlúú myá ofada nà ocúmbá buud misan jí *mwaanə məwúm málól myán, ⁴ nyə nà bwo ná: «Mə má sām nà kushála nà muud njúl kú nà məbyaagula.» Bwá mú ci nà nyə ná: «Sá abíshé. Wóó lású óni.» ⁵ Yúdas mú shwu mwaanə cínɔŋg shí *Mpáanzé Zembí dī, a mú kyey kə kəl kwoolú cúnád ná ndéé yə. ⁶ Mílúlúú myá ofada mí mú wásulə mwaanə wɔonŋ, bwá ná: «Mwaanə éga jí mwaanə məcii. Í á jáláyé ná sé wáág nyə manŋa á Mpáanzé Zembí dī; məcɛɛ məsú má amágúláyé ntó.» ⁷ Bwá mú ka sá shwushwaga ná ndéé bwá mú kə nà mwaanə wɔonŋ, kə kusə kúl shí má mɔəl məmpií, bwá sá kúl shí jɔonŋá ban məshwonŋ ójôn. ⁸ Sá jɔonŋá í á sá ná bwá dág jɔw kúl shí jɔonŋ ná fambá məcii. Jíná dɔonŋ dúsé ná zə kumə múús. ⁹ Ntó, sá *múúd micúndá Zheremí nyə á ci yí í mú bwəma. Nəcə nyə á ci ná:

Bwá á ŋwa misan jí mwaanə məwúm málól;
tān bwān ó Izurəyél bwá á cígə ná í kwaga nà muud wɔonŋá yí.

¹⁰ Bwá mú kusə kúl shí má mɔəl məmpií nà ndí,
námá nda Dá Zembí nyə á ci nà mə ná.

*Yésus təl kəədud wá Pilát**(Mak 15.2-5; Luk 23.3-5; Yuá 18.33-38)*

¹¹ Bwá á ka kə nà Yésus wə njwú-buud. Njwú-buud mú ngə jí nyə minjígá; a mú jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwú *Oyúden?» Yésus nà né ná: «Wo má ci óni.»

¹² Nji ja mílúlúú myá ofada nà ocúmbá buud wá ləəm bwá búgə Yésus lású yí,

Yésus kú bęsa. ¹³ Ntó Pilât mú jí nyà ná: «Ye wo angê nà gwág isà byêsh bwá ngé bwaagula wo íni?» ¹⁴ Nji Yésus kú bęsa nà nyà tɔɔ sà. Ngwámuna mú bul káam.

¹⁵ Ngwámuna nyà á du bə ná, ja jêsh zân nyísá yí, a bíd mbwug ngwúd, wɔɔng lɔɔm í ámə gwáámby nyà yí. ¹⁶ Bwá á ka bə nà wúl mbámbyén mbwug nà jíná ná Barábas. ¹⁷ Nda búúd bwá á bə sɛɛngyá ná, Pilât mú jí bwo ná: «Mə bídúg bí wáyé mbwug? Ye Barábas, ye Yésus jí nà jíná ná *Kříst yé?» ¹⁸ Pilât nyà á jí ntó nácé nyà á bwey mpu ná bwá ngé kusha ná Yésus zhińád. ¹⁹ Ja Pilât nyà á bə a njúl jiya mílású jéd a ngé lás lású má Yésus ni, mudá yé nyà á nti nyà məcwama ná: «Wo kú tééd nyíi lású nńd. Muud éne jí tətəlí muud. Mə má bul wáduga nà ntamá nyé búlú gaád.» ²⁰ Milúlúú myá ofada nà ocúmbá buud wá lɔɔm bân bwá má shín bwey cwíny lɔɔm ná bwá gwáámbyg Barábas, Yésus yág. ²¹ Ngwámuna mú lás, nyà ná: «Búud obá ógad, mə bídúg bí nyáyé?» Bwá ná: «Barábas.» ²² Pilât mú jí ná: «Ká Yésus jí nà jíná ná Kříst éga nye, mə sáág nyà ntúdele?» Bêsh bwá mú ci ná: «Bwá bwámbylág nyà kwolós dı.» ²³ Ngwámuna mú jí ná: «Dáyé bôw á má sá yí?» Bwá mú kım gwów gwów ná: «Bwá bwámbylág nyà kwolós dı.» ²⁴ Pilât mú dúg ná nyà e tɛem wá nadá, sá í ábúlé cénd, icucu í é ngə yáág yáágúg. A mú ka njwa májújúw, zə gusa məbwá mışh má búúdd, nyà ná: «Muud éga cugé nà məbyaagula, shwiy dé í adúgé mə. Í dúg bí.» ²⁵ Buud bēsh bwá mú magula ná: «Ŋkwaal á shwiy dé bág nà sá, kala nà bwān búśú.» ²⁶ Pilât mú bíd bwo Barábas. A mú sá ná bwá fyámúság Yésus milwón ná ndéé a mú yə bwo nyà ná bwá kág bwambula nyà kwolós dı.

Ozimbi bwá cágula Yésus

(Mak 15.16-20; Yuá 19.2-3)

²⁷ Ozimbi ɔ ngwámuna bwá mú ka kə nà Yésus lunj mə ngwámuna. Bwá mú jów ozimbi bēsh bwá zə sɛɛngya cínəng. ²⁸ Bwá mú yíl nyà mikáándá, bwá bwééd nyà fwámé jud átítí. ²⁹ Bwá mú njwa isà yá məgwaagula, bwá lwɔ *túm gúmá ná ndéé jíl nyà lúúd, bwá wá nyà kúl mbwu mbwə mənɔwúmád. Bwá ka zə ngə kúd nyə məbwón, ngə cágula nyə, ngə ci nə nyə ná: «Yé Njwú *Oyúden, sə ngə báág nə wo.» ³⁰ Bwá mú sey nyə məntənd, bwə njwa kúl mbwu, du nyífo nyə lúúd. ³¹ Ja bwá á ka shín cágula nyə ntáni yí, bwá á ka yíl nyə jud átítí, bwá bwééd nyə mikáándá myé, bwá mú kə nə nyə kálə bwambula nyə kwolós dı.

Bwá bwambula Yésus kwolós dı

(Mak 15.21-32; Luk 23.26-43; Yuá 19.17-27)

³² Bwá ngé wú nà nyə ngwála ntáni, bwá mú bwəma nə ngwól múúd á Sirən nà jíná ná Shimun. Ozimbi bwá mú yímbuli nyə ná a ŋkényég Yésus kwolós. ³³ Bwá mú kə kumə kúl bwá du jów ná Golgota yí. Jíná dɔɔng í kə ná «kúl á bwundú lúu.» ³⁴ Bwá mú ŋgual nyə wáan fulá nə wúl myámá í njúl ŋkí gwul. Nji nyə á kag gwo yí, a mú ban ná nyə angúlé. ³⁵ Bwá mú bwambula nyə kwolós dı, bwá mú wusə mpaambə ná bwá kawula mikáándá myé. ³⁶ Bwá mūsə ka jí shí du nyéelə nyə. ³⁷ Shú ná buud bwá mpúg cwoomb bwá gwú nyə nə ndí yí, bwá á cila, bwá bwambula nyádí lúú dı gwów ná: «Muud éga wá Yésus, Njwú Oyúden.» ³⁸ Bwá á bwambula bónŋ izhilŋgaanə íbá, jiga nyádí mbwə mənɔwúm, jiga mbwə məkól.

³⁹ Buud bwá á ngə cɔ cínəng wá bwá á ngə lwíy nyə bwá ngé sagasə milúu nə məzhwámá, ⁴⁰ bwá ngé lás nə nyə ná: «Wɛɛ muud jí nə ŋkul búgə *Mpáánzə

Zembî ná ndéé wo kwo sá nji mwów málóló shumálá nyúl yé, cágug wóméfwó na. Nkí wo ji *Mwân má Zembî, wúg na kwolós dí shulá shí.» ⁴¹ Milúlúú myá ofada bânôñ *Oyígúli ó mécçé ná ocúmbá buud bwá mú námá ngə cágulá nyá, bwá ngə cí ná: ⁴² «Nyá á ðu cag buud oshús, nji a kaáad cágulá nyáméfwó. Nkí a ji Njwú-buud á *Izərayêl, a shulag na kwolós dí sá búgúlág nyá. ⁴³ Nyá a shîn shwu nyúl ná Zembî ji ná nyá, a ðu námá cí ná: “Má ji Mwân má Zembî”. Ntó, nkí Zembî má cœl nyá, a cágug nyá ja gaád.» ⁴⁴ Teem bá ízhilunjaanə bânónj bwá á bə íkwolós dí yí, í á ngə námá lwíy nyá.

Shwiy má Yésus

(Mak 15.33-41; Luk 23.44-49; Yuá 19.28-30)

⁴⁵ Yídúgú í á ka shila shí nyêsh ná nkwed, tééd tólóg dí kə wóós mǎwəla mǎlóló má mpwó-kugú. ⁴⁶ Ngéé mǎwəla mǎlóló dí, Yésus músə kím ná nkulú ná: «Eli, Eli, lemá sabakutáni?» Ntó má ká ná: «Zembî waam, Zembî waam, wó myaas má ná ji?» ⁴⁷ Ja bóól búúd bwá á bə cínong wá bwá á gwág ntó yí, bwá ná: «A ngə jów Eli.» ⁴⁸ Ngwól múúd wáj mú tí kúlá kə nwa eponzh juwo mǎlwag má ábibiyezhá dí, a fœn gwo lí mbwu dí, a kə dásulá Yésus ná a ngúlúg. ⁴⁹ Bóólúgá búúd bwá mú cí ná: «Bwándúg, sá fwóg dúg nkí Eli nyá é zə cag nyá.» ⁵⁰ Ja jəongú, Yésus mú nyingə kím ná nkulú ná ndéé a mú nyingə kənd *jim jé wá Zembî. ⁵¹ Seegya ná mamá *sanda í á ðu kaluwo *Mpáanzá Zembî yí í mú sœl tútám ná cag wú gwów wóós shí. Shí í mú ntañusa, məkwoógú má ngə sœl. ⁵² Məshwonj má mú ngə bāñ; bóól zhwog buud bwá á yə bwá njúl buud ó Zembî wá mimbimbə myánj mí mú gwúm. ⁵³ Bwá mú wú məshwonj mǎñúd ná ndéé, ja Yésus nyá á gwúm yí, bwá mú kə nyíi Yurásəlem, ngwála má Zembî. Ncúlýá buud bwá á dúg bwo. ⁵⁴ Ja lúlúú ízimbi ná bəong bəónj bwá á ngə nyéelá Yésus wá bwá má dúg nda shí í má ntañusa ná, ná sá jəsh í má sîy yí, bwá mú bá ná injunkuúnd, bwá mú lás ná: «Búbálé, muud éga nyá á bə Mwân má Zembî.» ⁵⁵ Bóólúgá búdá nkí bulya bwá á bə cínong bwá tál shwóg-shwóg ka ðu dúg. Budá bəong bwá á ngə bç Yésus té Galilé, bwá ngə sœy ná nyá. ⁵⁶ Nə Mariya á Magúdála, nə Mariya nyóñgá mə Zhák bá Yóseb, nə nyóñgá mə bwān ó Zhébedé bwá á bə gwoong búdá bəong dí.

Bwá kə ðul Yésus

(Mak 15.4-7; Luk 23.50-56; Yuá 19.38-42)

⁵⁷ Ja kugú í á bií shí yí, ngwól múúd ná jíná ná Yóseb, a njúl bíg múúd á Arimaté músə zə wóós. Nyá á bə námá *mpwíin má Yésus. ⁵⁸ Nyá á ka kə wá Pilát, kə jî nyá ná á cœl nwa mimbə má Yésus. Pilát mú lwām búúd, bwá kə yə nyá wə. ⁵⁹ Yóseb mú nwa mimbə má Yésus, a músə fúlá wə ndómbó ágúgwán dí, ⁶⁰ ná ndéé a mú kə ðul shwonj ágúgwán nyá á sá ná bwá bwágulag kwóógúd shú dé nyáméfwó yí. A mú bíngal məma kwóógú, juwal shwonj * ná ndéé a músə kyey. ⁶¹ Mariya á Magúdála ná gúlúgá Mariya bwá á bə bwá njúl cínong ná bændýá ná shwonj.

Ozimbi bwá kə baagusa shwonj

⁶² Mán mǎlám á mpúsə jwów bwá ðu kwəməsa Sábaad yí, milúlúú myá ofada ná *Ofarizyên bwá á kə wá Pilát sámá ⁶³ kə cí ná nyá ná: «Máa e, sá má kə tóduga ná muud məshügá éne nyá á ðu cí ja nyá á ðu ná cagə yí ná: “Mə bá

27:42 27.11 **27:43** Sôm 22.9; Mat 26.63 **27:45** Amo 8.9 **27:46** Sôm 22.1 **27:48** Sôm 69.22 **27:51** MmN 26.3; Heb 10.19-20 **27:54** 14.33; 26.63; Mak 15.39 **27:57** Mbá 21.22-23

* **27:60** Dégúg ivugali í shwonj Mak 16.4 ná Yuá 11.38 dí. **27:63** 12.40

gwûm mpúsə mwôw málól”. ⁶⁴ Cíg ná buud bwə kág baagusə shwonj kə wósos jwôw álél, *ompwíín bé bwə á bá kə júwo mbimbə ná ndeé bwə kə jaaw búúd ná: “A má gwûm”; mǎnj mǎshíigá má á bá bul ntə má ashúshwóógú.” ⁶⁵ Pilát mú ci ná bwo ná: «Ozimbi wá óni. Nwagá bwo, bi kág baagusə shwonj nda bí má dúg ná.» ⁶⁶ Bwə mú kə kwambulə mbaagusə á shwonj; bwə wá máyígyé mǎnj kwóógú í á bə mpu shwonj dí yí, bwə tǎl ózimbi tǎnj nda isándálé ná bwə mpúg ngə dúg.

28

Yésus má gwûm

(Mak 16.1-10; Luk 24.1-12; Yuá 20.1-10)

¹ Ja Sábáad nyə á cə yí, ná námə mpámán mpámán á jwôw shwénde má dú tééd yí, Mariya á Magudála bəná ngwól Mariya bwə á weelya kə ná bwə kə dúg shwonj. ² Seegya ná shí í mú jág ntanjəsa nəcé *əngəles mǎ Yawé nyə á shula wú gwôw, zə bíngal mǎma kwóógú ná ndeé á ji cínəng gwôw. ³ Engəles wəəngǎ nyə á ngə nkənəwa nda njəs, mikáándə myé mí njúl nkí jág fumə. ⁴ Isándálé í mú jág bul fúnda, bwə mú ngə lilya ná ndeé bwə shín kǎn nda mimbimbə. ⁵ Engəles mú lás, ci ná budá ná: «Bi bǎnj, kúgá fúnda. Mə mpú ná bí ngə sǎ Yésus bwə á bwambulə kwolós dí yé. ⁶ A cugé wa. A má gwûm nda nyə á ci ná. Zəgá dúg kúl nyə áma du bə á mbwúg yí. ⁷ Ná ndeé, ləelugá kə, kə jaaw *ompwíín bé ná á má gwûm, á má kə shwóg kə bwánd bí Galilē. Núnj wə bínənj bí é dúgya yé. Sǎ má áma bə ná mə jaaw bí óni.»

⁸ Budá bwə mú ləel wú shwonj dí, bwə njúl lám nə ifwaas lám nə məshusug. Bwə mú kə ná bwə kə jaaw ompwíín bé makál. ⁹ Seegya ná Yésus mú zə bwəma nə bwo, nyə nə bwo ná: «Bi ɔ lás ɔ.» Bwə mú shísh nyədí kə kúdwə shí bíí nyə məkuú, yə nyə gúma. ¹⁰ Yésus mú kə ci ná bwo ná: «Kúgá fúnda. Kəgá ci ná bwáəng ná bwə kág Galilē. Núnj wə sənənj bwo sǎ é dúgya yé.»

¹¹ Budá bwə njúl ná zhúid íí, bíl isándálé í má ləel kə ngwála kə jaaw mílúluú myá ofada sǎ jəsh í á mə sǎy yí. ¹² Mílúluú myá ofada mí mú kə sɛɛngya nə ocúmbá buud, bwə mú yə isándálé fwámé bímbí lú *mwaanə, ¹³ bwə nə bwo ná: «Bi ɔ bá ngə jaaw ná: “Wey éne ompwíín bé bwə á mə zə mpwó-bulú zə júwo nyə, sǎ njúl ígwád”. ¹⁴ Nkí lǎnj wəəng í gwíig mǎlwə má ngwáməna dí, sǎ wə má bá cweel nyə lám, bi bǎg bə kú bwəma nə intəgúli.» ¹⁵ Isándálé í mú njwa mwaanə ná ndeé bwə mú námə kə ngə jaaw nda í á cǎy ná bwə ngəg nə jaaw ná. *Oyúden bwə á ngə kala lǎnj wəəngǎ zə wósos múús.

Lwámá má Yésus

(Mak 16.14-18; Luk 24.36-49; Yuá 20.19-23; Mis 1.6-8)

¹⁶ *Ompwíín wûm nə ngwúd bwə á kə kə Galilē, kə kumə mbúnj Yésus nyə á ci ná bwə bǎg kə yí. ¹⁷ Ja bwə á dúg nyə yí, bwə á kúd mǎmpwoombá shí, yə nyə gúma. Nji, bwə á ngə bə kú fwo mpu *búgula ná jísə nyə. ¹⁸ Yésus mǎsə shísh bwádí kúná-kúnə, zə ci ná bwo ná: «Dá Zembí má yə mə nkul ná mə jwúg nə isǎ byəsh, tǔo ya jonj dí, tǔo ya shí ga. ¹⁹ Ntó, kagá ngə sǎ ná mə bǎg nə ompwíín ikúl nə ilwonj byəsh dí, bi ngə duu bwo jíná má Zembí Sónngú, nə Mwǎn, nə Nkénjké

27:64 28.13 **28:6** 16.21 **28:7** 26.32 **28:10** 12.50; Yuá 20.17 **28:13** 27.64 **28:16** 5.1; 26.32; 28.10 **28:17** 14.31 **28:18** Dan 7.14; Mat 11.27 **28:19** ikúl nə ilwonj byəsh: 10.5-6; 24.14; Mak 16.15; Luk 24.47; Mis 1.8; Mbá 7.9 duu: Mat 3.15; Mak 16.16; Mis 2.38; 8.36; 1Kr 1.13-16; Ifz 4.5; Yuá 3.22; 4.1-2; Rom 6.3-4 jíná má Zembí Sónngú, nə Mwǎn, nə Nkénjké Shíshim dí: 2Kr 13.13; Mis 2.38; 8.16; Rom 6.3, 4; Gal 3.27; Kol 2.12

Shíshim dî, ²⁰ bi ηgá jíguli bwo ná bwá bég sâ jêsh mǎ á cǐ nǎ bí yí. Mpugá ná mǎ jǐ nǎ bí jwôw dêsh kǎ kumǎ máshíné mǎ shí.»

Jɔɔ Kéel Márkus nyə á cilə yí Isá í dúgyá nə Jɔɔ Kéel Márkus nyə á cilə yí

Márkus ngə lwó cug múud mə Yésus. A ngə bul lwó nə Yésus ji sɔl məsáal mə Zembí. Nyə á zə shú ikúl nə ilwon byēsh, kú bul bə nji Oyúden.

Kəw áshúshwóógú di í, Yésus nyə á fwo kə bwəma nə məkəgula shwéeshá shíd, a mú ka zə tééd byé ísáy. Márkus ngə bul lwó nkul mə Yésus, tééd nə ngələ jɔw buud ná bwə bég nyə, kala nə mínjígulá di, kumə nə ngələ yálushi buud məbwəs di.

Kóómb kəw ábée á micilyá myé di, Márkus ngə lwó nda Yésus ngó kə bwəma nə minjugú ná, nə nda nyə é kə yə a nyingə gwúm Yurúsəlem ná.

A ká wóós Yurúsəlem bwə ngə lág nyə nda məma cí, a kə wíng búbúw bwə á dū sá mikus Mpáanzə Zembí wá; a mú bwəma nə zhín á shwiy cínəng (lúu 11 kə kumə 13).

Jɔɔ Kéel mə Márkus ji ná, wó ká shín lɔ dwo, wo məm nda njwú ozimbi á mwá Róma ná: «Yésus á Nazarət nyə á bóle mpu bə Mwân mə Zembí.»

Cúndə mə Yuánes Nduu-buud (Mat 3.1-6, 11-12; Luk 3.1-6, 15-18)

¹ Mətéédúlé mə Jɔɔ Kéel mə Yésus-Krist, *Mwân mə Zembí wə mágá: ² Námə nda jisá cilyá kálaad mə Izayí *muud micúndə dí ná, ná:

Dugí! Mee mə zə kənd mbwiingye lân waamə ná a kág wo shwóg kə kwambulə wo zhií.

³ Jisə kál mə múúd ngə cúndə shí a shwéeshád yé, a ngə cí ná: «Kwambuləgá zhií mə Cwámba, bí sá íkwú byé ná səndôh.»

⁴ Ná ndé Yuánes Nduu-buud nyə á zə cúwo shí a shwéeshá di, a mú ngə cúndə ná buud bwə céndúg mitédúgá, bwə zə duwan, Zembí yílúg misám myán lámúd. ⁵ Ntə, buud ó shí á Yudea nə bəng wá Yurúsəlem bēsh bwə á dū kə nyədí, kə dū magulə misám myán tām buud. Yuánes mú dū duu bwo ngwɔɔ Zhurdé di. ⁶ Káándə Yuánes nyə á dū bwáád yí í á bə síyá nə mimyɔɔ mí *shamô, kándá yé á kug nə kúúdú cúdí. Nyə á dū də ikájalá nə kwaan. ⁷ Nyə á dū cúndə ná: «Ŋgól múúd ngə zə mə mpəsə, a ji nə mpífə cɔ mə. Nda mee, mə ampíyáyé ná mə kúdówúg shí, ciny nyə mikwoolú mí mánɡwub. ⁸ Mee ngə duu bí nə məjúwó, nji nye mə bá duu bí nə Nkénkē Shíshim.»

Yésus mə zə duwan (Mat 3.13-17; Luk 3.21-22)

⁹ Mwəw məngú di, Yésus mú zə wóós, a ngə wú Nazarət, shí a Galilē; Yuánes mú zə duu nyə Zhurdé. ¹⁰ Í mú zə bə ná, Yésus mə shín duwan, a ngə cúwo wú məjúwód í, a mú dúg jon mə bāh, Shíshim mə Zembí mú ngə shulə nda faf, zə ji nyə nyúúlád. ¹¹ Kál mú cúwo wú jon dí ná: «Wo wə Mwân waamə alá. Lām wām wēsh wūsə wódí.»

Sátan mə bwówulə Yésus (Mat 4.1-11; Luk 4.1-13)

¹² Ntó, ja Yésus nyə a shîn duwan ntáni yí, kú námá bwey, Shíshim má Zembí mú cíndal kənd nyə shí a shwéeshád. ¹³ A mú kə já wu mwôw mawûm mánâ, *Sátan ngə bwôwulə nyə. Bənôñ ocúdu ó anyinyaanə wə bwə á dū ji, *wəngəles bwə ngə sêy na nyə.

Yésus mə tééd jówulə ómpwíln

(Mat 4.12-22; Luk 4.14-15; 5.1-11)

¹⁴ Bwə á ka wə Yuánes mím bwug dí. Yésus mú gwág, a mú kə Galilê, kə ngə cúnda Jəjə Kéél má Zembí. ¹⁵ Nyə ná: «Fwála í má wós. Faan má Zembí í mú kúná-kúna, céndúgá mitódúgá! *Maguləgá Jəjə Kéél!»

¹⁶ Dúl jwów, Yésus ngə cə ncindye m̃ə mā Galilê, nyə a dóg Shímun bá mínyəñá yé André, bwə ngə wusə wód mājúwód. Bwə á dū julə oshú nə mawód. ¹⁷ Yésus mú ci nə bwo ná: «Bəgá mə, mə é sá ná bí dóg julə búúd.» ¹⁸ Námá cé nə cé bwə mú lúgə mawód, bə nyə. ¹⁹ Ja bwə má ñwá shísh shwóg yí, Yésus mūsə ñyngə dóg Zhâk bá mínyəñá yé Yuánes, bwân ó Zhébedé, bwə njúl námá byóólád, bwə ngə kwambulə mawód. ²⁰ Cé nə cé a mú námá jôw bwo. Bwə mú lúgə sóñgú wāñ Zhébedé bənôñ osóol ó māsáal byóólád, bə nyə.

Yésus mə lwóyá ñkúl ijwûga

(Luk 4.31-37)

²¹ Bənôñ bwə mú kə Kapernawûm. Yésus mú fwo kə nyíi *mpáánzə mínjígulá jwôw lá Sábaad, kə yə búúd minjígulá. ²² Buud bwə mú bul káam mbií nyə á ngə jíguli yí, nəcé nyə á ngə jíguli nə kéénd, kú bə nda *Oyíguli ó mácəç. ²³ Cínəng mpáánzə mínjígulá dí, ngwólúgá múúd nyə á bə nə bów-bôw shíshim í dū lwáfulə nyə. Cé nə cé a mú k̃m ná: ²⁴ «Yésus, muud Nazarét! Shé b̃an nə iney? Ye wo ámə zə jaŋgulə s̃ə? Məe mə mpú wo. Wo wə féeshá múúd má Zembí.» ²⁵ Yésus mú ñkáánd nə jamb. Nyə nə dwo ná: «Fadug mpul! Wúg múúd éne nyúúlád!» ²⁶ Bów-bôw shíshim wəñgú í mú juŋg múúd éne nə ñkulú, í k̃m m̃əma ñkwimbyé ná ndéé wós tóón. ²⁷ Buud bēsh bwə mú bul káam, bwə ngə nyímbulə ná: «Jáyé ga? Míga mínjígulá mí má bə gúgwáan é! Nə m̃əma kéénd! A ká námá lás, tóo íbów-bôw míshishim mí ngə bále sá nyə məgwág!» ²⁸ Jiné dé í mú jwə ləom á Galilê wēsh dí.

Yésus mə lwag ncúlyá mimbâl

(Mat 8.14-17; Luk 4.38-41)

²⁹ Yésus bənôñ Zhâk nə Yuánes bwə mú zə wú mpáánzə mínjígulá, kə Shímun bá André dí njów. ³⁰ Í á bə, Shímun cii yé á mudá mbwúg shí, ayôñ nə yôñ má bií nyə. Bwə kə lēl jaaw Yésus námá ñji bwə á nyíi njów yí. ³¹ A mú shísh mudá kúná-kúna, bií nyə mbwád, t̃əl nyə tátəlí, ayôñ nə yôñ mú shwal shîn. Mudá wəñg mú zə tééd séyálə nə bwo. ³² Mpwó-kugú shí, buud ó ngwála bwə mú zə nə mimbâl myēsh nyádí, tóo mimbâl mí májamb. ³³ Ntó bwə mú zə ñkúndəw mpumbéd ná jəd. ³⁴ Cínəng Yésus mú lwag zhwoŋ mimbâl mí á bə nə məbwas mím bií mím bií myá, myēsh mí yál. A yíl námá zhwoŋ buud məjamb, a kú bíd nə májamb məñgú má lásúg, nəcé má á ngə mpú nyə.

Yésus ngə jaaw Jəjə Kéél Galilê

(Mat 4.23; Luk 4.42-44)

³⁵ Ntó, ná mpámán mpámán, jwôw kú fwo s̃əñ, Yésus mú zə wəol, wós tóón, kə gúl kál í á shígé bə nə buud yí, kə jəgula nə Zembí. ³⁶ Nyə ngə ná jəgula wu,

Shímun bánñh bósól *ómpwíín bwá mú kə sọ nyə. ³⁷ Ja bwá má kwey nyə yí, bwá mú ci nə né ná: «Buud bēsh, bwá ngə sọ wo.» ³⁸ Ntós Yésus mú ci nə bwo ná: «Inkyenâ! Shé kág mósól mánd másá wa mákoogú makoogú má! Má jəlá nə cündə námá Jəjə Kéél wu, nacé sà jəng wá má á zə sá yí.» ³⁹ Ntós a mú kə shí á Galilé nyéshud, kə ngə cündə *mámpáánzə má mínjígulá má *Oyúden dē, nyə ngə yíl buud məjamb.

Yésus má lwag zázamá
(Mat 8.1-4; Luk 5.12-16)

⁴⁰ Wúl zázamá í á ka zə wá Yésus, zə kúd mabwón shí, téég nyə məbwə, ci nə nyə ná, «ŋkí wó magulə wo je lwag mə, nyúúl bə mə ná səndón.» ⁴¹ Yésus mú gwág nyə ŋkúnkwon, nyə sée mbmbwə, kúnnya nə né. Nyə ná: «Má magulə. Nyúúl í bág wo ná səndón!» ⁴² Cé nə cé jənggá zaamá í mú shín múúd éne nyúúlad. Nyúúl í mú bə nyə ná səndón. ⁴³⁻⁴⁴ Yésus mú báásulə nyə, a ngə ŋkáánd ná: «Ci wo kú jaaw múúd sà í má sý yí. Yidagú kə lwágulə fada nda wó músá ná, wo ka wá sà Moyíz nyə á ci yí shú yálalə wó má yál ní. Bwá mpúg ná wo mú mpwogé.» Cé nə cé nyə mú nying muud éne. ⁴⁵ Yésus nyə á tēem báásulə muud éne ntáni, muud éne nyə á kə ngə jaaw lân wənggá kúl jēsh, a ngə bāngulə nə sà í á sý nyə yí. Sà jənggá wá Yésus nyə a shígé ná kwo bə nə ŋkul ná a nyíg wúl ngwála dí buud bwá ngə dág nyə yí. Nyə á shwal də ji ŋji íkul búúd bwá á shígé də bə yí. Buud yidá də wú íkul íkul, də zə kwey nyə cínəng.

2

Yésus má lwag mbúmbwúgú
(Mat 9.1-8; Luk 5.17-26)

¹ Mpəsə baalé mwəw, Yésus mú nyingə zə Kapernawúm. Buud bwá mú zə mpu ná a ji cínəng njów. ² Bwá mú zə seengya áncuncuma, váál á ná kú nə təw cé kuú tón balánda dí. Yésus mú ngə bwiing bwo Miləsú mí Zembí cínəngú. ³ A ngə bwiing ntáni, bósól búúd onş bwá mú zə nyádí, bwá ngə ŋkēny mbúmbwúgú. ⁴ Bwá á shígé dág kúl bí nə ŋkul cş nə mbəl wāŋ yí nacé buud bəlé áncuncuma. Bwá mú kə cúwo luun kwáminá ná beendýá nə kúl Yésus nyə á bə yí, bwá mú shul mbúmbwúgú wāŋ cínəng. ⁵ Yésus mú dág ná buud bənggá bəsə nə fwámé búgá, a mú ci nə mbúmbwúgú ná: «Mwān waam! Mə má juu wo nə *misəm myó!» ⁶ Í njúl ná bósól *Oyígulí ó məcəş bwá á bə cínəng bwá njúl shí, bwá ngə lás mílām dí ná: ⁷ «Nacé jí múúd éne mə mpú lás ntáni yí? A ngə *lás nə Zembí bwaasála mpu. Zə ngwól jí nə ŋkul juu búúd misəm myəd kwon Zembí nyéməfwó yé?» ⁸ Yésus mú lēelə mpu sà bwá á ngə lás bwádí mílām dí yí. A mú ci nə bwo ná: «Nacé jí bí ngə lás ntáni bídí mílām dí yí? ⁹ Jí í búl bə kúná-kúnə? Ye cílə nə mbúmbwúgú ná: “Mə má juu wo nə misəm myó”, ye cílə nə nyə ná: “Wəłág wo ŋwág tanú gwō, wo kyéyag?” ¹⁰ Má ka cēl ná bí mpúg ná *Mwān mə Múúd jí nə ŋkul ijwúga ná a juu búúd nə misəm myāŋ wa shí.» Ná ndé a mú ci nə mbúmbwúgú ná ¹¹ «Má ci nə wo ná wəłág, wo báágúg tanú gwō, wo nyingag, ka njóww.» ¹² Cé nə cé, muud wənggá mú wəł, báág tanú jé, kyey buud bēsh bwá ngə dág. Bēsh bwá mú ngə káam, bwá mú yə Zembí gúmə, bwá ná: «Sə abwélé dág gúlágá sà ntága!»

Yésus má jəw Lévi
(Mat 9.9-13; Luk 5.27-32)

¹³ Mpúsá cínɔŋg, Yésus mú nyingə kə ngeé mɔ̃n, áncuncuma buud ngə bɛ nyə, a ngə jíguli bwo Milású mí Zembí. ¹⁴ Nyə ngə kyey, a mú dág Lévi, mwán má Alfē, ngə sɛy wú bwə də jəna ótɔ́ya wá. Yésus mú ci nə né ná: «Bɛg mɔ̃.» A mú tɔ̃w, bɛ Yésus. ¹⁵ Í á ka zə bə ná, Yésus njúl Lévi dí njɔ́w a ngə də, zhwog oŋwenye ɔ́ tɔ́ya nə bóól ósól ɔ́ mábɔ́w bwə mú námá zə, bənɔ̃n nyə nə ompwíín bɛ zə də, nəcé mimbíi mí búúd myəɔ̃ngú ŋkí bulya mí á ngə bɛ nyə. ¹⁶ *Oyíguli ɔ́ mácɛɛ bwə á bə *Ofarizyɛn wá, bwə á bə námá cínɔ̃g. Bwə mú dág ná Yésus ngə də kúl ngwúd nə ósól ɔ́ mábɔ́w nə oŋwenye ɔ́ ótɔ́ya. Bwə mú jí ompwíín bɛ ná: «Nəcé jí á ngə báɛ də nə oŋwenye ɔ́ tɔ́ya nə bóól ósól ɔ́ mábɔ́w yí?» ¹⁷ Yésus mú gwág sá bwə á ngə ci yí. Nyə mú ci nə bwo ná: «Mikanz dí mí də jii jwɔ́wɔ́da, í də bə mimbəl. Mə á shígé zə jɔ́w ótútəlɔ́ ɔ́ búúd. Mə á yida zə jɔ́w ósól ɔ́ mábɔ́w.»

Ici í idəw nə mɔ̃ngul

(Mat 9.14-17; Luk 5.33-38)

¹⁸ Ompwíín ɔ́ Yuánes bənɔ̃n Ofarizyɛn, bwə á ngə ci idəw yálə Zembí gúmá. Buud bwə mú ka kə jí Yésus ná: «Nəcé jí ompwíín ɔ́ Yuánes bənɔ̃n *Ofarizyɛn bwə ngə ci idəw yálə Zembí gúmá, wɛɛ bwə bəŋ kú ci yí?» ¹⁹ Yésus mú bɛsə nə bwo ná: «Ja múúd mə ŋwa bə yí, a tál zān, a jɔ́w óshwá bɛ; ye oshwá bɛ bwə yidá zə nə mɛɛy lámúd bənɔ̃n muud bə bwə njúl kúl ngwúd? Mbɔ́. Té wɛsh bənɔ̃n muud nyə ámə ŋwa bá yé búús yí, bwə cúgé nə ŋkul ci dala. ²⁰ Nji mósól mwɔ́w mə ngə zə, bwə bá yíl bwo muud bə yí. Mwɔ́w mɔ̃ngú dí ɔ́ óshwá bɛ bwə ka bá ci idəw yí. ²¹ Mpugá nə bwə ádé ŋwa kúl káándá ágúgwáan* kə wá báɡá bwoodú káándád; báɡá dɔ̃ng í é bá juli, í tɔ̃w, í yida bweeg luun lu káándá. ²² Ntɔ́ námá, muud cúgé nə ŋkul ŋwa wáan ágúgwáan kə wá bwoodú lenyad†, wáan í é bá sá nə lenya í búndúg, nə wáan nə lenya byɛsh ntáma. Í jii ná bwə dág wá wáan ágúgwáan ílenya í ágúgwáanud.»

Yésus nə mácɛɛ mə Sábaad

(Mat 12.1-8; Luk 6.1-5)

²³ Í á wósós dúlúgá jwɔ́w lú Sábaad dí nə Yésus bənɔ̃n ompwíín bɛ bwə á ngə líina ifambá í *blé, ompwíín bwə mú ka ngə búgə mikɔ̃ŋg mí blé. ²⁴ Nə ndɛé, bóól *Ofarizyɛn bwə mú ci nə Yésus ná: «Dúgúg, nəcé jí ompwíín bwə bwə ngə sá sá mácɛɛ mə amágúláyé nə muud sáág jwɔ́w lú Sábaad yí?» ²⁵ Yésus mú ci nə bwo ná: «Ye bi afwóyé bwele lɔ́ sá *Dávid nyə á sá ja idəw í á fufə nyə bənɔ̃n buud bɛ bwə ngə gwág zha yí? ²⁶ Nə nyə á kə nyíi banda *mátúnaga dí Abiyatar njúl Ajaláci á ofada, kə báɛ də íbuléd í á bə ci shú yálə Zembí gúmá a yə námá búúd bɛ bwə də námá; í njúl nə mácɛɛ mə də ci nə nji ofada wə bwə dág də byo.» ²⁷ Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Zembí nyə á tál jwɔ́w lú sábaad shú mánywa mə múúd. Nyə á shígé kwambələ múúd nəcé jwɔ́w dɔ̃ngú. ²⁸ Ntɔ́ jii ná, *Mwán mə Múúd ngə námá jwú nə mácɛɛ mə Sábaad.»

3

Yésus mə lwag búúd jwɔ́w lú Sábaad

(Mat 12.9-14; Luk 6.6-11)

¹ Yésus mú nyingə kə nyíi *mpáánzá mínjígulá. Ngwól múúd nyə á bə cínɔ̃g

2:14 Mat 8.21-22 **2:15** Mat 9.10 **2:17** Luk 19.10 **2:18** Mat 6.16-17; 11.18-19; Luk 7.33-34
2:19 Mat 9.15 * **2:21** Na ji kúl káándá í afwóyé kə mǎjúwó ná ndɛé í juli yí. † **2:22** lenya: Oyúden
bwə á də sá lenya nə kúúúú cúúú. **2:23** Mbá 23.25 **2:24** MmN 20.8-10 **2:25** 1Sa 21.2-7; 22.20;
Ləv 24.5-9 **2:27** Mbá 5.14 **2:27** Mat 12.1-14; Luk 13.10-17; 14.1-6; Yuá 5.1-18; 7.21-24; 9.1-16
3:1 2.27-28

nə mbwə í má shîn shwáamb. ² Bóólágá búúd bwə á bə námá cínəŋg, bwə ngə fáf ná ka Yésus nyə é lwag múúd wəəŋgá jwəw lá Sábaad. Nyə ká sá ntó, bwə kə shwáman nyə. ³ Ntó Yésus mú zə ci nə muud á mbwə shwáambúlə ná: «Tówág tətəlí na tām buud!» ⁴ Yésus mú jí búúd bwə á bə mpáánzə wá ná: «Məcɛɛ məshé mə magulə ná jí í síyág jwəw lá Sábaad? Ye ná sá ság mənɔywa, ye ná sá ság məbów, ye ná sá cúgag buud, ye sá gwúg?» Bəsh bwə mú jí ná kufag! ⁵ A mú cínɔg mpwóombú ngə dág bəsh nyádi mákoogá, nə mpimbə nəcə nyə á dág ná búəə ŋkí lal milúu. A mú ci nə muud á shwáambúlə mbwə ná: «Kwéégúg mbwə.» A mú kwéég mbwə, í mú bə mpwogé. ⁶ Ofarizyɛŋ bənəŋ buud wə gwoŋg í á də ságusə ijwúga í Herod yí, bwə mú ntág wóós tóón, kə sá shwushwaga, sɔlə zhíí nə bwə cɛlə Yésus shwíy.

Buud bwə zə wə Yésus áncuncuma

(Mat 4.23-25; 12.15-16; Luk 6.17-19)

⁷ Yésus bənəŋ *ompwíín bə bwə mú wú cínəŋg, kə mən, buud bwə ngə bə nyə áncuncuma. Búga wú shí á Galilé, bóólágá wú shí á Yudéa, ⁸ búga wú ngéé ngwəla Yurúsəlem, bóólágá wú ləəm Idume, bóólágá wú cínú Zhurdé, bóólágá wú kúná-kúnə nə mɔŋwəla myá Tir nə Sidon. Buud bəəŋgá bwə á ngə bə nyə áncuncuma ntó nəcə bwə á ngə gwág isá byəsh nyə á ngə sá yí. ⁹ Nyə á ka ci nə ompwíín ná bwə bwígúg nyə ŋkúmba bíbyóól, nyə é də jí cínəŋg cwú ncúlyá buud óni bwə nda shúsə nyə. ¹⁰ Nəcə í á də bə ná, nda nyə á də lwag zhwoŋ buud ná, buud bəsh bwə á bə nə məbwas wá bwə á ngə shwə nə bwə kúnýá nə nyə. ¹¹ Bów-bów míšhishim* mí á ka dág Yésus, mí mú kə wusə mənɔyúúl nyádi shí mákuú, mí ngə kām ná: «Wo wá Mwān mə Zəmbí.» ¹² Njí Yésus mú mpu báásulə myə ná mí kú bwele sá nə buud bwə mpúg mbii váál múúd á jísə yí.

Yésus mə féesh búúd ə lwámá bə

(Mat 10.1-4; Luk 6.12-16)

¹³ Yésus mú wú na, kə bád mbámábnád. A mú jów búúd nyə á cəel wá. Bwə mú kə nyádi. ¹⁴ A mú féesh búúd wúm nə óbá, gwiid bwo ná *buud ə lwámá bə, ná bwə də námá bə nyádi koogá, a də kənd bwo kə də cúndə Jəjə Kéél. ¹⁵ A mú námá yə bwo ŋkul ná bwə kág ngə yíl buud məjamb. ¹⁶ Nyə á féesh bwo ntúga: a féesh Shímun, a mú gwiid nyə ná Pyér, ¹⁷ a féesh Zhák, bá mɔnyəŋá yé, Yuánes, bwān ó Zhébedé, a mú gwiid bwo ná «Bowanerges», ntó mə ká ná «Bwān ó Ŋkél Mpú», ¹⁸ a féesh námá André bənəŋ Fílíp nə Batəlmí, nə Matiyó bənəŋ Tómas nə Zhák, mwān mə Alfé, ná Tadé nə Shímun muud nyə á bə «Kambule ləəm» yé, ¹⁹ ka zə kəel Yúdas Iskariyót, muud nyə á kusha nə Yésus yé.

Yésus bá Beluzebul

(Mat 12.24-32; Luk 11.15-23; 12.10)

²⁰ Mpúsə na, Yésus mú nɔyŋgə kə njów. Buud bwə á bə áncuncuma wá bwə mú zə sɛŋgya cínəŋg mbii á ná bənəŋ *ompwíín bə bwə á shígé bə nə baan ná bwə dág. ²¹ Njów búúd yé í mú gwág sá jəəŋgá. Bwə mú zə ná bwə zə nyə nyə nə ŋkul, nəcə bwə á ngə ci ná: «Lúu í cugé ná nyə mpwogé.»

²² *Oyígali ó məcɛɛ bwə á ka shulə wú Yurúsəlem wá bwə mú ngə nyímbula bwámé nə bwámé ná: «Beluzebul mə tów nyə lúúd. A ngə yíl buud məjamb nə ŋkul mə Beluzebul wəəŋgá, njwú məjamb.» ²³ Yésus mú ka jów bwo ná bwə

shíshúg nyádfí. Nyə mú lás nə bwo kaanád. Nyə ná: «Mbií wáyé *Sátan jí nə ŋkul wíŋg Sátan yí? ²⁴ Nkí buud ɔ dúl faan bwá bóóg ngə lúmbəli bwámé nə bwámé, faan dɔɔng í ámpúyé ná tɔw. ²⁵ Búúd ɔ wúl njów bwá ká bóóg ngə lúmbəli bwámé nə bwámé, njów búúd wɔɔng í ábúlé bwey nə jímúla. ²⁶ Nkí Sátan má yida nyingə cuwo, ngə yíl nyáméfwó, a má bóóg wá ní, a cugé ná nə ŋkul tɔw, a jɛɛ. ²⁷ Muud cugé nə ŋkul nyíi njów má ŋkunúl, júwo nyə isá byé, a kú fwo figə ŋkunúl wɔɔng shí, wóla nyə mənəkəda. Nji, á ká shín wóla nyə mənəkəda, a mú ka tɛem sha nyə njów. ²⁸ Búbólé, má jaaw bí ná, *misám myêsh búúd bwá sá myá, nə bímí lú *bwaasúla mpu dɛsh bwá bá sá yí, í bá bə nə ijuugá. ²⁹ Njii, múúd yêsh mə bá kə nə bwaasúla mpu wá Nkɛŋkɛ Shíshim yé, nyə abúle bwele bə nə ijuugá. Nyíni múúd má sá sám á kandugə kandugə.» ³⁰ Yésus nyə á lás ntó nəcə bwá á ngə ci ná: «A jí nə bów-bów shíshim.»

Nyɔɔngú nə omínyonɔ́ á Yésus
(Mat 12.46-50; Luk 8.19-21)

³¹ Nyɔɔngú mə Yésus bənɔ́n omínyonɔ́ bə bwá á ka jê, bwá mú tɔw tóón, ka lwám muud nə á kág jów bwo Yésus. ³² Yésus nyə á ka bə mənəkúmbə mə búúd dí, bwá mú jaaw nyə ná: «Nyɔɔngú woó bənɔ́n omínyonɔ́ bwó† bí na tóón, bwá ngə sɔ wo.» ³³ Yésus mú bɛsa nə bwo, nyə ná: «Nyɔɔngú waamə wá zə? Omínyonɔ́ báamə wá ozá?» ³⁴ A mú kənd mísh dúg búúd bwá á ngə lyɛ nyə wá, nyə ná: «Dugá, nyɔɔngú waamə nə omínyonɔ́ báamə, bwá wá óga! ³⁵ Muud yêsh má dɛ sá sá Zembí mə jii yé, nyə wá jí mínyonɔ́ waamə, ŋkí kóól waamə ŋkí ntág nyɔɔngú waamə.»

4

Kanda mbəəl məmpəg
(Mat 13.1-9; Luk 8.4-8)

¹ Dúlúgá jwɔw, Yésus nyə á ngə nyingə jíguli buud, bwá njúl ncindye mən. Buud bwá á ka sɛɛngya nyádfí ŋkí jág bulya nə ndéé, a mú tɔw kə kəwa byóólúd, jí shí, buud bən cínú. ² A mú ngə jíguli bwo zhwog isá míkandad. Nyə nə bwo nyádfí njígúlád ná: ³ «Bényúgá məlɔw, bí mpúg gwágulə! Ngwól mbəəl məmpəg nyə á kə myɛeg mpəg. ⁴ Í á ka bə, a ngə myɛeg íi, nyúl mpumá mú shugula zhíi nə zhíi. Inunú í mú zə, zə shín lúú nywô. ⁵ Nyúl mpumá í mú shugula shí á məkwoógád, kú nə fwámé mándəlú cínɔng. Í mú námá lɛl wéesh mɛngwu, nəcə mándəlú má á shígé fifə. ⁶ Njii, ja yásó í má faan yí, mɛngwu mí mpwásó mí mú jígə, shín shwáás nəcə kú nə fwámé míkɔlɔ. ⁷ Nyúl mpumá í mú shugula ibiin-biinud. Ibiin-biin byɔɔng í mú lɛl juwo nə ndéé káda íkɔlə í mpəg, í mú bə kú wúmə tɔɔ bumá. ⁸ Njii, nyúl mpumá í á shugula tag-tag shí dí, í mú kɔ, mpu wáy. Í mú ngə wúmə, dúl shug ibumá məwúm málóól, dúlúgá məwúm məsaman, dúlúgá təd.» ⁹ Yésus mú ci nə bwo ná: «Muud jí nə məlɔw má gwág yé, a gwág!»

Féél-féélí á kanda mbəəl məmpəg
(Mat 13.10-23; Luk 8.9-15)

¹⁰ Ja á má kə bə nyáméfwó yí, *ompwíin bə wúm nə óbá nə buud bənɔ́n bwá á bə wá, bwá mú jí nyə nə á jááwug bwo nda míkanda mí ká ná. ¹¹ Yésus mú bɛsa

ná: «Zembî nyə a mə yə bî báá *ndimba á Faan dé. Nji buud ɔ tɔ́ón bāŋ bwá é ɗu gwág nji mikanda ¹² shú ná bwá dúg bə, bwá tɛem kənd mɪsh, bwá kú dúg; bwá tɛem gwágulə, bwá kú wámbulə, ŋkwanǵá bwá á bá cénd kuú njoond, Zembî juu bwo.»

¹³ A mú jí bwo ná: «Bí agwágé kanda ní? Ká bí é bá ka gwág mílúgá na ntɔ̀ɗɛ́lɛ́? ¹⁴ Mbɔ́ɔl mǎmpǎg má ɗu bɛ́ Mílású mí Zembî. ¹⁵ Buud bú́sá tǎŋ nda zhií ná zhií kúl mpǎg Mílású mí Zembî í á myɛgya yí, jísə bɔ́ɔŋg bwá á bə ná, bwá ká námá shîn gwág Mílású mí Zembî, *Sátan lɛ́ɛl ntǎg námá zə, zə yíl bwo mpǎg í áma kə lámúd yí. ¹⁶ Ntɔ́ námá, bóól bú́sə nda bwá ɗu lág mpǎg shí á mákwóógád. Ja bwá gwág Mílású mí Zembî, bwá tɛ́ɛd fwo lág myə ná mǎshusug; ¹⁷ nji bwá kú ná mikǵǵlǵá bwáɗí cǵgɔd, bwá kú wá nadá, bwá bɛ́ Mílású mí Zembî nji kákúl baan, bwá ká námá bwəma ná mǎntǎgula ŋkí cúwúlí nǎcé Mílású mí Zembî, bwá julə mǎnyúul. ¹⁸ Bóól bwá ɗu lág mpǎg ibiin-biin dí. Bāŋ bú́sə ná, bwá gwág Mílású mí Zembî, ¹⁹ njí, yágáwó ísá yá mǎŋ mwôw, ná wámbulə mǎbii, ná bíl zhwog iwímbúg yá cǵg í mú zə káda Mílású mí Zembî, mí mú bə nda wúmá. ²⁰ Bóól báá bú́sə nda bwá ɗu lág mpǎg shí áttǎgú dí. Bāŋ bú́sə ná, bwá gwág Mílású mí Zembî, bwá lág myə, bwá mú wúmá mpúmá, dúl shug wúmá íbumá mǎwúm málóól, dúl mǎwúm mǎsaman, dúlúgá tǎd.»

Kaaná lámba (Luk 8.16-18)

²¹ Yésus mú nyingə ci ná bwo ná: «Ye bwá ɗu jida lámba ná bwá kə kúd dwo mpíɗ? Yé bwá ɗu kə tǎl shí gwoná? Ngaá jí yida bə ná í tǔwág cé lámba dí? ²² Kú ná sá á *ndimba í bá bwên kú nyîn, ŋkí sá á shwoó í bwên kú wóós mǎŋkenyad. ²³ Muud jí ná mǎlwə má gwág yé, a gwág!» ²⁴ A mú nyingə ci ná bwo ná: «Jigá kuú ná kalá ná sá bí má ɗu gwág yí! Nǎcé yuug bí é ɗu yigula bóól búúɗ ná ndí yí, gwá námá wá bwá bá ɗu yigula bí ná ndí yí, bwá wá mǎbáɗí. ²⁵ Muud jí ná baalé fug yé, Zembî mǎ bá kwáɗulə nyə nywo. Nji nyɔ́ɔŋg cúgé ná ndí yé, Zembî mǎ bá mɛɛl yíl nyə bábaalé á jí ná ndí yí.»

Kaaná mpǎg í ɗu kǵ gwáméfwó yí

²⁶ Yésus mú nyingə ci ná: «Faan má Zembî dúsə nda yuug ga. Ngwól múúɗ má myɛeg mpǎg nyáɗí fambá. ²⁷ Nyə é ja íbulú, wɔ́ɔl mímwásá. Mpǎg jáá í é kál ná ndéé, í ngá wíy gwáméfwó, muud nyá áma bɛ́ yé kú mpu nda í ngá sɪy ná. ²⁸ Shí nyáméfwó í sá ná mpǎg kǵg íkáá, í wá mǎbəga, mpúmá lwánd mǎbəga dí. ²⁹ Ná ndéé, ja mpúmá má tí yí, bwá mú saag fambá, nǎcé fwála bwá jálá ná saag yí í má wóós».

Kaaná búbumá mutárud (Mat 13.31-35; Luk 13.18-19)

³⁰ Yésus mú nyingə ci ná: «Shé bí ná ŋkul ci ná Faan má Zembî dúsə nda jí? Shé bí ná ŋkul yíga dwo ná wáyé kaanə? ³¹ Dúsə nda búbumá *mutárud. Búbumá jɔ́ɔŋg wá í búl cwááguwo ná bíl íbumá í mǎmpǎg byěsh. ³² Nji ja bwá bɛ́ gwo yí, í ɗu gwaa cǵ móólúgá mǎmpǎg mǎ fambá; í wá mílôw ná ŋkudá, mbii á ná inunú bí ná ŋkul zə lwǵ maage cínɔŋg nyáɗí gúgáwád.» ³³ Míl zhwog mikaanə mbii níɗ wə nyə á ɗu lās ná buud yé, námá mbii bwá á bə ná ŋkul ɗu gwág yí. ³⁴ Nyə

4:12 Iza 6.9-10; Mat 13.14-15

Luk 12.2 **4:23** Mat 11.15
14.14-15 **4:32** Eze 17.23

4:19 1Tm 6.9-10

4:24 Mat 7.2; Luk 6.38

4:21 Mat 5.15; Luk 11.33

4:25 Mat 25.29

4:22 Mat 10.26;

4:27 Zhk 5.7; Mbú

a shígé dɔ bwele lás nɔ bwo kú kænd kaaná. Nji nyə á dɔ kə fɛɛl isá byêsh, ja bɛ́nɔŋ *ompwíín bé bwá má kə bə bwáméfwó yí.

Yésus mɔ ŋkáánd nɔ ŋkwɔ́
(Mat 8.18, 23-27; Luk 8.22-25)

³⁵ Jwɔw ŋgwúd dɔɔŋgá mpwó-kugá, Yésus mú ci nɔ *ompwíín bé ná: «Shé línáǵá mɔŋ, kə faŋwíny!» ³⁶ Ompwíín bwá mú béégya nɔ áncuncuma buud, kə kwey Yésus byóóléd. Bɛ́nɔŋ bwá mú kə nɔ dwo. Mósólúǵá mósól má á bə námá mákoogá, má ŋǵá bɛ́ bwo. ³⁷ Bwá ŋǵá kə, seegya ná mɔma ŋkwɔ́ mú tééd kunǵála, ikwá í májúwó í mú ŋǵá shwiy byóóléd, byóól mú tééd lwándúla nɔ májúwó. ³⁸ Í á bə, Yésus mbwúg bán byóóléd, a ŋǵá já, lúú mbwúg filo dɛ́. Ompwíín bé bwá mú juumashi nyə. Bwá nɔ né ná: «Yíguli sá wál zə yə! Ye sá jɔɔŋgá í acíyɛ wo tɔ sá?» ³⁹ Yésus mú wɔɔl, nyə ŋkáánd nɔ ŋkwɔ́. Nyə nɔ mɔŋ ná: «Salawóg, jigá ná shɛɛ!» Nji nyə á shín lás ntáni yí, ŋkwɔ́ mú shwal shín, mɔŋ bə ná shɛɛ. ⁴⁰ Ntɔ́ Yésus mú ka ci nɔ ompwíín bé ná: «Wáyé mbií ifwaas ni? Ye bi cúǵé nɔ búǵá nɔ Zembi?» ⁴¹ Inkunjúúnd í mú jáǵ bii bwo, kə jé bwá mú ŋǵá nyímɔla bwámé nɔ bwámé ná: «Nyáyé múúd éǵa nyɛ! Tɔɔ ŋkwɔ́, tɔɔ mɔŋ í bálé sá nyə mǵwág ɛ́?»

5

Yésus mɔ yíl mǵjamb
(Mat 8.28-34; Luk 8.26-39)

¹ Ntɔ́ bwá mú kə wósó cínú faŋwíny shí á Ogerazenyɛ. ² Yésus mú shula byóóléd. A ká námá shín tál mákuú shí, ŋgwólúǵá múúd mú wú máshwon dɛ́, bów-bów *shishim ŋǵá lwáfulə nyə, zə bwəma nɔ Yésus. ³ Muud wɔɔŋgá nyə á dɔ ji ban máshwon. Tɔɔ muud ŋgwúd nyə a shígé ná bə nɔ ŋkul mɔ wálúla nyə, tɛɛm bə nɔ mimbwagá mí inkwánz. ⁴ Ija ŋkí bulya bwá á dɔ tɛɛm wóɔlə nyə mabwə nɔ mikwoolú mí inkwánz, bwá wá nyə mimbwagá mákuúd, nji nyə á dɔ tɛ́ isá ín byêsh. Tɔɔ muud ŋgwúd nyə a shígé bə nɔ ŋkul mɔ káágúlə nyə. ⁵ Bulú nɔ mwásə nyə á dɔ bul bə nji ban máshwon nɔ mimbánjéd, ká dɔ kím, a ŋǵá bɛ́wəli nyúúl nyé nɔ mǵwóóǵá.

⁶ Ntɔ́ nda nyə á dúǵ Yésus ná shwóg-shwóg ná, nyə á ju kúlə, kə kúd Yésus mabwon shí, jǵala nɔ nyə, ⁷ a ŋǵá kím ná: «Yésus, *Mwán má Zembi á gwów-gwów, shwə bǵa nɔ iney? Má jǵala nɔ wo jíná má Zembi dɛ́ ná, wo kú tál mɔ cwúndəd.» ⁸ Nyə á jǵala nɔ Yésus ntáni nǵé Yésus nyə á ŋǵá ci nɔ nyə ná: «bów-bów shishim, wúǵ nyə nyúúléd.» ⁹ Yésus mú jí nyə ná: «Jíná dwó wə zə?» Nyə ná: «Jíná dām wə “Kínda”, nǵé sá bí ŋkí bulya.» ¹⁰ Bwá mú tééǵ Yésus mabwə ná a kú yíl bwo lɔm dɛ́ kænd kál shús.

¹¹ Na, mɔma sɔɔnz óŋkuú, í á ŋǵá dɔ mbámɔbǵjéd. ¹² Mǵjamb má mú tééǵ Yésus mabwə ná a nyíǵálúǵ mwo óŋkuú bɔɔŋǵád. ¹³ A mú magulə ná í síyǵ ntɔ́. Bów-bów míshishim myɔɔŋgá, mí mú zə wú múúd wɔɔŋgá nyúúléd, kə nyí óŋkuúd. Sɔɔnz óŋkuú ni, jə bə ótósshin óbá, jêsh mú shwal bumb nɔ mikúlə, wú mbámɔbǵjéd, kə juwa mǵjéd. Bwá mú ŋgul májúwó ná ndéé fudə.

¹⁴ Buud bwá á ŋǵá baagulə óŋkuú wá, bwá mú wɛɛnz kə ŋǵá jaaw buud ŋgwéla nɔ mílɔm mílɔm. Buud bwá mú zə, zə dúǵ sá í áma síy yí. ¹⁵ Bwá mú zə wósó kúl Yésus nyə á bə yí. Bwá dúǵ múúd mǵjamb má á dɔ lwáfulə yé, a njúl cínɔŋg shí ná jǵə míkáándá, a njúl námá ná shɛɛ. Bwá mú bul gwág ifwaas.

¹⁶ Buud bwá á dág sóólúgú í á sîy wá bwá mú jaaw bwo sâ í áma bæ nâ muud wôongû nâ onkuu yí. ¹⁷ Ntô bwá mú téég Yésus mabwâ ná a wúg bwádí loomud.

¹⁸ Ja Yésus má kâ bád byóól dí yí, muud nyâ á bæ nâ majamb yé, mú téég nyâ mabwâ ná a njwág nyâ nyádi gwoongud. ¹⁹ Nji Yésus nyâ a shigé magulâ. A mú yida ci nâ nyâ ná: «Kag wódí kwáádâ kâ jaaw búúd bwô sâ jêsh Cwamba má sâ wo yí, nda á má gwág wo nkúnkwónúla ná.» ²⁰ Muud éne músâ kyey, kâ ngâ jaaw buud wâ Dekapwôl sâ jêsh Yésus nyâ á sâ nyâ yí. Bôong bêsh bwá á gwág wá bwá mú bul kâam.

Yésus má gwûmushi

shilâ mâ Zharus

(Mat 9.18-26; Luk 8.40-56)

²¹ Ja Yésus má sôw kâ fanwiny byóól dí yí, buud bwá mú zâ lyé nyâ áncuncuma, a njúl ná bwúnú. ²² Ngwól njwú á *mpáánzâ minjígulâ, nâ jínâ ná Zharus mú wóós. Nji nyâ á dág Yésus yí, nyâ á zâ kúd mabwón shí, ²³ téég nyâ mabwâ. Nyâ ná: «Súsás jâm í ngâ júgula. Má jagula nâ wo ná wo zág kâ keel nyâ mabwâ, a bág mpwogé, a cágog.» ²⁴ Bá Yésus bwá mú kâ, buud bwá ngâ bę bwo áncuncuma, bwá ngâ shúsâ Yésus ikóómb byêsh.

²⁵ Ngwól mudâ nyâ á bæ cínong, mæcií má á dâ wú nyâ nyúúlâd té mímú wûm nâ mímá. ²⁶ Nyâ á bul dág cúy ncúlyá ojwówûda dí sôlâ ná a yâl, a shîn keenzh *mwaanê yé yêsh. Nji, a kú yâl, bwâs ngâ yida yág yágúg. ²⁷ Nda nyâ á gwág lâj nyâ Yésus ná, nyâ á kâ Yésus mpúsâ kwoj nâ áncuncuma buud dí, kâ kúnya nâ nyâ káándâ, ²⁸ a ngâ táduga ná: «Ŋkí mâ kúnyâ nâ nji káándâ má Yésus, mâ yâl.» ²⁹ Nji nyâ á kúnya nâ nyâ káándâ yí, mæcií tów ntâj nyâ cé nâ cé, nyâ mú gwáduga nyúúl nyéd ná a má yâl. ³⁰ Yésus mú gwáduga ná nyúl mpífâ má wú nyâ nyúúlâd. A mú yág mpúsâ búúd dí, jí ná: «Zâ má kúnya mâ nâ káándâ éne?» ³¹ *Ompwíin bę bwá mú bęsa nâ nyâ ná: «Wo ngâ dág buud ó ngâ shúsâ wo ikóómb byêsh, wo nyingâ jí ná: «Zâ má kúnya nâ mâ káándâ éne?»»

³² Nji Yésus mú ngâ kând mîsh mákoogú mákoogú ná a dág múúd nyâ áma sâ sóólúgú wôongû yé. ³³ Mudâ éne nyâ á ngâ lilya nâ ifwaas, nâcé nyâ á mpu sâ í áma sîy nâ nyâ yí. A mú zâ wusa nyúúl shí Yésus dí mpwóómbú, jaaw nyâ búbálé yêsh. ³⁴ Ntô Yésus mú ci nâ nyâ ná: «Shilâ wâm, wo má *dág cug nâcé búg gwô. Kaág ná shêe. Bwas í shínug wo!»

³⁵ Yésus ngâ ná lás ntâni, buud bwá mú wóós wúlâ wá njwú á mpáánzâ minjígulâ zâ ci nâ nyâ ná: «Shilâ wô má yâ. Wô ka kwo ngâ ntágula Yíguli nâ jí?» ³⁶ Nji, Yésus kú bîsh sâ bwá á ngâ ci yí, a mú ci nâ Zharus ná: «Kú bæg fúnda, bág nji nâ búgá.» ³⁷ A mú ci ná tso muud kú bę nyâ, a kâ nâ nji Pyêr nâ Zhâk bá mînyonjâ yé Yuânes. ³⁸ Ja bwá má jé njwú á mpáánzâ minjígulâ dí njów yí, Yésus mú dág buud bwá ngâ sâ saagawo mímú mímú, bwá ngâ jîi, bwá ngâ kîm. ³⁹ A mú nyí njów, nyâ nâ bwo ná: «Bí ngâ jîi nâ ngâ sâ bímí lú saagawo ni nâcé jí? Mwân nyâ afwóyé yâ, a ngâ yida já.» ⁴⁰ Bwá mú yida ngâ cágulâ nyâ. Ná ndéé a mú wéeshulî bêsh tóón, lúgâ nji sóónjú nâ nyôongú mâ mwân, nâ buud ó gwoong jé. Bwá mú nyí fúm, kúl mwân nyâ á bæ yí. ⁴¹ A mú bii mwân wôongû mbwâ. Nyâ nâ né ná: «Talita, kûm!» Ntô má kâ ná «Mwámuda! Má ci nâ wo ná: wôólúg!» ⁴² Cé nâ cé, shilâ wôongú mú wôol, tééd kyeyûla, nâcé nyâ á bæ nâ mímú wûm nâ mímá. Ja bwá má dág ntâni yí, bwá mú ngâ kâam mímí á ná fag jím lúúd.

43 Ntó Yésus mú bul báásulə bwo ná bwə kú bwiing múúd sâ í má s̄y yí. A mú ci ná bwə yág nyə sâ má dā.

6

Buud ó Nazarēt bwə ban Yésus (Mat 13.53-58; Luk 4.16-30)

1 Yésus mú ka wú na, bônôn *ompwín bé bwə mú kə nyədí kwáádá. 2 Ja jwōw lú Sábaad í á wós yí, nyə á kə *mpáanzə m̄njígulá, kə ngə yə buud m̄njígulá. Ncúlyá buud bwə á ngə gwágulə nyə wá bwə mú ngə bul káam, bwə ngə jì ná: «Bíga ísá í á wú nyə ngow? Dúga váál fág wə jì? A ngə mpu sá dúga váál *máshimbá wa ntədélê? 3 Kábindá á mwān má Mariya dí éga? Mínyonə má Zhák, bônôn Yózēs, ná Yúde ná Shímun dí éga? Ngəá okósól bé búə wá sádí!» A mú bə bwo kwal-bəəgá. 4 Yésus mú zə ci ná bwo ná: «*Muud micúndə má də námə bwəma ná mpyón njí nyədí kwáádá, ná nyədí mawónɡód, ná nyədí njów búúəd.» 5 Nyə á shígé bə ná nkul sá tɔɔ *shimbá cínɔŋ nyədí kwáádá, njí baalé mimbəl nyə á keel məbwə, cug myá. 6 A mú bul káam nda búúəd bwə á bə kú *búgula nyə ná. Ná ndéé a mú cɔ, ngə kə məkwaádá mēsh mā faan dɔɔŋɡú kə ngə yə buud m̄njígulá.

Yésus má lwām ompwín wūm nə óbá (Mat 9.35; 10.1, 5-14; Luk 9.1-6)

7 Ja ísá íni í má cɔ yí, Yésus mú jōw *ompwín wūm nə óbá bé, a mú zə ngə lwām bwo óbá óbá. A shīn yə bwo nkul á dúlə yíl búúəd bów-bōw m̄shíshim. 8 A báásulə bwo ná: «Ja bí má kə yí, bí kú nwa íbadəga í njɔnd, ka njí wagatig. Bí kú nwa buléd, tɔɔ baamətálá. Bí kú ka ná *mwaané. 9 Bí bwáád osíláfaas! Njí bí kú bwáád íshimí íbá.» 10 A mú nyingə ci ná bwo ná: «Ja bí má jé wúl ngwála dí yí, bí ó jì njów bí ámə nyí yííd, kə jé jwōw bí má bá lə yí. 11 Búúəd bwə ká bá bə kú lág bí gúl kúlád, bwə kú ceel gwág sá bí má jáaw bwo yí, bí ó bá wú cínɔŋɡá, bí kudə fumbýá í ámə nada bí mákuú dí yí.* Sólúɡá wɔŋɡá í lwágulə bwo ná bwə má byaagulə.» 12 Ná ndéé ompwín bé bwə mú zə kə, kə ngə cúndə ná buud bwə céndég m̄tádégá. 13 Bwə mú námə yíl buud zhwoɡ məjamb mə á ngə ntágulə bwo má. Bwə gwáágulə zhwoɡ mimbəl məwúdə, ngə lwag myo.

Shwiy má Yuánes Nduu-buud (Mat 14.1-12; Luk 9.7-9; 3.19-20)

14 Njwú-buud Herod mú gwág jínə má Yésus ngə jag bul jwɔ, bólúɡá búúəd bwə á ngə ci ná: «Yuánes Nduu-buud má gwūm, sá jɔŋɡ wə á m̄sə ná mpífə á ngə sá *məshimbá ntáni ní.» 15 Bólúɡá ná: «Jísə Eli.» Bólúɡá ná: «Jísə Zembí ngwól *múúd micúndə yé, nda bɔŋɡ ó ayág.»

16 Ja Herod nyə á gwág ntó yí, nyə ná: «Yuánes Nduu-buud má á cíɡə cún wə éne! A má gwūm shwónud!» 17 Nəcə Herod nyəmfwó nyə a nwa Herodyād, mudá má mínyonə yé Fílíp, bā. Lésú wɔŋɡ wə í á sá ná Herod lwámúɡ buud kə bii Yuánes, wólə nyə mənəkəda, kə wá nyə mimbwugud. 18 Nəcə Yuánes Nduu-buud nyə á jum Herod ná: «Wo ajáláyé ná nwa mudá má mínyonə woó ná wo bā!» 19 Herodyād nyə á ka də fəm Yuánes, a mú də sɔ məzhíí ná a gwú nyə. Njí, yuug jé í á shígé bānda 20 nəcə Herod nyə á də mpu ná Yuánes jì tətəlí muud

5:43 7.36 6:2 Yuá 7.15 6:3 Yuá 6.42 6:4 Yuá 4.44 * 6:11 Ja Oyúden bwə á də kudə fumbýá mákuú dí yí, bwə á də lwágulə ná, kúkúl shí bwə ámə tál mákuú m̄n yí, bwə má kál gwo ná buud bí cínɔŋ wá ná bwə m̄sə sá nyéé. 6:13 Zhk 5.14 6:14 8.28 6:15 Luk 7.16 6:17 Lev 18.16; 20.21; Luk 3.19-20

mísh má Zembî dí, a njúl muud Zembî, nyə á ka ðu gwəç nyə. Sâ jəwng wə nyə á ðu keem nyə yí. Ná ndeé, teem bæ ná iciyá í Yuánes í á ðu shul nyə lámúd, nyə á yida námá ðu gwágulə nyə nə məshusug.

²¹ Ná ndeé, Herodyad nyə á zə dóg zhíí má gwú Yuánes jwəw Herod nyə a tâl zan byélé dé yí. Herod nyə a jəw milúlúú myá loom nə myá izimbi, a jəw námá otwə ó shwóg wá Galilé. ²² Í á ka bæ, Herod bənəŋ buud bəwngá bwə njúl shí, shilə má Herodyad mú nyíi cínəŋ, tééd sáágulə cwánúd. Kuú zāŋ yé mú zə bul nywa Herod bənəŋ buud óni míshúd. Kə jé Njwú-buud nyə á ci nə nyə ná: «Jaawúg mə sâ jəsh wó céél yí, mə é fáágulə wo gwo.» ²³ A mú kaag nyə fwámé kaag ná: «Teem bæ nə wó jii məma mpál á faan dām, mə é fáágulə wo gwo.» ²⁴ Shilə ní kú fwo bəsa, a mú wós tóŋ, kə jí nyóŋgá ná: «Mə gwáámbug jí?» Nyəwngá mú bəsa nə nyə ná: «Gwáámbug lúu má Yuánes Nduu-buud!» ²⁵ A mú læl ntág jéel nyiŋgə kə jé wə Herod, kə ci nə nyə ná: «Mə jii ná wo yág mə lúú má Yuánes Nduu-buud yáásəd mú wá kíkídiga.» ²⁶ Ngwóómbúlú ní mú shul Njwú-buud lámúd. Nji nda nyə á bwey keem ŋkaanə mísh má ójóŋ dí ná, nyə a shígé nywá nyiŋgə ban nə nyə ayáyé nyə sâ nyə ámə gwáámbyí. ²⁷ Námá cé nə cé, a mú kənd ngwólúgá zimbi ná: «Zaá mə nə lúú má Yuánes Nduu-buud!» Muud wəwngá mú kə cigə Yuánes cáŋ. ²⁸ A mú zə nə lúú yáásəd, zə yə shilə ní. Shilə ní mú kə nə wo, kə cwámbulə nyóŋgá. ²⁹ Ná ndeé *ompwíin ó Yuánes bwə mú gwág sósólúgá wəwngá. Bwə mú kə ŋkény kug nyúul má Yuánes kə wá shwóŋud.

Yésus mə yá búúd idāw

(Mat 14.13-21; Luk 9.10-17; Yuá 6.1-15)

³⁰ Ja *búúd ó lwámá ó Yésus bwə á nyiŋgə yí, bwə á zə bwiŋg Yésus sâ jəsh bwə á kə ŋgə sá yí, nə sâ bwə á ŋgə jíguli buud yí. ³¹ Yésus mú ci nə bwo ná: «Zəgá, shé kág kúl búúd bwə cúgé yí ŋwá ná kə woga.» Nyə á ci ntó nəcé buud bwə á bæ cínəŋ ŋkí bulya, bósól ó ŋgə kə, bósól ó ŋgə nyiŋgə, mbií á ná bənəŋ ompwíin bə bwə á shígé bæ nə fwála ná bwə dág. ³² Bwə á ka kəwa byósólúd, kyey ná bwə kə ji bwáméfwó bugád kúl búúd bwə cúgé yí. ³³ Nji buud ŋkí bulya bwə á dóg bwə ŋgə kə byósólúd, bwə mú yag bwo. Buud bwə á ka ŋgə wu mŋgwála myəsh dí, ŋgə kə nə mikúlá, kə sámby Yésus bənəŋ ompwíin bə shwóg kə tééd jé.

³⁴ Ja bwə má shulə byósól dí yí, a mú dóg mánkúmbə mə búúd mání, a mú gwág bwo cey lámúd nəcé bwə á bæ nda sənz incwəmbe í cúgé nə mbaagulə yí. Ntó a mú ŋgə jíguli bwo isá ŋkí bulya. ³⁵ Nda kugá í á ka jé ná, ompwíin bwə mú kə ci nə nyə ná: «Sə búsa wa bugád, kugá námá óga. ³⁶ Bídúg búúd óga, bwə kág íbaafá nə mákwáád mäsə wa kúná-kúnə má, kə kusə sâ má dá.» ³⁷ Yésus mú ci nə bwo ná: «Bíméfwó yágá bwo sâ má dá.» Bwə mú jí nyə ná: «Sə é sâ ntədəlé ná sá kúsəg íbuléd kwaga nə buud óga? Í jii ódanarí† mitəd mímbá!» ³⁸ A mú jí bwo ná: «Bi búsa nə íbuléd ínəy? Kəgá dág!» Bwə mú kə lə. Bwə mú zə jaaw nyə ná: «Sə búsa nə íbuléd ítəŋ, nə oshú óbá.»

³⁹ Yésus mú ci nə bwo ná bwə jíləg buud shí ikínda ikínda ákándá dí. ⁴⁰ Bwə mú zə jí shí ikínda ikínda, bíl ikínda nə buud təd, bíl nə buud məwúm mətóŋ. ⁴¹ Ja búúd bwə má shín jí shí yí, Yésus mú ka ŋwa íbuléd ítəŋ nə oshú óbá óni, a bən mísh gwəw, yə Zembî akíba. A mú fəy íbuléd, yə ompwíin bə. Bwə mú kaaw búúd. A mú námá kaaw oshú mbií ŋgwúd. ⁴² Buud bəsh bwə mú də, jílə, idəw lúg. ⁴³ Ompwíin bwə mú səŋg íkúl í buléd nə íkúl í óshú í á lúg yí, byəsh í á

6:23 Est 5.3, 6; 7.2 **6:30** Luk 6.13; 10.17 **6:32** 8.1-10 **6:34** Zhe 10.21; Eze 34.5; Zak 10.2; Mat 9.36; 14.14; 15.32; Mak 8.2 † **6:37** danarí: Danarí ŋgwúd í á ðu kwaga nə myána myá ŋkúmba jwəw. **6:43** 20j 4.43-44

lwánd mábwmú wúm nà móbá. ⁴⁴ Buud bwá á dā ibuléd byōng wá, bwá á bā budúm otóshin otóon.

Yésus má kyey májúwó dí gwōw
(Mat 14.22-33; Yuá 6.16-21)

⁴⁵ Námó nji í á shín yí, Yésus nā *ompwín bé ná bwá kēwag byóólád, bwá línág kē nyā shwóg Betusayída, māj fanwíny té nyā é ngā fwo bíd zhwoḡ buud bwá á bā ōnī yí. ⁴⁶ Yésus mú shín bíd búúd, a músā bád mbúnád ná a ká jágula nā Zembī. ⁴⁷ Bulú mú zā yind, kwey ná byóól mú tām māj, nyē má lág cindú nyāmē. ⁴⁸ Nyā á ka dág ná júgā í ngā bā ompwín cún nā cún, nācé ḡkwō nyā á ngā yida wú kóómb bwá á ngā kē yí. Ngēē mīngwúm mī kúwo mī ashúshwóógú dí, a músā zā bē bwo, a ngā kyey nā makuú májúwó dí gwōw. Nyā á ka sá nda a cō bwo. ⁴⁹ Ja bāj bwá má dág a ngā kyey nā makuú májúwó dí gwōw yí, bwá má tédaga ná jísā *jīm, bwá mú bwú ḡḡkwimbyē. ⁵⁰ Nācé bēsh bwá á dág nyā, ḡḡḡkúúnd í mú bīi bēsh. Yésus mú lēl cī nā bwo ná: «Sēlágā milām shí. Mā wā éne, kúgā fúnda!» ⁵¹ A mú kēwā byóólád, kwey bwo, ḡkwō mú ntāg shín. Bwá mú kām mbīi á ná fūg dā jīm lúúd. ⁵² Bwá á bul kām nācé bwá á shígé fwo mpu gwág mbīi múúd mā Yésus. Sā jōngā ō í á sá ná bwá kú wāmbulā sā nyā á cēl jīguli bwo ja nyā á sá ná ibuléd í búlyag yí. Bwá á bā ná ḡkí jilā milúu.

Yésus má lwag mimbāl Genezarēt
(Mat 14.34-36)

⁵³ Bwá má shín lína māj, bwá mú jé lōm á Genezarēt, bwá mú sāl byóól. ⁵⁴ Námó shulālā bwá á shulā byóólád yí, buud bwá mú yag Yésus. ⁵⁵ Bwá mú kē nā mikúlā kē ngā bāngula shí nyōng nyēsh dí. Bwá mú ngā ḡkēny mimbāl itānád, ngā kē nā myo kúl jēsh bwá á ngā gwág ná Yésus jīsā yí. ⁵⁶ Yésus mú ngā kyey mākwaádā nā mīngwāla, tō ībaaf. Buud bwá mú ngā kē bwág mimbāl myāj mīmbaadád, ikúl nyā é ngā cō yí. Bwá mú ngā téég nyā mēbwā ná á bídág ná bwá jísōwág ngā kúnnya nji nā *mbwaag káándā yé. Bōng bwá á ngā kúnnya nā nyā wā bwá mú ngā yāl.

7

Ofarizyēn nā ijām nā iag
(Mat 15.1-9)

¹ *Ofarizyēn nā bóólágā *Oyíguli ó mēcē bwá á wú Yurúsalem, kē wā Yésus. ² Bwá mú zā dág ná bóólágā *ompwín bé bwá á dā dā idāw mēbwā nā mēbwam. Ntō jī ná bwá á shígé dā gusa mwo mbīi mācum má *Oyúden má ngā jīguli yí. ³ Í njúl ná Ofarizyēn námó nda Oyúden bēsh bwá á shígé dā dā, bwá kú fwo mpu gusa mēbwā, nācé bwá á dā yāág nā mēcum ímpáámbā í á lágā má. ⁴ Ja bwá nyíngā mīkus dí yí, bwá cūgé nā ḡkul dā kú fwo gusa. Bwá á dā námā baagulā bílágā ijām nā iag nda dālā gusa íbalā nā mīkāágā ná iwōḡgō.

⁵ Ja Ofarizyēn nā Oyíguli ó mēcē bwá á dág ntāni yí, bwá mú cī nā Yésus ná: «Ompwín bwó bāj bwá āngē nā baagulā mēcum má ímpáámbā, bwá ngā dā kú gusa mēbwā. Jí í sá ntō?» ⁶ Yésus mú bēsa bwo ná: «Izayí nyā á bā nā ḡkaam ja nyā á cūnda shú dūn, bī buud ō mākōḡ mbīi wúsā cilyá yí, ná:

Kúl búúd ga í ngā gūmal mā nji mīmpu dí,
milām myāj mī njúl shwóg-shwóg nā mā.

7 Wán ngólə ságusə bwə ngə ságusə mə yí wúsə ntó ngwas.

Bwə ngə yida jíguli buud minjígulá myâ mampándí mə búúd.»

8 Yésus mú kwádulə ná: «Bí mə myaas məcɛɛ mə Zembí, yida nywílya nə məcum mán.» 9 A kwo námá ci ná: «Bí mə mpú dɛ ntɔ mpándí mə Zembí nə bí mə yida baagulə məcum mán. 10 Moyiz nyə á ci ná: “Gúmálúg sónngá wò nə nyoonngá wò.” A nyingá námá ci ná: “Múúd mə ká lweem sónngá yé nkí nyoonngá yé, bwə jalá nə gwú múúd woonngá.”

11 «Nji bí bân bí ngə ci ná: “Múúd mə ká jaaw sónngá nkí nyoonngá ná: ‘Sâ mə ámə nywá kwíind wo nə ndí yí í músə korban (ntó mə ká nə nkɔw nyoonng í músə mɛyóna shú mə Zembí),’ ” 12 bí kú cindal múúd woonng nə á sáág sâ shú mə sónngá nkí nyoonngá. 13 Ngaá ntó ji nə bí ngə sá nə Milésú mí Zembí mí bág nkúnngú, məcum mán yidá mpu yáág? Bí ngə námá nyingə sá bíl zhwog isá í abúbw!»

Isá í dɛ wá múúd mɛlwaagwo yí (Mat 15.10-20)

14 Yésus músə ka kwo yid, lésa nə buud bwə á bə cínongá áncuncuma wá, nyə nə bwo ná: «Bí bēsh bényúgá mɛlwə, mpu gwágulə. 15 Sâ í dɛ wú tóón, nyí múúd nyúúlúd yí, gwə dí í dɛ wá múúd mɛlwaagwo míš mə Zembí dɛ; nji byoonng í wú nyédí lámúd yí, byó wá í dɛ wá nyə mɛlwaagwo. 16 Muud jí nə mɛlwə mə gwág yé, nyə mpu gwág.»

17 Yésus mú lúgə áncuncuma buud. Bónɔn *ompwín bə bwə mú nyingə kə njów. Cínong bwə mú zə jí nyə ná á fɛ́lúg bwo kaaná woonngá. 18 A mú ka ci nə bwo ná: «Ye bí búsa námá kú mpu gwág isá? Ye bí agwágé ná sâ jēsh í wú tóón nyí múúd nyúúlúd yí, í cúgə nə nkul wá nyə mɛlwaagwo míš mə Zembí dɛ. 19 Nəcə í ányíyé nyə lámúd. Í yida kə nyə mwə dí ná ndéé í mú wós kə bíd.» (Ntó mə cɛɛ ci nə idəw í cúgə nə mɛlwaagwo míš mə Zembí dɛ.) 20 Nyə mú nyingə ci ná: «Sâ í wós wú múúd dí yí, gwə wá í wá nyə mɛlwaagwo míš mə Zembí dɛ. 21 Nəcə lám mə múúd dí wə bów-bów mítádúgá mí dɛ zhu yé, nə janga, nə júwo, nə mɛgwú mə búúd, 22 nə minɔmb, nə yéesh mábii, nə mbíya lám, nə məkón, nə asíy-síy, nə zhín, nə *bwaasúlə mpu, nə dúlə nkény nyúúl, nə cug ímpwífú. 23 Isá íni byēsh í wú lám mə múúd dí cwú, byó wá í dɛ wá múúd mɛlwaagwo míš mə Zembí dɛ.»

Mudá ikúl mə búgula Yésus (Mat 15.21-28)

24 Yésus músə wú ná kúl níid. A músə kə kóomb shí á Tir. Wu, nyə mú kə nyí wúlúgá njówád, nyə ngə sɔ ná muud kú mpu ná nyə ji cínong. Nji buud bwə mú bəle námə mpu. 25 Kú námə bwey, ngwólúgá mudá mú gwág ná Yésus mə jé cínong. Mudá woonngá, bów-bów shíshim í á bul bíi shilə yé. Nyə á ka zə kúl nyúl Yésus dí shí makuú. 26 Mudá woonngá nyə á bə shilə Ogərɛk, nyə á byél loom á Fenisí, shí á Sirí. Nyə á ka zə jəgula nə Yésus ná á yílúg shilə yé jamb. 27 Yésus mú ci nə nyə ná: «Fwog bíd nə bwân ó njów bwə dág ná ndéé, jílə. Nəcə ngwálə idəw í bwân ó njów, wusə yə ómpyə, í anywáyé.» 28 Nji mudá éne mú zə bɛsa nə nyə ná: «Ká, Cwám̃ba, ompyə bwə dɛ námə cwála mampulú mə dá kud túwuli bwán dí shí má.» 29 Ntó Yésus mú zə ci nə né ná: «Nda wo mə mpu bə nə zény ná, nyingág kə wódí njów; mɛjamb mə á ngə lwáfúlə shilə wò má, mə mə

wú nyə nyúúlád.» ³⁰ Mudá wəɔŋgá mú nyingə, kə nyádí njów, kə kwey Mwān mbwúg shí, məjamb mə mə wú nyə.

Yésus mə lwag akúmálwə

³¹ Mpúsə na, Yésus mú wú ngwála á Tir, ciŋgya Sidon. Nyə á lína mpál shí á mingwála wūm kə ŋge māj mə Galilé. ³² Cínŋg bwá mú zə nyə nə ngwól akúmálwə á njúl námə fífi. Bwá mú jəgula nə Yésus ná á bádug nyə məbwə. ³³ Ntə Yésus mú zə ŋwa múúd éne kə nə nyə kóómb búúd bwá á shígé bə yí. A mú jíl nyə inyiná málwád, a yíl. A sey məntənd nyádi inyinád ná ndeé a cila múúd éne júmád. ³⁴ Ná ndeé nyə mú yág gwów, nyə səl fām, nyə mú ci nə muud éne ná: «Efatal!» (Ntə mə kə ná «bájúg!») ³⁵ Cé nə cé jəŋgúd, muud éne málwə mə mú bāŋ, témbí í mú wú júmád. Nyə mú mpu ŋgə lās. Yésus mú nyingə nə nyə, zə kwey búúd. ³⁶ Ntə Yésus mú báásulə bwo ná bwá kú bwəle jaaw tó muud. Nyə á tēem báásulə bwo ntáni, í mú yida bə nda nyə á ŋgə lwām bwo ná bwá ŋgəg nə cúnda. ³⁷ Buud bēsh bwá mú bul bī, bwá ŋgə ci ná: «Isā byēsh nyə ŋgə sá yí bīsə ŋkí bul nywa! Nyə bəle sá ná wəakúmálwə bwá gwágúg, mífífi mí lāsúg!»

8

Yésus mə nyingə yə búúd idāw (Mat 15.32-39)

¹ Mwōw məŋgá di, áncuncuma buud nyə á zə seŋgya kúl Yésus nyə á bə yí. Nda bwá á shígélé bə nə sá mə dā ná, Yésus mú jōw *ompwíin bē, nyə nə bwo ná ² «Mə ŋgə gwág buud óga ŋkúnkwónlə nəc sənŋ sá mə jí mwōw málól, ja gaad bwá cúgé ná nə sá mə dā. ³ Ŋkí mə nying bwo ntáni zha ná bwá kág bwádi, bwá é kə tag nə məntumbəli zhíd, nəc bóólúgá ŋkí bulya bwá ŋgə gwaa zhu.» ⁴ Ompwíin bē bwá mú bəsa nə nyə ná: «Sə é wíl bwo ntədəlé ná bwá jíla wa bugád?» ⁵ Yésus mú jí bwo ná: «Bí búsə nə íbuléd íné?» Bwá ná: «Zaŋgbá.» ⁶ Yésus mūsə ka ci ná buud bwá jíg shí. Ná ndeé a mūsə ŋwa íbuléd zaŋgbá byəŋgá, a yə Zembí akíba, a fēy byo ikúl ikúl, yə ompwíin bē ná bwá kág ŋgə kaaw, bwá mú kə kaaw búúd. ⁷ Bwá á bə nə búbaalé íshúshú. Nyə mú ŋwa námə, yə Zembí akíba. Nyə nə ompwíin bē ná bwá kááwəg námə byo. ⁸ Buud bwá mú dā ná ndeé, jíla. Zhwoŋ ikúl í mú ləg tāt məkúdə zaŋgbá. ⁹ Í njúl ná buud bwá á jee bə otóóshin onə. Yésus mú nying búúd ná bwá kág ŋgə kə. ¹⁰ Nyə shwal kəwa byóólád, bənŋŋ ompwíin bē bwá mú kə shí á Dalmanuta.

Ofarizyēn bwá jii dág sá mímbugú (Mat 12.38-39; 16.1-4; Luk 11.16, 29)

¹¹ Ja bwá mə kə jé wu yí, *Ofarizyēn bwá mú zə shúsə Yésus nə minjígá mí məbwəbúlán, bwá zə jí nyə ná á lwóg bwo dúl *shimbá í ŋgə zhu gwōw. ¹² Yésus mú səl fām nə mətag mə nyúul. Nyə nə bwo ná: «Nəc jí bí kala buud ga bí ŋgə céél dág shimbá yí? Búbálé, mə jaaw bí ná, kala búúd ga í ábúlé bwəle dág tə sá!» ¹³ A mú béégəy nə bwo, kwo kə kəwa byóólád ná á lína, kə cínú faŋwíny.

Ompwíin búsə nə jág (Mat 16.5-12; Luk 12.1)

14 *Ompwiín bwó á ka wusa ḡwaálá íbuléd ja b́nónḡ bwó á kəwa byóól dí yí, bwó á bə nə nḡ ḡgwúd. 15 Yésus mú báásulə bwo ná: «Jigá ncə nə *Ofarizyēḡ *ləvur wāḡ, tə yé má Herod». 16 Bwó mú ḡgə nyímbula bwámé nə bwámé ná: «A lás ntúni nəcé sá cugə nə íbuléd.» 17 Yésus mú mpu sá bwó á ḡgə ci yí. A mú jí bwo ná: «Nəcə jí tádúgá wúsə bí nḡ ná bí shíge ḡwa íbuléd yí? Jí bí má cá gwág ntúni yí? Kú wámbulə ísá! Bí anyíḡgəyé ná bə nə fug í? 18 Bí búsa nə mísh, nḡ bí kú dág í? Bí búsa nə məlwə, nḡ bí kú gwág í? 19 Bí anyíḡgəyé ná táduga ja má á fēy íbuléd ítóon buud otóóshin otóon də yí? Bí á lwándulə məbwumú mánéy nə íkál bí á lág nə ndí yí?» Bwó ná: «Wúm nə mábá.» 20 Nyə ná: «Ja má á fēy íbuléd zangbá buud otóóshin onḡ də yí, bí á lwándulə məkúdə mánéy nə íkál bí á lág nə ndí yí?» Bwó ná: «Zangbá.» 21 Yésus mú ci nə bwo ná: «Ká jí bí má cá gwág yí?»

Yésus má lwag áncím-ncím

22 Ntó bwó mú kə jé Betusayída. Buud bwó mú zə nyə nə áncím-ncím, zə téég Yésus məbwə ná á kúnyág nə né. 23 Yésus mú zə bíi áncím-ncím wəḡḡgə mbwád, wú nə né kwáádá. Kú bá bwó á kə yí, nyə á ḡwa məntənd, bwiid múúd éne míshúd, a bəd nya məbwə. A mú jí nyə ná: «Ye wo ḡgə ḡwá dág?» 24 Áncím-ncím mú bēny mísh, nyə ná: «Mə ḡgə dág buud. Búsə nda ílí, nḡ í ḡgə jaand.» 25 Yésus mú nyingə kwo keel múúd éne məbwə míshúd. Nyə mú yál. Nyə mpu dág ísá byēsh ná ḡgəḡ. 26 Yésus mú ci nə nyə ná: «Nyingəḡ, wo kág bídí; wo kú nyingə kə kwáádá nííd.»

Yésus jisə Mesí

(Mat 16.13-20; Luk 9.18-21)

27 Yésus b́nónḡ *ompwiín b́ bwó músə cə na, kə ḡgeé məkwáádá mə Sezaré mə Filíp. A mú ḡgə jí ompwiín b́ nḡ zhííd ná: «Buud bwó ḡgə ci ná mə jisə zə?» 28 Bwó mú b́sa nə nyə ná: «Bóólúgá búúd bwó ḡgə ci ná wo jisə Yuánes Nduu-buud, bóól ná wo jisə Eli, bóólúgá bwó ḡgə námə ci ná wo jisə ḡgwól *múúd micúndá.» 29 A mú nyingə jí bwo ná: «Ká bí bāḡ ḡgə ci ná mə jisə zə?» Pyēr músə b́sa nə nyə ná: «Wo jisə *Křst.» 30 Ná ndeé, a mú báásulə bwo ná ci bwó kú bwele jaaw múúd sá á jisə yí.

Yésus má bá ya, a nyingə ḡwúm

(Mat 16.21-28; Luk 9.22-27)

31 A mú ka tééd jígúílə bwo ná: «Í jii shú má *Mwān mə Múúd ná ocúmbá buud wá ləon nə mílúúlú myá ofada nə *Oyígali ó máccə bwó kág jág jugushi nyə, bwó kudəwa nyə, bwó ḡwú ntāḡ nyə. Nḡ í bá ḡwúm shwon dí mpəsə mǝwǝw mǝlǝl.» 32 Nyə á jaaw bwo ḡwo ná kpwǝl. Pyēr músə kə nə nyə koogá, kə lás nə nyə. 33 Yésus músə yid, dág *ompwiín b́, a mú ḡkáánd nə Pyēr ná: «Wúḡ mə na, *Sátan! Mítédúgá myó mí cúge mítédúgá mí Zembí, mísə nḡ mítédúgá myá buud.»

34 A mú ka jəw ncúlyá buud bwó á bə cínḡḡ wá b́nónḡ ompwiín b́, nyə nə bwo ná: «ḡkí muud má cēel b́ mə, a bág kú jagulə nyáméfwó; a ḡkényág kwolós jé, a b́ mə. 35 Nəcə, múúd mə ká kaambulə nə cug jé, a yida jímbal ḡwo. Nyḡḡḡ mə jímbal cug jé nəcé mə nə shú Jəjə Kéél yé, a faam. 36 ḡkí muud má bíi məbíi mēsh mā shí ga ná ndeé *shíshim yé jím, wáyé mfíi nyə é bə nə ndí cínḡḡ yí?

8:15 Luk 12.1 8:16 6.52 8:18 Zhe 5.21 8:20 8.8-9 8:23 7.33; Yuá 9.6 8:28 6.14-15; 9.11-13; Luk 7.16 8:29 Mat 16.16 * 8:29 Křst: Křst mə kə ná «kwídye buud Zembí nyə á kaag yé.» 8:30 9.9 8:31 9.30-32; 10.32-34 8:34 Mat 10.38-39; Luk 14.27; 17.33; Yuá 12.25 8:34 1Pr 2.21

³⁷ Muud ji na ŋkul wá jí shú ná a nyíngag bii shíshim yé? ³⁸ Mpugá ná muud ma bá gwág ma shwôn, gwág íciyá byâm shwôn kala búúd á mitédúgá olíngí í ngó sá mabôw ga dí yé, Mwân ma Múúd ma bá námá gwág nyə shwôn ja á bá zə a ngó ŋkanəwa mənkanəwa ma Sónngá yé, bənōŋ mifééshá mí wəŋgaes yí.»

9

¹ A mú nyingə ci na bwo ná: «Búbálé má jaaw bí ná, bóól búúd básə wa óga, bwə abulé bwele yə, bwə kú fwo dúg Faan má Zembí má wóós na ŋkul.»

*Yésus ma lwóyá mǎlwaná myé
(Mat 17.1-13; Luk 9.28-36)*

² Mpəsə mwōw māsaman, Yésus mú ŋwa Pyēr na Zhāk bá Yuánes. A mú wú na bwo búúd dí, bwə kə bád wúl məma mbəŋjəd, nji bənōŋ kú na ŋgwól múud. Nyúúl nyé mú shwǝpəla bwo mǐshúd, ³ mikáándə myé mí mú ŋgə jág bul faan na mbii mǎfumə má ná, tǝ muud cúgə na ŋkul gusa mikáándə ná ndéé mí fumə ntó. ⁴ Cínəŋgá, Moyíz bá Eli bwə mú wóós, zə ŋgə lésa na Yésus. ⁵ Pyēr mǐsə ka ci na Yésus ná: «*Rabi, nywaálə ŋgólə ji wa. Sá shúmáɡa mǎbanda mǎlǝl, ŋgwúd shú dwō, dúl shú má Moyíz, dúlúɡa shú má Eli.» ⁶ Pyēr nyə a shígé mpu sá á cíɡ yí, nəcé bənōŋ bóólúɡa *ómpwíin bwə á bul gwág ifwaas nda bwə nyé. ⁷ Seegya nji gúndə í má zə búdal bēsh. Bwə mú gwág kál í ngó wú gúndə jǝŋg dí ná: «Mwân waamá abába wə éga. Sága nyə mǎgwág.» ⁸ Ompwíin bwə mú ntǝg ŋgə yáɡuwa, bwə kú ná dúg tǝ muud shús, nji bənōŋ Yésus wə bwə á bə.

⁹ Ja bənōŋ bwə má ka ŋgə shulə wú mbəŋ dí yí, a mú lās na bwo ná: «Ci bi kú jaaw múúd sá bí ámə dúg yí, kə wóós ja *Mwân ma Múúd ma bá gwúm shwon dí yí.» ¹⁰ Bwə mú baagulə ci ni, nji bwə mú ŋgə nyímbula bwámé na bwámé ná: «Gwúmálə mǎshwon dí á ngó ci ga, í kə ná jí?» ¹¹ Ná ndéé bwə mǐsə jí nyə ná: «Nəcə jí *Oyíguli ó mǎcéxə bwə də ci ná í jii ná Eli fwóg tééd zə yí?» ¹² A mú bəsa ná: «Jí bále bə ntó ná Eli má jalá na fwo zə, zə tǝl isá byēsh ícé byǝŋd. Ká nəcé jí jís cilyá Kálad Zembí dí ná bwə bá mpyēny Mwân ma Múúd, bwə bul jugushi nyə yí?» ¹³ Sə ŋgwúdu, mǝe má jaaw bí ná Eli nyə a shí bwey zə. Buud bwə á sá nyə mbii wēsh bwə á cǝl yí, námə nda jí cilyá shú dé dí ná.»

*Yésus má yíl ŋgwól mwân jamb
(Mat 17.14-21; Luk 9.37-43)*

¹⁴ Ja bwə má kə wóós *ómpwíin dí yí, bwə mú kwey mǎŋkúmbə ma búúd má má lyé bwo, bənōŋ Oyíguli ó mǎcéxə bwə ŋgə sǝŋsa mǎkǎl. ¹⁵ Nji mǎŋkúmbə ma búúd mǎni má má dúg Yésus yí, bwə mú seegya, bwə mú ŋgə kə na mikálá, kə ŋgə bóda nyə. ¹⁶ Yésus mú jí ómpwíin bə ná: «Jáyé bínōŋ buud óga ŋgə sǝŋsa mǎkǎl na ndí yí?» ¹⁷ Na zhwog buud éne dí, ŋgwól múúd mú bəsa na nyə ná: «Yíguli má ámə zə na mwân waamá wódí, wúl shíshim í má sá ná a bág kú ná lās. ¹⁸ Í mú ntǝg ka də bə, kúl jēsh í ámə wóós ná í bii nyə yí, í jumə nyə shí, ifúlug lwánd nyə mpu, a ŋgə fúgal mǎjə, a shwal nyánəwo. Má ámə jí ómpwíin bwō ná bwə yílúg nyə jamb dǝŋgá, bwə shígé kwag.» ¹⁹ Yésus mǐsə bí ná: «Wúu! Yé óhááden óga! Mə e bá kə na bí ntáni kə wóós ŋgow? Mə e bá jísow bí kə kumə jáyé ja? Zəɡa mə na mwân wǝŋg.» ²⁰ Bwə mú kə na nyə. Nji shíshim ni* í má dúg Yésus yí, í mú jūŋg mwân na ŋkulú, a mú juma shí, ŋgə bíngala, ifúlug í ngó wóós nyə mpud. ²¹ Yésus mú jí sónngá mwân ná: «Í á tééd nyə jáyé ja?» A mú

8:38 Mat 10.33; Luk 12.9 **9:1** Mat 16.28 **9:7** 1.11 Sága nyə mǎgwág: Mbá 18.15 **9:9** 7.36;

8.30 **9:11** Mal 4.5; Mak 8.28 **9:13** Mat 11.14; Luk 1.17; Yuá 1.21 * **9:20** Bóól bwə ŋgə ci na ná: «Ja mwân nyə a dúg Yésus yí.»

bɛsa ná: «Í á tééd nyə, a njúl ná mwántombú. ²² Í ɗa cɛɛl gwú nyə. Í ɗa kul nyə tɔɔ kuda dí tɔɔ mǎjúwód ija ija. Nkí wo ji nɛ nkul sá gúl sá shú dé, gwágúg sá nkúŋkwónǵálá, kwííndág sá.» ²³ Yésus mú yagúla nyə ná: «Ŋkí wo ji nɛ nkul!» Ntɔ́, a mú jaaw nyə ná: «Múúɗ yêsh mǎ *búgúlá Zembí yé ji nɛ nkul sá sá jêsh.» ²⁴ Cé nɛ cé sósŋgú mwân mú lás gwów gwów ná: «Mǎ ngǎ *búgúla! Nji, yág mǎ nkul nǎ mǎ mpúg bǎ nǎ búgá!» ²⁵ Buud bwé mú zǎ sɛɛŋgya áncuncuma kúl bwé á bǎ yí. Ntɔ́ Yésus mú nkáánd nǎ shíshim ábábów wɔɔŋg ná: «Wo shíshim ngǎ juwo mwân mǎlwǎ nǎ mpu ga! Mǎ yǎmbúli wo ná, wúg nyə nyúúlád! Ci wo kú ná bá nyingǎ nyí nyə nyúúlád!» ²⁶ Í mú kǎm nǎ nkulú, í juŋg mwân nǎ ndɛɛ wú nyə nyúúlád. Mwân mú cǔ fudud ná nyágúsá, zhwoŋ buud bwé ngǎ ci ná: «A mǎ ya.» ²⁷ Nji Yésus mú bii nyə mbwǎ, wɛɛl nyə. Mwân mú tǎw tǎtǎli. ²⁸ Ná ndɛɛ, Yésus mú kǎ nyí njów. Ompwíín bɛ bwé mú kǎ jí nyə wu bǎnǎŋ bwáméfwó ná: «Nǎcé jí sǎ bǎŋ shígé kwag yílǎlǎ shíshim ni yí?» ²⁹ A mú bɛsa bwo ná, bwé ɗa yíl mbíi ni nji nǎ mǎjǎgula.

*Yésus mǎ jaaw ja ábɛɛ ná a bá ya, a mú gwúm
(Mat 17.22-23; Luk 9.43-45)*

³⁰ Bwé mú zǎ lǎ na. Bwé lína Galilé. Yésus nyə a shígé cɛɛl ná buud bwé mpúg kúl bwé á bǎ yí, ³¹ nǎcé nyə á ngǎ jíguli *ompwíín bɛ. Ná ndɛɛ, a mú ngǎ jaaw bwo ná: «Í jii nǎ *Mwân mǎ Múúɗ bǎg kaanz mǎbwǎ mǎ búúɗ dí, bwé bág gwú nyə. Nji mpúsǎ shwiy dé, nyə bá já shwoŋ dí mwów mǎbá, a mú gwúm jwów álél.» ³² Nji Yésus nyə á tɛɛm ngǎ jaaw bwo ntɔ́, bwé á shígé mpu gwág. Bwé mú bul gwág ifwaas. Bwé ngǎ fúnda jílǎ nyə ná nyə féélág bwo isǎ nyə ngǎ jaaw bwo yí.

*Zǎ jí fwó múúɗ
(Mat 18.1-5; Luk 9.46-48)*

³³ Ntɔ́ bwé mú kǎ jé Kapernawúm. Cínɔŋg bwé mú nyí wúl njówád. Yésus mú jí ompwíín bɛ ná: «Jí gwáméfwó bí áma ngǎ sɛŋusa mǎkǎl nǎ gwo zhí nǎ zhí yí?» ³⁴ Bwé mú ji ná kufug, nǎcé zhí nǎ zhí, bwé á ngǎ shwǎ ná bwé cɛɛl mpu nyɔɔŋg jí bul bǎ fwámé múúɗ bwé dí gwoonŋ dí yé. ³⁵ Ntɔ́ Yésus mú zǎ ji shí. Nyə jów *ompwíín wúm nǎ óbá bɛ. Nyə nǎ bwo ná: «Múúɗ mǎ céél bǎ tówɛ shwóg á gwoonŋ jín yé, nyə jǎlá nǎ bǎ múúɗ a mpúsǎ, nyə bǎ námǎ sǎl mǎsáal á gwoonŋ jínád.» ³⁶ Nyə kǎ shín lás ntɔ́, nyə mú zǎ nwa gúl kúkágá, tǎl bwo nyə míshád, a mú nwa nyə nyádí mǎbwád. Nyə nǎ bwo ná: ³⁷ «Muud mǎ lóg gúl kúkágá nda jígá jíná dǎm dí yé, a mǎ lóg mǎ. Muud mǎ lóg ntǎg mǎ yé, nyə alágé mǎ, a lóg múúɗ nyə á nti mǎ yé.»

*Buud wǎ shédí kóómbúd
(Luk 9.49-50)*

³⁸ Na Yuánes mú ci nǎ Yésus ná: «Yíguli, sǎ áma dág ngwól múúɗ ngǎ balan nǎ jíná dǎw, ngǎ yíl buud mǎjamb nǎ ndí. Sǎ áma kǎ kaambulǎ nǎ nyə ná a kú ná ngǎ sǎ nǎcé a cugé sǎdí gwoonŋ dí.» ³⁹ Yésus mú bɛsa nǎ nyə ná: «Kúgá ɗa kaambulǎ ná a kú ngǎ sǎ. Muud cugé nǎ nkul balan nǎ jíná dǎm, sǎ *máshimbá nǎ ndí, ná ndɛɛ nyə nyingǎ kǎ ngǎ lás nǎ mǎ nkí bów. ⁴⁰ Nǎcé muud nyə anǵé nǎ mpii shé yé, jí shédí kóómbúd. ⁴¹ Muud mǎ bá yána tɔɔ nji láá mǎjúwó ngwúɗ, ngulal bí mǎdí jínád nǎcé bí bǎlǎ búúɗ ó *Kríst yé, búbálé, mǎ jaaw bí ná, muud wɔɔŋgǎ nyə abúle shúb myána myá cínɔŋg.»

*Sám í bul jila**(Mat 18.6-11; Luk 17.1-2)*

⁴² «Nji, ikúkágó í ngá *búgula mā íga, múúd mā ká kwal gúl bōógá, í bul jela ná bwá kálug muud wōngá māma kwóógú cúnád, bwá kul nyā nā dwo māñ. ⁴³ Ntó, í ká bā nā mbwā wō nkí kuú wō í ngā kwal wo bōógá, sámbúg wā, nācé í bul jela ná wo cágag cug á kandagā wo njúl nā kál mbwā nkí kál kuú. ⁴⁴ ntɔ ná wo bág nā mabwā mwō mēsh wo mú ká kuda á kandagā jísá kú jímā yíd. ⁴⁵ Í ká bā ná kuú wō í ngā kwal wo bōógá, sámbúg wā, nācé í bul jela ná wo cágag cug á kandagā wo njúl nā kál kuú, ⁴⁶ ntɔ ná wo bág nā makuú mwō mēsh wo mú ká kuda á kandagā jísá kú jímā yíd. ⁴⁷ Nkí jús dwō í ngā kwal wo bōógá, tíg dwo. Í bul jela ná wo nyíg Faan má Zembí dí nā ncwaan jús, ntɔ ná wo bág nā mīsh mwō mēsh bwá bá ká kul wo kuda á kandagād. ⁴⁸ Cínōng kuda jōōngád ilúmágó í dā dā nyúul yí í ádé fudā. Kuda kú námá bwēle jímā. ⁴⁹ Mpugá ná kuda í bá wá múúd yēsh mēgwām námá nda ca í dā wá mēgwām ídāw dí ná. ⁵⁰ Ca dūsā jɔ sā. Sā ngwúdā, nkí ca í sósmb, jí í bá nyingā wá dwo mēgwām? Bágá námá nda jɔ ca mpádágá búúd, bí mú ka bā nā nkul ji mpwogé mpádágá biméfwō nā biméfwō.»

10*Yésus nā mēgwú mā bā**(Mat 19.1-9; Luk 16.18)*

¹ Ná ndéé, Yésus nyā á ka wú na, ká shí á Yudéa, Zhurdē fanwíny. Buud bwá mú zā áncuncuma zā nkúndāw cínōng nyádi. A mú ngā jíguli bwo nda nyā á dā sá ná. ² Ból *Ofarizyēñ bwá á zā ká nyádi, ká bwówulā nyā, bwá ná: «Ye mēcē mīshé má ngā ci ná muud ji nā nkul yíl mudá yé bā?» ³ Ntó nyā mú bēsa bwo ná: «Moyíz nyā a báásulā bí ná jí?» ⁴ Bwá nā nyā ná: «Moyíz nyē nyā á cilā ná múúd mā ká cēl yíl mudá yé bā, a yē nyā kálaad mēgwú má bā.» ⁵ Yésus mú ci nā bwo ná: «Moyíz nyā á yē bí cēé dōōngú nācé lal bí mīlām. ⁶ Sā ngwúdā, ja Zembí nyā á té isā byēsh yí, nyā a sá mudúm bá mudá. Ntó nyā á ci ná: ⁷ “Nda mā mé sá bwo ntānī ná, mudúm má bá lágá sósngá bá nyōōngá, a ká leedya nā mudá yé, ⁸ bá obá bwá mú bā nyúul ngwúdā.” Ntó ji ná bwá cūgé ná búúd obá, bwá mūsā muud ngwúd. ⁹ Muud nyā ajáláyé nā ka bēég sá Zembí má laad yí.»

¹⁰ Ja bōññ *ompwíñ bē bwá má ká wósós njów yí, bwá mú kwo jí nyā ná a féélúg bwo lāsú wōōngá. ¹¹ Ntó wá nyā á ci nā bwo ná: «Nkí muud má yíl mudá yé bā, a bá mudá shús íí, muud wōōng má sá mīncōmb mīsh má mudá nyā áma yíl yéd. ¹² Tōō mudá, á ká wú bā, a nyingā ká dúl báád íí, a má sá námá mīncōmb.»

*Yésus má bād bwān óntombú mābwā**(Mat 19.13-15; Luk 18.15-17)*

¹³ Ból búúd bwá á ka zā nā ikúkágó wó Yésus ná a kúnýág nā byo. Nji *ompwíñ bwá mú lās nā bwo. ¹⁴ Nda Yésus nyā a dág ntó ná, nyā a lámasa nā ompwíñ bē, nyā nā bwo ná: «Bídúgá ikúkágó í zág mádi, kúgá kaambulā nā bwo, nācé Faan má Zembí dāsā sá á mbíí búúd wāñ. ¹⁵ Bábálé, má jaaw bí ná, muud yēsh nyā amágúláyé Faan má Zembí mēmēgulā mā kúkágó yé, muud wōōngá cūgé nā nkul nyíí cínōng.» ¹⁶ A mú nkēny bwān bōōngá, ngā bād bwo mabwā, ngā yē bwo ocúncēsh.

*Yésus bá muud byɔɔg**(Mat 19.16-30; Luk 18.18-30)*

¹⁷ Yésus mú zə cə ná. A ngə kə zhíid, ngwól múúd mú zə nə kúlál, zə kúdow nyádí shwóg. A mú jí Yésus ná: «Jɔɔg Yíguli, jáyé jɔ sá má sáág ná mə bííg cug á kandugə kandugə yí?» ¹⁸ Yésus mú yida ci nə nyə ná: «Nacé jí wó jów mə ná jɔɔg múúd yí? Kú nə muud jí jɔ múúd, nji Zembí nyáméfwó. ¹⁹ Wo mpú dí məcɛɛ mága? “Wo kú gwú múúd, kú sá mínɔɔmb, kú júwo, kú yə múúd mpwene á sá nyə ampúyé yí, kú shiig múúd, gúmal sóngú woó nə nyɔɔngú woó.”» ²⁰ Muud éne mú bɛsa nə nyə ná: «Yíguli! Mə ngə bɛ məcɛɛ mání mēsh, tééd ikágád zə kumə múús.» ²¹ Yésus mú dúg nyə ná figá-figá, a mú gwág nyə cey lámúd. Nyə nə né ná: «Í ngə ná fúfə wo sá ngwúd. Kaá kusha isá byēsh wó jí nə ndí yí, wo yə mímbúmbúwá *mwaané wɔɔngú, wo ka bá kə bə nə məbii gwów; ság ntó wo ka zə bɛ mə.» ²² Muud wɔɔngú mú shúsala nə mpəsá má Yésus, a mú ntág kyey, nacé nyə á bə nə zhwog məbii.

²³ Yésus mú cing mpwóómbú dúg nyádí mákoogú ná ndéé, a mú ci nə *ompwíin bɛ ná: «A kwowulálə ná buud bí nə məbii wá bwə nyíig Faan má Zembí dí eé!» ²⁴ Ompwíin bɛ bwá mú káam ciyá jɔɔng, Yésus mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Yé bwān bām! A kwowulálə ná muud nyíig Faan má Zembí dí eé! ²⁵ Í yida nywá bə kúná-kúnə ná *shamô nyíig luun lú ndundu dí, ntɔ ná muud á bulya məbii nyíig Faan má Zembí dí.» ²⁶ Nji bwá á gwág ntúni yí, bwá á bul káam, bwá mú ngə nyímbula bwámé nə bwámé ná: «Ká zə jí nə nkul *dúg cug yé?» ²⁷ Yésus mú kənd mísh bwádí, a mú ci nə bwo ná: «Muud cugé nə nkul sá jini ján, nji Zembí; nacé Zembí nywáá jí nə nkul sá sá jēsh.»

²⁸ Pyēr mú ja ləsú, nyə ná: «Ká, dúgí! Sə báá sə á má shín lúgə isá byēsh, sə zə bɛ wo.» ²⁹ Yésus mú bɛsa ná: «Bábálé, má jaaw bí ná, nkí muud mə sá ná, tɔ minjów, tɔ məshí, tɔ omínyonə, tɔ okóól, tɔ nyɔɔngú, tɔ sóngú, tɔ bwān, a lúgə byo shú dām, nə shú bwiŋgúla Jɔɔg Kéél, ³⁰ nyə é nyiŋgə bíi isá byɔɔng byēsh ija təd té nyə é ngə cugə wa shí yí: tɔ minjów, tɔ məshí, tɔ omínyonə nə okóól, nə nyɔɔngú, nə bwān, ija təd, a bwəma námə nə cúwáli cínɔng, ná ndéé a ka bá kə cugə kandugə kandugə cug í zág yíid. ³¹ Bóól ncúlyá buud bwá tál shwóg wá, bwá bá tów mpəsə, bɔɔng bwá tál mpəsə wá, bwá bá tów shwóg.»

*Yésus má jaaw ja álél nə a bá yə, a mú gwúm**(Mat 20.17-19; Luk 18.31-34)*

³² Bwá á ka ngə bád kə Yurúsalem, Yésus tál shwóg, ompwíin bɛ bwə ngə bɛ nyə mpəsə, mílám mí kál bwo gwów nə ifwaas. Tɔ buud bwá á ngə bɛ bwo wá, bwá á ngə námə bɛmb. Yésus mú nwa *ompwíin wúm nə óbá bɛ, a wú nə bwo búúd dí, bánón kə ngə kyey koogú, a mú ngə jaaw bwo isá í bá zə síy nə nyə yí. ³³ Nyə ná: «Dúgá, sə ngələ bád kə Yurúsalem óga; mpugá ná *Mwān mə Múúd mə zə kə kaanz məbwə má mílúluú myā ofada nə *Oyíguli ó məcɛɛd. Bwá é cɛɛlə nyə shwiɔ, bwá mú kɛenzh nyə məbwə má íkúl ishúsúd. ³⁴ Bwá wá bwá bá cágələ nyə, bwá sey nyə məntənd mpwóómbúd, bwá fýaməsə nyə mílwón, bwá mú gwú nyə. Nji nyə bá gwúm shwon dí jwów álél.»

*Zə jí fwó múúd**(Mat 20.20-28)*

³⁵ Ná ndéé, Zhāk bá Yuánes, bwān ó Zhébedé, bwá mú zə shísh wá Yésus, zə ci nə nyə ná: «Yíguli, sə má téég wo məbwə, ság sə sá sə é jí wo yí.» ³⁶ A mūsə jí

bwo ná: «Bí má jii ná má sáág bí jí?» ³⁷ Bwá mú bęsa ná: «Yág sá wáda ná sá bāg jii wo, nyíga mbwê məkóól, nyíga mbwê mənəcwūm ja wó bá kə jii wódí jiya gúmad yí.» ³⁸ Yésus mú bęsa ná: «Bí ampúyé sá bí ngə jii yí. Ye bí bí nə ŋkul ŋgul bálá má é ŋgul yí, ŋkí ná bí duwan nduwán má é duwan yí?» ³⁹ Bwá ná: «Haaw. Sá bí nə ŋkul ŋgul.» Yésus nə bwo ná: «Bálá má zé ŋgul yí, bí é ŋgul gwo, tɔɔ nduwán má zé duwan yí, bí é duwan námá wo.» ⁴⁰ Nji, kóómb á ná bí jíg má nyíga mbwê mənəcwūm nyíga mbwê məkóól, má dí jí nə ŋkul nywa wáni cigúla, ijiya byɔɔŋg bísə shú búúd í á bwey kwəməsəw wá.» ⁴¹ Ja bóól *ómpwíin wūm bwá á gwág ntó yí, bwá á gwág Zhák bá Yuánes bōw. ⁴² Yésus mú jōw bwo, lás nə bwo ná: «Ŋgaá bí má mpú ná buud bwá ngə wūmə nə jiya tōwe shwóg íkūl ishús dí wá bwá ngə ntəŋg ijwūga byán, ofwó búúd bwá ngə lwóya nji mpāl. ⁴³ Í ajáláyé nə bə ntó bí bāŋ dí. Nyɔɔŋg yēsh má céél bə fwó múúd gwoonŋ jín dí yé, yídag sēy nə bóól. ⁴⁴ Nyɔɔŋg má céél tōw bí shwóg yé, bág bóólúgá lwaá. ⁴⁵ Sá jɔɔŋgú wá jisá ná *Mwān má Múúd nyəméfwó nyə a shígé zə ná bwá sáyúg nə nyə. Nyə á yida zə sēy nə buud, a yána námá cug jé shú ná ncúlyá buud bwá bág ofulí*.»

*Yésus má bēny Bartimē mīsh
(Mat 20.29-34; Luk 18.35-43)*

⁴⁶ Ntó, Yésus bənŋŋ ómpwíin bē bwá mú kə kumə Zheríko. Bwá mú ngə lɔ ngwála wɔɔŋgá; buud bwá á ngə bę bwo áncuncuma. Ngwól áncím-ncím nyə á bə zhí dí koogú, a ngə gwáámb buud isá. Muud wɔɔŋgú nyə á bə nə jíná ná Bartimē, mwān má Timē. ⁴⁷ Nyə mú gwág ná Yésus á Nazarēt wə ngə cɔ́ éne. Ntó nyə mú tééd ngəlá kím ná: «Yésus, mwān má *Dávid, bwígúg má ná ŋkwonjú.» ⁴⁸ Nji buud bwá mú ngə ŋkáánd nə nyə. Tɔɔ ntó nyə mú mpu bān kál gwōw ná: «Yé Mwān má Dávid, bwígúg má ná ŋkwonjú.» ⁴⁹ Yésus mú shígula. Nyə ná buud ná: «Jówúgá má nyə.» Bwá mūsə jōw áncím-ncím. Bwá nə nyə ná: «Səlug lām shí! Tówúg! A ngə jōw wo.» ⁵⁰ Muud éne mú wusə kúúd jé koogú. A mú bumb, ləel kə wə Yésus. ⁵¹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wó jii ná má sáág wo jí?» Áncím-ncím mú bęsa ná: «Ye yíguli, ság ná má kwóg dúgya.» ⁵² Yésus nə nyə ná: «Kaág mpwogé, wo má *dúg cug nəcé búgə gwō.» Cé nə cé, mīsh má mú nyingə dúgya nyə. A mūsə bę nyə.

11

*Yésus má nyíi Yurúsəlem
(Mat 21.1-11; Luk 19.28-40; Yuá 12.12-16)*

¹ Ja bwá á ngə shísh kúná-kúnə nə Yurúsəlem yí, bwá á kə wóós ngéé Betufazhe, *Mbúnj wóolivyé dí. Yésus mú lwām *ómpwíin óbá. ² Nyə nə bwo ná: «Kəgá na dánd á shwóg nííd. Í é bə, bí ká námá jé, bí kwey cwə jakáás cęglá, í njúl ná tɔɔ muud kú fwo bwelə kəwa nyə kwonjəd. Bí s ciny gwo, zə má nə gwo. ³ Ŋkí muud má jí bí ná nəcé jí bí ngə ciny gwo yí, bí bęsa nə nyə ná: “Cwámba wə ngə jii gwo.” Muud wɔɔŋgú nyə é ləel námá bíd ná bí zág nə gwo.» ⁴ Ompwíin bwá mú kə, bwá mú kə kwey cwə jakáás cęglá kúná-kúnə nə wúl mpumbé, njwónŋ dí koogú. Bwá mú ciny gwo. ⁵ Bóólúgá búúd bwá á bə cínəŋg wá, bwá mú jí bwo ná: «Jí bí ngə sá ní? Bí má ciny cwə jakáás ní nəcé jí?» ⁶ Bwá

10:38 Mat 26.39; Mak 14.36; Luk 12.50; 22.42; Yuá 18.11 **10:39** Mis 12.2 **10:43** 9.35; Mat 23.11;

Luk 9.48 **10:45** Mat 20.28 * **10:45** Bwá á du jána ŋkúmba tən shú ná ŋkúmba kwám í bág fulí. Tən nyɔɔŋg wə Yésus nyə a jána nə cug jé shú búúd bēsh yí. **10:47** Mat 20.30-31 **10:52** Mat 9.22

músa bɛsa mbií Yésus nyə áma jaaw bwo yí. Buud bɔɔŋg bwá mú bíd ná bwá kɔg ná ndí.

⁷ Bwá mú zə Yésus nə cwɔ jakáás, bwá ngə yíl mikáándó myán ngə jɛɛl gwo kwoŋad. Yésus músa ji gwɔw. ⁸ Ncúlá buud bwá mú ngə taalə mikáándó myán zhíí nə zhíí, bóól bwá ngə búgə mǝmpúnzə má ílíí mákoogú ngə zə taalə zhííd. ⁹ Shwíínzhá buud bwá á ngə kə Yésus shwóg wá nə bɔɔŋg bwá á ngə bɛ mpúsə wá bwá á ngə wá ngwa ná: «Hosána! Gúmá í bág nə nyɔɔŋg ngə zə jíná má Cwámba dí yé. ¹⁰ Gúmá í bág nə ijwúga í ngə zə yí, ijwúga í Dá *Dávid! Hosána jon lə gwów dí cwú!»

¹¹ Ja Yésus nyə á kumə Yurúsalem yí, nyə á kə nyíi *Luŋ má Zembí, a músa kand mǝsh Luŋ dɛshɛd. Nda í á bə mpwó-kugú shí ná, a mú cúwo tóón, nyingə kə nə ompwíín bɛ wúm nə óbá Betaní.

Yésus má shwó líí figyè (Mat 21.18-19)

¹² Mán mǝlǝm, bwá mú wú Betaní. Yésus mú ka gwág zha. ¹³ A mú dúg shug lú *figyè shwóg-shwóg í njúl ná ŋkudá. A mú kə dúg ná ka nyə é kwey mpumá cínɔŋ. Nji, ja á má kə wóós líí dí shí yí, a mú kwey nji ikáá nə ikáá, nǝcé í a shígé fwo bə baan lə mpúmá. ¹⁴ A músa ci nə figyè ná: «Muud nyə abúlé ná bá bwele də tɔɔ bumá gwó.» Nyə á ngə lás ntó, *ompwíín bɛ bwá ngə gwág.

Yésus mǝ wíŋg búúd s mikus Luŋ má Zembí (Mat 21.12-17; Luk 19.45-48; Yuá 2.13-16)

¹⁵ Bwá mú nyingə jé Yurúsalem. Nə ndɛé, Yésus mú kə nyíi *Luŋ má Zembí, a mú kə wíŋg búúd bwá á ngə sá mikus cínɔŋ wá. A shín lwág ítúwuli í búúd bwá á ngə sá icénd í *mwaané wá, nə ishíya í bɔɔŋg bwá á ngə kusha mǝfaf wá. ¹⁶ A ban ná muud kú ná líína nə mbag Luŋ má Zembí dí cwú. ¹⁷ A mú ka zə yə bwo njígulá, nyə ná: Ngáá jí cilyá Kálaad Zembí dí ná: «Bwá bá də jǝw njǝw wám ná: “njǝw mǝjǝgula á ikúl nə ilwon byèsh?” Ká bí bǝn má yida sá ná í bág daage lú íjúbwál.»

¹⁸ Milúlúú myá ofada nə *Oyíguli ó mǝcéɛ bwá mú gwág sóólúgú wɔɔŋgá. Bwá mú ngə sǝ mǝzhíí ná bwá gwú Yésus, nji bwá á ka ngə fúnda nǝcé njígulá yé á ngə bul nyíi buud mǝlámúd, buud ngə bul káam. ¹⁹ Mpwó-kugú shí, Yésus bǝnɔŋ *ompwíín bɛ bwá músa wú ngwála.

Njígulá búgə nə dúla sá mǝjǝgula (Mat 21.20-22)

²⁰ Mán mǝlǝm, bwá mú nyingə kə ngwála, bwá mú dúg líí *figyè, í mǝ shín shwáás kə jé mikǝplád. ²¹ Pyèr mú zə tǝduga sá Yésus nyə áma sá yí, a mú ci nə Yésus ná: «*Rabi! dúg! Figyè wó áma shwó yé má shwáás.» ²² Yésus mú ntǝg ci nə bwo ná: «Búgúlágá Zembí! ²³ Bábálé, má jaaw bí ná, ŋkí muud má ci nə mbún ga ná: “Túwúga nə, wo kǝg juwa mǝn”, a ká bə nə lám búgú, kú ngə sá mǝshwán, í bóle sɛy nda nyə áma ci ná. ²⁴ Gwó wó má jáaw bí ná, sá jǝsh bí má bá gwaámǝ mǝjǝgula dí yí, bǝgá nə búgú ná bí má bii, bí dúg í bá námǝ nda bí áma gwaámǝ ná. ²⁵ Ja bí tǝl tǝtǝl ngə sá mǝjǝgula yí, ŋkí muud má tǝdúgá íwushí ngwól múúd nyə á wush nə nyə yí, a júúg muud wɔɔŋgá. Sága ntó, Sóónɡá wán

jísá gwów yé júúg námá bí nà iwushí bín.» ²⁶ * [Nji, ñkí bí mæ bá kú ðu juu bóól búúd íí, Sónngú wán jísá gwów yé kú námá ðu juu bí nà mæbôw bí má ðu sá má.]

Nkul ijwûga má Yésus í ngə wú ngow

(Mat 21.23-27; Luk 20.1-8)

²⁷ Bwá mú zə jé Yurásalem. Yésus mú kə ngə kyey *Luŋ má Zembí dí cwú ná ndéé, milúlúú myâ ofada nà *Oyíguli ó mǎcéɛ nà ocúmbá buud bwá mú kə nyádí. ²⁸ Bwá mú jí nyə ná: «Nyáyé ñkul wó ngə sá ísá íni nà ndí yí? Zə nyə áma yə wo ñkul ná wo zəg ngə sá byo?» ²⁹ A músə bɛsa nà bwo ná: «Mə zə námá fwo jí bí njígá. Bí má ká bɛsa, mə mú jaaw bí ñkul má ngə sá misóólúgú mīga nà ndí yí. ³⁰ Nduwán Yuánes nyə á ngə duu buud yí, í á bə nà nyáyé ñkúl? Ye ñkul á gwów wá Zembí, ye ñkul á buud? Bɛsagá mə.» ³¹ Bwá mú téduga ná: «Ñkí sá má ci ná “gwów”, nyə e jí sá ná: “Ká nǎcé jí bí á shígé *búgula nyə yí?” ³² Sá má ká mɛɛl ci ná í á bə ñkul á buud íí, ñkwée sá! Buud bəsh bwá ngə magulə ná Yuánes nyə á bə *muud micúndá.» ³³ Bwá mú bɛsa nà Yésus ná: «Sá ampúyé.» Yésus mú ci nà bwo ná: «Mə ajááwé námá bí ñkul má ngə sá misóólúgú mīga nà ndí yí.»

12

Kanda ósól ó mǎsáal ó abúbôw

(Mat 21.33-46; Luk 20.9-19)

¹ Nyə á ka zə kənd milúlúú myâ ofada nà *Ŋkumɛ ó mǎcéɛ nà ocúmbá buud óni kanda. Nyə nà bwo ná: «Ŋgwól múúd nyə á sá fambá *vînyə, wá gwo lungula dí. A fáág bí dula bá nyáam mpúmá, a lwə cwámɛbá ísándálé, a mú yə búúd fambá ɔɔng mǎcéɛ. A músə kə njəɔndɛd. ² Fwála lú mǎmwaágulə dí, nyə á kənd ŋgwól sól mǎsáal yé ná á kág ŋwa nyə dé kəw lə mpúmá búúd bwá á lúg nà fambá wá dí. ³ Nji buud ɔɔngú, bwá mú yida bíi sól mǎsáal wəɔngú, dangulə ná ndéé nyiŋg nyə mæbwə mæbwə. ⁴ Muud fambá mú nyiŋgə kənd ŋgwól sól mǎsáal yé. Bwá mú wá nyə fáŋ lúú, séémbəli námá nyə nà mǎlwíy. ⁵ Muud fambá nyə á nyiŋgə kənd muud shús. Bwá mú kə gwú nyāŋ. Nyə mú nyiŋgə kənd bóól ñkí bulya, bwá mú námá sá bwo nda ɔɔng wə ashúshwóógú: bwá cú búga, bwá gwú búga. ⁶ Muud fambá nyə á ka bə nà mwān yé nyə á ðu bul ðu cɛɛl yé. A mú ka zə jəna kənd mwān yé wəɔng búúd ɔɔng dí, nyə ngə téduga ná gúl ja, buud óni bwá é gwəɔ nyə ná mwān yé. ⁷ Ká, ja búúd bwá á lúg nà fambá wá bwá á dúg mwān éne yí, bwá á ngə ci bwámé nà bwámé ná: “Dugá! Muud mə bá lúg nà lúgí óni. Shé gwúgá nyə, shé bāg lúg nà lúgí jé.” ⁸ Bwá mú zə bíi nyə, gwú nyə ná ndéé wusə ncá fambá.» ⁹ Yésus mú jí milúlúú myâ ofada nà Ŋkumɛ ó mǎcéɛ nà ocúmbá buud óni ná: «Nda bí, bí má dúg ná muud fambá mə bá zə sá jí? Mɛɛ má dúg ná á bá zə, zə gwú búúd bwá á lúg nà fambá wá, a mú yə búúd óshús fambá jé. ¹⁰ Bí afwóyé bwele lə mícilyá mí Kálad Zembí dí ná: Kwóógú ólwəyɛ bwá á myaas yí,

dwó wá í má bə kwóógú lú lámuga*.

¹¹ Cwámɛba sóólúgú yé wá ni.

Jísə *sá mímbugú sódí mǎshúd íí?»

¹² Milúlúú myâ ofada bəɔndə *Ŋkumɛ ó mǎcéɛ nà ocúmbá buud óni bwá mú tééd ngəlá sə mǎzhíí ná bwá bíi nyə, nǎcé bwá á mpu ná lǎsú wāŋ wá Yésus nyə

* **11:26** Míl mícilyá mí ayág mí cùgə nə mpánzə ní. **11:32** Mat 14.5 **12:1** Iza 5.1-2 **12:6** 1.11

12:10 Sôm 118.22-23 * **12:10** kwóógú lú lámuga: Í á ðu bə kwóógú bwá á ðu tééd jil mǎndalúd yí, dwó wá bwá á ðu bə ja bwá lám mǎnyŋg mə njəw yí. **12:12** 11.18

á ngə lás kandad ni. Nji, nda bwə á ngə fúndə mənjkúmbə mə búúd ná, bwə mú beégəyá nə nyə, bwə mú kyey.

Mwaanē tóya má Káázəl

(Mat 22.15-22; Luk 20.20-26)

¹³ Bwə mú ka nwa bósł *Ofarizyēn nə bósł búúd wā gwoonɔŋ í á dɐ ságusə ijwúga í Herod yí, bwə mú kand bwo nyádí ná bwə kág bwówulə nyə, ná ka nyé é biil nə iciyá byé. ¹⁴ Ja bwə má jé nyádí yí, bwə má ci nə né ná: «Yíguli! Sə ngə mpu ná wo ji búbálé muud. Wo ádé beemb sá bósł búúd bwə é ci yí, wo kú námá bə nə ifwaas nə mbii múúd wí nə nkul tów wo mışhúd yí. Wo ngə jíguli sá cug á Zembí búbálé. Ntő, jaawug sə. Ye məcɛɛ məshé má ngə magulə nə sá jánág tóya mə *Káázəl, ye má angé nə magulə? Ye sá dúg jəna, ye sá nda dɐ jəna?» ¹⁵ Ká, nyə á bwey mpu kwába jáŋ jəonɔŋ, a mú ci nə bwo ná: «Bi mə zə bwówulə mə nəcé ji? Zəgá ná mə nə san *danari†, mə dúgúg.» ¹⁶ Bwə mú zə nyə nə wo. A mú jí bwo ná: «Zə jí nə vɛguli mpwoombú nə jíná bwə á lúlə wa ga?» Bwə nə né ná: «Jísə Káázəl.» ¹⁷ A mú ka ci nə bwo ná: «Yəgá Káázəl isá í Káázəl, bí yə Zembí isá í Zembí.» Bwə mú bul káam mpəsá nyé nyəonɔŋg.

Gwúmúla búúd bwə bá gwúm yí

(Mat 22.23-33; Luk 20.27-38)

¹⁸ *Osadwisyēn, buud bwə dɐ ci ná mimbimbə mí ábúle gwúm məshwon dí wá, bwə á ka zə wə Yésus, zə jí nyə ná: ¹⁹ «Yíguli! Moyíz nyə á yə sə cɛɛ ná: “Nkí muud mə yə kundú, mínyonɔŋ yé má jalá nə shúgula nə kúsá yé, a byág nyəonɔŋ má yə yé mpwon buud.” ²⁰ Bósł ómínyonɔŋ bwə á byél wa zangbá, budúm nə budúm. Acumbá mú bá mudá, a mú yə kú nə mwán. ²¹ Nyəonɔŋ nyə á bɛ nə nyə yé, mú bá kúsá acumbá nyə á lúgə yí, a mú námá yə kú nə mwán. Mbii ngwúd nə áéel, ²² nə bósł óntombú bə bəsh, kə jé mwán á mazhúgúlá. Bəsh, bwə á bá mudá ngwúd wəonɔŋ, bəsh shín yə, bwə kú lúgə mwán. Mpəsə wán, mudá wəonɔŋ mú námá zə yə. ²³ Ja búúd bwə bá gwúm yí, nyáyé mə bá nwa mudá? Ngaá nə bəsh bwə á shí bə ógwúm bə?»

²⁴ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Ngaá bi mə kwab, nəcé bí ampúyé sá Káalaad Zembí ngə ci yí, bi kú námá mpu mpífə má Zembí. ²⁵ Ja búúd bwə bá gwúm məshwon dí yí, budúm bwə ábúle ná bá búdá, budá nda ná kə məbáád. Bwə bá jí nda *wəéngəles ó Zembí bwə njúl jon dí ná. ²⁶ Kósmb á mimbimbə bálə gwúm məshwon dí, ngaá nə Káalaad məcɛɛ má Moyíz dí, bi mə dɐ lɔ kúl í ngə lwágulə nda nyə á kwey ngwiile nkan dí yí. Ngaá Zembí nyə á ci nə nyə ná: “Mə jí Zembí má *Aburrahám, Zembí má *Izaag, Zembí má *Yákwab.” ²⁷ Ntő jí ná Zembí cugé Zembí mimbimbə, a jí yidá bə Zembí á buud bwə ngə cugə wá. Bí ngə jág bul kwab.»

Cɛɛ í ntə məcɛɛ mēsh yí

(Mat 22.34-40; Luk 10.25-28)

²⁸ Ngwól Yíguli məcɛɛ nyə á ngə gwág nda bwə á ngə jí nyə minjígá ná. Nda nyə á dúg ná Yésus ngə mpu bɛsa ná, a mú zə jí nyə ná: «Məcɛɛ mışhé mēsh dí, dáyé í tál móól mēsh shwóg?» ²⁹ Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Cɛɛ í tál móól mēsh shwóg yí, dí ná:

Gwágúlag, Izəwəyél! Zembí wúsá, Cwámabá, jísə Zembí nji nyəmɛfwó.

† **12:15** danari: Í á bə mwaanē á Rom, bwə á dɐ jəna tóya nə ndí yí, wo je dúg Mat 22.18-21 dí. **12:17** Rom 13.7 **12:18** Luk 20.27 **12:19** Mbá 25.5-6; Mat 38.8 **12:26** MmN 3.2, 6 **12:29** Mbá 6.4-5

³⁰ Wó jalá nà cɛɛl Zembî wô Cwám̃ba nà lâm wô wêsh, nà *shîshim wô wêsh, nà lúú wô wêsh, nà ŋkul nywô nyêsh!»

³¹ Yésus mú nyĩngá ci ná: «Cɛɛ ábɛɛ dúsa ná:

Wo cɛɛl múúd yêsh jís wo kúná-kúná yé nda woméfwó.

Kú nà tɔɔ cɛɛ í ntɔ́ mání.»

³² Yígúli mǎcɛɛ ntág nà nyà ná: «Haaw! Wo má mpu lás! Sâ wó ŋgá ci yí, jísá tátǎli. Zembî jísá nji ŋgwúd, kú nà ŋgwólúgá shús mpúsá nyà. ³³ Muud má jalá nà wá lâm yé wêsh wá Zembî, a cɛɛl nyà nà fɛg nyé nyêsh, nà ŋkul nyé nyêsh. A jalá nà cɛɛl námá muud jí nyà kúná-kúná yé nda nyáméfwó. Ntɔ́ wá jísá mpwogé, cɔ́ jígálúla Zembî ocúdu nà sálá nyà mósól *mátúnuga mêsh.» ³⁴ Nda Yésus nyà á dúg ná nyà á mpu bɛsa nà nyà ná, a mú ci nà nyà ná: «Í abúlé ná gwaa nà wo ná, wo nyíig Faan má Zembî dí.» Ná ndéé, tɔɔ muud nyà a shígé ná nyĩngá jí Yésus njígá.

Mesî bá Dávid

(Mat 22.41-46; Luk 20.41-44)

³⁵ Ntɔ́, nda Yésus nyà á ŋgá jígúli buud *Luŋ má Zembî dí ná, nyà a jí bwo ná: «Wáyé mbii *Oyígúli ó mǎcɛɛ bí nà ŋkul ci ná *Kríst jí Mwân má *Dávid yí?

³⁶ Ngáá *Dávid, nyáméfwó, nà ŋkul má Nkénkɛ Shîshim, má ci ná:

Cwám̃ba† nyà á ci nà Cwám̃ba wâm ná:

“Jig shí wa mǎdí mbwâ mǎncwûm,

ká wós ja mǎ é culushi mízhízhín myô,

wo nyaál myo nà makuú yí!”

³⁷ Dávid nyáméfwó nyà á jôw *Kríst ná Cwám̃ba. Ká nyà é ka bə Dávid mwân na ntúdele?» Buud bwá á bə áncuncuma wá bwá á bul gwág mǎshusug nà lésú yé.

Yésus mǎ kéwǎli búúd

(Mat 23.1-12; Luk 20.45-47)

³⁸ Ná ndéé, a mú ká shwóg nà jígúli búúd. Nyà nà bwo ná: «Bí ó káálúgá nà Oyígúli ó mǎcɛɛ! Bwá cɛɛl dúla mɛɛla nà ŋwǔla ŋwǔla íjud, nà dúla sɔ́ ná buud bwá dúg báda bwo mǎbáda mǎ gúma mǎŋkúmba mǎ búúd dí. ³⁹ Bwá cɛɛl námá ká du jí nji íjiya yá shwóg ja búsá *mǎmpáanzá mǎ mínjígúla mǎ *Oyúden dí yí; bwá cɛɛl námá du ká jí nji lúú táwuli dí ja bwá du ká ídina dí yí. ⁴⁰ Bwá déég mikúsá mí búda isá byán byêsh. Bwá nyĩngá du sá ígwaa-gwaa í mǎjɛgula, lwóyálá nà búsá íjɔ́ í búúd. Intúgúli byán í bá bə ŋkí jág bul nyaan.»

Yána mǎ kús múdá

(Luk 21.1-4)

⁴¹ Yésus nyà á ka ká jí ná beendýa nà jaadá mǎyána mǎ *Mpáanzá Zembî, a ka ŋgá dúg nda búúd bwá á ŋgá wá mǎyána ná. Ofwó búúd bwá á ŋgá wá ŋkí bulya. ⁴² Nji wúl mbúmbúwá kús múdá, í á za wá isusán íbá, tǎn á búbaalé ífáda. ⁴³ Yésus mú jôw *ompwíin bé, nyà nà bwo ná: «Búbálé, mǎ jaaw bí ná, mbúmbúwá kús múdá ní mǎ wá mǎyána cɔ́ buud bêsh bwá áma ŋgá wá wá. ⁴⁴ Nǎcɛ buud bêsh bwá áma ŋgá wá óni, bwá áma ŋgá nwa mǎmpugá mǎ byɔɔg dánú. Ká nyé, a njúl mbúmbúwá, nyà áma wá bímbí dêsh nyá áma bə nà ndí yí, bímbí dêsh í áma bə ná nyà é ŋgá cugə nà ndí yí.»

12:31 Ləv 19.18; Mat 22.39 **12:32** Luk 20.39 **12:33** 1Sa 15.22; Ozê 6.6 **12:34** Mat 22.46;

Luk 20.40 **12:35** Mat 20.30-31 **12:36** Mat 22.44 † **12:36** Wa, jíná lú Cwám̃ba dúsa “Yawé”, mbii í ŋgá wú Sôm 110.1 dí yí. **12:38** Luk 11.43 **12:41** 2Oj 12.10 **12:44** 2Kr 8.12

13

*Məshíné mə shí**(Mat 24.1-14; Luk 21.5-17)*

¹ Nda Yésus nya á ngə cúwo wú *Lun mə Zəmbi ná, ngwól *mpwín yé mú ci nə né ná: «Yíguli, fwoğ dúğ jəjə məkwóógú máni, nə məma lwýyá ni!» ² Yésus nya á ka bəsa nə né ná: «Nə jəjə məkwóógú nə məma lwýyá wó dúğ ni, tóo kwóógú ngwúd í ábúlé nyingə lág í mbəd na dúlúgá dí gwów, məsh mə bá shugula shí.»

³ Yésus mú ka kə *Mbán wəolivyé dí, kə ji shí, ngə dúğ kóómb Lun mə Zəmbi. Pyêr, Zhâk, Yuánes nə André, bənnə bəw á bə bwáméfwó wá, bwá mú ci nə nya ná ⁴ «Jaawug sâ, isâ íni í bá bə jáyé ja? Jí í bá ka lwágulə sə ná isâ byəɔng í wál bá ngə zə bwəma yí.» ⁵ Yésus mú ka ci nə bwo ná: «Bí ó bey ná buud bwə bəg shiig bí. ⁶ Nəcə buud nkí bulya bwə bá du zə nə jínə dām; nyān wóos, nyə ná: “Mə wə *Kríst”. Bwə bá kənd zhwog buud jugú. ⁷ Bə mə bá du gwág mílān mī mōomb, bə gwáduga ncíndə dōomb, bí kú bá du kənd mílām gwów; í bá jii nə isâ íni í bəg. Nji tɛem bə ntó, í ábúlé fwo bə məshíné mə shí. ⁸ Gúl lwon í bá lúmbuli nə gúl, dúl faan lúmbuli nə dúl. Shí í bá námə du ntaɲasa bíl íkáléd, zha á ifí mpu í bá bə. Isâ íni byēsh í bá ná bə nji mətédúlé mə məcəy mə byéyí.

⁹ «Bí ó du bey. Bwə bá du kusha nə bí məbwə mə osémbye ó míləsúd, bwə du fyámusə bí mlwón *mámpáanzə mə mínjígulá mə *Oyúden dí. Bə mə bá du kaad mísh mə búúd ó anúní nə ojwú ó loom dí ná, bí kəg bwaagulə sâ bí mə mpú shú jínə dām yí. ¹⁰ Í fwo téd jii nə bwə cúndəg Jəjə Kéél íkúl nə ilwon byēsh dí. ¹¹ Ja bwə bá du kusha nə bí yí, bí kú bá du bwey yáguwo íciyá í kəod. Bə ó bá du lás sâ í é bá du jé bí cé joəngád nə bí lásúg yí; nəcé bí dí mə bá du lás, í bá du bə Nkɛɲkɛ Shishim. ¹² Mínyonə mə bá kusha nə mínyonə yé ná bwə kəg gwú nya. Sónəgú mə bá kusha nə mwān; bwān bwə lúmbuli nə obyəl, ngə gwú bwo. ¹³ Buud bəsh bwə bá mpii bí nəcé jínə dām. Nji, muud mə bá jisow kə wóos məshínéd yé, a bá cəgə.»

*Incwaw í ntug í bá bə**(Mat 24.15-31; Luk 21.20-28; 17.22-23)*

¹⁴ «Ja bí mə bá dúg ájalənkúnkwə mə kə nwa jiya kúl í búl bə ci yí, muud ngə lə cilyá ga yé, kə mpú gwág! Ja bí mə bá dúg isâ byəɔng yí, buud bwə bá bə Yudea wá, bwə bəg fúnda, kə mímbámúnád! ¹⁵ Muud mə bá bə kwáminá yé kú bá shulə ná a kə njów kə nwa sâ. ¹⁶ Nyəɔng mə bá bə fambə yé, kú ná kwo kə kwáádə ná a kə nwa kúúd. ¹⁷ Nkwéé budá bwə bá bə nə məbum, nə bəɔng bwə bá ngə nyééng bwān mwów məɔng dí wá! Bwə bá bul nkúnkwon. ¹⁸ Jəgulagá nə Zəmbi ná isâ íni í kú bá wóos bí nkwanúd. ¹⁹ Nəcə *incwaw í ntug í bá bə mwów məɔng dí mbii í abwélé bə té Zəmbi nya á té gwów nə shí yí. Bíl í ábúlé kwo bə mbii wəɔng. ²⁰ Í á mbəm bə Cwámba kú cunal mwów mə incwaw í ntug məɔngə, tóo muud kú faam. Nji, a bá cunal mwów məɔngə shú buud nya á féesh ná bwə bəg bə wá. ²¹ Ntó, nkí ngwól múúd mə ci nə bí ná: “Dugá! Mesí ji wa”, nkí ná: “a jisə wá”, kúgá *magulə. ²² Omesí ó məshigá nə *buud ó mícúndə wá məshigá bwə bá du wóos. Bwə bá du sá *məshimbá nə *isâ í ntə búúd nkwón yí mbii wúsə ná nkí gúl sâ jí nə nkul bə ntó, buud Zəmbi mə bwey

féésh wá bwé bę bów-bôw zhíí. ²³ Bì ó bęy! Mə mə bwey jaaw bí isá byêsh wá ni.

²⁴ «Má jaaw bí ná mwôw mœngâ di, mwôw mə incwaw í ntug mœng mə ká náməshín cę, jwôw í bá shila ná nkwed kú ná kwo faan; nkwoond kú ná wéeshuli máńkenya; ²⁵ wœcén-cení bwé bá dă bí shí; isá byêsh bísá nə mpífá jon dí yí í bá kúnğula. ²⁶ Ja jœngâ, bwé bá ka dág *Mwân mə Múúd ngó cúwo jonud, a zág nə mpífá nə milwaná. ²⁷ A bá nti *wœngales bé bwé zə sœng búúd Zembí nyə á féésh wá ikóomb ínó byêsh, tééd bíl íjumə í shíd kə wóos bílúgád.»

Yuug á lí figyê

(Mat 24.32-44; Luk 21.29-33)

²⁸ «Ŋwagá fúg nə yuug bí mə dă dág nə líí *figyê yí. Í dă bæ, ja mpúnzə nyé í mú ná bud-bud, mœncuug mə agúgwáan mə ngó kę yí, bí mú mpu ná ompú bwé mú kúnə-kúnə. ²⁹ Ntô námá, ja bí mə bá dág isá byœng í ngó sîy yí, mpugá nə zîyé mə *Mwân mə Múúd í mú kúnə-kúnə, í mú cé máyíndə mə nyə. ³⁰ Bábálé, mə jaaw bí ná, kala búúd ga í ábúlé cę isá ini byêsh kú fwo sîy. ³¹ Gwów nə shí í bá cę, nji iciyá byâm kú cę.

³² «Shú sâ í dúgyá nə jwôw nə wəla isá byœng í bá sîy yí, kú nə muud mə mpú; tœm bæ *wœngales búś wá Zembí wá bwé ampúyê; tœm bæ Mwân nyə ampúyê; nji Sónğú wá mə mpú. ³³ Bí ɔ mpú ji nkasá! Nəcə bí ampúyê baan dœngú. ³⁴ Í bá bæ nda muud mə zə tí nə á kə njœnd dí, a lúgə njów búúd yé, a yə ósól ɔ mäsáal nkul ngólə sá isá, nyə nə mbaagulə mbê ná á jíg nkasá. ³⁵ Ntô, jígá nkasá! Bì ampúyê baan amádí njów mə bá zə yí. A ji nə nkul zə mpwó-kugá, tœ tām bulú, nkí ná ngwúm kúwó ashúshwóógú, tœ mán mə lām. ³⁶ Sásúlágá nə á zág mœseegya, zə kwey bí ígwád. ³⁷ Sâ mə ngó jaaw bí ga, jisə shú buud bēsh. Jígá nkasá!»

14

Shwushwaga á shwiy mə Yésus

(Mat 26.1-13; Luk 22.1-2; Yuá 11.45-53; 12.1-8)

¹ Nə ndéé, í á lág mwôw mábá nə *Páska nə zarj bwé á dă də íbuléd yâ kú nə *lœvur yí í bwəmag. Milúlúú myâ ofada nə *Oyíguli ó mœcçę bwé á ngə sę mæzhíí ná bwé bii Yésus mákəńúđ, bwé gwú nyə. ² Nəcə bwé á ngə nyímbala ná: «Shé ajáláyé nə bii nyə baan lú zâj, nkwanğá buud bwé á bá sá ícucu.»

³ Yésus nyə á ka bæ Betanî Shímun á zúzaamə dí njów. Ngwól múdá mbíd fúfuundú *alubátrə* mú shísh wá Yésus. Fúfuundú jœng í á bæ lwándúlá nə labínda álal-kus. Bwé dă sá labínda jœngâ nə mikçólé mí nâr†. Nə ndéé, bwé ngé dă, mudá wœngâ mú búgə fúfuundú lúú, shwu Yésus labínda lúúd.

⁴ Bólúgá búúd bwé á bæ cínœng wá, bwé mú gwág bów, bwé mú ngə lás mpédúgá nyáj ná: «Wúga mbií yúúdúgú wá jí? ⁵ Í mbâm jəla ná bwé kusha labínda ni odanarí mitəd mílól, bwé kwíínd mímbúmbúwá nə ndí.» Bwé mú bul jum múdá wœngâ. ⁶ Yésus mú ci nə bwo ná: «Bídúgá nyə ná shœ! Jí bí ngé lúg nyə lām ntáni yí? A mə sá mə jœjə sólúgú. ⁷ Binđj mímbúmbúwá bí njul jwôw dēsh, bí bí nə nkul sá bwo mœnywa ja jēsh bí mə cœl yí. Nji sánđj bí sá ábúlé ji mwôw mēsh. ⁸ Mudá éga mə sá bímbí nyə ámə kwag yí. Nyə mə bwey

13:24 Mat 24.29 **13:26** Mat 24.30 **13:30** Mat 16.28 **13:32** Mis 1.7 **13:33** 14.42 **13:34** Mat 25.14-15; Luk 19.12-13 **14:1** 11.18 **14:3** Luk 7.37-38 * **14:3** alubátrə: Nyə á bæ dúl váál kwóógú, bwé á dă mę ífúfuundú í bwíl nə ndí yí. † **14:3** nâr: Kçólə wœng í dă mpə námə nda ntanga.

gwáágulá mə labínda nyúúlúd, shú mádulya mām. ⁹ Búbálé, mə jaaw bí ná, kúl jêsh bwá bá cúnda Jəjə Kéel ga shí nyêsh dí yí, bwá bá námá də jaaw sá múdá éga mə sá mə yí, buud də téduga nyə.»

Yúdas mə kusha nə Yésus

(Mat 26.14-16; Luk 22.3-6)

¹⁰ Nə ndéé, Yúdas Iskariyót, ɲgwól múúd á gwoonɲ *ómpwíín wúm nə óbá, músə kə dúgya nə milúlúú myá ofada nə á ká kusha bwo nə Yésus. ¹¹ Nda bwá á gwág ntó ná, bwá mú gwág nywa. Bwá mú kaag ná bwá é yə nyə *mwaané. Yúdas músə zə sɔ́ fwámé fwála á jí nə ɲkul sá nə bwá bííg Yésus yí.

Yésus bənɲɲ ompwíín bé bwá sá Páska

(Mat 26.17-29; Luk 22.7-20; Yuá 13.21-30)

¹² Jwôw lú *Páska *Oyúden í á ka jê. Jwôw dɔɔɲɲá wá bwá á də cígə ncwəmbə Páska, í njúl námá jwôw á shúshwóógú á zaɲ ibuléd yá kú nə *ləvur yí. Ntó wá *ompwíín sá Yésus bwá á zə jí nyə ná: «Jáyé kúl wó céél ná sá kág kwísha wo dína Páska yí?» ¹³ Yésus mú lwám ompwíín bé óbá, nyə nə bwo ná: «Kəgá ɲgwála! Bí é bwəma nə ɲgwól múúd, a ɲgə ɲkəny káágá məjúwó. Bí s bɛ nyə! ¹⁴ Njów nyə é kə nyíi yí, bí ci nə amádí njów ná Yíguli mə ci nə wo lwóg sá kúl bənɲɲ ompwíín bé bwá é də dína Páska yí. ¹⁵ Nyə e lwágulá bí fúm ánúní njów á gwówád, í njúl kwambulá. Cínɲɲ wá bí é kwísha shé zaɲ Páska yé.» ¹⁶ Ompwíín bwá mú kə jé ɲgwála, kə kwey isá byêsh mbií nyə á jaaw bwo yí. Bwá mú shín kwísha dína Páska.

¹⁷ Ja kugú í a bii shí yí, bənɲɲ *buud ə lwámá bé wúm nə óbá bwá mú jê. ¹⁸ Ntó, bwá ɲgə də, Yésus mú ci nə bwo ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, ɲgwól múúd á na bídí, shénɲɲ ɲgə də wa yé, nyə é kusha nə mə.» ¹⁹ Ompwíín bwá mú gwág sá jɔɔɲɲ cey lámúd, bwá mú ɲgə jí nyə ɲgwúd ɲgwúd ná: «Ye jísə mə?» ²⁰ Nyə mú bɛsa nə bwo ná: «Jísə ɲgwúd á bí buud wúm nə óbá, nyəɔɲɲ sáná ɲgə juwo məbwá shúyá ɲgwúd dí yé. ²¹ *Mwān mə Múúd nywáá, nyə é kə námá nda jísə bwey bə cilyá shú dé dí ná. Nji məntágula nə múúd mə kéénzh nyə yé; í á yida nywá bul jəla ná muud wɔɔɲɲ kú byél.»

²² Bwá ɲgə də ntáni, Yésus mú ɲwa buléd, yə Zembí cúncəsh nə ndéé, a mú fɛy buléd, yə ómpwíín bé. Nyə nə bwo ná: «ɲwagá, bí dág. Nyúul nyām wá ga.»

²³ Mpásə na, nyə mú ɲwa bálá wáan, yə Zembí akíba, nyə mú kala bwo. Bêsh bwá mú ɲgul. ²⁴ Nyə mú ci nə bwo ná: «Məcií mām wá mání, məcií mǎ sɔ́, mə zə shwíy shí, zə cé búúd ɲkí bulya má. ²⁵ Búbálé, mə jaaw bí ná, mə abulé ná kwo ɲgul wáan ní, kə wóós ja mə bá ɲgul ncuncúmbə Faan mə Zembí dí yí.»

Pyêr nyə é kálya Yésus

(Mat 26.30-35; Luk 22.33-34; Yuá 13.37-38)

²⁶ Bwá mú ka sey Zembí isusa í gúma ná ndéé bwá músə kyey kə *Mbəɲ wóolivyé dí. ²⁷ Yésus mú ci nə bwo ná: «Bí e lánɲuwo búgád nəcé mə. Sǎ jɔɔɲɲ wá jísə cilyá Kálaad Zembí dí yí ná: “Mə é nyífa mbaagula itəw, incwəmbə í sɔɔnz í mú shín ciima.” ²⁸ Nji, ja mə bá gwúm yí, mə bá tééd kə Galilé, bí kə bá kwey mə nūɲ.» ²⁹ Pyêr mú ci nə né ná: «Tɛem bə ná bóólúgá bēsh bwá lánɲuwo búgád nəcé wo, mɛɛ mə abulé bwelɛ lánɲuwo.» ³⁰ Ntó wá Yésus mú ci nə né ná: «Búbálé, mə jaaw wo ná, wo e kálya mə ija ílól bulú gaád, ɲgwúm kúwó kú fwo kwáág ja ábeé.» ³¹ Pyêr mú nyiɲgə kə shwóg, mpu báásulə ná: «Tɛem bə ná í wóós nə

shwá yág shwiy ngwúdâ, mæ kú bwelɛ kálya wo». Bóól *ómpwíin bêsh bwá mú námá ngæ ci ntó.

*Yésus má jægula na Zembî Getsemane
(Mat 26.36-46; Luk 22.39-46)*

³² Nô ndeé, Yésus bônôn *ómpwíin bé bwá músæ kumæ kúl bwá du jôw ná Getsemane yí. A mú ci ná bwo ná: «Jigá wa shí, té má ká sá májægula yí.» ³³ A músæ jôw Pyêr, na Zhâk, na Yuánes, bônôn bwá mú ká kóómb shús. Yésus mú ngæ bæ kú ná gwáduga lám ná shee, mbæom í ngæ shwiy nyæ nyúúlúd. ³⁴ Nyæ ná bwo ná: «Lám wúsæ mæ ná mæcey ki mæ é ya. Jigá nkasá wa shí.» ³⁵ A mú nwá shísh shwóg, kæ wúsæ nyúúl shí mbúbudí. A mú jægula na Zembî ná, nkí jí ná nkul bæ ntó, a kándug nyæ baan lú mæcey ná ifwaas ni shwóg-shwóg. ³⁶ Nyæ ná: «Abba! Pápa! Sâ í ádé kaád wo. Yílág mæ bálá mæcey ga! Tæem bæ ntó, í kú bæ nda má céél ná, nji nda wó céél ná!» ³⁷ Nyæ mú wól shí, zæ kwey ómpwíin bé ólól ígwád. Nyæ ná Pyêr ná: «Shímun! Wo ngæ bále kæ gwád í? Wo cugé ná nkul ji nkasá tóo nji wæla ngwúdâ? ³⁸ Jigá nkasá, jægula na Zembî, bi bág kú biil mábwábulánúd. Lám wúsæ ná yéesh mæ kyéy jø kuú njænd; nji nyúúl í cugé ná nkul kwag kuú njænd wæng.» ³⁹ A mú nyingæ shísh shwóg, kæ nyingæ jægula na Zembî, mbií nyæ ámæ fwo jægula yí. ⁴⁰ A músæ nyingæ zæ ómpwíin bé dí, zæ námá nyingæ kwey bwo ígwád nácé mish mó á ngæ ntámb bwo, bwá kú ná mpu sâ bwá bí ná nkul jaaw nyæ yí. ⁴¹ Ja álél nyæ á nyingæ zæ yí, nyæ á ci ná bwo ná: «Ja gaád, mpugá kæ gwád, bí woga! Í má shín. Baan í má jê. Bwá zæ kæenzh *Mwân mæ Múúd mábwá má ósól ó mábôw dí. ⁴² Tówúgá, sá kyéyug. Muud má kusha ná má s zág yé.»

Bwá bií Yésus

(Mat 26.47-68; Luk 22.47-55, 63-71; Yuá 18.2-24)

⁴³ Yésus ngæ ná lás ntáni, seegya ná, Yúdas nyæ á bæ námá gwoong *ómpwíin wúm na óbá dí yé mú cúwo, a ngæ zæ ná mæma kínda búúd, bwó ná ikafwele na mábulæ. Milúlúú myâ ofada, na *Oyíguli ó mæcé, na ocúmbá buud wá læom wá bwá á nti bwo. ⁴⁴ Yúdas, muud nyæ á kusha ná nyæ yé, nyæ a bwey kwambulæ na buud óni ná: «Muud má é kæ fúlal, sá sanya mímpu yé, nyæ wá éne, bi ó bií nyæ, bi ó ká ná nyæ kú wúya.» ⁴⁵ Námá nji Yúdas nyæ á cúwo yí, nyæ a cý kæ nji wá Yésus, nyæ ná né ná: «*Rabi!» A mú fúlal nyæ. ⁴⁶ Buud óni bwá mú ntág kó Yésus, bwá mú bií nyæ. ⁴⁷ Nji, ngwól múúd gwoong má Yésus má wéem kafwele jé, taad ngwól sól mäsáal má Ajeláci á ofada, í mú sámb nyæ lwâ. ⁴⁸ Ná ndeé, Yésus mú zæ ci ná buud óni ná: «Bí ngæ zæ ná ikafwele na mábulæ zálæ bií mæ, má jisæ zhílungaanó? ⁴⁹ Ngaá ná shé á du bæ jwów dèsh kúl ngwúd, mæ ngæ jíguli buud *Luŋ má Zembî dí, bi kú séém mbwâ ná bi má bií mæ. Nji bi má bií mæ ja gaád, shú ná sâ jí cilyá Kálaad Zembî dí yí í bwámag.» ⁵⁰ Ómpwíin bêsh bwá mú myaas nyæ, bwá shín fúnda. ⁵¹ Wúl shwanzó í á ngæ bæ nyæ mpásæ, í njúl nji ná *sanda nyúúlúd. Nda bwá á nwá námá bií nyæ ná, ⁵² a mú bíd sanda yé, túb shushwáás.

⁵³ Bwá mú kæ ná Yésus wá Ajeláci á ofada. Milúlúú myâ ofada, na ocúmbá buud na *Oyíguli ó mæcé, bêsh bwá mú kæ seengya cínong. ⁵⁴ Pyêr nyæ nyæ á ngæ bæ bwo shwóg-shwóg ná ndeé kæ wósós nûn luŋ. A mú kæ ji shí, bônôn bíl ífulísh, ngæ gwáala kuda.

⁵⁵ Té ni, milúlúú myâ ofada, bânêh *Gwoonɔŋ ósémbye ó mílású wâ Zembî jêsh bwá á ngə sɔŋ ngagá bwá jéég nyə ná ndeé bwá gwú nyə ná ndi yí. Nji, bwá á shígé kwey. ⁵⁶ Ncúlyá buud bwá á ngə búgə nyə mílású, nji isá bwá á ngə ci yí í kú ngə bwəma. ⁵⁷ Ntɔ́, bóól búúd bwá mú tɔ́w otátəlí, zə búgə nyə ná: ⁵⁸ «Sá á gwág a ngə ci ná, nyə e búgə *Mpáánzə Zembî búúd bwá á lwə ná məbwə ga. Ná ndeé, nyə é shumə Mpáánzə íshús nji mwów málól, nyāh í kú bə ná məbwə má búúd wá má shúma.» ⁵⁹ Nji bwá á tɛm ci ntɔ́, mílású myāh mí á shígé bwəma.

⁶⁰ Ntɔ́, Ajəláci á ofada mú tɔ́w tətəlí músh má buud ónííd, a mú jí Yésus ná: «Wo abɛ́sáyé búúd óga sá bwá ngə bwaagulə wo ni?» Yésus njúl nji kúl-kúl, kú bɛ́sa tɔ́ sá. ⁶¹ Ntɔ́, Ajəláci mú nyingə jí nyə ná: «Ye wo jí *Kříst, *Mwān má Zembî sá ngə gúmal yé?» ⁶² Yésus músə bɛ́sa ná nyə ná: «Mə jisə nyə. Ntɔ́, bi é dág *Mwān mə Múúd njúl shí mbwə mənɛwúm má Zembî á ŋkul nyēsh dí, bi mə bá námá dág nyə, a ngə zə mɪŋkúdd.»

⁶³ Ajəláci músə nyaa míkáándə, nyə ná: «Jí shé má kwo sɔŋ owúshinéd yí?» ⁶⁴ Biméfwó bi má gwág nda á má *lās ná Zembî bwaasúlə mpu ná. Bi mə dág ná jí?» Bəsh bwá mú sámb ná á jalá ná yə. ⁶⁵ Ná ndeé, bóólúgá búúd wá cínɔŋg bwá mú tééd ngələ sey nyə mənɛnd mpwóómbúd, bwá cɛ́lə nyə sá míšhúd, ngə wá nyə ikúda, bwá ngə ci ná nyə ná: «Lwóg ná wo jí *muud micúndə, jaawug sá muud nyə ámə yíd wo yé.» Ifulish í mú ngə tí nyə məmpóónz.

Pyêr mə kílyá Yésus

(Mat 26.69-75; Luk 22.56-62; Yuá 18.25-27)

⁶⁶ Pyêr njúl na shí, mbaadə dí, seegya ná ngwól múdá má də sɛy wá Ajəláci á ofada mú wóós. ⁶⁷ Nyə mú yag Pyêr ngə gwáalə kuda, nyə dág nyə ná figé-figé. Nyə ná né ná: «Wo éga! Wo á bə námə gwoonɔŋ má Yésus muud á Nazarət dí.» ⁶⁸ Pyêr mú kílyə nyə, nyə ná: «Mə ampúyé, mə agwágé sá gwáméfwó wó ngə cɛ́l ci yí.» Ntɔ́, nyə mú wú cínɔŋg, cúwo tóón, kə fúm í á bə mbé dí koogú yí, ngwúm kúwó mú kwáág. ⁶⁹ Mudá wəonɔŋ mú nyingə dág Pyêr cínɔŋgá, nyə ná buud bwá á bə nyádí koogú wá ná: «Muud éga jisə muud á gwoonɔŋ jáŋ.» ⁷⁰ Pyêr mú nyingə kílyə. Kú bwey ná, buud bwá á bə cínɔŋg wá, bwá mú nyingə ci ná Pyêr ná: «Jisə búbálé ná wo jisə muud á gwoonɔŋ jáŋ, nəcé wo jisə námə múúd á Galilé.» ⁷¹ Pyêr mú kílyə nyə ná məma ŋkaanə, nyə ná: «ŋkí má bwiing ijóó, ŋkwaal nə mə. Mə ampúyé múúd bí ngə ci éne.» ⁷² Cé nə cé, ngwúm kúwó mú kwáág ja ábɛ́. Pyêr mú táduga sá Yésus nyə á fwo ci nyə yí ná: «ŋgwúm kúwó kú fwo kwáág ja ábɛ́, wo e kílyə mə ija ílól.» A mú cwál nə yə.

15

Yésus təl kəəduw wə Pilát

(Mat 27.1-2, 11-31; Luk 23.1-5, 13-25; Yuá 18.28-19.16)

¹ Mán məlám, ná námə mpámán mpámán, milúlúú myâ ofada, nə ocúmbá buud wá loom, nə *Oyígali ó mácɛɛ nə *Gwoonɔŋ ósémbye ó mílású wâ Zembî bwá mú sɛɛngya ná bwá zə sámb lású má Yésus. Bwá mú wóolə Yésus məŋkəda, kə cwámbulə Pilát. ² Ntɔ́ Pilát mú jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwú *Oyúden?» Yésus mú bɛ́sa ná nyə ná: «Wo mə ci óni.» ³ Milúlúú myâ ofada mí mú ngə bul búgə

Yésus lósú. ⁴ Pilát mú nyingə jí nyə ná: «Fwog dág bímbí mílású bwə ngə búgə wo myá. Ná wo abəsáyé?» ⁵ Yésus kú bəsa tə ciyá. Pilát mú káam.

⁶ Pilát nyə á du bə ná, ja jəsh zāŋ nyísá yí, a bíd mbwug ngwúd, wəŋŋ ləom í ámə gwáamb nyə yí. ⁷ Í á ka bə, ngwól múúd nə jíná ná Barábas bəŋŋ bóól búúd bwə á sá ná buud bwə sáág mĩŋgáádá nə ijwú, bwə gwú múúd cínəŋ, bwə mú ka kə mĩmbwugud. ⁸ Ntə, áncuncuma buud mú bád mbəŋ í du kə mpáanzə mílású yí, kə jí Pilát nə nyə sáág bwo sá nyə du bwey sá nə ŋkəndí yí. ⁹ Pilát mú jí bwo ná: «Ye bí má jí ná mə bídúg bí Njwú Oyúden?» ¹⁰ Nyə á ci ntə nəcə nyə á bwey mpu ná milúlúú myá ofada mí ngə kusha nə Yésus zhíŋád. ¹¹ Ja Pilát má jí bwo ntəni yí, milúlúú myá ofada mí má shwúguli ləom ná Pilát bídúg Barábas. ¹² Pilát mú kwo jí bwo ná: «Ká mə sáág nyəŋŋ bí ngə jəw ná Njwú Oyúden yé ntədəlé?» ¹³ Bwə mú nyingə kām gwóŋ-gwóŋ ná: «Bwambuləg nyə kwolós dí!» ¹⁴ Pilát mú jí ná: «Dáyé bəw á mə sá yí?» Bwə mú kwo kām gwóŋ ná: «Bwambuləg nyə kwolós dí!» ¹⁵ Nda Pilát nyə á cəel cweel ləom mpimbə ná, nyə mú bíd bwo Barábas. Nyə lwām búúd ná bwə fyámúsəg Yésus milwón. Nyə mú yə bwo Yésus ná bwə kəg bwambulə nyə kwolós dí.

¹⁶ Ozimbi bwə mú kə nə Yésus luŋ má Pilát dí cwú. Bwə mú sɛŋŋ ózimbi bəsh cínəŋ. ¹⁷ Bwə mú bwéed nyə káándá íci atití. Bwə nyə kwoolú ibiin-biin, lwə *túm gúma, jil nyə lúúd. ¹⁸ Bwə mú ngə bəda nyə məbədə mə cóogá ná: «Yé Njwú Oyúden, sə ngə báag nə wo.» ¹⁹ Bwə mú nyífə nyə mbwu lúúd, sɛy nyə məntənd, bwə ngə kúd məbwón shí nyədí mpwómbúd nda bwə ngə yə nyə gúma. ²⁰ Ja bwə má shín cágula nyə ntəni yí, bwə mú yil nyə káándá íci atití, bwéed nyə mikáándá myé, bwə mú kə nə nyə, kálə bwambulə nyə kwolós dí.

Bwə bwambulə Yésus kwolós dí

(Mat 27.32-44; Luk 23.26-43; Yuá 19.16-24)

²¹ Bwə ngə kə ntəni, bwə mú bwəma nə ngwól múúd ngə wú ífambá, Shímun, muud á Sirên, sósŋgá mə Aləgəzándrə bá Rúfus. Bwə mú yímbuli nyə ná nyə ŋkényug Yésus kwolós. ²² Bwə mú ngə kə nə Yésus kə jé kúl bwə du jəw ná Golgota yí. Jíná dəŋŋ í ká nə «kúl á bwundú lúu». ²³ Bwə mú nyə yə nyə wáan falá nə mĩr* ná a ŋgúləg, a mú ban. ²⁴ Bwə mú bwambulə nyə kwolós dí, bwə mú wusə mpaambə ná bwə kawula mikáándá myé, muud yəsh á gwoong jáŋ bə nə kəw. ²⁵ Bwə á bwambulə nyə kwolós dí, jwəw í mú məbaan ibuu mā mpúmán mpúmán. ²⁶ Bwə á cilə cwoomb bwə á gwú nyə nə ndí yí nyədí kwolós dí ná «Njwú *Oyúden wə éga». ²⁷ Bwə á bwambulə nyə kwolós dí, bəŋŋ izhiləŋgaaná íbá, jíga jé kwolós dí Yésus dí mbwə məncwúm, jíga jéd nyədí mbwə məkósól. ²⁸ †[Micilyá mí Kálad Zembí mí á bwəma ná: «Bwə á lə nyə gwoong izhiləŋgaanəd.»]

²⁹ Buud bwə mú ngə lə cínəŋ, bwə ngə lwíy nyə, bwə ngə sagusə milúu nə mazhwámá. Bwə nə né ná: «Ná wo wə éga! Wo muud jí nə ŋkul búgə *Mpáanzə Zembí ná ndeé wo kwo sá njí mwóŋ máləól shumálə nyúl yé, ³⁰ cəgug woméfwó, shulág, wú kwolós níid». ³¹ Milúlúú myá ofada nə *Oyíguli s məcɛɛ bwə mú námə ngə cágula nyə, bwə ngə ci bwámé nə bwámé ná: «Nyə á du cəg buud oshús, njí a káad cəgula nyáméfwó. ³² Yé *Kříst Njwú-buud á *Izəwəyél!

15:9 Mat 27.11 **15:11** Mis 3.13-14 **15:15** 10.34 **15:17** Luk 23.11 **15:18** Mat 27.11 **15:19** 14.65 **15:21** Rom 16.13 * **15:23** mĩr: Nyə á bə mósól mākúl má lí bwə á du sá bóól ólabinda nə mĩl mĩmyudú nə ndí yí. Wo é kwey fɛ́l-fɛ́l yé ŋkəw á ofɛ́l-fɛ́l í ciyá dí. **15:24** Sòm 22.19 **15:26** Mat 27.11 **15:27** Iza 53.12 † **15:28** Mĩl micilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íni. **15:29** Sòm 22.8; 109.25 **15:29** 14.58 **15:32** Mat 27.11

shulag shí kíkídiga, sá dágúg ná, sá ka *búgula wo». Tεεm bæ búúd bánónj bwá á bæ íkwolós dí wá, bwá á nga námá lwíy nyá.

Shwiy mæ Yésus

(Mat 27.45-56; Luk 23.44-49; Yuá 19.28-30)

³³ Yídúgá í á ka shila shí nyésh ná nkwed, tééd tólóg dí ka wóós mawéla malóól mâ mpwó-kugú. ³⁴ Mawéla malóól dí, Yésus músæ kím ná nkulú ná: «Eli, Eli, *lemá sabakutáni?*» Ntó má ké ná: «Zembí waam, Zembí waam, wó myaas mæ ná jì?» ³⁵ Ja bóól búúd bwá á bæ cínong wá bwá á gwág ntó yí, bwá ná: «Gwágá, a nga jôw Eli.» ³⁶ Ngwól múúd mú tí kúlá, ka nwa eponzh, juwo málwag má ábityenzhá dí, a feen shwóg lá lííd. A mú kænd ná Yésus ngúlug. Nyá ná: «Bwándúgá! shé fwógá ná dóg jini, nkí Eli nyá é zæ shul nyá shí.» ³⁷ Yésus mú ntâg kím ná nkulú, a mú jímal. ³⁸ Seegya ná mæmá *sanda í á ðu kalawo *Mpáánzá Zembí yí í mú sæl tátám ná cån wú gwôw wóós shí. ³⁹ Lúlúú ízimbi í á bæ Yésus dí shwóg yí mú dóg mbii Yésus nyá á jímal yí, nyá ná: «Bábálé, muud éga nyá á bæ *Mwân má Zembí.» ⁴⁰ Bóólúgá búdá bwá á bæ cínong bwá tál shwóg-shwóg ka ðu dóg. Mariya á Magudála, næ Mariya nyooŋgá má Yózes bá Zhâk á ntombú, zæ kœel Salúma, bwá á bæ gwoong búdá jooŋg dí. ⁴¹ Budá bœœŋgá bwá á ðu sêy næ Yésus ja nyá á bæ Galilé yí. Bóólúgá búdá nkí bulya bænónj bwá á bád zæ Yurúsælem wá, bwá á bæ námá cínong.

Bwá ké ðul Yésus

(Mat 27.57-61; Luk 23.50-56; Yuá 19.38-42)

⁴²⁻⁴³ Ngwól múúd næ jíná ná Yóseb, muud á Arimaté, nyá á bæ námá gwoong mílúlúú myá lœœm dí. Nyá á ðu bwánd Faan má Zembí. Jwôw ðœœŋgá, kugú í mú nga bii shí, baan bwá ðu kwisha isá yâ Sábæ† yí, Yóseb wœœŋgá mú kœ nœ inkáŋ wá Pilât, kœ gwáám bœmbœ mæ Yésus.

⁴⁴ Njî Pilât nyá á gwág ná Yésus má læelá yœ yí, a mú bul bî. A mú jôw lúlúú ízimbi, zæ wámbulœ nkí Yésus má nwa bwey yœ. ⁴⁵ Ja á má shîn gwág mpœsá má lúlúú ízimbi yí, a mú magulœ ná Yóseb kág nwa mbimbœ. ⁴⁶ Yóseb mú kœ kusœ ndœmbó áfufumá, nyá kœ shul mbimbœ shí, wóœlœ wo ndœmbó wœœŋgád, kœ ðul shwôŋ dí. Bwá á lúmæ shwon nyœœŋgá fifim mákwóógád. A mú bîŋgal mœma kwóógá, juwal shwon. ⁴⁷ Mariya á Magudála bá Mariya nyœœŋgá mæ Zhâk, bwá mú nga mpu dóg kúl bwá á ðul nyá yí.

16

Yésus má gwûm

(Mat 28.1-8; Luk 24.1-11; Yuá 20.1-2)

¹ Ja Sábæad má shîn yí, mpwó-kugú shí, Mariya á Magudála, næ Salúma, næ Mariya nyœœŋgá má Zhâk, bwá mú kœ kusœ ôlabínda ná bwá bá kœ gwáágulœ mbimbœ mæ Yésus. ² Ná ndœé, jwôw shwéndœ má ðu tééd yí, bwá mú kœ wóós shwon dí ná námá mpámán mpámán, lúú jwôw í ngœ kúnœw cœwíl. ³ Bwá mú ngœ jî bwámé nœ bwámé ná: «Zæ nyá é kœ bîŋgal shé kwóógá ðúsá shwon dí yí?» ⁴ Bwá ka bân mísh, bwá mú dóg mœma kwóógá nî í mbwúg koogá. ⁵ Bwá mú nyíi shwon dí, kœ kwey wúl shwanzá í njúl njínjilí, kóœmb á mbwœ mœncwûm, nyá nœ mikáándá mí áfufumá. Bwá mú bul gwág ifwaas. ⁶ Shwanzá nî mú cî nœ

15:33 Amo 8.9 **15:34** Sôm 22.1 **15:36** Sôm 69.22 **15:38** MmN 26.31; Heb 10.19-20 **15:39**

1.1; 3.11; 14.61; Mat 27.54 **15:40** Luk 8.1-3 † **15:42-43** Jwôw lu Sábæad í á ðu bæ, tééd mpwó-kugú shí á jwôw lá fláadê, kœ jœ kugá á súsæadê. Oyûden bwá á shígê ðu sêy jwôw ðœœŋgád. **16:6** 8.31

bwo ná: «Kúgá fúnda! Bí ngə sɔ́ Yésus, muud á Nazarêt bwá á bwambulə kwolós dí yé! A cúgə wa, a má gwúm. Dugá kúl bwá á bwíg nyə yí. ⁷ Nə ndéé, lɛɛlɛgá kə, kə jaaw *ompwín bé nə Pyêr ná a má kə shwóg, kə bwánd bí Galilê. Nún wá bínón bí é dúgya yé, námá nda nyə á bwiing bí ná.» ⁸ Ntó, bwá mú wɛɛnzɔ́ wú shwon dí bwá ngə lilya, milám kú bə ná shɛɛ; í mú sá ná bwá nda jaaw tɔ́ muud.

Yésus mə lwóyá nyúul

⁹ * [Yésus nyə á gwúm mpámán mpámán a jwôw lú shwénde. Nyə á ka tééd lwóya nyúul wá Mariya á Magúdála, mudá nyə á yíl məjamb zangbá yé. ¹⁰ Mudá wɔ́ɔngá mú kə jaaw buud ɔ́ gwoong ɔ́ Yésus sá jɔ́ɔngá, nəcé bwá á bə nə məɛy mílámúd, bwá ka ngə jii. ¹¹ A mú ka jaaw bwo ná Yésus má gwúm, nyə shí námá dúg nyə nə mísh mé. Nji, nyə á tɛɛm jaaw bwo ntó, bwá á shígé magulə.

¹² Mpəsə na, bɔ́ɔl ɔ́mpwín bé ɔ́bá, bwá ngə kə bwá dí kwáádá, nyə mú lwóya bwo nyúul nyé wúl mbií shús. ¹³ Buud obá bɔ́ɔngá bwá mú nyingə nə mpəsə, kə jaaw bɔ́ɔngá ɔ́mpwín bwá á lúgə Yurúsəlem wá, bāŋ námá nji məshwán.

¹⁴ Gúl ja shús, Yésus mú nyingə lwóya nyúul nyé ɔ́mpwín wúm nə ngwúd dí, bwá ngə də. Cínong a mú jum bwo nəcé bwá á shígé *magulə kɛɛl búúd bwá á jaaw bwo ná a má gwúm shwon dí yí. Bwá á bə ŋkí lal mílám. ¹⁵ Nə ndéé, a mú ci nə bwo ná: «Kəgá shí ga nyêsh, bi kəg cúnda Jɔ́ɔ Kéel, muud yêsh gwágúg.

¹⁶ Nyɔ́ɔng mə bá kú búgula yé, nyə bá bwəma nə intágúli yā kandəgə. ¹⁷ Ntó, bɔ́ɔng bwá bá búgula wá, bwá bá də sá *məshimbá: bwá bá də yíl búúd məjamb jíná dáámud, bwá lás mákál məshús, ¹⁸ bwá bii ónywá nə məbwə. Ŋkí bwá dá gwoog, sá kú sá bwo. Bwá kɛɛl mimbəl məbwə, mimbəl myɔ́ɔngá mí yāl.»

Yésus mə kə gwôw

¹⁹ Ja Yésus má shín lás nə bwo ntúni yí, a mú ŋkâŋ kə gwôw, kə ji mbwə mənɔ́wúm mə Zembî dí. ²⁰ Nə ndéé, *ompwín bé bwá mú nyingə, kə ngə cúnda Jɔ́ɔ Kéel ikúl byêsh. Cwamba Yésus nyə á də yə bwo ŋkul ísɛy byánúd. A lwágulə ná minjígulá myán mí á bə tútəlí nəcé bwá á də sá məshimbá.]

Jɔɔ Kéel Lúkas nyə á cilə yí Isà í dúgyá nɔ Jɔɔ Kéel Lúkas nyə á cilə yí

Lúkas nyə á cilə Tyofil kálad éga. Njii, tɛɛm bə ntó, nyə á cilə Jɔɔ Kéel shú buud bwə á shígé bə mímbyágá mí Oyúden wá, bɔɔng bwə á dɔ lás Gurêk wá. A ngə fɛel bwo iciyá bisá nɔ nkul yáág bwo gwágúla dí yí, nɔ isà í dúgyá nɔ ijám nɔ ijag í Oyúden yí. Lúkas ngə lwó cug múud mɔ Yésus.

Nyə á bɛ icé ilóol wa Jɔɔ Kéel égaád námá nda Matiyó bá Márkus.

(1) Sáal mɔ Yuánes Nduu-buud (3.1-20), bɛ nɔ nduwán mɔ Yésus, nɔ mɔbwəbúlán nyə á bwəma nɔ ndí má (3.21-4.13).

(2) Cug mɔ Yésus nɔ sáal nyə á sá Galilè yí (4.14-9.50).

(3) Njɔɔnd Yésus nyə á kyey kálə Yurúsalem yí (9.51-19.28), nɔ sósólúgá nyə á sá wu yí (19.29-21.38), kə kumə shwiy nyə á yə yí nɔ gwúmúla nyə á gwúm shwon dí yí (22-24).

Sá bí nɔ nkul ci ná lúú ciyá á kálad wúsə 19.10: «Mwán mɔ Múud nyə á zə sɔ bɔɔng bwə á jimb wá, zə cug bwo.» Zembí mɔ mpú ná buud bəsh bwə ngə cugə kú nɔ nyə wá básə njimbúla. Gwə wə nyə á nti Yésus-Krist yí, ná a zág cug bɔɔng bəsh bwə é lág nyə wá. Yésus mɔ dɔ bul julə búud bwə ngə bwəma nɔ mpyón wá, nda: osól ɔ mísəm, ikákágə, mimbúbúwá, mimbəl nɔ ojínə ɔ búud.

Matéédulé mɔ cilyá

¹ Yé Tyofil lwám múud, zhwoɔg buud bwə á mɔ ngə she cilə nkúmba lân á isà í á sɔy wa sádí yí. ² Bwə á ngə jaaw isà námá nda búud bwə á dúg byo tééd matéédulé wá bwə á bwiing sá ná. Buud bɔɔngú wə bwə ngə sá iséy í bwiingúla mílású mí Zembí. ³ Ná ndéé mɔ mɔ ka námá kwey ná mɔ jálá nɔ cilə wo isà byɔɔngú téégyá nda í á ngə sɔy ná. Mə zə cilə nɔ mɔ mɔ fwo mpu wámbulə súsúsá jəsh tééd matéédulé. ⁴ Mə jii ná wo mpúg ná minjígúla wó á nwa myá mí balé bə búbalé.

Yuánes Nduu-buud mɔ bá byél

⁵ Ngwól fada nyə á bə ná Zakarí ja Herod nyə á bə njwú-buud á Yudéa yí. Fada wɔɔngú bənɔn Abiya wə bwə á bə ján gwoɔng. Mudá yé nyə á bə ná Ilisabet, a njúl shilə bag ɔ Arɔɔn. ⁶ Bəsh obá nɔ mudúm nɔ mudá bwə á bə otátəlɔ ɔ búud mísh mɔ Zembí dí, bwə dúgə mpu sá Zembí mɔgwág, dɔ bɛ isá byəsh Cwámba ngə ci ná í bág yí nɔ mɔcɛɛ mé məsh mbií á kú nɔ sá á jumág. ⁷ Njɔɔ bwə áshígé bə nɔ mwán nɔcɛ Ilisabet nyə á bə kundú, bəsh obá bwə á bə ntág bwə mɔ icwúcwúul.

⁸ Dúlúgá jwəw di í, Zakarí nyə á ngə sá iséy í fada byé nda í á bə jwanga á gwoɔng ján ná. ⁹ Ofada bwə á dɔ wusə mpaambá ná bwə fəesh nyɔɔng kág nyí *Mpáánzə Zembí yé. Bwə á ka námá wusə jini jaá, mpaambá mɔ fəesh Zakarí ná nyə wə kág nyí kə jígal *cáá. ¹⁰ Wəla lɔ jígálúla cáá nɔ di, buud ɔ kúl búud bəsh bwə á bə tón bwə ngə jəgula nɔ Zembí ¹¹ Ngwól *əngəles mɔ Yawé mɔ zə lwóya nyúul wə Zakarí, zə tɔw nyə ngɛɛ mbwə mɔncwúm, *alatâr bwə dɔ jígal cáá yé dí koogú. ¹² Mitádúgá mí á búbulə Zakarí lúud nɔ dúgúla nyə á dúg əngəles yí, a mɔ bul bə nɔ ifwaas. ¹³ Njɔɔ, əngəles mɔ ci nɔ nyə ná: «Zakarí, kú bɛɛg fúnda, nɔcɛ Zembí mɔ nwa mɔjəgula mwó. Mudá woó mɔ bá byá wo mwámudúm,

wo bá gwiid nyə ná Yuánes. ¹⁴ Wo bá bul kɔəs nə məshusəg, ncúlyá buud bwá bá námá bə nə məshusəg nə byélələ mwân wɔɔŋg mə bá byél yí. ¹⁵ Nəcə á bá bə fwámé múúd mɪsh mə Zembí dí. Nyə abúlél bwelél ŋgul málwəg kú ŋgul gúl sá ányinyaanə. A bá bwey bə lwándúlá nə Nkɛŋkɛ Shíshim a njúl ná mwɔ mə nyóŋgúd. ¹⁶ A bá námá sá nə bóól búúd wá bag ɔ *Izarəyél bwə nyíngəg zə wə Zembí wāŋ Yawé. ¹⁷ A bá zə nə lāŋ mə Zembí nə *shíshim nə ŋkul Eli nyə á bə nə ndí yí. A bá zə sá ŋkwambulə mpádúgá osóŋgú bə́nɔŋ bwān. A bá námá sá nə bɔɔŋg bwá á dɛ bə nə málwə wá bwá céndúg kú njɔɔnd, bwá bə nə fəg á otútəlɪ ɔ búúd. Ntɔ, a bá kwəməsa Cwámba kúl búúd í njúl nyə fwámé kwéeshá. ¹⁸ Zakarí mú ci nə ɛŋgəles ná: «Mə músə cwúcwúúl, mudá waamá mə námá jaas; mə e bá wámbulə sá wó ŋgə ci ní ntədélɛ?» ¹⁹ ɛŋgəles mú bɛsa nə nyə ná: «Mə wá Gabryél, mə ji mɪsh mə Zembí dí, mə ŋgə sɛy nə nyə. Nyə ámə nti mə ná mə zəg ləsha nə wo, zə jaaw wo jɔjɔ mákál mənɪ. ²⁰ Nji, nda wó mə ka bə kú *magulə íciyá byām ná, wo é bə fifi. Wo bá ji kú lās kə wósɔ jwɔw ísá mə ámə zə jaaw wo íni í bá bwəma yí. Nəcə byáá í bá bwəma dáj wəlad.»

²¹ Í á bə na, kúl búúd jāŋ í ŋgə bwánd Zakarí. Buud bwə mú ŋgə káam ná a mə bul bwey nūŋ Mpáánzə Zembí dí cwú.

²² Ja Zakarí nyə á ka cúwo tóon yí, nyə á bə kú ná nə ŋkul mə ləsha nə buud. Bwə mú mpu ná a shí dág gúl sá nūŋ fúm á ci dí. Nyə á ŋgə fufə nji məbwə. Nyə á shwal bə fifi. ²³ Ja nyə á shínal mé mwôw mə ísɛy yá Mpáánzə Zembí yí, nyə á ka nyíngə kə bwádí.

²⁴ Fwála mú cɔ, mudá yé Ilisabet músə bə nə bum. A mú shwaaw tɔŋ onkwond otóon kú lwóya nyúul, a ŋgə ci ná: ²⁵ «Sá Cwámba mə sá mə wə ga. A mə nti mɪsh mé mádí zə yíl mə shwón mə á bə nə ndí búúd bām dí yí.»

Yésus mə bá byél

²⁶ Ja bum mə wósɔ Ilisabet ŋkwoond saman dí yí, Zembí mú kənd *ɛŋgəles Gabryél ŋgwála á Galilé bwá dɛ jɔw ná Nazarét yí. ²⁷ Nyə á kənd nyə ná a kág ləsha nə ncwíyɛ sás lá múdá í á bə wu ná Mariya yí. Sás dɔɔŋg í á bə nə cɛɛlá bá nə Yóseb, muud á bag ɔ *Dávid. ²⁸ ɛŋgəles mú nyíi Mariya njɔw ci nə nyə ná: «Mə báág nə wo, Yawé ji nə wo, a mə sá mpaam nə jɔ lām.» ²⁹ Iciyá íni í mú sá Mariya mítádúgá búbulə lúúd. A mú ŋgə ji láməd nə wāŋ mbií məbədá í kə nə ji. ³⁰ ɛŋgəles mú ci nə nyə ná: «Mariya, kú bɛeg fúndə. Nəcə wo mə bwəma nə ocúncésh ɔ Zembí. ³¹ Dugí, wo zə bə nə bum, wo bá byá mwámudúm, wo gwiid nyə ná Yésus. ³² A bá bə fwámé múúd. Bwá bá dɛ jɔw nyə ná *Mwān mə Zembí a gwów-gwôw. Zembí wúsú Yawé mə bá yə nyə ijwúga í mpáámbé jé Dávid. ³³ A bá jwú nə bag ɔ *Yákwb kandugə á kandugə, ijwúga byé í abúlél bə nə məshínə.» ³⁴ Mariya mú ci nə ɛŋgəles ná: «jāŋ í bá bə ntədélɛ, mɛ kú fwo mpu múdúm?» ³⁵ ɛŋgəles mú bɛsa nə nyə nə «ŋkɛŋkɛ Shíshim mə bá zə wódí, ŋkul mə Zembí a gwów-gwôw í mú búdal wo nda gúgúwá í dɛ búdal múúd ná. Gwə wə í bá sá nə mwān wó bá byá yé mə bá bə féeshá, bwá dɛ jɔw nyə ná Mwān mə Zembí. ³⁶ Dugí, mbyél wó Ilisabet mə zə bə nə bum ícwúúlúd. A bá námá byá mwámudúm. Nyə muud bwá á dɛ ci ná a ji kundú yé, bum mú nyə ŋkwoond saman dí. ³⁷ Mpug ná sá cúgé nə ŋkul bwelél ntɔ Zembí.» ³⁸ Mariya mú

1:15 Ilh 6.3; OoM 13.4-5; Luk 7.33

Yuá 1.21 **1:18** Mat 17.17; 18.11

7.14; Mat 1.21; Luk 2.21; Mís 4.12

Mat 1.18; Luk 4.18

1:17 Mal 3.1, 23-24 (Bible Segond 4.6); Mat 17.10-13; Mak 9.13;

1:19 Dan 8.16 **1:25** Mat 30.23

1:32 Iza 9.6; 2Sa 7.16; Mat 20.30-31

1:37 Mət 18.14; Mat 19.26; Mak 10.27; Luk 18.27

1:27 Mat 1.16

1:31 Iza

1:35 Dan 7.14

ci ná: «Mə ji sɔɔl məsáal mə Yawé. A sáág mə nda wó mə ci ná.» Engəles mú kyey.

Mariya mə kɔ́ dág Ilísabet

³⁹ Námə fwála dɔɔŋgú di, Mariya mú ŋwa zhí lɛɛlɛ́lɛ́ kə ŋgwála á kóómb Yudéa jísə mímɔ́bún mímɔ́bún yí. ⁴⁰ A mú kə nyí Zakarí dí njów, bóda Ilísabet. ⁴¹ Ja Ilísabet nyə á gwág məbádá mə Mariya yí, mwân nyə á lugusa nyə mwɔ́ di, Ilísabet músə lwánd nə Nkɛ́ŋkɛ́ Shíshim ná cwóó. ⁴² A mú kím məma ŋkwimbyè, nyə ná: «Wo ji nə ibwádán ntɔ́ bóólúgá búdá bɛ́sh, mwân jí wo mwó dí yé ji námə nə ibwádán. ⁴³ Jí í mpú sá nə nyɔɔŋgú mə Cwámɔ́ba waamə zág mádí yí. ⁴⁴ Nacé dɔ́gí, nji málwə mām mə áma gwág məbádá mwɔ́ yí, mwân nyə áma lugusa mə nə məshusug mwó di. ⁴⁵ Wɛɛ mə jəla, wɛɛ muud mə *búgula nə sá jəsh Cwámɔ́ba mə sá nə bwə jááwug wo yí í é bwəma yé.»

Mariya mə ságúsə Zembí

⁴⁶ Mariya mú ci ná:

Zembí waam, wo ji məma Zembí.

⁴⁷ Shíshim wām í ŋgə kɔos nə məshusug nacé cugye waamə Zembí.

⁴⁸ Nacé a mə bále nti míš dág zhizhe lwaá dé ámuɔ́da.

Haaw! Tééd fwála gaád buud wá ikala byəsh bwə bá dɔ́ ci ná: «mɛɛ mə jəla».

⁴⁹ Nacé Zembí á ŋkul nyəsh mə sá mə məma ísə.

Jínə dé dúsə nə gúmə ntɔ́ sá jəsh.

⁵⁰ Lām məcəy yé wúsə nə bagə

shú búúd bwə ŋwá nyə nə fúndúgú wá kə wóós íkala ikala.

⁵¹ A mə lwóya ŋkúl nyé.

A mə sá nə buud bwə dɔ́ ŋkɛ́ny mánýúúl wá bwə címagú.

⁵² A mə yíl íŋkácid í búúd íjiya í ící byáŋúɔ́d wusə shí, a bân ózhizhe ɔ́ búúd gwɔ́w.

⁵³ Buud bwə á bə nə məfúfə wá, a mə yə bwo zhwog tɔ́m a nyíŋg búúd ɔ́ tɔ́m məbwə ocwúɔ́.

⁵⁴ A mə zə kwiid bag ɔ́ sɔɔl məsáal yé *Izəryél, a mə téduga lām məcəy yé,

⁵⁵ nda nyə á kaag impáámɔ́bɛ́ bísú

shú mə *Abərahám bənɔ́ŋ mpwɔ́ŋ buud nyé kandugə á kandugə ná.

⁵⁶ Mariya bá Ilísabet bwə á já je bə ŋŋkwoond olóɔ́l nə ndéé Mariya músə nyíŋgə kə bwádí.

Byélé mə Yuánes Nduu-buud

⁵⁷ Wəla lu byeyí í á ka wóós Ilísabet. A mú byá mwámudúm. ⁵⁸ Nə buud bənɔ́ŋ bwə á bə ján ban wá, nə mímbyél myé bwə mú gwág ná Yawé mə bul gwág nyə cey lámúɔ́. Bənɔ́ŋ bwə mú ka zə taag.

⁵⁹ Jwɔ́w mwân nyə a wóós mwɔ́w mwɔ́mb yí, bwə mú zə ná bwə zə sá nyə ábɛ́wáág. Bwə mú cɛɛl gwiid nyə ná Zakarí nda sóŋgú. ⁶⁰ Nji nyɔɔŋgú mú ci ná: «Mbô! Jínə dé wə Yuánes.» ⁶¹ Bwə mú ci nə nyə ná: «Muud ŋgwúd nə ŋgwúd cugé nə jínə lé Yuánes njów búúd wún wəsh di.» ⁶² Bwə mú dɔ́ ləsha nə sóŋgú mwân dɔ́ fufə nji məbwə jílə nyə jínə á cɛ́l gwiid mwân yí. ⁶³ Sóŋgú mwân

mú gwaám̃b ná bwá yág nyə kwóógú ná a zág cilə cínəŋg. A mú cilə ná: «Jíná dé wə Yuánes.» Buud bēsh bwá mú bul káam. ⁶⁴ Seegya ntāg ná Zakarī mpu má bāŋ, jūm mú nyə fuli ná a je lás. A mú shwal bān kál ngə yə Zembī məshwúmb. ⁶⁵ Buud ó bāŋ bē bwá mú bə nə fúndúgú. Ná ndeé buud bwá mú ngə bwiŋŋ lāŋ á isá í á s̄y íni shí Yudeá á mimbūŋ nyēsh. ⁶⁶ Buud bēsh bwá á gwág lāŋ wəŋŋ wə bwá á bə kú bwelə yīl lām cínəŋg. Bwá mú dū jī ná: «Múmwān jəŋŋ í bá bə jē? Bábálé, ŋkul má Yawé í á ngə nyīn cug mə mwān wəŋŋgád.»

Zakarī mə cúndə cúndə mə Zembī

⁶⁷ Mwān sósŋgú yé Zakarī mú lwānd nə Ŋkəŋkə Shíshim ná cwós, a mú cúnda cúndə mə Zembī, nyə ná:

⁶⁸ Gúmə nə Yawé, Zembī á *Izəyél

nəcé a mə kwiid kúl búúd jé, yīl bwo mənyámád.

⁶⁹ A mə wéeshūli sá ŋkácid cūgye
mpwəŋ buud mə sós məsáal yé *Dávid dī.

⁷⁰ Nyə a shí bwey dū jaaw kéel dəŋgú,
*buud ɔ mícúndə bē nyə á fēesh yág wá dū jaaw.

⁷¹ Nyə á kaag ná a bá zə yīl sá mənyámá mə mízhízhíŋ mísúd,
a yīl sá məbwə mə bəŋŋ bwə ngə mpii sá wád.

⁷² A mə lwágulə ná a jī nə lām mácey nə odā;
a mə téduga sɔ nyə á sá nə bwo yí.

⁷³ Nəcé nyə á kēen bábálé nə Dā *Abraham ná í bá bə ná

⁷⁴ á ká shīn yīl sá məbwə mə búúd bwə ngə lúmbūli nə sá wá dī,
sá mə bá dū yə nyə gúmə kú nə ifwaas,

⁷⁵ sá ngə lwóya ná sá búse buud bē,
sá ngə cugə tátəlí nyádí míshúd,
ngə cugə nda búúd ɔ kúl jé bwə jálá nə cugə ná,
sə bə ntó mwōw mə cug məsú mēsh.

⁷⁶ Múmwān, bwə bá dū jōw wo ná *muud micúndə mə Zembī á gwōw-gwōw.
Nəcé wo bá kə Cwám̃ba shwóg, kə kwambulə nyə zhií

⁷⁷ kúl búúd jé í mpúg ná a ngə zə ná a zə cug bwo,
juu bwo nə *misəm myāŋ.

⁷⁸ Zembī wúsú jī bul bə nə lām mácey.
A mə ntí sá məŋkenya mə ngə zhu gwōw
nda məŋŋ mə jwōw ja í dū cúwo yí,

⁷⁹ mə zág kwan bəŋŋ bwə ngə cugə yídúgú shwiy dí wá,
mə zág sá ná sá cūgəgí ná shee.

⁸⁰ Mwān nyə á ka námə ngə wíy, *shíshim yé ngə ŋwa ŋkul. Nyə á dū jī məshí
mə shwéeshá nə ndeé kə wós jwōw nyə á kə lwóya nyúul kúl búúd jé dí yí.

2

Byélé mə Yésus

¹ Í á zə bə mōní mwōw dī, *Káázəl Ogust nyə á cilə ná buud ɔ shí mishwun
bēsh bwə kág cilya ílāŋ dī. ² Ílāŋ bwelélə s̄y wə cí. Í á bə Kirínus njúl ngwām̃na
á faan lú Sirí. ³ Ntós buud bēsh bwə á ka kə ngə cilya, muud kə ngwála í dúgyá

1:68 Sóm 41.13; 72.18; 111.9; Luk 4.18-21; 7.16; 19.44 **1:69** Sóm 132.17; Mat 20.30-31 **1:70** Rom 1.2; Iza 9.1-6; Msh 5.1-3 **1:71** Sóm 106.10 **1:72** Sóm 106.45; 105.8-9; Ləv 26.42 **1:73** Mə 22.16-18 **1:74** Tit 2.12, 14 **1:76** Mal 3.1; Mat 11.10; Mak 1.2; Luk 7.27 **1:77** Zhe 31.34 **1:78** MmN 34.6; Iza 60.1-2 **1:79** Iza 9.1, 5; 42.6-7; Mat 4.16

nə beend jé yíid. ⁴ Yóseb mú námá tí Nazarêt faan lú Galilê, bád kə Betulehem, ngwála mə *Dávid faan lú Yudéa, nəcé nyə á bə mwân á njów búúd mə Dávid. ⁵ Nyə á ngə kə ilân dí, bá Mariya, mudá í á bə ná bá bwá zə béya yé, Mariya wəɔɔŋg njúl nə bum.

⁶ Í á ka bə, bwə njúl nŋŋ, fwála lə byeyí mú wósos Mariya. ⁷ A mú byá mwân yé acumbá, mwámudŋm. A mú wá nyə bwámád a bwɔ́g nyə kúl bwá á də wá itow idəw ná í dŋg də yí, nəcé bwá áshígé bə nə bwágə njów ɔ́jɔŋ.

Obaagula ɔ́ itow bwá dŋg wáéŋgales

⁸ Obaagula ɔ́ itow bwá á bə shí nyəɔŋgád bwá ngó ji mifum tóón ibugád ngə baagula itow byán. ⁹ Ngwól *éŋgales mə Yawé mú zə wósos bwo na, məŋkənwə mə Cwámba mə mú lyɛ bwo nə məŋkenya ná kesh. Ifwaas í mŋsə jág bií bwo. ¹⁰ Nji, éŋgales mú ci nə bwo ná: «Kúgá fúnda, nəcé mə ngə zə bí nə ɔ́jɔ kél í é sá kúl búúd jəsh məma məshusug yí. ¹¹ Cugye mə byél bí mŋús ngwála mə *Dávid. Nyə wá *Krist Cwámba. ¹² Bi é yag nyə nə məyiigyé mága: bi é kwey kákény í mbwúg bwámád kúl bwá də wá itow idəw ná í dŋg də yí.»

¹³ Seegya ná kúdə zhwog wəéŋgales wá gwów bwá mú zə kwey nyíni bwá ngó yə Zembí gŋmá səsad ná:

¹⁴ Zembí bág nə gŋmá jon á gwów-gwówád;
wa shí, buud Zembí mə gwág nywa wá bwá cŋgə ná shɛɛ.

¹⁵ Í mú zə bə ná, ja wəéŋgales bwá mə béégya nə bwo kə jon dí yí, obaagula ɔ́ itow bwá mú ci bwámé nə bwámé ná: «Sə kágá Betulehem kə dŋg sá í mə sŋy Zembí mə sá ná sə mpúg ga.» ¹⁶ Bwá mú ngə kə ná cá-cá, bwá mú kə kwey Mariya nə Yóseb nə kúkény í mbwúg kúl bwá də wá itow idəw ná í dŋg də yí. ¹⁷ Ja bwá mə dŋg nyə yí, bwá mú bwiing sá éŋgales nyə ámə jaaw bwo shú mə mŋmwán ɔ́ɔŋg yí. ¹⁸ Buud bəsh bwá á ngə gwág bwo wá bwá á ngə bul káam sá bwá á ngə bwiing yí. ¹⁹ Mariya nyə nyə á baagula isá byəɔŋg lámúd, a ngə bigas byo. ²⁰ Nə ndɛɛ obaagula ɔ́ itow bwá mú nyiingə bwá ngó yə Zembí gŋmá, ngə yə nyə məshwŋmb nə isá byəsh bwá ámə gwág nə dŋg yí, nəcé í á bə námá nji nda éŋgales nyə á jaaw bwo ná.

Bwá kə nə kúkény Yésus mpáánzə

²¹ Ja jwów lú mwəɔmb í á wósos yí, í mú bə fwála ná bwá sáág mwân ábiwáág. Bwá mú gwiid nyə ná Yésus, jínə éŋgales nyə á jaaw Mariya a kú fwo ŋwa bum yí.

²² Nə ndɛɛ í mú zə bə fwála ná bwá sáág ŋgusa íci Moyíz nyə a ci yí. Bwá mú bád kə nə mwân Yurásəlem kələ lwóya nyə wá Yawé, ²³ námá nda jí cilyá *mbwoomb məcéɛ dí ná, ná: «Mwámudŋm yəsh mə tééd byél yé, bwá kənd nyə koogú ná a bág shú mə Yawé.» ²⁴ Í á jŋi ná bwá kág yána ílŋm í *mátúnuga námá nda jí cilyá nda mbwoomb məcéɛ dí ná, bwá kə nə məwúwo məbá ŋkí icwə í məfəf íbá.

²⁵ Ngwól múúd nyə á də bə Yurásəlem ná Símuyon. Nyə á bə tútəlí muud, nyə a wá lám wá Zembí. Nyə á bə nə Nkəŋkə Shíshim. Nyə á də bwánd muud nyə á bə ná a bá zə səl *Izəryél milám shí yé. ²⁶ Nkəŋkə Shíshim í á lwágulə nyə ntámád nə nyə abúle yə a kú fwo dŋg *Krist Yawé mə bá nti yé. ²⁷ Muud wəɔŋgú Nkəŋkə Shíshim í á sá ná a kág *Lun mə Zembí. Ja óbyəl ɔ́ Yésus bwá á zə nə mwân Lun

ná bwá zá sá nyə nda mbwoomb mácéx í ngə ci ná, ²⁸ nyə á ɲwa mwān nyádi mábwád a mú yə Zembí cúncésh, nyə ná:

²⁹ Mása, jaá ga í músə wo je bíd ná lwaá dwô í yág ná shɛɛ nda wó á ci ná,

³⁰ nəcə mísh mām má má dúg nda wó zə cug sə ná,

³¹ cugúlə wó á kwəməsa ikúl í búúd byəsh í ngə dúg yí.

³² Jísə mənkenya má bá sá ná ikúl íshús í mpúg wo yí, kúl gwô Izurəyél í bág nə gúma yí.

³³ Yésus sóŋgú nə nyooŋgú bwá á ngə káam sá jəsh Símuɲon nyə á ngə ci shú dé dí yí. ³⁴ Símuɲon mú bwádan nə bwo, nyə nə Mariya nyooŋgú mə Yésus ná: «Mwān éga Zembí má ntí nyə ná a zág sá ná zhwog buud ɔ Izurəyél bwá búlag, zhwog buud wəɔl. A bá bə gúl sá má Zembí í bá ntɔ búúd ɲkul yí, sá búúd bwá ábúlɛ magulə yí. ³⁵ A bá zə sá ná zhwog buud mitádúgá myáɲ mí mpúyág. Wɛɛ ntág í, məcɛy má bá nyisuli wo lámúd nda kafwɛɛ.»

³⁶ Ngwól *múúd micúndá á mudá nyə á bə námá cínəŋ ná Ana, a ɲjúl shila mə Fanuél bɛɛnd má Azɛr dí. Mudá wəoŋgú nyə á bə a má bul jaas. Nyə a béya a mú cugə nə ɲgwúm mimbú zəŋgbá. ³⁷ Nyə á ji kúsə kə wóós mimbú məwúm mwəomb nə mĩnɔ. Nyə a shígé dɛ bwelé kə shwóg-shwóg nə Luɲ má Zembí. Nyə á dɛ sá Zembí iséy byé nə mwásə nə bulú a dúgə ci ídāw, dɛ yə Zembí gúma. ³⁸ Nyə á bə námá cínəŋgú ja bwá á bə nə Yésus Luɲ yí, a mú yə Zembí akíba; buud bəsh bwá á ngə bwánd ná Zembí mə bá zə yíl Yurúsəlem mányámád wá, Ana nyə á ngə jaaw lān mə mwān.

³⁹ Ja obyɔl ɔ Yésus bwá á shĩn sá isá byəsh Mácéx má Yawé má ngə ci yí, bwá á ka nyiŋgə kə bwádi ɲgwála Nazarət, faan lɛ Galilé. ⁴⁰ Mwān nyə á ka námá ngə wíy, *shishim yé ngə ɲwa ɲkul, a ɲjúl mpaam má Zembí dí.

Yésus mə nyĩn mpáánzə Zembí a ɲjúl kákágə

⁴¹ Obyɔl ɔ Yésus bwá á dɛ kə zāɲ páska dí Yurúsəlem mbú wəsh. ⁴² Bwá á ka námá kwo bád kə nda fúlú í á bə ná, Yésus ɲjúl mimbú wúm nə mímbá, bwá mú kə nə nyə. ⁴³ Ja zāɲ í á shĩn yí, obyɔl bɛ bwá mú nyiŋgə. Yésus mú lúg Yurúsəlem bwá kú mpu. ⁴⁴ Bwá á ngə táduga ná Yésus bənɔɲ buud ɔ gwooŋg bəsə zhííd. Bwá músə kyey mwásə ncindí. Ná ndéé bwá mú ka zə ngə sɔ nyə mímbýél nə mímbíi myáɲ dí. ⁴⁵ Nda bwá áshígé kwey nyə ná, bwá mú nyiŋgə nə məsɔ́gú kə Yurúsəlem. ⁴⁶ Í á ka zə bə, bwá má sɔ nyə ná sɔ sɔ tāɲ mwəw málɔl, bwá mú kə kwey nyə a ɲjúl tām oyíguli ɔ mácéx *Luɲ má Zembí, a ngə gwágulə bwo, a ngə jí bwo minjígá. ⁴⁷ Buud bəsh bwá á ngə gwág nyə wá bwá á ngə káam fúg nyé nə mampəsá mé. Bwá á ngə káam mbíi á ná fúg dɛ jimb lúúd. ⁴⁸ Ja obyɔl bɛ bwá á dúg nyə yí, bwá á jág bul káam. Nyooŋgú mú ci nə nyə ná: «Mwān waam, jí wó má sá sá ntĩni ní? Wó mpú ná sá shwóoŋgú sá má ngə sɔ wo nə mĩlām gwəw?» ⁴⁹ Nye mú ci nə bwo ná: «Bí ámə ngə sɔ mə nə jí? Bí ampúyé ná má jəlá nə dɛ bə isá í Dá dí?» ⁵⁰ Nji bāɲ bwá áshígé mpu gwág sá nyə á ci nə bwo yí. ⁵¹ Yésus bənɔɲ bwo bwá mú shulə kə Nazarət, a ngə magulə íjwúga byáɲ. Nyooŋgú mú baagulə isá íni byəsh lámúd. ⁵² Yésus nyə á ka ngə wəɔf, fúg ngə kwíduli, mpaam má Zembí ngə kwíduli, a ngə bə jɔ kágə mísh má Zembí nə mísh má búúdud.

3

*Iséy í Yuánes Nduu-buud
(Mat 3.1-17; Mak 1.1-11)*

¹ Í á ka zə bə, ijjwūga í *Káázəl Tiber í má wóós mbū wūm nə tóón dī, Pons Pilāt mú bə ɲgwǝmuna á faan lú Yudeá, Herod nyə Tatarāk* á Galilē, mínyəɲə yé Filíp nə faan lú Ityrē nə Trakonitídí, Lisanayas nə faan lú Abilen. ² Í á bə Hána njúl Ajəláci á ofada, bá Kayíf. Ja jəɲɲə, kéel mə Zembí í á wóós wə Yuánes mwān mə Zakarí a njúl shí a shwéeshád.

³ Nyə á ka zə ɲgə kyey shí nyēsh á fundú ɲgwəɟ Zhurdē, ɲgə cúndə ná: «Céndúgá mitádúgá, bí duwan, Zembí nyə é juu bí nə *misám mín.» ⁴ Í á bə ntó nda jisə cilyá kálaad mə *múúd micúndə Izayí dí ná. Nəcə jisə ná:

Muud ɲgə cúndə shí a shwéeshád, a ɲgə ci ná:

«Kwambuləgá Zhí mə Cwamba,

bí sūg kwūɲ jé.

⁵ Bulaləgá ibí byēsh,

bí bwú mímbəɲ mí anání nə mi acíg-cíg myēsh səl shí,

bí sūg mǝbúgə.

Sandələgá ikúl í ákukwowulá, sá byo nə səndôɲ

⁶ muud yēsh ka bá dūg cūgúlə Zembí mə bá cūg búúd yí.»

⁷ Buud bwə á dū zə wə Yuánes áncuncuma zələ dū duwan wá, nyə á ka dū ci nə bwo ná: «Yé iyələkag íga! Bi mə bále fúndə mpimbə Zembí mə bá lwóya yí? Zə ámə kéwəli bí éne? ⁸ Kágá wúmə fwámé mpúmá† í lwágúlə ná bi mə cénd mitádúgá yí. Kúgá bɛ ɲi dələ téduga ná: “Sə bāɲ sə bí mpwəɲ buud mə *Aburaham” nəcé mə mpú jaaw bí nə Zembí ji nə ɲkul shwəɟla mákwóógú mága, sá mwo bwān á Aburaham. ⁹ Mpugá nə zəɲ í wál zə sámb míkəɟlə mí ílí məshugud. Bwə é cal lí jēsh í ádé wúmə fwámé mpúmá yí, bwə kul gwo kudad.»

¹⁰ Buud bwə mú zə ji nyə ná: «Sə mə jəlá nə sá jí?» ¹¹ A mú bɛsa nə bwo ná: «Muud jí nə ishímí íbá yé kéénzhəg ɲgwúd yə nyəɲɲ cūgé nə ndí yé. Muud jí nə idāw yé sáag námá ntó.» ¹² Oɲwenye ɔ tóya bwə mú námá zə nə bwə zə duwan. Bwə mú ji nyə ná: «Yíguli e, sə mə jəlá nə sá jí?» ¹³ Nyə nə bwo ná: «Dugá ji búúd ɲi sá mǝcɛɛ mə yə bí ɲkul nə bí dūg jí yí, bí kú ntɛɛɲg.» ¹⁴ Ozimbí bwə mú námá jí nyə ná: «Sə bāɲ sə mə jəlá nə sá jí?» Nyə nə bwo ná: «Kúgá mánda múúd nə sá jé ɲkí ntāg nə bí mə lwó múúd mpəl. Maguləgá nə myəna bwə ɲgə jəna nə bí má mə jəla.»

¹⁵ Nda búúd bwə á ɲgə bwánd bwə ɲgə téduga ná Yuánes ɔ mə jéé bə Mesí ná, ¹⁶ Yuánes nyə á ci nə bwo ná: «Mɛɛ mə ɲgə duu bí nə məjúwó. ɲi ɲgwál múúd ɲgə zə, a ji nə mpífə cɔ mə. Mə ampíyáyé nə mə cínyug nyə mikwoolú mí mǝɲgwub. Nywáá mə bá duu bí nə ɲkɛɲkɛ Shíshim nə kuda. ¹⁷ A mbid fwafuga mbwád. A bá zə bɛég búúd nda bwə dū fyaf ɲkwáándə ná; a ɲwa fwámé mpúmá wá ɲkundá déd, a yíl ílwáásə shwu kuda jí kú bwele jímə yíid.» ¹⁸ Yuánes nyə á kwo námá ɲgə jaaw bwo Jəɟ Kéel, a ɲgə yáag nə bwo nə bwə maguləg. ¹⁹ Í á ka zə wóós ná, nyə á jum Herod á Tatarāk nəcé ləsú mə Herodyād, mudá mə

* **3:1** Tatarāk: Ciyá ní í cūgé ciyá mákaa; ɲi í kó ná «ɲgwámuna nyə á ɲgə jwú nə mpəl nɔ á ɲkúmba faan yé». Dúgég námá Mat 14.1; Luk 3.19; 9.7; Mis 13.1. **3:3** Mis 13.24; 19.4; Luk 24.47 **3:4** Iza 40.3-5

3:6 2.30-31; Mis 28.28 **3:7** Mat 3.7; Luk 21.5-36 **3:8** 1.54-55; Mat 3.9 † **3:8** Mpumá nyəɲɲ wə misósləgá. **3:9** Mat 7.19 **3:16** Mis 1.5; 11.16; 13.25; 19.2-4; Luk 4.18 **3:19** Mat 14.3-4; Mak 6.17-18

mínyonê nê mósól mábôw mêsh nyê á dâ sá má. ²⁰ Herod mú kwádulê dúl bôw cínong gwôw, wá Yuánes mímbwugud.

²¹ Í á ka bə gúl ja ná, nda búúd bēsh bwá á ngə duwan ná, Yésus mú námə kə duwan. Nə ndéé, ja nyə á ngə jəgula yí, jon í mú bān, ²² Nkɛŋkɛ Shíshim mú nyín nə nyúul nda faf í mú shulə nyə nyúúléd. Kál í mú zhu jon dí ná: «Wo wá Mwān waamə alām. Lām wām wēsh wūsə wódí.»

Impáámá í Yésus (Mat 1.1-17)

²³ Ja Yésus nyə a tééd sáal dé yí, nyə á bə kala múúd á je bə mímbú məwūm málól. Buud bwá á ngə táduga ná a ji mwān mə Yóseb, Yóseb mwān mə Heli, ²⁴ Heli mwān mə Matat, Matat mwān mə Lévi, Lévi mwān mə Melúki, Melúki mwān mə Yanay, Yanay mwān mə Yóseb. ²⁵ Yóseb mwān mə Matatíyas, Matatíyas mwān mə Amos, Amos mwān mə Nahum, Nahum mwān mə Həsuli, Həsuli mwān mə Nagay, ²⁶ Nagay mwān mə Maad, Maad mwān mə Matatíyas, Matatíyas mwān mə Símuyon, Símuyon mwān mə Yósek, Yósek mwān mə Yoda. ²⁷ Yoda mwān mə Yoanay, Yoanay mwān mə Résa, Résa mwān mə Zorobábel, Zorobábel mwān mə Salátíyel, Salátíyel mwān mə Neri; ²⁸ Neri mwān mə Melúki, Melúki mwān mə Adí, Adí mwān mə Kosam, Kosam mwān mə Elumadam, Elumadam mwān mə Er. ²⁹ Er mwān mə Yésus, Yésus mwān mə Elyazar, Elyazar mwān mə Yorím, Yorím mwān mə Matat, Matat mwān mə Lévi. ³⁰ Lévi mwān mə Símuyon, Símuyon mwān mə Yúda, Yúda mwān mə Yóseb, Yóseb mwān mə Yonam, Yonam mwān mə Eliyakim. ³¹ Eliyakim mwān mə Məleya, Məleya mwān mə Məna, Məna mwān mə Matata, Matata mwān mə Natan, Natan mwān mə *Dávid. ³² Dávid mwān mə Yése, Yése mwān mə Yobed, Yobed mwān mə Bowaz, Bowaz mwān mə Sala, Sala mwān mə Naáson. ³³ Naáson mwān mə Aminadab, Aminadab mwān mə Adəmin, Adəmin mwān mə Arní, Arní mwān mə Həsuron, Həsuron mwān mə Fares, Fares mwān mə Yúda; ³⁴ Yúda mwān mə *Yákwab, Yákwab mwān mə *Izaag, Izaag mwān mə *Abəraham, Abəraham mwān mə Tara, Tara mwān mə Nakor; ³⁵ Nakor mwān mə Seruk, Seruk mwān mə Ragəw, Ragəw mwān mə Falek, Falek mwān mə Eber, Eber mwān mə Sala; ³⁶ Sala mwān mə Kaynam, Kaynam mwān mə Arfagusaad, Arfagusaad mwān mə Sem, Sem mwān mə *Nówe, Nówe mwān mə Lamək; ³⁷ Lamək mwān mə Matusaləm, Matusaləm mwān mə Inəog, Inəog mwān mə Yared, Yared mwān mə Maluléel, Maluléel mwān mə Kaynam. ³⁸ Kaynam mwān mə Inos, Inos mwān mə Set, Set mwān mə Adam, Adam mwān mə Zembí.

4

Sátan mə bwówulá Yésus (Mat 4.1-11; Mak 1.12-13)

¹ Yésus nyə a wú Zhurdə a mə shín lwánd nə Nkɛŋkɛ Shíshim ná cwóó. Nkɛŋkɛ Shíshim mú kə nə nyə shí a shwéeshád. ² Njwú məjamb mú kə bwówulə nyə wu tɛŋ mwów məwūm mánɛ. Yésus nyə a shígé də tóo sá mwów məongúd ná ndéé ja mwów məong mə á shín yí a mú gwág zha. ³ Njwú məjamb mú ci nə nyə ná: «ŋkí wo ji *Mwān mə Zembí, ciŋ nə kwóógú ga ná í nyéég idáw.» ⁴ Yésus mú

yiḁá bɛsa nɛ nyɛ ná: «Jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Muud cugé nɛ ŋkul cugé nji nɛ idâw”.»

⁵ Njwû majamb mú kɛ nɛ nyɛ gwów-gwów. A mú lwágulɛ nyɛ mɛfaan má shí mishwun mɛsh nji ja ŋgwúd ná cág. ⁶ A mú ci nɛ nyɛ ná: «Mɛ é yɛ wo ijwúga ná wo jwúg nɛ mɛfaan máni mɛsh wo ŋwa gúmá jáŋ, nácé má wá jí ná byo. Má ji ná ŋkul yána byo yɛ múúd yɛsh má céél yɛ yé. ⁷ Ntɛ, ŋkí wo kúd mpwoombú wa shí yɛ má gúmá, byɛsh í é bɛ ísá byô.» ⁸ Yésus mú bɛsa nɛ nyɛ ná: «Jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Dugú kúd mpwoombú shí nji wá Zembî woó Yawé. Nji nyɛ wá wo dúg yɛ gúmá yé.”»

⁹ *Sátan mú kɛ nɛ nyɛ Yurúsalem, kɛ tâl nyɛ zhwáangê *Mpáánzɔ Zembî dí gwów. A mú ci nɛ nyɛ ná: «Ŋkí wo ji Mwân má Zembî, bídúg nyúul wú wa kɛ kud shí, ¹⁰ nácé jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Zembî má bá lɛsha ná *wɛngales bɛ ná bwá báágulɛg wo. ¹¹ Bwá é ŋkɛny wo mábwád, kuú wó í nda bwíim bɔágú.”»

¹² Yésus mú bɛsa nɛ né ná: «Ciyá Jísɛ ná: “Wo ajáláyɛ ná bwówulɛ Zembî woó Yawé”.»

¹³ Ja Njwû majamb má shín bwówulɛ Yésus mimbii myɛsh ntáni yí, a mú kyey béégɛyá nɛ Yésus, kɛ bwánd ja fwámé fwála í bá bɛ yí.

*Matéédulé má ísɛy má Yésus
(Mat 4.12-17; Mak 1.14-15)*

¹⁴ Yésus mú nyingɛ kɛ Galilé a njúl nɛ ŋkul á Ŋkɛŋkɛ Shíshim. Jíná dé í mú ŋgɛ jwɔ cínɔŋg yɛsh. ¹⁵ Nyɛ á ŋgɛ yɛ buud minjígulá *mámpáánzɔ má mínjígulá má *Oyúden dí, buud bɛsh bwá ŋgá yɛ nyɛ gúmá.

¹⁶ Ná ndɛɛ nyɛ á ka kɛ Nazarét wú nyɛ á wɔɔf wá. A mú kɛ nyíi *mpáánzɔ minjígulá jwów lú Sábaad nda nyɛ á dɛ bwey sá ná. Nyɛ á ka tɔw tátali ná a lɔ Kálaad Zembî. ¹⁷ Bwá mú yɛ nyɛ ŋgwól kálaad Izayí *muud micúndá nyɛ á cila yé. A mú wɛɛf kálaad ná ndɛɛ a mú kwey kékúl jísɛ cilyá ná:

¹⁸ Shíshim má Yawé wúwɛ mɔdí
nácé nyɛ a gwaágulɛ má mɛwúda ná má zág bwiing mímíbúmbúwá Jɔjɔ Kéel.
Nyɛ á nti má ná má zág jaaw mímibwug ná: «Bí má wú mímibwug dí»,
má jaaw wáancím-ncím ná: «Mísh má má bân bí».

Nyɛ á nti má ná má zág fɛɛmashi búúd bwá cugé nɛ ŋkul shwɔ mányúúl wá,
¹⁹ má zɛ cúnda mbú Yawé má bá lwóyá mpáam yí.

²⁰ Nyɛ á ka fúlɛ kálaad ná ndɛɛ a mú yɛ fulísh á *Mpáánzɔ Zembî, a mú ji shí. Buud bɛsh bwá á bɛ mpáánzɔ minjígulá wá bwá mú mpu kænd mísh nyádí.

²¹ A mú tééd lásulɛ ná bwo, nyɛ ná: «Kékúl mícilyá mí Kálaad Zembî bí áma gwág má áma lɔ ní í má bwɛma múús.»

²² Buud bɛsh bwá á ŋgɛ ságusɛ nyɛ. Bɛsh bwá á ŋgɛ káam jɔjɔ íciyá í á ŋgɛ wú nyádí mpu dí yí, bwá ŋgɛ ci ná: «Mwân má Yóseb dí éga?»

²³ A mú ci nɛ bwo ná: «Má mpú ná bí é kænd má kaaná í dɛ ci ná: “Yé jwówɛda, lwagug wóméfwó” yí. Sá á shí gwág ísá wó á sá Kapernawúm yí. Sáág námé byo wa wódí kwáádá.» ²⁴ A mú nyingɛ ci ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, bwá abwélé mpu lág múúd micúndá nyádí kwáádá. ²⁵ Má jaaw bí búbálé ná, ja Eli nyɛ á bɛ yí, ja jon í á feed tâŋ mimbú mílɔl nɛ ŋkwoond ósaman yáág-yáág zha mú bɛ shí nyɛsh yí, zhwoɡ mikúsá mí búdá mí á bɛ *Izɛrayél. ²⁶ Nji Zembî nyɛ a shígé

kənd Eli míkúsá myəŋg dí! Cwûd! kú bə tóo ŋgwúd dí. Nyə á yida kənd nyə Saréputa, shí í gwág nə Sidon yí, wə wúl kúsá múdá á nûŋ. ²⁷ Mizázaamá mí á bə námá Izarəyêl ŋkí bulya ja má múúd micúndá Elizé nyə á bə yí. Nji, ŋgwúd nə ŋgwúd í áshíge lwəgwa; í á bə nji Naaman muud á Siri.» ²⁸ Buud bəsh bwá á bə mpáanzá minjígúlá wá bwá mú nyada nə a lásúlá ntó. ²⁹ Bwá mú tšw shí, wáám̃b kə nə nyə ŋgwála dí tšón, kə bád nə nyə mbúnj dí gwôw. Ŋgwála wəŋg í á bə lwôyá mbúnj. Bwá mú kə nə nyə wu gwôw ná bwá ká ságawo nyə wusə mbúnj dí shí. ³⁰ Nji, nywáá mú cə bwo mpádégá ná ndéé a mú kyey.

Yésus mə lwóyá ŋkul ijwûga
(Mat 7.28-29; Mak 1.21-28)

³¹ A mú shulə kə Kapernawûm, wúl ŋgwála á faan lú Galilé. A mú də yə búúd minjígúlá mwôw má ósabaad dí. ³² Buud bwá mú bul káam mbií nyə á ŋgə jíguli yí, nəcə ciyá jé í á də bə nə kéénd.

³³ Ŋgwól múúd nyə á ka bə *mpáanzá minjígúlá a njúl nə bów-bôw shishim jamb, a mú kím nə ŋkulú ná: ³⁴ «Eéékyé! Yé Yésus muud á Nazarét! Shé bāŋ nə iney? Ye wo ámə zə jaŋgulə sə? Məe mə mpú wo. Wo wə féeshá múúd mə Zembí.» ³⁵ Yésus mú ŋkáánd nə jamb ná: «Fadəg mpu! Wúg múúd éne nyúúlúd!» Jamb í mú wusə múúd wəŋg shí na tām buud. Í mú wú nyə nyúúlúd kú sá nyə məbôw. ³⁶ Buud bəsh bwá mú bul káam, bwá ŋgə ci bwámé nə bwámé ná: «Wáyé mbií lású wí nə kéénd nə ŋkul ijwûga ntúga ga? Muud éga mə ŋkáánd nə bów-bôw mishishim, mí wú?» ³⁷ Jíná dé í mú jwə kúkál jəsh faan dəŋgád.

Yésus mə lwag ncúlyá mimbâl
(Mak 1.29-34)

³⁸ Yésus nyə á ka wú *mpáanzá minjígúlá, a mú kə Shímun dí njôw. Shímun wəŋgə ayôŋ nə yôŋ nyə á bií cií yé á mudá ná táás. Bwá mú ci ná Yésus ná a sáág sá shú déd. ³⁹ Yésus mú shish kə jwaagawo nyədí, ŋkáánd nə ayôŋ nə yôŋ. Ayôŋ nə yôŋ mú bíd nyə. Mudá wəŋg mú wəol cé nə cé tééd ntág ŋgəla ŋwa njugú wāŋ.

⁴⁰ Ja jwôw í á ŋgə jímə yí, buud bəsh bwá á bə nə mimbâl mimbíi mimbíi wá bwá á zə nə myo wə Yésus. A mú ŋgə bəd myo məbwə ná ndéé mí ŋgə yál.

⁴¹ Zhwog buud məjamb má á ŋgə wú má ŋgə kím ná: «Wo ji *Mwān mə Zembí.» A mú ŋgə ŋkáánd nə mwə, a kú magulə ná má ŋgə nə lás ntó, nəcə má á ŋgə mpu ná a jisə *Kríst.

⁴² Ja mán í á lām yí, Yésus nyə a cúwo tšón kə kúl búúd bwá áshíge bə yí. Buud bwá mú ka kə sə nyə áncuncuma ná ndéé bwá mú kə kwey nyə. Bwá mú cəel bií nyə ná a kú ná kwo béégya nə bwo. ⁴³ A mú ci nə bwo ná: «Í ji ná mə kág námə bwiŋg Jəjə Kéel á Faan mə Zembí míl mŋgwəlad. Gwə wə nyə á nti mə ná mə zəg sá yí.» ⁴⁴ Nyə á ka kə ŋgə cúnda *məmpáanzá má minjígúlá má *Oyúden mā Yudéa* dí.

5

Yésus mə tééd jówúlə ómpwíín
(Mat 4.18-22; Mak 1.16-20)

¹ Dúl jwôw, Yésus nyà á bæ a tál bwûŋ lú cwoogá cindú á Genezarêt; buud bwá á ka zə bul shúsə nyə ngólə gwágulə Milású mí Zembí. ² A mú dúg mósól mábá na ncindye cwoogúd. Buud ó shwey bwá á shulə mósól mæŋgúd, bwá ka ngə gusa mæwód mán. ³ Yésus mú kawa dúl byóól dæŋgúd. Dâŋ í á bæ dé mə Shímun. A mú ci nə Shímun nə a wúg nə byóól bwûŋúd shísh ngéé bwag. A mú ji shí na byóólúd ka ngə yə buud minjígúlá.

⁴ Ja nyə á yow lásúlə yí, nyə á ci nə Shímun ná: «Sásálúg byóól dwò kál jí ŋkí jímə yí bí wúsəg mæwód májúwód nə bwá julə óshú.» ⁵ Shímun mú bəsa nə nyə ná: «Mása, sá mə ntəŋ búlú ncindí kú bíi tɔə sá. Mə zə wusə mæwód nji nəcé wo mə ci.» ⁶ Bwá mú wusə mæwód nə ndéé bwá mú bíi ncúlyá óshú, mæwód mə ngə nyey. ⁷ Bwá mú də mas búúd ó gwoong bāŋ bwá á bæ dúl byóólúd wá mæbwə nə bwá zág kwíund bwo. Bwá mú zə, bəŋŋŋ bwá mú wá óshú mábá mēsh dí nə ndéé mə mú tééd nə mə nyasula májúwód.

⁸ Nda Shímun Pyēr nyə á dúg ntó nə, nyə á zə kúd Yésus mæbwóŋ shí, nyə ná: «Cwamba, wúg mə kúná-kúnə nəcé mə ji sóól *misám.» ⁹ Wəŋg mbíi bwá á bíi óshú yí í á sá bəŋŋŋ buud bə bēsh inkuŋkúúnd. ¹⁰ Tɛem bæ Zhâk bá Yuánes bwân ó Zhébedé bwá á bæ buud ó gwoong ɔ Shímun wá bwá á bæ námá nə inkuŋkúúnd. Ná ndéé Yésus mú ci nə Shímun ná: «Kú bɛeg fúnda, tééd fwála gaád wo zə bá də julə búúd.» ¹¹ Bwá mú zə nə mósól cindú nə ndéé bwá lúgə ntəg isá byēsh, bɛ Yésus.

Yésus mə lwag zəzaamə (Mat 8.1-4; Mak 10.40-45)

¹² Na gúl ja, Yésus nyə á bæ wúl ngwála dī. Ngwól múúd nyə á bæ cínəŋgá nə zaamə nyúúlúd nə jæəd. Ja múúd wəŋg nyə á dúg Yésus yí, nyə á læl zə jwaagawo kúd mpwóómbá mándəlúd, jəgula nə nyə ná: «Cwamba, ŋkí wó magulə wo je lwag mə, nyúúl bæ mə nə sændŋŋ.» ¹³ Yésus mú sɛ́mb mbwə, kúnya nə nyə, ci nə nyə ná: «Mə magulə. Nyúúl í bəg wo nə sændŋŋ!» Cé nə cé, zaamə í mú shín wú muud éne nyúúlúd.

¹⁴ Nji Yésus mú təl nyə mpándí nə ci a kú jaaw tɔə muud sá í mə sɛy yí. Nyə nə né ná: «Yidag kə lwágulə fada nda wó músə nə, wo ka wá sá Moyíz nyə á ci yí shú yálúlə wó mə yál ní. Bwá mpúg nə wo mú mpwogé.» ¹⁵ Lāŋ mə Yésus í mú ngə bul kyey, buud bwá mú bul ngə sɛɛŋgya áncuncuma, ngə zə gwágulə nyə, ngə námá zə lwəgawa mæbwə mán. ¹⁶ Nji, nyə mú kə, nyáməfwó íkúl í áshígé bæ nə buud yí, kə jəgula nə Zembí.

Yésus mə lwag mbúmbwúgú (Mat 9.1-8; Mak 2.1-12)

¹⁷ Yésus nyə á ngə yə buud minjígúlá dúl jwówád. Bóól *Ofarizyēŋ nə *Ŋŋkumə ó mǎcɛɛ bwá á zhu mílɔɔm myēsh myā Galilə nə Yudéa, bóól zhu námá Yurúsələm. Yésus nyə á bæ nə ŋkul mə Cwamba shú nə buud mæbwə mə ngəg nə yál. ¹⁸ Ká dúg nə, bóól búúd bwá mú wós bwá ngə ŋkēny mbúmbwúgú táádád. Bwá mú ngə sɔ́ nə bwá nyíngál nyə njów kənd nyə kál Yésus nyə á bæ yí. ¹⁹ Bwá áshígé ka bæ nə wú bwá nyíngálúg nyə, nəcé buud bələ áncuncuma. Bwá mú ntəg báđ nə nyə kwáminú kə cúwo luun nə ndéé bwá shul nyə nə táádá jé wá Yésus na tām buud.

²⁰ Yésus mú dág ná buud bɔɔŋgá búsa ná fwámé búgá, a mú cí ná: «Amudûm, mə mə juu wo nə *misám myô.» ²¹ *Oyíguli ó mǎcɛɛ bǎnɔŋ Ofarizyɛŋ bwá mú tééd ŋgǎlǎ lǎs bwámé nə bwámé ná: «Wáyé múúd ŋgá *lǎs nə Zembí bwaasǎlǎ mpu éga? Ngwól zé jí nə ŋkul juu búúd nə misám myéd kwonj Zembí nyáméfwó?»

²² Yésus músə mpu sá bwá á ŋgə téduga yí, a mú lǎs nə bwo ná: «Ji bí ŋgə ci bídí mǎlámúd yí? ²³ Jí í búl bə kúná-kúná? Ye cǎlǎ nə muud ná: “Mə mə juu wo nə misám myô”, ye ná: “Wǎolág, wo kyéyag?” ²⁴ Mǎ ka cɛɛl ná bí mpúg ná *Mwān mə Múúd jí nə ŋkul iǰwúga ná a juu búúd nə misám myáŋ wa shí.» Ntó, Yésus mú yid wá mbúmbwúgá, nyə nə nyə ná: «Mǎ ci nə wo ná, wǎolág, wo ŋkényág táádǎ gwó, wo nyíŋgag kə njów.» ²⁵ Námǎ cé nə cé, mbúmbwúgá mú wǎol bwá ŋgá dág, a mú ŋkény táádǎ jé, kyey kə njów a ŋgá yə Zembí gúmá. ²⁶ Buud bəsh bwá mú káam mbíí á ná fag dǎ jimb lúúd. Bwá mú yə Zembí gúmá bwá mú bul bə nə ifwaas, bwá mú ŋgá lǎs ná: «Sǎ mə dág *ísǎ í mímbúgú múús.»

Bwá ádé fula sá ágúgwáan nə acwǎlǎ

(Mat 9.9-17; Mak 2.13-22)

²⁷ Ja ísǎ íni í mǎ shǐn yí, Yésus mú cúwo tóón, a mú dág ŋwenye tóya bwá á dǎ jǎw ná Lévi yé njúl kál bwá á dǎ jǎna tóya yí. Yésus mú cí nə nyə ná: «Bɛg mə.»

²⁸ Lévi mú lágǎ ísǎ byəsh, tǎw bɛ Yésus.

²⁹ A mú kə sǎ mǎma dína nyádí njów. Ŋwenye ó tóya nə bóól búúd bwá á kə cínɔŋg áncuncuma, bǎnɔŋ bwá mú kə dǎ. ³⁰ *Ofarizyɛŋ bǎnɔŋ *Oyíguli ó mǎcɛɛ bwá mú kə ŋgə nyímbula nə *ompwíín ó Yésus ná: «Nǎcɛ jí bínɔŋ ŋwenye ó tóya nə bóól osóól ó mǎbǔw bí ŋgá bále dǎ nə ŋgul yí?»

³¹ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Mikanz dí mí dǎ jǐ jwǔwǎda, í dǎ bə mímbǎl.

³² Mə á shígé zǎ jǎw ótǎtǎlǎ ó búúd ná bwá céndág mítédágá, mə á yida zǎ jǎw osóól ó mǎbǔw.» ³³ Bwá mú cí nə nyə ná: «Ompwíín ó Yuánes báá bwá dǎ ci idǎw yǎlǎ Zembí gúmá, ompwíín ó Ofarizyɛŋ bwá dǎ námǎ sǎ ntó; wɛɛ bwó bǎŋ ku ci.» ³⁴ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Ja múúd mǎ ŋwa bá yí, á tǎl zǎŋ, á jǎw óshwá bɛ; ye bí búsa nə ŋkul sǎ ná oshwá bɛ bwá yídag zǎ nə mǎcɛy lámúd bǎnɔŋ muud bá bwá njúl kál ŋgwúd? ³⁵ Mbó! Njǐ mǎóól mwǔw mǎ ŋgə zǎ, bwá bá yíl bwo muud bá yí. Mwǔw mǎɔŋgǎ dí ó óshwá bɛ bwá ka bá ci idǎw.»

³⁶ A mú námǎ kǎnd bwo kaaná ná: «Bwá ádé nyaa káándǎ ágúgwáan* ŋwa kúl cínɔŋgǎ, kə wá bǎgǎ bwoodú káándǎd. Múúd mə kǎ sǎ ntó, í é bə, a mə nyaa káándǎ ágúgwáan, kál jé kú nyingǎ mpíya nə káándǎ á bwoodúd. ³⁷ Ntó námǎ, bwá ádé ŋwa wáan ágúgwáan kə wá bwoodú lenyad; ŋkwaŋgǎ wáan í é sǎ ná lenya búndúg, wáan shwiy shí. ³⁸ Ntó, í jǐ ná bwá dág wá wáan ágúgwáan ílenya í ágúgwáanúd. ³⁹ Muud cugé nə ŋkul bə ná á shǐn ŋgul mǎlwǎg mǎ mǎ lyǎŋ má a nyingǎ gwág yéesh íkwan. Mbó! Bwá dǎ cí ná mǎlwǎg mǎ mǎ lyǎŋ má wá mǎsǎ fwámé mǎlwǎg.»

6

Yésus nə mǎcɛɛ mǎ Sábáad

(Mat 12.1-14; Mak 2.23-28; 3.1-6)

¹ Í á wǔós dúlágǎ jwǔw lú Sábáad dí ná, Yésus nyə á ŋgə líina ifambá í *blé. *Ompwíín bɛ bwá mú ka ŋgə búgə mǎkɔŋg mí blé, ŋgə nyaməsə ná ndéé ŋgə dǎ.

² Bóólágá búúd wâ gwoonŋ *Ofarizyên bwá mú lás nâ bwo ná: «Nacé jí bí ngá sá sâ mácɛɛ má amágúláyé ná muud sáág jwôw lú Sábaad yí?»

³ Yésus mú bɛsa nâ bwo ná: «Ye bi afwóyé bwelɛ lɔ sâ *Dávid nyâ á sá ja bânôn buud bé bwá á gwág zha yí? ⁴ Nâ nyâ á kâ nyíi banda *mátúnuga dí, ŋwa ibuléd í á dâ bâ ci shú yálâ Zembî gúmá yí dâ, a yâ námá búúd bé bwá dâ. Í ŋjúl ná mácɛɛ má ngá ci ná ŋji ofada wá bwá á jâla nâ dâ dâ byo, kú ná ŋgwól múúd shús.» ⁵ A mú ci nâ bwo ná: «Mwân mæ Múúd ngá jwú ná mácɛɛ mæ Sábaad.»

⁶ Í á nyingâ bâ dúlúgá jwôw lú Sábaad dí ná, Yésus nyâ á nyíi *mpáánzá minjígúlá, a mú dâ yâ búúd minjígúlá. Ngwól múúd nyâ á bâ cínɔŋgá nâ mbwâ mæncwûm shwáámbúlâ. ⁷ *Oyíguli ó mácɛɛ bânôn Ofarizyên bwá mú ngá fáf Yésus ná bwá dág ŋkí nyâ é lwag múúd jwôw lú Sábaad, bwá shwáman nyâ.

⁸ Yésus mú bwey mpu mítádúgá bwá á ngá táduga bwádí mílámúd myá. A mú ci nâ muud á mbwâ shwáámbúlâ ná: «Tówág tátálí, wo kág tôw na tâm buud.» Muud wɔɔŋg mú kâ, kâ tôw. ⁹ Yésus mú ci nâ buud ná: «Mæ shílâ ná bí ná ye mácɛɛ má magulâ ná sâ sáág mænywa jwôw lú Sábaad, ye ná sâ sáág mæbôw, ye ná sâ cágug buud, ye ná sâ gwíg?» ¹⁰ A mú cing mpwóómbú ngá dág bêsh nyádí mákoogú ná ndéé nyâ nâ muud á shwáámbúlâ mbwâ ná: «Kwéégug mbwâ.» A mú kwéég mbwâ, í mú bâ mpwogé. ¹¹ *Onkume ó mácɛɛ bânôn Ofarizyên bwá mú bâ nâ impimbâ nda bwá é cwíl. Bwá mú ngá sêŋusa makâl bwámé nâ bwámé ngólâ sô sâ bí nâ ŋkul sá Yésus yí.

*Yésus mæ fêesh búúd ɔ lwámá bé
(Mat 10.1-4; Mak 3.13-19)*

¹² Í á zâ bâ na dúl fwála dí ná, Yésus nyâ á bád mbúmbúnúd kâ jâgula nâ Zembî. Nyâ á shínal bulú ncindí a ngá jâgula. ¹³ Ja mán í á lâm yí, nyâ á jôw ompwín bé á mú fêesh wûm nâ óbâ cínɔŋgá, a mú gwiid bwo ná *buud ɔ lwámá. ¹⁴ Í á bâ, nâ Shímun nyâ á gwiid ná Pyêr yé, nâ André mínyonâ mæ Pyêr wɔɔŋgá, nâ Zhâk nâ Yuánes, nâ Fílíp, nâ Batelamí, ¹⁵ nâ Matiyô, nâ Tómas, nâ Zhâk mwân má Alfê, nâ Shímun nyâ á bâ kaambúlâ loom yé, ¹⁶ nâ Yúdas mwân mæ Zhâk, zâ keel Yúdas Iskariyôt muud nyâ á zâ kusha nâ Yésus yé.

*Yésus mæ lwag mímbâl
(Mat 4.24-25; Mak 3.7-11)*

¹⁷ Yésus nyâ á ka shulâ wú nâ bwo mbúnúd zâ tôw kúl í á bâ mbwaanazulâ yí. Ncúlýá *ompwín bé nâ kúda zhwoŋ buud bwá á bâ cínɔŋg áncuncuma bwá ngá zhu Yudéa yêsh nâ Yurúsalem, bóól zhu fundú mân á kóómb míngwála myá Tír nâ Sidon. ¹⁸ Buud bɔɔŋgá bwá á zâ ná bwá zâ gwágulâ Yésus zâ ngá lwægawa mæbwas mán. Bɔɔŋg bów-bôw míshishim mí á dâ tâl cwúnd dí wá bwá ngá yâl. ¹⁹ Buud bêsh bwá á ngá sô ná bwá kúnýá nâ Yésus nacé nyúl ŋkúl í á ngá wú nyádí ngá lwag bwo bêsh.

*Yésus mæ yá búúd minjígúlá
(Mat 5.1-12, 39-48; 7.1-12, 16-21)*

²⁰ Yésus mú bân mísh dág *ompwín bé, a mú ci nâ bwo ná: Bí buud ɔ mábúwa bi má jâla, nacé Faan má Zembî dí shú dán.

²¹ Bí buud bí ngá gwág zha kidíga wá, bi má jâla,

nacé bi mə bá bə nə jílá.

Bí bəɔŋg bí ŋgó jii məyê kidíga wá, bí mə jəla,

nacé bi mə bá bə nə məshusug.

²² Buud bwá bá mpíi bí, bwá ban ná bí kú ná də sɛɛŋgya nə bwo, bwá lwîy bí, bwá ŋwa míná mún nda sâ nyéé nacé bí ŋgólə bɛ *Mwân mə Múúd. Ja í bá nə bí ntó yí, bí mə jəla. ²³ Jwôw í bá nə bí ntó yí, gwágágá nywa, bí kôw nə məshusug,

nacé bi mə bá kə bə nə məma myéna gwôw. Mpugá nə nda bwá ŋgó sá bí ni, ntó námá wə ímpáámɓə byáŋ í á də sá *buud ɔ mícúndá yé.

²⁴ Ká məntágula nə bí buud ɔ kúm,

nacé wán tɔɔm wêsh ɔ bí bí nə ndí ni.

²⁵ Məntágula nə bí buud bí nə jílá wá,

nacé bi mə bá bə nə zha.

Məntágula nə bí buud bí ŋgó gwo kidíga wá,

nacé bi mə bá tədəwa, bí jii məyê.

²⁶ Məntágula nə bí ja búúd bêsh bwá fáág bí, ci nə bí nji mənywa yí.

Mbíi ŋgwúd wəɔŋg námá wə ímpáámɓə byáŋ í á də sá buud ɔ mícúndá wá məshúgá yí.

²⁷ «Nji, mɛɛ mə ci nə bí buud bí ŋgó gwágulə mə wá ná, cɛɛlúgá mizhízhín mín, bí sá bəɔŋg bwá ŋgó mpíi bí wá mənywa. ²⁸ Bwádánúgá nə buud bwá shwó bí wá, bí jəgula nə Zembí shú bəɔŋg bwá ŋgó cúg bí wá. ²⁹ Nkí muud mə nyífə wo bóónz mbánúɗ, yág námá nyə wúl mbán. Nkí muud mə mándá wo nə kúúd gwô, wo kú kaambulə nyə nə wama gwô á cwû. ³⁰ Nkí muud mə gwaámɓ wo sâ, yág nyə; nyəɔŋg mə mándá wo nə sâ gwô yé, bídúg a kág nə gwo. ³¹ Ságá buud sá bí mə céél nə bwá sáág bí yí.

³² «Ŋkí bí mə də cɛɛl nji buud bwá céél námá bí wá, buud bí nə ŋkul ka lə bí ntədəlé? Ngaá nə osóɔl ɔ *mísəm bwá də námá cɛɛl nji buud bwá céél bwo wá?

³³ Nkí bí mə sá búúd mənywa nji bəɔŋg bwá sá námá bí mənywa wá, buud bí nə ŋkul ka lə bí ntədəlé? Ngaá nə osóɔl ɔ mísəm bwá də námá sá ntó? ³⁴ Nkí bí mə də kənd íkwálá nji wú bí mə bwánd nə búgə nə bwá é nyíŋg bí wá, buud bí nə ŋkul ka lə bí ntədəlé? Ngaá nə osóɔl ɔ mísəm bwá də námá kənd íkwálá nji wú bwá də nyíŋg bwo tãŋ ŋgwúd wá?

³⁵ «Bí bân, cɛɛlúgá mizhízhín mín, dɔgá sá búúd mənywa, bí də yə búúd íkwálá kú bwánd nə bwá nyíŋgug bí. Ntó, Zembí mə bá yə bí məma myéna; í é mpúy ná bí búsa bwân ɔ Zembí a gwôw-gwôw. Nacé nywáá ji nə jə lám tɛɛm bə shú búúd bwá aŋgə nə yə nyə akíba wá, tɛɛm bə shú bəɔŋg wá mbíya milám. ³⁶ Dɔgá lwóya lám íŋkúnkwon nda Sóŋgú wán mə də lwóya lám íŋkúnkwon ná.

³⁷ «Kúgá də jéég búúd minjáɡá, bwá ka námá bá də bə kú jéég bí minjáɡá. Kúgá də yə búúd intúgálí í mábɛɛ mán, bwá ka námá bá də bə kú yə bí intúgálí í mábɛɛ mán. Dɔgá juu búúd nə mábɛɛ mán, bwá ka námá bá də juu bí nə mán mábɛɛ. ³⁸ Dɔgá sá yána, bwá bāg námá də sá bí yána. Bwá bá də shwu bí isá məma kwaám káándád, í njúl njinyá, bwá san í ŋgó sɔw. Nacé yuug bí é də yígula bóól búúd nə ndí yí, gwó námá ɔ bwá bá də yígula bí nə ndí yí.»

³⁹ Yésus mú námá kənd bwo kaaná ná: «Ŋgwól áncím-ncím ji nə ŋkul jaand nə ŋgwól? Nɡáá ná bēsh bwá é búla bʰd?» ⁴⁰ Mpwiín nyə ádé bwele ntɔ yíguli; nji, *mpwiín má mpú ŋwa nɣígulá yé má də námá bə nda yíguli.

⁴¹ «Nacé ji wó ŋɡé mpu dúg ntand shwú ji mínyɔŋə woó júś dí, nji wo kú dúg mbwún wí dwó júś dí yí? ⁴² Ntədəlé wó ji nə ŋkul ci ná wo yíl mínyɔŋə woó ntand shwú júśúd wɛɛ kú dúg mbwún wúsə wo dwó júśúd yí? Yé múúd məkən, fwog yíl mbwún wódí júśúd; ja ɔɔŋɡə wá wó é ka dúg nda wó ji nə ŋkul yíl mínyɔŋə woó ntand shwú júśúd ná.

⁴³ «Fwámé líí dí í dú wúmə íbumə í abúbɔw; líí abúbɔw kú námá wúmə fwámé íbumə. ⁴⁴ Líí jēsh í də mpúy íbuməd. Bwá ádé mwáág ífumbí ŋgwúdáanzə dí, kú saag mábudə ŋgwunúəd. ⁴⁵ ɔɔɔ múúd lám yé wúsə nə ɔɔɔ kwɔɔzú, í ka də wéeshuli ɔɔɔ ísá; bów-bów múúd yé lám nə bów-bów kwɔɔzú, ka námá də wéeshuli bów-bów ísá. Sə múúd ŋɡé bul táduga lámúd yí, gwá wá mpu yé í dú lás yí. ⁴⁶ Bí ŋɡə jów mə ná Cwámba! Cwámba! Ká nacé ji bí búś kú sá sá má ŋɡé ci yí? ⁴⁷ Muud yēsh mə zə mádí zə gwágulə ləsú má ŋɡé lás ga, a sá nda má ŋɡé ci ná, muud wɔɔŋɡə jisə mbií múúd mə zə lwágulə bí ga. ⁴⁸ A ji nda muud mə sá ná, ja á zə shumə njów yí, a tééd fáág shí ná fáág fáág fáág, a mú kə təl mífím kwóógúd. Ja mpaŋ í wósós yí, kwunɡú tɛɛm də nyífa njów wɔɔŋɡúd, í kú bwele shwágusa, nacé í bələ fwámé shumyá. ⁴⁹ Nji, ŋkí muud mə gwágulə ləsú má ŋɡé lás yí, a kú sá ná má ŋɡé ci ná, a jisə nda muud mə shumə njów mátag dí kú fáág ná ndéé kə təl mífím kwóógúd yé. Kwunɡú mə ká nyífa njów wɔɔŋɡúd, í búg shugula shí ná mpuu.»

7

Yésus má lwag sɔl masáal mə wúl lúlúú ózimbi (Mat 8.5-13; Yúá 4.46-54)

¹ Ja Yésus nyə a shín lás ləsú yé nə wēsh kúl búúd í ŋɡé gwág yí, nyə á kyey kə Kapernawúm. ² Wúl lúlúú múúd í á də jwú nə ozimbi təd yí í á bə nún, lwaá dé á lám í á ŋɡə bwás ŋkí yáág ná í zə yə. ³ Lúlúú ózimbi ni í á ka gwáduga Yésus. A mú kənd bábaalə ocúmbá buud wə *Oyúden ná bwá kág jəgula na nyə ná a zág lwag nyə lwaá dé. ⁴ Ocúmbá buud bɔɔŋɡ bwá mú kə wósós wá Yésus, kə bul bul téég nyə məbwə ná: «Muud éne má jəla ná wo kwíndág nyə, ⁵ nacé á cɛɛl lwonɔ búúd jisú, nyə wá nyə a lwɔ́ sá *mpáanzə minjígulá nyísú.»

⁶ Yésus mú ŋwa zhíí, bənɔŋ bwá mú kə. Ná bwá wál bá kə kumə njów, lúlúú ózimbi mú kənd óshwə bé ná bwá kág ci ná Yésus ná: «Cwámba, kú bul ntágulə nyúlúl, nacé mə ampíyáyé ná wo nyíí mádí njów. ⁷ Gwá wá má shígé kwey tətálí ná má zág məmɛfwó zə bwəma na wo yí. Jeg lás ləsúg, sɔl masáal waamə yálúg. ⁸ Nacé mə ji nə omása bwá ŋɡé jwú nə mə wá. Mə ji námá nə ozimbi má ŋɡé jwú nə ndí wá. Nyɔɔŋɡ yēsh má é ci ná a kyéyag yé, a kə; nyɔɔŋɡ má é ci ná a zág yé, a zə. Má ká ci ná lwaá dām ná í sáág gúl sá, í sá gwo.»

⁹ Yésus nyə á faag njwú ozimbi éne ja nyə á gwág á má lás ntáni yí. A mú yid dúg búúd bwá á ŋɡə bɛ nyə áncuncuma wá, nyə nə bwo ná: «Má jaaw bí ná mə afwóyɛ bwele dúg múúd ná fwámé búgə nda nyíga, tɛɛm bə kúl búúd *Izəɔyél dí» ¹⁰ Buud bwá á zə lwámád wá bwá mú nyingə, kə njów má lúlúú ózimbi, bwá mú kə kwey sɔl masáal mú mpwogé.

Yésus mə gwúmashi mwân mə wúl kúsú múdá

¹¹ Yésus nyə á ka kə ngwála á Nayîn, bə́nə́ŋ *ompwíín bé nə bósól zhwoḡ buud ɔ bwá á ngə kə. ¹² Bwá ngələ shísh ngéé mpumbé ngwála, dúg ná, buud bwá ngə kə nə mbimbə ná bwá ká dəl. Í á bə cágá lá mwān, nyə́ŋgú njúl kúsə. Zhwoḡ buud ɔ ngwála bwá á ngə lúgal nyə.

¹³ Cwamba nyə á bul gwág cey lám mwo dí ja nyə á dúg kúsá múdá wə́ŋg yí. A mú ci nə nyə ná: «Kú ná ngə jii.» ¹⁴ A mú shísh kə kúnya nə tanjá. Buud bwá á ngə nkény wá bwá mú shigula. Yésus mú lás ná: «Mwā ncwámá, juumúg! Má ci nə wo ntó.» ¹⁵ Mbimbə mú wə́l ji njínjilí, tééd ntág ngələ lás. Yésus mú nwa nyə nying yə nyósŋgá.

¹⁶ Buud bəsh bwá mú bə nə inkuŋkúúnd. Bwá mú ngə yə Zembí məshwúmb bwá ngə ci ná: «Məma *múúd micúndá mə wósós sádí. Zembí mə zə kwiid kúl búúd jé.» ¹⁷ Lāŋ mə Yésus í mú ngə kala ná ndéé í mú kyey Yudeá yēsh nə cínəŋg məkoogú məkoogú yēsh.

Yésus bá Yuánes Nduu-buud (Mat 11.2-19)

¹⁸ Yuánes Nduu-buud nyə á ka gwág misóólúgú míni myēsh nə *ompwíín bé. Nyə á ka jəw óbá cínəŋgú, ¹⁹ a mú kənd bwo wə́ Yésus ná bwá kág ji nyə ná: «Ye wo wə́ muud sá ngə bwánd ná a bá zə yé? Ye sá kwóg ná bwánd íshús?» ²⁰ Ompwíín ɔ Yuánes bwá mú kə wósós wə́ Yésus, bwá mú ci nə nyə ná: «Yuánes Nduu-buud ngə nti sá ná sá zág ji wo ná: “Ye wo wə́ muud sá á ngə bwánd ná a bá zə yé, ye sá kwóg ná bwánd íshús?”»

²¹ Nə́má fwála də́ŋgú dí, Yésus mú lwag zhwoḡ buud məbwəs, shínal íjām, yíl məjamb, bēny zhwoḡ wə́ncím-ncím mísh. ²² A mú bəsa nə buud Yuánes nyə á nti wá ná: «Kəgá jaaw Yuánes sá bí mə dúg yí nə sá bí mə gwág yí. Wə́ncím-ncím bwá ngə mpu dúgya; mimbúmbwúgú mí ngə kyey tátəlí, mizə́zaamé mí ngə yál, wə́akúmélwə́ bwá ngə mpu gwág, mimbimbə mí ngə gwúm, inkuŋkwóŋələ í búúd í mú ngə gwág Jə́jə Kéel. ²³ Muud nyə é bə kú bwəma nə bə́ŋgú mədí yé, nywáá mə jəla.»

²⁴ Ja búúd Yuánes nyə á nti wá bwá mə nyingə yí, Yésus mú zə lə́sha nə buud bwá á bə cínəŋg áncuncuma wá; a mú ci nə bwo shú mə Yuánes ná: «Ja bí á də́ kə shí a shwéeshá dí yí, bí á də́ kə dúg ji? Ye gúl ká í dúgá ntāŋ nə fufá? ²⁵ Nkí í á shígé bə ntó, bí á də́ kə dúg ji? Ye ngwól múúd dúgá bwáád íjímá í mímbwéédí? Mbə́, buud bwá dú bwáád íjímá í mímbwéédí də́ cə́g cə́g alal-ŋkul wá bwá də́ bə mɔ́njəw mí ójwú-buudəd. ²⁶ Ká bí á də́ kə dúg ji? Ye *muud micúndá mə Zembí? Haaw, mə jaaw bí ná nyə́ŋg bí á kə də́ dúg yé mə ntə́ ŋkwóŋ múúd micúndá mə Zembí. ²⁷ Nəcə nyə wə́ Zembí nyə á ci nda jísá cilyá nyədí Kálad dí ná, ná: “Dúgí! Mə́ zə kənd mbwiingye lāŋ waamə́ ná a kág wo shwóg kə kwambələ wo zhií.”

²⁸ Mə́ ka jaaw bí ná, mpədégá buud bəsh bwá mə byél mímwə́ mí búdad wá, kú ná muud mə ntə́ Yuánes. Nji tēem bə ntó, muud mə bul bə zhizhe Faan mə Zembí dí yé, á ntə́ Yuánes. ²⁹ Buud bəsh tēem bə óŋwenye ɔ tóya bwá á ngə duwan wə́ Yuánes wá, báá bwá á ngə magulə́ ná Zembí ji tátəlí. ³⁰ Nji, *Ofarizyēŋ bə́nə́ŋ *Ōŋkume ɔ məcə́ŋ bāŋ buud bwá á ban ná bwá adúwáné wə́ Yuánes wá, bwá á ban sá Zembí nyə á yagúlə́ shú dán dí yí.

³¹ «Mə kág ná yığa kala búúd á múús nə ozá? Mə kág ci ná búsə ntədəle? ³² Búsə nda ikágə bísə shishé iseenğyá dī yí, bíl í ngə kámbula nə bílúgá nǎ: “Sə má lwǎ bí ilúlwǒŋ í ábulya məkál, bí kú sáág; sə má nyingə wá mǐngwa mǐ shwiy, bí kú jǐi”. ³³ Ntǎ wá í ngə bə éga; Yuánes Nduu-buud nyə á zə, kú də ídíy-dǎy, kú ngul málwəg; bí nǎ: “A jǐ nǎ jamb.” ³⁴ Mwán mə Múúd mə zə, a ngə də a ngə ngul, bí nǎ: “Nyíni jisə ndál dǎg, ngule mǎlwəg. A jǐ námə shwə onwenye ɔ tǔya nə osól ɔ *misám.” ³⁵ Njǐ buud bəsh bwá ngə bə fəg mə Zembǐ wá bwá ngə lwǎ nə jisə jǔjǔ sǎ.»

Yésus má juu ngwól múdá

³⁶ Ngwól *Farizyēn nyə a jǔw Yésus ná a kág nyádí njǔw bá bwá kǎ də. Yésus mú kə nyíi njǔw mə Farizyēn wǎonğǎ kə ŋwa jiya shú dǎlə. ³⁷ Ngwól múdá nyə á də bə sǔl *misám cǐnǔng ngwǎla, nyə á ka mpu nə Yésus jǐ wǎ Farizyēn éne, a ngə də. Ká dǎg íi, mudá wǎonğǎ mə wǔós, a zǎg nə labǐnda fúfuundú *alubátrə* dǐ. ³⁸ A mú zə tǔw Yésus mpúsə, nge kóómb mǎkuú. A mú də jǐi, də bweesh Yésus mǎkuú nə mǎzhwǐle nə ndé a fim nyə mwo nə shilú jé, a músə ngə ywó nyə mwo nə mpu, a nywǔ mwo labǐnda. ³⁹ Ja Farizyēn nyə a jǔw Yésus yé nyə á dǎg sǔlúgá wǎonğ yí, nyə á ngə lǎs nyádí láméd nǎ: «Muud éga mbəm bə *múúd micúndá mə Zembǐ, ŋkǐ a mə mpu múdá ngə kúnya nə nyə éga mbǐi múdá á jisə yí, a mpu nə a jisə sǔl misám.»

⁴⁰ Yésus mú lǎs ci nə nyə nǎ: «Shímun e, mə cǎel jaaw wo gúl sǎ.» Shímun nǎ: «Yíguli, jaawúg.» ⁴¹ «Ngwól múúd nyə á bə nə buud obá bwá mbíd nyə mpwǎlá; ngwól nə mpwǎlá odanarǐ mitəd mítǔon, ngwólúgá nə odanarǐ mǎwúm mǎtǔon. ⁴² Nda bwá áshígé bə nə *mwaañə bwá nying nyə yé nǎ, nyə á shwal bíd bwo nə mpwǎlá nyǔonğ. Búud obá óñíd, nyáyé nyə é bul cǎel múúd mpwǎlá wǎŋ yé?» ⁴³ Shímun mú bəsa nǎ: «Mə tǎdúgá nǎ í é bə nyǔonğ á mə bíd nə mǎma mpwǎlá yé.» Yésus nə nyə nǎ: «Wo mə sám b mbǐi í jǎla yí.»

⁴⁴ Yésus mú yid wǎ mudá, nyə nə Shímun nǎ: «Wo mə dǎg múdá éga? Mə áma nyíi wa wódí njǔw, wo shígé shwú mə mǎjǔwǔ mǎkuúd; njǐ nywǎá, a mə gusa mə mǎkuú nə mǎzhwǐle mé, a fim mə mwo nə shilú jé. ⁴⁵ Wo shígé námə ywó mə mpu; njǐ nywǎá, té nyə áma nyíi wa yí, a jǐ njǐ a ngə ywó mə mǎkuú. ⁴⁶ Wo shígé nywǔ mə mǎwúdd lúúd; njǐ nywǎá mə nywǔ mə labǐnda mǎkuúd. ⁴⁷ Gwǎ wǎ mə kǎ jaaw wo nǎ, misám myé mí á tǎem bulya nda jǐ, a mə bǐi íjuugá yǎ misám myǔonğ myēsh; gwǎ wǎ á búl bə nə cǎelǐ nə mə yí. Nǎcé, muud bwá də juu nə isǎ cǐg-cǐg yé a də námə bə nə cǎelǐ cǐg-cǐg.» ⁴⁸ A músə ci nə mudá nǎ: «Wo mə bə nə íjuugá nə misám myǔ.» ⁴⁹ Buud bwá á bə dína dǐ wǎ bwá mú ngə lǎs bwádí míláméd nǎ: «Nyáyé múúd éga nyé? A bǎlé juu múúd nə misám?» ⁵⁰ Yésus mú ci nə mudá nǎ: «Wo mə *dǎg cǔg nǎcé búgǎ gwǔ. Wǎe kaág nə shǎe.»

8

Kanda mbǎal mǎmpǎg (Mat 13.1-9; Mak 4.1-9)

¹ Mpúsə isǎ íni, í á zə bə nǎ, Yésus nyə á ngə kyey mǐngwǎla nə mǎndúd ngə jǐguli buud, a ngə cúndə Jǔjǔ Kéel á Faan mə Zembǐ. *Buud ɔ lwámá bǎ wúm nə

óbá bwá á ngə lúgal nyə, ² nə bósól búdá nyə á yíl məjamb wá, nə bósól nyə á lwag wá. Í á bə, nə Maríya bwá á ɗu jŋw nə Mədalína məjamb zaŋgbá mə á wú yé, ³ nə Yuána mudá mə Kúsa nyá á ɗu vyee jús isá í Herod dí yé, nə Susána, nə bósól búdá. Budá ɓəŋg bwá á ɗu ngə kwíind Yésus bə́nəŋ buud ɔ lwámá bə nə məbii mən.

⁴ Buud bwá á ka zə sɛɛngya ŋkí jág bulya, bwá ngə wú míngwála myêsh, ngə zə nyéɗí. A mú zə lás nə bwo kandad ná: ⁵ «ŋgwól mbəɔl məmpəg nyə á zə kə myeeg mpəg. Ja á mə ngə myeeg yí, nyúl mpúmá í mə shugula zhií nə zhií. Buud bwá mú nyaal nywo nə məkuú, inunú í zə ntəg shín lúu. ⁶ Nyúl kə shugula kwóógúd, í mú kə ná ndéé í mú shwáás nəcé kú nə məbwaas. ⁷ Nyúl mú shugula ibiin-bíinɗ. Bə́nəŋ ibiin-bíin bwá mú kə ná ndéé ibiin-bíin í mú káda nywo. ⁸ Njií, nyúlágá mú kə shugula jəjə shíd, í mú kə, í wúma, bumá ŋgwúd wúma íbumá təd.» A mú ci nə bwo ná: «Muud jí nə məlwə mə gwág yé, a gwág.»

Féél-féélí á kanda mbəɔl məmpəg
(Mat 13.10-23; Mak 4.10-20)

⁹ *Ompwín bə́ bwá mú jí nyə nda kanda wəŋg í kə ná. ¹⁰ A mú ɓɛsa nə bwo ná: «Zembí nyə a mə sá ná bɪ báá mpúg mindimba myá Faan dé; nji a sá ná bósól bəŋ bwá ngəg gwág nji mikaaná; bwá ɓág, bwá tɛem kənd mísh, bwá kú dúg; bwá tɛem gwágula, bwá kú wámɓala.

¹¹ «Kanda ní í kə ntága: Mpəg wá Milésú mí Zembí. ¹² Buud búsá ka bə tən nda zhií nə zhií wá, jísə ɓəŋg bwá dú gwág, nji Njwú məjamb mú zə, zə yíl bwo Milésú mí Zembí lámúd, nə bwá á bá *búgula ná ndéé bwá *bə nə cug. ¹³ ɓəŋg búsá tən nda kwóógúd gwów wá, nyísə ɓəŋg búsá ná, ja bwá gwág Milésú mí Zembí, bwá lég myə nə məshusug; nji bwá kú nə mikəɗlə bwáɗí cugud, bwá ɗu búgula nji kúkúl baan. Bwá ká bwəma nə məkəgula, bwá julə mányúul. ¹⁴ Mpəg í á shugula ibiin-bíin dí yí, jísə buud búsá ná, bwá ká shín gwág Milésú mí Zembí, bwá kə, yágúwó nə tɔɔn nə məlugə mə cug í mú káda bwo, bwá nda wúma mpúmá ná ndéé í tí. ¹⁵ Mpəg í á shugula shí átutagú dí yí, nyísə buud báá búsá ná, bwá gwág Milésú mí Zembí nə jə mílám myá tátəlí, bwá bii myə, bwá mú wúma mpúmá nəcé bə́lə nə zény.

Kaaná lámba
(Mak 4.21-25)

¹⁶ «Muud cugé nə ŋkul sá ná, a jida lámba kə kúd mpwo dí, ŋkí ná a kə təl dwo shí gwonjá. Bwá ɗu yida təl lámba cé lámba dí ná buud bwá nyíi njów wá bwá dúgug məŋkenya. ¹⁷ Kú nə sá á *ndimba í bá bwən kú búguli, ŋkí sá á shwoó í bwən kú mpúy, kú wósós məŋkenyad. ¹⁸ Bɪ ɔ ka ɗu bɛy nə mbii bí mə ɗu gwágula isá yí. Mpugá ná muud jí nə baalé fug yé, Zembí mə bá kwádulə nyə nywo. Nji nyəŋg cúgə námá fow bə nə ndí yé, Zembí mə bá məel yíl nyə bábaalé á ngə *búgula ná a jí nə ndí yí.»

¹⁹ Nyəŋgú mə Yésus bə́nəŋ omínyəŋá bə́ bwá músə jə ná bwá zə nyéɗí. Nji, bwá á shígé bə nə ŋkul mə shish nyə kúná-kúnə nəcé buud bulúlə bulya. ²⁰ Bwá mú ka jaaw Yésus ná: «Nyəŋgú woó bə́nəŋ omínyəŋá bwə́ búsə na tóɔn, bwá

ngə jii dág wo.» ²¹ A mú bəsa nə bwo ná: «Nyəŋgá waamá nə omínyəŋá báamá wə buud bwə ngə gwág Milású mí Zembí bwə ngə sá nda mí ngə ci ná.»

Yésus má cweel ŋkwə

(Mat 8.18, 23-27; Mak 4.35-41)

²² Í á bə dúlúgá jwówúd ná, Yésus má kəwa byóólád bəŋŋəŋ ompwíín bə, a mú ci nə bwo ná: «Sá líínágá m̄ŋj m̄ága kə farwíny.» Bwə músə wú bwúŋúd kə bwag. ²³ Yésus mú kə gwád ompwíín bə bwə ngə júgə. Məma ŋkwə músə zə kung m̄ŋj, məjúwó má mú lwándula byóólád, í mú bə bwo ŋkí wagawo. ²⁴ Ompwíín bwə mú kə juuməshi nyə ná: «Mása, Mása, sá wál zə yə.»

A músə juum, a ŋkáánd nə ŋkwə, ŋkáánd nə ikwə í májúwó, byəsh í mú cwaaləwo, m̄ŋj má mú bə ná shee. ²⁵ A mú ci nə bwo ná: «Búgá jín jí ngow?» Inkunjúúnd í mú bii bwo, bwə ngə bul bí. Bwə mú ngə nyímbula bwámé nə bwámé ná: «Nyáyé múúd éga nyé! A ká námá lás, təŋ ŋkwə, təŋ məjúwó í bələ sá nyə məgwág í?»

Yésus mə yíl njumbúlu məjamb

(Mat 8.28-34; Mak 5.1-20)

²⁶ Bwə mú kə səl byóól shí á Ogerazenyé, ná bəendýá nə Galilé. ²⁷ Yésus ngə námá wú byóólád təw shí, ŋgwól múúd a ŋgwála mú zə bwəma nə nyə. Muud wəŋgə nyə á bə nə məjamb. Bweyálə nyə á bwey də ji shushwáás, kú jí m̄ínjów, də ji n̄ji m̄áshwəŋ dí. ²⁸ Dúgúlə múúd éne nyə á dág Yésus yí, nyə a bwú ŋkwíimbyé a mú zə búla nyə shí məkuú. A músə k̄im ná: «Yé Yésus *Mwān má Zembí á gwów-gwów, shwə b̄ŋj nə iney? Má jəgula nə wo, kú bəeg təl mə cwúndud.» ²⁹ Nəcə Yésus nyə a lás nə bów-bów shíshim mpəl dí ná í wúg muud wəŋg nyúúlúd. Í á də bád nyə ija ija, bwə dúgə wólə nyə nə mikwoolú mí inkwanz, də wá nyə m̄imbwagə məkuúd shú ná bwə baagula nyə. N̄ji nyə á də tí isá in̄i byəsh, jamb í mú də kə nə nyə íkúl í á də bə kú nə buud yí. ³⁰ Yésus mú jí nyə ná: «Jíná dwó wə zə?» Nyə ná: «Jíná dām wə Kínda,» nəcé ncúlyá məjamb má á bə nyə nyúúlúd. ³¹ Məjamb má mú téeŋ Yésus məbwə ná a kú ci nə bwo mpəl dí ná bwə kág bí ncíməd. ³² Na, məma səŋz ŋŋkuú í á bə í ngə də cínəŋ mbəŋjəd. Məjamb má mú téeŋ Yésus məbwə ná a məgulgə ná má kág nyí ŋŋkuúd. A mú magulə. ³³ Məjamb má músə wú múúd éne dí, kə nyí ŋŋkuúd. Də lú ŋŋkuú dəŋg dēsh mú dad wú mbəŋjəd kə juwa m̄ŋj ná ndeé fuda. ³⁴ Buud bwə á ngə baagulə ŋŋkuú wá, dúgúlə bwə má dúg sá í ámə c̄y yí, bwə mú wəenzh kə ngə jaaw buud ŋgwála nə m̄ləom m̄ləom. ³⁵ Buud bwə mú wú kwáádə zə, zálə dúg sá í ámə c̄y yí. Bwə mú zə kwey múúd məjamb má á wú éne a njúl nə mikáándə nə fwámé fúg, a njúl Yésus shí məkuú. Bwə mú gwág inkunjúúnd. ³⁶ Buud bwə á dúg sóólúgú í á s̄y wá bwə mú jaaw bwo nda njumbúlu wəŋg í á *dág cug ná. ³⁷ Ná ndeé, zhwoŋ buud bēsh wá shí Ogerazenyé bwə mú zə, zə ci nə Yésus ná a kyéyug wú bwádí shíd, nəcé í á bə fwámé inkunjúúnd í má bii bwo. Yésus mú nyingə kəwa byóólád, nyingə nə mpásə.

³⁸ Muud nyə á bə nə məjamb yé, mú téeŋ nyə məbwə ná a ŋwág nyə nyádí gwoongəd. Yésus mú yidá nying nyə ná: ³⁹ «Nyingág kə wódí njów kə jaaw sá jēsh Zembí má sá wo yí.» A músə kyey, lína ŋgwála wēsh a ngə jaaw sá jēsh Yésus má sá nyə yí.

Yésus má gwúməshi shilə mə Zharus

(Mat 9.18-26; Mak 5.21-43)

⁴⁰ Nyingólá Yésus nyə á nyingə yí, buud bwə á shwas nyə áncuncuma, nəc é í á bə bwə ngə bwánd nyə. ⁴¹ Ká dúg ná, ngwól múúd nə jínə ná Zharus, a njúl njwú á *mpáanzó minjígulá, má zə ná ndéé zə kúd mábwoŋ shí, téég Yésus məbwə ná a kág nyíi nyádi njów. ⁴² Muud wəəngú nyə á bə nə səsású ngwúd nə ngwúd í njúl nə mimbú wúm nə mimbá. Səsású jəəngá í á ngə júgula.

Ja Yésus mə tí njəənd kələ wu yí, buud bwə mú zə ngə shúsə nyə ikóəmb byəsh.

⁴³ Ngwól múdá nyə á bə cínəng macii má á də wú nyə nyúúlúd té mimbú wúm nə mimbá. Mudá wəəngú nyə á kəenzh məbii mé mēsh minjów mí mábyan dí nji a kú yál. ⁴⁴ Nyə á ka shísh wə Yésus ngəe mpəsə kwoŋ, a mú kúnya nə nyə lwá lá káandá, macii tów ntəg nyə.

⁴⁵ Ná ndéé Yésus mú ci ná: «Zə má kúnya nə mə éne?» Buud bēsh bwə mú ngə kílya ná ndéé Pyēr mú ci ná: «Mása, buud bwə ngə bə wo áncuncuma bwə ngə shúsə wo.» ⁴⁶ Yésus mú ci ná: «Ngwól múúd mə kúnya nə mə. Mə mə gwáduga nyúl mpífə má wú mə nyúúlúd.» ⁴⁷ Mudá éne mú mpu ná a cugé ná shwoód. A mú zə á ngə lílya, zə wusə nyúúl shí Yésus dí mpwóómbúd, zə jaaw búúd bēsh sá í ámə sá ná a kúnyág nə Yésus yí, a jaaw námə nda nyə ámə yál cé nə cé ná. ⁴⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Shilə wām, wo má *dúg cug nəcé búgə gwō. Kaág ná shəe.»

⁴⁹ A ngə ná lás ntúni, muud mú wóós wúlə wə njwú á mpáanzó minjígulá, zə jaaw nyə ná: «Səsás gwō má yə, kú ná bəeg ntəgula Yíguli.» ⁵⁰ Yésus mú gwág, a mú ci nə Zharus ná: «Kú bəeg fúnda, bág nji nə búgə, nyə é cugə.» ⁵¹ Ja Yésus mə kə wóós njów yí, a mú ban ná ngwól múúd shús kú nyíi, nji Pyēr nə Yuánes nə Zhâk nə sóəngú mwân nə nyəəngú mwân. ⁵² Bēsh bwə á ngə jii səsású jəəngú, ngə tədəwa. Yésus mú ci ná: «Kúgá ngə jii, nyə afwóyé yə, a ngə yida já.» ⁵³ Nda bāŋ bwə á mpu ná səsású má yə ná, bwə á yida ngə cágula Yésus. ⁵⁴ Yésus nywáá mú bii səsású mbwəd, a mú ci gwóəw-gwów ná: «Mwân, wəólúg!» ⁵⁵ *Jím mə mwân mú nyingə zə nyə nyúúlúd, a mú wəól cé nə cé. Yésus mú ci ná bwə yág nyə sá má dá. ⁵⁶ Obyól ə mwân bwə mú bul káam. Yésus mú báásulə bwo ná ci bwə kú jaaw múúd sá í ámə cə yí.

9

*Yésus mə kənd búúd ə lwámá bə
(Mat 10.1-14; Mak 6.6-13)*

¹ Yésus nyə á ka jəw *buud ə lwámá wúm nə óbá, a mú yə bwo ŋkul nə kéénd á dúlə yíl búúd məjamb, nə ŋkul á dúlə lwag bwo məbwə. ² A mú kənd bwo ná bwə kág ngə cúnda Faan má Zembí, kə ngə lwag mimbəl. ³ A mú ci nə bwo ná: «Bí kú ŋwa íbaduga í njəənd, təə wagatíg, təə baamatálá, kú kə nə buléd, kú kə nə mwaané; muud kú bwáád íshimí íbá. ⁴ Bí ə jì njów bí ámə nyíi yíid, bí ka bá tí cínəngú kə shwóg. ⁵ Búúd bwə ká bá bə kú lág bí wúl ngwəla dí, bí wú cínəngú, bí kúdə fumbyá í ámə nada bí məkuú dí yí. * Sólúgú wəəngú í lwágula bwo ná bwə má byaagula.» ⁶ Buud ə lwámá bəəng bwə mú kyey, ngə kə míləəm míləəm, ngə kə bwiing Jəjə Kéel, bwə ngə lwag buud kúl jēsh.

*Herod mə jág Yésus
(Mat 14.1-2; Mak 6.14-16)*

8:43 Ləv 15.25-27 **8:44** Mat 9.20 **8:48** Mat 9.22 **8:52** Yuá 11.11-13 **8:54** Mak 5.41
8:56 Mak 7.36 **9:1** 10.1-12 **9:2** 11.2 **9:3** 22.35 **9:5** Mis 13.51 * **9:5** Ja Oyúden bwə á də kúdə fumbyá məkuú dí yí, bwə á də lwágula ná, kúkúl shí bwə ámə təl məkuú māj yí, bwə mə kál gwo nə buud bí cínəng wá ná bwə músə sá nyéé.

⁷ Herod á tatarâk† mú gwág ísâ byêsh í á ngə s̄y yí. A mú bæ kú ná mpu sâ á tédúgág yí, nəc é bósł búúd bwá á ngə ci ná Yuánes má gwũm; ⁸ bósł ná Eli wá má nyingə lwóya nyúúl éne; bósł ná ngwól *múúd micúndá ayág wá má gwũm éne. ⁹ Herod mú ci ná: «Mə wá mə a cígə Yuánes cún. Nyáyé múúd nye mə búl gwádəga ntúga éga?» A mú ka ngə s̄y ná á dúg Yésus.

Yésus mə yá búúd idāw

(Mat 14.13-21; Mak 6.30-44)

¹⁰ *Buud ó lwámá bwá á ka nyingə. Bwá mú zə jaaw Yésus sâ jêsh bwá á sá yí. Yésus mú ŋwa bwo, bənón bwá wú búúd dí, kə bwáméfwó ngéé ngwála bwá dú jów ná Betusayída yí. ¹¹ Ncúlyá buud bwá mú mpu ná bwá ngə kə nún, bwá mú bę nyə áncuncuma. Yésus mú lég bwo, a mú ngə bwiing bwo ísâ í dúgyá ná Faan má Zembí yí, a ngə lwag bəong bwá á ngə jii luug wá.

¹² Ja kugú má bii shí yí, buud ó lwámá wũm nə óbá bwá mú shísh wá Yésus zə ci nə nyə ná: «Cúg nə bwo ná bwá nyingə, bwá kág ngə já mákwáádə nə íbaafá yá wa kúná-kúna, bwá kə s̄y sâ má dá nəc é bí wa bugád.» ¹³ A mú ci nə bwo ná: «Bíméfwó yágá bwo sâ má dá.» Bwá nə né ná: «Sá cugé nə sâ, nji íbuléd ítóon nə oshú óbá. Ka nji ná sáméfwó sá má ká kusə búúd óga bēsh idāw, í ka tɛɛm kwaga nə bwo.» ¹⁴ Buud bwá á bæ cínəngú je bæ budũm otóshin otóon. Yésus mú ci nə *ompwíin nə bwá jíləg bwo shí ikínda ikínda, kında jêsh nə buud je bæ máwũm mátóon. ¹⁵ Bwá mú námá sá ntó, shín jil búúd bēsh shí. ¹⁶ A mú ka ŋwa íbuléd ítóon nə oshú óbá óni, a bən mísh gwów, yə Zembí akíba. A mú f̄ey byo yə ómpwíin bé bwá kə ngə yə buud. ¹⁷ Buud bēsh bwá mú də, jílə, idāw lég. Bwá mú s̄eɛng íkál í á lég yí, wá mábwumúd t̄əng mábwumú wũm nə mábá.

Yésus jisə Mesí

(Mat 16.13-21; Mak 8.27-31)

¹⁸ Í á ka zə bæ, a má kə koogú kə jəgula nə Zembí, ompwíin bé bwá mú kə s̄eɛngya nə nyə. A mú jí bwo ná: «Buud bwá ngə ci ná mə jisə zə?» ¹⁹ Bwá mú b̄ɛsa ná: «Bósł búúd bwá ngə ci ná wo jisə Yuánes Nduu-buud, bósłágá nə wo jisə Eli, bósłágá nə wo jisə ngwól *múúd micúndá ayág má gwũm yé.» ²⁰ A mú ci nə bwo ná: «Ká bi b̄an bí ngə ci ná mə jisə zə?» Pyēr mú b̄ɛsa ná: «Wo jisə *Kríst Zembí nyə á nti yé.»

Buud bwá b̄ɛ Kríst wá

bwá bá námá jug

(Mat 16.24-28; Mak 8.34-9.1)

²¹ Yésus mú mpu báasłə bwo nə ci bwá kú bwəle jaaw múúd ntó. ²² A mú ka jaaw bwo ná: «Í jii shú mə *Mwân mə Múúd ná ocúmbá buud wá ləom nə mílúúlú myá ofada nə *Oyíguli ó mácc̄ɛ bwá kág jág jugushi nyə, bwá kudawa nyə, bwá gwú nt̄əg nyə. Nji a bá gwũm shwon dí jwów lú l̄éɛ.» ²³ A mú ci nə bēsh ná: «ŋkí muud má c̄eɛl bę mə, a bág kú jagulə nyáméfwó; a ŋkényág kwolós jé jwów d̄esh, bę mə. ²⁴ Nəc é, múúd mə ká kaambulə nə cug jé, a yida jimbál gwo. Nyəong mə jimbál cug jé nəc é mə yé, a faam. ²⁵ ŋkí muud má bii mábii m̄esh má shí ga, nji a yə, ŋkí nt̄əg nə á ntámá cug jé, wáyé mf̄ii nyá é bæ nə ndí cínəng yí? ²⁶ Mpugá ná muud mə gwág mə shwôn, gwág íciyá byām shwôn yé, Mwân mə

9:7 9.19 † **9:7** Tatarâk: Ciyá ní í cugé ciyá mákaa; nji í ká nə *ngwámuna nyə á ngə jwú nə mpál n̄ə á ŋkúmba faan yé». Dégúg námá Mat 14.1; Luk 3.1, 19; Mis 13.1. **9:9** 23.8 **9:10** Mat 15.32-39 **9:10** 6.13; 10.17 **9:17** 20j.4.43-44 **9:18** 5.16 **9:19** 9.7-8; Luk 1.17; 7.16 **9:20** Mat 16.16; Luk 22.67 **9:21** 9.36 **9:22** 9.43-45; 17.25; 18.31-34; 24.6-7 **9:23** 14.27; 17.33; Mat 10.38-39; Yuá 12.25-26; 1Pr 2.21 **9:26** 12.9; Mat 10.33; 2Tm 1.8; 2.12

Múúd mə bá námá gwág nyə shwôn ja á bá zə á ngə ɲkənəwa məɲkənəwa mə nə məɲkənəwa mə Sónǵú, bǎnǎn míféeshá mí *wə́ngəles myé dí yí. ²⁷ Bábálé mə jaaw bí ná, bóól búúd búś wa óga, bwá abá́lé bwele yə, bwá kú fwo dúg Faan mə Zembí.»

Yésus mə lwóyá mǐlwaná myé
(Mat 17.1-8; Mak 9.2-8)

²⁸ Í á ka zə bə, Yésus mə shǐn lás lású nǐ, mwôw mə mú cǝ je bə mwɔɔmb, nyə á ɲwa Pyêr nə Yuánes nə Zhâk. Bǎnǎn bwá mú bád mbǎ́ɲéd gwôw kə jǎgula nə Zembí. ²⁹ Ja nyə á ngə jǎgula yí, mpwoombá nyé í á shwǝ́la, mikáándá myé mí mú bə ɲkǐ fumə, mí ngə faan nda nǝs. ³⁰ Seegya ná buud obá, Moyíz bá Eli bwá mú bwá ngə lésa nə nyə. ³¹ Moyíz bá Eli bwá á lwóyá mǎnyúúl mǐlwanád. Bwá mú ngə lésa nə Yésus shú shwíy á bá kə yə Yurúsalem yí. ³² Na nyə á bə, Pyêr bǎnǎn buud ó gwoong bə bwá mú ígwád ná cúg. Bwá á ka juum, bwá mú dúg Yésus ngə jág ɲkənəwa, buud obá bwá ngə lésa nə nyə. ³³ Ja Moyíz bá Eli bwá á ngə béégya nə Yésus yí, Pyêr nyə á ci nə Yésus ná: «Mása, nywaálə ngálə ji wa. Sə shúmǎgá məbanda mǎlǎl, ngwúd shú dwô, dúl shú mə Moyíz, dúlǎgá shú mə Eli.» Nyə á shígé mpu sǎ nyə á ngə ci yí.

³⁴ A ngə ná lás ntǎni, seegya ná gúndá í mə zə búdal bēsh. Inǵunǵúúnd í mú bíi bwo ja bwá mə dúg gúndá mə búdal bwo yí. ³⁵ Kál í mú wú gúndá jǎong dí ná: «Mwǎn waam mə á féesh wá éga. Ságá nyə mǎgwág.» ³⁶ Ja kál í mə shǐn lás ntǎni yí, bwá mú dúg Yésus ɲjǐ nyaméfwó. Bwá mú ji ókál-ókál. Bwá á ji mwôw məongád kú jaaw tǎo muud sǎ bwá á dúg yí.

Yésus mə lwag wúl mbál jamb
(Mat 17.14-21; Mak 9.14-27)

³⁷ Jwôw í á bǝ cǐnǝng yí, bwá mə shulə wú mbǎ́ɲ dí, buud bwá mú zə bwəma nə nyə áncuncuma. ³⁸ Ká gwág íí, ngwól múúd mə kǐm na mǎɲkúmbə mə búúd dí ná: «Yǐguli, mə jǎgula nə wo, kǎndǎg mǐsh dúg mwǎn waamə dí. Mə ji nə nyə ɲjǐ ngwúd éne. ³⁹ Jamb í dǎ bíi nyə, a mú dǎ kǐm, ífúlug í dúgá wósos nyə mpud. Jamb í dǎ jugushi nyə ná ndéé í ka tǝem zə ngə bíd nyə í mə fwo líduga. ⁴⁰ Mə ámə jǎgula nə *ompwíin bwô ná bwá yílúg nyə jamb dǎongǎ, bwá shígé kwag.» ⁴¹ Yésus mǐsə káam ná: «Wúul! yé óhááden óga! A bówúla bí mǐtádúgá e! Mə e bá kə nə bí ntǎni kə wósos ngow? Mə é bá jǐsow bí kə kumə jáyé ja? Zaá mə nə mwǎn woó wǎong.» ⁴² Mwǎn ngə shǐsh wá Yésus íí, jamb mú kadawo nyə shí, ngə jág sagusə nyə. Yésus mú ɲkáánd nə jamb, a lwag mwǎn ná ndéé a nyǝng kǎnd nyə wá sóǝngǎ. ⁴³ Dúgúlə búúd bēsh bwá á dúg mǐsǎ́lǎgú mí Zembí yí, bwá á káam ntǝ ɲkúl.

Buud bēsh bwá ngə ná káam isǎ byēsh Yésus nyə á ngə sǎ yí, nyə mú ci nə ompwíin bə ná: ⁴⁴ «Mpugá gwágulə lǎsú mə zǎ lǎs ga: *Mwǎn mə Múúd wál bá zə kaanz məbwə mə búúdd.» ⁴⁵ Njǐ bǎn bwá á shígé mpu gwág lǎsú wǎongǎ, í á bə bwo shwílyá ná bwá kú gwág nda í kə ná. Bwá á ka ngə fúnda jílə nyə lǎsú wǎongǎ.

Zə mə ntǝ bóól
(Mat 18.1-5; Mak 9.33-37)

⁴⁶ Bwá mú zə tééd sǝ́ɲsǎla mǎkǎl ná bwá cǝel mpu nyǝng jí bul bə fwámé múúd bwádí gwoong dí yé. ⁴⁷ Njǐ Yésus nyə á bwey mpu sǎ bwá á ngə téduga

bwádi mílámúd yí. A mú ñwa gúl kúkágá, tál nyádi kúná-kúná. ⁴⁸ A mú ci ná bwo ná: «Muud mā lág kúkágá ga jíná dām dí yé, a má lág mā. Muud mā lág ntāg mā yé, nyā alágé mā, a lág múúd nyā á nti mā yé. Mpugá ná muud mā ñwá nyáméfwó zhizhe mpádúgá nyín yé, nyā wá jí fwámé múúd ntọ bósól.»

Muud mā bá kú lumbuli yé ñgā magula

(Mak 9.38-41)

⁴⁹ Yuánes mú ka zā lās ci ná: «Mása, sá áma dūg ñgwól múúd ñgá balan ná jíná dwō, ñgā yíl buud mājamb ná ndí. Sá áma ka kaambulā ná nyā ná a kú ná ñgā sá nācé a cugé sádi gwoong dí.» ⁵⁰ Yésus mú yidá bēsa ná nyā ná: «Kúgá dū kaambulā ná a kú ñgā sá, nācé muud nyā aṅgē ná mpii bí yé, jí bídí kósómbád.» ⁵¹ Fwála í á bā ná Yésus má zā bá ñkāñ wú shí ga dí yí í á ñgā shísh. Ntó Yésus nyā á ñwa cígálá ná tóo jí tóo jí a ká Yurúsalem. ⁵² Nyā á ka lwām bósól búúd ná bwá kág nyā shwóg. Bwá mú ñwa zhí, ká nyíi dúl dánd á Samariya dí ná bwá ká kwāmusa, Yésus bāg ká shigula cínōng. ⁵³ Nji, buud ɔ dánd dōngú bwá mú ban ná bwá alágé nyā nācé nyā á ñgā ká ñgēé Yurúsalem. ⁵⁴ Nda *ompwíin bē Zhāk bá Yuánes bwá á dūg ntó ná, bwá á ci ná nyā ná: «Cwámaba, ye wó jii ná sá jówág kuda í shúlāg wú gwōw zā cumbal jígal bwo?» ⁵⁵ Yésus mú yid, ñkáánd ná bwo, †[nyā ná: «Bí ampúyē wōōng shíshim í ñgá shwambulā bí ní.»] ⁵⁶ Bwá mú ñwa zhí ká dúl dándád.

Béḡlā Yésus

(Mat 8.19-22)

⁵⁷ Bwá ñgá kyey zhí ná zhí, ñgwól múúd mú ci ná Yésus ná: «Mā zā bá dū bē wo kúl jēsh wó bá dū ka yí.» ⁵⁸ Yésus mú ci ná nyā ná: «Ontó bí ná miku, inunú ná maage, ñji *Mwān mā Múúd cugé ná ñkúmba kúl á dūg já yí.» ⁵⁹ A mú ci ná ñgwól múúd ná: «Bēg mā.» Nyíni ná né ná: «Cwámaba, fwog bíd mā, mā kág dūl sósōngú waamā.» ⁶⁰ Yésus mú ci ná nyā ná: «Bídúg mimbimbā mí dūlāg mimbimbā myán. Wēe, kaág ñgā bwiing buud Faan má Zembí.» ⁶¹ Ñgwól múúd mú námá ci ná nyā ná: «Cwámaba, mā zā bē wo. Nji bwándúg ná mā fwóg ká jóna ná ñjów búúd wām.» ⁶² Yésus mú ci ná nyā ná: «Múúd mā ká ñkēny bōōg ná á waad fambá, a nyiñgā yág dūg mpása, muud wōōngú cugé ná mfíi Faan má Zembí dí.»

10

Yésus má kənd búúd mawūm zangbá lwámád

(Mat 9.37-38; 10.7-16; 11.21-24)

¹ Ja Cwámaba nyā a shín lās isā íni yí, nyā a cwééd *ompwíin mawūm zangbá ná óbá* a mú kənd bwo ná bwá ñgág ná ká óbá óbá íkúl byēsh nyáméfwó nyā á jala ná ká yí. ² Nyā a lās ná bwo ná: «Dugá, idāw í má tí fambá mən̄kund mən̄kund, ñji buud bwá ká saag wá bāsā cíg-cíg. Ntí wé má cí nēá: jágulagá ná amádi fambá ná a kándug buud, bwá zág saag. ³ Kágá, mā má kənd bí nda bwán ɔ íncwāmbe mpádúgá on̄kweny. ⁴ Muud kú ká ná *mwaanē ñkí kwáám. Muud kú ñwa bósól osílúfaas; muud kú ká jí mábádád zhí ná zhí.

⁵ «Ñjów wēsh bí má nyíi yí, fwogá ci ná: «Zembí ságá ná bí bág ná shēe.» ⁶ Ñkí ñgwól muud á ná shēe jí cínōngá, mábádá mēn má ká nyádi; ñkí ntó dí, má nyiñgā

zə bídí. ⁷ Bɪ ɔ ji nɔ́w wɔ́ɔŋgád, bí dɔ dɔ nɔ́ ŋul isá bwá é dɔ yə bí yí, nɛ́cɛ sɔ́ɔl mɛ́sáal mɛ́ jɛ́lɔ́ nɔ́ bɛ́ nɔ́ mýəna. Bí kú bá dɔ kyey mɪ́njɔ́w mɪ́njɔ́w. ⁸ Ŋgwála wɛ́sh bí é nyíi buud lág bí yí, bí ɔ dɔ́ isá bwá yɔ́ bí cɪ́nɔ́ŋg yí, ⁹ bí ɔ lwag mɪ́mbɛ́l mýá cɪ́nɔ́ŋg, bí jaaw bwo ná Faan mɛ́ Zɛmbi í mú bí kúná-kúná. ¹⁰ Wɔ́ɔŋg ŋgwála bí mɛ́ nyíi buud kú lág bí yí, bí kɛ́ tɛ́m dɔ́nd kɛ́ lás ná: ¹¹ “Sɛ́ mɛ́ kudá yə bí fumbýá a ŋgwála wán í áma nada sɛ́ mɛ́kuú dí yí. Njɪ mpugá ná Faan mɛ́ Zɛmbi í mɛ́ shísh kúná-kúná.” ¹² Mɛ́ mpú jaaw bí ná jwɔ́w Zɛmbi mɛ́ bá zə sámb búúd mɪ́lɛ́sú yí, a bá jagulá búúd ɔ́ Sódóm ntɔ́ ŋgwála wɔ́ɔŋg. ¹³ Mɛ́ntágula nɔ́ bí buud ɔ́ Korazín. Mɛ́ntágula nɔ́ bí buud ɔ́ Betusayída námá. Nɛ́cɛ́ bímbi lú *máshimbá mɛ́ mɛ́ wóós bídí má, mɛ́ á mbám wóós Tir nɔ́ Sidon, buud ɔ́ nún bwá á mbám námá bwey bwáád mɪ́ŋkud ji ífíi dí ná bwá cɛ́nd mɪ́tádúgá. ¹⁴ Ná ndɛ́é, cígúlé mɪ́lɛ́sú dí, íntúgúli í Tir nɔ́ Sodom í ábúlé bul nyaan nda bí bín. ¹⁵ Bí bɛ́ɔ́ buud ɔ́ Kapernawúm, bí ŋgɛ́ tɛ́duga nɔ́ bí mɛ́ bá kɛ́ gwɔ́w? Mbɔ́, bí mɛ́ bá yida shulá kɛ́ bɛ́ɔ́ mɪ́njɪ́m. ¹⁶ Muud mɛ́ gwágúlá bí yé, mɛ́ gwágulá mɛ́. Muud mɛ́ bá kú gwágulá bí yé, mɛ́ bá kú gwágulá mɛ́. Muud mɛ́ bá ntág kú gwágulá mɛ́ yé, a mɛ́ bá kú gwágulá múúd nyə́ á nti mɛ́ yé.»

Ompwín bwá mɛ́ kɛ́ nyiŋgə́ nɔ́ mɛ́shusug
(Mat 11.25-27; 13.16-17)

¹⁷ *Ompwín mɛ́wúm zangbá nɔ́ óbá† bwá mú kɛ́ nyiŋgə́ nɔ́ mɛ́shusug bwá ŋgɛ́ ci ná: «Cwámɛ́ba, tɛ́m bɛ́ mɛ́jamb mɛ́ áma ŋgɛ́ bɛ́ nɔ́ mɛ́gwág nɔ́ sɛ́ ja sɛ́ áma ŋgɛ́ lás nɔ́ mwo jínɛ́ dwɔ́ dí yí.» ¹⁸ A mú ci nɔ́ bwo ná: «Mɛ́ á ŋgɛ́ dúg *Sátan ŋgɛ́ kud wó gwɔ́w nda njɛ́s. ¹⁹ Mɛ́ mɛ́ yə́ bí ŋkul ijwúga nɔ́ bí nyáálug onyɔ́wá nɔ́ wɛ́acálaafɛ́ nɔ́ mɛ́kuú, bí nyaal námá mpífá mɛ́ múúd ŋgɛ́ lúmbuli nɔ́ bí yé† nyɛ́sh, sá kú sá bí. ²⁰ Njɪ bí kú bul gwág mɛ́shusug nɔ́ mɛ́jamb ŋgɛ́lɛ́ magulá ijwúga bín, yidagá gwág mɛ́shusug nɔ́ mɪ́nɛ́ mún bɛ́lɛ́ cilyá gwɔ́w jɔ́n dí.» ²¹ Námá wɛ́la dɔ́ɔ́ŋgú dí, Yésus mú kɔ́ɔs nɔ́ mɛ́shusug mɛ́ Nkɛ́ŋkɛ́ Shíshim, a mú ci ná: «Pɛ́pa, Cwámɛ́ba á gwɔ́w nɔ́ shí, mɛ́ yə́ wo gúmá nɛ́cɛ́ wo á shweel ompuyɛ́ bɛ́nɛ́ŋ buud ɔ́ fag isá íga, wo yida lwágulá ozhizhe ɔ́ búúd. Haaw Pɛ́pa, ntɔ́ wá wó á cɛ́l ná í bág yé. ²² Dá nyə́ a cwámbulá mɛ́ isá byɛ́sh. Kú nɔ́ muud mɛ́ mpú Zɛmbi Mwán, njɪ Sónɔ́ŋgá; kú námá nɔ́ muud mɛ́ mpú Zɛmbi Sónɔ́ŋgá, njɪ mwán nɔ́ muud yɛ́sh mwán mɛ́ cɛ́l sá ná a mpúg yé.» ²³ A mú yág dúg ompwín bɛ́, ci nɔ́ njɪ bwo ná: «Bí bɛ́ɔ́ mɪ́sh mún mɛ́ mɛ́ jɛ́lɔ́ nɛ́cɛ́ mɛ́ ŋgɛ́ dúg isá bí ŋgɛ́ dúg íni. ²⁴ Búbálé mɛ́ jaaw bí ná, zhwoɔ́ *buud ɔ́ mícúndá nɔ́ mɪ́njwú-buud mí á cɛ́l dúg sá bí ŋgɛ́ dúg yí, njɪ mí áshígé dúg. Bwá á cɛ́l gwág sá bí ŋgɛ́ gwág yí, njɪ bwá áshígé gwág.»

Kanda Jɛ́ɔ́ múúd á Samaríya
(Mat 22.34-40; Mak 12.28-31)

²⁵ Ka dúg ná, ŋgwól *Ŋkumɛ́ mɛ́cɛ́ɛ́ mɛ́ zə bwówulá nyə́ jɪ nyə́ ná: «Yííguli, mɛ́ sáág jɪ ná mɛ́ lágúg cug á kandugá kandugá?» ²⁶ Nyə́ ntág nɔ́ né ná: «Jí jí cilyá *mbwoomb mɛ́cɛ́ɛ́ dí yí? Wó dɔ́ lɔ́ cɪ́nɔ́ŋg ná jí?» ²⁷ A mú bɛ́sa ná: «Wó jɛ́lɔ́ nɔ́ cɛ́l Zɛmbi wóó Yawé nɔ́ lám wó wɛ́sh, nɔ́ *shíshim wó wɛ́sh, nɔ́ ŋkul nywó

10:7 1Tm 5.18; 1Kr 9.6-14 **10:9** 11.2 **10:11** Mis 13.51; 18.6 **10:12** Mat 10.15 **10:13** Iza 23.1-16 **10:15** Iza 14.13, 15 **10:16** 9.48; Mat 18.5; Mak 9.37; Yuá 13.20 **10:17** 9.10; Mak 6.30

† **10:17** Mɪ́l mícilyá mí ayág mí ŋgɛ́ ci ná bwá á bɛ́ njɪ mɛ́wúm zangbá. **10:18** Yuá 12.31; Mbú 12.9
10:19 Sôm 9.13 † **10:19** múúd ŋgɛ́ lúmbuli nɔ́ bí yé: Wa jisá Sátan. **10:20** MmN 32.32; Flp 4.3; Mbú 3.5 **10:21** 4.18; Mat 11.25 **10:22** Mat 11.27 **10:24** 1Pr 1.10-12 **10:25** 18.18; Mat 19.16; Mak 10.17 **10:27** Mat 22.37, 39

nyêsh, nà lúú wô wêsh. Wo cêl námá múúd yêsh jísá wo kúná-kúná yé nda woméfwó.» ²⁸ Yésus nà né ná: «Wo má bɛsa mbii í jála yí. Sáág ntó wo bâg ða cug.» ²⁹ Nyɛ, cêlálá lwágulá ná a jì tátálí, a mú jì Yésus ná: «Muud jì mǎ kúná-kúná wǎ zǎ?»

³⁰ Yésus mú nyingǎ lás, a mú ci ná: «Ŋgwól múúd nyǎ á ngǎ wú Yurúsalem ngǎ shulǎ kǎ Zheríko. Izhilunḡaanǎ í mú bii nyǎ zhíí, déég nyǎ isǎ byé byêsh, yíd nyǎ ná ndéé lúgǎ nyǎ cǐg-cǐg ná á fudǎ. ³¹ Í mú jé ná ngwól fada kyéyug zhíí nyɔɔngúǎ. A mú dúg múúd wɔɔngǎ, a mú cǔ lúú tál gwǔw. ³² Ngwól *Levít mú námá zǎ wóós kál jɔɔngúǎ, a dúg múúd éne, a cǔ lúú tál gwǔw. ³³ Njì ngwól múúd á Samariya ngǎ námá kyey yé njɔɔnd íí, a mú wóós kál múúd éne nyǎ á bǎ a mbwúg yí. Ja á má dúg nyǎ yí, lám mú bul cey nyǎ cwú. ³⁴ A mú shísh kúná-kúná, a lwag nyǎ mǎfǎn nǎ mǎwúǎ nǎ wáan ná ndéé á shín wóǎlǎ. A mú ŋkény nyǎ bǎd nyǎdí jakáás dí, kǎ nǎ nyǎ njǔw ójǔn kǎ kweemb nyǎ. ³⁵ Mǎn mǎlǎm, muud á Samariya mú nwa ódanarí obǎ, yǎ múúd njǔw ójǔn. Nyǎ nǎ né ná: “Kweembǎgǎ mǎ muud éga. Bímbí dêsh wo é kwo kɛenzh shú dé yí, mǎ é zǎ nying wo ja mǎ é nying yí”». ³⁶ Yésus mú jì ná: «Búúd olǎl óni bêsh dí, nyáyé nyǎ á bǎ muud izhilunḡaanǎ í á yíd yé kúná-kúná yé?» ³⁷ Yíguli mǎcɛɛ ná: «Jísá nyɔɔng nyǎ á gwág nyǎ cey lámúd yé.» Yésus mú ci nǎ nyǎ ná: «Kaág, wo kág sǎ ntó.»

Lán má Mááta bá Mariya

³⁸ Ja Yésus bǎnǎn *ompwíín bǎ bwǎ á ngǎ kyey yí, bwǎ á kǎ nyíí dúl dǎndúǎ. Ngwól múdá nyǎ á bǎ dǎnd dɔɔng dí ná Mááta, a mú lág bwo nyǎdí njǔw. ³⁹ Mudá wɔɔng nyǎ á bǎ nǎ mǎnyǔnǎ ná Mariya. Nyǎ á zǎ jì Cwǎmba shí mǎkuú, ða gwágulá lésú yé. ⁴⁰ Mááta nyɛ nyǎ á ngǎ yíngǎ nǎ zhwog iság-ság shú ójǔn. A mú kǎ zǎ, zǎ ci nǎ Cwǎmba ná: «Ja Mariya má yida bíǎ ná mǎ ngǎg nǎ sɛy mǎméfwó ga, sǎ jɔɔng í acíyé wo sǎ? Cíg nǎ nyǎ ná á zág kwiid mǎ.» ⁴¹ Cwǎmba mú bɛsa nǎ nyǎ ná: «Mááta, Mááta, wo ngǎ kǎnd lám gwǔw ngǎ ntágulá nyúúǎ nǎ zhwog isǎ. ⁴² Sǎ jì nǎ mfíí yí jì njì ngwúǎ. Mariya má féesh sǎ í búǎ nywa yí, muud nyǎ abále kwo nwa nyǎ gwo.»

11

Yésus mǎ jígúǎlí ómpwíín mǎjǎgula

(Mat 6.9-13)

¹ Dúǎ jwǔw dí, Yésus nyǎ á bǎ gúl kákúlúǎ a ngǎ jǎgula. Ja nyǎ á yow jǎgulǎlǎ yí, ngwól *mpwíín yé mú ci nǎ nyǎ ná: «Cwǎmba, jígúǎlíg sǎ jǎgulǎlǎ nda Yuánes nyǎ á jíguli bǎ ómpwíín ná.» ² Yésus mú ci nǎ bwo ná: «Ja bí mǎ bá ða jǎgula yí, bí cǎ bá ða ci ná:

Papa,

Jíná ðwô í bǎg nǎ gúǎm ntǔ sǎ jêsh.

Ijwúga byô í zág.

³ Yág sǎ idǎw í jǎlǎ nǎ sǎ yí jwǔw dêsh.

⁴ Juug sǎ *misám mísú

nǎcǎ sǎ ngǎ námá juu buud bwǎ ngǎ byaagulǎ nǎ sǎ wǎ.

Wo kú bíǎ ná mǎbwǎbúlǎn mǎ ntǔ sǎ ŋkul.»

⁵ A mú nyingǎ ci nǎ bwo ná: «Shé fwógǎ ná ci ná ngwól múúd na bídí jì nǎ yé shwǎ. Muud wɔɔngǎ kǎ kǎ wǎ shwǎ yé mpwó-bulú kǎ ci nǎ nyǎ ná: “Wey e,

kwalug ná mə ibuléd ilól ⁶ nəcə ngwól shwá waamá ngə zhu njəond dí, a mə wós mə ká njów mə kú nə sá má yé nyə.” ⁷ Shé fwógá ná ci ná shwá yé má bəsa nə nyə nūŋ njów dí cwú ná: “Kú zə ntágulə mə, sənŋ bwān bām sá má bwey já shí, mə cugé nə ŋkul wəol zə yə wo ibuléd.” ⁸ Má jaaw bí ná, tɛɛm bə ná a cugé nə ŋkul wəol zə yə nyə ibuléd ná a ji shwá yé, nyə é wəol nəcə ngwól sálə kángá ngwóombúlú, nyə é zə yə nyə sá jəsh á ngə gwáamb yí.

⁹ «Mɛɛ má ka ci nə bí ná: Gwáambúgá Zembí, nyə é yə bí; sógá, nyə e lwó bí; kudəgá mbê, nyə é juw. ¹⁰ Nəcə muud mə gwáamb yé nyə é bii, muud mə sɔ́ yé nyə é kwey, múúd mə ká kudə mpumbé, bwə juw nyə wə. ¹¹ Nyáyé sónŋgú mwān na bídí gwoong dí jí nə ŋkul sá ná mwān yé gwáamb nyə shú, a yidá yə nyə kuwó nywá yé? ¹² Nkí ntág ná Mwān yé gwáamb nyə kíf, a yidá yə nyə acálaafə? ¹³ Nkámásá bí, tɛɛm bə nda bí búsa nə mbíya mílām ni, bí má də yə bwān bān isá í ányunywa. Nkəmusa nə Dá á gwōw; ŋkí bí mə gwáamb nyə Nkəŋkə Shíshim, a yə bí.»

Yésus má lwag ákúmalwə a fifi
(Mat 9.32-34; 12.22-30; Mak 3.22-27)

¹⁴ Yésus nyə á ngə yíl muud jamb í á wá nyə mánkədad ná a bág fifi yí. Í á ka bə ná, ja jamb í á wú yí, muud wəongú nyə a tééd lásúlə, buud bəsh bwə mú ngə káam. ¹⁵ Bóól búúd wá cínəngú bāŋ bwə mú yidá ci ná Beluzebul* wə ngə yə Yésus ŋkul ná a ngág nə yíl buud məjamb. ¹⁶ Bóólágá bwə mú zə nə njígá mábwbúlán wə Yésus, zə ci ná a wéeshúg bwo gúl *sá í ntɔ́ búúd ŋkwón yí, í ngə zhu gwōw. ¹⁷ Nyə mú mpu mítədúgá myán, a mú ka ci nə bwo ná: «Búúd ɔ́ dúl faan bwə ká bóóg ngə lúmbuli bwámé nə bwámé, faan dəong í é jɛɛ ná mpaá. Búúd ɔ́ wúl njów bwə ká bóóg ngə lúmbuli bwámé nə bwámé, njów búúd wəong jímb. ¹⁸ Bí ngə ci ná Beluzebul wə ngə yə mə ŋkul ná mə ngág nə yíl buud məjamb. Ntɔ́ ji ná *Sátan má yida nyingə cuwo, ngə yíl nyáméfwó. Ká dé faan í é ka tōw na ntədél? ¹⁹ Nkí Beluzebul wə ngə yə mə ŋkul ná mə ngág yíl buud məjamb nda bí ngə ci ná, zə nyə ngə yə buud bān ŋkul nyəongú? Ngaa bwáméfwó bwə ngə mpu lwágulə bí ná sán ná bí búsa nə mabɛɛ? ²⁰ Nji, ŋkí nyinə mbwə má Zembí wə í ngə yə mə ŋkul ná mə yílúg buud məjamb í, mpugá ná Faan má Zembí í mú wa. ²¹ Ja ŋkunúl múúd wí nə fwámé isá í dósmb í ngə baagulə njów yé yí, muud cugé nə ŋkul kúnnya nə mabii mé. ²² Nji múúd mə ntɔ́ nyə ŋkul yé má ká námá zə, zə figə nyə shí déég nyə məkwo mə dósmb á də *búgula má, muud wəong mú ka tɛɛm ŋwa mabii mé ngə kaaw buud. ²³ Muud mə bá kú kɛɛm mə yé ngə lúmbuli nə mə. Muud mə bá kú zə wá mábwbə ná sóná sə séŋngug yé, a ngə yida caam.»

Yésus mə yə búúd minjígála mimbii mimbii
(Mat 12.43-45)

²⁴ «Ja bów-bów shíshim í də wú múúd nyúúléd yí, í də kə ngə jɛɛla məshí má mishwéeshá ngəla sɔ́ wogá. Nji ŋkí í bá kú kwey wogá, í mú təduga ná: “Mə zə nyingə kə mádí njów kúl má á fwo də ji yí.” ²⁵ Í ká zə kwey njów ngwámbulá, sá jəsh jɔ́ kwambulá, ²⁶ í é kə ŋwa mílúgá míšhíshim zangbá mí njúl nə ŋkád ntɔ́ wáméfwó, bānŋ bəsh bwə mú kə nyii njów, kwambulə jiya cínəng. Ná ndéé, cug mə múúd wəongá í mú nyingə jág bów, ntɔ́ mbií í á fwó də bə yí.»

²⁷ Í á ka zə bə, Yésus ngə lás ntáni, ngwól múdá mú wéeshuli kál mánkúmbə mə búúd dí ci nə nyə ná: «Mudá nyə á byá wo nyééng wo yé nywáá mə jəla.»

²⁸ Yésus nye mú ci ná: «Buud bwə ngə gwág Milású mí Zembí wá, bwə ngə sá nda mí ngə ci ná, bwó wá bwə mə jəla.»

²⁹ Buud bwə á ka ngə seengya nki bulya. Yésus mú ci nə bwo ná: «Mbɛɛ kala búúd í njúl nki bów, í bálé jí ná mə wéeshúg bwo gúl *sá í ntó búúd nkówŋ yí! Bwə abúlé dág gúl sá í ntó búúd nkówŋ yí, nji joəng í á bə nə Zhwónas yí. ³⁰ Nda Zhwónas nyə á bə sá í á ntó buud ɔ Ninivə nkul ná, ntó námá wə *Mwân mə Múúd nyə é bə sá í ntó búúd ɔ kala ga nkul yé. ³¹ Jwów Zembí mə bá zə sámɓ búúd milású yí, Cí á mudá í á wú *mákóól mə jwów† yí í bá tów tútəlí yə kala búúd ga məbɛɛ. Nəcə nyə á gwaa zhu íjuma í shíd zə gwágulə fag mə Sálumun. Dugá, sá í ntó Sálumun yí jísə wa. ³² Buud ɔ Ninivə bwə bá námá tów tútəlí, yə kala búúd ga məbɛɛ. Nəcə báá bwə á cénd mítədúgá ja bwə á gwág cúndə Zhwónas nyə á cúnda yí. Dugá, sá í ntó Zhwónas yí jísə wa. ³³ Muud cugé nə nkul sá ná, a jida lámba ná ndéé a kə shweel dwo shí táwuli. Í dɔ bə á yida tál dwo cé lámba dí ná buud bwə nyí njów wá bwə dágúg mənkenya. ³⁴ Jús dwô dəsə lámba á nyúúl nywô. Jús dwô í ká bə kú nə bwás í, nyúúl nywô nyésh bə mənkenyad. Nji, jús dwô í ká bə nki bów, nyúúl nywô bə yídúgád. ³⁵ Ntó, wo ɔ bɛy ná mənkenya mäsə wódi má mə bág yídúgá. ³⁶ Nki nyúúl nywô nyésh í bá mənkenya dí kú nə kúkúl jísə yídúgád yí, nyúúl nywô nyésh í faan nda ja lámba í kwan wo nə mənkenya mé yí.»

*Yésus mə lás nə Ofarizyēn bənŋh Onkume ɔ məcɛɛ
(Mat 23; Mak 12.38-39)*

³⁷ Ja Yésus nyə á shín lás yí ngwól *Farizyēn nyə á jów nyə ná a kág də nyádí njów. Yésus nyə á ka námá kə, kə ji shí kələ də. ³⁸ Farizyēn éne mú káam ná Yésus nyə á shígé sá ngusa bwə dɔ sá shúshwóógú ná bwə zág də yí. ³⁹ Cwámɓa mú ci nə nyə ná: «Bí bāŋ Ofarizyēn bí mə dɔ sá ná bí gusa kwon bálá nə kwon shúyá, cwú nye njúl bí lwándúlá nə isá í mándá, nə bów-bów isá. ⁴⁰ Yé ílad íga! Ngaá nə muud nyə á sá tóón yé, nyə námá wə nyə á sá cwú? ⁴¹ Yidagá kɛenzh isá bisə cwú yí, yə mímbúbúwá, isá byésh í mú bə bí nki nkɛ. ⁴² Məntágula nə bí Ofarizyēn nəcə isá nda mânt nə ru† nə bíl íkáá í də byésh, bí ngə yə Zembí *ŋkəw wúm á isá byəŋgá, bí yida mpyeny cugələ nə buud tútəlí nə cɛɛlúlə Zembí. Í njúl ná sá bí mə jəlá nə sá wə ní, kú yida mpyeny byəŋg bí ngə bwey sá yí. ⁴³ Məntágula nə bí Ofarizyēn nəcə bí mə cɛɛl kə dɔ ji nji íjiya yá shwóg ja bí búś *mámpáanzə mə mǐnjígúlá mə *Oyúden dí yí; bí mə cɛɛl námá nə buud bwə dág báda bí məbádá mə gúmá mənókúmba mə búúd dí. ⁴⁴ Məntágula nə bí nəcə bí búśə nda məshwon mäsə kú nə məyígýé; buud bwə dɔ kyey mwo gwów kú mpu.»

⁴⁵ Ngwól *Ŋkume məcɛɛ mú bɛsə nə Yésus ná: «Yíguli, ja wó ngə lás ntáni ní, wo ngələ námá lwíy sá óni.» ⁴⁶ Yésus mú ci ná: «Məntágula nə bí *Onkume ɔ məcɛɛ námá, nəcə bí mə dɔ zhimb búúd jilə-jilə mímbag záməbag, í njúl ná bí mífwó bí ádé bwɛɛ súsəl nyínə ná bí mə kwiid bwo nə nkényúlə myo. ⁴⁷ Məntágula nə bí nəcə bí ngə lwə məshwon mə *búúd ɔ micúndə ímpáámɓ bín í á dɔ gwú

11:28 8.21 **11:29** Mat 16.2-4; Mak 8.12; Yuá 6.30 **11:30** Zhn 2.1 **11:31** 10j 10.1-10 † **11:31** makóól mə jwów: Ciyá ní í ká ná Sud; wo é kwey fɛ́l-fɛ́l yé ŋkəw á ofɛ́l-fɛ́l í ciyá dí. **11:32** Zhn 3.5 **11:33** 8.16; Mak 4.21 **11:37** 7.36 **11:38** Mak 7.2-4; Mat 15.2 **11:41** 12.33 **11:42** Mat 23.23; Luk 18.12 † **11:42** mânt nə ru: Jísə íkáá bwə dɔ lugushi jáámɓ nə ndí yí, isá nda məsəb. **11:43** 20.46; Mak 12.38-39 **11:47** Mis 7.52

yí. ⁴⁸ Ntò jì ná bí ngə bwaagula misóólúgá mí ímpáámbá bín, bí ngə gwág myo nywa. Bān bwá á gwú, bí mú zə lwó máshwon. ⁴⁹ Gwá wá jì ná, Zembí nyə á ci fúg nyé dí ná: “Mə bá du kənd bwo buud ɔ mícúndá nə *buud ɔ lwámá. Bwá bá du gwú bóól wá cínəngá, bwá lwágula bóólúgá cúwáli. ⁵⁰ Bwá bá du sá ntó shú ná kala búúd ga í bāg tōw kəod dí nəcə məcii mə búúd ɔ mícúndá bēsh bwá á gwúyow tééd mátéédulé mə shí wá. ⁵¹ Í bá bə, tééd məcii mə Abəl zə wósó mí mə Zakarí nyə á gwúyow mpádúgá *alatār nə Njów Zembí yé.” Haaw. Mə mpú jaaw bí ná kala búúd ga í bá tōw kəod dí nəcə məcii məng. ⁵² Məntágula nə bí Onkume ɔ məcɛɛ nəcə bí a mə mánda juwuga jì nə nkuł juw búúd mbē ná bwá bəg nə mpúyá yí. Biméfwó bí anyíyé mpúyá wəngád, bí kú námə nyingə bíd ná bəng bwá ngə cəl nyí wá, bwá nyíig.»

⁵³ Ja Yésus nyə a wú njów wəng dí cúwo tóón yí, *Oyígali ɔ məcɛɛ bənəŋ Ofarizyēn bwá á ngə nándulə nyə nə zhwog mishílí ngə jì nyə isə mimbii mimbii, ⁵⁴ bwá ngə bwéél ná a lásúg gúl sá abábəw.

12

Buud bwá jalá nə fúndə nji Zembí

(Mat 10.26-33; 12.32; 10.19-21)

¹ Ja jəngá, buud bwá á sɛngya ŋkí jág bulya mbii bwá cúgə nə nkuł ló yí, bóól bwá ngə nyaal bóól. Yésus mú ka zə fwo tééd lás nə *ompwíin bə ná: «Jigá ncə nə *Ofarizyēn *ləvur wān, ntó jì ná kwába básə nə ndí yí. ² Kú nə sá á mbúdúlá í bá bwən kú búgali, ŋkí sá á shwoó í bwən kú mpúy. ³ Gwá wá jì ná, sá jēsh bí mə lás yidúgád yí, í bá gwíig mənkenyad; jəng bí mə nyímbálá nə muud lwəd kúł fúm yí, bwá bá ngə cúndə gwo íkwálúminúd.

⁴ «Mə ci nə bí oshwá bām ná, kúgá du fúndə búúd bí nə nkuł gwú nji nyúul kú ná kwo sá gúl sá mpúsə wəng wá. ⁵ Mə zə lwágula bí muud bí mə jalá nə fúndə yé. Fúndəga muud jì nə nkuł ijwúga ná a gwú múúd, a kənd námə nyə kuda á kandagá dí yé. Haaw, mə ngə ci nə nyə wá bí mə jalá nə fúndə yé. ⁶ Ngaá ná bwá du kusha mimbá-kwáádə mitóon ifáda íbá? Tɛem bə ntó, Zembí nyə awúsáyé tɔ mbá-kwáádə ngwúd. ⁷ Bí bān ntāg íí, Zembí mə mpú bímbí lú íntand í shílú bíś bí mílúúd yí. Ná ndéé, kúgá du fúndə. Mpugá ná bí mə cey Zembí láməd cý mimbá-kwáádə ŋkí bulya.

⁸ «Mə jaaw bí ná muud yēsh mə mágúlə mə mísh mə búúd dí yé, *Mwān mə Múúd mə bá námə magúlə nyə mísh mə *wəngəles ɔ Zembí dí. ⁹ Nji, nyəng mə kílyá mə mísh mə búúd dí yé, Mwān mə Múúd nyə é kílyá námə nyə mísh mə wəngəles ɔ Zembí dí. ¹⁰ Muud yēsh mə bá jág lás nə Mwān mə Múúd yé mə bá bə nə ijuugá. Nji nyəng mə bá kə nə *bwaasúlə mpu wá Nkənķé Shíshim yé nyə abáɛ bə nə ijuugá. ¹¹ Ja bwá bá du kə nə bí *mámpáánzə mə mínjígúlá mə *Oyúden dí, nə ósɛmbye ɔ mílsú dí, ŋkí ójwú ɔ ləom dí yí, bí kú bá du yágəwo mbii bí mə bá shwə mənýúúl yí, kú yágəwo íciyá í kəod. ¹² Nəcə Nkənķé Shíshim mə bá du jíguli bí lású bí mə bá du lás yí cé jəngád.»

Fwámé móbii

(Mat 6.25-34)

¹³ Ngwól múúd nyə á ka lás mənķúmbə mə búúd dí ná: «Yígali, cíg nə mínyəŋə waamə ná a káawug sá məbii sóŋgá wúsú nyə a lúgə sə nə ndí má.» ¹⁴ Yésus mú

ci na nyə ná: «Muud éga, zə nyə a təl mə ná mə dág sámb bí milósá du kaaw bí mənkwə?» ¹⁵ A mú ci na bēsh ná: «Bí ɔ bey, bí ɔ káálágá na nkóóg. Nacé, muud tɛm bə na məbii mənkwund mənkwund íf, cug jé í cúgə məbii dí.»

¹⁶ A mú zə kənd bwo kanda, nyə ná: «Wúl kúkúm í á bə na məshí; məshí mɔɔng mə á ka zə wéeshuli nyə zhwog məbii. ¹⁷ A mú ka zə ngə jì lámúd ná: “Mə cugé na kúl mə é nkúnd məbii mām yí. Mə é ka sá ntədɛl?” ¹⁸ A mú ci ná: “Mə zə sá ntága: mə zə céég ífwɔɔ byám, mə lwɔɔ byɔɔng í búl bwaag yí, mə mú nkúnd *blé waamə na məbii mām cínɔng. ¹⁹ Mə músə ci na lám wām ná: Yé lám, wo mú na zhwog məbii mə nkúndú ná wo é du balan na mwo mimbú mimbú. Wogagá ja gaád, wo dág wo ngul wo zhwimbya.” ²⁰ Zembí mú ci na muud wɔɔngú ná: “Yé lad, nkí mə yíl wo cug gwó búlú gaád isá wó mə shín nkúnd íni í bə isá í zə?” ²¹ Yésus mú ci ná: “Muud mə du nkúnd məbii shú nyáméfwó, kú na məbii mə jálá msh mə Zembí dí yé, nda í du bə na nyə wə ní.»

²² Yésus mú ci na *ompwín bə ná: «Mə ka ci na bí ná, bí kú du yágawo cug jín ná bí é də jí. Bí kú yágawo mányúúl mán ná bí é bwáád jí. ²³ Cug í ntɔ idáw, nyúúl ntɔ míkáándə? ²⁴ Mpugá dág ínkwalónkwə. Í ádé bɛ mampag, kú mwáágulə mpúmá, í cúgə na ífwɔɔ, kú na owaag ɔ idáw. Nji, Zembí ngə wíl byo. Nkəməsa na bí, bí búsə na mfíí cɔ ínkwalónkwə. ²⁵ Zə á na bídí jí na nkul bə ná, nacé a ngálə yágawó, a kwádulə jwów ngwúd nyádí cug dí yé? ²⁶ Nkí bí cugə na nkul sá súsúsá acíg-cíg, bí mə ka du yágawo bíl nacé jí?

²⁷ «Mpugá dág nda ofuláwa bwó du wáy ná. Bwó ádé yíngə na iséy, kú tin míkáándə. Nji mə mpú jaaw bí ná cɪ Səlamun nyə á tɛm jág bul bə na gúmá, nyə a shígə bwelə bwáád nda ofuláwa. ²⁸ Nkámásá Zembí mə fwó bwééd zhizhe sá nda akánda jí ná bwó é wusə kuda dí mán yé, nkəməsa na bí; bí wə nyə é bul mpu bwééd wá. Yé búúd wá tag búgá óga! ²⁹ Nji bí báá, kúgá du sɔ sá bí é də yí na sá bí é ngul yí; kúgá du yágawo. ³⁰ Ikúl ishús yá shí mishwun wó í dú ngə wáduga sɔ isá íni byēsh. Bí báá kúgá du sɔ byo, nacé Sónngú wán mə mpú ná í jii bí isá byɔɔngə. ³¹ Yidagá du təl isá í dúgyá ná Faan mə Zembí yí shwóg, Zembí ka du kwádulə bí isá íni.

³² «Yé súsɔɔzú íncwəmbe, kúgá fúnda tɔo sá nacé Sónngú wán nyə á gwág nywa ná a yá bí Faan dé. ³³ Kushagá məbii mán bí kááwug mimbúbúwá *mwaanə wɔɔng. Kwəməsagá mimanga mí ábúle bwelə cɔóg myá, nkúndúgá məkwwɔɔzú mə bá bə kú bóóg má gwów kúl íjúwál í cúgə na nkul kumə, oshé kú námá də yí. ³⁴ Nacé kúl byɔɔng dán mbwúg yí, cínɔng wə lám wán í é bə námá yé.»

Məcum mə jɔɔ səl məsál (Mat 24.43-51)

³⁵ «Yáásúlágá wəáfigusa, bí ji nkasə. ³⁶ Bágá nda buud bwó ngə bwánd mása wán ná a ngə wú zan bá dí wá. Bwó ngə bwánd ná ja nyə é wóós yí, á ká námá kudə mbé, bwó ɔ juw. ³⁷ Məlwaá mə bá bə ná, mása wán ká wóós, a zə kwey bwo bwó njúl onkasə má, məlwaá mɔɔng má mə mə jəla. Búbálé, mə jaaw bí ná, ja mása mə kwéy bwo ntó yí, nyə é yáásulə yé áfigusa a jílá bwo shí ná bwó dág, nye mú ka sɛy ná bwo. ³⁸ Nkí mása mə wóós tām bulú nkí ngwúm kúwó ashúshwóógú dí, a kwey məlwaá mə ngə bwánd ntó, məlwaá mɔɔng mə mə jəla. ³⁹ Mpugá ná amádí njów mbəm du mpu wəla júwál í é zə yí, a kú bíd ná júwál búgəg nyə njów júwo isá. ⁴⁰ Ntó, bí mə jálá na du ji nkəməsá, nacé *Mwán mə

Múúd mə bá zə wəla bí ábúlé ngə téduga ná nyə é zə yí.»

⁴¹ Pyêr mûsa ka ci ná: «Lású wó ngə lás ni, ye í ngə dúgya nji ná sê, ye í dúgyá ná buud bēsh?» ⁴² Cwamba mú bęsa ná: «Dáyé kulág dású abúgúlág í njúl nki kę masa má tál ná í bág lúlúú á ósól ɔ mäsáal í dı yə bwo idaw wəla í jala yí? ⁴³ Sól mäsáal wəng nywáá má jəla nəcə masa nyə é zə kwey í ngə sá iséy byé. ⁴⁴ Bábélé, má jaaw bí ná, masa nyə é jil nyə ná á jwúg ná bíl isá í njów byēsh. ⁴⁵ Nji nki sól mäsáal má yida ná: «Cwamba waamə nyə álélé nyingə», a mú ka jì yídúlé ósól ɔ mäsáal wá budá nə wa budúm, nə dále dag, nə ngulúlé ná ndeé shwág ii, ⁴⁶ masa yé má bá zə wósó nyə dúl jwówúd məseegyá, wəla á shígé ngə téduga yí. Masa nyə é yə nyə intágúli í ányinyaanə, a kənd nyə kúl búúd ɔ məkəŋ bwə ngə bwəma nə nkəd yí. ⁴⁷ Lwaá dí ná, í ngə mpu sá masa yé ngə jii yí nji í kú kwəməsa, í kú sá nda masa mə jí ná, lwaá dɔngɔ í dı bwəma nə bigé áyíyáág. ⁴⁸ Dɔngɔ dí ná, í kú mpu sá masa ngə jii yí, í mú ngə sá isá í jəlá nə bigé yí nyə é bwəma nə bigé kú bul yáág. Muud yēsh bwə dı yə isá nki bulya yé, nyə námá wə bwə dı gwáámɔ nki bulya yé. Nyɔngɔ bwə dı yə isá kú nə nkágúlá yé nyə námá wə bwə dı jì nki bulya yé.

Yésus mə yə búúd minjígúlá

(Mat 10.34-36; 16.1-4; Mak 8.11-13; Mat 5.25-26)

⁴⁹ «Mə á zə ná mə zə jida kuda shí gaád. Mə mú námá ka jii ná kuda jɔngɔ í jidug. ⁵⁰ Má jəlá nə duwan wúl nduwán, lám í cúgé mə ná shéé té nduwán wəngɔ í afwóyé bə yí. ⁵¹ Bí ngə téduga ná mə á zə sá ná buud bwə cágag ná shéé shí ga dí? Mbô! Má jaaw bí ná mə má yidá zə nə mbéégí dɔ. ⁵² Nəcə í zə bá dı bə ná buud otóon bwə ngə cugə njów ngwúdú, bwə béégya; olól lúmbuli nə óbá, óbá lúmbuli nə ólól. ⁵³ Mbéégí mánkəómú í bá bə; sósngú lúmbuli nə mwán, mwán lúmbuli nə sósngú; nyɔngú lúmbuli nə sás dé, sás lúmbuli nə nyɔngú yé; mpósómbúlú á mudá lúmbuli nə cól, cól lúmbuli nə mpósómbúlú á mudá.»

⁵⁴ Yésus nyə á ci námá nə buud bwə á bə áncuncuma wá ná: «Bí má dı bə ja bí má dág nkúdú í má bád kósmb jwów í dı jímə yí, ngaá bí ci ná mpú má zə nywô; mpú nywô námá? ⁵⁵ Ja nkəwô mə dá kunɔ wúlə ngəe *mákóól má jwów* yí, ngaá bí má dı ci ná yásó í é yáág, yásó yáág námá? ⁵⁶ Bí bí nə məkəŋ. Bí má dı mpu yag iyuug í shí nə ya gwów; ká nəcə jì bí ampúyé yag sá í ngə sý mwów mága dí yí?

⁵⁷ «Bíméfwó bí cugé nə nkul mpu sámb ná: “Tátəli wə éga.” Nəcə jì? ⁵⁸ Nki wo má byaagulé nə ngwól múúd nə ndeé á ngə kə nə wo wə sémbye mílású, sósɔg nə wo kwámbuləgi nə nyə zhúf. Nəcə nyə á bá kə nə wo wə sémbye mílású ná ndeé sémbye mílású mú kənd wo wə fulish, fulish kə wá wo mímbwugad. ⁵⁹ Mə mpú jaaw wo ná wo cugé nə nkul wú mímbwug myɔngúd wo kú fwo tɔ wôŋ jɔngúg kə wósó fáda á məshínéd.»

13

Buud bwə jəlá nə cénd mítádúgá

¹ Ból búúd bwə mú zə wósó ja jɔngúd zə jaaw nyə sá Pilát nyə á sá ból búúd ɔ Galilé yí. Ná nyə á gwú bwo, a fula mácii máŋ nə mácii má ílám í *mátúnuga byán. ² Yésus mú bęsa nə bwo ná: «Ye bí mə tédúgá ná buud ɔ Galilé bəng bwə á ję ntó nəcə bwə bulúlé bul sá *mísám ntɔ bólúgá búúd ɔ Galilé bēsh ii? ³ Mbô!

12:42 19.17-19 12:47 Zhk 4.17 12:50 Mak 10.38 12:51 2.14 12:52 14.26; 21.16; Mat 24.10; Mak 13.12 12:53 Msh 7.6 * 12:55 məkóól má jwów: Í ká ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé nkəw á oféél-féélí ɔ íciyá dí. 13:3 Sóm 7.13

Má yida ci nà bí ná ñkí bí mǎ bá kú cénd mítádúgá, bí bēsh mǎ bá námá jǝǝ mbií ñgwúdú wǝǝǝ. ⁴ Ñkí ntág ná ye buud wúm nǎ mwǝǝmb cwǎmbá á Siloy í á káda í shín gwú wǎ, bǎñ ǝ bwǎ á bul bǎ nǎ mǎbyaagulǎ ntǎ bǎól búúd ǝ Yurúsalem bēsh? ⁵ Mbǎ! Má yida ci nà bí ná ñkí bí mǎ bá kú cénd mítádúgá, bí bēsh mǎ bá námá jǝǝ mbií ñgwúdú wǝǝǝ.»

⁶ A mú námá kǎnd bwo kanda ga ná: «Ñgwól múúd nyǎ á bǎ nǎ *figyǎ tál nyǎdí fambá *vinya. Nyǎ á ka kǎ sǝ mpumǎ líí jǝǝǝgúd a kú kwey. ⁷ A mú ci nǎ muud nyǎ á dǎ baagulǎ nyǎ fambá yǎ ná: wo má dúg í? Mimbú mǐlǝl ǝ mǐga, mǎ ñgǎ sǝ mpumǎ wa figyǎ égaád mǎ kú kwey. Cígálúg gwo. Í é ñgǎ fánda laa shí na ntǎ ñgwas ná jí? ⁸ Mbaagulǎ fambá mú bǝsa nǎ nyǎ ná: “Mása, fwog ná kwo bíd gwo mbú gaád. Mǎ e fáág na mákoogú mákoogú, mǎ shwu mándǎlú má kund, ⁹ ja jǝǝǝgá wǎ í bá jee wúmǎ yí. Ñkí í ka námá bá nyíngǎ bǎ kú wúmǎ, wo ka bá cal.”»

Yésus má lwag ñgwól mudá jwǝw lǎ sǎbaad

¹⁰ Dúl jwǝw lǎ Sǎbaad íí, Yésus nyǎ á bǎ nyúl *mpáánzǎ minjǝǝgúlá dí. Nyǎ á ñgǎ yǎ buud minjǝǝgúlá. ¹¹ Ñgwól mudá nyǎ á ka bǎ cínǝǝgú nǎ wúl shíshim í á sǎ ná á jámúg mbǎmbǎelí té mǐmbú wúm nǎ mwǝǝmb, kú bwele ság bǎ tǎtǎlí. ¹² Ja Yésus nyǎ á dúg mudá wǝǝǝ yí, nyǎ á jǝw nyǎ ci nǎ nyǎ ná: «Muda, wo má wú mǎnyámá mǎ jám gwǎ dí.» ¹³ A mú bǎd nyǎ mǎbwǎ, mudá mú sǝg námá cé nǎ cé, a mú yǎ Zembí gúmǎ. ¹⁴ Njwú á mpáánzǎ minjǝǝgúlá mú gwág bǝw ná Yésus má jág sǎ nǎ lwagúlǎ múúd jwǝw lǎ sǎbaad. A mú lámusa nǎ buud ná: «Mwǝw búúd búás nǎ ñkul sǝy má mǎsǎ mwǝw mǎsaman. Zágá dǎ lwǎgǎwa mwǝw mǝǝǝgúd; kú bǎ jwǝw lǎ Sǎbaad.» ¹⁵ Cwǎmba mú bǝsa nǎ nyǎ ná: «Bí bí buud ǝ mákǎñ. Ngǎá bí mǎ dǎ bǎ jwǝw lǎ Sǎbaad muud yǝsh ciny nteny jé ñkí kabulí jé kúl í dǎ dǎ yí kǎ nǎ gwo kǎ ñgulǎ gwo mǎjúwǎ? ¹⁶ Ká, ñkǎmusa nǎ shilǎ bag ǝ *Aburaham *Sátan nyǎ a má wǝlǎ té mǐmbú wúm nǎ mwǝǝmb éga. Ye í shǝgé jǎla ná nyé ñkǎda nyǝǝǝ í wíunzhag jwǝw lǎ Sǎbaad?» ¹⁷ Ja Yésus nyǎ á ci ntǎ yí, buud bēsh bwǎ á dǎ lúmbulí nǎ nyǎ wǎ bwǎ á bǎ nǎ shwǝn ná ñkwed. Bǝlǝgá zhwog buud bēsh bwǎ á bǎ nǎ mǎshusug nǎ *isǎ í mǐmbúgú Yésus nyǎ á ñgǎ sǎ yí.

Yésus mǎ lwǎgúlǎ búúd Faan má Zembí mǐkaanǎd

(Mat 13.31-33; Mak 4.30-32)

¹⁸ A mú ka ci ná: «Faan má Zembí dǎsǎ nda jí e, mǎ kág ná yǝǝga dwo nǎ jí? ¹⁹ Dǎsǎ nda búbumǎ *mutárud múúd mǎ ñwǎ kǎ myǝǝg nyǎdí fambá yí. Ja í dú kǝ yí, í dǎ gwaa, bǎ fwámé lílíí, inunú zǎ lwǝ maage nyǎdí mǐlǝwud.» ²⁰ A mú nyíngǎ ci ná: «Mǎ yǝǝgag ná Faan má Zembí na jí? ²¹ Dǎsǎ nda fuú *lǎvur. Ja mudá má ñwa wǎ, a fugǎ nǎ mǎmpíí má ñgug buléd mǎlǝl yí, í é sǎ nǎ ñgug wǝǝǝ wǝsh í búndǝwug.»

Mpumbé ámámánda

(Mat 7.13-14, 22-23; 25.10-12)

²² Yésus nyǎ á ka ñgǎ líina mǐngwǎla nǎ mǎnd a ñgǎ yǎ buud minjǝǝgúlá, a ñgǎ kǎ ñgǎé Yurúsalem. ²³ Ñgwól múúd mú ka ci nǎ nyǎ ná: «Cwǎmba, ye ñji búbaalé buud wǎ bwǎ bá *dúg cug?» Cwǎmba mú ci ná ²⁴ «Yǎágúgá ná bí nyííg mpumbé ámámánda dí. Nǎcé má jaaw bí ná zhwog buud bwǎ bá sǝ ná bwǎ nyííg, ñji bwǎ

ábúle nyíi. ²⁵ Ja á mǎdí njów mǎ bá wǎl zǎ fad mbê bí lúg tǒn yí, bí mǎ bá tééd kudǎlǎ mbê bí ngó cǐ ná: “Mǎsa, juwúg sǎ mbê”. A bá cǐ nǎ bí ná: “Mǎ ampúyé bí dán shug.” ²⁶ Bí mú bá cǐ nǎ nyǎ ná: “Ngaá ná shé á dǎ dǎ dǎ ngul kul ngwúd? Wo á dǎ námá yǎ buud minjígulá sǎdí íkúlád.” ²⁷ Nyé nǎ bí ná: “Mǎ ngǎ cǐ nǎ bí fwámé cǐ ná, mǎe mǎ ampúyé bí dán shug. Wúgá mǎ na, bí á ngǎ bǎ mǎzhíí mǎ olíngí.”»

(Mat 8.11-12)

²⁸ «Ja jǎngǎ, bí mǎ bá dúg *Aburham nǎ *Izaag nǎ *Yákwb bǎnǎh *buud ǎ micúndǎ bǎsh bwǎ njúl Faan mǎ Zembí dǐ, bí bǎh bí njúl tǒn. Bí mǎ bá ka bǎ cǐnǎngǎ njí bí ngǎ bwam nǎ mǎyǎ. ²⁹ Buud bwǎ bá zhu kǒsǎmb jwǎw í dǎ cúwo yí, zhu kǒsǎmb í dǎ jímǎ yí, zhu *mǎncwúm mǎ jwǎw* nǎ *mǎkǒl mǎ jwǎw†, bwǎ zǎ jǐ shí zǎ dǎ dína Faan mǎ Zembí dǐ. ³⁰ Ntǎ, bǒl ncúlyǎ buud bwǎ tǎl shwóg wǎ, bwǎ bá tǎw mpǎsǎ, bǎng bwǎ tǎl mpǎsǎ wǎ, bwǎ bá tǎw shwóg.»

Yésus nǎ Herod

³¹ Námǎ wǎla dǎngǎ, bǒlǎgǎ *Ofarizyēh bwǎ mú shísh zǎ cǐ nǎ Yésus ná: «Kyeyág, wúg wa nǎcǎ Herod ngǎ cǎel gwú wo.» ³² A mú cǐ nǎ bwo ná: «Kǎgǎ cǐ nǎ muud kwǎba wǎng ná: “Dugí mǎ ngǎ yíl buud majamb mǎ ngǎ lwag mimbǎl múus nǎ mǎn. Mǎ bá casulǎ ísǎy byǎm wǎh mǎnǎd”. ³³ Njǐ í jǐi ná mǎ kǎg shwóg múus nǎ mǎn nǎ wǎh mǎn. Nǎcǎ í cúgǎ nǎ njul bǎ ná *muud micúndǎ bwǎmagí nǎ shwíy kǎl shúsú, njí Yurúsǎlem.»

Yésus mǎ gwág cǎy Yurúsǎlem lámád

(Mat 23.37-39)

³⁴ «Eéé Yurúsǎlem ngǎ gwú buud ǎ micúndǎ éga! Eéé Yurúsǎlem! Wo ngǎ sǎ ná, buud Zembí ngǎ nti lwámád wódí wǎ, wo ngǎ gwú bwo nǎ mǎkwóógǎ! A bweyǎlǎ mǎ á tééd ná mǎ seeng bwǎn bwǎ ndǎ ábiyǎ kúwǎ mǎ dǎ seeng bwǎn bǎ mǎfaafugǎ dí ná! Njǐ, bí kú magulǎ ntǎ. ³⁵ Kǎ, dugǎ njów wǎn í zǎ lúg cwúdugǎ. Nǎcǎ mǎ mpú jaaw bí ná tééd námǎ kíkídíga, bí ákwolǎ ná dúg mǎ. Mǎ bá nyíngǎ nyín njí ja bí mǎ bá shwas mǎ ná: “Gúmǎ í bǎg nǎ nyǎng ngǎ zǎ jínǎ mǎ Cwámǎa dí yé”.»

14

Yésus mǎ lwag mbǎl jwǎw lǎ Sábaad

¹ Í á ka zǎ bǎ dúl jwǎw lǎ Sábaad ná, Yésus nyǎ á kǎ wúl lúlúú *Ofarizyēh dí njów kǎlǎ dǎ. Ja nyǎ á kǎ ní, Ofarizyēh bwǎ á ngǎ fáf nyǎ. ² Ka dúg ná, ngwól múud nyǎ á bǎ a njúl Yésus dí shwóg, muud wǎngǎ ngǎ bwǎ sǎg mǎjǎwǎ. ³ Yésus mú lǎs cǐ nǎ *Onkume ǎ mǎcǎǎ bǎnǎh Ofarizyēh ná: «Ye mǎcǎǎ mǎshé mǎ ngǎ magulǎ ná sǎ lwágug buud jwǎw lǎ Sábaad, ye mǎ angǎ nǎ magulǎ ntǎ?» ⁴ Bwǎ mú jǐ ókúl-ókúl ndǎ bǎsa. Yésus mú njwa mbǎl, lwag nyǎ ná ndéǎ a mú bíd nyǎ ná a kǎg. ⁵ A mú cǐ nǎ Onkume ǎ mǎcǎǎ bǎnǎh Ofarizyēh ná: «Zǎ jí nǎ njul bǎ na bídí ná, mwǎn yé, njí ntǎg nteny jé í kud taamb dí, a kú lǎel cáas kǎ yíl gwo nǎcǎ í bǎlǎ jwǎw lǎ Sábaad yé?» ⁶ Bwǎ mú bǎ kú nǎ njul ná bwǎ bǎsa nǎ nyǎ.

Zembí wǎ mǎ dǎ bǎn búúd gwǎw

13:25 Mat 25.11-12 **13:27** 2Tm 2.19 * **13:29** mǎncwúm mǎ jwǎw: Í kǎ ná Nord; wo é kwey fǎel-fǎelí yé njow á ofǎel-fǎelí ǎ íciyǎ dǐ. † **13:29** mǎkǒl mǎ jwǎw: Í kǎ ná Sud; wo é kwey fǎel-fǎelí yé njow á ofǎel-fǎelí ǎ íciyǎ dǐ. **13:30** Mat 19.30 **13:35** Sǒm 118.26; Eze 10.18-19 **14:1** Mak 2.27-28
14:5 13.15-16; Mat 12.11

⁷ Yésus nyə a dág ná buud bwə á bə fééshá ná bwə zág də wá, bwə á ngə féésh jíla nji íjiya í gúmád; a mú kənd bwo kaanə ná: ⁸ «Ja múúd mə jów wo zāh báád yí, kú kə ŋwa jiya gúmá. Wo ampúyé ŋkí nyə ámə jów námá ngwól múúd mə jíla ná gúmá ntə wo yé. ⁹ Ja múúd wəŋgá nyə e wós yí, bwə é ci nə wo ná: “Yág nyə jiya”, í njúl ná bwə ámə jów bíná bēsh. Wo é ka ngə kə nə shwōn kə ŋwa jiya wəampyal-kogū. ¹⁰ Yidagú sá ná, ja bwə jów wo yí, kaág ŋwa jiya wəampyal-kogū shú ná ja múúd nyə ámə jów wo yé má wós yí, a cig nə wo ná: “Wey e, shíshíg zə ŋwa fwámé jiya”. Ja jəŋgá, wo é bul ŋwa gúmá mísh má búúd bínónh bí ámə bə fééshá wád. ¹¹ Nəcə, muud mə bān nyáméfwó gwów yé, bwə bá səl nyə shí; nyəŋg mə səl nyáméfwó shí yé, bwə bá bān nyə gwów.»

¹² Yésus mú námá ci nə *Farizyēn nyə a jów nyə yé ná: «Ja wó céél yə búúd idāw ŋkí dína yí, kú ngə jów oshwə bwó ŋkí omínyəŋá bwó nə mimbyél myó. Nda ngə jów buud ə kúm bínónh búsə mábwugálu wá. Nda ngə jów mbií búúd wəŋgá, nəcé bwə á bá námá jów wo ján ja, í mú bə ná bwə má nying wo sá wó á sá bwo yí. ¹³ Nji, ja wó sá dína yí, jówág mímbúmbúwá nə ə á ijām, nə buud bwə də nyēsh wá nə wəancím-ncím. ¹⁴ Wó ká sá ntó, wəe má jəla, nəcé bwə cúgé nə sá bwə nying wo mənɣwa mwó nə ndí yí. Zəmbi nyə é bá nying wo mwo jwów á bá gwūmushi ótátəlí ə búúd yí.»

Kanda məma zāh

(Mat 20.1-14)

¹⁵ Ngwól múúd á buud bwə á ngə də wá, ja á má gwág ntáni yí, a mú ci nə Yésus ná: «Muud mə bá də idāw Faan má Zəmbi dí yé nywáá má jəla.» ¹⁶ Yésus mú ci nə nyə ná: «Ŋgwól múúd nyə á kwəməsa ná a sá məma dína; a mú jów búúd ŋkí bulɣa. ¹⁷ Nyə á ka kənd sósł məsáal yé ja wəla lə dína í á wós yí, ná a kág ci nə buud nyə á jów wá ná: “Zəgá, isá byēsh í mú mítéégýá”. ¹⁸ Nji, bēsh bwə mú ngə yida lwágulə ná bwə cúgé nə fwála ná bwə kág dínad. Ashúshwóógú ná: “Mə má kúnəw kusə fambá, í jii ná mə kág dág gwo, má jəgula nə wo, bídúg ná mə bəg kú zə.” ¹⁹ Ngwól ná: “Mə má kúnəw kusə mímbáág mí ínteny íbá íbá tātə mimbáág mítəŋ; mə kə sheé myo, má jəgula nə wo, bídúg ná mə bəg kú zə.” ²⁰ Ngwólúgá ná: “Mə má kúnəw bá múdá, gwə wə má cúgé nə ŋkul zə nə ndí yí.”

²¹ «Sósł məsáal mú nyingə zə wə mása yé zə jaaw nyə nda búúd óni bwə ámə ngə bəsa ná. Mása mú gwág mpimbə. A mú ci nə sósł məsáal yé ná: “Nə cā. Kaág wa ngwála íkul búúd bwə də sɛɛŋgya yí, nə mínjwónh mínjwónh kə ngə ŋwa mímbúmbúwá nə ə á ijām, nə wəancím-ncím nə bəŋg bwə ngə nyēsh wá wo zág nə bwo wa.” ²² Ná ndéé sósł məsáal mú zə jaaw nyə ná: “Mása, í mə bə nda wó ámə jii ná. Nji fwála dúse ná njów.” ²³ Mása músə ci nə nyə ná: “Kaág mázhíí məzhíí ná ífambá kə ngə yámbuli buud ná bwə zág nyíi, njów í lwándúg mə. ²⁴ Má jaaw bí ná buud mə ámə jów wá, ŋgwúd nə ŋgwúd nyə ákageé təə sá mádí dínad.”»

Bála mpwíín mə Yésus í cúgé tagú-tagú sá

(Mat 10.37-38)

²⁵ Zhwog məŋkúmbə mə búúd má á ngə kə sámbá nə Yésus. A mú yid ci nə bwo ná: ²⁶ «Ŋkí muud mə zə mádí a nda cɛɛl mə ntə sósłgú bá nyəŋgá, ntə múdá yé, ntə bwān bə, ntə omínyəŋá bə nə okósł bə, a kú cɛɛl mə ntə námá cug jé gwáméfwó, muud wəŋgá cúgé nə ŋkul bə *mpwíín waamā. ²⁷ Muud mə bə

kú nkêny kwolós jé nyáméfwó ngə bɛ mə yé, a cugé nə nkul bə mpwíín waamâ.

²⁸ «Zá jí nə nkul sá na bídí ná ja á céél lwɔ́ cwámbá yí, a tééd nji lwɔ́lə kú fwo ji shí fwo bála tãŋ á jalá nə kɛɛnzɔ́ yé? A jalá nə fwo bála, a dúg nkí a ji nə bímbí lə mábíí á jí nə nkul lwɔ́ njów nə ndí shínal má. ²⁹ Nacé í á bá bə ná a shín lím njów ná ndéé a kú nyingə bə nə nkul mə shínál málwɔ́ga. Buud bwá bá dɔ́ dúg wá bwá ka bá dɔ́ cágula, ³⁰ dɔ́ ci ná: “Muud éga nyə a tééd ná a lwɔ́ njów a kú nə nkul mə shínál ísɛy.” ³¹ Í kwo námá bə ná, wáyé njwú-buud wúsá nə nkul tí kə lúmbáli dósómb nə wúl cí, a kú fwo ji shí faas yé? Kí á jalá nə fwo faas nkí nyə nə buud otósóshin wúm a ji nə nkul lúmbáli nə nyɔ́ɔŋ zág dósómb dí nyádí nə buud otósóshin məwúm mábá yé. ³² Nkí a dúg ná a cugé nə nkul lúmbáli dósómb dɔ́ɔŋgú, nyə é bwey fwo kənd búúd, muud nyaand yé njúl ná shwóg-shwóg. Bwá kə jí nyə ná í jii ná bənónɔ́ bwá bág ná shɛɛ. ³³ Ntɔ́ ji ná, muud yêsh jí na bídí ná nya ayílé lám mábíí mɛd yé, muud wɔ́ɔŋgú cugé nə nkul bə mpwíín waamâ.»

(Mat 5.13)

³⁴ «Ca dúsə jɔ́ sâ. Nji nkí ca í cwál, jí bwá é nyingə wá dwo mɛgwâm nə ndí yí? ³⁵ Kú nə sâ. Í mú bə kú nə mfíí tɔ́ shú mɛndəlú, tɔ́ shú kund; bwá shwu dwo tóón. Muud jí nə mɛlwə mɔ́ gwág yé, a gwág.»

15

Məshusug ja múúd misám mɔ́ cénd mítádúgá yí

¹ Zhwog zhwog ɔ́ɔŋwɛnyɛ ɔ́ tɔ́ya nə bóól búúd ɔ́ *mísám bēsh bwá á ngə zə wá Yésus ná bwá zə gwágulə nyə. ² *Ofarizyên bənónɔ́ *Oyíguli ó mɛ́cɛɛ bwá mú ngə nyímbula nə nyə ngə ci ná: «Muud éga ngə mpu lág buud ɔ́ mísám bənónɔ́ ngə də kul ngwúdú!»

Kanda ncwəmbɛ í á jímbyí

(Mat 18.12-14)

³ Yésus mú ka zə ɔ́ɔŋwə mpwokwoond ná: ⁴ «Nyáyé múúd na bídí jí nə nkul sá ná, nyə nə íncwəmbɛ tɛd, ngwúd á cínɔ́ŋ jímbyí, a kú sɔ́ gwo yé? Ngáá ná nyə e lúgə byɔ́ɔŋ yá məwúm ibuu nə ibuu bugád, a fwo kə sɔ́ jɔ́ɔŋ í áma jímbyí ná ndéé kə wósɔ́ ja nyə é kwey gwo yí? ⁵ A ká kwey gwo, ngáá ná nyə é bə nə məshusug, a bəd gwo záməbag ⁶ a mú nyingə kə njów, kə sɛɛŋg óshwá bɛ nə buud bənónɔ́ básə mɛ́bwugúlu wá, nyə nə bwo ná: “Shé sáágá məshusug nacé mə mɔ́ kwey ncwəmbɛ jám í áma jímbyí?” ⁷ Mɔ́ jaaw bí nə məshusug mɔ́ bá námá bə ntɔ́ jɔŋ dí nə muud *mísám ngwúd mɔ́ cénd tádúgá yé, ntɔ́ mbíí mɔ́sə nə nkul bə nə otútəlí ɔ́ búúd məwúm ibuu nə ibuu bwá aŋgə nə jii céndúlə tádúgá wá.

Kanda sanj mwaanɛ í á jímbyí

⁸ «Shé fwógá ná nyingə ci ná ngwól múdá ngə bə nə misan mɔ́ *mwaanɛ wúm, ngwúd mú jímbyí. Ngáá ná nyə é jida lámba, a wáámbulə njów ngə mpu sɔ́ sanj ná ndéé kə wósɔ́ ja nyə é kwey wə yí? ⁹ Ja á kwéy yí, ngáá ná nyə é sɛɛŋg bɛ óshwá nə budá bənónɔ́ básə mɛ́bwugúlu wá, nyə nə bwo ná: “Shé sáágá məshusug nacé mə mɔ́ kwey sanj mwaanɛ wám í áma jímbyí?” ¹⁰ Gwá wə mɔ́ jááw bí nə məshusug mɔ́ dɔ́ bə *wəɛŋgəles ó Zembi dí ja múúd *mísám ngwúd mɔ́ cénd mítádúgá yí.»

Kanda mwân á caamá-caamâ

¹¹ Yésus mú nyingə ci ná: «Ŋgwól múúd nyə á bə nə bwán óbá budúm nə budúm. ¹² Á ntombú mú ci nə sóňgú ná: “Pəpa, yég mə nyâm ŋkəw lú məbii mə jǎlá nə bə nə ndí yí”. Sóňgú wáŋ mú kaaw bwo məbii mé. ¹³ Baalé mwôw mə mú cǝ, mwân á ntombú mú kusha nyé ŋkəw lú məbii ná ndéé a mú kyey kə wúl ləom á shwóg-shwógúd. A mú kə gwiimb cǝg nūŋ ná ndéé shīn caam byəog dé. ¹⁴ Ja nyə á shīn kēenzh kúm dé yí, məma zha mú zə wós ləom wəŋgúd. Mwân éne mú zə bə məfúfəd. ¹⁵ A mú zə kə nyí ísáyád wə wúl mbyága á shí nyəŋg. Muud wəŋgú mú kənd nyə nyédi məshíd kə də wíl nyə ŋkuú. ¹⁶ Ja nyə á ŋgə wíl ŋkuú bəŋg yí, nyə á də bə nə yéesh ná a dǎ mímwag mi mpúmá ŋkuú bəŋg bwé á də də myá, nji kú nə muud mə yə nyə.

¹⁷ “A mú zə nying lām, zə tédəga ná: “A zhwoğ idāw ósól ɔ məsáal ɔ sóňgú waam bēsh búsá nə ndí yí e! Məe mə ŋgə fudə nə zha wa? ¹⁸ Mə zə nyingə kə wə sóňgú waamə. Mə é kə ci nə nyə ná: Pəpa, mə á mə sām nə Zembí, mə sām nə wo. ¹⁹ Mə ampíyáyé ná nə wo ŋwág mə ná mwân woó. Nwag mə nda ŋgwól sól məsáal woó.” ²⁰ Mwân éne mú zə tí kə wə sóňgú.

«A mú ŋgə kə ná ndéé sóňgú mú dúg nyə a ŋgə ná gwaa zə. A mú bul gwág nyə cey lámúd. A mú kə nə kúlá kə shwiy nyə nyúúlád kúlal nyə. ²¹ Mwân mú ci nə sóňgú ná: “Pəpa, mə á mə sām nə Zembí, mə sām nə wo. Mə ampíyáyé ná nə wo ŋwág mə ná mwân woó”. ²² Sóňgú mú ci nə ósól ɔ məsáal bé ná: “Ná cá! Zəgá nə káándá í búl bə káándá gúmə yí, zə bwéed nyə. Wágá nyə lwondó mbwád, bí wá nyə osílúfaas məkuúd. ²³ Bí kə námə zə nə mwá nteny a wónǎ zə cǝg tǎŋ lúm, sǎ dǎg, sǎ zhwiimba. ²⁴ Nəcə mwân waam éga nyə á yə, a mə gwúm; nyə á jimb, a mə nyīn.” Bwé mú tééd zǎŋ.

²⁵ «Í á bə nə mwân a cúmbá njúl ífambá. Ja nyə á kə ŋgə nyingə yí, a mú ŋgə zə, zə wós kúná-kúná nə njów, a mú gwág íbwamugá-bwámug nə isusa. ²⁶ A mú jów ŋgwól mwá mpáánzə zə jǐ nyə sá í ŋgə cǝ yí. ²⁷ Mwá mpáánzə mú jaaw nyə ná: “Mínyəŋə woó mə wós. Shwóŋgú nyə ámə cǝg mwá nteny á wónǎ nəcé mínyəŋə woó mə nyingə zə mpwogé.” ²⁸ Mwân a cúmbá mú gwág bów, a ban ná nyə anyíyé njów. Sóňgú mú cúwo tón kə téég nyə məbwə. ²⁹ A mú ci nə sóňgú ná: “Mə mə sēy nə wo mimbú mimbú kú bwele mpyēny ciyá gwó tǎŋ ŋgwúd. Nji, wo abwélé yə mə tǎŋ nji mwá tǎw ná sánǎŋ oshwá bām sǎ zhwiimba. ³⁰ Nji, mwân woó nyə á shīn kə kēenzh wo byəog dwó kǎlə ŋgə cǝgə nə budá ɔ jǎŋga éga, ja á mə wós yí, wo mə cǝgə nyə mwá nteny a wónǎ.” ³¹ Sóňgú mú ci nə nyə ná: “Mwân waam wo njul nə mə wa mwôw mēsh isá byām bīsə isá byó. ³² Nji í ámə jǐi nə sǎ zhwiimba nəcé mínyəŋə woó éne, mə ŋgə dúg nyə na nda nyə á yə ná ndéé a mə gwúm; nyə á jimb, a mə nyīn.”»

16

Kanda kulág á iŋkwíl

¹ Yésus nyə á nyingə ci nə *ompwíin bé ná: «Ŋgwól múúd byəog nyə á bə nə kulág. Í mú zə búguli wə muud éne nə kulág dǎŋgú í ŋgə caam nyə məbii. ² Muud byəog mú jów kulág zə ci nə nyə ná: “Wəŋg lǎŋ mə ŋgə gwág ga wí ná jǐ? Zaá shitógúd, mə wámbulág nda wó ŋgə kyey nə ísáy byó ná.” ³ Kulág mú zə lās lámúd ná: “Ja Mása mə zə yíl mə íkulág dí ga, mə e sá ntúdel? Mə cǝgə nə ŋkul nə mə kǎg fulə mǎndəlú, bǝ mǎmpǝg. Sálə námə shwôn nə mə bǎg muud mǐŋgwóombúlú. ⁴ Mə mə mpu sǎ mə zǎ sǎ yí. Í jǐi nə ja bwé é yíl mə íkulág dí

yí, mə bəg nə buud bwá é də ɲwa mə bwádí wá.” ⁵ Buud bwá á ɲgə bə nə Mása yé məmpwálá wá, a mú ɲgə jəw bwo ɲgwúd ɲgwúd. Nyə nə ashúshwóógú ná: “Wo mbid Mása waamá mpwálá taɲ ɲe?” ⁶ Muud mpwálá ná: “Mə mbid nyə mawúda mafwánda wúm*.” Kulág mú ci nə nyə ná: “Légúg, fəb lú mpwálá dwó wə ga; jigú shí wo léélag cilə ná mafwánda məwúm mətóon.” ⁷ Nyə nə ɲgwól ná: “Wée ji nə mpwálá taɲ ɲe?” Nyíni ná: “Iyuug í *blé təd.” Nyə nə né ná: “Légúg, fəb lú mpwálá dwó wə ga. Ciləg ná məwúm mwóomb.” ⁸ Mása mǹsə yə kulág á ɲkwíil nə məshwúmb nəcé a sálə sǹlǹgúg mákyɛ. Nəcə í ɲgə nyíni ná buud bwá ɲgə bɛ cug á shí ga wá bwá ɲgə bul kyɛ mpádégá nyáɲ ntə bəɲg básá búúd ɔ məɲkenya wá.»

⁹ Yésus mú nyingə ci ná: «Mee mó ci nə bí ná, balanugá nə *mwaanə ɲkwíil ɲgə cɛɛ məshwá nə ndí: ja bí mə bá bə məfúfa dí yí, oshwá bən bəɲg bwá bəg ɲwa bí məbānda mā kandugə kandugə dí†. ¹⁰ Muud mə báágúlá isúsúsá í acíg-cíg kú teeg búúd məbwón yé, nyə é baagula námá isá í anǹni kú teeg búúd məbwón. Muud mə tég búúd məbwón isúsúsá í acíg-cíg dí yé, nyə é teeg námá búúd məbwón isá í anǹni dí. ¹¹ Nkí bí mə tééd teeg búúd məbwón ja bí mə bálán nə mwaanə ɲkwíil yí, zə nyə é yə bí mwaanə á fwámé a kú bə nə məsus lámúd yé? ¹² Bí mə ká tééd teeg búúd məbwón nə sá ɲkán, zə nyə é yə bí bəɲg í jǹlá nə bə sá jín yé? ¹³ Lwaábulə cúgə nə ɲkul sɛy nə omása obá ja ɲgwúd, nəcé nyə é mpii ɲgwól, a cɛel ɲgwól; gúl ja nyə e gwág nə ɲgwól, a mpyeny ɲgwól. Bí cúgə nə ɲkul sɛy nə Zembí bí ɲgə sɛy nə mwaanə ja ɲgwúd» ¹⁴ *Ofarizyɛn, nda bwá á də bul cɛel mwaanə ná, bwá á ɲgə gwágulə lǹsú nə wəsh bwá ɲgə cágulə Yésus. ¹⁵ A mú ci nə bwo ná: «Bí ɲgə cɛel lwóya mǹsh mə búúd dí ná bí bása otátəl ɔ búúd, ɲji Zembí mə mpú mǹlám mǹn; nəcé sá búúd bwá dúg ná fwámé sá yí, Zembí nyə mə dúg gwo sá nyé. ¹⁶ *Mbwoomb mǹcɛɛ nə micilyá mí *búúd ɔ micúndá mí á ɲgə cwíny buud zə shúg wəla mə Yuánes. Kǹlə wú fwála mə Yuánes í, Jjɔ Kéel á Faan mə Zembí wá í ɲgə bwiingya, muud yəsh ka ɲgə náduwo nə ɲkul nyé nyəsh ná á ɲwa kəw cínəng. ¹⁷ Jisə ɲkí fwanuwo ná gwǹw nə shí í cǹg, ntə ná gúl lǹlǹndé kanjá á mbwoomb mǹcɛɛ í jimbúg. ¹⁸ Muud yəsh mə yíl mǹdá yé bá a nyingə bə mǹdá shús yé, mə sá mǹnəomb. Muud mə bə mǹdá bwá ámə yíl bá yé, mə sá mǹnəomb.»

Kanda múúd byəɔg bá Lazâr

¹⁹ «ɲgwól múúd nyə bə nə byəɔg, a dúgə bwáád mǹkáándə mí álal-kus ófwó búúd bwá də bwáád myá. Nyə á də cugə cug áyíyáág, də sá ídína jwǹw dəsh. ²⁰ Gúl ntágulá-ntágula múúd ná Lazâr, nə nyúúl məfəɲ məfəɲ, í á də já múúd byəɔg wəɲg dí mpumbéd. ²¹ Lazâr nyə á də bə nə yéesh ná a dá məmpulú mə á də kud wú múúd byəɔg dí tǹwəli dí yí. Nji, ompyá bwá á də zə jáal nyə məfəɲ. ²² Ntágulá-ntágula í á ka yə; *wəɲgəles bwá mú kə nə nyə kə jéég *Aburāham dí bəɲd. Muud byəɔg mú námá yə, a mú dəw. ²³ Kə wós nǹn ban mǹɲim, muud byəɔg mú kə bwama nə cwúnd. A ɲjúl ɲkááɲgə dí ntǹni, a mú bən mǹsh, a mú dúg Lazâr ɲjóóg Aburāham bəɲd. ²⁴ A mú kámə Aburāham, nyə ná: “Eéé Papá Aburāham, bwǹgúg mə ná ɲkwonjá. Kəndúg Lazâr kəg juwo nyinə mbwə məjǹwód zə cweel mə júm; mǹɲgwiile mǹga mí ɲgə sá mə ɲkááɲgə mǹbiya.” ²⁵ Aburāham mú ci nə nyə ná: “Mwān waam, wo á shí bə nə təom ja wó á ɲgə

* 16:6 mafwánda wúm: Iciyá í gǹrɛk í ɲgə ci gúl sá nda olitres 2100.

mǹkál mə ɲgə ci nə ná: Zembí bəg ɲwa bí nyédí ɲjów kandugə kandugə.

16:15 Mat 23.28 16:18 Mat 19.9; Mak 10.11-12; 1Kr 7.10-11

16:8 Ifz 5.8 † 16:9 Mǹsǹl

16:10 19.17-19; Mat 25.21-23

cugə yí, Lazâr nye ngó bwəma nə micúnj. Ja ga di, Lazâr micúnj myé mí má cwaaləwo, wɛɛ mú cwa bwəma nə ŋkááŋgɛ. ²⁶ Sá í búl bə yí jí ntâg nə məma bí ncímə jisə shé wa tātám ná buud bwó céél wú wa zə nún wá bwó cúgɛ nə ŋkul líina; bəɔŋg bwó céél wú nún zə kága wá bwó kú líina.” ²⁷ Muud byəɔg mú ci ná: “Pupa, nda jí ntó ná, má jəgula nə wo: kəndúg Lazâr njów má sósŋgú waamə. ²⁸ Omínyəŋə bām bəsə nún ótəɔn. A kág lās nə bwo ná bwó á bey, bwó kú bá zə wa kúl má jí cwúnd dí ga.” ²⁹ Aburaham mú ci nə nyə ná: “Omínyəŋə bwó bəsə nə Məcɛɛ má Moyíz nə micilyá mí *búúd ɔ micúndá, bwó bég myo.” ³⁰ Muud byəɔg ná: “Nda bə ntó, Pupa Aburaham. Nji, ŋkí muud mə wú mínjɪm kə ləsha nə bwo, bwó é cənd mítədúgá.” ³¹ Aburaham mú ci nə nyə ná: “Ŋkí bwó bá kú bɛ micilyá mí Moyíz bənəŋ buud ɔ micúndá, mpug ná muud tɛɛm gwúm mínjɪm kə ləsha nə bwo, bwó ábúlé magulə ləŋ yé.”»

17

Yésus mə yó búúd minjígúla

¹ Yésus mú kwo ci nə *ompwíin bé ná: «Cug í cúgɛ nə ŋkul bə kú nə kwal-bəɔgú. Nji, ŋkwɛɛ muud mə bə bósól kwal-bəɔgú yé. ² Í yidá nywa nyə ná bwó kálug nyə məma kwóógú cúnjəd kəl nyə nə dwo mən, ntə ná a kwálug ŋgwúd á ikəkágə íga bəɔgú. ³ Bɪ ó bey. Ŋkí mínjəŋə woó má səm nə wo, jumúg nyə. A ká cənd mítədúgá, wo juu nyə. ⁴ Ŋkí ŋkúmba jwəw a səm nə wo ija zəŋgbá, a də námá zə wódí ija zəŋgbá zə də ci ná: “Mə má cənd tədəga,” juugú nyə.»

⁵ *Buud ɔ lwámá bwó mú ci nə Cwámba ná: «Kwádúlág sá búgú.» ⁶ Cwámba mú ci ná: «Bɪ mbəm bə ná búgú təɔ nji cíg-cíg bimbí búbumə *mutárəd, bí je ci nə líi sikomər ga ná: “Munág kə təw mən”, líi sá bí məgwág. ⁷ Zə á na bídí jí nə ŋkul sá ná ŋkí a mbid lwaá dé í də waad nyə ifambə ŋkí ntâg ná í də wəl nyə iwoó, lwaá dəɔŋg ŋgə wós wúlə ísɛyúd, nyə nə lwaá ná: “Lɛɛlágú zə jí shí zə də”? ⁸ Ye nyə áyidayé ci nə nyə ná: “Kwəmusag mə idəw, wo yáásulə áfigusa zə sɛy nə mə. Má ká shín də mə ŋgul, wo ka tɛɛm də nə ŋgul gwó ja?” ⁹ Ye nyə e lə lwaá dé nə nyə ná sá ísə byəsh nyə ámə lwám nyə ná a sáág yí? ¹⁰ Ntó námá wə jisə shú dənúd yé. Ja bí má shín sá sá jəsh bwó ámə lwám bí ná bí sáág yí, ŋwagá bimɛfwó ná: “Sá bəsə ozhizhe osól ɔ mäsáal wá kú nə mfií, sá má sá nji sá í ámə bə ná sá sáág yí.”»

Wúl zázəamə í zə yə Yésus akíba

¹¹ Yésus nyə á ŋgə kyey Samariya nə Galilə, ŋgə kə Yurəsəlem. ¹² Ja nyə á ŋgə nyíi dúl dánd dí yí, mizúzaamə wúm mí á zə ná mí zə bwəma nə nyə, nji mí mú təw shwóg-shwóg kú fwo kumə nyádí. ¹³ Mí mú bən məkál gwəw ci nə nyə ná: «Yé Yésus, éé yé mása, bwígúg sá ná ŋkwonə.» ¹⁴ Yésus mú dúg bwo, a mú ci ná: «Kágá lwóya mənnyúúl ófada dí.» Bwó má ka námá ŋgə kə ná bwó kə ófada dí, bwó mú yál zhúd, mənnyúúl bə bwo ná səndŋ. ¹⁵ Ŋgwólúgá nywáá, ja á má dúg ná a má yál yí, a mú cuwəl nyingə, a mú ŋgə zə a ngó lās gwəw-gwəw ŋgə yə Zembí gúmá. ¹⁶ A mú zə kəl nyúúl Yésus dí shí məkuú, kúd mpwoombú shí yə Yésus akíba. Nyən nyə á bə muud á Samariya. ¹⁷ Yésus mú ci ná: «Ŋgaá ná bəsh wúm bwó ámə yál? Ká bósól ibuu bəsə ŋgow? ¹⁸ Ntó ná bwó bəsh dí, kú nə muud mə zə yə Zembí gúmá nji njŋn muud éga á?» ¹⁹ A mú ci nə nyə ná: «Tówág wo kyéyag wo má *dúg cug nəcé búgú gwó.»

Mbií Mwân mə Múúd mə bá zə yí
(Mat 24.26-27; Mak 13.21-22)

²⁰ *Ofarizyēn bwá á jî Yésus ná: «Faan mə Zembî í bá ka zə jáyé ja?» A mú bəsa nə bwo ná: «Faan mə Zembî í abúlé zə nda gúl yangá-yángə sá búúd bwá bá beny yí. ²¹ Í abúlé bə sá nə bwá ci ná: “Gwá wá jí wa ga”, nķí ná: “Gwá wá jí wáádá mí!” Nacé Faan mə Zembî dúsə na bídí.»

²² A mú ci nə *ompwíín ná: «Mól mwôw mə bá bə, bi mə bá gwág yéesh ná bi mə dág *Mwân mə Múúd nə ijwúga byé təo nji jwôw ngwúd, nji bi kú dág. ²³ Bwá bá dū ci nə bí ná: “Dugá nyə wáádá,” gúl ja ná: “Dugá nyə wa.” Bí kú bá dū kə, bi kú bə, ²⁴ nacé, jwôw Mwân mə Múúd mə bá zə yí, a bá zə námə nda njəs í dū yas wú bíga íjumə kə wós bíga dí ná. ²⁵ Nji í bá fwo ji nə a bāg bul jug, kala búúd ga í ban nyə.

(Mat 24.37-39)

²⁶ «Mwôw Mwân mə Múúd mə bá zə má, isá í bá sîy námə nda í á sîy ja mə *Nówe dí ná. ²⁷ Buud bwá á dū də, dū ngul, bwá béya, bélushi námə bwān bān nə ndéé kə wós jwôw Nówe nyə a nyíi mēma byól dí yí. Mpūñ í mú zə byalaga nə buud ná ndéé jaŋgulə isá byēsh. ²⁸ Ntó námə wá í á bə mwôw mə Lót dí yé. Buud bwá á dū də, dū ngul, bwá dū sá mīkus, dū bə māməg, shumə mīnjōw. ²⁹ Nji jwôw Lót nyə a wú Sódóm yí, Zembî nyə a sá nə kuda nə fumbyá ágúgwə í nywóg nda mpú, zə jaŋgulə búúd bēsh. ³⁰ Mbií ngwúd wəəng námə wá í bá bə ja Mwān mə Múúd mə bá lwóya nyúúl yí.

(Mat 24.17-18; Mak 13.15-16)

³¹ «Jwôw dəəng í bá bə ná, muud mə bá bə kwáminú*, kú bá shulə ná a kə ŋwa sá. Nyəəng mə bá bə fambá yé, kú ná námə kwo kə kwáádá. ³² Bi ə tédúgá sá í á bə nə mudá mə Lót yí. ³³ Muud mə bá sɔ nə á kaambulə nə cug jé yé, a bá jímبال gwo. Nyəəng mə jímبال cug jé nacé mə yé, a mə yidá kaambulə nə gwo.

(Mat 24.40-41)

³⁴ «Má jaaw bí ná, í bá bə búúl jəəng dí ná buud óbá bwá mbwúg gwonə ngwúd, ngwúd mə bá ŋwiny, ngwól lág. ³⁵ Budá óbá bwá ŋgə jí isá kúl ngwúd dí, ngwúd mə bá ŋwiny, ngwól lág. ³⁶ [Budūm óbá bwá bá bə fambá, ngwúd mə bá ŋwiny, ngwól lág.]†» ³⁷ Ompwíín bwá mú jî nyə ná: «Cwamba, sá jəəng í bá sîy ngow?» A mú bəsa nə bwo ná: «Kúl mbimbə í bá bə yí, cínəng wá ómpal ó bá sēŋgya yé.»

18

Kanda kúsə múdá bá sémbye milású

¹ Yésus nyə á ji zə lwágułə bwo ná bwá dág jəgułə ja jēsh kú teeg mányúul. Gwá wá nyə á kənd bwo kanda ga yí. ² Nyə á ci ná: «Ŋgwól sémbye milású nyə á bə wúl ngwála dí kú fúnda Zembî, kú bish təo muud. ³ Wúl kúsə múdá í á bə námə ngwála wəəng dí, í mú dū zə ci nə sémbye milású éne ná: “Ŋgwól múúd ŋgə lumbulí nə mə, kyeməg mə.” ⁴ Sémbye milású nyə á ka dū ban málú nə nyə alásé lésú yé wəəng.

17:21 11.2, 20; Mat 12.28 **17:22** 21.7-24 **17:23** Mat 24.23-25; Mak 13.21-23 **17:25** 9.21-22

17:28 Məñ 19.24-25 **17:31** Mat 24.17-18; Mak 13.15-16 * **17:31** Ja bwá á dū lwə minjōw yí, bwá dū mə kwáminú námə nda mənnyng. Kwáminú í á dū bə nķí lál, buud kə dū ŋgə kyey wu gwów, muud jee námə kə woga wu. **17:32** Mat 19.26 **17:33** 9.24; Mat 16.25; Mak 8.35 † **17:36** Sá jísá cilyá wa mpánzə ga dí yí, míl mícilyá mí ayág mí cúgé nə gwo. **17:37** Zhb 39.30 **18:1** 11.2; Rom 12.12; Flp 4.6; Kol 4.2; 1Te 5.17

«Nji a mú zə ci ná: “Tɛɛm bə ná mə afúndáyé Zembî mə kú námá bîsh tɔɔ muud íí, ⁵ mə zə kyem kúsá múdá ga nəcə mə mə gwág nyə kángá. Nyə a bá bul zə ntágulə mə lúu.”» ⁶ Cwamba mú ci nə *ompwíin ná: «Bí mə gwág sá sémbye milésú á olílingí éne mə ci yí? ⁷ Nkəməsa nə Zembî, nkí buud bə nyə á mə féesh wá bwá jiiya nyádí nə mwásə nə bulú, yé nyə é sá nə bwá cáág bwánd? ⁸ Mə jaaw bí nə nyə é lɛɛl kyem bwo ná máás. Nji, ja *Mwān mə Múúd mə bá zə yí, yə a bá ná zə kwey búgə shí ga dí e?»

Kanda Farizyên bá nyenye tóya

⁹ Bóól búúd bwá də téduga ná búsə otətəlí, bwá nyə bóólúgá mpyóŋ nə mpyóŋ. Yésus nyə á ka kənd kanda shú dāŋúd, nyə ná: ¹⁰ «Buud obá bwá á zə kə *Luŋ mə Zembî ná bwá kə jəgula nə Zembî. Ngwól nyə á bə *Farizyên, ngwólúgá nyə nyenye tóya. ¹¹ Farizyên nyə a tɔw tətəlí a mú də jəgula nyáméfwó dí ná: “Yé Zembî, mə yə wo cúncəsh nəcə mə cugé nda bóólúgá búúd. Bí ijúwál, bwá cɛɛl olílingí, nə múnəmb, tɛɛm bə nda nyenye tóya éga, mə cugé nda nyə. ¹² Mə də ci ídāw ija íbá nkúmba shwénde; mə də jéna *ŋkəw wúm á sá jəsh mə bíí yí.” ¹³ Nyenye tóya nywáá nyə a tɔw shwóg-shwóg. A kú námá she bān tɔɔ mpwoombá ná a yág ngeɛ jɔŋ dí; nyə á yida də *bí mbwə bəd dí a ngə ci ná: “Yé Zembî, bwígúg mə ná nkwoŋá, mə ji sóol *misám.” ¹⁴ Mə jaaw bí nə á məzhúgúlá éga nyə á kə nyádí njów Zembî mə sá ná a bág tətəlí nyádí mîshád, kú bə ashúshwóógú nyə. Nəcə, muud mə bān nyáméfwó gwów yé, bwá bá səl nyə shí; nyəŋŋ mə səl nyáméfwó shí yé, bwá bá bān nyə gwów.»

Yésus mə bwádan nə ikúkágú

(Mat 19.13-15; Mak 10.13-16)

¹⁵ Bóól búúd bwá á zə námá nə ikúkény wá Yésus ná a kúnyág nə byo. *Ompwíin, nda bwá á dág ntó ná, bwá mú lās nə bwo. ¹⁶ Yésus nywáá mú jów bwo, nyə ná: «Bídúgá ikúkágú í zág mádí, kúgá kaambulə nə bwo, nəcə Faan mə Zembî dásə sá á mbii búúd wán. ¹⁷ Búbálé, mə jaaw bí ná, muud yəsh nyə amágúlúyé Faan mə Zembî məməgúlá mə kúkágú yé, muud wəŋgá cugé nə nkul nyii cínəŋ.»

Cí á bulya məbii

(Mat 19.16-26; Mak 10.17-27)

¹⁸ Wúl cí *Oyúden í á jí Yésus ná: «Jəjə Yíguli, jáyé jə sá mə sáág ná mə bííg cug á kandugə kandugə yí?» ¹⁹ Yésus mú yida cí nə nyə ná: «Nəcə jí wó jów mə ná jəjə múúd yí? Kú nə muud jí jə múúd, nji Zembî nyáméfwó. ²⁰ Wo mpú dí məcɛɛ mágá? “Wo kú sá múnəmb, kú gwú múúd, kú júwo, wo kú yə múúd mpwene á sá nyə ampúyé yí, wo gúmal sóŋgú woó nə nyəŋgú woó.”» ²¹ Cí nə Yésus ná: «Mə ngə bɛ məcɛɛ mání mēsh, tééd wú ikágád zə kumə múús.» ²² Ja Yésus mə gwág ntúni yí a mú cí nə nyə ná: «Sá ngwúd í ngə ná fúfə wo: kaá kusha ísá byésh wó jí nə ndí yí, wo kaaw mimbúmbúwá *mwaanə wəŋgá, wo ka bá kə bə nə məbii gwów; ság ntó wo ka zə bɛ mə.»

²³ Cí wəŋŋ mú shúsula nə mpəsá mə Yésus, nəcə nyə á bə nə zhwog məbii. ²⁴ Yésus mú dág *[ná a mə shúsula], a mú cí ná: «A kwowulálə ná buud bí nə məbii wá bwá nyíig Faan mə Zembî dí eé. ²⁵ Í yida nywá bə kúná-kúnə nə

18:5 11.7-8 **18:12** 11.42; Mat 6.16-17; 23.23 **18:13** 5.8; Sôm 51.3, 5 **18:14** Sôm 51.19; Mat 23.12 **18:17** Mat 18.3 **18:18** 10.25 **18:20** MmN 20.12-16 **18:22** 12.33; Mat 8.21-22

* **18:24** ná a mə shúsula: Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íni.

*shamô nyíig luun lá ndundu dí, ntɔ ná muud á bulya mæbii nyíig Faan má Zembî dí.»

²⁶ Buud bwá á ngə gwágulə Yésus wá bwá á ngə ci ná: «Ká zó jí nə ɲkul *dúg cug yé?» ²⁷ A mú bɛsa nə bwo ná: «Isá í ntɔ múúd ɲkul yí, Zembî nywáá jí nə ɲkul sá byo.» ²⁸ Pyêr mú ci ná: «Sé báá sá á má lúgə isá byêsh, sá zə bɛ wo.» ²⁹ A mú ci ná bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, ɲkí muud mæ lúgə tɔo ɲjów, tɔo mudá, tɔo omínyonɛ, tɔo obyɔl, tɔo bwân shú Faan má Zembî, ³⁰ nyə é nyiŋgə bii isá byɔɔŋg byêsh ɲkí bulya té nyə é ngə cugə wa shí yí, a bá námə cugə kandugə kandugə cug í zág yíid.»

Yésus má jaaw ná a bá yə

(Mat 20.17-19; Mak 10.32-34)

³¹ Yésus nyə á ka ɲwa *ompwíin wúm nə óbá bɛ, a mú ci nə bwo ná: «Dugá, sɔ ɲgólə bád kə Yurásɛlm óga. Isá byêsh *búúd ɔ mícúndá bwá á cilə shú má *Mwân ná Múúd yí í zə kə bwəma. ³² A zə kə kaanz mábɔwə má íkúl ishúsád, a bwəma nə cóógú, buud cug nyə, bwo sɛy nyə mæntənd nyúúlúd. ³³ Bwá é fyámusə nyə milwón, bwá gwú nyə. Nji, a bá gwúm jwów álél.» ³⁴ Bāŋ bwá áshígé ngə mpu gwág nda lésú wɔɔŋg í á ngə kə ná. Í á bə bwo sá shwoó, bwá kú wámɔlə sá Yésus nyə á ngə ci yí.

Yésus má lwag áncím-ncím

(Mat 20.29-34; Mak 10.46-52)

³⁵ Í á ka zə bə ná, ja Yésus nyə á ngə shísh Zheríko yí, ɲgwól áncím-ncím nyə á bə zhí dí koogú, a ngə gwáámɔ buud *mwaanɛ. ³⁶ Nyə á ka gwág buud bwá ɲzəɛ áncuncuma, a mú jí ná: «Jí í ngə cɔ yí?» ³⁷ Bwá mú jaaw nyə ná Yésus á Nazarét wá ngə cɔ éne. ³⁸ A mú kím ná: «Yésus Mwân mæ *Dávid, bwígúg mæ ná ɲkwoŋá!» ³⁹ Buud bwá á ngə kyey mpwoombú gwoŋg dí wá bwá mú ɲkáánd nə nyə ná a jig kúl-kúl. Nyə mú yidá mpu bān kál gwów ná: «Mwān mæ Dávid, bwígúg mæ ná ɲkwoŋá.» ⁴⁰ Yésus mú tɔw, a mú ci ná bwá zág nə nyə. Ja áncím-ncím má zə wóós nyə kúná-kúnə yí, Yésus mú jí nyə ná ⁴¹ «Wó jí ná mæ sáág wo jí?» Nyə nə Yésus ná: «Cwámɔ, mísh mām má kwóg dúgya.» ⁴² Yésus mú ci nə nyə ná: «Mísh mwò má kwóg dúgya. Wo má *dúg cug nəcɛ búgə gwò.» ⁴³ Námə cé ná cə, mísh má mú kwo dúgya nyə. A mú ngə bɛ Yésus a ngə yə Zembî gúmá. Buud bəsh bwá á dúg sóólúgú wɔɔŋg wá bwá mú ngə yə Zembî mæshwúmb.

19

Zashé mæ cénd mítádúgá

¹ Ná ndɛé Yésus mú nyíi Zheríko, a mú ngə lína ɲgwóla. ² Ngwól múúd nyə á bə cínɔŋg ná Zashé, a ɲjúl ɲwenyɛ tóya, a mbíd zhwoɲ mæbii. ³ Nyə á ngə sɔ ná a dúg Yésus; ɲji nyə á shígé bə nə ɲkul mæ dúg nyə nəcɛ buud bwá á bə áncuncuma, Zashé nyə ɲjúl ntág wúla-wúla. ⁴ A mú ju nə kál kə shwóg kə bád sikomâr* dí shú ná a bág dúg Yésus ja á bá cɔ cínɔŋg shí yí.

⁵ Ja Yésus nyə á zə wóós kúkúl jɔɔŋg dí yí, nyə a bān mísh a mú ci nə Zashé ná: «Zashé, lɛɛlɔg shulə nəcɛ í jí ná mæ jig wódí ɲjów múús.» ⁶ Zashé mú lɛɛl shulə, a mú kə lég Yésus nə mæshusɔg. ⁷ Nda búúd bwá á dúg ntó ná, bəsh bwá á ngə

18:27 Zak 8.6; Luk 1.37 **18:29** 14.26; Mat 10.37 **18:31** 9.21-22 **18:34** 9.45 **18:38** Mat 20.30-31 **18:42** Mat 9.22 * **19:4** sikomâr: Jísə dúl váál lí í á də bul bə mbwaanɔlə shí á Yudeá (10j 10.27; 11b 27.28; 21b 1.15; 9.27), tɔo shíshíj á Zhurdɛ dí (Luk 19.4); bwá á də námə sá mæbómbú ná ndi. Buud ɔ Igípten bwá á də bɛ líi jɔɔŋg (Sóm 78.47). **19:7** Mat 9.10

nyímbala ná: «A má kə nyíi kə ji múúd misám dí njów!» ⁸ Zashé nywáá mú tów tútáí ci ná Yésus ná: «Cwámba e, mə zə kaaw mábii mām tútám ná cāŋ, mə yə mimbúmbúwá dúl kow. Nkí mə a shí ntāg mánda múúd nə sá jé mə nying nyə gwo ija in̄.» ⁹ Yésus músə ci ná: «Zembî mə cug búúd ɔ njów ga múús, nəcé a ji námá múúd á bag mə *Aburaham. ¹⁰ Nəcə *Mwān mə Múúd nyə á zə sɔ bəŋŋ bwə á jimb wá, zə cugushi bwo.»

Kanda misaŋ wŭm

¹¹ Buud bwə mú gwág lésú Yésus nyə á lás yí. Yésus mú kə nə lésú shwóg kənd bwo kanda nəcé bwə á ngə tāduga ná, nda a mú kúná-kúnə nə Yurúsalem ná Faan mə Zembî í zə nyīn. ¹² Ntɔ Yésus mú ci ná: «ŋgwól múúd nyə a byēl njów míci dí. Nyə á ka zə bə ná a kə nyúl shí a shwóg-shwógúd bwə ká tál nyə Njwú-buud ná ndéé a mú nyingə. ¹³ Ja á mə bə ná a zə tí yí, a mú jów ósól ɔ mäsáal bē wŭm, zə yə bwo *mwaanē, muud yēsh sāŋ mína† ŋgwúd; nyə nə bwo ná: “Ŋgəgá nə sá omákíd nə mwaanē éne té mə é bə njənd dí yí.” ¹⁴ Nji, nda búúd ɔ ləom yé bwə á də mpíi nyə ná, bwə á kənd buud nyádí mpásə kə jaaw ná: “Sə acéélé nə muud éne jwúg nə sá.”

¹⁵ «Ja bwə á shīn tál nyə njwú-buud yí, nyə á ka nyingə. A mú zə wós, a mú jów ósól ɔ mäsáal bē nyə á kaaw mwaanē wá nə bwə zág lwágulə nyə nda mákíd máŋ mə á kyey ná. ¹⁶ Ashúshwóógú mú zə wós, nyə ná: “Mása, saŋ wô í á mə sá nə mə bíŋ misaŋ wŭm.” ¹⁷ Njwú-buud mú ci ná nyə ná: “Uhūŋ, wo ji jɔjɔ sól mäsáal. Wo mə bə mə abúgúlág nə səsúsá áciŋ-cíŋ. Mə mə yə wo ijwúga ná wo jwúg nə mīŋgwála wŭm.” ¹⁸ Sól mäsáal ábēé mú námá zə, nyə ná: “Mása, saŋ wô í á mə sá nə mə bíŋ misaŋ mítóŋ.” ¹⁹ Njwú-buud mú námá ci ná nyə ná: “Mə mə yə námá wo ijwúga ná wo jwúg nə mīŋgwála mítóŋ.”

²⁰ «ŋgwól mú námá zə, nyə ná: “Mása, saŋ wô wə ga. Mə a fúlə wo nábúkən dí nə ndéé mə baagula. ²¹ Mə á ngə fúnda wo nəcé wo ji muud ŋkúd; wó də ŋwa sá jí ná wo dí wo á bwíg yí, wo də saag isá bís ná wo dí wo á bē yí.” ²² Njwú-buud mú ci ná nyāŋ ná: “Mə zə sámb wo lésú wô na wódí íciyád. Wo ji bów-bôw sól mäsáal. Wo á ngə mpu ná mə ji muud ŋkúd, mə də ŋwa isá bís ná mə dí mə a bwíg yí, mə də saag isá bí ná mə dí mə á bē yí. ²³ Ká nəcé ji wó áshígé kə wá mə mwaanē waamə bāŋ dí, nə ja mə wós yí, mə zə ŋwa nyə nə məbədí gwôw yí?” ²⁴ A mú ci ná buud bwə á bə cínəŋŋ wá ná: “Déégúgá nyə saŋ ni bi yág nyəŋŋ jí nə misaŋ wŭm yé.” ²⁵ Bwə mú ci ná nyə ná: “Cwámba, á bwey fwo bə nə misaŋ wŭm.” ²⁶ Mə mpú jaaw bí ná muud jí nə baalé yé, Zembî mə bá kwádulə nyə. Nji nyəŋŋ cúgé nə ndí yé, Zembî mə bá mēel yíl nyə bábaalé á jí nə ndí yí. ²⁷ “Nə ndéé mizhízhíŋ myām mí á ban ná mə kú jwú nə bwo wá, zəgá nə bwo wá, zə cígə bwo məcūŋ mə ngə dúg.” ²⁸ Ja Yésus nyə á shīn lás ntáni yí nyə a tów shwóg ŋwa zhíí kələ Yurúsalem.

Yésus mə zə nyíi Yurúsalem

(Mat 21.1-9; Mak 11.1-10; Yuá 12.12-19)

²⁹ Í á ka zə bə, Yésus nyə á ngə shísh kúná-kúnə nə Betufazhe nə Betanî, a mú kə wós ŋgée mbún bwə dē jów ná *Mbún wóolivyé yí. A mú lwām *ómpwíín óbá. ³⁰ Nyə nə bwo ná: «Kəgá na dánd á shwóg nííd. Í é bə, bí ká námá jé bi

19:8 MmN 21.36; Eze 33.14-16 **19:9** 13.16; Mis 16.31 **19:10** Eze 34.16; Mat 9.13; Mak 2.17;

Luk 5.32; 1Tm 1.15 **19:11** 11.2; Mis 1.6 **19:12** Mak 13.34; Mis 1.11; 2.33-36 † **19:13** Saŋ mína ŋgwúd í á də bə odanarí təd. **19:14** Mis 4.17; 5.28; 13.44-46; 28.25-28 **19:17** 12.42-44; 16.10

19:26 Mat 25.29

kwey cwɔ̃ jakáás cɛɣlá, í njúl ná tɔɔ muud nyə a bwélé kəwa gwod. Bí ɔ ciny gwo, zə mə nə ndí. ³¹ Nkí muud mə jí bí ná nəc é jí bí ngə ciny gwo yí, bí bɛsa nə nyə ná: «Cwám̃ba wə ngə jii gwo.» ³² Buud nyə á lwám wá bwə mú kə, kə námá kwey ísá nda nyə á ci ná. ³³ Ja bwə má ciny cwɔ̃ jakáás yí, wəamádí bə bwə mú ci ná bwo ná: «Bí má ciny gwo nəc é jí?» ³⁴ Bwə ná: «Cwám̃ba wə ngə jii gwo.» ³⁵ Bwə mú zə Yésus nə cwɔ̃ jakáás jɔɔng, bwə ngə yíl mikáándó myán ngə jɛɛl gwo kwonɔd, bwə mú jil Yésus gwɔw. ³⁶ Yésus mú ngə kə jakáás dí, buud bwə ngə taalə mikáándó myán zhíd.

³⁷ Ja nyə á ngə shish kúná-kúnə nə Mbán wəolivyə yí, ompwíin bəsh bwə á bə áncuncuma wá bwə mú bə nə məshusəg, bwə mú ngə yə Zembí məshwumb gwów-gwów nəc é məma misóslágú mí nkúl bwə á dág myá. ³⁸ Bwə mú ngə ci ná:

Gú má í bág nə Njwú-buud ngə zə jíná má Cwám̃ba dí yé.

Jon í bág nə shɛɛ,

gú má jon lə gwów dí cwú.

³⁹ Bóslágú *Ofarizyēn bwə á bə na mən̄kumbə mə búúd dí wá bwə mú ci ná Yésus ná: «Yígali, wo aláse nə ompwíin bwô ná bwə yówug kímálə?» ⁴⁰ A mú bɛsa nə bwo ná: «Má jaaw bí ná nkí bwə jí kúl-kúl, məkwoógú kím.»

Yésus mə gwág cey Yurúsələm lámúd

⁴¹ Yésus nyə á ngə shish ngwála ná ndéé ja nyə á dág wə yí, nyə á jii yə nə gwágulə wə cey lámúd. ⁴² A mú ci ná: «Eéé! Jwów gaád wo mbəm mpu nda wó jəlá nə sɔ̃ ná wo jíg ná shɛɛ nól! Ká jísə wo shwílyá, mish mwô kú dág. ⁴³ Nəc é mósól mwów mə bá bə wo nə mizhízhíng myô mí bá láa wo nə mímýágá, mí lyɛ wo nə dɔɔmb, shúsə wo ikósomb byēsh. ⁴⁴ Bwə bá caam wo nə bwân bwô, lágə wo shí nə shí kú nə tɔɔ kwóógú í mbád dúlúgáád. Í bá bə wo ntó nəc é wo a shígé mpu fwála Zembí nyə á zə ná a zə cəgashi wo yí.»

Yésus mə wíng búúd ɔ mikus Mpáánzə Zembí

(Mat 21.10-16; Mak 11.11, 15-18; Yuá 2.13-17)

⁴⁵ Ná ndéé, Yésus mú kə nyíi *Lun mə Zembí, a mú kə wíng búúd bwə á ngə sá mikus cínəng wá, ⁴⁶ nyə nə bwo ná: «Jísə cilyá Kálaad Zembí dí ná: «Njów wám í bá bə njów mājəgula.» Bí bān mə yida sá ná í bág daage lú íjúwál!»

⁴⁷ Nyə á ka də yə buud minjígulá Lun mə Zembí jwów dēsh. Ná ndéé, nə Milúlúú myá ofada, nə *Oyígali ɔ məcɛɛ, nə mící mí kúl búúd mí mú ngə sɔ̃ ná mí gwú nyə. ⁴⁸ Nji bwə áshígé mpu nda bwə sáág ná, nəc é mən̄kumbə mə búúd mēsh má á də gwágulə nyə nə lám wēsh.

20

Nkul ijwúga mə Yésus í ngə zhu ngow

(Mat 21.23-27; Mak 11.27-33)

¹ Í á bə dúl jwówúd ná, Yésus ngə yə buud minjígulá *Lun mə Zembí, a ngə jaaw Jɔ̃jɔ̃ Kéɛl, seegya ná milúlúú myá ofada, nə *Oyígali ɔ məcɛɛ, nə ocúmbá buud bwə má wós. ² Bwə mú jí nyə ná: «Jaawug s̄ə. Nyáyé nkul wó ngə sá ísá íni nə ndí yí? Zə nyə ámə yə wo nkul nyɔɔngá?» ³ A mú bɛsa nə bwo ná: «Mə zə námá fwo jí bí njígá. ⁴ Nduwán Yuánes nyə á ngə duu buud yí, í á bə nə nyáyé

ηkul? Ye ηkul á gwów wá Zembî, ye ηkul á buud?» ⁵ Bwá mú táduga ná: «ηkí sá má ci ná: “gwów”, nyə e jí sá ná: “Ká nácé jí bí a shígé *búgula nyə yí?” ⁶ Sá má ká mæel ci ná í á bə ηkul á buud í, kúl búúd jêsh gwú sá nə məkwoógú, nácé bēsh bwá ηgə magulə ná Yuánes nyə á bə *muud micúndá.» ⁷ Bwá mú bęsa ná bwá ampúyé kúl í á ηgə wú yí. ⁸ Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə ajááwé námá bí ηkul má ηgə sá misóólúgú míga nə ndí yí.»

Kanda ósól ɔ mäsáal ɔ abúðw
(Mat 21.33-46; Mak 12.1-12)

⁹ Yésus nyə á ka kənd buud kanda ga ná, «ηgwól múúd nyə a sá fambá *vînyə a mú yə búúd fambá ɔəng mácéd. A músə kə njəənd dí ná nyə é já fwámé fwála. ¹⁰ Fwála lú māmwaágulə dí, nyə á kənd ηgwól sól mäsáal yé ná a kág ηwa nyə dé kəw lu mpúmá búúd bwá á lúg nə fambá wá dí. Nji buud ɔəngú bwá mú kə dangulə cú sól mäsáal ná ndéé nying nyə məbwə məbwə. ¹¹ Muud fambá mú ηwa cigúlá ná á nyingə námá kənd ηgwól sól mäsáal yé. Bwá mú námá kə dangulə cú nyān, séémbuli nyə nə məlwíy ná ndéé nying nyə məbwə məbwə. ¹² Muud fambá ná á nyingə námá kənd sól mäsáal álél. Bwá mú kə wá nyān məfəñ ná ndéé bwá wíng nyə.

¹³ «Muud fambá mú ka zə ci ná: “Mə sáág ná e? Mə zə kənd mwān waam má búl cəel yé, ka bwá é gwəpə nyə.” ¹⁴ Ká, buud bwá á lúg nə fambá wá, dúgúlə bwá á dúg *Mwān mə Muud fambá mə wós yí, bwá á nyimbula bwámé nə bwámé ná: “Muud mə bá lúg nə lúgi wá éne. Shé gwúgá nyə shé bāg lúg nə lúgi.” ¹⁵ Bwá mú julə wú nə nyə fambá, kə gwú nyə ncā.» Yésus mú jí bwo ná: «Muud fambá mə bá sá búúd óni ntədél? ¹⁶ Ngaá ná a bá zə gwú bwo ná ndéé a ηwa fambá yə búúd oshús?»

Ja búúd bwá á gwág á má ci ntó yí, bwá á lás ná: «Mbô! Í cúgé nə ηkul bə ntó!»

¹⁷ Yésus mú dúg bwo ná fig-fig, a mú jí bwo ná: «Micilyá míga mí kə ná jí?

Kwóógú ólwəye bwá á myaas yí,

dwó wá í má bə kwóógú lú lámuga*.

¹⁸ Muud mə bá búl kwóógú ɔəng dí yé mə bá kweshuli búg; nyəəng kwóógú ɔəng í bá káda yé mə bá cuguli.» ¹⁹ Oyíguli ɔ mácçé bəññ milulúú myə ofada bwá á mpu ná lósú wāy wá Yésus nyə á ηgə lás kaanád ni. Bwá mú tééd ηgə́lə sɔ məzhií ná bwá bii nyə námá wəla ɔəngú. Nji bwá á ka ηgə fúndə mənjkúmbə mə búúd.

Ótəwe ɔ shwóg ɔ Oyúden bwá bwéél Yésus
(Mat 22.5-22; Mak 12.3-17)

²⁰ Ná ndéé bwá mú ηgə baagəsə Yésus. Bwá kə kənd búúd ná bwá kág nda buud wá tətəli. Bwá kə du bwéél ná ka bwá é gwág gúl ciyá í ajáláyé yí, bwá kusha nə nyə, a bə mánýámá mə ηgwámuna dí, nyádí mpəl dí. ²¹ Buud bwá mú zə jí Yésus ná: «Yíguli! Sə ηgə mpu ná lósú wə nə njígulá wə bíse tətəli. Wó du námá dúg búúd nji nda njígulá wə wí ná. Wo ηgə jíguli sá cug á Zembî búbálé. ²² Ntó, jaawug sá. Ye məcçé mąshé mə ηgə magulə ná sá jánág tóya mə *Káázəl, ye mə aηgə nə magulə?»

²³ Ká, Yésus nyə á bwey mpu məkəŋ máŋ, a mú ci nə bwo ná: ²⁴ «Lwógá ná mə saŋ *danari†. Zó jí nə vuguli mpwoombú nə jíná bwá á lúlə wa ga?» Bwá ná: «Jísə Káázel.» ²⁵ Nyə ntəŋ nə bwo ná: «Ntós, yágá Káázel isá í Káázel, bí yə Zembí isá í Zembí.» ²⁶ Bwá mú kú nə sá bwá júmuŋ Yésus mísh mə búúd dí yí; bwá mú bul káam mpə́sá ní, bwá shwal fad mímpu.

Osadwisyeŋ bwá bwéél Yésus
(Mat 22.23-33; Mak 12.18-27)

²⁷ Gúl bábaalē *Osadwisyeŋ, buud bwá də ci nə mimbimbə mí ábúle gwúm məshwon dí wá, í á ka zə wó Yésus, zə jí nyə ná: ²⁸ «Yíguli, Moyíz nyə á yə sé cəŋ ná: «Nkí muud mə yə kundú, mínyəŋ yé mə jəlá nə shúgula nə kúsə yé, a byág nyəŋ mə yə yé mpwon buud.» ²⁹ Bóól ómínyəŋə bwá á byél wa zangbá budúm nə budúm. Acúmbá mú bā múdá, a mú yə kú nə mwān. ³⁰ Nyəŋ nyə á bə nə nyə yé mú ŋwa múdá, ³¹ álél ŋwa námə nyə, nə ndeé bēsh zangbá bwá á ŋwa mudá wəŋgá, bwá ŋgə yə kú byá mwān. ³² Zhúgúlá zhúgúlá, mudá mú námə yə. ³³ Ja búúd bwá bá gwúm yí, nyáyé mə bá ka ŋwa mudá? Ngáá nə bēsh bwá á shí bə ógwum bē?»

³⁴ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Buud wā cəŋ ga bwá ŋgə bə, budúm bā búdá, budá kə məbáád. ³⁵ Nji, bəŋŋ bwá bá nyín nə bwá jəlá nə gwúm bwá cəŋ cəŋ í zág wá, bwá ábúle də sá məbá: budúm nda ná bā búdá, budá nda ná kə məbáád. ³⁶ Bwá ábúle ná námə bə nə ŋkul yə, nəcé bwá bá bə nda *wəéŋgəles. Bwá bá bə bwān ó Zembí nəcé í bá bə bwá mə wú shwiy dí kə cəŋud. ³⁷ Kósmb á mimbimbə bálə gwúm məshwon dí, Moyíz nyə á lwágulə ntós ja nyə á kwey ŋwiile ŋkaŋ dí yí; nyə á jəw Cwamba ná Zembí mə *Abərahə, Zembí mə *Izaag, Zembí mə *Yəkəw. ³⁸ Ntós jí nə Zembí cəŋ Zembí mimbimbə, á ji yidá bə Zembí á buud bwá ŋgə cəŋə wá. Ntós jí shú déd nə bēsh bwá ŋgə cəŋə.»

³⁹ Bóólúgá *Oyíguli ó məcəŋ bwá mú lās ci nə: «Yíguli, wo mə mpu lās.» ⁴⁰ Bwá áshígé ná nyiŋgə bwele jí Yésus təŋ njígá ŋgwúd nə ŋgwúd.

Ye Mesí ji mwān mə Dávid
(Mat 22.41-46; Mak 12.35-37)

⁴¹ A mú ci nə bwo ná: «Ntədəlé búúd bwá mpú də ci nə *Kríst ji mwān mə Dávid yé? ⁴² Ngáá Dávid nyə á ci nyódí kálaad Osóm dí ná:

Cwamba† nyə á ci nə Cwamba wām ná:

«Jig shí wa mádí mbwə mənəwúm,

⁴³ kə wósə ja mə é culushi mízhízhíŋ myō, wo nyaál myo nə məkuú yí!»

⁴⁴ Nkí Dávid mə bwey jəw *Kríst nə Cwamba, nyə é ka bə Dávid mwān na ntədəlé?»

⁴⁵ Yésus mú ci nə *ompwín bə buud bēsh bwá ŋgə gwág ná: ⁴⁶ «Bí ó káálúgə nə Oyíguli ó məcəŋ bwá céél də məcəla nə ŋwəpla ŋwəpla íjud wá, bwá céél námə ná buud bwá dэг bəda bwo məbáád mə gúmə mənəkúmbə mə búúd dí wá, bwá námə wə bwá céél dúlə kə ji nji íjiya yā shwóg ja bəsə *məmpáánzə mə mínjígúlá mə *Oyúden dí yí, nə dúlə də ji nji lúú táwuli dí ja bwá dúlə kə ídina dí yí. ⁴⁷ Bwá

† 20:24 danari: Í á bə mwaanə á Rom bwá á du jəna tóya nə ndi yí (wo je dэг Mat 22.18-9). 20:25 Rom 13.7 20:27 Mis 4.1-2; 23.6-8 20:28 Mbá 25.5-6; Mat 38.8 20:36 1Yn 3.1-2 20:37 MmN 3.2, 6 20:39 Mak 12.32 20:40 Mat 22.46; Mak 12.34 20:41 Mat 20.30-31 20:42 Sóm 110.1; Mis 2.33-35 † 20:42 Cwamba: Wa, ja ashúshwóógú jísə “Yawé”, mbii í ŋgə wu Sóm 110.1 dí yí. 20:46 11.43; 14.7

du déég míkúsá mí búdá isâ byán byêsh ka du sá igwaa-gwaa í májəgula ná bwá dúgúg ná búsa ijə í búúd. Intúgúli byán í bá bə ŋkí jág bul nyaan.»

21

Yána mə kúsə múdá

(Mak 12.41-44)

¹ Yésus nyə a bān mīsh a mú dúg ofwó búúd bwá ŋgə wá məyána mán jaadə məyána mā *Mpáánzə Zembî dî. ² A mú námə dúg wúl mbúmbúwá kúsə múdá ŋgə wá isusán íbá. ³ Yésus mú ci ná: «Búbólé, mə jaaw bí ná, mbúmbúwá kúsə múdá ni mə wá məyána cə búúd bēsh. ⁴ Nəcə buud óni bwá ámə ŋgə wá óni, bwá ámə ŋgə ŋwa mámpugə mā byəɔg dájúđ. Ká nye, a njúl mbúmbúwá, nyə ámə wá bímbí dēsh í ámə bə ná nyə é ŋgə cəgə nə ndí yí.»

Luŋ mə Zembî í bá cīim

(Mat 24.1-3; Mak 13.1-3)

⁵ Bóól búúd bwá á ŋgə faag *Luŋ mə Zembî bwá ŋgə ci ná məlwəga mā cínəŋg məsə nə jəjə məkwoógú, jəjə isâ búúd bwá á ŋgə yə Zembî yí í ŋgə kwádələ ijə. Nda bwá á ŋgə faag ntó ná, Yésus mú ci ná: ⁶ «Sá bí ŋgə dúg ŋkí nywa ni í bá cīim jēsh, dúl kwóógú í ábúlé lág na í mbád dúl gwəw.» ⁷ Bwá mú ka jí nyə ná: «Yígúli, jān sá í bá bə jáyé ja? Jí í bá ka lwágulə sá ná í wál zə sŷy?»

Yésus mə jaaw nda məcəy mə bá tééd ná

(Mat 24.4-8; Mak 13.5-8)

⁸ Yésus mú ci nə bwo ná: «Bí ó bəy ná buud bwá bəg zə kənd bí jugú. Nəcə buud ŋkí bulya bwá bá du zə nə jínə dām zə ci ná: «Mə wá *Kříst,» bwá ná: «Wəla í mə wóós.» Bí kú bá du bə bwo. ⁹ Ja bí mə bá du gwág milánj mí mósəmb yí, bí kú bá du gwág wagəwo. Bí tɛɛm gwág ná buud bwá mú ŋgə sá mīngáádə nə íjwú, bí kú bá gwág wagəwo. Nəcə í bá jii ná isâ byəɔŋg í ŋgəg nə tééd fwo sŷy; nji, í ábúlé ləel bə məshíné mə shí.» ¹⁰ A mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Gúl lwəŋ í bá lúmbuli nə gúl, dúl faan lúmbuli nə dúl, ¹¹ shí í bá du jág ntaŋwəsa, zha á ifíi mpu nə okwaag-jumə í məsbwas í bá du bə íkúl íkál, isâ í áwuwaɣəwə nə məma isâ í ntə búúd fəg yí í bá du zhu gwəw jəŋ dî.»

Zembî mə bá kwíind

(Mat 10.17-22; 24.9-14; Mak 13.9-13)

¹² «Nji, shúshwóógú ná isâ íni byēsh í bəg, bwá bá du bii bí, du lwágulə bí cúwáli, bwá bá du kusha nə bí məbwə mə wəamədəí wə *məmpáánzə mə mīnjígulə mə *Oyúden, bwə wá bí mímbyugud. Bí mə bá du kaad mīsh mə ójwú ó ləon nə buud ó anəní dí nəcə jínə dām. ¹³ Nji sósłəgú wəɔŋg wəsh í bá bə shú ná bí kəg bwaagulə sá bí mə mpú shú dām yí. ¹⁴ Bweyugá wá mílúúd ná bí ajəláyé nə bá du kwəməsa mbii bí mə bá du shwə mənýúúl yí. ¹⁵ Məməfwó mə bá du yə bí iciyá í ləsú nə fəg mbii í bá du bə ná, buud bēsh bwá bá du lúmbuli nə bí wá, ŋgwúd nə ŋgwúd kú tí sá bí mə cí yí, ŋgwúd nə ŋgwúd kú wá iciyá í oŋkwafad. ¹⁶ Obyól bən bwáməfwó, təo omínyəŋə bən, təo mīmbyél mín nə oshwə bən bwá bá du kusha nə bí, bwá sá ná bí bóól ŋkí bulya bí bwəmag nə shwiy. ¹⁷ Buud bēsh bwá bá mpíi bí nəcə jínə dām. ¹⁸ Nji, sá í ábúlé sá bí təo bíbíyá. ¹⁹ Bí ó bá jísəw kə wóós məshínéd, bí mú bá cəgə.

(Mat 24.15-22; Mak 13.14-20)

²⁰ «Nji, ja bí má bá dág ígwoonj i dósmb í má lyé Yurúsalem ná kesh yí, bi ɔ bá mpu ná Yurúsalem wál zə ciim. ²¹ Nə ndeé, buud bwə bá bə Yudéa wá bwə bág fúnda kə mimbúmbúnjúd! Bəonj bwə bá bə tám ngwála wá, bwə bág wú; bəonj bwə bá bə mpəsə miloom wá, bwə kú bá zə ngwála. ²² Nacé mwəw məonj má bá bə mwəw Zembí má bá zə yə búúd intágúli má, sá jəsh Mícilyá mí ngə ci yí í bá bwəma. ²³ Nkwée budá bwə bá bə nə məbum, nə bəonj bwə bá ngə nyéəng bwán mwəw məonj dí wá! Bwə bá bul njúkukwoj. Nacé məntágula má bá bul bə loom dí, mpimbə má Zembí í bá bii kúl búúd ga. ²⁴ Bóól bwə bá gwúyow nə ikafwele, bóól kə míkámád ikúl byəsh í cúgé Oyúden dí; ikúl í cúgé Oyúden í bá yád Yurúsalem, tagulə nyaal nyə ná ndeé kə kumə məshíné má jwanja dán.»

Ja Mwân mə Múúd mə bá bə ná a wál zə yí

(Mat 24.29-36; Mak 13.24-32)

²⁵ «*Məshimbá mə bá wóós jwəw nə njkwoond nə wəacén-cénid. Shí í bá bə ná, ilwon í bá bə ífwaasud, muud kú wəof nacé mánj mə bá sá məma ncíndé, ikwə bul junjya. ²⁶ Buud bwə bá ngə kân nə fúndúgú ngələ bwánd cúgú í bá wóós shí mishwun yí, nacé isá byəsh bísə nə mpífə jon dí yí í bá kúngula. ²⁷ Ja jəonjgá, bwə bá kə dág *Mwân mə Múúd ngə zə mɪnjkúdúd, a zág nə mpífə nə mɪlwaná. ²⁸ Ja isá byəonj í bá tééd ngələ sɪy yí, bi ɔ bá ság mánnyúul íjɪyad, bí bân mɪlúu nacé í bá bə wala bí má bá zə wú mánnyámád yí í mú kúná-kúnə.»

²⁹ A mú kənd bwo kaanə ná: «Njwagá yuug nə *figyē nə bíl ílí byəsh. ³⁰ Ja mənauug mə agúgwáan mə ngə kú yí, ngəá bí má dɛ Luŋ mpu cínəonj nə ompú bwə mú kúná-kúnə. ³¹ Ntə námá, ja bí má bá dág isá byəonj í ngə sɪy yí, mpugá nə Faan mə Zembí í mú kúná-kúnə.

³² «Búbálé, mə jaaw bí ná, kala búúd ga í ábúlé cə, isá íni byəsh kú fwo sɪy.

³³ Gwəw nə shí í bá cə, nji iciyá byām kú cə.»

Ompwín ɔ Yésus bwə jalá nə dɛ njkwəməsá

³⁴ «Bí ɔ bey ná mɪlām mí kág bá wamba bí mázəŋ nə ɪŋguləga nə zhwiimbyála nə cug dí ná ndeé, jwəw dəonjgá zə bá byaləga nə bí ³⁵ nda wód í dɛ byaləga nə cúdu ná. Nacé jwəw dəonj í bá bii búúd ɔ shí mishwun ɔga bəsh. ³⁶ Jígá nkasá, bí dɛ jəgula nə Zembí ja jəsh shú ná bí bág faam isá byəonj byəsh dí, bí mú bá kə wóós ɔtútəlɪ mɪsh mə *Mwân mə Múúd dí.»

³⁷ Yésus nyə á dɛ sá ná, mwásə wəsh a ji *Luŋ mə Zembí a ngə yə buud mɪnjígulá; mpwó-bulú, a kə mbámɛbɛŋ a wəolivyé kə cɪŋguli búlu wu. ³⁸ Buud bwə á kə dɛ zə nyədí cínəonj Luŋ ná kúndə mán zə dɛ gwágulə nyə.

22

Yúdas mə kusha nə Yésus

(Mat 26.1-5; Mak 14.1-2)

¹ Wəla lu *Páska í á ngə shísh. Páska nyə á bə zəŋ bwə á dɛ də íbəléd yá kú nə *ləvur yí. ² Mɪlúluú myá ofada bənəŋ *Oyígúli ɔ məcɛɛ bwə á ngə sɔ məzhií ná bwə gwú Yésus, bwə á kə ngə fúnda mənjkúmbə mə búúd.

(Mat 26.14-16; Mak 14.10-11)

³ Yúdas bwə á dɛ jəw nə dúl jínə ná Iskariyót yé, a njúl ngwól múúd á gwoonj *ompwín wúm nə óbá, *Sátan mú nyíi nyə lámúd. ⁴ Yúdas mɪsə zə kə, kə ləsha nə mɪlúluú myá ofada bənəŋ ojwú wá buud bwə á dɛ baagula *Luŋ mə Zembí

wá. A mú kə lwágulə bwo nda nyə é sá ná bwá bíig Yésus ná. ⁵ Bwá mú gwág nywa, bənónɔ́ bwá mú bə cún ná bwá é yə nyə *mwaanē. ⁶ Yúdas mú ka ngə sɔ́ fwámé fwála á jí nə ɲkul sá ná bwá bíig Yésus mənjkúmbə mə búúd kú mpu yí.

Ompwiín ó Yésus bwá kwəməsa Páska
(Mat 26.17-19; Mak 14.12-16)

⁷ Jwôw lú zān bwá də tééd dólə íbuléd yā kú nə *ləvur yí í mú ka wós. Jwôw dənɔ́gá wá bwá də cigə ncwəmbə *Páska yí. ⁸ Yésus mú lwām Pyēr bá Yuánes ná: «Kagá kwísha sá dína Páska, sá bāg kə də.» ⁹ Bwá mú jí nyə ná: «Wo ngə cɛɛl ná sá kág kwísha gwo ngow?» ¹⁰ Nyə nə bwo ná: «Kagá, ja bí é nyíi ngwála yí, bí é bwəma nə ngwól múúd ngə ɲkēny káág mājúwó; bí ó bɛ múúd wənɔ́gá kə wós njów nyə é nyíi yí. ¹¹ Bí mú cí nə muud njów ná: «Yíguli má cí ná wo lwóg sá kúl bənónɔ́ *ompwiín bə bwá é də dína Páska yí.» ¹² Nyə e lwágulə bí fúm ánání njów á gwówúd, í njúl kwambulá. Cínɔ́ng wə bí é kwísha shé zān Páska yé.» ¹³ Ompwiín bwá mú kə ngwála, bwá mú kə kwey isá námá nda nyə á jaaw bwo ná. Bwá mú kwísha dína Páska.

Dína mə Cwámə
(Mat 26.20-29; Mak 14.17-25)

¹⁴ Ja wəla lu dína í á wós yí, Yésus nyə á kə jí shí, bənónɔ́ *buud ɔ́ lwámá bə. ¹⁵ A mú cí nə bwo ná: «Má ámə bul jíi ná sənónɔ́ bí sá dág *Páska éga té má afwóyɛ bwəma nə cún yí. ¹⁶ Má jaaw bí ná mə abulé ná kwo də ídāw í Páska kə wós ja Zembí mə bá fɛég sósólúgá á cínɔ́ng nyédí Faan dí yí.» ¹⁷ Ná ndéé, a mú ɲwa bálá, a yə Zembí akíba, a mú cí ná: «Íjwagá bálá málwəg ga bí kááwulag mpádúgá nyín. ¹⁸ Má jaaw bí ná, tééd kíkídiga mə ángulɛé ná wáan ní; mə bá kwo ɲgul gwo nji ja Faan má Zembí í bá zə tów yí.»

¹⁹ Ná ndéé a mú ɲwa buléd, a yə Zembí akíba ná ndéé, a mú fɛy buléd, a yə ómpwiín, nyə nə bwo ná: «Nyúúl nyām í má kaanz shú dən dí wə ga. Dúgá sá sósólúgá ga, də tódúgá má.» ²⁰ Námá mbií ngwúdu, ja bwá mə shín də yí, a mú námá ɲwa bálá wáan, yə bwo, nyə nə bwo ná: «Bálá ga jísə sɔ́ á gúgwáan í zə sýy mácii mām dí yí. Nəcə mácii mām má zə shwiy shí, zə cé bí.

²¹ «Nji, dúgá, muud nyə é kusha nə mə yé jí wa, sənónɔ́ ngə də. ²² Nəcə *Mwān mə Múúd mə zə kə nda cɛɛlá má Zembí wí ná. Nji mənɔ́gula nə múúd mə kéénzh nyə yé!» ²³ Bwá mú ngə sɛɲəsa məkəl bwámé nə bwámé, ngə jí ná zə nyə e sá sósólúgá wənɔ́gá na mpádúgá nyánád?

Fwámé múúd mpádúgá buud ɔ́ lwámá
(Mat 20.25-28; Mak 10.42-43)

²⁴ *Buud ɔ́ lwámá bwá á sɛɲəsa məkəl ná bwá cɛɛl mpu nyənɔ́ng jí bul bə fwámé múúd bwádí gwoonɔ́ dí yé. ²⁵ Yésus mú cí nə bwo ná: «Mici myā ikúl ishús mí ngə nteɲɲ ijwúga byán; buud ɔ́ mpəl bwá ngə yida jíi ná buud bwá ɲwág bwo ná ijɔ́p í búud. ²⁶ Í ajóláyé nə bə ntó bí bān dí. Nyənɔ́ng yəsh mə cɛɛl bul bə fwó múúd gwoonɔ́ jín dí yé, yídag bə nda nyə wə má bul bə mwántombú; nyənɔ́ng mə tów bí shwóg yé sýyág nə bóólúgá. ²⁷ Mpádúgá muud njúl shí ngə də yé nə nyənɔ́ng ngə sýy nə nyə yé, zə jí fwámé múúd? Ngaá ná nyənɔ́ng njúl shí ngə də yé? Nji, mɛɛ má yida ɲwa jiya sósəl məsáal mpádúgá nyínád.

²⁸ «Bi báá, bí má kyey ná mæ zə wóós wəla lá mákəgulu dām dí. ²⁹ Nə ndéé mæ ji ná ŋkul yə bí Faan má Zembî nda Dâ nyə á yə mæ dwo ná. ³⁰ Mæ ji ná ŋkul sá ntó shú ná bi bāg da ná ŋgul mǎdí túwuli dí ja má bá bə mǎdí Faan dí yí, bí ji námá ícaŋgád sám̃b íbænd wúm ná íbá yâ *Izəryél milésá.»

Pyêr mæ bá kálya Yésus

(Mat 26.33-34; Mak 14.29-30)

³¹ Yésus mú ci ná Pyêr ná: «Shímun, Shímun, *Sátan má gwáám̃b ŋkúl ná a zə fyá bí ná mǎbwəbúlán nda múdá má də fyá mǎwúdə ná. ³² Nji mæe mæ á mæ jəgula shú dwò dí ná búgə gwò í bág kú tag. Nə ndéé, wo ɔ bá ka lələshi ómínyəŋə bwò ja wó é bá cénd kuú njoond yí.» ³³ Pyêr mú ci ná nyə ná: «Cwám̃ba, mæ ji kwéeshá ná tɔ mím̃bwug shwá ka, tɔ shwiy shwá bēsh yə.» ³⁴ Yésus mú ci ná nyə ná: «Pyêr, má jaaw wo ná shúshwóógú ná ŋgwúm kúwó kwáágúg wo e kálya ija ilól ná wo ampúyē mæ.»

Wəla lə gwáná

(Mat 26.30-46; Mak 14.26-42)

³⁵ A mú ci ná bwo ná: «Ja má á lwām bí kú ná *mwaanê, kú ná mækwáám, kú ná osílúfaas yí, jí í á fúfə bí?» Bwə ná: «Kú ná sâ.» ³⁶ A mú ci ná bwo ná: «Í zə yidá bə ja ga dí ná, ŋkí muud ji ná mwaanê, a ŋwa; ŋkí muud ji ná kwáám, a ŋwa; muud cúgə ná kafwələ yé kusha kúúd jé, kusə kafwələ. ³⁷ Nəcə má jaaw bí ná micilyá míga mí jəlá ná bwəma cəg jām dí. Micilyá mí ná: “Bwə á sɛɛŋg bənŋŋ izhilŋgaaná.” Ntó ji ná, sá í dúgyá ná mæ yí í jəlá ná sɛy nda í jí ná.» ³⁸ Bwə mú ci ná nyə ná: «Cwám̃ba, dɛgi íkafwələ íbá wa.» Nyə ná bwo ná: «Bím̃bí ní í jəla.» ³⁹ A mú cúwo tóón, kə *Mbún wóolivyē nda nyə á də bwey sá ná. *Ompwíín bə bwə mú bə nyə.

Yésus má jəgula ná Zembî Getsemane

(Mat 26.30-46; Mak 14.26-42)

⁴⁰ Ja bwə má kə wóós kákúl jəŋg dí yí, Yésus mú ci ná *ompwíín ná: «Jəgulaɡá ná Zembî, bí bág kú biil mǎbwəbúlánád.» ⁴¹ Nye, a músə nywá shísh shwóg-shwóg ná bwo, cé bəplé dí ná ŋkul shúg yí. A mú kúd mǎbwón shí, tééd ŋgələ jəgula ná Zembî. ⁴² Nyə ná: «Papa, ŋkí wó cɛɛl, yílúg mæ bálá məcəy ga! Nji, kú bə nda má jí ná, í sɛyúg nda wó cɛɛl ná.» ⁴³ [Nə ndéé, ŋgwól *éŋgəles mú wóós zhúlə gwəw, zə ŋgə lələshi nyə. ⁴⁴ Ifwaas í shwiy í mú bul bíi nyə, a mú bul nyíngə jəgula ná Zembî, gún í mú də wú nyə nyúúlúd nda íbəbəl í mǎcií də kud shí.]*

⁴⁵ A músə yəw jəgulałə, a bān zə kóómb ɔmpwíín bwə á bə yí. A mú zə kwey ná məcəy mæ lām má má kənd bwo ígwád. ⁴⁶ A mú ci ná bwo ná: «Nə ji! Bí ŋgə já? Wóolugá, bí jəgulaɡ, bí bág kú biil mǎbwəbúlánád.»

Bwə zə bíi Yésus

(Mat 26.47-56; Mak 14.43-52)

⁴⁷ Yésus ŋgə ná lās ntúni, seegya ná mæma kında búúd má cúwo, Yúdas tál bwo shwóg. Yúdas nyə á bə námá muud á gwoŋg *búúd ɔ lwámá wúm ná óbá yé mú shísh wə Yésus, zə fálalá nyə. ⁴⁸ Yésus mú ci ná nyə ná: «Yúdas, ntó ná wo zə kusha ná *Mwān mæ Múúd mǎfúlula dí?» ⁴⁹ Ja búúd bənŋŋ Yésus bwə á bə gwoŋg wá bwə á dúg sá í á ŋgə sɛy jəŋg yí, bwə á jí nyə ná: «Cwám̃ba, ye sá

22:30 Mat 19.28 **22:31** 22.3 **22:32** Mat 16.18; Yuá 21.15-17 **22:34** 22.61; Mat 26.75; Mak 14.72 **22:35** 9.2-3; 10.4 **22:37** Iza 53.12 **22:39** 5.16 **22:39** 21.37; Mat 26.30; Mak 14.26; Yuá 18.1 **22:42** Mat 6.10; 20.22; Mak 10.38; Yuá 12.27-28 * **22:44** Sâ jəsh jisə cilyá wa ímpánzə íga dí yí, míl micilyá mí ayág mí cúgə ná byo.

gwánág nà ikafwele?» ⁵⁰ Ngwól mú wéem kafwele jé, taad ngwól sóol mäsáal mæ Ajeláci á ofada, í mú sámb nyə lwá á mbwá mæncwúm. ⁵¹ Yésus mú ci ná: «Yəwəgá ntáni». A mú kúnnya nà muud éne lwá, í mú yál. ⁵² Yésus mú lás nà milúluú myá ofada bánŋŋ ojwú wá buud bwá á dæ baagula *Lunj má Zembí wá nà ocúmbá buud, nyə ná: «Bí ngə zə nà ikafwele nà mabúla zálə bíí mæ, mæ jisə zhiŋŋaanə? ⁵³ Ngaa ná shé á dæ bə jwəw dēsh kúl ngwúd Lunj má Zembí dī, bí kú séemb mbwə ná bí mǎ bíí mæ. Nji, wəla dún wá mǎ wós ga, wəla mǎ *Sátan muud mǎ dæ kunj mǎyídúgúd yé.»

⁵⁴ Bwá mú bíí nyə, kə nə nyə ná ndeé kə nyíi njów má Ajeláci á ofada. Í á bə, Pyēr ngə bę bwo nə fwámé cé.

Pyēr mæ káflyá Yésus

(Mat 26.69-75; Mak 14.66-72)

⁵⁵ Bwá á ka jida kuda tám mbaadá bwá mú sɛɛngya zə ji shí; Pyēr mú námá zə ji cínəng bwádi. ⁵⁶ Dúl sás í á dæ sɛy nə Ajeláci á ofada yí í mú dúg nyə nà mənkenya má kudad. Sás dɔəng mú mpu shimal dúg ná ndeé á mú ci ná: «Muud éga nyə á bə námá gwoonŋ mæ Yésus dī.» ⁵⁷ Pyēr mú káflya nyə, nyə ná: «Amuda, mæ ampúyé múúd éne.» ⁵⁸ Fúfwálá mú cɔ, ngwól múúd mú nyingə ci nə Pyēr ná: «Wo ji námá ngwól múúd wánj.» Pyēr nə né ná: «Muud éga, kú bə mæ.» ⁵⁹ Fwála má cɔ je bə wəla ngwúd ntáni, ngwól múúd mú nyingə zə báásula ná: «Jí ntó, muud éga bánŋŋ Yésus wá bwá á bə. Ngaa a ji námá muud á Galilé?» ⁶⁰ Pyēr mú ci ná: «Mæ ampúyé sá wó ngə ci yí.» Pyēr ngə ná lás ntáni, ngwúm kúwó mú kwáág. ⁶¹ Cwámá mú yid dúg Pyēr ná shi shi shi. Pyēr mú téduga ciyá Yésus nyə áa ci nə nyə yí ná: «Shúshwóógá ná ngwúm kúwó kwáágúg múús íí, wo e káflya mæ ija ilól.» ⁶² Pyēr mú cúwo tón kə dæ nyēsh nə yá. ⁶³ Buud bwá á bə bwá mbíd Yésus wá bwá á ngə cágula Yésus, bwá ngə yid nyə. ⁶⁴ Bwá á cɛɛlə nyə sá mǎshúd ka ngə ci nə nyə ná: «Lwóg ná wo ji *muud micúndá, jaawug sǎ muud nyə áa yíd wo yé.» ⁶⁵ Bwá mú ngə jág lás nə nyə bíl íciyá í mǎlwíy.

Bwá nwa cígúlá ná Yésus má jəlá nə ya

(Mat 26.62-66; Mak 14.60-65)

⁶⁶ Mán mǎlǎm, gúfúgá ocúmbá wá kúl búúd, nə milúluú myá ofada nə *Oyíguli ó mǎcɛɛ bwá á sɛɛngya. Bwá mú zə nə Yésus bwádi *Gwoonŋ ósémbye ó mǎlǎsá wá Zembí dī. ⁶⁷ Bwá mú ci nə nyə ná: «ŋkí wo jisə *Kíst, jaawugú sǎ». Nyə nə bwo ná: «Mæ tɛɛm jaaw bí, bí ámaguláyé. ⁶⁸ Mæ jí námá bí njígá na, bí ábɛsayé mæ. ⁶⁹ Nji, tééd kíkídiga, *Mwân mæ Múúd nyə é kə ji shí mbwə mæncwúm má Zembí á ŋkul nyēsh dī.» ⁷⁰ Bēsh ntāg ná: «Ntó ji ná wo ji *Mwân má Zembí?» Nyə nə bwo ná: «Biméfwó bí ngə ci ntó, mæ jisə nyə.» ⁷¹ Bwá mú ntāg ci ná: «Jí shé mǎ kwo sǎ owúshinéd yí? Sáméfwó mǎ gwág á mǎ lás.»

23

Yésus mæ kǎ kaad wá Pilât

(Mat 27.11-14; Mak 15.2-4)

¹ Gúfúgá búúd jēsh mú tǎw kyey kə nə Yésus wá Pilât. ² Kə wós nūŋ, bwá mú ngə búgə nyə lésú ná: «Sǎ áma kwey múúd éga ngə sá nə lwon búúd jisú mitádúgá mí ngəg nə búbulə mílúúd, a ngə ci ná nyə wá jisú Mesí, Njwú-buud; a ngə sá ná bwá kú jána *Káázəl tóya.» ³ Pilât mú jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwú

*Oyúden?» Yésus mú bɛsa nó: «Wo má ci óni.» ⁴ Pilát mú ci ná milúlúú myá ofada ná mənjkúmbə mə búúd nó: «Mə akwéyé ná muud éga má shwey wōŋ.» ⁵ Bwá mú ci ná nyə ná: «A ngə shwambulə kúl búúd jisú. A má ngə yə bwo minjígá wú Galilə, wós Yudeá zə kumə wa.» ⁶ Ja Pilát má gwág ntáni yí, a mú jí ŋkí Yésus ji muud á Galilə. ⁷ Nda nyə á mpu ná Yésus ji muud á faan lá ijwúga má Herod nó, nyə á ci ná bwo ná bwá kág ná nyə wó Herod. Í á bə Herod njúl Yurúsalem mwōw mōŋgúd.

Yésus mə ká kaad wó Herod

⁸ Herod nyə á bul bə ná məshusug ja nyə á dág Yésus yí. Nəcə bwey nyə á də bwey sɔ ná a dág nyə ná isá nyə á də gwág shú dé dí yí. Nyə á ngə bwánd nə búg ná Yésus nyə e sá dúl *shimbá a mú dág. ⁹ A mú jí Yésus zhwoŋ minjígá, njí Yésus kú bɛsa. ¹⁰ Milúlúú myá ofada bənōŋ *Oyíguli ó máccɛ bwá á bə cínōŋgá bwá ngə búgá Yésus milásá nə ŋkád. ¹¹ Herod bənōŋ ifulish byé bwá ngə ŋwa nyə mpyōŋ nə mpyōŋ, ngə cágula nyə. Bwá mú bwéed nyə jɔjɔ jud ná ndéé nying nyə ná bwá kág ná nyə wó Pilát. ¹² Herod bá Pilát buud bwá á də bə ná ifamuga wá, bwá mú cɛɛ shwó jwōw dōŋgúd.

Yésus má nyingə kə kaad wó Pilát

¹³ Pilát mú sɛɛŋg milúlúú myá ofada, nə micí nə buud bəsh, ¹⁴ a mú ci ná bwo ná: «Bí áma zə ná muud éga módí ná a ngə shwúguli kúl búúd jín. Ká daga, mə má jí nyə minjígá bí ngə gwág. Mɛɛ má kwey ná a cugé nə tɔ wōŋ isá byəsh bí ngə cɛɛl bwaagula nyə yíid. ¹⁵ Herod má kwey námá ná a cugé nə məbyaagula, gwá wá á má nyingə nti sá nyə yí. Ntɔ jí nə muud éga nyə asáyé gúl sá shwiý. ¹⁶ Mə zə yə nyə intágulí ná ndéé mə bíd nyə.»

Bwá ban Yésus, cɛɛl Barábas (Mat 27.15-26; Mak 15.6-15)

¹⁷ *Pilát nyə á də bə ná fulú ná zan *Páska í ká bə, a bíd búúd wúl mbwug.] ¹⁸ Bəsh bwá mú kím ja ŋgwóló ná: «Gwúg nyə. Yidag bíd sá Barábas.» ¹⁹ Barábas wōŋgá nyə á kə mímbwug dí nəcé bwá á sá ná buud bwá sáág mīŋgáád nə ijwú, bwá gwú námá múúd. ²⁰ Pilát mú kwo lésa nə buud bwá á ngə shwəman Yésus wá gúl ja ná, nywáá má cɛɛl bíd nyə. ²¹ Bwá mú kím ná: «Bwambuləg nyə kwolós dī, bwambuləg nyə kwolós dī.» ²² Pilát mú nyingə ci ná bwo ja álél ná: «Dáyé bōw á má sá yí? Mə akwéyé ná a má shwey wōŋ í jálá nə shwiý yí. Mə zə sá nə bwá fyámásəg nyə milwōŋ ná ndéé mə bíd nyə.» ²³ Bwá mú nyingə kím ná a bwāmbuləg Yésus kwolós dī, ŋkwiimbyə ngə yáág yáágúg. ²⁴ Pilát mú ŋwa cígulá ná a zə sá sá bwá ngə jii yí. ²⁵ A mú bíd múúd bwá á ngə gwáámby yé, muud nyə á kə mímbwug dí nəcé cinú-cində nə məgwú mə múúd yé; a mú yə bwo Yésus ná bwá kág sá nyə nda bwá dág ná.

Bwá ká nə Yésus kwolós dī (Mat 27.31-38; Mak 15.20-28; Yuá 19.16-24)

²⁶ Ja bwá á ka ngə kə ná Yésus yí, bwá á bii Shímun á Sirēn ngə wú ifambá, bwá mú zhimb nyə kwolós ná a ŋkényág, ngə bɛ Yésus. ²⁷ Zhwoŋ buud wá kúl búúd, nə budá bwá á ngə bɛ, bwá ngə *bí məbwə íbud dí†, bwá ngə təduwa. ²⁸ Yésus mú yid dág budá bōŋgá, a mú ci ná bwo ná: «Kúgá jii mə, jii gá biméfwó nə bwān bān, ²⁹ nəcé í bá wós ná buud bwá bá ci ná: “Mikundú mí budá myá mí

23:7 3.1 23:8 9.9 23:11 Mat 27.28; Mak 15.17; Yuá 19.2 * 23:17 Micilyá míni mí cugé bóól ókáláad wá yágúd. 23:18 Mis 3.13-14 † 23:27 bí məbwə íbud dí: Bíla məbwə bud dí í á də lwágula ná muud má bul gwág sá í ngə sɛy yí cɛy lámúd. 23:29 21.23

má jəla, bá buud bwə abwélé ŋwa məbum, kú bwelə nyéəŋg bwān wá.” Mwōw búúd bwə bá lás ntó má mə ŋgə zə. ³⁰ Nə ndeé bwə bá ci nə mimbəŋ ná: “Kádágá sà,” bwə nə iŋkwúndúgú ná: “Shweelugá sà.” ³¹ Nkámúsá ná bwə fwó sá líí á bús nda bwə ŋgə sá ga, jāŋ í bá bə nə fumbə ntədélé?» ³² Ja bwə á ŋgə kə nə Yésus yí, bwə á ŋgə námə kə nə míl mimbúwúlú mí búúd mimbá ná bwə kə gwú bə́nəŋ.

Bwə bwambəla Yésus kwolós dí

(Mat 27.33-36; Mak 15.22-24)

³³ Ja bwə mə kə wóós kúl bwə dū jōw ná «Bwundú lúú» yí, bwə mú bwambəla Yésus kwolós dí, bə́nəŋ mimbúwúlú mí búúd mimbá myəəŋg, nyíga jé kwolós dí Yésus mbwə məncwūm, nyíga jéd nyádi mbwə məkóól. ³⁴ †[Nə ndeé Yésus mú lás ná: «Pəpa, juug bwo, nəcé bwə ampúyē sà bwə ŋgə sá yí.»] Bwə mú wusə mpaambə shú kaawúlə míkáándə mí Yésus. ³⁵ Zhwog buud bwə á bə bwə tál dū dúg.

Mbúwúlú múúd í cénd mítədúgá

Micí mí mú ŋgə cágulə Yésus, ŋgə ci ná: «Nyə á dū dí cəgəshi buud íí, a cəgəg nyəməfwó, ŋkí a jí *Kříst, muud Zembí nyə á féesh yé». ³⁶ Ozimbi bwə á ŋgə námə cágulə nyə; bwə mú shísh nyádi kə yə nyə məlwəg mə ábibiənzhə. ³⁷ Bwə ná: «ŋkí wo jí Njwū *Oyúden, cəgəg wóməfwó.» ³⁸ Bwə á cilə cilyá, bwambəla nyə wə ŋgeé lúúd gwów ná «Njwū Oyúden wə éga.» ³⁹ Wúl mbúwúlú í á bə námə jé kwolós dí yí mú jág lás nə nyə ná: «ŋgaá wo wə jí Kříst? Cəgəgú wóməfwó wo ka námə cəg sà.» ⁴⁰ Wúl mbúwúlú mú fēel, jum nyə ná: «O! Wo jí námə íntégúlíd nda nyə, wo ka bə kú fúndə Zembí? ⁴¹ Shwə bəŋ mə jəla nə íntégúlí íga, nəcé shwə á sá námə ísá í jəlá nə shwə bəg nə íntégúlí yí. Ká nyē, nyə abwélé sá sà abəbōw.» ⁴² A mú ci nə Yésus ná: «Yésus, wo ə bá tédugá mə ja wó bá zə nə ijwūga byō yí.» ⁴³ Yésus mú ci nə nyə ná: «Búbálé, mə jaaw wo ná, shwə é bə múós *Paradis.»

Shwiy mə Yésus

(Mat 27.45-51; Mak 15.33-37)

⁴⁴ Jwōw í á bə í mú ŋgeé tólóg dí, yídúgú í á shila shí nyēsh ná ŋkwed kə wóós məwəla məlól mā mpwó-kugú, ⁴⁵ jwōw í mə shwaaw, *sanda í á dū kaləwo *Mpáanzə Zembí yí í mú seel tútám ná cəŋ. ⁴⁶ Yésus mú kīm gwów-gwōw ná: «Pəpa, mə mə keel *jīm jām wódí məbwád.» Nə ndeé á mú jimal.

(Mat 27.51-56; Mak 15.38-41)

⁴⁷ Ja lúlúú ízimbi mə dúg ísá í á ŋgə sīy yí, a mú yə Zembí gúmə, nyə ná: «Búbálé, muud éga nyə á bə tútəlí muud.» ⁴⁸ Buud bēsh bwə á ŋgə zə nə mikúlə áncuncuma ná bwə zə dúg lugə-lugə sá wá, ja bwə mə dúg ísá í á ŋgə sīy yí, bwə mú ŋgə nyiŋgə bwə ŋgə *bí məbwə íbəd dí nə məcəy mə lām. ⁴⁹ Buud bēsh bə́nəŋ Yésus bwə á bə nə wōŋgə wə nə budá bə́nəŋ bwə á ŋgə kyey té wúlə Galilē wá bwə á bə bwə tál shwóú-shwóg ka dū dúg.

⁵⁰ Nə ndeé, ŋgwól múúd nə jíná nə Yóseb mú zə wóós, a njúl tútəlí muud nə jəjə lām, a njúl námə muud á gwoong mílúlúú myā ləom. ⁵¹ Nyə á bə muud Arimatē, nyə á shígé bə cún nə cígulá bwə á ŋwa yí nə sá jēsh bwə á ŋgə sá yí. Nywáá nyə á ŋgə jí a ŋgə bwánd Faan mə Zembí. ⁵² Nyə á ka kə wə Pilāt, kə

23:30 Ozé 10.8; Mbú 6.16 **23:31** 1Pr 4.17 **23:33** Iza 53.12 **23:34** Sôm 22.19; Mat 5.44; Luk 6.28; Mis 7.60 † **23:34** Isá bisá cilyá íyung íga dí cwū yí í cúgə bál okálad wə yágúd. **23:35** Sôm 22.8 **23:36** Sôm 69.22 **23:37** Mat 27.11 **23:43** 2Kr 12.3 **23:44** Amo 8.9 **23:46** Sôm 31.6; Mis 7.59 **23:47** tútəlí muud: Mat 27.19; Mis 3.14; 7.52; 22.14 **23:49** 8.2-3; Sôm 38.12

gwáámb nyə mbimbə mə Yésus. ⁵³ A mú shul yíl mbimbə kwolós dí, a fálə wə ndómbó dí ná ndéé kə wá nyúl shwon bwə á bwagula kwóógúd yí, í njúl bwə nda fwo bwele bwíg wúl mbimbə cínəng cwú. ⁵⁴ Jwów dəəng í á bə ntág jwów bwə dú kwəmsa Sábaad yí, kwəmsála wəəng í á shí námá tééd.

⁵⁵ Budá bənəh Yésus bwə á də ngə kyey té wúlə Galilə wá bwə á ngə bə Yóseb kə wós shwon dí, kə dág nda nyə á wá mbimbə mə Yésus cínəng ná. ⁵⁶ Bwə mú nyingə, bwə kə kwəmsa isá í ámpə-məcud nə olabínda. Bwə mú woga jwów lú Sábaad nda cəx í á ngə ci ná.

24

Yésus mə gwúm

(Mat 28.1-8; Mak 16.1-8)

¹ Jwów shwénde mə dú tééd yí, ná námá mpámán mpámán, bwə á ká zə kə nə olabínda bwə á kwəmsa wá shwon dí. ² Bwə mú kə kwey nə məma kwóógú í ámə də juwal shwon yí í músə í mbwúg koogú. ³ Bwə mú nyí shwon dí, nji, bwə kú kwey mbimbə mə Cwamba Yésus. ⁴ Í mú zə bə, bwə ngə ná ntíya, seegya nji buud obá bwə mú bwə tál bwo na kúná-kúnə, bwə njúl nə mikáándá mí ngə nkənəwa. ⁵ Inkuñkúund í mú shwi yí búdá nyúúlúd, bwə mú kúd mámpwoombú shí. Buud obá bəəng bwə mú ci nə bwo ná: «Nacé jí bí má zə sǝ múúd ngə cugə yé mímbimbə dí yí? ⁶ A cugé wa, a mə gwúm. Tédúgágá nda nyə á lás nə bí bínəh njúl Galilə ná. ⁷ Ngáa nyə á ci ná í jii ná *Mwān mə Múúd káanzug məbwə mə búúd ɔ *mísəməd, bwə bwambulə nyə kwolós dí ná ndéé a mú gwúm jwów áléel.» ⁸ Budá bwə mú nyingə téduga lésú wəəng.

⁹ Nə ndéé bwə mú wú shwon dí kə bwiing *búúd ɔ lwámá wúm nə ngwúd isá íni byēsh, bwə bwiing námá bóól *ompwíin bēsh. ¹⁰ Í á bə, nə Mariya á Magadala, nə Yuána, nə Mariya nyəəngú mə Zhák, nə bóólúgá bənəh bwə á bə wá. Bwə á ngə bwiing buud ɔ lwámá isá byəəng, ¹¹ nji buud ɔ lwámá bwə á ngə nwa bwo nda buud bwə ngə ci isá bís kú nə wúmbulé yí, bwə áshigé magulə lân wáj. ¹² Nji, Pyēr mú tǝw, a mú kə nə kúlá shwon dí. A mú bəla, a mú dág nji obándáshi bwə á dəl Yésus nə ndí wá. A mú nyingə kə njów a ngə káam sá í ámə sǝy yí.

Ompwíin obá bwə bwəma nə Yésus zhí Imawus

¹³ Í á bə ná, jwów ngwúd dəəngú, *ompwíin ɔ Yésus obá bwə á ngə kə dánd bwə á də jów ná Imawus yí. Wúlə Yurúsəlem kə wu í á jee bə okílomáda wúm nə obá†. ¹⁴ Bwə á ngə kə bwə ngə lésa mpádúgá nyán, ngə bwiing isá byēsh í á sǝy yí. ¹⁵ Í mú kə wós ná, bwə ngə kə ntáni bwə ngə lésa ngə faas íí, Yésus nyəməfwó mú zə kwey bwo, bənəh bwə mú ngə kə. ¹⁶ Nji mísh máh mə á bə nda gúl sá í á ngə ntágula, bwə áshigé yag nyə. ¹⁷ A mú ci nə bwo ná: «Myáyé mílán bí ngə zə bwiingya zhí nə zhí míga?» Bwə mú shigula, bwə ngə nyín nda bwə mə shúsula nə zhwuñú. ¹⁸ Nyəəng nyə á bə nə jínə ná Kleyopas yé mú bəsa ná: «Nji wo wə jí ná wo njúl Yurúsəlem wo kú mpu isá í má sǝy mwów mága dí yé?»

¹⁹ A mú jí bwo ná: «Byáyé isá?» Bwə ná nyə ná: «Isá í dúgyá nə Yésus á Nazarēt yí! Muud nyə á bə *muud micúndá yé, mísóólúgá myé nə iciyá byé í dúgə bə nkí lal nkúl mísh mə Zembí nə mísh mə búúd bēsh dí. ²⁰ Wo afwóyé gwág nda

23:55 8.2-3 23:56 Mm.N 20.10 * 24:2 Mat 28.2 ngə ci ná éngəles wə nyə á bíngal kwóógú dəəngú kənd koogú. Dúgə ivuguli í shwon Mak 16.4 nə Yuá 11.38 dí. 24:6 9.21-22 24:9 Mak 16.10-11; Luk 8.2-3 † 24:13 Osutád məwúm məsaman. 24:19 7.16

milúlúú myâ ofada nâ otówe ɔ shwóg bású bwá á kusha nâ nyâ ná a yág, bwá bwambulâ nyâ kwolós dí ná? ²¹ Sâ á ngâ bwánd nâ búgá ná nyâ wá nyâ é zâ yíl *Izæyêl mányámád. Njî í áshígé ná bā ntó. Múús jî jwôw álél bwá shínálá sâ isâ byoongá. ²² Í má mæel nyingâ bā, ból búdá wâ sádí gwoong bwá má zâ ntágulâ sâ milúu, ná bwá áma kâ shwon dí mpámán mpámán, ²³ bwá shígé kwey mbimbâ yé cínong; bwá mú zâ jaaw ná bwá áma dúg *wængales, wængales boong bwá mú jaaw bwo ná Yésus ngâ cugâ. ²⁴ Ból búúd ó gwoong jísú bwá shí námâ kâ shwon dí, bwá kâ kwey isâ nda búdá bwá áma jaaw ná; njî nye, bwá shígé dúg nyâ.»

²⁵ Nye mú ka zâ lās nâ bwo ná: «A bi mó bā nâ shúg e! A bí caálâ *magulâ ná isâ búúd ɔ micúndâ bwá á ci yí bísó búbalé e! ²⁶ Ngaá ná í á jî ná *Kříst júgug ntáni ná ndéé a mú nyingâ nja gúmá jé?» ²⁷ A mú ka zâ sâ ná bwá mpúg isâ í dúgyá nâ nyâ yí, nda Kálad Zembí ngâ ci ná, tééd ná Micilyá mí Moyíz kala nâ mí mí búúd ɔ micúndâ. ²⁸ Bwá mú ngâ shísh kúnâ-kúnâ nâ dánd bwá á ngâ kâ yí. Yésus nye mú sâ nda a cý kâ nâ njónd shwóg. ²⁹ Bwá mú yág nâ nyâ ná a kú cý, bwá nâ nyâ ná: «Jig wa sádí, kugú má bii shí, jwôw í mú bul kâ.» A mú nyíi njów ná a jî cínong bwá dí. ³⁰ Í mú zâ bā ná, ja bónón bwá má zâ jî shí ná bwá dâ yí, Yésus mú nja buléd, a mú bwádan nâ gwo, a mú fêy gwo a yâ bwo. ³¹ Mísh má mú ka tæm bân bwo ná ndéé bwá mú yag nyâ. Njî, a mú jimb bwo míshád. ³² Bwá mú ngâ ci bwámé nâ bwámé ná: «Ja nyâ áma ngâ lésa nâ sâ zhí nâ zhí ngâ fégé sâ micilyá mí Kálad Zembí yí, ngaá ná milâm mí áma ngâ bā sâ ná gwôp-gwôp nâ fwámé yéesh í?» ³³ Bwá mú tí njónd námâ wala doongád nyingâ kâ Yurúsalem. Bwá mú kâ kwey *búúd ɔ lwámá wúm nâ ngwúd bónón buud bwá á zâ seengya nâ bwo wá. ³⁴ Bwá mú kâ jaaw bwo ná jísá búbalé ná Cwamba má gwúm, Shímun shí dúg nyâ. ³⁵ Bwá mú bwiing bwo sâ í áma bā nâ bwo zhí nâ zhí yí nâ nda bwá áma kâ yag Yésus ja nyâ áma fêy buléd ná.

Yésus mæ lwágulâ ompwín bé nyúul

³⁶ Bwá ngâ bwiing bwo gwo ntáni, Yésus má cúwo, zâ tōw bwo tátám, a mú ci nâ bwo ná: «Salugá milâm shí.» ³⁷ Mæma yág-yág ínkunjúund í mú shwiy bwo nyúúlúd, bwá ngâ dúg ná *jím wé bwá má dúg ní. ³⁸ A mú ci nâ bwo ná: «Jí bí ngâ búbulâ yí? Jí bí ngâ bā nâ mæshwán múlámúd yí? ³⁹ Dúgág mæbwâ nâ mækuú mām. Jísá mpú bā mæ wé éga. Kúnyágá nâ mæ, dúgágá. Jím í ádé bā nâ ifúndâ nâ iyasâ nda bí ngâ dúg mæ nâ ndí éga.» ⁴⁰ Nyâ á ngâ ci ntáni a ngâ lwágulâ bwo mæbwâ nâ mækuú mé. ⁴¹ Bwá á bā bwá mú nâ mæshusug, bwá ngâ káam, njî bwá kú fwo mpu *búgula. A mú ci nâ bwo ná: «Bí cugé nâ sâ má dâ wa?» ⁴² Bwá mú yâ nyâ kúl shú mbufá. ⁴³ A mú nja gwo, a mú dâ bwá ngâ dúg. ⁴⁴ A mú ci nâ bwo ná: «Sâ má á bwey dâ jaaw bí ja shé á dâ bā yí óni; mæ á dâ jaaw bí ná isâ bísó cilyá shú dām Cæx má Moyíz dí nâ micilyá mí *búúd ɔ micúndâ nâ osôm dí yí byêsh í jálâ nâ bá sý.» ⁴⁵ A mú bény bwo fug ná bwá gwágug micilyá mí Kálad Zembí. ⁴⁶ A mú ci nâ bwo ná: «Jísá cilyá Kálad Zembí dí ntúga “Kříst mæ bá jug ná ndéé a gwúm jwôw álélud, ⁴⁷ bwá ka bá dâ cúndâ jínâ déd ná buud bwá céndág mitádúgá, Zembí mú juu bwo. Cúndâ wóong í bá tééd Yurúsalem í

24:21 1.68; 2.38 **24:24** 24.12; Yuá 20.3-10 **24:25** 24.45 **24:27** 24.44 **24:32** 24.45
24:34 Mak 16.7; 1Kr 15.4-5 **24:36** 1Kr 15.5 Salugá milâm shí: Luk 2.14 **24:37** Mat 14.26; Mak 6.49 **24:41** Yuá 21.5, 10; Mis 10.41 **24:44** 24.27; Yuá 5.39 Moyíz: Mis 7.9-10, 25-27, 35, 37-39;
Yuá 5.46 búúd ɔ micúndâ: Iza 52.13-53.12; Ozé 6.2 osôm: Sóm 22.69 **24:45** 24.25-27, 32; Yuá 20.9
24:46 9.21-22; Mat 26.56; Mak 14.49; 1Kr 15.3-4; Mis 17.2-3; 28.23 **24:47** 3.3; Mis 1.8; 5.31; 11.18; 17.30-31; 20.21; Rom 15.19

mú kala ílwoŋ byêsh.” ⁴⁸ Bi wə búśá ówúshined wâ isâ byəŋg, ⁴⁹ Ná ndeé, mə bá ntí bí sâ Dâ nyə á kaag bí yí. Bi bân jigá wa ɲgwéla kə kumə ja mpífó í bá zhu gwôw, bí zə lwánd nə ndi yí.»

Yésus má ká gwôw

⁵⁰ A mú wú nə bwo ɲgwéla kə nə bwo kúná-kúnə nə Betanî. Kə wóós nûŋ, a mú bân məbwə bwádan nə bwo. ⁵¹ A ɲgə bwádan nə bwo ntáni, a mú ɲgə béégya nə bwo, ɲgə ɲkân kə gwôw. ⁵² Bân bwə mú kúdəw shí yə nyə gúmə nə ndeé bwə mú nyiŋgə kə Yúrúsəlem nə məshusug milâm nə cwóó. ⁵³ Bwə mú kə ji *Luŋ mə Zembí kú ná kwo wú, də ságusə Zembí.

Jɔɔɔ Kéel Yuánes nyə á cilə yí

Isá í dúgyá nə Jɔɔɔ Kéel Yuánes nyə á cilə yí

Yuánes nyə á bə sámbá búúd ɔ lwámá wúm nə óbá ɔ Yésus dí. Nyə á bə mpwíín Yésus nyə á bul cɛel yé (13.23; 21.20), mínyɔŋɔ mə Zhák, bwá á bə bwán ɔ Zhébedé (Mat 4.21).

Kálaad éga ngə salan nə bɔɔŋg Matiyô nə Márkus nə Lúkas bwá á cilə wá. Yuánes ngə jii ná buud bwá mpúg ná Yésus-Krist jisə Mwân má Zembí. Sá bí nə ŋkul cí ná lúú ciyá á kálaad wúsə 20.31: «Məshimbá măsə cilyá wa má măsə shú ná bí magúləg ná Yésus jisə Krist, Mwân má Zembí, bí má ká magulə ntó bí bə nə cug jíná déd».

Tééd lúu 2 kə wós 12 dí, Yuánes mə lwágulə məshimbá zangbá Yésus nyə á sá, búúd bwá ngə káam má. Məshimbá mɔɔŋg mə sá ná sə mpúg ná Yésus ji búbálé Mwân má Zembí.

Tééd lúu 13 kə wós 21 dí, Yuánes ngə bwiing nda Yésus nyə á ngə kwəməsa ná a zə bá wú shí ga dí ná. A lwágulə məcwún Yésus nyə á cwíny ompwíín bə shú cug á mpásə shwiy má (13-16). A lwágulə námə nda Yésus nyə á jəgula nə Zembí bəd nyə ompwíín bə məbwəd ná (17). Yuánes mə nyingə námə lwágulə nda búúd bwá á bí Yésus, bwá gwú nyə ná (18-19). A nyingə námə lwágulə nda Yésus nyə á gwúm, a lwóya nyúúl ná ompwíín bwá dúgúg nyə bwá mú bə nə ŋkul mənnyúúlád (20-21).

Ciyá í á nyee muud

¹ Mátéédúlé mə isá byəsh dí, Ciyá* í á bwey bə, Ciyá bá Zembí wá bwá á bə. Ciyá jɔɔŋg í á bə ntəg Zembí. ² Bá Zembí wá bwá á bə mətéédúlé mə isá byəsh dí. ³ Gwá wá í á té isá byəsh; kú nə tɔə sá wo é kwey ná Ciyá dí í á té yí. ⁴ Cug í á bə Ciyá jɔɔŋg dí, cug jɔɔŋg í njúl mənkenya ngələ kwan buud. ⁵ Mənkenya mə á ngə faan yidúgúd; nji, yidúgú í áshígé magulə lég mənkenya.

⁶ Ngwól múúd nyə á bə ná Yuánes, Zembí wá nyə á nti nyə. ⁷ Yuánes nyə á zə ná a zág bwiing sá í dúgyá nə mənkenya mɔɔŋg yí, shú nə buud bəsh bwá búgúlág nəcé bwiingyá jɔɔŋg. ⁸ Nyə dí nyə á bə mənkenya; nyə á yida zə bwiing sá í dúgyá nə mənkenya yí. ⁹ Mənkenya mɔɔŋg mə á bə fwámé mənkenya, má ná, ja mə zə shí ga dí yí, mə zə kwan búúd bəsh. ¹⁰ Ciyá í á bə shí gaád, gwá námə wá í á té shí ga; nji, buud ɔ shí ga bwá á shígé yag gwo. ¹¹ Í á zə búúd bə dí, nji buud bə nda magulə lég gwo. ¹² Nji, búúd báá bwá á lég gwo, bwá *búgula jíná dé wá, nyə á yə bwo ŋkul ná bwá bəg bwán ɔ Zembí. ¹³ Bəŋ bwá mə byél, kú bə byélé í ngə wú máciú dí yí, kú námə bə váál búúd bwá dú ngə byá nə yéesh ján yí, nda nyingə bə ná muud nyə ámə jii ná a byá mwân; bwá mə byél byélé á ná Zembí wá mə byá bwo.

¹⁴ Ciyá í á ka nyee muud, í á cugə wa sádí. Cug jé í á bə cug mílwanə, mpaam nə mpaam, obábálé nə obábálé. Sə á beny mílwanə myé, mí njúl mílwanə mí Mwán mə byél cágə mwə mə Sónɔgú dí yé. ¹⁵ Yuánes nyə á bwiing lán yé, a lās

1:1 Mət 1.1–2.4; Yuá 17.5; Flp 2.6; 1Yn 1.1–2; Mbú 19.13–16 * **1:1** «Ciyá» ni wə Krist (Wo ji nə ŋkul dúg Yuánes 1.14). **1:3** 1.9–10; 5.26; 1Kr 8.6; Kol 1.16–17; Heb 1.2; Mbú 3.14 **1:5** Mət 1.3–4 **1:6** Mat 3.1 **1:8** 1.20 **1:9** 8.12; 17.25; 1Yn 2.8 **1:12** 1Yn 3.1; Gal 3.26; 4.5 **1:13** 3.3, 5–6; 1Pr 1.23; 1Yn 3.9 **1:14** Gal 4.4; Flp 2.7; 1Tm 3.16; Heb 2.14; 1Yn 4.2 mílwanə mí Mwán mə byél cágə mwə mə Sónɔgú dí yé: Mat 17.2; Yuá 2.11; 1Yn 1.1–3 **1:15** 1.24–27, 30; 5.31–34, 36

gwów-gwów ná: «Muud mə á jaaw bí wá éne. Nyə wá mə á ci yé, ná: muud ngə zə mádí mpúsa; nji, a mə tów mə shwóg, nəcé nyə wá nyə a tééd fwo bə nə mə. Muud wəɔng wá éne» ¹⁶ Sə bəsh sə á mə bə nə kəw nyádí zhwoɔg təɔm dí, a ngə cəgə nə sə nji mpaam nə mpaam. ¹⁷ Nəcə Moyíz nyə á zə nə *mbwoomb məcɛɛ, Yésus-Krist zə nə mpaam nə obúbálé. ¹⁸ Muud nyə abwélé dúg Zembí. Nji, Cágə lá Mwán dé nyáméfwó má jéég bəd dí, dúsó námá Zembí yí, dwó wá í á sá ná Zembí mpúyág.

Yésus mə tééd ísáy

(Mat 3.1-12; Mak 1.2-8; Luk 3.15-17)

¹⁹ Oyúden bwá á kənd ofada nə *Olevít kə shilə Yuánes ná: «Wo wá zə?» A mú ka bwiing bwo sá Yésus jís yí. ²⁰ Nyə á mpu məm ná: «Mee dí jís *Krist.» Nyə á mpu məm ntó kú shwána. ²¹ Bwá á ka námá jì nyə ná: «Ká wo wá zə? Ye Eli?» Nyə ná: «Mbô, mə dí Eli.» «Ye wo wá *Muud micúndá†?» Nyə ná: «Mbô». ²² Bwá mú ka ci nə nyə ná: «Ká wo wá zə? Sə kág bəsa nə buud bwá amə nti sə wá ná jì? Woméfwó ngə ci ná wo wá zə?» ²³ A mú bəsa nə bwo ná: «Mə wá kál í ngə cündə shí a shwéshád yí, ngə ci ná: «Ságúgá zhí mə Cwamba í bág tútəlí» námá nda múúd micúndá Izayí nyə á ci ná.» ²⁴ Ofada nə Olevít bwá á kəndəw wá bwá á bə *Ofarizyēn. ²⁵ Bwá mú ka jì nyə ná: «ŋkí wo dí Krist, wo kú bə Eli, wo kú nyingə bə múúd micúndá, nəcé jí wó ngə duu buud yí?» Yuánes mú bəsa nə bwo ná ²⁶ «Mee mə ngə duu buud májúwód. Nji ngwól múúd jì na mpádúgá nyínád, bí ampúyé nyə. ²⁷ A ngə zə mádí mpúsa, mə ampíyáyé nə mə cínýug nyə mikwoólú mí mánɔgbw makuúd.» ²⁸ Sá nì í á ngə sɔy Betaní, Zhurdé fanwíny, kál Yuánes nyə á ngə duu buud yí.

²⁹ Ná ndéé, mán mələm, Yuánes nyə a dúg Yésus ngə zə nyádí, a mú ci ná: «Dúgá, *Mwán Ncwəmbə mə Zembí wá éga, nyə wá mə zə yíl búúd ə shí ga *sám wán. ³⁰ Ngaá mə a ci ná: “Muud ngə zə mádí mpúsa; nji, nyə wá nyə a tééd zə nə mə, nəcé nyə wá nyə a tééd fwo bə nə mə.” Nyə wá mə á ngə ci yé. ³¹ Mə a shígé fwo də mpu nyə. Nji, nda í á jì ná bag ó *Izarəyél bwá mpúg nyə ná, gwá wá mə á zə ngə duu buud májúwód yí.» ³² Yuánes nyə á bwaagulə ná: «Mə a dúg Shíshim ngə shulə wú gwów nda faf ná ndéé zə jì nyə nyúúlád. ³³ Mee mə a shígé fwo də mpu nyə ; nji muud nyə á nti mə ná mə zág ngə duu buud májúwód yé nyə á bwey jaaw mə ná: “Muud wó bá dúg Shíshim mə shulə zə jì nyúúlád yé, nyə wá mə bá də duu búúd Nkɛŋkɛ Shíshiməd.” ³⁴ Mee mə a shí ntág dúg, mə ngə bwaagulə ná nyə wá jì Mwán mə Zembí.»

Ompwín wá ashúshwóógá

(Mat 4.18-22)

³⁵ Í á ka zə bə mán mələm, Yuánes bənəŋ bósł *ómpwín bə óbá bwá njúl námá na, ³⁶ a mú dúg Yésus ngə cə, a mú ci ná: «Dúgá, *Mwán Ncwəmbə mə Zembí wá éga.» ³⁷ Ompwín óbá bəɔng bwá mú gwág sá Yuánes nyə á ngə ci yí ná ndéé bwá mú kə ngə bɛ Yésus. ³⁸ Yésus mú yid, a mú dúg bwá ngə bɛ nyə, a mú jì bwo ná: «Bí ngə sɔ jì?» Bwá nə né ná: «*Rabi, wó də jì ngow?» (Rabi mə ká ná «Yíguli».)

1:17 7.19; MmN 31.18 **1:18** 6.46; 14.8-9; MmN 33.20; Mat 11.27; 1Tm 6.16; 1Yn 4.12 **1:19** 5.33

1:20 3.28 **1:21** Mat 2.14; Yuá 6.14 † **1:21** Oyúden bwá á ngə bwánd ná Zembí mə bá nti bwo ngwól Múúd micúndá njúl nda Moyíz; Moyíz nyáméfwó nyə á jaaw bwo ntó. (Mbá 18.15-18). **1:23** Iza 40.3 **1:25** 1.33; Mat 21.25 **1:27** 1.15; Mis 13.25 **1:28** 10.40; Mat 3.13 **1:29** 1.36; Iza 53.6-7; 1Pr 1.19; 1Yn 2.2; Mbú 5.6 **1:30** 1.15 **1:32** Mat 3.16 **1:34** Mwán mə Zembí: 1.49; 5.18-23; 10.36; 11.27; 20.31; Mat 3.17; 27.54; Mis 9.20 **1:36** 1.29

³⁹ Nyə ntəg nə bwo ná: «Zəgá kə dóg». Bwə mú ka kə dóg kúl á də ji yí, ná ndéé, bwə mú ji cínəng nyádi jwów dəngúd. Í á bə jwów í mú ηgeε məwəla mənə mə mpwó-kugú.

⁴⁰ Ompwíin óbá bwə á gwág sá Yuánes nyə á ηgə ci yí ná ndéé bwə mú bε Yésus wá, ngwólúgá nyə á bə André mínyəηá má Shímun Pyêr. ⁴¹ Nyə á ka tééd kə wá mínyəηá yé Shímun, kə ci nə nyə ná: «Sá má bwəma nə Mesí (jínə dəng í ká ná Kríst).» ⁴² A mú kə nə nyə wá Yésus. Yésus mú də dóg Shímun ná ndéé á mú ci nə nyə ná: «ηgáá ná wo wá Shímun, shwóóηgá ná Yuánes; wo bá zə də jówəw ná Séfas» (jínə dəng í ká ná Pyêr).

⁴³ Mán mələm, Yésus nyə á ηwa cígúlá ná á ká Galilē. A mú bwəma nə Fílíp, a mú ci nə Fílíp ná: «Bεg mə.» ⁴⁴ Fílíp nyə á bə muud á Betasayída, dánd má André bá Pyêr.

⁴⁵ Fílíp mú ka kə wá Natanaél kə ci nə nyə ná: «Sá má bwəma nə Yésus á Nazarét, mwán mə Yóseb bwə ηgə ci ókálaad ə mácεε má Moyíz nə bəngə ə *búúd ə mícúndəd yé.» ⁴⁶ Natanaél mú ci nə Fílíp ná: «Ye sá ányunywaá ji nə ηkul zhu Nazarét?» ⁴⁷ Fílíp mú ka ci nə nyə ná: «Zaá kə dóg». Yésus mú dóg Natanaél ηgə zə, a mú ci ná: «Dugá, muud éga ji fwámé mwá *Izərayél, kú yí, kú bəd.» ⁴⁸ Natanaél mú ji nyə ná: «Wεε mə mpú mə nə ntədél?» Yésus mú bεsa ná: «Mə áma ηgə bwey dóg wo, wo njúl ná shug lú *figyē di, biná Fílíp kú fwo lésa.» ⁴⁹ Natanaél mú ci ná: «Rabi, wεε ji Mwán má Zembí, wεε ji Cí á Izərayél.» ⁵⁰ Yésus mú bεsa nə nyə ná: «Wo má *búgula nəcé mə jaawúla wo ná mə á ηgə bwey dóg wo, wo njúl ná shug lú figyē di; mpug ná wo bá dóg ísá í bá nyiηgə bul bə í anání yí.» ⁵¹ A mú nyingə ci ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, bi mə bá dóg jon nə bagá, *wəéngəles ə Zembí bwá dógá bád də shulə *Mwán mə Múúd nyúúlád.»

2

Shimbá á Kana

¹ Mpəsə mwów məbá, ngwól múúd nyə á ηwa bá ngwála á Galilē bwá jów nə Kana yí, bwá á ka sá zan. Mariya á nyəngú mə Yésus nyə á bə cínəng. ² Bwá á jów námə Yésus ná á kág zāη nyəngúd, təə *ompwíin bε. ³ Í á ka zə bə, məlwəg ka zə fúfə, Yésus nyəngú mú ka zə ci nə nyə ná: «Dugí, bwá cúgé ná nə məlwəg.» ⁴ Yésus mú ci nə nyə ná: «Amuda, shwə bāη nə inéy? Wəla dām í afwóyε wós.» ⁵ Nyəngú mú ci nə osól ə mäsáal ná: «Bi ə sá sá jēsh nyə é ci ná bi sáág yí.» ⁶ Na ji ná, idəpla ísaman í á bə í tál na, *Oyúden bwá á də balan nə byo dúla gusa míngusa mí íci. Idəpla byəng í á bə ciigá nə məkwóógú, í njúl ná dəpla ηgwúd je kə ílwungá í mājúwó ηkí mwəəmb ηkí wúm nə íbá.* ⁷ Yésus mú ci nə osól ə mäsáal ná: «Lwándúlágá mājúwó na idəpla ínhí.» Bwá mú lwándulə byo nə cwós. ⁸ A mú nyingə ci nə bwo ná: «Kagá dəpla na níid bi kág yə múúd ηgə sá dína yé.» Bwá mú dəpla, kə yə nyə. ⁹ Muud nyə á ηgə sá dína yé mú kagulə mājúwó má mə shín nyεε məlwəg mání; nyə á shígé mpu kúl məlwəg məngə má á ηgə wú yí, osól ə mäsáal báá, buud bwá á dəpla mājúwó wá, bwá ηgə mpu. ¹⁰ A mú jów múúd nyə á ηwa bá yé zə ci nə nyə ná: «Ja bwá də sá ídína yí, bwá də tééd fwo yə búúd məlwəg má búl nywa má, ka zə shúgula nə məngə má abúlé nywa

1:40 Mat 4.18-20 **1:41** 4.25 **1:42** Mat 10.2; 16.18 **1:45** Mbá 18.15; Iza 9.5; 42.1-4; Eze 34.23; Msh 5.1-3 **1:49** 1.34; 12.13; Mat 27.42 **2:1** 4.46 **2:4** 7.6, 30; 8.20; 12.23; 13.1; 17.1; Luk 22.53
2:6 Mak 7.3-4 * **2:6** Na ji je bə ólitre məwúm mwəəmb ηkí tad.

má ja búúd bwá mú ngə shwág yí. Ká wɛɛ wo ámə nyingə baagula málwəg mə anyunywaá zə wóós wəla ga di?»

¹¹ *Shimbá Yésus nyə a tééd sá wáni, nyə a sá dwo ngwála á Galilə bwá jów ná Kana yí lwóya milwaná myé, ompwíín bé bwá mú *búgula nyə.

¹² Ja isá íní í mó shín yí, a mú shulə kə Kapərnawúm, bə́nə́n nyə́ngá yé nə omínyə́nə́ bé nə ompwíín bé. Nji, bwá á jì wu nji búbaalé mwòw.

Yésus mə wíng búúd ə míkus Lunj mə Zembí

(Mat 21.12-17; Mak 11.15-19; Luk 19.45-48)

¹³ Nda zā́n Páska í á bə í mú kúnə-kúnə ná, Yésus nyə á ka bád kə Yurúsəlem.

¹⁴ A mú kə kwey ná, nə buud bwá á ngə kusha inteny wá, nə bə́ng bwá á ngə kusha itəw nə məfaf wá, nə bə́ng bwá á ngə sá icénd í *mwaanə́ wá bwá má kə jì nə míkus *Lunj mə Zembí. ¹⁵ A mú njwa míkwoolú sá lwóy ná ndeé wíng yíl bə́sh Lunj mə Zembí, wíng námə́ itəw nə inteny. A mú ngə lwágasə omwaanə́ búúd bwá á ngə sá icénd wá, shín lwág itəwuli byá́n. ¹⁶ Nyə nə buud bwá á ngə kusha məfaf wá ná: «Yílúgá isá íga wa. Kúgá njwa njów mə́ pəpa nda watála.»

¹⁷ *Ompwíín bé bwá mú téduga nda jì cilyá Kálad Zembí dí ná, ná: «Céelí má ngə céel njów wó yí, í ngə gwə́ mə́ lámúd nda kuda».

¹⁸ Oyúden bwá mú zə lās nə nyə ná: «Wo ngə zə sá isá íní ná wo má fwo ka lwágulə sá dáyé *shimbá?» ¹⁹ Yésus nə bwo ná: «Caamugá *Mpáánzə́ Zembí ga, mə nyingə́g lwə́ bə́ nywo nji mwòw málól.» ²⁰ *Oyúden ná: «Jí! Mpáánzə́ ní, málwəga mé́ mé́ á njwa buud mímíbú mə́wúm mánə́ nə mísaman, wɛɛ́ mə́ cí ná wo é lwə́ nywo nji mwòw málól?» ²¹ Ndug nyúúl nyé wá nywáá nyə á ngə jów ná Mpáánzə́ yí. ²² Ompwíín bé bwá á kə nyingə́ téduga lósú́ Yésus nyə a lās wə́ngá ja nyə gwúm yí, bwá mú *magulə́ Mícilyá myá́ Kálad Zembí, *magulə́ námə́ lósú́ yé.

²³ Í á ka ngə́ bə́ na ná, ja Yésus nyə á bə́ zā́n Páska dí Yurúsəlem yí, zhwoɡ buud bwá á *búgula jíná dé́ nə dágulə́ mə́shimbá nyə á ngə́ sá má. ²⁴ Nji Yésus nyə a shígé ngə́ shwu nyúul nə bwo, nəcé́ nyə á ngə́ mpu bə́sh. ²⁵ Í áshígé nyingə́ jì ná muud zə́g jaaw nyə́ ná mbéé́ jì ntúga, kéel jì ntúga. Nyáméfwó́ nyə́ á ngə́ mpu sá jì múúd lámúd yí.

3

Yésus bá Nikodēm

¹ Ngwəl múúd nyə á ka bə́ gwoong *Ofarizyən dí nə jíná ná Nikodēm; nyə á bə́ námə́ tówe shwóg *Oyúden. ² Muud éné nyə á ka kə́ dág Yésus mpwó́-bulú kə́ cí nə nyə́ ná: «*Rabi sə́ ngə́ mpu ná wo jì yíguli ngə́ zhu wá Zembí yé. Nəcə́, muud cugé́ nə́ njkul sá́ *mə́shimbá wó ngə́ sá mága njí Zembí nyə́ ayáyé nyə́ njkul.» ³ Yésus mú bə́sa nə́ nyə́ ná: «Búbálé, mə́ jaaw wo ná, njí muud mə́ bə́ kú byél byélé́ ágúgwáan*, a cugé́ nə́ njkul dág Faan mə́ Zembí.» ⁴ Nikodēm mú jì nyə́ ná: «Ntədə́lé cwúcwúul múúd jì nə́ njkul nyingə́ byél yé? Ye a jì nə́ njkul nyingə́ nyíl nyó́ngá mwò dí ja ábɛ́é ná ndeé́ a mú nyingə́ byél?» ⁵ Yésus mú bə́sa ná: «Búbálé, mə́ jaaw wo ná, njí muud mə́ bə́ kú byél zhí́ á mə́júwó́ nə́ Shíshim dí,

2:11 Shimbá: 2.23; 3.2; 4.54; 6.26; 11.47-48; 20.30; Mis 2.22; Rom 15.19 **2:12** Mat 4.13 **2:13** 6.4; 11.55; 12.12; MmN 12.1-14 **2:16** Luk 2.49 **2:17** Sôm 69.10 **2:18** 2.11 **2:19** Mat 26.61; 27.40; Mis 6.14 **2:21** 1Kr 6.19 **2:22** 1.45; 12.16; 14.26; Luk 24.6-8, 27 **2:23** 2.11; 6.29; 7.31; 8.30; 9.38; 10.42; 11.45; 12.42; 20.29, 31; 16.9 **3:1** Nikodēm: 7.50; 19.39 **3:2** Mat 22.16; Yuá 2.11

3:3 1.13 * **3:3** Kál jə́sh sá ngə́ cí ná: «byél byélé́ ágúgwáan» yí, bósł bwá ngə́ cí ná «byél byélé́ á gwòw».
3:5 Tit 3.5

a cugé nà ñkul nyíi Faan má Zembí dí. ⁶ Byeyí á shí ga í ðu byá míshwun, byeyí á Shíshim byá *shíshim. ⁷ Kú káam ná má ci nà wo ná bí má jálá nà byél byélé ágúgwáan. ⁸ Nkwô má ðu kung kál á kung yí, wo ngó gwág ncindá nyé, ñji wo nda mpu kóómb á ngó zhu yí nà kóómb á ngó kə yí. Ntò námá wá jí nà muud má byél byélé Shíshim yé.» ⁹ Nikodēm mú ci nà nyə ná: «Jân jí nà ñkul bə nà ntúdel?» ¹⁰ Yésus mú bəsa nà nyə ná: «Wée muud ngó jíguli bwán ó *Izarəyél yé wo ampúyé isá íni? ¹¹ Bábálé, má jaaw wo ná, sá ngó lás sá sá má mpú yí, sá ngó bwiing sá sá á dúg yí, ñji bí nda magulə sá sá ngó bwiing yí. ¹² Ja má lás nà bí isá yá shí ga, bí nda *magulə yí, bí búsə nà ñkul magulə yá gwów na ntúdel? ¹³ Mpugá ná muud nyə afwóyé bád kə jon dí gwów, námá ñji *Mwán mə Múúð, nyə muud nyə á zhu gwów yé. ¹⁴ Ná ndéé, námá nda Moyíz nyə a bən vuguli nywá gwów shí a shwéeshád ná, í jii ná bwá bág námá bən Mwán mə Múúð gwów, ¹⁵ shú ná muud yésh mə bá *búgula nyə yé bág *bə nà cug á kandugə kandugə. ¹⁶ Nəcə, Zembí nyə á cəel buud ɔ shí ga nà mbiya yáág-yáág cəlí, váál á ná, nyə a yána Cúgə lú Mwán dé ná muud yésh mə búgula nyə yé bág bə kú yə, a yidag bə nà cug á kandugə kandugə. ¹⁷ Mpugá ná Zembí nyə a shígé nti Mwán yé shí ga dí ná a zég yə búúð intúgúli, í á yida bə ná a zég sá ná buud bwá fáámug. ¹⁸ Muud mə búgúla nyə yé nyə ányingəyé ná bwama nà intúgúli; muud mə yida bə kú búgula yé, intúgúli byé í má bwey bə; í má bwey bə nəcə a má bə kú búgula Cúgə lú Mwán mə Zembí. ¹⁹ Dugá, Zembí nyə a sá ná sémbyé míləsú í mpúyúg, nyə a sá ntúga: nyə á nti mənkenya shí ga dí, buud bwá mú yida cəel máyídúgú cə mənkenya. Bwá á sá ntó nəcə bów bwo misóólúgú. ²⁰ Jí ná muud yésh mə ðu sá mábów yé má ðu mpíi mənkenya, nyə ádé kə kál mäsú yí, a fúndá ná misóólúgú myé mí á bá búguli. ²¹ Muud nywáá ngó bə obábálé yé má ðu kə kál mənkenya mäsú yí, í nyíning ná a ngó sá misóólúgú myé váál Zembí ngó jii yí.»

Yuánes Nduu-buud bá Yésus

²² Ja isá íni í má shín yí, Yésus má zə kə shí á Yudéa, bənɔŋ *ompwíin bə. A mú kə jí nà bwo wu, a ngó duu buud. ²³ Í á bə, Yuánes ngó námá duu buud Inon, kúná-kúnə nà Salím, nəcə mājúwó má á bə wu ñkí bulya. Buud bwá á ka ðu kə, ðu kə duwan. ²⁴ Na nyə á bə bwá kú fwo wá Yuánes mímbwugud. ²⁵ Ompwíin ó Yuánes bənɔŋ ngwól *Yúðen bwá á ka zə sənəsa məkəl shú sá í dúgyá nà ngusa yábá yí. ²⁶ Bwá mú kə wá Yuánes kə ci nà nyə ná: «*Rabi, dugí, muud bíná bí á bə Zhurdé fanwíny wó á ngó bwaagulə lán yé yé, a ngó duu buud, buud bəsh bwá mú ngó kə nyádi.» ²⁷ Yuánes mú bəsa ná: «Muud cugé nà ñkul bə nə sá, Zembí kú fwo yə nyə. ²⁸ Biméfwó bí bəsə mə owúshined ná mə á ci ná: “Mee dí jísá *Kríst, mee jí ñji muud Zembí nyə á nti Kríst dí shwóg yé.” ²⁹ Muud mə ñwá bá yé, nyə wá jí nà mudá; shwá yé tál cínongú ngó gwágulə nyə yé, nyə é bul bə nə məshusug ja á gwág kál má múúð bá yí. Váál məshusug dɔɔng wá má jí nà ndí yí, məshusug ntə ñji. ³⁰ Í jii ná jíná má Yésus ngág nə jwə, mee dām ngó jím bə jímbug.

³¹ «Muud ngó zhu gwów yé ngó cə buud bəsh; nyɔɔng ngó zhu shí yé jí námá ñji muud a shí, a lás námá ñji sá í dúgyá nə shí yí. Muud ngó zhu gwów jon dí

3:6 6.63 **3:8** Ekl 11.5 **3:11** 3.32; 8.26 **3:12** 12.32; 14.1-3; 17.5 **3:13** Mik 30.4; Rom 10.6
3:14 Ilh 21.9; Yuá 8.28; 12.32-34; 18.32 **3:15** 20.31 **3:16** 3.36; 5.24; Rom 8.32; 1Yn 3.1; 4.9-10;
5.11, 13 **3:17** 12.47 **3:18** 5.22 **3:19** 8.12 **3:20** Ifz 5.11-13 **3:21** 1Yn 2.4 **3:22** 4.1-2
3:24 Mat 4.12; 14.3 **3:26** 1.29-34 **3:27** 19.11; 1Kr 4.7; Heb 5.4 **3:28** 1.20; Mal 3.1; Mat 11.10
3:29 Mat 9.15 **3:31** 8.23; 15.19; 1Yn 4.5

yé ngə cə buud bēsh. ³² A ngə bwaagulə sâ nyə á dúg yí nə sâ nyə á gwág yí, nji, buud bwá ángē nə magulə sâ á ngə bwaagulə yí. ³³ Muud mə mágúlá bwaagulələ wəɔng yé má lwágulə ná Zembí ji búbálé. ³⁴ Nacé muud Zembí nyə á nti yé má dā lās icyá í Zembí; nacé, Zembí mə yé nyə Shíshim kú nə minji. ³⁵ Dā má cēl Mwán, nyə a má bəd nyə isá byēsh mábwad. ³⁶ Muud mə *búgúlá Mwán mə Zembí yé ji nə cug á kandugə kandugə; muud mə bán ná nyə abúgúláyé *Mwán mə Zembí yé nyə abúle *dúg cug, mpimbə má Zembí yida nada nyə cugəd.»

4

Yésus bá mudá á Samariya

¹ Yésus nyə á ka zə mpu ná *Ofarizyēn bwá má gwáduga ná a mú ngə bul bə nə *ompwiín ntə Yuánes, a ngə duu buud ntə nyə. ² Nji, Yésus nyáméfwó nyə a shígé ngə duu buud, ompwiín wá bwá á ngə duu. ³ Ná ndéé, Yésus nyə á ka zə wú Yudéa ná a ká Galilé. ⁴ Ná ndéé, í á jii ná a línág Samariya. ⁵ A mú kə wós ngwála á Samariya bwá dā jōw ná Sikār yí, ngwála wəɔng í njúl kúná-kúnə nə fambá *Yákwab nyə á yə mwán yé Yósch yí. ⁶ Bwūn mə Yákwab í njúl cínəng. Yésus nyə á ka bə a má tag nə njəond, a mú kə ji shí bwiinde lá taambəd. Í á bə na, jwów í mú ngeé tólóg dī.

⁷ A njúl ná ntáni, ngwól mudá á Samariya mú wós ná a zə dɔ májúwó. Yésus mú ci ná nyə ná: «Yég má májúwó má ngul.» ⁸ Í á bə ompwiín bwá má kə ngwála ná bwá ká kusə idəw. ⁹ Mudá á Samariya mú ci ná Yésus ná: «Ná ji? Wo mwá *Yúden, wo bálé gwaám bə shilə Samariya májúwó? Jān í áma té na ntədél?» Mpugá ná *Oyúden bənən nə buud ɔ Samariya bwá ádé bə nə wóngó. ¹⁰ Yésus mú bəsa ná nyə ná: «Wo ampúyé sâ Zembí má yána yí, wo kú mpu múúd ngə gwaám bə wo májúwó yé. Wo mbəm mpu, ŋki wo wá má yida gwaám bə nyə májúwó, a mú yə wo májúwó má cug.» ¹¹ Mudá mú ci ná nyə ná: «Cwám bə, taamb ji ná gwaálə shí, wo ntág kú ná dɔɔla; wo é ka ŋwa májúwó má cug ngow? ¹² Ye wó bul bə fwámé múúd ntə mpáámbá jísú Yákwab muud nyə á yə sá taamb ga yé? Nyáméfwó nyə á ngul májúwó má wa, bwán bə ngul námá, tɔo iwoo byé.» ¹³ Yésus mú bəsa ná nyə ná: «Muud yēsh mə ngúl májúwó mága yé, nyə é nyingə gwág shwáásúlə minú; ¹⁴ nji, muud mə bá ngul májúwó má bá yə nyə yé, nyə abúle nyingə bwelə gwág shwáásúlə minú, májúwó məɔng má bá bə nyə bwūn í bá dā wéeshali májúwó cé cug.» ¹⁵ Mudá ná: «Cwám bə, yég má májúwó məɔngə mə bág bə kú ná nyingə gwág shwáásúlə minú, mə nda ná bá nyingə jii ná mə zə dɔ májúwó wa.» ¹⁶ Yésus ná nyə ná: «Kaá jōw ngwūm woó, bíná zág.» ¹⁷ Mudá ná: «Mə cugé ná ngwūm.» Yésus ná né ná: «Wo má mpu ci ná wo cugé ná ngwūm. ¹⁸ Nacé wo a má bə nə ogwūm ótɔɔn, nyəɔng wó jí ná ndí ja gaád yé cugé ngwūm woó. Wo má bwiing búbálé na.» ¹⁹ Mudá mú ci ná nyə ná: «Cwám bə, mə dúg ná wo ji *muud micúndá. ²⁰ Odá bwá á dā yə Zembí gúma wa mbán gaád; bi bān mə ci ná Yurúsəlem wá búúd bwá kág dā nyə gúma yé.» ²¹ Yésus mú ci ná nyə ná: «Amuda, *magulag sâ má cí yí. Dúl wəla í bá zə bə, í bá bə, bi kú ná dā yə Dā gúma wa mbán gaád, kú námá nyingə bə Yurúsəlem. ²² Bí ngə kənd gúma kúl bí ampúyé yí; sá bān sá ngə kənd kúl sá má mpú yí, nacé cugushúlə Zembí ngə

3:32 3.11 3:35 5.20; 10.17; 13.3; 14.10; 17.2; Mat 11.27; 28.18 3:36 3.16 4:1 3.22 4:4 4.9; Luk 9.52; 17.11, 16; Mis 8.4-25 4:5 Mat 33.19; 48.22 4:9 20j 17.29-41; Esd 4.1-3; Mat 10.5; Luk 9.52-53 4:10 4.26; 7.37 4:12 8.53 4:13 6.35; 7.37 4:15 6.34 4:19 9.17; Mat 21.46 4:20 Mbá 12.5-14; Sóm 122.1-5 4:22 Iza 2.3; Abd 17; Rom 9.3-4

cəgəshi buud yí í ngə cingya Oyúden dí. ²³ Nji, dúl wəla í bá zə bə, wəla dɔɔng ntág námə wəga, wəla á ná fwámé búúd bwə yə Dá gúmá wá bwə é yə nyə gúmá ná *shishim ná obábálé. Váál búúd í yə nyə gúmá ntó wá Dá ngə sɔ́ yí. ²⁴ Zembí jì shishim, buud bwə yə nyə gúmá wá bwə jalá ná yə nyə gúmá ná shishim, ná obábálé.» ²⁵ Mudá mú cì ná nyə ná: «Mə mpú ná Mesí zag, nyə wá bwə ngə jòw ná *Kríst yé. Já á bá ntág zə yí, á bá zə jaaw sá isá byəsh.» ²⁶ Yésus ntág ná né ná: «Mə wɔɔng wá ngə lésna ná wo éga.»

²⁷ Ompwín bé bwə mú ntág wóós, bwə mú ngə káam ná Yésus ngə lésna ná mudá; nji, tɔɔ muud nyə a shígé jì nyə ná: «Wo ngə jì jì?» Nkí ntág ná: «Nəcə jì wó ngə lésna ná nyə yí?» ²⁸ Mudá mú lúgə dɔɔla jé na, kyey kə kwáádá kə jòw búúd ná: ²⁹ «Zəgá kə dág ngwól muúd mǎ jaaw mə sǎ jəsh mǎ á sǎ yí, ye í cùgé je bə Kríst í?» ³⁰ Buud bwə mú tí kwáádá, kə kóómb Yésus nyə á bə yí.

³¹ Té nì, ompwín bwə mú ngə jəgula ná Yésus ná: «*Rabi, daág.» ³² Nyə ntág ná bwo ná: «Mée jì ná mə dág idǎw bí ampúyé yí.» ³³ Ompwín bwə mú ngə cì bwámé ná bwámé ná: «Ngwól muúd nyə ámə zə yə nyə bíl idǎw?» ³⁴ Yésus ná bwo ná: «Idǎw byám wə mə sǎág sǎ muúd nyə á nti mə yé mə jì yí. ³⁵ Ngáá bí ngə cì ná í mǎ lúg ɔ́ɲkwoond ɔ́ɲ ná fwála bwə jalá ná saag ífambá yí í wóósúg í? ʔhúu. Mée mǎ ka cì ná: Kəndugá mǐsh bí dágúg, idǎw í mǎ shín wáy ífambá, í mú fwála lá mǎsaag. ³⁶ Muud mǎsaag mú ngə bwey ɲwa myána, a ngə seɛng mpumá shú cəg á kəndugə kəndugə; ná ndéé, mbɔɔl mǎmpəg bá bəsh muud mǎsaag bwə gwág mǎshusəg mbii ngwúd. ³⁷ Wúl kaanǎ í dǎ cì ná: muud mə bə mpəg yé, ná yé; nyɔɔng mə sǎag yé, ná yé. Sǎ kaanǎ wɔɔng ngə cì yí jì búbálé. ³⁸ Mə á kənd bí ná bí kəg saag idǎw kúl bí áshígé wéénd gún yí. Bóól bwə á sɛy, bwə wéénd gún; bí bǎn mú kə saag ígún byánǎd.»

³⁹ Zhwog buud wá ngwála Samariya wɔɔng bwə á *búgula Yésus nəcə bwaagúlǎ mudá nyə á bwaagula ná: «A mǎ jaaw mə sǎ jəsh mǎ á sǎ yí.» ⁴⁰ Ná ndéé, já búúd ɔ́ Samariya bwə á zə wóós wá Yésus yí, bwə á jəgula ná nyə ná a jíg ná bwǎdí, a mú já cínɔ́ngú mwów mǎbá. ⁴¹ Buud bwə mú nyingə jág bul zə búgula nəcə ngǎlə gwág ciyá jé. ⁴² Bwə mú ngə cì ná mudá ná: «Sǎ ngə búgula já gaád nəcə sǎmǎfwó sǎ mǎ gwág nyə ná mǎlwə mǎsú, kú ná nyingə bə nəcə bwiingúlǎ wó, sǎ mǎ ka mpu ná nyə wá jì bále bə Cəgye á shí ga.»

Yésus mǎ lwag gúl ncúncwǎmǎ

⁴³ Mpúsə mwów mǎbá mǎní, Yésus nyə á zə tí na, kə Galilé, ⁴⁴ í ɲjúl ná nyǎmǎfwó nyə á bwey bwaagula ná: «Bwə ádǎ gúmal *múúd micúndǎ mǎ Zembí nyǎdí kwáádǎ.» ⁴⁵ Nji, já nyə á wóós Galilé yí, buud ɔ́ Galilé bwə á jɛend nyə nəcə bwə á shí dág sǎ jəsh nyə á sǎ Yurúsalem fwála lá zǎn yí. ⁴⁶ Nyə á ka nyingə kə Kana á Galilé, wú nyə á sǎ ná mǎjúwó mǎ nyéég mǎlwəg wá. Wúl lúlúú ɔ́sɔ́l ɔ́ mǎsǎal ɔ́ Njwú-buud í á bə Kapernawúm, nyə á ka bə ná mwán ngə bwás. ⁴⁷ Muud éne nyə á ka gwág ná Yésus mǎ wú Yudéa, a mǎ wóós Galilé. A mú kə nyǎdí, kə jəgula ná nyə ná á shúləg kə, kə lwag nyə mwán, nəcə, nyə á ngə bə ná á zə yə. ⁴⁸ Yésus mú cì ná nyə ná: «Bí mǎ kǎ bə kú dág *mǎshimbá ná *isá í mímbugú, bí kú *búgula?» ⁴⁹ Lúlúú ɔ́sɔ́l ɔ́ mǎsǎal mú cì ná nyə ná: «Léeləg kə té mwán nyə afwóyé yə mə yí.» ⁵⁰ Yésus mú cì ná nyə ná: «Jeg kə, mwán woó ngə cəgə.» Muud éne mú *magula ciyá Yésus nyə á cì nyə yí, a mú kyey. ⁵¹ A ngə ná

ka shulə kə, osóol ɔ mäsáal bé bwə mú zə bwəma nə nyə, zə jaaw nyə ná mwán yé ngə cugə. ⁵² A mú jì bwo wəla bwás í áma shîn mwán yí, bwə mú jaaw nyə ná: «Nyúúl í áma mpwambawo nyə nəkugú wəla ngwúd á tām mwásá.» ⁵³ Sónngú mwán mú yag ná wəla doong dí wə Yésus nyə áma ci nə nyə ná: «Mwān woó ngə cugə» yí; nə nyə, nə njów yé wəsh bwə mú búgula.

⁵⁴ Shimbá ábēē Yésus nyə a sá ja nyə á wú Yudéa nyingə zə Galilé óni.

5

Mbúmbwúgú á Bétesda

¹ Ja isá íni í mäs shîn yí, *Oyúden bwə mú zə bə nə zaŋ. Yésus nyə á ka námə kə Yurúsalem zāŋ nyəoŋgád. ² Gúl cwoogú í á ka dū bə nūŋ Yurúsalem, bwə dúgú jów gwo hebarə dí ná Bétesda. Cwoogú doong í á dū bə nə manyíngulé* mótóon, í njúl kúná-kúnə nə mpumbé bwə á gwiid ná Mpumbé Itəw yí. ³ Ncúlyá mimbəl mí á ka dū já na mányíngulé məníf, nə wəancím-ncím, nə wə á ibúgulé í makuú, nə doong bwə á bə nə bíl íkúl í nyúúl í mäs shwáamb wá. †[Bwə á dū já cínəŋgú dū bwánd ná majúwó mäs búsulag. ⁴ Nəcə, ngwól *éngəles nyə á dū shulə cwoogád bíl íja, dū zə busal mājúwó. Ná ndéé, mbəl í bwélé kəl nyúúl cwoogád ja á mäs busal yí, í yál, təo ná dé bwás í á bə dáyé váál.]

⁵ Ngwól múúd nyə á ka bə cínəŋgú, bwás mäs jì nyə nyúúlúd mimbú məwúm málóol nə mwəmb. ⁶ Yésus mú dúg muud éne mbwúg; nda Yésus nyə á mpu ná a mäs bwey nə bwás ná, a mú jì ná: «Ye wó cəl yál?» ⁷ Mbəl wəoŋg mú bəsa nə nyə ná: «É yé Cwamba, mə cugé nə muud mə kəl mə cwoogád ja mājúwó mäs ngə busula yí. Í dū bə, mə ngə ná nywá kə, ngwól múúd nywáá mäs ləl kə.» ⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wóolúg, wo báágúg tanú gwō, wo kyéyug.» ⁹ Muud wəoŋgú mú yál námə cé nə cé, a mú báág tanú jé ná ndéé tééd njəond. Isá íni í á ngə s̄y jwów lú Sábaad.

¹⁰ Oyúden bwə mú ka ci nə muud nyə á yál éne ná: «Sábaad wə éga, jísə wo ci ná wo kú nkény tanú gwō.» ¹¹ A mú bəsa nə bwo ná: «Muud nyə áma lwag mə yé nyə áma ci nə mə ná: «Nwag tanú gwō wo kyéyug»». ¹² Bwə ná né ná: «Nyáyé múúd nyə nyə áma ci nə wo ná: «Nwagú tanú gwō wo kyéyug» éne?» ¹³ Njì, muud nyə á yál yé nyə á shígé ná mpu múúd wəoŋgú; í á bə Yésus mäs nyəos cínəŋg búúd bwə á bə áncuncuma wá. ¹⁴ Ja fwála í á cý yí, Yésus mú kə kwey múúd éne *Luŋ mäs Zembí, a mú ci nə nyə ná: «Wey, wo mäs yál dí? Wo kú ná nyingə sá *sám, wo a bá bwəma nə sá í búl yáág yí.» ¹⁵ Muud éne mú kə jaaw Oyúden ná Yésus wə nyə áma lwag nyə. ¹⁶ Oyúden bwə mú tééd ná bwə lwágula Yésus cúwálí, nəcé a sálə sóólúgú ní jwów lú Sábaad. ¹⁷ Njì Yésus nyə á bəsa nə Oyúden doong ná: «Dá ngə ná s̄y zə wóos fwála gaád; mēe mə s̄y námə.» ¹⁸ Ja nyə á mēl ci ntāni yí, Oyúden bwə mú nyingə bul s̄y ná bwə gwú nyə; kú bə njì nəcé á dū yád Sábaad í, nyə á nyingə námə ci nə Zembí jì Sónngú yé, ntó jì ná a ngə təl nyəmfwó cé ngwúd nə Zembí.

Nkul ijwúga mə Yésus

4:53 2.23 4:54 2.11 * 5:2 manyíngulé: Sā s̄y ngə jów ná nyingulé ní í cúgē zhizhe mpumbé; jísə millwōn mí māmpin mimbá, bwə ka wá kwáminú gwów ná gúgúwá bág. † 5:3 Míl micilyá mí ayág mí cugé ná iciyá bísə na mpádúgá iyuug íbá íni yí. 5:8 Mat 9.6-7 5:9 5.16, 18; 7.21-22; 9.14; Mak 2.27-28 5:10 MmN 20.8-10; Zhe 17.21-22 5:13 6.15; 11.54; 12.36; Mat 8.18; 13.36 5:14 Mat 9.2; Zhk 5.16 5:15 9.11 5:18 s̄y ná bwə gwú nyə: Mat 14.5; Yuá 7.1, 25; 8.37, 40; 11.53 nyə á nyingə námə ci nə Zembí jì Sónngú yé: 1.34; 3.3, 5; 8.16-19; 10.17-18, 29-38; 14.8-11, 20, 28; 15.9-10; 16.27-28; 17.1-26

¹⁹ Yésus nyə á ka bɛsa nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, Mwân cugé nə ŋkul sá sá nə lúú yé, a sá námé nji sá á dɛg Dá má sá yí. Sá jêsh Dá má sá ntâg yí, Mwân má sá námé gwo. ²⁰ Nacé Dá ngə cɛel Mwân, a ka ngə lwágulə nyə sá jêsh á ngə sá yí; a bá námé lwágulə nyə misóólúgú mí nyingə ntə míga myá, bí ka bá káam. ²¹ Mpugá ná, Dá má dɛ gwúmushi búúd, dɛ nyingə yə bwo cug; mbii ngwúd wɔɔŋgú, Mwân má dɛ námé sá ná, muud á cɛel yə cug yé, a yə nyə. ²² Dá nyə asámbe tɔɔ muud lɛsú, nyə a má yida yə Mwân ŋkul ná a dɛg cɪgal mɪlɛsú myêsh. ²³ A sá ntə ná buud bɛsh bwə gúmálég Mwân nda bwə gúmál Dá ná. Muud mə bə kú gúmál Mwân yé, nyə agúmálé námé Dá muud nyə á nti Mwân yé. ²⁴ Búbálé, má jaaw bí ná, muud mə gwágúl ciyá jám a *búgula múúd nyə á nti mə yé, a mú nə cug á kandugə kandugə; nyə abúle nyingə bwəma nə intúgúlí, a má yida wú shwiy dí kə cugəd. ²⁵ Búbálé, má jaaw bí ná, dúl wəla í bá zə bə, wəla dɔɔŋg ntâg námé wəga, wəla mimbimbə mí bá gwág kəl má *Mwân má Zembí yí. Bɔɔŋg bwə bá ntâg gwág dwo wá, bwə bá *bə nə cug. ²⁶ Mpugá ná, Dá jì amádí á cug, a má ka námé sá ná Mwân bág amádí á cug. ²⁷ Nda Mwân jì Mwân mə Múúd† ná, Dá má yə nyə ŋkul ná a dɛg sámɓ milésú. ²⁸ Kúgá káam sá jɔɔŋg; nacé dúl wəla í bá zə bə, wəla búúd bəsə máshwon dí wá bwə bá gwág kəl má *Mwân mə Múúd yí. ²⁹ Bɔɔŋg bwə bá bə ná bwə á sá mánýwa wá, bwə bá gwúm máshwon dí, zə lág cug; bɔɔŋg bwə bá bə ná bwə á sá mábôw wá, bwə bá gwúm máshwon dí, zə bwəma nə intúgúlí. ³⁰ Mɛɛ, mə cugé nə ŋkul sá sá nə lúú wám, má dɛ sámɓ milésú nda má dɛ gwág nə Papá ná; mə dɛ cɪgal mɪlɛsú tɛtəlí, nacé mə ádé sɔ́ ná mə sá sá má jí yí, nji ná mə sá sá múúd nyə á nti mə yé ngə jii yí.

³¹ «Í mbəm bə ná məmɛfwó wə ngə bwiing lán wám, bwiingúlə wɔɔŋg í nda bə sá búúd bwə máguləg yí. ³² Ká, muud shús wə ngə bwiing lán wám, mə mpú ntâg ná bwiingúlə wɔɔŋg wúsa búbálé. ³³ Bì á kənd buud wə YuánesS, nyə á shí ntâg bwiing bí búbálé waamə. ³⁴ Mɛɛ mə aŋgɛ ntâg bwánd ná muud bwiingúlə lán wám; mə ngə yida lás ntáni shú ná bí dɛgúg cug. ³⁵ Yuánes nyə á bə njidá lámba í á ngə kwan yí, bí á shí ntâg jii ná bí mə kɔɔs nə mánkenya mé, nji í á bə nji búbaalé fwalá. ³⁶ Mɛɛ jì nə wúl bwiingúlə í ngə bwiing lán wám, wán í ntə wɔɔŋg Yuánes nyə á bwiing yí. Misóólúgú Dá nyə á yə mə ŋkul ná mə sáág myá, mə ngə sá myo, mí ngə bwiing lán wám ná Dá wə nyə á nti mə. ³⁷ Dá muud nyə á nti mə yé nyəmɛfwó ngə bwiing lán wám. Bì abwélé gwág kəl dé, kú bwele dɛg mpwóombú nyé, ³⁸ ciyá jé í afwóyé nwa jiya bídí milámúd, nacé bí aŋgɛ nə búgula muud nyə á nti yé. ³⁹ Bì ngə sɔ́ ná bí mpúg micilyá myá Kálaad Zembí, bí ngə téduga ná bí é kwey cug á kandugə kandugə cínɔŋg; í njúl nɛ micilyá myɔɔŋg mí ngə bwiing lán wám. ⁴⁰ Nji bí acéélé zə mádí ná bí bág nə cug.

⁴¹ «Mə aŋgɛ nə jii ná buud bwə gúmálég mə. ⁴² Nji, mə mpú bí, mə mpú ná milám mín mí acéélé Zembí. ⁴³ Dá wə nyə á nti mə nyádí jínád, nji bí alágé mə; ŋkí ngwól múúd mə zó dé jínád íí, bí yida lág nyé. ⁴⁴ Bì bí nə ŋkul búgula na ntədəlé bí ngə sɔ́ gúmá mənýúúl mə búúd dí? Bì cugé nə ŋkul búgula, nacé bí

5:19 1.34 **5:20** 3.35 **5:21** Rom 4.17; Ifz 2.5; Yuá 11.25 **5:22** 3.18; 5.27, 30; 9.39; 12.47-48; Mis 10.42; 1Yn 2.28 **5:23** Flp 2.10-11 **5:24** 3.16; 5.22; 6.35; 8.51; 10.28; 11.25-26; 14.6; 17.2; 20.31; 1Yn 2.25; 3.14 **5:25** 11.43; Mak 5.41; Luk 7.14 **5:26** 1.4 † **5:27** Mwân mə Múúd: Ntə má ká ná «Mɛsɪ Zembí nyə á nti yé». (Wo jì nə ŋkul dɛg Dan 7.14.) **5:29** 11.24 **5:30** 4.34 **5:31** 5.36 **5:33** 1.15, 19, 34 **S 5:33** Lán ní í jɛlá nə bə sá í ngə sɪy Yuá 1.19-27 nə 3.22-30 dí yí. **5:36** 10.25, 38; 14.10-11; 15.24, 27 **5:37** 1.34; MmN 20.19; Mbá 4.12 **5:38** 16.9 **5:39** Luk 24.27, 44; Mis 13.27; 17.11; 2Tm 3.15-16; 1Pr 1.10-11 **5:41** 7.18 **5:44** 5.41

angê na sô gúmas í ngé zhu wó Zembî á ngwûd na ngwûd yí. ⁴⁵ Kúga ngə táduga ná mə bá shwáman bí wó Dâ. Moyíz muud bí á má kə kəl mílâm nyádi yé, nyə wó má bá shwáman bí. ⁴⁶ Nacé, bí mbâm ngə búgula Moyíz íí, ŋki bí má búgula námá mə, nacé lán wâm wó Moyíz nyə á cila yí. ⁴⁷ Ká, nda bí angê ná *magula micilyá myé ni, bí é ka *magula íciyá byâm na ntúdel?»

6

Yésus mə yá ncúlyá buud idâw

(Mat 14.13-21; Mak 6.30-44; Luk 9.10-17)

¹ Ja ísá íni í má shîn yí, Yésus mú líina máŋ má Galilê bwá dɛ ná nómá jôw ná Tiberyad yí, kə fanwíny. ² Buud bwá mú ngə bɛ nyə áncuncuma, nacé bwá á ngə dúg a ngə lwag mimbâl máshimbád. ³ A mú ka bád mbámmbáŋjád, kə ji shí wu gwôw, bəŋŋ *ompwíin bé. ⁴ Na ji ntâg ná, *Oyúden zan *Páska nyáŋ í mú kúná-kúna.

⁵ Yésus nyə á ka kənd mîsh, a mú dúg ná ncúlyá buud bwá ngə zə nyádi, a mú ka ji Fílíp ná: «Sá é ka kusə íbuléd ngow ná buud óga bwá dág?» ⁶ Nyə á ji ntó ná a gwágulə ná nda Fílíp nyə é ci ná, nyə á ngə bwey mpu sá á zó sá yí. ⁷ Fílíp mú bɛsa ná nyə ná: «Sá tɛem kusə íbuléd tãŋ odanarî mitəd mimbá, í nda kwaga ná bwo mbii á ná muud yêsh bə ná jé kúkál.» ⁸ Nyəŋg *mpwíin mə Yésus bwá á dɛ jôw ná André yé, mínyəŋá má Shímun Pyêr mú ci ná nyə ná: ⁹ «Gúl ncúncwámá jí ná íbuléd ítóŋ wa, íbuléd í *orzha, ná oshú óbá; ká bímbí dɔŋg dí ná ŋkul ka sá zhwoŋ buud óga jí?» ¹⁰ Yésus mú ci ná: «Jilugá buud shí.» Zhwoŋ ákanda nyə á bə kúkál jəŋgád, buud bwá mú shîn ji shí, je bə búúd otósshin otóŋ lɔlə nji budúm. ¹¹ Yésus mú ŋwa íbuléd, a mú yə Zembî akíba ná ndéé a mú kaaw búúd bwá á bə cínŋg wá. A mú námá sá ná oshú ntó, a yə bwo bímbí bwá á ji yí. ¹² Ja búúd bwá mə də ná ndéé jílə yí, a mú ci ná ompwíin bé ná: «Kwósúga íkál í má lág yí, í kú bə sá yúúdúg.» ¹³ Bwá mú kwós íkál í íbuléd í á lág ja búúd bwá á shîn də yí, í mú lwánd mábwumú wúm ná mábá.

¹⁴ Ja búúd ŋni bwá má dúg Yésus má sá *shimbá yí, bwá mú ngə ci ná: «Búbálé, *muud micúndá nyə á bə ná a bá zə shí ga dí ŋni». ¹⁵ Nda Yésus nyə á ka mpu ná bwá é zə ŋwa nyə ná bwá ká tál nyə njwú-buud ná, nyə á kyey, kə nyiŋgə bád mbámmbáŋjád nyáméfwó kú ná muud.

Yésus má kyey májúwód gwôw

¹⁶ Mpwó-kugá, *ompwíin bé bwá mú shulə kə mán. ¹⁷ Bwá mú kəwa byóólúd, tí kə fanwíny, Kapernawúm. Í á bə yídúgú í má bíi shí, Yésus kú fwo nyiŋgə sɛɛŋgya ná bwo sámbá. ¹⁸ Yáag-yáag ŋkwə nyə á ka zə kúnj, íkwə tów máŋ ná shwuu. ¹⁹ Bwá mú ka ngə júgə ná ndéé, ja bwá má kə shwóg je bə ókílómadá otóŋ ŋkí ósaman* yí, bwá mú dúg Yésus ngə kyey májúwó dí gwôw, a ngə shísh kúná-kúna ná byóól dánj; bwá mú gwág íkukwəndé. ²⁰ Yésus mú ci ná bwo ná: «Mə wó éne, kúgá fúnda.» ²¹ Bwá mú cɛɛl ŋwa nyə byóólúd, nji byóól mú lɛɛl kumá bwúnj, kál bwá á ngə kə yí.

Idâw yá cɛg

(Yuá 3.14-16; 1Yn 5.10-13; 1Kr 11.23-26)

5:45 Mbá 31.24-29 5:46 Mbá 18.15, 18; Luk 24.27; Yuá 6.14; Mis 3.22; 7.37 5:47 Luk 16.29-31

6:2 Mat 6.25; Yuá 2.23 6:3 mbámmbáŋjád: Mat 5.1; 15.29; Mak 3.13; 6.46; Luk 22.39 6:4 2.13

6:8 André: 1.40; 12.22; Mat 4.18; Mak 13.3 6:11 21.9, 13 6:14 Mbá 18.15, 18; Yuá 1.21; 2.11;

5.46; 7.40; Mis 3.22-23 6:15 5.13; 18.36 * 6:19 Osatád məwúm mábá ná otóŋ, ŋkí ntâg məwúm málól.

²² Mán mælâm, ncúlyá buud bwá á lúg gúl kóómb mâṇ wá, bwá mú dúg ná byóól í á bə cínəngú nji ngwúduḡá, dwó ntág wá í á kə nə *ompwíin yí, Yésus nyə a shígé bád byóól dəəngúá; ompwíin bwá á kə bwáméfwó. ²³ Nji, móólúgá móól má á shí wú Tiberyad, nyinḡə zə kúná-kúnə nə kúl Cwámba nyə á yə Zəmbí akíba ná ndéé bwá mú də yí. ²⁴ Ncúlyá buud óni bwá mú dúg nə təə Yésus, təə ompwíin bə bwá cúgé cínəng. Bwá mú ntág bád móól məəngúá kə Kapernawúm, kə sọ́ Yésus. ²⁵ Bwá mú kə kwey nyə nún māṇ farwíny, bwá mú shilə nyə ná: «*Rabi, wo ámə kə zə kúga jáyé ja?» ²⁶ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, bi angé nə sọ́ mə nəcé *məshimbá bí ámə dúg má, bí ngə sọ́ mə nəcé bí ámə də íbuléd ná ndéé jílə. ²⁷ Kúgá ngə yáág ná bi bág nə idəw í də kaag yí, yidagá yáág shú byəəng í kwíind ná muud cágəg cəg á kandəgə kandəgə yí; byó wá *Mwân mə Múúd mə bá yə bí yí. A bá yə bí byo nəcé a ji nyəəng Dā nyə á wá məyígyé mə íjwúga yé.» ²⁸ Bwá mú kə ci nə nyə ná: «Yáág nə misóólúgá mí Zəmbí wə ntúdel, sə sáág jí?» ²⁹ Yésus nə bwo ná: «Yáág nə sóólúgá má Zəmbí wúśə ná bi búgúlág muud Zəmbí nyə á nti yé.» ³⁰ Bwá nə né ná: «Wo má fwo sá jáyé sá í ntọ́ buud fug ná sə dúgúg ná ndéé sə mú *búgula wo? Wáyé sóólúgá wo má fwo sá yí?» ³¹ Osóəngú bəsú bwá á də də *mána ja bwá á bə shí a shwéeshá dí yí, námə nda jí cilyá Kálad Zəmbí dí ná, ná: «Nyə á yə bwo idəw í á ngə zhu jon dí yí.» ³² Yésus mú ci nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, Moyíz námə dí nyə á yə bí idəw í á də zhu jon dí yí, Sóəngú waam wá má yə bí fwámé idəw í ngə zhu jon dí yí. ³³ Fwámé idəw í Zəmbí bíśə byəəng í wú jon dí, zə yə búúd ɔ shí cəg yí.» ³⁴ Bwá nə né ná: «Cwámba, dəg yə sə idəw byəəngú ja jəsh.»

³⁵ Yésus mú ci nə bwo ná: «Məe jisə idəw yə cəg. Muud mə zə mádí yé, nyə abúle nyingə bwele gwág zha, muud mə búgúlá mə yé, nda nyingə bwele gwág shwáásúle minú. ³⁶ Mə shí jaaw bí ná, bi má dúg mə, nji bi angé nə *magula. ³⁷ Búúd bəsh Dā mə yə mə wá bwá é zə mádí; mə abúle ntág wíng múúd mə zə mádí yé. ³⁸ Nəcə, məe mə á shulə wú gwów nə mə zə sá sá múúd nyə á nti mə yé ngə jii yí, kú bə sá má ngə jii yí. ³⁹ Muud nyə á nti mə yé, sá á ngə jii yí jisə ná, mə kú jímبال təə muud ngwúá á sámbá búúd nyə á yə mə yí, mə bág yida gwúmushi bwo jwów á məzhúgúlá. ⁴⁰ Mə ngə ci ná sá Dā ngə jii yí jisə ná, muud yəsh mə dúg Mwân, a búgula nyə yé, a bəg nə cəg á kandəgə kandəgə; mə kə bá gwúmushi nyə jwów á məzhúgúlá.»

⁴¹ *Oyúden bwá á kə ngə cwadəga nə Yésus, nə a cílə ná: «Mə wá jisə idəw í á wú jon dí yí.» ⁴² Bwá á ngə cwadəga ná: «Ngəá nyə wá Yésus mwân mə Yóseb? Sə má mpú dí sóəngú bá nyəəngú? Ká, a zə ngə ci ná: «Məe jisə idəw í á wú jon dí yí.»»

⁴³ Yésus mú ci nə bwo ná: «Kúgá ngə cwadəga biméfwó nə biméfwó. ⁴⁴ Muud cugé nə nkul zə mádí té Dā, muud nyə á nti mə yé, nyə afwóyé jula nyə yí. Dā ká námə kə julə múúd íí, muud mú zə mádí, mə kə bá gwúmushi nyə jwów á məzhúgúlá. ⁴⁵ Ngəá jí cilyá Kálad Zəmbí dí ná: «Bəsh bwá bá nwa mínjígúlá wə Zəmbí”. Kagá mpu nə muud yəsh mə gwág Dā, a nwa níjígúlá yé yé, nyə é zə mádí. ⁴⁶ Ntọ́ jí ná muud nyə abwélé dúg Dā; námə nji muud nyə á zhu wə Zəmbí yé, nywáá wə nyə a dúg Dā. ⁴⁷ Búbálé, má jaaw bí ná, muud mə búgula yé jisə nə cəg á kandəgə kandəgə. ⁴⁸ Mə wá jisə idəw yə cəg. ⁴⁹ Osóəngú bín bwá á də

6:23 6.11 6:26 2.11 6:27 6.35 6:29 2.23 6:31 Sôm 78.24; MmN 16.4, 31; Yuá 6.49
 6:33 6.41, 51 6:34 4.15; Mat 6.11 6:35 4.13-14; 6.48-58; 7.37 6:36 16.9; 20.29 6:37 17.2,
 24 6:38 4.34; Mat 26.39 6:39 10.28; 17.12; 18.9 6:40 5.24; 6.44, 54; 11.24 6:42 Mat 13.55
 6:45 Iza 54.13 6:46 1.18 6:48 6.35; Mbú 2.17 6:49 6.31

də mána ja bwá á bə shí a shwéeshá dí yí, nji bwá á shí yə. ⁵⁰ Idəw í ngə wú jon dí yí byáá, í ngə zə ná, muud mə dá byo yé kú bá yə. ⁵¹ Mə wá jisə idəw yə cug í ngə wú jon dí yí. Múúd mə ká də idəw byəngə, a bá cugə kandəgə kandəgə. Idəw mə é yána yí bisə mishwun myâm, mə é yána myo shú ná buud ɔ shí ga bwə bəg nə cug.»

⁵² Oyúden bwá mú ka bə nə zhuyâ bwámé nə bwámé bwá ngə shilə ná: «Nyíga nye ji nə ŋkul yə sá mishwun myé na ntədəlé ná sá dág?» ⁵³ Yésus mú ci nə bwo ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, bí mə ká bə kú də mishwun mi Mwân mə Múúd, bí mə ká bə kú ŋgul mácií mé, bí kú *bə nə cug. ⁵⁴ Muud mə dá mishwun myâm ŋgul mácií mām yé mūsə nə cug á kandəgə kandəgə; mə bá gwûmushi nyə jwów á məzhúgúlâ. ⁵⁵ Nəcə, mishwun myâm misə mpu bə idəw, məcíí mām mənŋgul. ⁵⁶ Muud mə dá mishwun myâm, ŋgul mácií mām yé mə nada nə mə, mə mə nwa jiya nyádí lámád. ⁵⁷ Nda Dâ á cug nyə á nti mə ná, á ngə ntág sá ná mə cugəg ná, muud mə dá mə yé, mə wə mə é ngə sá ná a ngəg nə cugə. ⁵⁸ Idəw í á wú jon dí yí byáá í cúgé nda idəw ímpáámá bín í á də yí. Bān bwá á də, nji bwá á shí yə. Muud mə də bíga yé, nywáá mə bá cugə kandəgə kandəgə.»

⁵⁹ Lósú Yésus nyə lās ja nyə á ngə yə buud minjígúlá wáni, nyə á ngə yə buud minjígúlá myəngə *mpáánzá minjígúlá á Kapernawûm.

⁶⁰ Ja ompwiín bə bwá á gwág lósú yé wəngə yí, bóól ŋkí bulya bwá á ci ná: «Wáni lósú í bul nyaan, muud cugé ná nə ŋkul ngə nyingə gwágulə wə.» ⁶¹ Yésus mú mpu ná ompwiín bə bwá ngə cwadəga, a mú ji bwo ná: «Lósú wām í má kwal bí bəngú? ⁶² Bi mbəm ka mēel dūg Mwân mə Múúd ngə bád kə kúl nyə á fwo də bwey bə yí, í ka bə nə? ⁶³ Shishim má Zembí wá í də sá ná muud cugəg, ŋkul mə múúd í ádé kwíind tɔ sâ. Lósú mə ngə lās nə bí ni wūsə shú ná Shishim má Zembí í zág bídí zə yə bí cug. ⁶⁴ Nji, bóól búúd wā na bídí bwá aŋgə nə magulə mə.» Yésus nyə á ci ntāni nəcə, tééd jwów nyə á tééd yələ búúd minjígúlá yí, nyə á bwey ngə mpu buud bwá áshígé ngə magulə nyə wá, a bwey námá mpu múúd mə bá kusha nə nyə yé. ⁶⁵ Nyə á nyingə námá ci nə bwo ná: «Muud cugé nə ŋkul zə mádí, Dâ kú fwo sá ná nyān zág.» ⁶⁶ Tééd na fwála níid wá zhwog ompwiín bə bwá á wú nyádí gwoong dí kú ná nyingə ngə kyey nə nyə yí.

⁶⁷ Yésus nyə á ka ci nə wə wûm nə óbá ná: «Bi báá bí akyéyé?» ⁶⁸ Shímun Pyēr mú bəsa nə nyə ná: «Cwamba, sá é ká nyingə kə wá zó? Wəe ji nə iciyá í də yə búúd cug yí. ⁶⁹ Sá mə magulə, sá mə mpu ntág ná wə jisə Nkəŋkə múúd mə Zembí.» ⁷⁰ Yésus mú bəsa bwo ná: «Ŋgaá mə wə mə á féesh bí buud wûm nə óbá? Ká dūgá, ŋgwól á na bídí jisə nə jamb.» ⁷¹ Nyə á ngə ci Yúdas, mwân mə Shímun Iskariyôt; nəcə, Yúdas nyə á tēem bə muud á sámbá ompwiín wûm nə óbá, nyə á bə ná nyə wá mə bá kusha nə Yésus.

7

Omínyəŋá ɔ Yésus kú nə búgá

(Yuá 5.44; 15.18-19; Mat 10.16)

¹ Ja isá íni í má shín yí, Yésus mú kə ngə kyey Galilé. Nyə á shígé cēel kə Yudéa, *Oyúden bwá á ngə sɔ ná bwá gwú nyə. ² Í á bə ntág íí, Oyúden zəŋ nyān bwá á də jəw ná Zəŋ məbanda* yí í mú kúná-kúna. ³ Yésus omínyəŋá bə bwá mú ci nə

6:53 Mat 26.26-28; 1Kr 10.16; 11.23-26 **6:56** 15.4-5 **6:62** Mis 1.9-11 **6:63** 3.5-8; 2Kr 3.6
6:64 13.11; 16.9 **6:67** Mat 16.15-20; Mak 1.24 **6:71** 12.4 **7:1** 5.18 **7:2** Ləv 23.33-34;

Mbá 16.13-15 * **7:2** Zəŋ məbanda í á də bə, Oyúden də ji məbanda dí, də tédəga váál Zembí nyə á ngə baagula bwo ja bwá á ngə cugə məbanda dí shí a shwéeshá yí. Dúgug vuguli fəb 486.

nyə ná: «Wúg wa wo kág Yudeá, *ompwíin bwô bwá kág námá dúg mísóólúgú wó ngə sá myá. ⁴Ja múúd mə céél ná bwá mpúg nyə yí, nyə ádé nyingə ngə sá isâ ishwoó ishwoó. Məma mísóólúgú wó ngə sá mĩni, í jĩ ná wo lwóyág myo bəl-bəl dĩ.» ⁵Í á bə na, omĩnyonə bə hwáméfwó nda *búgula nyə. ⁶Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Fwála dām í afwóyé bə; bi bān bi búsə nə fwála ija byēsh.» ⁷Buud ɔ shí ga bwá cúgə nə nkul mpĩi bi; bwá ngə mpĩi mē, nəcé mə ngə bwaagula bwo ná bów bwo misóólúgú. ⁸Bi báá kagá, mēe mə akéé zān nĩd, nəcé fwála dām í afwóyé bwəma. ⁹Ja nyə á shĩn ci nə bwo ntāni yí, nyə á lág Galilē.

Yésus zān dí Yurúsəlem

¹⁰Yésus nyə á ka námá zə bád kə zān dí omĩnyonə bə bwá mə bwey kə. Nyə á kə nda muud ngə shwaaw yé, kú bə bəl-bəl dĩ. ¹¹Oyúden bwá á ngə sɔ nyə zān dí, bwá ngə jĩ ná: «A jĩ ngow?» ¹²Buud bwá á ngə bul lás lású yé ikĩnda dĩ; bósól bwá ngə ci ná: «A jĩ jɔ múúd», bósólúgá ná: «Mbô. A ngə yida kul buud jugú». ¹³Nji, isâ ini byēsh í á ngə bə, muud kú cwééd nyə ná kpwoó, bwá ngə fúnda *Oyúden.

¹⁴Zan í á ka zə wósó tátám†. Yésus mú bád kə Lun mə Zembí kə ngə yə buud minjígulá. ¹⁵Oyúden bwá mú ngə káam nyə ná: «Muud éga nyə á mpu dúga bĩmbí lú kwas ntədélé nye nda sá shikúl?» ¹⁶Yésus mú bəsa bwo ná: «Njígulá mə ngə jígulí yí í ángə nə zhu máméfwó dĩ; í ngə zhu wə muud nyə á nti mə yé. ¹⁷Múúd mə ká céel sá sá Zembí mə jĩ yí, a ka mpu nkí njígulá wām í ngə zhu wə Zembí, nkí mə ngə té wo nə lúu. ¹⁸Muud mə dú té íbwĩingyá nə lúu yé, a dú sɔ ná gúmá í kág nyédi; nji, muud mə sɔ ná gúmá í kág wə muud nyə á nti nyə yé, nywáá jisə tətəlí, a cugé nə məshīgá. ¹⁹Ngaá Moyíz nyə a shí yə bí *mbwoomb mácɛɛ? Nji, kú nə tɔ muud ngə baagula mwɔ. Nəcə jí bí ngə sɔ ná bi mə gwú mə yí?» ²⁰Buud bwá mú bəsa nə nyə ná: «Jamb í ngə ntágula wo. Zə ngə sɔ ná a gwú wo?» ²¹Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Mēe mə a sá njí sósólúgú† ngwúd, í má tí bí məkuú shí. ²²Ngaá Moyíz nyə á ci ná bi dúg sá ábiwáág, í njúl nə nyə dí nyə a tééd dúlú sá ábiwáág, odá wə bwá á tééd. Nji, nda Moyíz nyə á ci ná bi dúg sá ná, bi mú dú sá ábiwáág wɔɔngú tɔ jwów lú Sábaad. ²³Bi mə magula ná bí é dú sá ábiwáág jwów lú Sábaad, nəcé bi acéélé caam cɛɛ mə Moyíz; ká nəcé jí bí mə gwág bów ja mə lwág múúd ncindi jwów lú Sábaad yí? ²⁴Kúgá ná dú nwa isâ njí váál bí ngə dúg yí, dúgá nwa isâ váál í jəla yí.»

²⁵Bósól búúd ɔ Yurúsəlem bwá á ka ngə ci ná: «Ngaá muud bwá ngə sɔ ná bwá gwú wə éga? ²⁶Ká dúgá, nywáá ngə lás bəl-bəl dĩ, bwá nda ci nyə tɔ sá. Ye micí mĩsú mí mə mpu fwámé mpu ná nyə wə jisə *Kříst e? ²⁷Sə bān sə mə mpú kul múúd éga ngə zhu yí, í njúl ná, ja Kříst mə bá zə yí, muud nyə abúle mpu kul á bá zhu yí.» ²⁸Nə ndéé, Yésus ngə yə buud minjígulá *Lun mə Zembí, a mə shwal ci gwów-gwów ná: «Bi mə mpú mə éɛ? Bí mpu námá kul mə ngə zhu yí! Ká mə a shígé zə nə lúu wām, muud nyə á nti mə yé jisə abúgúlá; nji bi ampúyé nyə. ²⁹Mēe mə mpú nyə, mə ngə zhu nyédi, nyə wə nyə a nti mə.» ³⁰Nji nyə á lás ntāni yí, bwá mú ngə sɔ məzhií ná bwá bii nyə; nji, muud nyə a shígé kúnya

7:5 16.9 7:6 2.4 7:7 15.18; 16.33; 17.14; Mat 10.22; 24.9; 1Yn 3.13 7:11 11.56 7:13 9.22

† 7:14 Zan í á dú ja mwów zangbá; tátám zan jisə mwów málól shwóg, mwów málól mpás. 7:15 Mat 13.54; Luk 2.47 7:16 12.49; 14.10 7:18 5.41; 8.50; 12.43 7:19 1.17; Mis 7.53; Rom 2.17-24

7:20 8.48 7:21 5.9 † 7:21 Yésus ngə ci lwagúlá nyə á lwag muud jwów lú Sábaad yí (Yuá 5.5). 7:22 Mat 17.9-14; Ləv 12.3 7:23 5.9 7:24 8.15 7:25 5.18 7:26 4.25; 18.20 7:27 9.29 7:28 8.55; 17.8, 21, 25 7:30 2.4; 7.44

nə nyə, í á bə wəla dé kú fwo wós. ³¹ Í á ka bə na mánkúmbə mə búúd məní dī ná, bóól nķí bulya bwə á *búgula nyə; bwə mú ngə ci ná: «Ja Kríst mə bá zə yí, ye a bá nyingə bul sá *məshimbá cə múúd éga?»

Bwə cœl bii Yésus

³² *Ofarizyēn bwə á ka gwág buud bwə ngə nyímbala ntó lúu má Yésus dī. Bánñ mīlúluú myá ofada bwə mú kænd ifulísh ná bwə kág bii nyə. ³³ Yésus mú ci ná: «Sónñ bí é ngə na bə fúfwálá ná ndeé, mə mú kə wə muud nyə á nti mə yé. ³⁴ Bi mə bá sə mə, kú kwey, nəcé bí cugé na nķul bá kə kúl má bá bə yí.» ³⁵ *Oyúden bwə mú ngə ci bwámé na bwámé ná: «Ŋgow á bá ka kə ná sə nda bá kwey nyə éne? Ye a bá kə búúd búsu bwə á má kə ngə ji mīlɔm mí Ogarék dī wá, kə ngə yə Ogarék minjígúlá? ³⁶ A cí nə “Bi mə bá sə mə, kú kwey, nəcé bí cugé na nķul bá kə kúl má bá bə yí.” Ntó má ká ná ji?»

³⁷ Jwów á məshíné, jwów zāñ í ká də busulaŋ yí, Yésus nyə a tōw tútəlí a mú ci gwów gwōw ná: «Ŋkí muud ngə gwág shwáásúlə miná, a zág mádí zə ngul. ³⁸ Muud mə búgúlá mə yé, məjúwó mā cug má é də júg wú nyə lámúd nda mingwə, námá nda Kálad Zembí ngə ci ná.» ³⁹ Ja nyə a ngə lás ntó yí, nyə á ngə ci Nķéŋķé Shíshim í á bə ná, buud bēsh bwə bá *búgula nyə wá bwə bá lág yí; í á bə, Nķéŋķé Shíshim kú fwo zə nəcé Yésus nyə a shígé fwo ŋwa gúmá.

Buud icé íbá

⁴⁰ Í á ka bə, ja búúd bwə á gwág lósú yé ni yí, bóól bwə á ngə ci ná: «Búbálé, muud éga wə jísə *Múúd micúnda*»; ⁴¹ bóól bāñ ná: «Kríst wə éne», bóólúgá ka ngə ci ná: «Kríst cugé na nķul zhu Galilé. ⁴² Ngaá Kálad Zembí ngə ci gúl kúkúlúd ná *Kríst mə bá zhu mpwōñ buud mə *Dávid dī? Ntó ji ná a bá zhu Dávid dí dánd, Betulehem.» ⁴³ Buud bwə mú bə ícé íbá lúu má Yésus dī. ⁴⁴ Bóólúgá bwə mú ngə jii ná bwə bii nyə; nji, muud nyə a shígé kúnnya ná nyə.

⁴⁵ Ifulísh í má ka kə nyingə. Mīlúluú myá ofada bāññ *Ofarizyēn bwə mú ji bwo ná: «Bi má bə kú zə nə nyə? Nəcə ji?» ⁴⁶ Ifulísh ná: «Muud nyə afwóyé bwelə lás nda muud éne.» ⁴⁷ Ofarizyēn ntāg ná: «Bi má námá bíd ná a kálug bí jugá éx? ⁴⁸ Ye bi má fwo bwelə dúg wúl ci nķí ngwól Farizyēn mə *búgúlá nyə? ⁴⁹ Zhwog buud bí ngə dúg bwə ngə *búgula nyə óni bwə ámpúyé məcə, búsu ná málweemyā.» ⁵⁰ Nikodēm muud nyə á fwo kə wə Yésus yé nyə á bə sámbá mící mīníd; a mú ka ci nə bwo ná: ⁵¹ «Ye məcə məsú má magulə ná shé yág muud mabé; a kú fwo kaad, sə mpu sá nyə áma sá yí?» ⁵² Bwə nə né ná: «Wo á zhu námá Galilé? Fwog ná mpu faas, wo ákweye ná ngwól múúd micúnda nyə a má bwelə zhu Galilé.» ⁵³ †[Bwə mú bwílya, ngə kə bwádí mínjów.

8

Mudá nyə á biil mīnɔmb díyé

¹ Yésus nyé mú kə mbámbáñ á wəolivyé.

² Ná námá mpámán mpámán, a mú nyingə kə *Luñ mə Zembí, buud bēsh bwə mú kə nyádí. A mú ji shí, tééd ngólə yə bwo minjígúlá. ³ Nə ndeé, *Oyíguli ó

7:31 2.23 7:33 8.14 7:33 13.33; 16.5 7:34 8.21; 13.36 7:37 Ləv 23.36; Yuá 4.10, 14; Mbú 22.17 § 7:37 Zan í á fwo də ngə sīy tññ mwōw zangbá kú fwo kyeg, í ka kə busula jwów lú mwəomb (Wo ji nə nķul dúg sá ni Ləv 23.36). 7:39 14.16; 17.1 7:40 6.14 * 7:40 Oyúden bwə á ngə bwánd ná Zembí mə bá nti bwo ngwól Múúd micúnda njúl nda Moyíz; Moyíz nyáméfwó nyə á jaaw bwo ntó. (Mbá 18.15-18). 7:42 Iza 11.1; Msh 5.1-2; Mat 20.30-31 7:50 3.1-2 7:51 Mbá 1.16-17; 17.6 † 7:53 Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə impánzá tééd 7.53 kə kumə 8.11. 8:2 Mat 26.55

máccɛɛ bǎnǎŋ *Ofarizyɛŋ bwá mú ngə zə nə ngwól mudá ná a má biil mínɔɔmbud. Bwá mú zə nə nyə zə tál cwánúd, ⁴bwá nə Yésus ná: «Yíguli, mudá éga nyə áma biil a ngə sá minɔɔmb. ⁵Moyiz nyə á yə sə ŋkul *mbwoomb máccɛɛd ná sá dúg lúmá váál búdá óga mækwoógú ná ndéé bwá fudə. Ká wɛɛ má ci ná jí?»

⁶Bwá á jí nyə ntáni bwá ngə bwéél ná, ka nyə é ci gúl ciyá á lílɛŋ ná ndéé bwá ó ká shwəman nyə. Nji, Yésus mú nyɔw shí, a mú ngə cilə nə nyinó jé mǎndəlúd. ⁷Bǎŋ bwá mú ngə yáág ngə jí nyə. Ná ndéé, a mú bǎn, a mú ci nə bwo ná: «Muud nyə abwélé sá *sám na bídí sámvád yé téédúg ŋkɛny kwóógú lúmá nyə.» ⁸A mú nyingə nyɔw shí, ngə cilə mǎndəlúd. ⁹Ja búúd óni bwá má gwág nda Yésus má ci nə bwo ná, bwá mú ngə nyɔs ngwúd ngwúd ná ndéé bɛsh, tééd ócumbá wós óntombú. Yésus mú lúg na nyáméfwó nə mudá tál cwánúd. ¹⁰Ná ndéé, Yésus mú nyingə bǎn, a mú ci nə mudá ná: «Amuda, bwá mú ngow? Kú nə muud mə sám ná wó jalá nə yə?» ¹¹Mudá ná: «Cwámá, kú nə muud.» Yésus ntág nə nyə ná: «Mə asámbe námá. Kyeyúg, nji, wo kú ná nyingə sá sám.»]

Yésus, mǎŋkenya mǎ shí ga

¹²Yésus mú nyingə lás nə buud ná: «Mə wó jisá mǎŋkenya má ngə kwan buud wǎ shí ga má. Muud mə bɛ mə yé nyə abúle bwele kyey yídágúd, a bá yida bə nə mǎŋkenya mǎ cug.» ¹³Ja *Ofarizyɛŋ bwá má gwág ntó yí, bwá mú ci nə nyə ná: «Woméfwó ngə bwiing lǎŋ wó ntáni kú nə muud mə bwáágulə? Jini bwiingyá cugé sá búúd bwá mágulag yí.» ¹⁴A mú bɛsa bwo ná: «Tɛem bə ná mǎméfwó mə bwiing lǎŋ wǎm, bwiingyá jǎm jisá sá búúd bwá mágulag yí; mə mpú kál má ngə wú yí, nə kál má ngə kə yí. Bi bǎŋ bi ampúyɛ kál má ngə wú yí, nə kál má ngə kə yí. ¹⁵Bi ngə sám milósú ni váál dán á buud; mɛɛ mə asámbe tɔɔ muud lésú. ¹⁶Í ká ntág bə ná mə sám lésú, sɛmbyé wǎm bə tátəlí, nǎcé mə cugé mǎméfwó, sá Dǎ muud nyə á nti mə wó básá. ¹⁷Ngaá jisá cilyá máccɛɛ mǎnúd ná buud bwá jalá nə magulə bwiingyá á buud obá? ¹⁸Mə ngə bwiing lǎŋ wǎm, Dǎ muud nyə á nti mə yé ngə námá bwiing.» ¹⁹Bwá mú ka ci nə nyə ná: «Shwóóŋgá jí ngow?» Yésus nə bwo ná: «Bi ampúyɛ tɔɔ mə, tɔɔ Sósŋgú waamǎ. Bi mbǎm mpu mə, ŋki bi má mpu námá Sósŋgú waamǎ.»

²⁰Yésus nyə á ngə lás ntáni a ngə yə buud minjígulá *Lun mə Zembí, a njúl kál kúm í á bə yí, muud kú sɛémb mbwá ná á bií nyə. Bwá á shígé bií nyə nǎcé í á bə wala dé kú fwo wós.

Yésus mə zǎ kyey

²¹Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Mə zǎ kyey, bi mə bá sǔ mə, nji bi mə bá yə bi njúl nə *sám wún. Bi cugé nə ŋkul kə kál má zǎ kə yí.» ²²*Oyúden bwá mú ngə ci ná: «Ja á ngə ci ná: “bí cugé nə ŋkul kə kál má zǎ kə yí” ni, yə a zǎ gwílya nyúúl?» ²³A mú ci nə bwo ná: «Bi bǎŋ bi básá buud ɔ shí ga, mɛɛ jisá muud a gwów. Bi bǎŋ shug dán dǎsə wǎ shí gaád, mɛɛ shug dǎm cugé wǎ shí gaád. ²⁴Gwó wó mə áma cí nə bí ná bi mə bá yə nə misám mín yí. Nǎcé, bí má ká bə kú *magulə ná mə jisá*, bi mə bá yə nə misám mín.» ²⁵Bwá mú jí nyə ná: «Wo wó zǎ?» Yésus mú bɛsa bwo ná: «Mə jisá nda má ngə bwey jaaw bí té sá áma tééd

8:5 Mbá 22.22-24 **8:6** Mat 22.15 **8:7** Mbá 17.7; 13.10 **8:9** Mat 22.22 **8:11** 5.14 **8:12** 1.5, 9-10; 3.19; 9.4-5; 11.9-10; 12.35-36, 46; Iza 49.6; Mat 5.14; Luk 2.32; 2Kř 4.4, 6; Ifz 5.8-14; 1Yn 1.5-7; 2.8; 3.14 **8:13** 5.31-32 **8:14** 3.2; 7.28-29, 33-36; 8.21-22, 42; 13.1, 33; 16.5, 10, 28; 17.8; 20.17
8:15 7.24 **8:17** Mbá 19.15 **8:18** 5.36; 1Yn 5.9 **8:19** 5.18; 16.3 **8:20** 2.4 **8:21** 8.14
8:23 3.31 **8:24** 13.19 * **8:24** Ciyá ni í jalá nə bə sá Zembí nyə á ci kúl nyə á lésə nə Moyiz yí. (Wo jí nə ŋkul dúg MmN 3.14, nə Iza 48.12.) Yésus ngə lwágulə ná nyə wó Zembí.

yí ná. ²⁶ Mə ji nə zhwog isá mə lás nə bî, nə byəŋg bísə nə mə sámbug yí. Nji, muud nyə á nti mə yé jisə búbálé, mə ngə ntəg jaaw buud sá mə á gwág nə nyə yí.» ²⁷ Bwá á shígé gwág na ná nyə á ngə ci Zembí Sónngú. ²⁸ Yésus mú ka ci nə bwo ná: «Ja bí má bá bân *Mwân mə Múúd yí, bí má bá ka mpu ná mə jisə†, mə aŋgə nə sá tso sá nə lúu wâm, mə ngə lás námá nda Dâ nyə á jígali mə ná. ²⁹ Sá muud nyə á nti mə wə básá. Nyə á shígé légə mə məmé, nəcé mée mə də sá nji sá á jí nə ŋkul magalə yí.»

³⁰ Ja Yésus nyə á ngə lás ntúni yí, zhwog buud bwá á *búgula nyə.

Nə bwán á Aburaham, nə bwán á Njwú məjamb

³¹ Yésus nyə á ka ci nə *Oyúden bwá á *búgula nyə wá ná: «Bí má ká nada mádí íciyá dí, mpu ná bí búsa wámbula bə *ómpwín bâm, ³² bí ka mpu óbúbálé, óbúbálé bəŋgú ka bá sá ná bí bəg ofulí.» ³³ Bwá mú bəsa nə nyə ná: «Sá búsa mpwoŋ mə *Aburaham, sá abwélé bə málwaa mə múúd. Nəcə jí wó mpú ci nə sá ná: “Bí ka bá bə ofulí” yí?» ³⁴ Yésus mú bəsa bwo ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, muud yēsh mə sá *sóm yé, jisə lwaá lú mísám. ³⁵ Lwaá í ádé ntəg ji njów kandugə, mwân a njów nywáá mə də ji kandugə kandugə. ³⁶ Ná ndeé, Mwân mə Zembí mə ká yíl bí mányámád íí, bí bə fwámé ofulí. ³⁷ Mə mpú ná bí búsa mpwoŋ mə Aburaham; ká bí ngə sɔ́ ná bí mə gwú mə, nəcé kéel dām í aŋgə nə jala nə bî. ³⁸ Mee ngə jaaw sá mə á dúg wə Dâ yí; bí bāŋ ngə ntəg sá isá bí á gwág nə sónngú wún yí.» ³⁹ Bwá mú bəsa nə nyə ná: «Sónngú wúsú wə Aburaham.» Yésus ntəg nə bwo ná: «Í mbəm bə nə sónngú wún wə Aburaham íí, ká bí ngə sá misóólúgú Aburaham nyə á sá myá. ⁴⁰ Ká dugá, bí mú ngə cɛl gwú mə, í njúl ná mée mə jaaw bí búbálé mə á gwág nə Zembí yé. Aburaham nyə á shígé sá ntó. ⁴¹ Bí ngə sá misóólúgú mí sónngú wún.» Bwá mú ci nə nyə ná: «Sá cugé bwân wá tóón, sá búsa nə sónngú ngwúd ji Zembí.» ⁴² Yésus nə bwo ná: «Í mbəm bə nə sónngú wún wə Zembí, ká bí ngə cɛl mə, nəcé jí mə jí wa ga, mə á zhu nyádí. Mə á shígé ntəg zə nə lúu wâm, nyə wə nyə á nti mə. ⁴³ Ká nəcé jí bí aŋgə nə gwág lású wâm yí? Jísə nəcé bí cugé nə ŋkul gwágulə kéel dām. ⁴⁴ Sónngú wún wə Njwú məjamb, bí ka námá ngə cɛl sá isá sónngú wún mə dú gwág yéesh yí. A jí ngwúl buud tééd mátéédúléd; a cugé nə ŋkul bwele bwiing óbúbálé, nəcé óbúbálé bwá cugé nyádí cugud. Yé bwiingulə íjɔ́ í bwey námá də nyín ná a jí amádí íjɔ́, nəcé a jí mbiya njínjɔ́, nyə wə íjɔ́ sónngú. ⁴⁵ Ká bí aŋgə nə búgula mə nəcé mée ngə jaaw bí óbúbálé. ⁴⁶ Zá á na bídí jí na ŋkul málale mə ná mə sá sām yé? Ká, mée ngə jaaw bí óbúbálé, bí má ban ka *magulə mə nə jí? ⁴⁷ Múúd mə ká bə yé mə Zembí, a gwágulə məkéel mə Zembí. Ká bí bāŋ bí agwáguláyé, nəcé bí cugé bəŋg wə Zembí.»

⁴⁸ Oyúden bwá mú bəsa nə nyə ná: «Sá shí mpu ci ná wo jí mwā Samaríya, nə wo jí nə jamb.» ⁴⁹ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Mee cugé nə jamb, mée ngə gúmal Sónngú waamə, bí bāŋ kú gúmal mə. ⁵⁰ Mee mə aŋgə nə sɔ́ ná mə njwa gúma. Muud ngə sɔ́ ná mə bəg nə gúma yé jisə, nyə wə mə də cígál mílás. ⁵¹ Búbálé, mə jaaw bí ná, múúd mə ká bə íciyá byām, a kú bá bwele yə.» ⁵² Bwá nə né ná: «Sá mə ka mpu ja gaád ná wo jí nə jamb. Aburaham nyə á yə, *buud ə mícúndá

8:28 3.14; 4.34; 5.18 † **8:28** Váál ngwúd nə 8.24 nə 8.58: á cɛl ci ná «Bí má bá mpu múúd mə jí yé.»

8:30 2.23 **8:31** 14.15; 15.8 **8:33** Mat 3.9; Rom 4.12 **8:34** Rom 6.16, 20; 2Pr 2.19 **8:35** MinN 21.2 **8:36** Gal 5.1 **8:37** 5.18 **8:39** 8.33 **8:41** Mbá 32.6; Iza 63.16 **8:42** 1Yn 5.1 **8:44** Mat 3.1-5; 1Yn 2.4; 3.8 **8:46** 2Kr 5.21; 1Pr 2.22; 1Yn 3.5 **8:47** 10.27; 18.37 **8:48** 4.9; 7.20; 10.20; Mak 3.21-22 **8:50** 7.18 **8:51** 5.24

yə; wɛɛ má ci ná: múúd mə ká bɛ ɪciyá byâm, a kú bá bwɛlɛ yə. ⁵³ Wɛɛ má bul bə fwámé múúd ntɔ sósɔngú wúsú Aburaham muud nyə á yə yé? Wó ntɔ námá búúd ɔ mícúndá buud bwá á ngə yə wá? Wo ngə cɛɛl ci ná wo ji jí?» ⁵⁴ Yésus mú bɛsa ná: «Má ká ngə ɲwa gúmə məmɛfwó, í bə ntɔ cwag. Dá wá ngə sá ná mə ɲwág gúmə, nyə muud bí ngə kudə ibəd ná: “A jisə Zembí wúsú” yé. ⁵⁵ Bi ampúyé ntág námá nyə. Mɛɛ mə mpú nyə. Má ká ci ná mə ampúyé nyə, mə bə ɲɲɪnjɔ́ nda bí. Ká mɛɛ mə mpú nyə, mə ngə ntág námá bɛ ɪciyá byé. ⁵⁶ Sósɔngú wán Aburaham nyə á bwey kɔɔs nə məshusug nə tédúgálə ná a bá dúg jwów mə bá wós yí; nyə a shí námá dúg jwów dɔɔngú, a kɔɔs ntág nə məshusug». ⁵⁷ Ja Oyúden bwá má gwág ntáni yí, bwá mú ci nə nyə ná: «Wo afwóyé kumə mímbú məwúm mətɔɔn, wó ci ná wo a dúg Aburaham hí?» ⁵⁸ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Búbólé, má jaaw bí ná, Aburaham nda námá fwo bə, mə jisə†.» ⁵⁹ Oyúden bwá mú ntág ɲkény mákwoógú ná bwá lúmá nyə; Yésus mú shwaaw nə ndéé, nyɔɔs cúwo tóón.

9

Yésus má lwag áncím-ncím

¹ Yésus ɲgɔ cɔ ntáni, a mú dúg ɲgwól múúd ná nyɛ nyə a byél a ɲjúl áncím-ncím. ² *Ompwíin bwá mú ji Yésus ná: «*Rabi, ja múúd éne nyá á byél áncím-ncím ni, í á bə nácé *sám má zó, ye nyámɛfwó sám yé, ye obyól bɛ?» ³ Yésus mú bɛsa ná: «Í á shígé bə nácé sám, mbɔ; kú bə tɔɔ sám yé, kú námá nyingə bə sám obyól bɛ. Í á yida bə ná buud bwá dúgúg sá Zembí ji nə ɲkul sá yí na nyádi. ⁴ Í jii ná shé sáág iséy í múúd nyə á nti má yé, té mwásá wúsú ná yí. Bulú í zag, muud cugé ntág nə ɲkul sɛy mpwó-bulú. ⁵ Té má jí ná wa shí ga dí yí, mə wá jí mánkenya má ɲgə kwan buud wá shí ga má.»

⁶ Ja nyə á shín ci ntáni yí, a mú sɛy mántand shí, a fugə mwo nə məndəlú ná ndéé, a bwiid áncím-ncím ishwáfá byɔɔng míšhúd. ⁷ A mú ci nə nyə ná: «Kyeyág kə gusa cwoogú bwá jów ná Siloy yí» (Siloy mə ká ná: «muud lwámá»). Áncím-ncím mú kə, kə gusa ná ndéé a mú nyingə a ɲgə dúgya. ⁸ Ná ndéé, na buud bə́nɔ́ ɲwá á dɛ bə məbwugúlu wá, nə bɔɔng bwá á dɛ dúg a dúgə gwáámb buud isá wá, bwá mú ɲgə kə məshwán ná: «Muud éga dí nyə á dɛ ji wá a dúgə gwáámb búúd isá yé?» ⁹ Í á ka bə, bóól bwá ɲgə ci ná: «Jísə nyə», bóólúgá ná: «Mbô! A yida bɛɛla nyə.» Nyámɛfwó mú ɲgə ci ná: «Jísə mə.» ¹⁰ Bwá mú ji nyə ná: «Ntɔdɛlé míšh mə ámə bān wo yé?» ¹¹ Nyə nə bwo ná: «Muud bwá ɲgə jów ná Yésus yé nyə ámə fugə ishwáfá bwiid mə míšhúd, a mú ci nə mə ná mə kág gusa Siloy. Mə ámə ka námá kə, kə gusa ná ndéé, míšh mə mú dúgya mə.» ¹² Bwá mú shilə nyə ná: «Muud wɔɔngú ji ɲgow?» Nyə ná: «Mə ampúyé.»

¹³ Bwá mú kə nə muud nyə á dɛ bə áncím-ncím éne *Ofarizyên dí. ¹⁴ Jwów Yésus nyə á fugə ishwáfá bwiid múúd éne míšhúd ni í á bə ntág jwów lú Sábaad. ¹⁵ Ofarizyên bwá mú námá ji múúd éne váál míšh mə ámə dúgya nyə yí. A mú bɛsa nə bwo ná: «Nyə ámə bwiid mə ishwáfá míšhúd nə ndéé, mə mú kə gusa, mə músə ntág dúgya.» ¹⁶ Ja bwá má gwág ntó yí, bóól Ofarizyên bwá mú ci ná: «Muud nyə ámə sá sá ni yé nyə anɲɛ nə wú wə Zembí. Dugá, nyə agúmálé jwów lú Sábaad.» Bóólúgá ná: «Ye sɔl misám ji nə ɲkul sá mbii *shimbá ni?» Bwá mú bə nə mbéégí mpádúgá nyán. ¹⁷ Bwá mú nyingə ji áncím-ncím ná: «Wɛɛ ɲgə dúg

ná muud nyá áma bēny wo mísh éne ji ntádel?» Nyá ná: «A ji *muud micúndá má Zembí.»

¹⁸ Nji, *Oyúden bwá mú sá mēshwán ná muud éne nyá a shígé bá áncím-ncím ná ndéé mísh má mú dúgya nyá. Bwá mú ntāg kēnd búúd kē jōw obyál bé, ¹⁹ zā ji bwo ná: «Ye mwān wān bí má dū ci ná nyá a byél áncím-ncím wá éga? Ka ntádelé a mú ngá dúgya yé?» ²⁰ Obyál bwá mú bēsa ná: «Sá má mpú ná mwān wúsú wá éne, ná nyá a byél áncím-ncím. ²¹ Nji, váál í má zā wósos ja gaád ná a ngág ná dúgya yí, sá bān sá ámpúyé; sá kú námá mpu múúd nyá áma bēny nyá mísh yé. Shílágá nyáméfwó, a bēsag, a cugé ná mwántombú.» ²² Obyál bwá á bēsa ntāni nēcé bwá á fúndá Oyúden. Oyúden bwá á bwey tōw cān ná nkí muud má mām ná Yésus ji *Krist í, bwá yíl múúd wōng *mpáánzá minjígúlád. ²³ Gwá wá bwá á shwal ci ná: «Shílágá nyáméfwó, a cugé ná mwántombú, nyáméfwó bēsag sá í dúgyá ná nyá yí.»

²⁴ Ofarizyēn bwá mú nyingā jōw múúd nyá á dū bá áncím-ncím éne ja ábēē zā ci ná nyá ná: «Yág Zembí gúmá. Sá má mpú ná muud nyá áma lwag wo éne ji sōl misám.» ²⁵ Nyá ná bwo ná: «Nkí a ji sōl misám óo, mēe mā ámpúyé. Mēe mā mpú nji sá ngwūd ná: mā á dū bá áncím-ncím, mā mú ngá dúgya ja gaád.» ²⁶ Bwá mú nyingā ji nyá ná: «Nyá áma sá wo ji? Ntádelé nyá áma bēny wo mísh yé?» ²⁷ Nyá ná bwo ná: «Ngaá mā shí bwey jaaw bí, bí nda gwág. Bí má cēl ná mā nyingāg jaaw bí ja ábēē? Bí wál námá cēl zā bá ómpwín bē?» ²⁸ Bwá mú lwíy nyá ná ndéé bwá ná: «Wo wá ji *mpwín yé. Sá báá, sá búsá ompwín ó Moyíz. ²⁹ Sá má mpú ná Zembí nyá a lésa ná Moyíz, sá ámpúyé nyíni nyēe ngá zhu wá.» ³⁰ Muud nyá á dū bá áncím-ncím yé mú ci ná: «Mā káám ná bí ámpúyé á ngá zhu wá; ká nywáá má bēny dí mā mísh íí. ³¹ Sá má mpú ná Zembí nyá ádé magulā mājagula má ósól ó misám. Nji, muud ngá yā Zembí gúmá yé, á ngá sá sá Zembí má jí yé, Zembí magulā mājagula mé. ³² Sá abwélé námá fwo gwág ná muud má bēny áncím-ncím a byélé mísh. ³³ Í mbām bá ná muud éne nyá anjē ná wú wá Zembí, a kú bá ná nkul má sá tōo sá.» ³⁴ Bwá mú bēsa ná nyá ná: «Wēe mbēé sá í á byél misámúd ncindí ná ncindí yí, wó cēl zā yā sá minjígúlá?» Bwá mú ntāg wíng nyá.

³⁵ Yésus mú gwág ná bwá áma wíng múúd éne. A mú kē bwāma ná nyá, a mú ji nyá ná: «Ye wo búgúlá *Mwān mā Múúd?» ³⁶ Nyá ná Yésus ná: «Cwamba, Mwān mā Múúd wá zó ná mā búgúlág nyá?» ³⁷ Yésus ná né ná: «Nyá wá wó ngá dūg á ngá lésa ná wo éga.» ³⁸ Muud éne mú ci ná: «Cwamba, mā má *búgula.» A mú kúd mpwóómbú shí ná wá Yésus.

³⁹ Ná ndéé, Yésus mú ci ná: «Mā á zā shí ga dí ná mā zā sámb nkúmba lésú. Sémyé lésú wōng wúsá ná mā zā sá ná wāncím-ncím bwá dúgyág, buud bwá ngá dúgya wá bá wāncím-ncím.» ⁴⁰ Búbaalé Ofarizyēn bwá á bá cínōng wá bwá mú gwág á má ci ntó, bwá mú shilā nyá ná: «Ntó ji ná sá bí námá wāncím-ncím?» ⁴¹ Yésus ná bwo ná: «Bí mbām bá wāncím-ncím, bí kú bá ná misám. Ká bí ngá ci ná: “Sá ngá dúgya”, sām wán í má nada.»

10

Jɔɔ mbaagula itɔw

¹ «Búbálé, má jaaw bí ná, múúd mā ká nkáál itōw dí yé má ká bá kú nyíi mpumbéd, a yida kē kyey zhí shúsúd, kē ntō kósógúlád gwōw, nyíni múúd jisā

juwâl, a jisə zhiłunğaanaś. ² Muud nywáá má nyíi mpumbé dí yé, mbaagula ítow wá éne. ³ Í du bə, muud má du baagusa mpumbé yé juw nyə mpumbé, ítow í mú gwág mbaagula wán kál. A mú ngə jów ítow byé, jów tów jəsh nə jíná dé, a mú ka nə byo tón. ⁴ Ja á má shín cúwál byəsh tón yí, a ka tów byo shwóg, í ka ngə bə nyə nəcé í ngə yag kál dé. ⁵ Itow í cúgé nə nkuł bwele bə njínə muud, í yida ngə túb nyə, nəcé í ádé yag mákál má ójínə ɔ búúd.» ⁶ Yésus nyə á nwa bwo mpwokwoond ni, nji bwá á shígé wámbula sá nyə á ngə cəl ci yí.

⁷ Ná ndé, a mú ka nyingə ci ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, mee wá jisə mpumbé nkáál ítow. ⁸ Buud bəsh bwá á tééd zə nə mə wá búsa ijúwál, izhiłunğaanaś, ítow í áshígé gwágula bwo. ⁹ Mə wá jisə mpumbé. Muud mə kyéy mádí yé nyə e dúg cug; nyə é du nyíi, du cúwo, a kwey idáw. ¹⁰ Juwâl í du zə nji ná í zó júwo, zə gwú, zə caam. Mee má á zə shú ná buud bwá bág nə cug, bwá bág nə gwo kú nə minji.

¹¹ «Mə wá jisə jəjə mbaagula ítow. Jəjə mbaagula má du keenzh cug jé shú ítow byé. ¹² Nyəng mbaagula mə séy nji shú *mwaanə yé, a cugé fwámé mbaagula ítow, a mpú ná ítow í cúgé nyə byé yí; á du bə, á ká dúg nkweny ngə zə, a myaas ítow, a túb; nkweny mú zə ngə bii ítow, ítow í ngə ciima. ¹³ A sá ntó nəcé a ngə sēy ibamba, ítow í acéyé nyə lámúd.

¹⁴ «Mee wá jisə jəjə mbaagula ítow, mə mpú ítow byám, ítow byám mpu mə, ¹⁵ námá nda Dá mə mpú mə, mə mpu námá nyə ná. Má keenzh cug jám shú ítow.

¹⁶ Mə ji námá nə bíl ítow, byán í cúgé wa nkáál gaád. Í ji ná mə kyéyug námá nə byo, í é gwágula kál dām ná ndé sənz mú bə ngwúdá, mbaagula námá ngwúdá.

¹⁷ Dá má cəl mə nəcé mə keenzh cug jám ná mə bá nyingə nwa gwo. ¹⁸ Muud nyə adéégé mə cug jám; məməfwó wá má keenzh gwo. Mə ji nə nkuł mə keenzh cug jám, mə nə nkuł mə nyingə nwa gwo: wáda Dá nyə á yə wá mə cí.»

¹⁹ Lású Yésus nyə á ngə lás ni í á sá mbéégí mpódágá *Oyúden. ²⁰ Bóólágá nkí bulya bwá á ngə ci ná: «Jamb í má bii nyə, í mú ngə sá ná a lásúg ilis-lis; kúgá ná ngə gwágula nyə.» ²¹ Bóólágá ná: «Ilis-lis í jamb dí íni; jamb í cúgé nə nkuł bwele bēny áncim-ncim mish.»

Bwá kudawa Yésus

²² Zan ífub mpáánzá* í á ngə sīy Yurúsalem, í á bə fwála lə nkwan. ²³ Yésus nyə á ka bə *Lun mə Zembí, a ngə kyey kál bwá á gwiid ná Nyíngulé† má Səlamun dí, a ka, a zə, a kə, a zə. ²⁴ Oyúden bwá á ka kə lyə nyə, kə jì nyə ná: «Wo é ka bá səl sá milām shí jáyé ja? Nkí wo wá jisə *Kříst, jaawug sá nə kpwoó.» ²⁵ Yésus mú bəsa bwo ná: «Mə a shí bwey jaaw bí nji bi ngə shwána. Misóólúgá má ngə sá jíná má Dá dí myá mí ngə námá lwágula ntó. ²⁶ Mí ngə tēm lwágula ntó, bí ngə shwána shwánág, nəcé bí cugé mádí sənz ítow dí. ²⁷ Itow byám í du gwágula kál dām; mə mpú byo, í du bə mə. ²⁸ Mee ngə ntág yə byo cug á kandugə kandugə, í ábúlé bwele yə, muud nyə ábúlé námá bwele déég mə byo mbwád. ²⁹ Dá muud

10:4 10:27; Mbú 14.4 **10:6** 16.25 **10:8** Zhe 23.1-2; Eze 34.2-3 **10:9** 14.6; Sôm 23.2; Eze 34.14 **10:11** jəjə mbaagula ítow: Sôm 23.1; Eze 34.11-16; Zhe 23.3; Mat 18.12-14; Heb 13.20; Mbú 7.1 keenzh cug jé: 15.13; Rom 5.8; 1Yn 3.16 **10:12** Mis 20.29 **10:14** 10:27; 2Tm 2.19 **10:15** Mat 11.27 **10:16** 11.52; Iza 56.8; Eze 34.23-24; 1Pr 2.25 **10:17** 3.35; 5.18 **10:18** 4.34 **10:19** 9.16 **10:20** 8.48 * **10:22** Bwá á du téduga jəwó Yúdas Makabé nyə á nyingə fúb alatar á Mpáánzá yí, nyə a sá gwo ngéé mbú 164 Yésus kú fwo byél. **10:23** Mis 3.11 † **10:23** Sá sá ngə jów ná nyíngulé ni í cúgé zhizhe mpumbé; jisə milwon mí mámpin mimbá, bwá ka wá kwáminú gwów ná gúgúwá bág. **10:24** Luk 22.67 **10:25** 5.36 **10:26** 16.9 **10:27** 8.47; 10.3, 14 **10:28** 5.24; 6.39

nyə á yə mə byo yé mə ntə múúd yêsh ñkúlud; muud cugé nə ñkul déég nyə sá mnbwád. ³⁰ Sá Dá sá búsa nda muud ñgwúd.»

³¹ Oyúden bwá mú nyingə ñkény məkwoógú ná bwá gwú nyə nə ndí. ³² Nji, Yésus mú ji bwo ná: «Mə má lwágulə bí jəjə mísóólúgú mí ñgə zhu wá Dá myá, bí má cəel gwú mə nə wáyé?» ³³ Oyúden bwá mú bəsa nə nyə ná: «Sə acéélé gwú wo nə jəjə sóólúgú; sá má yida cəel gwú wo nəcé wo ñgə lás nə Zembí *bwaasúla mpu; wəe njúl muud, wo ñgə bále ci ná wo ji Zembí.» ³⁴ Yésus mú fəel ná: «Ñgaá cilyá wúsə bídí kálaad məcəđ ná: “Bí búsa ozembí?” ³⁵ Na mə lwágulə ná buud Zembí nyə á ñgə lás nə ndí wá, Kálaad Zembí mə jəw bwo ná ozembí. Ká ji? Muud nyə ajáláyé nə yíl sá Kálaad Zembí ñgə ci yí. ³⁶ Bí bāñ bí mə sá ná, mə muud Zembí nyə á féesh, a mú nti shí ga dí yé, bí má ci ná mə ñgə *lás nə Zembí bwaasúla mpu nəcé mə ñgə bwaagulə ná mə ji Mwān mə Zembí. ³⁷ Nkí mə aṅgə nə sá mísóólúgú mí Dá, shwánágá mə. ³⁸ Nji, ñkí mə ñgə sá myo, bí tēem ñgə shwāna mə, *maguləgá mísóólúgú; bí má ká magulə myo, bí yag, bí mpu námá ná Dá njul mádí, mə njúl wá Dá.» ³⁹ Nji bwá á gwág ntáni yí, bwá mú nyingə sə ná bwá bii nyə, a mú faam.

⁴⁰ A mú nyingə lána kə Zhurdē fañwíny, kúl Yuánes nyə á fwo ñgə duu buud yí, a mú kə ji wu. ⁴¹ Zhwog buud bwá mú dā zə nyádí. Bwá mú dā ci ná: «Yuánes nyə á shígé bwelə sá tóo *shimbá; nji, sá jēsh nyə á ci shú mə múúd éga yí jísə búbálé.» ⁴² Zhwog buud bwá mú *búgula Yésus kúkúl jəongúd.

11

Shwáy mə Lazâr

¹ Ngwól múúd nyə á bə ná Lazâr, muud á Betanî, loom mə Mariya bá mínyəñə shilə Mááta. Lazâr éne nyə á kə kwas. ² Lazâr nyə á kwas éne nyə á bə ncwúm mə Mariya, Mariya nyə á gwaágulə Yésus labínda makuúd, a fim mwo nə shilú yé. ³ Mariya bá Mááta bwá á kə kənd Yésus məkál ná: «Cwámba, muud woó ñgə kwas.» ⁴ Ja Yésus nyə á gwág məkál mání yí, nyə á ci ná: «Bwas nì í cúgé kwas shwáy, í yida bə kwas í é sá ná Zembí ñwág gúmá yí, í kə námá sá ná *Mwān mə Zembí ñwág gúmá.» ⁵ Yésus nyə á dā bul cəel Mááta bá mínyəñə shilə Mariya, nə Lazâr. ⁶ Ná ndéé, nyə á tēem gwág ná Lazâr ñgə kwas íí, nyə á fwo nyingə cinguli mwōw mábá kúl nyə á bə yí. ⁷ Mpúsə mwōw mábá məəñgú, a mú ka ci ná *ompwíin bə ná: «Shé nyingəgá kə Yudea.» ⁸ Ompwíin nə nyə ná: «*Rabi, Oyúden bwá mə nywá fwo kúnəw gwú wo nə məkwoógú nūñ Yudea, wó cəel námá nyingə kə wu?» ⁹ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Ñgaá mwásə wí nə məwəla wúm nə mábá? Múúd mə ká ñgə kyey mawəla məəñg di, nyə abúle ñgə mága, nəcé nyə é ñgə dúg ñgəñgəñ yá shí ga. ¹⁰ Nji, múúd mə ká kyey mpwó-bulú, nyə é ñgə mága, nəcé kú nə ñgəñgəñ lámúd.» ¹¹ Ja nyə á shín ci ntáni yí, nyə ná: «Shwá wúsú Lazâr ná kə gwád, nji, mə é kə juumushi nyə.» ¹² Ompwíin ntāg ná: «Cwámba, ñkí Lazâr mə kə gwá di, nyə é yál.» ¹³ Í á bə, Yésus ñgə cəel ci ná Lazâr mə yə, bāñ bwá ñgə dúg ná a ñgə ci gwó múúd mə dā ja ná á woga nyúúl yí. ¹⁴ Yésus mú ka jaaw bwo ná kpwoó ná: «Lazâr mə yə. ¹⁵ Mə gwág nywa nəcé mə shígé bə ja nyə áma yə yí, sá jəong í é sá ná bí búgúlág. Ná ndéé, ñknyená kúl á

10:30 5.18; 17.21

10:31 11.8

10:33 Lev 24.16; Mat 26.65

10:34 Sôm 82.6

10:36 1.34

10:38 10.25 10:39 7.30; 8.20

10:40 1.28

10:41 1.29-34; 3.27-28

10:42 2.23

11:1

12.1-3; Luk 10.38-39 11:3 11.36

11:4 9.3; 17.1

11:8 8.59; 10.31

11:9 8.12; 12.35-36

11:11 Mat 9.24

jí yí.» ¹⁶ Tómas bwé á ða námá nyingə jəw ná Wáás yé mú ka ci ná bóól ómpwín ná: «Íŋkyená, shénŋ Cwám̃ba bēsh kág námá yə.»

Yésus jì cug

¹⁷ Ja Yésus má kə wóós yí, a má kə kwey ná Lazâr má bwey ðəw mwəw mánə. ¹⁸ Nda wúlə Betanî kə Yurúsəlem wúsə jee bə ókilómáda ólól* ná, ¹⁹ zhwoğ *Oyúden bwé á kə dúg Mááta bá Mariya, kə cweel bwo milám ná shwiy mə ncwúm wán. ²⁰ Ja Mááta nyə á gwág ná Yésus mə zə wóós yí, nyə á ləel kə, kə bwəma ná nyə, Mariya nyə njúl ná shí, njəw. ²¹ Mááta mú ka ci ná Yésus ná: «Yé Cwám̃ba, wo mbəm bə wa, ŋki ncwúm waamá shigé yə. ²² Nji, təə kíkídíga, mə mpú ná Zembî nyə é yə wo sá jəsh wó é gwaám̃b nyə yí.» ²³ Yésus mú ci ná nyə ná: «Ncwúm woó mə bá gwúm.» ²⁴ Nyə ná Yésus ná: «Mə mpú ná á bá gwúm ja búúd bwé bá gwúm jwəw á məzhúgúlá yí.» ²⁵ Yésus mú ci ná nyə ná: «Mə wə má ðə gwúmushi búúd, ðə nyingə yə bwo cug. Muud mə *búgúlá mə yé, a tɛɛm yə, a bá nyingə cugə. ²⁶ Muud ŋgə ntəg cugə yé ká *búgula mə, a kú bá bwele yə. Ye wo *magulə ntó?» ²⁷ Mááta ná: «Haaw Cwám̃ba. Mə má magulə ná wo jisə *Křist, *Mwān má Zembî nyə á zə shí ga dí yé.» ²⁸ Ja Mááta má shín ci ntáni yí, a má kyey kə jəw mínyəŋ shilə Mariya, kə nyím̃bula ná nyə ná: «Cwám̃ba mə wóós, a ŋgə jəw wo.» ²⁹ Nji Mariya nyə á gwág ntáni yí, nyə á təw ná máás kə wə Yésus. ³⁰ Í á bə, Yésus kú fwo nyíi bəŋ ləom̃əd, a njúl ná kúl Mááta nyə á kə bwəma ná nyə yí. ³¹ Oyúden bənŋ Mariya bwé á bə njəw bwé ŋgə cɛel cweel nyə lám wá bwé mú dúg á təw ná máás cúwo tóón. Bwé mú bɛ nyə, bwé ŋgə dúg ná á kə jii shwəŋəd. ³² Mariya má kə kumə kúl Yésus nyə á bə yí; nji nyə á dúg Yésus yí, nyə á wusə nyúúl shí Yésus dí shí məkuú, nyə ná: «Yé Cwám̃ba, wo mbəm bə wa, ŋki ncwúm waamá shigé yə.» ³³ Yésus mú dúg Mariya bənŋ Oyúden bwé á ŋgə lúgal nyə wá bwé ŋgə jii, mbəom mú shwiy nyə nyúúlád, mitədúgá búbulə nyə lámád. ³⁴ A mú jì ná: «Bí á ðul nyə ŋgow?» Bwé ná né ná: «Zaá kə dúg, yé Cwám̃ba.» ³⁵ Yésus mú ntəg jii. ³⁶ Oyúden bwé mú ŋgə ci ná: «Bí má dúg íi, nyə á bul cɛel nyə ɛɛ.» ³⁷ Bóólúgá wá bwé dí sámbád bəŋ bwé mú ŋgə ci ná: «Ŋgaá muud éga wə nyə á bəny ancím-ncím mísh? Ká a shigé dí bə ná ŋkul sá ná Lazâr kú yə.»

Yésus mə gwúmáshí Lazâr

³⁸ Yésus mbəom mú nyingə shwiy nyúúlád, a mú kə kúl bwé á ðul Lazâr yí. Shwoŋ í á bə ku, mbwagúlá kwóógú, bwé ka fad ná ðul kwóógú. ³⁹ Yésus mú ci ná: «Yílúgá kwóógú.» Mááta á kóól mə múúd nyə á yə mú ka ci ná: «Ey Cwám̃ba, a má ðəw mwəw mánə múús, a mú ŋgə mpə.» ⁴⁰ Yésus mú ka ci ná nyə ná: «Ŋgaá mə shí ci ná wo ná wó ká *búgula, wo e dúg nda Zembî nyə é ŋwa gúmə ná.» ⁴¹ Bwé mú ka yíl kwóógú. Yésus mú bən mpwóómbú, a mú lás ná: «Ye Dá, mə yə wo akiba nəcé wo ámə magulə məjəgula mām. ⁴² Haaw. Mə ámə bwey ŋgə mpu ná wó ðə magulə məjəgula mām ja jəsh. Mə ámə yida lás shú ná zhwoğ buud bwé má lyɛ mə óga bwé mpúg ná wo wə wo ámə nti mə.» ⁴³ Ja á má shín lás ntáni yí, a mú kím ná ŋkulú ná: «Lazâr, cúwóg tóón.» ⁴⁴ Muud nyə á bə mbimbə yé mú cúwo tóón, a njúl ná obándáshi ŋgwóólá məkuú ná məbwəd, mpwóómbú ŋgwóólá ná kúl káándá. Yésus mú ci ná buud ná: «Wiinzhugá nyə isá íni bí bídúg nyə, a kág.»

11:16 Mak 14.31; Rom 6.8 Tómas: 20.24 * **11:18** Osatád wúm ná ótəón. **11:21** 11.32 **11:24** 5.29; 6.40, 54; Dan 12.2 **11:25** 5.21, 24; 8.51 **11:27** 1.34; 4.25 **11:32** 11.21 **11:35** Luk 19.41 **11:37** 9.6 **11:38** 20.1; Mat 27.60 **11:42** 12.30 **11:44** 20.6-7

Ciñá-cindâ ná Yésus yág

(Mat 26.1-5; Mak 14.1-2; Luk 22.1-2)

⁴⁵ Zhwog *Oyúden bwá á zə wá Mariya wá, bwá á dúg sá Yésus nyə a sá yí, bwá mú *búgula nyə. ⁴⁶ Nji, bóólúgá bwá á kə *Ofarizyên dí, kə jaaw bwo sá Yésus nyə a sá yí. ⁴⁷ Milúluú myá ofada bânôn Ofarizyên bwá mú sɛɛŋg *Gwoonɔg ósɛmbye ó mílású wá Zembí, kə ci ná: «Muud éga ngə bul sá *mashimbá. Shé má sá ntədɛl? ⁴⁸ Shé má ká bíd ná a ngəg nə kə shwóg íí, buud bɛsh bwá é búgula nyə ná ndɛɛ, buud ɔ Róma bwá zə ntág íí, zə búgə Mpáánzə íshé, bwú námá lɔom íshé.» ⁴⁹ Ngwól múúd wáŋ nə jíná ná Kayíf íí, nyə muud nyə á bə Ajəláci á ofada mbú wɔonɔg dí yé mú ci ná: «Bi agwágé tɔɔ sá na lósú níí. ⁵⁰ Bi adúgɛ ná í yida bə bí nə mfií ná muud ngwúd yág shú kúl búúd jɛsh ncindí, lɔom í nda jɛ wɛsh íí?» ⁵¹ Lósú nyə á lás wɔonɔgá, nyə a shígé lás nə lúu yé. Í á yida bə ná, nda nyə á bə Ajəláci á ofada mbú wɔonɔg dí ná, nyə a lás tɔŋ *muud micúndá ná í á jii ná Yésus yág shú lɔom wɛsh; ⁵² kú námá bə nji shú lɔom wámɛfwó, a yá shú ná bwán ɔ Zembí búśá ícímí ícímí wá bwá sɛɛŋgyag bə sá ngwúd. ⁵³ Jwów nɛ wá bwá á ŋwa cigulá ná bwá gwú Yésus yí. ⁵⁴ Yésus nyɛ mú yəw ngəlá kyey bəl-bəl dí kúl Oyúden búśá yí; a mú kə kóśmb lɔom jisə ngɛɛ shí a shwéeshá dí yí, bânôn *ompwíín bɛ kə ji dánd bwá á dɔ jəw ná Ifrɛm yí.

⁵⁵ Í á ka zə bə, nda *Páska Oyúden nyə á bə kúná-kúnə ná, zhwog buud bwá á ngə wú məkwaádə mánúɔd ngə bád kə Yurúsɛlɛm ná bwá kə ngə gusa mɛngusa mɛ yáśá†. ⁵⁶ Bwá á ka ngə sɔ Yésus ná ndɛɛ, kúl bwá á bə *Lunɔ má Zembí yí, bwá á ngə shilə bwámé nə bwámé ná: «Bi má dúg ná ji? Nyə ajeyé zə zɔŋ dí.» ⁵⁷ Í á bə, mílúluú myá ofada bânôn Ofarizyên bwá má ci ná í bág ná: «Muud nyə é mpu kúl Yésus nyə é bə yí, bágúlág, bwá kág bii nyə.»

12

Labínda má Mariya

(Mat 26.6-13; Mak 14.3-9)

¹ Í á ka zə bə, í má lúg mwów mäsaman ná *Páska *Oyúden zág bə, Yésus má kə Betaní, dánd má Lazăr Yésus nyə a gwúmushi yé. ² Bóól búúd ɔ dánd dɔonɔgá bwá á ka sá dína lúu má Yésus dí. Mááta nyə á bə a ngə sá milwámá dína jɔonɔgúd, Lazăr njúl sámbá búúd bânôn Yésus bwá á ngə də wád. ³ Mariya mú ka ŋwa labínda álal-kus bwá á sá nə fwámé nâr* yé. Nyə á ŋwa labínda nɛ kúl njwəmbə, zə gwáágulə Yésus məkuúd ná ndɛɛ a mú fim nyə mwo nə shilú jé; məcud má labínda má mú lwánd njów wɛsh. ⁴ Ngwól *mpwíín mə Yésus nyə á bə cínɔŋg ná Yúdas Iskariyót, mpwíín nyə á bə ná nyə wá má bá kusha nə Yésus yé. Ja Yúdas éne má dúg nda Mariya nyə á gwáágulə Yésus labínda nâr ná, a má ci ná ⁵ «Jí bwá ámbə bə kú kusha labínda éga odanarí† mítəd mílɔól ná ndɛɛ bwá kwíínd mímúbúwá nə ndí yí?» ⁶ Nyə a shígé ci ntáni ná a baam nə mímúbúwá. Nyə á ci ntó nəcɛ nyə á bə juwál; nda nyə á dɔ bii manɔa *mwaanɛ ná, nyə á dɔ júwo mwaanɛ cínɔŋg. ⁷ Yésus mú ci ná: «Bídúg múdá éne ná shɛɛ. A má sá sóólúgú

11:45 2.23 11:47 2.11; Mat 26.3-5; Mis 4.16 11:49 18.14 11:52 10.16 11:53 5.18

11:54 5.13; 7.1 11:55 2.13; Ilɔ 19.11-20; 2Ib 30.17-18 † 11:55 Oyúden bwá á dɔ sá mɛngusa ná bwá gusa mílám myáŋ shú zəlá də Páska. 11:56 7.11 12:1 11.1-2 12:2 Luk 10.40 12:3 Luk 7.37-38 * 12:3 nâr: Jisə wúl kɔlál í dúgə mpə námá nda ntaŋga. 12:4 Yúdas Iskariyót: 6.71; 13.2, 27; 18.2; Mat 10.4 12:5 Iza 58.7; Mat 19.21; Zhk 2.15-16 † 12:5 danarí: Danarí ngwúd í á dɔ kwaga nə myána myá ŋkúmba jwów. 12:7 19.40

ni, ngǎlɔ́ bwey tǎduga nda bwá bá dǎl mǎ ní. ⁸ Nǎcé bí é dǎ ji nǎ mimbúbumbúwá mwôw mǎsh, nǎ sǎnǎn bí sǎ ábúlé ji mwôw mǎsh.» ⁹ Na nyǎ á bǎ, kúdǎ zhwog Oyúden bwá mǎ gwág ná Yésus ji Bétaní; bwá á ka ngǎ kǎ wu, kú bul bǎ nǎ shú dé, bwá á ngǎ nǎmǎ kǎ ná bwá kǎ dǎg Lazâr nyǎ á gwúmushi yé. ¹⁰ Ná ndéé, milúlúú myǎ ofada mí mú nǎwá cǐgǎlǎ ná bwá jǎlǎ ná gwú nǎmǎ Lazâr, ¹¹ nǎcé sǎ í á bǎ ná nyǎ yí í á sǎ ná kúdǎ zhwog Oyúden bwá béégyág ná bwo, yidǎ kǎ, kǎ *búgula Yésus.

Yésus mǎ nyí Yurúsalem

(Mat 21.1-11; Mak 11.1-11; Luk 19.28-40)

¹² Mǎn mǎlǎm, ncúlyǎ buud bwá á zǎ zǎn dí wǎ bwá mú gwág ná Yésus ngǎ zǎ Yurúsalem. ¹³ Bwá mú ngǎ nǎwá mǎn mǎ lǎndú ná ndéé, kǎ lǎg nyǎ bwá ngǎ kǎm ná:

Hosána! Gúmǎ í bǎg ná nyǎng ngǎ zǎ jínǎ mǎ Cwámǎ dí yé,
Njwú-buud á Izuráyêl.

¹⁴ Yésus mú kwey mwǎ jakáás, a mú kǎwǎ gwo gwôw nda Kálad Zembí ngǎ cǐ ná, ná:

¹⁵ Yé shilǎ Siyôn†, kú fúndǎ.

Dugí njwú woó ngǎ zǎ.

A mbád cwǎ jakáás dí.

¹⁶ *Ompwíin ó Yésus bwá áshígé fwo wámǎlǎ sǎ í á ngǎ sǎy yí fwǎla dǎngǎd. Bwá á ka kǎ tǎduga gwo ja Yésus nyǎ á nǎwá gúmǎ yí; bwá mú mpu ná í á bǎ cilyǎ shú mǎ Yésus, sǎólégú wǎng nǎmǎ wǎ bwá á sǎ nyǎ yí. ¹⁷ Í á bǎ ná, ncúlyǎ buud bwá á bǎ ja nyǎ á jǎw Lazâr gwúmushi nyǎ yí, bwá ngǎ bwiing lǎn yé.

¹⁸ Haaw. Bwá á ngǎ zǎ bwǎma ná nyǎ nǎcé bwá á gwág ná nyǎ a sǎ *shimbǎ dǎngǎ. ¹⁹ Ntǎ, *Ofarizyên bwá mú ka ngǎ cǐ bwámé ná bwámé ná: «Bí mǎ dǎg í? Bí cugé ná nkul sǎ sǎ. Dugǎ lǎm wêsh ngǎ kǎ nyádí!»

Gúmǎ mǎ Yésus

²⁰ Búbaalé Ogarêk bwá á bád nǎmǎ zǎ Yurúsalem ná bwá zǎ yǎ Zembí gúmǎ zǎn ní. ²¹ Bwá á ka kǎ dǎgya ná Filíp á mwǎ Betasayída, kǎ jǎ nyǎ ná: «Mǎsa, sǎ ngǎ cǎel dǎg Yésus.» ²² Filíp mú kǎ jaaw André, bá bǎsh bwá mú kǎ jaaw Yésus.

²³ Yésus mú bǎsa ná bwo ná: «Wǎla mǎ wǎós, wǎla *Mwǎn mǎ Múúd mǎ jǎlǎ ná nǎwá gúmǎ yí. ²⁴ Búbólé, mǎ jaaw bí ná, bumǎ mpǎg í á mǎ kǎ mǎndǎlúd yí, í kǎ kǎ jǎ kú yǎ, í bwên gwáméfwó. Í kǎ yǎ, í wúmǎ íbumǎ mǎnkund mǎnkund. ²⁵ Muud mǎ nywǎlyǎ ná cǎg jé yé nyǎ é jǎmbal gwo; muud mǎ yidǎ bǎ kú nywǎlyǎ ná cǎg jé wǎ shǐ ga dí yé, nyǎ é baagulǎ gwo kandǎgǎ kandǎgǎ. ²⁶ Nkǐ muud mǎ cǎel síya ná mǎ, a bǎ mǎ, í mú bǎ ná, kúl mǎ jísǎ yí, muud ngǎ síya ná mǎ yé bǎ nǎmǎ cǎngǎ. Múúd mǎ kǎ síya ná mǎ, Dǎ yǎ nyǎ gúmǎ.

²⁷ «Nda bí mǎ dǎg éga, mitǎdúgǎ mí mǎ búbulǎ mǎ lǎméd. Kǎ mǎ cǐg ná jǎ? Ná Dǎ, sǎg ná mǎ fáámǎg ná cún ngǎ zǎ ga? Mbô. Mǎ á yidǎ zǎ ná mǎ zǎg bwǎma ná cún wǎng. ²⁸ Dǎ, sǎg ná jínǎ dwô í nǎwǎ gúmǎ.» A kǎ nǎmǎ shǎn lǎs ntǎni, kǎl mú wú jon dí ná: «Mǎ mǎ sǎ, mǎ é nyǎngǎ nǎmǎ sǎ.» ²⁹ Buud bwá á bǎ cǎngǎ áncuncuma wǎ bwá á gwág kǎl dǎngǎ, bwá mú cǐ ná jísǎ njum-mpú; bǎólégú ná ngwól *éngǎles mǎ lǎsha ná Yésus. ³⁰ Yésus mú ka cǐ ná: «Kǎl ní shígé lǎs ná

12:8 Mbǎ 15.11 **12:9** 11.43-44 **12:11** 11.45 **12:13** Sôm 118.26; Mat 27.42; Yuǎ 1.49 **12:15** Zak 9.9 † **12:15** Siyôn: Nyǎ á bǎ mǎma mbún bwá á lwǎ ngwǎla á Yurúsalem cǎngǎ gwôw yí. **12:16** 2.22; 17.1 **12:17** 11.42-45 **12:19** 11.48 **12:21** 1.44; Luk 19.3; 23.8 **12:23** 2.4; 12.16 **12:24** Mat 10.39; 16.24-25; 1Kr 15.36 **12:26** 14.3; 17.24 **12:27** 12.23; Mat 26.38 **12:28** 17.1; Mat 3.17; 17.5

shú dâm, í amə yida bæ shú dún. ³¹ Nacé shí ga í zə bwəma nə sémbyé mílású kíkídiga, cí á shí ga wusəw tóón. ³² Mee, ja má bá wú shí gaád bənəw gwów yí, ma bá julə búúd bēsh mádí.»

³³ Ja Yésus nyə á ngə ci ntáni yí, nyə á ngə lwágulə váál shwiy á bá yə yí. ³⁴ Zhwog buud óni bwə mú bəsa ná: «Sá á jíg *mbwoomb mácəɛ dí ná *Křst mə bá cugə kandugə kandugə. Wó nyingə zə jaaw sá ná í bá jii ná Mwān mə Múúd bənówúg gwów, ntó nyé wə jí? Mwān mə Múúdš wəɔng wə zə?» ³⁵ Yésus mú bəsa bwo ná: «Məñkenya māsə ná wa bídí nə fúfwálá. Ngəgá nə kyey té bí básə ná nə məñkenya yí, yídúgú í kú bá zə byaluga nə bī; nacé, muud mə kyéy yídúgúd yé nyə ádé mpu kúl á ngə kə yí. ³⁶ Ngəgá nə *búgula məñkenya té məñkenya māsə ná bídí yí, bí ngəg nə bæ bwān ó məñkenya.» Ja Yésus nyə á shín lās nə bwo ntáni yí, nyə á béégya nə bwo, a mú kə shwaaw.

Buud bwə á búgúláyé Yésus

³⁷ Yésus nyə á tɛem sá bímbí lú *máshimbá mání buud bwə ngə dág hí, buud bwə áshigé *búgula nyə. ³⁸ Sā jəɔng í á sá nə ciyá má Izayí *muud micúndá í bwəmag. Nyə á ci ná:

Cwámba, zə nyə á búgula kéel sá á ngə bwiiŋg yí?
Zə Cwámba nyə á lwágulə mpífə nyé yé?

³⁹ Gwə wə í sá nə buud óni bwə bəg kú búgula sá Izayí nyə á ci yí.

⁴⁰ Zembí nyə á shwu bwo ncím míshúd,

a ləlushi bwo milām,

nacé mísh máŋ má á bá dág,

milām myáŋ mí á bá wámbulə,

bwə á bá cénd kuú njəɔnd,

nə ndéə mə mú lwag bwo.

⁴¹ Izayí nyə á lās ntó nacé nyə á bwey dág milwaná mí Yésus, a mú lās sá í dúgyá nə Yésus yí. ⁴² Í á tɛem bæ ntó, bóól zhwoog buud wā sámbá ótəwe ɔ shwóg bwə á shí búgula Yésus. Nji, bwə áshigé bæ nə ŋkul məm nyə mísh má búúd dí, bwə á ngə fúndə ná *Ofarizyēŋ bwə á bá yíl bwo *mpáánzə minjígúlá. ⁴³ Nacé bwə á cɛel ŋwa gúmə mísh má búúd dí, kú bæ mísh má Zembí dí.

⁴⁴ Nji, tɛem bæ ntó, Yésus nyə á cúndə gwów-gwôw ná: «Muud mə búgúlá mə yé nyə abúgúláyé nji mə, a búgúlá námə múúd nyə á nti mə yé. ⁴⁵ Muud má dág mə yé, a má dág námə múúd nyə á nti mə yé. ⁴⁶ Mee muud jisə məñkenya yé, mə á zə shí ga dí ná, muud yēsh mə búgúlá mə yé bəg kú nyingə ngə cugə yídúgúd.

⁴⁷ «Muud mə gwágulə lésú má ngə lās yé, nji a kú sá nda má ngə ci ná, mə dí má yə nyə intúgúlí; mə áyayé nyə intúgúlí nacé mə a shigé zə ná mə zə yə búúd ɔ shí ga intúgúlí, mə á yida zə sá ná buud ɔ shí bwə fáámug. ⁴⁸ Muud mə kə ban mə, ban lésú má ngə lās yí, muud wəɔng mə bwey bæ nə sá í bá yə nyə intúgúlí yí; lésú má ngə lās ga wə í bá yə nyə intúgúlí jwów á məzhúgúlá. ⁴⁹ Mə anğə nə lās nə lúu wām; Dā muud nyə á nti mə yé nyə a bwey lwágulə mə sá má bəg dū ci yí nə sá má bəg dū bwiiŋg yí. ⁵⁰ Mə mpú ntəg nə sá Dā mə cí ná í bəg yí, gwə wə í dū yə búúd cug á kandugə kandugə. Nə ndéə, sá jēsh má ngə lās yí, mə ngə lās nda Dā nyə á ci ná mə dág lās ná.»

12:31 5.22; 14.30; 16.11 **12:32** 3.14 **12:33** 18.32 **12:34** Sôm 89.37; 110.4; Eze 37.25; Yuá 12.23; 3.14 **§ 12:34** Mwān mə Múúd: Ntó má kə ná «Mesí Zembí nyə á nti yé. (Wo ji nə ŋkul dág Dan 7.14.) **12:35** 7.33; 8.12 **12:36** 5.13 **12:37** 16.9 **12:38** Iza 53.1; Rom 10.16 **12:40** Iza 6.10 **12:41** Iza 6.1-3 **12:42** 2.23; 9.22 **12:43** 7.18 **12:44** 5.24 **12:45** 14.9; 5.18 **12:46** 12.35-36 **12:47** 3.17; 5.22 **12:49** 7.16-17 **12:50** 4.34

13

Ngusa mákuú

¹ Í á ka zə bə, zan̄ *Páska í ngə bə ná í zə tééd íí, Yésus nyə á ngə bwey mpu ná wəla í má wóós ná a wúg shí gaád kə wə Dā. Nda nyə á bul cēel buud bē ná, nyə á ka námá cēel bwo kə wóós máshíné má cug jé. ² Ná ndéé, bən̄n̄ buud bē bwá á ka ngə də; bwá ngə də ntúni, ndug Njwú məjamb má bwey wá Yúdas mwān mə Shímun Iskariyôt tádúgá lámúd ná a kúshag nə Yésus. ³ Ná ndéé, Yésus nywáá nyə á ngə bwey mpu ná Dā nyə a má sá ná a jwúg nə isá byēsh, a ngə mpu ná nyə á zhu wə Dā, a zə námá nyingə kə wə Dā. ⁴ Yésus ngə bwey mpu ntó, a mú tšw shí, yíl káándə nyə á bə nə ndí gwów yí, a mú nwa táwula cēglə kugəd. ⁵ A mú shwu májúwó bishim dí, tééd ngəla gusa *ompwíin bē makuú, ngə fīm nə táwula nyə á cēglə kug dí yé.

⁶ Í mú zə wóós ná a gúsag Shímun Pyēr mé mákuú. Shímun Pyēr mú ci nə né ná: «Wo, Cwám̄ba? Wó gusa mə makuú?» ⁷ Yésus nə né ná: «Sā má ngə sá ga, wo cugé nə ŋkul fwo mpu gwo kíkídíga, wo bá yida shúgula wám̄bala gwo.» ⁸ Pyēr mú ci nə nyə ná: «Mból! Wo abúlé bwele gusa mə makuú.» Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Má ka bə kú gusa wo makuú, wo nda ná nyingə bə múúd waam̄a.» ⁹ Shímun Pyēr mú ka ci nə nyə ná: «ŋkí ntó Cwám̄ba, kú gusa mə nji makuú; gusag námá mə məbwə, nə lúu!» ¹⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Muud nyə ámə bwey gusa yé má dū jii ná bwá gúsag nyə nji makuú, kú ná nyingə bə nyúúl nyēsh, nəcé á bwey bə fúbán. Bī báá bī búśə ntág mífúbán, nji kú bə bī bēsh.» ¹¹ Yésus nyə á ngə bwey mpu muud mə bá kusha nə nyə yé; gwá wə nyə á ci nə bwo ná: «Bī bēsh dí búśə mífúbán» yí.

¹² Ja Yésus nyə a shín gusa ompwíin bē makuú ntáni yí, nyə á nyingə bwáád káándə yé ná ndéé a mú nyingə kə jii shí, də. A mú jii bwo ná: «Sā mə ámə sá bī ní, ye bī mə mpú nda í kə ná? ¹³ Bī má dū dí jōw mə ná: “Yíguli”, gúl ja ná: “Cwám̄ba.” Bī má dū mpu sá, nəcé mə jisə Yíguli, mə Cwám̄ba. ¹⁴ ŋkí mə Yíguli, mə Cwám̄ba, mə má gusa bī makuú, bī má jəla námá nə dū sá ntó mpádúgá nyín. ¹⁵ Nəcə yuug wə mə má yə bī ní. Nda mə ámə sá bī ní, dūgá síya ntó. ¹⁶ Bábálé, má jaaw bī ná, lwaá í ádé bwele ntó mása, *muud lwámá nda bwele ntó múúd nyə ámə kənd nyə lwámád yé. ¹⁷ Bī má mpu ntó wə ní; bī má ká dū sá ntó, bī má jəla. ¹⁸ Mə aŋgē nə ci bī bēsh. Mə mpú búúd má á fēésh wá. Nji, í jii ná sá jí cilyá Kálad Zembí dí yí í bwámag. Jí cilyá ná: “Muud sá ngə də səŋ ngwúd yé má tééd ná a lúmbúli nə mə”. ¹⁹ Mə má fwo bwey jaaw bī gwo kídíga, í kú fwo síy, shú ná ja í bá síy yí, bī bág *magula ná mə jisə. ²⁰ Bábálé, má jaaw bī ná, muud mə lág múúd lwámá wām yé, a má lág mə; muud mə lág ntág mə yé má lág múúd nyə á nti mə yé.»

*Yúdas mə zə kusha nə Yésus**(Mat 26.20-25; Mak 14.17-21; Luk 22.21-23)*

²¹ Ja Yésus nyə a shín ci ntáni yí, mitádúgá mí á búbulə nyə lámúd; a mú lás ná: «Bábálé, má jaaw bī ná, ngwól múúd á na bídí nyə é kusha nə mə.» ²² *Ompwíin bwá mú ngə dūgya mpádúgá nyán ngə sə ná bwá mpúg muud Yésus ngə ci yé. ²³ Mpwíin Yésus nyə á dū bul cēel yé nyə á bə a njúl Yésus dí koogá. ²⁴ Shímun

13:1 2.4 **13:2** 12.4; Luk 22.3 **13:3** 3.35; 8.14 **13:4** Luk 12.37 **13:10** 15.3 **13:11** 6.64, 70-71 **13:12** Mat 20.24-28; 23.8-12; Luk 22.27; 1Tm 5.10 **13:15** 1Yn 2.6; Flp 2.5; 1Pr 2.21 **13:16** 15.20; Mat 10.24 **13:17** Zhk 1.25 **13:18** Sòm 41.10; Yuá 17.12 **13:19** 8.24; 14.29; 16.4 **13:20** Mat 10.40 **13:23** 19.26; 20.2; 21.7, 20

Pyêr mú ngə nyúg nyə mpu ná: «Shílág nyə muud á ngə ci yé.» ²⁵ Mpwíin wəŋg mú yid, jéég Yésus lúu bəd dí ji nyə ná: «Cwám̄ba, jisə zə eé?» ²⁶ Yésus mú bəsa ná: «Mə zə juwo kúl buléd idāwud, muud mə é yə yé, muud wəŋg wə éci.» Yésus mú ŋwa kúl buléd juwo idāw dí, yə Yúdas Iskariyôt, mwān mə Shím̄mun. ²⁷ Nji Yésus mə yə nyə kúl buléd ni yí, *Sátan mə nyíi wə Yúdas. Yésus mú ci nə nyə ná: «Leelug sá sá wó ngə jii nə wó sá yí.» ²⁸ Buud bwə á bə cínəŋg wá, kú nə təo ŋgwúd nyə á mpu sá Yésus nyə á ci nə nyə ntó yí. ²⁹ Nda í á bə ná Yúdas nyə á dā bi maŋga *mwaanē ná, b́ól bwə á ngə táduga ná Yésus nyə á ngə ci nə nyə ná á kág kusə ísá í zāŋ, ŋkí ntāg ná á kág yə mímbúmbúwá gúl sá. ³⁰ Yúdas nye nyə á shwal cúwo tóon ja nyə á ŋwa kúl buléd yí, í njúl mpwó-bulú.

³¹ Nji Yúdas nyə á cúwo tóon yí, Yésus mú ci ná: «Mwān mə Múúd mə ŋwa gúmá ja gaád, a mə sá námá ná Zembí ŋwág gúmá. ³² Zembí nyáméfwó nyə e lwóya gúmá mə *Mwān mə Múúd, a wál námá zə lwóya gwo. ³³ Yé bwán bām, sónŋh bí sá é ji nji fúfwálá. Bi mə bá sý mə; ná ndéé, námá nda mə á ci nə *Oyúden ná, mə ci námá nə bí ja gaád ná: “Bí cugé nə ŋkul kə kúl mə zə kə yí.” ³⁴ Mə yá bí cęę agúgwáan, dúsə ná: “Ciilagá biméfwó nə biméfwó. Námá nda mə á cęel bí ná, ciilagá biméfwó nə biméfwó. ³⁵ Sā í é sá ná buud bwə dág mpu ná bi búse ompwíin bām yí jisə cęelí bí é ŋga ciila biméfwó nə biméfwó yí.”»

Pyêr nyə e káŷya Yésus

(Mat 26.31-35; Mak 14.27-31; Luk 22.31-34)

³⁶ Shím̄mun Pyêr mú ci nə nyə ná: «Cwám̄ba e, wo kə ŋgow ée?» Yésus nə nyə ná: «Kíkídiga, wo cugé nə ŋkul bə mə kúl mə é kə yí, wo e bá shúgula bə mə.» ³⁷ Pyêr mú bəsa ná: «Cwám̄ba, mə cugé nə ŋkul ka bə wo kíkídiga nəcé ji? Mə ji nə ŋkul keenzh cug jam shú dwò.» ³⁸ Yésus mú bəsa ná: «Wo ji nə ŋkul bále keenzh cug gwò shú dām? Búbálé, mə jaaw wo ná, shúshwóógú ná ŋgwúm kúwó kwáágúgi, wo e káŷya mə ija ilól.»

14

Yésus jisə zhí

¹ «Mitádúgá mí nda bęeg búbulə bí mílúúd. Búgúlágá Zembí, bí *búgula mə. ² Njów mə Dā wúsə nə zhwog ikúl búúd bí nə ŋkul ji yí. Í mbām bə kú bə ntó, ŋkí mə mə námá jaaw bí. Mə zə kə kwambulə bí jiya. ³ Ja mə bá shín kwambulə bí jiya yí, mə bá nyiŋgə zə ŋwa bí, kə nə bí. Mə bá kə nə bí ná bi bág námá bə kúl mə jisə yí. ⁴ Bi mə mpu ntāg zhí í kə kúl mə zə kə yí.» ⁵ Tómas mú ci nə nyə ná: «Cwám̄ba, sə bāŋ nda mpu kúl wó zə kə yí, sə é ka mpu zhí á wu ntudele?» ⁶ Yésus mú ci ná: «Mə wó jisə zhí, mə obúbálé, mə cug. Muud cugé nə ŋkul kə wə Dā kú cingya mádí. ⁷ Í ká bə ná bí mə mpu mə, bí é mpu námá Sónŋgá waamā. Ná ndéé, tééd kíkídiga, bi mə mpu nyə, bi mə námá dág nyə.» ⁸ Filíp mú ci ná: «Cwám̄ba, lwóg sá Dā, bímbí dōŋg í é jala nə sá.» ⁹ Yésus ná: «O Filíp! Wo afwóyę mpu mə? Bímbí shwə mə ji ga? Muud mə dág mə yé, mə dág Dā. Nəcə jí wó nyíngə ci ná mə lwóg bí Dā yí? ¹⁰ Ye wo aŋgē nə *magulə ná mə ji Dā dí cwú, Dā njúl mádí cwú? Lású wēsh mə ngə lās nə bí yí, mə aŋgē nə ci təo ciyá nə lúu wām. Dā muud njúl mádí cwú wə ngə sá misóólúgú myé. ¹¹ Maguləgá ná mə jisə Dā dí cwú, Dā njúl mádí cwú. Nywágá námá ka magulə nə dágulə misóólúgú mə

13:27 13.2 13:29 12.6 13:31 17.1 13:33 8.14 13:34 15.12, 17; 1Yn 2.7-8; 3.11, 23; 4.11; 2Yn 5-6 13:35 1Yn 3.14 13:36 8.14; 21.19 13:38 18.27 14:1 14.27 14:3 12.26 14:5 Tómas; 20.24 14:6 Heb 10.20 14:7 8.19 14:9 12.45 14:10 3.35 14:11 5.18, 36; 10.37-38

ngó sá myá. ¹² Búbálé, má jaaw bí ná, muud má búgúlá má yé, a bá námá sá mísóólúgú má ngó sá myá; a bá námá sá myóong mí búl nyingá ntó myá. A bá sá myo nácé má zó kə wó Dá. ¹³ Sâ jêsh bí má bá gwáám̃b nă jíná dâm yí, má bá sá gwo; ntó, Mwân mú bá sá ná Sóñgú njwág gúmá. ¹⁴ Bí má ká gwáám̃b *[mə] gúl sâ nă jíná dâm, má sá gwo.

Yésus má kaag ómpwín Nkék̃k̃ Shíshim

¹⁵ «Bí má ká cēl má, bí e wá mílúú mác̃c̃ mām dí, ¹⁶ mēc̃ ka bá jəgula nă Dá. A bá nti bí ngwól múúd má bá zə dă bándulə bí yé, bínóñ nyān zə bá ji kandugə kandugə. ¹⁷ Nyān wə Shíshim óbábálé; Shíshim búúd ɔ shí ga bwə cúgə nă njul lág yí. Bwə cúgə nă njul lág nyə nácé bwə áng̃é nă dág nyə, bwə ámpúyé námá nyə. Bí bāñ bí má mpú nyə, nácé bínóñ wə búśá, a bá námá njwa jiya bídí. ¹⁸ Mə abúlé lág bí bwān ónyulú, má bá nyingə zə bídí. ¹⁹ Í má lág búbaalé fwála, buud bwə á nyingəyé ná dág má. Bí bāñ bí má bá dág má má ngó cugə, bí ka ntág bá cugə. ²⁰ Jwōw dāongú, bí má bá mpu ná má ji Sóñgú waam dí cwū, bí njúl mádí cwū, má námá bídí cwū. ²¹ Nkí muud má gwág isá byēsh má ngó ci ná í bóğ yí, a bə byo, muud wəong má cēl má. Í njúl ntág ná, muud má céél má yé, Dá nyə é cēl nyə, má mú námá cēl nyə, má sá ná a mpúg má.»

²² Yūda, kú bə Yúdas Iskariyôt, mú ci nă nyə ná: «Cwám̃ba, wo sá ná sá mpúg wo, kú sá ná buud ɔ shí ga bwə mpúg wo, ntó nyə wó ntadel?» ²³ Yésus mú bəsa ná: «Múúd má ká cēl má, nyə e sá sâ má ngó ci yí, Dá mú bá cēl nyə; nă ndéé, sá bá zə nyádí zə ji jiya. ²⁴ Muud nyə acéélé má yé, nyə á bəyé nă məgwág nă lésú wām. Í njúl ná lésú bí ngó gwág má ngó lās nî í áng̃é nă zhu mádí, í ngə zhu wə Dá muud nyə á nti má yé. ²⁵ Mə á dă jaaw bí isá ínî sáññ bí sá njúl ná. ²⁶ Nji, muud má bá dă zə bándulə bí yé, Nkék̃k̃ Shíshim Dá má bá nti bí jíná dáámud yé, a bá jígulí bí isá byēsh, a dă sá ná bí dág téduga isá byēsh má á jaaw bí yí. ²⁷ Mə lúgú bí nă mətala, má yá bí mətala mām. Mə ayáyé bí mwō nda búúd ɔ shí ga bwə dă yə bí ná. Mitédúgá mí nda bəeg búbulə bí mílúú, kúgá bə nă ifwaas. ²⁸ Bí a shí gwág má á ci nă bí ná: “Mə é kyey, nji má bá nyingə zə.” Í mbām bə ná bí má cēl má, kí bí má gwág məshusug ná má zó kə wó Dá, nácé Dá má cə má. ²⁹ Má bwey ná jaaw bí gwo kidíga, í kú fwo s̃y, shú ná bí bág *búgula ja í bá s̃y yí. ³⁰ Tééd kíkídíga, má á nyingəyé ná ngə bul lés̃ha nă bí, nácé cí á shí ga ngə zə. A cúgə yida bə nă tō zhízhí ná a sá má s̃a; ³¹ í yida ji ná buud bwə mpúg ná má cēl Dá, má dă sá isá nji váál Dá nyə á c̃c̃lə ná má bág dă sá yí. Tówágá shé wúgá wa!»

15

Fwámé shug lú kwoolú ṽnyə

¹ «Mə wə jisə fwámé shug lú kwoolú *ṽnyə, Dá jisə mbəol. ² Lōw wēsh í nósó mádí í kú nă ibumá yí, a yíl wo. Wəong wēsh í ngó wúmá yí, a kwambulə wo shú ná í nyíngəg mpu wúmá. ³ Bí má bwey ntág bə mífúbán, minjígulá má má jígulí bí myá mí má bwey fúb bí. ⁴ Nadagá nă má, námá nda mé má nada nă

14:13 15.16; 17.1 * **14:14** Míl mícilyá mí ayág mí cugé nă “mə”. **14:15** 14.21, 23; 15.10; 1Yn 5.3; 2Yn 6 **14:16** 7.39; 14.26; 15.26; 16.7, 13; 20.22; 1Yn 3.24; 4.13; Mís 1.4; 2.4 **14:17** 1Kr 2.10-16 **14:19** 16.16; 8.14 **14:20** 5.18 **14:21** 14.15 **14:23** Mbá 3.20 **14:24** 7.16 **14:26** 14.16 **14:27** 16.33; 20.19, 21 **14:28** 8.14 **14:29** 13.19 **14:30** 12.31 **14:31** 15.10; Mat 26.46 **15:1** Ozê 10.1; Sôm 80.9-12 **15:2** Mat 3.10 **15:3** 13.10 **15:4** 6.56; 15.7, 10, 16; Rom 11.17-18; 2Kr 3.5; 4.7; 1Yn 2.6, 28; 3.6, 24

bí ná. Lôw lí í cúgé nà ñkul wúmà ntáni, í kú bə í nódó kug lííd. Námá váál ñgwúd, bí cúgé nà ñkul bə nà mpumá ñkí bí anádáyé nà mə yí. ⁵ Mə wá jísə shug lá kwoólú vinya, bí bāñ milōw. Nyōñg mə nādá nà mə, mə ñwa jiya nyádí lámúd yé, a bá bə nà ibumá mən̄kund mən̄kund; bí mə mpú ná bí cúgé nà ñkul sá sá mə kú bə. ⁶ Múúd mə ká bə kú nada nà mə, bwá bá wusə nyə tóón, a mú bə nda lōw kwoólú vinya í áshígé wúmə yí. Milōw myōñg mí də shwáás ná ndéé, bwá cwéégə myo kul kuda dí, mí kə jígə. ⁷ Bí mə ká nada nà mə, iciyá byām ñwa jiya bídí mílámúd íí, bí jə gwáám bə sá jēsh bí mə jí yí, í bə. ⁸ Zhíí bí bí nà ñkul sá ná Dā ñwág gúmá yí nyísə ná, bí bág nà ibumá mən̄kund mən̄kund íí, lwágulə ná bí búse *ompwíín báamə. ⁹ Mə mə cēel bí námə nda Dā mə cēél mə ná; nadagá mádí cēelíd. ¹⁰ Bí mə ká wá mílúu mácēē mām dí, bí nada mádí cēelíd, námə nda mə mə wá lúu mácēē mə Dā dí, mə nada nyádí cēelíd ná.

¹¹ «Mə mə lās nà bí ntáni nəcə mə jii ná məshusug mām mə kálag bídí, bí bág nə məshusug kú nə nji. ¹² Cēē dām wə: Cílagá biméfwó nə biméfwó námə nda mə cēél bí ná. ¹³ Gúl cēelí í ányíngé ntə jōñg jii ná muud mə kēenzh cug jé shú óshwə bé yí. ¹⁴ Bí mə ká wá mílúu mácēē mām dí, bí búse oshwə bām. ¹⁵ Mə aṅgē ná ñwa bí ná osóol ə māsáal, sóol māsáal nyə ádé mpu sá māsá yé ṅgə sá yí. Mə ṅgə ñwa bí ná oshwə bām, mə a mə sá ná bí mpúg sá jēsh mə á gwág nə Sónṅgá waam yí. ¹⁶ Bí dí bí a féesh mə; mə wə mə a féesh bí, mə yə bí séy ná bí kág, kə ṅgə bə nə ibumá, ibumá byōñg í jii kandugə. Í ká bə ntó, Dā də bá yə bí sá jēsh bí mə bá də gwáám bə nə jínə dām yí. ¹⁷ Sə mə ṅgə cí ná bí ság yí jí ná bí cílag biméfwó nə biméfwó.»

Zhíy a shí ga

¹⁸ «Búúd ə shí ga bwá ká mpíi bí, mpugá ná bwá á fwo námə tééd mpíi mə. ¹⁹ Bí mbām bə búúd ə shí ga, kú buud ə shí ga bwá mə cēel bí ná bí búse buud bāñ. Ká, bí cúgé búúd ə shí ga, mə a féesh bí, mə wá mbéégí mpódégá binónj bwo, gwá wə búúd ə shí ga bwá ṅgə mpíi bí yí. ²⁰ Bí ə tédégá lāsú mə á lās nə bí yí, ná: “Lwaa í ádé bwele ntə māsá”. Kagá mpu ná ñkí bwá á lwágulə mə cúwálí, bwá bá námə lwágulə bí cúwálí; ñkí bwá á bə nə məgwág nə lāsú wām, bwá bá námə bə nə məgwág nə lāsú wán. ²¹ Bwá bá də sá bí isá íni byēsh nəcə bí bálə búúd bām, bāñ bwá ámpúyē ntāg muud nyə á nti mə yé. ²² Mə a mbām bə kú zə, zə lēsha nə bwo, bwá nda bə nə *sám; ká, bwá cúgé nə kəod bwá káádug shú sām wán ja gaád yí. ²³ Muud ṅgə mpíi mə yé ṅgə mpíi Sónṅgá waamə. ²⁴ Mə a mbām bə kú sá mísóólúgú mə á sá bwádí myá, mísóólúgú múúd nyə abwélé sá myá, bwá nda bə nə sám; ká, bwá á mə dág mísóólúgú myōñgá, nji bwá ṅgə mpíi sə, nə mə nə Sónṅgá waamə. ²⁵ Nji, í ṅgə bə ntó shú ná sá jísə cilyá bwádí mácēē dí yí í bwəmag; jísə cilyá ná: “Bwá á mpíi mə kú nə sá mə á sá bwo yí.”

²⁶ «Muud mə bá də zə bándulə bí yé mə bá zə, nyə wə Shíshim óbúbálé mə Dā. Mə bá ñwa nyə wə Dā, mə nti bí. Ja á bá zə yí, a bá zə də bwiñg sá í dúgyá nə mə yí. ²⁷ Bí, bí mə bá námə də bwiñg sá í dúgyá nə mə yí, nəcə shé á mə bə sámá té mátéédúlé.»

15:6 Mat 7.19 **15:7** 15.16 **15:8** 14.13; 17.1 **15:9** 13.1; 5.18 **15:10** 14.15 **15:11** 16.22, 24; 17.13; 1Yn 1.4 **15:12** 13.34; 1Yn 4.11 **15:13** 10.11 **15:16** 14.13; 15.7; 16.23-24; Mat 18.19; 2Yn 3.22; 5.14-15; Yuá 6.70; 13.18 **15:17** 13.34 **15:18** 7.7 **15:20** 13.16 **15:21** 16.3 **15:22** 9.41 **15:23** Luk 10.16; Yuá 5.23; 1Yn 2.23 **15:24** 5.36 **15:25** Sòm 69.5; 35.19 **15:26** 1.15; 5.36; 14.16; 1Yn 5.6-9 **15:27** 1.14; Mís 1.8; 1Yn 1.2; 4.14

16

¹ «Mə ɲgə bwey jaaw bí isâ ini shú ná bí nda bá biil məbwəbúlánád. ² Mpugá ná bwə bá dɛ yí bí *mámpáánzə mə mínjígúlád. Dúl wəla í bá ntâg zə bə ná, buud bwə bá dɛ téduga ná ja nyāɲ mə gwú ɲgwól a bídí yí, a mə yə Zəmbí gúmə fwámé yə. ³ Bwə bá dɛ sá ntó nəcə bwə áshígé mpu Dâ, kú nómə mpu mə. ⁴ Nji, mə ɲgə bwey jaaw bí isâ ini shú ná ja wəla dɔɔɲg í bá wósó yí, bí ɔ bá téduga ná mə á shí jaaw bí.»

Sêy Nkɛɲkɛ Shíshim mə bá zə dɛ sêy yí

«Mə á shígé fwo bwey jaaw bí isâ ini mátéédúléd nəcə sənɲɲ bí sá á bə ná sámbá. ⁵ Ká ja gaád í, mə zə kə wə muud nyə á nti mə yé, tɔɔ muud a bídí sámbá nyə ashílé ntâg mə ná: “Wo kə ɲgow?” ⁶ Nji, nda mə ɲgə jaaw bí isâ ini ná, bí má shín bul bə nə məcəy mílámúd. ⁷ Nji, tɛɛm bə ntó, mə má jaaw bí búbálé. Í yida bə bí nə mfíí nə mə kyéyug; mə ká bə kú kə, muud mə bá zə dɛ bándulə bí yé kú zə bídí. Mə ká yida kə, mə mú bá nti bí nyə. ⁸ Ja á bá ntâg zə yí, a bá zə sá ná buud ɔ shí ga bwə mpúg iwushí búśə nə ndí kóómb á *sám, nə otútəlí, nə sémbyé mílású yí. ⁹ Iwushí búśə nə ndí kóómb á sám yí bíśə ná bwə abúgúláyé mə. ¹⁰ Bwə nyingə bə nə iwushí kóómb á otútəlí dɛ; byáɲ bíśə nəcə mə zə kə wə Dâ, bí ányɲgəyé ná dóg mə. ¹¹ Bwə ka nómə nyingə bə nə iwushí kóómb á sémbyé mílásúd; bíśə nəcə Zəmbí mə bwey sámb Cí á shí ga lósú yé†.

¹² «Mə jí ná nə zhwog isâ nə mə ɲgəg nə jaaw bí; nji, bí cugé nə ɲkul jísɔw byo kíkídiga. ¹³ Ja Shíshim á obúbálé mə bá zə yí, a bá jaand nə bí nə ndeé bí wámbulə obúbálé bēsh. Nyə abúlé dɛ lás isâ nə lúú yé, a bá dɛ kala bí isâ bwə bá dɛ jaaw nyə yí, a dɛ jaaw bí isâ í bá sîy yí. ¹⁴ A bá sá ná mə ɲwág gúmə, nəcə a bá dɛ lóg isâ byám a dɛ jaaw bí. ¹⁵ Sâ jēsh Sónógú waam jí nə ndí yí jísə sâ jām, gwə wə mə cí ná a bá jaaw bí isâ á bá lóg mádí yí.»

Məcəy mə lâm mə bá nyɛ məshusug

¹⁶ «Í má lóg búbaalé fwála, bí á nyingəyé ná dóg mə; búbaalé fwála ká nyingə cɔ, bí mú nyingə dóg mə.» ¹⁷ Bóól *ɔmpwíín bwə mú ɲgə cí bwámé nə bwámé ná: «Jí gwáméfwó á ɲgə cɛel cí yí? A cí ná: “Í má lóg búbaalé fwála, bí á nyingəyé ná dóg mə; gúl búbaalé fwála kú nyingə cɔ, bí mú nyingə dóg mə.” Nyə ámə fwo nómə cí ná: “Mə zə kə wə Dâ.” Ntó mə kə ná jí?” ¹⁸ Bwə ná: «“Búbaalé fwála” ntó nyɛ mə kə ná jí? Sə ampúyé sâ á ɲgə cɛel cí yí.» ¹⁹ Yésus múśə mpu ná bwə wál cɛel zə jí nyə mishíí, a mú ka cí nə bwə ná: «Mə ámə cí nə bí ná: “Í má lóg búbaalé fwála, bí á nyingəyé ná dóg mə; búbaalé fwála ká nyingə cɔ, bí mú nyingə dóg mə.” Gwə wə bí ɲgə sɔ biméfwó nə biméfwó ná bí mə wámbulə yí? ²⁰ Búbálé, mə jaaw bí ná, bí mə bá jí máyə, bí tédəwa, buud ɔ shí ga bāɲ bwə ɲgə zhwiimbya. Bí mə bá bə nə məcəy mə lâm, nji məcəy mɔɔɲg mə bá nyɛ bí məshusug. ²¹ Ja múdá wəla lɛ byéyí í dɛ wósó yí, ɲgaá á dɛ bə nə məcəy. ɲgaá ja á mə byá yí nyə ádé ná téduga məcəy, a yida gwág məshusug ná a mə byá? ²² Námə mbií ɲgwúd wɔɔɲgá, bí búśə nə məcəy ja gaád; nji, mə bá nyingə dóg bí, bí ka bá bə nə məshusug; muud nyə abúlé bwele déég bí māɲ məshusug. ²³ Ja jwɔw dɔɔɲg

16:2 9.22 **16:3** 15.21 **16:4** 13.19 **16:5** 8.14 **16:6** 16.22 **16:7** 14.16 **16:8** Mis 24.25 **16:9** 2.23; 5.38; 6.36, 64; 7.5; 10.26; 12.37 * **16:10** Yésus nyə á ɲgə cɛel cí ná: Zəmbí nyə e lwágulə otútəlí bə nə kandulə Mwān yé kwolós dɛ shú míśám mí búúd, ná ndeé a mú bān ɲwa nyə gwɔw nyádí caangád. **16:11** 12.31 † **16:11** Iwushí bíśə ná buud ɔ shí ga bwə amágúláyé ná Zəmbí mə bwey sámb nyə lású yé. **16:13** 14.16; 15.26; Mis 16.6-10; 1Yn 2.27 **16:14** 17.1 **16:15** 17.10 **16:16** 14.19 **16:22** 15.11 **16:23** 15.16

í bá bə yí, bi abúle ná nyingə jì mə shílí tɔɔ gúl sà nə gúl. Búbálé, mə jaaw bí ná, bí mə ká gwáámb Dâ sà nə jínə dâm, a yə bí gwo. ²⁴ Wóós nə kíkídíga, bí afwóyé ná gwáámb sà nə jínə dâm. Gwáámbúgá, bí é bii, məshusəg ka bə bí kú nə nji.»

Yésus mə ntə shí ga

²⁵ «Mə mə ngə lás nə bí lású ní wêsh ómpwokwoond dî. Nji, dúl wəla í bá zə bə, wəla dɔɔngú, mə abúle ná dū lás nə bí ntó, mə bá dū jaaw bí isâ í dúgyá nə Dâ yí ná kpwoɔ kpwoɔ. ²⁶ Jwôw dɔɔngú, bí mə bá gwáámb Dâ isâ nə jínə dâm, mə acíyé nə mə bá jəgula nə nyə shú dún, mbô; ²⁷ nyəmfwó mə cɛel bí. A cɛel bí nəcɛ bí á cɛel mə, bí magulə nə mə á wú wə Zembî. ²⁸ Mə á wú wə Dâ, mə zə wa shí mishwun; ja gaád í, mə zə wú wa shí mishwun kə wə Dâ.»

²⁹ *Ompwíin bɛ bwə mú ci nə nyə ná: «Wo mə dúg í, wo mú ngə lás ja gaád nə kpwoɔ kpwoɔ, kú ná nyingə bə ómpwokwoond dî. ³⁰ Sə mə mpu ja gaád nə wɛɛ mə mpú sà jêsh, ná í ajíyɛ ná muud shílág wo shílí. Gwə wə sə mə ka magulə nə wo á wú wə Zembî yí.» ³¹ Yésus mú bɛsə nə bwo ná: «Bí mə ka tɛɛm magulə ja gaád ɛɛ? ³² Dugá, dúl wəla í bá zə bə, í mə bwey námə bə, wəla á nə bí é ciima, muud yêsh kə jé kóomb, bí lúgə mə məmfwó. Nji, mə cugé məmfwó, sá Dâ wə búś. ³³ Mə ngə bwey jaaw bí isâ íni shú ná bí bág nə mətəla mádí kwonjəd. Shí ga í bá lwágulə bí *incwaw í ntug; nji bí ó lwóyá íŋkán, mɛɛ mə ntə *mənkul mā shí ga.»

17

Məjəgula mə Yésus

¹ Ja Yésus nyə á shín lás ntúni yí, nyə bân mpwoombú dúg gwów a mú ci ná: «Ye Dâ, wəla mə wóós. Ság nə Mwân woó njág gúmə shú nə Mwân woó kág námə yə wo gúmə. ² A njág gúmə shú ná á yág buud bêsh wo á yə nyə wá cug á kandugə kandugə, nda wo á yə nyə ŋkul ná á jwúg nə buud bêsh ná. ³ Cug á kandugə kandugə jɔɔng jisə ná muud mpúg wo, fwámé Zembî ngwúd nə ngwúd jisə yé, ka námə mpu Yésus-Kríst muud wo á nti yé. ⁴ Mə mə sá nə wo njág gúmə shí gaád, mə mə casulə ísɛy wo á ci ná mə ság yí. ⁵ Dâ, mə á bwey dū bə nə gúmə wódí koogú, shí nə gwów nda fwo bə; ság ja gaád nə mə nyingəg bə nə gúmə jɔɔng wódí koogú.

⁶ «Buud wo á fɛésh yə mə mpádúgá buud ɔ shí ga wá, mə á mə sá nə bwə mpúg sá wó jisə yí. Bwə á bə buud bwô, wo á ka yə mə bwo, bwə mú gúmal lású wô. ⁷ Bwə mə mpu ja gaád nə sà jêsh wo á yə mə yí í á wú wódí, ⁸ nacé iciyá wo á yə mə yí, mə á yə bwo byo. Bwə á mə bii byo, bwə á mə mpu fwámé mpu ná mə á wú wódí, bwə á mə ntág magulə nə wo á nti mə. ⁹ Mə ngə jəgula shú dán, kú bə shú búúd ɔ shí ga; mə ngə jəgula shú búúd wo á yə mə wá, nacé búśə buud bwô. ¹⁰ Sà jêsh mə jí nə ndí yí jisə sà gwô, jɔɔng jêsh wó jí nə ndí yí jisə sà jâm. Buud wo á yə mə wá bwə á mə sá nə mə njág gúmə. ¹¹ Mə ányingəyé ná bə wa shí, mə ngə zə nún wódí, nji bân búśə ná wa shí. Dâ, wo muud wó ádé sɛɛngya nə məbów yé, baaguləg bwo nə ŋkul nyísə wódí jínə dí yí, ŋkul wo á yə mə yí. Baaguləg bwo ntó, bwə bág sà ngwúd námə nda mə nə wo, shwə búśə sà ngwúd ná. ¹² Ja sənón sá á bə yí, mə á ngə baagulə bwo nə ŋkul nyísə wódí jínə dí yí; mə á dū baagusə bwo ná ndɛé, tɔɔ ngwúd nyə á shígé jimb, susaalé námə nji

16:25 Mat 13.34 **16:28** 8.14 **16:32** Zak 13.7; Mat 26.31, 56 **16:33** 7.7; 14.27; 1Yn 5.4 **17:1** 2.4; 11.4; 12.16, 23, 41; 13.31-32; 14.13; 15.8; 16.14; 17.10, 22, 24 **17:2** 3.35; 5.24; Mat 28.18 **17:3** 1Yn 5.20 **17:4** 4.34 **17:5** 1.1-2; 8.58; 17.24 **17:6** 17.26 **17:10** 15.8 **17:11** 6.39; 13.18
bwə bág sà ngwúd: 10.30; 17.21-23; Gal 3.28

nyɔɔŋ nyə á bə ná a bá jím̃b yé. Ntó, sá jí mícilyád yí í á má bwəma. ¹³ Mə ngə zə wódí ja gaád; mə ngə ná lás lésú ga mə njúl wa shí shú ná məshusug mām má kálag bwádí kú ná nji. ¹⁴ Mə á yə bwo iciyá byô, buud ɔ shí ga bwé mú ntág mpíi bwo; bwé mpíi bwo nəcə báá bwé cúgé búúd ɔ shí ga, námá nda má cúgé múúd a shí ga ná. ¹⁵ Mə acíyé ná wo yílág bwo shí gaád, mbô. Má yida ci ná wo bááguləg bwo, Mbúwúlú múúd nda sá bwo sá. ¹⁶ Bwé cúgé búúd ɔ shí ga, námá nda má cúgé muud a shí ga ná. ¹⁷ Ság ná bwé ngág nə bɛ obúbálé bwô, bwé ka ngə béégýa nə məbôw; kéel dwô dúsə obúbálé. ¹⁸ Wo á nti mə shí gaád, mə zə námá kənd bwo shí gaád. ¹⁹ Mə tál máméfwô jam cé shú ná obúbálé bwé ság ná bwé béégýag nə məbôw.

²⁰ «Mə anɣê nə bul jəgula nji shú dáj. Má jəgula námá shú búúd bēsh bwé bá *búgula mə nəcə lán wáj wá. ²¹ Má jəgula nə wo ná bēsh bwé bág sá ngwúd. Dá, wo jí mádí cwû, mə njúl wódí cwû*. Námá nda shwé básá ntó ná, má jəgula nə wo ná bwé bág námá shwé dí cwû, buud ɔ shí ga bwé máguləg ná wo á nti mə. ²² Mə a má yə bwo milwaná wo á yə mə myá, ná bwé bág sá ngwúd námá nda shwé básá sá ngwúd ná, ²³ í bág ná, mə njúl bwádí cwû, wo njúl mádí cwû, bwé mú bə sá ngwúdu váál í jəla yí, buud bwé mú mpu ná wo á nti mə, wó cēel ntág námá bwo nda wó cēel mə ná. ²⁴ Dá, má jii ná kúl má jisá yí, sənŋ buud wo á yə mə wá sá bág, bwé bényug milwaná wo á yə mə myá. Wo á yə mə myo nəcə wo á bwey cēel mə wo nda fwo fwə shí nə gwôw. ²⁵ Dá, wo muud jí tətəlí yé, buud ɔ shí ga bwé ámpúyé wo, mɛɛ mə mpú wo, buud wo á yə mə óga bwé á mə mpu ná wo á nti mə. ²⁶ Mə a má sá ná bwé mpúg sá wó jisá yí, mə é nyingə námá ngə sá, shú ná váál cēelí wó cēel mə yí í bág bwádí ícug dí, mə njúl bwádí ícugad.»

18

Bwé zə bii Yésus

(Mat 26.47-56; Mak 14.43-50; Luk 22.47-53)

¹ Ja Yésus nyə a shín ci ntáni yí, nyə á kyey, bənŋŋ *ompwín bē bwé mú ntə Kédron, kə faŋwín; gúl fambá í á də bə nŋŋ, bənŋŋ ompwín bē bwé á də bwey kə cínŋŋ. ² Na jí ná, Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, nyə á bwey də mpu kúkúl jəŋgú, nəcə Yésus nyə á kə də sɛɛŋgya nə ompwín bē wu ija ija. ³ Milúlúú myá ofada bənŋŋ *Ofarizyên bwé á ka kənd kında ózimbi nə ifulúsh ná bwé kág bii Yésus. Bwé á ka ŋwa imɔɔs nə málamba nə məkwəz mə dósmb. Yúdas mú ŋwa bwo, bənŋŋ bwé mú kə fambá jəŋgúd. ⁴ Yésus nyə á ngə bwey mpu sá í zə bə nə nyə yí; a mú ka shísh bwádí, kə jí bwo ná: «Bí ngə sɔ zə?» ⁵ Bwé ná: «Sá ngə sɔ Yésus á Nazarêt.» Nyə nə bwo ná: «Mə wé éga». Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, bənŋŋ buud óni bwé njúl sám̃bá. ⁶ Í á ka bə, Yésus ká námá ci nə bwo ná: «Mə wé éga», seegya nji bwé mú ngə cúculə nə mikwŋŋ ná ndéé kə ngə búla shí. ⁷ Yésus mú nyingə jí bwo ná: «Bí ngə sɔ zə?» Bwé ná: «Sá ngə sɔ Yésus á Nazarêt.» ⁸ Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə shí ci ná: “Mə wé éga”. Nkí mə wé bí ngə sɔ yé, bídúgá búga, báá bwé kág.» ⁹ Yésus nyə á ci ntó shú ná ciyá nyé á fwo bwey ci yí í bwámag; nyə á fwo bwey ci ná: «Buud wo á yə mə wá, mə a shígé jím̃bal tɔɔ ngwúd.» ¹⁰ Ná ndéé, Shímun Pyér nyə á bə nə kafwele. A mú wéém gwo, taad ngwól sɔɔl məsáal mə Ajəláci á ofada, í mú sám̃b nyə lwé

17:13 15.11 **17:14** 7.7; 8.23 **17:15** Mat 6.13; 2Te 3.3; 1Yn 5.18 **17:18** 20.21 **17:21** 5.18; 17.11 * **17:21** Váál á ná, nkí muud mə nyíi mə nyúúlád, a kwey wo; nkí a nyíi wo nyúúlád, a kwey ma. **17:24** 12.26; 17.5 **17:25** 1.9-10; 8.55; Mat 11.25-27 **17:26** 17.6 **18:1** Mat 26.36 **18:2** 12.4; Luk 21.37; 22.39 **18:3** 7.32, 45 **18:9** 6.39 **18:10** Luk 22.36, 38

á mbwá mæncwûm. Sól masáal wœng nyə á bə nə jíná ná Málkus. ¹¹ Nji, Yésus mú ci nə Pyêr ná: «Fœnég kafwele gwô kúl í du ji yí. Ye mə bág kú ngul bálá Dá má yə mə yí?» ¹² Ná ndéé, nə kında ózimbi, nə tówe shwóg wán, nə ifulish í *Oyúden bwá mú bii Yésus, wólə nyə mænkada.

Bwá ká nə Yésus wá Hána

(Mat 26.57-58; Mak 14.53-54; Luk 22.54)

¹³ Bwá mú tééd fwo kə nə nyə wá Hána, cií mə Kayíf muud nyə á bə Ajəláci á ofada mbú wœng dí yé. ¹⁴ Kayíf wœng wá nyə á ci nə *Oyúden ná í yida bə nə mfií ná muud ngwûd yág shú kúl búúd jêsh ncindí yé.

Pyêr mə kálya Yésus

(Mat 26.69-70; Mak 14.66-68; Luk 22.55-57)

¹⁵ Shímun Pyêr bá ngwól *mpwíin bwá á ngə bɛ Yésus kúl bwá á ngə kə nə nyə yí. Kála wós Ajəláci á ofada dí njów, mpwíin éne nywáá bânñ Yésus bwá mú nyí, nəc Ajəláci á ofada nyə á du mpu mpwíin wœng. ¹⁶ Pyêr nye nyə a lág tón, kúná-kúnə ná mpumbé. Mpwíin Ajəláci á ofada nyə á du mpu éne mú zə tón, zə lésna nə mudá nyə á du baagula mpumbé yé ná ndéé nyíngal Pyêr cwû. ¹⁷ Mudá nyə á du baagula mpumbé yé mú ci nə Pyêr ná: «Ŋgaá wo ji námá mpwíin mə múúd éne.» Pyêr ná: «Kú bə mē! Mə cugé mpwíin yé.» ¹⁸ Osól ɔ masáal bânñ ifulish bwá á bə bwá má jida kuda máág, ka ngə gwáala, nəc yŋ. Pyêr nyə á ka námá ngə gwáala kuda cínŋg bwádí.

Ajəláci á ofada mə shílá Yésus mishíli

(Mat 26.59-66; Mak 14.55-64; Luk 22.66-71)

¹⁹ Ajəláci á ofada mú ngə shílá Yésus mishíli mí dúgyá nə *ompwíin bé nə minjígulá nyə á du jíguli myá. ²⁰ Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Mə á du lás nə buud bɛsh nə kpwoɔ-kpwoɔ, mə á du yə buud minjígulá ja jêsh *mámpáanzə mə minjígulád nə *Lun mə Zembí dí, kúl *Oyúden bɛsh bwá á du sœngya yí, mə a shígé du lás máshwoó mæshwoó. ²¹ Nəc jí wó zə ngə jí mə mishíli yí? Shílág búúd bwá á du gwág mə wá sá mə á du lás yí, bwá mpú sá má á du ci yí.» ²² Ja gúl fulish mə gwág Yésus mə bɛsa ntáni yí, a mə tí Yésus bóónz, a bâm nə nyə ná: «Wo bɛsa nə Ajəláci á ofada ntáni?» ²³ Yésus mú bɛsa ná: «Ŋkí mə áma jag lás í, lwóg sá mə áma jag ci yí. Ká, ŋkí mə áma mpu lás í, nəc jí wó yíd mə yí?» ²⁴ Hána mú ci ná bwá kág nə Yésus wá Kayíf, bwá mú kə nə nyə, a njúl mænkadad.

Pyêr mə kwo kálya Yésus

(Mat 26.71-75; Mak 14.69-72; Luk 22.58-62)

²⁵ Na nyə á bə, Shímun Pyêr ngə gwáala kuda. Bwá mú ci nə nyə ná: «Ŋgaá wo ji námá *mpwíin yé?» Pyêr mú kálya nyə, nyə ná: «Kú bə mē! Mə cugé mpwíin yé.» ²⁶ Ngwól sól masáal mə Ajəláci á ofada, a njúl nə byél nə muud Pyêr nyə áma sámblwá yé, mú máala nyə ná: «Ŋgaá mə shí dúg bíná nŋ fambá?» ²⁷ Pyêr mú námá nyíngə kálya nyə, ngwúm kúwó í wá kwáág ntág.

Bwá ká nə Yésus wá Pilát

(Mat 27.1-2, 11-14; Mak 15.1-5; Luk 23.1-5)

²⁸ Ná ndéé, bwá mú wú nə Yésus wá Kayíf, kə nə nyə lun mə ngwáməna. Í á bə mán í mə ngə ləm. Nji, bwá áshígé nyí lun, ná bwá á bá lweegushi ícug ná ndéé bwá kú ná nə zhíí bwá dɔ *Páska. ²⁹ Pilát mú wú lun kə kwey bwo tón,

nyə nə bwo ná: «Bí ngə ci ná muud éga nyə ámə sá ji?» ³⁰ Bwə mú bəsa nə nyə ná: «Sá ámə zə yə wo nyə ntəni ntó a kú sá sá?» ³¹ Pilát mú ci nə bwo ná: «Ŋwagá nyə, biméfwó bi kág sám̃b nyə lósú váál mácɛɛ mán má ngə ci yí.» *Oyúden ná: «Mácɛɛ mäsú má ángɛ nə yə sá ŋkul ná sá gwúg muud.» ³² Ciyá ni í mú bwəma nə lwólə Yésus nyə á bwey lwágulə váál shwiy á jálá nə bá yə yí.

³³ Pilát mú nyingə nyii lunj. A mú jów Yésus, jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwú Oyúden?» ³⁴ Yésus mú bəsa ná: «Ye wo ngə ci ntəni nə lúú wò, ye bósł búúd bwə ámə jaaw wo ntó shú dām?» ³⁵ Pilát mú bəsa nə nyə ná: «Ye mə jí mwā Yúden? Ləom wò nə milúlúú myā ofada mí ámə zə nə wo zə yə mə; wo ámə sá ná bwo jí?» ³⁶ Yésus mú bəsa ná: «Ŋwúga byām í cúgɛ yā shí ga; í mbām bə ntó, ki buud bām bwə má zə lúmbálí, zə kaambulə nə Oyúden ná bwə nda bii ma. Ká, ijwúga byām í cúgɛ yā wa.» ³⁷ Pilát mú ci nə nyə ná: «Ntó jí ná wo jí Njwú-buud í?» Yésus ná: «Wo mə ci, mə jí Njwú-buud. Ŋkí mə á zə byél shí gaád í, í á bə shú ŋkúmba sá: ná mə zág lwágulə búúd sá bwə jów ná obúbálé yí. Buud bəsh búsú búúd wā obúbálé wá bwə dū gwágulə sá má cí yí.» ³⁸ Pilát mú jí ná: «Jí jí ná obúbálé yí?»

Bwə sám̃b ná Yésus yág

(Mat 27.15-31; Mak 15.6-20; Luk 23.13-25)

Nji nyə á ci ntəni yí, a mú nyingə wú lunj cúwo tóón, kə ci nə Oyúden ná: «Məc mə adágé ná múúd éga má sá gúl sá mábɛɛ bí má jí nyə shwiy nə ndí yí. ³⁹ Nji, í dū bwey bə ná mə dúg bí bí mbwug ngwúd fwála lu Páska; ná ndéé, ye bi má jii ná mə bídúg bí Njwú *Oyúden?» ⁴⁰ Bəsh bwə mú nyingə kím ná: «Mból! Kú bə nyə! Yidagú bíd sá Barábas!» Barábas éne nyé njúl zhiləŋgaaná.

19

¹ Ná ndéé, Pilát mú kə, kə sá ná bwə fyámáság Yésus milwónj. ² Ozimbi bwə mú nja isá yā mágwaagulə, bwə lwó *túm gúmə ná ndéé jil Yésus lúúd; bwə mú námá bwééd nyə káándá ící atítí. ³ Bwə mú dū shísh nyádí dū zə ci ná: «Yé Njwú Oyúden, sá ngə báág nə wo»; bwə mú ngə nyífé nyə məmpóónz. ⁴ Pilát mú nyingə wú lunj, cúwo tóón kə ci nə Oyúden ná: «Mə zə sá ná bwə zág yə bí nyə; nji mpugá ná mə adágé ŋkúmba sá á má sá yí.» ⁵ Bwə mú zə nə Yésus tóón a njúl nə túm gúmə á mágwaagulə nə káándá ící atítí. Pilát nə bwo ná: «Dúgá, muud wə éga.» ⁶ Dúgúlə milúlúú myā ofada bənōŋ ifulish bwə á dúg Yésus yí, bwə á zə jí kímúle ná: «Bwambuləg nyə kwolós dí, bwambuləg nyə kwolós dí.» Pilát mú ci nə bwo ná: «Ŋwagá nyə, biméfwó bi bwámbuləg nyə kwolós dí, məc mə adágé ŋkúmba sá á má sá yí.»

⁷ Oyúden bwə mú fəel ná: «Sá búsə nə dúl cɛɛ, dwó wó í ngə ci ná á jəlá nə yə, nəcə a ngə jaaw nyúúl ná a jí Mwān mə Zəmbi.» ⁸ Ja Pilát nyə a gwág ntó yí, nyə á bul nyingə gwág íkukwendé. ⁹ A mú nyingə kə lunj kə ci nə Yésus ná: «Wo á zhu ngow?» Yésus kú bəsa. ¹⁰ Pilát ntāg nə nyə ná: «Wó yida ban nə wo ayáláné mə? Wo ampúyé nə mə ji nə ŋkul mə bíd wo, mə jí námá nə ŋkul mə sá ná bwə bwámbuləg wo kwolós dí?» ¹¹ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Í mbām bə Zəmbi kú yə wo ŋkul nyəŋgá, wo kú sá mə sá. Gwə wó jí ná, muud nyə ámə zə nə mə wódí yé má jág bul byaagulə.» ¹² Tééd fwála ni dí, Pilát nyə á ngə sɔ zhíí ná a bíd

Yésus, Oyúden bwá mú ngə kâm ná: «Wó ká bíd nyə, sə mpu ná wo cugé shwá mə *Káázel. Nəcə muud yēsh mə ŋwá ícɪ nə buɗ yé mə lwágulə ná a ji zhízhín mə Káázel.»

¹³ Nji Pilát nyə gwág ntáni yí, nyə a cúwo nə Yésus tóón, a mú kə ji jiya nyə á du cɪgəl mɪlós yí, kúl bwá á du jów nə Mbaad á məkwóógú məkwóógú yí, heburá dí nə Gabáta. ¹⁴ Na í á bə í njúl jwów bwá du kwəməsa *Paska yí, jwów í mú ngeɛ tólóg dí. Pilát mú ci nə Oyúden ná: «Dugá Njwú-buud wán.» ¹⁵ Bwá mú ngə kâm ná: «Nji shwiy, nji shwiy. Bwambuləg nyə kwolósɔd.» Pilát ná: «Mə bwámbuləg Njwú-buud wán kwolós dí?» Milúlúú myá ofada mí mú bɛsa ná: «Sə búsa nə Njwú-buud nji Káázel.» ¹⁶ A mú ka yə bwo Yésus ná bwá kág bwambulə nyə kwolós dí.

Bwá bwambulə Yésus kwolós dí

(Mat 27.32-44; Mak 15.21-32; Luk 23.26-43)

Bwá mú ka bii Yésus, kyey nə nyə. ¹⁷ Nyəméfwo mú ngə ŋkəny kwolós jé, ngə wú ngwála, ngə kə kúl bwá jów ná «Kúl á bwundú lúu» yí, heburá dí nə «Golgota.»

¹⁸ Bwá mú kə bwambulə nyə kwolós dí wu, bənŋ bósɪ búúd obá, nyíga jé kwolós dí ká, nyíga jé dí ká, Yésus jéd tútám. ¹⁹ Pilát nyə á ka cɪlə búbóómbúd bwá kə bwambulə Yésus dí lúú kwolós dí ná: «Yésus á Nazarét, Njwú *Oyúden.»

²⁰ Ncúlyá Oyúden bwá á lə búbóómbú ɔɔŋg, nəcé kúl bwá á bwambulə Yésus kwolós dí yí í á bə kúná-kúnə nə ngwála, cilyá í á bə ntəg heburá dí, nə laté dí, nə gurək dí. ²¹ Milúlúú myá ofada ɔ Oyúden mí mú ci nə Pilát ná: «Kú bɛɛg cɪlə ná: «Njwú Oyúden». Yidagá cɪlə ná: «Muud éga nyə á ci ná a ji Njwú Oyúden».

²² Pilát mú ci nə bwo ná: «Sá mə mə cɪlə yí, gwá wá mə mə cɪlə yí.»

²³ Ja ózimbi bwá á shín bwambulə Yésus kwolós dí yí, bwá á ka ŋwa mikáándə myé bwá kaa w mánkwə mənə, muud nyé ŋkwə, muud nyé. Í mú ka lúg wáma jé á cwú. Jāŋ í á bə síyá ncindí, wú gwów wós shí kú nə leedyá. ²⁴ Ozimbi bwá mú ka ci bwámé nə bwámé ná: «Shé kúgá nyaa, shé yídagá jwə bya, dúg múúd nyə é ŋwa yé». Í mú síy nda gúl kúkúl mícilyá mí Kálad Zembí í ngə ci ná, ná: «Bwá á kawula mikáándə myám nji, bwá á jwə bya shú mbwéédí wám». Ntáni wə ózimbi bwá á sá yé.

²⁵ Í á bə, nyəɔŋgú yé bá mínyəŋə bwá tál nyə kúná-kúnə nə kwolós, nə Mariya mudá mə Klópas, nə Mariya á Magudála. ²⁶ Yésus mú dúg nyóóŋgú, *mpwíín Yésus nyə á du cɛɛl yé tál nyə kúná-kúnə. A mú ci nə nyəɔŋgú ná: «Dugí Muda, mwán woó wá éga.» ²⁷ A mú námə ci nə mpwíín ná: «Dugí nyəɔŋgú woó.» Tééd wəla níí dí, mpwíín wəɔŋg mú ŋwa nyóóŋgú mə Yésus, kə jil nyádi.

Shwiy mə Yésus

(Mat 27.45-56; Mak 15.33-41; Luk 23.44-49)

²⁸ Ja í mə shín bə ntáni yí, Yésus ngə mpu ná isá byēsh í mə shín cishwə, nyə á ka ci ná: «Mə ngə gwág shwáásulə mínə; ciyá ɔɔŋg í mú sá ná sá í á bə cilyá Kálad Zembí dí yí í bwámag váál í jəla yí. ²⁹ Nyúl mpíí í á bə í tál nə məlwəg mə ábɪbyenzhú; bwá mú ŋwa eponzh, juwo cɪnəŋg məlwəg mə ábɪbyenzhú dí, ka fɛɛn mbúmbwá *ízop dí. Bwá mú ka kənd gwo kə dásulə nyə. ³⁰ Nji Yésus nyə á ywó məlwəg mə ábɪbyenzhú mánɪ yí, nyə ná: «Súsúsá jēsh í mə bə.» A mú jweeg lúu, a mú nyíng kənd *jím jé wá Zembí.

Məcíí nə majúwó

³¹ Na nyə á bə, í njúl jwów bwə dú kwəməsa Sábaad yí. *Oyúden bwə áshígé ka cɛl ná mimbimbə mí jíg íkwolós dí kə wós jwów lú Sábaad. Í á ngə ntág bə ná nyəŋ Sábaad nyə é cə bósílgá bəsh*. Ná ndéé, bwə á ka kə jì Pilát ná a yág bwo ŋkul ná bwə búgág buud óni makuú, ka yíl bwo íkwolós dí. ³² Ozimbi bwə mú ka, kə búgə áshúshwóógú makuú, búgə námá ábɛɛ. ³³ Ja bwə á kə wós wá Yésus yí, bwə mú kwey ná a má bwey yə, bwə nda ntág búgə nyə makuú. ³⁴ Ngwól zimbi mú yida ŋwa kwəɔ, juwo nyə ntág lú mwə dí, məjúwó nə məcií má ó júg ntág. ³⁵ Muud ngə bwiing isá íni yé nyə a dúg byo nə mísh mé. Bwiingúlə á ngə bwiing yí wúsə nda óbábálé bwə ngə magulə ná; a mpú ná a ngə bwiing sá jisə búbálé yí. A ngə bwiing gwo shú ná bɪ búgúlág námá. ³⁶ Í á sɪy ntáni ná sá jí cilyá Kálaad Zembí dí yí í bwəmag, ná: «Təə yasá jé ngwúd nə ngwúd í áshígé bwele búg.» ³⁷ Í nyingə námá bə cilyá Kálaad Zembí dí ná: «Bwə bá dúg múúd bwə á cúwal nyúúl yé.»

Bwə kə dúl Yésus

(Mat 27.57-61; Mak 15.42-47; Luk 23.50-56)

³⁸ Ngwól múúd nyə á dɛ bə Arimaté ná Yóseb, nyə á dɛ bə *mpwíin mə Yésus shwoód a dúgə fúnda *Oyúden. Ja ózimbi bwə á shín kə búgə buud ɔ íkwolós makuú bwə juwo Yésus kwəɔ ntág lú mwə dí yí, Yóseb nyə á ka wá Pilát ná Pilát yág nyə wáda ná a kág yíl mbimbə mə Yésus kwolós dí. Pilát mú magulə. Yóseb mú kə ŋwa mbimbə mə Yésus. ³⁹ Nikodém muud nyə á fwo kə wá Yésus gúl bulúl dí yé mú námá zə, a mbíd bíl íkáá í labínda bwə á dɛ jəw ná aloés† yí fulá nə mîr‡. Fulá wəɔŋg wəsh í á jee bə okílo məwúm málól. ⁴⁰ Yóseb bá Nikodém bwə á ka ŋwa mbimbə mə Yésus, bwə fulə wo nə obándashi, wá ólabínda, váál Oyúden bwə dú sá ja bwə dúl mbimbə yí. ⁴¹ Gúl fambá í á dɛ bə nŋn kál Yésus nyə á kə kwolós dí yí, nyúl shwón njúl cínəngú gúgwáan, bwə kú fwo bwele dúl múúd cwú. ⁴² Nda jwów dəɔŋg í á bə jwów bwə dú kwəməsa Sábaad yí ná, bwə á shwal wá mbimbə mə Yésus shwon nyəɔŋgúd nəcé í á bə kúnə-kúna.

20

Ompwíin bwə kə dúg shwon

(Mat 28.1-10; Mak 16.1-8; Luk 24.1-12)

¹ Jwów shwénde mə dú tééd yí, ná námá yídúgú yídúgú, Mariya á Magadála nyə á kə shwon dí. A mú kə kwey kwóógú kú ná nyingə bə kál í á ngə juwal shwon yí. ² A mú kə ná kál wá Shímun Pyêr bá nyəɔŋg *mpwíin Yésus nyə á dɛ cɛl yé. A mú kə jaaw ná: «Bwə má yíl Cwáməba shwónɔd, sə ámpúyé kál bwə má kand nyə yí.» ³ Pyêr mú cúwo tóŋn, ngwól mpwíin cúwo námá, bwə mú kə kál bwə á dúl Yésus yí. ⁴ Bəsh obá bwə á ngə kə nə mikúlá, nji, ngwól nyə á ngə bul ju cə Pyêr, a mú kə tééd kumə shwon dí. ⁵ A mú bəɔlə, a mú dúg nji obándashi bwə á dúl Yésus nə ndí wá bwə mbwúgú. Nji nyə á shígé nyí shwon dí cwú. ⁶ Shímun Pyêr nyə á ngə bɛ nyə, a mú zə wós jé ja, a nyí shwónɔd. A mú dú dúg obándashi bwə á bə bwə mbwúgú cínəng wá. ⁷ A mú námá dɛ dúg kál káándə bwə á wóɔlə mbimbə lúu nə ndí yí, jəŋ í á shígé bə kál obándashi bwə á bə yí, í

19:31 Mbá 21.22-23 * **19:31** Nyə é cə bósílgá bəsh nəcé a bwəmalə nə Páska. **19:34** 1Yn 5.6

19:35 15.27; 21.24 **19:36** Sóm 34.20-21; MmN 12.46 **19:37** Zak 12.10; Mbú 1.7 **19:38** 9.22

19:39 3.1-2 † **19:39** aloés: Í á bə labínda bwə á dɛ gwáágulə mimbimbə yé. ‡ **19:39** mîr: Nyə á bə mósí məkál mə líf bwə á dɛ sá bósí ólabínda nə míl mínyudú nə ndí yí. Wo é kwey féél-féél yé ŋkəw á oféél-féél í íciyá dí. **19:40** 12.7 **20:2** 13.23 **20:6** 11.44

á bə yé fálá, í mbwúg jé kóómb. ⁸ Na, ngwól mpwíín, nyɔɔng nyá á tééd wóós yé, mú ka zə nyí shwónɔd, a mú dúg, a mú *magulá. ⁹ Í á bə nəcə bwá áshígé fwo mpu wámbulə sá í á bə mícilyád yí, ná Yésus má jəlá nə bá gwúm. ¹⁰ Ja ómpwíín bwá á shín dúg ntáni yí, bwá á ka nyingə kə bwádí.

Mariya á Magadala mə dúg Yésus

(Mak 16.9-11)

¹¹ Mariya nyə á lág tóón, shwon dí kúná-kúnə á ngə jii. Nyə á ka námə kə bɔɔlə shwon á ngə jii. ¹² A mú dúg wəngəles obá nə mikáándə mí áfufumə bwə njúl kál mbimbə mə Yésus í á bə í mbwúg yí, nyíga ngée kóómb lúú, nyíga ngée kóómb məkuú. ¹³ Wəngəles bwə mú jì nyə ná: «Amuda, jí wó ngə jii yí?» Nyə nə bwo ná: «Bwə má yíl Cwamba waamə wa, mə ampúyé kál bwə má kənd nyə yí.» ¹⁴ A ngə ná lās ntáni, a mú yid, a dúg ntəg Yésus təl, nji a kú mpu ná jisə nyə. ¹⁵ Yésus mú ci nə nyə ná: «Amuda, jí wó ngə jii yí? Wo ngə sɔ zə?» Mariya mú tədaga nə muud mə də sɛy cínəngú fambá wə ngə jì nyə ntáni éne. A mú ci nə nyə ná: «Cwamba, nkí wo wə wo ámə yíl nyə, jaawug mə kál wo ámə kə kənd nyə yí, mə kə nja wa nyə.» ¹⁶ Yésus mú jəw nyə nə jínə dé ná: «Mariya.» A mú yid wə Yésus ci nə nyə heburə dí ná: «Rabúni», ntó má kə ná «Yíguli.» ¹⁷ Yésus mú ci nə nyə ná: «Kú kúnə nə mə, nəcə mə afwóyé bád kə wə Sóóngú waamə. Yidagú kə jaaw ómínyəŋə bām nə mə zə bád kə wə Sóóngú waamə jisə námə Sóóngú wán yé, wə Zembí waamə jisə námə Zembí wán yé.» ¹⁸ Mariya á Magadala mūsə kə jaaw *ómpwíín ná: «Mə ámə dúg Cwamba», a mú ntəg jaaw bwo nda Cwamba nyə ámə ci ná.

Ompwíín bwə dúg Yésus

(Mat 28.16-20; Mak 16.14-18; Luk 24.36-49)

¹⁹ Námə mpwó-kugú á jwəw ngwúd nə ngwúd ni, jwəw shwénde mə də tééd yí, *ompwíín bwə á bə njəw. Bwə á ngə jì nə mimpumbé minjuwulá, ngəlá fúnda *Oyúden. Seegya ná, Yésus má cúwo, zə təw bwo tútám, a mú ci nə bwo ná: «Səlugá milám shí.» ²⁰ Ja á má ci ntáni yí, a mú lwágulə bwo məbwə nə ntúg lú mwə. Ompwíín bwə mú bul gwág məshusug nə dúgúlə Cwamba. ²¹ Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Səlugá milám shí. Námə nda Dá nyə á nti mə ná, mə ka námə kənd bí.» ²² Ja á má shín ci ntáni yí, a mú yámb bwo ngúl, nyə ná: «Ləgúgá Nkɛŋkɛ Shíshim; ²³ buud bí má bá də juu nə *misám wá, bwə bá də lág íjuugá; bəɔng bí ábúle də juu wá, bwə ábúle də lág íjuugá.»

Yésus bá Tómas

²⁴ Na, Tómas, ngwól múúd á buud wúm nə óbá, nyɔɔng bwə á də námə nyingə jəw nə Wáás yé, nyə á shígé bə ja Yésus nyə á zə wóós *ómpwíín bə dí ni. ²⁵ Bóól ómpwíín bwə á ka jaaw nyə ná: «Sə báá sə ámə dúg Cwamba». Nyə mú ci nə bwo ná: «Má jii nə mə dúgug məluun mə məsún nyádi məbwád, mə wá nyiná cínəngú, mə juwo məbwə kál bwə á juwo nyə kwəɔ ntúg lú mwə dí yí. Té mə afwóyé dúg íyuug byəɔng yí, mə cugé nə nkul *magulá.» ²⁶ Í á ka bə, ja shwénde ncindí nyə á bwəma yí, ompwíín ó Yésus bwə á nyingə bə sɛɛngyá njəw, bənəŋ Tómas jən ja. Seegya ná, Yésus má zə, zə təw bwo na tútám, mimpumbé mí njúl minjuwulá, a mú ci nə bwo ná: «Səlugá milám shí.» ²⁷ Nyə ntəg nə Tómas ná: «Ntiɔ nyinə mbwə gwó wa, dugí məbwə mām; ntiɔ mbwə zə wá wa mádí ntúg lú mwə dí,

20:9 Sòm 16.10-11; Luk 24.26-27; Mis 2.25-31; 1Kr 15.4 **20:13** 20.2 **20:14** 21.4; Luk 24.16

20:17 ómínyəŋə bām: Rom 8.29; Heb 2.11-12 **20:19** 9.22; 14.27; 20.1 **20:20** 19.34; 20.25, 27

20:21 17.18 **20:22** 14.16 **20:23** Mat 18.18 **20:24** Tómas: 11.16; 14.5; 20.27; 21.2 **20:26**

yɔwɔg ngálá sá mæshwán, magulág.» ²⁸ Tómas mú bɛsa ná nyə ná: «Cwám̃ba waamá ná Zembí waam.» ²⁹ Yésus mú ci ná nyə ná: «Wo má ka magulá nácé wo dágulá m̃! Buud bwá ngá magulá bwá kú fwo dág mā wá, báá bwá má jela.»

³⁰ Yésus nyə a sá námá mósól zhwoḡ mæshimbá ompwíín b́ bwá ngá dág; m̃nḡ má cúgɛ cilyá wa kálaad égaád. ³¹ M̃ɔḡḡ m̃ásá cilyá wa má m̃ásə shú ná b́ mágulag ná Yésus jisə *Kríst, *Mwán má Zembí, b́ má ká magulá ntó b́ *bə ná cug jiná déd.

21

Ompwíín zangbá bwá dág Yésus

¹ Ná ndéé, fwála í á zə c̃; Yésus mú námá nyingə zə lwóya *ompwíín b́ nyúul ncindye m̃nḡ Tiberyad. Í á bə ntága: ² ná Shím̃un Pyēr, ná Tómas bwá á d̃u námá nyingə j̃w ná Wáás yé, ná Natanaél muud á Kana faan lú Galilé, ná bwán ó Zhébedé, ná bósól ompwíín b́ óbá bwá á bə bwá njúl. ³ Shím̃un Pyēr mú zə ci ná bósól ná: «Mə zə kə shwey óshū». Bwá ntág ná né ná: «Shé má zə kə.» Bwá mú kə, kə kəwa byósólúd. Nj̃, bwá áshígé b̃i t̃ɔ shú búlú ñiíd. ⁴ Ná ndéé, ja mán í má zə ngə l̃m yí, Yésus mú zə, zə t̃w c̃indú, ompwíín nda mpu ná jisə nyə. ⁵ A mú ci ná bwo ná: «Náaá, bwán e, b́ á b̃eyé ná búbaalé óshū ná?» Bwá ná: «Mb̃.» ⁶ Nyə ná bwo ná: «Wusəgá wód d̃n kósmb byósól á mbwá m̃ancw̃m, b́ é b̃i óshū.» Bwá mú wusa, wód í mú b̃i óshū b̃imbí á ná bwá kú ná ná ñk̃ul júgə. ⁷ Mpwíín Yésus nyə á d̃u c̃eɛl yé mú ci ná Pyēr ná: «Cwám̃ba wá éne!» Nj̃ Shím̃un Pyēr nyə a gwág ná jisə Cwám̃ba yí, nda nyə á bə shushwáás ná, a m̃ə bwaád mikáándá, má k̃ul nyúul májúwó. ⁸ Bósól bwá mú ngə zə ná byósól bwá ngá julá oshū lwándála wódád ná cwós. Bwá áshígé bul bə shwóg-shwóg ná bw̃nḡ, í á jee bə nj̃ omáda t̃əd*. ⁹ Ja bwá má wósós c̃indú yí, bwá mú kwey kuda máág, oshū bwá mbád c̃inḡḡ, ná ibuléd. ¹⁰ Yésus mú ci ná bwo ná: «Zəgá ná bósól óshū b́ má b̃i óni.» ¹¹ Shím̃un Pyēr mú nyingə kəwa byósólúd, a mú ka julá wód lwándálá ná m̃əma óshū t̃əd ná m̃əw̃m m̃át̃ɔn ná ólól. Oshū bwá á t̃eem bə nt̃ani, wód í áshígé nyey. ¹² Yésus mú ci ná bwo ná: «Zəgá d̃ə.» T̃ɔ muud nyə áshígé j̃i nyə ná: «Wo wá zə?» B̃əsh bwá á ngə bwey mpu ná jisə Cwám̃ba. ¹³ Ná ndéé, Yésus mú shísh, a ñwa íbuléd yə bwo, a ñwa námá óshū yə bwo. ¹⁴ Na nyə á bə ja aléel Yésus lwóyálá nyúul ompwíín b́ d̃i ja nyə á sh̃n gw̃m yí.

Yésus bá Pyēr

¹⁵ Ja bwá má sh̃n d̃ə yí, Yésus mú j̃i Shím̃un Pyēr ná: «Shím̃un mwā m̃ə Yuánes, ye wó c̃eɛl m̃ə c̃ó b̃imbí búga bwá c̃éɛl m̃ə yí?» Shím̃un ná: «Haaw, Cwám̃ba. Wo mpú ná má c̃eɛl wo.» Yésus ntág ná nyə ná: «Wíílúg m̃ə bwán ó ncwəmbe b̃am.» ¹⁶ Yésus mú nyingə j̃i nyə ja áb̃é ná: «Shím̃un mwā m̃ə Yuánes, ye wó c̃eɛl m̃ə?» Nyə ná: «Haaw, Cwám̃ba. Wo mpú ná má c̃eɛl wo.» Yésus ná né ná: «Bág m̃ə mbaagulá incwəmbe.» ¹⁷ Yésus mú nyingə j̃i nyə ja aléel ná: «Shím̃un mwā m̃ə Yuánes, ye wó c̃eɛl m̃ə?» Pyēr mú bə ná m̃əc̃ey m̃ə l̃m ná Yésus j̃ilá nyə ja aléel ná: «Ye wó c̃eɛl m̃ə?» A mú ntág b̃əsa ná: «Cwám̃ba, wo mpú ísá byēsh, wo mpú ntág ná má c̃eɛl wo.» Yésus mú ci ná nyə ná: «Wíílúg m̃ə incwəmbe byām. ¹⁸ Búbálé, má jaaw wo ná, ja wó á d̃u bə ncwámá yí, woméfwó wo á d̃u c̃ɛɛl kandá, wo kə

kúl wó céel kə yí. Ja wó bá bə cwúcwúúl yí, wo bá dū téég móbwá, buud oshús dū cɛɛlə wo kandá, kə nə wo kúl wó shígé cɛɛl kə yí.» ¹⁹ Na nyə á bə ná, Yésus nyə á ngə lwágulə mbií shwiy Pyêr mə bá yə yí, shwiy í bá yə Zembî gúmá yí. Ja nyə á shîn ka jaaw nyə ntó yí, nyə á ka ci nə nyə ná: «Bɛg mə.»

²⁰ Pyêr nyə á ka yid, a mú dág *mpwíín Yésus nyə á dū cɛɛl yé ngá zə nyádí mpás, mpwíín nyə á jáguwo Yésus bud dí ja bwá á ngə də yí, jì nyə ná: «Cwámba, zə nyə é kusha nə wo?» ²¹ Ja Pyêr má dág mpwíín éne yí, a má jì Yésus ná: «Nyíga nyə mə bá shúgula ntúdel?» ²² Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Mə ká ci ná a bág cugə kə wós ja mə bá nyiŋgə zə yí, jì í dág wo cínəŋg yí? Wɛɛ bɛg mə.» ²³ Tééd fwála ni dí, lāŋ mú kyey óbúgula bēsh dí ná mpwíín wəŋgú nyə abúle yə. Í njúl ná Yésus nyə a shígé ci nə Pyêr ná mpwíín wəŋgú nyə abúle yə, nyə yida ci ná: «Mə ká ci ná a bág cugə kə wós ja mə bá nyiŋgə zə yí, jì í dág wo cínəŋg yí?»

²⁴ Mpwíín wəŋg wə ngá bwiing isá íga, nyə wə nyə á cilə byo; sá mə mpú ntág ná bwiingulə yé wúsə nda óbúbálé bwá ngá magulə ná. ²⁵ Bíl ncúlyá isá Yésus nyə a sá yí bísə. Byêsh í á mbâm ngə kə mícilyá dí, shí ga bə bíbíyá shú ókálaad ɔ mícilyá myəŋg.

Misóólúgú mí búúd ɔ lwámá Isâ í dúgyá nà kálaad Misóólúgú yí

Misóólúgú mí búúd ɔ lwámá, jisə cilyá ábeé mə Lúkas Kálaad Zembî dî. A ngə jaaw váál búúd ɔ lwámá ɔ Yésus bwá á bwiing Jɔjɔ Kéel yí.

Mátéédúlé mə kálaad mə lwágulə sə ná Yésus nyə á bwənde fug shú Dɔ dé, nyə á ka jaaw bwo fug nyɔɔngú ná sán sán (1.8): «bi mə bá lág nkúl í bá zhu wá Nkénkê Shíshim, zə bídí, bi músə bá bwiing lán wâm, tééd Yurúsəlem, kala Yudéa, kə kumə Samariya, kə wós íjuma í shí byêsh dî.»

Kálaad Misóólúgú ji ka bə nə məma mánkəw məbá:

(1) Ja Yésus mə shín kə gwów yí, a mə nti búúd bé Nkénkê Shíshim nyúúlúd jwów lú Pantekôt. *Dɔ mə Zembî í mú tééd Oyúden dî (1.1–12.25), í mú ka ngə bwaag.

(2) Jɔjɔ Kéel nyə á kə námá ná ndéé kə kumə Róma, shug lú ləməud (13.1–28.31). Tééd lúu 13, Pwól wá ngə bul nyín: í bul bə múnjənd milól nyə a sá myá.

Kyeyalə Jɔjɔ Lán í á ngə kyey ntáni kú bish məkwowula ni í cúgé nji sáal búúd ɔ lwámá bənón oshwá bány; í bul bə ná Nkénkê Shíshim wá nyə á ngə sá ná Dɔ mə Zembî í ngóg nə bwaag.

Zembî nyə á kaag buud Nkénkê Shíshim

¹ Tyofil, mə a tééd cilə kálaad ashúshwóógú ná mə bwiing sá jêsh Yésus nyə a sá yí, nə jəong jêsh nyə á jíguli yí tééd matéédúlé ² kə wós jwów nyə á bən kə gwów yí. Jwów dəongú, nə nkul á Nkénkê Shíshim, nyə á fwo shín lwágulə *buud ɔ lwámá bé nyə á féesh wá sá bwá jálá nə bá sá yí. ³ Búúd ɔ lwámá bé bəong dí wá nyə á lwóya nyúl mpúsə micún nə shwiy dé yí. Nyə a lwágulə bwo iyuug mimbii mimbii ná a jisə kuwó, bwá ngə dúg nyə tən mwów məwúm mánə, a ngə bwiing bwo isâ í dúgyá nə Faan mə Zembî yí.

⁴ Í á ka zə bə, dani jwówúd í, bənón bwá ngə də, a mú báásulə bwo ná: «Bí kú bá tí mákuú Yurúsəlem, bí ɔ bá fwo bwánd sá Dā nyə á kaag yí, sá bí á gwág nə mə yí.» ⁵ Nyə nə bwo ná: «Yuánes nye nyə á duu buud nə məjúwó, bí bān bi mə zə bá duwan nə Nkénkê Shíshim námá mwów mágáád.» ⁶ Bēsh bwá mú ka jì nyə cān ngwúd ná: «Cwamba e, ye ja gaád wá wó zə kwo tál íjwūga yā *Izarəyēl yí?» ⁷ A mú ci nə bwo ná: «Bí dí bí ná bi mpúg máfwála nə ija Dā nyəmfwó nyə á tál yí. ⁸ Nji, bi mə bá lág nkúl í bá zhu wá Nkénkê Shíshim, zə bídí, bi músə bá bwiing lán wâm, tééd Yurúsəlem, kala Yudéa, kə kumə Samariya, kə wós íjuma í shí byêsh dî.»

Yésus mə kə gwów (Luk 24.50–53)

⁹ Ja nyə á shín lás nə bwo ntáni yí, bwá ngə dúg nyə, a mú nkān kə gwów, nkúdú mú shweel nyə, mísh mán mə kú ná dúg nyə. ¹⁰ Bwá ngə ná dúg ngée jon dí wú nyə á kə wá, seegya nə buud obá bwá mə wós bwo na koogú, bwá njúl nə mimbwéédí mí áfufumá. ¹¹ Buud óni bwá mú ci nə bwo ná: «Yé búúd ɔ

1:1 Luk 1.1–4 **1:2** 10.41; 13.31; 28.23; Luk 24.36–42, 46–51; 1Tm 3.16 **1:4** Luk 3.16; 24.49; Yuá 14.16 **1:6** Luk 24.21 **1:7** Mak 13.32 **1:8** Luk 24.47–48 bi músə bá bwiing lán wâm: 1.21–22; 2.32; 3.15; 5.32; 10.39; Yuá 15.27 **1:9** Luk 24.51; Yuá 6.62; 1Pr 3.22 **1:10** Luk 24.4 **1:11** Luk 21.27; Mbú 1.7

Galilê, jí bí má ká bwên na ða dág jon dí yí? Yésus má bún kə jon dí béégýa na bí éne, nyə é bá námá kwo zə mbiiŋŋwúd bí áma dág a ngə kə jon dí ni.»

¹² Ntó, bwə mú tí njəond wúlə mbúbmbún á wəolivyê, kələ Yurúsəlem, cínəngú jisə cé zhí múúd mə kyéy jwôw lú sábaad yí*. ¹³ Ja bwə má wósos Yurúsəlem yí, bwə mú bád fúm á njôw dí gwôw, kúl bwə á ða seengya yí, nə Pyêr, nə Yuánes, nə Zhâk bá Andrê, nə Fílíp bá Tómas, nə Batəlamí bá Matiyô, nə Zhâk á mwân mə Alfê, nə Shímun nyə á bə gwoong á məcey mə ləom dí yé, nə Yúda mwân mə Zhâk. ¹⁴ Bêsh bwə á ða sá zény məjəgala lāmŋwúd, bənŋŋ bósł búdá, nə Mariya nyəongú mə Yésus, nə omínyəŋŋ ó Yésus.

Bwə fēesh jilá mə Yúdas

¹⁵ Dúl jwôwúd ntúni, obúgula bwə má seengya je bə tâŋ buud təd nə məwúm mábá, Pyêr nyə á tów shí, a mú ci nə bwo ná: ¹⁶ «Bwááŋg ó, Nkêŋkê Shishim nyə a lás mpu má *Dávid dí, sá jəong jisə cilyá shú má Yúdas. Nyə wə nyə á ngə kə nə buud bwə á kə bii Yésus wá. Í á jii ná sá jisə mícilyá mí Kálad Zembí dí yí í bwəmag. ¹⁷ Yúdas nyə á bə námá gwoong jisúd, Zembí nyə a yə námá nyə ŋkəw sáal gaád. ¹⁸ Nji, *mwaanê bwə á jəna nə nyə ná a sáag olŋŋŋŋŋ nyə á sá wá, nyə á kusə shí nə mwaaŋê wəong. Nyə á ka kə kadəwa shí cínəng mbúbmbudí, a mú kəod tām kug, isóg nə incuwa ciim shí nə shí†. ¹⁹ Buud ɔ Yurúsəlem bêsh bwə á shí mpu sá jəong, nə ndeé bwə á gwiid shí nyəong nə Akéludama, ntó má kə ná «Shí məcií». ²⁰ Mpuğá ná jisə cilyá kálad osóm dí ná: «Dənd dé í lúgúg wuul, muud kú ná bá ji cínəng». Í njúl námá kwo bə cilyá ná: «Ngwól múúd ŋwág jiya jé».

²¹ «Ntó, sə búse nə bósł búúd wa, buud sənŋŋ bwo sə á ða ngə jaand ja sənŋŋ Cwámba Yésus sə á bə gwoong yí, ²² tééd nduwán mə Yuánes Nduu-buud kə kumə ja nyə á bən kə jon dí yí. Í jii ná ngwól múúd á cínəng zəg seengya nə sá, sənŋŋ zə ngə bwiŋŋ gwúmúlə Cwámba nyə a gwúm yí.» ²³ Bwə mú lwágulə búúd obá, nə Yóseb nyə á bə nə dúl jíná nə Barsábas, bwə dágə námá nyiŋgə jôw nə Yustos yé, nə Matiyas. ²⁴ Nə ndeé, buud bwə mú jəgula nə Zembí ná: «Cwámba e, wo muud mə mpú mílām mí búúd bêsh yé, lwóg sá nyəong wó má fēesh wa búúd obá óga dí yé, ²⁵ a zəg ŋwa jiya wa sáal *búúd ɔ lwámád, nəcé Yúdas nywáá nyə á myaas jiya jəongú, a kə ŋwa jəong í á jəla nə nyə yí.» ²⁶ Bwə mú jwə bya shú búúd obá bəong, mpaambá í mú fēesh Matiyas, bwə músə seeng nyə nə buud ɔ lwámə wúm nə ŋgwúd.

2

Nkêŋkê Shíshim mə shulə jwôw lú Pantekôt

¹ Ja jwôw lú Pantekôt í á wósos yí, bêsh bwə á bə bwə njúl kukúlŋwúd. ² Seegya ná nyúl ncindá mú zhu gwôw námá nda ja məma ŋkwə mə ða kung yí. Ncindá nyəong í mú lwánd njôw bwə á bə yí wêsh nə cwós. ³ Nə ndeé bwə mú dág bíl ísá í ngə wósos nda məjūm mə kuda. Ísá byəong í mú ngə bósłŋgə

^{1:12} Luk 24.52 * ^{1:12} Çə mə Moyiz í á ða ci ná ŋkí muud mə cəel sá njəond jwôw lú Sábaad í, a kú ntə kilomáda ŋgwúd. ^{1:13} Luk 6.14-16 ^{1:14} Luk 23.49 ^{1:16} Sôm 41.10 ^{1:18} Mat 27.3-8

† ^{1:18} Bwəɔdagí lāŋ ga nə wəong wúsə Mat. 27.5 yí. ^{1:20} Sôm 69.26; 109.8 ^{1:21} Luk 1.2; 3.21; 24.51 ^{1:24} Yuá 2.24-25 ^{1:26} Mik 16.33 ^{2:1} Lav 23.15-21; Mbá 16.9-11 ^{2:3} Luk 3.16

kə bədwo muud yēsh nyúúlád. ⁴ Bēsh bwá mú lwánd nə Nkénkē Shíshim nə cwós, bwá mú tééd ngələ lás mósól məkál nda Shíshim í á ngə sá nə bwá lásúg ná.

⁵ Í á bə *Oyúden bwá njúl Yurúsəlem, Oyúden bwá má wá lâm wə Zembî wá, bwá á zhu ilwoŋ í búúd byēsh bisá joŋ dí shí yí. ⁶ Ja sâ ni má gwúg loəm nə loəm yí, búúd bwá mú zə sɛŋgya bwá kú mpu sâ bwá cig yí nəcé muud yēsh ngələ gwág obúgula bwá ngə lás kál lá byélé dé. ⁷ Fug í á jimb bwo mílúúd, bwá ngə jág bul káam, bwá mú ngə ci nó: «Ngáá nə búúd bwá ngə lás óga bēsh básə buud wá Galilê? ⁸ Ká ntədélé í mpú zə bə ná sá ngág nə gwág bwá ngə lás məkál mäsú, muud yēsh yag kál lá byélé dé yé? ⁹ Nə Oparət, nə buud ó Medî nə bəŋg wá Elam, nə bəŋg bwá du ji Məzhuputamî nə Yudéa, nə bəŋg wá Kapados námá, nə Pəŋ nə Azî, ¹⁰ nə Frizhî, nə Paməfilî námá, nə Igípten, nə məfaan má Libi má ngéé ngwəla Sirên, nə buud bwá ámə zhu Róma wá, ¹¹ fwámé Oyúden, nə ojóŋ bwá á zə nyí misəon Oyúden dí wá, nə buud ó Kərēt nə Arabî. Ntədélé sá ngə gwág buud óga bwá ngə bwiŋg məma misóólúgú mí Zembî sádí məkál má byélé dí yé?» ¹² Bēsh fug í á jimb mílúúd, bwá kú ná mpu sâ bwá cig yí. Bwá mú ka ngə ci bwámé nə bwámé nó: «Jáyé í má bə ga?» ¹³ Bósólúgú bəŋ bwá mú ngə cágula obúgula, bwá nó: «Bwá má lwánd nə məlwəg.»

Pyēr mə lás kaand

¹⁴ Pyēr bənəŋ *buud ɔ lwámá wúm nə ngwúd bwá mú ka zə tōw tām buud. Pyēr mú bən kál gwów-gwów, lás nə bwo ná: «Yé *Oyúden nə bi bēsh buud bí ngə ji Yurúsəlem wá, bi ɔ mpú ntí málwə kəga mádí, bi má jalá nə mpu sâ ga. ¹⁵ Buud óga bwá aŋgə nə fudə nə məlwəg nda bí ngə ci ná. Ngáá nə jwów dəsə ná nji məwəla ibuu má mpámán mpámán. ¹⁶ Í yidá bə nə sâ Zhuwəl *muud mícúndə nyə á jaaw yí, gwə wá í má bwəmə ga, nyə á ci nó:

¹⁷ Í bá bə ná, mwów má məzhúgálá,
mə bá shwu múúd yēsh Shíshim wām.

Zembî má ci ntó.

Bwān bən wá budúm nə wá budá bwá bá cúndə mícúndə myām,
məncwámá mún má dág *məntamə má á mish ná bagə*,
icwúcwúúl bín dág məntamə.

¹⁸ Jí ntó. Mə bá shwu ósól ɔ mäsáal bām Shíshim wām mwów məŋgúd,
təw ósól ɔ mäsáal wá budúm, təw wá budá,
bēsh bwá mú bə búúd ɔ mícúndə.

¹⁹ Mə bá wéeshuli *isá í mímbúgú gwów joŋəd,
mə sá *isá í ntó búúd ŋkwóŋ yí shí mishwun.

Í bá bə, nə məcií nə kuda, nə ngúdá yíle,

²⁰ shúshwóógú nə mwásə má Cwámba í zág wós,
məma mwásə áŋkəŋkənwá wəŋg,
jwów í bá shwəpla bə yídúgú, mbyòl bə məcií.

²¹ Ná ndéé, múúd yēsh mə bá kím jōw jínə má Cwámba yé, a bá cəgə.

²² «Bag ó *Izəwəyēl, gwágúlúgú sâ má ngə ci yí. Zembî nyə a wéeshuli bí *məshimbá nə isá í mímbúgú nə isá í ntó búúd ŋkwóŋ yí. Nyə a wéeshuli byo məbwə má Yésus á Nazarēt dí nda bí má bwéy mpu ná. Ntó ji ná Zembî nyə á

2:4 bwá mú lwánd nə Nkénkē Shíshim nə cwós: 4.31; 6.3, 5; 7.55; 8.17; 10.44; 11.15, 24; 13.9; 15.8; 19.2, 6 lás mósól məkál: 4.31; 10.45-46; 19.6; 1Kr 12.10; 14.2-12 **2:7** 1.11 **2:12** 1Kr 14.23 **2:17** Zhu 3.1-5 **2:17** ntamə á mish ná bagə: Wəŋ mbií ntamə í də bə wo kú kə gwád. **2:21** 22.16; Rom 10.13 **2:22** Luk 24.19; Yuá 3.2; Mis 2.43; 4.30; 5.12-16; 6.8; 14.3; 15.12; 19.11-12; Rom 15.19; Heb 2.4

mpu lwóya ná nyə wə nyə á nti bí Yésus á Nazarêt wəŋgá, ²³ Zembî mú sá ná bí bíg muud wəŋgá námá nda nyáméfwó Zembî nyə á ŋwa cígúlá ná, nda nyə á bwey mpu ná. Bí á kusha nyə ná buud básá kú bish máççé wá, bí sá ná bwá gwúg nyə, bwá músə bwambulə nyə kwolós dí. ²⁴ Nji, Zembî nyə á gwúmushi nyə, a fεemushi nyə ná shwiy nácé shwiy í á shígé nywá bə ná ŋkul máánd nyə kandugə. ²⁵ Dávid nyə á wámbulə ci shú déd ná:

Mə á dū dúg Cwámba mádí shwóg ja jēsh,

nacé a jisə mádí mbwə mənəcwúm shú ná sá kú bwele fwágusə mə.

²⁶ Ntó, lám wám wúsə ná məshusug, júm dām í ŋgə kəəs ná jámbá.

Ka nyingə bul bə ná ifúndá byám í bá ŋgə woga ná búgə,

²⁷ nacé wo abúlé sá ná mə kág myeesh banj mínjím,
wo abúlé bíd ná jɔjɔ sɔɔl məsáal wə kág bwo shwóŋud.

²⁸ Wo a sá ná mə mpúg məzhíí mə cug,

wo bá lwándulə mə ná məshusug ja mə bá dúg wó yí.

²⁹ «Bwááng, maguləgá ná mə jááwug bí ná kpwəɔ ná, mpáámbá íshé *Dávid nyə á shí yə, nyə á dɔw, shwonj nyé nyísə ná wa sódí zə wós múús. ³⁰ Nji, nda nyə á bə muud micúndá ná, nyə á bwey mpu ná Zembî nyə á kaag nyə, a kɛn búbálé ná a bá jil ŋgwól mwán yé, məbyá mé má nyáméfwó, a bá jil nyə nyádí jiya ící dí. ³¹ Nyə á bwey dúg ná Yésus mə bá gwúm, gwúmúlə wəŋg wə nyə á ŋgə ci ja nyə á lás ná: “Bwá á shígé myaas nyə banj mínjím, nyúúl nyé í á shígé bwo shwóŋud”.

³² «Yésus wəŋgá, Zembî nyə á gwúmushi nyə, sá bēsh sá básə owúshined wá lân wəŋg. ³³ Mbwə mənəcwúm mə Zembî í á bən nyə gwôw. Nkɛŋkɛ Shíshim Zembî nyə á kaag yé, a mə lég nyə wá Dá, a mə shwu sá nyə, gwá wá bí ŋgá gwág bí ŋgá dúg ná sá ga. ³⁴⁻³⁵ Dávid nyáméfwó nyə a shígé kə gwôw, nji nyə á ci ná:

Yawé nyə á ci ná Cwámba wám ná:

“Jig shí wa mádí mbwə mənəcwúm

kə wós ja mə é culushi mízhízhíj myô,

wo nyaál myo ná makuú yí!”

³⁶ Yé bag ɔ Izəyɛl bēsh, bí mə jalá ná ka mpu kú ná məshwán ná Yésus bí á bwambulə kwolós dí yé, Zembî mə sá ná a bág Cwámba, a bə *Kříst.»

Obúgula ɔ Yésus ɔ ashúshwóógú

³⁷ Kaand ni nyə á kwi y buud milám, bwá mú jì Pyêr bənônj *buud ɔ lwámá ná: «Bwááng e, sá sáág ntədəlé?» ³⁸ Pyêr mú bɛsa ná bwo ná: «Céndúgá mítədəgá, muud yēsh dúwanugí jíná mə Yésus-Kříst dí, Zembî jwúg bí ná *misám mín. Ntó, bí mú lég yána mə Zembî, yána dɔŋg wá Nkɛŋkɛ Shíshim. ³⁹ Nacé ŋkaagə mə Zembî í dúgyá ná bí, ná bwán bán, ná bóól búúd bēsh básə óshwóg-óshwóg wá, bímbí dēsh Zembî mə bá jôw yí.»

⁴⁰ Pyêr mú námá kwo ŋgə lás ná bwo bíl zhwoɣ iciyá ná, ŋgə cwíny bwo, nyə ná bwo ná: «Túbúgá wú ná kala búúd á lílɛŋí níid.»

2:23 3.15; 4.28; 7.52; Luk 23.33; 1Te 2.15 **2:24** 3.15; Luk 24.5 **2:25** Sôm 16.8-11 **2:27** 13.35

2:29 10j 2.10; Mis 13.36 **2:30** 2Sa 7.12-13, 16 **2:31** Sôm 16.10 **2:32** 1.8 **2:33** Mbwa

mənəcwúm mə Zembî: 2.34; 3.13; 5.30-34; 7.55-56; Mak 16.19; Luk 20.42; 22.69; Rom 8.34; Ifz 1.20; Kol

3.1; Heb 8.1; 1Pr 3.22 Nkɛŋkɛ Shíshim Zembî nyə á kaag yé: 1.4; Yuá 14.16-17; 15.26 **2:34-35** Sôm

110.1; Luk 20.42-43; Heb 1.13 **2:36** 3.15 **2:37** 16.30; Luk 3.10, 12, 14 **2:38** 3.19; Luk 3.3

2:39 Iza 57.18-19; Ifz 2.17

⁴¹ Buud bwá á magulá kaand yé wá, bwá á duwan. Jwôw döönjá, buud bwá á kwídui *Dö lú óbúgula dí kúná-kúná buud otóóshin olóol. ⁴² Obúgula bēsh bwá á du sá zény bēlā mínjígúalá mí búúd o lwámá, zény cug seengí á omínyoná, zény dálá féya buléd, ná zény dálá ji íseengyá í mājagulad. ⁴³ Buud bēsh bwá á bə ná gwázógá, buud o lwámá bwá ngá bul sá *isá í mímbúgú ná *isá í ntó búúd nkówó yí. ⁴⁴ Buud bēsh bwá á *búgula wá bwá á du bə kál ngwúd, bwá seengí isá byán du bíi byo seengí. ⁴⁵ Bwá á ngə kusha məbíi máñ ná isá byán, bwá ka du kawula *mwaanē wəonjā námá nda múúd yēsh nyə á bə ná məyāngan ná. ⁴⁶ Bēsh bwá á du sá zény kələ *Luñ má Zembí jwôw dēsh mbíi ngwúd; bwá du féya buléd mínjów minjów, bwá du dá ídāw byán ná məshusəg, kú ná muud mə nkény nyúul. ⁴⁷ Bwá du ságusə Zembí, bóól búúd bēsh du ŋwa bwo ná majila. Cwamba nyə á du cug buud jwôw dēsh, a du kwádulə bwo *Dö dí.

3

Pyêr bá Yuánes bwá lwag mbúmbwúgú

¹ Pyêr bá Yuánes bwá á ka zə ka *Luñ má Zembí wəla lú mājəgula dí, məwəla məlóol mə mpwó-kugú. ² Ngwól múúd nyə á byél mbúmbwúgú. Buud bwá á ka du nkény nyə jwôw dēsh du kə jil nyə mpumbé Luñ bwá du jów ná: «Jə Mbē» yí, a ka du gwáamb búúd bwá kə Luñ wá kwíindyá. ³ Múúd éne nyə á ka dúg Pyêr bá Yuánes bwá ngá bə ná bwá zə nyíi Luñ, a mú gwáamb bwo kwíindyá. ⁴ Pyêr bá Yuánes bwá mú dúg nyə ná figó-figó, bwá ná né ná: «Ntiig mísh kəga.» ⁵ Muud éne mú kənd mísh bwádí a ngá tāduga ná a zə lág gúl sá. ⁶ Pyêr mūsə ci ná nyə ná: «Mə cugé ná *mwaanē, mə kú ná or. Sá má jí ná ndí yí, gwá wá má yə wo yí. Jíná má Yésus-Krist á Nazarēt dí, tówúg tətəli wo kyéyag!» ⁷ Ná ndéé a mú bíi nyə mbwə məncwúméd, bān. Námá cé ná cé, məkuú ná məcəgulu má mūsə lal múúd éne. ⁸ A mú sáanz tów tətəli ná cədek. A mú tééd ngələ kyey. A mú kə, bənəñ bwo bwá mú kə nyíi Luñ má Zembí, a ngá kyey, a ngá kōw, a ngá ságusə Zembí. ⁹ Buud bēsh bwá mú dúg nyə a ngá kyey, a ngá kōw, a ngá ságusə Zembí, ¹⁰ bwá ngá mpu yag nyə ná muud nyə á du ji mpumbé Luñ bwá du jów ná Jə Mbē, a dúgə gwáamb búúd mikwíindyá yé, nyə wá éne. Bwá mú ŋə jág bul káam sá í má sīy yí, ikukwendé bíi bwo. ¹¹ Muud éne nyə á shígé ná kwo béégə ná Pyêr bá Yuánes. Buud bēsh bwo mú zə ná mikálá kú ná mpu sá bwá cíg yí, zə lyé bwo ná wú bwá á bə kál bwá á gwiid ná Nyíngálé* má Səlamun yí.

Pyêr mə lās kaand

¹² Nda Pyêr nyə á dúg ntāni ná, nyə á ka lās ná buud, nyə ná: «Yé bag o *Izəyēl, nəcé jí bí ngá bul káam sá í má sīy ni yí? Jí bí ngá dúg sá ná ŋkaamə námá nda ŋkul nyíisú wá í má sá ná muud éga kyéyag tətəli yí, ŋkí ntāg ná sá bulələ wá milām wá Zembí wá í má sá yí? ¹³ Zembí má *Abərahām, Zembí má *Izaag, Zembí má *Yákwb, Zembí odá má sá ná sóol məsáal yé Yésus bág ná gúlmá. Yésus bí bāñ bí á kəenzh yé, bí á ban mísh má Pilát dí yé, í njúl ná Pilát nywáá nyə á ngə cəel bíd nyə. ¹⁴ Bí á ban muud Zembí nyə a féesh yé, tətəli muud, bí yidá jí ná Pilát gwágúg ngwúl buud nkúnkwónjá, a bíd nyə. ¹⁵ Muud

2:41 2.47; 4.4; 5.14; 6.1, 7; 8.4; 11.21, 24; 12.24; 13.49; 16.5; 19.20; 21.20; 2Te 3.1 **2:44** 4.32-35

2:46 Luk 24.53 **2:47** 2.41 **3:1** 10.3, 9, 30 **3:2** 14.8 **3:8** 14.10; Yuá 5.14 **3:11**

5.12; Yuá 10.23 * **3:11** Nyíngálé: Sá sá ngá jów ná nyíngálé ni í cúgé zhizhe mpumbé; jisə milwəñ mí māmpin mimbá, bwá ka wá kwáminú gwów ná gúgúwá bág. **3:13** 2.33; 7.32; MmN 3.6, 15; Luk 23.13-23 **3:15** 2.23-24; 4.10; 5.30-31; 10.39-40; 13.30; 17.31; Heb 2.10

nyə á té cug yé, bi bân bi á gwú nyə, Zembí nywáá mú gwúmushi nyə. Sá búsə owúshined wá lân wəŋg. ¹⁶Nacé búgúlálá Jíná má Yésus í, Jíná dəŋg í má lulushi múúd bí má dúg, bí má bwey mpu éga. Búgúlálá Yésus wá í má sá ná á yálúg fwámé yál nda bí bēsh má dúg éga. ¹⁷Ná ndéé, bwaanŋ, mə mpú ná sósólúgá wēsh bínōŋ otówe ɔ shwóg bân bí á sá yí, í á bə nacé ijág. ¹⁸Nji, Zembí nyə á bwey jaaw mímpu mí *búúd ɔ micúndá bē bēsh dí ná *Kříst yé má bá bwəma nə micún ná ndéé á yə, sá jəŋg wá í má bwəma ntáni ni. ¹⁹Kagá cénd mítádúgá, bí cénd kuú njəond, ja jəŋgá Zembí mú jímبال *misám mín; ²⁰bí má ká sá ntó Cwámba mə bá sá ná bi bág ná bud-bud, a nti bí Yésus nyə á fēesh ná á bág Kříst wán yé. ²¹Í jii ná Yésus wəŋgá fwóg ji jon dí kə wós ja ísá byēsh í bá kwo sīy ógúgwáán yí. Zembí nyə á ŋgə jaaw ntó mímpu mí búúd ɔ micúndá bē nyə á fēesh yág wá. ²²Nacé Moyíz nyə á shí ci ná: “Cwámba Zembí mə bá nti bí ŋgwól múúd micúndá nda mə, á njúl mbyágá á kúl búúd jín. Bi ɔ bá gwágulə nyə sá jēsh nyé é bá ci bí yí. ²³Muud yēsh mə bá kú gwágulə múúd micúndá wəŋg yé, nyə abúle ná bə málán má kúl búúd jíshéd, á bá gwúyow.” ²⁴Buud ɔ micúndá bēsh, tééd wá Samyél kala nə bəŋg bēsh bwá á zə nyádí mpúsə wá bwá á shí bwey də bwiing lân á mwōw mága. ²⁵Bi búsə bwán ɔ búúd ɔ micúndá, bí á ŋgə námá byél Zembí njúl nə sɔ nə impáámbé bín. Nyə á sá sɔ jəŋgá ja nyə á ci nə Abərahám ná: “Minjów mí búúd myá shí ga myēsh mí bá də lág ibwádán mpwōŋ buud nywó dí.” ²⁶Shú dán wá Zembí nyə á tééd wéeshuli sósól masáal yé yé, a ntí nyə ná á zég bwádan nə bí, á sá ná muud yēsh yōwəg bów-bów fúlú.”

4

Bwá zə bii Pyēr bá Yuánes

¹Pyēr bá Yuánes bwá ŋgə ná lésa nə buud ntáni, nə ofada, nə njwú á buud bwá á də baagulé *Lun má Zembí wá, nə *Osadwisyeŋ bwá mú zə wós, ²bwá ŋgə bul gwág bōw nə Pyēr bá Yuánes ŋgə yə buud minjígúlá ŋgə jaaw ná buud bwá bá gwúm nda Yésus nyə á gwúm ná. ³Buud óni bwá mú bii Pyēr bá Yuánes kə fad bwo mímbwug dí ná bwá bá lás lésá wāŋ mpwō-mwásá. Nacé í á bə kugá má bii shí. ⁴Nji, bósólúgá ncúlyá buud bwá á gwág kéel wá, bwá á *búgula. Tāŋ obúgula í mú bád kə kumə kúná-kúná ótósoshin otóon.*

Pyēr bá Yuánes bwá zə tōw kəodud

⁵Mán maləm, otówe ɔ shwóg, nə ocúmbá buud, nə *Oyíguli ɔ məcɛɛ bwá á bə Yurásalem wá bwá mú zə sɛɛŋgya. ⁶Ajeláci á ofada bwá á də jōw ná Hána yé nyə á bə cínəŋg, nə Kayíf, nə Yuánes, nə Aləgazándra, nə mimbyél myēsh myá wəájeláci wá ofada. ⁷Bwá mú zə nə Pyēr bá Yuánes zə tál bwo cwánád na búúd óni dí. Bwá mú ŋgə ji bwo mishílí. Bwá nə bwo ná: «Bi ámə sá sósólúgá wán ni nə nyáyé ŋkul? Bi ámə cwééd jíná má zə?» ⁸Ntó, Pyēr njúl lwándúlá nə Nkēŋkē Shíshim mú ka zə bəsa nə bwo ná: «Yé otówe ɔ shwóg wá kúl búúd, yé ocúmbá buud, ⁹sá tál kəod dí múús nacé sá sála mbál múúd mənɣya. Bí ŋgə jí sá sá sá ámə sá shú ná á bág mpwogé yí. ¹⁰Bi bēsh nə bag ɔ *Izəryél bēsh, mpugá ná muud bí ŋgə dúg éga má bə mpwogé jíná má Yésus-Kříst á Nazarēt dí, Yésus bí á bwambulə kwolós dí yé. Nyə wá Zembí nyə á gwúmushi yé, nyə wá má sá ná

3:16 Mat 9.22 3:17 Luk 23.34; 1Tm 1.13 3:18 5.42; Luk 24.27, 44-46 3:19 2.38 3:22 Mbá 18.15, 19; Mis 7.37 3:24 3.18 3:25 Mət 12.3; Gal 3.8, 16 3:26 13.46; 18.6; Rom 1.16
4:1 Osadwisyeŋ: 5.17; 23.8; Luk 20.27 4:1 Luk 22.4, 52 4:2 2.24; 4.33; 17.18; 26.23 4:3 5.18
4:4 2.41 * 4:4 Tāŋ ni nyísa ləla nji budúm nə budúm. 4:7 Luk 20.2 4:8 2.4 4:10 3.6; 3.15

muud éga bag mpwogé nda a tál éga. ¹¹ Nacé Yésus jisə “kwóógú bí olwóye bí á myaas yí, dwó wá í má shúgula kwóógú lú lámuga† yí”. ¹² Kú nə ngwól múúd jí nə nkul yíl búúd mábôw dí yə bwo cug yé, nji nyə. Nacé kú nə dúl jíná lú múúd sá má jálá nə *dúg cug nə ndí wa shí mishwun yí.» ¹³ Buud óni bwá mú bul káám dúgula ná Pyêr bá Yuánes bwá ngə lás ná kpwoó-kpwoó. Bwá á bul káám nacé mpúlá ná Pyêr bá Yuánes búsa ozhizhe ɔ búúd kú mpu kwas, nji í ngə yida mpúy ná búsa buud ɔ gwoong mə Yésus. ¹⁴ Nda bwá á ngə námá dúg muud nyə á yál éne tál na bwádí koogú ná, bwá á shígé ná kwo bə ná sá bwá cí. ¹⁵ Bwá mú cí nə Pyêr bá Yuánes ná bwá wúg na *mpáánzá milású á Zembí dí, bwá cúwóg tóón. Osémbye ɔ milású bwá mú ka ngə sɔ sá bwá cíg nə bwo yí. ¹⁶ Bwá ná: «Sá saág buud óga ntədel? Jisə mpu bə ná bwá má sá *shimbá. Í cugé ná kwo bə shwoó, buud ɔ Yurúsalem bəsh bwá má mpu ntó, sá cugé nə nkul sá máshwán. ¹⁷ Nji, í á jáláyé ná lân ni í kwágagí nə muud yēsh. Ntó, sá mpúg yáásulə bwo málwə ná ci bwá kú ná kwo lésa nə muud nə jíná má Yésus.»

¹⁸ Bwá mú jôw bwo, zə mpu yáásulə bwo málwə ná ci bwá kú ná kwo lésa nə muud nə jíná má Yésus, nkí ná bwá kwo jíguli búúd gúl sá jíná dəongúd. ¹⁹ Pyêr bá Yuánes bwá mú bəsa nə bwo ná: «Biméfwó faasugá. Ye í jəla mish má Zembí dí ná sá yidag gwág nə bí, kú gwág nə Zembí? ²⁰ Sá bān sá cugé nə nkul yəw bwiingulə sá sá á dúg nə gwág yí.» ²¹ Buud ɔ gúfágá ósémbye ɔ milású bwá mú kwo mpu báásulə bwo ci ná ndéé, bwá músa bíd bwo kú sá bwo sá. Bwá dúg ná nkí bwá yá bwo intágúli, í bôw, nacé buud bəsh bwá á ngə bul ságusa Zembí nə sá í á síy yí. ²² Muud nyə á yál shimbád yé wəong nyə á bə kala múúd í má cɔ mimbú məwum mánɔ yí.

Obúgula bwá jəgula nə Zembí

²³ Pyêr bá Yuánes, ja buud óni bwá á bíd bwo yí, bwá á kə búúd bān dí, kə jaaw bwo lésú wəsh milúlúú myá ofada nə ocumbá buud bwá á lás nə bwo yí. ²⁴ Nda bwá á gwág lésú wəong ná, bəsh bwá á bən məkəl jəgula nə Zembí lám ngwúd bwá ná: «Masa, wo wə wo a sá gwôw nə shí nə mən na isá byəsh bí cínong yí. ²⁵ Wo wə wo á balan nə Nkénkə Shishim lás mpu má sáól mäsáal woó mpáámbo jisú *Dávid dí, ci ná:

Nacé jí ilwoŋ í búl cugula ntúga yí?

Nacé jí ikúl í búl wá mílúú mítədúgá mí kú nə wúmbálé dí yí?

²⁶ Ojwú ɔ shí bwá má seengya,

otówe ɔ shwóg bwá bádagá ná

bəsh bwá zə lúmbali na Cwamba á shí nyēsh bá Kríst yé.

²⁷ Nacé Herod bá Pons Pilát bwá má bəle zə seengya nə ikúl í cúgé *Oyúden yí nə Dɔ má *Izəyél. Bwá má zə seengya wa ngwála gaád ná bwá zə lúmbali nə Yésus, jɔjɔ sáól mäsáal wó wó á gwágulə məwúds yé. ²⁸ Bwá sá ná isá byəsh í bwəmag nda wó á bwey njwa cígúla nə nkul nywó nə tédúgá woó ná í bāg bə ná. ²⁹ Cwamba e, ntiiŋ mish ja gaád wo dúgúg nda bwá ngə ceel juwal sá ná. Ság ná osóol ɔ mäsáal bwó bwá bwiingug kéel dwó ná kpwoó-kpwoó. ³⁰ Shéembúg

4:11 Sôm 118.22; Luk 20.17; 1Pr 2.4-7 † 4:11 kwóógú lú lámuga: Kwóógú bwá á du tééd jil mándalúd yí, dwó wə bwá á du bə ja bwá lám mənnyŋ mə njów yí. Bwá á du lwə mbíí sá ngə dúg málwəga má shiméd múús yí. (Sá ga jisú námə Mat 21.42.) 4:12 Mat 1.21; 1Kr 3.11 4:15 5.34-35 4:16 Yuá 11.47 4:17 5.28-29, 40 4:24 MmN 20.11; Sôm 146.6 4:25 Sôm 2.1-2 4:27 Herod: Luk 23.7-11 Pons Pilát: Luk 23.1 4:28 2.23 4:29 Ifz 6.19 4:30 2.22

mbwê wô, mimbâl mí ngág nâ yâ, *isâ í ntô búúd ñkwón yí nâ *isâ í mímbúgú í ngág nâ sîy Jíná má Jǝǝ Sóol mäsáal woó Yésus dî.»

³¹Ja bwá á shín jǝgula yí, kúkúl bwá á bǝ yí í mú ntǝñsa, bēsh bwá mú lwánd nâ Nkǝñkǝ Shíshim ná cwóó, bwá mú ngǝ bwiing Milásá mí Zembí ná kpwoó-kpwoó.

Obúgula bwá cǝgǝ nâ isâ byáñ sǝngǝ

³²Ncúlyá buud bwá á *búgula wá bwá á ngǝ cǝgǝ lâm ngwúd, nâ tédúgá ngwúd. Kú nâ muud nyǝ á ñkwandwa nâ mé mǝbii yé. Bēsh bwá á dǝ balan nâ mǝbii máñ sǝngǝ. ³³*Buud ɔ lwámá bwá á ngǝ bwiing lâñ gwúmúla Cwámba Yésus nyǝ a gwúm nâ mǝma ñkúl yí, Zembí ngǝ bul lwágulǝ bēsh mǝma mpáam nyé. ³⁴Kú ná nâ muud á *Dǝ lú óbúgula nyǝ á kwo bǝ nâ mǝyángan. Bǝng bēsh bwá á bǝ nâ mǝshí ñkí minjów wá, bwá á ngǝ kusha myo, dǝ zǝ nâ *mwaanê wǝng ³⁵dǝ zǝ bwíng búúd ɔ lwámá shí mǝkuú. Bwá ka dǝ kaaw búúd nda mǝyángan má á dǝ bǝ ná. ³⁶Ntǝ, ngwól múúd á Shíprǝ ná jíná ná Yóseb, nyǝ á bǝ mwá *Levit, búúd ɔ lwámá bwá á kwo gwiid ná Barnábas. Jíná dǝng í kǝ ná «Muud má dǝ bándulǝ búúd yé». ³⁷Nyǝ á bǝ nâ fambá. Nyǝ á ka kusha gwo. A mú zǝ nâ mwaanê wǝng zǝ bwíng búúd ɔ lwámá shí mǝkuú.

5

Lâñ má Ananíyas bá mudá yé Safira

¹Njǝ, ngwól múúd nâ jíná ná Ananíyas bá mudá yé Safira bwá á zǝ tǝw cǝñ. Muud éne mú námá zǝ kusha dúl bii dé. ²Nâ ndéé bá mudá yé bwá mú tǝw cǝñ, a mú bēg ngwól *mwaanê, a bwíng shú dé. A músǝ kǝ nâ ngwól kǝ bwíng *búúd ɔ lwámá shí mǝkuú. ³Pyêr mú ka jǝ nyǝ ná: «Ananíyas, jǝ í sǝ ná *Sátan jwúg nâ lâm wô wēsh wó mú shweel ngwól mwaanê wo áma kusha shí yé, wo zǝ shüig Nkǝñkǝ Shíshim? ⁴Ngaá ná shí í áma bǝ shí nywó? Ja wó áma ka ntǝg kusha nywo yí, ngaá ná mwaanê wǝng nyǝ áma bǝ mwaanê woó? Ntǝdelé wó áma mpu wá wǝni téduga lámúd yé? Ká, buud dí wó áma shüig wá, Zembí wá wó áma shüig yé.» ⁵Njǝ Ananíyas nyǝ a gwág iciyá íni yí, nyǝ á shwal kadawa shí a mú fudǝ. Ifwaas í mú bul bii búúd bēsh bwá á ngǝ gwág lâñ ni wá. ⁶Mǝncwámá má á tǝw shí, fúlǝ nyǝ ná ndéé bwá mú kǝ dul.

⁷Fwámé fwála í mú cǝ, je bǝ mǝwǝla mǝlǝl ntǝni. Mudá má Ananíyas mú nyíi njów, a kú mpu sǝ í áma sîy yí. ⁸Pyêr mú jǝ nyǝ ná: «Jaawág sǝ. Ye bímbí ga wá bí áma kusha shí nyín yí?» Nyǝ ná: «Haaw. Bímbí dǝng wá ni.» ⁹Pyêr mú ka ci nâ nyǝ ná: «Nǝcé jǝ bí áma mpu tǝw cǝñ ná bi má zǝ shweenzh Shíshim má Cwámba yí? Dúgí, búúd bwá áma kǝ dul ngwúm woó wá, bwá mú na mpumbéd mǝni. Bwá é kǝ námá nâ wo.» ¹⁰Námá cé jǝngǝ, a mú kadawa na Pyêr dí shí mǝkuú, a mú fudǝ. Mǝncwámá má ngǝ námá nyíi njów, má mú kwey nyǝ mbimbǝ. Bwá mú kǝ nâ nyǝ kǝ dul ngwúm dí koogú. ¹¹Ifwaas í mú bul bii búúd bēsh, tǝ bǝng wá *Dǝ lú óbúgula, tǝ bǝng bwá á ngǝ gwág nji lâñ wá.

Buud ɔ lwámá bwá sǝ zhwo g mǝshimbá

¹²*Buud ɔ lwámá bwá á ngǝ sǝ zhwo *isâ í ntô búúd ñkwón yí, nâ *isâ í mímbúgú mǝñkúmǝ má búúd dî. Bēsh bwá á bǝ cǝñ ngwúd, bwá njúl kál bwá á gwiid ná Nyíngulé* má Sálamun yí. ¹³Muud nyǝ a shígé ná kwo kǝ sǝngya nâ

4:31 2.4 4:32 2.44-45; 6.1; Luk 14.33; 18.22 5:2 4.35 5:3 Yuá 13.2 5:9 1Kr 10.9

5:12 2.22; 3.11 * 5:12 Nyíngulé: Sǝ sǝ ngǝ jǝw ná nyíngulé ni í cǝgé zhizhe mpumbé; jísǝ mǝlwoñ mí mǝmpin mimbá, bwá ka wá kwáminú gwów ná gúgáwá bǝg.

bwo. Nji, zhwog buud bwá á ngə bul ságusə bwo. ¹⁴ Buud ŋkí bul bulya bwá á ngə *búgula Cwám̄ba, nə budúm nə budá, bwá mú zə ngə kwíduli gwoong dí, ¹⁵ mbií í á wós ná buud bwá á ngə zə nə mimbəl itáád ná itanád, ngə zə bwíg koogú la njwón. Bwá á ngə sá ná ja Pyêr nyə e cə yí, ka shishím jé í é kúnya nə wúl mbəl cínəng. ¹⁶ Buud bwá á kə cíg wú mĩlcom myá kúná-kúnə nə Yurúsalem, bwá ngə zə nə mimbəl nə bəəng buud məjamb mə á təl cwúnd dí wá, bəsh bwá mú ngə zə yál.

Buud ɔ lwámá bwá zə bwəma nə zhín

¹⁷ Ajəláci á ofada, nə bósł búúd wá ŋkəomú *Osadwisyeŋ bənón bwá á bə cún wá bwá á ka zə mpíi *buud ɔ lwámá váál áwuwagwə. ¹⁸ Bwá mú bíí bwo, kə wá bwo njów mĩmbwug íjwú dí. ¹⁹ Ngwól *əŋgəles mə Yawé músə zə mpwóbulú, zə juw mĩmpumbé myá njów mĩmbwug, wéeshuli búúd ɔ lwámá tóón, nyə nə bwo ná: ²⁰ «Kagá nyíi *Luŋ mə Zembí, bí kág bwiing búúd sá jəsh í dúgyá nə cəg ágúgwáan ga yí.» ²¹ Nji bwá á gwág ntáni yí, bwá á kə nyíi Luŋ mə Zembí ná námə mpámán mpámán, bwá mú ngə yə buud minjígúlá.

Ajəláci á ofada nə buud bənón bwá á bə cún wá bwá mú seəng *Gwoong ósəmbye ɔ mĩlású wá Zembí nə seəngyá mĩlúlúú mĩ bag ɔ Izəryél. Bwá mú kənd búúd njów mĩmbwug nə bwá kág ŋwa búúd ɔ lwámá. ²² Ifulish í mə kə wós wu, bwá kú kwey búúd ɔ lwámá njów mĩmbwug. Bwá músə nyiŋgə, zə jaaw bwo ná ²³ «Sə ámə kə kwey njów mĩmbwug í njúl fwámé feedyá, isándálé í təl ngə baagula. Nji ja sə ámə juw yí sə shígé kwey múúd cwú.» ²⁴ Ja njwú á buud bwá á də baagula Luŋ mə Zembí wá bənón mĩlúlúú myá ofada bwá mə gwág ntáni yí, fəg í mú jimb bwo mĩlúúd. Bwá mú ngə jì ná ntó nyə wá ntədél?

²⁵ Ngwól múúd mú zə jaaw bwo ná: «Nááá, buud bí ámə wá mĩmbwug dí wá bwá təl kúga Luŋ mə Zembí, bwá ngə yə buud minjígúlá.» ²⁶ Nə ndeé, njwú á Luŋ mə Zembí bənón ifulish bwá mú kə ŋwa bwo. Nji, bwá á ngə zə nə bwo ná shee kú cúg bwo, bwá ngə fúnda nə buud bwá á bá gwú bwo nə məkwóógú. ²⁷ Bwá mú zə nə bwo zə təl mpwoombú gúfúgá ósəmbye ɔ mĩlásúd. Ajəláci á ofada mú tééd jílə bwo mishílí. ²⁸ Nyə ná: «Ŋgaá sə á shí bwey təl bí cí ná bí kú ná ngə jíguli buud jínó nííd. Nji, ja ga, bí mə lwándulə níjígúlá wún Yurúsalem yəsh. Bí ngə námə cəel yə sə mpwəne shwiy mə múúd éne.» ²⁹ Pyêr bənón buud ɔ lwámá bwá mú bəsa ná: «Sə mə jəlá nə sə mágwág nə Zembí, kú bə búúd. ³⁰ Zembí odá nyə á gwúmushi Yésus bí á gwú nə məbwə mún bwambulálə nyə kwolós dí yé. ³¹ Nji, Zembí nywáá nyə a mə bən nyə nə mbwə mənəcwúm yé, a təl nyə amádí á sə jəsh, təl námə nyə Cəgye buud shú ná buud ɔ *Izəryél bwá céndúg mĩtádúgá, Zembí mú juu bwo nə *mísám myán. ³² Sə básə owúshined wá isá byəngə, nə sá, nə Nkəŋkə Shishim Zembí nyə á yə buud bwá ngə sá nyə mágwág wá.» ³³ Buud ɔ gúfúgá ósəmbye ɔ mĩlású bwá mú jág nyada nə mbií lésú ní. Bwá ná bwá zə gwú búúd ɔ lwámá.

³⁴ Nji, ngwól *Farizyeŋ á *Gwoong ósəmbye ɔ mĩlású wá Zembí, nyəəng bwá á də jów ná Gamalyel yé, nyə á bə yíguli məcəç, buud bəsh bwá dágá bul gwəç nyə. A mú zə tšw, nyə ná bwá fwóg wéeshuli búúd óni tóón fúfwálá. ³⁵ A mú ka zə cí nə buud bə ná: «Bag ɔ Izəryél, bí ɔ káálúgə nə sə bí mə céél sá búúd óga ní. ³⁶ Nəcə, í afwóyé námə bwey, Tədas nyə á wós wa, zə jaaw nyúúl nə ndeé buud je bə mĩtəd minə zə bə nyə. Nji, a mú gwúyəw, buud bwá á bə nyə wá

bêsh bwá mú ciima, jân í mú shîn. ³⁷ Mpúsə wəŋgə, Yúdas á Galilê mú námá zə wós mwōw ilān í á ngə sŷ yí. A mú námá zə julə ncúlyá buud. Nji, ja nyə á yə yí, buud bêsh bwá á bɛ nyə wá bwá mú námá shîn ciima. ³⁸ Gwá wá má cí nə bí ná, fwogá yíl mílām búúd óga dí, bí bíd bwo ná shɛɛ. Nəcə, ŋkí mitádúgá myán nə sósólúgá wán í ngə zhu búúd dí, mí é shîn jím míméfwó. ³⁹ Í ká yida bə ná í ngə zhu wá Zembí, bí cugé nə ŋkul caam bwo. Bí ó bey ná bí bâg lúmbuli nə Zembí.» Bwá mú gwág nyə, ⁴⁰ bwá mú jōw búúd ɔ lwámá, zə fyáməsə bwo milwój ná ndɛɛ bwá mú tál bwo ci ná bwá kú ná lésa nə buud jíná má Yésus dí. Bwá mú ntâg bíd bwo.

⁴¹ Buud ɔ lwámá bwá mú wú mpwóómbú Gwoŋg ósɛmbye ó mílésú wá Zembí dí. Bwá mú ngə kə bwá ngə bul gwág nywa ná bwá má mpiya nə cúgá jíná má Yésus dí. ⁴² Bwá á shígé yow bwiingúla Jɔjɔ Kéél má Kríst Yésus. Bwá á du bwiing dwo jwōw dēsh, tɔɔ Luŋ má Zembí, tɔɔ mínjów minjów.

6

Bwá zə tál ójaákwon

¹ Ja *ómpwín bwá á zə ngə bul bulya yí, mílúgya mí á zə bə. *Oyúden bwá á janəwo nə cug Ogurêk wá bwá á ngə tɔduwa nə Wəheburə. Nəcə mikúsá myán mí á ngə bwəma nə mpyój mánkəw má idəw mā jwōw dēsh dí. ² *Buud ɔ lwámá wūm nə óbá bwá mú sɛŋg ómpwín bêsh, zə ci nə bwo ná: «Í ajáláyé ná sá dág tál bwiingúla Milésú mí Zembí, fwo du zə kaaw idəw. ³ Gwá wá jí ná, bwaang, sógá buud zangbá na mpádúgá nyínúd, bəŋg búúd bwá ngə bwiing lān wán ná búə ijɔ́ í búúd wá, bwá njúl lwándúlá nə Shíshim ná fag wá, sá tálúg bwo ísɛ́ y í kaawúlə məbiid. ⁴ Sá bān sá é ka wá mílúú nji mājəgula dí nə bwiingúla kéel dí.» ⁵ Buud bêsh bwá mú magulə tádúgá wəŋg. Bwá mú féesh Itiyen a njúl lwándúlá nə búgá nə Nkɛŋkɛ Shíshim ná cwóó. Bwá féesh námá Fílíp, nə Prokor, nə Nikanor, nə Timon nə Parəmenas, zə bəd Níkwalā muud Antyósh nyə á nyíi mísɔɔn Oyúden dí yé. ⁶ Bwá mú kə nə bwo búúd ɔ lwámá dí, buud ɔ lwámá bwá mú jəgula nə Zembí, bwá mú bəd bwo məbwə. ⁷ Mílésú mí Zembí mí mú ngə kə shwóg nə shwóg, tāŋ ompwín í ngə kwídali Yurásəlem, ncúlyá ofada bwá mú magulə búgúlálə Yésus.

Bwá zə bii Itiyen

⁸ Itiyen nyə a bə lwándúlá nə mpaam má Zembí nə ŋkul ná cwóó. A mú ngə sá *isá í mímbúgú nə məma *isá í ntɔ́ búúd ŋkwój yí, buud bêsh bwá ngə dág. ⁹ Bóól búúd bənəŋ Itiyen bwá mú zə sɛŋsə məkəl. Í á bə bóól búúd wá *mpáánzə mínjígulá á buud bwá á wú məlwaa dí wá, bwá njúl buud ó Sirən nə Aləguzandrí, zə kɛɛl *Oyúden bwá á zhu Silisi na Azí wá. ¹⁰ Nji, bwá á shígé bə nə ŋkul mə kwag Itiyen nəcə nyə á ngə lás nə fag Nkɛŋkɛ Shíshim á ngə yə nyə yí. ¹¹ Bwá mú kusə búúd ná bwá zág máalə Itiyen ná: «Sá amə gwág múúd éga ngə *lás nə Moyíz bá Zembí bwaasúlə mpu.» ¹² Bwá mú shwambulə búúd bêsh, nə ocumbá buud, nə *Oyíguli ó məcɛɛ bwá mú zə bii Itiyen, kə nə nyə mpáánzə mílésú á Zembí dí. ¹³ Bwá mú kwəməsə bóól ówúshinɛd wá məshügá ná bwá kág máalə ná: «Muud éga má du jág lás nə kúl í búl bə ci yí, nə Məcɛɛ mə Moyíz ja jəsh. ¹⁴ Sá méfwó sá amə gwág a ngə ci ná Yésus á Nazarət mə bá caam *Mpáánzə

Zembí, a cénd íjâm nê ijag yâ odá Moyíz nyê a lúgá yí.» ¹⁵ Buud bêsh bwá á bə *Gwoonj ósémbye ó mílúsú wá Zembí dí wá bwá mú ngə dúg Itiyen ná figó-figó, bwá mú dúg ná mpwoombú nyé nyísə nda mpwoombú *ɛngəles.

7

Itiyen mə lās kaand

¹ Ajaláci á ofada mú jí nyê ná: «Yé sâ bwá ngə ci wô ni jísə bándá bə ntó?» ² Itiyen mú bəsa ná: «Yé bwaáng, yé ódà, gwágúlagá. Mpáámbá íshé *Aburaham njúl ná shí á Məzhuputamí, a kú fwó kə jí Sharan, Zembí á milwanə nyə a lwóya nyúúl nyádi, ³ zə ci nê nyê ná: “Wúg wódí shíd, wo béégya nê njów búúd wô, wo kág shí mǎ bá lwágulə wo yííd.” ⁴ Ntó, Aburaham mú wú shí Okaladyé dí, a mú kə jí Karan. Mpúsa shwiy mə sóónɡú, Zembí mú yíl nyə wu, ntí nyə wa shí bí njúl múús ga. ⁵ Nji nyə a shígé yə nyə ɲkəw wa shí gaád, kú námá bə tóó bímbí múúd jí nê ɲkul tál kuú yí. Nyə á yida kaag ná í é bá bə shí nyé, mpwɔŋ buud nyé ka bá shúgula nê nywo. Í á bə cínɔŋɡá Aburaham njúl kú fwo bə nê mwân. ⁶ Zembí mú ci nê nyê ná: “Mpwɔŋ buud nywó í bá kə jí ízhaá shíd. Buud ó wu bwá bá sá bwo məlwaa bwá cúg bwo tãŋ mimbú mitəd minə. ⁷ Nji, lwɔŋ búúd í bá wá bwo məlwaa dí ni, mə bá yə gwo intágúli, bag dwó í mú bá shwub, í mú zə wa shí gaád, zə dɔ yə mə gúmə.” ⁸ Zembí músə sá bá sɔ. Sɔ ɔɔŋɡú mə məyiyé wá ábiwáág. Ntó Aburaham mú byá *Izaag a sá nyə ábiwáág jwów lá mwóomb mpúsa byélé. Izaag byá *Yákwab, sá námá nyə ntó. Yákwab byá námá ímpáámbá í á fwə íbɛɛnd wúm nê íbá íshé yí, a sá námá byo ábiwáág. ⁹ Ímpáámbá bíshé íni í á ka zə shíŋ Yóseb. Bwá mú kusha nê nyə ná a kág Igípten. Nji, Zembí nyə á bə nê nyə. ¹⁰ A mú ngə sey yíl nyə *íncwaw í ntug byoɔŋ byésh dí ná ndéé a kə yə nyə fag mísh mǎ Farawôn njwú-buud á Igípten dí, a sá ná Farawôn gwágúg nyə nywa lámúd. Farawôn mú tál nyə ngwámuna á Igípten yêsh, tɛem bə nyáméfwó Farawôn dí njów. ¹¹ Məma zha músə zə bə Igípten yêsh dí, kumə Kanaan, incwaw í ntug bul yáág, ímpáámbá í íshé kú ná nê sá bwá dág. ¹² Nda Yákwab nyə a gwáduga ná idəw bísa Igípten ná nyə á ka kənd ímpáámbá í íshé wu ja ashúshwóógú. ¹³ Ja bwá á kwo kə ja ábɛé yí, Yóseb músə kə báɡulə bwo nyúúl, Farawôn músə zə mpu mpwɔŋ buud nyə á zhu yí. ¹⁴ Yóseb músə ka zə sá ná bwá kág ɲwa sóónɡú Yákwab nê njów buud yé wêsh tãŋ buud məwúm zangbá nê ótón. ¹⁵ Yákwab músə zə shulə kə Igípten, nyə á kə yə wu, bənôn ímpáámbá bíshé. ¹⁶ Bwá á nyiŋgə nê bwo, kə dɛl Síkem, shwɔŋ Aburaham nyə á kusə bwân ó Imor dí nê *mwaanə yí.

¹⁷ «Íjkaagó Zembí nyə á kaag Aburaham yí í á ngə bə ná í zə bwəma. Nda wəla dɔɔŋg í á ngə shísh ná, kúl búúd jé í á ngə zə bulya, í ngə bul mpyáánz nūŋ Igípten. ¹⁸ Kúl mə Aburaham í á ngə mpyáánz ntó nê ndéé kə wóós ja wúl njwú-buud í á ɲwa íjwúga yí, wɔɔŋg njwú-buud í á shígé mpu Yóseb yí. ¹⁹ Njwú-buud wɔɔŋg í á ka zə cugə nê mpwɔŋ buud íshé məshúgá dí. A mú cúg ódà nê bów-bów lám nyə á bə nê ndí yí nê ndéé a sá ná bwá ngəg nê myaas ikúkény byánj í ngəg nê fuda. ²⁰ Fwálá dɔɔŋg wá Moyíz nyə a byél yí. Zembí nyə á ka gwág nyə nywa lámúd, obyál bə bwá mú wɛl nyə bwádí njów tãŋ ɔŋkwond olóol, ²¹ nê

7:2 22.1 **7:3** Mət 12.1; Heb 11.8-10 **7:4** Mət 11.31; 12.4 **7:5** Mət 12.7 **7:6** Mət 15.13-14
7:8 Mət 17.9-14; 21.2-4; 25.26; 29.31-30.24; 35.16-18 **7:9** Mət 37.11, 28; 39.2, 21 **7:10** Mət 41.37-44
7:11 Mət 41.54; 42.1-2, 5 **7:13** Mət 45.1, 3, 16 **7:14** Mət 45.9-10, 18; 46.6-7, 27
7:16 Mət 23.3-16; 49.29-30; 50.13; Zho 24.32; Heb 11.9, 13 **7:17** MmN 1.7-8 **7:19** MmN 1.10-11,
22 **7:20** MmN 2.2-10; Heb 11.23

ndeé, ja bwá á ka námá kə myaas nyə yí, sás má Farawōŋ mú cwéég nyə, zə baagulə nyə t̃aŋ nda yé mwān. ²² Moyíz mú nyíngula mpúyá á Igípten wēsh dí ná ndéé á mú zə bə ŋkácíd íciyá nə misóólúgád.

²³ «Ja nyə á zə bə nə mimbū mawūm máñ yí, tédágá í mú wós nyə lámúd ná a kág dág ómínyoŋ̃ bə Bag ó *Izərayēl. ²⁴ A mú dág ŋgwól mwān Igípten ŋgə sá ŋgwól mwān Izərayēl. Moyíz mú kəem mwān Izərayēl, a cú mwān Igípten.

²⁵ Nyə á ŋgə téduga ná kúl jé Izərayēl bwá é mpu ná Zembí mə zə balan nə nyə, zə cug bwo. Nji, bwá á shígé mpu ntá. ²⁶ Jwōw í á bə yí, a mú kə kwey bwān ó Izərayēl óbá bwá ŋgə shuya. A mú ka cēel bēég bwo ná bwá jíg ná shē, nyə nə bwo ná: “Bí bāsə ómínyoŋ̃, nəcə jí bí ŋgə síya yí?” ²⁷ Nji, nyəŋ nyə á ŋgə sá ŋgwól yé mú lámusa nə nyə, nyə ná: “Zə nyə á tál wo cí ná wo dág sámb sá milású?” ²⁸ Wó cēel zə gwú mə nda wó amə gwú mwān Igípten nə kugú ná?” ²⁹ Nji Moyíz nyə á gwág ntāni yí, nyə a túb, a mú kə ji shí á Madyan. Wu wə nyə á byá bwábudūm óbá yé.

³⁰ «Nyə á ji wu mimbū mawūm máñ, ŋgwól *éngəles mə Cwám̃ba mú zə lwóya nyə nyúúl m̃ngwiiled, m̃ngwiile mí ŋgə maŋ kwasa dí nūŋ shí a shwééshá á mbúbúñ Sinayí. ³¹ Moyíz mú káam sá nyə á ŋgə dág joŋgá. A mú ka shísh ná a kə mpu dág. Kál má Cwám̃ba í mú gwíg í ŋgə cí ná ³² “Mə óni, mə Zembí impáám̃b̃ byō, Zembí má Abərahām, Zembí mə Izaag, Zembí mə Yákwb.” Moyíz mú tééd lilyálə, a kú ná kwo s̃ó ná a mpú dág. ³³ Nə ndéé, Cwám̃ba mú cí nə nyə ná: “Yílág m̃ngwub məkúúd nəcə kál shí wó tál ní í mūsə nda mə. ³⁴ Mə má nti m̃sh, mə má dág bōw dēsh bwá ŋgə sá kúl jām Igípten yí. Mə má gwág nda bwá ŋgə leegya ná. Mə má shulə ná mə zə cug bwo. Kagú kə ja gaád, mə má kənd wo Igípten.”

³⁵ «Éngəles nyə á lwóya nyúúl kwasa dí yé, Zembí nyə á kənd nyə, a kə tál Moyíz cí, tál nyə cugye. Í njúl ná bwá á ban Moyíz wəŋŋ, bwá ji nyə ná: “Zə nyə á tál wo cí ná wo zág də sámb sá milású?” ³⁶ Moyíz wəŋŋ wə nyə á kə yíl bwo málwaa dí Igípten yé, a ŋgə sá *isá í mimbúgú nə *isá í nt̃ó búúd ŋkwōŋ yí wu, tēem bə ja bwá á lina m̃aŋ m̃ə atit̃i yí, tēem bə ja bwá á ŋgə kyey shí a shwééshá dí t̃aŋ mimbū mawūm máñ yí. ³⁷ Nyə wə nyə á cí nə Bag ó Izərayēl ná: “Zembí mə bá nti bí ŋgwól *múúd micúndá nda mə, a njúl mbyágá á kúl búúd jín.” ³⁸ Moyíz wəŋŋ wə nyə á bə mpódúgá éngəles nyə á ŋgə lés̃ha nə nyə yé bāñŋ odá, ja kúl búúd jishé í á sá gúfúgá mbúñ Sinayí shí a shwééshád yí. Nyə wə a lág milású myá cug wə éngəles, a kalá yə shé. ³⁹ Nji, odá bwá á shígé cēel sá nyə mēgwág. Bwá lámusa nə nyə, milām də nyíngə kə nji Igípten. ⁴⁰ Bwá mú cí nə Arəŋ ná: “Ság ozembí bwá é də t̃w sá shwóg wá. Sə b̃aŋ sá ampúyé ná sá í m̃ə bə nə Moyíz muud á kə yíl sá Igípten yé.” ⁴¹ Bwá mú lúlə mwā nteny t̃aŋ zembí áyadúg, bwá sá nyə *m̃ətúnuga nda Zembí, bwá sá m̃əshusug gúmalələ sá bwá amə sá nə m̃əbwá m̃aŋ yí. ⁴² Zembí nyə á ka nt̃ag yid bwo kwōŋ, a mú sá ná bwá nyíngúlág ŋgələ yə wəacén-céní wā joŋ gúma. Sá joŋŋ wə jisə cilyá kálaad búúd̃ ó micúndád ná:

Bag ó Izərayēl,

ye bí á cígə mə ocúdu

ŋkí ná bí á sá mə *m̃ətúnuga

mimbū mawūm máñ bí á bə shí a shwééshá dí myá?

7:23 MmN 2.11-15; Heb 11.24-27

7:29 MmN 2.15, 21-22; 18.3-4

7:30 MmN 3.1-10

7:35

MmN 2.14; 3.2

7:36 MmN 7.3; 14.21-29; 16.1-17.16; 1lŋ 14.33; 20.1-11

7:37 3.22-23

7:38

MmN 19.1-20.17; Mis 7.53; Gal 3.19

7:39 1lŋ 14.3

7:40 MmN 32.1-8

7:42 Amo 5.25-27 Molok:

Ləv 11.11

⁴³ Ngaá ná bí á yida ðu ñkêny banda má Molok*,
 nà yuug ácén-céní bí á sá shú má Zembî wún Refan yí?
 Ngaá ná bí á yida ðu kúd mampwoombú mándálúd
 ðu ya mbeé iyuug í Zembî bí á sá yí gúmá?
 Sâ jœng wá í sá ná mæ bâg kand bí míkám dí
 shwóg-shwóg cý *Babilôn.

⁴⁴ «Nji, ja ódá bwá á bæ shí a shwéeshá dí yí, bwá á shí bæ nà banda í á ðu lwágulá ná Zembî jisa bwádí yí. Muud nyà á ðu lésa nà Moyíz yé nyà á ci nà né ná a kág sá banda ðœngá, a bæ yuug nyà á dúg yí. ⁴⁵ Odá bwá á shí ñgà kala banda ðœngá íkala í búúd byêsh í á ñgà byêl yííd. Bœng bânôn Yeshuwa bwá á ntœ shí Zembî nyà a wíng wæmádí yí, bwá á kœ námá nà dwo wu, í mú ji wu kœ wóós fwála má *Dávid.

⁴⁶ «Zembî nyà á bul cœl Dávid wœngá. Ntœ Dávid mú ji Zembî ná a sáág nyà mpaam ná a lwóg bag œ Yákwab njów Zembî. ⁴⁷ Sólumun wá nyà á yida lwóg nyà njów. ⁴⁸ Nji, Zembî a gwów-gwów nyà ádé ji mínjów mæbwâ má búúd má âmæ lwóg myá, námá nda múúd micúndé nyà á ci ná. ⁴⁹ Nyà á ci ná:
 Jon dúšæ jiya íci jâm.

Shí nyísæ kúl má ðu tâl mákuú yí.
 Wáyé njów bí bí nà ñkul lwóg mæ yí?
 Cwámba mæ shílá ntó.
 Ngow má ji nà ñkul kœ woga yé?

⁵⁰ Ngaá ná mæ wá mæ a sá isâ íni byêsh?

⁵¹ «Bí búsa nà nân. Bí ñgà sá Zembî mælwâ. Bí búsa ñji bí ó ðu sá ñgáádé nà Ñkêñkê Shíshim, námá nda impáámbá bín í a ðu sá ná. ⁵² Nyáyé múúd micúndé impáámbá bín í á shigé lwágulá cúwáí yé? Bwá á ðu gwú bœng bwá á ðu bwey zœ jaaw nà Tútalí Muud mæ bá zœ wá. Tútalí muud wœngá wá bí á kœenzh, bí mú gwú yé. ⁵³ Bí buud bí á lég *mbwoomb máccœ wáéngæles bwá á ya bí má, nà mæmpándí mæsh mâ cínœng wá, bí abéýé mwo.»

Bwá gwú Itiyen

⁵⁴ Nji búúd œ gúfágá ósémye œ mílósá bwá á gwág iciyá íni yí, bwá á shwal gwág Itiyen yáág-yáág mpimbæ, bwá ñgá fúgal mæjæ. ⁵⁵ Itiyen nye, lwándúlá nà Ñkêñkê Shíshim ná cwóó, mú kænd mísh jon dí, a mú dúg mæñkænwæ má Zembî, Yésus tâl Zembî mbwâ mæncwûm. ⁵⁶ A mú ci ná: «Dúgá, mæ ñgá dúg jon í má bâg. *Mwân má Múúd tâl Zembî mbwâ mæncwûm.» ⁵⁷ Bwá mú bwú mæma óñkwiimbyê, bwá ñgá fad mælwâ máñ; bæsh nà lâm ñgwúdâ, bwá shwal kœ shwíy nyà nyúúlúd. ⁵⁸ Bwá julæ wú nà nyà ñgwála, kœ lúmæ nyà mækwóógú. Buud bwá á ñgá sá sóólúgú wœng wá bwá á yíl iwáma byán kœ bwáíg gúl ncúncwámá shí mákuú. Ncúncwámá jœng wá Sól. ⁵⁹ Bwá ñgá lúmæ Itiyen mækwóógú ntáni, Itiyen mú jów Zembî, nyà ná: «Cwámba Yésus, légúg *jim jâm.» ⁶⁰ Né ndéé, a mú kúd mæbwón shí, a kâm nà ñkulú ná: «Cwámba, wo kú lœ bwo *sám bwá ñgá sá ga.» Nji nyà á shín ci ntáni yí, a mú ya.

* **7:43** Máñ mæbanda má a ðu bæ, bwá laad káándé mbíí á ná bwá ká weef í bæ banda. **7:44** banda í á ðu lwágulá ná Zembî jisa bwádí yí: MmN 25.9, 40 **7:45** Zho 3.14-17; 18.1; 2Sa 6 **7:46** Sôm 132.1-5 **7:47** 2Sa 7.5-7; 10j 6.1-38 **7:48** 17.24-25 **7:49** Iza 66.1-2 **7:51** MmN 32.9; 33.5; Zhe 4.4; Rom 2.28-29 bí ó ðu sá ñgáádé nà Ñkêñkê Shíshim: Iza 63.10; Eze 2.3-5 **7:52** Luk 11.47-48 **7:53** 7.38; Heb 2.2 **7:54** Sôm 37.12; 112.10 **7:55** Mat 26.64; Mis 2.33 **7:56** 10.11; Luk 3.21; Yuá 1.51 **7:58** 22.20 **7:59** Sôm 31.6; Luk 23.46 **7:60** Luk 23.34

8

Sól mæ zə jugəshi Də lú óbúgula

¹ Sól nyə á bæ cəŋ nə buud bwə á gwú Itiyen wá. *Də lú óbúgula í á bæ Yurúsəlem yí í á zə bul bwəma nə cúwúli mwəw mæŋgəd. Obúgula bəsh bwə mú shín nyungula wú Yurúsəlem, kə məshí mǎ Yudéa nə Samariya; í lúg cínəŋgú nji *buud ɔ lwámá. ² Bóól búúd bwə á wá milām wə Zembí wá bwə á kə dul Itiyen, bwə sá námá nyə shwiy mbií áyíyáág. ³ Sól nyə nyə á ngə yáág ná á jaŋgula Də lú óbúgula. Nyə á dū ngə nyí minjów minjów, dū ngə bií óbúgula, budá nə budúm, dū kə wá bwo mím bwugəd.

Jəjə Kéel í zə kə Samariya

⁴ Buud bwə á cūma Yurúsəlem wá bəsh bwə á ngə kə mǎzhíi mǎzhíi, bwə ngə bwiing Jəjə Kéel á lǎŋ mǎ Yésus. ⁵ Ntǎ, Fílíp nyə á shulə kə wúl ngwəla á Samariya, a mú kə bwiing buud ɔ wu lǎŋ mǎ *Kříst.

⁶ Buud ɔ wu bəsh bwə mú kənd milām isá Fílíp nyə á ngə ci yíid, muud ngwúd nə ngwúd kú sá nǎŋ nǎcé bwə á ngə gwáduga *məshimbá nyə á ngə sǎ mǎ, bwə ngə námá dǫg mwo. ⁷ Nǎcé zhwoŋ buud bwə á bæ nə məjamb wá, məjamb mǎ á dū wú mǎ ngə kím mǎma ɔŋkwimbyé, mím búbwúgú nə bəŋŋ bwə á dū nyəsh wá bwə ngə yál. ⁸ Ngwəla wəŋŋ wəsh í mú bæ nə mǎma mǎshusug.

⁹ Í njúl ná ngwól múúd nyə á dū bæ ngwəla wəŋŋgəd nə jíná ná Shímun. Muud wəŋŋgə nyə á dū sá májig, buud bəsh wá Samariya bwə mú dū bul káám nyə, nyə mú námá dū jaaw nyúul ná á bul bæ. ¹⁰ Buud bəsh, tééd ozhizhe kə kumə mǎma fwámé búúd, bəsh bwə á dū ŋwa Shímun nə gwǎŋgə, bwə ná: «Muud éne jisə ŋkul mǎ Zembí, nyəŋŋ bwə dū ci ná í búl ntǎ yí.» ¹¹ Bwə á kənd milām nyádí nǎcé nyə á bwey bul sá ná bwə káámug nyə nə misóólégú mí jamb myé. ¹² Nji, ja bwə á *magula Jəjə Kéel Fílíp nyə á ngə bwiing bwo shú Faan mǎ Zembí nə shú jíná mǎ Yésus-Kříst yí, bwə á ngə duwan, nə budúm nə budá námá. ¹³ Shímun wəŋŋgə nyəmfwó nyə á *búgula námá, a mú duwan. A mú zə nada nə Fílíp kú ná béégya nə nyə, a ngə dǫg mǎma isá í ntǎ búúd ŋkul yí nə məshimbá mǎ á ngə síy mǎ, a ngə bul káám.

Pyēr bá Yuánes bwə kə Samariya

¹⁴ *Buud ɔ lwámá bwə á bæ Yurúsəlem wá bwə á ka gwág ná buud ɔ Samariya bwə mǎ lég Milású mí Zembí. Bwə mú kənd Pyēr bá Yuánes wu. ¹⁵ Bǎŋ, ja bwə á shulə kə Samariya yí, bwə á jəgula nə Zembí shú nə obúgula wá wu bwə légug Nkəŋkə Shíshim. ¹⁶ Nǎcé, í á bæ cínəŋgú, Nkəŋkə Shíshim kú fwo shulə tǎo múúd ngwúd dǎ. Bwə á yida shín ngə duwan jíná mǎ Cwámba Yésus dǎ. ¹⁷ Ná ndéé, Pyēr bá Yuánes bwə mú ngə bəd bwo məbwə, bwə mú ngə lég Nkəŋkə Shíshim.

¹⁸ Shímun nyə á ka dǫg ná buud bwə ngə lég Nkəŋkə Shíshim ja buud ɔ lwámá bwə bəd bwo məbwə yí, a mú ka zə nə *mwaané ná a zǎ yə Pyēr bá Yuánes, ¹⁹ nyə nə bwo ná: «Yágá námá mǎ ŋkul ni, muud yəsh mǎ é bəd məbwə yé légug Nkəŋkə Shíshim.» ²⁰ Nji, Pyēr mú yidá ci nə nyə ná: «Biná mwaané woó bəsh ná mpaá, nǎcé woó áma tǎduga ná bwə dū kusə yána mǎ Zembí nə mwaané. ²¹ Wo cugé nə ŋkəw wa sǎ gaád, kú nə tǎo sǎ, nǎcé lám wó í cugé tǎtəlí nə Zembí. ²² Céndúg bów-bów tǎdúgá wó ni, wo jəgulag nə Zembí, ka nyə é juu wo nə yuug í áma wóos wo lámád ni. ²³ Mǎ dǫg ná byó íwímbug í mǎ bul yáág. Olŋŋgǎ bwə mǎ bií wo kwám.» ²⁴ Shímun mú bəsa ná: «Bíméfwó jəgulagá nə Zembí shú dām

ná tɔɔ sâ ɲɠwúd bí má ci na ní í kú bə nə mə.»

²⁵ Pyēr bá Yuánes bwá mú shîn lwóya búgá jǎɲ, bwiɲɲ kéél mə Cwám̄ba ná ndeé bwá mú nyɲɲgá kə Yurúsalem. Bwá mú ɲgə bwiɲɲ Jɔɲɔ Kéél zhíí nə zhíí zhwog milɔm myá Samariya dí.

Muud Ityopí má zə lág Jɔɲɔ Kéél

²⁶ ɲɠwól *ɛɲgales mə Yawé mú zə lás ci nə Fílíp ná: «Kyeyág kə ɲgɛɛ *mækóól má jwɔw, zhíí í də shulə wú Yurúsalem kə Gaza, zhíí nyísó kú jwɔɔla búúd yí.» ²⁷ Fílíp mú námá tí ɲjɔnd kú fadələ. Ndug ná ɲɠwól múúd Ityopí, a ɲjúl myáágá, a ɲjúl lúlúú ósóol ɔ cí mudá á Ityopí bwá á də jɔw ná Kandás yé, muud wɔɔɲgə ɲjúl kəlág móbii mə cí mēsh dí, nyə á kə Yurúsalem kələ yə Zembí gúmá; ²⁸ nyə á ɲgə nyɲɲgə a ɲjúl nyádí mátúwa dí, a ɲgə lɔ kálad má *múúd micúndá Izayí. ²⁹ Shishim mú ci nə Fílíp ná: «Shishúg kə kumə mátúwa ɛ́nɛ́d.» ³⁰ Fílíp mú ləl kə, a mú gwág múúd ɛ́nɛ́ ɲgə lɔ kálad má múúd micúndá Izayí. Fílíp mú jì nyə ná: «Ye wo ɲgə mpu gwág sâ wó ɲgə lɔ ní?» ³¹ Muud ɛ́nɛ́ mú bɛsa ná: «Mə é ka mpu gwág na ntúdelé muud nda fwo lwágulə mə?» A mú jɔw Fílíp ná a kəwag mátúwa dí kə jì nyádí koogá. ³² Kúkál micilyá mí Kálad Zembí nyə á ɲgə lɔ wə ga:

Nyə á bə nda tɔw bwá ɲgə kə nə ndí ná bwá ká cígə yí,
námá nda mwá ncwəmbɛ bwá ɲgə sámb mɪmɔɔ yí.

Nyə a shígé bɛny mpu ná a lás.

³³ Bwá á séémbəli nyə, bwá nyaal nyə ɲkaam nyé nə məkuú.

Zə jí nə ɲkul bá bwiɲɲ lǎɲ á mpwɔɲ buud nyé yé? Kú nə muud!

Bwá á sámb nyə jé cug shí gaád.

³⁴ Myáágá mú jì Fílíp ná: «Má jəgula nə wo, féélúg mə, zə múúd micúndá ɲgə ci yé? Ye nyáméfwó, yə muud shús?» ³⁵ Fílíp mú ka zə tééd lásúlə. A mú zə bwiɲɲ nyə Jɔɲɔ Kéél mə Yésus téédúlə na kúkál micilyá nííd. ³⁶ Bá bwá mú ɲgə kə ná ndeé bwá mú ka wóós júwó. Myáágá mú ci nə Fílíp ná: «Dugí, məjúwó wə mága. Jí í ntágúlá ná mə kú duwan yí?» ³⁷ * [Fílíp mú ci nə nyə ná: «ɲkí wo *búgula nə lám wô wēsh, wo je duwan.» Nyə ná: «Mə má *magulə ná Yésus-Kríst jisə *Mwân má Zembí.»] ³⁸ A mú ci ná bwá tálúg mátúwa. Bəsh obá bwá mú shulə məjúwód, nə Fílíp, nə myáágá. Fílíp mú duu nyə. ³⁹ Ja bwá á ɲgə sɔw wú məjúwód yí, Shishim mə Yawé í a ɲkəny Fílíp kyey nə nyə, myáágá kú ná nyɲɲgə dúg nyə. Njì, a mú kə nə ɲjɔnd yé shwóg nə məshusug. ⁴⁰ Fílíp mú kə bə njì Azot. A mú ɲgə bwiɲɲ Jɔɲɔ Kéél mánd nə mánd ná ndeé kə wóós Sezaré.

9

Sól mə zə bə mbúgula mə Yésus

¹ Na í á bə Sól, nyé ɲgə ná cwambulə *ompwíín ɔ Cwám̄ba, a ɲgə gwú bwo. Nyə á ka kə wó Ajəláci á ofada, ² ná Ajəláci yág nyə kálad mə yə nyə ɲkul ná a kág Damás, a kág ɲgə dúg *mámpáanzó mə múnjígúlá mə *Oyúden má núnj. A ká kwey búúd bwá ɲgə bɛ zhíí mə Cwám̄ba, a bii bēsh tɔɔ budúm tɔɔ budá, a wóolə bwo mən̄kəda, a kə nə bwo Yurúsalem. ³ Nyə á ka kə ná ndeé ɲgə shish kúná-kúnə nə Damás, a mú seegya njì mən̄kenya mə má zhu jɔɲ dí zə kwan kál nyə á bə yí. ⁴ A mú kadəwa shí, a mú gwág kál í ɲgə ci nə nyə ná: «Sól, Sól, nəcé jí wó

8:27 Iza 18.7; 56.3 **8:32** Iza 53.7-8 **8:35** Luk 24.27 **8:36** Mat 28.19 * **8:37** Míl micilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga. **8:39** 1Oj 18.12 **8:40** 2.18 **9:1** 8.3 **9:2** 19.9, 23; 22.4; 24.14, 22; 28.22 **9:3** Aba 3.3-4; 1Tm 6.16; 2Kr 4.4, 6

búl lwágulə mə cúwálí ntáni yí?» ⁵ Nyə ntəg ná: «Wo zə e, Cwám̃ba?» Cwám̃ba nə né ná: «Mə Yésus, mə wə wó ngə lwágulə cúwálí yé. ⁶ Sə ngwúd, wəólúg, wo kúmæg ngwəla, bwə é jaaw wo sə wó jálá nə sá yí.» ⁷ Buud ó gwoong bé bwə á shigula, bwə shwal ji ókál-ókál, fug jimb bwo milúúd. Bwə á ngə gwág nji kál í ngə lás, bwə kú dóg múúd nyə á ngə lás yé. ⁸ Sól músə wəól shí, mish mə njúl nyə ná bagə nji a kú ngə dóg. Bwə mú bii nyə mbwəd kə nə nyə kə kumə Damás. ⁹ Nyə á ja mwəw málól, mish kú dúgya nyə, a kú də, a kú ngul.

¹⁰ Ngwól múúd nyə á bə Damás nə jínə ná Ananiyas, a njúl *mpwíin mə Yésus. Muud wəong mú dóg *ntamə á mish ná bagə, Cwám̃ba ngə jəw nyə ná: «Ananiyas!» Nyə ná: «Cwám̃ba, mə wə éga.» ¹¹ Cwám̃ba mú ci nə nyə ná: «Təwúg, wo kág njwón bwə də jəw ná «njwón á tətəlí» yí, kə sɔ Sól muud á Tərus nún njəw mə Yúdas. A ngə jəgula námə nda mə ngə lás éga. ¹² Nyə amə dóg ntamə á mish ná bagə, muud bwə jəw nə Ananiyas yé mə nyíi njəw zə bəd nyə məbwə ná mish mə dúgyág nyə.» ¹³ Ananiyas mú bəsa ná: «Cwám̃ba, mə mə bul gwádaga múúd éne, bímbí lú məbəw á mə sá buud bwə Yurəsəlem yí. ¹⁴ Təem bə wa nyəmfwó, milúlúú myə ofada mí á yə nyə nkul ná a zəg bii búúd bəsh bwə ngə kím jəw jínə dwə wá.» ¹⁵ Cwám̃ba mú ci nə nyə ná: «Kaág, nəcé mə mə fəésh múúd éne ná a bagə mə sə ísəy shú ná ikúl í cúgé Oyúden yí nə ojwú-buud bən nə Bag ó *Izəyél bwə mpúg jínə dām. ¹⁶ Məmfwó mə é lwágulə nyə bímbí lú minjugu á bá jug shú dām myə.»

¹⁷ Ananiyas mú kə, kə nyíi njəw, bəd nyə məbwə, ci nə nyə ná: «Sól mwaang, Cwám̃ba Yésus wo á bwəma nə nyə zhíid ngəla zə wa yé, nyə amə ntí mə shú ná mish mwə mə nyíngəg dúgya, wo lwándúg nə Nkənkə Shíshim.» ¹⁸ Bíl isá í mú shugula wú nyə mishád í njúl nda ifafə. Mish mə mú nyíngə dúgya nyə nə ndéé a mú shwal duwan. ¹⁹ Ná ndéé, a mú də ídəw, nkul í mú kwo wós nyə nyúúlud. Bənəŋ ompwíin wə Damás bwə á ji baalé mwəw. ²⁰ Kú námə kwo leŋg fwála, Sól mú shwal ngə kə məmpáanzə mə mínjígulá mə Oyúden dí, kə ngə cündə ná Yésus jisə *Mwən kə Zəmbí. ²¹ Buud bəsh bwə á ngə gwág nyə wá bwə á ngə káam mbii á ná fug də jimb lúúd, bwə ngə ci ná: «Ngəá ná buud bəsh bwə á də kím jəw jínə ga Yurəsəlem wá muud éga wə nyə á lwágulə bwo njugu yé? Ngəá ná nyə á zə wa ná a zə bii bəong wə wa, a wósə bwo mənəkəda kə nə bwo milúlúú myə ofada dí?»

²² Nji Sól nywáa nyə á ngə yág nə jaawulə Jəjə Kéel yág yágúg, a də fad Oyúden wə Damás mimpu nə dúlə mpu lwágulə bwo ná Yésus wə jisə *Kříst. ²³ Ja fwámé baalé mwəw mə á cɔ yí, Oyúden bwə á cwɔ yuug ná bwə gwú nyə. ²⁴ Sól mú mpu shwushwaga jəong. Bwə á bə bwə mú ngə baagusa mimpumbé mí ngwəla* mwásə nə bulú ná bwə gwú nyə. ²⁵ Nda ompwíin bé bwə a mpu ntə ná, bwə á njwa nyə gúl búlúd, wá kúdád, bwə mú nteŋguli nyə nyung dí gwəw kə shul tóón.

²⁶ Kə wós Yurəsəlem, Sól nyə á cəel kə səngya nə bóól ompwíin. Nji, bəsh bwə á ngə fúnda nyə, bwə kú fwo *magulə ná a músə mpwíin. ²⁷ Barnábas músə njwa nyə, kə nə nyə *búúd ɔ lwámá dí. A kə bwiing bwo nda Sól nyə á

9:5 1Kr 15.8 9:8 13.11 9:11 21.39; 22.3 9:12 Mak 8.23-25 9:15 13.2; 22.21; 23.11; 26.1; 27.24; Rom 1.5 9:16 20.23; Luk 21.12; 2Kr 11.23-28 9:17 19.6 9:20 17.2; Luk 22.70 9:21 8.1; 9:13-14 9:22 5.42 9:23 23.12 9:23 2Kr 11.32-33 * 9:24 mimpumbé mí ngwəla: Bwə á də lwə míngwəla, bwə sá məma nyung lyɛ ngwəla wəsh, bwə kə ləgə mimpumbé búúd ɔ jálá nə də nyíi ngwəla myə. 9:26 9.3-6, 20; Gal 1.18 9:27 Barnábas: 4.36-37; 11.22-30; 12.25; 13.1-4, 7, 43-50; 14.12, 20; 15.2-12, 22, 35-39; 1Kr 9.6; Gal 2.1, 9, 13

dúg Cwám̃ba zhíid ná, ña nda Cwám̃ba nỹá á l̃ás ña nỹá ná, ña nda nỹá á bwiing kéel Damás jíná má Yésus dí kú fúnd̃a muud ná. ²⁸ T̃ééd̃ ja j̃oong̃ú, Sól b̃áññh̃ buud ɔ lwám̃a bw̃é mú b̃ád̃uga gwoong, b̃áññh̃ bw̃é mú ng̃á kyey ngw̃ála ña ngw̃ála, a ng̃á bwiing kéel á jíná má Cwám̃ba, kú fúnd̃a m̃ish má búúd. ²⁹ Nỹá á d̃a nám̃a l̃ésha ña Oyúden bw̃é á jañwo ña cug Ogur̃ék wá, b̃áññh̃ d̃a nám̃a s̃éñusa mak̃al. Nji, b̃áñh̃ bw̃é mú s̃ú ná bw̃é gw̃ú nỹá. ³⁰ Nda óm̃inyoñh̃ wá búg̃á bw̃é á mpu ntó ná, bw̃é á ka ña nỹa Sezar̃é, bw̃é mú k̃and nỹa T̃arus. ³¹ *D̃ɔ lú obúgula í á ka ng̃á cug̃á ná sh̃ẽe Yud̃éa ỹesh, ña Galil̃é, ña Samariya, gwoong í ng̃á lal búg̃ád, obúgula bw̃é ng̃á gw̃ɔɔ Cwám̃ba. Ñk̃éñk̃é Shíshim ng̃á sá ná buud ñk̃í bul bulya bw̃é z̃ág ng̃á nỹli gwoong̃ad.

Pyêr má lwag Ene, gwûm̃ashi Tabita

³² Í á ka z̃a b̃a, Pyêr ng̃á kyey k̃al̃a ng̃á dúg obúgula, nỹá á ka nám̃a shul̃a k̃a dúg b̃oong̃ wá Lida. ³³ A mú k̃a kwey ngw̃ól múúd ñh̃ ná Ene. Muud w̃oong̃ nỹá á b̃a mbúmbwúg̃a, a má já shí t̃añ m̃imb̃ú mw̃oomb. ³⁴ Pyêr mú ci ña nỹa ná: «Ene, Yésus-Krist má lwag wo. W̃oolúg wo báágúg tañh̃ gw̃ó.» Nám̃a cé ña cé, Ene mú w̃ool. ³⁵ Buud b̃esh bw̃é á b̃a Lida ña mbwaañzul̃a shí á Sarona wá bw̃é mú dúg nỹa, bw̃é mú cénd̃ kuú nj̃oond, yid w̃ó Cwám̃ba.

³⁶ Ngw̃ól *mpw̃iin á mudá nỹá á b̃a Zhw̃ópe ña jíná ná Tabita. Jíná d̃oong̃ í k̃á ná Dórakas.† Mudá w̃oong̃ú nỹá á bul d̃a sá j̃ɔɔ misóólúg̃a, a d̃a bul ỹa m̃imbúmbúwá is̃a. ³⁷ Í á ka z̃a b̃a m̃ani mw̃ow dí ná Tabita nỹá á bwas ná nd̃éé a mú ỹa. Bw̃é mú gusa nỹa ná nd̃éé k̃a bw̃íg̃ fúm á nj̃ow dí gw̃ow. ³⁸ Ompw̃iin bw̃é á ka gwág ná Pyêr j̃i Lida, Lida njúl kúná-kúña ña Zhw̃ópe. Bw̃é mú k̃and búúd obá k̃a t̃éég nỹa m̃abw̃é ná: «Oshwon! L̃eelag̃ú z̃a kúga, kú neela.» ³⁹ Pyêr mú nám̃a t̃ow shí, b̃áññh̃ buud óni bw̃é mú k̃a. Ja nỹá á k̃a w̃ós yí, bw̃é á k̃a ña nỹa fúm á gw̃owád. Mikús̃a mỹesh mí mú z̃a ña m̃aỹé nỹádí, z̃a ng̃á lwágula nỹa ijud ña ikúúd Dórakas nỹá á d̃a laad bwo ja b̃áññh̃ bw̃é á b̃a yí. ⁴⁰ Pyêr mú w̃éesh̃ali búúd b̃esh t̃óñ, a mú kú d̃a m̃abw̃óñ shí, a j̃agula ña Zembí ná nd̃éé a mú yid k̃óomb̃ gw̃oñh̃ mbimb̃ad, a ci ná: «Tabita, w̃oolúg.» Tabita mú b̃eny m̃ish, a mú dúg Pyêr, a mús̃a w̃ool j̃i nj̃iñjilí. ⁴¹ Pyêr mús̃a bii nỹa m̃bw̃ád, t̃al nỹa t̃at̃elí. A mús̃a j̃ow obúgula ña mikús̃a, a ỹa bwo nỹa kuw̃ó. ⁴² Sá j̃oong̃ í mú mp̃ũy Zhw̃ópe ỹesh, zhwo g buud bw̃é mú *búgula Cwám̃ba. ⁴³ Pyêr nỹá á j̃i c̃iñong̃ Zhw̃ópe fw̃ám̃é zhwo g mw̃ow, a njul nj̃ow má Shímun nỹá á d̃a sá ís̃éy í ikúúdí í c̃údí yé.

10

Iséy ña misóólúg̃a mí Kor̃añêy

¹ Ngw̃ól múúd nỹá á b̃a Sezar̃é ña jíná ná Kor̃añêy. Nỹá á b̃a lúluú ózimbi t̃ad, k̃inda ózimbi áñuní dí, k̃inda bw̃é á d̃a j̃ow ná «k̃inda Italí» yí. ² Muud w̃oong̃ú nỹá á k̃and l̃am w̃ó Zembí, b̃áññh̃ nj̃ow yé w̃esh d̃a bul gw̃ɔɔ Zembí. Nt̃ó, nỹá á d̃a bul sá buud wá kú *Oyúden mikw̃iindyá, a d̃a j̃agula ña Zembí ja j̃esh. ³ Dúl j̃w̃ow, ng̃ẽe m̃áw̃ela m̃al̃ól m̃a mpw̃ó-kug̃á, nỹá á dúg *ntam̃á á m̃ish ná bag̃á, a dúg *eng̃ales má Zembí má z̃a nỹli nỹa nj̃ow, z̃a j̃ow nỹa ná: «Kor̃añêy». ⁴ Kor̃añêy mú dúg nỹá ná fig̃á-fig̃á ná nd̃éé nda ífwaas í á bii nỹa ná, a mú ci ná: «Ná j̃i e, Cwám̃ba?» Eng̃ales ña né ná: «M̃aj̃agula mw̃ó ña mikw̃iindyá w̃ó ng̃á kw̃iind̃ buud myá mí má w̃ós w̃ó Zembí, Zembí nỹa aw̃úsáyé myo. ⁵ Nt̃ó, k̃andúg búúd

Zhwópe ja gaád, bwá kág jôw ngwól múúd jí nûŋ ná Shímun bwá ða jôw ná dúl jíná ná Pyêr yé,⁶ a njul wá ngwól múúd má ða sá ísý í íkúúdí í cúdí yé, bwá ða námá jôw muud wóŋŋ ná Shímun. Njów yé wúsə ncindye m̃ŋ.»

⁷Ja éngəles nyə á zə lésha nə nyə ni nyə á kyey yí, Kərunēy nyə á jôw olwaábəla óbá, nə ngwól zimbí á bəŋŋ bwá á bul sēy nə nyə wá, a njúl nə nyə a má wá lám wə Zembí.⁸ A mú shín bwiing bwo sá jēsh nə ndéé a mú kənd bwo Zhwópe.

Pyêr mə ká wá Kərunēy

⁹Mán mələm, buud óni bwá nkág bwá mú kúná-kúnə nə Zhwópe, Pyêr mú bád kwáminú* ná a ká sá mójəgula. Í á bə ngeé tólóg dí.¹⁰ A mú gwág zha ná yéesh ná á ðə. Í á bə bwá ngə ná jáamb idəw, seegya a mūsə nda *shishim yé má wú nyádi nyúúlád.¹¹ A mú dúg jon í má bāŋ, gúl sá nda *sanda í kál málwə mánŋ dí, í ngə shulə wú jon dí ngə zə shí.¹² Sá jəŋŋ í á bə nə mímbíí mí ócúdí myēsh: nə bəŋŋ wá məkuú mánŋ, nə bəŋŋ bwá ða julə mímwə shí wá, nə inunú yá gwəw cínəŋ cwú.¹³ A mú gwág kál í ngə ci nə nyə ná: «Pyêr, tówúg wo gwúg isá íní wo dág!»¹⁴ Pyêr mú bəsa ná: «Mbə, Cwáməba. Nəcə mə abwélé ðə sá jí nə nyéé mísh má Zembí dí yí, nkí sá íci.»¹⁵ Kál í mú nyíngə kwo lās ci nə nyə ná: «Sá Zembí má fúb yí, wəe kú bəeg nyíngə ci ná jísə sá abúbəw.»¹⁶ Í á sá ntáni ija ilól, sá jəŋŋ í mú nkāŋ kə gwəw.¹⁷ Pyêr fug má jimb lúúd nə sá nyə ámə dúg ni nda í ká ná, ndug buud Kərunēy nyə ámə lwām wá, bwá má sə njów má Shímun ná sə sə, bwo má kwey, bwá təl mpumbéd.¹⁸ Bwá mú jôw búúd ə njów, jí bwo Shímun bwá ða jôw ná dúl jíná ná Pyêr yé nkí cínəŋ wá á ða jí yé.¹⁹ Pyêr ngə ná ca tédəga nda sá nyə ámə dúg yí í ká ná, Nkəŋkə Shishim mú ci nə nyə ná: «Dugí, buud olól bwá ngə sə wo.²⁰ Tówúg wo shúlag, binón bí kág. Wo kú zhízhigə nəcə mə wə mə ámə ntí bwo.»

²¹Pyêr mūsə shulə kə bwəma nə buud bəŋŋ, nyə nə bwo ná: «Mə wá éga, mə muud bí ngə sə yé. Jí bí ámə zə sá yí?»²² Bwá nə né ná: «Kərunēy wá nyə ámə ntí sá, Kərunēy á lúlúú ózimbi təd, a jí tətəlí muud, a gwəŋ Zembí, lwəŋ buud *Oyúden jēsh í ngə jaaw lāŋ yé nkí nywa. Ngwól Engəles má Zembí nyə á zə ci nə nyə ná a jówúg wo, wo kág nyádi njów, a kág gwágulə sá wə é bwiing nyə yí.»

²³Pyêr mú nyíngal bwo njów, bəónŋ bwá mú já. Mán mələm, a mú wəol, bəónŋ bwá mú kə. Ból ómínyəŋə wá Zhwópe bwá mú kə ləgal nyə.

²⁴Jwəw í á kwo bə yí, bwá mú kumə Sezaré. Kərunēy nyə á ngə bwánd bwo, a má shín sēŋŋ mímbýél myé nə bé óshwá ó abúgúlág.²⁵ Ja Pyêr nyə á bə nə a zə nyí njów yí, Kərunēy nyə á lələ kə səl nyáméfwó shí, kúdwə Pyêr shí məkuú nyə yə gúmá.²⁶ Pyêr mú bān nyə, nyə nə né ná: «Búnúg, mə jí námá múúd nda wo.»

²⁷Bá bwá mú ngə lésha ná ndéé kə nyí njów. A mú kə kwey ná zhwoŋ buud bwá ámə sēŋgya.²⁸ Pyêr mú ci nə bwo ná: «Bí mə mpú ná mwā Yúden jí ci kú sēŋgya nə mwān ilwəŋ, kú námá shísh nyə kúná-kúnə. Njí, Zembí má lwágulə mə ná mə ajələyé nə dúg ngwól múúd nda sá jí nə nyéé mísh má Zembí dí yí, nkí sá íci.²⁹ Gwə wá í ámə sá ná, njí má ámə gwág njúwúlú yí, mə ámə zə kú nə oŋkwafad. Né ndéé, mə ngə ka cēl mpu sá bí ámə jôw mə nə ndí yí.»³⁰ Kərunēy mú bəsa ná: «Í má sá mwəw mánŋ múús, mə á ngə sá

* **10:9** kwáminú: Ja bwá á ða lwə minjəw yí, bwá ða mə kwáminú námə nda mənýung. Kwáminú í á ða bə nkí lal, buud kə ða ngə kyey wu gwəw, muud jee námá kə woga wu. **10:11** 7.56 **10:12** Ləw 11.1-47; Eze 4.14 **10:15** Mak 7.15, 19 **10:19** 11.12; 13.2, 4; 15.28; 16.6; 20.22-23; 21.4, 11 **10:23** 10.45; 11.12 **10:25** 14.13-15; Mbú 19.10 **10:28** 10.15; Gal 2.12 **10:30** 10.1-8 **10:30** 1.10; Luk 24.4

məjəgula ŋgeɛ məwəla məlól mə mpwó-kugá mádí njów, mə mú dúg nji ŋgwól muud tál mə mpwóómbúd nə mikáándá mí ǎŋkəŋkənwā, ³¹ a ŋgə ci nə mə ná: “Kəranēy, Zembí mə magula məjəgula mwō, nyə awúsáyé mikwíindyá wó ŋgə kwíind buud nə ndí myá. ³² Kəndág búúd Zhwópe bwə kág jów wo Shímun jí nə dúl jínə ná Pyēr yé. A njul njów mə Shímun mə də sə ísáy í íkúúdu í cúdu yé, ncindyə mǎŋ.” ³³ Ntó námə mə á ka ləélú kənd buud kə jów wo yé. Wo mə mpu sá nə zálə. Nə ndeé, sá bəsh sá tál mísh mə Zembí dí ja gaád nə sə mə gwágúlá sá jəsh Zembí nyə ámə lwám wo nə wo jááwəg sá yí.»

Pyēr mə lás kaand

³⁴ Pyēr mú ka zə lās, nyə ná: «Búbálé, mə mə mpu ná Zembí nyə á dé dúg búúd məmpwoombú. ³⁵ Jísə nji ná muud yəsh mə gwǎp Zembí á sá tátəlí yé, tóo á jí jáyé lwoŋ búúd dí, Zembí mə gwág nyə nywa tɛem bə nə á jí jáyé kúl búúd dí, tóo jáyé dí. ³⁶ Nyə á kənd bag ɔ *Izərayél məkál. A bwiing bwo Jəpə Kéél nə buud bwə mú nə ŋkul jee cəgə nə Zembí ná shɛ nəcə Yésus-Krist, nyə wə jí Cwamba á buud bəsh. ³⁷ Bi mə mpú məma sá í á ŋgə sɔy tɛéd Galilə kə wósós Yudéa mpásə nduwán Yuánəs nyə á ŋgə cúndə yí. ³⁸ Bi mə mpú ná Zembí nyə á gwáágulə Yésus á Nazarét Shíshim, yə nyə məma ŋkúl. Yésus wəŋŋə nyə á ka ŋgə kə íkúl íkúl, ŋgə sá buud mənywa, ŋgə lwag bəŋŋ bəsh Njwú məjamb nyə á ŋgə lwágulə cún wá, nəcə Zembí nyə á bə nyádí. ³⁹ Sá bǎŋ sá á shí dúg sá jəsh nyə á sá shí *Oyúden nə Yurásələm yí, nyə muud bwə á bwambulə kwolós dí bwə gwú yé. ⁴⁰ Zembí nyə á gwúmushi nyə jwów álél, a sá nə á lwóyág nyúul. ⁴¹ Nji, nyə á shígé lwóya nyúul kúl búúd jəsh dí, í á bə nji sə owúshinəd Zembí nyə á bwey fəshə wá. Mpásə gwúmúlə nyə á gwúm yí, sónón sá á də, sá ŋgul. ⁴² Nyə á lwám sə nə sá cúndág kéél, sá bwaagula nə nyə wə Zembí nyə á tál nə á bǎg sǎmb mikuwó nə mimbimbə mílúsú yé. ⁴³ *Buud ɔ mícúndə bəsh bwə ŋgə bwiing lǎŋ yé nə muud yəsh mə *búgúlá nyə yé á bə nə ijuugá í *mísəm nəcə jínə dé.»

⁴⁴ Pyēr ŋgə ná lās ntáni, Nkəŋkə Shíshim mú shulə wə buud bəsh bwə á ŋgə gwágulə lúsú yé wá. ⁴⁵ Obúgula bwə á bə misíyá mí ábiwáág wá, bəŋŋ bəsh bǎnŋ Pyēr bwə á bə gwoŋŋ wá, bwə mú káam mbií á nə fəg də jím lúúd. Bwə á jág bul káam ná Zembí mə bǎle yə búúd bwə cúgé Oyúden wá Nkəŋkə Shíshim. ⁴⁶ Nəcə bwə á gwág buud bəŋŋ bwə ŋgə lās mákálúd, bwə ŋgə sǎgusə Zembí. Ntó wə Pyēr nyə á ka ci ná: ⁴⁷ «Yə sá nyíngəg ban nə buud óga nə bwə kú duwan, í njúl nə bwə mə lág námə Nkəŋkə Shíshim nda sə?» ⁴⁸ A mú lwám nə bwə dúwanǎgí jínə mə Yésus-Krist dí. Bwə mú ci nə nyə ná bǎnŋ bwə kwóg ná já baalé mwów.

11

Pyēr ŋgə bwiing sá Zembí nyə á sá yí

¹ Nə *buud ɔ lwámá nə obúgula wə Yudéa bwə á ka gwág nə íkúl í cúgé *Oyúden yí bwə mə námə lág Mílúsú mí Zembí. ² Ja Pyēr nyə á ka bád kə Yurásələm yí, buud ɔ ábiwáág bwə á ka kə lámusa nə nyə. ³ Bwə nə né ná: «Wo mə kə nyí búúd wá kú ábiwáág dí, bínón də ídǎw səŋ ŋgwúd». ⁴ Pyēr mú ka zə tɛéd jaawúlə bwo sá í á cə yí nə oféél-féélí bəsh, nyə ná ⁵ «Mɛɛ mə á bə Zhwópe.

10:32 9.43 **10:34** Rom 2.11; Zhk 2.1 **10:35** Yuá 9.31 **10:36** Iza 52.7; Rom 3.25-26; 5.1; 2Kr 5.18; Kol 1.20; Mbú 19.16 **10:38** Luk 4.18; 13.16; Yuá 3.2 **10:39** 3.15 **10:41** 1.4; Luk 24.30-31, 41-43; Yuá 21.12-13 **10:42** 17.31; Rom 14.9; 2Tm 4.1; 1Pr 4.5 **10:43** 13.38; Zhe 31.34 **10:44** 2.4 **10:47** 8.36 **10:48** 19.5 **11:3** 10.28; Gal 2.12 **11:5** 10.11-20

Mə ɲgó jəgula nə Zəmbi, mə mú seegya nji mə mǘsə nda *shíshim wām mə wú mǎdí nyúúlúd. Mə mú dúg *ntamə á mǐsh nə bagə, gúl sǎ nda *sanda í ɲjúl ɲgwóólúá malwə mǎnǎ í ɲgó shulə wú gwôw ɲgə zə mǎdí. ⁶ Mə á ka kand mǐsh, mə mpu dúg sǎ jəɲg, mə mú dúg nə cínəɲg cwú í á bə, nə ocúdu wǎ məkuú mǎnǎ nə bəɲg wǎ jugá, nə bəɲg bwə də julə mímwə shí wá, nə inunú yǎ gwôw. ⁷ Mə mú nǎmə gwág kál í ɲgó cǐ nə mə ná: “Pyêr, tǎwúg, wo gwúg isǎ íni wo dǎg!” ⁸ Mə ná: “Mbô, Kwámba. Nǎcə sǎ jí nə nyéé mǐsh mə Zəmbi dí yí, nə sǎ ícǐ í abwélé kə mǎdí mpud.” ⁹ Kál í mú nyíngə lǎs nə mə ja ábēé í ɲgó wú gwôw ná: “Sǎ Zəmbi mǎ fúb yí, kú bēeg nyíngə cǐ nə jíśə sǎ abábôw.” ¹⁰ Í á sǎ ntó ija ilóol, sǎ jəɲg jēsh mú ɲkǎɲ kə gwôw. ¹¹ Ka seegya nə, nǎmə wəla dəɲgú dí, buud olóol bwə mú wós ɲjów sǎ á bə yí, bwə ɲgó zhu Sezaré, nə bwə ámə ntí bwo mǎdí. ¹² Shíshim mú cǐ nə mə ná sǎnǎɲ kág, mə nda zhízhigə. Bóól obúgula ósaman bwə mú zə, sǎnǎɲ mú bə búúd bəɲg nə ndéé bwə mú kə nə sǎ ɲjów mǎ múúd bí ɲgó cǐ éne. ¹³ A mú jaaw sǎ nda nyə á dúg *ɲgəles tál nyə ɲjów ɲgó cǐ nə nyə ná: “Kəndəg búúd Zhwópe bwə kág jów Shímun bwə də jów nə dúl jíńə nə Pyêr yé, ¹⁴ nyə é zə bwiíng wo kéel í é yə wo cug nə ɲjów wô wēsh yí”. ¹⁵ Mə á ka nǎmə tééd nə mǎ bwiíng bwo kéel, seegya nji ɲkɛɲkɛ Shíshim mǎ shwiy bwo nyúúlúd nǎmə nda í á bə nə sǎ mǎtéédulé* dí ná. ¹⁶ Mə mú tǎduga ciyá Cwámba nyə á cǐ yí ná: “Yuǎnes nyə á ɲgə duu buud nə məjúwó, bí bǎɲ bí é duwan nə ɲkɛɲkɛ Shíshim”. ¹⁷ Ntó, ɲkǐ Zəmbi mǎ yə búúd yána dé nda nyə á yə nǎmə sǎ ja sǎ á *búgula Yésus yí, mə wə zə nə mə sáág ɲgáádə nə Zəmbi?” ¹⁸ Ja bwə á gwág ntúní yí, bwə á saləwə, bwə mú ságusə Zəmbi, bwə ná: «Ntó jí nə Zəmbi mǎ yə ikúl í cúgé Oyúden yí zhií nə bwə céndúg mǐtádúgá bwə ɲwa cug.»

Jəjə Kéel í zə kə ikúl ishúsúd

¹⁹ Ja bwə á gwú Itiyen yí, məma lúmbúli í á zə bə obúgula, bwə mú shín ciima, ɲgə kə ikúl ikúl kə kumə Fenisí, nə Shíprə nə Antyósh. Bwə á ɲgə bwiíng nji *Oyúden kéel. ²⁰ Nji, bóól búúd bwə á bə cínəɲg bwə ɲjúl buud ó Shíprə nə buud ó Sirén. Bǎɲ bwə á kə kumə Antyósh, bwə mú bwiíng Ogərək Jəjə Kéel mə Cwámba Yésus. ²¹ Cwámba nyə á ɲgə kwíind bwo nə ɲkul nyé, zhwoɲ buud bwə mú *búgula, bwə cénd kuú ɲjəond, yid wə Cwámba. ²² *Də lú obúgula á Yurúsalem í á ka gwáduga lǎɲ wəɲg. Bwə mú kand Barnábas wu Antyósh. ²³ Barnábas wəɲg, ja nyə á jé Antyósh a dúg nda Zəmbi nyə á lwóya mpaam nyé nə, nyə á bul bə nə məshusəg, a mú cwíny obúgula bēsh nə bwə jíig gwoɲg mə Cwámba dí nə milám myǎɲ myēsh. ²⁴ Nyə á bə jə múúd, a ɲjúl lwándálá nə jəjə Shíshim nə búgə nə cwós. Bóólúgá ncúlyá buud bwə mú kwídali Də lú obúgula dí.

²⁵ Barnábas nyə á ka kə Tárus nə á kə ɲwa Sól. ²⁶ Nda nyə á kwey nyə ná, nyə á zə nə nyə Antyósh. Bá bwə mú já cínəɲgú mbú ncindí, bwə ɲgó sɛɛɲgya nə Də lú obúgula, bwə ɲgó yə ncúlyá buud minjígulá. Nún Antyósh wə *ompwíin bwə á tééd gwiidow nə okristen yé.

²⁷ Í á ka zə bə na dúl baan dí ná, bóól *búúd ɔ mícúndə bwə á shulə wú Yurúsalem kə Antyósh. ²⁸ ɲgwól á bwo, nə jíńə nə Agabus, mǘsə zə lǎs nda Shíshim nyə á lwágula nyə ná. A mú jaaw nə məma yáág-yáág zha í bá bə shí nyēsh dí. Zha nyəɲg í á shí nǎmə bə fwála Klóod nyə á bə Káázəl yí. ²⁹ Ntó,

ompwiín bwá mú nwa cígúlá ná bwá zá seeng míkwiíndyá, muud yêsh wá bímbí á jí ná nkul wá yí, bwá kænd bœng óbúgula wá Yudéa. ³⁰ Bwá á sá námá ntó, bwá mú kænd Barnábas bá Sôl ná míkwiíndyá, bwá kə yə ócúmbá buud wá Yudéa.

12

Engales mə ká yîl Pyêr mîmbwugud

¹ Baan dœngú Njwú-buud Herod nyə a tééd ná a zə ngə jugashi bóól búúd ó *Dɔ́ lú óbúgula. ² A mú gwú Zhâk mînyoŋə mə Yuánes nə kafwêlɛ. ³ Nda nyə á dúg ná *Oyúden bwá á ngə gwág nywa sâ jœng ná, nyə á ka námá bii Pyêr, í njúl fwála lú zan bwá du də ibuléd yâ kú nə *lævur yí. ⁴ Nyə á bii nyə ntáni, a mú kə wá nyə mîmbwug dí, a tâl íkínda í ízimbi inɔ́ ná í báágulæg nyə, kínda ízimbi jêsh nə ozimbi onɔ́. Nyə a ngə táduga ná a bá ka zə tâl nyə kœd dí tâm buud ja zâŋ *Páska í bá cɔ́ yí. ⁵ Pyêr nyə á ka bə mîmbwugud. Dɔ́ lú óbúgula dâŋ, ngə báásulə məjəgula ngəlá jəgula nə Zembi shú déd kú yow.

⁶ Búlu í á bə ná Herod mə bá tâl Pyêr kœd dí nda mán yí, Pyêr nyə á bə a mbwúg gwád ngwólúla mánkəda nə mikwoolú mí íŋkwánz mímá. Nyə a bə a mbwúg mpádúgá ózimbi obá, isándalé í tâl mpumbéd. ⁷ Ka seegya ná ngwól *éngales mə Yawé mə jé, kál fúm jœng mə shwal bə nə mənkenya ná ngán. Engales mú yíd Pyêr bugálu dí, juumashi nyə, nyə nə né ná: «Nə cā! Wœlúg!» Mikwoolú mí íŋkwánz mí mú shugula wú Pyêr məbwád. ⁸ Engales mú kwo ci nə nyə ná: «Cɛɛlagú kanda wo bwáád mán gwub.» A mú námá sá ntó. Engales ná: «Bwáádúg kúúd gwô, wo bég mə.» ⁹ Pyêr mú cúwo tóón ngə bɛ éngales, a kú fwo mpu magula ná sâ éngales ngə sá yí jisə búbálé. Nyə á ngə nwa nda *ntamá á mísh ná bagá. ¹⁰ Ja bwá mə cɔ́ cɛ isándalé ashúshwóógú, bwá cɔ́ ábɛɛ yí, bwá mú jé njuwug íŋkwánz á ngə ngwála. Njuwug wœng mú juw bwo wáméfwó. Nji bwá á wóós tóón kə njwón dí yí, éngales mú kyey, béegya nə Pyêr. ¹¹ Fug mú zə Pyêr lúúd, a mú ci ná: «Mə mə ka mpu já gaád búbálé ná Cwámba nyə ámə nti éngales yé, zə tí yí mə məbwə mə Herod dí ná mə fáámug nə sâ Oyúden bwá ngə jí sá mə yí.» ¹² Nda nyə á shín mpu ntó ná, nyə á ka kə njów mə Maríya nyœngú mə Yuánes bwá á kwo du jów ná Márkus yé. Cínœng wá zhwoɡ buud bwá á bə bwá mə seengya, bwá ngə jəgula nə Zembi yé. ¹³ Nyə á ka kudə mbê. Ngwól sóol məsáal mudá nə jíná ná Rôd mú shísh mbéd kə gwágula. ¹⁴ A mú yag Pyêr kál ná ndéɛ, a kú fwo juw mbê, a mú yida nyíngə nə kúlə nə məshusug kə jaaw búúd ná Pyêr tâl nə mbéd tóón. ¹⁵ Bwá mú ci nə né ná: «Wo jí lad». Nyɛɛ mú námá bwaagula ná a ngə jaaw búbálé. Bwá ná: «Engales yé wá éne.» ¹⁶ Pyêr mú nyíngə bul kudə mbê. Bwá mú juw, bwá mú dúg nyə, fug mú jím bwo mílúúd. ¹⁷ Nyɛɛ mú fufə bwo mbwə nə bwá jíɡ kál-kál. A mú bwiíng bwo nda Cwámba nyə ámə yíl nyə njów mîmbwug wéeshuli nyə tóón ná. A mú ci nə bwo ná: «Kəgá jaaw Zhâk bânŋ bóól bwááng bêsh». A mú sœ kyey kə kál shúsúđ.

¹⁸ Ja mán í á lâm yí, ózimbi məkuú mə á tâw shí nə á Pyêr, bwá kú mpu sâ í ámə sîy yí. ¹⁹ Herod mú kænd búúd məsɔ́ɔgúđ, nji bwá kú kwey Pyêr. A mú tâl isándalé kœdud ná ndéɛ a mú lwám buud nə bwá gwúg byo. Herod mú sœ shulə wú Yudéa kə Sezarê, kə jí wu.

Engales mə zə sá ná Herod yəg

²⁰ Herod nyə á ka zə bə nə mbiya zhwuŋə nə buud ɔ́ Tir nə bœng wá Sidon. Nda búúd bœng bwá á mpu nə məbii mán mə á du bul zhu lœm mə Herod ná,

bwá á ka tōw cūŋ ná bwá jəlá nə kə dúg nyə, a sáág ná bənónŋ bwá jíg ná shɛɛ. Bwá mú kə kwambə́lə nə mwā mpáánzə* yé Blastos ná a sáág ná bənónŋ Herod bwá bwámag. ²¹ Jwōw lú mpwə́má dɔɔŋgá, Herod mú bwaád míkáándə́ mí ícì myé ná ndéé a mú kə jì jiya ícì dī. A mú ka zə lās nə buud óni kaand. ²² Buud óni bwá mú shwal wá yāngá ná: «Dáni kál dúsə nji kál lú Zembî, kú bə kál lú múú.» ²³ Ka seegya ná ngwól *éngəles mə Yawé má yíd nyə nəcə a bə́lə kú yə Zembî gúmə́ jé. A mú yə, mishwóómbú dólə nyə.

²⁴ Milású mí Zembî myáá mí mú námə ngə kə nji shwóg nə shwóg. ²⁵ Barnábas bá bāŋ Sól bwá mú shīn sá lwámá bwá á kə Yurúsəlem yí ná ndéé bwá mú nyingə. Ja bwá nyíngə ní, bwá mú kə nə Yuánes bwá á kwo dū jōw ná Márkus yé.

13

Nkɛŋkɛ Shíshim mə féesh Sól bá Barnábas

¹ Dɔ́ lú óbúgula í á bə Antyósh yí í á bə nə *buud ɔ́ mícúndá nə oyíguli. Barnábas nyə á bə cínɔŋ, nə Síməyon bwá á kwo dū jōw ná Nizher yé, nə Lusysus múúd á Sirên, nə Manaen bá cì Herod á tatarâk* bá wəof kúl ngwúd yé, nə Sól. ² Dúl jwōw bwá á ngə sá mísɔɔn bwá ngə ci idəw yí, Nkɛŋkɛ Shíshim nyə á ci nə bwo ná: «Tólúgá mə Barnábas bá Sól koogú, bwá zə kə sá sáal mə mə féesh bwo ná bwá sáág yí.» ³ Ná ndéé, bwá mú jəgula nə Zembî bwá ngə ci idəw, bwá mú bəd Barnábas bá Sól məbwə́, bwá mú bíd bwo ná bwá kyéyug. ⁴ Ja Nkɛŋkɛ Shíshim mə kənd Barnábas bá Sól lwámád ntáni yí, báá bwá mú shulə kə Seləsi, bwá mú ŋwa byól cɔ́ kə kóómb ŋkwamá† á Shíprə.

⁵ Bwá á kə wóós Salamina, ngə bwiing Milású mí Zembî *məmpáánzə mə mínjígulá mə *Oyúden dī, bwá ngə kə nə Yuánes tāŋ kágə mílwámá. ⁶ Bwá mú líŋna ŋkwamá nyɔɔŋ nyēsh ná ndéé kə wóós ngwála á Pafos. Bwá á kə kwey ngwól mwā Yúden nūŋ Pafos nə jínə ná Bar-Yésus, a njúl muud ncidə, *muud mícúndá á mashügá. ⁷ Bar-Yésus éne bá ngwámuna Serzhus Polus wá bwá á ngə cugə. Ngwámuna nywáá njúl nə fug, nyə á ka jōw Barnábas bá Sól nəcə nyə á bə nə mǎma yéesh ná á gwág kéel mə Zembî. ⁸ Nji, Elimas† mú ngə laa bwo, a ngə yida cɛel shwúguli ngwámuna ná a kú *búgula. Jínə lú Elimas í kə ná muud ncidə. ⁹ Sól, bwá jōw ná Pwól yé, mə lwánd nə Nkɛŋkɛ Shíshim ná cwóó mǎsə ka dúg Elimas ná figə-figə, ¹⁰ a mú lās nə nyə ná: «Yí! yé mǎsa makəŋ nə məshügá éga, yé mwān mə Njwú məjamb, yé múúd jì kú cɛel ótútəlí éga! Wo ayówé ngólə cɛel ntáma jɔ́jɔ́ íyuu i Cwámba? ¹¹ Wo zə dúg ja gaád. Mbwə́ mə Zembî í má bii wo. Wo zə fwo bə áncím-ncím, kú ná dúg mǎŋkenya mə jwōw. Wo é jì ntó fwámé fwála.» Pwól ká námə shīn lās ntáni, gúndə nə yídúgú í mú shulə Elimas míshúd, a mú ngə lyɛdà kakúl ngwúd ngə sɔ́ muud bíig nyə mbwád yé. ¹² Nji ngwámuna nyə á dúg sá í á sɔ́y ní yí, nyə shwal bə mbúgula, njígulá nyə á gwág shú mə Cwámba yí í má bii nyə.

Pwól Antyósh á Pisidí

* **12:20** mwā mpáánzə: Mwān wəɔŋgə nyə á bə kágə mílwámá á fúm mə Herod. **12:22** Eze 28.2
12:24 2.41 **12:25** 11.29-30 **13:1** 11.27 * **13:1** Tatarâk: Ciyá ní í cugə ciyá mákaa; nji í ká ná
 «ngwámuna nyə á ngə jwú nə mpál nɔ́ á ŋkúmba faan yé». Dégúg námá Mat 14.1; Luk 3.1, 19; 9.7. **13:2**
 9.15; 10.19; 22.19; Gal 1.15-16 **13:3** 6.6 **13:4** 10.19; 15.39 † **13:4** ŋkwamá: Nyísa bwádá lú shí
 tátám məjúwó. **13:5** 17.2 **13:8** 2Tm 3.8 † **13:8** Elimas: Dúl jínə dé wə Bar-Yésus. **13:11**
 9.8; 22.11

¹³ Pwòl bânôn buud ó gwoong bé bwá mú kəwa byóólád Pafos, kə Perzhe kóómb shí á Pamafilí. Yuánes mú kə béégəyá nə bwo núŋ, nyɛ mú nyingə kə Yurúsalem. ¹⁴ Bân bwá mú tí Perzhe, ngə kə ná ndé kə wóós Antýósh á Pisidí. Bwá mú kə nyí *mpáánz minjígúla dí jwôw lá Sábaad, kə jì shí. ¹⁵ Ja lólə *mbwoomb mácɛɛ nə micilyá mí búúd ɔ micúndá í á shín yí, otówe ɔ shwóg wá mpáánz minjígúla bwá mú ci nə bwo ná: «Bwaang, ŋkí bí búə nə gúl sá bí bí ná ŋkul bándulə búúd nə ndí yí, lásúgá ja gaád.»

¹⁶ Pwòl mú tów tútəlí, a fufə bwo mbwə, a músə lás ná: «Nə bag ó *Izarəyél nə bəəng bwə ngə gwəp Zembí wá, bí ɔ gwágúlə mə. ¹⁷ Zembí á kúl búúd Izarəyél jísú ga nyə á féesh osóóŋgú búśú. Nyə á sá ná kúl búúd jísú í kág bul mpyáánz núŋ jiya á Igípten dí. Ná ndé nyə á yíl bwo núŋ nə mbwə ŋkul yé. ¹⁸ A mú ngə jísow bwo shí á shwéeshá dí kə wóós je kumə mimbú məwúm mánŋ. ¹⁹ A mú jangulə ílwoŋ í búúd zangbá shí á Kanaan ná ndé á yə ódā shí nyāŋ tāŋ lúgí ²⁰ shú mimbú kúná-kúná mitəd minŋ nə məwúm mátəon.

«Mpásə wəəngú á mú dū wéeshuli bwo osémbye ɔ mílśú ná ndé zə wóós fwála mə *múúd micúndá Samyél. ²¹ Ja jəəngú bwo mú jii ná bwə bəg nə wāŋ njwú-buud. Zembí mú yə bwo Sawul mwān mə Kís á njúl mbyágá á bəend mə Bənzhamɛ. Sawul mú jwú nə bwo tāŋ mimbú məwúm mánŋ. ²² Zembí mú yíl nyə, a mú təl bwo *Dávid njwú-buud. Dávid wəəng wə Zembí nyə á bwiing lāŋ yé ná: “Mə mə dūg ná Dávid mwān mə Yése jisə muud mə kwaga nə tédúgá wām yé, nyə wə mə bá dū sá sá jēsh mə bá dū jii ná á sáág yí.” ²³ Nyədí mpwoŋ buud dí wə Zembí nyə á lwándúlə mpu yé, a wéeshuli Yésus cəgye buud á Izarəyél yé. ²⁴ Shúshwóógú ná cəgye wəəng zág, Yuánes nyə á zə jígúli kúl búúd Izarəyél jēsh nduwān tāŋ yuug ná bwə mə cénd mítədúgá. ²⁵ Ja Yuánes wəəngú nyə á ngə shínal sáal dé yí, nyə á ngə ci nə buud ná: “Bí ngə ná téduga nə mə wə zə? Mə cugé múúd bí ngə téduga ná mə jísú yé. Nji, ngwól múúd zag mádí mpásə. Mə ampíayé ná mə cinyug nyə mikwoolú mí mánŋgwub məkuúd.” ²⁶ Bwáəng bēsh, tó mpwoŋ buud mə *Abərahām təo bí bəəng bí ngə gwəp Zembí wá, shé wə Zembí nyə á nti kéel á cug dəəng wá. ²⁷ Buud ó Yurúsalem bēsh nə otówe ɔ shwóg bāŋ bwə á shígé mpu Yésus. Bwə á yida cɛɛlə nyə shwiy. Ntə, bwə á sá ná iciyá í búúd ɔ micúndá shé mə dū lə ósábaad bēsh dí yí í bwəmag. ²⁸ Təem bə nda bwə á shígé kwey nyə nə məbɛɛ ná á yég ná, bāŋ bwə á ci nə Pilāt ná á gwúg nyə. ²⁹ Námə nji bwə á shín sá isá byēsh í á bə cilyá Kálaad Zembí dí shú dé dí yí, bwə á shul yíl nyə lífd bwə kə wá nyə shwóŋud. ³⁰ Nji, Zembí nyə á gwúmushi nyə. ³¹ Nyə á lwóya nyúúl malú malú, buud bəónŋ bwə á zhu Galilé bád kə Yurúsalem wá bwə á ngə dūg nyə. Buud bəəng wə bwə músə owúshinéd bé kúl búúd jēsh dí. ³² Jəp kēel dəəng námə wə sə ngə bwiing bí yí, ŋkaagə Zembí nyə á kaag odā yí. ³³ Zembí nyə á sá ná ŋkaagə nyəəng í zág bwəma nə sə bwān gwúmushulə nyə á gwúmushi Yésus yí. Sə jəəng wə jisə cilyá Sôm ábɛɛ dí yí, ná: “Wo jì mwān waamá, mə mə byə wo múús.” ³⁴ Jí ntə. Zembí nyə á gwúmushi nyə ákandug, á kú ná bá kwo bwo. Ntə wə nyə á ci yé, ná: “Mə bá yə bí jəp isá mə á kaag Dávid yí, mənkaagə mə cúgə nə ŋkul salan má”. ³⁵ Gwə námə wə á ngə báásulə gúl kúkúl cilyá dí ná: “Wo abúlé bíd ná jəp səl məsáal wə kág bwo

13:13 13.5; 15.38	13:14 17.2	13:15 15.21	13:17 MmN 1.7; Mbá 5.15	13:18 MmN 16.35; Ilŋ 14.33-34; Mbá 29.4	13:19 Mbá 7.1; Zho 14.1	13:20 OoM 2.16; 1Sa 3.20	13:21 1Sa 8.5, 19, 10.21; 11.15	13:22 1Sa 16.12; 13.14	13:23 Iza 11.1; Rom 1.3; Mbá 5.5	13:24 Luk 3.3
13:25 Luk 3.15-16	13:27 3.17	13:28 Luk 23.4, 14-15, 21-23	13:29 Luk 23.50-56	13:30 3.15	13:31 1.3, 8	13:32 Sôm 2.7; Rom 1.3-4	13:34 Iza 55.3	13:35 Sôm 16.10		

shwóhɔd”. ³⁶ Dávid nywáá nyə a shí sá mítédúgá mí Zembî fwála déd. A mú yə, a dɔw nə osóóngá bé, a bwo. ³⁷ Nji, nyɔɔng Zembî nyə a gwúmashi yé nywáá nyə a shígé bwo. ³⁸ Bwaang bi má jəlá nə mpu ntó ná nyə wə má sá ná bi gwágúg kéel ijuugá í *mísám mín. Məcɛ mə Moyíz bí á dɔ bɛ má má á shígé sá ná bi ngóg nə bə otútəlí. ³⁹ Nji Yésus wə jísó ná muud yəsh má búgúla nyə yé, a bə tútəlí ncindí nə ncindí. ⁴⁰ Bi ó bɛy ná sá búúd ɔ mícúndá bwá á ci yí, í bwámag nə bî. Bwá á ci ná:

⁴¹ Bí buud ɔ mpyóŋ, dugá,
káámúgá, bi jimbúg!
Nəcə, té bí ngá ná dúgya yí,
mə zə bá sá gúl sá bi ngá dúg,
sá jí ná ŋkí bi mə gwág nji lân
bí kú *magulə yí.»

⁴² Ja Pwôl bá Barnábas bwá á cúwo tóón yí, búúd bwá á jəgula nə bwo ná bwá bəg kwo zə bwiing bwo lân ngwúd ni Sábaad mə bá bɛ yé. ⁴³ Ja buud bwá á bwílya yí, fwámé bímbí lá *Oyúden nə bósól búúd bwá á wá milám mísɔɔn wánj dí wá bwá á bɛ Pwôl bá Barnábas bəŋŋ kə ngə lésa. Pwôl bá Barnábas bwá mú ngə wá bwo ŋkul milámúd ná bwá wág icəg byánj mpaam mə Zembî dí.

⁴⁴ Sábaad nyə á bɛ yé, buud bwá á zə sɛngya je bə buud ɔ ngwála bəsh ná bwá zə gwágulə kéel mə Cwámba. ⁴⁵ Nda bósól Oyúden bwá á dúg bímbí lá ncúlyá buud ɔɔng ná, bwá á ka zə mpíi Pwôl bá Barnábas váál áwuwaguwə, bwá mú ngə shwána bwo, ngə lwíy bwo. ⁴⁶ Pwôl bá Barnábas bwá mú mpu jaaw bwo kú nə ifwaas ná: «Í á jəlá ná bi wá téédúg gwág Milésú mí Zembî. Nda bí bəŋ mə ka ban myo ná, bi má lwágulə ná bi ampiyáyé nə cəg á kandugə kandugə. Ntós, sá bəŋ mə zə lésa nə ikúl í cúgé Oyúden yí. ⁴⁷ Nəcə Cwámba nyə á ci nə sá ná: “Mə má təl wo ná wo bəg mənkenya mā ilwoŋ, ná wo kəg nə cəg kə wósóŋ íjuma í shíd”.»

⁴⁸ Nji ikúl ishús í á gwág ntúni yí, bwá á bul bə nə məshusug bwá ngə ságusə kéel mə Cwámba. ɔɔng bwá á bə féeshá ná bwá dúgúg cəg á kandugə kandugə wá bwá mú bə óbúgula. ⁴⁹ Kéel mə Cwámba í á kyey loom ɔɔng wəsh. ⁵⁰ Oyúden bwá á ka shwambulə fwámé búdá ó loom bwá á dɔ gwɔq Zembî wá. Bwá mú zə lwágulə Pwôl bá Barnábas cúwálí ná ndéé bwá wáám bwo kə ntɔ mɔnjí mí shí nyánj. ⁵¹ Pwôl bá Barnábas bwá mú kudə fumbiyá mákuú máŋhúš shú dánj, báá bwá mú kə Ikóniyum. ⁵² *Ompwíin bwá mú lúg lwándúlá nə məshusug nə Nkɛŋkɛ Shíshim nə cwósó.

14

Pwôl bá Barnábas Ikóniyum

¹ Í á ka bə, ja bwá á wósóŋ Ikóniyum yí, Pwôl bá Barnábas bwá á kə mpáánzə mɔnjígulá. Bwá á kə lésa nə buud mbíí á ná *Oyúden nə Ogurɛk ŋkí bul bulya bwá *magulə búgá. ² ɔɔng Oyúden bwá á shígé magulə búgá wá, bwá mú zə sá ná ikúl í cúgé Oyúden yí bwá shíngúg óbúgula. ³ Nji, Pwôl bá Barnábas bəŋ bwá á jí cínɔngú fwámé mwɔw, bwá ngə lás kú nə ifwaas. Bwá á ngə bul ŋwa

13:36 2.29

13:38 10.43; 15.10

13:39 Rom 4.25; 6.7; 10.4

13:41 Aba 1.5

13:43 11.23

13:44 17.2

13:46 3.26; 18.6

13:47 Iza 49.6

13:48

11.18

13:49 2.41

13:51 18.6; Luk

9.5 § 13:51 Ja Oyúden bwá á dɔ kudə fumbiyá mákuú dí yí, bwá á dɔ lwágulə ná, kúkál shí bwá áma təl mákuú mánj yí, bwá má kál gwo nə buud bí cínɔng wá, ná bwá mūsə sá nycé. 14:1 17.2 14:2

13.45 14:3 2.22

ηkul wá Cwám̃ba. Cwám̃ba ηgá námá magulá kēel bwá á ηgá bwiing yí, a ηgá yá bwo ηkul, bwá ηgá sá *isá í nt̃q búúd ηkwóñ yí, nā *isá í mímbágú. ⁴ Buud ɔ ηgwála bwá mú beég̃ya ígwooñg íbá, gúl í ηgá b̃e ishambulá í Oyúden, gúl í ηgá magulá *buud ɔ lwámá. ⁵ Nā Oyúden, nā bóól búúd bwá cúgē Oyúden wá, nā otówe ɔ shwóg bāñ bwá mú zā sá yuug ná bwá jugushi búúd ɔ lwámá, bwá lúmá bwo mākwoógú. ⁶ Nda búúd ɔ lwámá bwá á mpu yuug jooñg ná, bwá mú túb ká Líst̃rā nā Dér̃ba, mīngwála myá Likawáñí, nā cíñoñg mákoogú makoogú. ⁷ Bwá mú ká ηgá bwiing J̃j̃j̃ Kéel̃ wu.

Pwól bá Barnábas Líst̃rā

⁸ Ngwól múúd nyā á bā nū̃ñ Líst̃rā kú bwele tōw tātálí nā makuú mé. Nyā á byēl mbúmbwúgú, nyā á shígē bwele kyey. ⁹ Dúl̃ jwōw, muud wōoñg nyā á ká ηgá gwágulá nda Pwól̃ nyā á ηgá lās ná. Pwól̃ mú dūg nyā ná fig-figá, a mú dūg ná muud éne jì nā búgá nā á jì nā ηkul yāl. ¹⁰ Pwól̃ mú cì nā né gwów-gwōw ná: «Tówúg tātálí nā makuú mwō». Muud éne mú sáanz, a mú tééd̃ ηgálē kyey. ¹¹ Buud bwá á bā cíñoñg wá bwá mú dūg sá Pwól̃ má sá yí. Bwá mú ηgá lās gwów-gwōw kál̃ lú Likawáñí dāñád̃ ná: «Ozembí bwá má bā nda buud ná ndeé bwá má shulá zā sádí». ¹² Bwá mú ηgá jōw Barnábas ná Zás, Pwól̃ nyē ná Hermes* nácé nyā wá nyā á dū bā nā ciyá lású. ¹³ Buud bwá á dū *búgula Zás wá bwá á dū bā nā mpáanz̃ ηgeé nyīngulē ηgwála dī. Fada á yáb̃ wōoñgú mūsā ηwa mīngwūm mī nteny nā ikəlágú-kəlágú í dū lugushi dānd̃ lú zāñ yí, bāñōñ buud bwá mú zā ká ηgeē nyīngulē ηgwála. Bwá á cēel̃ ká cīgā inteñy ná bwá sá Pwól̃ bá Barnábas *mātúñga nda ozembí.

Pwól bá Barnábas bwá j̃g̃ulí búúd fwámé Zembi

¹⁴ Ja *búúd ɔ lwámá, Barnábas bá Pwól̃ bwá má gwág nt̃q yí, bwá mú nyaa míkáándá†, bwá mú sáanz̃ ká nā oñkwiiimbyē tām̃ buud, ¹⁵ bwá ná: «Buud óga, jáyē nī? Sá búsa námá búúd nda bī. Sā ηgá yida bwiing bī J̃j̃j̃ Kéel̃ ná bī bídúg isá í ikás íni, bī céndúg kuú njōond̃ yid wá Zembi á kuwō. Nyā wá nyā á té gwōw nā shí, nā m̃āñ nā isá byēsh̃ bísá cíñoñg yí. ¹⁶ Nyā á ká yida bíd̃ té zhúlā yág ná ilwoñ í búúd byēsh̃ í ηgág nā b̃e byāñ ijām̃ nā ijag, ¹⁷ ñj̃ nyē kú bíd̃ ηgálē lwágulā ná á jisā, a ηgá námá sá bwo mpaam. Nt̃q námá wá á ηgá nti bī ompú bwá ηgá zhu gwów yé, a ηgá yā bī mēfwála mampag má jēla nā bugabañ yí, a yā bī zhwog idāw, a lwándulā bī mēshusug mílámád̃». ¹⁸ Ñj̃, bwá á tēem̃ lās nā buud óñi nt̃ñi, buud óñi bwá á shígē leel̃ magulā ná bwá bíd̃ sālā bwo *mātúñga.

¹⁹ Bóól̃ *Oyúden bwá mú zā wós̃s̃ bwá ηgá zhu Antýosh̃ nā Ikóniyum. Bwá mú zā kwambulā nā buud ná ndeé bwá mú lúmā Pwól̃ mākwoógú ná lúmā lúmā, bwá julā nyā shí nā shí ná ndeé ká wusā bugád̃. Bwá á táduga ná á má yā. ²⁰ Ñj̃, *ompwíiñ bwá mú ká lyē nyā. Pwól̃ mú wōol̃, a mú nyīngā ká ηgwála. Māñ malām̃, a mūsā kyey ká Dér̃ba, bá Barnábas.

²¹ Bwá mú ká bwiing J̃j̃j̃ Kéel̃ nū̃ñ Dér̃ba ná ndeé bwá mú bā nā ompwíiñ fwámé bím̃b̃i. Bwá mūsā nyīngā ká Líst̃rā, c̃q̃ ká Ikóniyum ká wós̃s̃ Antýosh̃. ²² Bwá á ηgá wá ompwíiñ ηkul mílámád̃, bwá ηgá cwīny bwo ná bwá sáág̃ zény búgá. Bwá á ηgá lwágulā bwo ná bwá mpúg ná: «Sá má jēlā nā ηgá bwēma nā *incwaw í nt̃ug, sá ηgá nt̃q̃ ηgá nt̃q̃ ηgá nt̃q̃ ná ndeé sá mú ká nyíi Faañ má Zembi

14:5 14.19; 2Tm 3.11 **14:6** Mat 10.23 **14:8** 3.2 **14:11** 28.6 * **14:12** nā Zás nā Hermes:

Ogurēk bwá á ηgá táduga ná Pwól̃ bá Barnábas búsa ozembí. **14:13** 10.25-26; Dan 2.46 † **14:14** nyaa míkáándá: Oyúden bwá á dū nyaa míkáándá jaá mpimbā má bul bii lām̃ yí. **14:15** MmN 20.11; 1Kr 8.4-6 **14:16** 17.30 **14:17** Sóm̃ 147.8; Zhe 5.24 **14:19** 14.5; 13.50; 17.13; 2Kr 11.25 **14:22** 11.23

dí.» ²³ Bwá á ngə sá ná, *Dɔ́ lú obúgula dēsh dí, bwá fēesh bwo ocúmbá buud, bwá ci idāw jəgula nə Zembí, bwá mú ŋwa bwo cwámbulə Cwámba wáŋ bwá á *búgula yé.

Pwól bá Barnábas bwá nyiŋgə kə Antyósh

²⁴ Bwá mú lína Pisidí, kə kumə Paməfilí, ²⁵ bwá bwiing kéel má Zembí Pərzhe ná ndéé bwá mú shulə kə Antalya. ²⁶ Kálə wú Antalya, bwá mú ŋwa byóól kə Antyósh wú bwá á zhu ja mpaam má Zembí í á fēesh bwo ná bwá sáag sáal bwá má sá yí. ²⁷ Ja bwá á kə jé yí, bwá á sɛɛŋg *Dɔ́ lú obúgula, jaaw bwo sá jēsh Zembí nyə á yə bwo ŋkul ná bwá sáag yí, bul bə ná ndéé nda Zembí nyə a má juw zhú ná ikúl í cúgə *Oyúden yi í máguləg búgə ná. ²⁸ Bə́nŋh *ompwíín bwá mú ji na fwámé mama fwála.

15

Sɛɛŋgyá á Yurúsəlem

¹ Bóól búúd bwá á shulə wú Yudéa zə ngə jíguli obúgula ná: «ŋkí bi mə bə kú síya ábiwáág nda Cɛɛ má Moyíz í ngə ci ná, bí cugé nə ŋkul *dúg cug.» ² Buud bəɔŋgú bə́nŋh Pwól bá Barnábas bwá mú zə sɛŋusa mákəl, í mú sá fwámé zhuyá. Cígulá í mú zə bə ná Pwól nə Barnábas, nə bóól obúgula bwá kág nə lésú wəɔŋg Yurúsəlem kə lwágulə *buud ɔ lwámá bə́nŋh ocúmbá buud. ³ *Dɔ́ lú obúgula í mūsə kənd bwo. Bwá mú lína Fenisí nə Samaríya, bwá ngə bwiing buud nda ikúl ishús í má cénd mítédúgá ná. Sā jəɔŋg í mú ngə bul sá bóól obúgula məshusug. ⁴ Ja bwá má kə jé Yurúsəlem yí, nə Dɔ́ lú obúgula, nə buud ɔ lwámá, nə ocúmbá buud, bēsh bwá mú lág bwo. Bāŋ bwá mūsə jaaw bwo bímbí dēsh Zembí má balan nə bwo sáal dé dí yí. ⁵ Bóól obúgula bwá á bə ŋkəɔmú *Ofarizyēŋ dí wá bwá mú báásulə ná í ji ná ikúl í ngə cénd mítédúgá yí í ngəg nə síya ábiwáág, bwá bɛ námə Məɛɛ má Moyíz. ⁶ Buud ɔ lwámá nə ocúmbá buud bwá mú ka zə sɛɛŋgya, zálə faas lésú wəɔŋg. ⁷ Buud bwá mú námə bul sɛŋusa mákəl. Ntɔ́, Pyēr mú ka zə lās. Nyə ná: «Bwaang, bi má bwey mpu ná Zembí nyə a fēesh mə wa bídí mwəw má ashúshwóógú dí, a kənd mə ná mə kág bwiing ikúl ishús Jɔɔ́ Kéél, bwá búgúlág. ⁸ Nyɛɛ muud mə mpú mílām mí búúd yé, nyə a lwágulə ná a má magulə ikúl, a yə bwo Nkɛŋkɛ Shíshim námə nda nyə á yə sá ná. ⁹ Nyə a shígé wá mbéégí mpádúgá sənŋh ikúl. Nyə a fúb námə bwo mílām nəcé bwá bə́lə nə búgə. ¹⁰ Nəcə jí bí é ka zə shweenzh Zembí, zə zhimb *ómpwíín mama mbag wúsə ná tɔɔ ímpáámbə bísú, tɔɔ séméfwó sá á shígé bə nə ŋkul mə jísəw yí? ¹¹ Nji sá ngə *magulə ná sá má dúg cug mpáam mə Cwámba Yésus dí, ntɔ́ námə wə jí nə ikúl yé.» ¹² Buud bēsh bwá mú jí ókúl-ókúl, ka gwágulə Barnábas bá Pwól, gwágulə nda Zembí nyə á balan nə bwo, *isá í ntɔ́ búúd ŋkwón yí nə *isá í mímbúgú í ngə sɛy ikúl ishús dí ná. ¹³ Ja bwá má shín bwiing yí, Zhâk mú ka zə lās, nyə ná: «Bwaang, bi ɔ gwágulə mə. ¹⁴ Shímun má kúnəw shín jaaw sé nda Zembí nyə a sá ná: ná nyə á kənd mísh ikúl ishúsúd kə fēesh búúd bwá ngə bɛ jínə dé cínəw wá. ¹⁵ Sóólúgá wəɔŋg í bwəma nə sá *búúd ɔ mícúndə bwá á ci yí. Nəcə jísə cilyá Kálad Zembí dí ná:

¹⁶ Mpúsə isá íni, mə bá kwo zə lwɔ́ banda mə *Dávid.

Mə bá sɛɛŋg íbúgúlə yá cínəw

ná ndeé mə kwo tál banda dɔɔŋg tútálí.

¹⁷ Ja jɔɔŋgá, buud bēsh bwá bá sɔ́ Cwám̄ba.

Haaw, buud ɔ́ ilwɔŋ byēsh mə á jɔw ná í bɛ́g jíná dām yí.

Ntɔ́ wá Cwám̄ba nyə á cɪ yé.

¹⁸ A mə sá iyuug byé sá mə bwey mpu wúlá yág yí.

¹⁹ «Sá jɔɔŋg wá mé mə dúg ná, ilwɔŋ í búúđ í ngó cénd kuú njɔɔnd ngə yíd wá Zembí yí, sá ajáláyé nā wá bwo məkwowula cugəd. ²⁰ Nji, sá cilag bwo ná bwá sásúlág məlwaaguwo mə ózembí ɔ́ áyadúg, nā məlwaaguwo mǎ jaŋgálə múúđ biná kú nā bá, nā məlwaaguwo mǎ dálə cúđú nyə ámə yə məcií kú shwíy yé, nā dálə məcií. ²¹ Sá mə mpú ná tééd ikala í búúđ í ayág óbwiingye ɔ́ lǎŋ ɔ́ Moyíz búsa mǐngwála myēshəd. Mwǔw mə Sábāad mēsh dí, bwá lɔ́ mícilá myé *məmpáánzə mə mǐnjígúla mēshəd.»

²² Ntɔ́, nā buud ɔ́ lwámá, nā ocúmbá buud, nā Dɔ́ lú óbúgula dēsh bwá mú dúg ná bwá jəlá nā féesh bóól búúđ bǎnɔŋ Pwól nā Barnábas bwá kág Antyósh. Bwá músa kənd bóól fwámé búúđ wá Dɔ́: nā Yúdə bwá á də námá jɔw nā Barnábas yé, nā Silas. ²³ Bwá mú kənd bwo nā kálaad éga ná:

Sá, buud ɔ́ lwámá nā ocúmbá buud nā bóól óbúgula bēsh, sá mə báda bí óbúgula bí cúgé Oyúden wá, bí bɔɔŋg básé Antyósh nā Sirí nā Silisí wá. ²⁴ Sá mə gwág kúga ná bóól búúđ bású bwá á zə nā mǐnjígúla myán nūŋ bídí zə sá ná mǐtádúgá mǐ búbúlág bí mǐlámúd. Sá dí sá á nti bwo. ²⁵ Gwá wá sá bēsh sá ámə bə cún ná sá mə féesh búúđ bwá zág nūŋ bídí, bǎnɔŋ Barnábas bá Pwól omínyɔŋá bású wá cɛlí, ²⁶ buud bwá á mə kɛɛnzɪ ícug byán shú jínə mə Cwám̄ba wúsú Yésus-Kríst wá. ²⁷ Sá mə ka nti bí Yúdə bá Silas ná bwá zág báásula jaaw bí sá sá ngə cilə ga. ²⁸ Nā Nkɛŋkɛ Shishim, nā sá, sá mə dúg ná sá ajáláyé nā zhimb bí wúl mbag, sá mə cilə bí nji isá bí cúgé nā ŋkul kwanz yí: ²⁹ bí mə jəlá nā sásulə ocúđú buud bwá ámə cígə shú ózembí ɔ́ áyadúg wá, bí kú də də məcií, kú də cúđú nyə ámə yə məcií kú shwíy yé, bí kú də sá jaŋga. Bí mə ká də sásulə isá íní, í bə bí mpwogé. Bí ɔ́ ji ná shɛɛ.

³⁰ Yúdə bá Silas bǎnɔŋ Pwól nā Barnábas bwá mú béégəyā nā óbúgula, bwá mú shulə kə Antyósh. Bwá mú kə sɛɛŋg óbúgula, yə bwo kálaad. ³¹ Bwá mú lɔ́ kálaad ná ndeé a mú wá bwo ŋkul mǐlámúd, bēsh bwá mú bul bə nā məshusag. ³² Nda Yúdə bá Silas bwá á bə *buud ɔ́ mícúndə ná, bwá á ka námá kwo də lésə nā óbúgula, də cwíny bwo, də wá bwo ŋkul mǐlámúd. ³³ Bwá á ji cínəŋgá fwámé fwála ná ndeé óbúgula bwá mú jəna nā bwo ná bwá nyíngag ná shɛɛ kə kwey búúđ bwá á nti bwo wá. ³⁴ * [Nji Silas mú kwey ná nyə anyíngáyé, nyə mə ji wu.]

³⁵ Pwól bá bǎŋ Barnábas bwá á ji námá cínəŋg Antyósh. Bǎnɔŋ bóól óbúgula bwá ngə yə buud mǐnjígúla, bwá ngə bwiing jɔɔ́ lǎŋ á kéel mə Cwám̄ba.

³⁶ Mpúsə baalé mwǔw, Pwól mú cɪ nā Barnábas ná: «Shwá nyíngag ná kə ngə dúg omínyɔŋá bású mǐngwála myēsh shwá á bwiing kéel mə Cwám̄ba myá. Í jii ná shwá mpúg nda bwá mú ngə bə ná.» ³⁷ Barnábas nyə á ka námá jii ná bwá kág nā Yuánes nyə á bə nā dúl jíná ná Márkus yé. ³⁸ Pwól nyə mú dúg ná bwá ajáláyé nā kwo kə nā muud nyə á fwo kə mpáŋgula bwo nā iséy, kə béégəyā nā bwo Pamufilí yé.

15:19 Gal 5.3 **15:20** 15.29; 21.25 dálə cúđú: 1Kr 8.1-13; 10.23-33 jaŋgálə múúđ biná kú nā bá: Ləv 18.6-18 cúđú nyə ámə yə məcií kú shwíy yé: Ləv 17.15 dálə məcií: Ləv 17.10-14 **15:21** 13.15 **15:22** 11.18; 16.4 **15:24** Gal 1.7; 5.10 **15:28** 10.19; 15.20; Luk 11.46 **15:32** 11.23, 27 * **15:34** Mǐl mícilá mí ayág mí cúgé nā iciyá íga. **15:37** 12.12 **15:38** 13.13

³⁹ Bwá mú sɛ̃ɲsa mákêl ná ndeé bwá mú béégɛya. Barnábas mú ɲwa Márkus, baá bwá mú ɲwa byóól kə Shíprə.

Pwôl mə zə nyiŋgə kyey, bá Sílās

⁴⁰ Pwôl nye mú féesh Sílās ná bá bwá kə. Obúgula bwá mú jôw Cwám̃ba ná a jáándug nə bwo mpáam nyéd. ⁴¹ Pwôl mú jaand Sirí nə Silisí, a ɲgə wá mədɔ mə obúgula ɲkul mílámád.

16

¹ A mú kə wóós Dérba, kumə Lístrə. A mú kə kwey ɲgwól *mpwíin nŋɛ ná jíná ná Timotê. Timotê wəɔŋgá nyəɔŋgá ɲjúl shilə *Yúden mbúgula Yésus, sósɔŋgá nye ɲjúl mwá Gərək. ² Obúgula wá Lístrə ná Ikóniyum bwá á ɲgə bwiŋg lāɲ mə Timotê nə a ji jɔ múúd. ³ Pwôl nyə á ka cɛɛl ná bá bwá kə. A mú ɲwa nyə, a sá nyə ábiwáág nəcé ɲgála bæemb *Oyúden wá shí nyəɔŋg nəcé nda bwá á bwey mpu ná sósɔŋgá jisə mwá Gərək ná. ⁴ Míngwála myêsh bwá á ɲgə kə myá, bwá á ɲgə kala obúgula micígulá *búúd ɔ lwámá nə ocúmbá buud wá Yurúsalem bwá á ɲwa myá, bwá ɲgə tál obúgula məkuú shí ná bwá bég micígulá myəɔŋg. ⁵ Mədɔ mə obúgula mə mú ɲgə lal, buud bwá ɲgə kwídulí jwôw dɛsh. ⁶ Pwôl nə gwoɔŋg jé bwá mú lína Frizhí nə shí á Galátia lína línág nəcé Nkɛɲkɛ Shishim nyə a shígé magulə ná bwá bwiŋgug kéel Azí. ⁷ Ja bwá mə kə wóós Íjumə í Mishí yí, bwá mú ɲwá kə Bitiní, ɲji Shishim mə Yésus kú magulə. ⁸ Bwá mú ka lína Mishí ná ndeé kə wóós Truwás. ⁹ Gúl búlú dí, Pwôl mú dɛg *ntamə á míš ná bagá, ɲgwól múúd Masedwān tál ɲgə téég nyə məbwé ná: «Zaá Masedwān, zə kwíind ná.» ¹⁰ Nda nyə á dɛg ntə ná, sá á shwal zə sɔ ná sá mə ká Masedwān, sɔ ɲgə mpu bábalé ná Zembí ɲgə jôw sá wu ná sá kág bwiŋg kéel. ¹¹ Sə mú ɲwa byóól Truwás, sá kə ná tɛɲ kə wóós Samoturas. Mán mələm sá ɔ kumə Neyapolis. ¹² Tílə cínəɲgá sá mú kə Filipí, ɲgwála ashúshwóógú á mpál shí Masedwān. Filipí wəɔŋgá ɲjúl ɲgwála ózhul ɔ Róma, sá mú ji cínəɲgá baalé mwəw. ¹³ Jwôw lá Sábbaad sá mú cúwo wú ɲgwála, kə bwūɲ lú ɲgwəɔ, wú sá á táduga ná bwá á kwambulə ɲkúmba kəl shú məjəgula wá. Sə á ka bə sá ɲjúl nŋɛ, sá ɲgə lésna ná budá bwá á sɛɛɲgɛya cínəɲg wá. ¹⁴ ɲgwól múdá nə jíná ná Lidiya nyə á zhu ɲgwála á Tiyatír, nyə á dɛ kusha ijimə í míkáándə mí atítí; mudá wəɔŋgá nyə á dɛ gwəɔ Zembí. A mú dɛ gwágulə Pwôl ná ndeé Cwám̃ba mú bɛny nyə lám ná a máguləg lósú mə Pwôl. ¹⁵ Ja múdá éne nyə á ka duwan nə buud ɔ njôw bɛ bɛsh yí, nyə á téég sə məbwé ná: «ɲkí bɛ mə kwey ná mə ji mbúgula mə Cwám̃ba, zəgá ji mádí njôw.» A mú yímbulí sá ná sá máguləg.

Sáal mə Pwôl bá Sílās Filipí

¹⁶ Í á ka zə bə, dúl jwôw sá ɲgə kə kúl sá á dɛ jəgula yí, dúl sás mú zə bwəma nə sə. Sás dəɔŋg í á dɛ sá ísɛy í málwaa. Nyə á bə nə jamb lú lweendí, lweendí jəɔŋg dɛg yə buud bwá á bə nə nyə wá zhwog məbii. ¹⁷ Sás dəɔŋg mú zə ɲgə bɛ Pwôl, a ɲgə kím gwów-gwów ná: «Buud óga búsa ósól ɔ mäsáal ɔ Zembí á gwów-gwów. Bwá ɲgə jaaw bí zhií á cug.» ¹⁸ Nyə á ka námə dɛ sá ntúni mwôw ɲkí bulɛ ná ndeé Pwôl mú lwáduga nyə, a mú yid dɛg nyə mpúsə, a mú lás nə jamb ná: «Jínə mə Yésus-Krist dí, mə yímbulí wo ná wo wúg múdá éne dí!» Shishim músə námə cúwo cé nə cé. ¹⁹ Nda búúd bwá á bə nə nyə wá bwá á dɛg ná búgá jəɲ bwá dɛ bə

nə məbii yí í mə jímb ná, bwá mú bii Pwôl bá Sílas, wádugə kə nə bwo ósémbye ó mílésú dí wú buud bwá á də sɛɛŋgya tām dánd wá. ²⁰ Bwá mú kə lwóya bwo ótówé ɔ shwóg dí, kə shwáman bwo ná: «Buud óga bwá má tál sá ngwála ná shwu. Bāŋ bwá njúl *Oyúden, ²¹ bwá ngə zə jíguli buud məfúlú má ajéláyé ná sá buud ɔ Róma sá bwélég magulə má.» ²² Buud bwá á bə cínəŋg áncuncuma wá bēsh bwá mú shwal mpíi bwo. Ótówé ɔ shwóg bwá mú tí bwo mikáándá, bwá lwám buud ná bwá yídúg bwo nə milwóŋ. ²³ Bwá mú dangulə cú bwo na ná ndéé bwá kə wusə bwo njów mímbwug, bwá nə mása á njów mímbwug ná: «Wo ɔ mpú ngə baagusə sá buud óga.» ²⁴ Nji mása á njów mímbwug nyə á gwág ntúni yí, a kə ntág fad bwo kúl fúm dí cwú, a wá bwo mimbwagə mákuúd.

²⁵ Ngéé tām bulú, Pwôl bá Sílas bwá mú ngə jəgula nə Zembí bwá ngə sey isusa gúmalələ Zembí. Bwá á ngə sá ntó míl mímbwug myēsh mí ngə gwágulə bwo. ²⁶ Seegya ná shí í mú jág ntaŋsa mbií á ná mənɔyung mə njów mímbwug mə ngə shwágusa máshugəd. Mimpumbé myēsh mí mú námá ləl shín juw, mímbwug myēsh mənəkəda shín sémb. ²⁷ Mása á njów mímbwug mūsə juum. A mú dág mímpumbé ná bagə, a mú ntág wéem kafwele ná a gwílyá nyúul, a ngə táduga ná mímbwug mí má shín túb. ²⁸ Pwôl mūsə ka kím nə nkulú ná: «Kú sá wóméfwó məbôw. Sə bēsh sá básə wa.» ²⁹ Mása á njów mímbwug mú jów buud ná bwá zág nyə nə málamba. A mú ngə lilya, a mú fwágəwa kə, kə búla Pwôl bá Sílas shí makuú, ³⁰ a mú njwa bwo kə nə bwo tóŋ kə jì bwo ná: «Omása e, mə sáág jí shú ná mə dágúg cug?» ³¹ Bwá mú bəsa nə nyə ná: «Búgúlág Cwámba Yésus, wo bāg *dág cug, nə woméfwó nə njów wô wēsh.» ³² Bwá mú bwiing bwo kéel mə Cwámba, nə nyə nə buud ɔ njów bē bēsh. ³³ Námə wəla dɔəŋgú, tām bulú, mása á njów mímbwug mú kə nə bwo kə gusa bwo məfəŋ ná ndéé, nə nyə nə buud ɔ njów bē bēsh bwá mú duwan. ³⁴ A mú kə nə bwo nyádí njów kə yə bwo idəw. Nə nyə nə njów yé wēsh bwá mú kɔəs nə məshusug nəcé bwá búgúlələ Zembí.

³⁵ Ja mán í á lām yí, ótówé ɔ shwóg bwá á ka kənd ifulish kə ci nə mása á njów mímbwug ná: «bídgú búúd óni bwá kág.» ³⁶ A mú kə jaaw Pwôl ná: «Ótówé ɔ shwóg bwá má nti búúd zə ci nə mə ná mə bídgú bí, bí kyéyug. Ntó, bí báá, cúwógá tóŋ bí kág ná shɛɛ.» ³⁷ Na wá Pwôl mə cí nə bwo ná: «Bwá ámə yíd sá tām buud kú námə jí sá kɔəd, í njúl ná sá básə buud ɔ Róma. Bwá mú wusə sá mímbwugəd. Ja gaád bwá cɛɛl zə bíd sá nyima buud kú mpu. Mbô! Í ábayé ntó! Bwáméfwó bwá zág bíd sá!» ³⁸ Ifulish í mú kə jaaw ótówé ɔ shwóg iciyá íni byēsh. Bwá mú bul bə nə ifwaas nə gwágulə nə buud bɔəŋg básə buud ɔ Róma. ³⁹ Bwáméfwó bwá mú kə cweel bwo milām, wéshuli bwo tóŋ, bwá mú jəgula nə bwo ná bwá kyéyug wú ngwála wɔəŋgúd. ⁴⁰ Pwôl bá Sílas bwá mú wú njów mímbwug bwá mú kə Lidiya dí njów. Bwá mú də cwíny óbúgula ná ndéé bwá mūsə kyey.

17

Sáal mə Pwôl Tesaloníka nə Beré

¹ Bwá mú lína Amfípolis nə Apoloniya, bwá kə wós Tesaloníka wú *Oyúden bwá á bə nə *mpáánzə minjígulá wá. ² Pwôl mú kə bwəma nə Oyúden bɔəŋgú námə nda nyə á də bwey sá ná. Bónón bwá mú jí mwôw mə Sábaad məlól, a ngə lésa nə bwo, ³ ngə jíguli bwo nda mícilyá mí Kálaad Zembí mí ngə ci ná. Ná: «Í

á jala ná *Kríst júgug ná ndeé a yə, a mú gwûm.» Nyə nə bwo ná: «Kríst wəəŋg wə Yésus mə ngə bwiing bí éga.» ⁴ Bóólúgá Oyúden bwə mú magulə njígulá wəəŋg. Bwə mú seəŋgya gwoonŋ nə Pwôl bá Sílas. Bóól zhwoŋ Ogurêk bwə á du gwəpə Zembí wá bwə mú námá sá ntó, tɛem bə námá bóól ncúlyá fwámé búdá wá cínəŋgá. ⁵ Nji, Oyúden bwə mú zə jág shîŋ bwo. Bwə mú kusə wəámbešə mbéshə wə nyaan milám bwə á du ji ntó kú nə iséy wá, bwə zə shwambulə búúd nə ndeé tál ngwála ná shwu. Bwə músə kə Yason dí njów ná bwə kə bii Pwôl bá Sílas, zə nə bwo tām buud. ⁶ Nda bwə á shígé kwey bwo ná, bwə mú bii Yason bənəŋ bóól óbúgula, kə nə bwo ójwú ó ləom dí bwə ngə kîm ná: «Məŋkúmbə mə búúd mə ngə wá zhizhəom shí nyêsh myá mí mə wós wa. ⁷ Yason nyə a bálə lág bwo nyədə njów, í njúl ná bwə aŋgə nə bísh məcɛɛ mə Káázəl, bwə ngə yida ci ná wúl Njwú-buud íshús wúsə, nə wə wə Yésus.» ⁸ Onkwimbyé bán óni bwə mú kənd buud milám gwów təo ójwú ó ləom bēsh. ⁹ Ójwú bwə á zə bíd Yason bənəŋ bóól óbúgula óni nji bwə mə fwo wá myána kwiidúla mənýúul.

¹⁰ Obúgula bwə mú ləelú kənd Pwôl bá Sílas Beré bulú nə bulú. Ja bāŋ bwə á kə wós Beré yí, bwə á kə mpáánzə minjígulá. ¹¹ Oyúden wə Beré bwə á bə nə jə milám ntə bəəŋg wə Tesalonika. Báá, bwə á lág kéel nə məjigawa, bwə mú du bigas mícilyá mí Kálaad Zembí jwów dēsh shú ná bwə dág mpu ŋkí minjígulá mí Pwôl misə tətəlí. ¹² Zhwoŋ buud bāŋ bwə á *búgula, nə bóól zhwoŋ budá Ogurêk, fwámé búdá, nə zhwoŋ budúm námá. ¹³ Ja Oyúden wə Tesalonika bwə á gwág ná Pwôl mə kə námá bwiing Milésú mí Zembí Beré yí, bwə á tí námá kə wu, kə wá zhizhəom, kə sá nə buud mitédúgá mí búbúlág mílúú. ¹⁴ Obúgula bwə mú ntāŋ ləel ŋwa Pwôl kənd nyə kóomb á māj. Sílas bá bāŋ Timoté bwə mú lág Beré. ¹⁵ Buud bwə á kə ləgal Pwôl wá bwə á kə nə nyə kə kumə Atēn, bāŋ bwə mú nyiŋgə. Pwôl mú ntí bwo nə makál shú mə Sílas bá Timoté ná bwə ləelug kə kwey nyə.

Sáal mə Pwôl Atēn

¹⁶ Ja Pwôl nyə á ngə bwánd Sílas bá Timoté Atēn yí, lám í á bul cey nyə cwú nə dágulə ná buud ó ngwála wəəŋgá bwə á ngə gwəpə zhwoŋ ivəgali í ózembí ó áyadég. ¹⁷ Nyə á ka du kə *mpáánzə minjígulá kə du lésə nə bwo nə bóól búúd bwə á du gúmal Zembí wá, a du námá kə jwów dēsh tām dánd kə du lésə nə buud á kwéy wú wá. ¹⁸ Bóól məma wəáfaas mitédúgá bwə á du námá lésə nə nyə, bwə njúl buud ó Epikyur nə bəəŋg ó Stoyik. Bóól bwə mú ka du ji ná: «Jí gwáméfwó lās-lás múúd ga ngə ci yí?» Bóólúgá ná: «Jísə nda a ngə bwiing lāŋ ózembí sá abwélé gwág wá.» Nəcə Pwôl nyə á ngə bwiing lāŋ mə Yésus nə gwúmúle nyə á gwúm yí. ¹⁹ Bwə á ka ntāŋ ŋwa Pwôl, kə nə nyə buud onáni bwə á du seəŋgya Areyopagos dí wá. Bwə nə né ná: «Fwog ná mpu jaaw sá wó njígulá ágúgwáan wó ngə kyey nə ndí ni. ²⁰ Wo mə sá ná məlwə māsú mə gwágúg isá í ágúgwáan. Sá mə cɛel wámbulə isá byəəŋgá.» ²¹ Buud ó Atēn bēsh nə ójón bwə á du ji wu wá bwə á du cínɡali fwála dāŋ nji dúlə ngə bwiing nə ngə gwágulə milán mí ágúgwáan mí ngə kúnəw wós myá.

²² Ná ndeé, Pwôl tál na tətám Areyopagos a mú ka zə lās nə buud ná: «Yé búúd ó Atēn, mə mə dág ná íkóomb byēsh dí bi mə jág bul cɛel yááb. ²³ Nəcə ja mə mə ngə kyey bídí ngwála ngə dág bín isá bí ngə yə gúmə yí, mə amə kwey ŋgwól *alatār nə cilyá ná: «Nyíga ji shú mə Zembí sá ampúyé é». Sā bí bāŋ ngə yə

gúmá kú mpu ni, gwó wá mé má ngó zə bwiing bí yí. ²⁴ Zembí nyə á té shí nyêsh ná isá bísə cínəng yé, á jì Cwám̃ba á gwów ná shí yé, nyə ádé jì mǎmpáánzə búúđ bwə shúmá ná mǎbwə má. ²⁵ Sáal dé í ádé s̃y mǎbwə mǎ búúđ dí námá nda á jì ná buud bwə sáág nyə gúl s̃a. Nyəe muud ngó yə sá bēsh cug ná mayəwada ná bíl isá byēsh yé, s̃a í cúgə ná ŋkul fúfə nyə.

²⁶ «Nyə á té ilwəŋ í búúđ byēsh í ngó zhu wə muud ngwúđ, ná ilwəŋ byəŋŋ í jígə shí nyēsh dí. Nyə á cɛɛlə buud mǎfwála má cug, a tál námá bwo minjì mǎshí bwə ngó jì má. ²⁷ Nyə á sá ntó ná buud bwə s̃óǵ nyə, bwə ngóg bwówələ ka bwə é kwey nyə, í njúl ná a cugé shwóg-shwóg ná s̃a. ²⁸ Nacé, cug sá ngó cugə yí, í ngó zhu nyədí, nyə wə ngó sá ná s̃a ngóg ná kuwo, nyə wə ngó sá ná s̃a bág s̃a s̃a bús yí. S̃a jəŋŋ wə bósól ócile ó ókálaad b̃an bwə á ci yí, ná: “Nacé s̃a búsə mpəg jé”. ²⁹ Nda s̃a búsə ka bə mpwəŋ buud nyé ná, s̃a ajáláyé ná táduga ná Zembí jisə nda or ŋkí nda kwóógú bwə dú lúla *mwaaŋé ná ndí yí ŋkí gúl jímá kwóógú s̃a búúđ ó ikəŋ bwə yágúlá ná milúu ná ndeé bwə mú caag yí. ³⁰ Zembí nyə aŋgə ná ná kənd mǎsh mǎfwála búúđ bwə á d̃u bə jág dí má. Njì, a ngə jəw buud bēsh íkúl byēsh bwo njúl yí ná bwə céndág mǎtádúgá. ³¹ Nyə á má tál ŋkumba jwəw á bá cigal mǎlsú myá shí nyēsh sémbyé á tátalí yí nda múúđ nyə á fēesh yé má bá zə sámb ná. Nyə á lwágulə buud bēsh yuug ná nyə á fēesh muud wəŋgə gwúmúshilə nyə á gwúmushi nyə yí.»

³² Njì bwə á gwág Pwól má ci ná muud nyə á gwúm yí, bósól bwə mú tééd ngálə cágulə nyə, bósólúgá b̃an ná né ná: «S̃a é bá kwo gwágulə wo ná l̃an wə ní gúl ja.»

³³ Na wə Pwól nyə á zə bēégya ná bwo yé. ³⁴ Njì, bósólúgá báá bwə á shí leedya ná nyə, bwə *búgula. Í á bə buud nda Denis muud Areyopagos, ná mudá bwə á d̃u jəw ná Damaris yé, ná bósólúgá námá ná.

18

Sáal mǎ Pwól Kərēnt

¹ Ja isá ìni í mǎ sh̃in bə nt̃ani yí, Pwól músə wú Atēn kə Kərēnt. ² A mú kə kwey ngwól *Yúden ñuŋ ná jínə ná Akilas, a njúl muud á Pəŋ. Akilas éne bá mudá yé Priska bwə á ngə kúnəw wós, bwə ngó zhu Italí nacé Klóod nyə a w̃iŋŋ Oyúden bēsh ná bwə wúg Róma. Pwól mú s̃eŋgya ná bwo. ³ Nda í á nỹin ná b̃anónŋ bwə á j̃úg váál ís̃y ngwúđ ná, b̃anónŋ bwə mú jì kəl ngwúđ d̃u s̃y. Bwə á d̃u laad mǎbanda ná míkáándá*. ⁴ Pwól nyə á ka d̃u kə lés̃ha ná buud *mpáánzə minjígúlá dí mwəw mǎ Sábaid mēsh, a dúgə mpu sá ná Oyúden ná Ogarék bwə máguləg k̃éel. ⁵ Ja Sílās bá Timoté bwə á wós wúlə Masedw̃an yí, Pwól nyə á ka zə wá nyúul nyé nyēsh bwiingúlə k̃éel dí, a ngə mpu bwaagulə Oyúden ná Yésus wə jisə *Kříst. ⁶ Njì, Oyúden bwə mú zə bul f̃em nyə, bwə d̃u jág lw̃y nyə. Pwól mú ka samusə míkáándá nyə ná bwo ná: «Mpwene wún mǎ jágwə ná biméfwó, kú bə mǎ. M̃e mǎ zə ka yág kósmb búúđ bwə cúgə Oyúden wá jaá gaád.» ⁷ A mú wú ná kə nỹi njəw mǎ ngwól múúđ bwə á d̃u jəw ná Titiyos Yustos yé. Muud wəŋgə nyə á d̃u gúmal Zembí, njəw yé ní í njúl koogú lə mpáánzə minjígúlá. ⁸ Křispus múúđ nyə á bə njwú á mpáánzə minjígúlá yé nyə á *búgula Cwám̃ba ná njəw yé wēsh. Zhwoŋ buud ó Kərēnt bwə á d̃u gwág Pwól wá bwə á búgula

17:24 7.48; Sòm 146.6; 1Oj 8.27 **17:25** Sòm 50.10-13 **17:26** Mbá 32.8; Zhb 12.23 **17:27** Iza 55.6 **17:28** Mat 1.27 **17:29** 19.26; Iza 44.9-20 **17:30** 14.16; Rom 2.4 **17:31** 3.15; 10.42
18:2 Akilas: Rom 16.3; 1Kr 16.19; 2Tm 4.19 **18:3** 20.33-34; 1Kr 4.12; 9.12-18; 1Te 2.9; 2Te 3.7-9

* **18:3** Mǎy mǎbanda mǎ á d̃u bə, bwə laad káándá mbíí á ná bwə ká w̃eef í bə banda. **18:5** 11.18
18:5 3.26; 5.42 **18:6** 13.51; 20.26 **18:8** 8.36

námá, bwé mú ngə duwan. ⁹ Pwôl mú dóg *ntamá á mísh ná bagó gúl búlúd Cwám̃ba ngə ci ná nyə ná: «Wo kú fúnda. Wée ngag ná lás, wo kú ji kúl-kúl, ¹⁰ nəcə mə ji ná wo, múúd cugé ná ŋkul kúnya ná wo ná á sá wo bôw. Mə ji ná búúd ŋkí bulya wa ngwála gaád.» ¹¹ Pwôl nyə á ji ná mbû ncindí ná oŋkwoond ósaman, a ngə bwiing bwo Milású mí Zembí.

¹² Nji, ja Galiyôŋ nyə á bə ngwám̃ana íjwûga yâ Róma í á tâl Akayí yí, Oyúden bēsh bwé á tšw cinú-cindā ná Pwôl, bwé mú bii nyə kə ná nyə ósémbye ɔ mílású dí ¹³ kə shwáman nyə ná: «Muud éga ngə shwúguli buud ná bwé yág Zembí gúmá mbii í yídá lúmbuli ná Məcəx yí.» ¹⁴ Pwôl mú nywá cēel lás, nji Galiyôŋ mú ci ná Oyúden ná: «Í mbām bə ná muud éne má shwey gúl wôŋ ŋkí ná á má sá gúl sá áyiyáág, mə lág shwáman jín nda í jóla ná, yé Oyúden. ¹⁵ Nji, nda jisá ná bí ngə shuya shú sá í dúgyá ná minjígulá mín, ná míné mún, ná məcəx mún ná, biméfwó lásúga isá bín. Mə acéélé lás mbii lású ní.» ¹⁶ A músə nyiing bwo ná bwo wúg njów mílású. ¹⁷ Bēsh bwé mú bii Sostēn njwú á mpáánzə minjígulá, dā danḡulə cú nyə námá ná mpumbé njów mílású Galiyôŋ kú bish. ¹⁸ Pwôl nyə á nyingə kwo ji Kōrēnt fwámé zhwoḡ mwôw ná ndéé á mú jána ná obúgula, a mú kəwa byóólúd kyey kə Sirí, bānōŋ Akilas bá Priska. Nyə á ka kə kənya lúú Sanḡrē ná ŋkaagə nyə á sá yí. ¹⁹ Bwé mú kə kumə Ifēz, Pwôl mú béégya ná Akilas bá mudá. Nyēē mú kə mpáánzə minjígulá kə lēsha ná Oyúden. ²⁰ Bwé mú bii nyə ná bānōŋ bwé nyág ná já fwámé mwôw. A mú ban. ²¹ A mú jána ná bwo, nyə ná: «ŋkí Zembí má magulə, mə é bá nyingə zə wa bídí.» A mú kəwa byóólúd kyey wú Ifēz. ²² Bwé mú kə səl byóól Sezarē. Pwôl mú bád ka, kə báda *Də lú obúgula, a músə ka shulə kə Antyósh. ²³ A mú ji wu baalé fwála ná ndéé a mú kyey. A lína shí Galátia a cə Frizhí, a ngə yə *ompwíin məcwūŋ ngəlá wa bwo ŋkul búgád.

Apolos má bwiing kéel Ifēz ná Kōrēnt

²⁴ Ngwól *Yúden ná jíná ná Apolos nyə á bə muud á Aləgəzandrí, nyə á ka zə wós Ifēz. Nyə á bə ná cōŋ lású, a njúl námá ná fwámé mpúyá kéel má Zembí. ²⁵ Nyə á shí jíg isá í dúgyá ná zhií mə Cwám̃ba yí. Nyə á bə ná məma yéesh iséy a mú dá bwiing isá í Yésus, a dā jíguli byo njígulá á tútəlí í njúl ná nyə á mpu nji nduwán má Yuánes. ²⁶ Nyə á ka dā bwiing kéel *mpáánzə minjígulá dí, kú fúnda múúd. Priska bá Akilas bwé mú dā gwágulə nyə ná ndéé bwé mú ŋwa nyə bwádí njów zə nyingə mpu lwágulə nyə zhií má Zembí ná sāj sāj. ²⁷ Nda nyə á ka ngə cēel kə Akayí ná, obúgula bēsh bwé mú wá nyə ŋkul lámúd, bwé cilə bōŋḡ wā wu ná bwé bāḡ ŋwa nyə ná məshusəḡ. Ja nyə á ka kə jé wu yí, mpaam má Zembí í mú sá ná á bəḡ ná məma mfíí shú obúgula. ²⁸ Iciyá í lású byé í á dā sá ná məshwán *Oyúden bwé á dā cēel sá má má bəḡ zhizhe. Nyə á dā mpu lwágulə bwo mícilyá myā Kálad Zembí dí ná Yésus wá jisá *Křist.

19

Pwôl mə kə Ifēz

¹ Í á ka zə bə, ja Apolos nyə á bə Kōrēnt ní, Pwôl nyə á shín lína shí á mimbúnj ná ndéé á mú shulə kə Ifēz. Nyə á ka kə kwey bóól *ompwíin nūŋ, ² a mú ji bwo ná: «Ye bí á shí lág Nḡēŋḡ Shishim ja bí á *búgula yí?» Bwé ná né ná: «Sə afwóyē

námá bwele gwág ná Nkénkê Shíshim jisá.» ³ A mú kwo jî ná: «Wáyé nduwán bí á ka duwan yí?» Bwó ná: «Nduwán má Yuánes.» ⁴ Pwól mú ka ci ná: «Nduwán má Yuánes í á bə shú búúd bwá á magulá ná bwá cénd mítádúgá wá. Yuánes nyə á ngə lwágulá kúl búúd ná bwá búgúlág múúd ngə zə nyədí mpúsə yé. Muud wəəng wə Yésus.»

⁵ Nda bwá á gwág ntó ná, bwá á duwan jíná má Cwámba Yésus dí. ⁶ Ja Pwól nyə á bəd bwo mabwə yí, Nkénkê Shíshim mú zə bwádí, bwá mú ngə lās məkálád bwá ngə cúndə micúndə mí Zembí. ⁷ Bwá á je bə buud wúm nə óbá.

⁸ Pwól nyə á kə nyí *mpáánzə minjígulá, nyə á du bwiing kéel cínəng tân onkwoond olól kú fúndə mísh mə buud, a ngə lésha nə buud, a ngə sá ná bwá maguləg sá í dúgya nə Faan má Zembí. ⁹ Nda bóól bwá á ngə sá lal lúú bwá kú magulə sá nyə á ngə ci yí bwá ngə yida *lās nə zhií mə Cwámba bwaasúlə mpu tám buud ná, Pwól nyə á ka ntág beégə nə bwo, a nwa ómpwín, a kə du lésha nə bwo jwəw dēsh shikúl má Tirános dí. ¹⁰ Nyə á sá ntó tân mimbú mímá, í mú sá ná buud ə Azí bēsh bwá gwágúg kéel mə Cwámba, təə *Oyúden təə Ogurék.

¹¹ Zembí nyə á wééshulí *məshimbá má álal-ŋkul məbwə má Pwól dí, ¹² mbií í á bə ná bwá á du nwa onábukən nə mikáándá mí á du kúnya nə Pwól myá, bwá du báaw míməbəl nə myo, məbwə bíd míməbəl myəəngá, məjamb wú.

¹³ Bóól óŋkəə ə Oyúden bwá á du kyey míləəm míləəm du yíl búúd məjamb wá, bwá mú zə tééd ná ntó jíná má Cwámba Yésus ná í lwágug minjwálu. Bwá á du ci ná: «Mə yámbulí bí jíná má Yésus Pwól ngə cúndə yéd.» ¹⁴ Ntó, bóól búúd zəngbá bwá njúl bwán ə wúl lúluú ofada Oyúden bwá du jəw ná Skéva yé, bwá á ka námá zə sá sóólúgá wəəng. ¹⁵ Ntó jamb í á zə fēel bwo ná: «Mə mpú Yésus, mə mpú námá Pwól, bí bān wə ozə?» ¹⁶ Muud nyə á bə nə jamb ní yé mú ncon bwo nyúúləd, figə bēsh shí ntə bwo ŋkul. Nyə á sá bwo ná ndeé bwá mú wēenzh nə njəw ní dí oshushwáas nə məfəŋ nyúúləd ná jəəd. ¹⁷ Buud ə Ifēz bēsh, təə Oyúden təə Ogurék bwá mú gwág lān wəəng, í mú sá bwo ifwaas ná ndeé jíná má Cwámba Yésus í mú jwə. ¹⁸ Ncúlyá buud wá bəəng bwá á búgula wá bwá mú zə ngə magulə məbəw mán, bwá ngə bágula isá bwá á du sá yí tám buud. ¹⁹ Bóól zhwoğ buud bwá á du sá májig wá bwá mú du zə nə okálad bəəng du zə ŋkúnd tám buud ná ndeé jígal. Bwá á bála bímbí lú okálad dəəng ná í á kumə misan mí *mwaanə otósshin məwúm mətəən. ²⁰ Ná ndeé, kéel í á ngə mpyáánz nə ŋkul mə Cwámba, misóólúgá mí ngə sý.

Məma zhizhəəm á Ifēz

²¹ Ja isá íni í á shín sý yí, Pwól mú zə bii tádúgá ná á kyey Masedwán nə Akayí kə Yurúsəlem. Nyə ná: «Ja má bá kumə Yurúsəlem yí, í bá námá jî ná mə kág Róma.» ²² A mú kənd bóól ósól ə mäsáal bē óbá Masedwán, nə Timoté nə Erást. Nyə mú lənguli fwámé fwála Azí. ²³ Fwála dəəng wə ícucu í á zə bə shú zhií mə Cwámba yí.

²⁴ Ngwól álúla igwámúgə nə jíná ná Dəmitrí nyə á du lúla kwóógú bwá du lúla *mwaanə nə ndí yí, du sá ímpúmpáánz í zembí ámutá bwá á du jəw nə Artemís yé. Sá jəəng í á du sá ná buud bwá á du sá ísəg-ság í məbwə wá bwo bíg fwámé məbí. ²⁵ Nyə á ka sēəng buud ə ísəg-ság bəəngú nə bóól búúd bēsh bwá du sá mbií mäsáal məəng wá, a mú ci nə bwo ná: «Owəy, bí mə mpú ná iséy íga wə í ngə yə shé məbugubaan. ²⁶ Bí ngə dí gwág nda í mú ngə lís ná! Ná, təə wa Ifēz təə

Azî yêsh, Pwôl êne má shîn sá ná zhwog buud bwá mágulag lâŋ yé ná ozembî buud bwá lúlâ nâ mæbwâ wá bwá cúgê ózembî. ²⁷ Sâ jooŋg í é sá ná iséy bísú í bág zhizhe. Kú námá bul bæ nji ntó, í é sá námá ná mpáánzô má Artemís mæma zembî ámuðâ í nyínág zhizhe, buud bwá mú dág nywo nda sâ cwag, í kú ná nyiŋgæ bæ nâ gúma Azî nâ shí nyêsh bwá ngó gúmal Artemís yí.»

²⁸ Nji bwá á gwág ntáni yí, bwá mú nyada, bwá mú tééd ngólâ kîm ná: «Artemís á buud ɔ Ifêz jisâ sâ anání.» ²⁹ Ngwóla wêsh mú shwal tów ná shwu. Buud bwá mú cíg kâ mpáánzô iseeŋgyá. Bwá bii búúd ɔ gwoonŋ ɔ Pwôl, Gáyus bá Aristárug, buud wá Masedwân, julâ kâ nâ bwo wu mpáánzô iseeŋgyá. ³⁰ Pwôl mú ci ná á ká lwóya nyúul wu tâm buud. Nji, *ompwíin bwá mú ban ná á kú kâ. ³¹ Bóól búúd ɔ Azî bwá á bæ oshwá bé wá bwá mú námá kænd búúd kâ téég nyâ mæbwâ ná á kú tâl mákuu mpáánzô iseeŋgyá. ³² Í á shwal zæ bæ buud ngæ kîm ntáni, nyân kîm yé ŋkwimbyê, nyân kîm yé. Í mú bæ áfúlukumbê, bóól ncúlyá buud kú námá mpu sâ gwóméfwó í áma seŋg búúd yí. ³³ Bóól búúd bwá mú mpu jaaw Aláguzándre sâ í ngó cý yí, nye muud *Oyúden bwá á tál shwóg yé. Á mú ngæ fufæ buud mbwâ ná bwá gwágúlág, á cæel lwágulâ búúd sâ jisâ yí. ³⁴ Nji bwá á yag ná á ji Yúden yí, buud bêsh bwá á shwal ngæ kîm nda ngwa ná: «Artemís á buud ɔ Ifêz jisâ sâ anání.» Bwá á kîm ntó ná ndéé je bæ tâŋ mæwæla mabá.

³⁵ Muud nyæ á ða cilâ isâ í ngwóla yé mú ka zæ mpu jil búúd ná shee. Á mú lás nâ bwo ná: «Ye búúd ɔ Ifêz, nyáyé múúd á shí ga mæ jág ná nji wa Ifêz wá mpáánzô má Artemís mæma zembî ámuðâ nyísá yé, nji wa námá wá vugali jé í á kud wú gwów yí jisâ yé? ³⁶ Muud cúgê nâ ŋkul shwána sâ jooŋg. Ntó, bi mæ jelâ nâ ji ná shee bi kú jigawa ná bi mæ sá wúl sóólógú kú fwo táduga. ³⁷ Bî áma zæ nâ buud óga wa í njúl ná bwá asáyé zembî ámuðâ wúsú bôw, kú námá *lás nâ né bwaasúla mpu. ³⁸ Nkî Dæmitrí bânônŋ buud ɔ ísâg-sâg bé búsa ná lású nâ muud, ngæá ná mílású mí ða lís njów mílású, ogwámuna búsa námá! Bwá kág ná lású wân íshwáman ði. ³⁹ Nkî bi má ka bæ nâ gúl sâ bí ngó shwaag yí, í jelâ ná lís fwámé seŋgyád. ⁴⁰ Jooŋg sá ngó sá múús ga jisâ ojwú jee wáámb sá ná sá ngæ wá zhizhæm loomud. Sâ búsa ná nâ ŋkul ka jaaw búúd ná seŋgya ga jisâ shú ji?» ⁴¹ Nji nyæ á shîn lás ntáni yí, á mú ci nâ buud ná bwá bwílyág.

20

Pwôl mæ wú Ifêz

¹ Ja zhizhæm ni nyæ á shîn yí, Pwôl nyæ á jôw *ompwíin, á zæ cwíny bwo. Á mú jóna nâ bwo ná ndéé á músæ tí kâ Masedwân. ² Á mú kyey máshí mæonŋ dí á ngó cwíny obúgula ŋkî bulya ná ndéé á mú kâ kumá shí Ogurêk. ³ Á mú já cínæŋgú onkwoond olóol. Nyæ á ka bæ ná á ŋwa byóól kâ Sirí. Nji nda nyæ á gwáduga ná *Oyúden bwá ngæ bwéél nyæ ná, á mú nyiŋgæ kâ Masedwân. ⁴ Buud ɔ gwoonŋ bé bwá á bæ, ná Sopater mæ Pírus muud á Berê, nâ Aristárug bá Sægundo búúd ɔ Tesaloníka, nâ Gáyus á Dérba bá Timotê, nâ Tishik bá Trofím buud ɔ Azî. ⁵ Bân bwá á kâ shwóg kâ bwánd sâ Truwás. ⁶ Sâ bân sá á ka zæ tí njæond Filipí ja mwów bwá á ða ða íbuléd yâ kú nâ *lavur má á shîn yí. Sâ mú ŋwa byóól, sâ já zhíid mwów mátóon ná ndéé sâ mú kâ kwey bwo Truwás. Sâ á ji cínæŋgú mwów zæŋgá.

⁷ Sá á ka seengya jwôw shwénde má du tééd yí ná sá má zó féya buléd. Nda Pwôl nyə á bə ná nyə é kyey mán malám ná, nyə á ka ngə lésha nə buud, a ka jula kaand ná ndeé kə wóós tām bulú. ⁸ Kúl sá á bə fúm á njów dí gwów wá, malámba má á bə minjidyá fwámé bímbí. ⁹ Dúl ncwámá í á bə a njúl vúnded, ncwámá doongú ná jíná ná Etikus. Nyə á ka zə cə gwád ná cúg, Pwôl nye ngə kə nə kaand shwóg. Nda gwə í á bul bí Etikus ná, nyə á yan wú nūn bádyé álél* á njówúd zə kadawa shí. Bwə zə weel nyə, a má yə. ¹⁰ Pwôl mú shulə. A mú ləelú kə, kə nkēny ncwámá ní móbwd. A mú ci nə buud ná: «Kúgá kand milám gwów. Jím jé jísə ná nyə nyúúlád.» ¹¹ Pwôl mú nyingə bád, a mú fəy buléd a də. A mú kə nə kaand shwóg ná ndeé mán mú ləm. A músə kyey. ¹² Bwə mú kyey nə ncwámá ní kuwó. Sə jəng í á bə mama sá í á mpu yə buud nkul yí.

¹³ Sá mú kə shwóg, sá nwa byóól kə Asos wú í á bə ná sánón Pwôl sá é kə nyingə lad gwoong wá. Nyee, nyə á kyey njwón nə njwón nda nyə á ceeł ná. ¹⁴ Pwôl mú kə kwey sá Asos. Sə mú nwa nyə byóólád sá músə kə Mitilən. ¹⁵ Wúlə cínəngá, sá mú kə nə byóól mán nə ndeé mán malám sá mú kuma nə beendya nə Kyos. Jwów í á bə yí sá kuma ngeé Sámos, jwów í á kwo bə yí sá mú kuma Milét. ¹⁶ Pwôl nyə á ngə bul jii ná a kyey mán nə mán, cə Ifēz kú shigula shú ná a kú ná kwo bwey Azi. Nyə á ngə cáas ná nkí fwála dí nə nkul bə, a bə Yurúsəlem jwów lú Pantekôt.

Pwôl mə jáná nə ocúmbá buud wá Ifēz

¹⁷ Sá njúl na Milét í, Pwôl nyə á kənd muud Ifēz kə jów ocúmbá buud wá *Də lú óbúgula zó Yésus. ¹⁸ Ja ocúmbá buud bwə á zə wóós nyádi yí, nyə a lás nə bwo ná: «Bí mə mpú nda má á cəgə nə bí mwów mēsh tééd jwów má á wóós Azi yí. ¹⁹ Ná mə a sēy nə Cwámba mə kú bwele nkēny nyúul, mə ngə sēy nə micún nə mindəólú mə á ngə bwəma nə ndí nə maláamb *Oyúden bwə á ngə ndēny mə má. ²⁰ Bí mə mpú ná mə a shígé shweel gúl fwámé sá í á jala nə kwínd bí yí, nji mə á bwiing bí kéel, mə du yə bí minjígulá tām buud nə bídí mínjów, ²¹ mə ngə báásulə Oyúden nə Ogarék bēsh ná bwə céndúg mītádúgá zə wə Zembí, bwə búgúlág Cwámba wúsú Yésus. ²² Ja ga, Nkēnkē Shíshim mə bíi mə mbwug, mə wə nkág Yurúsəlem kú mpu sá í ngə bwánd mə shwóg éga. ²³ Sá jísə yí jí nji ná míngwála míngwála, Nkēnkē Shíshim ngə jaaw mə ná mənəkəda nə *incwaw í ntug wə má é kə bwəma nə ndí yí. ²⁴ Nji, mə adúgé cug jām nda gúl məma sá. Má jii nji ná mə mpúg ju kúlá má ngə ju yí, mə mpu sá ísəy Cwámba Yésus nyə á yə mə yí, ísəy í bwiingulə Jjə Kéel á mpaam má Zembí. ²⁵ Jaá ga, mə mpú ná bí abulé ná kwo dág mpwóómbú nyām, bí buud mə á jii bídí ngələ cúndə Faan mə Zembí wá. ²⁶ Mə ka ngə jaaw bí fwámé jaaw múús nə mə cugé nə məbəcə má nkúmba muud na bídí. ²⁷ Mə a bwiing bí tádúgá má Zembí wəsh kú shweel təə sá. ²⁸ Bí ɔ mpú baagulə bímfwó, bí mpu námə baagulə səənz jēsh Nkēnkē Shíshim nyə á tál bí ná bí bág obaagulə yí. Bí ɔ mpú wíl Də lú óbúgula Zembí nyə á kusə nə məcií mé yí. ²⁹ Mə mpú ná ja mə é cə yí, onkweny ɔ ányinyaanə bwə é zə nyíi na bídí. Bwə ábulə jagulə səənz jín. ³⁰ Bóól búúd bwə bá du wəof na bídí gwoong dí bwə dı jíguli bów-bów mínjígulá du júlə *ompwíin ná bwə bég bwo. ³¹ Gwə wə má cí nə bí ná: “Jígá nkasə. Bí ɔ du téduga ná, tən mimbú mílól, mə á

20:7 2.42, 46 * **20:9** bádyé álél: Njów gwów í du bə wúl njów mbád wúlágád. Kúkúl í ngə ciy na ní jísə, wo lə mínjów myəngú mílól wúlə shí kə gwów. **20:10** 10j 17.21 **20:17** 18.21 **20:18** 19.10 **20:21** 11.18 **20:22** Nkēnkē Shíshim: 10.19 **20:23** 21.4, 11; 9.16 **20:24** 21.13; 2Tm 4.7 **20:25** 28.23 **20:26** 18.6 **20:28** 11.23 **20:28** 1Pr 5.2 **20:29** Mat 7.15; Yuá 10.12 **20:30** Gal 4.17; 1Yn 2.19 **20:31** 19.10; 1Te 2.11-12; 2Kr 11.28

da kéwuli muud yêsh nà bulú nà mwásó, mà nà mæzhwíle míshúd.” ³² Ná ndéé, mà má bəd bí mábwbá má Zembí dí, nà kéel á mpaam nyéd. Nyə wá jí nà ñkul sá ná bí ngág nà lal búgád, nyə námá wá jí nà ñkul yə bí manywa nyə á bwey kwəməsa shú búúd nyə á má sá ná bwá bág mĩñkəñkə wá. ³³ Mə a shígé wámmb *mwaanē ñkí or ñkí káándó má múud. ³⁴ Biméfwó bí mà mpú ná ísá má á da jii yí nà byəong búúd ó gwoong jām bwá á da jii yí, mæbwə mām mága má á da sêy, má da bii. ³⁵ Mə a lwágulə bí fwámé lwágulə ná ntága wá múúd mà jálá nà wáduga yé shú ná a kwííndúg bəong básá kú nà mənkuł wá. Muud téduga námá íciyá Cwámba Yésus nyə a cwééd yí ná: “Nə muud mà yána yé, nà nyəong mà lág yé, nyəong mà yána ó jisá nà ocúncəsh.” ³⁶ Ja nyə á shĩn lās ntáni yí, bənónj bēsh bwá á kúd mæbwónj shí, a músə jəgula. ³⁷ Buud bēsh bwá músə ngə bwawwəda, bwá ngə kúlał nyə, bwá ngə kaləwo nyə cəñjəd. ³⁸ Bwá á bul gwág cey lámúd nəcé nda nyə á ci nà bwo ná bwá ábúle kwo dúg mpwóómbú nyé ná. Bwá á ka kə lúgal nyə kə wósó byóólúd.

21

Pwôl ngə kə Yurúsalem

¹ Ja sá á ka tí manyúúl nà béégya nà bwo yí, sá á ka wú nà byóól dúsú bwúnjəd, sá mú bə zhíí tətəli kə Kos. Mán mælām sá mú kə Rodes, sá wú Rodes kə Patara. ² Sá mú kə kwey dúl byóól ngə cəel kə Fenisí, sá mú bád cínəngú kyey. ³ Sá mú ngə kə ná ndéé sá mú dúg Shíprə ngə nyín sá shwóg. Sá mú sásulə Shíprə, sá kə kósmb Sirí ná ndéé sá kə səl byóól Tír wú í á bə ná í kə shul ísá wá. ⁴ Sá á jì cínəngú mwôw zəngbá nəcé sá á kwey bóól óbúgula cínəng. *Ompwíín bəongú, Ñkəñkə Shishim í á tšw bwo lúúd bwá mú ci nà Pwôl ná á kú bád kə Yurúsalem. ⁵ Nda mwôw sá á jəla nà jì cínəngú má á shĩn ná, sá á tí njəond. Obúgula bēsh nà budá nà ikágá bwá mú kə ngə lúgal sá kə cúwo ngwála dí tóón. Ja sánónj má kə wósó ncindye māj yí, sá bēsh sá mú kúd mæbwónj shí jəgula nà Zembí. ⁶ Sónónj sá mú shĩn jána. Sá mú kə byóólúd, bāñ bwá mú nyiŋgə kə kwáádá. ⁷ Sá bāñ, tīlə sá á tí Tír yí, sá á kə səl byóól Tolemays, sá báda óbúgula sá á kwey wú sánónj sá mú já jwôw ngwúd. ⁸ Mán mælām, sá mú kyey. Sá kə ná ndéé kə wósó Sezaré, sá mú kə nyíi wá Fílíp mbwiingye lāñ mà Yésus nyə á bə ngwól múúd á buud zəngbá bwá á féeshəw Yurúsalem wá. Sá mú jì cínəng nyádí. ⁹ Nyə á bə nà māsás mánjə má njúl oncwíyē, māsás məong má á da cúnda micúnda mí Zembí. ¹⁰ Nda sá á jì cínəngú ñkí bwey jija ná, ngwól *múúd micúnda mú wósó wúlə Yudéa, nyə nà jíná ná Agabus. ¹¹ A mú zə sádí, a ŋwa kandá mà Pwôl, a wóolə nyéméfwó məkuú nà mæbwə nà ndéé a mú ci ná: “Ŋkəñkə Shishim ngə ci ná muud jí nà kandá éga yé, ntága wá *Oyúden bwá é kə wóolə nyə Yurúsalem yé, bwá kəenzh nyə mæbwə má íkúl ishúsúd.” ¹² Nda sá á gwág ntó ná, nə sə, nə óbúgula wá Sezaré sá bēsh sá á téég Pwôl mæbwə ná a kú bád kə Yurúsalem. ¹³ Ná ndéé Pwôl mú bəsa nə sá ná: “Nəcə jí bí é zə bəwəli mà lām nə yó bí ngə jii nə yó? Məə mà jì ñkwəməsá nə bwá wálúlag mà mənkdada nūñ Yurúsalem, təə bwá gwú ntág mà jíná má Yésus dí, bwá gwúg.” ¹⁴ Nda nyə á shígé magulə sá sá á ngə ci yí ná, sá á shígé námá kwo nándulə nyə, sá mú shwal ci ná: “Í síyúg nda Cwámba mà cəel ná.”

¹⁵ Mpúsə baalé mwôw, sá á ka kwəməsa ná ndéé sá mú kyey bádúlə kə Yurúsalem. ¹⁶ Bóól ómpwíín wá Sezaré bwá mú nyíi sádí gwoonjəd. Bwá mú

kə nə sá wə ɲgwól muud Shíprə ɲyá á bwey bæ *mpwíin yé ná sá jígə ɲyá dí ɲjów. Muud wəɲɲgú ɲyá á bæ nə jíná ná Mənasón.

¹⁷ Ja sá á kə wóós Yurúsəlem yí, omínyəɲə búsu wá búgə bwá á lég sá nə məshusəg. ¹⁸ Mán mələm, Pwól mú kə nə sá wə Zhâk, ocúmbá buud bwá mú námá wóós. ¹⁹ Pwól mú báda bwo ná ndéé a mú ká zə jaaw bwo bímbí Zembí ɲyá á balan nə ɲyá ikúl ishúsúd yí. ɲyá á ɲgə bwiing sá jêsh a ɲgə féel.

²⁰ Bwá mú də gwágulə ɲyá ná ndéé bwá mú ságusə Zembí, bwá mú ci nə ɲyá ná: «Mwaanɲ, wo má dí dág bímbí lú ncúlyá Oyúden bwá mú obúgula yí, bēsh milúu myán misə ná Məcɛɛ mə Moyíz dí ná tíny. ²¹ Bwá mə shín gwáduga lāɲ í ɲgə kyey yí ná wo ɲgə jíguli Oyúden búsu ikúl ikúl dí wá ná bwá bídúg məcɛɛ mə Moyíz kú ná kwo bɛ mwɔ. Wo ɲgə námá ci nə bwo ná bwá kú ná ɲgə sá bwān bāɲ ábiwáág, bwá kú ná ɲgə bɛ ijām nə ijag bísu. ²² Jāɲ wə jí? Bwá é gwáduga ná wo má zə. ²³ Gwá wə jí ná, ság sá sá mə zə jaaw wo ga. Bóól búúd búsu wə óɲə bwá ámə də ómbyúl. ²⁴ ɲwag bwo bínɲ kág gusa ɲgusa íci, wo ka jéna mətāɲ mən məsh shú ná bwá kényag milúu. Ja jəɲɲ, buud bēsh bwá é mpu ná lāɲ í ɲgə kyey shú dwó dí yí wúsu ijó, wo ɲgə ná bɛ Məcɛɛ mə Moyíz. ²⁵ Shú bəɲɲg búúd bwá cúgə Oyúden ɲji bwá á mə *búgula Yésu wá, sá á shí bwey ɲwa mícígulá, sá mú cilə bwo ná bwá cíg ocúdu ó *mátúnaga mə ívuguli í ózembí ó áyadúg, bwá yow dúlə də mácií, nə dúlə də míshwun mí shígé shwíy mácií myá, bwá yow janɲa.»

²⁶ Ntó, jwów í á bɛ yí, Pwól ɲyá á ɲwa buud bəɲɲg, bənónɲ bwá kə gusa ɲgusa íci ná ndéé a mú ka zə ɲyí *Lun mə Zembí zələ jaaw jwów ɲgusa íci wəɲɲg í bá shín yí, jwów múúd yēsh mə bá lwágulə sá á kéénzh yí.

Bwá zá bii Pwól

²⁷ Ja í á ka ɲgə bæ ná mwów zanjbə máni mə zə shín yí, *Oyúden wá Azí bwá mú dág Pwól *Lun mə Zembí dí cwú. Bwá mú shwambulə búúd bēsh ná ndéé bwá mú bii ɲyá. ²⁸ Bwá mú ɲgə kím ná: «Bag ó *Izəɲəyél, oshwon, zəgá, muud éga wə ɲgə lúmbuli nə kúl buud jisú nə məcɛɛ másu nə Lun ga. A ɲgə lúmbuli ná sá mɲjígulá myé á ɲgə jíguli buud bēsh kál jēsh yíid. ɲyá a bále námá zə ɲyíngal Ogarék wá Lun, a mə wá málwaaguwo wa féeshá kál gaád.»

²⁹ Nda bwá á ɲgə dág Pwól bá Trofím muud Ifēz ɲgwála ná, bwá á táduga nə ɲyá a ɲyíngal ɲyá Lun. ³⁰ ɲgwála wēsh í mú tów ná shwuu, buud bwá mú zə wóós áncuncuma. Bwá mú bii Pwól, bwá julə wú nə ɲyá Lun mə Zembí, bwá lēl ntág fad mimpumbé. ³¹ Nda bwá á ɲgə sɔ ná bwá gwú ɲyá ná, lāɲ í mú kə wóós wə lúlúú á ózimbi tóóshin í á ɲgə jwú cínɲɲg yí ná: «Yurúsəlem yēsh músə ná shwuu.» ³² Námá cé nə cé, a mú ɲwa ózimbi nə milúlúú mí ózimbi təd, bənónɲ bwá mú kə nə mikúlá wú búúd bwá á bii Pwól wá. ɲji búúd bəɲɲg bwá á dág lúlúú ózimbi tóóshin nə bóól ózimbi yí, bwá á yow yídulə Pwól. ³³ Lúlúú á ózimbi tóóshin músə shish ɲyá dí, maməsə bii ɲyá, ci ná bwá wáláləg ɲyá nə mikwoolú mí ɲkwanz mímá. A mú ka ɲgə jí ná a mpúg ná muud wəɲɲg wə zə? Jí ɲyá ámə sá yí? ³⁴ ɲji, na mánkúmbə mə búúd dí, í á bæ ɲyāɲ ɲgə kím jé, ɲyāɲ ɲgə kím jé. Kakúlə jəɲɲg mú sá ná lúlúú ózimbi kú wámbulə sá í ámə sɲy yí. A mú ntág ci nə bwá kág nə Pwól lunɲula ízambid.

³⁵ Ja Pwôl nyə á kə kumə ícé í mákuú yâ bádúla njów yí, ózimbi bwá á ñkênny nyə gwôw nəcə buud bwá á bə ñji ná bwá sá nyə bôw, ³⁶ nəcə, bēsh bwá á ñgə bɛ nyə bwá ñgə kām ná: «A jəlá nə yə!»

Pwôl ñgə kaad mîsh mǎ buud ɔ ləom dî

³⁷ Ja í á ka bə ná bwá wál zə nyíi nə Pwôl lungula ízimbi dí yí, Pwôl mú ci nə lúlúú á ózimbi tóóshin ná: «Ye mə ji nə ñkul ci wo ciyá?» Lúlúú ózimbi ná: «O! wo mpú də lās Ğurêk í?» ³⁸ Ntó ji ná wo dí mwān Igípten nyə á ndəm zə wá zhizhəom wa ná ndeé a mú kə nə izhilungaanə otóóshin onô shí a shwéeshá dí yé?» ³⁹ Pwôl mú bɛsa nə nyə ná: «Mee mə ji mwā *Yúden á Tárus, shí á Silisi. Mə ji muud á ñgwála wúsó kú bə zhizhe ñgúñgwálá yí. Mǎ jəgula nə wo ná wo yég mǎ fwála, mə fwóg lésa nə buud óga.» ⁴⁰ Nda bwá á magulə ná a lāsúg ná, Pwôl nyə á ka tōw na ícé í mákuú yâ bádúla njówád, a mú fufə búud mbwə. Buud bēsh bwá mú ji kál-kál ná kufug. Pwôl mú tēéd lāsúla nə bwo kál lú heburə dí, nyə ná:

22

¹ «Yé bwááñg nə odā, gwágúlágá koođ mǎ zə kaad bídí mîshúd yí.»

² Ja buud bwá á gwág ná Pwôl ñgə lésa nə bwo kál lú heburə dí yí, bwá á nyíñgə mpu ji okál-okál ná kufug. ³ «Mə ji mwān *Yúden. Mə a byēl Tárus á Silisi, ñji mə á wəof wa ñgwála gaád, mə ñwa námə njíggúlá wa wə Gamalyel. Njígúlá wəoñg í á bə njígúlá á ná mə á bɛ məcɛ mǎ impáámǎb bîshé mbii í á jala yí. Mə a wá námə lúú ázembí dí nda mə dóg bí ñgə sá múús éga. ⁴ Buud bēsh bwá á bɛ zhí ga wá, mə a lwágulə bwo cúwálí á shwiy. Mə á də bií bwo, də wóolə bwo, də wusə bwo mímbwugəd, tǎo budúm tǎo budá. ⁵ Ajəláci á ofada nə ocúmbá buud ó ázembí bí nə ñkul mpu bwiíñg lāñ wām. Bwá wə bwá á yə mə okálaad shú bwááñg wā Damás. Mə mú ká zə kə wu ná mə ká bií bəoñg wā nūñ mə zə nə bwo wa Yurəsəlem ná bwá zág bwəma nə intúgúlí.

⁶ «Í á ka bə nə mə, mə ñgə shísh Damás, ñgeé tām mwásó, yáág-yáág mǎñkenya mú zhu joñ dí, zə lyɛ mə. ⁷ Mə mú kadəwa shí, mə mú gwág kál í ñgə ci nə mə ná: “Sól, Sól, nəcə jí wó búl lwágulə mə cúwálí ntáni yí?” ⁸ Mə mú jí ná: “Cwámǎ, wo zə e?” Nyə nə mə ná: “Mə Yésus á Nazarət, mə wə wó ñgə lwágulə cúwálí yé.” ⁹ Buud ó gwooñg bām bwá á dóg mǎñkenya ñji bwá kú gwág kál í á ñgə lās nə mə yí. ¹⁰ Mə mú ci ná: “Cwámǎ e, mə sáág jí?” Cwámǎ nə mə ná: “Wóolúg wo kág Damás. Nūñ wə bwá é kə jaaw wo sǎ jēsh Zembí mǎ ci ná wo sáág yí é.” ¹¹ Nda mîsh mǎ á ntáma mə nə mǎñkəñwə məoñg nə mə á ka wú na, kumə Damás buud ó gwooñg bām bwá ñgə bii mə mbwád.

¹² «Ñgwól múúd nyə á bə nūñ ná Ananíyas, nyə á də gwǎp Zembí nda məcɛ mə cí ná. Oyúden bēsh bwá á bə nūñ wá bwá á də ságusə nyə. ¹³ Muud wəoñgá nyə á ka zə kwey mə kál mə á bə yí, nyə nə mə ná: “Mwááñg Sól e, mîsh mǎ bǎñg wo.” Námə cé jooñgú dí, mîsh mǎ mú dúgya mə, mə mú dóg nyə. ¹⁴ A mú ci nə mə ná: “Zembí odā nyə a fēesh wo ná wo mpúg tédúgá yé, wo dóg tátəlí múúd, wo gwág lésú á mpu yé. ¹⁵ Nəcə wo bá bə wúshinəd yé, bwiíñg búud bēsh isá wó mǎ dóg nə byəoñg wo mǎ gwág shú dé dí yí. ¹⁶ Ná ndeé, kú ná kwo bwánd. Tówúg, wo kámbug jíná dé, wo duwan, wo mú bii íjuugá í *mísám myô.”

¹⁷ «Mə á ka nyingə kə Yurúsəlem. Í á ka kə bə nûŋ dúl jwôw di, mə ŋgə jəgula *Luŋ mə Zembî dí cwû, mə seegya mə mûsə nda *shîshim wâm mə wú mádí nyûúlúd. ¹⁸ Mə mú dág Cwám̃ba ŋgə ci nə mə ná: “Nə câ! Lɛɛlúgú cúwo wú wa Yurúsəlem. Nəcə buud ó wa bwə ámaguləyé lâŋ wó é bwiŋŋ shú dâm yí.” ¹⁹ Mə mú ci nə né ná: “Cwám̃ba, bwə bwey mpu ná mə á də kə *mám̃páanzó mə mínjígúlá mə Oyúden dí kə də bii búud bwə á də *búgula wo wá də wá bwo mím̃bwug dí, də yíd bwo nə milwón. ²⁰ Ja gwám̃éfwó bwə á gwú wúshined woó Itiyen yí, mə á bə cínəŋŋ mə ŋgə magulə buud bwə á ŋgə gwú nyə wá, mə wə mə á ŋgə baagulə bwo mikáándá.” ²¹ Cwám̃ba mú ci nə mə ná: “Kaág, mɛɛ mə zé kənd wo shwóg-shwóg, ilwón í cúgé Oyúden yííd.”»

Pwól bá Lúlúú ózimbi tóóshin

²² Buud bwə á ŋgə gwágulə nyə ná ndéé zə wósos ja nyə á cwééd iciyá íni yí, bwə mú kím gwów-gwów ná: «Jím̃bálúgá mbii múúd ní! A yág! Nyə ajáláyé nə jì shí gaád!» ²³ Bwə mú ŋgə kím, bwə ŋgə tí mikáándá, bwə də myɛɛg mífumbyá gwów. ²⁴ Lúlúú á ózimbi tóóshin mú ci ná bwə nyíngálúg nyə lungula ízimbi dí, bwə kág yíd nyə nə milwón, a jááwug sâ bwə ŋgə shwaag nə nyə ntó yí. ²⁵ Nda bwə á wósolə nyə nə mikwoolú mí kúúdu ná bwə zə fyámusə nyə milwón ná, a mú jì lúlúú ózimbi təd í á bə cínəŋŋ yí ná: «Ye bi básə nə zhií ná bi yídúg muud a njúl muud á Róma a kú námá fwo kaad lósú?» ²⁶ Lúlúú á ózimbi təd mú gwág ntáni, a mú kə jaaw lúlúú ózimbi tóóshin, nyə nə né ná: «Wo e sá ntədél! Muud éne jì bəle bə múúd ləom á Róma!» ²⁷ Lúlúú á ózimbi tóóshin mú kə jì Pwól ná: «Jaawúg mə. Wo jì bəle bə múúd ləom á Rómá?» Pwól ná: «Haaw». ²⁸ Lúlúú á ózimbi tóóshin mú ci nə né ná: «Mɛɛ mə a wá zhwoŋ *mwaanê shú ná bwə máguləg ná mə bág muud á Róma.» Pwól ná: «Mɛɛ mə jì mbyágá.» ²⁹ Buud bwə á bə ná bwə zə yíd Pwól á lásúg wá bwə mú shín kyey. Ifwaas í mú bii lúlúú á ózimbi tóóshin nə a zólə mpu ná muud ləom á Róma wá á mə sá ná bwə wálúləg ŋkəda éne.

Pwól mə kaad mísh mə ósémbye ɔ mílású wá Zembî dí

³⁰ Lúlúú á ózimbi tóóshin nyə á bul yáág ná a mpúg sá *Oyúden bwə á ŋgə bwaagulə Pwól ná nyə áma sá yí. Ntó, mán mələm nyə á wiinzh Pwól mən̄kəda, a jəw milúlúú myá ofada nə *Gwoonŋ ósémbye ɔ mílású wá Zembî bēsh bwə zə seɛŋgya. A mûsə ka zə nə Pwól zə tál bwo míshúd ná a káádúg.

23

¹ Pwól mú bân mísh dág *Gwoonŋ ósémbye ɔ mílású wá Zembî, a mú ci ná: «Bwaanŋ, mə ŋgə sɛy nə Zembî lâm ná sáj zə wósos múús.»

² Ananíyas, Ajəláci á ofada, mú ci nə buud bwə á bə nyə kúná-kúnə wá ná bwə nyíféŋ nyə bóónz mpud. ³ Pwól mú ci nə nyə ná: «Wo jì nda mbéé fifim bwə mə shín wá fám yí. Zembî nyə é yíd wo. Wo mə zə jì na shí ná wo zə sámb mə lósú nda məcɛɛ mə jí ná, nji wo abɛ́yɛ sâ məcɛɛ mə ŋgə ci yí, wo yida lwâm ná bwə yídúg mə.» ⁴ Buud bwə á bə cínəŋŋ wá bwə mú ci nə nyə ná: «Wo lwíy Ajəláci á ofada ɔ Zembî?» ⁵ Pwól ná: «Bwaanŋ, mə shígé mpú ná jísə Ajəláci á ofada. Mə mpú ná jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Wo ajáláyé nə lwíy tówe shwóg á kúl búúd gwô.”»

⁶ Nda Pwól nyə á mpu ná buud básá na Gwoong ósémbye ɔ mílású dí wá básá bóól *Osadwisyên bóól *Ofarizyên ná, nyə á kím cínəng cwū ná: «Bwaəng, mə ji Farizyên, mwān Ofarizyên. Mə təl kəədəd nəcé mə ngələ bwánd nə búgá ná mimbimbə mí bá gwúm.» ⁷ Námə nji nyə á ci ntáni yí, Ofarizyên bənəŋ Osadwisyên bwə mú sənasa mákál, gúfúgá ósémbye ɔ mílású í mú bóóg mánkəw məbá. ⁸ Nəcə Osadwisyên bān bwə də ci ná muud mə yə yé cugé nə ŋkul kwo gwúm, sá bwə jów ná *éŋgaes yí í cúgə, gúl sá cúgə námá ná *jím. Ofarizyên bān bwə də magulə ísá byəəng byēsh ná bisə. ⁹ Í músə zə bə bwo nda zhuyā. Bóól *Oyíguli ɔ məcəx bwə á bə Ofarizyên wá bwə mú tōw ótətəli ngə lás nda bwə tí mənýúul, bwə ná: «Sá bān sá adúgə ná muud éga ji nə gúl sá mábəx. Ji nə ŋkul bə ná wúl shíshim í ámə lésha nə nyə, ŋkí ntāg ngwól éŋgaes.» ¹⁰ Zhuyā músə bul yáág. Nə ndéé lúlúú á ózimbi tóóshin mú fúndə ná bwə á bá nyaa Pwól nə məbwə. A mú ci nə ozimbi ná bwə shúləg kə nūŋ kə yíl Pwól kə nə nyə bwədí kóógúlád. ¹¹ Búlú í á bə cínəng yí, Cwámba mú zə wóós wá Pwól, zə ci nə nyə ná: «Wo ɔ wá ŋkúl. Wo mə bwaagulə lān wām wa Yurúsəlem, í jii ná wo kág námá bwaagulə wə Róma.»

Oyúden bwə cɛl gwú Pwól

¹² Mán məlām, bóól *Oyúden bwə á sá shwushwaga. Bwə ci idəw nə mənɣul, bwə ná, ŋkí bwə agwúyɛ Pwól bwə bə nə məzhúŋgúlú. ¹³ Buud bwə á sá kúdúgú jəəng wá bwə á bə buud cɔ məwúm mánə. ¹⁴ Bwə á ka kə dáyga nə mílúúú myā ofada nə ocúmbá buud, kə ci nə bwo ná: «Sá mə jów məzhúŋgúlú sádí ícəg dí, sá mə ci idəw nə mənɣul kə wóós ja sá é gwú Pwól yí. ¹⁵ Í jii já gaád ná bínəŋ *Gwoong ósémbye ɔ mílású wá Zəmbi bí dáyág nə lúlúú á ózimbi, a zág nə Pwól bídí ná bí mə zə faas lású yé. Sá mə shín kwəmusə ná sá é gwú nyə a nda fwo kumá bídí.»

¹⁶ Pwól táá yé í á ka gwág kúdúgú jəəng. A músə kə nyíi lūŋgula ízimbi dí kə jaaw Pwól. ¹⁷ Pwól mú jów ngwól tówe shwóg á izimbi, zə ci nə nyə ná: «Kaág nə ncwámá ga wá lúlúú á ózimbi tóóshin, a ji nə sá á ká jaaw nyə yí.» ¹⁸ Tówe shwóg éne mú kə nə ncwámá ní wá lúlúú á ózimbi kə lwóya nyə ná: «Pwól jí mímɣwug dí yé nyə ámə jów mə, a mú ntí mə nə ncwámá ga ná a zág jaaw wo gúl sá.» ¹⁹ Lúlúú á ózimbi mú bii ncwámá ní mbwəd kə nə nyə koogú kə ji nyə ná: «Jí wó céél jaaw mə yí?» ²⁰ A mú bəsa nə né ná: «Oyúden bwə mə shín kwəmbulə ná bwə zə ci nə wo ná wo kág nə Pwól mán Gwoong ósémbye ɔ mílású wá Zəmbi dí nda bwə cɛl kə faas lású yé. ²¹ Wɛɛ kú bá magulə. Búsə buud cɔ məwúm mánə bwə ngə bwéél ná bwə gwú nyə wá. Bwə mə ci idəw, ci málwəg, jów ná bwə bəg nə məzhúŋgúlú ícəg byəŋúd ŋkí bwə bú kú gwú nyə. Bwə ngə bwánd nji ná wo máguləg sá bwə ci yí, bwə mə bwey kwəmusə.»

²² Lúlúú á ózimbi tóóshin músə bíd mwān ncwámá, nyə nə né ná: «Ci wo kú jaaw muúd ná wo mə shín zə lwágulə mə kúdúgú ga.» ²³ A mú jów mílúúú mímá myā ozimbi təd, nyə nə bwo ná: «Kwəmusagá ozimbi mitəd mímá, nə bəəng bwə də ju nə ikabulí wá məwúm zəŋgbá nə ifulísh mitəd mímá bwə bəg zə kə Sezəré məwəla ibuu má mpwó-bulú dí. ²⁴ Bwə kwəmusag námá ikabulí shú ná bwə kág nə Pwól a kú shwúg jús kú bwiim bəəgú kə wóós nə nyə wá ngwəmunə Felígús.» ²⁵ A mú cilə kálaad ntúga:

²⁶ Mə Klódys Lísyas, mə cilə lwám ngwəmunə Felígús. Wo ɔ lás ɔ! ²⁷ Muud mə ngə nti wo éga, Oyúden bwə ámə bíí nyə, bwə mú shín bə ná bwə gwú

nyə. Sánŋə ozimbi sá mú fɛɛmushi nyə nəcə sá ámə gwág ná a ji muud á Róma.

²⁸ Mə ngə ka sɔ ná mə wámbúlə cwoomb bənŋə bwə yə ná ndí yí, mə ámə kə ná nyə bwádí Gwoong ɔ́sɛmbye ɔ́ mílású wá Zəmbi dí, ²⁹ mə mú kwey ná bənŋə bwə ngə sɛŋsə məkəl ísá í dáyá ná məcəɛ mán yí. A cugé ná məbɛɛ mí ná ŋkul sá ná bwə gwúg nyə ŋkí ná bwə wáág nyə mímbwug dí má. ³⁰ Nda mə ámə ka gwáduga ná bwə ngə bwéél ná bwə gwú nyə ná, mə má ka ntí wo nyə. Mə má námá jaaw búúd bwə ngə wáám nyə wá ná bwə zág bwaagula nyə məbɛɛ mé nŋ wódí.

³¹ Ozimbi bwə á ka sá nda ijjwúga í á bə ná, bwə mú ŋwa Pwól kyey ná nyə bulú ná bulú kálə ná nyə Antipátris. ³² Mán málám, bwə mú bíd ná bəŋg bwə á ngə ju ná ikabulí wá bwə kág ná nyə shwóg, bāŋ bwə mú nyiŋgə ná mpúsə kə lŋgula ízambid. ³³ Bəŋg bwə á kə ná Pwól wá bwə mú kə kumə Sezaré, bwə músə yə ŋgwámuna kálaad, bwə lwágula námə nyə Pwól. ³⁴ Ngwámuna mí lɔ́ kálaad ná ndɛ́ a mú ji Pwól kóomb mpál shí kwáádá nyə nyísá yí. A mú gwág ná mpál shí á Silisí. ³⁵ A mú ci ná Pwól ná: «Mə é bá gwágula wo ja buud bínŋə básə ná lású wá bwə bá zə yí.» A mú lwám ná bwə kág jil nyə lŋj má Herod dí.

24

Pwól mə kaad wə Felígús

¹ Mpúsə mwəw mətóon ntáni, Ananíyas, Ajəláci á ofada, bənŋə bóól ócumbá buud ná ngwól lwóya bwə á dájwə ná Tertúlos yé bwə á wós Sezaré. Bwə mú zə shwáman Pwól wə ŋgwámuna. ² Bwə mú jəw Pwól. Tertúlos mú tééd ngálə búgə nyə lású, nyə ná: «Yé lwám múud Felígús, wo wə mə sá ná sá búlug mpu cugə ná shɛɛ nəcə wód mbii wó ngə kyey ná ijjwúga yí, í mə mpu kwambúlə lwoŋ buud jísú. ³ Sá ngə lɔ́ wo kúkúl jəsh ná wəla dɛ́sh shú jəjɔ́ sósólúgú wó wəŋg. ⁴ Mə abúlə ngə julə lwóŋ julə kwasa, mə téég wo məbwə ná wo gwágulág mə cíg-cíg námə nda wo bwéy bə ná jə fúlú ná. ⁵ Sá mə kwey ná muud éga jisə ŋkí jág waguwo. Nyə wə jísú lúlúú á ŋkəómú buud bwə jəw ná buud ɔ́ Nazarét wá, nyə wə ngə tál *Oyúden bəsh wá shí mishwun ná shwu. ⁶ Nyə á sɔ́ námə ná á séémbulí *Lŋj mə Zəmbí, sá mú ka bíi nyə. ⁷ [Sá á ji ná sá mə lás lású yé nda məcəɛ mäsú mə ngə ci ná. ⁸ Nji Lísyas, lúlúú ózimbi tóóshin nyə á lɛ́lú zə ná júd zə déég sá nyə, á mú ci ná buud bənŋə básə ná lású wá bwə zág bɛ́ nyə wódí.] Ja wóméfwó wó é ngə ji nyə mishílí mí kəod yí wo é je magulə məbɛɛ mɛ́sh sá ngə bwaagula nyə má.»

⁹ Oyúden bwə mú mpu bwaagula lású ní wəsh ná ntó wə jísú yé. ¹⁰ Ngwámuna mú yə Pwól lású, Pwól mú ci ná: «Mə mpú ná wo mə kyey ná lwoŋ jísú ga tətəlí mimbú mimbú. Mə zə kaad kəod wám ná búgə. ¹¹ Mə ngə kúnəw bád kə Yurúsalem ná mə kə yə Zəmbí gúmá, í afwóyɛ sá mwəw wúm ná məbá. Wo ji ná ŋkul yé fyal sá mə ngə ci ga. ¹² Bwə abwélə kwey mə Lŋj mə Zəmbí, ŋkí *mámpáánzə mə mínjígúlá mə Oyúden dí, sá muud sá ngə sɛŋsə məkəl ŋkí ntág ná mə ngə wá zhizhəom ngwəla. ¹³ Sá jəsh bwə ngə ci mə ní, bwə cugé ná ŋkul lwágula ná jisə búbálə. ¹⁴ Nji, mə mpú magulə wódí mishád ná, ná zhí bwə mə jəw ná ŋkəómú ní dí wə mə ngə yə Zəmbí á ímpáámá bísú gúmá yé, mə ngə *magulə sá jəsh jísú cilyá kálaad məcəɛ ná ókálad ɔ́ *búúd ɔ́ mícúndə dí yí. ¹⁵ Sá bwə ngə bwánd ná búgə ná Zəmbí mə bá sá yí, gwə námə wə mə ngə bwánd ná

búgá yí. Jísá ná buud bwá bá gwûm, tao baong ó ányunywaâ, tao baong ó abúbôw.
¹⁶ Gwá wá jí ná, mee ngá wá ñkul ná mitádúgá myâ lám mí bág má tátálí ja jêsh
 mish má Zembí ná mish má búúd dî. ¹⁷ Mə a cinguli mimbû ñkí bulya ná ndeé mə
 á ka zə ná mə zə yə mimbúbúwá myâ lwoŋ buud jam mikwíindyá, mə keenzh
 námá ílím, ¹⁸ ja jəong wá bwá á kə kwey mə Lun mə má shîn fyá nyúul. Í á bə
 ntág kú ná gúfágá búud, kú ná icucu. ¹⁹ Nji gúl bábaalé Oyúden wá Azí wá bwá
 á bə, bwá wá búś ná bwá zég tów wo mishúd shwəman mə, ñkí búś ná sá bwá
 lámusa nə mə yí. ²⁰ Ñkí ntó dí, buud óga, baong bwá tál óga bwá jááwug ñkí mə
 a shí biil nə wôŋ ja mə á kaad *Gwoong ósémbye ó mílósú wá Zembí dí yí. ²¹ Ye
 nji ciyá mə á ci mə tál tám kood ná: “Mə tál múús koodud nəcé mə ngələ magulə
 ná mimbimbə mí bá gwûm” yí?»

²² Felígús nywáá nyə á bwey bul mpu isá í dúgyá nə zhií Pwôl nyə á ngə bę
 yí. Nyə á ka bíd bwo ná bwá bág shúgula zə, nyə nə bwo ná: «Ja Lísyas lúluú
 á ózimbi tóshin mə bá wós yí, ja jəong wá mə bá zə faas lósú wún yí.» ²³ A
 mú ci nə lúluú ózimbi təd ná a bááguləg Pwôl, nji a bíd ná a jéég ngə wiinz
 nyúul, a kú kaambulə nə buud bə nə bwá kú zə dág nyə. ²⁴ Baalé mwôw mə mú
 cý. Felígús bá mudá yé Drusil shilə Oyúden bwá njúl ntáni, a mú jôw Pwôl ná
 a zég jaaw bwo sá í dúgyá nə búgú búgúlálə Yésus-Krist yí. ²⁵ Nji, Pwôl mú ka
 ngə bul lás lésú cugələ cug á tátálí, dúlə mpu bii lám, nə lésú sémbye mílósú í bá
 zə sý yí. Felígús mú gwág íkukwende, a mú ci nə Pwôl ná: «Fwog je nyiŋgə jiga
 ja. Mə é bá kwo jôw wo ja shús.» ²⁶ Nyə á ngə bwánd nə búgú ná Pwôl nyə é je
 yə nyə *mwaané. Gwá wá í á sá ná a dág bul jôw nyə ija ija zə dū lésa nə nyə.
²⁷ Mimbû mí á cý mímbá. Porsyus Festos mú zə cénd Felígús. Nda Felígús nyə á
 ngə jí ná Oyúden bwá gwágúg nyə nywa ná, nyə á kyey a lúgə Pwôl mímbwugud.

25

Pwôl mə kaad wá Festos

¹ Festos nyə á ka wós mpál shí jəongúd. A mú já Sezaré mwôw málól, a mú
 bád kə Yurúsəlem. ² Nə mílúluú myâ ofada, nə otówe ɔ shwóg wá *Oyúden
 bwá mú zə shwəman Pwôl nyédí, bwá téég nyə məbwá, ³ nə a bwígúg bwo
 ná ñkwoŋá, a ntúg Pwôl Yurúsəlem. Í á bə bwá mə shîn cwý yuug ná bwá zə
 gwú nyə zhiíd. ⁴ Festos mú bęsa nə bwo ná Sezaré wá Pwôl jí mímbwug dí yé,
 nyəmfwó Festos mə zə námá kə wu. ⁵ Nyə nə bwo ná: «Otówe ɔ shwóg bún
 bwá zég sánón kág. Ñkí gúl sá abúbôw í ngə dúgya nə muud wəongú, bwá ka kə
 shwəman nyə nún.»

⁶ Festos nyə á ja cínəg bwádí mwôw mwəmb ñkí wûm. A músə shulə kə
 Sezaré. Mán máləm nyə á kə ji jiya sémbye mílósúd, a mú ci ná bwá zég nə
 Pwôl. ⁷ Pwôl mú zə. Oyúden bwá á zhu Yurúsəlem wá bwá mú lyę nyə, bwá mú
 ngə jéég nyə məma minjagá bwəmfwó bwá cúgə nə ñkul mpu bwaagulə myá.
⁸ Pwôl mú shwə nyúul, nyə ná: «Mə afwóyé shwey wôŋ nə məcę mə Oyúden,
 kú shwey wôŋ nə *Lun mə Zembí, kú shwey wôŋ nə *Káázəl.» ⁹ Nji, Festos mú
 cəel sá Oyúden mənywa. A mú ci nə Pwôl ná: «Ye wó magulə nə mə kándug
 wo Yurúsəlem, lésú wó í kág lés wu mə njúl?» ¹⁰ Pwôl ná: «Mə tál *mpáánzə
 mílósú mə Káázəl dî. Í jii ná lésú wám í líség cínəg. Mə afwóyé sá Oyúden gúl sá
 abúbôw, woméfwó mə bwey mpu ntó. ¹¹ Ñkí jísə mpu bə ná mə ji nə məcę, ná

24:16 23.1; 1Kr 4.4; 2Kr 1.12; 2Tm 1.3

24:17 11.29-30; 21.17-28

24:21 23.6; 24.15

24:22 9.2

24:23 27.3; 28.16, 30

24:27 25.9

25:2 24.1

25:3 23.14-15

25:7 24.5-6, 13

25:9 24.27

25:11 25.21, 25; 28.19

mə mə sá gúl sá á shwiy, mə kú ban shwiy. Í ká yidá bə ná mə cugé nə məbɛɛ ísá byêsh búga bwá ngó jéég mə íga dí, muud nyə ajóláyé nə kɛɛnzɔ mə ná bwá kág gwú mə. Má jii ná lésú wám í kág wá Káázɛl.» ¹² Festos bənŋŋ osəmbye ó mílású bé bwá mú dɛ lésɛha na ná ndéé a mú ci nə Pwól nə: «Wo má jii ná lésú wó í kág wá Káázɛl, wo é ka námá kə wu.»

¹³ Baalé mwôw mə mú cɔ. Njwú-buud Agurípa mú zə wóos Sezarê, bá mudá yé Berenís ná bwá zə báda Festos. ¹⁴ Nda bwá á já cínəngú fwámé zhwog mwôw ná, Festos nyə á ka jaaw njwú-buud lésú má Pwól. Nyə ná: «Feligús nyə a lúgə ngwól múúd wa mímɔwugud. ¹⁵ Ja má á kə Yurásəlem yí, milúlúú myá ofada, nə ocúmbá buud wá Oyúden bwá á shwáman muud wəɔngú, bwá ná mə máguləg ná a ji nə məbɛɛ. ¹⁶ Mə á ka ci nə bwo ná buud ɔ Róma bwá cugé nə nkul kɛɛnzɔ múúd ná a yég, muud wəɔngú bənŋŋ buud ɔ lésú bé bwá kú fwo kaad íí, muud wəɔngú kú fwo bə nə fwála ná á shwə nyé nyúul. Bwá ádé sá ntó. ¹⁷ Sənnŋ bəsh sá á ka zə wa. Mə kú námá nyingə neela, mə mú ji jiya sémbyé mílásúd, mán mələm, mə mú jôw ná bwá zág nə muud wəɔngú. ¹⁸ Buud ɔ lésú bé bwá mú námá zə, nji ísá bwá á ngə ci nyə yí í kú bə nə ísá í abúbôw mé mə á ngə táduga yí. ¹⁹ Bənŋŋ bwá á ngə sɛŋɛsa məkəl ísá í yəbá wánɔd. Bwá á ngə wáámɔ nyə nə lésú má ngwól múúd nə jíná ná Yésus. Muud wəɔngú nyə á yə, Pwól ka ngə ci ná a ji kuwó. ²⁰ Mɛɛ mə a shígé ka mpu sá má sáág yí. Mə á ka ji nyə nkí a ji nə nkul magulə ná a kə Yurásəlem, lésú yé kág lís wu. ²¹ Nji, Pwól mú ci ná á jii ná lésú yé í kág wá Káázɛl, nyə wá kág sámb wə. Mə á ka námá ci ná bwá bááguləg nyə njôw mímɔwug kə wóos ja má é bá kənd nyə wá Káázɛl yí.» ²² Agurípa mú ci nə Festos ná: «Məɛfwó má cɛɛl námá fwo gwágulə múúd ɛnɛ.» Festos ná: «Wo e gwágulə nyə mán.»

Pwól má kaad wá Agurípa

²³ Ja mán í á ləm yí, Agurípa bá Berenís bwá á zə nə ísá í gúmə byêsh í dɛ bə ja njwú-buud í ngə kyey yí, bwá mú zə nyíi *mpáánzə mílású, bənŋŋ milúlúú mí ózimbi nə otówe ɔ shwóg wá ngwála. Festos mú sá ná bwá zág nə Pwól. ²⁴ Festos mú lás ná: «Njwú-buud Agurípa ná buud bəsh búə wa wá, bí má dúg múúd éga? *Oyúden bəsh wá Yurásəlem nə bəɔng wá wa, bwá á shwáman nyə mádí bwá ngə yáág ná nyə ajóláyé nə kwo cugə. ²⁵ Jám kóómb di, mɛɛ mə a shígé dúg ná a má sá gúl sá abúbôw á jálá nə yə nə ndí yí. Nji, nda nyə á ji ná lésú yé í kág wá *Káázɛl ná, mə á ka námá magulə ná mə é kənd nyə wu. ²⁶ Nji mə cugé nə fwámé sá má cíləg Káázɛl shú lésú wəɔng dí yí. Gwə wá mə ámə zə nə nyə wódí ná nkí wo e sá ná a lásúg íí, mə je bíi sá má cíləg yí. ²⁷ Nacé í é bə kú nə wúmbúlé ná mə bííg muud, mə kənd nyə, mə kú mpu lwágulə fwámé sá nyə ámə sá yí.»

26

¹ Agurípa mú ci nə Pwól ná: «Wo músə je kaad já nííɛl.» Pwól mú séémɔ mbwə, a mú tééd kəɔd. ² «Njwú-buud Agurípa, mə dúg ná í má bul jəla mə nda má tál wódí mpwóómbúd múús ná mə zə kaad shú ísá byêsh Oyúden bwá ngə máág mə íni. ³ Í bul jəla nacé wo mpú íjám nə ijag í Oyúden byêsh, wo mpú námá ísá bwá dɛ sɛŋɛsa məkəl nə ndí yí. Má ka jəgula nə wo ná wo gwáguləg mə nə ləm jísów.

⁴ «Oyúden bəsh bwá mpú cug jám té wúlə shí. Bwá mpú nda má á ngə cugə wa mádí lwəɔɔ buud dí nə wa Yurásəlem ná. ⁵ Bwə bwey mpu ná kóómb yəbá

wúsú dí mæ á bæ ñkæómá í búl bæ nà ñkád yííd, mæ á bæ *Farizyêñ. Ñkí bwá cœl, bwáméfwó búá nà ñkul je bwiing lân wám. ⁶ Mæ mæ zæ tšw kœdœd ja ga dí nœcé ñkaagá Zembí nyá á kaag odá yí, mœe ñgæ bwánd nywo nà búgá. ⁷ Ibœend wúm nà íbá byêsh sá búás nà ndí yí í ñgæ yæ Zembí gúmá bulú nà mwásó kú yœw. Ibœend byœong í ñgæ bwánd ñkaagá nyœongú nà búgá. Yé Njwú-buud, wám bwándálæ wœong wá Oyúden bwá ñgæ wáám b mæ nà ndí ga. ⁸ Nœcé jí bí bân bí cúgæ nà ñkul magalá nà Zembí ñgæ gwúmushi mimimbæ yí? ⁹ Mœe mæ á fwo námá dæ táduga ná mæ jælá nà bul lúmbuli nà jíná mæ Yésus á Nazarêt. ¹⁰ Ntó námá wá mæ á dæ sá Yurúsalem yé. Mæméfwó mæ á dæ bíi zhwo obúgula nà ñkul milúlúú myá ofada mí á yæ mæ yí, mæ dæ wá bwo mimbwugæd. Mæ á dæ námá bæ cáj nà buud bwá á dæ gwú bwo wá. ¹¹ Mæ á dæ kyey *mæmpáánzæ mæ mínjígulá mæ Oyúden dí, mæ dæ ñgæ lwágulæ obúgula cúwáli, dæ yímbuli bwo ná bwá kílyág búgá ján. Mæ á nteñg námá sóólúgú wám, mæ kæ dæ bæ óbúgula míngwala mishúsád. ¹² Gwá wá í á sá ná mæ kág Damás, milúlúú myá ofada mí mæ yæ mæ ñkul nà lwámá mæ kág sá yí. ¹³ Mæ ñgæ kæ ntáni tâm mwásó, yé Njwú-buud, mæ mú dág nji mæma mænkenya mæ mæ faan cý yásá. Mænkenya mæni mæ mú lyé sánñj huud ó gwoong bâm. ¹⁴ Sá bœsh sá mú kadæwa shí. Mæ mú gwág kál í ñgæ lás nà mæ kál lá aramyé dí ná: “Sól, Sól, nœcé jí wó búl lwágulæ mæ cúwáli ntáni yí? Mpug ná wo cugé nà ñkul sá míngáádá nà shushwom*.” ¹⁵ Mæ mú jí ná: “Wo zæ e, Cwámba?” Cwámba ná: “Mæ Yésus, mæ wá wó ñgæ lwágulæ cúwáli yé. ¹⁶ Nji, wœólúg, wo tšwág tátálí nà mækuú mwó. Mæ á mæ zæ lwóya nyúl wódí ná mæ zæ sá ná wo bæg mæ kágé mílwámá, wo bwiing sá wó mæ dág yí nà byœong byêsh mæ bá nyíngæ zæ dæ lwágulæ wo yí. ¹⁷ Mæ é cug wo nà kúl gwó nà ikúl ishús, kúl jêsh mæ é lwám wo yí. ¹⁸ Mæ lwám wo ná wo kág bœny bwo mísh, bwá wúg yídágúd zæ mænkenyad, wú mpál mæ *Sátan dí zæ wá Zembí. Búgá bwá é *búgula mæ yí í á sá ná bwá légág ijuugá í *mísám myáj bwá mú ñwa jiya, bœññj bœong búúd bwá mú minjênkê nœcé ñgálæ búgula mæ wá.”

¹⁹ «Ntó, yé Njwú-buud Agarípa, sá mæ á dág í á zhu mæ gwóš yí, mæ a shígé mpyeny gwo. ²⁰ Mæ á yida tééd njœond, mæ tééd kæ búúd œ Damás dí, mæ mú nyíngæ kæ bœong wá Yurúsalem nà bœong wá Yudéa yêsh dí, kæ námá ikúl ishúsád, mæ kæ bwiing bœsh ná bwá cœndág mítádúgá bwá cœnd kuú njœond yid wá Zembí, bwá mú cugæ cug í lwágulæ ná bwá mæ cœnd mítádúgá yí. ²¹ Sá jœong wá Oyúden bwá á kæ bíi mæ *Luñ mæ Zembí dí, bwá ñgæ sý ná bwo gwú mæ nà ndí yí. ²² Mæ ñgæ cugæ zæ wóšs múús nji nœcé Zembí, shú nà mœé ñgæg nà bwiing kéel, bwiing íkákágá, bwiing ócúmbá buud. Mæ ñgæ bwiing nji sá *búúd œ micúndá nà Moyíz bwá á bwey jaaw ná í bá bæ yí, kú bæd sá gwóšw. ²³ Í á bæ ná *Křst mæ jælá nà bá jug, á jælá nà bá bæ múúd ashúshwóógú gwúmá, á jælá nà bá bwiing kúl jísú nà byœong í cúgæ Oyúden yí mænkenya.»

Pwól mæ cœl ná Agarípa búgúlág Yésus

²⁴ Pwól ñgæ kæ shwóg nà kœd yé ntáni, Festos mú ñkáánd ná: «Pwól wo jí lad. Bulúlæ mpu wó ní í mæ kœnd wo ímpwúfúd.» ²⁵ Pwól nyé mú cî ná: «Mæ cugé lad ye Festos lwám múúd. Lású mæ ñgæ lás yí wúsá fwámé lésú, í njúl lésú fug. ²⁶ Njwú-buud mæ ñgæ lésa nà ndí kú fúnda yé, a mpú ísá íni. Mæ tádúgá ná mæ angé nà kwab ja mæ cî ntó yí, nyá ajágé tœ sá na. Nœcé ísá byœong í á shígé dæ sýy

26:6 23.6; 24.15; 28.20 26:9 8.3 26:12 9.1-22; 22.5-16 * 26:14 shushwom: Bwá á dæ sá wúl mbíi shushwom ná líí. Bwá ká dæ lúma ínteny ná í kyéyug. 26:18 Ifz 2.2; 5.8-14; Kol 1.13 26:20 9.20, 28-29; Luk 3.8 26:23 3.15; Iza 49.6; Luk 24.46-47; 1Kr 15.20 26:26 Yuá 18.20

ishwoo máfəfud. ²⁷ Njwú-buud Agurípa, ye wo ngə *magulə isə *búúd ɔ mícúndə bwə á ci yí? Haaw. Mə mpú ná wo ngə magulə byo.» ²⁸ Agurípa mú ci nə Pwól ná: «Í mú wo kúnə-kúnə ná wo ság mə ná mə bág krísten ɛ́!» ²⁹ Pwól ná: «Í bág ntó tɔ kíkídiga tɔ jáyé ja. Mə jəgula nə Zembí ná tɔ wo, tɔ buud bəsh bwə ngə gwágulə mə múús wá bi bág nda mə, nji bi kú yidá bə nə mənəkəda nda mə jí nə mwo éga.» ³⁰ Njwú-buud mú tɔw, nə ngwáməna, nə Berenis nə buud bəsh bənɔŋ bwə á bə bwə njúl wá. ³¹ Bwə músə kə shwushwagád, kə lésə ná: «Muud éne nyə asáyé tɔ sá búsə nə ŋkul gwú nyə nə ndí yí, kú námə bə tɔ sá bwə wálúləg nyə mənəkəda yí.» ³² Agurípa mú ci nə Festos ná: «Í mbəm bə muud éne kú jí ná lésú yé í kág wə *Káázəl, wo mbəm je bíd nyə.»

27

Njəond mə Pwól kələ Róma

¹ Ja í á zə wóós ná bwə kənd sá Itali yí, bwə á ŋwa Pwól nə míl mímbwug, bwə yə wúl lúlúú ózimbi təd. Lúlúú ózimbi wəŋg í á bə nə jínə ná Zhuliyus, nyə á də sɛy kında ózimbi ánənɪ bwə á də jɔw nə Kında mə *Káázəl yí. ² Sə á bád titíma á Adramít í á ngə kə məbwún mə Azí yí. Sə á bád cínəŋgú, mú kyey sənɔŋ Aristárug muud Masedwán nyə á zhu Tesaloníka yé. ³ Sə mú kə shulə Sidon mán mələm. Zhuliyus nyə á bə nə jɔ lām nə Pwól, a mú bíd nyə ná a kág ɔshwə bɛ dí, kə bwə é ngə yə nyə isə. ⁴ Sə mú tí na. Nda ɔŋkwə bwə á ngə ntágulə sə ná, sə á ngə baag kóómb fuundú mən á Shíprə ɔŋkwə bwə á də bə bwə mú ngə cwaalawo yí. ⁵ Sə mú kə lína mən mə Silisí nə Paməfilí, sə mú kə səl titíma Mira, mpál shí á Lisí. ⁶ Cínəŋg wə lúlúú ózimbi wúsú nyə a dág ngwól titíma á Aləgəzandrí təl ná a kə Itali yé. A mú ntɛɛng sə titíma wəŋgúd. ⁷ Sə á ngə kə ntání, júgə cún nə cún, sə ngə kə togútoogú, já zhíd zhwoŋ mwəw ná ndɛɛ sə mú kə wóós ngɛé Kanídu. Nkwə kú bíd sə fwála ná sə shíshúg kúnə-kúnə. Sə á shwal baag kóómb fuundú mən á Kúrɛt ɔŋkwə bwə á də bə bwə mú ngə cwaalawo yí. Sə á ngə kə ngɛé Salmóne. ⁸ Sə mú ngə líduga nə ngələ baag na fuundú mən ná ndɛɛ sə mú kə wóós kúkəl bwə dú jɔw ná: «Jɔjɔ məbwún» yí, ngwəla í njúl kúnə-kúnə nə cínəŋgú nji Lasaya. ⁹ Fwála í á bwey bul cɔ sə. Kə námə nyingə bə ná nda wəla lá ɪci í ídəw* í á cɔ ná júgə í á zə bə ŋkí wagəwo. Gwə wə Pwól nyə á kə zə kéwuli búud, ¹⁰ nyə ná: «Owey, njəond ga í é bə sə ŋkí jág ŋkángula. Mə dág ná sə é jíməl mímbag mísú, tɔ titíma, sə je námə gwíł míkug mi búúd.» ¹¹ Lúlúú ózimbi nyə mú yida bul bə nə búgə nə njulye titíma bá amádí, a kú gwág sá Pwól nyə á ci yí. ¹² Nda bwún dəŋg í á shígé bə jɔ bwún búud bí nə ŋkul cínəŋgú ŋkwán yí ná, zhwoŋ buud bwə mú ngə ci ná sə cɔg cínəŋg, sə sɔgə ná sə kúməg Fenígús, bwún á Kúrɛt, sə kág cínəŋgú ŋkwán wu. Bwún dəŋg dáá dəsə mbəg ngɛɛ mpádúgá *məkóól mə jwəw† nə kóómb jwəw í də jímə yí, í njúl námə mbəg ngɛɛ mpádúgá *mənəwúm mə jwəw‡ nə kóómb jwəw í də jímə yí.

Məma ŋkwə mə zə kung mən

26:28 11.26 **26:31** 23.29 **26:32** 25.11-12 **27:1** 25.12 **27:2** 19.29 **27:3** 24.23; 28.2
27:9 2Kr 11.26 * **27:9** ɪci í ídəw: Í á də bə zəŋ. Bwə á də sá zəŋ nyəŋg wəla lu bwóógúd ɔŋkwə bwə njúl ŋkí yág. † **27:12** məkóól mə jwəw: Í kə ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ŋkəw á oféél-féélí ɔ íciyá dí. ‡ **27:12** mənəwúm mə jwəw: Í kə ná Nord; wo é kwey féél-féélí yé ŋkəw á oféél-féélí ɔ íciyá dí.

¹³ Gúl ngúngúl í ða zhu mákóól má jwôwS yí í mú ngə wəpəla. Bwə mú tédaga ná búsa ná nkul kə, kə wóós Fenígús. Bwə mú yíl shwamá í ða sá ná titíma kú kyey yí, bwo mú ngə bə fuundú mən á Kurət. ¹⁴ Kú námá bwey, məma nkəwə bwə ða jəw ná Erakilən* yé mú zhu nūn nkəwáməd zə byalaga ná bwo. ¹⁵ Nda titíma í á shwal təw ná, fwála mə kwo təl nyə yí í a shígé ná bə. Sá mú bíd, nkəwə mú ngə kə ná sá kóómb í ajáláyé yí. ¹⁶ Sá á ka kə cə mpəsə nkəwámə bwə jəw ná Koda yí, í mú nywá laa sá nkəwə, sá mūsə ka tēem balan ná bíbyóól acíg-cíg sá má fwo bul lídaga. ¹⁷ Ofúla bwə mú kəl bíbyóól jəng titíma dí gwəw ná ndeé bwə mú ngə cəgəla mikwoolú lyé titíma nəcə bwə á ngə fúndə ná nkəwə nyə a bá kə ná sá ná ndeé sá kə mága bwūn á Sírut. Bwə mú shul shwamá í dí cwánawo yí mājúwód, sá mú shwal ngə kə, kú ná bə kóómb sá má cēel yí. ¹⁸ Jwəw í á bə yí í á bə nkəwə ngə ná námá zhīgng sə. Sá mú ka téed wusəla mímbag mājúwód. ¹⁹ Jwəw áléel, ofúla bwəmfəwə bwə mú ngə wusə isə í titíma mājúwód ná məbwə mən. ²⁰ Sá á cəgə mwəw nkí bulya kú ná dág jwəw jəng dí, kú ná tə acén-cení, nji wúl mbii yáag-yáag nkəwə ngə kung. Sá mú shín dág ná sá bən sá á cəgəyé.

²¹ Í á bə námá buud bwə má bul já kú ða. Pwól mú ka zə təw bwo tátám, a mú ci ná bwo ná: «Owey, bí a mbəm gwág sá má a ngə ci yí, nki sá á shígé tí mákuú Kurət, sá á mbəm sásulə míga mícūn ná intáma. ²² Má ka ci ná bí ja gaád ná bí lwóyág inkán. Cəg múúd í ajímbeé wa tə ngwúd. Sá jí ná nkul ntáma, nji titíma. ²³ Zembí má gwág ná ndí yé, má ngə yə gúma yé, ngwól *éngəles yé nyə áma wóós mádí bulú gaád. ²⁴ Nyə áma lás nə mə ná: “Pwól, wo kú bə ná ifwaas. Í jii ná wo kúmæg wə *Káazel. Zembí nyə e cəg námá búúð o titíma gwó nəcə wo.” ²⁵ Gwə wə má cí ná bí ná, oshwə bəm, lwóyág inkán. Mə jí ná búgə ná Zembí ná isə í é bə nda nyə áma jaaw mə ná. ²⁶ Sá é kə mága nyúl nkəwámə dí.»

²⁷ Í á ka zə bə, nkəwə má jéglə ná sə ntáni ibulú wūm ná ílól. Bulú wūm ná nə dí, sə ngə ná námá ntən mən bwə jəw ná Adriyatík má dí, isə í tām bulú, ofúla bwə mú gwádaga ná sá mú kúnə-kúnə ná nyúl shí. ²⁸ Bwə mú wusə zhwanğula mājúwód, bwə kwey ná í gwaa shí kə wóós ómáda məwūm málól ná zəngbá. Sá mú shísh shwóg, bwə mú kwo wusə zhwanğula, bwə kwey ómáda məwūm məbá ná mwəomb. ²⁹ Bwə mú beemb ná sá á bá kə mága gúl kúkúl á makwóógúd. Bwə mú wá məshwamá mənə bən titíma dí, bwə ngə wūmb ná mán í léelug ləm. ³⁰ Ofúla bwə mú ka zə bii tédágá ná bwə túb. Bwə mú shul bíbyóól acíg-cíg mājúwód nda sá má cí ná bwə kə wá məshwamá má lúú titíma. ³¹ Pwól mú ci ná lúluú ózimbi ná: «nkí buud óni bwə bá kú ji titíma dí, bí kú faam ná shwiy.» ³² Ozimbi bwə mú sámb mikwoolú mí bíbyóól ná ndeé í mú wə.

³³ Té bwə á ngə bwánd ná mán í lámág yí, Pwól nyə á ngə cwīny buud ná bwə dág ídəw. Nyə á ci ná bwo ná: «Í má bə mwəw wūm ná mənə múús bí njul bí ngə bwánd, muud kú ða. ³⁴ Má ngə jii ná bí nyíngəg téed ngələ də, sá jəng í é sá bí mpwogé. Mpugá ná muud nyə ajímbálé tə ntand shílú ngwúw wa.» ³⁵ Nji nyə á shín ci ntáni yí, nyə á nwa buléd, a jəgula ná Zembí ná ndeé a fēy, a mú téed dále. ³⁶ Bēsh mənuyúúl má mú lal, bwə mú nwa ídəw ngə ða. ³⁷ Sá bēsh sá á bə titíma dí buud mītəd mímbá ná məwūm zəngbá ná ósaman. ³⁸ Ja bwə á shín ða jila yí, bwə á ka zə sə məzhí mə sá ná titíma nğwág yísa. Bwə mú wusə ídəw mājúwód.

S **27:13** makóól má jwôwS: Í ká ná Sud; wo é kwey féel-féelí yé nkəw á oféel-féelí á íciyá dí. * **27:14** Nkəwə wəngə má ða zhu ngəe mánəwūm má jwôw. **27:18** Zhn 1.5 **27:24** 9.15 **27:26** 28.1 **27:34** Luk 12.7 **27:35** Luk 22.19

³⁹ Ja mán í á ka lâm yí, bwá a shígé yag shí bwá á ka wóós ni. Í á yida bæ nda wúl mbwâ mân í á zə shúsə cindú. Mbwaanzulə shé í á ngə nyîn cínəng. Wu mbwaanzulə wəəng dí wá bwá á dúg ná bwá cəel kə təl titíma yé ŋkí í á bæ nə ŋkul sɿy ntó. ⁴⁰ Bwá á ka wiinzə məshwamá məsh bwo mpáŋgula mwo mǎjúwód, bwá wiinzə námá míkwoolú mí sá í də fiinzə titíma yí, bwá mú wəef *sanda ŋgúl, ŋgúl mú ngə kə nə titíma kóómb mbwaanzulə shé. ⁴¹ Nji bwá nda fwo kumə bwûŋ, titíma mú kə mága dúl kú lú shé í á bæ mǎjúwó dí shí kú ngə nyîn yí. Lúú titíma í mú nyíi shé dí í kə yím. Ikwo í mǎjúwó í mú də zə jiwa bán titíma dí nə ndéé bán titíma í mú shín wōŋ.

⁴² Ozimbi bwá mú dúg ná bwá shín gwú mimbwug shú nə muud kú gwáág nə ndéé túb. ⁴³ Nji nda lúúú ózimbi nyə á cəel cəg Pwól nə, nyə á cɪ nə ozimbi nə bwá kú gwú mimbwug. A mú yida lwâm nə bəəng bí nə ŋkul gwáág wá bwá gwáágúg kə cindú, ⁴⁴ bəəng bwá lág wá bwá ngəg nə badəw mǎbóómbúd, bóól íbwíl í titíma dí bwá kə ngə kə cindú. Ntó wá bəsh bwá á faam nə shwiy yé, bwá mú kumə cindú mpwogé nə mpwogé.

28

Pwól mə kumə ŋkwamə á Malta

¹ Ja sə mə shín faam nə shwiy ntáni yí, sə mú gwág nə bwá də jōw nyāŋ ŋkwamə á Malta. ² Mimbyágá mí shí nyəəng mí á ŋwa sə nə dúl váál ósusa í cugé kál jēsh yí. Nda mpú nyə á ngə nywə yōŋ í ngə fafulə nə, bwá á sɔ məma kuda, bwá mú ŋwa sə bəsh nə sə kəg gwáala. ³ Pwól nyə á ka ŋkēny dúl bímbí lú ncaga wusə kudad. Yúul mú kə wú cínəngú nə gún kuda, zə bwaməsə nyə mbwád nada. ⁴ Ja mímbyágá mí shí mí á dúg yúul kál Pwól mbwád yí, bwá á ngə lésə bwámé nə bwámé ná: «Muud éga ji wámbulə bæ ŋgwúl buud. A mə tɛem faam nə shwiy mǎjúwó dí, myéndí í á mágúláyé nə á cúgəg.» ⁵ Nji Pwól nywáá mú saməsə yúul kuda dí, a kú námə gwáduga tɔɔ məcɛy. ⁶ Bāŋ bwá á ngə téduga nə bwá é je dúg Pwól ngə gúsə, gúl ja nə bwá é seegya nji a mə yāŋ kaduwa shí mbimbə. Bwá á bwánd nə kəkəkə, bwá kú dúg tɔɔ sá ábúbdw í bə nə nyə. Bwá mú cénd mítédúgá, bwá ná: «A cugé zhizhe muud, a ji zembí.» ⁷ Ngwól kāŋ nyə á bæ kúnə-kúnə nə kúkúl bwá á bæ ni. Kāŋ wəəng njúl kāŋ mə Publiýus, lúúú múúd á ŋkwamə nyəəng. Publiýus éne mú ŋwa sə nə cəelí, a mú jil sə nyádí kāŋ mwōw málól. ⁸ Sósəngú yé nyə á bæ a mbwúg shí nə kwas. Nyúúl í á ngə gwə nyə, a ngə námə kwas ncwú-macií. Pwól mú kə nyádí, kə jəgula nə Zembí, bəd nyə məbwə, a mú yál. ⁹ Í mú kə zə bæ ná, míl mímíbəl myá ŋkwamə nyəəngú mí mú ngə zə nyádí, mí ngə zə yál. ¹⁰ Buud bəəng bwá mú bul ŋwa sə nə gúms, gúms í ngə nyîn mimbii mimbii. Bwá á yə námə sə isá í njəənd ja sə á kyey yí.

Pwól mə kə kumə Róma

¹¹ Sə á ji cínəng ŋŋkwoond olól. Gúl titíma á Aləguzandrí í á cínɡuli ŋkwān cínəng ŋkwamə nyəəngú. Titíma jəəng mə máyigyé mə á bæ yuug «Məwáás»*. Gwə wə sə á ŋwa kələ nə njəənd shwóg yí. ¹² Sə á kə nə ndéé kə shulə Sirakús, sə mú já cínəngú mwōw málól. ¹³ Tílə sə á tí na yí, sə á ngə baag nciindye nə nciindye nə ndéé kə wóós Regyo. Mán məlām, ŋkwə á məkóól mə jwōw† mú kunɡ. Mpəsə mwōw məbá sə mú kumə Puzhwolas. ¹⁴ Sə mú kwey bóól

27:41 27.22 **28:2** 2Kr 11.27 **28:5** Mak 16.18; Luk 10.19 **28:6** 14.11 * **28:11** Məwáás məəng wə Kastor bá Polugus. Bwá á bæ ozembí wə yəbə Ogarək. Buud bwá á də téduga nə ozembí bəəng wə bwá á dí baagula ofíala. † **28:13** makóól mə jwōw: Í kə ná Sud; wo é kwey féél-féél yé ŋkəw á oféél-féél í íciyá dí.

ómínyon̄hú bású óbúgula na. Bwá mú jəgula na sê ná sánón̄h sá jág mwôw zangbá. Mpúsə wəon̄g wə sá á kə kumə Róma yé. ¹⁵ Na, bósól ómínyon̄hú bású wá Róma bwá á gwáduga ná sá ngə zə. Bwá á zə, zə bwəma na sá Ifacilá í Apyus, bósólúgá kál bwá dū jəw na Minjəw mí ójón̄h mólól yí. Ja Pwól nyə a dág bwá yí, nyə á yə Zembí cuncésh, ŋkul bul wós nyə nyúúléd. ¹⁶ Ja sá á kumə Róma yí, bwá á bíd Pwól ná a jeg kə ji kál á céel yí, bá ngwól zimbi nyə é dū baagusa nyə yé.

Pwól mə bwiing Jəp̄ Kéel Róma

¹⁷ Mpúsə mwôw málól ntáni, Pwól nyə á jəw otówe ɔ shwóg wə *Oyúden, bwá zə bwəma na nyə kál nyə á dū ji yí. Ja bwá á zə sɛɛngya yí, nyə á ka ci na bwo ná: «Bwaan̄g mə a shígé shwey wón̄ na kúl búud jishé, kú shwey wón̄ na ijâm na ijag ódá bwá á lúgə yí. Nji tɛɛm bæ ntó, bwá á bii mə Yurásalem, kɛɛnz̄h mə məbwə mə búud ɔ Róma dī. ¹⁸ Buud bəon̄g bwá á shí jī mə kəod, bwá mú kwey ná bwá bíd mə nəcə bān̄ bwá á shígé kwey mə na məbɛ́ɛ mə mpiyá na shwi y má. ¹⁹ Nji, nda Oyúden bwá á ngə ŋgaan ná, gwá wə má á jī ná lésú wām í zág wə *Káazel na ndí yí. Nji ntó cugé ná mə ji na məshwán̄ na lwon̄ búud jām. ²⁰ Sā jəon̄g wə má ámə sý ná shé dúgyág na ndí yí, shé lésa yí. Búbálé mə jī mán̄kəda dī nəcə sá *Izərayēl ngə bwánd na búgə yí.» ²¹ Bwá mú bɛsa na né ná: «Sá afwóyɛ bii ngwól kálaad ngə wú sá Yudéa shú dwó dī, ŋki ntān̄ ná ngwól *mínyon̄hú wúsú mə zə jaaw sá wúl bów-bów lān̄ shú dwó dī. ²² Nji, sá má jī ná woméfwó jáawug ná sá tódúgá wó shú nyəon̄g ŋkəomú a búgə wó má kə nyí ni. Sə ngə gwág ná buud bwá ngə ban nywo kál jəsh.» ²³ Bónón̄h bwá á cɛɛlə ŋkúmba jwôw bwá bá zə cínəon̄g nyádí njów yí. Ja jwôw dəon̄g í á jé yí, bwá á zə bwá njúl buud ŋkí bul bulya. Pwól mú zə lwóya búgə jé wú mpámán̄ wós mpwó-kugú, a ngə bwiing bwo Faan mə Zembí, a ngə sý ná bwá mágula Yésus, a ngə bwiing bwo ná nyə wə Məcɛɛ mə Moyíz na micilyá mí *búúd ɔ micúndə mí á ngə ci yé. ²⁴ Bósól bwá mú ngə *magulə isā nyə á ngə ci yí, bósólúgá kú magulə. ²⁵ Bwá á ka ngə bwílya bwá njúl məcún̄ məcún̄. Pwól mú kwo ci bwo nji sá ngwúd ná: «Sā Ŋkɛŋkɛ Shíshim nyə á lās na impáámbə bín mpú mə múúd micúndə Izayí dī yí í mə mpu nyín. Nyə á ci ná:

²⁶ Kaág kúl búud ni dí kə ci na bwo ná:

“Bí mə bá dū kənd málwə, nji bí kú bwelə wámbulə;

bí dū kənd mísh, nji bí kú bwelə dág,

²⁷ nəcə kúl búúd ga í mə shín lal mílām.

Bwá mə shín juwal málwə,

bwá búdal mísh;

nə mísh mán̄ mə á bá dág,

məlwə mán̄ mə á bá gwág,

mílām myán̄ mí á bá wámbulə,

ŋkwun̄gá bwá á bá cénd̄ kuú njəond,

nə ndéé mə mú lwag bwo.”

²⁸ «Kagá mpu ná Zembí mə kənd búúd bwá cugé Oyúden wə cug jé jəon̄g. Báá, bwá é gwágulə nyə.» ²⁹ †[Ja Pwól nyə a shín ci ntáni yí, Oyúden bwá á shwal bwílya, bwá ngə jág sɛŋusa məkəl.]

³⁰ Pwól nyə á já mimbú mímbá oncindí, a ngə jī njów nyáméfwó nyə á ngə jəna na *mwaan̄e yé yí, a dúgá lág búúd bwá á dū zə nyádí wá, ³¹ a ngə cúndə

28:16 24.23 28:18 23.29 28:19 25.11 28:22 9.2 28:23 1.3; 8.12; 19.8; 28.31; Luk 17.21

28:26 Iza 6.9-10 28:28 13.46; Luk 3.6 † 28:29 Míl micilyá mí ayág mí cugé nə icyá íga.

kéel á Faan mó Zεmbî, a ηgó jîguli buud minjîgúlá mí dúgyá nə Cwám̃ba Yésus-Krîst myá ná kpwɔ́ɔ kpwɔ́ɔ, kú nə gúl sâ í ntágúló nyə.

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Róma yé Isá í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Róma yí

Pwôl wə nyə á cilə kálaad éga kənd Dɔ mə Yésus í á bə Róma yí. Nyə á cɛɛl jíguli bwo váál bí nə ŋkul mpu cugə sɛɛngí, Oyúden bə́nə́ŋ ikúl ishús yí. Shúg lə njígulá yé wá: «Zembí mə də ŋwa múúd ná tátəlí muud ja múúd mə búgula yí, búgá í kwaga» (1.17). Kálaad éga ji nə məma mənkwə məlɔl.

- (1) Tééd lúu 1 kə wós lúu 8 í, Pwôl ŋgə lwágulə váál múúd ji nə ŋkul bə tátəlí mísh mə Zembí dí yí. Pwôl kə ŋgə jíguli ná buud bəsh búsa osól ɔ mísəm, tə ikúl ishús, tə Oyúden. Ná ndéé, buud bəsh búsa nə ŋkul dág cug nji nə kwíindyá mə Nkénkə Shíshim, nəcé Yésus-Kríst wə ŋgə kə nə buud wə Zembí.
- (2) Nyíngálə wú lúu 9 kə wós lúu 11 dí, Pwôl ŋgə lās sá í dúgyá nə Oyúden yí. A lwágulə ná kúl Oyúden jəsh ncindí dí í á búgula Yésus. Nji tɛem bə ntó, Zembí ŋgə ná jəw bwo, nəcé á cɛɛl bwo, búsa kúl jé.
- (3) Wúlə lúu 12 kə wós 15 dí, Pwôl ŋgə lwágulə nda múúd mə jálá nə cugə cug krísten ná.

Pwôl nyə a shínal kálaad nə məbədə́ bədálə zhwog buud (lúu 16). A cwééd mìnə mə búdá nə budúm, a sá ná sənə́ŋ sá bə́g kúnə-kúnə.

Məbədə́

¹ Mə Pwôl, lwaá mə *Kríst Yésus, mə wə mə cilə kálaad éga. Mə á zə bə *muud lwámá mə Yésus nəcé Zembí nyə a jəw mə ná mə bə́g ntó, Zembí nyə a féesh mə ná mə bwíingug Jə́ɔ Kéel dé. ² Bweyúlə Zembí nyə á bwey kaag buud Jə́ɔ Kéel dɔɔng, a sá ná *buud ɔ mícúndá bə́ bwə́ ciləg ŋkaagə nyə́ŋgú Kálaad Zembí dí. ³ Jə́ɔ Kéel dɔɔngú dúsə lān mə mwān yé nyə á zə byél mpwə́ŋ buud mə *Dávid dí yé. ⁴ Nji, Zembí nyə á yə nyə ŋkul á Shíshim mə Zembí ja nyə á gwúməshi nyə yí; cínə́ŋg wə́ nyə á mpu lwágulə ná Cugye wúsú Yésus-Kríst wə́ŋgú ji *Mwān mə Zembí yé. ⁵ Zembí nyə a féesh mə féeshá á mpaam kwə́n mə Yésus dí ná mə bə́g *muud lwámá yé. Lwámá wə́ŋg wí ná mə sáág ná ikúl byésh í bə́g nə məgwág mə búgá, jínə́ dé í mú ŋwa gúmá. ⁶ Bə́ búsa námə́ búúd ɔ ikúl nə ilwə́ŋ byə́ŋgú, bí buud Zembí mə́ jə́w ná bí bə́g buud ɔ Yésus wá.

⁷ Mə Pwôl, mə cilə bí buud bəsh Zembí mə búl cɛɛl nūŋ Róma wá. Nyə a jəw bí ná bí bə́g buud bə́. Sónə́g wúsú Zembí bə́ Cwámba Yésus-Kríst bwə́ ɔ sá bí mpaam, bwə́ ɔ sá námə́ ná bí ŋgə́g nə cugə́ ná shɛɛ.

Pwôl ji nə yéesh kálə Róma

⁸ Mə tééd fwo yə Zembí waamə́ akiba kwə́ŋ mə Yésus-Kríst dí shú dán bí bəsh nəcé shí mishwun nyésh í ŋgə gwáduga búgə́ jín. ⁹ Mə ŋgə yə Zembí gúmá nə lām wām wəsh nəcé mə ŋglə bwíing Jə́ɔ Kéel mə mwān yé. Zembí wə́ŋgú ji wúshinéd waamə́ ná mə angə́ nə bwelə yəw tádúgálə bí bəsh. ¹⁰ Mə ŋgə wá bí ja jəsh mə́jagula mām dí; mə ŋgə ji Zembí ná ŋkí á magulə, mə bə́g nə fwámé fwála mə zə nūŋ bídí. ¹¹ Mə ji bul bə́ nə yéesh ná mə dág bí. Mə cɛɛl kwíind bí nə ísá Zembí mə́ də yə bwán bə́ zhíí á *shíshim dí yí, bí mpúg lal búgád. ¹² Ntó ji ná mə ŋgə jii ná shé bə́g kul ŋgwúd shú ná, búgə́ bí bí nə ndí mə́ ji námə́ nə ndí yí, í sáág nə́ shé bəsh bə́g nə məgwə́, bí ŋwa mwə́ mádí, mə ŋwa námə́ bídí. ¹³ Bwaə́ŋ, mə́

acéélé ná bí bág kú mpu ná má dá yígula ná má zé nún bídí. Mə ngə jii ná sáy jām í bág námá nə mpumá bídí nda bíl ílwoŋ dí. Nji, zə wóós múús íí, məkwowula má abídé mə ná mə zág. ¹⁴ Mə jisə ná mə bwiíngug buud bəsh Jəjə Kéel, təə buud bwə mpu cug wá, təə buud bí kú mpu wá; təə ompuye ó isá təə buud bwə cugé ompuye wá. ¹⁵ Gwə wə má ngə bul jii ná mə zág námá bwiíng bí buud ɔ Róma Jəjə Kéel yí.

Jəjə Kéel dásə nyúl mpífə má Zembí

¹⁶ Mee mə anğé nə gwág shwôn nə bwiíngulə Jəjə Kéel dəəngá. Nəcə a dásə nə nyúl nkul má Zembí shú cugulə múúd yēsh mə *búgula yé, tééd nə *Oyúden kala nə Ogurék bēsh. ¹⁷ Nəcə otútəlí ó Zembí* bwə má nyín Jəjə Kéel dí. Muud nyə é kumə otútəlí ó Zembí bəəng dí nə búgə nda jí cilyá Kálaad Zembí dí ná. Jí cilyá ná: «Tútəlí muud mə dóg cug nəcé bələ nə búgə».

Muud yēsh nyə a má byaagula nə Zembí

¹⁸ Mpugá ná Zembí ngə lwóya mpimbə jé í ngə zhu gwōw, a ngə nyada nə buud bwə ngə cugə cug á kú bísh Zembí ngə sá olílingí wá, nəcé bwə ngə sá ná obúbálé bwə kú sēy. ¹⁹ Nəcə, isá byēsh búúd bwə jálá nə mpu shú má Zembí dí yí, í á má nyín ná ngəŋ, Zembí nyáméfwó nyə a má lwó búúd byo ná ngəŋ. ²⁰ Jí ntó. Zembí nkul nyé á kú nə nji í anğé nə nyín; sá gwáméfwó á jisə yí kú námá nyín. Nji, tééd ja nyə á té shí nə gwōw yí, misóólúgú myé mí ngə lwágulə nkul nyé nə sá gwáméfwó Zembí jisə yí. Múúd mə ká tóduga tódúgá á fug, a dóg. Buud bwə cugé ná nə kəod bí nə nkul kaad yí. ²¹ Nəcə bwə á má sá ná, bwə má tēem mpu isá í dúgyá nə Zembí yí, bwə ayáyé nyə gúmá nə akiba mə jálá nə nyə Zembí yé. Wán faasúlə isá í mú kú nə mfíí, lám ímpwúfú wán í mú yídúgúd nə nkwed. ²² Sá joəng í má sá ná bwə bág ilad, nji bwə ngə tóduga ná bí nə fug. ²³ Bwə á má sá ná, gúmá bwə jálá nə yə Zembí jí kú bá bwelə fudə yé, bwə ngə yida yə ivəguli í isá í də bwōw yí, ivəguli í búúd, nə ivəguli í ínúnú nə ivəguli í ócúúú nə onywā. ²⁴ Gwə wə jí ná, Zembí nyə a má bíd bwo danğ-danğ ná bwə ngəg nə bə íwímbúg yá milám myán, ngə sá misóólúgú mí ádadaná, ngə séémbulí mənnyúúl mán bwáméfwó. ²⁵ Bwə á má shwəpla óbúbálé ó Zembí, yida nwa bwo nda íjə; bwə ngə yida kənd gúmá isá Zembí nyə á té yííd, í njúl ná Zembí muud nyə a té isá byēsh yé, nyə wə má jálá nə gúmá kandugə á kandugə! Amen.

²⁶ Gwə wə jí ná, Zembí nyə a má bíd bwo danğ-danğ ná bwə bég iyéesh í isá í shwôn. Budá bán bwə má bíd sálə sóólúgú nə budúm, bwə mú yida ngə sá bwə budá nə budá, í njúl ná ntó dí Zembí nyə á kwambulə bwo ná í bág də bə yé. ²⁷ Námá mbíí ngwūd wəəngá, budúm, bwə má lúgə ná bwə bálənwí nə budá, bwə mú yida də bə ná, ngwól múdúm yə nə yéesh shú ngwól. Bwə ngə sá isá í shwôn, ngwól múdúm balan nə ngwól nda mudá. Cwaguwálə bwə ngə cwagawa wəəngá, bwáméfwó bwə ngə námə nwa myéna myá cínəngá.

²⁸ Ná ndéé, nda bān bwə abíshé ná bwə mpúg Zembí ná, Zembí nyə a má ka bíd bwo danğ-danğ ná bwə bág milúu kú də mpu faas isá, ka ngə sá isá bí kú jəla yí. ²⁹ Bwə mú lwándúlá nə olílingí, nə mbíya lám, nə yéesh mábii, nə gwólə lám, nə zhín, nə magwú mə búúd, nə ozhuyá, nə məkəŋ, nə məfúlú kú nə wúbúlé; bwə kyey nə ontaandé, ³⁰ sá íkúdúgú, bwə mpíi Zembí, sá mpyón, nkəny mənnyúúl,

1:14 Kol 3.11 **1:16** 2.9; Mis 13.46; 2Tm 1.8; 1Kr 1.18, 24 **1:17** 3.21-30; 4.1-25; 10.4-13; Aba 2.4;

Gal 3.9-12; Flp 3.9; Heb 10.38 * **1:17** Mbíí Zembí má də ci ná muud jí tətəlí muud yí. **1:18** 2.5,

8; Ifz 5.6; 2Te 2.12 **1:19** Zhb 12.9; Sôm 19.2-5; Mis 17.27-28; 1Kr 1.21 **1:21** Ifz 4.17-18 **1:22**

1Kr 1.19-20 **1:23** Mbá 4.16-18; Sôm 106.20 **1:25** 9.5 **1:26** 1Kr 6.9 **1:27** Ləv 18.22; 20.13

1:29 Gal 5.19-21; 2Tm 3.2-4

sá bæguwa, bul bæ nā fūg sālā mǎbōw dī, sá mǐngǎádá nā obyǎl bǎŋ. ³¹ Bwǎ mú kú ná bē mǎcēŋ, kú gwág múud cey lámúd, kú nā lām ĩŋkũŋkwon. ³² ĩ njúl ná bwǎ ŋgǎ mpu cǐgúlá mǎ Zembĩ ná buud bwǎ sá mbĩĩ mǐsǒlǔgú mĩnĩ wǎ bwǎ mpĩyǎ nā shwĩy ĩ, bǎŋ bwǎ sá myo, bwǎ gwág námǎ búúd bwǎ sá myo wǎ nywa.

2

Buud bēsh bí nā mǎbēŋ, tǎo Oyúden, tǎo ikũl ishús

¹ Gwǎ wǎ jí ná, wo muud ŋgǎ yǎ bǒl búúd mǎbēŋ yé, tǎo wo wǎ zǎ tǎo zǎ, wo cǐgé nā kǎod wó jí nā ŋkul kaad yí. Nǎcé, ja wó ŋgǎ yǎ bǒl búúd mǎbēŋ wo ŋgǎ sá isǎ ĩ mǎbēŋ impwúd bwǎ ŋgǎ sá yí, woméfwó námǎ wǎ wo ŋgǎ yǎ mǎbēŋ éne. ² Sǎ bēsh mǎ mpú ná, buud bwǎ ŋgǎ sá mbĩĩ isǎ wǎoŋg wǎ, Zembĩ ŋgǎ sǎmb bwo mǐlǎsú nda óbǔbǎlé bí ná. ³ Wo wǎ ŋgǎ yǎ bǒl búúd mǎbēŋ wo ŋgǎ námǎ sǎ isǎ ĩ mǎbēŋ bwǎ ŋgǎ sá yí; wo tǎdǔgá ná wo bá faam, ná Zembĩ nyǎ abǔlé sǎmb wo myó mǐlǎsú? ⁴ Ye ná wó yida mpyēny bímbĩ jǒ lām Zembĩ jí nā ndĩ yí, nā bǎlǎ á ŋgǎ bæ kú lámusa yí, nā bwándǔlǎ á ŋgǎ bwánd yí? Wo ampúyé ná jǒ lām Zembĩ ŋgǎ bæ nā ndĩ nĩ ĩ ŋgǎ cǐndal wo ná wo céndǔg mǐtǎdǔgǎ? ⁵ Ntǎ, wo mǎ yidǎ bæ njĩ mǐngǎádǎ nā mǐngǎádǎ*, mpug ná Zembĩ mǎ bá lwǎgúlǎ búúd bēsh mpimbǎ jé dúl jwǒwúd. Wo ŋgǎ sá ná mpimbǎ jǎoŋ ĩ bǎg bul yǎág shú dwô dī. Jwǒw dǎoŋgú, Zembĩ mǎ bá lwǎgúlǎ ná á dǎ sǎmb buud mǐlǎsú sémbyé á tǔtǎlĩ. ⁶ A bá yǎ múúd yēsh myǎna myǎ mǐsǒlǔgú nyǎ á sǎ myǎ. ⁷ Bǎoŋg bí nā zény ŋgǎlǎ kǎ shwǒg ŋgǎ sǎ mǎnywa, ŋgǎ sǎ ná bwǎ ŋkǎnawag, bwǎ bǎg nā gúmǎ, bwǎ cǔgag cǔg ĩ cǔgé nā ŋkul shĩn yí, a bá yǎ bwo cǔg á kandǔgǎ kandǔgǎ. ⁸ Bǎoŋg bwǎ ŋgǎ yida sǎ mǐngǎádǎ, kú magulǎ óbǔbǎlé wǎ, bwǎ ŋgǎ bē mǎzhĩĩ mǎ olĩŋŋĩ wǎ, Zembĩ mǎ bá gwág bwo mpimbǎ, a bá nyada nā bwo. ⁹ Buud bēsh bwǎ ŋgǎ sǎ mǎbōw wǎ, bwǎ é bwǎma nā *incwaw ĩ ntǔg, bwǎ bá bæ nā yágúwó. Jĩnĩ ĩ tǎéd fwo dǔgya nā *Oyúden, ĩ mú námǎ dǔgya nā Ogurēk. ¹⁰ Bǎoŋg bēsh báá bwǎ ŋgǎ sǎ mǎnywa wǎ, tǎéd nā Oyúden kala nā Ogurēk ĩ, bwǎ bá ŋkǎnawa, bwǎ bæ nā gúmǎ, cǔg bæ bwo ná shēe. ¹¹ Mpugá ná Zembĩ nyǎ ádē baam nā ŋgwǎl múúd ntǔ ŋgwǎl. ¹² Ná ndéŋ, bíl ikũl ĩ búúd ĩ áshígé bwele mpu *mbwoomb mǎcēŋ; ŋkĩ bǎŋ bwǎ sǎ *mǐsǎm, bwǎ bá jēŋ. Jēŋlǎ wǎŋ ĩ ábǔlé bæ shú sǎ ĩ dǔgyǎ nā mǎcēŋ yí. Bǎoŋg bwǎ á mpu *mbwoomb mǎcēŋ wǎ, bwǎ kǎ ŋgǎ sǎ mǐsǎm, bwǎ bá ŋwa mǎbēŋ námǎ nda mǎcēŋ mǎoŋg mǎ ŋgǎ lwǎgúlǎ ná. ¹³ Buud bwǎ dǎ gwágulǎ mǎcēŋ gwágulǎ gwágúlǎg wǎ, bwǎ dī búśǎ otútǎlĩ ǎ búúd mǐsh mǎ Zembĩ dī wǎ; njĩ, bǎoŋg bwǎ ŋgǎ bē mǎcēŋ wǎ, bwǎ wǎ Zembĩ mǎ bá cĩ ná búśǎ otútǎlĩ ǎ búúd wǎ. ¹⁴ Nkĩ ikũl ishús ĩ ŋgǎ sǎ isǎ mbwoomb mǎcēŋ ĩ ŋgǎ jĩ yí ĩ njúl ná bwǎ áshígé lǎg mǎcēŋ, bwǎ ŋgǎ sǎ isǎ byǎoŋgú nā fūg byélé. Ntǎ mǎ lwǎgúlǎ ná mǎcēŋ mǎoŋg mǎ á bwey nyĩ bwǎdĩ cǔgud. ¹⁵ Cǔg jǎŋ ĩ lwǎgúlǎ ná mǐsǒlǔgú mĩ mǎcēŋ mĩ bwo cilyǎ mǐlámúd; lām wǎŋ ĩ ŋgǎ námǎ magulǎ ntǎ, mǐsǒlǔgú mĩ mǎcēŋ myǎoŋg mĩ dǎ nyĩn námǎ ja bwǎ dǎ faas isǎ ĩ mǎbēŋ nā isǎ ĩ ŋkǎam yí. ¹⁶ Sǎ ĩ bá nyĩn ná ŋgǎŋ jwǒw lǎ sémbyé mǐlǎsú yí wǎnĩ. Nǎcé, jǔjǔ Kéel mǎ ŋgǎ bwiŋg yí ŋgǎ cĩ ná, jwǒw dǎoŋgú, Zembĩ mǎ bá nti *Křst Yésus zǎ jaaw nda mǐtǎdǔgǎ mǐsǎ búúd ishwoo mĩmwǒ dī ná.

Oyúden bwǎ á sǎ mǎlwǎ

2:1 Sǒm 50.16; Mat 7.2 **2:4** Mĩs 17.30; 2Pr 3.9, 15 **2:5** Iza 2.11-21 * **2:5** Makál mǎ mĩtǎŋ mǎ cĩ nā ná: wo ŋgaan ná wo acéndé bǒw-bōw kuũ njǎond wô. **2:6** 1Kr 3.13-15; 2Kr 5.10; Ifz 6.8; Mat 16.27 **2:11** Mĩs 10.34; Kol 3.25; 1Pr 1.17; Zhk 2.1 **2:12** Mat 7.21 **2:16** 2.6; 1Kr 4.5

17 Wo muud jí nà jíná ná *Yúden yé, wó má jéég kwon* *mbwoomb mǎcɛɛ dǐ, wo nǵa nǵa gúmá nǎcé wo mpǔlǎ fwámé Zembí. 18 WEE wo mpú sá Zembí wǎonǵú nǵó jii yí, mbwoomb mǎcɛɛ í nǵó ntǎg sá ná wo mpúg dǎ féesh sá jí nǎ mǐíí yí. 19 WEE wo nǵa tǎduga ná Zembí nyǎ á yǎ wo séy lǔwǒlǎ wǎancím-nǎím zhií, wo nǵa feen bǎonǵ bí yídúgúd wá mǎnkenya. 20 Wo nǵa tǎduga ná Zembí nyǎ á yǎ wo séy jǐgǔlǐlǎ ílad, ná wo jí yǐgǔlǐ íkákágá, ná mbwoomb mǎcɛɛ í mǎ sá ná wo mpúg obúbálé fwámé mpu! 21 Ká, wó ban ka jǐgǔlǐ wóméfwó nǎcé jí? Wo wǎ nǵó cúnda ná buud bwǎ nda júwo, nǵi wEE ka nǵa júwo nǎcé jí? 22 Wo nǵa cǐ ná buud bwǎ nda sá mǐnǎomb, ká nǎcé jí wé nǵó sá yí? Wo nǵó mpíi ozembí ó áyadúg, nǎcé jí wó nǵó júwo isá í ózembí bǎonǵ yí? 23 Wo nǵa nǵa gúmá ná wo mpú mǎcɛɛ, wo nǵó nyingǎ caam mwo; caamǔlǎ wó nǵó caam mwo ní, wo nǵa júwo Zembí gúmá jé!

24 Wo mǎ dúg íi? Kálad Zembí nǵa cǐ ná: «Bí nǵa sá ná íkǔl ishús í nǵóg nǎ *lǎs nǎ nyǎ bwaasǔlǎ mpu». 25 Jí mpu bǎ ná ábiwǎág jí nǎ mǐíí shú dwǒ dǐ ja wó bɛ mbwoomb mǎcɛɛ yí. Wó ká yida nǵa caam mǎcɛɛ, wo bǎ námǎ mǐsh mǎ Zembí dǐ nda muud cúgǎ síyǎ ábiwǎág yé. 26 Nǵi, nǵí muud cúgǎ síyǎ ábiwǎág yé mǎ bɛ mbwoomb mǎcɛɛ, a bǎ mǐsh mǎ Zembí dǐ nda muud jí síyǎ ábiwǎág yé. 27 Muud nyǎ áshígǎ byél kúl búúd í dǎ síyǎ ábiwǎág dǐ yé, nǵí nywǎá nǵa bɛ mǎcɛɛ, a bǎ sǎmb wo mǐlǎsǎ. Nǎcé wo anǵé nǎ cugǎ nda mǎcɛɛ má jǐ ná, í njúl ná wo jí nǎ mǎcɛɛ micilyǎ, wo námǎ ná ábiwǎág. 28 Jí ná, bǎlǎ Yúden cúgǎ nǵi síyǎlǎ íyuug, ábiwǎág kú bǎ nǵi nyǎonǵ bwǎ sá nyúúlǎd yé. 29 Fwámé Yúden jí nyǎonǵ nyǎ á mǎ magulǎ cug Yúden nyǎdǐ tǎdugǎ dǐ yé; fwámé ábiwǎág jí nyǎonǵ nyǎ á mǎ síy lǎm dǐ cwú yé; nyǎn mǎ zhu wǎ Nǵenǵé Shíshim, kú bǎ nǎcé muud nǵǎlǎ bɛ mǎcɛɛ. Fwámé Yúden jí nyǎonǵ mǎ nǵwǎ gúmǎ mǐsh mǎ Zembí dǐ yé, kú bǎ mǐsh mǎ búúdud yé.

3

Tǎtǎlǐ muud cúgǎ shǐ gaád

1 Ká nǵí ntǒ, *Oyúden bwǎ ntǒ bǒl búúd nǎ nyáyé zhií? Ábiwǎág jí nǎ wáyé mǐíí? 2 Tǎo nyáyé zhiíd, tǎo nyáyé dǐ, Oyúden bwǎ ntǒ. Bwǎ ntǒ nǎcé, í tééd fwo bǎ ná, bwǎ wǎ Zembí nyǎ á kala iciyǎ byé wá. 3 Ká jí? Nǵí bǒl Oyúden bwǎ á bǎ kú bɛ mǐcɛɛlǎ myǎ bǎnǎn Zembí, yǎ sǎ jǎonǵ wǎ í é sǎ ná Zembí bǎg kú ná bɛ iciyǎ nyǎmǎfwó nyǎ á cǐ yí? 4 Mbǒ! Í cúgǎ ná nǵul bǎ ntǒ! Buud bwǎ jǎlǎ ná mpu ná Zembí mǎ dǎ cǐ nǵi obúbálé, buud bǎsh bwǎ njúl obwiingye ó íjǔó. Sǎ jǎonǵ wǎ jí cilyǎ Kálad Zembí dǐ yí, ná: Buud bwǎ jǎlǎ ná mpu ná iciyǎ byǒ bí nǵi obúbálé; nǵí bwǎ tǎl wo kǎod dǐ, wo ntǒ.

5 Nǵí olǐnǵǎ bǎsǎ bwǎ dǎ sǎ ná otǎtǎlǐ ó Zembí* bwǎ mpúg nyín, sǎ ka cǐ cǐnǵonǵ ná jí? Ye sǎ é cǐ ná Zembí mǎ dǎ námǎ sǎ ócǐcǎndé ja á dǎ lǔwǒyǎ mpimbǎ jé nǎ sǎ yí? Mǎ fwóg ná lǎs zhizhe lǎsǔlǎ á buud. 6 Mbǒ! Í cúgǎ ná nǵul bǎ ntǒ! Í ká bǎ ntǒ, Zembí ka sǎmb búúd mǐlǎsǎ ntǎdelé?

7 «Nǵí íjǔó byám í dǎ sǎ ná obúbálé ó Zembí bwǎ búlǎg mpu nyín, mǎ é ka nyingǎ nǵa mǎbɛɛ mǎ *sǎm ná ntǎdelé?» 8 Muud jí nǎ nǵul cǐ ná ná: «Sǎ sǎágǎ

2:17 9.4; Iza 48.1 2:19 Mat 15.14 2:21 Mat 23.3-4; Yuá 7.19 2:24 Eze 36.20 2:25 1Kr 7.19; Gal 5.3 2:26 Gal 5.6 2:28 9.6; Zhe 4.4; Flp 3.2-3; Kol 2.11 3:2 9.4; Sóm 147.19-20 3:3 9.6; 11.29; Ilh 23.19; 2Tm 2.13 3:4 Sóm 51.6 3:5 9.14 * 3:5 Mbií Zembí mǎ dǎ cǐ ná muud jí tǎtǎlǐ muud yí. 3:8 6.1

məbôw, məbôw məŋg mə wéeshúlig mənywa?» Bóól búúd bwə ŋgə ntáma mə jínə wá, bwə ŋgə ci nə mə á ci ntó. Zembî mə bá yə bwo intúgúli í jəla yí.

⁹ Sə kág ci nə jì? Ye sá Oyúden sá ŋgə ntó bóól búúd nə nyúl zhí? Cwú! Sə ŋgə kúnəw lwágulə nə buud bəsh búsə mənnyámá mə mísámád, buud bəsh tə Oyúden tə Ogarék. ¹⁰ Sə jəŋg wə Mícilyá mí ŋgə lwágulə kúl mí ŋgə ci nə:

Kú nə muud jì tətəli, kú nə tə ŋgwúd.

¹¹ Kú nə muud jì nə fəg, kú nə muud ŋgə sɔ Zembî.

¹² Buud bəsh bwə á mə wú zhí

bəsh bwə mú ŋgə cwagəwa ntó,

kú nə tə ŋgwúd jì nə jə lām,

kú nə tə ŋgwúd nə ŋgwúd.

¹³ Nkwóominú ján jì nda shwəŋ í mə bāŋ yí.

Júm dāŋ í wéeshúli nji məshúgá,

Sə í wú bwo mpəsə ijá í mpu yí

jì nda məjə mə nywā.

¹⁴ Məzhúngúlú nə iciyá í ófímál

í á mə lwánd bwo mímpud nə cwós.

¹⁵ Məkuú mə cáas bwo shí

nji kálə gwú búúd.

¹⁶ Kúl jəsh bwə ká yí,

bwə ŋgə gwílyə mənywa mə búud,

ŋgə nyasulə buud məntágulad.

¹⁷ Bwə ampúyé zhí mətəla.

¹⁸ Bwə abwélé bə nə tádúgá nə bwə fúndə Zembî.

¹⁹ Sə mə mpú nə sá jəsh *mbwoomb məcɛɛ í ŋgə ci yí, í ŋgə dúgya nə buud bwə á yéəw mbwoomb məcɛɛ wá. Jì ntó shú nə muud bág kú bəny mpu, í mpúyúg nə buud ə shí mishwun bəsh bwə á mə byaagulə mísh mə Zembî dí. ²⁰ Gwə wə jì nə, muud tɛem sá mísóólúgú məcɛɛ mə ŋgə jì myá, Zembî nyə abúle ci nə muud wəŋgú jì tətəli nəcə ntó. Nəcə məcɛɛ məsə yidá bə shú nə muud mpúg ja á mə sá sām yí.

Búgúlálə Yésus-Kríst wə í sá nə muud nyínúg tətəli

²¹ Jaá ga jì nə, Zembî mə lwóya ótətəli bə, kú ciŋgya mbwoomb məcɛɛ. Mbwoomb məcɛɛ nə micilyá mí *búúd ə mícúndə mí ŋgə yida bwiŋg ótətəli Zembî mə lwóya wá. ²² Í mú ná, muud mə *búgúlə Yésus-Kríst yé, Zembî ci nə á jì tətəli muud. A dɛ sá ntó nə muud yəsh mə *búgula yé, kú nə fyasúg; ²³ nəcə buud bəsh bwə á mə sām, nə ndéé mülwanə mí Zembî mí á mə wú bwádí ícugəd.

²⁴ Nji, Zembî nywáá, mə ci nə búsə ótətəli ə búúd. A mə ci ntó ashwā nə jə lām jé, nəcə shwíy mə *Kríst Yésus í yíl bwo mənnyámád. ²⁵ Yésus-Kríst wə Zembî nyə á yána tāŋ cúdú məzāŋ yé, shú nə mácií mé mə shwíyúgú, muud mə búgúlə nyə yé bág nə ijuugá í *mísám. Yánalə Zembî nyə á yána Yésus yí, nyə á lwágulə nə á jì tətəli nəcə nyə á ŋgə bíd mísám búúd bwə á ŋgə sá yág ja Zembî nyə á ŋgə ná jísəw yí. ²⁶ Nyə á ŋgə jísəw ntó á ŋgə mpu nə Yésus mə bá zə bə *lám ícweel. Ja gaád á mə lwóya shwíy mə Yésus dí nə á jì Zembî á ótətəli. Gwə wə á mə sá nə, muud mə búgúlə Yésus yé, a ci nə muud wəŋgú jì tətəli muud.

3:9 1.18–2.24; 3.23 **3:10** Sôm 14.1–3 **3:13** Sôm 5.10; 140.4 **3:14** Sôm 10.7 **3:15** Iza 59.7–8
3:18 Sôm 36.2 **3:20** Zhb 4.17; Sôm 130.3; 143.2; Rom 4.15; Gal 2.16; 3.22 **3:21** 1.2, 17 **3:22**
2.11; 3.9; 10.12; 11.32 **3:23** 5.2, 12; 8.18–20; Mət 3.19 **3:24** 5.17; Ifz 2.8; Tit 3.7 **3:25** mácií:
Mat 26.28; Ifz 2.13; Kol 1.20; Heb 9.12–14; 1Yn 1.7; Mbú 1.5; 5.9 tətəli: 1.17; 3.3–4

²⁷ Ká muud ji na ñkul ñkény nyúúl na na nyáyé zhíí? Kú na tɔɔ zhíí. Nacé ji? Nacé, bɛɛlɛ mácɛɛ dí wúsá na mfií, í yidá bə búgúlálá. ²⁸ Sə ɱgə tádɱga ná Zembí mǎ dɱ ci ná muud ji tǎtǎlǐ muud ja múúd wɔɔɱg mǎ búgula yí; í ádé bə nacé ɱgólá sǎ misóólágú mácɛɛ mǎ ɱgólá jii myá. ²⁹ Ye Zembí ji nji Zembí *Oyúúden? Ye a cugé námǎ Zembí á bǎól búúd bēsh íí? Haaw! A ji námǎ Zembí á bǎól búúd bēsh. ³⁰ Nacé Zembí ji nji ɱgwúú. Nyə wǎ mǎ bá ci ná buud ɔ ábiwǎág bí otǎtǎlǐ ja bwǎ búgula yí. Nyə námǎ wǎ mǎ bá sǎ ná, búúd bwǎ cugé búúd ɔ ábiwǎág wǎ bwǎ kǎ búgula Yésus íí, a ci ná bwǎ músə otǎtǎlǐ ɔ búúd. ³¹ Ye ntó ji ná sǎ mǎ jímǎl *mbwoomb mácɛɛ nacé búgá? Mbô! Í cugé ntó! Sə ɱgə yida mpu tǎl mbwoomb mácɛɛ fwámé céd.

4

Búgá mǎ Aburaham jisǎ sǎ yuug

¹ Shé é ka ci na ná jí shú mǎ dǎ *Aburaham? Mbên yé í á sǎ ná a bǎg na jí? ² Nkí í á nywǎ ka bə ná Zembí nyə á ci ná Aburaham ji tǎtǎlǐ muud nacé misóólágú, Aburaham nyə a nywǎ jee bə ná zhíí ná a ñkényúg nyúúl; nji a kú ñkény nyúúl mísh mǎ Zembí dǎ. ³ Kǎ Kálad Zembí ɱgə ci ná jí? Ngaá a ɱgə ci ná:

Aburaham nyə á búgula Zembí,
Zembí mú lǐ nyə búgá jé jɔɔɱgá,
a mú ci ná Aburaham ji tǎtǎlǐ muud.

⁴ Sǎ mǎ mpú ná muud mǎ sǎ gúl séy yé mǎ dɱ ɱwa myǎna; myǎna myɔɔɱg mí cugé ná bwǎ sǎ nyə mpaam, mísə sǎ bwǎ mbíd nyə yí. ⁵ Nji, Zembí mǎ dɱ sǎ ná muud jí kú bish nyə yé bǎg tǎtǎlǐ muud. Muud mǎ jǎlá ná *magulǎ ntó, kú lwóya misóólágú. Muud mǎ mágulǎ ntó yé, Zembí lǐ nyə búgá jé, a ci ná a ji tǎtǎlǐ muud. ⁶ Ntǎ wǎ *Dávid ɱgól lǎs ja á ɱgól bwiɱg mǎnywa mǎ múúd jí ná Zembí nyə alǎyé nyə misóólágú, á yida ɱwa nyə ná tǎtǎlǐ muud yé. ⁷ Dávid nyə á ci ná: Buud Zembí mǎ juu ná fúlú nyǎɱ a kú bish mácɛɛ wǎ, á mǎ jímǎl *mísám myǎɱ wǎ, bwǎ mǎ jǎla.

⁸ Muud Cwámǎ mǎ bə kú ná kwo lǐ *sám yé yé, mǎ jǎla.

⁹ Jǎlǎl wɔɔɱg, ye wúsə nji shú buud ɔ ábiwǎág, yé wí námǎ shú búúd bwǎ cugé ná ábiwǎág wǎ? Gwǎgúgǎ ná sǎ ɱgə ci ná: «Zembí nyə a dǎg búgá mǎ Aburaham, a mú ci ná a ji tǎtǎlǐ muud.» ¹⁰ Jáyé ja Zembí nyə á ci ná Aburaham ji tǎtǎlǐ muud yí? Ye í á bə Aburaham mǎ shín síya ábiwǎág, ye a kú fwo síya? Í á shígé bə a mǎ shín síya, í á bə a kú fwo síya. ¹¹ Nyə á ka lǎg ábiwǎág tǎɱ mǎyigyé lwólǎ ná Zembí nyə á ci ná a ji tǎtǎlǐ muud. Zembí nyə á ci ná a ji tǎtǎlǐ muud nacé búgá nyə á *búgula a kú fwo síya ábiwǎág yí. Ntǎ, Aburaham nyə á ka zǎ bə sǎɔɱgú á buud bēsh bwǎ búgúlǎ Zembí nda nyə kú síya ábiwǎág wǎ, nacé Zembí mǎ lǐ bwo búgá jǎɱ, a mú ci ná búśə otǎtǎlǐ ɔ búúd nda Aburaham. ¹² Bɔɔɱg bwǎ mǎ síya ábiwǎág wǎ, bwǎ ka bɛ kuú njoɔnd sǎɔɱgú wúsú Aburaham nyə á kyey a kú fwo síya ábiwǎág yí, Aburaham ji námǎ sǎɔɱgú wǎɱ.

¹³ Zembí nyə á kaag Aburaham bǎnɱɱ mpwɔɱ buud nyé ná bwǎ wǎ bwǎ bá bə ná shí nyēsh. Í á shígé bə nacé Aburaham mpǔlǎ bɛ mácɛɛ; í á bə nacé Aburaham nyə á búgula, Zembí mú ci ná a ji tǎtǎlǐ muud. ¹⁴ Í kǎ bə ná buud bwǎ ɱgól bɛ mácɛɛ wǎ, bwǎ wǎ bí ná kɔw lú ísǎ Zembí nyə á kaag yí, mpu ná búgá í mǎ

bə kú nə mfií, ŋkaagó kú nyingó bə sá múúd mə wímbé nə kənd lām yí. ¹⁵ Nəcə məcəx wá mə dū sá ná mpimbə mə Zembí í búig muud; məcəx mə á mbəm bə kú bə, caamúlə məcəx kú námə bə. ¹⁶ Gwá wá jí ná, búgá wá í é sá ná muud lágúg manywa Zembí nyə á kaag má. Í bá ntó shú ná mpaam mə Zembí í mpúyég, ŋkaagó í mú bə nə mfií shú mpwəŋ buud mə Aburāham nyēsh. Mfií wəŋg í cúgə nji shú bəŋg bwá á lág *mbwoomb məcəx wá; wúsə námə shú bəŋg bwá ŋgá búgula nda Aburāham sósŋgú á sá bēsh wá. ¹⁷ Sá jəŋg jísə Micilyád ná: «Mə a sá ná wo bág sósŋgú á ncúlá ikúl nə ilwəŋ.» Aburāham jí sósŋgú wúsú mīsh mə Zembí nyə á búgula yéd, Zembí mə dū gwūmushi mimbimbə, dū sá ná sá í cúgə yí í bág yé. ¹⁸ Fwála í á bə ná muud kú ná bwánd nə búgá yí, Aburāham nywáá nyə á ŋgə gwaa kənd mīsh nə búgá. Nyə á búgula Zembí, a mūsə bə sósŋgú á zhwoŋ ikúl nə ilwəŋ. Micilyá mī ŋgə cí ná: «Bímí ní wə mpwəŋ buud nywó í bá bə yé.» ¹⁹ Ná ndéé, Aburāham nyə á bə nə mimbú kúná-kúnə nə təd, a ŋgə mpu ná nyúúl mə shín kə nyə, mudá yé *Sara njúl kundú. Nji, Aburāham nyə á tēm ŋgə dág isá íni ntúni, búgá jé í á shígé shúmba. ²⁰ Búgá í á shígé fúfə nyə ná a shwána ŋkaagó mə Zembí. Búgá jé í á yida ləlushi nyə, a mú yə Zembí gúmá ²¹ a shwu nyúúl ncindí nə ncindí ná Zembí jí nə ŋkul mə sá sá á mə kaag yí. ²² Sá jəŋg wá ciyá jí ná: «Zembí mú lə nyə búgá jé jəŋgú, a mú cí ná a jí tútəlí muud» yí. ²³ Cilyá í ŋgə cí ná: «Zembí mú lə nyə búgá jé jəŋgú» ní, í cúgə nji shú mə Aburāham nyáméfwó, ²⁴ wúsə námə shú dúsú. Zembí mə bá námə lə sá jísú búgá, sá bēsh buud sə ŋgə *magulə ná Zembí nyə á gwūmushi Cwámsha wúsú Yésus wá. ²⁵ Nəcə Yésus nyə á kaanz zə cé íwushí bísá, Zembí nyə á gwūmushi nyə shú ná sá bág otútəlí ɔ búúd nyádí mīshád.

5

Yésus nyə á zə sá ŋkwambulə

¹ Ná ndéé, nda Zembí mə cí ná sá mú otútəlí ɔ búúd nəcə búgá ná, mpwogé mūsə mpádúgá sənŋ Zembí nəcə Cwámsha wúsú Yésus-Krist. ² Ntó, nda sá bí nə búgá ná, sá mú ná zhií ná sá ciŋgə wá Yésus ná ndéé kə bwəma nə mpaam mə Zembí. Mpaam nyəŋg dí wá sá ŋgə cəgə ja gaád kú ná fúfug yé. Sá ŋgə ntəg cəgə milúu ná sán nəcə sá ŋgə bwánd nə búgá jēsh ná sá mə bá námə ŋkənwə mánkənwə mə Zembí. ³ Sá mə hul nyingə bə nə milúu ná sán ja *incwaw í ntəg í ŋgə bíí sá yí, nəcə sá mə mpú ná incwaw í ntəg í jígúlí sá ná sá bág nə zény kálə shwóg. ⁴ Muud nyə á mə jíg zény kálə shwóg yé nyə ányingəyé ná dū búla ja məbwəbúlán mə é dū wós nyə yí; bálə kú búla wəŋgú í mú sá ná a mpúg ŋgə bwánd nə búgá. ⁵ Sá ábúlé sámba nə bwándúlə sá é bwánd ntó yí, nəcə Zembí nyə á mə yə sá Nkəŋkə Shíshim ná a ŋgəg nə myeeg sá ccelí milámúd.

⁶ Krist nyə á zə yə fwála Zembí nyə á cəglə yíid, ja sá á bə ná itag-bwool yí, ja jəŋg wá *Krist nyə á zə yə, zə cé búud bí kú bish Zembí wá. ⁷ Muud cugé nə ŋkul mpu magulə ná a yé jílá mə tútəlí muud; muud jí nə ŋkul yə jílá mə múúd jí fwámé múúd yéd. ⁸ Zembí nywáá ŋgə yida lwágulə ná á ccel sá. Ndəm á ccelí jəŋg nyí ná Krist nyə á zə yə jílá jísúd sá njúl ná ósól ɔ *mísóm. ⁹ Nkámúsá

4:15 3.20; 5.13, 20; 7.7-13; Gal 3.19 **4:16** Gal 3.7 **4:17** Mət 15.5; 17.4-5; 2Kr 1.9; Heb 11.12, 19 **4:18** 1.19; Mət 17.1-6; Heb 11.11 **4:21** Mət 18.14; Luk 1.37 **4:22** 4.3 **4:23** 10.9; 15.4 **4:25** 1za 53.4-5, 10; Rom 8.32-34; 1Kr 15.17 **5:1** 3.21-30 Zembí mə cí ná sá mú otútəlí ɔ búúd: 3.25-26 **5:2** mpaam: 6.14; 2Kr 6.1; 12.9; Gal 1.6; 5.4; Ifz 2.5-8; 1Pr 1.10-11; 4.13-14; 5.10, 12 búgá: Rom 3.23; 5.2; 8.17-18 mánkənwə: 8.17-18; 9.23; 1Kr 2.7; 2Kr 3.18; 4.17; Kol 1.27; 3.4; 1Te 2.12; 2Tm 2.10; 1Pr 5.1 **5:3** Zhk 1.2-3, 12; 1Pr 1.5-7 **5:5** 8.39; Sòm 22.6; Heb 6.19 **5:6** 1Pr 3.18 **5:8** Yuá 3.16 **5:9** 1.18; 1Te 1.10

ná Yésus fwó sá ntó sá njúl osóol o mísám, nkámusa ná ja mácií mé má má sá ná Zembí cig ná sá bí otútálí o búúd ga; ngaá ná nyə é ka sá ná sá fáámugí ná mpimbə má Zembí í ngə zə yí? ¹⁰ Zembí nyə á nti mwân yé zə yə shú ná shwiy dé í sáág nkambulə mpádúgá sánŋ. Nkámúsá ná á fwó sá ntó ja sá á bə mizhízhíh myé yí, nkámusa ná ja sánŋ mú mpwogé ga. Nyə é bá yə sá cug nacé Kríst ngə cugə. ¹¹ Jêsh námá dí cí. Sə búsa ná milúu ná sánŋ ná Zembí shú má Cwámba wúsú Yésus-Kríst muud nyə á má zə sá ná sánŋ Zembí bág mpwogé jaá gaád yé.

Yésus ji Adam ábɛɛ

¹² Sə má ngə cɛɛl ci yí jí ná *sám í á zə shí mishwun nacé muud ngwúd, sám wəɔngú mú julə shwiy; shwiy mú kala ná búúd bəsh, nacé buud bəsh wá bwá á sá sám. ¹³ Shúshwóógú ná Zembí zág yə Moyíz məcɛɛ, sám í á bwey də bə shí mishwun; nji, Zembí nyə a shígé fwo də ló búúd misám nacé məcɛɛ kú fwo bə. ¹⁴ Nji, té wúlə wəla má Adam zə wós wəla má Moyíz í, shwiy í á ngə bii buud bəsh tə buud bwá á shígé sá mbií sám nda caamúlə məcɛɛ Adam nyə á caam yí.

Adam nyə jisə vɛguli mə múúd nyə á jəla ná zə yé. ¹⁵ Sə cúgé ná nkul yíga íwushí í Adam ná yána má Zembí. Jí ná, íwushí í Adam muud ngwúd í á sá ná zhwog buud bwá bwámag ná shwiy. Mpaam má Zembí í ntə mínji, yána nyə á yə zhwog buud lúu má Yésus-Kríst muud ngwúd yí í bul bə ná mfíí. ¹⁶ Məma salanə jisə mpádúgá sá Zembí nyə á yə buud mpáam dí yí ná sósólúgú íwushí í múúd ngwúd í á sá yí. Nacé, sémbyé í á bɛ íwushí í múúd ngwúd yí í á bə ná muud má jəlá ná bwəma ná intégulí í ayíyáág. Nji, ja búúd bwá má sá misám ná sá sá yí, yána má Zembí dáá í má yida sá ná buud bwá bág otútálí o búúd mish méd. ¹⁷ Jí ntó, íwushí múúd ngwúd nyə á wush yí í á sá ná shwiy í kwágag ná buud bəsh. Nji, Zembí má sá búúd mbiya məma yána lúu má Yésus-Kríst muud ngwúd dí; a má sá bwo mənywa, a sá ná bwá bág otútálí o búúd. Bwá bá cugə nacé *Kríst, bənŋŋ ka bá bə mící.

¹⁸ Nda í ká bə ná wusúlə múúd ngwúd nyə á wush yí í á sá ná buud bəsh bwá bág ná intégulí ná, ntó námá, Zembí nyə ci ná buud bəsh búsa otútálí o búúd nacé sósólúgú tátulí muud ngwúd nyə á sá yí. ¹⁹ Námə nda búúd bəsh bwá á má bə osóol o mísám nacé sósólúgú málwə múúd ngwúd nyə á sá yí ná, ntó námá wə zhwog buud bwá bá bə otútálí nacé sósólúgú mágwág múúd ngwúd nyə á sá yí.

²⁰ Zembí nyə á wá *mbwoomb məcɛɛ shú ná íwushí í mpyáánzág. Ná ndéé, kál sám í á mpyáánz yí, mpaam má Zembí í á nyingə mpyáánz ntə íwushí. ²¹ Mpaam má Zembí í á mpyáánz ntə íwushí shú ná, nda sám í á ngə jwǝ, í dágé sá ná buud bwá bwámag ná shwiy ná, mpaam má Zembí í jwǝg ja gaád, ngə sá ná buud bwá bág otútálí o búúd; ná ndéé, sá mú ná nkul jee lág cug á kandugə kandugə lúu má Cwámba wúsú Yésus-Kríst dí.

6

Sə búsa mimbimbə shú sá í dǝgyá ná misám yí

¹ Shé kág ci ná jí? Ye shé má jəlá ná ngə kə ná *misám shwóg ná shwóg shú ná Zembí ngəg ná bul nyingə sá shé mpaam? ² Mbô! Í ajáláyé ná bə ntó! Shé á má yə, shwiy dɔɔŋg í á má sá ná shé béégýág ná misám; shé é ka nyingə ngə cugə

mísámúd na ntúdele? ³ Ngaá bi mə mpú ná sá bēsh buud sá á ngə duwan tən buud ɔ Yésus wá, sá á má yə námə nduwán wəŋgúd? ⁴ Ntó ji ná duwanúla sá á duwan yí, sá á yə, sánŋn Yésus sá mú dāw. Ntó má kə ná, nda ŋkúl áyíyáág má Sósŋgú í á gwúmushi nyə ná, shé má jəlá ná ka cugə cug ágúgwáan. ⁵ Nəcə ná, ŋkí sá má ci ná shwiy dé í mūsə shwiy dəsú, gwúmúla yé í é bə námə gwúmúla wúsú. ⁶ Shé kágá mpu ná mbii búúd shé á dū fwo bə yí í á bə mbádúgá nə *Kříst ja nyə á yə kwolós dí yí. Í á sŷ ntó shú ná ŋkul mísám mí á dū bə nə ndí shédí milám dí yí í shínúg kandagə, shé wúg mánýámá má mísámúd. ⁷ Mpugá ná muud má yə yé, mísám mí ányíngáyé ná jwú ná nyə. ⁸ Nda sánŋn Kříst sá á yə ná, sá má tádúgá ná sánŋn sá é cugə námə. ⁹ Sə má mpú ná nji Kříst nyə á gwúm yí, nyə abúle ná nyingə yə, shwiy í cúgé ná ná ŋkul bii nyə. ¹⁰ Shwiy nyə á yə yí í á sá ná á béégýág nə mísám ja ŋgwúd á kandagə; cug á ngə cugə yí jísə shú má Zembí. ¹¹ Námə mbii ŋgwúd wəŋgú, bi má jəlá ná ŋwa bíméfwó ná bi á má yə, shwiy dəŋg í á má sá ná bi béégýág nə mísám; nji bí ka ngə cugə shú má Zembí, kwonj má Yésus-Kříst dí.

¹² Sám í á jəláyé ná nə nyingə jwú ná mənýúúl mán má bá yə mání; mbð, *sám í á jəláyé ná nə sá ná bi dūg ngə bɛ iyéesh ya mənýúúl mún. ¹³ Kúgá ná dū balan nə ikúl í nyúúl bín dū sá olíŋgí námə nda bí bí ná málwaa má mísám. Yidagá yə Zembí mənýúúl mán nəcə bi á shí yə, ná ndéé bi mú gwúm. Ntó, balanugá nə ikúl í nyúúl bín dúlə sá otútəli. ¹⁴ Sám í abúle ná nyingə jwú ná bɛ; nəcə bí cugə ná íjwúga í məcəgd, bi bəsə mpáam má Zembí dí.

Sə búsə mikwám mí cug á tətəli

¹⁵ Ntó wə jí? Sə ságə *mísám nəcə sə mūsə mpáam má Zembí dí, kú ná bə íjwúga í məcəɛ dí? Mbò! Í ájəláyé nə bə ntó! ¹⁶ Ngaá bi mə mpú ná bí má ká yə múúd mənýúúl ná bi é dū sá nyə məgwág, bí shwal bə málwaa mé? Bi búsə málwaa má múúd bí má sá mágwág nə ndí yé. Bí má ká bə málwaa má mísám, mísám mí kwaamb bí shwiy; bí má ká bə málwaa má Zembí, Zembí ci ná bí bí otútəli ɔ búud. ¹⁷ Akiba nə Zembí nəcə yág í, bi á dū bə málwaa má cug mísám; nji ja gaád í, bi á má kənd milám mín myēsh njígúla í ngə jígúlaw buud bēsh yíid, njígúla bí á lóg yí. ¹⁸ Bi á má shwub nə mísám, bi mūsə málwaa má cug otútəli. ¹⁹ Mə lās ná zhizhe lāsúlə á buud nəcə bi ádé leel gwág. Mwəw má mpús í, bi á dū balan nə ikúl í nyúúl bín dū cugə nda málwaa má mísólúgú mí áduđanə, málwaa má cug á kú bish məcəɛ; zhúgúla á cínəŋgú í á bə ná bi á dū sá Zembí málwə. Jaá gaád í, ságá ná ikúl í nyúúl bín í bəg málwaa má cug otútəli; zhúgúla á cínəŋgú í é bə ná bi é ngə cugə cug Zembí má gwág nywa yí. ²⁰ Mpugá ná ja bí á dū bə málwaa má mísám yí, í áshígé dū bə bí yámbúli ná bi kəndug milám otútəli dí. ²¹ Wáyé mfíi bí á bə nə ndí ja jəŋg yí? Ngaá bi mú dū gwág mísólúgú mín shwōn, nəcə mí á dū bə myəŋg mí kənd múud nji shwiy dí myá? ²² Ká jaá ga, nda Zembí má yíl bí mánýámá má mísámúd sá ná bi bəg málwaa mé ná, bi mú ngə cugə cug á gwág nywa yí, bí mú námə nə cug á kandagə kandagə. ²³ Haaw, sám í kwaamb múúd shwiy, nji Zembí nywaa má yə múúd cug á kandagə kandagə mpáam nyéd; a yáná gwo kwonj mə Cwamba wúsú *Kříst Yésus dí.

7

Sá ngə sêy na Zembî mbii ágúgwáan

¹ Bwaanɔ, ja má ngə lás na bí yí, mə mpú ná mə ngə lás na buud bwá mpú mácɛɛ wá. Ngaá bi mə mpú ná mácɛɛ má ɖa jwú na muud nji ja múúd ngə ná cugə yí? ² Nda mudá, nkúmba cɛɛ í ngə laad nyə na ngwúm yé té wêsh ngwúm ngə ná cugə yí. Nji, ngwúm má ká yə, cɛɛ ɖaɔngú kú ná bii múdá. ³ Ntɔ́ ji ná, múdá má ká ntɔ́ wúl njɔ́w báád ngwúm ná na mísh í, bwá jɔ́w nyə ná mudá minɔ́mb. Nji, nkí ngwúm má yə, cɛɛ kú ná nyiŋgə bii múdá; á ká ntɔ́ wúl njɔ́w báád í, a kú bə múdá minɔ́mb.

⁴ Bwaanɔ, jí nómá mbii ngwúd wɔɔngú shú dán, bi músə buud ɔ́ *Kříst, sá ɔɔng í á má sá ná bi bóɔ mimbimbə shú sá í ɖúgyá na mácɛɛ yí. Bi á má ntɔ́ məbwə má múud shúsúɖ, múúd nyə a gwúm yé. Í á sɔ́y ntɔ́ shú ná shé wúmáɔ Zembî mpumá*. ⁵ Nacé, ja shé á ngə ná bɛ iyéesh í cug múúd yí, mácɛɛ má á ɖa shwambulə bów-bów iyéesh bisú. Bów-bów iyéesh bisú byɔɔngú wá í á ɖa ngə sêy sáɖí íkúl í nyúúláɖ, mpúmá a cínɔng nyə á bə nji shwiɔ. ⁶ Jaá ga, shé mú mimbimbə shú sá í ɖúgyá na mácɛɛ má á ɖa bii shé mikwám má; ntɔ́, shé má wú mikwám myɔɔngúɖ. Shé mú málwaa má Zembî mbii ágúgwáan Nkɛŋkɛ Shíshim ngə lwágulə shé yí, kú ná bə mbii á yág shé á ngə bɛ mácɛɛ nda mäsá cilyá ná.

Ká mácɛɛ má ngə kwínd ji

⁷ Shé kág ci ná ji? Mácɛɛ má má yidá bə *sám? Mbɔ́! Í cúgé na nkul bə ntɔ́! Nji, mácɛɛ má á mbəm bə kú bə, mə a shígé nywá mpu sá bwá jɔ́w ná sám yí. Nacé, cɛɛ í á mbəm bə kú ci na mə ná: «Ci wo kú wúm bə sá nkán», mə a shígé nywá mpu sá bwá jɔ́w ná iwúmbug yí. ⁸ Sám í á nwa zhií na mpándí níɖ, í mú sá ná mə téédúg ngələ wúm bə isá mimbii mimbii. Mácɛɛ má ká bə kú bə, sám má yə. ⁹ Té wêsh má á ngə ná bə kú mpu mácɛɛ yí, mə á ngə cugə. Ká, nji má á ka zə mpu mpándí yí, sám mú bən lúu, ¹⁰ mɛɛ mú yə. Mpándí í á bə ná í kwáámbug mə cug yí, í mú yidá kwaamb mə shwiɔ. ¹¹ Nacé, sám í á nwa zhií mpándí, í mú jwáŋgulə mə ná ndé í mú gwílya mə.

¹² Sá ngwúdú, mácɛɛ máá mäsə nkɛŋkɛ sá, sá mácɛɛ má ngə jii yí í njúl námá nkɛŋkɛ sá, í njúl tətəlí, nkí nywa. ¹³ Ká, yə sá ányunywaá í má yida bə sá shwiɔ shú dáamə? Mbɔ́! Í cúgé ntɔ́! Jí ná sám í á yida nwa zhií sá ányunywaá dí ná í zə gwílya mə; ntɔ́, mpándí í mú sá ná sám í mpúyúg, í mpúg námá nyín ná wúsə mbíya bów-bów sá.

Cug mísám í ɖa wá múúd mánýámád

¹⁴ Haaw. Sá má mpú ná mácɛɛ mäsə sá á *shíshim, mɛɛ mə ngə ná bɛ iyéesh í cug múud, mə ji kwám á *mísám. ¹⁵ Sá gwáméfwó má ngə sá yí, mə aŋgə na wámbulə gwo. Mə aŋgə na sá sá má céél sá yí, nji sá má ngə mpii yí, gwá wá má sá yí. ¹⁶ Nda jí ka bə ná sá má ngə sá yí mə aŋgə na cɛel gwo ná, mə má ka dúg ná mácɛɛ mäsə jɔ́ɔ sá. ¹⁷ Ntɔ́, mɛɛ ná dí ngə sá isá má ngə sá yí, jisə sám í njúl mə nyúúláɖ yí. ¹⁸ Mə mpú búbálé ná nkul mə sá mánýwa yí í cúgé cug múúd jámad. Yéesh na yéesh ján wá má jí na nkul gwág yí; nji, kú na nkul má sá mánýwa má ngə cɛel sá má. ¹⁹ Ntɔ́ ji ná, mánýwa má céél sá má, mə asáyé mwo; nji məbów

má acéélé sá má, mæ yidá mpu sá mwo. ²⁰ Nda jí ka bæ ná mæ ngə sá sá má acéélé yí ná, mæ dí ngə sá isá, jísə sám í njúl mæ nyúúlúd yí.

²¹ Mæ má ka kwey ná nyúl ñkúl nyísə mádí cugud; ñkul nyooŋg wá í ðu sá ná, ja jəsh má céél sá mánýwa yí, mæ yida sá məbəw, ²² í njúl ná mæ ngə gwág nywa mæcɛɛ má Zembí mádí lám dí cwú. ²³ Nji mæ má kwey ná nyúl ñkúl nyísə mæ nyúúlúd í ngə lumbali ná isá téduga wám í ngə magulə yí. Ñkul nyooŋg í ngə sá ná mæ bág kwám á ñkul mísám mí ná ndí mádí ikál í nyúúlúd yí. ²⁴ A ñkúnkwónhə mæ e! Nyúúl ga í ngə kə nə mæ shwiyud. Zə e bá yíl mæ mágə mánýámád e? ²⁵ Yé Zembí, akíba nə wo kwoŋ mæ Cwámba wúsú Yésus-Krist dí!

Í mú ja gaád ná, fug nyám í ngə sá ná mæ bág lwaá lú mæcɛɛ má Zembí, iyéesh byám byân í ngə sá ná mæ bág lwaá lú ñkul mísám mí ná ndí yí.

8

Shíshim má Zembí wá ngə kyey nə mbúgula

¹ Ntó, jaá ga dí, buud bwá mú buud ó *Krist Yésus wá bwá anyíngáyé ná kwo bwəma ná intégúlí í *mísám. ² Ñkul Nkénkɛ Shíshim jí ná ndí yí í má yíl wo mánýámá má mísámúd, wo abúlé ná kwo yə shwiy lú mísám, nácé ñkul nyooŋg wá í ðu yə múud mæ Krist Yésus cug. ³ Mæcɛɛ má Moyíz má á shígé bæ nə ñkul sá ntó nácé cug múúd í cugé nə ñkul bɛ mwo. Nji, Zembí nyə a shí sá; nyə á nti Mwân yé zə jímبال búúd mísám. Mwân mú zə ñwa nyúúl búúd ɔ mísám bí ná ndí yí, ná ndeé Zembí mú yə nyúúl nyooŋgú intégúlí í mísám. ⁴ Nyə á sá ntó shú ná shé bág nə ñkul mæ bɛ otátalí bəsh mæcɛɛ má ngə jii wá, ná ndeé iyéesh í cug múúd ná dí í é ngə kyey nə shé, í é bæ Nkénkɛ Shíshim.

⁵ Buud iyéesh í cug múúd í ngə kyey nə ndí wá, isá í cug múúd wá bāŋ bwá ðu tál shwóg yí. Bəŋg Nkénkɛ Shíshim ngə kyey nə ndí wá, bwá ðu tál isá í Shíshim shwóg. ⁶ Mpugá ná muud mæ bɛ iyéesh í cug múúd yé, məshíné mé mäsə nji shwiy*, í njúl ná muud mæ bɛ iyéesh í Nkénkɛ Shíshim yé, məshíné mé mäsə cug, nyə é cugə ná shɛɛ. ⁷ Nácé wálə lúú iyéesh í cug múúd dí wúsə ifamaga ngələ fam Zembí; í aŋgə nə sá mæcɛɛ má Zembí məgwág, í cugé námə nə ñkul bwelə sá mwo mágwág. ⁸ Buud bwá ngə bɛ iyéesh í cug múúd wá bwá cugé nə ñkul nywa Zembí lámúd.

⁹ Ká bí bá bí aŋgə ná bɛ iyéesh í cug múúd, bí mú ngə bɛ Nkénkɛ Shíshim, nácé a njul bí mánýúúlúd. Muud cugé nə Shíshim má Krist yé, cugé múúd má Krist. ¹⁰ Nji, nda jí ná Krist njul bí mánýúúlúd ná, mánýúúl mán má é tɛem ngə yə nácé mísám, *mishíshim mín mí é ngə ñwa cug† nácé Zembí nyə a má ci ná bí mūsə otátalí ɔ búúd. ¹¹ Nkí bí bí nə Shíshim má Zembí muud nyə a gwúmushi Yésus yé, mpugá ná nyə e bá námə sá ná Shíshim yé wəŋgú í gwúmushíg mánýúúl mán mæ shwiy mání.

¹² Nda jí ntó ná, bwaanɟ, mpugá ná shé búsə nə mpwálá, nji kú bæ mpwálá ná shé ngəg nə nyinɟə bɛ iyéesh í cug múúd. ¹³ Nácé, bí má ká ngə bɛ iyéesh í cug múúd í, bí mæ bá yə; bí má ká yida ngə sá ná Nkénkɛ Shíshim ngəg nə gwíflya misóólúgú mánýúúl má ðu sá myá, bí bá cugə. ¹⁴ Mpugá ná buud bəsh Shíshim má Zembí ngə kyey nə ndí wá, bwó wá búsə bwān ó Zembí. ¹⁵ Nácé, Shíshim bí

7:23 Gal 5.17; Zhk 4.1; 1Pr 2.11 **7:24** 1Kr 15.57 **8:1** 1.18; 5.1 **8:2** 3.27; 7.7-11 **8:3** Gal 4.4; Flp 2.7-8; 2Kr 5.21 **8:4** 6.22; 7.4; 13.10; Gal 5.16, 25 **8:6** 6.21; Gal 6.8 * **8:6** 8.6 Wa, shwiy dəsə béégyála nə Zembí, kú bæ zhizhe shwiy sá má mpú yí. **8:9** 1Kr 3.16 **8:10** Gal 2.20; 1Yn 3.24
† **8:10** 8.10 Bóól bwá ngə ci ná: «Shíshim má Zembí ngə yə bí cug». **8:11** 2Kr 4.14 **8:12** 6.18 **8:13** Gal 6.8; Ifz 4.22-24 **8:14** 1Yn 2.29-3.1 **8:15** Mak 14.36; Gal 4.5-7

á lág yí í cúgé *shíshim í sá ná bí bág mælwaá, bí nyingə ngə cugə cug ífwaas yí. Bí á yida lág Shíshim í sá ná bí bág bwân ó Zembí yí; Shíshim wəɔɔŋ í yá shé ŋkul ná shé kímúg ná: «Abba†, Dál!» ¹⁶ Nkɛŋkɛ Shíshim nyəmɛfwó ngə námá lwágulə *mishíshim míshé ná shé básə bwân ó Zembí búbálé. ¹⁷ Nda jí ná shé básə bwân ó Zembí ná, shé básə námá ná kəwɔ wá Zembí. Shénôn Krist shé má bá kəwula mákəw, ŋkí shé ngə námá kəwula micúnŋ myé. Shé ngə kəwula micúnŋ myé shú ná shénón bəsh bág ŋkənəwa mənəwəwa mé.

Milwaná myâ mwəw má ngə zə má

¹⁸ Jugúlə shé ngə jug mwów mága dí yí í cúgé tɔɔ sâ ja má tódúgá bímbí Zembí mə bá sá ná shé ŋkənəwag yí. ¹⁹ Nəcə, Zembí mə bá zə sá ná buud básə bwân bə wá bwá mpuýúg. Ná ndéé, isá byəsh Zembí nyə á té yí í ngə bwánd sâ jəɔŋgú nə milâm ná jig-jig. ²⁰ Nji, ja gaád íí, mósól mənŋkul má ngə lwáfúlə isá byəɔŋg ná í ngəg nə bɛ cug á kú nə shwóg kú nə shug. Isá byəɔŋg dí í á vāŋ ná í ká biil mənŋkul məɔŋgád, Zembí wá nyə a nyasulə byo cínəŋg. Nji, isá byəɔŋg byəsh í ngə bwánd nə búgá ná ²¹ dúl jwówád Zembí mə bá yíl byo lwéfúlí jəɔŋgád, nəcé lwéfúlí jəɔŋg í ngə caam. Ja Zembí mə bá yíl byo cínəŋg yí, í bá ka lág cug fúlí bwân ó Zembí bwá ngə cugə yí nə mənəwəwa bwá ngə ŋkənəwa má.

²² Sá má mpú ná, zə wós kíkídíga, isá byəsh Zembí nyə á té yí í ngə ná jug, ngə leegya nda mudá ngə kwiý minú ná a zə byá yé. ²³ Í cúgé námá nji isá byəɔŋgú; tɔɔ sâ jəɔŋg Zembí nyə a má yə Shíshim yé tən məkagulá wá, sá ngə námá leegya ngələ bwánd fwála Zembí mə bá zə təl sá cé bwân bə dí yí, fwála á bá námá zə yíl mányúúl māsú mányámád yí. ²⁴ Nəcə, Zembí nyə a má cug sá, nji sâ jəɔŋg í afwóyé ná nyín, sá ngə ná bwánd bwándúg nə búgá. Sâ múúd ngə bwánd nə búgá yí, á ká dúg gwo, ye nyə é kwo ná bwánd? ²⁵ Nda jí ná, sá sə anɣé nə dúg yí, sá ngə bwánd gwo nə búgá ná, sá ngə bwánd gwo nə jisów.

²⁶ Námá mbií ngwúd wəɔŋgú, Nkɛŋkɛ Shíshim ngə námá kwíínd sá tag dúsúd; sá ádé mpu sâ í jí ná sá gwáámbúg Zembí mājəgula māsúd yí. Nji, Nkɛŋkɛ Shíshim nyəmɛfwó má dɔ jəgula shú dúsú, dɔ leegya mbií míleegya íciyá í lāsú bísú í cúgé nə ŋkul féeég yí. ²⁷ Zembí nywáá muud má dɔ bigas isá í lám yé, á dɔ mpu isá Nkɛŋkɛ Shíshim má dɔ gwáámb cínəŋg yí; nəcé Nkɛŋkɛ Shíshim ngə jəgula shú óbúgula námá nda Zembí mə jí ná.

Zembí jì cugye

²⁸ Sá má mpú ntág ná Zembí má dɔ sá sâ jəsh í shúgúlág ŋkí nywa shú búúd bwá cɛl nyə wá, buud nyə á jów táduga yéd wá. ²⁹ Nəcə, buud Zembí nyə á bwey fwo téeéd mpu wá, nyə á bwey féeesh bwo ná bwá bɛɛlag Mwân yé, Mwân yé bág cúmbá á zhwog omínyəŋ. ³⁰ Buud nyə á bwey féeesh ntó wá, bwó wá nyə á jów wá; buud nyə á jów wá, bwó wá nyə á cɪ ná básə otátəlí ɔ búúd wá; buud nyə á cɪ ná otátəlí ɔ búúd wá, bwó wá nyə á yə gúmá wá.

Sá cúgé nə ŋkul yíl shé cɛlí má Zembí dí

³¹ Shé kág ná nyingə cɪ ná jí? Nkí Zembí ngə kyem sâ, zə jí nə ŋkul nyingə lúmbulí nə sá? ³² Nyə á shígé jagulə fwámé Mwân yé, nyə á kɛɛnzɔ nyə shú dúsú. A téeéd fwo kɛɛnzɔ Mwân yé, ngəd ná nyə é kwádulə yə sá isá byəsh ashwá? ³³ Zə

† **8:15** Abba: Ciyá ní í ká ná Dá. **8:17** 5.12; Gal 4.7; Flp 3.10-11 **§ 8:17** Kow á jəɔɔ isá Zembí nyə á kwəmsa shú bwân bə yí. **8:18** 2Kr 4.17 **8:19** Kol 3.4; 1Yn 3.2 **8:20** Mat 3.17-19 **8:23** 2Kr 5.2-5; Ifz 4.30 **8:24** 2Kr 5.7; Heb 11.1 **8:25** 2Kr 4.18 **8:27** Sôm 139.1 **8:28** Zhb 2.10; Ifz 1.11 **8:29** Kol 1.18; Heb 1.6 **8:30** 1.7; 5.2; 2Te 2.13-14 **8:31** Iza 50.8-9 **8:31** Sôm 118.6 **8:32** 5.8; Yuá 3.16

jí nà ñkul shwáman búúd Zembí má féésh wá? Ngaá Zembí nywáá nyà a má bwey ci ná búsá otátali ɔ búúd? ³⁴ Zó jí nà ñkul sámɔ bwo lású? Ngaá Yésus nyà a shí yà; bul nyingà bə ná, nyà a shí gwúm, a njul Zembí dí mbwə mənɔcwúm, a ngə jəgula shú dúsú. ³⁵ Jí jí nà ñkul sá ná sá béégyág nà cɛlí Zembí ngə cɛl sá yí? Ye *incwaw í ntəg, ye yágúwó, ye cúwáli, ye zha, ye məbúwa, ye isá í áwuɔwəgúwə, ye shwiy ná bwə gwú sá? ³⁶ Ngaá jí cilyá Kálaad Zembí dí ná: Shwiy í ngə wáámɔ sá jwów dɛsh nəcə wo.

Bwə dɛg sá nji nda itəw

bwə ñkág nà ndí ná bwə ká cígə yí.

³⁷ Nji, sá ngə jág bul ntə isá íni byésh. Nəcə muud ngə cɛl sá yé ngə sá ná sá ngág nà ntə. ³⁸ Mɛɛ mə ngə ntəg mpu búbálé ná gúl sá cúgə nà ñkul béég sá nà cɛlí Zembí ngə cɛl sá yí: tɔɔ shwiy, tɔɔ cug, tɔɔ *wəngəles, tɔɔ isá í ngə wá buud mənɔyámád yí, tɔɔ cug ga, tɔɔ jɔɔng zág yí, tɔɔ isá í ngə ntə buud ñkul yí, ³⁹ tɔɔ mənɔkú má gwów, tɔɔ mɔɔng má shí, tɔɔ gúl sá Zembí nyà a té yí, kú nà tɔɔ sá jí nà ñkul béég sá nà cɛlí Zembí ngə cɛl sá kwoŋ mə Cwámɔa wúsú *Křst Yésus dí yí.

9

Izəɔyɛl jí fééshá má Zembí

¹ Námá nda má jí múúd má *Křst ná, búbálé wə má zə lás éga, mə abwíingé ijjó; lám wám Nkɛŋkɛ Shíshim ngə kyey nà ndí yí í ngə magulə ntó. ² Mə ngə ci fwámé ci ná lám cúgə bwelə bə má ná shɛɛ, mə jí nà mɔma məcəy mə lám má ngə kə nji shwóg nà shwóg. ³ Mə jí námá nà ñkul jee magulə ná məmɛfwó bág nà məzhúngúlú, ná mə wə yídag béégya nà Křst shú bwáang wə kúl búúd má á zə byɛl byélé á shí ga yí. ⁴ Bwə, bag ó *Izəɔyɛl, Zembí nyà á nwa bwo tɔŋ bwán bɛ, a yə bwo mənɔkənəwə mé, a sá isə nà bwo, a yə bwo məcəɛ mé, a yə bwo zhií ná bwə dɛg yə nyə gúmá, a kaag bwo mənɔkaagə mé. ⁵ Bwə wə bí ná ímpáámɔ á í fwə ibɛend, mpwoŋ buud nyánád wə Křst nyə á zə byɛl byélé á shí ga yé, nyə, Zembí mə ntə sá jəsh yé, á jəla nə gúmá kandəgə á kandəgə! Amɛn.

⁶ Ntə cugə ná ñkaagə má Zembí í á má yə íyí-yíy, mbó. Í yídá bə ná, mpwoŋ buud Izəɔyɛl nyésh dí nyísá fwámé Izəɔyɛl; ⁷ nyésh tɛɛm námá bə mpwoŋ buud má *Abərahám, nyésh dí nyí fwámé bwán bɛ. Nəcə Zembí nyə á ci nà Abərahám ná: «Wə *Izaag wə mpwoŋ buud má á kaag wo í bá zhu yé.» ⁸ Ntə má kə ná, bwán múúd mə byá nà yéésh jé á muud wá, bwó dí búás bwán ó Zembí; bɔɔng á byá nà ñkaagə má Zembí wá, bwó wə búás nyə fwámé bwán. ⁹ Nəcə Zembí nyə á kaag ná: «Mə bá nyingə zə námá mbií fwálá gaád, *Sara mú bá bə nə mwámudúm.»

¹⁰ Í cúgə námá nji bímbí má ngə ci ni. Gúl sá í á bə ná, Rəbəkə bá mpáámɔ jísú Izaag bwə mú bə nə bum lə məwáás. ¹¹ Í á ka bə, bwán kú fwo byɛl, bwə kú fwo sá tɔɔ mənɔywa tɔɔ məbəw, Zembí mú sá ná tádúgə yé í bwəmag. Nəcə tádúgə yé í də bə nji nda nyámɛfwó mə féésh ná. ¹² A də féésh múúd, kú bə ná muud nyə ámə fwo sá mísóólúgə, nji muud á cɛl jəw yé, á jəw. Ntə, nyə á ci nà

8:34 4.25; Mis 2.33; Heb 7.25; 1Yn 2.1 **8:35** 2Kr 5.14 **8:36** Sôm 44.23; 2Kr 4.11 **8:37** 1Yn 5.4-5 **8:38** Ifz 1.21; 1Kr 3.22; 15.24; 1Pr 3.22 **8:39** 5.5; Yuá 3.16; 2Kr 13.13; Ifz 1.4; 2.4; 1Te 1.4; 2Te 2.16 **9:2** MmN 32.32 **9:4** bag ó Izəɔyɛl: MmN 4.22; Ozé 11.1 gúmá: MmN 16.10; 24.16-17; 40.34-35 isə: Mət 17.7; MmN 24.7-8 məcəɛ: MmN 20-24 mənɔkaagə: 3.2, 4; 4.13, 17; Gal 3.6, 14 **9:5** 15.8; MmN 3.6, 15 Křst: Mat 1.1; Rom 1.3-4 **9:6** 3.3-4; 2.28-29 **9:7** Mət 21.12; Mat 3.9 **9:8** Gal 3.7; 4.23 **9:9** Mət 18.10, 14 **9:10** Mət 25.21-23; Rom 11.6

Rabéka ná: «Mwân acúmbâ mæ bá bæ mwân á ntombú lwaá.» ¹³ Gwá wá jí cilyá Kálaad Zembí dí yí, ná: «Mæ á cæel *Yákwb, mæ mpíi Iso».

Zembí cugé nà olílingí

¹⁴ Ntó má ká ná jí? Ná Zembí jí nà olílingí? Mbô! Í cugé ntó! ¹⁵ Mpugá ná nyá á ci nà Moyíz ná: «Nyöng má é cæel gwág ñkúnkwónúla yé, mæ gwág; nyöng má é cæel gwág cey lámúd yé, mæ gwág.» ¹⁶ Ntó jí ná Zembí má ða féesh múúd nà lám ñkúnkwon, kú bæ nácé muud bálá nà yéesh, ñkí ntâg ná muud bulálá yíma. ¹⁷ Sá jöng wá jí cilyá Kálaad Zembí dí yí, ná Zembí nyá á ci nà Farawôn ná, «Mæ á tâl wo njwú-buud shú ná mæ lwóyá ñkúl nyâm wódí, jínó ðam jwóg shí nyêsh.» ¹⁸ Ntó jí ná Zembí má ða sá ná, muud á cæél gwág ñkúnkwónúla yé, a gwág; nyöng á cæél sá ná a bág nà nún yé, a sá.

Zembí jí fúli nyá dí míféeshád

¹⁹ Wo é ci na ná: «Ká nácé jí Zembí mæ nyíngá ða jum búúd yí? Nácé, zé jí nà ñkul lulú nà cígúlá Zembí má ñwa yí?» ²⁰ Eékyé, yé mwâ muud! Wo wá zé ná wó kaad nà Zembí? Ye mpíi nyí nà ñkul ci nà muud nyá áma mæ nyá yé ná: «Nácé jí wo áma mæ mæ ntúga yí?» ²¹ Ñkí ntâg ná ye mæol mæmpíi cugé nà zhí ná a mæg isâ í gúmá, mæ námá zhizhe isâ nà yagó jé ñgwúd nà ñgwúd?

²² Zembí nyá á cæel lwóyá mpimbá jé nà ñkul nyé; ñji, buud í á bæ ná a jángulag nà zhwuná wá, nyá á yida jísow bwo kú lámusa. ²³ Nyá a jísow bwo ntó shú ná buud á gwág cey lámúd wá bwá mpúg bímbí á jí nà milwaná yí, bwó buud nyá á bwey kwamusa ná a bá yó milwaná nyöng wá. ²⁴ Buud böngú, jísá sá buud nyá á jów wá. Nyá á jów ntâg sá, kú bæ ñji wúlá *Oyúden dí, nyá a jów námá buud íkul ishúsúd. ²⁵ Jí námá nda nyá á ci kálaad má Ozé dí ná; ná:

Kúl búúd í á shígé bæ kúl jâm yí,
mæ bá jów gwo ná kúl jâm;
buud má á shígé bul cæel wá,
mæ jów bwo ná wæabába.

²⁶ Námá kúkúl nyá á ci nà bwo ná:

bí cugé kúl jâm yí,
bwá bá jów bwo cínöng ná
bwân ó Zembí á kuwô.

²⁷ Izayí nyá a shí námá bwú ñkúgú shú *Izuræyél ná:

Buud ó Izuræyél tæm bulya nda shé á mân,
Zembí mæ bá cug ñji búbaalé.

²⁸ Nácé, Zembí mæ bá sá sóslágú nyá á ci yí
wa shí gaád; a bá casulá wæ ná máñ kú bwánd.

²⁹ Jí námá nda Izayí nyá á bwey ci ná, ná:

nda nácé Cwámá á ñkul nyêsh
lúgólá sá búbaalé bwân,
ñkí sá á má zæ bæ nda Sódóm,
námá nda Gomor.

³⁰ Shé kág ci na ná jí? Shé má ci ná íkul í cugé Oyúden yí, í á shígé ñga só zhí ná Zembí cíg ná búsa otátali ó búúd; ñji, Zembí má ci ná búsa otátali ó búúd nácé bwá jéégúlá míkwoñ wá Yésus. ³¹ Ká Oyúden bân bwá á ñga só ná bwá bá otátali

nə baagulálə mǎcɛɛ; nji, bwá áshígé bə. ³² Bwá á shígé ka bə ótútálí nǎcé jǐ? Nǎcé bwá á shígé ngə bwánd ná bwá é bə ótútálí nǎcé jéégúlə kwoŋ wó Yésus. Bwá á ngə téduga ná bwá é bə ótútálí nǎcé ngəlá sá misóólúgú; bwá á ka bwám kwóógú lá mǎbɔógú, ³³ námá nda jǐ cilyá Kálad Zembí dí ná; nǎ:

Dugá! Mə mǎ bwíg kwóógú lá mǎbɔógú Siyôn*
kwóógú í é də búlal búúd yí.

Nji, muud mə jéég kwoŋ cínɔŋ yé
nyə abúle sǎmba.

10

Zembí mǎ cug múúd yēsh mǎ búgula yé

¹ Bwaang, mə ngə bul jǐ ná Zembí yág *Oyúden cug, gwá wó mǎ jǐ nya mǎjəgula mǎm dí yí. ² Jǐ búbálé ná bwá á mǎ mpu wá mílúú ázembí dí, mə jee námá mpu bwiing ntó. Nji, bwá ngə wá mílúú nda wəancím-ncím, kú mpu ísá bwá jǎlá nə mpu yí. ³ Jǐ ná, bwá ampúyé gwág váál Zembí mǎ də sá ná muud bóg tútálí yí, bwá á mǎ ka ba nyán zhí shú ná bwá bóg ótútálí mísh mǎ Zembí dí. Bwá á mǎ yida sá míngáádə ná ótútálí ó Zembí. ⁴ Jǐ ná, ísəy mǎcɛɛ mǎ á ngə cɛel sɛy yí, *Krist wó nyə á zə casulə byo shú ná muud yēsh mǎ *búgula yé, Zembí cíg ná a jǐ tútálí muud.

⁵ Í njúl ná, shú bǎlə tútálí nǎcé mǎcɛɛ, Moyíz nyə á cilə ná: «Muud yēsh mǎ báágúlə mǎcɛɛ yé, nyə é *dúg cug nǎcé mǎcɛɛ.» ⁶ Nji, shú bǎlə tútálí muud nǎcé búg, cilyá wúə ná: «Nda ci wódí lámúd ná: zó mǎ bá bád kə joŋud?» Ntó jǐ ná wó cɛel ná Krist nyíngag shulə. ⁷ «Nda námá bɛeg ci ná: zó mǎ bá shulə kə mǐnjím?» Ngáá Krist nyə a shí bwey wú mǐnjím? ⁸ Micilyá myáá mí ngə ci ná: «Lán wí wo kúnə-kúnə, wí wódí mpud, wí wódí lámúd». Lán wəŋŋ wó sá ngə cúndə yí, lán í ngə jǐguli buud búg yí. ⁹ Jǐ ná, wó ká lás nə mpu wó ná Yésus jǐ Cwámba, wo búgula nə lám wó ná Zembí nyə a gwúmashi nyə, wo dúg cug. ¹⁰ Jǐ ntó. Muud mǎ də búgula nə lám, Zembí mú ci ná a jǐ tútálí muud; muud lás nə mpu, Zembí mú yə nyə cug. ¹¹ Nǎcé Micilyá mí ngə ci ná: «Muud mə jéég kwoŋ nyádí yé nyə abúle sǎmba.» ¹² Ntó jǐ ná mwá Yúden nyə aŋgə ná salan nə mwá Gərək; bəsh bí nə Cwámba ngwúd. A də bwádan nə buud bəsh bwá jów nyə wá zhwog zhwog íbwádán. ¹³ Micilyá mí ngə ci ná: «Muud yēsh mǎ bá kám Cwámba yé, a bá dúg cug.»

¹⁴ Ká ntúdelé búúd bwá é kám Zembí, bwá kú fwo búgula nyə yé? Ntúdelé bwá é búgula, bwá kú fwo gwáduga lán yé yé? Ntúdelé bwá é gwáduga lán yé, kú nə muud mə cúndə yé? ¹⁵ Ntúdelé múúd nyə e cúndə, Zembí kú fwo lwám nyə yé? Micilyá mí ngə mpu ci ná: «A mǎŋ jǐjə mǎkuú ná ndéé mǎkuú mə búúd bwá ngə kyey nə jǐjə lán wá e!» ¹⁶ Ká, buud bəsh dí bwá á magulə jǐjə Kéel. Jǐ námá nda Izayí nyə á ci ná, ná: «Cwámba e, zó nyə a *magulə lán sá á ngə kyey nə ndí yé?» ¹⁷ Í njúl ná búgú í də zhu lán múúd mə gwág yíid; lán wəŋŋ wó Kéel mǎ Krist.

¹⁸ Mə ngə ka shílá ná: Ye Oyúden bwá á shígé gwág lán wəŋŋgú e? O! Bwá á shí dí gwág ɛ? Ngáá Micilyá mí ngə ci ná:

9:32 4.4-5 9:33 Iza 8.14; 28.16; 1Pr 2.6-8 * 9:33 Siyôn: Nyə á bə mǎma mbán bwá á lwə ngwála á Yurúsalem cínɔŋ gwów yí. 10:1 9.1-3 10:2 Mis 22.3 10:3 1.17 10:4 Gal 3.24-25 10:5 Lav 18.5; Gal 3.12 10:6 Mbá 30.12-14 10:9 1Kr 12.3; Flp 2.11 10:11 9.33 10:12 3.22 10:13 Zhu 3.5 10:15 Iza 52.7 10:16 Iza 53.1; Yuá 12.38 10:17 Yuá 17.20 10:18 Sòm 19.5

Buud bwá á shí gwág mákál shí ga nyêsh dî;
obwiiŋgye ɔ lán iciyá byán í á shí kə ná ndéé
kə kumə ijumə i shí byêsh dî.

¹⁹ Ká mə nyiŋgə námá jî ná: «Ye bag ó *Izərayêl bwá á shígé wámbulə gwág? Bwá á shí yida gwág. Ngaá ná Moyíz nyə a shí bwey jaaw bwo nda Zembî nyə a lās ná, ná:

Mə bá sá ná bi sáág bóól búúd wú,
í njúl ná bwá cúgé námá fwámé lwoŋ búúd,
Mə sá ná bi fūmug lwoŋ búúd jî kú nə fūg yí.

²⁰ Izayí nyə a bóle námá lās ná, Zembî má ci ná:
Buud bwá á shígé ngə sɔ mə wá bwá á kwey mə.

Bəŋg bwá á shígé ngə jî mə tɔɔ sá wá,
mə a sá ná bwá mpúg mə.

²¹ Nji, shú bag ó Izərayêl, á ci ná Zembî má ci ná:
Mə má téég məbwə jwəw ncindî ngələ jəw bwo,
bwá kúl búúd á məlwə, kúl búúd á miŋgáádə.»

11

Zembî nyə a shígé myaas kúl búúd jé

¹ Má shílə ná ná, ye Zembî nyə a má myaas kúl búúd jé e? Mbô! Í cúgé ntó!
Ngaá mə jî mwān *Izərayêl, mwān á mpwoŋ buud má *Abərahām, bəend mə
Bəŋzhamê dî? ² Zembî nyə amyáásé kúl búúd jé nyə á bwey fêesh yí. Ye bi mə
jág sá Mícilyá mí ngə bwiŋg shú má Eli ja nyə á shwəman Izərayêl wá Zembî
yí? ³ Ná Eli nyə á ci ná: «Cwámba, bwá má shîn gwú *búúd ɔ mícúndə bwə, bwá
shîn caam *wáálatâr bwə; mə má lúg fwó, bwá ngə námá sɔ ná bwá gwú mə.»

⁴ Nji, Zembî nyə á bəsa nə nyə ná jî? Ngaá nyə á ci ná: «Mə á kənd buud otóshin
zəŋgbá koogú shú dām məmɛfwó, bəŋ bwá á shígé bwele kúd məbwəŋ shí ná
bwə yə Baal gú má.» ⁵ Námə mbií ngwúdu wəŋgú, gúl bábaalé buud Zembî nyə
a fêesh mpáam nyéd yí jî ná ja gaád. ⁶ Nyə a fêesh bwo mpáam nyéd, í á shígé bə
ná bwá á fwo sá wúl jə sósólúgú; í ká bə sá mísósólúgú, mpaam kú ná bə mpaam.

⁷ Ntó má kə ná jî? Ná sá bwān wá Izərayêl bwá á ngə sɔ yí, bwá ábíyɛ gwo;
nji bábaalé Zembî nyə a fêesh yí, gwá wá má bií gwo. Bósólúgá bəŋ bwá á sá
miŋgáádə ⁸ námá nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná; ná:

Zembî nyə a sá ná,
zə wós múús íí
bwá bág minjímúlá,
mísh máŋ má bág kú dúg,
məlwə máŋ má bág kú gwág.

⁹ Dávid má ci námá ná:
Isɛɛŋgyá í dəg byán í bág bwo láámb,
í bág bwo wód, bwá bílúg ná ndéé,
bwá bəŋ lág myána mí jálá nə bwo myá.

¹⁰ Mísh má bág bwo yídúgú nə yídúgú
ná ndéé bwá ngəg nə jújufə nda wəancím-ncím;
sáág ná bwá jíg mənyámád kú yowula.

11 Má shílé ná ná, Ja *Oyúden bwá á sandula ntáni yí, ye bwá á búla mbwógú á kanduga? Mbô! Í cúgé ntó! Iwushí byánj í á má yida sá ná Zembí cágug ikúl ishús, á cug byo shú ná Oyúden bwá ság wú. 12 Dugá, iwushí Oyúden bwá á wush yí í á sá ná buud ó shí bwá bígúg; bálálá bwá á bál yí sá ná ikúl ishús í bígúg. Nkámúsá ná í bá ntáni, nkámusa ná ja Oyúden bēsh bwá bá magula *Krist ná ndeé bwá *dúg cug yí.

13 Yésus nyá á lwám má ná má bwiingug ikúl í cúgé Oyúden yí Kéel dé. Ntó, má jaaw bí buud cúgé Oyúden wá ná má ngə gwág nwyá iséy byám byəngá. 14 Má ngə gwág byo nywa ntó nəcə má ji ná búgá ná má e shwambulə bag dām Oyúden ná bwá ság wú ná ndeé bósł wá cínəngú bwá mú dúg cug. 15 Yílúla Zembí nyá á yíl bwo málánjúd yí í á sá ná buud ó shí bēsh bwá bíig zhií bwá kwámbulá ná nyá. Í tééd ná bá ntó, nkámusa ná ja bwá bá nyingə zə məbwə má Zembí dí yí. Ngaá í bá bá bwo nda bwá má gwúm gwúmúg í!

16 Ja múúd má sá ná, buléd á tééd sá ná mpumá á má mwáágulə yí, a kənd gwo koogú shú má Zembí yí, ngaá ná a má kənd mpumá nyēsh koogú shú má Zembí í? Í ká bá ná mikəłłá mí lí mísa sá má Zembí, ngaá ná məbwə má lí jəəng má é bá námá Zembí isá byé? 17 Sá njwágá ná bwān ó Izəryél nda olivyé Zembí nyá á bə yé. Zembí nyá á ka fēy mósł məbwə má lí jəəngú, a mú kə njwa wo, wo njúl məbwə á olivyé nyá á kə ntó yé, a zə fēen kúl nyá á fēy məbwə nyádí olivyé dí yí. Wo músə námá ngə ywó makúl má ngə bád wú mikəłłá mí lí jéd má. 18 Wo ajáláyé ná sá nkámá ná fwámé məbwə má lí, wo dí ngə nkény mikəłłá, mikəłłá wó mí ngə nkény wo. 19 Wo é ci ná: «Ngaá ná nyá á fēy məbwə má lí shú ná mēe má fáanəwog cínəng?» 20 Jí mpu bá ntó. Zembí nyá á wéég məbwə má lí nəcə má bəłə kú ná búgú; wēe má ka ntāg njwa jiya nəcə wo bəłə ná búgú. Nji, wo kú bēeg nkény nyúul, yidagú bá ná fúndúgú. 21 Zembí tééd fwo bá kú jagulə fwámé məbwə má olivyé yé, wēe wá nyó é jagulə yé? Wo ó bəy! 22 Dúgúg ná Zembí ji ná jə lām, a njúl námə ná nkád. A ji ná nkád shú bəəng bwá á má búla wá; a njúl ná jə lām shú dwō, nkí wo ngə kə shwóg ná ngəłə jéég nyúul jə lām jé jəəngú; nkí ntó dí, a bá námá fēy yíl wo. 23 Bəəng bwá á búla wá bān í, bwá ká yow cug ján á kú ná búgú, Zembí njwa bwo, nyingə fēen kúl bwá á fwo də bá yí, nəcə a ji ná nkul má sá ntó. 24 Wēe muud wó á bá məbwə á olivyé nyá á kə ntó yé, Zembí nyá á ka fēy wo zə fēen nyádí olivyé dí kúl wó áshígé byél yí. Nkámúsá ná á sá ntó ná wo, nkámusa ná bəəng bwá bwey bá məbwə má lí jəəng wá. Ngaá ná nyá e bá námá zə nyingə fēen bwo kúl bwá á byél yí?

Kúl búúd Izəryél jēsh í bá dúg cug

25 Bwaang, má acéélé ná bí jágúg jəjə yuug Zembí nyá á ngə baagulə shwoó dí ga, bí a bá dúg ná bí má bul bá ná fəg. Jí ná, bósł bwān ó *Izəryél bwá bá námá bá njí mīngáádə mīngáádə ná ndeé kə wósł ja bíl ikúl byēsh í bá kə wá Zembí yí. 26 Ntó, kúl búúd Izəryél jēsh í mú námá bá *dúg cug nda jí cilyá Kálad Zembí dí ná, néəó:

Muud má bá zə yíl búúd mányámád yé má bá zhu Siyón*.

A bá zə jímab bag ó Yákwab cug ján á kú bish Zembí.

27 Sə má bá sá ná bwo wá ní.

Mə bá sá gwo ja má bá yíl bwo *misám myánj yí.

11:11 Mis 13.46; Rom 10.19 11:13 1.5 11:16 Ilj 15.19-21 11:17 Ifz 2.11-13 11:18 Yuá 4.22 11:20 1Kr 10.12 11:25 Mat 24.14; Yuá 10.16 11:26 Iza 59.20-21; 27.9; Zhe 31.33-34

* 11:26 Siyón: Nyá á bá məma mbánj bwá á lwó ngwála á Yurúsəlem cínəng gwów yí.

²⁸ Nda *Oyúden bwá ngá ban Jəjə Kéel ná, Zembî ngə nwa bwo nda mizhízhíj myé, sá jəəŋj jí shú mfií wán; nji, nda nyə á bwey féesh impáámbá byáŋ ná, á bul cəel bwo. ²⁹ Mpugá ná Zembî nyə áde nyingə déég sá nyə ámə yána yí, a kú nyingə cénd njúwúlú nyə ámə jəw múúd yí. ³⁰ Nacé, yág íí, bí a sá Zembî málwə. Nji, kídíga, a má gwág bí nkúŋkwónǵálə. A gwág bí nkúŋkwónǵálə ntó nacé Oyúden sálə nyə málwə. ³¹ Nə ndéé, bwá ngə sá Zembî málwə ja gaád shú ná a gwágúg bwo cey lámúd námá nda nyə á gwág bí cey lámúd ná. ³² Nacé Zembî nyə a fad buud bəsh íbyeshed shú ná a bəg námá gwág bəsh nkúŋkwónǵálə.

Shé gúmalǵá Zembî

³³ Oó! A nyəŋ məma fwo múúd ná ndéé Zembî e!

A fəg nyé nə mpúyá yé í má lal nkúl e!
Muud cugé nə nkul shwánzələ micígúlá myé,
muud cugé nə nkul bigas íyuuɡ á má yígula yí.

³⁴ Micilyá mí ngə mpu ci ná:

Zó nyə a má ná fwo mpu tédúgá má Zembî?
Nkí ná, zó nyə á má bwelə cwíny nyə?

³⁵ Zó nyə a má fwo yə Zembî sá

shú ná a kág ngə bwánd ná
Zembî nyíngəgú yə nyə yé?

³⁶ Nacé, sá jəsh í zhu wá Zembî; nyə wá má sá ná sá jəsh í bág; sá jəsh jísə yí, jísə shú dé. Gúmal bág nə nyə kandugá a kandugá. Amen.

12

Yálə Zembî nyúul

(Ifz 4.1-16; 1Kr 12.12-27)

¹ Nə ndéé bwaanɡ, nda Zembî má gwág sá cey lámúd ná, mə bándúlá bí ná bí yánág mənyúul mún tǵŋ *mətúnuga mə mikuwó, mətúnuga yálə Zembî, mətúnuga nyə é gwág nywa má. Ntó jí yálə Zembî gúmal fwámé yə. ² Kúgá bə məfúlú mə cug ga; yidagá bíd ná Zembî céndúg bí, a yég bí fəg ágúgwáan, bí dág mpu sá á ngə jí yí; ntó jí ná sá jí nkí nywa yí, sá í jála yí, sá jí kú nə təw lág yí.

³ Nda Zembî nyə á sá mə mpaam ná, mə lás nə muud yəsh á gwoonɡ jín; mə ci ná, muud kú bul gúmal nyáméfwó ntə mínji. Muud yəsh ngwág nyáméfwó nda á jí ná, bə bímbi lə búgá Zembî nyə á yə nyə yí. ⁴ Mpugá ná muud jí nə nyúul ngwúdu, í njúl ka bə nə ikál nkí bulya; ikál í nyúul byəonɡ byəsh í áde səy səy ngwúdu. ⁵ Námá mbii ngwúdu wəonɡá, sá má təem bə nkí bulya, sá bəsh sá búse səenɡyá nyúul ngwúdu dí wá *Krist, sá bəsh sá ngə bə leedyá nda ikál í nyúul muud. ⁶ Zembî nyə á ngə yə sá isá í yána byé nə jə lám, isá í yána byəonɡ bíse mimbii mimbii. Nkí Zembî má yə múúd nkul ná a cúndág micúndá, muud wəonɡ cúndág nə bímbi lə búgá á jí nə ndí yí. ⁷ Nyəonɡ jí ná a dág səy nə bóól yé, a səyúg; nyəonɡ jí ná a dág jíguli yé, a jígúlig; ⁸ nyəonɡ jí ná a dág bándulə búúd yé, a dág bándulə; nyəonɡ jí ná a dág sá yána yé, a də sá dwo nə lám ngwúdu; nyəonɡ mə də təw shwóg kyey nə bóól yé, a dág bə nə zény ja á dú kyey nə bwo yí; nyəonɡ mə kwínd ínkúŋkwónǵálə í búúd yé, kwíndúg bwo nə məshusəg.

11:29 3.3-4; 15.8 **11:32** 3.22; Gal 3.22 **11:33** Zhb 11.7; Sóm 139.17 **11:34** Zhb 15.8; Iza 40.13

11:35 Zhb 41.3 **11:36** 16.27; 1Kr 8.6 **12:1** 6.13; 1Pr 2.5 **12:2** Ifz 4.22-24; 1Te 5.21 **12:3** 1.5; Mat 20.26; 1Kr 12.11, 28; Ifz 4.17 **12:4** 1Kr 12.27 **12:6** 1Kr 12.4-11; 12.27-14.40; 1Pr 4.10-11

12:7 Mis 6.1-3; 2Kr 9.5, 7

Mbúgula mæ Yésus má jálá nà cœl múúd yêsh

⁹ Ciiłagá cœlí jí kú nà mækán yí. Mpiigá mæbôw, nywílyágá nà mænywa. ¹⁰ Dugá bə nà mæccy mpádúgá nyín nda omínyonjá bwə ngə ciiła wá. Muud yêsh sşóg ná nyə wə búług du gúmal bşól búúd. ¹¹ Séyúgá nà Cwám̃ba mbii á ná bibibi, kú sá iləm, nji zény nà zény. ¹² Bi má jálá nà bə nà mæshusug năcē bí ngə bwánd nà búg ná Zembí mæ bá sá bí mænywa; bí má ká bwəma nà *incwaw í ntug, bí jisów; bi ə sá kááfə májəgula. ¹³ Dugá kwíind búúd ə Zembí bwə ngə jii kwíindyá wá, bi du sş ná bi dūg ləg ójón bídí mínjów.

¹⁴ Dugá bwádan nà buud bwə lwágula bí cúwálí wá; dugá bwádan, bi kú lweem. ¹⁵ Búúd bínón njúl wá bwə ka bə nà mæshusug, bí nyli mæshusug mængád; bwə ká bə nà yé, bí jii námá yé dœng. ¹⁶ Dugá bə cún mpádúgá nyín. Kúgá du bə ísá í álal-nkul; yidagá bə byœng bisə ŋkwón á muud yêsh yí. Muud kú bæeg bə nà tédúgá ná nyəméfwó wə má búl bə nà fag.

¹⁷ Bi kú du bweel mábôw. Sşgá ná bi dūg sá mænywa mışh má búúd bēsh dí. ¹⁸ Nkí jí nà ŋkul bānda, ságá mimbii mín myēsh ná bi cūgəg nà buud bēsh ná shε. ¹⁹ Yé búúd má búl cœl wá, kúgá du kunda bíméfwó; dugá bíd ná Zembí wə dūg lwóya mpimbə du kunda bí; năcē jí cilyá Kálad Zembí dí ná: «Mə wə má bá du kunda, mə wə má bá du yə búúd myəna». Ntə wə Cwám̃ba ngə ci yé.

²⁰ Í njúl námá nyiŋgə bə cilyá ná:

Múúd ngə lumbuli nà wo yé ká gwág zha,

yág nyə idāw;

á ká gwág shwáásúlə miná,

yág nyə sá á ngúləg yí.

Ja wə sá ntə yí, wo mə ŋkúnd nyə

máág; má kuda lúúd.

²¹ Wo kú bíd ná yéesh sálə mábôw í ntəg wo ŋkul; yidagá du sá ná mænywa mwə má dūg ntə mábôw bwə sá wo má.

13

Krīsten má jálá nà sá micí mægwág

¹ Muud yêsh má jálá nà sá micí mægwág. Năcē, icí byēsh bí shí ga dí yí í ngə zhu wə Zembí. Zembí wə nyə a təl micí myēsh mışs myá. ² Ntə má ká ná, muud mæ ləl lúu nà cí yé má ləl lúu nà tégyá ísá Zembí nyə a táág yí. Buud bwə sá ntə wá bwə sá ná Zembí yág bwo intégulí. ³ Wo ajáláyé nà fúndə ójwú ja wə du sá mænywa yí; nji, nkí wə du sá mábôw, wo wə má jálá nà fúnda. Nkí wə cœl cəgə kú fúndə cí, dugá sá mænywa, cí nyə é yidá faag wo. ⁴ Mpug ná cí wúə sşól măsáal má Zembí shú dúlə bándulə wo ná wo dūg sá mænywa. Nkí wə du sá mábôw, wə jálá nà fúnda; năcē, cí í du bə nà kafwele shú ná a dūg yə búúd intégulí. Cí wúə sşól măsáal mæ du lwóya mpimbə má Zembí, du lámusa nà buud bwə du sá olíŋgí wá. ⁵ Gwə wə jí ná, muud má jálá nà magulə íjwúga í cí nə jə lám, kú bul bə nji năcē fúndəle ná Zembí nyə á bá gwág nyə mpimbə.

12:9 2Kr 6.6; 8.24; 1Tm 1.5; 1Pr 1.22; 1Kr 13.4-7 **12:10** 14.15; Yuá 13.14-15; Gal 5.13; 6.3, 10; Ifz 4.2; Flp 2.2-3 **12:11** 8.9; Gal 5.25; Mbú 3.15 **12:12** 5.2-3; 8.24-25; Mat 24.13, 22; Luk 18.1; 1Kr 10.13; 1Te 2.14 **12:13** Gal 6.10; Heb 13.2 **12:14** Mat 5.44 **12:15** Zhb 30.25; 1Kr 12.26; 2Kr 11.29 **12:16** Mik 3.7; 1Kr 1.10-11, 19-20, 27-28; 8.1 **12:17** Mik 20.22; 1Kr 6.7; 1Te 5.15; 1Pr 3.9 **12:19** Mbá 32.35; Mat 5.39 **12:20** Mik 25.21-22; Mat 5.44 **13:1** Mís 5.29; Tit 3.1; 1Pr 2.13-14; Mbá 13; 20.4 **13:1** Mik 8.15-16 **13:3** 1Pr 2.14; 3.13 **13:5** 2.15

⁶ Sá jooŋg námá wá bí má ða jána ótóya yí. Buud bí ná bwá dág ŋwa ótóya booŋg wá, Zembí wá nyá á tâl bwo ná bwá dág sá ísáy byooŋg. ⁷ Yágá muud yêsh sá bí mbíd nyá yí: bí jána múúd tóya tóya yé; bíl ísá byêsh bí má jálá nà jána yí, bí yá búúd bwá jálá nà ŋwa wá; muud mā jálá nà fúndágá yé, bí fúnda nyá; nyooŋg mā jálá nà gúmá yé, bí yá nyá gúmá.

Cug ccelí

⁸ Kúgá bə nà mpwálá nà muud; mpwálá í bág nji ccelí ná nyíga ccel nyíga, nyíga ccel nyíga. Nacé, muud mā ccelí bóólúgá yé, ŋgə mpu bə məcə. ⁹ Ngaá bí mā mpú ná mampándí má ŋgə ci ná: «Ci wo kú sá mínəmb, ci wo kú gwú múúd, ci wo kú júwo, ci wo kú wámmb ízhaá sá.» Mampándí mání nà mósíl mēsh má ŋgə ci nji sá ŋgwúd ná: «Ccelug múúd yêsh jísá wo kúná-kúná yé nda wó céél wóméfwó ná.» ¹⁰ Muud jí nà ccelí yé cugé nà ŋkul sá múúd jí nyá kúná-kúná yé mabəw. Ntó jí ná, muud mā ccelí bóólúgá yé, ŋgə mpu bə məcə.

¹¹ Ngagá nà cugə cug ccelí jooŋg, nacé bí mā mpú ná fwála sá ŋgə cugə ga í músə wəla bí má jálá nà juum ígwəd yí. Nacé ja gaád íí, jwów Cwámba mā bá zə yíl shé mányámád yí í mú bul bə kúná-kúná ntə jwów sá á magulə Yésus yí. ¹² Bulú má bul kə. Sə myáasugá ísá í ða síy yídúgúd yí; sá yídágá ŋwa íkeny í gwáná bwá ða lúmbulí nà ndí mánkényad yí. ¹³ Sə cugagá cug á otútəlí, mbíí í jálá nà mánkenya mā mwásə yí: kú nà idína í álal-ŋkul*, kú nà shwágúlə málwəg; sá kú sá janja, kú sá ásíy-síy, kú nà ozhuyá, ku mpii təə muud. ¹⁴ Yidagá ŋwa *Kříst nda káándə má bwáád†, bí kú bíd ná iyéesh í cug múúd í nyíngəg ŋgə kə nà bí cug əbúbəwəd.

14

Maguləgá booŋg bwá afwóyē lal wá

¹ Muud jí ná nà búgə ŋkí tag yé, bí ó magulə nyá; bí kú sənusa məkál nà nyá nə yé mbíí mítədúgá. ² Jí nà ŋkul bə ná, ŋgwól múúd ŋgə təduga ná á jí nà ŋkul ðə sá jêsh, nyooŋg jí nà búgə ŋkí tag yé nyé ŋgə ðə nji idəw í ífambá. ³ Muud ŋgə ðə sá jêsh yé bág kú mpyény ŋgwól; nyooŋg nyá anğə nà ðə sá jêsh yé bág kú dág ná nyooŋg ŋgə ðə yé ŋgə jág sá; nacé Zembí má magulə námá nyá. ⁴ Wεε wá zə má zə sámb ízhaá lwaábulə iwushí? Ŋkí á kyabε, í dág mása yé; ŋkí á ku, í dág námá nji mása yé. Nji nyá é kyabε, nacé Cwámba jí nà ŋkul mā sá ná á kyabεg.

⁵ Jí námá ná, ŋgwól múúd mā dág ná dúl jwów í búl bə fwámé jwów cə dúl, ŋgwólúgá nyé má ŋwa mwəw mēsh cé ŋgwúd; muud yêsh nádag nà sá nyáméfwó má kwey ná jí tátəlí yí. ⁶ Muud mā tâl ŋkúmba jwów shwóg yé, á sá ntó shú má Cwámba; muud mā ðə sá jêsh yé ŋgə ðə shú má Cwámba, nacé á ŋgə yə Zembí akíba; nyooŋg nyá anğə nà ðə sá jêsh yé ŋgə námá yə Zembí akíba. ⁷ Mpugá ná muud ŋgwúd nà ŋgwúd á gwoonŋ jísú nyá anğə nà cugə shú nyáméfwó, ŋgwúd nà ŋgwúd kú námá yə shú nyáméfwó. ⁸ Ŋkí shé ŋgə cugə, shé ŋgə cugə shú má Cwámba; ŋkí shé mā yə, shé yə shú má Cwámba. Ntó jí ná, təə shé má cugə, təə shé má yə, shé búsa buud ə Cwámba. ⁹ Haaw, sá jooŋg wá *Kříst nyá á yə, á nyíngə

13:7 Mat 22.21 **13:8** Yuá 13.34; 1Kr 13; 16.14; Gal 6.10 **13:9** Mbá 5.17-21; Ləv 19.18; Mat 22.34-40; Gal 5.14; Zhk 2.8-13 **13:11** 1Te 5.5-8 **13:11** Ifz 5.14-16; 1Kr 7.29-31 **13:12** Ifz 5.11; 6.11, 13; 1Yn 2.8 **13:13** Luk 21.34; Ifz 5.18 * **13:13** idína í álal-ŋkul: Mbíí idína wooŋg í á ðə bə, buud ðə nà ŋgul ntə mínji, buud sá janja kú nə məsus. **13:14** Flp 2.5; Kol 3.15 † **13:14** ŋwa Kříst nda káándə má bwáád: Ntó jí ná cugə mbíí wí ná muud mā dág bí yé bág nda á ŋgə dág Kříst. **14:1** 1Kr 8.1-13; 9.22; 10.23-33; Kol 2.16, 20-22; 1Tm 4.4-5; Heb 13.9 **14:1** 15.7 **14:2** Dan 1.8; 1Kr 10.25-28 **14:5** Gal 4.10 **14:6** 1Tm 4.3-5 **14:7** 2Kr 5.14-15; Gal 2.19-20

gwûm nà ndî yí, shú ná a jwúg nà mimbimbə, jwú nà mikuwó. ¹⁰ Ká nəc é jí wé mə sámb *mínyəŋə woó iwushí yí? Nkí ntəg ná, nəc é jí wé mə mpyəny mínyəŋə woó yí? Mpugá ná shé bēsh shé má bá tōw kəod dí njów mílésú má Zembí. ¹¹ Mpugá ná jí cilyá Kálaad Zembí dí ná:

Mə Cwámba ŋgə cəgə yé mə ŋgə ci náə:

«Buud bēsh bwə bá kúd mə məbwón, bēsh bwə bá ságusə mə nə mimpu myáŋ».

¹² Gwə wə jí ná, muud yēsh á gwoonj jíśú má bá kə bwəma nə shitəg míš má Zembí dī.

Kú wá ŋwól bəəgú zhíid

¹³ Ntə, shé yówug dúlə yéya məbɛɛ shémé nə shémé; shé yídágá ŋwa cígúlá ná muud nyə ajəlayé nə wá ŋwól bəəgú zhíid, kú sá gúl sá í é búlal ŋwól yí. ¹⁴ Sá má zə ci ga, mə mpú ná jí búbalé, mə mpu ntə nəc mə jí muud mə Cwámba Yésus. Jí ná, gúl sá cúgə nkí lwaaguwo ná jəŋ yé mbií wə cí. Nji, múúd mə ká tódúgá ná «sá ga jí nkí lwaaguwo», sá jəŋg mú bə nkí lwaaguwo shú déd.

¹⁵ Ntə jí ná, nkí dálə wó dá gúl dæg yí í ntágúlá mínyəŋə woó, mpug ná sósólúgú wó wəŋgú í cúgə sósólúgú cəelí. Kú sá ná dálə wó dá gúl dæg yí í gwílyág ŋwól mínyəŋə woó, í njúl ná *Křst nyə á yə námə shú dé. ¹⁶ Sá jí nkí nywa shú dwó dí yí, nkí wo dúg ná í é ntágulə * ŋwól múúd ná ndeé bwə mú jág lās nə wo, wo bíd jəŋ sá. ¹⁷ Mpugá ná Faan má Zembí í cúgə sá ídæg nə məŋgul. Faan má Zembí dúsa sá á cəg otútali, cəg á ná shé, cəg məshusəg, isá íni byēsh í ŋgə zhu wə Nkəŋkə Shishim. ¹⁸ Muud mə séy nə Yésus mbií wəŋg yé, Zembí gwág nyə nywa, buud magulə nyə.

¹⁹ Nda jí ntə ná, shé sógá ná shé ság isá í é sá ná buud bwə cəgəg ná shé yí; isá í é sá ná buud ó gwoonj bēsh bwə ŋgəg nə lal búgád yí. ²⁰ Wo kú bəeg caam sósólúgú má Zembí nəc gúl dæg. Sá jēsh jáá jí fúbán; nji, jí bówulə ná wo dæg wúl ndəlúgú í é wá ŋwól múúd bəəgú zhíid yí. ²¹ Í nywa ná wo bəg kú də cúdú nkí ná kú ŋul málwəg, wo cíg sá jēsh jí ná ŋkul wá mínyəŋə woó bəəgú zhíid yí. ²² Búgá wó ŋgə *búgula shú sósólúgú wəŋg yí, baaguləg gwo mpədúgá bína Zembí obá. Muud jí ná micígúlá myé mí áde kənd nyə məbɛɛd yé, a má jəla. ²³ Muud mə dá wúl ndəlúgú a ŋgə zhízhigə yé, a má ŋwa məbɛɛ míš má Zembí dī, nəc sósólúgú wəŋg í cúgə sósólúgú búgə. Sósólúgú wēsh múúd mə sá nə mílám mímá yí wúsa *səm.

15

Sə bəgá yuug Křst nyə a lwágulə sáyí

¹ Sá buud íbúg í á má fifə wá, sá kúgá də mpyəny ozhigə-zhigə wə bəŋg bwə ŋgə ná zhízhigə wá; sá ajəlayé nə də sə nji isá sá má gwág nywa yí. ² Muud yēsh á sádí gwoonj dí sógə nə ŋwól bəg nə mənywa, shú nə nyāŋ láləg búgád. ³ Mpugá ná *Křst nyə a shígə ŋgə sə nji mənəwa má nyəmefwó. Nyə á yida cəgə nda jí cilyá Kálaad Zembí dí ná, náə: «Zembí, məlwíy bwə də lwíy wo má mə má shúgula nə mə.» ⁴ Mpugá ná sá jēsh Zembí nyə a sá ná bwə cíləg yág yí, í á bə ná sə ŋwág njígúlá cinəŋg, sá bəg nə zény kələ shwóg, nə inkán, ná ndeé sə

14:10 2.6 **14:11** Iza 45.23-24 **14:12** Gal 6.5 **14:13** 1Kr 10.32; 1Yn 2.10 **14:14** 14.23; Mat 15.11; Mis 10.15; Tít 1.15 **14:15** 1Kr 8.1, 11-13; 13; Gal 6.10 * **14:16** í é ntágula: Sá ná muud sámúg. **14:17** Mat 6.31-33; 1Kr 8.8; Gal 5.22-24 **14:21** 1Kr 8.13 **14:23** 14.14 **15:1** 14.1-2; 1Kr 8.1-2; 10.23-24 **15:3** Sòm 69.10 **15:4** 1Kr 10.11; 2Tm 3.16

mú mpu bwánd nà búgá. ⁵ Zembí muud má ðu sá ná sé bág nà zény kálè shwóg, sé bæ nà ñkán yé, ká sá ná bí dág bæ cún mpádúgá nyín nda Kríst Yésus nyà a lwó yuug ná. ⁶ Ntò, bí mú bá ðu yà Zembí gúmá bí ñjúl lám ngwùd, cún ngwùd, nyà Zembí jí Sóónghá mà Cwámba wúsú Yésus-Kríst yé.

⁷ Ntò, ngagá nà cugá kú wá mbéégí mpádúgá nyínú, námá nda Kríst nyà á cugá nà bí ná. Cugá ntò shú ná Zembí bág nà gúmá. ⁸ Mà ngà bwaagulé bí ná Zembí jí abúgúlág, gwá wá Kríst nyà á nwa nyáméfwó tãñ sòl mäsáal á kúl *Oyúden yí, shú ná mænkaagá Zembí nyà á kaag osóónghá ó bæend má má bwámag. ⁹ Jíga kóómb ði, ikúl ishús í ngà mpu ná Zembí má gwág bwo cey lámú, bwá mú yà Zembí gúmá nda jí cilyá Kálaad Zembí dí ná, nàóó:

Sá jòong wá má bá ðu ságusà wo nà ndí

tám ikúl í cùgè Oyúden yí.

Mà bá ðu sey isusa ságusà jíná dwò.

¹⁰ Jí námá cilyá ná:

Bí ikúl ishús,

bínòñ kúl búúd má Zembí

ságá mæshusug.

¹¹ Í nyingá námá bæ cilyá ná:

Bí ikúl ishús byêsh ságúságá Cwámba,

ikúl í búúd byêsh í ságúság nyà.

¹² Izayí nyà á cì námá ná:

Nta mà Yése mà bá bád

ñwa íjwùga, jwú nà ikúl ishús;

ikúl byòong í bá ðu bwánd sósólúgá yé nà búgá.

¹³ Zembí muud má ðu sá ná buud bwá dág bwánd isâ nà búgá yé, sáág ná milâm mí lwándúg bí nà fwámé mæshusug, mí bæ bí ná shéé búgá bí ngá *búgula yííd. Ja jòongá ñkul má Ñkénkè Shíshim í mú sá ná bí ngág nà kà shwóg nà shwóg ngà bwánd nà búgá.

Pwòl ngà bá cèl sá minjòond

¹⁴ Bwaang, kóómb jín ði, mæméfwó mà ngà mpu kú nà mæshwán ná bí má lwánd nà jòjò mítádúgá, bí má shîn námá mpu sá jêsh bí má jálá nà mpu yí, bí mú námá nà ñkul ðu yéya mæcwùñ mpádúgá nyín. ¹⁵ Nji tæm bæ ntò, mà má ngà cilé bí nà búbaalé mánayaan bíl íkúlúð shú ná bí nyíngag ngà táduga isâ bí má bwey mpu yí. Mà sá ntò nàcé Zembí nyà á sá mà mpaam, ¹⁶ a sá ná mà bág sòl mäsáal má *Kríst Yésus shú ikúl í cùgè *Oyúden yí; mà ngà sá sáal dòongú tãñ nda fada má ðu sá *mætúnuga ná, ngà cúndà Jòjò Kéel má Zembí. Iséy byòong bí ná mà sáág ná ikúl í cùgè Oyúden yí í bág mætúnuga Zembí ngà magulá má, mætúnuga Ñkénkè Shíshim má tãl koogú shú dèd má. ¹⁷ Sá jòong í sá ná mà ngág nà bægawa nà bála múúd mà Kríst Yésus, mà bægawa nà iséy má ngá sêy shú má Zembí yí. ¹⁸ Jí ntò, mà cugé nà ñkul bwiing gúl sá shús, ñji iséy Kríst nyà á balan nà mà ná mà sáág yí; nyà á sá ná ikúl í cùgè Oyúden yí í sáág Zembí mægwág; nyà á balan nà iciyá byám nà mísóólúgá myám. ¹⁹ Nyà á balan námá nà ñkul í ðu wéeshuli *mæshimbá nà *isâ í mímbúgú, ñkul má Shíshim má Zembí. Sósólúgá wòong í á sýy mbií á ná mà á má bwiing Jòjò Kéel má Kríst tééd Yurúsalem nà cínong mákoogú makoogú, kà kumá shí á Iliri. ²⁰ Mà á bul jii ná mà bwiingug

Jɔɔ Kéel kál múúd nyə afwóyé bwéle cwééd Kríst yí, shú ná mə bág kú ngə lwɔ́ kál bóól búúd bwə á sá məbwamə yí. ²¹ Mə á yida bɛ sá jí cilyá Kálaad Zembí dí yí, ná:

Buud cúndá í á shígé fwo kumə bwá dí wá bwə bá gwág, bóəng bwə á shígé fwo gwág lán yé wá bwə bá wámbulə.

²² Sá jóəng námə wə í á du laa mə ija ija ná nda zə nún bídí. ²³ Ká ja gaád íí, mə cúgé ná nə sá mə sá wə məshí mágáád, í njúl ná té mím bú mím bú mə du bwey bə nə yéesh ná mə zə nún bídí; ²⁴ mə ngə téduga ná ja mə bá kə Kpanyá yí, mə bá ciingya zə dúg bí ná ndéé, ja mə é bá gwú yéesh dúgúlə bí yí, bí ka bá kwíind mə ná mə kág nə njəond shwóg. ²⁵ Nji, ja gaád mə kə Yurásəlem kə kwíind búúd ó Zembí. ²⁶ Ntó jí ná okristen wá Masedwān nə Akayí bwə á nwa cígúlá ná bwə seeng mikwíindyá kənd búúd ó Zembí wá Yurásəlem búś məbúwa dí wá. ²⁷ Bwáméfwó bwə á nwa cígúlá, nji í njúl ná jísə bwo mpwálá. Jí bwo mpwálá nəc okristen wá Yurásəlem wə bwə á bə nə isá í kwíind búúd cug á Shíshim dí yí, bwə mú kaaw yə íkúl ishús; í jii námə ná íkúl ishús í ngwág isá í ngə kwíind cug á shí ga dí yí, kaaw yə bwo. ²⁸ Ja mə é ka bá shín sá sósólúgú wəəngú ná mə mə cwámbulə bwo mikwíindyá myəəng yí, mə ka bá zə ciingya nún bídí kə Kpanyá. ²⁹ Mə mpú ná mə bá zə nə ocúncəsh ó Kríst bəsh ja mə bá zə nún bídí yí.

³⁰ Nda shé bəsh búś búúd ó Cwámba Yésus-Kríst ná, nda jí námə ná Nkɛɛkɛ Shíshim ngə sá ná shé cílag ná, bwaəng, mə bándúlá bí ná bí wág mənyúúl gwáná mə ngə gwána yíid, ngəgá nə jəgula nə Zembí shú dām. ³¹ Ngəgá nə jəgula nə Zembí shú dām ná mə faámugí, buud búś kú *búgula Yésus nún Yudéa wá bwə bág kú nə zhií bwə sá mə məbōw; ntág námə ná buud ó Zembí wá Yurásəlem bwə lágug mikwíindyá mə ngə kə nə ndí myá nə jɔɔ lām. ³² Í jii ná í bág ntó shú ná mə bág bə nə məshusug ja mə bá zə bídí yí, mə zə bá woga nkí Zembí mə magulə. ³³ Zembí á mpwogé júg nə bí bəsh. Amen.

16

Məbáda

¹ Má cɛel ná bí mpúg kóól wúsú Febe. A jí *jaákwon *Dɔ́ lú óbúgula á Kankré dí. ² Bí ó lág nyə tən muud mə Cwámba, mbií í jalá nə buud ó Zembí yí, bí kwíind nyə mbií kwíindyá wəsh nyə é jii yí. Nyə á mə kwíind búúd nkí bulya, tɛem bə məméfwó.

³ Bí ó bádá mə Priska bá Akilas buud sánón ngə sɛy iséy í *Kríst Yésus wá. ⁴ Bwə á nywá gwílya byán ícug nəc cugúlə mə; məméfwó námə dí ngə yə bwo akíba, mədɔ́ mə óbúgula mēsh mə cúgé *Oyúden má mə ngə námə yə bwo akíba. ⁵ Bí ó bádá námə mə Dɔ́ í du seengya bwá dí njów yí. Bí ó bádá Ipanēt shwə waamə alām; nyə wá nyə á tɛéd *búgula Kríst nún Azí. ⁶ Bí ó bádá mə Mariya muud nyə á bul jísow cúg shú dán yé. ⁷ Bí ó bádá mə mímbyél myām Androníkus bá Zhuniyas sánón sá á bə mím bwug dí wá; báá bwə á tɛéd bə buud ó Kríst nə mə, bwə ngə cɔ́ bóól *búúd ó lwámá. ⁸ Bí ó bádá mə Ampiliyatus, muud mə ngə bul cɛel cug seengí á sánón Cwámba dí yé. ⁹ Bí ó bádá mə Urubɛ muud sánón ngə sɛy iséy í Kríst yé, bí bádá námə mə Stakis shwə waamə alām. ¹⁰ Bí ó bádá mə

15:21 Iza 52.15 **15:22** 1.9-13 **15:25** Mis 19.21; 20.22; 24.17 **15:26** 1Kr 16.1; 2Kr 8-9; Gal 2.10 **15:27** 1Kr 9.11 **15:30** 2Kr 1.11; Ifz 6.18-19; Kol 4.3; 2Te 3.1-2 **15:31** Mis 21.10-11; 1Te 2.14-15 **15:32** 1.7 **15:33** 1Te 5.23 **16:1** Mis 18.18 **16:3** Mis 18.2, 18-19, 26 **16:5** 1Kr 16.15, 19; Kol 4.15; Flm 2

Apeles muud sá á má dág ná ndéé sá magulá ná a jì fwámé krīsten yé. Bì ɔ bádá mā buud ɔ njów má Aristobúlus. ¹¹ Bì ɔ bádá mā mbyél wām Herodiyon; bí bádá mā bəŋg búúd básá búúd ɔ Cwám̄ba njów má Narúsis wá. ¹² Bì ɔ bádá mā Trifen bá Trifos budá bwá á má jísow yíngá shú má Cwám̄ba wá; bí bádá námá mā abábe waamá Perúsis mudá nyə á má námá bul jísow yíngá shú má Cwám̄ba yé. ¹³ Bì ɔ bádá mā Rúfus muud Zembì nyə a féesh kwon̄ mā Cwám̄ba dí yé; bí bádá námá mā nyəŋgá yé, nyə á bə námá mā t̄ay nyəŋgá. ¹⁴ Bì ɔ bádá mā Aseñkrit bá Flegon, nə Hērmas nə Patrobas nə Hērmas nə bóólúgá bwáŋg bēsh bānōñ básá wá. ¹⁵ Bì ɔ bádá mā Filologos bá Zhuli, nə Nere bá kóól yé, nə Olémpas nə bóólúgá búúd ɔ Zembì bānōñ básá wá. ¹⁶ Ngəgá nə kúlulá makúlulá má buud ɔ Zembì. Məd̄ má óbúgula ɔ Krīst mēsh má ngə bádá bī.

¹⁷ Bwaŋg, buud bwá dū sá ná buud bwá bág məcún̄ məcún̄ wá, bwá ngə lumbuli nə njígulá bí á ŋwa yí, oshwon̄ bí ɔ káálúgá nə bwo; kúgá dū kyey nə bwo sámbá. ¹⁸ Nəcē mbií búúd wəŋg í áŋgē nə sá iséy í Cwám̄ba wúsú Krīst, bwá ngə sá iséy í mímwə myán̄. Bwá dū balan nə j̄j̄j̄ íciyá í l̄sú nə j̄j̄j̄ mikaand, dū jwángulá búúd bwá afwóyē kyé wá. ¹⁹ Buud bēsh bwá ngə gwáduga cug mágwág bí báá ngə cugá yí. Mə ngə bul gwág məshusug nə bí shú dəŋgá; má j̄j̄j̄ ná bí bág nə fug sálə mánywa dī, bí bə ná sán̄ kóómb á məbōw. ²⁰ Zembì á mpwogé wál bá zə cwaas *Sátan bídí mákuú dí shí. Cwám̄ba íshé Yésus ká sá bí mpaam. ²¹ Timoté muud sá ngə s̄ey s̄ey ngwúd yé ngə bádá bī; mímbyél myām Lusys nə Yason nə Sosipater bwá ngə námá bádá bī. ²² Mə Tertiyus muud ngə cilə kálaad éga yé*, mə ngə bádá bí məbádá mā s̄eŋgyá shé á má s̄eŋgya nə Cwám̄ba yí. ²³ Gáyus ngə námá bádá bī. Mə njul nyádí njów, cínəŋg námá wá D̄ lú óbúgula dēsh í dū s̄eŋgya yé. Erāst jì bāŋ-mása á wa ngwála yé ngə bádá bī, mwáŋg Kwárutus ngə námá bádá bī. ²⁴ †[Cwám̄ba íshé Yésus-Krīst ká sá bí bēsh mpaam. Amén.] ²⁵ Shé yágá Zembì gúmá, nyə muud jì nə ŋkul sá ná j̄j̄j̄ Kéel l̄l̄l̄shig bí yé. J̄j̄j̄ Kéel dəŋg wá má á ngə cún̄d̄ ja má á ngə bwiŋg l̄ay má Yésus-Krīst yí. Na J̄j̄j̄ Kéel nì dí wá Zembì má sá ná sá mpúg j̄j̄j̄ yuug jé nyə á ngə baagulá shwoó dí yí. ²⁶ Zembì á kanduga kanduga má ka sá ná sá jəŋg í búgúlíg ja gaád. Ná ndéé ikúl ishús í mú nə ŋkul jee mpu gwo ja bwá l̄ micilyá mí *búúd ɔ micúndá yí. Nyə a sá ná í búgúlíg shú ná bwá búgúlág nyə, bwá sá nyə mágwág. ²⁷ Nyə Zembì muud ngwúd nə ngwúd jì nə fug yé, nyə wá ŋwág gúmá kanduga á kanduga nəcē sá Yésus-Krīst nyə a sá yí. Amén.

16:13 Mak 15.21 **16:16** 1Kr 16.20; 2Kr 13.12; 1Te 5.26; 1Pr 5.14 **16:17** Mat 7.15; 2Te 3.6; Tit 3.9-10; 2Yn 10 **16:18** Flp 3.19; Kol 2.4 **16:19** 1.8 **16:20** 1.7 **16:21** Timoté: Mis 16.1

* **16:22** Tertiyus wá Pwòl nyə á ŋwa ná a cilag kálaad éga yé. **16:23** Erāst: 2Tm 4.20 † **16:24** Mí micilyá mí ayág mí cúgē nə íciyá íni. **16:25** Ifz 1.9; 3.4-5; Kol 1.26 **16:26** 1.2, 5 **16:27** 11.36; Flp 4.19-20; 1Tm 1.17; Yúd 25; Mbá 4.11

Kálaad ashúshwóógú Pwôl nyə á cilə buud ó Kòrènt yé Isâ í dúgyá nə kálaad ashúshwóógú mə Pwôl shú Kòrènt yí

Kòrènt nyə á bə ngwála Ogarêk. Ja Pwôl nyə á ngə sá njòond yé ábée yí, nyə á já Kòrènt njkumba mbù nə kál (Mis 18.1-18). Ja jòong wə nyə á fwə mísəon yí.

Ja Pwôl nyə shín wú Kòrènt yí, nyə á bii məkál ija ija, mə njúl mə ákənd lám gwów. A mú ka cilə óbúgula ə nún okálaad jee wóós ónə, óbá wá cínəng wə búsə wa Kálaad Zembí dí wá.

Nə ndeé, nyədəí kálaad ashúshwóógú á Kòrènt dí, ja á mə shín báda bwo, a yə Zembí akíba yí (1.1 nə 1.9), a ngə cwíny obúgula nə bwə kú bíd nə mbéégí mánkəomé í ngəg nə bə mpədúgá nyáŋ (1.10 nə 4.21), bwə sáág nə jaŋga í shínúg mpədúgá nyáŋúd (lúú 5), bwə yówug dǎlə kə nə mǐlǎsú məmpáánzə mə mǐlǎsú mə búúd bwə aŋgə nə *búgula Zembí wád (6.1–6.11). A mú ka féel váál krísten mə jǎlá nə dǎ balan nə nyúúl nyé yí (6.12–6.20), a mú ka zə bəsa bwo mǐshǐlí bwə á ngə shǐlə nyə myá:

(1) shǐlí í dúgyá nə bá yí (lúú 7);

(2) sá í dúgyá nə ocúúđ nə mǎtúnəga yí, nə váál bwə dúg cəgə nə buud bí kú búgula Zembí yí (8.1–11.1);

(3) váál ísɛɛngyá í okrísten nə idǎw í Zembí í jǎlá nə dǎ sǐy yí (11.2-34);

(4) isâ Nkɛŋkɛ Shǐshim mə dǎ yə búúd njkul nə bwə dúg sá yí (lúú 12 kə wóós lúú 14);

(5) nə váál mǐmbimbə mǐ bá gwúm yí (lúú 15).

Nyə á ka shínal kálaad nə baalé mǎkál (kwásúlə mwaanê, nə byé íyuug nyə á ngə bə nə ndí yí), nə məbádá (lúú 16).

Mábádá

¹ Nə mə Pwôl, nə mwááŋg Sostên, sə wə mə cǐlə kálaad éga. Mə Pwôl í, Yésus-Kríst nyə á jów mə, a sá nə mə bág *muud lwámá yé nda Zembí nyə á njwa cǐgúlá ná. ² Sə ngə cilə *Dǎ lú óbúgula ó Zembí dí Kòrènt yí, bí buud Zembí nyə á sá nə bí bág mǐnɛŋkɛ mǐ búúd nəcé bínón *Kríst Yésus bí mú mbádúgá wá. Nyə á jów bí shú ná bí bág mǐnɛŋkɛ mǐ búúd, bínón buud bəsh bəsú íkúl íkúl bwə ngə kámɔ jǐnə mə Yésus-Kríst məjagula dí wá, Yésus-Kríst Cwámɔ á sǎnón. ³ Sóóŋgú wúsú Zembí bá Cwámɔ Yésus-Kríst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námə nə bí ngəg nə cəgə nə shɛɛ.

Pwôl mə yə Zembí akíba

⁴ Mə ngə yə Zembí waamə akíba ja jêsh shú dún nəcé mpaam á mə sá bí kwon mə Yésus-Kríst dí yí. ⁵ Mə ngə yə nyə akíba nəcé a mə sá nə bí bígúg məzhíí mēsh kwon mə Yésus-Kríst dí, bí bíg nə məkál mə mǐlǎsú*, bí bíg nə mpúyá. ⁶ Ntə mə lwó nə bí a mə mpu magulə sá jêsh sá á jaaw bí shú mə *Kríst yí. ⁷ Í mú ná, nda bí ngə bwánd nə Cwámɔ íshé Yésus-Kríst zág lwóya nyúúl ná, bí mú nə isâ í yána mə Zembí, tə ngwúd nə ngwúd kú fúfə. ⁸ Nyə wə mə bá ngə luləshí bí nə ndeé kə wóós məshínéd, bí mú bá bə kú nə sá məjuma jwów mə Cwámɔ íshé

Yésus-Kríst, mæma jwðw dōong. ⁹ Zembî muud má jôw bí ná bí cágag sēēngí nā Mwān yé Yésus-Kríst Cwám̃ba íshé yé jì abúgúlág.

Mbēégí d̃ô á Kōrēnt

¹⁰ Bwaang, oshwōŋ, jíná má Cwám̃ba íshé Yésus-Kríst dí «Bí bēsh d̃gá bā cūŋ; mbēégí m̃n̄kōómú í á jáláyé nā d̃u bā mpádúgá nyín. Yidagá bā leedyá m̃bií á ná sá jēsh dí, bí bēsh d̃u bā nā tādúgá ngwúd̃u, bí d̃u n̄wa cígúlá ngwúd̃u.» ¹¹ Bwaang, m̃a lās nt̃ó n̄acé b̃ól búúd w̃a n̄jów má Klowé bw̃á má jaaw m̃a ná bí ng̃a bā nā ozhuyá mpádúgá nyín. ¹² Sá má ng̃a c̃eel ci yí jì ná bí m̃ú ng̃a lās n̄ŋ, nyíga ná: «M̃ee ng̃a b̃e Pwól», nyíga «M̃ee ng̃a b̃e Apolos», ngwól ná: «M̃ee ng̃a b̃e Séfas», ngwólúgá ná: «M̃ee ng̃a b̃e *Kríst.» ¹³ Ye buud bí nā ŋkul bā Kríst m̃akōw m̃akōw? Ye Pwól w̃á bw̃á á bwambul̃a kwolós dí shú d̃ún yé? Ja bí á ng̃a duwan yí, ye bí á ng̃a duwan jíná má Pwól dí? ¹⁴ M̃a yó Zembî akíba n̄acé m̃a a shíégé duu t̃o muud n̄ŋ bídí, s̃usaal̃e n̄jì Krípus bá Gáyus. ¹⁵ Nt̃ó, muud cugé nā ŋkul ci ná bí á ng̃a duwan jíná dáám̃ud. ¹⁶ M̃a má nywa wusa, m̃a á duu námá Stefañas b̃án̄n̄ buud ɔ n̄jów yé. M̃a abúgúláyé ná m̃a a shí n̄ying̃a duu ngwól m̃úúd. ¹⁷ N̄acé Yésus nỹa a shíégé nt̃í m̃a ná má zág ng̃a duu buud. Nỹa á nt̃í m̃a ná má zág ng̃a jaaw J̃j̃ó K̃éel, má zág nt̃â ng̃a jaaw d̃wo, kú bā nā f̃ug búúd ɔ kaand bw̃á d̃u lās m̃ikaand nā nd̃í yí, n̄acé shwiy Kríst nỹa á ỹa kwolós dí yí í á bá bā nda sá cugé nā m̃fii yí.

Shwiy m̃a Yésus-Kríst í lw̃ó f̃ug má Zembî

¹⁸ Mpugá ná l̃an̄ shwiy Yésus nỹa á ỹa kwolós dí yí w̃í sá íkás shú b̃ōong búúd bw̃á ng̃a j̃imb wá; n̄jì, í n̄júl ŋkul má Zembî shú shé b̃an̄ buud Zembî ng̃a cug† wá. ¹⁹ Sá j̃ōong̃á, Micilyá mí ng̃a ci gwo ná: M̃a bá c̃éég búúd ɔ f̃ug f̃ug nỹan̄, m̃a sá ná mifeeshá búúd bw̃á ng̃a faas myá mí b̃ág cwúdug̃á.

²⁰ Ká muud f̃ug nỹa é n̄ying̃a lās ci jì? Ỹígũl̃i m̃ac̃ēx nỹa é ci jì? L̃ús mikaand á mw̃ow m̃ága nỹa é ci jì? Ng̃aa ná Zembî m̃a sá ná buud ɔ shí ga f̃ug nỹan̄ í b̃ág sá íkás ì? ²¹ Jì ná, Zembî m̃a lw̃óya f̃ug nyé. N̄jì buud bw̃á má ca balan nā f̃ug á buud ná bw̃á w̃ambúl̃ó Zembî ná nd̃éé, bw̃á akúm̃áyé. Zembî m̃a ka d̃ug ná á balan nā l̃an̄ s̃ó ng̃a b̃wiing̃ yí shú ná á cug búúd bw̃á ng̃a *b̃úgula wá; l̃an̄ s̃ó ng̃a b̃wiing̃ w̃ōong̃á buud bw̃á ng̃a n̄wa wo nda sá íkás. ²² Oyúden bw̃á j̃i d̃ug *m̃ashimbá, Ogur̃ek bw̃á ng̃a s̃ó f̃ug; ²³ n̄jì s̃ó b̃an̄ s̃ó ng̃a c̃únda *Kríst bw̃á á bwambul̃a kwolós dí yé. C̃únda w̃ōong̃ w̃úsá sá m̃álwiy shú *Oyúden, í n̄júl sá íkás shú Ogur̃ek. ²⁴ N̄jì, Kríst jì ŋkul nā f̃ug má Zembî shú búúd Zembî m̃a j̃ow wá, t̃eem bā Oyúden, t̃eem bā Ogur̃ek. ²⁵ N̄acé k̃úl búúd bw̃á d̃ug ná Zembî j̃is̃a k̃ás yí, íkás ỹa c̃in̄ong̃ b̃is̃a nā f̃ug nt̃ó búúd f̃ug nỹan̄, k̃úl búúd bw̃á d̃ug ná Zembî m̃a bā nā il̃am yí, il̃am ỹa c̃in̄ong̃ í l̃al ŋk̃úl, nt̃ó búúd ŋkul nỹan̄.

²⁶ Bwaang, t̃ádúgágá ná sá bí á d̃u bā jaá Zembî nỹa á j̃ow bí yí. Gwoong̃ j̃in̄ í á bā, kú nā zhwog buud bw̃á m̃bídí f̃ug á shí ga, kú nā zhwog in̄kácí í búúd, kú

1:9 10.13; 1Te 5.24; 2Te 3.3 **1:10** 3.3; 11.18; 2Kr 12.20; Ifz 4.2-6; Flp 2.2; Yuá 17.21-23 **1:12** 3.4 Apolos: 3.5-6, 22; 4.6; 16.12; Mis 18.24; 19.1 Séfas: 1Kr 3.22; 9.5; 15.5; Gal 2.9, 11-14; 2Kr 10.7 **1:14** Krípus: Mis 18.8 Gáyus: Rom 16.23-24 **1:16** Stefañas: 16.15 **1:18** Rom 1.16; 2Kr 4.3 † **1:18** cug m̃úúd: Í k̃á ná, Zembî m̃a ỹil m̃úúd m̃ányámá m̃a m̃ís̃ám̃ud, sá ná a c̃úgag cug á c̃eel yí. **1:19** 3.18-20; Rom 1.22 **1:19** Iza 29.14; Zhb 12.13, 17; Iza 19.12-14; 44.25 **1:21** Rom 1.19-20 **1:22** Mat 12.38; Yuá 4.48; Mis 17.18, 32 **1:23** 2.14; Gal 3.1; 5.11 **1:24** 1.18; 2.5; Kol 2.3 **1:25** 2Kr 13.4 **1:26** Yuá 7.48

nə zhwog buud bwá á byēl ófwámé búúd dí wá. ²⁷ Nji, Zembî nyə á yida féesh isá í íkás yá shí ga shú ná a wá búúd ó fúg shwōn, a féesh isá í cúgé nə ŋkul shí ga dí yí shú ná a wá isá í álal-ŋkul shwōn. ²⁸ Zembî nyə á féesh isá í cúgé fwámé isá shí ga dí yí, isá búúd bwá mpyēny yí, isá bwá ádé kənd mísh yí. Nyə a féesh byo shú ná a sá ná byəŋg búúd bwá ŋgá dég ná fwámé isá yí í bág ocwúdugá. ²⁹ Nyə a sá ntó shú ná muud kú ŋkēny nyúúl nyádí míshúd. ³⁰ Zembî wə nyə a sá ná bi bág buud ó Krist Yésus, Krist mūsə bə fúg mǝ Zembî shú dúsú; nyə wə mǝ sá ná shé bág otátəlǝ búúd mísh mǝ Zembî dí, nyə wə mǝ sá ná shé bág mǝŋkēŋkǝ mǝ búúd, nyə wə a tǝ tǝŋ shú ná shé wúg mǝnyámá mǝ *mǝsǝmúd. ³¹ Zembî nyə a sá ntó shú ná í bág nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná. Jí cilyá ná: «Muud mǝ céél bəguwa yé, bəguwag nə sá Cwámǝ nyə a sá yí».

2

Pwôl nyə a shígé ŋgá lás nə fúg kaand

¹ Bwaanǝ, ja mǝ á zə nūŋ bídí mǝ á zə ŋgə cúndə *ndímǝ mǝ Zembî yí, mǝ a shígé zə ŋgə cúndə nə mpúyá kaand búúd ó shí ga, ŋkí ntǝg fúg nyǝŋ. ² Mə a shígé céel lás gúl sá shús nūŋ bídí, mǝ a lás nǝ sá í dúgyá nə Yésus-Krist yí, Yésus-Krist bwá á bwambulə kwolós dí yé. ³ Mə á bə ntǝg nūŋ bídí mǝ njúl nə iləm, nə ifwaas, mǝ ŋgá lilya. ⁴ Nǝgǝlǝ mǝ á dǝ jǝgǝlǝ bí yí, nə cúndə mǝ á dǝ cúndə yí, í á shígé dǝ bə nə iciyá yá fúg kaand í dǝ teeg búúd milám yí. Nkǝŋkǝ Shíshim wə nyə á dǝ balan nə ŋkul nyé dǝ báásulə iciyá byām. ⁵ Í á bə ntó shú nə búgǝ jín í bág kú kə bǝ fúg á buud, í yídagú bǝ ŋkúl mǝ Zembî.

Pwôl mǝ lwó fúg mǝ Zembî

⁶ Tǝem bə ntó, kéel sá ŋgə bwiiŋg yí dúsə fúg shú búúd bwá mǝ fifə cǝg krísten dí wá. Nǝ í cúgé fúg á buud ó shí ga, kú bə fúg micí myá shí ga, micí jiyá ícǝ jǝŋ í wál bá zə jimb myá. ⁷ Nǝ sá ŋgə cúndə fúg mǝ Zembî í á dǝ bə kú fwo búgǝlǝ, buud kú fwo mpu yí. Zembî nyə á bwey kwəmsa fúg nyəŋgǝ shí ga kú fwo tééd, nyə á kwəmsa nywo ná a bá sá ná sá ŋwág gúmá. ⁸ Kú nə tǝ cǝŋ ŋgwúd nə ŋgwúd á shí ga í á mpu fúg nyəŋgǝ. Bwá á mbām mpu nywo, bwá á shígé nywá bwambulə Cwámǝ á milwanə kwolós dí. ⁹ Bi mǝ dǝg sá Zembî nyə a sá ní? Jí námə nda Mícilyá mí ŋgə cǝ ná:

Sá jús í á shígé bwelə dǝg yí,
lwó kú bwelə gwág yí,
sá í á shígé bwelə wóós lám mǝ múúd dí yí,
Zembî nyə á kwəmsa gwo
shú búúd bwá ŋgə céel nyə wá.

¹⁰ Sǝ bǝŋ wə Zembî nyə a sá ná sǝ mpúg sá jəŋgǝ nə ŋkul á Shíshim yé wá. Jísə ntó, Shíshim í dǝ sǝ ná í mpúg sá jəsh, tǝem bə isá í shwoó Zembî jí nə ndí nyádí tódúgád yí. ¹¹ Nda sǝ buud, zǝ jí ná nə ŋkul mpu isá ŋgwól múúd ŋgə téduga yí? Nǝgá nǝ *shíshim mǝ múúd wəŋgǝ nyáméfwó? Jí námə mbií ŋgwúd wəŋgǝ nə Zembî; muud cugé nə ŋkul mpu isá Zembî ŋgə téduga yí, nǝ Shíshim mǝ Zembî wə í mpú. ¹² Sǝ bǝŋ, Shíshim sǝ á lǝg yí í cúgé shíshim á shí ga; sǝ á lǝg Shíshim mǝ Zembî, Zembî nyáméfwó nyə á ntǝ sǝ wə shú ná sǝ mpúg isá á mǝ yə sǝ mpáam

1:27 Rom 12.16; Zhk 2.5; Luk 1.51-53; 6.20 **1:30** 2Kr 5.21 **1:31** Zhe 9.22-23; 2Kr 10.17; 11.30; 12.5; Ifz 2.9 **2:1** 1.17 **2:2** 1.23; Gal 6.14 **2:3** Mis 18.9; 2Kr 10.1, 10 **2:4** 4.20; 1Te 1.5 **2:5**

1.18, 24 **2:7** Rom 5.2; 2Kr 3.18; 4.17; Kol 1.26 **2:8** Luk 23.34 * **2:8** cǝ á shí ga: Iciyá íní í ŋgə námə cǝ mǝŋkul mǝ Sátan mǝ ŋgə kunǝ shí ga dí má. Wo jí nə ŋkul dǝg námə Yuá 12.31. **2:9** Iza 52.15

2:12 Rom 8.15

nyé dí yí. ¹³ Sə ádé lás lésú isá byoŋgú nə fag kaand á shí ga. Iciyá í lésú bísú, Shíshim má Zembí wá í dū jíguli sá byo, sá ka dū balan nə iciyá í Shíshim dúlā féég isá í Shíshim. ¹⁴ Nji, muud cugé nə Shíshim má Zembí yé nyə ádé magulā isá Shíshim má Zembí í dū nti búúd yí; isá byoŋg bísə isá í ikás shú dé, a cugé nə ŋkul wámbulə byo, nəcə bwə dū wámbulə byo nə Shíshim. ¹⁵ Muud ngə bə Shíshim má Zembí yé, nywáá má dū wámbulə sá jēsh; nji, muud kú wámbulə nyə. ¹⁶ Cilyá wúsə Kálaad Zembí dí ná: «Zá má fwo mpu tádúgá má Cwamba? Zá jí nə ŋkul cwīny nyə?» Ká, sá báá sá bí nə tádúgá má *Křst.

3

Okrīsten wā Kōrēnt bwə á bə ná bwān ó ntombú búgól

¹ Bwaang, mee ma a shígé bə nə ŋkul mə lās nə bí nda má jí nə ŋkul lās nə buud bwə ngə bə Shíshim má Zembí wá ná. Mə á ngə yida lās nə bí nda mə ngə lās nə buud bwə ngə ná bə isá yā shí ga wá, mə á ngə ŋwa bí nda íkúkény cug krīsten dí. ² Mə á ngə yə bí manyá má bāl, kú bə fwámé ídāw. Nəcə, bí a shígé bə nə ŋkul mə kwág fwámé ídāw. Wós námə nə kíkídiga, bí cugé nə ŋkul kwag byo, ³ nəcə bí ngə ná bə isá yā shí ga. Ja bí ngə ná bə, ngwól mpīi ngwól, bí ngə bə ozhuyá biméfwó ná biméfwó yí, ngāá ná bí ngə ná bə isá yā shí ga? Ngāá ná bí ngə kyey kuu njəond búúd bwə ngə bə iyéesh byán wá? ⁴ Nəcə í ngə bə nūn ná, nyān ná: «Mee ngə bə Pwól», nyān ná: «Mee ngə bə Apolos.» Ja bí ngə sá ntó yí, ngāá bí ngə sá nda ozhizhe ə búúd?

⁵ Apolos jí ná jí? Mee Pwól mə jí jí? Ngāá osól ə mósáal Zembí nyə á nti shú ná bí búgúlág nyə wá. Sə á ngə sēy, muud yēsh ngə sá nda Zembí ngə yə nyə ŋkul ná a sáág ná. ⁶ Mee mə á bə mpəg, Apolos zə myeeg májúwó. Nji Zembí wə nyə a sá ná mpəg í kóg. ⁷ Ntó, muud nyə ámə bə mpəg yé cugə təo sá; nyəŋg nyə ámə myeeg májúwó yé kú námə bə sá; Zembí muud nyə ámə sá ná mpəg í kóg wə jí sá. ⁸ Muud mə bə yé, nə muud mə shwú májúwó yé bwə təl cé ngwúd. Zembí mə bá fáágulə múúd yēsh námə nda nyə á sēy ná. ⁹ Nəcə, sə ngə seŋgya ngə sá Zembí iséy byé. Bí búśə fambá má Zembí, bí búśə námə málwóga mé.

Okrīsten bí nda njów

¹⁰ Mpaam má Zembí wá í á sá ná mə bág nda muud málwóga á ikán. Ntó, mə á lím njów, bósól búúd bwə ngə lwə límuga jəŋg dí gwów. Nji, muud yēsh mə zá lwə cínəŋg yé ká káálúgə nə mbií á ngə lwə yí. ¹¹ Muud cugé nə ŋkul zə nyingə lím gúl límuga íshús; límuga jí námə nji jəŋg í bwéy bə ní, nji Yésus-Křst. ¹² Í yida bə ná, bósól búúd bwə ngə lwə límuga jəŋg dí nə or ŋkí kwóógú bwə dū lúlə *mwaanə nə ndí yí, ŋkí íjimí í mákwoógú, bósólúgá lwə nə ílí, ŋkí mimbwu, ŋkí ntág bíl íkáá, ¹³ nji, jwów má *Křst* í, sósólúgú múúd yēsh ngə sá yí í bá nyīn ná ngəŋ. Nəcə, í bá cə kúda dí jwów dəŋgú, kúda í bá zə lwó ísəy í múúd yēsh, í mú nyīn ŋkí í fwámé ísəy. ¹⁴ Sósólúgú múúd nyə á sá lwólə dí yí í ká bá bə kú jígə, muud wəŋgú bə nə mpósógú. ¹⁵ Nyəŋg yé sósólúgú í bá shīn jígə yé, a bá shúb mpósógú; nji nyəmfwó má bá faam nda muud má faam kúda dí yé.

2:13 2.4; 12.10 **2:14** 1.18, 23; Yuá 3.5-12; 2Kr 3.14-18 **2:16** Iza 40.13; Rom 11.34 **3:1** Yuá 16.12 **3:2** Heb 5.12-13; 1Pr 2.2 **3:3** 1.10-11; Gal 5.19-20 **3:4** 1.12 **3:6** Mis 18.4, 11, 24-28
3:8 4.5 **3:9** Mat 13.3-9; Ifz 2.20-21; 1Pr 2.4-6 **3:10** 1Kr 15.10 **3:11** Iza 28.16; Mis 4.11-12
3:13 Rom 2.6; 2Kr 5.10 * **3:13** Jwów má Křst: Dúśə jwów á bá zə sámb búúd ə shí ga mílású yí.
3:15 Yūd 23

¹⁶ Bi ampúyē ná bi búšə *Mpáánzə Zembî? Bi ampúyē ná Shíshim má Zembî í njul bídí? ¹⁷ Nkí muud mə céég Mpáánzə Zembî, Zembî mə bá námə céég nyə. Nəcə, Mpáánzə Zembî nyísə nji shú má Zembî, bí wə búšə njów wəɔng.

¹⁸ Muud kú nga shiig nyúul. Nkí ngwól múúd mə tédúgá na bídí ná a jì nə fúg, mbii fúg á cug gaá, muud wəɔng yídag mpu ná fúg nyé nyísə ikás mísh má Zembî dí, ja jəɔngú a mú bə nə fwámé fúg. ¹⁹ Nəcə, sá búúd ɔ shí ga bwé dúg ná jísə sá fúg yí, Zembî mə dúg gwo ná sá ikás. Jísə cilyá Kálad Zembî dí ná: «Zembî mə dū sá ná buud ɔ fúg bwé bílúg mákəŋ máŋúd». ²⁰ Í nyingə námə bə cilyá ná: «Cwámba mə mpú búúd ɔ fúg mítédúgá myán, a mpú ná mísə ocwúd». ²¹ Nda jí ntó ná, muud kú bεεg nkény nyúul nəcə bələ nə wónɡó nə bóól búúd. Mpugá ná isá byēsh bíśə isá bín. ²² Pwól, Pwól wún; Apolos, Apolos wún; Séfas, Séfas wún; təɔ shí ga, shí nyín; təɔ cug, təɔ shwiy, təɔ isá yá cug ga, təɔ byəɔng yá cug zág yí, byēsh bíśə isá bín. ²³ Bi bāŋ bí búšə buud ó Kríst, Kríst má Zembî.

4

Nji Yésus wə má bigás Pwól

¹ Ntó, dúgúgá sá ná sá búšə osóol ɔ mäsáal ó *Kríst, ná Zembî nyə á yə sá mbag ná sá cündúg isá í á dū bə shwoó dí, nyə á má sá ná sá mpúg yí. ² Ná ndéé, ja bwé má yə muúd mbag yí, sá bwé dū bul jii dúg yí jì ná a sáág iséy byé mbii Mása mə jii yí. ³ Nda mə, təɔ bí má bigas mə, təɔ wúl njów mílósú í bigas mə, sá jəɔng í aciyé mə təɔ sá. Məméfwó mə abígásé námə māméfwó. ⁴ Mə anɡē nə mpu ná mə má sá gúl sá májumā. Nji, ntó cugé ná mə jì kú nə wōŋ. Nji, muud ngə bigas mə wə Cwámba. ⁵ Gwá wə jì ná, kúgá sámɔ múúd lósú té fwála dəɔng í afwóyé wós yí. Kúgá sámɔ té Cwámba nyé afwóyé nyingə zə yí. Nəcə nyə wə má bá zə sá ná isá bí íshwoó yídúgúd yí í nyínúg ná ngəŋ, mítédúgá myā mílām mí mpúyúg; ná ndéé, Zembî mú yə muud yēsh məshwúmb má jélá ná nyə má.

⁶ Bwaanɡ, mə má ngə nwa iyuug íni byēsh sá Apolos dí shú ná bi jiiɡúg sá kaaná í ngə ci yí, ná: «Muud nyə ajéláyé ná ntə sá jì cilyá yí.» Má cēel ci ná, shú dúśú sá Apolos íi, muud nyə ajéláyé ná bəɡawə nə ngwól ntə ngwólúgá. ⁷ Zə nyə á fwo jaaw wə ná wó ntə bóól búúd? Jáyé sá wó jì nə ndí ná bwé á shígé yə wə yí? Nkí sá jēsh wó jì nə ndí yí, bwé á yə wə, nəcə jì wó ká nkény nyúul nə ndí nda bwé á shígé yə wə yí? ⁸ Bí ngə tédúgá ná bí mú nə sá jēsh bí má jii yí, bí mú lwándúlá ná íbwádán í Zembî, bí mú nə ijjwúga, sá bāŋ kú nə ndí. Bí ɔ nywá ka bə ná ijjwúga fwámé bə, sənŋh bí bēsh sá bəg nə byo. ⁹ Ká í yidá bə nda Zembî má təl sá bāŋ *buud ɔ lwámá zhúgúlá sámɔ, nda buud cígúlá í má bə ná bwé jəlá nə yə wá. Məsú mántágula mə músə á zəgá-dúg, təɔ mísh má búúd dí, təɔ mísh má *wəɔŋɡəles dí. ¹⁰ Sə mú nda mikás nəcə Kríst, bí bāŋ ntəg nda mífufúgú nəcə bələ búúd ɔ Kríst. Sə mú nda itag-bwool, bí bāŋ nda minkukúlú. Bí mú ngə nwa gúmb, sá bāŋ ngə bwəma nə mpyón. ¹¹ Wós nə wəla ga, sə ngə yə nə zha yə nə shwáásúle minú, sə fufə nə mikaándó. Sə ngə bwəma ná bigé, sə ngə cəgə nda minjé-gwəw. ¹² Sə ngə wáduga sēy nə məbwə mäsú shú ná sá bəg nə isá. Muud nyə ámə lwíy sá yé, sá bwádán nə nyə; kúl bwé lwó sá cúwúlí yí, sá máánd mílām. ¹³ Buud bwé ámə ntáma sá jínə wá, sá ci bwo iciyá í cwéél bwo

3:16 6.19; Rom 8.9, 11, 15; 2Kr 6.16; Gal 5.25; 1Pr 2.5 **3:18** 4.10 **3:19** Zhb 5.12-13; 1Kr 1.20
3:20 Sôm 94.11 **3:22** Rom 8.38 **3:23** 15.28; Rom 14.7-9 **4:2** Luk 12.42 **4:4** Sôm 143.2
4:5 3.8; Sôm 139.1-12; Rom 2.16 **4:7** Gal 6.3 **4:9** Rom 8.36; Heb 10.33 **4:10** 2Kr 11.23-29
4:10 3.18 **4:12** Luk 6.28; Mis 7.60; Rom 12.14 sēy; Mis 18.3 **4:13** Mit 3.45

milâm yí. Wóós nà kíkídíga, buud ɔ shí bwá ngə nwa sá nda isâ í kund, nda shíd mawúda.

Pwôl ji sósɔngá

¹⁴ Mə angě nà cilə bí isâ íni ná má cɛɛl wá bí shwôn. Mə ngə yida sá ná bi mpúg kuú njɔond bí má jalá nà kyey yí, nəcɛ bí búsa mə bwân má búl cɛɛl wá. ¹⁵ Nəcɛ, bí tɛɛm bə nà buud mawûm má otóóshin bwá ngə lwó bí cug krísten, bí cugé nà ncúlyá osósɔngá, mə muud má á zə bí nà ʒɔʒ Kéél yé mə wá jí sósɔngá wán kwonj má Yésus-Kríst dí. ¹⁶ Nda jí ntó ná, oshwonj, ngagá nà yagala mə. ¹⁷ Gwá wá í sá ná mə ntíg bí Timotê, mwân waam má búl cɛɛl yé; a jí mə abúgúlág cug krísten dí. Nyə wá nyə é zə sá ná bí bág kú wusa kuú njɔond má ngə kyey cug krísten dí yí. Kuú njɔond wɔɔngá wá má ngə júgali mádɔ má óbúgala mēsh kál jēsh yí. ¹⁸ Bóólágá búúd bwá ngə nkēny manyúúl nda sá bwá cí ná mə abúlé ná kwo zə nūŋ bídí. ¹⁹ Nji, nkí Cwám̄ba má magulə, mə wál bá zə wóós bí nūŋ. Mə é ka bá zə mpu búúd bwá ngə nkēny manyúúl ɔni; mə abúlé zə mpu nji iciyá í lésú byánj, mə bá bul cɛɛl mpu nkí nkul má Zembí nyísə bwádí ícugud. ²⁰ Nəcɛ, Faan má Zembí í cúgɛ sá á lésú mpu, dúsə sá nkúl. ²¹ Bí má jii ná jí? Ye mə zág nūŋ bídí nà lwónj, ye mə zág nà cɛɛlí nà lám ná shɛɛ?

5

Okrísten bwá ajáláyé nà bə nà jan̄ga

¹ Lāŋ mə bul shín kyey kál jēsh ná jan̄ga í ngə sɔy nūŋ bídí. Ná dāŋ jan̄ga dúsa ná, tɔɔ ikúl í ampúyé fwámé Zembí yí í angě nà sá dwo. Bwá ngə bwiing ná ngwól múúd a bídí sɛɛngyá ngə cugə nà mudá mə sósɔngá. ² Bí ngə ná nkēny manyúúl? Sósólúgá wɔɔngá kú yidá cey bí lámúd nda shwiy? Ngáá í jii ná í ceyug bí lámúd, bí yílúg muud wɔɔngá bídí sɛɛngyád? ³ Mɛɛ jām kóómb dí, tɛɛm bə ná mə cugé nūŋ bídí, *shíshim wām wí nūŋ; mə má bwey sámb lésú wɔɔngá nda mə jii nūŋ. Mə má sámb ná muud má sá sósólúgá wɔɔng yé má jág sá. ⁴ Ntó, ja bí é nyingə sɛɛngya jínə má Cwám̄ba Yésus dí, shíshim wām í é sɛɛngya nà bí, Cwám̄ba wúsú Yésus mə bá lwóya nkúl nyé. ⁵ Í jii ná bí bádúg *Sátan muud wɔɔngá mábwdá, a ntámág nyə nyúúl ná ndɛé, *jím jé í mú bá *dúg cug jwōw má Cwám̄ba. ⁶ Bí ajáláyé ná nà nkēny mɔnyúul. Bí ampúyé ná búbaalé *lávur bíbíyá í dɔ sá ná mbulyá ngug wēsh í bádúg í? ⁷ Yílúgá lāvur† acwúlú shú ná bí bág mbulyá ngug ágúgwāan. Nəcɛ bí mú kú ná nà lāvur. Bí mú ntó nəcɛ bwá á shí bwey cígə *Mwā Ncwəm̄be á Páska íshé, mwā ncwəm̄be wɔɔng wá *Kríst. ⁸ Ntó, shé kúgá ná sá *Páska wɔɔngá nà bōw-bōw tádúgá nà gwólə lám: lāvur acwúlú wá ni. Shé yidágá sá nyə kú ná sá á shweelúg, nà lám óbúbálé: buléd á kú nà lāvur wá ni.

⁹ Mə á cilə bí ngwól kálaad dí ná binónj buud ɔ jan̄ga bí kú dɔ kéya. ¹⁰ Mə a shígé cɛɛl cí ná bí bág kú ná bwele shísh kúná-kúnə nà búúd ɔ jan̄ga bēsh wá shí ga, tɔɔ buud bēsh bí nà yéesh bálə nà mɛbii wá, tɔɔ buud ɔ mándá, tɔɔ bɔɔng bēsh bwá ngə yə ozembí ɔ áyadúg gúmə wá. Mbó! Í ká bə ntó, mpu ná bí má jalá nà wú shí gaád. ¹¹ Mə á yida cí ná bí kú dɔ kéya nà buud bí ná: nyāŋ ngə cí ná a ji

4:15 Gal 4.19 **4:16** 11.1; Flp 3.17; 1Te 1.6 **4:17** Timotê: 16.10; Mis 16.1; 2Kr 1.1 **4:19** nkí Cwám̄ba má magulə: Mis 18.21; Zhk 4.15 **4:20** 2.4; 15.24 **4:21** 2Kr 1.23; 13.10 **5:1** Ləv 18.8

5:2 6.12; 10.23 **5:3** Kol 2.5 **5:5** 1Tm 1.20 **5:6** Gal 5.9 * **5:6** Na ji kaaná nda wɔɔng sá mə dɔ cí ná: «Shú ngwūd mə dɔ wá bóól bēsh ibwool» yí. **5:7** MmN 12.1-15; 13.7; Yuá 1.29; 1Pr 1.19

† **5:7** lāvur: Oyúden bwá á dɔ yíl lāvur yēsh bwádí mínjów, bwá də Páska nà ngug á kú nà lāvur; ntó má kó ná bwá á dɔ gusa milām myánj shú zólə də Páska. **5:9** Mat 18.17; 2Te 3.14 **5:11** 6.9-10; 2Te 3.6; Tit 3.10; 2Yn 10

mbúgula, a ngé nyingə sá jaŋga; nyāŋ ngé ci ná a ji mbúgula, a njúl nyingə bə nə yéesh bálə nə məbii; nyāŋ ná a ji mbúgula, a ngé nyingə yə ozembī 3 áyadúg; nyāŋ ná a ji mbúgula, a dúgə nyeeɓ búúd; nyāŋ ná a ji mbúgula, a njúl nyingə bə shwíge málwəg; nyāŋ ná a ji mbúgula, a dúgə nyingə mánda búúd nə isá byāŋ. Mimbii mi búúd mīni, bi kú seengya nə bwo, binón kú də səŋ idəw ngwúud. ¹² Ye sá wə básə ná sá sambúg buud bwə cúgə *Dɔ dí wá milású? Ngaa ná buud wá Dɔ dí cwú wá bi má cígal mīlāsú wá? ¹³ Buud bwə cúgə Dɔ dí wá, Zembī wá má bá samb bwo myāŋ mīlāsú. Kagá yíl bów-bów múúd bídí gwoonɓad.

6

Ishwáman yá mpádúgá buud 3 Zembī

¹ Nkí ngwól múúd á seengyá jín má bə nə lésú nə ngwól, jí í mpú sá ná a lágə kə nə lésú búúd 3 Zembī dí, a bálé kə nə ndí ná ikúl ishús í kág samb yí? ² Ye bi ampúyé ná buud 3 Zembī bwə bá samb búúd 3 shí milású? Ká, nkí bi wá má bá samb búúd 3 shí milású, ye ilúlású yá mpádúgá nyín wá í káád bí ŋkul yí? ³ Ye bi ampúyé ná sá má bá samb *wəéngəles mīlāsú? Ká ŋkəməsa nə mīlāsú myā isá í shí ga! ⁴ Nkí bi má ka bə nə mīlāsú myā isá í shí ga, ye buud *Dɔ lá óbúgula í dúg ná ozhizhe wá bwó wá bi má ká dúg ná bwə sambúg bí mīlāsú myəonɓ wá? ⁵ Bi má jəlá nə gwág shwón nə sá má ngé ci ga. Ye seengyá jín jí kú nə too muud jí nə fug yé, muud jí nə ŋkul lās lésú mpádúgá mwān bá *mínyonɓ yé? ⁶ Ná ji! Mwān bá mínyonɓ bwə ká tów mīkəad dí? Bwə bálé ntág ká tów mīkəad myəonɓ dí óhááden dí! ⁷ Mpugá ná dúlə bə nə ishwańman ntəni mpádúgá nyín, bi má bwey ku wá ni. Nəcə jí bí búś ngwól kú jisəw ngwól bé ólíŋgí yí? Nəcə jí bí búś kú bíd ná nkí muud mə déég bí isá, a déégúg yí? ⁸ Nji, bi wá má yídá sá ólíŋgí, bi wá ngé sha búúd isá; omínyonɓ bún ntág wá bí má sá mīsólágu myəonɓ wá. ⁹ Ye bi ampúyé ná buud bwə sá ólíŋgí ntəni wá bwə ábálé bə nə kəw Faan má Zembī dí? Kúgá shiig mányúul: buud 3 jaŋga, nə bəonɓ bwə ngé yə ozembī 3 áyadúg gúmə wá, nə buud bwə sá mīnəomb wá, nə budúm bwə má ŋwa mányúul nda budá wá, nə bəonɓ bwə sá íland nə bósl búdúm wá, ¹⁰ nə ijuwál, nə buud bí nə yéesh bálə nə məbii wá, nə oshwége 3 málwəg, nə bəonɓ bwə də nyeeɓ búúd wá, tɛem bə búúd 3 mánda, bwə ábálé bə nə kəw Faan má Zembī dí. ¹¹ Ntə námə wá bósl búúd wá gwoonɓ jín bwə á bə yé. Nji, Shíshim má Zembī wúsú í á má gusa bí, sá ná bí bəg mīŋkəŋkə mi búúd, sá ná Zembī dúgúg bí ná otətəl í búúd lúú mə Cwamba Yésus dí.

Baagula nyúul shú má Zembī

¹² Bósl búúd bwə də ci ná: «Muud ji fałí ná a sáág sá jəsh á céel yí.» Jí ntə. Nji, sá jəsh dí jí nə ŋkul kwíind múúd. Bwə də ci ná: «Muud ji fałí ná a sáág sá jəsh á céel yí.» Jí ntə. Nji, mə ábálé bíd ná ŋkúmba sá í bíig mə kwám. ¹³ Bósl námə ná: «Idəw bísa shú mwə, mwə shú idəw. Nə mwə nə idəw, Zembī mə bá shínal byəsh.» Jí ntə. Nji, nyúul í cúgə shú jaŋga, nyísə nyúul mə Cwamba, Cwamba jisə Cwamba shú nyúul. ¹⁴ Mpugá ná Zembī nyə a gwúmushi Cwamba yé, a bá námə gwúmushi sá nə ŋkul yé. ¹⁵ Ye bi ampúyé ná mányúul mán māsə ikál í nyúul má *Kříst? Mə ŋwág kál nyúul má Kříst mə sá gwo kál nyúul má múdá jaŋga? Mbó! Í ajáláyé nə bə ntə! ¹⁶ Ye bi ampúyé ná muud mə ká seengya nə mudá jaŋga

5:12 Mbá 13.6

6:2 Rom 5.17; 2Pr 2.4; Yúd 6; Mbá 1.6

6:7 Mat 5.39-40; Rom 12.17

6:9 15.50;

Gal 5.19-21

6:11 Tit 3.3-7; Heb 9.14; 1Yn 1.7

6:12 8.9; 10.23; Gal 5.13; 1Pr 2.16

6:13 Mat

15.17-19; 1Te 4.3

6:14 15.15, 20; Rom 6.4; 8.11; 2Kr 4.14

6:15 12.27

6:16 Mat 2.24; Mat 19.5;

Ifz 5.31

yé nyə é bə nyúul ngwúd nə mudá wəŋgá? Jísə mpu bə cilyá Kálaad Zembí dí ná: «Bêsh obá bwá é bə nyúul ngwúdá.» ¹⁷ Nji, muud mə ká fula ísà nə Cwámba yé, nyə é bə *shíshim ngwúd nə Cwámba.

¹⁸ Fúndágá jaŋga. Wúl *sám wêsh múúd mə sá yí í ádé bə nyə nyúúlád. Nji, muud mə sá jaŋga yé mə dɛ ntáma nyúul nyé nyáméfwó. ¹⁹ Ye bi ampúyé nə mǎnyúul mǎn mǎsə Mpáánzə mə Nkɛŋkɛ Shíshim Zembí nyə á yə bí yí? Nkɛŋkɛ Shíshim wəŋg wúsá bídí mǎnyúúlád. Bi aŋgɛ ná nə jwú nə biméfwó. ²⁰ Mpugá ná Zembí nyə a wá lal-lal tǎŋ shú ná bi wúg mǐkwámád; bi mə jǎlá nə ka yə Zembí gúmá nə mǎnyúul mǎn.

7

Sá í dǎgyá nə báyí

¹ Shú ísà bí á cila mə yí, í nywa ná mudúm jíg kú kúnya nə mudá. ² Nji, í bul jǎla nə mudúm yêsh bág nə yé múdá, mudá yêsh nə yé ngwúm, buud bwá sásúlág jaŋga. ³ Mudúm nyə ajǎláyé nə kaambalə múdá nə nyúul nyé; mudá námá ntó. ⁴ Mudá cugé nə ŋkul balan nə nyúul nyé nda á céel ná, ngwúm yé wá jí nə nywo. Námá mbií ngwúdá, ngwúm cugé nə ŋkul balan nə nyúul nyé nda á céel ná, mudá yé wá jí nə nywo. ⁵ Ngwól kú ban ngwól; ka nji ná bi mə bə cǎŋ ná bi mə béégýá ŋkúmba fwála shú ná bi mə kǎnd mǐlám mǎjǎgula dí. Fwála dǎŋg ká námá shín, bi ó nyiŋgə fula; nəcé bí a bá bə kú mpu máánd mǐlám ná ndéé *Sátan mú bwówulə bí. ⁶ Na, mə ayímbúliyé bi; mə cwíny bí cwínyág. ⁷ Mpúlə dǎg dí, mə jíi ná buud bêsh bwá jíg nda mə. Nji, muud yêsh ji nə jé sá Zembí nyə á yə yí; nyíga nə jíga, nyímí nə jímí.

⁸ Mə ngə ci nə mingwam mǐ búdúm nə mikúsá mǐ búdá ná, í nywa ná bwá jíg nda mə njúl ná, kú béya. ⁹ Nji, í ká bə ná bwá ampúyé máánd mǐlám, bwá béyág; nəcé í yida bul jǎla nə muud béyág, ntə ná a júgugí nə yéesh.

¹⁰ Shú bǎŋg bí mǐmbéyá wá, mə tál mpándí; kú ntǎg bə mə, Cwámba wó mə tál mpándí ná, ci mudá kú béégýa nə ngwúm yé. ¹¹ Múdá ká ntǎg béégýa nə ngwúm yé, a jíg kú ná kə báád; ka nji ná a ká sá ŋkwambulə nə ngwúm yé. Ci mudúm kú yíl múdá bə.

¹² Shú bóslágá bǎŋ, Cwámba dí mə cǎ, mə wá ngə ci ja nííd ná, ŋkí mbúgula Zembí ji nə mudá *hááden, múdá mə ká céel ná bá bwá baagula bə, a kú bæeg yíl múdá wəŋg. ¹³ Ŋkí mudá wá jí mbúgula, ngwúm nye hááden, ngwúm mə ká céel ná bá mudá bwá baagula bə, mudá kú bæeg gwú bə dǎŋg. ¹⁴ Nəcə, mudúm jí hááden yé nyə é bə kúná-kúnə nə Zembí nəcé mudá yé, mudá jí hááden yé nyə é bə kúná-kúnə nə Zembí nəcé ngwúm yé. Í mbám bə kú bə ntó, mpu ná bwǎn bǎŋ bwá é bə shwóg-shwóg nə Zembí; nji, búsa kúná-kúnə nə nyə. ¹⁵ Nji, ŋkí nywəŋg jí hááden yé mə céel béégýa nə ngwól, a jee béégýa nə nyə; í cúgé mbúgula yímbúli ná a jíg nə bə dǎŋg. Zembí nyə a jǎw bí shú ná bi jíg ná shee. ¹⁶ Ntǎg námá ná, wée mudá jí mbúgula yé, ye wo mpú ŋkí wo e bá sá ná ngwúm woó dǎgúg cug? Ŋkí ntǎg ná wée mudúm jí mbúgula yé, ye wo mpú ŋkí wo e bá sá ná mudá woó dǎgúg cug?

Zembí nyə á ŋgə tál buud icé icé

6:17 Yuá 17.21-23; Rom 8.9-11; 2Kr 3.17-18; Gal 2.20 **6:19** 3.16 **6:20** 7.23; Rom 13.14; 1Pr 1.18-19 **7:2** 1Te 4.3-4 **7:3** 1fz 5.21-29 **7:7** Mat 19.11-12; 1Kr 12.11 **7:9** 1Tm 5.14 **7:10** Mat 5.32; 19.9 **7:14** Rom 11.16 **7:15** jíg ná shee: 14.33; Rom 12.18; 14.19; 2Kr 13.11; Kol 3.15; Heb 12.14 **7:16** 1Pr 3.1

¹⁷ Sá ngwúd jí ná, muud yêsh tówúg cé Zembî nyə a tâl nyə yíid, cé nyə á bə a tâl ja Zembî nyə a jów nyə yí. Cɛɛ má ngə yə mádə má óbúgula mēsh yí, dwó óni. ¹⁸ Nkí Zembî nyə a jów ngwól múúd a njúl síya ábiwáág í*, muud wəɔngá jíg ná ábiwáág yé. Nkí Zembî nyə a jów muud a kú bə síya ábiwáág í, muud wəɔngá kú síya ábiwáág. ¹⁹ Síyálə ábiwáág cúgé tɔo sâ, bələ kú síya ábiwáág kú námá bə tɔo sâ. Sá jí nə mfii yí jísə nji bɛɛlə mǎmpándí má Zembî. ²⁰ Muud yêsh tówúg cé nyə á bə a tâl ja Zembî nyə a jów nyə yí. ²¹ Nkí Zembî nyə a jów wo, wo njúl lwaá, kú wá fimál lámúd nə jiya lwaá gwó. Nji, wó ká dág zhí ná wo bág fúlí, wo bɛ zhí nyəɔng. ²² Nəcə ná, lwaá Cwámba má jów yí í mǔsə fúlí, í dúgyá nə Cwámba. Ntó námá, nyəɔng *Křst má jów a njúl fúlí yé mǔsə lwaá má Křst. ²³ Mpugá ná Zembî nyə a wá lal-lal tǎn shú ná bi wúg mikwámúd. Kúgá sá ná bi nyíngag bə mǎlwaá mǎ múúd†. ²⁴ Bwaang, má nyíngə ná námá ci ná muud yêsh bwénúg mǐsh má Zembî dí cé nyə á bə a tâl ja Zembî nyə a jów nyə yí.

²⁵ Shú bəɔng búśá ná óncwíyê wá, sâ má ză ci ga í cúgé ná Cwámba nyə a tâl mpándí; mǎ cwíny bí tǎn nda muud bí bí nə nkul je shwu nyúul nə ndí yé nəcə Cwámba nyə a gwág mǎ nkúnkwónúlə. ²⁶ Mɛɛ ngə táduga ntúga: ja sá má dág mícúnj myá wala ga yí, mǎ tádúgá ná í bul jəla ná buud bwá jíg mingwam. ²⁷ Nji tɛɛm bə ntó, nkí wo má bá múdá, wo kú bɛɛg sɔ ná wo gwú bá. Nkí wo afwóyê bá múdá, wo kú bɛɛg sɔ ná wo bá. ²⁸ Nji, nkí wo bá múdá, wo asáyê *sám; ncwíyê sás má ká kə báád í, nyə asáyê sám. Nji, buud bwá bəya wá bwá é bul dág mínjugú cug gaád; mǎ ngə lás ntúni shú ná mǎ sá ná bi sásúlag minjugú myəɔng.

²⁹ Bwaang, mǎ ngə ci nááa, fwála í mǔ kúkúl. Ná ndéé, tééd wəla ga di, buud bí nə budá wá bwá cúgag nda bwá cúgé mímbéyá; ³⁰ bəɔng bwá ngə jii wá, bwá cúgag nda bwá angə nə jii; bəɔng bí nə mǎshusug wá, bwá cugə nda bwá cúgé nə mǎshusug; bəɔng bwá ngə kusa wá bwá cugə nda isá bwá ngə kusa yí í cúgé isá byán†. ³¹ Buud bwá ngə də shí wá bwá cúgag nda bwá angə nə də shí. Mǎ lás ná bí lású ni wēsh nəcə shí shé bí nə ndí mǔús ga í bá cɔ.

³² Má cɛɛl ná bi bág kú nə sâ í kánd bí milám gwów yí. Muud cúgé mbéyá yé má dɛ kənd lám isá í dúgyá nə Cwámba yíid, a dɛ sɔ ná Cwámba gwágúg nyə nywa. ³³ Nji, nyəɔng jí mbéyá yé má a dɛ sɔ ná mudá yé gwágúg nyə nywa, a dɛ kənd lám isá í shíd, ³⁴ lám í mǔ dɛ bə nyə kəw. Ntó námá wá jí nə mudá yé. Mudá cúgé báád yé, tɔo nyəɔng jí ná ncwíyê yé má dɛ kənd lám isá í dúgyá nə Cwámba yíid, shú nə nyān bág yé mǎ Cwámba ncindí nə ncindí. Mudá jí báád yé nye má dɛ sɔ ná ngwúm yé gwágúg nyə nywa, a dɛ kənd lám isá í shíd. ³⁵ Mǎ angə nə lás ntúni ná mǎ cɛɛl kul bí bííd. Í yidá bə shú mǎnywa mún. Mǎ ngə jii ná bi sáág sâ í bul jəla yí, ná bi bág buud ɔ Cwámba ncindí nə ncindí, kú bə kəw.

³⁶ Nkí ncwámá má bul bə nə yéesh nə land jé, ná ndéé a mǔ cɛɛl ná bwá bəyág nəcə a tádúgá ná nyə e jág sá sás dɔɔngú nkí a bə kú ná bá nyə, nkí a dág ná bwá jəlá nə bəya, bwá bəyág nda á ngə jii ná; nyə asáyê sám. ³⁷ Nji nkí ncwámá í njwa cígúlá nyédí lámúd sâ nda cındal nyə, nkí a jii nə nkul mpu máánd lám bii yéesh jé, á ká njwa cígúlá ná bá land jé bwá ányíngəyê ná bəya, a mpú sâ. ³⁸ Ntó jí ná

7:18 Gal 5.1 * **7:18** Muud jí síyá ábiwáág yé: na ji mwá Yúden. **7:19** Rom 2.25-29; Gal 5.6

7:22 Ifz 6.6; Flm 16; 1Pr 2.16 **7:23** 6.20 † **7:23** Kúgá nyíngə bíd nə mǎfug mǎ búud má ngág nə jwú ná bí. **7:25** 1Tm 1.12-14 **7:26** Zhe 16.1-4; Mís 14.22; 1Te 1.6; 3.3-4 **7:28** Luk 21.23

7:29 Rom 13.11-13; 1Pr 4.7; Flp 4.5 † **7:30** Muud nyə ajáláyê nə bíd ná gúl sâ í tówúg shwóg nyédí cugud. **7:31** 1Yn 2.17 **7:33** Luk 14.20

muud mā bá land jé yé mā mpú sâ, nyɔɔŋg mā bá kú bá yé má bul mpu sâ. §

³⁹ Mudá jì cɛɛlá nà ŋgwúm yé té wêsh ŋgwúm ŋgá ná cugə yí. Ŋgwúm má ká yə, mudá kú ná bə cɛɛlá, a mú jee bá muud yêsh á cɛɛl bá yé; nji í jii ná muud wɔɔŋg bág muud mā Cwám̃ba. ⁴⁰ Nji, í bul jəla ná a jíg kú ná kə báád. Mɛɛ mām mæcwɔŋ wə máñi, mā tédúgá ná mā jì námá nà Shíshim má Zembí.

8

Sâ í dúgyá nà ocúdú ó mātúnuga

¹ Bóól ózembí bí ó áyadúg. Bóól búúd bwá ŋgə cígə ocúdú ŋgə sá ivugali í ózembí bɔɔŋgú *mātúnuga. Shú sá í dúgyá nà ocúdú ó mātúnuga bɔɔŋgú yí, shé má mpú ná: «Sá bēsh bí nà mpúyá.» Nji, mpúyá wɔɔŋg í dā sá ná muud ŋkényág nyúul, í njúl ná cɛɛl í dā sá ná gwoong í lálug búgód. ² Múúd mā ká téduga ná a mpú gúl sâ, muud wɔɔŋgú nyə afwóyɛ mpu sá jì ná fwámé mpúyá yí. ³ Nji, muud mā cɛɛl Zembí yé, Zembí mā mpú nyə.

⁴ Ná ndéé, shú dǎlə ocúdú ó mātúnuga má ivugali í ózembí ó áyadúg íí, sá má mpu ná ivugali byɔɔŋgú í cúgɛ tɔɔ sá shí gaád, ŋgwól zembí cugé, nji fwámé Zembí ŋgwúd nà ŋgwúd. ⁵ Bóól búúd bwá ŋgə téduga ná ncúlyá ozembí nà ncúlyá micwám̃ba myāŋ mísə. Nji, bíl isá búúd bwá ŋgə dúg ná ozembí yí í tɛɛm bə jɔŋ dí, ŋkí ntāg shí ga dí, ⁶ shú shé bāŋ, Zembí jì ŋgwúd nji Zembí Sóóŋgá. Isá byēsh í zhu nyádí, shé ŋgə cugə shú dé. Cwám̃ba jì námá ŋgwúd, nji Yésus-Kríst; isá byēsh bíśə nǎcɛ nyə, sá búśə námá nǎcɛ nyə.

⁷ Nji, buud bēsh dí bí nà mpúyá ñi. Bóól bwá á má janəwo nà yǎlə ózembí ó áyadúg gúmá, ná ndéé, wóós nà kidíga, ja bāŋ bwá dǎ cúdú mātúnuga má ózembí ó áyadúg yí, bwá é ŋgə dǎ bwá ŋgə téduga ná cúdú éga jì cúdú mātúnuga shú zembí áyadúg. Sâ jɔɔŋg í mú sá bwo fāŋ lám dí, nǎcɛ í bǎlə ná ŋkí tag. ⁸ Í njúl ná sâ má dǎ dí jì nà ŋkul sá ná sá shíshíg Zembí kúná-kúnə. Ŋkí sá má bǎ kú dǎ, sá kú jím̃b sá mísh má Zembí dí; ŋkí sá má dǎ, sá kú námá kwídali sǎ. ⁹ Nji bí ó bey ná sá bí bí fuul ná bí sáág yí í yidag bə óbúgula ó átuatagú kwóógú lú mábɔɔgá. ¹⁰ Nǎcɛ, wo muud jì nà mpúyá yé, ŋkí bwá dúg wo, wo ŋgə dǎ mpáánzə zembí áyadúg dí, ŋgaá ná sá jɔɔŋg í é sá ná muud jì ná nà lám ŋkí tag yé ŋwág ŋkul, a kə dǎ ocúdú bwá áma cígə yə ózembí gúmá wá? ¹¹ Ja jɔɔŋgá, mpúyá wó í má sá ná ŋgwól *mínyɔŋə woó jì nà lám ŋkí tag yé jím̃búg, í njúl ná Yésus nyə á yə námá shú déd. ¹² Ŋkí bí mā sām ntó nà omínyɔŋə bān, bɛwəli bwo lám í kú fwo lal íí, bí má sām nà Yésus-Kríst. ¹³ Gwə wə jì ná, ŋkí gúl sá má dǎ í é búlal ŋgwól mínyɔŋə waamá bííd íí, mā kú ná bá bwele dǎ cúdú, shú ná mā bág kú búlal mínyɔŋə waamá bííd.

9

Pwól cugé nà milúndâl

§ **7:38** (tééd 36 kə wóós 38) Impánzə íni, bóól bwá ŋgə cǐ ná í jǎlá nə bə ntúga: 36 «Ŋkí muud mā dúg ná a jág sá nà baagulǎlə sás dé ncwíyɛ wəla lu bǎ cǔ a kú kənd nyə báád íí, ŋkí a dúg ná í jǎlá ná a kándug nyə báád íí, a sáág sá á jǐ yí; nyə asáyɛ sám, bǎ í siyúg. 37 Nji, muud mā ŋwá cígulá lámád, kú nə sá í ŋgə cǐndal nyə, á ŋgə mpu jwú ná tédúgá yé yé, ŋkí á ŋwá cígulá nyáméfwó dí lámád ná a baagulə sás dé ncwíyɛ, a má mpu sǎ. 38 Ntó má lwó ná muud mā kánd sás dé báád yé, a mpú sǎ; nyɔɔŋg mā bá kú kənd yé, á bul mpu sǎ.» **7:39** Rom 7.2-3 **8:1** Mis 15.29; Rom 12.16 cɛɛl 13.1-7; 14.1; 16.14; Yuá 13.34; Rom 15.1-2; 2Kr 8.7-8, 24; Gal 6.10; Ifz 5.2 **8:1** Rom 14.1-15.6 **8:3** 13.12; Gal 4.9 **8:4** 10.19-20; Mbá 4.35, 39; 6.4-5; Gal 4.8-9 **8:6** 12.5-6; Yuá 1.3-4; Ifz 4.5-6; Kol 1.16 **8:7** 10.23-33 **8:8** Rom 14.13, 15, 17, 21; Gal 5.13

¹ Ye mə cugé fúli? Mə cugé *múúd lwámá mə Yésus i? Ngaá mə a shí dúg Cwám̃ba wúú Yésus? Ye bi cugé ísý má má sá shú má Cwám̃ba yí? ² Nkí bóólúgá búúd bwá dúg ná mə cugé múúd lwámá, bi kú bę, má ji muud lwámá mə Yésus shú dún. Nácé bi búsa yuug í ngó lwó ísý má ngó sýy t̃aŋ nda muud lwámá mə Cwám̃ba yí.

³ Shú búúd bwé ngé bə nə məshwán nə mə wá, sá má jí nə nkul bəsa nə bwo yí jí ná: ⁴ Ngaá sá bí nə zhií ná sá nwág idəw nə mənɔul bídí? ⁵ Ye sá bāŋ wə búás ci muud kú jaand nə mudá yé? Ngaá ná bóól búúd ɔ lwámá bwé ngé sá ntó, tɔ́ ómínyɔŋ á ɔ́ Cwám̃ba, tɔ́ Séfas? ⁶ Nkí ntág ná, ye sá bāŋ Barnábas wə sá cúgé nə zhií ná sá jíŋ kú sɛy? ⁷ Zə nyə a má bwele sɛy sɛy izimb̃i a ngé jána nə nyáméfwó yé? Zə nyə a má bwele bɛ fambá ná ndeé a kú də mpúmá a cínɔŋ yé? Nkí ntág ná zə nyə a má bwele wíil ínteny ná ndeé a kú balan nə mənɔyán má ínteny byoɔŋ yé? ⁸ Ye iyuug má ngé nyə bí íni bísa níj ijàm nə ijag yá buud? Ngaá ná bísa námá cilyá mácéɛ Moyoiz nyə á cílə mád? ⁹ Jí mpu bə cilyá mácéɛ má Moyoiz dí ná: «Wo kú fad nteny mpu ja í ngé nyaal mpumá ngólə lwáál nywo yí.» Ye inteny wə Zembí ngé bul téduga yí? ¹⁰ Ye nyə aŋgə nə lās ntó shú dəsú? Haaw! Shú dəsú wə cilyá ga í á cilya yí. Í jii ná muud ngé waad mändəlú yé ngóg nə waad a ngé bwánd nə búg ná nyə é bə nə mfií; nyoɔŋ ngé nyífa mpumá ngólə lwáál yé ngóg nyífa a ngé bwánd nə búg ná nyə é bə nə kəw. ¹¹ Sá á bɛ bí mpəg í kwíind bí cug á Shíshim dí yí; ntó ná, sá má ká mwáágulə mpúmá í kwíind sá cug á shí ga dí yí, bəw ntó aá? ¹² Nkí bóól búúd bí nə zhií ná bwé nwág mbii mənɔywa mɔɔŋ bídí, sá bāŋ nə ban ka bul bə nə zhií nyoɔŋgú nəcə jí? Nji, sá á shígé balan nə zhií nyoɔŋgú; sá ngé yida jísow sá jêsh shú ná sá kú ntágulə ná Jɔjɔ Kéel má *Kříst í bág kú bwiingya.

¹³ Buud bwá dā sêy ísáy í Zembî Mpáánzâ wá, Mpáánzâ wá í dā námá wíl bwó; bɔɔŋ bwá dā kənd Zembî *mátúnɔga *alatâr dí wá bwá dā ŋwa dán kɔw lú idáw alatâr dí. Ngaá bi mæ mpú ntó? ¹⁴ Mbii ŋwúnd wɔɔŋ námá, Cwám̃ba nyæ a wá cɛɛ ná buud bwá jááw Jɔjɔ Kéel wá bwá jəlá næ cugə næ ísáy byɔɔŋ. ¹⁵ Nji mæe mæ a shígé balan næ mæzhii mɔɔŋ; mæ aŋgé námá næ cilé ntúgá næ mæ lúndal ísá byɔɔŋ. Má yidá bul cɛel ná mæ yég, ntɔ ná mæ sáág milúndál. Jám sá gúmb wá cí, muud cugé næ ŋkul yíl mæ gwo. ¹⁶ Mæe jām kóómb dí, ja mæ ŋgə jaaw Jɔjɔ Kéel yí, mæ cugé næ ŋkul cí ná mæ ŋgə sa gúl sá, nəcé jisə mæ sá cindúlá Zembî ŋgə cindal mæ yí. Məntágula næ mæ ŋkí mæ bá kú jaaw Jɔjɔ Kéel. ¹⁷ Í á mbəm bə ná mæ a tɛ ná lām wām ná mæ zə jaaw Jɔjɔ Kéel, mæ bə næ zhii ná mæ jíg myəna. Ká, mæ ŋgə sá ísáy byɔɔŋ cindúlád, jisə mbag Zembî nyæ á kɛel mæ məbwád yí. ¹⁸ Ná ndeé, myáyé myəna mæ ŋgə ŋwa cínɔŋ myá? Myəna myām wə mæ jááwúg buud Jɔjɔ Kéel ashwá, mæ ŋgə cúndə kú lúndal ísá mæ jí næ zhii ná mæ ŋwág Jɔjɔ Kéel dí yí.

¹⁹ Haaw! Mə ji fəli, kú bə lwaá mə múúd. Nji, tɛɛm bə ntó, mə a mə sá mǎmfwó lwaá á buud bɛsh shú ná mə bág nə fwála mə sá ná bímbí lá búúd dɛsh dí nə ŋkul gwág mə yí í búgálá Yésus. ²⁰ Já sǎndɛn *Oyúden búás yí, mə cugé námé nda Oyúden shú ná mə sá nə bwá kǎndug milám wá Yésus. Já sǎndɛn buud bwá ŋgá bɛ mǎcɛɛ mə Moyíz wá sá búás yí, mə bɛ námá mǎcɛɛ mǎɛŋgú nda

9:1 4.9, 15; 15:8-10; 2Kr 2.14-17; 3.1-3; 5.18-20; 10:7-8, 13; 11.5, 13; 12.11-13; Gal 1.1 **9:4** Luk 10:7-8; Mat 10.10 **9:6** Barnábas: Mis 4.36; 11.22-26 sý: Mis 18.3 **9:9** Mbá 25.4; 1Kr 10.11; 1Tm 5.18 **9:11** 9.4; Rom 15.27; Gal 6.6 **9:12** Mis 20.34-35; 2Kr 11.9 **9:13** Ilh 18.8-19 **9:14** 9.4 **9:15** Mis 18.3 **9:16** Zhe 20.9 **9:17** 4.1 **9:19** 10.23-24, 32-33; Rom 15.1 **9:19** Mat 20.26-27 **9:20** Mis 16.3; 21.20-26

bwo, í njúl ná í cugé mæ cínólá ná mæ bég mwo. Má bę mwo nji shú ná mæ sá ná buud bwá ngó bę mæcęę wá bwá kándug milám wá Yésus. ²¹Ja sánôñ buud bwá ádé bish mæcęę mæñg wá sá búsó yí, mæ cugá nda bwo, námá nda mæ angé nă bish mæcęę mæñg, í njúl ná mæ ngă bę Cęę má Zembí, Krist ji Cęę dâm. Mæ cugă nda mæ angé nă bish mæcęę nji shú ná mæ sá ná buud bwá ádé bish mæcęę wá bwá kándug milám wá Yésus. ²²Ja sánôñ buud bí ná búgá átutagă wá sá búsó yí, mæ cugă nda bwo shú ná mæ sá ná bwá kándug milám wá Yésus. Mă a mă bə sá jêsh shú búud bēsh shú ná mázhiî mēsh dí, mæ cugă búbaalé búúd. ²³Mă ngă sá isă íni byēsh năcé Jǝǝ Kéel, shú ná mæ bág nă kōw mánywa Jǝǝ Kéel í ngă kaag mād.

²⁴Bi ampúyē ná í dă bə mbaadă igwiimbí dí ná, buud nkí bulya ju íkúlă ná ndeé muud ngwúd nwa mpóógú? Jugă kúlă mbiî wí ná bi nŵág mpóógú yí. ²⁵Ogwiimbe ó igwiimbí bēsh bwá dă ci isă nkí bulya shú ná bwá nŵág *tûm gûmă. Í njúl ná tûm gûmă bwá dă nwa yí í dă yéel. Să bân wúsú tûm gûmă í ábálé yéel. ²⁶Kúlă mé ngă ju yí, mæ angé nă ju nda muud nyă angé nă mpu kúlă ngă kă yé; ja mă ngă wusă ikúda yí, mæ angé nă wusă ikúda ntó ngúlád. ²⁷Mă ngă yida jugăshi nyúul nyâm, ngă nywaad nywo sá má céel yí, shú ná í kú bá bə ná, mæ shîn cúnă Jǝǝ Kéel bóól búúd gwág ná ndeé, mæ nyinŵă shúb mpóógú.

10

Shé ó bey sâ í á sîy nă buud ó Izrăyél yí

¹Ntó, ye bwaang, mæ acéélă ná bi bág kú mpu isă í á sîy nă odă yí; nkúdú í á baagulă bēsh, bēsh bwá á ntǝ mân mă átítî nă makuú. ²Ntó ji ná bēsh bwá á duwan nkúdú, duwan mân dí tǝñ *ompwîin ó Moyîz. ³Bēsh bwá á dă dă idăw impwúd Shîshim mă Zembí í á dă ntî bwo yí. ⁴Bēsh bwá á ngul majúwó mæmpwúd Shîshim mă Zembí í á ntî bwo má, majúwó mă á ngă wú kwóógúđ má. Kwóógú đoong í á bə fwámé kwóógú wá í á ngă lugal bwo cí, í á bə *Křst. ⁵Nji, tēm bə ntó, bóól ncúlă buud wă gwoong jǝñ, Zembí nyă á shigé gwág bwo nywa. Gwá wá nyă á jangulă bwo, a mpángulă mîmbimbă myǝñ shí á shwéeshád yí. ⁶Isă íni í á bə nă bwo ntó shú ná í bág shé mæcwûñ, shé kú dă wŵmb sálă isă í abúbôw nda bwo. ⁷Kúgă yă ózembí ó áyadúg gûmă nda bóólúgă wă gwoong jǝñ bwá á sá ná. Să jǝong ji cilyá ná: «Kúl búúd í á ji shí dă, ngul; bwá mú tǝw, zhwiimbya.» ⁸Shé kúgă sá jangă nda bóólúgă wă gwoong jǝñ bwá á sá ná. Sálă bwá á sá jangă yí, bwá á yă jwôw ngwúdú buud otóóshin mæwûm mábă ná ólól. ⁹Shé kúgă shweenzh Křst nda bóólúgă wă gwoong jǝñ bwá á sá ná. Bwá á shweenzh nyă, onywă bŵw mú jangulă bwo. ¹⁰Shé kúgă námă dă cwaduga nda bóólúgă wă gwoong jǝñ bwá á cwaduga ná; bân, *ēngales á shwiý nyă á ză jangulă bwo. ¹¹Bwaang, isă íni í á bə nă bwo ntăni shú ná í bág shé mæcwûñ. Í á cilya shú ná shé buud shé ngă cugă mwôw mâ mæzhúgúlă dí wă, shé mpúg nda shé mă jǝlă nă ngă cugă ná. ¹²Nă ndeé, muud ngă tédúgă ná mæbwábúlán mă cúgă nă nkul sá nyă sâ yé, kă bey ná a búlag. ¹³Mæbwábúlán mēsh bí á mă dă bwăma nă ndî má mă dă námă bə nji isă bí nă nkul wóós nă muud yí. Nji,

9:21 Gal 2.3-4 **9:22** Rom 1.13; 2Kr 5.11; 11.29 **9:24** Flp 3.12-14; 2Tm 2.4-6; 4.7-8; Zhk 1.12; 1Pr 5.4; Mbá 2.10 **9:27** Rom 8.13; 13.14 **10:1** MmN 13.21; 14.21-29 **10:3** MmN 16.13-35; Mbá 8.3; Sôm 78.24-25 **10:4** MmN 17.6; Ilñ 20.11; Sôm 78.15 **10:5** Ilñ 14.29-30; Sôm 78.31; Heb 3.17; Yúd 5 **10:6** Ilñ 11.4, 34; Sôm 106.14 **10:8** Ilñ 25.1-9 **10:9** Ilñ 21.5-6 **10:10** Ilñ 14.2, 36; 16.41-49; Sôm 106.25-27; Heb 3.17-18 **10:11** 7.29-31; Rom 15.4 **10:12** Gal 6.1 **10:13** 1.9; Zhk 1.13-14

Zembî ji abúgúlág; a cugé nà ñkul bíd ná bî bwámagí nà mæbwábulán má ntó bî ñkul má. Ja bí mæ bá ða bwama nà mæbwábulán yí, a bá ða lwó bí zhií shú ná bî jísówúg kú bála.

Kúgá fúla isâ í mājamb nà isâ í Zembî

¹⁴ Gwá wá jí ná, yé bwáàng má búl cèel wá, fúndágá yálə ózembî ó áyadég gúmá. ¹⁵ Mə ñgə lās nà bî nda mæ lās nà buud bî ná fəg wá. Biméfwó faasugá sá má ñgə ci yí. ¹⁶ Ja sá má ða ða idaw í Zembî yí, sá má ða ñgul bálá; sá má ða yə Zembî akíba shú bálá jəəngə. Ñgulálə sá má ða ñgul bálá jəəngə yí í ða bæ ná sá bēsh sá má ða ñwa kəw lú mənɣwa mǎ mǎcií *Krist nyə á wéeshuli shú dúsú má. Féyálə sá má ða féya buléd yí í ða bæ ná sá bēsh sá má ða ñwa kəw lú mənɣwa mǎ nyúul Krist nyə a yána shú dúsú yí. ¹⁷ Sə bēsh sá má mǎ mbwəɣdǎ nyúul ñgwúd nda buléd jí ñgwúd ná. Ntó jí ná sá tɛem bæ ñkí bulya, sá búsa nyúul ñgwúd nəcé sá má ða kəwula nji buléd ñgwúd.

¹⁸ Fwogá dúg mímbyágá mí *Izarəyél. Buud bwá ða ða ócúdú bwá ða kə *mátúnuga dí wá bwá ða fúla isâ nà *alatâr, ntó jí ná bwá ða fúla isâ nà Zembî muud jí ámadí á alatâr yé. ¹⁹ Jí má ñgə ka cèel ci yí? Ye ná ocúdú búúd bwá ða yə ózembî ó áyadég mátúnuga dí wá búsa gúlúgá sá? Ñkí ntəg nə ozembî bəəngá bí gúl sá? ²⁰ Mbó! Mə ñgə ci ná ocúdú búúd bwá ða kənd mátúnuga dí wá, Zembî dí bwá ða yə bwo yé; í ða bæ mátúnuga bwá ða yə mājamb má. Mə acéélé ná bínəŋ mājamb bí dúg fúla isâ. ²¹ Bí cugé nà ñkul ñgul bálá mə Cwámba, bí nyingə ñgul bálá mājamb. Bí cugé nà ñkul ñwa kəw táwuli mə Cwámba dí, bí nyingə ñwa kəw táwuli mājamb dí. ²² Ye sá má sə ná Cwámba sáág wúú? Sá má lal mənɣul cə nyə?

²³ Bóól búúd bwá ñgə ci ná: «Muud jí fulí ná a sáág sá jēsh á cèel yí.» Jí ntó. Nji, sá jēsh dí jí ná ñkul kwíind múúd. Haaw! «Muud jí fulí ná a sáág sá jēsh á cèel yí.» Jí ntó. Nji, sá jēsh dí í ða lul gwoong. ²⁴ Muud nyə ajáláyé ná sə ná nyəméfwó wá bəg nà mənɣwa; muud yēsh səgə ná bóól bwá bəg nà mənɣwa. ²⁵ Dagá sá jēsh bwá kúshá mákíd ocúdú dí yí; dagá gwo nà milám ná salá, kú jí mǎshíli ná bí ñgə bæmb. ²⁶ Dagá, nəcé shí nyí shí mə Cwámba, nà isâ byēsh bí cínəŋ yí. ²⁷ Ntó jí ná, *hááden mə ká jəw bí dína dí, bí mǎ ká kə, dagá mbíí idaw wēsh bwá é yə bí yí; dagá byo nà milám ná salá, kú jí mǎshíli ná bí ñgə bæmb. ²⁸ Nji, ñkí ñgwól múúd má jaaw bí ná cúdú bwá ámə jáamb yé nyə ámə bæ cúdú *mátúnuga, bí kú ná ða. Bí kú ða, nəcé muud má jáaw bí yé, bí á bá ntəgula nyə lám. ²⁹ Ja má cí ná lám yí, mə acíyé lám wún, mǎ cí jí mǎ múúd nyə ámə jaaw bí yé. Nəcə jí lám mə ñgwól múúd í é zə jum mə, mə njúl fulí yí? ³⁰ Ñkí mɛɛ mə yə Zembî akíba mə ka ða, bwá é ka kə ñgə jí nə mə íkúdágúd nəcé jí, í njúl ná mɛɛ shí yə Zembî akíba? ³¹ Ntó, tɔɔ bí mə dǎ, tɔɔ bí mǎ ñgul, tɔɔ bí mǎ sá jí, ságá sá jēsh nə yéesh ná bí mǎ yə Zembî gúmá. ³² Kúgá bæeg sá ná tɔɔ mwā Ogərək, tɔɔ mwā *Oyúden, tɔɔ muud ñgwúd á *Də lú obúgula ó Zembî ləngúwóg búgád. ³³ Ságá nda mə; isâ byēsh dí, mǎ cèel sá sá múúd yēsh nyə e gwág nywa yí. Mə ádé sə ná məméfwó bəg nà mənɣwa; mǎ ða sə ná ncúlyá buud bwá bəg nà mənɣwa, ná Zembî cəgug bwo.

10:14 1Yn 5.21 **10:16** 11.24-25; Luk 22.17-20 **10:17** 12.27 **10:18** Ləv 7.11-21 **10:19** 8.4
10:20 Mbá 32.17; Sôm 106.37; Mbá 9.20 **10:21** 2Kr 6.15-16 **10:22** Mbá 32.21 **10:23** Rom 14.1-15.6 **10:23** 6.12; 8.7-12 **10:24** 10.32; 13.5; Rom 15.1-2; Flp 2.4 **10:25** Rom 14.2 **10:26** Sôm 24.1; 89.12 **10:28** 8.7 **10:30** Rom 14.6; 1Tm 4.4 **10:31** Kol 3.17 **10:32** Rom 14.13
10:33 9.19-22

11

1 Ngəgá nā yagula mā, námá nda má ngə yagula Kríst ná.

Nda sá má jǎlá nā jì mǐsǎon ná

2 Mə ngə faag bí nǎcé, bí ngə tǎdaga mā ija byēsh, bí ngə ntǎg námá bə minjǎgúlá má á kala bí myá. 3 Njì, má jì ná bí mpúg sǎ ngwūd ná: múdúm yēsh lúlúú yé wǎ *Kríst, múdá lúlúú yé wǎ mudúm, Kríst lúlúú yé wǎ Zembí. 4 Mudúm yēsh mā jǎgúlá nā Zembí njí ntǎg ná a cǔndá mícúndá mǐ Zembí a njúl nā tǔm lúúú yé, a wǎ lúlúú yé Kríst shwōn. 5 Mudá má yídá jǎgula nā Zembí njí ná a cǔndá mícúndá mǐ Zembí shwǎ lúú yé, a wǎ lúlúú yé múdúm shwōn. Nǎcé, bǎlé shwǎ lúú wúsə námá nda a má kǎnya shilú*. 6 Haaw. Múdá má ká bə kú nā tǔm lúúú í, í jì ná a sémbyág námá shilú. Njí jì ká bə sǎ shwōn ná mudá sémbyág shilú njí ná a kǎnyag lúú, í jì ná a dúg cǎglə tǔm lúúú. 7 Mudúm nyé, nyə ajǎlayé nā bwǎád tǔm, nǎcé a jì yuug má Zembí, a ngə lwó gúmá í mpíyá nā Zembí yí, mudá nyé ngə lwó jǎng í mpíyá nā mudúm yí. 8 Nǎcé, mudúm nyə a shígé wú múdá dí, mudá nyə a wú múdúm dí. 9 Zembí nyə a shígé té múdúm nǎcé múdá, nyə á yida té mudá nǎcé mudúm. 10 Gwǎ wǎ jísá ná, mudá má jǎlá nā bə nā ndəm lúúú; ntó jì shú lwólə *wǎéngales ná a jì íjwǎga í múdúmú. 11 Tǎem bə ntó, dúgúlə cǎg sǎ ngə cǎgə tǎn buud ɔ Cwámba yí, mudá cǎgə nā njul cǎgə kú ná mudúm, mudúm kú námá cǎgə kú ná mudá. 12 Í bǎ ntó nǎcé ná, námá nda múdá ashúshwóógú nyə a wú múdúm dí ná, ntó námá wǎ múdúm má də byél múdá dí yé, sǎ jēsh í zhu wǎ Zembí. 13 Bimǎfwó faasugá ná jǎga: ye jì jǎ sǎ ná mudá bǎg shwǎ lúú ja á ngə jǎgula nā Zembí yí? 14 Jisə námá sǎ shwōn ná mudúm bááguləg shilú nda mudá. Ngaá ná cǎg shé ngə cǎgə ga gwámǎfwó í ngə jǎguli bí ntó? 15 Í njúl sǎ gúmá shú múdá nyé. Nǎcé Zembí nyə á yə mudá shilú njí gwaa ná í dúg búdal nyə lúú. 16 Njì njí muud má cǎel sǎ máshwán na, sǎ bǎn sǎ cǎgə nā fúlú nyǎng, mǎdǎ má óbúgula kú námá bə nā nywo.

Nda sá má jǎlá nā dǎ dína mā Cwámba ná

17 Mə afáágé bí wǎng lǎsú má zǎ lǎs nā bí gaád. Mə afáágé bí nǎcé, sǎengyálə bí mú də sǎengya *Dǎ dún dí yí, í ányǎngyé ná bə shú sǎlə ná bí lǎlǎg, í mú ngə teeg bí teeg teegúg. 18 Í tééd fwo bə ná, ja *Dǎ lú óbúgula dún í də sǎengya yí, mə gwág ná mǎnjǎmú má mú ngə bə mpǎdúgá nyín. Mə ngə *magulə lǎn wǎngǎ búbaalé. 19 Mə kǎ ntǎg cǐ, í jì ná mǎnjǎmú mǎng má bǎg, bǎng búsá fwámé óbúgula mpǎdúgá nyín wǎ bwǎ mpúyúg. 20 Ntó jì ná, ja bí mú də sǎengya kǎl ngwūd yí, í ádé ná nyingə bə shú zǎlə də ídǎw í Zembí. 21 Í mú də bə ná, fwála lə dǎlə, muud má lǎel shín də byé ídǎg nyə áma zə nā ndí yí kú bwánd ná bǎól bwǎ wǎósúg. Ja í bǎ ntó yí, í mú wǎós ná, ngwól njúl nā zha, ngwól nyé má də njul ná ndéé cǎ fudud; 22 ye bí cǎgə nā minjǎw ná bí dúg də nā njul wu? Nǎcé jì bí búse kú bish Dǎ lú óbúgula ɔ Zembí yí? Bí má cǎel zə də wǎ búúú bwǎ cǎgə nā mǎbii wǎ shwōn lúúú í? Mə cǎg ná jì? Mə fáágug bí? Mə afáágé bí nā wǎni sǎólǎgúd. 23 Nǎcé, njǎgúlá má á lǎg nā Cwámba yí, wǎ wǎ má á kala bí yí; nǎó: Cwámba Yésus nyə a sǎ ná, búlú bwǎ á kusha nā nyə yí, nyə á njwa buléd 24 ná ndéé, a yə Zembí akíba, a mú fǎy buléd, a mú cǐ ná: «Nyúúú nyām í má kaanz shú dún dí

11:1 4.16 11:2 2Te 2.15; 3.6 11:3 3.23; Mǎt 3.16; Ifz 5.23 * 11:5 Wǎla mwǎw Pwól nyə á cǐlə kǎlaad éga yí, í á də bə sǎ shwōn ná bwǎ dúgúg mudá nā kǎnyá shilú. 11:7 Mǎt 1.26-27 11:8 Mǎt 2.18-23; 1Tm 2.13 11:18 1.10-11 11:19 Mbá 13.2-4; 1Yn 2.19 11:22 Zhk 2.5-6 11:23 10.16; Mat 26.26-28

nywá wá ga. Dugá sá sósólúgú ga, du tédugá má.» ²⁵ Námá mbií ngwúdu, ja bwá má shín dā yí, a mú nwa bálá wáan, a mú ci ná: «Bálá ga jísə sɔ́ á gúgwáan í zé siy mácií mām dí yí. Ja jēsh bí má bá dū ngul gwo yí, bi ɔ́ bá dū sá sósólúgú ga, du tédugá má.» ²⁶ Ntó má ká ná ja jēsh bí má bá dū dā buléd ga nā ngul bálá wáan ga yí, bí ngə bwiing shwiý Cwám̄ba nyə á yə yí, bi dū bá jaaw dwo ná ndéé kə wósó ja á bá nyingə zə yí. ²⁷ Sá jooŋg wá jí ná, muud má dā buléd a ngul bálá má Cwám̄ba yé, ŋkí á dā nā ngul mbií wúsá kú jəla yí, á byaagula nā nyúúl nā mæcií má Cwám̄ba. ²⁸ Ntó, muud yēsh fáásug nyáméfwó ná ndéé, a ka dā buléd, a ngul bálá wáan. ²⁹ Nacé muud má dā buléd a ngul bálá ntó kú téduga ná jí mändəm má nyúul má Cwám̄ba yé, a ngə sá ná sémbyé mílású í bág bə ŋkí bul nyaan shú nyáméfwó. ³⁰ Sá jooŋg wá í sá ná, zhwoŋ buud bwá mú mimbəl mpádúgá nyín, bóól nā ijām, bóól ŋkí bulya bwá á má yə. ³¹ Sá mbām dū faas séméfwó, sá kú nyingə bwama nā sémbyé mílású. ³² Nji, Cwám̄ba má dū sám̄b sá mílású, a ság sá shú ná sá kú bá bwama nā sémbyé mílású ányinyaanə búúd bwá abíshé Zembí wá bwá bá bwama nā ndí yí. ³³ Ná ndéé bwaang, ja bí má dū seengya ná bi má dā yí, dugá sá ná, bóól bwánd bóólúgá. ³⁴ Ŋkí ngwól múúd ngə gwág zha, a fwóg tééd dā nyádi njów a ka tēem zə, shú ná bí kú dū seengya ná bi má zé dū kwaamb sémbyé mílású ányinyaanə bídí ícug dí.

Shú bíl isá byēsh íí, má e bá zə kwambula byo ja má bá zə yí.

12

Isá Zembí má dū yə bwán bé zhí a shíshim dí yí

¹ Bwaang, shú isá Zembí má dū yə bwán bé zhí a *shíshim dí yí, má acéélé ná bi dág bə kú mpu. ² Bi má mpú ná ja bí á bə kú fwo mpu fwámé Zembí yí, bwá á dū júlə kə nā bí bów-bów zhíid, bí kə ngə bə ózembí ó áyadúg, mbeé isá bísó kú nā ŋkul má lās yí. ³ Nda jí ntó ná, má cēel ná bi mpúg ŋkúmba sá: muud Shíshim má Zembí ngə sá ná a lāsúg yé cugé nā ŋkul lweem Yésus; muud Shíshim má Zembí í aŋgə ná sá ná a lāsúg yé cugé námá nā ŋkul ci ná: «Yésus jí Cwám̄ba».

⁴ Isá Zembí má dū yə bwán bé mpáam dí yí bísə mimbíi mimbíi, nji Shíshim ngwúdu wá í dū kaaw byo. ⁵ Bulya mimbíi búúd bí nā ŋkul sēy nā isá byooŋg yí; nji Cwám̄ba ngwúdu wá ngə jwú nā iséy byooŋg byēsh. ⁶ Misósólúgú mí mimbíi mimbíi, nji buud bēsh bwá ngə sá myo wá, Zembí ngwúdu wá ngə sá ná bwá sáág myo. ⁷ Muud yēsh Ŋkénkē Shíshim má yə ŋkúl ná a sáág sá yé, a yə nyə ŋkul nyooŋgú shú ná í kwíindúg bóól bēsh. ⁸ Ntó, Ŋkénkē Shíshim má yə ngwól múúd ŋkul ná a lāsúg lāsú fug, a yə ngwól ŋkul ná a mpúg sá Zembí ngə jíi ná buud bwá sáág yí; Shíshim ngwúdu nā ngwúdu wá ngə kaaw. ⁹ Shíshim ngwúdu wooŋgú má yə ngwól múúd búgá álal-ŋkul, a yə ngwól ŋkul má lwág mimbəl, ¹⁰ a yə ngwól ŋkul má sá *máshimbá, a yə ngwól ŋkul má cúndá mícúndá mí Zembí, a yə ngwól ŋkul má mpú faas míshíshim, a yə ngwól ŋkul má lās mákəl mimbíi mimbíi, a yə ngwól ŋkul má féég sá í dū ciy mákəl maoŋg dí yí. ¹¹ Isá íni byēsh íí, nji Shíshim ngwúdu nā ngwúdu wá má dū kaaw byo, a yə múúd yēsh jooŋg á céél yə nyə yí.

Ikál í nyúul bí ŋkí bulya, nyúúl njúl nji ngwúdu

11:25 sɔ́: Zhe 31.31-34; Luk 22.20; 2Kr 3.6; Heb 8.6 mácií: MmN 24.6-8; Heb 9.12 **11:26** Mat 26.29
11:27 11.20-22; Heb 10.29 **11:28** 2Kr 13.5 **11:32** Heb 12.5-6; Mbú 3.19 **12:2** 8.4-6; Iza
 44.9-20; Gal 4.8 **12:3** 1Yn 4.2-3; Rom 10.9 **12:4** 12.27-14.40; Rom 12.6-8; Ifz 4.4 **12:5** 12.28-30
12:7 14.26 **12:10** 14.5; Mis 2.4 **12:11** 7.7; Rom 12.3; Ifz 4.7; 1Pr 4.10

¹² Mpugá ná nyúúl mæ múud nyí ngwūd, ikál ñkí bulya. Ikál í nyúúl tæem bulya ntó, byêsh í sá ñji nyúúl ngwūd. Ntó námá wá jí nã *Kríst yé. ¹³ Shé bêsh, tão *Oyūden tão Ogārēk, tão mælwaá tão ofulí, shé á duwan Shíshim ngwūd dí shú ná shé bág ikál yá nyúúl ngwūd. Zembí nyã á ngulal shé bêsh Shíshim ngwūd.

¹⁴ Ntó jí ná nyúúl í cùgé ñji kál ngwūd, ikál í nyúúl bí ñkí bulya. ¹⁵ Ñkí kuú í shee ná ci ná: «Nda má cùgé mbwê ná, mæ cugé kál nyúúl», ye kuú í é yow bálá kál nyúúl? ¹⁶ Ñkí lwá í shee ná ci ná: «Nda má cùgé jús ná, mæ cugé kál nyúúl», ye lwá í é yow bálá kál nyúúl? ¹⁷ Ñkí nyúúl nyêsh ncindí í shee ná bã ñji jús ná jús, í ka ñu gwág ntádele? Ñkí nyêsh ncindí í shee ná bã ñji lwá ná lwá, í ka ñu gwág mácud ntádele? ¹⁸ Bì má dúg í? Zembí nyã á ngã tál ikál í nyúúl byêsh nyúúlúd nda nyã á cæel ná. ¹⁹ Muud ncindí nyã á mbâm shee bã ñji kál nyúúl ngwūd ná ngwūd, nyúúl í á nywá ka bã ngow? ²⁰ Ntó, nyúúl muud dí, ikál í nyúúl bí ñkí bulya, nyúúl njúl ñji ngwūd.

²¹ Jús í cùgé nã ñkul ci nã mbwê ná: «Mæ aṅgê nã jii wo», lúú kú námá ci nã mækuú ná: «Mæ aṅgê nã jii bí.» ²² Í yidá bã ná, ikál í nyúúl í ñu nyín nda bí nã ilam yí, byó wá í yidá bul kwíind yí, ²³ byoṅg sá má ñu dúg ná í abálé jala nã gúmá yí, byó wá sá má ñu bul ñwa nã gúmá yí; byoṅg bí ná í ajáláyé nã nyín yí, byó wá sá má ñu bul mpu baagulá yí, ²⁴ í njúl ná ikál í nyúúl í ñu nyín yí í ádé jii mbii mbagulá woṅg. Zembí nyã á sá nyúúl muud mbii á ná nyã á wá gúmá ikál í nyúúl í cùgé nã gúmá yíid. ²⁵ Nyã á sá ntó shú ná mbéégí mǎṅkɔmá í kú bã nyúúl muud dí, ikál í nyúúl í yidag ñu bã, jiga baagulá jiga, jiga baagulá námá jiga mbii ngwūdá. ²⁶ Gúl kál nyúúl í ká jug, bíl jug námá; bwá ká gúmal gúl kál nyúúl, bíl byêsh bã nã mæshusag.

²⁷ Ntó, bí búsá nyúúl má Kríst. Muud yêsh jí bídí *Dɔ dí yé jí kál á nyúúl nyoṅg. ²⁸ Ná ndeé, Zembí nyã á tál buud Dɔ lú obúgula dí ntága: cé áshúshwóógú, nyã á tál *buud ɔ lwámá; cé ábɛɛ, á tál *buud ɔ mícúndá; cé álél, á tál buud ɔ mínjígulá. Ná ndeé, á mú yã bósól ñkul mæ sá *máshimbá, á yã bósól ñkul mæ lwág mímbál, bósól ñkul mæ kwíind búúd, bósól ñkul mæ cwíny gúfágá, bósólúgá ñkul mæ lás mákál mæshús. ²⁹ Ye buud bêsh wá bí búúd ɔ lwámá? Ye bêsh bí buud ɔ mícúndá? Ye bêsh bí oyígulí? Ye bêsh bwá ñu sá máshimbá? ³⁰ Ye Zembí nyã á yã bêsh ñkul í ñu lwag mímbál yí? Ye bêsh bwá ñu lás mákál mæshús í? Bêsh bwá ñu féég mákál myoṅgá? ³¹ Gwágugá yéesh ná Ñkɛṅkɛ Shíshim yág bí isá í búl bã nã mfii yí.

Mæ zá nyiṅgá lwó bí nyoṅg zhí í ntó mǎzhí mæsh yí.

13

Cælí í ntó sã jêsh

¹ Mæ tæem lás mákál má búúd, lás mákál má *wééṅgales í, ñkí mæ cugé nã cælí, mpug ná mæ jí nda kǎṅ í ngó bwím yí, ñkí ntág yaang í ngó lwanṅula yí. ² Mæ tæem námá cúndé mícúndá mí Zembí, tæem mpu mímimba myêsh, tæem bã nã mpúyá wêsh, mæ tæem námá bã nã búgá jêsh ncindí mbii á ná mæ ñu yíl mímbáṅ ícéd í, ñkí mæ cugé nã cælí, mæ cugé tão sã. ³ Mæ tæem námá yána isá byâm byêsh, mæ kɛenzh námá nyúúl nyâm ná bwá jéég jígal mæ kudad í, ñkí mæ cugé nã cælí, sá jooṅgá kú kwíind mæ tão sã.

⁴ Cɛelí jí nà jísów, cɛelí jí nà osusa, í cúgé nà zhín, í ádé bəgəwa, kú nkɛny nyúul, ⁵ í ádé sá isá í shwôn, í ádé sọ nji mənɔywa mé, í ádé lɛɛl gwág zhɔwɔ́, í ádé baagula mábúgú*, ⁶ í ádé gwág nywa olílingí, cɛelí í yida dɛ gwág nywa óbábálé; ⁷ í dɛ juu sá jɛsh, dɛ búdal, í dɛ bə nà búgə nà sá jɛsh, í dɛ bwánd sá jɛsh nà búgə, í jísów sá jɛsh.

⁸ Cɛelí í ádé shín; dálə cúndə micúndá mí Zembí í bá bə cwúɗ, lásúla mákál í bá shín, mpúyá í bá bə cwúɗgá. ⁹ Nacé sọ ngə mpu isá ikál, sə ngə cúndə micúndá mí Zembí ikál. ¹⁰ Nji, ja isá byêsh í bá bə óncindí yí, byəng bí ikál yí í bá bə cwúɗgá. ¹¹ Ja má á bə mwántombú yí, mə á dɛ lás nda mwántombú, mə dɛ táduga nda mwántombú, mə dɛ bála nda mwántombú. Ja má mú fwámé múúɗ ga, mə má yow isá í bwán ó ntombú. ¹² Nacé isá í ngə nýn sá nda isá sá ngə dág yèn† dí yí, nda isá ngúɗá í má búdal yí; nji, ja fwála dɔəng í bá wós yí, sá má dág ná bii-bi-bii. Ja gaád mə ngə mpu isá impál, ja jənggá mə bá wámɓala, námá nda Zembí mə wámɓulə mə ná. ¹³ Isá í ábúlɛ shín yí bísa ílól ja gaád, byó wá: búgə, nà dálə bwánd nà búgə, nà cɛelí; sá í ntọ na ílól íni dí wə cɛelí.

14

Yéesh isá bí nà nkul kwínd múúɗ yêsh yí

¹ Shúshwóógú nà sá jɛsh íí, fwogá tééd sọ ná bí bág nà cɛelí. Gwágúgá yéesh isá Zembí mə dɛ yə bwán bɛ zhí á *shíshim dí yí, bul bə ná ndɛɛ cúndálə micúndá mí Zembí. ² Nacé náəə, muud mə lás mákál məshús yé, nyə aləsháyé nà buud, a ləsha nà Zembí, nacé kú ná tɔɔ muud nyə é gwág sá á ngə ci yí. Nji, a ngə lás nà nkul Nkɛnkɛ Shíshim ngə yə nyə yí, ngə ci mindimba. ³ Nji muud mə cúndá micúndá mí Zembí yé ngə ləsha nà buud; a ngə cúndə shú ná bwə lálug búgəd, a cúndá ná a cwíny bwo, á cweel bwo milám. ⁴ Muud mə lás kál íshús yé ngə sá ná nyəmfwó lálug búgəd, í njúl ná muud mə cúndá micúndá mí Zembí yé ngə sá ná *Dọ dɛsh í lálug búgəd.

⁵ Má jii ná bí bɛsh bí lásúg mákál məshús; nji mə bul jii ná bí cúndág micúndá mí Zembí. Nacé náəə, muud mə cúndá myo yé mə cọ múúɗ mə lás mákál məshús yé; sasaalɛ nji ná muud mə lás mákál məəng yé mə féég sá nyə ámə ngə ci yí, shú ná Dọ dɛsh í lálug búgəd. ⁶ Ntə bwaəng, nkí mə shee ná zə nún bídí zə lás ná bí nji mákál məshúsúɗ, mə é kwínd bí cínəngú ná jí? Kú ná tɔɔ sá! Sasaalɛ nji ná mə bágúlá bí gúl sá Zembí nyə ámə lwó mə yí, nkí ná mə yə bí wúl mpúyá, nkí wúl cúndá mə Zembí nkí ntəg njígúlá.

⁷ Jí námá nda isá í íbwamugə-bwámug, nda lúlwón á bulya məkál nkí bínzhá; nkí isá byəəng í ngə lás ná kpódó kpódó kpódó, buud bwə é ka mpu ná í ngə cɛɛl sey jáyé sasa? ⁸ Nkí laag í lás buud nda yag sá í ngə ci yí, zə nyə é kwəməsa dósmb? ⁹ Mbií ngwúɗ nà bí. Nkí bí mə lás mákál məshús ləsú wún kú gwíg sá bí ngə ci yí, buud bwə é ka wámɓala ná jí bí ngə lás yí? Í é bə ná bí ngə lwábada ntə. ¹⁰ Məkál mə ləsú mí nkí bul bulya shí gaád, nji kú ná tɔɔ ngwúɗ dí ná buud bwə dɛ lás kú gwág sá bwə ngə ci yí. ¹¹ Ntə jí ná nkí mə ampúyé dúl kál lú ləsú nda í ké ná, mə é bə múúɗ ngə lás dwo yé njínə muud, nyə bə námá mə njínə

13:5 10.33; Mik 10.12; Flp 2.4 * **13:5** Ból bwə cí ná «í ádé lə mábəw». **13:8** 12.10; 14.1-5 **13:12**

Rom 8.24; 2Kr 5.7 Zembí mə wámɓulá mə: 8.3; Gal 4.9 † **13:12** yén: Iyén yá fwála dɔəng í dɛ sý nà nkwan, ivugulí kú dɛ nyín ná ngón nda iyén yá mwəw mágáád. **13:13** Kol 1.4-5, 23; 1Te 1.2-3; Tit 2.2; Heb 10.22-24; 1Yn 4.16 **14:1** 13.8 **14:2** 12.10 **14:4** 14.26 **14:5** Ilj 11.29

muud. ¹² Nā ndeé, nda bí mǎ búl jii ísá Zembí mǎ dǎ yǎ bwán bǎ zhí a shíshim dí yí ná, bulǎgǎ sǎ ná bí bǎg nǎ byǎǎng í é sǎ ná Dǎ í lǎlǎg búgǎd yí.

¹³ Gwǎ wǎ jí ná, muud mǎ dǎ lǎs mǎkǎl mǎshús yé jǎgǎlag nǎ Zembí ná a yǎg nyǎ ŋkul ná a dúg fǎég sǎ á dǎ cǐ yí. ¹⁴ Nǎcé ná, ja mǎ jǎgǎla yí, mǎ kǎ jǎgǎla kǎl lǎ shúsú dǎ, shíshim wǎm í ŋgǎ jǎgǎla, nǎ lúu wǎm í aŋgǎ nǎ sǎ sǎ. ¹⁵ Kǎ mǎ sǎág jí? Mǎ é dǎ jǎgǎla shíshim dí, mǎ é dǎ nǎmǎ jǎgǎla nǎ ikǎŋ byǎm; mǎ dǎ sey ísusa sǎgusa Zembí shíshim dí, mǎ é dǎ nǎmǎ sey nǎ ikǎŋ byǎm. ¹⁶ Nǎcé, ŋkí wo yǎ Zembí mǎshwǎmb shíshim dí, ye zhizhe mbúgǎla nyǎ é magǎla wo ná: «Amen»? Mbǎ. Nyǎ ámagǎlayé, nywǎá nyǎ ampúyé sǎ wó ŋgǎ cǐ yí. ¹⁷ Wo yǎ Zembí mǎshwǎmb, jí ntǎ; nǎ sǎ jǎǎng í asáyé ná ŋgwǎl múúd lǎlǎg búgǎd. ¹⁸ Mǎ ŋgǎ yǎ Zembí akíba nǎcé mǎ dǎ lǎs mǎkǎl mǎshús cǎ bí bǎsh. ¹⁹ Nǎ, tǎem bǎ ntǎ, ja mǎ jí Dǎ lǎ óbúgǎd yí, mǎ yidǎ bul cǎel ná mǎ cǐg iciyǎ itóŋ nǎ ikǎŋ byǎm jǎgǎlǎ búúd, ntǎ cǐlǎ iciyǎ mǎwǎm mǎ otóshin kǎl lǎ shúsú. ²⁰ Bwaanǎ, kúgǎ nyǎŋgǎ bǎ ná mítǎdúgǎ myǎ milúu nda ikúkǎgǎ. Bǎgǎ ikúkǎgǎ shú sǎ í dúgyǎ nǎ mǎbǎw yí; nǎ shú mítǎdúgǎ myǎ milúu dí, bǎgǎ ŋŋkwanz ǎ búúd. ²¹ Jí cilyǎ kǎlaad mǎcǎcǎ dí ná:

Mǎ bá kǎnd bǎl búúd ná bwǎ kǎg lǎs nǎ kúl búúd jǎm;

buud bǎǎng bwǎ bá ŋgǎ lǎs kǎl lǎ shús.

Nǎ, mǎ tǎem bá sǎ ntǎ, kúl búúd jǎm í abulé gwǎg mǎ.

Cwǎmba mǎ cǐ ntǎ*.

²² Ntǎ jí ná lǎsǎlǎ mǎkǎl mǎshús í cúgé yuug shú óbúgǎla, wúsǎ shú óhááden†; micúndǎ, myǎŋ mí yuug shú óbúgǎla‡, kú bǎ shú óhááden. ²³ Shé shéégǎ cǐ ná *Dǎ lǎ óbúgǎla dún dǎsh mǎ sǎǎngyǎ, bí bǎsh ka ŋgǎ lǎs mǎkǎl mǎshús. Ŋkí ozhizhe ǎ búúd§, ŋkí óhááden bwǎ wóos cǎǎng, ŋgǎá bwǎ cǐ ná bí mú mǎmbǎl myǎn? ²⁴ Í ŋjúl ná ŋkí óbúgǎla bǎsh bwǎ cúndǎ micúndǎ mí Zembí, ŋkí *hááden, ŋkí zhizhe muud mǎ wóos cǎǎngǎ, muud wǎǎngǎ, nyǎ é mpu ná a mǎ byaagǎla nǎ Zembí, bǎsh bwǎ ŋgǎ yǎ nyǎ mǎbǎcǎ. ²⁵ Í é sǎ nǎmǎ ná isǎ í dǎ bǎ nyǎŋ shwoó lámúd yí í búgǎlǎg, a mú kúd mpwoombǎ mǎndǎlúd yǎ Zembí gúmǎ, cǐ ná: «Búbǎlé, Zembí jí bídí sǎǎngyǎd.»

Zembí cúgé Zembí oncúg-nculé

²⁶ Bwaanǎ, jí bí mǎ jǎlǎ ná ka dǎ sǎ yí? Ja bí mǎ sǎǎngyǎ yí, í dúg bǎ ná, muud jí ná susa yé, sey; nyǎǎng jí ná sǎ á jǎgǎlǎg yé, jǎgǎlǎ; nyǎǎng jí ná sǎ á bǎgǎlǎg yé, bǎgǎlǎ; nyǎǎng jí ná kǎl á lǎsúg yé, lǎs; nyǎǎng jí ná ŋkul fǎég kǎl dǎǎng yé, fǎég. Sǎ jǎsh í síyúg mbii á ná gúfúgǎ í lǎlǎg búgǎd. ²⁷ Ŋkí buud bwǎ lǎs mǎkǎl mǎshús í, í bǎg nǎ buud obǎ ŋkí ólǎl, kú ntǎ; bwǎ dǎ lǎs ŋgwúd ŋgwúd. Í jii nǎmǎ ná ŋgwǎl múúd bǎg a ŋgǎ fǎég sǎ bwǎ ŋgǎ cǐ yí. ²⁸ Ŋkí muud mǎ fǎég yé cúgé, bwǎ jǎg kǎl-kǎl Dǎ dí, muud dǎ lǎs nǎ shú nyǎmǎfwo nǎ shú mǎ Zembí. ²⁹ Shú *búúd ǎ micúndǎ, buud obǎ ŋkí ólǎl bwǎ lǎsúg, bǎl ka bigas. ³⁰ Ŋkí ŋgwǎl múúd jí sǎǎngyǎd yé mǎ cǎel bǎgǎlǎ gúl sǎ í á dǎ bǎ kú fwo mpúy yí, nyǎǎng nyǎ áma ŋgǎ lǎs yé fwo tǎl lǎsǎ. ³¹ Bí bǎsh bí bí ná ŋkul ŋgǎ cúndǎ ŋgwúd ŋgwúd shú ná

14:16 Amen: 2Kr 1.20 **14:20** Ifz 4.14 **14:21** Iza 28.11-12; Mbǎ 28.49 * **14:21** Ciyǎ ní jí cilyǎ Iza 28.11-12. Na kúkǎl ní dí, Izayí ŋgǎ cǐ ná Izurǎyél ná buud ǎ Asirí bwǎ bá zǎ kǎda bwo, bwǎ ŋgǎ lǎs kǎl lǎ asiriyǎ dǎŋ Izurǎyél kú gwǎg: sǎ jǎǎng í bá bǎ Zembí lwǎla bwo ná a mǎ gwǎg bwo mpimba. Í ŋjúl ná ja Zembí mǎ dǎ nti búúd ǎ micúndǎ zǎ lǎs ná bwo bwǎ ŋgǎ gwǎg yí, í dǎ bǎ Zembí ŋgǎla jǎisow bwo. † **14:22** Bwǎ mpúg ná Zembí mǎ bá yǎ bwo intǎgǎlǎ. ‡ **14:22** Í mpúyúg ná Zembí jí kǎl bwǎ mǎ sǎǎngyǎ yí.

14:23 Mís 2.13 § **14:23** Buud bwǎ ŋgǎ gwǎgǎlǎ ná báá bwǎ ampúyé sǎ wǎ. **14:25** Iza 45.14; Yuá 4.17-19 **14:26** 8.1; 12.7-10; 14.4; Ifz 4.11-13 **14:29** Mís 17.11; 1Te 5.21

buud bēsh bwá bág nà mpúyá, bwá ŋwa mæcwûŋ. ³² *Muud micúndá yēsh má dā shimal isá í dā wóós nyə *shishim dí yí*. ³³ Nacé, Zembî cugé Zembî oncúg-nculê, á yidá bə Zembî á ná isá í síyúg ná shɛɛ, námá nda jí mádɔ́ má Zembî mēsh dí ná.

³⁴ Budá bwá dūg jí kúl-kúl mādɔ́ má óbúgúlád nácé jísə bwo ci ná bwá lāsúg cínəŋg. Bwá jalá nà yida dā sá mágwág námá nda Cɛɛ má Zembî í ŋgə ci ná. ³⁵ Nkí mudá má cɛl jíg gúl sá, a kə jí ŋgwúm yé njów nácé í ajáláyé ná mudá lāsúg gúfúgá óbúgúlád. ³⁶ Ye nūŋ bídí wá bwá á tééd bwiingúlá kéel má Zembî yé? Nkí ntág ná ye í á zə nji bídí? ³⁷ Nkí ŋgwól múúd mə tédúgá ná a jí *muud micúndá má Zembî, nkí a tédúgá ntág ná Shishim má yə nyə ŋkul mə sá gúl sá, muud wəəŋg má jalá nə yag sá má ŋgə cilá bí yí ná jísə mpándí mə Cwám̄ba. ³⁸ Nkí muud mə bə kú mpu ntó, wo ná Zembî nyə ampúyé nyāŋ múúd. ³⁹ Ná ndɛɛ bwaəŋg, gwágúgá yéesh ná bi cúndág micúndá mí Zembî, nji bi kú ban ná muud kú lās mākāl mēshús. ⁴⁰ Ságá sá jēsh nə mājila, kú nə ncúg-nculê.

15

Kríst nyə a shí gwûm

¹ Bwaəŋg, mə zə báásulá bí Jɔɔ́ Kéel má á cúndə nūŋ bídí yí, Jɔɔ́ Kéel bí á magulá bí má nada nə ndí yí; ² Jɔɔ́ Kéel dəəŋg dásə, nkí bi má baagulá dwo nda mə á cúndə ná, í yə bí cug. Í ká bə kú bə ntó, mpu ná búgá jín má yə íyí-yíy.

³ Shúshwóógú, mə á fwo tééd kala bí njígúlá má á lég yí. Ná *Kríst nyə á yə, nyə á zə cé *misəm misá nda Mícilyá mí ŋgə ci ná; ⁴ nyə á dəw, a mú gwúm jwōw álél nda Mícilyá mí ŋgə ci ná. ⁵ Nyə a lwó Séfas nyúúl, a lwó námá *ómpwíín wúm nə óbá. ⁶ Ná ndɛɛ, nyə a lwó námá bóól bwáəŋg ɔ́ ishé nyúúl, bwá njúl buud cɔ́ mítəd mítəɔn, bēsh bwá á dūg nyə ja ŋgwúd; bóól ncúlyá buud wá cínəŋg bwá ŋgə ná cugə, bóólúgá bwá á má yə. ⁷ Ná ndɛɛ, nyə a lwó Zhāk nyúúl, a lwó námá *búúd ɔ́ lwámá bēsh.

⁸ Zhúgúlá zhúgúlá, a má shín lwó báni bēsh nyúúl, nyə á ka námá lwóya mádi, mə muud jí nda bwá á shɛemb shɛembúg yé. ⁹ Jí ná mə wá má búl bə kú nə mfií búúd ɔ́ lwámá bēsh dí. Í ajáláyé ná bwá jówúg mə ná *muud lwámá, nácé mə á lwó *Dɔ́ lú óbúgula ɔ́ Zembî cúwúlí. ¹⁰ Nji, mə jí sá má jísə yí nácé mpaam má Zembî. Mpaam nyəəŋgú í á shígé yə íyí-yíy shú dáámud. Mə wá mə á yida bul wáduga, cɔ́ bóól búúd ɔ́ lwámá bēsh; kú ntág bə ná mə wá mə a wáduga, mpaam Zembî ŋgə sá mə yí nywá wá í ŋgə wáduga. ¹¹ Ná ndɛɛ, təə mə, təə bwo, sə ŋgə cúndə lāŋ ŋgwúd ni, wá námá wá bí á *búgula yí.

Mimbimbə mí bá námá gwûm

¹² Nkí sə ŋgə cúndə ná *Kríst nyə a gwúm, ntədɛlé bóól búúd wá bídí bwá ŋgə ci ná gúl sá í cúgə ná mimbimbə mí bá gwúm yí? ¹³ Nkí gúl sá í cúgə ná mimbimbə mí bá gwúm, Kríst nyə a shígé námá gwúm wá éci. ¹⁴ Nkí Kríst nyə a shígé gwúm, cúndə sə ŋgə cúndə yí wí yíy-yíy cúndə, búgá jín yíy-yíy búgá. ¹⁵ Sə mú bə ówúshined wá mashigá ja sə mə bwáágúlá ná Zembî nyə a gwúmashi Kríst yí. Nácé nkí mimbimbə mí ádɛ gwúm, Zembî nyə a shígé gwúmashi Kríst wá

* **14:32** Ntó má kó ná: «Muud má lég kéel wá Zembî yé má dā mpu bwánd ná nyə e lās ja í é wóós nyə dɛ́ fwála yí». **14:33** 7.15 **14:34** 11.3; Ifz 5.22; 1Tm 2.12 **14:37** 1Yn 4.6 **14:39** 14.1, 5 **14:40** 14.33 **15:1** Gal 1.11 **15:2** Gal 2.1-2 **15:3** 11.23; Iza 53.5-12 **15:4** Zhn 1.17; Mat 12.40; Yuá 20.9; Mis 2.24-31 **15:5** Mat 28.16-17; Luk 24.34, 36; Yuá 20.19 **15:7** Luk 24.50 **15:8** 9.1; Gal 1.15-16; Mis 9.3-6 **15:9** 1Tm 1.12-16 **15:9** Ifz 3.8; Gal 1.13-14 **15:10** 2Kr 11.23 **15:11** 1.12; Gal 1.17-18; 2.6-9 **15:15** 1Tm 1.22; 4.33; 5.30-32

éci. ¹⁶ Nacé, ñkí mimbimbə mí ádé gwúm, Kríst nyə a shígé námá gwúm wə éci. ¹⁷ Ñkí Kríst nyə a shígé gwúm, mpu ná búgə jín í yə íyíy-yíy, bi bəsə ná *mísám mínád. ¹⁸ Ntə jì námá ná bəəng bwə á ngə yə bwə njúl buud ɔ Kríst wə bwə má jimb. ¹⁹ Ñkí shwúlá sá ngə shwu mǎnyúúl nə Kríst yí wí nji shú cug á wa shí mishwun ga, mpu ná sá wə má ka bul ñkúŋkwon nə buud bəsh.

²⁰ Ká, jáá jì búbalé ná Kríst nyə a shí gwúm, a jì muud ashúshwóógú bwelélə gwúm, ntə má lwó ná bəəng bwə á má kə ígwád wə bwə bá gwúm. ²¹ Nacé muud ngwúd wə nyə a sá ná buud bwə bwámagi nə shwi; ntə muud ngwúd námá wə má sá ná buud bwə bāg gwúm. ²² Námá nda búúd bəsh bwə ngə bwəma nə shwi nacé Adam ná, bəsh bwə bá námá nyingə *dág cug nacé Kríst. ²³ Nji, muud yēsh mə bá gwúm jé ja, Kríst nyə a tééd gwúm shúshwóógú, buud bə bwə bá ka gwúm ja á bá kwo zə yí. ²⁴ Ná ndéé, məshíné má shí ka bá bə. Kríst mə bá shín céég isá yā mǎyídégú* í ngə wə buud mǎnyámád yí, nə bəəng í ngə lwó buud mpál yí, nə bəəng í ngə ntə buud ñkul yí, ná ndéé a mú nyingə yə Zembí Sónǵá ícǐ. ²⁵ Nacé í jii ná a bāg jwú nə ndéé kə wós ja Zembí mə bá culashi mízhízhín myé myēsh, a nyaál myo nə mǎkuú yí. ²⁶ Zhízhín á bá kə shúgala céég yí í bá bə shwi. ²⁷ Haaw. Jí cilyá Kálad Zembí dí ná: «Zembí nyə a má wə isá byēsh mǎnyámá méd». Nji, ja cilyá ni í cí ná isá byēsh yí, í ángé nə cǎl cí ná Zembí nyəméfwó jì námá mǎnyámád. ²⁸ Ja isá byēsh í bá bə mǎnyámá mə Zembí dí yí, nyə muud nyə á wə isá byēsh Mwān dí mǎnyámád yé, Mwān mə bá námá nyíi mǎnyámád, Zembí mú bə Mása á isá byēsh. ²⁹ Ñkí gúl sá cugé ná mimbimbə mí də gwúm, ká buud bwə də duwan shú búúd bwə á yə wə bwə bá sá ntədəlé? Bwə də duwan shú búúd bwə á yə wə nacé jì? ³⁰ Ñkí jì ná mimbimbə mí ábálc gwúm, sá bāŋ buud bí micún nə mindəəlúd wəla dēsh óga, sá ngə yə wāŋ cún nacé jì? ³¹ Bwaəŋ, mə ngə faam nə shwi jwōw dēsh, búbalé námá nda bí ngə sá mə lúu ná sǎŋ ná. Lúu wí mə ná sǎŋ nacé bí bəlc búúd ɔ Cwamba wúsú Kríst Yésus. ³² Mə a gwána nə ibiin Ifēz. Ñkí gwáná ɔəŋ í á bə nji shú isá í dǎgyá nə buud yí, mǎyé mǎnywa mǎsə mə cínəŋ má? Ñkí jì ná mimbimbə mí ádé gwúm íí, shé mú bə kaan á í ngə cí ná: «Shé dǎgá, shé ngúlǎgá, nacé shé é yə mán». ³³ Kúgá shúg mǎnyúúl, wúl kaan wí ná: «Igwoəŋ í abúbōw í də yád ɔəŋ mǎcum mə múúd». ³⁴ Kúgá ná nyingə ngə cugə nda mikás. Yəwǎgá sála mísám. Ból búúd wə gúfǎgá jín bwə ampúyé Zembí. Mə lās ntǎni shú ná bí gwágúg shwōn.

Buud bwə bá gwúm nə mǎnyúúl məshús

³⁵ Ngwól múúd jì nə ñkul jì ná: «Mimbimbə mí bá gwúm ntədəl? Mí bá nyingə zə nə nyáyé nyúul?» ³⁶ O, yé lad! Bumá wó bə yí í cugé nə ñkul kǎ í kú fwo fudə. ³⁷ Ja wó bə mpəg yí, yə wó bə gwo nə nyúúl í bá kǎ nə ndí yí? Ngaá ná í də bə zhizhe bumá *blé ñkí gúl bumá shús? ³⁸ Ná ndéé, Zembí mú yə gwo nyúúl á céél yə gwo yí, a yə mpəg jēsh nyé nyúúl.

³⁹ Mishwun myēsh mí cugé mishwun mimpwúd. Jí ná, mishwun mí búúd mí nə myé, mishwun mí ócúú ná myé, mishwun mí ínunu nə myé, mí mí óshú nə myé. ⁴⁰ Mǎnyúúl mǎsə námá, nə mǎnyúúl mǎ jon, nə mǎnyúúl mǎ shí.

15:17 15.3; Rom 4.25 **15:18** 1Te 4.13 **15:20** 6.14; Kol 1.18 **15:21** 15.45-49; Mət 3.17-19;

Rom 5.12, 14, 18 **15:22** 2Kr 5.17 **15:23** 15.51-52; 1Te 4.16 **15:24** Dan 2.44 * **15:24** Na jisə wəŋgales bwə ngə ciy Yūd 1.6 dí wá. **15:25** Sóm 110.1; Mat 22.44 **15:26** Mbá 1.18; 20.14; 21.4

15:27 Sóm 8.6 **15:28** Rom 11.36 **15:30** Rom 8.36 **15:31** 2Kr 4.10-11 **15:32** Iza 22.13; Luk 12.19-20; 2Kr 1.8 **15:34** Mat 22.29; Rom 13.11-14; Ifz 5.6-17 **15:36** Yuá 12.24 **15:38** Mət 1.11

Mənyúul mâ jon wāŋ ŋkənwálə wí nə yé, mənyúul mâ shí wāŋ ŋkənwálə nə yé. ⁴¹ Jwǝw í dā ŋkənwá yé mbií, ŋkwoond yé mbií, wəacén-cení wāŋ mbií. Ŋkámúsá wəacén-cení mpádúgá nyāŋ, jísə, ŋgwól yé ŋkənwálə í shwǝ́ɔ́lə nə ŋgwól yé. ⁴² Ntǝ námá wá jí nə gwǝmúlə mimbimbə yé. Mbimbə í dā dǝw nə nyúul í dā bwo yí, í gwǝm nə nyúul í cǝgə nə ŋkul bwoo yí. ⁴³ Í dā dǝw í kú bə sá gǝmá, í gwǝm í njúl sá gǝmá. Í dǝw í njúl nə iləm, í gwǝm í njúl nə ŋkul. ⁴⁴ Í dā dǝw nə nyúul á mishwun, í gwǝm nə nyúul á *shíshim. Nda nyúul á mishwun nyísá ná, nyúul á shíshim nyísə námá. ⁴⁵ Sá jǝŋŋ wá jí cilyá Kálad Zembí dí yí. Jí cilyá ná:

Adam ashúshwóógú nyə á zə bə kuwó;

Adam áməzhúgúlá mú zə bə shíshim í yə búúd cǝg yí.

⁴⁶ Nyúul á shíshim dí í á tééd zə, í á bə nyúul á mishwun; nyúul á shíshim ka shúgula zə. ⁴⁷ Muud ashúshwóógú nyə á ŋwiny mǝndəlú, mǝyǝw nə mǝndəlú. Muud ábɛɛ nyɛ nyə á zhu jonǝd. ⁴⁸ Buud bwá á mǝyǝw nə mǝndəlú wá bí námá nda Adam nyə á mǝyǝw nə mǝndəlú yé; buud bí búud ɔ jon wá búə námá nda Adam nyə á zhu jon dí yé. ⁴⁹ Námá nda sá á bɛ́ɛlə nyǝŋŋ nyə á mǝyǝw nə mǝndəlú yé ná, sá má bá námá bɛ́ɛlə nyǝŋŋ nyə á zhu jon dí yé.

⁵⁰ Bwaang, sá má ŋǝ cí yí jí ná, shé cǝgə nə ŋkul bá kə nə mənyúul má ámishwun nə mǝcií shé ŋǝ cǝgə nə ndí mága kə ŋwa kǝw Faan má Zembí dí; tǝ sá í dā bwoo yí, í cǝgə nə ŋkul ŋwa kǝw lə sá í ádé bwo yí†. ⁵¹ Mə zǝ fɛ́ɛg bí ndímba: sá ábúlɛ kə ígwǝd sá bɛ́sh, nji sá bɛ́sh mənyúul má bá yida cénd, ⁵² ja ŋgwúd námá nda jús í dā kǝwula ná; í bá bə ja cwǝŋ áməzhúgúlá í bá lās yí. Nǝdɛ́ cwǝŋ wǝŋŋ í bá lās, mimbimbə mí múśə gwǝm kú ná nə mənyúul mǝsə nə ŋkul bwoo má; sá bāŋ mikuwó, mənyúul má mú cénd. ⁵³ Nǝcé, í jii ná nyúul nyí nə ŋkul bwo yí í céndúg bə nyúul í cǝgə nə ŋkul bwoo yí, nyúul nyí nə ŋkul yə yí í cénd bə nyúul í cǝgə nə ŋkul yə yí. ⁵⁴ Ja nyúul nyí nə ŋkul bwoo yí í bá cénd bə nyúul í cǝgə nə ŋkul bwoo yí, nyúul nyí nə ŋkul yə yí í cénd bə nyúul í cǝgə nə ŋkul yə yí, ja jǝŋŋ wá cilyá jí cilyá ga í bá bwəma yí, ná:

Sá má ntǝ, ntǝlə wúsú wǝŋŋ í má minə shwiý.

⁵⁵ Eéé, yé shwiý! Wó ntǝlə wí ŋgow?

Yé shwiý, shushwom† gwǝ jí ŋgow?

⁵⁶ Shushwom í dā zə nə shwiý wá *sám, sám í ŋwa ŋkúl mǝcɛ́ɛd. ⁵⁷ Ká, akíba nə Zembí muud má sá ná sá ntǝg nə ŋkul mǝ Cwámba wúsú Yésus-Krist yé. ⁵⁸ Nǝ ndɛ́, yé bwáǝŋ má búl cɛ́l wá, yímúgá mənyúul, bí kú shwǝ́ɔ́sa, ŋgǝgá nə kə nə sáal mǝ Cwámba nji shwǝg nə shwǝg, bí ŋǝ mpu ná iséy bí ŋǝ sá tǝŋ buud ɔ Cwámba yí í ábúlɛ yə íyíy-yíy.

16

Sɛŋgúlə ísá shú búúd 5 Zembí

¹ Shú sɛŋgúlə *mwaanə má bá kwíind búúd 5 Zembí yé, dǝgá námá sá nda má á jǝguli mǝdǝ má Galátia ná bwá dǝg sá ná. ² Jwǝw dɛ́sh shwɛ́ndɛ́ má dú tééd yí, muud yésh á bídí gwoŋŋ kǝndǝg gúl sá koogú nyádí njǝw, bímbí dɛ́sh

15:43 Flp 3.20-21 **15:45** 15.21-22 **15:45** Mǝt 2.7; Yuá 6.63; 2Kr 3.6, 17 **15:49** Mǝt 5.3

† **15:50** Ntǝ má kə ná mənyúul má ámishwun nə mǝcií mága má cǝgə nə ŋkul bá nyí Faan má Zembí dí.

15:51 1Te 4.15 **15:52** cwǝŋ; Mat 24.31; 1Te 4.16 **15:53** 2Kr 5.4 **15:54** Íza 25.8 **15:55** Ozɛ

13.14 † **15:55** Bwá á dā sá wúl mbií shushwom nə líí. Bwá ká dā lúma ínteny ná í kyéyug. **15:56**

Rom 4.15; 6.14 **15:57** Rom 7.24-25 **15:58** 16.13 **16:1** Mis 11.29-30; 2Kr 8-9

á dúg ná a ji nā ŋkul baagula yí. Í ajáyé ná bi bwándúg ná mē fwóg wós, bí ka seeng isá. ³Ja má bá wós yí, má bá kənd búud bí má bá fēesh wá nā okálad, bwé kə kənd mwaanē bí á yána wəəngə Yurásalem. ⁴Ŋkí í bá nyín ná má jəlá nā kə námá, sánón sá mú kə.

⁵Mə bá zə nūŋ bídí mə má fwo lína Masedwān, mə bá ciingya wu. ⁶Mə bá jee ji bídí fwámé fúfwála, mə jee námá shínal ŋkwān jēsh, ná ndeé bi mú bá kwíind mə ná kálə kúl jēsh má bá kə yí. ⁷Mə ayídáyé cēel ná mə bāg dúg bí mə ŋgə cə cəg. Mə ŋgə yida táduga nā búgə ná mə bá ji fwámé fwála bídí ŋkí Cwámba mə bá yə mə ŋkul nyəəng. ⁸Nji, mə bá ji Ifēz kə wós jwōw lú Pantekōt, ⁹nacé mpumbé í mú mpu bə mə ná bagə cínəng tēem bə nā mizhízhíŋ mí ŋkí bulya. ¹⁰Timotē ká wós nūŋ, sǵgá məzhíí ná á bǵg kú ná sá í sá nyə ifwaa; mpugá ná á ŋgə sēy iséy í Cwámba námá nda mə. ¹¹Mə cēel ci cínəng ná, muud kú mpyēny nyə. Bi ó bá kwíind nyə ná á bǵg nyingə zə mádí ná shēe. Mə ŋgə ntāg bwānd ná bānōŋ bóól ómínyōŋə bwé bāg zə. ¹²Mwáāng Apolos nye, mə má bul cwíny nyə ná bānōŋ bóól ómínyōŋə bwé zǵg nūŋ bídí, nji nyə afwóyē mpu magulə ná á zə ja gaád. Nyə é bá kə zə ja nyə é bá bə nā fwála yí.

Məcwūŋ nā məbədə mā məzhūgūlá

¹³Jigá ŋkasə, yímúgá mənýúúl búgəd, sǵgá isá nda búđum bwé dū sá ná, ləlúgá mənkul. ¹⁴Sǵgá sósłúgá wán wēsh nā cēlí. ¹⁵Bwaang, bi mə mpú ná Stefanás bānōŋ njōw búúd yé búsa buud ó áshúshwóógú bwelélə *búgula nūŋ shí á Akayí, bwé á má wá mənýúúl kwíindúlə búud ó Zembí dī. ¹⁶Nə ndeé, mə ŋgə yáag nā bí ná bi maguləg ijwūga í mbií búúd wəəngə nā bóól bēsh bānōŋ bwé ŋgə sēy ŋgə wáduga wá.

¹⁷Mə ji nā məshusug nacé Stefanás bá Fortunatus nā Akayikus bwé má zə; zələ wǵŋ í má sá ná bí kú ná bə mə nā fund, ¹⁸bwé á má zə sá ná lām í sǵlūg mə shí, milām səl námá bi. Dugá lǵ mbií búúd ni.

¹⁹Məđə māsés shí á Azí má má ŋgə bəda bi. Akilas bá Priska nā *Dǵ lú óbúgula dúsə bwədí njōw yí í ŋgə bəda bí məbədə mā buud ó Cwámba má, kwo bəda kwo bəda. ²⁰Ómínyōŋə bān bēsh bwé ŋgə bəda bi. Ŋgəgá nā kúlulə məkúlulə má buud ó Zembí. ²¹Mə Pwól má cílə məbədə mǵga nā mbwə wām. ²²Ŋkí muud mə bá kú cēel Cwámba, ŋkwaal nā muud wəəng. Maranata*. ²³Cwámba Yésus ká sá bí bēsh mpaam. ²⁴Mə cēel bí bēsh kwonj má Yésus-Kríst dī.

16:5 Mis 15.21; 2Kr 1.15-16 **16:6** Rom 15.24 **16:7** 4.19 **16:8** Mis 19.8-10 **16:10** Timotē: 4.17 **16:12** Apolos: 1.12 **16:13** 15.38; Sôm 31.24; Ifz 6.10 **16:14** 8.1; Yuá 13.34; Rom 13.8-10; 2Kr 6.6; Gal 6.10; Ifz 5.2 **16:15** Rom 16.5 Stefanás: 1.16 **16:18** Flp 2.29; 1Te 5.12 **16:19** Rom 16.5 Azí: Mbú 1.4, 11 Akilas bá Priska: Mis 18.2 **16:20** Rom 16.16 **16:21** Gal 6.11; Kol 4.18; 2Te 3.17; Flm 19 **16:22** Gal 1.8-9; Mbú 22.20 Maranata: Yûd 14; Mbú 1.7 * **16:22** Maranata: Ciyá ní í ká ná «Cwámba, zaág». **16:24** 4.21; 2Kr 2.4; 11.11; 12.15; Flp 1.8; 2.17; 1Te 2.8; 3.12; 2Tm 3.10; Flm 9

Kálaad ábéé Pwôl nyə á cilə buud ó Kòrènt yé Isá í dúgya nə kálaad ábéé mə Pwôl shú Kòrènt yí

Kálaad ábéé á Kòrènt éga ngə lwó ná fwámé baalé zamədanê nyə a wósos mpádúgá Pwôl bənôn Də á Kòrènt. Bóol búud bwá á zə ngə jaaw Kòrènt ná Pwôl cúgə muud lwámá má Yésus. Ná ndeé, Pwôl ngə lwó Də ná Zembí wə nyə á sá ná a bág muud lwámá mə Kríst.

Nyə á nyingə námá lwó bwo ná bwá sééngug mwaanê nə jə mílám kənd ókrísten wá Yudéa (lúu 8 nə 9), nyə nə bwo ná: «Bí mə mpú lám yána mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst; bí mə mpú ná nyə á bə, a mbíd zhwog kúm, a bíd dwo, a zə nyíngal nyúúl mábúwa dí, shú ná bí wá yídag bíg mábúwa méd» (8.9).

Kálaad má ka kə shwóg nə isá ishús (téed lúu 10 kə wósos lúu 13): Pwôl ngə jág lámusa nə buud bwá á ngə cɪ ná a cugé fwámé múúd lwámá wá. A mú kə shínal kálaad nə jə kál lú ómínyonjə wá cɛɛlí (13.11-13).

Məbádá

¹ Nə mə Pwôl, muud Yésus nyə a sá ná mə bág *muud lwámá yé nda Zembí nyə á nwa cígúlá ná yé, nə *mínyonjə íshé Timotê, sá wá má cíl kálaad éga. Sá ngə cilə *Də lú óbúgula ó Zembí dí Kòrènt yí, nə mɪnkɛnkɛ mɪ búúd mpɛsh mísə Akayí myá. ² Sónngú íshé Zembí bə Cwámba Yésus-Kríst bwá ó sá bí mpaam, bwá ó sá námá ná bí ngəg nə cugə ná shɛ. ³ Gúmá nə Zembí, Sónngú mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst, Sónngú mə búl gwág búúd cɛy lámúd yé, Zembí mə dú cweel mílám ja jɛsh yé. ⁴ A ngə cweel sá mílám *íncwaw í ntug byɛsh sá ngə bwəma nə ndí yíd, shú ná sá bág nə nkul mə cwéél bəɔng bɛsh bwə ngə námá bwəma nə incwaw í ntug wá mílám, váál á má cweel sá mísú mílám yí. ⁵ Mpugá ná, námá nda sá ngə jág bul jug jugúlə má *Kríst ná, ntó námá wə Kríst ngə jág bul cweel sá mílám yé. ⁶ Nkí minjugú mɪ ngə bul bɛ sá, mɪ ngə bɛ sá shú nə mílám mɪ cwáálwog bí, bí dúgug cug. Nkí Zembí ngə ntəg cweel sá mílám, a ngə sá ntó shú nə mílám mɪ cwáálwog bí, bí mú jísəw mɪnjugú mɪmpwúd sá ngə námá jísəw myá. ⁷ Sə ngə *búgula kú nə məzhigə ná bí e tɔw búgə jínúd ná shím; nəcé, sá mə mpú ná nda bí ngə jug jugúlə ngwúd sá ngə jug yí ná, Zembí ngə námá cweel bí mílám nda á ngə cweel sá mísú ná. ⁸ Bwaang, sá acéélé ná bí bág kú mpu yáág-yáág incwaw í ntug sá á bwəma nə ndí Azi yí. Í á bə sá mbíya nyaanúla, ntə sá nkul, váál á ná sá áshígə ná nyingə ngə bə nə búgə ná sá é wú cínongú mikuwó.

⁹ Má jaaw bí, sá á shín dúg ná sá má yə. Njɪ, í á wósos ntó shú ná sá kú ná ngə nyingə búgula sáméfwó, búgə jísú jɛsh í shwálug kə njɪ wə Zembí muud mə dú gwúmushi mɪmbimbə yé. ¹⁰ Nyə wə nyə á ka fɛemushi sá bów-bów shwiɪy sá á nywá yə jəɔngúd, a bá námá dú nyingə fɛemushi sá. Sə ngə búgula njɪ nyə ná a bá námá nyingə dú fɛemushi sá, ¹¹ bí ngə ntəg kwíind sá nə jəgulálə bí ngə jəgula nə Zembí shú dɔɔng yí. Ná ndeé, nda jí ná zhwog buud bwə ngə jəgula nə Zembí shú dúsu ná, zhwog buud bwə bá námá yə nyə akíba shú dúsu ja á bá sá sá mpaam yí.

Pwôl mə búgə njəɔnd

¹² Sə jí nə nkul sá ná sá bəgəwag yí jísə ná: lám í ngə lwó sá ná sá ángɛ nə cugə

nə buud milām mímábá, sá kú nə sá á shweelág, námá nji váál Zembí ngó jii yí. Sə ngə ntág bul cugə cug joəngú nə bí, sá ángé nə bə məfug má buud, mpaam má Zembí wá í ngó kyey nə sá. ¹³ Sə ángé nə cila bí gúl sá shús, námá nji joəng bí ngó lə bí ngó námá mpu ní. Mə ji nə búgá nə bí é bá shúgula mpu sá sá ngó cēel ci yí ncindí nə ncindí. ¹⁴ Mə ji nə búgá ntó nəcə bí mú ngə bwele mpu nə bí bí nə nkul jee bəgəwa nə sá námá nda sá mə bá bəgəwa nə bí jwów má Cwámaba wúsú Yésus-Krist dí nó.

¹⁵ Mə mpú ntó búbalé, gwó wə má á ka cēel fwo zə nūŋ bídí, zə nyingə sá nə bí gwágúg məshusug ja ábēé yí. ¹⁶ Mə á ka cēel nə mə bá tí nūŋ kə Masedwān, mə nyingə wú Masedwān zə nūŋ bídí nə bí zág kwəməsa mə njənd kələ Yudéa. ¹⁷ Ye mə á lás mimpu mimbá ja mə á ŋwa cígulá nə mə sá ntó yí? Ye ntó ji nə micígulá myām mí mú ngə bə nji iyuug yá lám múúd mə jí nə ndí yí, mə ka du bə mə ngó ci, mə ngó shwána? ¹⁸ Zembí nyáméfwó má mpú nə sá ádé bwele bə nə bí ná, sá ngó ci, sá ngó shwána. ¹⁹ Krist Yésus Mwān mə Zembí, sənŋə Silvə nə Timoté sá á ngə cūndə bídí yé, nyə a shígé bə, nə ci nə shwána. Nyə á du bə, á ká ci sá, ciyá jé bə nji ciyá ŋwūd. ²⁰ Məŋkaagə mēsh Zembí nyə á kaag má má á bwəma nyádi, shé ka ngə cí Amēn nyádi kwon dí, ngólə magulə nə Zembí má jəla nə gúma. ²¹ Zembí nyáméfwó wə ngó lulushi sənŋə bí cug shé ngə cugə nə Krist yíid. Nyə námá wə nyə a gwáágulə shé məwúda má féeshá. ²² Nyə wə nyə a wá shé məyigye* mé, a wá shé Shíshim yé milámúd tən bēén nə a bá sá sá jēsh nyə á kaag yí. ²³ Má ŋwa Zembí wúshined nə, má ká shiig mə nyə. Mə a shígé cēel káág bí mbag, gwó wə mə áshígé ná nyingə zə nūŋ Kōrēnt yí. ²⁴ Sə ángé nə cēel nywaad bí, sá nə bí máguləg; mbô, sá ngə yida wá məbwə ísēy bínud nə bí bəg nə məshusug, nəcə búgá jín jisə álal-ŋkul.

2

¹ Mēē mə á ka ŋwa cígulá nə mə ányingəyé ná zə nūŋ zə wá bí məcəy lámúd. ² Nkí má yida wá bí məcəy lámúd, zə nyə e sá nə mə gwágúg məshusug? Nğaa bí buud má zə wá məcəy lámúd wá? ³ Mə á cila bí kálaad shú ná, ja má zə nūŋ yí, bí buud má jéla nə sá nə mə bəg nə məshusug wá, bí kú bá yida wá mə məcəy lámúd. Mə ngə mpu búbalé nə bí báa má du bə, má ká gwág məshusug, í bə námá məshusug mún. ⁴ Mə á cila ntág kálaad wəəngú nə məzhwíle míšúd, mə ngó dúg *incwaw í ntág, lám kú bə mə ná shēē. Nji, mə a shígé cēel wá bí məcəy lámúd, mə á yida cēel nə bí mpúg nə mə ngə cēel bí váál á ntó minji.

Jjuugá

⁵ Nkí ŋgwól múúd nyə a sá nə mə bəg nə məcəy mə lám, mə dí nyə á sá yé; mpúlə dúg í, bí bēsh wə nyə á sá məcəy mə lám məəng wá, mə awáyé jwuŋ sá má ngó ci yíid. ⁶ Muud wəəngú, bímbí búúd ó *Də bwə á mə ŋkáand nə nyə yí í má jəla. ⁷ Nə ndéé, má yida ci nə bí kág bídí nyə, yidagá cweel nyə lám; nəcə bí má ká bə kú sá ntó, məcəy mə lám māsə nə nkul káda nyə nə ndéé nyúúl shwal tag nyə.

⁸ Nə ndéé, lwógá nyə nə bí má cēel nyə, má wə má cí ntó. ⁹ Mpugá nə ja mə á cila bí yí, í á bə nə mə dúg nkí bí e sá mə məgwág məzhíí mēsh. ¹⁰ Bí má ká bídí múúd, kú lámusa nə nyə, mpugá nə mə má bídí námá nyə. Nkí mēē mə á ka ntág

1:14 5.12; Flp 2.16 **1:15** 1Kr 16.5-6 **1:17** 1Kr 4.18-19 **1:18** 1.23 **1:19** Mis 18.5 **1:22** 5.5; Rom 8.15-16, 23; Ifz 1.13-14 * **1:22** Məyigyé ná sá mūsa buud bé. **1:23** 11.31; 13.2; Rom 1.9; Flp 1.8; 1Te 2.5; 2Te 2.10 **1:24** 1Pr 5.3 **2:1** 12.21; 1Kr 4.21 **2:3** 13.10 **2:4** 7.8; Mis 20.31; 1Kr 16.24 **2:6** 7.11 **2:7** Kol 3.13 **2:9** 7.15; 10.6

bíd muud ja mə á jəla nə lámusa yí, mə a bíd nyə shú dán mışh mə *Křst dĩ.
11 Mə a sá ntó shú nə *Sátan kú bə nə zhií nə a nyúgúg shé, shé ajágé iyuug byé.
12 Mə a wós Truwás nə mə ká bwiing jəjə Kéel mə Křst. Nji, tɛem bə nda
 Cwamba nyə á juw mə mpumbé nə wúngúlún nə, **13** lám í á bul kə mə gwów nə
 mə bəle kú kwey mwááng Títus. Mə á ka ntág jána nə buud ɔ núŋ, mə mú kyey
 kə Masedwán.

Sáal á sɔ á gúgwáan

14 Mə yá Zembí akíba, nyə muud mə dú sá ja jêsh, kwon mə *Křst dĩ, nə sá
 dúg ntɔ ntɔlə yé yé. Mə yá nyə akíba, nyə muud ngó balan nə sá shú nə njígúla
 mə Křst í ngóg nə mpyáanz kúl jêsh nda labínda yé. **15** Sə bí bándə bə jəjə labínda
 mə Křst shú mə Zembí, sá ngə sá nə buud bəsh bwá gwádúgág məcud mə Křst,
 tɔɔ bɔɔng bwá ngó *dúg cug wá, tɔɔ bɔɔng bwá ngó jɛ wá. **16** Məcud mɔɔng măsə
 ka bə məcud mə shwi y shú bɔɔng bwá ngó jɛ wá; nji, shú bɔɔng bwá dúg cug
 wá, măsə məcud mə cug, mə ngó kə nə bəŋ cug dĩ. Ká, zə jí nə ŋkul sá váal ísɛy
 byɔɔng yé?

17 Sə báa sá cugé nda bóól zhwog buud bwá ngó ŋwa Milású mí Zembí nda sá
 mákíd wá. Mbô. Sə báa sá ngə mpu nə Zembí wə nyə á nti sá, sə mə ka dɔ lās kú
 shweel tɔɔ sá mışh mə Zembí dĩ, sánŋ Křst sá njúl mbádúgá.

3

1 Ye sá ngə nyingə sɔ ja shús nə buud bwá shwúg mɔnyúul nə sə? Ye í é nyingə
 ná jii nə sá sáag nda bóólúgá, nə sá zág nə okálad bwá yá sá ŋkul nə sá sáag ísɛy
 wá, zə lwó bí? Nkí ntág nə ye sá gwáambúg bí okálad bɔɔngú? **2** Bí wə búś
 kálad wúsú, kálad jís cilyá sádi milámúd yé, kálad múúd yêsh mə mpú yé,
 múúd yêsh ngó lɔ yé. **3** Haaw. Í ngə mpu nyín nə bí bí kálad Křst nyə á cilə yé;
 nyə á cilə, a mú yə sá nə sá kálag buud. Nyə a shígé cilə nyə nə tindi*, nyə á cilə
 nyə nə Shíshim mə Zembí á kuwô. Nyə a shígé ntág cilə nyə məkwoógúd, nyə
 á cilə milám mí búúdud. **4** Křst wə ngó sá nə sá ngóg mpu ntó búbálé mışh mə
 Zembí dĩ. **5** Sə aŋgə nə cɛel ci nə sá mə sá gúl sá nə ŋkul nyísú sámfwó; mbô.
 Zembí wə ngó sá nə sá bág nə ŋkul ngólə sá isá sá ngó sá yí. **6** Nyə wə nyə á
 kwəmusə sá nə sá bág osól ɔ măsáal wá sɔ á gúgwáan. Sə jɔɔng kú ntág bə sɔ
 á məcɛɛ nda măsə cilyá nə, í njúl yida bə sɔ Nkɛŋkɛ Shíshim ngó laad yí. Nəcɛ
 bɛɛlə məcɛɛ í dɔ gwíflya múúd gwíflya gwíflyág, Nkɛŋkɛ Shíshim nywáa mə yá
 múúd cug.

7 Məcɛɛ mə á bə cilyá məkwoógúd, bɛɛlə mwo í dúgə gwíflya múúd gwíflya
 gwíflyág. Nji, milwanə mí á bə sáal dɔɔngúd váal á nə Moyíz muud nyə á lág
 dwo yé mpwoombú í á jág bul ŋkənəwa, bag ɔ *Izəryél kú nə jísɔw dúgúla nyə
 mpwoómbúd, í njúl nə í á bə nji milwanə myá kúl fwála. **8** Milwanə tééd fwo bə
 ntó sáal í á dɔ kwaamb shwi y yíid, ŋkəmusə nə dɔɔng sáal Nkɛŋkɛ Shíshim ngó
 kyey nə ndí yíid. Ngáa milwanə myá cínɔng mí é nyingə bul ntɔ? **9** Sáal í á dɔ
 kwaamb muud intúgúli yí tééd fwo bə nə bímbí lú milwanə ní, ŋkəmusə nə sáal
 í ngó sá nə buud bwá bág otátəli mışh mə Zembí dĩ yí? **10** Ngáa milwanə mí á

2:11 1Pr 5.8 **2:12** 1Kr 16.9 **2:13** 1Te 3.1 Títus: 2Kr 7.6, 13-14; 8.6, 16, 23; 12.18; Gal 2.1, 3; 2Tm
 4.10; Tít 1.4 Masedwán: 7.5; Mis 20.1 **2:15** 1Kr 1.18 **2:16** zə jí nə ŋkul sá: 3.5-6 **2:17** 4.2; Flp
 1.15-17; 1Te 2.3, 5, 10; 1Pr 4.11 **3:1** 5.12; 10.12; Mis 18.27 **3:2** 1Kr 9.1-2 **3:3** MmN 24.12; Zhe
 31.33; Eze 36.26 * **3:3** tindi: í á dɔ bə wúl mbii májúwó nda májúwó mə lwaaw; bwá á dɔ juwo kwas
 májúwó mɔɔngúd ka dɔ cilə nə ndi. **3:5** 2.16; Rom 15.18 **3:6** Yuá 6.36; Rom 7.5-6; 8.2, 6, 10; 1Kr
 11.25 **3:7** MmN 34.29-30 **3:9** Rom 8.2, 33; Gal 3.10

ŋkənəwá yág myá mí é bə zhizhe sâ? ¹¹ Nkí sâ á kúl fwála í á bə nə milwaná, ŋgaá sâ á kandugə kandugə í é nyingə bul bə nə ndí? ¹² Sə báá ŋgə bwánd nə búgá ná í bá bə ntó, gwá wá sá ŋgá sá isá ná kpwáó kpwáó yí. ¹³ Sə ángē nə sá nda Moyíz; nyə á dū shwu suláya lúúd nə bag ó Izəwəyél bwá nda dūg váál mánŋkənəwə mā kúl fwála mə é ŋgə shín yí. ¹⁴ Ká, milúu mí á mə shilá† bwo nda jwów á kú nə yásə. Í mú dū bə bwo zə wóós múús nə, ja bwá lə mícilyá myá Sə a Cwúlú yí, suláya ŋgə ná búdal bwo milám. Suláya wəəŋgú nyə afwóyē wú, á dū jimb nji ja múúd mə bə múúd mə Kríst yí. ¹⁵ Jí ntó, ja jēsh bwá dū lə mícilyá mí Moyíz yí, suláya mə dū búdal bwo milám. ¹⁶ Nji, ja múúd mə yíd dūg wá Cwámabá† yí, ja jəəŋg wá suláya mə wú yí. ¹⁷ Nəcə Cwámabə jisə Shíshim, kúl Shíshim mə Cwámabə wúś yí, cínəŋg wá jiya fəlí jisə yí. ¹⁸ Sə bēsh buud ósuláya bwá á mə wú mǎmpwoombúd wá, sə ŋgə beny^S milwaná mí Cwámabə, nda sə bí nə ŋkul dū dūg gúl sá yēn dí ná; nə ndeé, Cwámabə, muud jí Shíshim yé ka ŋgə sá nə sə ŋgəg nə bēŋla sá sə ŋgə dūg yí, a ŋgə kwádulə sə milwaná kwádulə kwádulág.

4

Təəm á shíshim

¹ Nə ndeé, Zembí nyə a gwág sə ŋkúnŋkwónúla, a mú yə sə iséy sə ámə ci íni. Nda jí ntó ná, sə ángē nə teeg mənyúul. ² Sə á mə ban mǐsólúgú mí shwón mí dū sýy íshwoo myá, sə ŋgə cugə nə sán kú nə məkán, sə ángē nə kwíŋg Milású mí Zembí; sə ŋgə yida lwó buud obábálé, sə mú ka ŋgə sə mǐsh mə Zembí dí ná buud bēsh bwá shwúg mənyúul nə sə. ³ Nji, ŋkí Jəjə Kéel sə ŋgə bwiŋg yé ŋgə ná bə mbúdúla nə suláya, a ŋgə bə ntó shú búúd bwá ŋkág nə bwá kə jimb wá, ⁴ ohááden, buud zembí á shí ga mə sá nə milúu mí bəg shúg nə shúg wá. A mə sá bwo ntó shú nə bwá bəg kú dūg mánŋkenya mā Jəjə Kéel á milwaná, Jəjə Kéel mə *Kríst muud jisə mbēŋla mə Zembí yé. ⁵ Sə ángē nə cúnda sá í dúgyá nə sǎmǎfwó yí. Mbó! Sə ŋgə cúnda sá í dúgyá nə Cwámabə Yésus-Kríst yí. Sə bāŋ sə búśə yida bə ósól ɔ mǎsáal bən lúu mə Yésus dí. ⁶ Mpugá nə Zembí muud nyə á ci ná: «Mánŋkenya mə fáanug yídúgúd» yé nyǎmǎfwó wá nyə á faan shé mǐlámúd. Nyə á faan ntó shú nə shé mpúg milwaná myé mí ŋgə ŋkənəwə Kríst mpwóombúd myá.

⁷ Jí ka bə na ná, sə buud ŋgə ŋkény təəm wəəŋg wá, sə búśə nda mǐmbágə mí mpíí, mí dū bwíl; í jəlá nə mpu nyín nə fǎmbámbo nə mǎma ŋkúl sə búśə nə ndí yí nyísə ŋkul mə Zembí, kú bə sǎmǎfwó ŋkul nyísú. ⁸ Minjugú mí ŋgə shúśə sə ikóomb byēsh, nji sə kú fína; bíl íja mǎfug shín sə mǐlúúd, nji sə ŋgə ná bə nə búgə; ⁹ sə bwəma nə cúwáí, nji sə kú myeesh; bwá ŋgə bwam sə shí, nji sə kú yə. ¹⁰ Sə ŋgə ŋkény shwiy mə Yésus sǎdí nyúúlúd ja jēsh. Í ŋgə bə ntó shú nə cug mə Yésus í nyínúg nǎmǎ sǎdí mǎnyúúlúd. ¹¹ Sə təəm ŋgə cugə, shwiy í ŋgə bwéel sá ja jēsh nəcə sə ŋgálə sēy nə Yésus. Í ŋgə bə ntó shú nə cug mə Yésus í nyínúg nǎmǎ sǎdí nyúúl á shwiy gaád. ¹² Ntó jí ná shwiy í ŋgə bə sá, bí báá ŋgə ntág

3:13 MmN 34.33-35 **3:14** Iza 6.10 † **3:14** milúu mí á mə shilá: Ciyá ní jisə nǎmǎ Ifz 4.18; í kə nə

«milúu mí múśə bwo kú ná nyingə dū mpu bii isá, kú mpu faas». **3:16** MmN 34.34 ‡ **3:16** Kálaad MmN 34.34 ŋgə lwó nə ja Moyíz nyə á dū yid kə wá Zembí yí, nyə á dū yíl suláya mpwóombúd. **3:17**

Yuá 8.32, 36; Rom 8.2; Gal 5.1, 13 **3:18** 4.6; 1Kr 2.7 § **3:18** Bóól bwá ci ná: «milwaná mí Cwámabə mí ŋgə faan sə mǎmpwoombúd ka ŋgə wéeshali njəs nda njəs yén». **4:1** 3.4, 6 **4:2** 2.17; 6.4 **4:3** 1Kr 1.18 **4:4** zembí á shí ga: Yuá 12.31; Ifz 2.2 mbēŋla mə Zembí: Kol 1.15; Heb 1.3 **4:5** 1.24 **4:6** Mat 1.3; Iza 9.1; 2Kr 3.18; 1Pr 2.9 **4:8** 1.8; 7.5; 11.23-29 **4:10** 1.5; Rom 6.8; Gal 6.17; Flp 3.10-11 **4:11** Rom 8.35-36; 1Kr 15.31 **4:12** Kol 1.24

ɲwa cug cínɔŋ. ¹³ Cilyá wúsə Kálaad Zembî dí ná: «Mə á bə nə búgá, mə ka lás». Váál búgá jɔɔŋ í ngə námá gwɔ́ sá mílámúd, sá ka námá ngə lás. ¹⁴ Nəcə sá ngə mpu ná muud nyə á gwúmushi Cwamba Yésus yé mə bá námá gwúmushi sánɔŋ Yésus, a mú jil shé nyədí koogá. ¹⁵ Bì mə dúg í, sá ngə bwəma nə isá íni byêsh shú dán, shú ná buud bwə búlɔŋ ngə nyí mpaam mə Zembî dí ná ndéé, buud bwə yá Zembî akíba wá bwə mú ngə bul bulya, Zembî mú ɲwa gúmá.

ɪŋkáj í mbúgula

¹⁶ Gwó wá bí mə dúg ná, sá aŋgê nə teeg mǎnyúul. Tɛɛm bə ná nyúúl búúd bwə ngə dúg ga í ngə shín cɔ́g í, lám í ngə bə mə cwú nji gúgwáan nə gúgwáan jwów dɛsh. ¹⁷ Nəcə, búbaalê minjugú sá ngə bwəma nə ndí məfwála mǎga dí myá mǐsə zhizhe sá, mí ngə yida kwəməsa sá ná sá bǎg bə nə gúmá áyíyáág í bá ji kandugə kandugə yí. ¹⁸ Sə báá sá aŋgê nə sɔ́ sá í ngə nyín yí, sá ngə yida sɔ́ sá í aŋgê nə nyín yí; nəcə sá í ngə nyín yí í dɔ́ ji nji fúfwála, jɔɔŋ í aŋgê nə nyín yí dɔ́ ji kandugə kandugə.

5

¹ Nyúúl sá bí nə ndí wa shí ga dí yí nyísə banda. Sə mə mpú ná ɲkí banda dɔɔŋ í shín búg í, sá bí nə ɲjów gwów wá Zembî, ɲjów á kandugə kandugə; Zembî nyəmǎfwó wá nyə á lwɔ́ wo, kú bə mǎbwá mə búúd. ² Gwó wá jí ná, sá ngə leegya wa banda gaád, sá mə ka bul bə nə yéesh nə ɲjów wúsú á gwów. Sə ngə cɛel ɲwa nyúul nyísú á gwów, bwáád nda káándsə wa nyíga dí gwów, ³ ɲkí nyâŋ nyúúl nyí nə ɲkul bá zə kwey sá ná nə nyíga í kú fwo wú. ⁴ Jísə ná, té sá ngə ná ji wa nyúúl á shí gaád yí, micúŋ mí ngə ntɔ́ sá ɲkul, sá ka dɔ́ leegya. Njí, sá aŋgê nə cɛel bɛégya nə mbwéédí sá bí nə ndí ga, sá ngə jii ná sá mə bəd nyúl cínɔŋ gwów, shú ná nyúúl á kandugə kandugə í mǐnəg nyúúl á shwiy ga. ⁵ Zembî nyəmǎfwó wá nyə á kwəməsa sá shú cug jɔɔŋgá, a mú wá shé Shíshim yé mǐlámúd tǎŋ bɛén ná a bá yə sá gwo.

⁶ Sə jɔɔŋ í dɔ́ sá ná sá bǎg nə ɲkul búgád ja jêsh, tɛɛm bá ná sá ngə mpu ná, té sá bí ná wa nyúúl ga dí yí, sá cugé sádí mpwág, sá bí shwóg-shwóg nə Cwamba. ⁷ Ntɔ́ ji ná, sá aŋgê nə dúg nyə, nji sá ngə *búgula ná sánɔŋ sá bí sámǎbá. ⁸ Sə ka ngə bə nə ɲkul búgád, sá ngə yida jii ná sá wúg wa nyúúl gaád kə ji Cwamba dí koogá. ⁹ Ná ndéé, tɔ́ sá mə nyíŋgə ná ngə ji wa nyúúl gaád, tɔ́ sá mə wú, sá ngə bul jii nji sá ngwúd: ná sá ngəg nə cugə váál á cɛel yí. ¹⁰ Nəcə shé bɛsh shé mə bá kə tɔ́w bəl-bəl dí kál *Kíst mə bá kə cǐgal mǐlósú yí, muud yêsh ka bá ɲwa myána myá mǐsólúgú nyə á sá ja nyə á ngə cugə nyúúl dí yí: mǐsólúgú mí anyunywaá nə myáŋ myána, mí abábɔ́w nə myáŋ.

Séy ɲkwambula

(Rom 5.1-11; Ifz 4.20-24)

¹¹ Nda sá ká ngə gwɔ́ Cwamba ná, sá ka ngə cɛel sá ná buud bwə mǎgaləg nə kéel dúsú dúsə búbálé. Sə mə mpú ná mǐsh mə Zembî dí, sá təl bəl-bəl dí; sá mə tádúgá ná sá təl námá bəl-bəl dí bídí mǐlámúd. ¹² Sə aŋgê nə nyíŋgə sɔ́ ja shús ná bí shwúg mǎnyúúl nə sá. Mbɔ́. Sə ngə yida cɛel yə bí zhíí ná bí jéég bəguwa nə shé bálə sámǎbá. Né ndéé, bí é bə nə cǐyá bí mə cǐ búúd bwə ngə ɲkus nə isá yá

tóón nā tóón kú bə yā lâm dí cwū wá. ¹³ Nkí sá ngə nyīn nda lúu í cugé ná sá nā fug íí, jísə nəcə sá má yə Zembí cug jísú ncindí nā ncindí. Nkí sá má yida nyīn ná sá bí nā fug íí, jísə nəcə sá má cēl kwíind bí. ¹⁴ Nəcə cēlí *Křst ngə cēl sá yí í má lwánd sá lámúd, sá ngələ téduga ná muud ngwūd nyə á yə shú búúd bēsh, ntó ji ná bānōñ buud bēsh bwá á yə mísh má Zembí dí. ¹⁵ Nyə á yə shú búúd bēsh, ná buud bwə ngə cugə wá, icug byāñ í bág nā mfíí shú dé, kú ná nyingə ngə bə shú dán; nəcə nyə á yə a gwūm shú dán.

¹⁶ Nda í ká bə ntó ná, sá angé ná nā dóg buud mədúgya mā shí ga. Nkí sá á fwo ngə dóg Křst mədúgya mā shí ga, sá angé ná nā dóg nyə vāál dōng. ¹⁷ Bī má jəlá nā ka mpu ná, múúd mē ká bə múúd mē Křst íí, a mūsə kukwumuga ágúgwāan, cug jé acwúlú í má shīn; bī má dóg íí, a mūsə muud agúgwāan. ¹⁸ Zembí wə ngə sá sósłúgá wōng wēsh, nyə muud nyə á zə wə Křst zə sá ŋkwambulə nā shé yé, nyə á ka námə yə sá sēy ná sá ngəg nā kala ŋkwambulə nyōng. ¹⁹ Ntó ji ná, Zembí nyə á bə Křst cwū*, a ka ngə sá ŋkwambulə mpədúgá nyəmėfwó nā buud o shí ga, kú ná nyingə kənd lâm íwushí í búúduđ. Nyə á ka wá sá njúgúlá lúúđ ná sá ngəg nā kala ŋkwambulə nyōng. ²⁰ Sə ka ngə sá lwámá Křst nyə a lwām sá yí. Ja sá ngə jōw bí yí, Zembí nyəmėfwó wə ngə jōw bí éne. Sə má jəgula nā bí jínə má Křst dí ná: «Bídúgá ná Zembí sáag ŋkwambulə mpədúgá binōñ nyə.» ²¹ Zembí nyə a sá ná Křst bəg *səm jílá íshéd, í njúl ná Křst nyə a shígé bwele bə nā sám; nyə a sá ntó shú ná shé bəg otátəlí kwonj má Křst dí.

6

¹ Nda jí ná sánōñ Zembí wə ngə sēy ná, sá ka ngə ci nā bí ná: «Kúgá fānda ləg mpaam má Zembí ntó ná ndeé, bī kú dóg mfíí á cínōng.» ² Mpugá ná Zembí nyə á ci ná:

Ja fwámé fwála í á bə yí, mē á magulə mājəgula mwó.

Jwów wo á ngə jii kwíindyá yí, mē a shí kwíind wo.

Fwámé fwála wə má ka bə ga. Jwów wó jəlá nā bii kwíindyá wə ga.

Minjugú mí Pwól

³ Sə angé nā bwele jii ná sá má kwal múúd bōogú, nəcə sá acéélé sá ná buud bwə mpyényug iséy bísú. ⁴ Sə ngə yida sə ná bī shwúg mēnyúul nā sē mázhií mēsh dí ná sá bí fwámé ósól o māsáal ó Zembí; sá ka ngə bul bə nā jísow: jísow *incwaw í ntug, jísow micúñ, jísow yágawó, ⁵ jísow bíg, jísow mimbwug, jísow ocinácindā, jísow yīngá ísəy, jísow mēfúfə mægwə, jísow mázha. ⁶ Sə ngə ci mēnyúul, sə nā mpúyá, sə nda nā milámusa, sə nā jə lâm, Nkénkē Shishim ngə kyey ná sá, sə njúl nā cēlí á kú nā məkəñ, ⁷ sə njúl nā ciyá jí búbálé yí, sə nā mpífə má Zembí, sə nā məkwxə mē dósmb mā otátəlí, mā lúmbúlí nā mā kaambulə nyúul. ⁸ Gúl ja buud gúmal sá, gúl ja bwə saambulə sá; gúl ja bwə mpyaam sá, gúl ja bwə sá sá mēshwúmb; gúl ja bwə ŋwa sə nda buud o mēshügā, sá báá njúl otátəlí; ⁹ gúl ja bwə ŋwa sə nda ojínə, í njúl ná buud bwə mpú sá, bwə ŋwa sə nda sə ngə júgula, í njúl ná sə ngə cugə, bwə dóg sá nda sá bí íntégúlíd, nji muud kú gwú sá, ¹⁰ bwə ngə sá sá isá í céyug lámúd yí, sá báá nji mēshusug mēshusug,

5:14 Yuá 17.23; Rom 8.35; Gal 2.20; Ifz 3.19; 5.2, 25; 1Yn 3.16 **5:15** Rom 6.3-4; 7.4; 14.7-9 **5:17** Iza 43.19; Rom 6.4; Gal 6.15; Ifz 4.24; Mbú 2.15 **5:18** Rom 5.10 **5:19** Rom 3.24-26; Kol 1.20

* **5:19** Dúgúg sá Yésus ngə ci Yuá 10.30 dí yí. **5:20** Mat 10.40; Iza 52.7 **5:21** Yuá 8.46; Rom 8.3; 1Kr 1.30; Gal 3.13; Heb 4.15 **6:1** Rom 5.2; 1Kr 15.10 **6:2** Iza 49.8; Luk 4.19-21 **6:4** 4.2 **6:5** 11.23-29 **6:6** 8.24; Rom 12.9; 1Kr 13.4-7; Gal 5.22-23; 1Tm 4.12 **6:7** 10.4-5; Rom 13.12; 1Kr 2.4 **6:9** 4.10 **6:10** isá í céyug lámúd yí: 7.4; Rom 5.3; 12.12 mēshusug mēshusug: 8.9; Flp 2.17; 4.12-13; 1Te 1.6

sá njúl mábúwa dí, nji sá ngə sá ná bóól bwá bígág, sá ngə fúfə nə sâ jêsh, nji sá mbííd byêsh.

¹¹ Yé bwaáŋg wá Kórênt, sá á jaaw bí isâ byêsh kú shweel tao ngwûd, sá á juw bí milám mísú ná wúŋgúlúŋ. ¹² Sə báá sá afwóyé yow ceełlúłə bî, bî wá bí acéélé lág ceełl sá ngə ceeł bí yí. ¹³ Ságá námə sá nda sá ngə sá bí ná. Mə ngə ci nə bí tãŋ nda bwân bām náá «juwagá námə sá milám mín ná wúŋgúlúŋ!»

Kúgá fúla sámabá nə ohááden

¹⁴ Kúgá fúla sámabá nə ohááden*, kə sá dúl váál mbɛɛ mpwəɔda kú nə wúmbulé; nyáyé mpwəmə nyí nə ŋkul bə mpədúgá bíshúlə máccɛ nə bálə kú bísh máccɛ yí? Dáyé kəw mánkenya bənŋ yídúgá bí nə ŋkul bə nə ndí yí? ¹⁵ Dáyé váál cún wí nə ŋkul bə mpədúgá *Kříst bá Belíar† yí? Jáyé wŋŋó mbúgula bá hááden‡ jí nə ŋkul bə nə ndí yí?

¹⁶ Mpáánzə Zembí í má bwele fúla jí nə ozembí wá yadúg? Mpugá nə shé báá shé jí Mpáánzə má Zembí á kuwô, nəcé Zembí nyə á cí ná:

Mə bá jí bwádí, sónŋ mə bá cugə, mə bə Zembí wāŋ, bāŋ bə kúl jām.

¹⁷ Ná ndéé,

wúgá nə bwádí, béégyágá nə bwo, Cwámabə ngə ci ntó.

Kúgá kúnya nə sá áduđanā.

Mə ka bá ŋwa bí nə məshusug.

¹⁸ Mə bá bə bí sóŋgá,

bí bə mə bwân wáábudûm nə wáábudá.

Cwámabə á ŋkul nyêsh ngə ci ntó.

7

¹ Isâ byêsh Zembí nyə á ngə kaag íni í dúgyá nə shé. Nda jí ná Zembí nyə á ngə kaag sá byo ná, yé bwaáŋg má bul ceeł wá, shé yílúgá sâ jêsh í ngə lweegushi shé mənyúul nə *mishishim ícug í íshéd yí. Shé ŋwagá Zembí nə gwóŋgá, shé ka ngə casulə bálə nə kuú njəond á céeł yí.

Məshusug mə Pwôl

² Juwagá milám, jil sá cínŋg. Sə áshígé byaagula nə muud, sá kú díya nə muud, kú námə nyúg tao muud. ³ Mə aŋgə ceeł cí ná bí má jág sá gúl sâ; mə shí bwey jaaw bí ná sá má ceeł bí váál á ná, tao bí mə yá, tao bí mə nyiŋgə cugə, nji sá ngə ceeł bí. ⁴ Mə ngə jág bul bə nə búgə nə bí, mə ngə bəguwa nə bí, lám dū bul cwaalawo mə, məshusug dū bə mə ntə mínji *incwaw í ntug byêsh sá ngə bwəma nə ndí yííd.

⁵ Mpugá ná, ja sá á wóós Masedwân yí, sá áshígé bə nə wogá, nji incwaw í ntug maváál mēsh. Nəcə í á bə, buud bə ngə lumbuli nə sá, milám mí njúl nyiŋgə bə sá ifwaas ifwaas. ⁶ Nji, Zembí má dū bə, ja múúd cúgé ná nə bándáyé yí, a wá nyə ŋkul lámúd. Nywáá nyə á ka námə sá nə Títus wóósúg, í mú wá sá ŋkul milámúd.

⁷ Í cúgé nə nji wóósulə Títus nyə á wóós wá í á wá sá ŋkul milámúd, í á bə námə nə bímbí bí á wá nyə ŋkul lámúd yí. Nyə á jaaw sá váál bí ngə yímə nə bí mə dúg sá

6:13 1Kr 4.14

6:14 1Kr 6.9-13; 10.21; Ifz 5.5-11

*

6:14 Naá, Pwôl ngə ceeł ci buud bwá cúgé

búúd ə Kříst wá.

†

6:15 Belíar mə ké ná Sátan.

‡

6:15 Dúgúg sá sá áma ci mpánzə 14 dí yí.

6:16

Ləv 26.12; Zhe 32.38; Eze 37.27; 1Kr 3.16

6:17 Iza 52.11; Mbá 18.4

6:18 2Sa 7.14; Iza 43.6; Amo

4.13; Mbá 11.17

7:1 1Yn 3.3

7:2 6.13; 12.17

7:3 6.11; Flp 1.7

7:4 6.10

7:5 2.13; 4.8

7:6 1.3-4 Títus: 2.13

yí, nā váál sá ngó cey bí lámúd yí, nā váál bí ngó cēel nkēny mbag wām yí. Məkāl mōong mō á nyingə bul sá mē mēshusug.

⁸ Mē mpú nā kálad mō á nti bí yé nyə a ntágulə bí. Bólé, mē a shíngi nā dúgúlə nda bí á gwág biméfwó cey lámúd ja jōong dí ná. Nji, mē anyíngáyé nā shíngi.

⁹ Mō yidá bə nā mēshusug ja gaád. Mē ji nā mēshusug, kú bə nēcé nda bí á bə nā mēcey mē lām ná, í yidá bə nēcé, mēcey mē lām mún mōong mō á sá ná bí céndúg mítádúgá. Ntó mō lwó nā mēcey mē lām mún mō á bə váál Zembí mō dú cēel yí. Ntó ji nā sá áshígé sá bí mēbōw. ¹⁰ Nēcé, múúd mē ká gwág váál mēcey mē lām Zembí mō dú cēel yí, muud wōongú nyə e cénd mítádúgá, a mú *dúg cug, a kú ná nyingə shíngi mēcey mō á sá nyə lámúd má. Nji, múúd mē ká gwág váál mēcey mē lām mē shí ga, mō kwaamb nyə shwiy. ¹¹ Bi a gwág váál mēcey mē lām Zembí mō dú cēel yí; bí mō ká dúg sá í á kwaamb bí yí: A mán mājigəwa e! A wān mpúlə kaambulə nyúul e! A wān shíngilə e! A jān gwóógə e! A jān jə yéesh e! A jān kááfə e! A wān mpúlə ság múúd nyə á byaagulə yé e! Bi a lwó ná milám mún mí á bə otútəli ja bí á kwambulə lésú wōong yí.

¹² Kagá mpu ná ja mō á cilə bí yí, í áshígé bul bə shú múúd nyə á byaagulə yé, kú nyingə bə shú múúd bwá á byaagulə nā ndí yé. Mē á cilə bí shú ná mīsh mō Zembí dí, bí dúgúg váál bí ngó jigəwa nā sá yí. ¹³ Sā í á wá sá nkul milámúd wá ni.

Í á ka ntág bə, nkul mō bə sá milámúd ntáni íí, sá nyingə bul gwág nywa mēshusug Títus nyə á bə nā ndí má. Nyə á bə nā mēshusug nēcé bí bēsh bí a sá ná lām í jáag nyə shí. ¹⁴ Bi mō dúg íí, bəgəwálə mē á ngə bəgəwa nā bí nyádí mīshúd yí, í á shí bə nā zhíí. Nā ndéé, nda sá mō dú bwey jaaw bí nji obúbólé ná, í á shí nyín ná mō á shí bə nā nkāam ná mē bəgəwag nā bí mīsh mē Títus dí. ¹⁵ A ji nji ká táduga váál bí á dú sá nyə mēgwág yí, nā váál bí á lóg nyə nā gwóógə nā mājigəwa yí. Nyə a mō ká nyingə jág bul cēel bí. ¹⁶ Mē ji bul bə nā mēshusug ná bí mō sá ná mē búgúlág bí.

8

Kwíndúlə Ókrísten

¹ Bwaang, sá ngə jii ná bí mpúg váál mpaam mō Zembí í á mō sēy módə mē Masedwān dí yí. ² Ncúlyá *incaw í ntug í ngə tí bwo makuú shí, nji báá búse nā mēshusug ntə mínji. Mēshusug mōong mō wó sá ná, mēbúwa mō tēem bii bwo ná nywád íí, bwá mō yida lwó ná báá bwá bul bə nā lām yána. ³ Bwá á mō wá máyənə bímbí í jálá nā mēbii mán yí, mē jee námə cí ná bwá á cə bímbí í jálá yí; bwá á sá ntág sóólúgú wōongú nā tédúgá wān bwáméfwó. ⁴ Bwá á zə jəgula nā sá, bwá bul yáag ná sá sáag bwo mpaam ná bwá wáag mēbwá sá sá ngó sá buud ə Zembí yíid. ⁵ Bwá á wá ntág mēnyúul ntə váál sá á ngə tédúga yí, téed fwo yə Cwámba icug byán, nyingə yə sá námə nda Zembí nyə á jii ná bwá sáag ná. ⁶ Sə á ka námə yáag ná Títus ná nyə muud á téed ná bí sáag sóólúgú mpáam wōong yé, a sáag ná bí cásuləg váál í jálá yí. ⁷ Ká, bí báá búse nā isá byēsh mēnkund mēnkund: bí búse nā búgə álal-nkul, bí nā fug kaand, nā mpúyá, nā kááfə áyíyáag, nā mēma cēelí bí á lóg nā sá yí. Í jii námə ná bí búlúg wá milám sóólúgú mpáam wōongúd. ⁸ Mē ayúmbúliyé bí, mē ngə yida jaaw bí váál bóólúgá báá bwá ngó jigəwa yí, shú ná mājigəwa mōong mō lwóg nkí cēelí jín í ngə bānda wú lámúd. ⁹ Bi mē mpú lām yána mē Cwámba wúsú Yésus-Kríst; bí mē mpú ná nyə á bə, a mbíd zhwo

kúm, a bíd dwo, a zə nyíngal nyúúl mábúwa dí, shú ná bí wá yídag bíg mábúwa méd.

¹⁰ Má jaaw bí váál mó ngə dúg cínəng yí, í é kwíínd bí. Jí ná, tééd mbú í á cọ yí, bí á bə buud ọ áshúshwóógú ná bí mə sɛɛng mwaaanê; bí á shígé bə shúshwóógú nji sɛɛngúlá dí, bí wá bí á tééd bə nə yéesh. ¹¹ Casulagá tádúgá wún ja gaád. Ságá ná sósólúgá í bwəmag nə məma yéesh bí á bə nə ndí yí, í nyín nə bímbí lú mábii bí búsa nə ndí yí. ¹² Ja múúd má sá yána ná í ngə wú nyə lám dí cwú yí, ngaa bwá lág nyə ná sá á jí nə ndí yí; kú bə sá á cúgé nə ndí yí. ¹³ Í cúgé ná muud ngág nə yíl bóól búúd mántágula dí ná ndéé nyé yídá ngə nyasula nyasulág. Í yídá bə ná buud bəsh bwá bág nə mabii mabímbí. ¹⁴ Í jii fwála gaád ná, sá bí má búl bə nə ndí cọ bóólúgá yí, í kág lwándulə bwo kúl búsa bush yí; shú ná jəong bwá bá námá bul bə nə ndí dúl jwów dí yí í bág lwándulə bí kúl bí má bá bə bush yí; na, isá í mú bə bí mabímbí, ¹⁵ nda Kálad Zembí ngə ci ná. A ngə ci ná: Muud nyə á bul cwéég yé nyə á shígé bə nə sá í ngə ntọ gwôw. Nyəong nyə á cwéég bíbíyá yé, nyə ashígé fúfa nə sá.

¹⁶ Mə yə Zembí akíba, nyə muud nyə á sá ná Títus bág námá nə váál zény dəong shú dún yé. ¹⁷ Nacé Títus má magulə sá sá á ngə jii ná í bág yí. A má tí njəond zálə nún bídí nda nyə á də bwey bwánd. ¹⁸ Sə áma nti bá ngwól *mínyəŋə wúsú mádọ mēsh má ngə ságusə sá á ngə sá shú Jəjə Kéel yí. ¹⁹ Sə í búl bə yí jí ná mədọ má má féesh námá nyə ná sənəŋ wə zág sá sósólúgá mpáam ga. Sə ngə sá wo shú ná Cwámba nyəméfwə ŋwág gúma, sə lwándulə jəjə íyug bísu. ²⁰ Sə ngə bwey mpu káálagə ná buud bwá bág kú kwey íwushí sádí ísəyúd ja sə ngə kala zhwoğ *mwaaanê bwá á má yə sá mbag yé. ²¹ Sə ngə sọ ná sə sáág mənýwa mísh má búúd dí námá, kú bul bə nji mísh má Zembí dí. ²² Sə má nti námá ngwól mínyəŋə wúsú. Mínyəŋə wúsú wəongú, sə á má faas káafə jé ija ija ná ndéé, a má nyingə námá lwó sə jíga ja ná a ji ná fwámé yéesh, a ngə bul shwu nyúul nə bí. ²³ Títus ji muud gwoong waamə, sá wə sə ngə səy nún bídí; bóólúgá bwááng bəŋ, mədọ wə má áma nti bwo, bwə ngə zə shú ná *Kíst ŋwág gúma. ²⁴ Lwógá bwo ná bí má cɛel bwo, bí lwó námá bwo ná bí mə mpíyá nə bəgawálə sə má də bəgawa nə bí bwádí míshúd yí; lwógá bwo ntó mədọ má ngə dúg.

9

Ləsú míkwiíndyá

¹ Sə ngə sɛɛng *mwaaanê ná sə má bá kwíínd búúd ọ Zembí nə ndí. Mə nyingələ cilə bí shú dəongú, í bə nda má nteɛng. ² Mə mpú ná bí búsa nə məma zény, má də bəgawa nə zény jín jəong búúd ọ Masedwân dí míshúd ná: «Buud ọ Akayí búsa bwey bə ŋkwəmasá té mbú í á cọ yí.» Wálə bí má wá mənýúúl sáal dəong dí yí í má nyingə gwúmushi bóól ŋkí bulya yéesh. ³ Mə má ka nti bwááng shú ná bəgawálə má dú bəgawa nə bí yí í nda bə má ŋkóngúg. Í jii ná bí bág ŋkwəmasá nda má á ci ná. ⁴ Mə ngə bɛɛmb ná ŋkí sənəŋ buud ọ Masedwân sə má zə, sə zə kwey ná bí cúgé ŋkwəmasá; á shwôn nə sə buud sə má də bul lə bí wá e, á shwôn nə bí námá e! ⁵ Gwá wə má áma tééd nti bwááng shwóg zə sá ná bí kwəmasag məyənə mún yí. Bwá zə sɛɛng məyənə bí á bwey kaag ná bí mə bá wá má, í mú bá lwó ná bí ngə sá sósólúgá wəongú nə jə lám, kú bə íwú-júsúd.

⁶ Mpugá ná í ðu bæ, muud mæ sá ñkósóg næ mæmpæg mæ bɛ yé, kú námá bul bæ næ idáw í sɔw; nyɔɔɔɔg mæ búl bɛ yé, bul námá bæ næ idáw í sɔw. ⁷ Muud yêsh wág mæyána váál á mæ ñwa cigúlá næ lâm yé yí; muud kú ñgæ sá á ngæ shúsula, kú nyingæ sá nda sâ cindúlá; næcé Zembî mæ cœl múúd mæ wá máyána næ mæshusug yé. ⁸ Zembî jî ntâg næ ñkul nyingæ bul sá bí mpaam shú ná bí dóg bæ næ isâ í kwágá næ bí mæzhîf mêsh yí, wêla dêsh, bí ðu námá bæ næ jwun yáál á nâ bí ðu sá mísóólúgú mí anyunywaá myêsh mí jêlá næ sîy myá. ⁹ Í mú bæ námá nda jî cilyá Kálaad Zembî dí ná, nâ: «A mæ bæ næ yána, a mæ kaaw mímbúmbúwá isâ, otátáli bɛ bwá jî kandugæ kandugæ».

¹⁰ Zembî wó mæ ðu yæ búúd mæmpæg næ idáw yâ ða. A bá námá yæ bí mæmpæg, a sá næ mæmpæg mæɔɔg mæ fwúg, bí mú bá bul nyingæ ñgæ sá jɔjɔ, mísóólúgú. ¹¹ Næ ndœé, bí ka bá big mímbii myêsh, bí mú námá bá bul nyingæ bæ næ yána. Næ ndœé, ja sá mæ bá ðu kala búúd isâ bí mæ bá ðu wá yí, buud bœɔɔg bwá mú bá ðu lɔ Zembî nœcé yána ðán. ¹² Sœɔɔgúlœ bí ñgæ sœɔɔg mwaanê ni, í é kwíínd búúd ó Zembî; í áshúge ntâg námá shúg cínɔɔgú, í é sá námá ná buud bwá búlɔg lɔ Zembî. ¹³ Buud ó Zembî bwá é dóg ná bí ñgæ ñwa Jɔjɔ Kéel mæ *Křist næ mægwág, bí ñgæ fula isâ næ buud ó Zembî wá Yurúsalem, næ bóólúgá bêsh, bí angê ntâg sá sóólúgú wœɔɔgú næ mílâm mímbá. Ja búúd ó Zembî bwá é dóg ntó yí, bwá é magulœ ná bí ñgæ sá fwámé sâ, bwá ka yæ Zembî gúmá. ¹⁴ Bân bwá é bul cœl bí*, bwá ka ðu jœgula næ Zembî shú ðán nœcé a mæ sá bí mpaam í ñgæ ntɔ minji. ¹⁵ Akíba næ Zembî, næ mæma yána á ntɔ ñkwón nyæ á mæ sá sô yí.

10

Pwôl jî námá sól masáal mæ Křist

¹ Mæmfwó Pwôl, mæ mæ teeg kâl næ bí; ngaá bí mæ ðu ci næ mæ ðu bæ fufwáás múúd ja shé búso kul ñgwúð yí, ñji ja mæ jî shwóg-shwóg næ bí yí mæ bæ næ ñkád. Námá nda shé mæ mpú ná Yésus nyæ á bæ næ lâm ná shœ, næ jɔ lâm ná, ² mæ téég bí mæbwá ná: kúgá sá ná mæ bág nyingæ zœ bæ næ ñkád ja mæ é wóso nûɔ yí. Bóól búúd bwá ñgæ ci nûɔ ná mæ ñgæ bɛ iyéesh yâ shí ga. Mæ jî ñkwæmusá ná mæ zœ fwo lwó búúd bœɔɔgú ñkád næ iijjœl. ³ Jî mpu bæ búbálé ná sá búso buud ó shí ga; ñji, sá angê gwána nda buud ó shí ga. ⁴ Mpugá ntâg ná mækwœɔɔ mæ dóómb sá mæ ðu kœ næ ndí dóómb dí mæ mæ cúgé mækwœɔɔ mâ shí ga; ñji, mæsœ næ ñkul mæ Zembî, mæ ðu céég íkósógúlœ í dóómb*. Sá mæ ðu caam mœœ fœg mæshuigá, ⁵ caam námá sá jêsh í láá búúd zhí ná bwá bág kú mpu Zembî yí. Sá mæ ðu wá tédúgá wêsh mímbwugúð, sá ná í bæg næ mægwág næ *Křist. ⁶ Ja bí mæ bá bæ bí mú ñgæ mpu gwág næ Zembî yí, sá mæ bá ka bæ ñkwæmusá mæ yé búúd ó mæbún intúgúlí. ⁷ Dugá mpu dóg isâ. Ñkí muud mæ dóg ná nywáá múso muud mæ Křist íf, á jœla námá ná mpu ja ñgwúð á kandugæ ná, nda á jî múúd mæ Křist ná, sá búso námá búúd ó Křist. ⁸ Í ká bæ ná mæ ñgæ nywá bul bæguwa næ ñkul Cwámbe nyæ á yæ mæ yí, mæ kú ntâg gwág shwôn. Ñji mæ mpú ná Cwámbe nyæ á yæ mæ ñkul nyœɔɔgú ná mæ sáág ná bí lálug búgúð, kú yida bæ ná mæ zág búlal bí. ⁹ Mæ angê næ jii ná okálaad bâm bwá ñgæg næ sá bí íkukwendœ. ¹⁰ Mæ mpú ná bóól búúd

9:6 Mik 11.24; 19.17; 28.27 **9:9** Sôm 112.9 **9:10** Iza 55.10; Ozê 10.12 **9:11** 1.11; 4.15 * **9:14** Na jî námá næ ñkul bæ ná: «Bân bwá é bul bæ næ yéesh ná bwá dóg bí...» **9:15** 9.11 **10:1** 1Kr 9.3
10:1 10.10; 1Kr 2.3 **10:2** 13.10; 1Kr 13.2 **10:4** 6.7; Rom 13.12; Ifz 6.13-17 * **10:4** Sá ñgæ cœl ci ná ná: «mækwœɔɔ mæ dóómb mæsú mæ ðu búgá bíl isâ byêsh múúd jî næ ñkul búgula yí». **10:5** Iza 2.12-17 **10:6** 2.9 **10:7** 1Kr 1.12 **10:8** 13.10

bwá ðu ci ná okálaad má ðu cilá bí wá bwá ðu bæ ná mpâl, bwá njúl ñkí lal ñkúl; ñji ja mäméfwó má wóós yí, má njúl zhizhe, lésú wâm kú ná mfií. ¹¹ Muud yêsh má ci ntó yé mpúg ná, váál iciyá byâm bisá ja má ñgá cilá shwóg-shwóg yí, ntó námá wá mísóólúgá myâm mí é bæ ja má é wóós yí.

¹² Sâ jísá yí jí ná, sá cugé ná ñkul ci ná sánôn buud bwá ñgá sô ná buud bwá shwúg mányúúl ná bwo wá sá búsa váál ñgwûd; sá cugé námá ná ñkul sheé yagula micé ná bwo; ñwála bwá má ñwa bwáméfwó nda iyuug yí í lwó ná fug í má ncundaw bwo. ¹³ Sâ báa sá acéélé bəguwa ná ndeé ntə minji, sá ñgə námá bəguwa ñji ná bímbí Zembí nyə á yigula ná sá zág ná Jǝǝ Kéel ná ndeé zə wóós bídí ní. ¹⁴ Sâ angé ná ntə minji, námá kí sá a shígé zə wóós nūŋ bídí. Ngaá ná sá wá sá á tééd zə ná Jǝǝ Kéel má Kríst nūŋ bídí? ¹⁵ Sâ cugé ná bəguwa ántə minji, váál á ná sá kə ñgə bəguwa ná ízhaá iséy. Mbô. Sâ má yida táduga ná búgá jín í é ñgə lal lalúg íí, iséy bisá í mú ñgə nyiŋgə mpu nyín kúl Zembí nyə tál sá ná sá séyúg yí. ¹⁶ Ja iséy bisá í é mpu nyín ná bídí yí, sá mú ka cǝ ka ná Jǝǝ Kéel shwóg, nda kə bəguwa ná iséy bóól bwá á bwey sá yí. ¹⁷ Muud má céél bəguwa yé, báguwag ná sá Cwámba nyə á sá yí. ¹⁸ Muud má sô ná buud bwá shwúg mányúúl ná nyə yé, nyə dí bwá ðu magulá yé; ñji nyooŋg Cwámba má sá ná bwá shwúg mányúúl ná nyə yé.

11

Pwôl, fwámé múúd lwámá má Kríst

¹ Má zə ná nywá lás nda mpúfú, bí ɔ jísów má. Bálé, jísówúgá má. ² Má ñgə baag bí mbəəg má Zembí. Nəcə má a jí bí bá shú ñgwúm ñgwûd, ñji *Kríst. Má jii ná má bág kə ntənguli bí nyódí bí njúl nda ncwiyé sás dúsó ná ná fwǝ-fwǝ yí. ³ Nji, má ñgə fúndə ná bí bág gwaa kənd mítádúgá ná ndeé bí músə bá ñgə kyey ná Kríst milám mímbá; nəcə ntó wá nywá nyə á zə ná məkán zə shüŋ Ifa yé. ⁴ Má ñgə fúndə ntó nəcə bí ñgə bæ ná, ñji ná muud má zə bídí zə cúndə Yésus ishús, kú bæ nyooŋg sá á cúnda yé, ñkí ntág ná bí má lég *shishim ishús, kú bæ wəəŋg bí á lég ná sá yí, ñkí ná bí má lég kéél ishús, kú bæ nyooŋg bí á lég ná sá yé, bí ñgə mpu jisow isá íni byêsh.

⁵ Má yida mpu ná, bəəŋg bí ñgə ñwa ná *buud ɔ lwámá wáashílá-shwánə óni bwá antǝyé má ná təw sá. ⁶ Má je bæ ná shúg lésú; ñji, kóómb á mpúyá, má cugé ná shúg; sá á shí lwó bí ntó isá byêsh dí ná mázhií mēsh dí.

⁷ Ntó ná səlúlə má á səl mäméfwó shí, zə bwiŋŋ bí Jǝǝ Kéel má Zembí ashwá, shú ná bí búnúg gwôw yí, má á sá *sám aá? ⁸ Ja má á ñgə sēy bídí yí, mǝdǝ mǝshús má á lúg mǝbwá mǝbwə ná má ñgəlá yida yə má myéna shú dán. ⁹ Ja gwáméfwó má á bæ mǝfúfə dí nūŋ bídí yí, má á shígé sá ná muud ñkényúg mbag wâm, bwáəŋg bwá á zhu Masedwân wá bwá á shí bwúg má isá í á ñgə fúfə má yí. Má á sá ná bí kú ñkény mbag wâm; má é ðu námá sá ñji ntó. ¹⁰ Námá nda má jí ná búbálé má Kríst ná, má mpú jaaw bí ná muud nyə abúle sá ná má yówug bəguwála Akayí yêsh dí. ¹¹ Má ñgə ci ntáni nəcə jí? Ye ná má acéélé bí? Mbô. Zembí má mpú ná má cəl bí.

¹² Má áyówéé sála sá má ñgə sá bí yí. Má é kə ná ndí shwóg, buud bwá ñgə céel ñkény mányúúl ná sánôn sá ñgə sēy váál ñgwûd óni, bwá bág kú ná ná zhíí bwá

10:11 13.1-2 **10:12** 3.1 **10:13** Rom 12.3 **10:15** Mis 19.21; Rom 15.20 **10:17** Zhe 9.22-23; 1Kr 1.31 **10:18** 1Kr 4.4-5 **11:2** Ifz 5.25-27 **11:3** Mət 3.1-5, 13 **11:4** Gal 1.8-9 **11:5** 12.11; 1Kr 15.10; Gal 2.6, 9 **11:6** 1Kr 2.6-16; Ifz 3.4 **11:7** 12.13; 1Kr 9.12, 18 **11:8** Flp 4.15-18 **11:10** 1Kr 9.15-18 **11:11** 1Kr 16.24 **11:12** 11.5; 12.11

ŋkēny mányúul. ¹³ Buud óni bwá cúgé fwámé búúd ó lwámá, básə mbeé osóol ó mäsáal wá ibəmb. Bwá á má shweel sá búś yí, ka yida də sá ná bwá nyínúg ná buud ó lwámá ó Křist. ¹⁴ Ntó cúgé námá sá ákáámúg, nácé *Sátan nyáméfwó má də námá shweel sá á jís yí, ka yida də nyín nda *ēngəles á mənkenya. ¹⁵ Nda *Sátan má də sá ntó ná, osóol ó mäsáal bé bwá ka námá də sá nda bwá ŋgə kyey ótútali ó Zembí dí; muud ka káam jí cínəngú? Nji, bwá bá shúgula nji váál í mpíyá ná misóólágú myán yí.

Pwól nyə a má bul jug

(2Kr 4.9-13; 6.3-10; 1Kr 4.8-13; Mis 20.18-27)

¹⁶ Má nyingə ci ja ábeé ná, muud kú ŋwa mə nda mpúfú. Nkí ntó dí, jega ŋwa mə nda mpúfú; sá jəng í é yə mə zhií ná mə kág námá nywá bəgəwa. ¹⁷ Mə mpú ná lésú mə zó lás ga í cúgé váál Cwámə mə céel yí, jisə lésú impwúfú. Nji mə mpú ná mə ji ná sá má jí ná ŋkul bəgəwa ná ndí yí. ¹⁸ Nda ncúlyá buud bwá ŋgə bəgəwa bəgəwa á buud ó shí ga ná, mə zó námá ka bəgəwa jām ja. ¹⁹ Bí báá mífufúgú bí ŋgə ntág jisəw impwúfú kú ná njugú. ²⁰ Bwá ŋgə wá bí mányámád, ŋgə díyá ná bí, ŋgə nyúg bí, ŋgə sá bí isá ilan ilan, ŋgə cwíil bí məmpóonz; bí ŋgə jisəw isá íni byēsh. ²¹ Í mú ka yida nyín ná sá bāŋ sá á bə mífufwáású; á shwōn ey!

Í njúl ná, mə ji ná zhií ná mə bəgəwag námá nda bóól bwá ŋgə bəgəwa ná. Mə mpú ná mə má ná nyingə lás nda mpúfú. ²² Nkí básə bwán ó wəhebərə, mə ji námá mwā heburə; nkí básə bwán ó *Izərəyél, mə ji námá mwā Izərəyél; nkí básə onta ó *Aburəham, mə ji námá nta má Aburəham. ²³ Bwá ci ná bwá ŋgə sá iséy í *Křist í, mə je námá lás nda mpúfú ná, mēē ŋgə bul mpu sá byo cə bwo. Mə cə bwo ná ŋgəla wáduga, cə bwo ná ŋgəla kə mímbwug dí, nyingə bul cə bwo ná ŋgəla bwəma ná bígə. Mə cə bwo ná ŋgəla faam ná shwiy ija ija. ²⁴ Oyúden bwá á má búd mə shí ija itóon, də yíd mə zhud á milwónj məwúm málóol ná ibuu*. ²⁵ Ijwú í ŋgwáməna yíd mə ná milwónj ija ílóol, buud lúmə mə məkwoógú ja ŋgwūd†, byóol búg ná mə ija ílóol. Mə a má já māj mwásó ncindí ná bulú ncindí. ²⁶ Minjənd má ŋgə kə myá mí ŋgə bə mə məwəgəwo məwəgəwo: mə a má ŋgə ntə wəgəwo wəgəwo mīngwəq, ŋgə bwəma ná izhiləŋgaanə, kúl jām ŋgə ndény mə máláamb, ohááden bwá ŋgə kwal mə məbəogú. Mə a má bwəma ná kakúla míləom dí, bwəma ná ndí íbugád. Mə a má ŋgə ntə māj váál áwuwəgəwə. Bəng bwá ŋgə shiig ná básə námá ókřisten nda sá wá, wá námá məwəgəwo. ²⁷ Má də wáduga ná iséy í ayíyáág, mə də ji mífum, yə ná məzha, yə ná məshwáás má minə; də ci idəw, jug ná məyōŋ, fúfə ná sá má bwáád. ²⁸ Mə akéé mēel ci sá má ŋgə yímə ná ndí jwów dēsh yí: ná mədə mēsh má bəg váál í jəla yí. ²⁹ Zó má tag dúl *Də dí ná ndéé mə kú bish yé? Zó má biil ná ndéé í kú cey mə lámúd yé?

³⁰ Nkí í jii ná mə bəgəwagi, mə yida bəgəwa ná iləm byām. ³¹ Zembí mə mpú ná mə aŋgə ná bwiing ijəq, nyə Sónjgú mə Cwámə Yésus; gúmbə bəg ná nyə kandəgə kandəgə. ³² Ja má á bə Damás yí, ŋgwáməna Njwú-buud ánəni Aretas

11:13 Flp 3.2; Mbá 2.2 **11:15** 4.10; Rom 2.6 **11:16** 12.6 **11:22** Flp 3.5; Rom 11.1 **11:23** 4.8-12; 1Kr 4.11-13; 12.26 **11:23** Mə cə bwo ná ŋgəla wáduga: 1Kr 15.10 mímbwug; Mis 16.23 **11:24** Mbá 25.3 **11:24** Mbá 25.1-3 ŋgə lwó ná bwá áshígé jəla ná yíd múúd cə milwónj məwúm mənš; bígə Oyúden í á ka də shúg milwónj məwúm málóol ná ibuu; ntó ji ná, yíl ŋgwúd məwúm mənš dí. **11:25** Mis 14.19; 16.22 † **11:25** lúmála məkwoógú: Í á də ba, bwá kúd múúd máləwónjád ka də lúmə ná ndéé muud ya. Wo ji ná ŋkul dég lan má Pwól ní Mis 14.19 dí. **11:26** Mis 9.23; 14.5 **11:27** 6.5 **11:29** 1Kr 9.22; Gal 6.2 **11:30** 12.5; 1Kr 1.31 **11:31** 1.23 **11:32** Mis 9.23-25

nyə a tɔl yé, nyə á tɔl buud ná bwá ngág nà baagasə mimpumbé mí ngwála ná bwá bíig mǎ. ³³ Nji, buud ó Zembí báá bwá á wá mǎ kúdád, bwá cɛɣlǎ míkwoolú ka cinguli vúnde dí kǎnd tóón, ka ngə shul nyuŋg nǎ nyuŋg ná ndeé kǎ wóós shí; ntúni wó mǎ á faam yé.

12

Isá múúd cùgé nǎ ŋkul mpu yí

¹ Ye í jii ná mǎ bǎgwagí? Mbǎ! Í avwóléé tǎo sǎ. Tɛɛm bǎ ntó, mǎ zǎ námǎ fwo yida jaaw isá Cwámǎ nyə a lwó mǎ *mǎntamá mǎ mísh ná bagád yí, nǎ byɔɔŋg nyə á bǎgulǎ mǎ *shíshim dí yí. ² Mǎ mpú ngwól múúd mǎ *Kříst nyə á ŋkǎŋ kǎ ná ndeé kǎ kumǎ jonǎ áléel dí. Nkí nyə á kǎ nǎ nyúúl nyé ncindí ɔ, ŋkí í á bǎ ntǎg nji shíshim yé ɔ, mǎ ampúyé, Zembí wó mǎ mpú. Sǎ jɔɔŋg í mǎ sɛy múús mimbú wúm nǎ mínɔ. ³ Muud wɔɔŋgú, ŋkí nyə á kǎ nǎ nyúúl nyé ncindí ɔ, ŋkí í á bǎ ntǎg nji shíshim, mǎ ngə ci ná mǎ ampúyé, Zembí wó mǎ mpú. ⁴ Nji mǎ mpú ná nyə a ŋkǎŋ kǎ ná ndeé kǎ kumǎ *Paradis, a mú gwág iciyá í cùgé nǎ ŋkul ciy mǎkál mǎ búúd dí yí, iciyá múúd cùgé nǎ zhíí mǎ cí yí. ⁵ Mǎ é bǎgwa nǎ váál isá múúd wɔɔŋgú nyə a gwág byɔɔŋgú; nji, shú dǎm mǎmǎfwó, mǎ yidá bǎgwa nǎ ilǎm mǎ jí nǎ ndí yí. ⁶ Mǎ mbǎm cɛɛl ná mǎ bǎgwa, í kú bǎ mǎ impwúfú; isá mǎ jáaw yí bǎ óbúbálé. Nji mǎ mǎ ajááwé, bwá á bá ŋwa mǎ ntɔ sǎ mǎ ngə sǎ yí, nǎ sǎ mǎ ngə ci yí. ⁷ Zembí nyə a lwó mǎ yáág-yáág isá. Ná ndeé, shú ná mǎ bǎg kú ŋkǎny nyúúl nǎ mpúǎ isá byɔɔŋgú, nyə á ka bíd ná fimál bǎg mǎ nyúúlúd, ngwól *ɛŋgales mǎ *Sátan za yid mǎ ná mǎ kú dǎ ŋkǎny nyúúl. ⁸ Mǎ á jǎgula nǎ Cwámǎ ija ilǎl ná a yílúg mǎ fimál wɔɔŋg. ⁹ Nyə a shígé yíl, nyə á yida ci nǎ mǎ ná: «Mpaam mǎ ngə sǎ wo yí í kwagá nǎ wo. Ŋkul í dǎ sɛy ilǎmud.» Ná ndeé, mǎ mǎ yida bǎgwa nǎ lǎm wǎsh ja mǎ jí nǎ ilǎm yí, shú ná ŋkul mǎ Kříst í ngág nǎ sɛy mǎdí cugud. ¹⁰ Gwǎ wó jí ná, mǎ gwág nywa ja mǎ bǎ ná ilǎm yí, ja bwá lwíy mǎ yí, ja cug í kǎ mǎ mbwǎ yí, ja mǎ bwǎmǎ nǎ cúwálí nǎ yágúwó nǎcǎ Kříst yí. Nǎcǎ, mǎ ji nǎ ŋkul ja mǎ jí nǎ ilǎm yí.

Lám wí Pwól gwǎw

¹¹ Ngǎá mǎ mú ngə lǎs nda mpúfú! Bǐ wó mǎ nyasulǎ mǎ váál sóólúgú dɔɔŋgú. Bǐ wó mǎ jǎlǎ ná sǎ ná buud bwá shwúg mǎnyúúl nǎ mǎ. Nǎcǎ ná, tɛɛm bǎ ná mǎ cugé tǎo sǎ, bɔɔŋg bwá ngə nyín nda *buud ɔ lwámá wǎashílǎ-shwǎnǎ óni, bwá ántɔyé mǎ nǎ tǎo sǎ. ¹² Bǐ a shí dúg nda mǎmǎ jísów jǎm í á wéeshuli mǎyigyé mǎ múúd lwámá mǎ *Kříst ná: isá í ntɔ búúd ŋkul yí, nǎ *isá í mǎmbúgú, nǎ *mǎshimbá mǎ á ngə sɛy. ¹³ Mǎól mǎdí mǎ á ntɔ bí nǎ jí? Ngǎá nji nǎ sǎ ngwúd ná mǎ a shígé sǎ ná bǐ ŋkǎnyúg mbag wǎm. Juugá mǎ nǎ mǎ sǎlǎ bí bǎw kóómb jɔɔŋgú.

¹⁴ Mǎ wál námǎ nyingə zǎ nún ja áléel, mǎ é sǎ námǎ ná bǐ bǎg kú ŋkǎny mbag wǎm. Mpugá ná mǎ aŋgǎ nǎ sɔ mǎbii mǎn, bǐ wó mǎ ngə sɔ wá. Ye bwán wó bwá dǎ wíl obyól? Ngǎá ná obyól wó bwá dǎ wíl bwǎn? ¹⁵ Mǎ gwág nywa jǎm kóómbúd ná mǎ kéénzhug sǎ jǎsh, mǎ kéenzh námǎ mǎmǎfwó shú dǎn. Ye í é bǎ, mǎ ngə jág bul cɛɛl bí ntó, bǐ bǎŋ nda nyingə mpu cɛɛl mǎ? ¹⁶ Shé búás dí cún ná mǎ a shígé sǎ ná bǐ ŋkǎnyúg mbag wǎm? Nji bóól búúd bwá ngə ci ná mǎ á ngə kyey ná bǐ mǎkǎnjú; nǎ mǎ a ngə ŋwa bí isá bǐ kú mpu. ¹⁷ Búúd bǎsh mǎ á dǎ ntí bí wá, mǎ a shí bwǎle ntí ngwól zǎ nyúg bǐ? ¹⁸ Mǎ a yáág nǎ Titus

ná a zág, mā mú nti bá *mínyōŋâ wán bí má mpú yé; ye Titus nyā a shí nyúg bí? Ngāá bí a shí dúg ná sá sá búsā nā mitádúgá mimpwúd sá ngā kyey kuú njōond ngwūd? ¹⁹ Bweyála bí á tééd nā ngálá ci ná sá ngā bul lās ntáni ná sá ngā shwā mǎnyúul bídí mǐshúd. Mbô! Sá ngā lās mǐsh má Zembí dí, sǎnōŋ Kríst sá njúl cún. Yé bwaāŋg má bul cēel wá, lāsú wēsh sá ngā ntāg lās ga wúsā shú ná bí lálug búgád. ²⁰ Mā ngā bēemb ná ja má bá zā yí mā bág zā kwey bí dúl váál, kú bā váál má ngā cēel yí; bí bāŋ kwey námá mā dúl váál, kú bā váál bí má cēel yí. Mā ngā bēemb ná mā bág zā kwey ná bí ngā bā nā ozhuyā, nā mbíya lām, nā dúlā nyada, nā mǎfendyā, nā ojaawá-jaawū, nā ikúdúgú, nā ingūŋ, nā oncúg-nculē. ²¹ Mā ngā bēemb ná ja má bá nyingā zā nūŋ yí, Zembí waam bág sá ná mā gwágúg shwōn bídí mǐshúd. Nécé, ŋkí mā zā kwey ná zhwog buud bwá á ngā sá *mísám wá bwá acéndé mitádúgá ná bwá yówug misóólúgú mǐ ádudanā, yow janja, yow ásy-sy bwá á ngā sá yé, mā bá jii yé nda yā lú shwiy.

13

Mācwūŋ mǎ ámazhúgúlā

¹ Ja álél wá má wál zā bídí ga. Sá é zā dā cǐgal mǐlósú nji owúshined óbá ólól bwá má fwo bwiŋg mpu ngwūd. ² Ja má á fwo bā nūŋ ja ábēē yí, mā a shí fwo bwey lās nā buud bwá á ngā sá *mísám wá, nā bóólúgá bēsh. Mā tééd námá bwey nyingā lās nā bwo ja gaád mā kú fwo wóós nūŋ ná: Mā ájagulāyē tōo muud ja má é zā yí, ³ nácé bí ngā jii dúg mǎyiyé má lwó ná *Kríst ngā lās mǎdí nyúúúlád íí. Bí mā mpú ná Kríst ngā sēy nūŋ bídí nā ŋkulú, a cugé ná ilām. ⁴ Jí mpu bā ná bwá á bwambulā nyā kwolós dí a njúl ná ná ilām; ká, a ngā cugā nā ŋkul má Zembí ja gaád. Nda sá báá sá búsā buud bē* ná, sá má ka bā nā ilām; nji, sǎnōŋ sá é cugā shú dán nā ŋkul má Zembí.

⁵ Ná ndéé, muud yēsh fáásug nyāmefwó, bigas cug jé, dúg ŋkí a ngā cugā cug mbúgula. Bí angē nā kwey mǎyiyé ná Yésus-Kríst njul bí mǎnyúúlád íí? Bí má ká bigas bímefwó ná ndéé bí nda kwey mǎyiyé, mpu ná bí cugé ótátálí ó óbúgula. ⁶ Mā tádúgá ná, tōo jí tōo jí, bí é kwey ná sá báá sá búsā nā mǎyiyé mǎōŋg. ⁷ Sá ngā jēgula nā Zembí ná bí kú ná bēeg sá tōo sá ábábōw. Sá abúlé jēgula ntó ná í nyínug ná sá á má mpu sēy. Sá ngā yida jii ná bí ngág nā sá mǎnywa, tōo í yida nyín ná sá bāŋ sá a shigé mpu sēy. ⁸ Nécé sá báá sá cugé nā ŋkul í dú julya ná obúbálé yí, sá má yida bā nā ŋkul í dú nywaadulā obúbálé. ⁹ Sá má gwág mǎshusug ná sá bág nā ilām, bí yidá bā nā ŋkul. Sá ngā bul jii sá ngwūd, nji ná búgá í fifāg bí. ¹⁰ Gwó wá má ngā bwey cilā bí mā kú fwo wóós yí, shú ná ja má bá wóós yí, mā bág bā kú zā ngā ŋkáánd nā bí nā ŋkul Cwamba nyā á yā mā yí. Nyā a shigé yā mā ŋkul nyāōŋgú ná mā zág ngā ntāma buud, nyā á yā mā ná mā sáág ná buud bwá lálug búgád.

¹¹ Bwaang, mā shúgúlā ci ná bí nááá, dúgá bā nā mǎshusug, ngagá nā sǎ ná búgá í ngág fifā bí, sǎgá ná muud yēsh mǎkuú má tówug shí, dúgá bā cún, kúgá dā sǎ mǎbyaagula. Ná ndéé, Zembí á cēlí, Zembí á ná shēē nyā é bá jii ná bí.

¹² Ngagá nā kúlula mǎkúlula má buud ó Zembí. ¹³ Buud ó Zembí bēsh bwá ngā

12:20 1.23; 1Kr 1.10-11 **12:21** 13.2 **13:1** 12.14; Mbá 19.15; Mat 18.16; 1Tm 5.19 **13:2** 1.23; 10.11; 12.20; 13.10 **13:4** 12.9-10; 1Kr 1.25; Flp 2.7-8 * **13:4** Buud ó Kríst: Ciyá ní í ká ná buud baŋŋgá cug ján jisa mbádúgá ná Kríst. **13:10** 13.2; 10.8; 1Kr 4.21 **13:11** Yuá 14.27; Rom 15.33; 1Kr 7.15; Ifz 6.23; Flp 4.9; 1Te 5.23; 2Te 3.16; Heb 13.20; 1Pr 5.14 **13:12** 1Kr 16.20 **13:13** Mak 13.11; Rom 8.26, 39; Gal 6.18

béda bí. ¹⁴ Mpaam mə Cwám̃ba Yésus-Krîst í jíg bí bēsh dí, nə cēlí mə Zembî,
nə cug sēngí mílām mə Nkēṅkē Shíshim.

Kálaad Pwól nyə á cilə buud ó Galátia yé Isá í dúgyá nə Kálaad mə Pwól shú Galátia yí

Pwól nyə a sá məma mínjəənd ngələ jaaw milánj mí Zembí. Njəənd ábəé nə aléel dí wá nyə á kə nə milánj mí Zembí shí á Galátia yé (Mis 16.6 nə 18.23).

Nji, bósól búúđ bwə á nyingə kə wu, Pwól kú bə, kə ngə jíguli buud nə okrísten bəsh bwə cüge Oyúden wá bwə jəlá nə bə məcəx mə Moyíz, bul bə nə ndeé cəx lá ábiwáág.

Ná ndeé, ja Pwól nyə á gwág nə okrísten wá Galátia bwə ngə bə nda bwə magulə njígulá wəəng yí (í á jee bə a njúl Ifēz), nyə á ka cilə bwo kálaad éga, shú nə bwə bəg kú bə njígulá wəəng, bwə nyingəg nwa Jəjə Kéel. Nyə á ka tál kálaad yé icé ilóal:

(1) A fwo téed jaaw bwo sá í á sý nə nyəmfwó yí; nda nyə á cénd kuú njəənd nə, nə nda okrísten wá Yurəsəlem bwə á magulə nyə ná (lúu 1 nə lúu 2).

(2) A mú nyingə lwó nə tə micilyá myá Sə á Cwúlú mí ngə jíguli nə Zembí cüge nə njkul ci nə muud ji tətəlí nə a bəxələ məcəx mə Oyúden (lúu 3 nə lúu 4).

(3) A mú kə shínal nə bándúlálə nə bwə cugəg váál cug Nkəñkə Shíshim ngə lwó bwo yí (lúu 5 nə lúu 6).

Də dēsh tə mbúgula yēsh mə jəlá nə gwáduga Nkəñkə Shíshim wəəng nyádí lámúd, a wú mikwámúd.

Məbáda

¹ Mə Pwól wə mə cílə kálaad éga, mə *muud lwámá mə Yésus-Kríst. Mə cüge múúd lwámá nə buud bwə á fēesh mə, kú nyingə bə nə muud nyə á tál mə; Yésus-Kríst bá Sósngú wúsú Zembí muud nyə á gwúmushi nyə yé, bwə wə bwə á fēesh mə nə mə bəg muud lwámá. ² Nə mə, nə bwááng* bēsh sənōñ búsə sámbá wá, sə ngə cilə mádə māsə Galátia má. ³ Sósngú íshé Zembí bā Cwámba Yésus-Kríst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námə nə bí ngəg nə cugə nə shee. ⁴ Kríst nyə á keenzh nyəmfwó, zə sá nə Zembí júug shé nə *misám, nyə á zə yíl shé mánnyámá mē bów-bów cug á mwów mágáad. Nyə a sá námə nda Sósngú wúsú Zembí nyə á ci ná. ⁵ Zembí njwág gúmə kandugə á kandugə. Amen.

Jəjə Kéel jisə nji ngwūd

⁶ Bí mə leel béégya nə Zembí muud nyə á jów bí nə mpaam mə *Kríst yé, kə bə dúl kéel í? Mə ngə bul káam sá joəngú eé. ⁷ Mə aciyé ná dúlágá kéel í nyingə bə. Mbó. Jí yida bə ná, bósól búúđ bwə má zə sá nə fug í jimbúg bí, cēl zə sá nə Jəjə Kéel mə Kríst í gwígúg dúl váál. ⁸ Má ci náá, njí ngwól múúd mə zə nə kéel ishú í ngə shwəpəla nə dəəng sá á bwiing bí yé, tóo í nyingə bə sáméfwó, tóo jisə ná *ēngəles nyə ámə zhu gwōw, njkwaal nə nyə. ⁹ Sə á shí fwo bwey ci ntó, mə nyingə námə ci ná, njí muud mə zə bwiing bí kéel ngə shwəpəla nə dəəng bí á *magulə yé, njkwaal nə muud wəəng. ¹⁰ Ná ji? Ye mə ngə sə ná sənōñ buud wə sə bəg cún, ye sá Zembí? Ye mə ngə jii ná buud wə bwə gwágúg mə nywa? Má ká ngə jii ná buud wə bwə gwágúg mə nywa, mə kú ná bə sóól məsáal mə Kríst.

1:1 1.11-12; Rom 1.5; 1Kr 9.1-2 **1:2** 1Kr 16.1 ***** **1:2** Na cüge óminyənə wá byélé, jisə buud bəñnə bwə ngə búgula Yésus wá. **1:4** 2.20; Mat 20.28; Yuá 1.29; 2Kr 5.21; Ifz 5.2; 1Tm 2.6; Tit 2.14; Heb 9.12-14, 26; 1Yn 5.19 **1:6** Heb 12.15 **1:7** 5.8, 10; 2.4; Mis 15.1, 24 **1:8** 1Kr 16.22 **1:10** 1Te 2.4-6

Zembî wá nyə a jôw Pwôl

¹¹ Bwaang, mə mpû jaaw bí ná, Jɔɔ Kéel mə ngə bwiing yí cúgé sà ná muud nyə ámə bwəndé nə fəg nyé. ¹² Muud ntəg dí nyə á bwiing mə dwo, ŋkí júgali mə dwo. Yésus-Kríst wá nyə a sá ná mə mpúg isá má mpú yí.

¹³ Ŋgaá bi a shí gwág sá má á dɔ sá ja má á bə náá yábə *Oyúden dí yí? Bi a shí gwág ná mə á dɔ lwó *Dɔ lú óbúgala ó Zembî cúwáli nə ŋkúd, mə á dɔ cugas bwo ná bwə jéeg. ¹⁴ Mə á ngə lɛel kə shwóg yábə Oyúden dí cɔ bíl zhwoɔ ikala byám mádí kúl búúd dí, mə á bul wá lúu məcum má ódā dí. ¹⁵ Njɛ, Zembî muud nyə á bwey féesh mə njúl ná mwô mə nyóŋgá waam dí yé, múúd nyə á jôw mə mpáam dí yé, ja nyə á kwey ná fwámé wala má wós yí, ¹⁶ nyə a sá ná mə mpúg Mwán yé mádí lámúd, mə kág nə nyə kə bwiing íkúl ishús. Ná ndéé, mə a shígé kə jì tɔ məcwûŋ wá muud, ¹⁷ mə kú námá fwo kə Yurúsalem nə mə kə bwəma nə *bwo ó lwámá bwá á tééd ŋwa jiya nə mə wá. Mə á yida fwo kə shí á Arabí, mə nyiŋgə zə Damás. ¹⁸ Ná ndéé, mpúsə mimbú múlól wá mə á ka tɛem bád kə Yurúsalem ná mə kə bwəma nə Séfas† yé. Mə a já ntəg nyádí mwôw wúm nə mátɔɔn. ¹⁹ Mə a shígé námá bwəma nə tɔ *muud lwámá ŋgwúd mwôw wúm nə mátɔɔn mɔɔŋgúd, mə a dúg njɛ Zhák á mínyɔŋɔ mə Cwámba. ²⁰ Mísh má Zembî dí, mə angé nə bwiing íjɔɔ, sá má ngə jaaw bí ga jísə búbálé. ²¹ Ná ndéé, mə á ka zə kə máfaan má Sirí nə Silisí. ²² Njɛ, mədɔ má *Kríst má Yudéa má áshígé námá fwo mpu mə mpwoombú. ²³ Bwá á yida ngə gwág njɛ lán ná: «Muud nyə á dɔ sá shé cúwáli yé mú ngə bwiing búgə nyə á ngə cɛel janɔulə yí.» ²⁴ Bwá á ka ngə yə Zembî gúmá nə sá nyə á sá mə jɔɔŋgá.

2

Pwôl bánɔŋ bóól búúd ó lwámá

¹ Ná ndéé, mə á ka nyiŋgə zə kə Yurúsalem njɛ mpúsə mimbú wúm nə mínɔ; ján jaa, sá Barnábas wá sá á kə, mə ŋkág nə Titus sámbád. ² Mə á kə ntəg nəcɛ Zembî wá nyə a lwó mə ná a ngə jii ná mə kág. Sánɔŋ otówe ɔ shwóg sá á ka kə sɛɛŋgya, mə mú kə lwó bwo Jɔɔ Kéel mə ngə cúnda íkúl ishús yí, ná ngəŋ. Bwó otówe ɔ shwóg íí, mə á lwó bwo Jɔɔ Kéel dɔɔŋgá, nəcɛ mə a shígé jii ná ísɛy byám í yág iyí-yíy, tɔ byɔɔŋgə má á sá mwôw má mpús yí, tɔ byɔɔŋgə má ngə sá mwôw mága dí yí byésh. ³ Mə ngə ci ná sánɔŋ Títus wá sá á bə sámbá, a njúl mwá Garék; otówe ɔ shwóg bwá áshígé námá yímbuli nyə ná a síyág ábiwáág. ⁴ Njɛ bóól búúd bwá á ngə shúg ná búsa gwoong dí wá bwá á ngə ci ná a síyág. Nəcɛ buud bɔɔŋgú bwá á zə nyíi gwoong jísúd nda búsa námá ókrísten nda sá, ndug bwá á yida zə ná bwá zə ngə baagusə sá ishwoó ishwoó, ná bwá dúg váál sá ngə cugə cug á kú nə mənáyámá Yésus-Kríst ngə yə sá yí. Bwá á ngə baagusə ntó ná bwá cɛel nyiŋgə wá sá mənáyámá*. ⁵ Njɛ, sá áshígé bwele kúd lúu nə bwo, kú námá bwele yə bwo zhí; sá á ngə jii njɛ ná óbúbálé wá Jɔɔ Kéel sá ngə bwiing bí wá bwá bág kú fúfug.

⁶ Buud bwá á bwey mpûy ná otówe ɔ shwóg wá bwá áshígé námá yímbuli mə nə tɔ gúl sá shús. Mɛɛ mə ábíshé sá otówe ɔ shwóg bɔɔŋgə bwá á dɔ bə yí, Zembî nyə ádé bísh ná mbɛɛ jɛ jiga, kɛel jɛ jiga. ⁷ Otówe ɔ shwóg bɔɔŋgə bwá á yida

1:11 1.1 **1:13** Mis 8.3; 9.1; Flp 3.5-6; 1Kr 15.9 **1:15** Zhe 1.5; Mis 9.3-5; 22.21; Rom 1.5; 1Kr 9.1; 15.10 **1:18** Mis 9.26-28 † **1:18** Séfas: Jísə dúl jíná má Pyér. **1:19** Mat 13.55 **1:21** Mis 9.30 **2:1** Mis 15.1-19 **2:1** 1Kr 15.2; Flp 2.16 Barnábas: Mis 4.36 Títus: 2Kr 2.13 **2:2** 2.6, 9 **2:4** 1.7; 5.1, 13; Mis 15.1, 24; 1Kr 9.21 * **2:4** Mənáyámá má məcɛg má Moyíz. **2:6** Rom 2.11 **2:7** 1.15-16; Rom 1.5

kwey ná Zembî nyə á yə mə mbag ná mə bwiíngug ikûl ishús Jəjə Kéel, námá nda nyə á yə Pyêr ná a bwiíngug *Oyúden ná. ⁸ Nəcə Zembî muud nyə á sá ná Pyêr bág *muud lwámá shú Oyúden yé, nyə námá wá nyə a sá ná mə bág muud lwámá shú ikûl ishús. ⁹ Ná ndeé, buud bwá á ngə ɲwa Zhák bá Séfas† nə Yuánes ná omənci-mənci wá *Dɔ. Omənci-mənci óni báá bwá á magula ná Zembî nyə a má féesh mə féeshá mpáam; báá bwá á ka bóda sá Barnábas, lwó ná bwá má magula ná sá má fula ná bwo ísəy bwá ngə səy yíid, sá kág ikûl ishúsád, bāɲ bwá kə Oyúden dí. ¹⁰ Bwá á yida ci ná sá bág də tédaga mímbúmbúwá myá Dɔ; mə á bwey námá wá lâm ná má də sá ntó.

Pwól bá Séfas

¹¹ Nji, ja Séfas nyə á zə Antyósh yí, mə a lul lúu nə nyə tām buud, nəcə nyə a sá sá mábəx. ¹² Nyə á bə ná, shúshwóógú nə buud Zhák nyə á nti wá bwá wóssúg íi, nyə á ngə də səɲ ngwúdu ná ikûl ishús†; nji ja búúd ɔ Zhák bwá á wóss yí, a mú fúnda ná buud bwá dú yáág nə ábiwáág wá bwá á bá dág nyə, a mú julə nyúúl, kú ná fula ná ikûl ishús. ¹³ Dúgúlá bóól *Oyúden bwá á dág ntó yí, bwá mú námá julə mənnyúúl, Barnábas mú námá nyíi máshúgá mənngúd. ¹⁴ Nda mə á dág ná kuú njoond wāɲ í á shígé ná ngə bə obúbálé sá ngə bwiíng Jəjə Kéel dí wá ná, mə á ka ci ná Séfas buud bəsh bwá njúl, ná: «Ja wée mwá Yúden wó tééd bə kú sá nda Yúden, ngə yida sá nda ikûl ishús yí, ntúdelé wó jí nə ɲkul ka yímbuli ikûl ishús ná í ɲwág kuú njoond Oyúden yé?

¹⁵ «Shé bāɲ, shé á byél Oyúden, shé cugé ikûl ishús í ngə sá *mísám íni. ¹⁶ Nji, shé má yida mpu ná Zembî cugé nə ɲkul ci ná muud ji tútəlí nə sálə mísóólúgú mácəx mə ngə jíi myá; Zembî má ci ná muud ji tútəlí nji ja á búgúlá Yésus-Kríst yí; shé bāɲ shé á má *búgúlá Yésus-Kríst shú ná búgú jooɲg í sáág shé otútəlí mīsh má Zembî dí, kú bə sálə mísóólúgú mí mácəx. Shé má mpú ná sálə mísóólúgú mí mácəx í cugé nə ɲkul sá múúd tútəlí mīsh má Zembî dí. ¹⁷ Shé ngə sɔ ná Zembî ɲwág shé ná otútəlí ɔ búúd nəcə Kríst; nji, í ká yida ngə nyín cínəɲg ná shé músə osóól ɔ mísám nda ikûl ishús íi, ntó ka kə ná ji? *Kríst ngə yida kə nə buud mísámúd íi? Gúl sá cugé nə ɲkul bə ntó.» ¹⁸ Má ká nyíngə ngə wéel mácəx má á bwey myaas má, ɲgaá mə nyíngə təl māméfwó cé múúd mə cáám mácəx yé? ¹⁹ Jí ná, Mácəx má á gwu mə, mə músə ka bə mbimbə shú sá í dúgyá ná mácəx yíS; mə ji mbimbə jíni kóómbúd shú ná mə ɲgág nə ka cugə nji shú má Zembî. Mə á bə mbádúgá nə Kríst ja nyə á yə kwolós dí yí. ²⁰ Ntó jí ná, mə ná dí ngə cugə yé, Kríst wá ngə cugə mádí cwû. Cug má ngə cugə nyúúl nyám dí ja gaád yí, mə ngə cugə gwo nji ná búgú ɲgála búgula Mwān mə Zembî, nyə muud nyə á cəl mə ná ndeé a yána cug jí shú dām yé. ²¹ Mə acéélé sá ná mpaam má Zembî í bág kú ná mfíi. Nəcə, í ká bə ná muud ji nə ɲkul bə tútəlí mīsh má Zembî dí nə sálə mísóólúgú mí mácəx, mpu ná Kríst nyə á fānda zə yə shwiy kú ná mfíi.

3

Ye búgú, ye mácəx

¹ Heé, yé íwagula-wagula í búúd yā Galátia! Zó mə nyíngə zə kənd bí mícwagwá dí éne? ɲgaá sá á shí mpu lwó bí Yésus, nə nda bwá á bwambula nyə

† **2:9** Séfas: Jisə dúl jíná má Pyêr. **2:10** Rom 15.26 **2:12** Mís 11.3 † **2:12** ikûl ishús: Na jisə boɲɲg ókrísten bwá á shígé bə Oyúden wá. **2:16** 3.10-12; Rom 3.20-30 **2:17** Rom 2.17-3.20 **2:19** 6.14; Rom 7.6; 6.2-4 **§ 2:19** Mə ji mbimbə shú sá í dúgyá ná mácəx yí: Ntó má ká ná «mə a má yow ɲgála cugə nji shú lú mácəx». **2:20** 1.4; Yuá 17.23; Rom 8.10-11; 2Kr 5.14 **3:1** 5.7

kwolós dí ná? ² Mpugá ná jaaw mə sá ga: Jí í á sá ná bí lágúg Nkénjké Shíshim, ye sálə mísóólúgú mácɛɛ mə ngó jii myá, ye magulálə bí á magulə jɔjɔ lán sá á bwiing bí yí? ³ Dúni váál wagula wá ji? Ngaá bí á ngə mpu tééd cug krísten nə Nkénjké Shíshim? Bí wál nyingə tédəga ná bí é shínál gwo nə mənkuł mún? ⁴ Ow! Zhwog mənɣwa bí á bwama nə ndí má* mə á bə ntó cwag ɛ? Mbô, mə cúgə nə ŋkuł bə ntó cwag. ⁵ Zembî muud ngə yə bí Nkénjké Shíshim a ngə sá bí *məshimbá yé, a ngə sá bí mwo nəcé bí ngələ sá mísóólúgú mácɛɛ mə ngó jii myá? Ngaá a ngə sá bí mwo nəcé magulálə bí á magulə jɔjɔ lán sá á bwiing bí yí?

⁶ Ngaá ntó wó í á bə nə *Aburaham yé? «Nyə a *búgula Zembî, Zembî mú lɔ nyə búgú jé jooŋgú, a mú ci ná Aburaham ji tútəlî muud». ⁷ Mpugá gwág cínəŋg nə buud bənəŋ Zembî búś mpwogé nəcé búgú wá, bwó wá búśə bwán ó Aburaham. ⁸ Ngaá Kálad Zembî nyə á bwey jaaw Aburaham jɔjɔ lán ga ná: «íkúł nə ilwon byésh í bá zə bwəma nə ibwádán wódí». Kákúł Kálad Zembî jooŋg í á bwey lwó nə íkúł ishús í bá bí búgú nə ndéé Zembî mú ci ná búśə otútəlî. ⁹ Ntɔ ji ná, nda Zembî nyə a bwádán nə Aburaham nəcé a búgúlálə ná, Zembî mə bwádán námə nə buud bəsh bwó ngə búgula nda Aburaham wá.

¹⁰ Məlweemyá mə ngə yida bɛ buud bəsh bwó ngə dúg nə baagulálə mácɛɛ wá í é kənd bwo wá Zembî wá; ngaá ji cilyá Kálad Zembî dí ná: «Muud mə bá kú baagulə súsúsá jəsh jísə cilyá Kálad Zembî dí ná a dúg sá gwo yé, ŋkwaal nə nyə».

¹¹ Í ngə ntəg mpu nyín ná sánj sánj ná muud cugə nə ŋkuł bə tútəlî mísh mə Zembî dí nəcé mísóólúgú mí mácɛɛ; í cúgə nə ŋkuł bə ntó nəcé cilyá wúsə ná: «Tútəlî muud mə bá *dúg cug nəcé bála nə búgú.» ¹² Mpugá ntəg nə baagulálə mácɛɛ í cúgə bul bə yuug búgú; cilyá í yida bə ná: «Muud mə báágúlə súsúsá jəsh jísə cilyá mácɛɛ dí ná á də sá gwo yé, mácɛɛ yə nyə cug.» ¹³ Kríst nyə á ka tɔ tən shú nə ŋkwaal á mácɛɛ bídúg shé. Nyə a ŋkény ŋkwaal wəoŋgú nyádí nyúúləd nda ji cilyá Kálad Zembî dí ná, nəó: «Muud yəsh bwó kéél líd yé, ŋkwaal nə nyə»†.

¹⁴ Kríst nyə á ŋkény ŋkwaal wəoŋgú shú ná, nyádí kwon dí, ibwádán í Aburaham í kálag íkúł ishúsud, shé buud ngə búgula wá shé lágúg Nkénjké Shíshim Zembî nyə á kaag yé.

Fwámə mpwon buud mə Aburaham

¹⁵ Bwaəŋg, shé ŋwagá ná yuug nə gúl sá shé mə dú dúg búúd bwó də sá yí. Ngaá í də bə ná zhizhe kálad lágú múúd mə sá yé, á ká sɣ váál í jála yí, muud kú nə nyingə jímبال tə cilyá, kú námə kwádulə tə gúl sá cínəŋgú? ¹⁶ Aburaham wá Zembî nyə á kaag mənkaagó yé, *Aburaham nə mpwon buud nyé. Bwó áŋgə nə ci ná Aburaham nə məmpwon mə búúd mé, nda sá mə cí ná məmpwon məoŋg mäsə ŋkí bulya. Jísə ná «mpwon buud nyé», ntó ji ná *Kríst. ¹⁷ Mə ngə cəl ci ná: Zembî nyə á bwey fwo sá kálad lágú váál í jála yí, a mú ka zə yə *Oyúden Mácɛɛ mpúsə mimbú mited minə nə məwúm málól. Mácɛɛ məoŋg mə á shígə bə nə ŋkuł mə cénd sá kálad lágú wəoŋg dí, nə mə zə sá nə ŋkaagó í yəg ntó cwag. ¹⁸ Nəcə í ká bə ná muud mə lág nə lágú nəcé sálə mísóólúgú mí mácɛɛ, í nda ná nyingə bə sá Zembî nyə á kaag yí. Zembî nywáá nyə a sá Aburaham mpaam, bɛɣlə ŋkaagó nyə á kaag yí.

3:2 4.6; Rom 8.9-16; 2Kr 3.6, 17 **3:4** 4.11 * **3:4** Ciyá ní jí námə nə ŋkuł bə ná «Zhwog micún bí á mə jísəw myá». **3:6** Mət 15.6; Rom 4.3, 22; Zhk 2.23 **3:7** Rom 4.11-12 **3:8** Mət 12.3 **3:9** Rom 4.16 **3:10** Mbá 27.26; Zhk 2.10 **3:11** Aba 2.4; Rom 1.17; 3.20 **3:12** Ləv 18.5; Rom 10.5

3:13 Mbá 21.23; Rom 8.3; 2Kr 5.21 † **3:13** Cilyá ní wúsə Mbá 21.23 dɛ; ntó ji ná, shwiy lú kwolós dəsə shwiy lú mészúŋgúlú. **3:14** 3.2-5; Zhu 3.1-2 **3:16** Mət 12.7; 17.7-8 **3:17** MmN 12.40 **3:18** Rom 4.14; 11.6

Mfii maceɛ mō nā ndíyí

¹⁹ Ká Maceɛ māsə nā wáyé mfii? Maceɛ mō á zə kwíduli shú ná buud bwá dúg mpu ja bwá é dā caam mwo yí, té mpwɔŋ buud Zembí nyə á yə ŋkaagó yí í afwóyé wóós yí. *Wə́ngəles wá bwá á ka zə nā maceɛ, ŋkúmba múúd mú bə kala-məjwú, a mú kala búúd mwo. ²⁰ Ká, kala-məjwú nyə ádē bə ja múúd ŋgá sá sá nyáméfwó yí. Zembí ji ntāg fwó†.

²¹ Ye ntó ji ná Maceɛ mō ŋgə lúmbuli nā mənkaagó Zembí nyə á ŋgə kaag má? Gúl sá cūgé nā ŋkul bə ntó. Dúl cɛɛ í á mbəm bə ná dúsə nā ŋkul yə búúd cug í, muud jee bə tətəlí mīsh mō Zembí dí nā sálə mīsólúgú mí maceɛ. ²² Ká, Kálad Zembí ŋgə lwó ná buud ɔ shí ga bēsh búsə mányámá mō *mīsémúd. Mányámá məɔŋg māsə shú ná obúgula bwá ŋwág ŋkaagó mō Zembí, nəcə báá ŋgələ búgúlá Yésus-Kríst.

²³ Ntó ji ná shé á bə mányámád té fwála lə búgúlálə Yésus í á shígé fwo wóós yí; Maceɛ wá mō á ka dā fad shé, ŋgələ bwánd nā Zembí lwóg shé zhií shé búgúlág Yésus-Kríst yí. ²⁴ Ntó mō ká ná, Maceɛ mō á ŋgə kyey nā shé nda muud ŋgə fála múmwán yé, ŋgələ bwánd nā *Kríst zág, shé búgúlág nyə, shé mú bə otútəlí mīsh mō Zembí dí. ²⁵ Nə ndeé, ŋgaá ná fwála lə búgúlálə Kríst í á mō wóós? Maceɛ mō aŋgé ná nā fála shé. ²⁶ Nəcə, bi bēsh mō *búgula, bi mūsə bwán ɔ ZembíS kwon mō Yésus-Kríst dí. ²⁷ Mpugá ná bi bēsh buud bí á ŋgə duwan tɔŋ buud ɔ Yésus wá, bi a mō ŋwa Kríst nda káándá mō bwáád*. ²⁸ Muud nda ná nyingə dā bə nā tédúgá ná mwá *Yúden wá éga, mwá Gərək wá éga; lwaá wága, fəlí muud wá éga; nyíga ji mudúm, nyíga mudá. Mból! Bi bēsh mú sá ŋgwúd kwon mō Yésus-Kríst dí. ²⁹ Nda bí mūsə búúd ɔ Kríst ná, bí wá mūsə mpwɔŋ buud mō *Aburham. Ntó, bɛɛlə ŋkaagó Zembí nyə á kaag yí, bi búsə nā kow† wá Zembí.

4

¹ Mə ŋgə cɛel ci ná, té wēsh mwán mō lúg nā lúgá yé jí ná mwán ntombú yí, a tɛem bə ámadí, a ji námə nda lwaá, kú nā kow ísád. ² Nyə é ŋgə gwág nā buud bwá é ŋgə kweemb nyə wá, nā bəɔŋg bwá é ŋgə vyee nyə jús ísá dí wá. A bá cugə ntó ná ndeé kə kumə ja fwála sósŋgú nyə á cɛɛlə í bá wóós yí. ³ Ntó námə wá í á bə nā shé yé. Ja shé á bə ná bwán ɔ ntombú yí, shé á ŋgə gwág nā mīshíshim mí ŋgə kyey nā ísá yā shí ga myá*. ⁴ Nə ndeé, ja fwála í á wóós yí, Zembí nyə á nti Mwán yé, zə byél mwə mō mudád, íjwúga í Maceɛ. ⁵ Zembí nyə á nti nyə ná Maceɛ mō jwúg nā nyə shú ná a jónág tɔŋ í yíl búúd mányámá mō maceɛ yí, zə sá ná shé bág nā zhií mō bə bwán ɔ Zembí. ⁶ Bi mūsə bwán ɔ Zembí; məyigyé mā cínəŋg māsə ná Zembí nyə a mō nti shé Shíshim mō Mwán yé mílámúd, Shíshim wəɔŋg í dū kím ná: «Abba†, Dál!» ⁷ Ntó ji ná wo cugé nyingə bə lwaá, wo mūsə

3:19 Rom 4.15 Wə́ngəles: Mīs 7.38, 53; Heb 2.2 **3:20** Mbá 6.4 † **3:20** Zembí nyə á kaag ŋkaagó kú nā kala-məjwú. **3:21** Rom 7.13; 8.2 **3:22** Rom 3.9-30; 11.32 **3:23** 4.3 **3:24** Rom 10.4

3:26 4.5, 7; Yuá 1.12; Rom 8.14-17 § **3:26** Ja Pwól mō cí ná nā: «bwán ɔ Zembí» yí, a ŋgə cɛel ci bwán bwá mú fwámé ikala wá, ná bwáméfwó mpu ísá í dáyá nā bwo yí. **3:27** Rom 10.12; 1Kr 12.13; Kol 3.9-11 **3:27** Rom 6.3; Ifz 4.24 * **3:27** Cugə mbií wí ná muud mō dúg bí yé bág nda a ŋgə dúg Yésus.

3:29 3.7, 14, 18; 4.7 † **3:29** Kow ní dúsə kow á jəjə ísá Zembí nyə á kwəmusa shú bwán bə yí. **4:3** 4.9-10 * **4:3** Ciyá sá áma ci ná nā: «mīshíshim mí ŋgə kyey nā ísá yā shí myá» ní, buud bēsh bwá cūgé bul bə ná cún ŋgwúd ná. Sə bāŋ sá ŋgə cí ntáni nəcə sá mō dúg ná Pwól ŋga cí mənkuł mō dā ŋgə jwú ná muud shí ga dí té nyə afwóyé magula Yésus-Kríst yí. Ból bwá ŋgə cí ná jísə «ísá í á tédé shí ga yí». Dúgúg námə Kol 2.8, 20. **4:4** 3.13; Yuá 1.14 **4:6** Rom 8.15-16 † **4:6** Abba: Ciyá ní í kə ná «Dá». **4:7** Rom 4.13; 8.17

mbyágá; ná ndeé, nda wó músá mbyágá ná, Zembî má sá nà wo bág nà dwó kow isá nyó á bwúg bwân bé yííd.

Pwôl lâm wúsə gwôw

⁸ Yág ja bí á shígé dū mpu Zembî yí, bí á dū bə málwaa má ózembî bwá cúgə námá mpu bə ózembî wá. ⁹ Ká ja bí má mpu Zembî gaá, bul bə ná ndeé ja Zembî má mpu bí gaá, dáyé váál bí bí nà ŋkul nyingə kə *búgula mbéé itag-bwool í mishishim mí ŋgə kyey nà isá yā shí ga myá? Ye bí má cēel nyingə kə bə málwaa? ¹⁰ Bí ŋgə bul kanəsə mósól mwôw, nà bósól ŋkwóond, nà bíl ísəw, nà míl mímbûl!† ¹¹ Bí ŋgə kənd mə lâm gwôw éé! Mə ŋgə bēemb ná iséy má á sá bídí yí í yág íyíy-íyíy éé!

¹² Bwaang, ŋgaá mə a má sá máméfwó nda bí, mə téég bí mabwə, ŋgəgá nà cugə váál má ŋgə cugə yí^s. Bí a shígé bwéle sá mə mabôw. ¹³ Biméfwó bí mə mpú ná ja má á tééd bwiing bí Jəjə Lân ja áshúshwóógú yí, bwás wó í á sá ná mə shígulag bídí. ¹⁴ Bwás dɔɔŋg í á sá ntág mə nyúúl ŋkí dana, nji bí a shígé gwág mə nyéé, kú kâl mə. Bí á yida lég mə nda mə ji ŋgwól *éŋgəles má Zembî, nda mə wó *Křst Yésus. ¹⁵ Ká məshusug bí á dū gwág mə ja ɔɔŋg má má á má ka kə ŋgow? Mə ŋgə mpu bwaagula ná bí á dū gwág mə məshusug váál á ná, bí á mbâm bə nə zhíí, bí a nywá jee tí mışh mán yə mə. ¹⁶ Ká, mə músə bí zhízhiŋ ja gaád nəcé mə jaawúlə bí obúbálé aá?

¹⁷ Yambán bósól búúd bwə ŋgə zə nə ndí bídí ní í cúgə fwámé yambán; jisə nji ná bwə cēel zə béeég bí nə mə shú ná bí nywílyág nji nə bwo. ¹⁸ Jisə jəjə sá ná bí nywílyág nə sá ányunyaá; nji í jəla ná bí nywílyág nə gwo ja jəsh, kú bə nji ja má jí kúnə-kúnə ná bí yí. ¹⁹ Yé bwán bām, mə mú ŋgə nyingə jug shú dánéd nda mudá ŋgə kwiy minú ná a zə byá yé; mə é jug ntó ná ndeé kə wósə ja Křst nyó é mpu shín ŋwa jiya bídí ícug dí yí. ²⁰ Mə ŋgə jii ja gaád ná mə bág nūŋ bídí, mə mpúg váál má é lésha nə bí yí. Mə anyíngóyé ná mpu sá má sáág shú dán yí.

Mpwokwoond má Agar bá Sara

²¹ Bí buud mə cēel nyingə kə nyíi málwaa má Máccéd wá, jaawugá ná mə: yé bí ŋgə námá mpu gwág sá Máccə má ŋgə ci yí? ²² Jí cilyá Kálaad Zembî dí ná *Aburaham nyə á byá bwán óbá, a byá nyíga nə lwaá dé, a byá nyíga nə mudá yé, kú bə sósól mäsáal. ²³ Mwán mə lwaá nyə á byél yéesh á muud dí; yé mə mudá nyə a shígé bə lwaá yé, nyə a byél ŋkaagə má Zembî dí. ²⁴ Budá óbá ónɪ búsə mpwokwoond á isə íbá: nyíga sə á mbán Sinayí, sə ɔɔŋg í byá málwaa: Agar wó éne. ²⁵ Agar wɔɔŋg wó mbán Sinayí wúsə Arabí yí, a ji ntág mpwokwoond á Yurásəlem a múús, Yurásəlem wɔɔŋgú bənəŋ mimbyágá myé myésh búsə málwaa. ²⁶ Yurásəlem a gwów nywáá cugé lwaá, nyə ntág wó jí nyósŋgú wúshé. ²⁷ Nəcə jí cilyá Kálaad Zembî dí ná:

Wo mudá wó abwélé byá yé, gwágúg məshusug;
wo wá yángá, wo muud wó abwélé gwág máccəy mə byéyí yé.
Nəcə bwán wó mudá nyə á myeesh yé bwə bul bulya,

4:8 1Kr 8.4-6 **4:9** Ifz 1.21; Kol 2.8-23 **4:9** 1Kr 8.3; Kol 2.15 **4:10** Mbá 4.19; Mis 7.42; Rom 14.5

† **4:10** Na, Pwôl ŋgə jəla nə ci məzan má Oyúden, ŋkí ntág bíl ísá íkúl ishús í á dū sá dúla yə wáacén-cení gúmá yí. Nyə a lás námá lású ŋgwúw wɔɔŋg Kol 2.16 nə 2.23 dí. **4:12** 1Kr 9.19-21 **S** **4:12** Pwôl ŋgə jii ná obúgula ó Galátia bwə cúgəgá nda nya, kú ná kənd mílám gwôw nə nyá maccé; maccé má cúgə nə ŋkul sá ná bwə bíig cug, má cúgə námá nə ŋkul sá ná bwə shúbúg cug. **4:13** Mis 16.6; 2Kr 12.7 **4:17** 1.7 **4:19** 1Kr 4.15 **4:22** Mət 16.15; 21.3 **4:23** Mət 17.18-19; Rom 4.17-20; 9.7-9 **4:24** MmN 19-20; Gal 3.23; 4.1; 5.1 Agar: Mət 16.1 **4:26** Heb 12.22; Mbá 21.2 **4:27** Iza 54.1

cş bəəŋg wə múdá jísə nə báá yé.

²⁸ Bwaanŋ, bi báá bi búsa bwán bwá á byêl ŋkaagə mə Zembî dí nda *Izaag wá. ²⁹ Nə ndeé, mwân nyə á byêl yéesh á muud dí yé nyə a lwó nyəəŋg nyə á byêl nə ŋkul mə Nkəŋkə Shíshim yé cúwáli; ntó námá wá í ŋgə bə ja gaád yé. ³⁰ Ká Mícilyá mí ŋgə ci ná ji? Ngaa mí ŋgə ci ná: «Wíŋgúg múdá á lwaá bá mwán yé; í ajíyé ná mwán yé zág kaaw mánkəw nə mwán mə múdá cúgə lwaá yé.» ³¹ Nə ndeé bwaanŋ, shé cugə bwán ó lwaá, shé búsa bwán ó nyəəŋg cúgə lwaá yé.

5

¹ Kríst nyə a yíl shé mányámád nə shé cágəg ofulí. Yíímúgá mányúúl, kúgá nyingə kə nyíngal mányúúl málwaaád.

Jiya fulí

² Mə Pwól mə ŋgə ci ná, bí mə ká kə ŋgə síya ábiwáág í, sá *Kríst nyə á sá yí í kú ná bə bí nə mfíí. ³ Mə nyingə báágulə jaaw múúd yêsh mə síya ábiwáág yé fwámé jaaw ná, jísə nyə yíimbúlí ná a bég námá məcəŋ mēsh. ⁴ Bí buud ŋgə dúg nə baagulálə Məcəŋ wá í é təl bí otútəlí mǐsh mə Zembî dí wá, bí mə ntáma bínəŋ Kríst shwá, bí mə wú kúl bí á də bwəma nə mpaam mə Zembî yí. ⁵ Sə báá, sə ŋgə ji nə búgə ná Zembî wə mə bá sá ná sə bág otútəlí; Nkəŋkə Shíshim wə ŋgə balan nə búgə jísú, ŋgə sá ná sə ŋgəg nə bwánd nə Zembî nyə e sá sə sósólúgú wəəŋg. ⁶ Nəcə, muud mǐsə múúd mə Yésus-Kríst yé mə mpú ná: muud tɛem síya ábiwáág, í nda bə nə mfíí; muud nyingə bə kú síya, kú námá nə mfíí; sá ŋgwúd wə ŋgə kwiínd: nji búgə. Búgə jəəŋg í də ntəg nyín cɛəlíd.

⁷ A jə kuú njəənd bí á tɛéd nə ndí yí ey! Zə nyə a mə zə jándəwo bí zhííd nə bí kú ná nyingə bə óbúbálé éne? ⁸ Váál líŋgúlə bwá mə líŋg bí ní í áŋgə nə zhu wə Zembî muud ŋgə jəw bí yé. ⁹ Ngaa bí mə mpú ná búbaalə *ləvur bíbíyá í də sá nə mbulyá ŋgug wəsh í bádúg? ¹⁰ Jám kóómbúd í, mə ji nə búgə ná bí mú buud ɔ Cwámba, bí abúle nyingə bə nyúl zhíí shús. Nji, muud nyə á mə zə sá ná fəg í jímbug bí éne, təə ná nyə wə zə təə zə, Zembî mə bá yá nə nyə.

¹¹ Bwaanŋ, í mbəm bə búbálé nə mə ŋgə ná nyingə cúndə ábiwáág, bwá ka nyingə wáám mə nə cúwáli nəcə ji? Mə ká nyingə ŋgə jíguli buud ntó, mpu ná mə aŋgə ná jíguli kwolós, sá í kwál bwo bəəgú yí kú ná bə. ¹² Buud bwá mə zə zamadan bí óni, bwá jéég námá kə cwíya mímýáágá!

Fwámé jiya fulí

¹³ Bwaanŋ, *Kríst nyə á mə sá ná bí cágəg cug fulí. Nji, cug fulí jəəŋgú í ájáláyé nə yida təl bí məkuú shí ná bí sáág isá mǐlām mǐn mí ŋgə gwág yéesh yí. Yidagá bə nə váál cɛəlí í é sá ná bí dúg bə, ŋgwól kwiínd ŋgwól, ŋgwól kwiínd ŋgwól yí.

¹⁴ Nəcə, məmpándí mēsh má Macəŋ mə kə bwəma mpándí ŋgwúd dí ná: «Cɛəlúg múúd yêsh jísə wo kúná-kúnə yé nda wó cɛél wóméfwó ná». ¹⁵ Ká, bí mə ká yida ŋgə kwagula mpédúgá nyín, ŋkí ntəg ná bí ŋgə bə, ŋgwól fɛɛg ŋgwól, ŋgwól fɛɛg ŋgwól, bí ó ka bey ná í búg shúgula bí ná bósól kweemashí bósólúgá!

¹⁶ Mə ŋgə yida ci nááá: cugəgá váál cug Nkəŋkə Shíshim ŋgə lwó bí yí; ja jəəŋgú, bí anyíngəyé ná ŋgə bə iwímbúg í cug mə múúd. ¹⁷ Nəcə, iyéesh í cug múúd í

4:29 Mət 21.9 **4:30** Mət 21.10 **5:1** 2.4; 4.5, 9; 5.3 **5:3** 3.10, 12; Rom 2.25 **5:5** 2.16;

Rom 8.23-25 **5:6** 3.28; 5.22; 6.15; Rom 4.11; 1Kr 7.19; Ifz 6.23 **5:8** 1.6-7 **5:9** 1Kr 5.6 **5:9** Kaaná ní wí námá fwo bə 1Kr 5.6 dí; wúsə námá nda kaaná sá mə də ci ná: «Shú ŋgwúd mə də wá bósól bēsh ibwool» yí. **5:10** 1.7 **5:11** 6.12, 14; 1Kr 1.23 **5:13** 1Kr 6.12; 10.23-24; 1Pr 2.16 **5:14** Ləv 19.18; Rom 13.9 **5:15** Zhk 4.1-2 **5:16** 5.25; Rom 8.2-13 **5:17** Rom 7.13-23

ngə lumbuli nə iyéesh í Nkénkê Shíshim, iyéesh í Nkénkê Shíshim lumbuli nə bí í múúd; isâ íbá íni í ngə síya lumbúli bídí milámúd, váál á ná bí nda sá sâ bí má céél sá yí. ¹⁸ Nji, bí má ká ngə cugə váál cug Nkénkê Shíshim ngə lwó bí yí, bí nda ná nyingə bə málwaa má mácéę.

¹⁹ Misóólúgú mí dú zhu iyéesh í cug múúd dí myá mí cúgə nə njáúg, myó wó: nə janğa, nə misóólúgú mí ádadáná, nə asíy-síy, ²⁰ nə yálə ózembí ó áyadúg gúmb, nə sálə jamb, nə ífumağa, nə ozhuýá, nə mbíya lám, nə dúlə nyada, nə mafendýá, nə dúlə bə mácún mácún, nə mánkəómá, ²¹ nə məzhún, nə inguləga, nə idína í álal-nkul†, nə bíl váál isâ yá ntó. Mə tééd fwo bwey kéwəli bí námá nda má á fwo bwey jaaw ná, ná: buud bwə ngə sá váál isâ íni wá bwə ábúlé bə nə kəw Faan má Zembí dí.

²² Ká, Nkénkê Shíshim nywáá má dú sá nə muud bóg nə cēelí, nə məshusug, nə mətəla, kú nə milámusa, nji jə lám, nə jə fúlú, mənkaagə mé nda salan, ²³ nə lám ná shé, nə dúlə mpu bíi lám; kú nə tó cēę í ngə ban váál isâ íni. ²⁴ Buud bwə músə búúd ó Kríst wá, bwə á má bwambulə mbíi búúd bwə á dú fwo bə yí kwolós dí, í yə nə iyéesh byé nə iwímbúg byé byésh. ²⁵ Nkí shé má mpú ná Nkénkê Shíshim wə ngə sá ná shé cágəgú, shé kágá bíd ná nyə wə kyéyug nə shé. ²⁶ Shé yówugá íbəmb, shé yow dúlə ngə sə mabyaagulə nə dúlə sá ófímál séméfwó nə séméfwó.

6

Dugá wá mabwə

¹ Bwaanğ, nkí í wósó ná muud má bíil nə iwushí, bí buud ngə bę Shíshim má Zembí wá, njwagá nyə nə lám ná shé, bí sá ná a cíg sósólúgú wəonğ. Bí ó dú námá káálugə ná bí bílúg mabwəbúlánúd. ² Dugá sá ná, ngwól má ká bə nə makwəwala, bósł wá mabwə; sálə ntó wí ná bí ngə bę cęę *Kríst nyə a lúgə shé nə ndí yí. ³ Nacé, nkí muud ngə tédúgá ná a ji gúl məma sâ, í njúl ná a cúgə tó sâ, a ngə shüig nyáméfwó. ⁴ Ná ndéé, muud yésh fáásug misóólúgú nyáméfwó ngə sá myá; á ká dúg ná mí mpíya nə gúmb, a mú njwa gúmb nə nyáméfwó, kú bə mányúúl má búúdəd. ⁵ Nacé muud nyáméfwó má jəlá nə fwo wáduga nə micún myé.

⁶ Muud ngə júg Milású mí Zembí yé yág muud ngə júguli nyə yé kəw á isâ byésh á jí nə ndí yí.

⁷ Kúgá shüig mányúul; bwə ádé kə nə məshüigá wə Zembí; mpəg múúd mə bę yí, gwo námá wə á bá mwáág yí. ⁸ Múúd mə ká bę mpəg á nyúúl*, mpəg jəonğ í bá wúmə nyə shwiý, dwə wə á bá mwáág tən mpumá yí. Muud mə ká yida bę mpəg Shíshim†, mpəg jəonğú wúmə nyə cug á kandugə kandugə, gwə wə nywáá mə bá mwáág tən mpumá yí. ⁹ Shé kúgá káád sálə mánywa; shé mpúgá ná, shé má ká bə kú káád í, shé má bá mwáág mpúmb á mánywa məonğú fwála í bá

5:18 Rom 6.14; 7.4 **5:19** Rom 1.28-32; 1Kr 6.9-10; Ifz 5.3-5; Kol 3.5-8; 1Tm 1.9-10; 2Tm 3.2-5; 1Pr 4.3; Mbú 22.15 † **5:21** idína í álal-nkul: Mbíi idína wəonğ í á dú bə, buud də nə ngul ntə múnji, buud sá janğa kú nə məsus. **5:22** Ifz 5.9 **5:23** 1Tm 1.9; 2Pr 1.6 **5:24** 2.19; 6.14; Rom 6.6; Kol 3.5; 1Yn 3.6 **5:25** 5.16; 1Kr 6.19; Ifz 4.30 **5:26** Rom 12.10; Flp 2.3 **6:1** Mat 18.15; Zhk 5.19; 1Kr 10.12 **6:2** 1Kr 9.21; 2Kr 11.29 **6:3** 1Kr 4.7 **6:5** Rom 2.6; 14.12 **6:6** 1Kr 9.11, 14 **6:8** Yuá 3.6; 6.63; Rom 8.6, 13 * **6:8** bę mpəg á nyúúl: Ntó má ká ná: «Wá lúu ngəlá sə mánywa má dúgyá nə nyúul má». † **6:8** bę mpəg Shíshim: Ntó má ká ná: «Wá lúu ngəlá sə mánywa mə dúgyá nə Shíshim má». **6:9** 2Te 3.13

jəla yí. ¹⁰ Ná ndéé, té shé ngá ná bə nə fwála yí, shé sáágá buud bēsh mənɔywa, bul bə ná ndéé bəɔng búsó óbúgala nda shé wá.

Məshíné mə kálaad

¹¹ Bwaang, bi mə dúg məma íkaŋgá mə ngó cilə bí nə mbwə wām yí. ¹² Buud bwə ngó yímbuli bí ná bi síyág ábiwáág óni, bwə ngə sɔ ná bwə ŋwa gúmə nə misóólúgú myá buud. Jísə nji ná bwə acéélé bwəma nə cúwálí kwolós mə *Kříst í ngə kwaamb yí. ¹³ Dugá, buud ɔ ábiwáág bwəméfwó bwə aŋgə nə baagula məcɛɛ, nji bwə ngə jii ná bi síyág ábiwáág. Jísə bwo nji ná bwə cɛɛl bá də bəgəwa ná bwə wə bwə á sá ná bi síyág ábiwáág. ¹⁴ Ká mɛɛ jam kóómb di, mə cugé nə gúl sá mə jí nə ŋkul bəgəwa nə ndí yí, námə nji kwolós mə Cwámba wúsú Yésus-Kříst; nəcé Kříst nyə a mə sá ná mə dúgúg shí ga nda nyísə kwolós di, shí ga dúg mə nda mə ji kwolós di. ¹⁵ Gwə wə mə cí ná, síyálə ábiwáág cúgé nə mfií, nyingálə bə kú síya, nda nə mfií; sá jí nə mfií yí jí nji bəlé kukwuməga ágúgwáan. ¹⁶ Buud bēsh bwə é bɛ njíígálá ní wá, Zembí kə sá ná bwə cúgəg nə shɛɛ, kə gwág bwo cey lámúd, kə sá námə *Izarəyél yé ntó.

¹⁷ Tééd múús í, muud nda ná nyingə ntágulə mə lúu; mpugá ná nyúúl nyâm nyí nə məyígyé mə ngə lwó ná mə a mə jug shú mə Yésus má. ¹⁸ Bwaang, Mpaam mə Cwámba wúsú Yésus-Kříst í jíg mító dúgá mínúd. Amen.

6:10 Yuá 13.34; Rom 12.10; 13.8; 14.15; 1Kr 8.1; 2Kr 8.7-8; Gal 5.6, 13-14; Ifz 5.2; Flp 2.2; 1Te 3.12; 4.9; 1Tm 1.5; Heb 13.1; 2Pr 1.7 **6:11** 1Kr 16.21 **6:12** 5.2, 11 **6:14** 1Kr 1.23, 29, 31; 2.2; Gal 2.19
6:15 5.6; Rom 6.3-4; 2Kr 5.17; Ifz 4.24 **6:16** Sôm 125.4-5 **6:17** 2Kr 4.10 **6:18** Flp 4.23; 2Te 3.18; 2Tm 4.22; Flm 25; Mbá 22.21

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud 3 Ifêz yé Isá í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Ifêz yí

Pwôl nyə á cilə bósól ókáláad a njúl mímbwugud, bwá dɔ jôw ókáláad bɔɔng nə «ókáláad ɔ mwá mimbwug». Bɛɛl sá jisə Ifz 3.1 nə 4.1 dí yí, í ngə nyín ná kálaad á buud 3 Ifêz jisə cínɔngú mbwoomb «ókáláad ɔ mwá mimbwug» dí, bánɔn nyɔɔng á buud 3 Filipí, nə á buud 3 Kolósia, nə nyɔɔng nyə á cilə Fəlmɔn yé.

Mínjígulá mísə kálaad wɔɔng dí myá mí ngə nyín nda sá mə cí ná Pwôl nyə a shígé cilə nyə nji shú Dɔ ngwúd. Shug lú mínjígulá myɔɔng wə yuug á kandugə kandugə Zembí nyə á yágulá yí; yuug ná á shɛng isá yá jon nə ya shí byêsh Krist dí shí məkuú (1.10). Pwôl nyə á ka kaaw njígulá wɔɔngú mənkwə məbá.

(1) Nkwə áshúshwóógú í ngə lwó ná Zembí nyə á shɛng Oyúden bánɔn ikúl ishús, a sá ná bwə bág kúl ngwúd kwon mə Krist dí (1.3–3.21).

(2) Nkwə ábɛé í ngə lwó ná obúgula bɛsh bwə jalá nə cugə cug á bələ sɛngyá kúl ngwúd, nəcé bɛsh bwə músə buud ɔ Yésus-Krist (4.1–6.20).

Məbádá

¹ Mə Pwôl, muud Zembí nyə a féesh ná mə bág *muud lwámá mə Yésus-Krist yé, mə cilə bí mɪnkɛŋkɛ mí búúd 3 Yésus-Krist, buud 3 abúgúlág. ² Sónɔngú wúsú Zembí bá Cwámba Yésus-Krist bwə 3 sá bí mpaam, bwə 3 sá námə ná bí ngəg nə cugə nə shɛ.

Mpaam ántɔ minji

³ Gúmá nə Zembí, Sónɔngú mə Cwámba wúsú Yésus-Krist, nyə muud nyə á mə bwádan nə sá kwon mə *Krist dí, sá sá mɔnywa mə *shishim məváál mɛsh jon dí gwôw yé. ⁴ Nyə á bwey féesh sá kwon mə Krist dí a nda fwo fwə shí nə gwôw. Nyə a féesh sá ná sá bág mɪnkɛŋkɛ, kú nə sá á jumág nyádí mɪshúd. Ngələ bɛ cɛlí nyə á cɛl sá yí, ⁵ nyə á bwey bə nə cɛɛl ná a bá nwa sá tɔn bwán bɛ kwon mə Yésus-Krist dí, váál jɔjɔ yéesh jé í á bə yí. ⁶ Yéesh jé í á bə ntó shú ná sá ságúság məma mpaam nyə á sá sá kwon mə ábábə yé dí yí.

⁷ Zembí nyə a mə yíl sá mánýámád nəcé mɛciú mə ábábə yé wɔɔngú, a mə juu sá nə iwushí bísú nyádí kwon dí, nə ijuugá námə bímbí məma mpaam nyé. ⁸ Zembí nyə a mə bul bul sá sá mpaam nyɔɔngú, juw sá zhíí mə bə nə fag nə ikɔn. ⁹ Nyə a mə sá ná sá mpúg jɔjɔ yuug jé nyə á ngə baagula shwoó ná a bá zə sá lúu mə Krist dí yí. ¹⁰ Nyə á ngə baagula yuug jɔɔng nə a bá zə casulə gwo mwów mə mazhúgúlá: í á bə ná a bá sɛng isá byêsh yə Krist ná Krist nyámɛfwó a jwúg nə byo: tɔɔ isá bísə gwów jon dí yí, tɔɔ byɔɔng bísə wa shí yí.

¹¹ Zembí nyə a mə nwa sá tɔn kwə* dé lúu mə Krist dí. Nyə a tééd bwey féesh sá námə nda yuug jé í á bwey bə ná, nyə muud mə dú kyey nə isá byêsh nda á cɛl ná yé. ¹² Nyə á nwa sá tɔn kwə dé shú ná, sá buud sá á tééd fwo bwey kwey bwágə lúu wə Krist wá, sá dúg ságusə váál á mpíyá nə gúmá yí. ¹³ Nyádí kwon dí wə Zembí nyə á wá bí Nkɛŋkɛ Shishim nyə á bwey kaag buud yé, nyə á wá bí nyə

1:1 muud lwámá: Gal 1.1 Ifêz: Mis 18.19–21; 19.1 **1:3** 2.6; 2Kr 1.3 **1:4** 5.27; Yuá 15.16; 17.24; 2Te 2.13 **1:5** Yuá 1.12 **1:6** Mat 3.17; Rom 5.2; Kol 1.13 **1:7** Zembí nyə a mə yíl sá mánýámád: Kol 1.13–14 mɛciú: Ifz 2.13; Rom 3.25–26; Kol 1.20; 1Yn 5.7 Zembí nyə a mə bul bul sá sá mpaam: Ifz 2.7

1:9 1.22; Kol 1.16, 20 **1:11** 1.4; Rom 8.28–29 * **1:11** Bósól bwə cí ná ná: «Zembí nyə a mə yə sá dúsú kwə.» **1:13** 4.30; 2Kr 1.22; Kol 1.5

tâŋ mɔyɛgyé mé ja bí á gwág ciyá á búbálé yí, ja bí á gwág Jɔɔɔ Lâŋ ngó cug bí yí, ná ndéé bí mú *búgula nyə yí. ¹⁴ Nyə a wá shé Shishim yé wɔɔŋg milámúd tâŋ bɛén ná á bá yə sá dúsú kow lú mɔnywa ja á bá zə mɛɛl yíl kúl búúd jé mɔnyámád yí. Nacé, nyə á kusə kúl búúd jɔɔŋgú ná í bág dɔ ságusə váál á mپیá ná gúmá yí.

Majagula

¹⁵ Sâ jɔɔŋg wá bí é gwág ná, té má á gwáduga ná bí ngə *búgula Cwám̃ba Yésus, bí ngə námá cɛɛl obúgula bɛsh yí, ¹⁶ mə ayówé ngəlá yə Zembí akíba shú dán ja jɛsh má ngə wá bí mójagula mām dɛ yí. ¹⁷ Mə ngə jəgula ná, Zembí mə Cwám̃ba wúsú Yésus-Krist, Pəpá á milwaná yág bí *shishim á fəg í é lwó bí nyə, sá ná bí mpúg nyə yí; ¹⁸ a wág bí ingúŋgɔŋ mɔsh m̃á lámúd, bí mpúg váál bwágé lúu búúd bwó dá bə nə ndí ja á jəw bwo yí, bí mpu bímbí lú zhwoŋg ijimá isâ á dá kaaw mɔŋkɛŋkɛ mɔ búúd myé yí, ¹⁹ nə m̃ama yáág-yáág mɔsólúgú á dɔ sá shú sá obúgula myá, mɔsólúgú á dɔ sá nə m̃ama ŋkúl nyé ántə minji myá. ²⁰ Məma ŋkúl ántə minji nyɔɔŋg wá nyó á wɛɛf gwúmúshilə *Krist ná ndéé kə jil nyə nyádí mbwə mɔncwúm jɔŋ dí gwɔw yí. ²¹ Nyə á b̃an Krist gwɔw a ntə isâ yá m̃ayídúgú† í ngə wá buud mɔnyámád yí, nə byɔɔŋg í ngə lwó buud mpál yí, nə byɔɔŋg í ngə ntə buud ŋkul yí, nə byɔɔŋg bís nə icwám̃ba yí; á ntə sâ jɛsh jí nə ŋkul gwiidəw jíná tɔɔ wá cug ga dí, tɔɔ jɔɔŋg cug í ngə zə shwóg yíid. ²² Zembí nyə a m̃á wá isâ byɛsh Krist dí mɔnyámád, ná ndéé, nda Krist m̃á jwú nə isâ byɛsh ná, Zembí mú t̃al nyə lúu á *Dɔ lú obúgula, ²³ Dɔ dɔɔŋgú í njúl nyúúl nyé, í njúl lwándúlá nə nyə, nyə muud ngə lwándúlá sâ jɛsh kúl jɛsh yé.

2

Krist nyə á zə nə cug

¹ Bɛ b̃an, nə iwushí nə *misóm bí á dɔ sá myá, mí á sá ná bí bág mimbimbə. ² Bɛ a wá m̃anyúúl cug iwushí nə misómúd yág, nwa kuú njɔɔnd á buud ɔ shí ga, ngə bɛ m̃asa ngə kyey nə lal-lal mójamb m̃ingúlád yé, nyə *shishim ngə lwáfúlə buud ɔ m̃ingáádá yé. ³ Sâ bɛsh óga, sá á bə námá gwoŋg jɔɔŋgúd, cug jísú í á ngə bɛ iyéesh yá milám m̃isú, sá á dɔ sɔŋ n̄i ná sá m̃á lwándúlá iyéesh byɔɔŋgú nə bɔw-bɔw m̃itádúgá myá cinɔŋg; sá á bwey byél sá njúl námá nda bósł bɛsh, sá njúl n̄i ná Zembí gwágúg sá zhwoŋgú. ⁴ N̄i, Zembí jí bul bə nə lām m̃acɛy, nyə á cɛɛl shé nə fwámé m̃ama cɛɛlí. ⁵ Gwó wá í á sá ná, shé buud shé á bə mimbimbə nacé iwushí bíshé wá, nyə á nyiŋgə yə shé cug ja nyə á gwúmúshi *Krist yí. Mpaam m̃á Zembí wá í á m̃á sá ná bí dágúg cug. ⁶ Zembí nyə a gwúmúshi shénɔŋ Yésus-Krist, ná ndéé, lúu yé dí, nyə a m̃á kə jil shénɔŋ gwɔw jɔŋ dí. ⁷ Nyə a sá shé bímbí lú m̃anywa dɔɔŋgú lúu m̃á Yésus-Krist dí, shú ná a lwó ikala í búúd í é ngə byél yí ná, mpaam á jí nə ndí yí, í ntə sâ shé b̃an m̃á jəw n̄i mpaam yí. ⁸ Mpugá ná mpaam m̃á Zembí wá í á m̃á sá ná bí dágúg cug, bí a m̃á ka ntág bii mpaam nyɔɔŋgú nə zhíí a búgá. Sólúgú wɔɔŋg í cúg sólúgú wán, jísə yána m̃á Zembí.

1:14 4.30; 2Kr 1.22 **1:16** Kol 1.3 **1:17** 5.17; Mik 2.6; Kol 1.9-10 **1:18** 4.4; Kol 1.12 **1:19** 2Kr 13.4; Kol 2.12 **1:20** Mis 2.33; Kol 3.1 **1:21** 6.12; Rom 8.38; Gal 4.8-9; Kol 1.13, 16, 20; 2.9-10, 15, 20 † **1:21** Na jisə waɛŋgales bwə ngə ciy Yūd 1.6 dí wá. **1:22** 1.10; 4.15; 5.23; Sóm 8.7; Kol 1.18; 2.19 **1:23** Dɔ dɔɔŋgú í njúl nyúúl nyé: 2.16; 4.1-16, 25; 5.30; 1Kr 12.4-11, 27; Kol 2.19 í njúl lwándúlá nə nyə: 2.14, 18; 4.1-6; Kol 3.15 lwándúlá sâ jɛsh kúl jɛsh: 3.19; 4.10 **2:1** 2.5 **2:2** 6.12; Yuá 12.31; 14.30; Mis 26.18; 1Yn 2.16 **2:3** 5.6, 8; Rom 1.28; Kol 3.6 **2:4** Rom 8.39; 9.16; Zhk 5.11 **2:5** 2.8; Rom 3.24; 6.13; Kol 2.12-13 **2:6** 1.3; Kol 2.12; 3.1 **2:7** 1.7; Rom 5.20 **2:8** Mat 20.15; Yuá 4.10; Mis 15.11; Gal 2.16

⁹ Shé á dúgɛ cug nácé fwǒlɛ sá wúl sósólúgá, mbɔ. Muud nda jee nkɛny nyúul.
¹⁰ Shé búsa yida bə sá Zembí nyáméfwó má shín lúla yí. Nyə á nyingə té shé ncuncumbə lúu má Yésus-Krist dí, shú ná shé kág sá jəjə mísólúgá nyə á bwey kwəməsa shé myá.

Kúl búúd má Zembí

¹¹ Bi buud bí á byél yág ikúl ishús dí wá, bi ɔ tádúgá sá bí á dɛ bə yí, ja *Oyúden bwá á dɛ ɲwa ná bí cugé nɛ ábiwáág yí, í ɲúl ná bāɲ bwá á bə nɛ nyə ɲjɛ mányúúlád, məbwá má búúd sála. ¹² Bi á dɛ bə, kú nɛ wónǵó nɛ *Krist, kú nɛ zhí bí má bə búúd ɔ Izarəyél; bí á dɛ bə ojína, kú nɛ kow ísá Zembí nyə á dɛ kaag buud ɔ ísɔ bɛ yííd, ɲgə cugə kú nɛ bwágé lúu, ɲgə cugə kú nɛ wónǵó nɛ Zembí.
¹³ Ká ja gaád íí, bí buud bí á dɛ bə Zembí shwóg-shwóg wá, macíí má Krist má á má sá ná bí bág nyə kúná-kúná, kwonj má Yésus-Krist dí.

¹⁴ Nyə wá jísá mətála mäsú, nyə muud nyə á sá ná, a ɲwa ká ɲwa ká, a seɛɲg yé. Nácé yánálá nyə á yána nyúul nyé yí, nyə a caam kósǵúló í á dɛ wá mbéégí mpádúgá Oyúden nɛ ikúl ishús yí, kósǵúló í á dɛ sá ná bwá dág fiima yí. ¹⁵ Nyə a má yíl mámpándí nɛ ici yá *mbwoomb məcɛɛ, shú ná mwá Yúden bá bəsh mwá ikúl bwá bág mbii múúd agúgwáan ɲgwúd nyádi kwonj dí, bwá cugə mətála dí.

¹⁶ Yələ nyə á yə kwolós dí yí, nyə á sá ɲkwambulə mpádúgá bənɲ Zembí, a seɛɲg mwá Yúden bá mwá ikúl bwá bə sá ɲgwúdú, nyə a shínal ifiimuga. ¹⁷ Nyə á zə nɛ makál zə jaaw bí buud bí á bə shwóg-shwóg nɛ Zembí wá, jaaw bəɲɲg bwá á bə nyə kúná-kúná wá ná ifiimuga í má shín. ¹⁸ Nyə wá nyə a má sá ná sá bəsh, nɛ Oyúden nɛ ikúl ishús, sá kúmæg wá Dá nɛ ɲkul mɛ ɲkɛɲkɛ Shishim ɲgwúd nɛ ɲgwúd.

¹⁹ Ná ndéé, bí cugé ná nyingə bə ojína, ɲkí ntág mintəbɔ. Bi mūsə buud ɔ mpwág má Zembí, námə nda míl mɲkɛɲkɛ mɪ búúd myəsh, bi mūsə ɲjów búúd má Zembí dí. ²⁰ Bi búsa nda isá í málwǵga bwá ɲǵó zə lwǵ nɛ ndí lámuga dí gwów yí; lámuga jəɲɲg wá *buud ɔ lwámá nɛ *buud ɔ mícúndá, Yésus-Krist wá jísá kwóǵú áshúshwóǵú í á tédé ka bəwámá dí yí. ²¹ ɲjów wəsh í ka zə ɲgə lwíny nyádi kwonj dí ka zə bə ɲkɛɲkɛ Mpáánzə má Cwámba. ²² Nyádi kwonj dí wá bí má zə námə ɲgə bwəɲɲda málwǵga dí yé. Bi má ɲgə bwəɲɲda málwǵga dí ná ndéé í mú bə ɲjów Zembí ɲǵó jil Shishim yé yí.

3

Krist jí námá Krist á ikúl ishús

¹ Gwá wá jí ná, mɛ Pwól, mɛ muud jí mímɛbwug dí nácé ɲǵələ sɛy nɛ *Krist Yésus shú dán, bí ikúl ishús yé, mɛ dɛ jəgula nɛ Zembí shú dán. ² Bi a má jələ ná jee gwág váál Zembí ɲǵó kyey nɛ mpaam nyé yí, ná nyə á ɲwa mɛ wá nyádi mísólúgád, a yə mɛ iséy ná mɛ sáág shú dán. ³ Zembí wá nyə a báǵulə mɛ *ndímɛba má mɛ ndəm cilə bí ni. ⁴ Ja bí é ɲgə lǵ kálad éga yí, bíméfwó bí é jee dág váál má mɛ mpu ndímɛba má Krist yí. ⁵ Zembí nyə a shígé fwo lwó ikala í búúd í

2:9 Rom 3.28; 1Kr 1.31; 2Tm 1.9; Tit 3.5 **2:10** Tit 2.14 **2:11** Rom 11.17 **2:11** 5.8 ábiwáág: Gal 5.6; Flp 3.3 **2:12** Rom 9.4; 1Kr 15.19; Kol 1.21-22; 1Te 4.13 ojína, kú nɛ kow ísá Zembí nyə á dɛ kaag buud ɔ ísɔ bɛ yííd: 2.19 **2:13** bí á dɛ bə Zembí shwóg-shwóg: 2.17; 3.6 macíí: 1.7; Gal 1.4 **2:14** mətála: 2.16; 4.3; Kol 1.20 seɛɲg: 1.23; Rom 10.12; 1Kr 12.13; Gal 3.28 **2:15** 2Kr 5.17; Kol 2.14 **2:16** 1.23; Rom 5.10; Kol 1.20-22 **2:17** Iza 57.18-19; Mis 2.39 **2:18** 3.12; Rom 5.2 **2:19** 2.12; 3.6; Heb 12.22-23 **2:20** Mat 16.18; 1Kr 3.10-11; Mbá 2.14 **2:21** 1Kr 3.16 **2:22** 1Pr 2.5 **3:1** Kol 1.25 **3:1** mɛ muud jí mímɛbwug dí: 4.1; Flp 1.7; Kol 4.18; Flm 1, 9 **3:3** 3.6 **3:4** Rom 16.24; 2Kr 11.6 **3:5** Kol 1.26

ayág ndimba wɔɔŋgá nda á má ka sá ja gaád ná. A má sá ná Nkɛŋkɛ Shíshim zág wéeshali nyə, lwó mɛŋkɛŋkɛ mí *búúɔ ɔ lwámá ná *buud ɔ mícúndá. ⁶ A má lwó bwo ná, ja búúɔ ɔ íkúl ishús bwé má magulə Jɔɔ Lɔŋ yí, bɔnɔŋ bɛsh *Oyúɔɔn bwé músə námə ná kəw ŋgwúɔ mɛsh má Zɛmbi dí, bɔnɔŋ bɛsh bwé músə íkúl í nyúul ŋgwúɔ; ŋkaagə Zɛmbi nyə á kaag lúu má Kríst Yésus dí yí, í dúgyá námə ná bwo bɛsh.

⁷ Jɔɔ Lɔŋ wɔɔŋg wə Zɛmbi nyə a sá mə mpaam, wɛf ŋkúl nyé, ŋwa mə ísɛyáɔ ná mə kyéyug ná ndi yí. ⁸ Mə muud mə búl bə kú ná mfií mɛŋkɛŋkɛ mí búúɔ myɛsh dí yé, Zɛmbi nyə a sá mə mpaam ná mə zág jaaw íkúl ishús tɔŋ jɔɔ məkál ná, Kríst ŋə sá buud mbii mánɔywa múúɔ cúgə ná ŋkul shwánzələ má. ⁹ Mə jaaw bwo məkál, mə bágulə bwo ndimba: ndimba Zɛmbi nyámɛfwó muud nyə á tɛ isá byɛsh nyə á ɔ baagulə shwóɔ dí kwóm kwóm yí. ¹⁰ Nyə a sá ná mə zág bágulə búbálé wɔɔŋg shú ná *Dɔ lú óbúgula í lwóg váál Zɛmbi jí ná fɔg isá byɛsh dí yí, isá yá jɔŋ, byɔɔŋg í ŋgə wá buud mánɔyámáɔ yí, ná byɔɔŋg í ŋgə lwó buud mpál yí í mpúg. ¹¹ Zɛmbi nyə á bwey bə ná yuug jé á kandugə kandugə shú isá ini byɛsh, nyə á má ka zə sá sɔ́lúgá kwonj má Cwámə wúsú Yésus-Kríst dí. ¹² Sə músə ná ŋkul jee kumə wə Zɛmbi kú zhízhigə, nəcé sá mú búúɔ ɔ Kríst, sə ŋgə ntág *búgula nyə. ¹³ Mə ka ŋgə ci ná, bí tɛem dúg nda mə ŋgə bwəma ná *incwaw í ntug shú dán éga, bí kú wá mánɔyúul íŋkúnkwonj dí; incwaw í ntug íga í bá shúgula bí sá gúma.

Cɛlí má Kríst

¹⁴ Gwə wə jí ná, mə ŋgə kúd Dá məbwón, ¹⁵ nyə muud nyə á gwiid* minjów mí búúɔ myɛsh mɛna, tɔ mya wa shí, tɔ mya jɔŋ dí yé, ¹⁶ mə ŋgə jəgula ná nyə ná, nda nywáá jí ná yáág-yáág mɛlwanə ná, a sáág ná Nkɛŋkɛ Shíshim yé wáág bí məma mpíɔ mɛlám dí cwú, lɛlɛshi bí. ¹⁷ Mə ŋgə námə jəgula ná, nda bí ŋgə *búgula nyə ná, a sáág ná *Kríst zág jí bí mɛlámáɔ, bí nádag nə cɛlí, bí ŋgə magulə nji sá í zə nywadulə cɛlí yí, ¹⁸ shú ná bí bəg ná ŋkul ná, bɔnɔŋ mɛl mɛŋkɛŋkɛ mí búúɔ myɛsh bí wámɔ́lág bímbi cɛlí má Kríst í bwáag yí, ná bímbi í gwaá yí, ná bímbi jí ná cé kələ gwów yí, ná bímbi jísə ná gwaálə shí yí. ¹⁹ Bí bəg námə ná ŋkul mə mpú cɛlí má Kríst í ŋgə ná ntɔ sə fɔg ní, shú ná mɛlám mí lwándúg bí ná fɔg nə cɛlí ná cwóó námə nda Zɛmbi jí lwándúlá ná.

²⁰ Zɛmbi muud jí ná ŋkul bul sá sə mánɔywa ntɔ bímbi sə má gwaámb nyə yí nə bímbi sə má tɔdúgá ná nyə e sá yé, nyə muud ŋgə sá ná ŋkul nyé í ŋgəg nə sɛy sáɔí ícug dí yé, ²¹ *Dɔ í sáág ná ikala í búúɔ byɛsh í yág nyə gúma kwonj má Yésus-Kríst dí, kandugə á kandugə. Amen!

4

Nyúul ŋgwúɔ

¹ Nda jí ntó ná, mə muud jí mimbwug dí ná ŋgələ sɛy nə Cwámə yé, mə ci nááá, cugəgá mbií cug í mpíyá nə muud má bíi njúwúlu Zɛmbi ŋgə jów buud yé. ² Ntɔ jí ná, muud kú bwelə ŋkɛny nyúul, ɔ bə nji nə lám ná shɛɛ, kú nə mɛlámusa, ŋgwól jísow ŋgwól cɛlíɔ. ³ Nkɛŋkɛ Shíshim mə sɛɛŋg bí ná bí ŋgəg

3:6 ndimba: 1.9-10; 2.13-14, 18-19; 3.9-11; Rom 16.25; Kol 1.26-27 **3:8** búl bə kú ná mfií: 1Kr 15.8-10; Gal 1.13-16; Flp 3.6-8; 1Tm 1.12-16 **3:9** 1.4 **3:10** 1.21, 23 **3:12** Rom 5.2; Heb 4.16; 10.19 **3:13** Kol 1.24 **3:14** 6.18-19 **3:15** Bɔ́l bwé ci ná gwiid ní mə kə ná «nyə wə nyə a tɛ». **3:16** Kol 1.11 **3:17** Yuá 14.23; Ifz 5.2; Kol 1.23; 2.7 **3:18** Kol 2.2 **3:19** 1.23; 5.2, 25; 2Kr 5.14; Kol 2.9-10 **3:20** Kol 1.29 **4:1** 3.1 **4:2** 5.2; Kol 3.12-13 **4:2** Rom 8.13; Gal 6.8; Kol 3.9 **4:3** 2.14-16; Kol 3.14-15

nə cugə búmbá ngwúd; buləgá wá ŋkul ná cug búmbá jəŋg í bág kú ntáma; bi ɔ shúgál gwo nə lám mətəla, nəcé lám mətəla wə ŋgə báduga bí búmbá ngwúd.

⁴ Bi má jəlá nə cugə búmbá ngwúd nəcé Zembí nyə á jəw obúgula bəsh ná bwə bwándúg bwágá lúu ngwúd*; ntó, obúgula bəsh búsa mbwəɔdá nyúul ngwúd, bwə á lág Nkɛŋkɛ Shíshim ngwúd, ⁵ búsa nə Cwámbe ngwúd, bwə ŋgə magula minjígulá mimpwúd, búsa nə nduwán ngwúd†. ⁶ Zembí ji nji ngwúd, á jí Sósŋgá á shé bəsh yé; nyə wə má jwú nə shé bəsh, á du balan nə shé bəsh shú sálə ísɛy byé, á jisə shé bəsh dí.

⁷ Nji, mbúgula yəsh nyə á shí lág dé kəw lú yána váál *Kříst nyə á yigula nyə dwo mpáam dí yí. ⁸ Sá jəŋg wə jí cilyá Kálad Zembí dí ná:

Ja nyə á kə gwów yí,
nyə á bii mikwám kə nə ndí;
a mú yə búúd məyána.

⁹ Ká, ja bwə cí ná nyə á kə gwów yí, ntó má kə ná jí? Ngaá ntó má kə ná nyə á fwo tééd shulə kə shí ga dí shí? ¹⁰ Muud nyə á shulə yé, nyə námá wə nyə á bád kə zhwaáŋgɛ, cɔ jon lə gwów dɛsh; í á bə ntó shú ná nə shí nə gwów byəsh í bág nji nyə nə nyə. ¹¹ Məyána nyə á ŋgə yə buud má má á ŋgə bə ná, nyə á sá ná bóól búúd bwə bág *buud ɔ lwámá, bóól *buud ɔ mícúndá, bóól obwiingye ɔ lán, bóól obaagula ɔ gwoong nə oyíguli. ¹² Nyə á sá ntó shú ná minjɛŋkɛ mí búúd mí bág fwámé ŋkwəməsá má sá ísɛy, ŋgəlá sá ná nyúul má Kříst, *Dɔ lú óbúgula í lálug. ¹³ Bwə sáág ísɛy byəŋg ná ndɛé kə wós ná shé bəsh shé má bá bə nə váál búgə ŋgwúd, shé bəsh mpu *Mwán má Zembí váál ngwúd, shé bəsh fifə námá bímbí Kříst mə fifə yí.

¹⁴ Í bág ntó shú ná sə nda ná nyingə bə íkúkágá, sə nda nyingə du ŋgə yángula nda ifúlú í íntál í du yángula ngwəɔ nə ngwəɔ ná; nda ná nyingə du ŋgə bɛ njígulá wəsh í wós yí, buud bwə á má kú nə dúlə kəl bóól íbúɔ wə bwə nda ná nyingə nyúg sə. ¹⁵ Sá mú bá yida du jaaw óbúbálé nə lám cɛlí, sá ka ŋgə wíy məzhíí mēsh ŋgə bə nda Kříst muud jí lúu yé. ¹⁶ Nəcé nyə Kříst wə ŋgə sá ná Dɔ dɛsh ncindí í bág fwámé téegyá nda nyúul muud, kúl nyúul jəsh jé jiya dí, misasagə nyə má mbwəɔ mə nyúul ka ŋgə laad byo. Dɔ ka bə ntó, kúl nyúul jəsh ŋgə séy váál í jí yí, nyúul nyəsh ka ŋgə wíy nə cɛlí.

Kuú njənd ágúgwán

¹⁷ Mə ka ŋgə cɛl lās fwámé lās Cwámbe ŋgə mpu, ŋgə ci nááá: kúgá ná ŋgə kyey kuú njənd óhááden; bwə ŋgə sá isə nə milúu myán, milúu ka ŋgə zhíŋg bwo ntó kú nə wímbulé. ¹⁸ Milúu mí á má shila‡ bwo, bwə cúgə nə ŋkəw cug Zembí nyə á má yə búúd yíɔ nəcé shúg dúsé bwo milúúɔ yí nə bimbúlálə mílám mí á má bimbula bwo yí. ¹⁹ Milám mí músə bwo kú ná nə məcɛy, bwə á má ka wusə mányúul ásy-sy dí, ka ŋgə bɛ misóólúgú mí áduɔdanə məváál mēsh, nə mbɛé ncwəŋgə antɔ minji.

²⁰ Nji bí báá, kéel mə *Kříst bí á gwág yí í áshígé jíguli bí ntó. ²¹ Ngaá ná kéel mə Kříst wə bí á gwág yí? Ngaá ná minjígulá myé bí á ŋwa myá mí á bə óbúbálé

4:4 1.23; 2.18 * 4:4 bwágá lúu: Nə «bwə bá bə nə cug á kandugə kandugə». 4:5 Yuá 10.16; 1Kř

8.6 nduwán: Mat 28.19; Rom 6.3-4 † 4:5 nduwán ngwúd: Bwə á ŋgə duwan shú má Cugye ngwúd.

4:6 1Kř 12.6 4:7 Rom 12.3, 6; 1Kř 12.11 4:8 Sóm 68.19 4:9 Yuá 3.13 4:10 1.23 4.11 1Kř 12.28 4:12 1Kř 14.26 4:13 Kol 1.28 4:14 1Kř 14.20; Heb 5.13-14; Zhk 1.6 4:15 5.2

4:15 1.22 4:16 1.23; 2.21-22; 4.13, 25; Kol 2.19 4:17 5.8; Rom 1.21; 1Pr 1.14 ‡ 4:18 milúu mí á má shila: Ciyá ní jisə námá 2Kř 3.14; í kə ná «milúu mí músə bwo kú ná nyingə du mpu bii ísə, kú mpu faas». 4:19 Kol 3.5

wá Yésus? ²² Ká jì? Í jii ná bi myáásug kukwumuga múúd bí á fwo dā bā kuú njònd ácwúlúd yí, kukwumuga múúd í dú ngə yúúd yúúdúg, ngólə bə məshīgā íwímbúg í ngə shīg nyə yí. ²³ Í jii ná milām nə milúu mí ngóg nə nyingə bul bə bí gúgwáan nə gúgwáan. ²⁴ Í jii ná bi bwáádúg kukwumuga múúd ágúgwáan, kukwumuga Zembí nyə a mósá ná í bág nda nyáméfwó, í ngə bə otútəli nə cug mánkál í ngə zhu óbúbálé dí yí.

²⁵ Nda jí ntó ná, myaasugá ijó. Ná ndéé, muud yēsh mósá jəlá nə bwiing ngwól nji obúbálé, nəcə shé mūsə leedyá nda ikál í nyúul muud. ²⁶ Í ká bə ná muud mósá gwág zhwunú, ká bəy ná a sáág *sám; a kú ntág bíd ná jwów í jímág a njúl ná nə zhwunú. ²⁷ Bi kú bəeg yə Njwú məjamb zhií. ²⁸ Muud nyə á dā júwo yé yówug júwo; a yidag séy nə məbwá mé shú ná a bág nə sá jí nə nkul kwíind nyáméfwó, kwíind námá ngwól múúd jí nə məyangan yé. ²⁹ Muud kú ná nyingə cúwal ícúwáli-cúwəli nyédi mpud; nkí í jii ná bí lásúg íí, bí cì nji jójə íciyá bíśə nə nkul sá nə muud lálug búgád yí, íciyá bíśə nə nkul kwíind búúd bwó gwág wá yí. ³⁰ Zembí nyə a wá bí Nkénkē Shíshim tən məyigyé ná á bá yíl bí mányámád. Kúgá sá nə Nkénkē Shíshim wəong shúsúlág. ³¹ Ofimál, nə dúlə nyada, nə impimbə, nə ozhuyá, nə *bwaasúlə mpu, tēm bə dúl váál gwólə lám dēsh, byēsh íni í shínúg bídí ícug dí. ³² Yidagá bə nə osusa, bí dā gwág búúd bēsh cey lámúd, bí dā sá ná, ngwól juu ngwól, ngwól juu ngwól, námá nda Zembí nyə á juu bí lúu mósá Kríst dí ná.

5

Kuú njònd cēlí

¹ Ngáa bí jisə bwán Zembí mə búl cēl wá, ngəgá nə sá nda nyə. ² Nwagá kuú njònd cēlí námá nda *Kríst nyə á cēl sósá; nyə á cēl sósá váál á ná nyə á kēenzh cug jé yə Zembí shú dúśú, a bə sósá *mətúnuga mósá anywa məcud wós Zembí.

³ Bwá nda ná dā cwéed bí nə jaŋga, nə dúl váál mísóslágú mí ádudanā myēsh, tós yéesh mábii. Isá íni í ájáláyé nə mīnkénkē mī búúd. ⁴ Kúgá ná nyingə dā cúwal ícúwáli-cúwəli, muud nda ná lás nda a cugé nə lúu, kú sá bōw-bōw fyanga. Ntós nyə ájáláyé. Yidagá dā ló mánywa Zembí ngə sá bí má. ⁵ Bi mósá jəlá nə wámbulə mpu ná, tós muud jaŋga, nkí muud jí nə cug ádudanā yé, nkí ntág muud jí nə yéesh mábii yé, ngwúd nə ngwúd nyə abúle bə nə kow Faan mósá Kríst bá Púpá Zembí dí; yéesh mábii jisə dúl váál yálə zembí áyadúg gúma.

⁶ Bi kú bíd ná muud zág shīg bí nə mbeé zhizhe kaand. Váál isá byəong wós í dā sá ná mpimbə mósá Zembí í bíig buud ə mábún. ⁷ Kúgá dā fúla sámabá nə bwo. ⁸ Yág, bí á bə nə milām yídúgú nə yídúgú; ká, bí mūsə nə mənkenya milámúd ja gaád; ngwagá kuú njònd á mánkenya. ⁹ Mənkenya máá mósá dā bə, nə jə lám, nə otútəli, nə obúbálé. ¹⁰ Bi ó dā sós nji sá Zembí mə gwág nywa yí. ¹¹ Kúgá dā nyíi misóslágú myá məyídúgúd, mí cugé nə mfií. Yidagá dā lwó ná misóslágú myəong mí anywáyé. ¹² Isá bwá dú ngə sá məyídúgúd yí í cugé sá mósá dā bwiing, sála shwón. ¹³ Ja mánkenya mósá mósá kwan gúl sá yí, sá jəong mú nyín nda jí ná.

4:23 Rom 12.2 **4:24** Mət 1.26-27; 2Kr 5.17; Kol 3.10 **4:25** 4.16; Zak 8.16-17; Kol 3.8-9 **4:26** Zhk 1.19-20 **4:28** 1Te 4.11 **4:29** 5.4; Kol 3.8; 4.6; Zhk 3.10 **4:30** 1.13-14; Iza 63.10; Rom 8.23; Gal 5.25 **4:32** Mat 6.14; 18.22-35; Kol 3.12-13 **5:1** Mat 5.48; 1Yn 3.1 **5:2** 3.17-18; 4.2, 15-16; 1Kr 8.1; 2Kr 5.14; Gal 6.10; Flp 2.2; Kol 2.2; 3.14-15 mətúnuga: Gal 1.4; Heb 10.5-10 **5:3** Gal 5.19-21 **5:3** Kol 3.5 **5:4** 4.29; Kol 3.8 **5:5** Rom 5.17 **5:6** Rom 1.18; Ifz 2.3; Kol 2.4, 8; 3.6 **5:8** yídúgú ná yídúgú: 2.3, 11-12; 4.17-18, 22; Kol 3.7; Tit 3.3 mənkenya: Yuá 8.12; Kol 1.13; 1Pr 2.9 **5:9** Gal 5.22-23 **5:10** Rom 12.2; 1Te 5.22 **5:13** Yuá 3.20-21

¹⁴ Nacé mənkenya wá má dú sá ná sá jêsh nyínúg nda jí ná. Gwá wá bí má gwág gúl ciyá ná:

Wo muud jí gwád yé, juumág.

Woológ wú mímúhád,

Kríst ka kwan wo.

¹⁵ Bi ɔ mpú dɛ baagusa kuú njɔond wán ná bi kú ngə cugə nda iwagulála, bi cágəg nda buud bwá má kyé wá. ¹⁶ Yílúgá fwála míkámád*, bôw mwôw mága.

¹⁷ Ná ndéé, kúgá dɛ wagula, dugá mpu wámbulə sá Zembí mə jí yí. ¹⁸ Kúgá dɛ ngul ná ndéé shwág, váál ínguluga dɔɔng í dɛ kənd múúd íntíwálíd. Yidagá dɛ sɔ ná bi lwándúg† nɛ Nkɛŋkɛ Shíshim.

¹⁹ Dugá sey ósóm nɛ mɛngwa nɛ isusa yá Zembí ja bí má dú lésa yí; dugá ságusa Cwámba isusa dí nɛ lám wêsh. ²⁰ Dugá lɔ Zembí Sónngá kwonj má Cwámba wúsú Yésus-Kríst dí ja jêsh dí nɛ sá jêsh dí.

²¹ Dugá sá mpádúgá nyín ná muud yêsh jweeg lúu magulə ná ngwól jwúg nɛ nyə nacé gwɔ́lɔ bí ngə gwɔ́ɔ Kríst yí.

Cug á njów bā

²² Budá ɔ, bídúgá ná ogwúm bán bwá jwúg nɛ bí váál í jálá nɛ Cwámba yí.

²³ Nacé mudúm má jwú nɛ mudá yé námá nda *Kríst mə jwú nɛ *Dɔ lá óbúgula ná; Dɔ dɔɔngá, nyə á cug dwo, dásə nyúúl nyé. ²⁴ Ná ndéé, váál Dɔ í ngə sá Kríst mágwág yí, ntó námá wá budá bwá jálá nɛ sá ógwúm bán mágwág məzhi məsh yé.

²⁵ Bi bān ogwúm, cɛɛlúgá budá bán váál Kríst nyə á cɛɛl Dɔ yí, váál cɛɛlí á ná nyə á kɛɛnzɔ cug jé shú Dɔ. ²⁶ Nyə á sá ntó ná á gusa dwo nɛ məjúwó nɛ ciyá jé shú ná í bág nkɛŋkɛ Dɔ, ²⁷ í nyínúg nyə mɛlwaná mɛ cúwala nda mudá, kú nɛ lág, kú nɛ mbwad, nkɛ gúl váál sá nɛ, nji nkɛ nkɛ, kú nɛ sá á jumág. ²⁸ Váál cɛɛlí jɔɔng wá ngwúm má jálá nɛ cɛɛl mudá yé yí, cɛɛl nyə tɔn nyúúl nyé á nyáméfwó. Muud mə cɛɛl mudá yé yé, á cɛɛl nyáméfwó. ²⁹ Muud nyə abwélé mpii nyúúl nyé á nyáméfwó, mbɔ. Muud yêsh má dɛ wál nyúúl nyé, dɛ nwa njugú nɛ nywo námá nda Kríst ngə nwa njugú nɛ Dɔ ná, ³⁰ Dɔ dásə nyúúl nyé yí, sá búse ikál ya nyúúl nyé nyɔɔng. ³¹ Sá jɔɔng wá jí cilyá Kálad Zembí dí yí, ná: «Nda mə mə kwambulə bwo ntání ná, mudúm mə bá lágá sónngá bá nyɔɔngá, a kə leedya nɛ mudá yé, bá obá bwá mú bə nyúúl ngwúdú.» ³² Ndímba nɛ wúsə ayíyáág; mə jaaw bí ná í dúgyá nɛ Kríst bənɔn Dɔ lá óbúgula. ³³ Nji, í dúgyá námá nɛ bí: muud yêsh cɛɛlúg mudá yé nda nyáméfwó, mudá yág ngwúm yé gúmá.

6

A bwān nɛ obyɔl

¹ Bwān ɔ, ságá obyɔl bán váál mágwág má jálá nɛ Cwámba má, ntó jí tútali.

² Nacé nyúl mpándí í ngə ci ná «gúmálúg sónngá wô bá nyɔɔngá wô», mpándí nyɔɔng ntág ɔ í tééd bə nɛ nkaagá, ³ nyísə nɛ nkaagá ná: «Wo dúgúg mánywa, wo cugə kwóm kwóm shí gaád». ⁴ Bi bān obyɔl ntág íí, kúgá sá ná kuú njɔond wán í

5:14 Iza 26.19; 60.1; Rom 13.11; Zhk 5.8 **5:16** Kol 4.5 * **5:16** Ciyá Pwól nyə á balan nɛ ndí na nɛ, bósl bwá ci gwo ná: «Mpugá balan nɛ məfwála má cug». **5:17** 1.17; Rom 12.2 **5:18** Mik

23.31-35; Rom 13.13 † **5:18** Na ngə cɛɛl ci ná «bi shwágúg nɛ Nkɛŋkɛ Shíshim» nda búúd bwá dú shwág nɛ məlwəg ná. **5:19** Sôm 33.2-3; Kol 3.16-17; Heb 13.15 **5:21** Kol 3.18-4.1; 1Pr 2.18-3.7; 1Tm

2.1-13; Tit 2.1-10; 1Yn 2.12-17 **5:21** 1Pr 5.5 **5:22** Kol 3.18; Tit 2.5; 1Pr 3.1 **5:22** 1Kr 14.34-35

5:23 1.22; 1Kr 11.3 **5:25** 1.23; Kol 3.19; 1Pr 3.7 **5:25** 3.19 **5:26** gusa dwə nɛ məjúwó: Rom

6.3-4; Tit 3.5; Heb 10.22 **5:27** 1.4; 2Kr 11.2; Flp 1.10; Kol 1.22 **5:30** 1.23; 1Kr 12.27 **5:31** Mət

2.24 **5:32** Mbá 19.7 **6:1** Kol 3.20 **6:2** Mbá 5.16 **6:4** Kol 3.21

bág cɪndal bwán ná bwé dúg sá bí mɪngáádá. Yidagá ngə wáil bwo, ngə lwó bwo cug, ngə yə bwo fwámé njígú alá í ngə zhu wé Cwám̄ba yí.

A málwaa ná omása

⁵ Yé málwaa, ságá omása bún bā wa shí mægʷág; mægʷág mɔɔng mɔ dúg bə ná gwɔ́ɔgə ná mājiguwa, ná lām ngwūd, váál mægʷág í jálá ná *Kříst yí. ⁶ Í kú ntág du bə nji bwé mɔ fwo fála bí, nda sá mɔ cí ná bí ngə sɔ ná buud ɔ bwé gwágúg bí nywa. Dugá sá mægʷág mā ná bí búsa málwaa mɔ Kříst, bí ngə lɛel sá sá Zembí mə jí yí. ⁷ Séyúgá ná bwo váál í ngə wú lám dí cwú yí, nda sá mɔ cí ná bí ngə sɛy ná Cwám̄ba, kú bə búúd. ⁸ Ngaá bí mə mpú ná tɔɔ lwaá tɔɔ muud cúgə lwaá yé, muud yēsh mə sá jɔjɔ sósúgú yé, mə bá ŋwa myána wé Cwám̄ba? ⁹ Bí bāŋ omása ntág í, cugəgá ná málwaa mán váál ngwūd dɔɔng. Yowagá cwambulá. Ngaá bí mə mpú ná ná málwaa mán ná bí, Mása wán á binón bēsh jí gwów jɔŋɔd, nyə ádɛ ntág baam ná ngwól múúd ntɔ ngwól?

Lúmbulí mɔ mbúgala

¹⁰ Ciyá mɔ zɔ jána cí bí yí jí ná, ŋwagá yáág-yáág ŋkúl mə Cwám̄ba, í lálushig bí nyádí kwoŋ dí. ¹¹ Nwagá məkʷɔɔ mə dósomb mēsh Zembí mə yé búúd má, bí bág ná ŋkul mə du tál kuú ja Njwú məjamb mɔ du zə ná zhwog məkón mɛ zə du cɛel nyúg bí yí. ¹² Buud dí sɔ ngə lúmbulí ná isá yá məyídúgú í ngə wá buud mányámád yí, ná isá byēsh í ngə lwó buud mpəl yí, ná byɔɔŋ í ngə bə ná mɪŋkwón wa shí á məyídúgú yí, ná məjamb mɔsə gwów jɔŋ dí má. ¹³ Gwé wé mɔ cí ná, ŋwagá məkʷɔɔ mə dósomb mēsh Zembí mə yé búúd má, du jí ná ndí, bí bág bə kú fufug ja mɔfwála mɔ bá ŋkaŋgala bí yí, bí lúmbulí ná ndɛé ntɔ, bí tál ná shīm. ¹⁴ Bí ɔ yím mányúul! Bí ɔ du cugə nji óbábáléd, óbábáléd bwé bág bí tāj nda kandá izimbi. Bí du námə cugə otútəlí dí, otútəlí bwé bág bí nda wama ŋkwánz bwé du búdal bud ná ndí yí. ¹⁵ Ságá ná məkúu mán mɔ dúg bə kwééshá kólə bwiing Jɔjɔ Lāŋ í dú wá búúd matala mílámúd yí. ¹⁶ Na isá íni byēsh dí, bí ka námə du bii búgə nda bunú, gwé wé í é du jímə ilá í kuda Múúd Lúmbulí nyé é du wusə bí yí. ¹⁷ Ságá ná cug á kandugə kandugə í bág bí nda tūm ŋkwánz zimbi mɔ du búdal lúu ná ndí yí; bí ŋwa Mílású mí Zembí, kafwele mə Nkɛŋkɛ Shíshim ɔ ní. ¹⁸ Nkɛŋkɛ Shíshim dúg yə bí məváál mɔ mājəgula mēsh tɔɔ bí tál jáyɛ cé tɔɔ jáyɛ, bí du jəgula ná Zembí, du téeg nyə məbwə. Bí ɔ yáág ná bí dúg sá sósúgú wɔɔŋ kú bwelɛ káád. Bí ɔ du wá búúd ɔ Zembí bēsh bídí mājəgulad. ¹⁹ Bí du námə wá mə shú ná Zembí wág mə Kéel dé mpu dí, mə dúg jaaw búúd *ndimba á Jɔjɔ Lāŋ ná kpwɔɔ kpwɔɔ, ²⁰ wām lwámá Zembí nyə á yə mə wé Jɔjɔ Lāŋ, tɛem bə ná í mɔ kənd mə mimbwug dí. Dugá wá mə mājəgula dí ná mə dúg bwiing Jɔjɔ Lāŋ wɔɔŋ ná kpwɔɔ kpwɔɔ váál í jála yí.

Məbádá

²¹ Shú ná bí mpúg cé mɔ tál yí ná sá mɔ ngə sá yí, mwááng Tishík mɔ búl cɛel yé, sɔl məsáal mə Cwám̄ba, sɔl məsáal abúgúlag ngə zə, nyə é zə bá jaaw bí. ²² Mə wá mɔ nti nyə ná á zág jaaw bí nda mɔ jisə ná, á zə wá bí ŋkul mányúúlád. ²³ Zembí Sósúgú bá Cwám̄ba Yésus-Kříst bwé ɔ sá ná bí bwááng bēsh bí cugəg ná shɛɛ, bwé ɔ sá námə ná bí cugəg cɛelíd ná búgád. ²⁴ Buud bēsh bwé ngə

6:5 Kol 3.22-25; 1Tm 6.1-2; Tit 2.9-10; 1Pr 2.18-21 **6:6** 1Kr 7.22 **6:8** 2Kr 5.10; Kol 3.24-25 **6:9** Kol 3.25; 4.1; Zhk 2.1 **6:10** Yuá 15.5; 1Kr 16.13 **6:11** 2Kr 10.4; 1Te 5.8; Iza 59.17 **6:11** Zhk 4.7
6:12 1.21; 2.2; 1Pr 5.8-9 **6:13** Rom 13.12 **6:14** Iza 11.5 **6:15** Iza 52.7; Rom 10.15 **6:17** Iza 40.2; Heb 4.12 **6:18** 3.14; Luk 18.1; Mis 4.29; Rom 15.30; Kol 4.2-4 **6:20** 3.2; 2Kr 5.20; Kol 4.4
6:21 Tishík: Mis 20.4; Kol 4.7-8; 2Tm 4.12; Tit 3.12 **6:23** bí cugəg ná shɛɛ ... bí cugəg cɛelíd: 2Kr 13.11
6:24 Gal 6.18; 1Pr 1.8

ceɛl Cwám̃ba Yésus-Krîst ña váál ceɛlí í cúgé ña ŋkul shîn wá, Zembî ké sá bwo mpaam!

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Filipî yé Isá í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Filipî yí

Pwôl nyə á fwə Də mə Yésus á Filipî ja nyə á ngə sá njəond mísoon yé ábē yí (Mis 16.6-40).

Nyə á ka zə cilə bwo kálaad éga búbaalē mímbú má cə, a njúl mímbwug dí (1.13). Nyə á cilə ná a yə ókrísten wá Filipî akíba, a wá bwo njkul mílámúd nəc é bul cəl bwo.

Shug lu lésú á kálaad éga wə Yésus (2.6-11). Yésus nyə a bíd isá byēsh nyə á bə nə ndí yí, ná ndé Zembí ka bān nyə gwów ntə isá byēsh nə buud bēsh.

Pwôl nyə á ka tál njígulá mənkwə zanjá:

(1) Cug mə mbúgula í jəlá nə bēgla jé má Yésus (2.5-11).

(2) Krísten má jəlá nə faan mənkenya (2.14-15).

(3) Muud mə mpu Yésus yé má dúg bíl isá byēsh nyéé nə nyéé (3.7-8).

(4) Yíl lám cug á yágúd, nádawo kə shwóg (3.13-14).

(5) Dugá bə məshusug məshusug (4.4).

(6) Kú nə yágúwó, dú yida lésa nə Zembí (4.6).

(7) Dú faas mítédúgá mí lám (4.8).

Məbádá

¹ Mə Pwôl, sá Timoté məlwaá má *Kríst Yésus sá wə má cíl kálaad éga. Sə ngə cilə bí bēsh buud ó Filipî bí búśá búúd ó Zembí kwonj mə Kríst Yésus dí wá. Sə ngə cilə binónj otówe ə shwóg bān nə *ojaákwon bān. ² Sónǵá wúśá Zembí bā Cwámba Yésus-Kríst bwá ó sá bí mpaam, bwá ó sá námá ná bí ngág nə cugə nə shé.

Pwôl ngə yə Zembí akíba

³ Má dú yə Zembí waamá akíba ja jēsh má dú téduga bí yí. ⁴ Ja jēsh má dú jəgula nə Zembí shú bí bēsh yí, má dú jəgula nə məshusug. ⁵ Má dú jəgula nə məshusug ntó nəc, té wúlə jwów ashúshwóógá zə wós múús í, bí ngə fəla nə mə shú bwiingulá Jəjə Kéel. ⁶ Mə ngə mpu búbálé ná Zembí muud nyə á má tééd bí jə sósólúgá wəng yé nyə é kə nə wə shwóg ná ndé kə bá casulə jwów má Kríst Yésus*. ⁷ Má jəlá nə bə nə mbií tédúgá wəng shú dánúd nəc bí búśə mə nkí jág nywa lámúd. Bí búśə mə nkí jág nywa lámúd nəc bí ngə njwa dán kəw lá byām íbwádán Zembí nyə a mə bwádan nə mə yí, njwa kəw mímbwug myām dí, njwa kəw shwóqlálə Jəjə Kéel dí, ngólə lwó ná a jí tátálí. ⁸ Zembí jí wúshined waamá ná yéesh má ngə gwág bí bēsh yí jísə yéesh jí Kríst Yésus lámúd yí. ⁹ Məjəgula má ngə jəgula nə Zembí shú dán dí má māsə ná cəl jín í ngág nə kwídulí kúdúlí, ngə bə nə fwámé mpúyá nə dúlə wámbulə isá. ¹⁰ Í bág ntó shú ná bí dúg mpu isá í búl bə nə mfíí isá í ányunywaá dí yí. Ntó bí múśə bá bə nə mítédúgá ná sánj, kú nə sá á jumág jwów má Kríst. ¹¹ Jwów dəngá bí bág bə njí nə mpumá† á tátálí Yésus-Kríst nyə é ngə sá ná bí wúmag shú ná buud bwá yág Zembí məshwúmb yí.

1:1 Timoté: Mis 16.1; 1Kr 4.17; Flp 2.19

1:3 Rom 1.8-10; 1Kr 1.4; 1Te 1.2-3

1:6 2.13 jwów má

*Kríst Yésus: 1.10

* **1:6** Jwów má Kríst: Dúśə jwów á bá zə sámb búúd ə shí ga míləsú yí.

1:7 2Kr 7.3; Ifz 3.1

1:8 1Kr 16.24; 2Kr 5.14

1:9 Kol 1.9-10

1:10 Rom 12.2; Ifz 5.27; Heb 5.14 jwów

má Kríst: 1Kr 1.8; 2Kr 5.10; Flp 1.6; 2.16

1:11 Yuá 15.8; Zhk 3.17

† **1:11** mpumá: Mpumá ga wə

mísólúgá.

Pwôl teem bə mimbwug dī, a ji nə məshusug

¹² Bwaanŋ, mə jii ná bi mpúg ná isá byēsh í mə bə nə mə yí í ngə yida sá ná Jɔjɔ Kéel ngəg nə kə shwóg ngə mpu bwiingya. ¹³ Gwə wə í mú ná, tɔɔ ozimbi bwə ngə baagula lunj mə ngwámuna wá bēsh, tɔɔ kəkúl jēsh íí, í mə mpúy ná mə ji mimbwug dī nəcə *Křist. ¹⁴ Bóólúgá ncúlyá bwáaŋg sánónŋ ngə bɛ Cwámba wá, bóla mə mə zə bə mimbwug dī ga í mə sá ná bwə yidag mpu shwu mányúul nə Cwámba, bwə mú ngə bóle cúnda kéel dé kú nə ifwaas.

¹⁵ Bóól bāŋ bwə ngə cúnda Křist nə lám íwámbug, ngə fendya nə mə; bóólúgá bá bwə ngə cúnda nə jɔ lám. ¹⁶ Búga báa bwə ngə sá nə ceełí, bwə ngə mpu ná nkí mə ji wa, jísə shú ná mə shwɔɔlag Jɔjɔ Kéel. ¹⁷ Bóólúgá bāŋ, ja bwə ngə cúnda Křist yí, bwə aŋgə nə cúnda nə jɔ lám, bwə ngə sá nji ngólə fendya nə mə. Bwə tádúgá nə fendyálə nə mə í sá ná mimbwug myám mí búlug cey mə lámúd.

¹⁸ Ká jí í ntágúlá cínəŋ yí? Kú nə sá! Tɔɔ bwə sɛy nə bów-bów yuug, tɔɔ bwə sá fwámé sá, mímbií myēsh dī Křist wə bwə ngə bwiing yé. Sá jəŋŋ jísə mə sá məshusug, mə é də námə bə nji məshusug nə məshusug. ¹⁹ Mee mə mpú ná, nə məjəgula bí ngə jəgula shú dām má, nə shúgálúlə Shíshim mə Yésus-Křist ngə shúgal mə yí í bá sá ná micún myám mí shúgúlág mə tɔɔm. ²⁰ Mə abúlé bwele bə nə məsáám nə mbií mə ngə bwánd sá mə ngə *búgula yí. Nji mə mpú kú nə məshwán nə tɔɔ jáyé ja, tɔɔ kíkídiga, tɔɔ mə cugə, tɔɔ mə yó, Křist nyə é nwa gúmə mədí nyúúlúd. ²¹ Nəcə, cug jām jēsh jísə nji shú mə Křist; mə ká ntág yə, shwiy bə mə nə mfíí. ²² Nji, nda jí ná, mə cugólə wa shí mishwun, mə e sá isy í mfíí ná, mə akáyé ná mpu sá mə féeshug yí.

²³ Mə mú ngə zhízhigə mpádúgá iyéesh íbá: mə ji nə yéesh ná mə wúg wa shí gaád, sá Křist kág cugə kul ngwúd; jāŋ ɔ jí mə sá mə búl ceeł yí. ²⁴ Nji mə dúg ná í bul bə mə nə mfíí ná mə ngəg ná cugə wa shí mishwun shú dánúd. ²⁵ Nəcə ntó, mə ngə mpu búbálé ná mə é cugə, shé é ji kul ngwúd sánón bí bēsh shú ná mə kwíindúg bí, bí búgubanugí, bí bə nə məshusug búgád. ²⁶ Ntó, ja mə é nyiŋgə zə bídí yí, zálə wám í mú sá ná bí bág nə milúu nə sán kwoŋ mə Yésus-Křist dī.

Bi mə jalá nə wá nkúl gwánád

²⁷ Sá ngwúd jí ná, bí mə jalá nə cugə mísh mə búúd dī, mbií cug í mpíyá nə Jɔjɔ Kéel mə *Křist yí. Nəcə, tɔɔ ná mə zə dúg bí, tɔɔ mə anyíŋgə zə, mə jii ná mə dúg gwádúga ná bí ngə yím mányúul cug á yéesh ngwúd dī, bí ngə gwána gwáná á magúlólə Jɔjɔ Kéel, bí njúl lám ngwúd. ²⁸ Bí nda bwele bə nə ifwaas nə buud bwə lúmbúlí nə bí wá. Inkán bín í é sá ná bwə mpúg ná búás zhíí á shwiy dī, bí bāŋ njúl zhíí á cugad; Zembí wə mə sá ntó. ²⁹ Nəcə íbwádán í ngə zhu bí wə Zembí yí bíse ná bí búgúlág Křist; nji, kú bə nji búgúlálə, jísə námə bí íbwádán ná bí bwəmagí nə micún shú déd. ³⁰ Bí mə jalá nə nwa dán kow gwáná bí á dúg mə ngə gwána yííd, gwáná bí ngə gwág ná mə ngə ná gwána yí.

2*Muud yēsh sálug nyáméfwó shí*

¹ Nkí cug seengí á bínónŋ *Křist í wá bí nkul mílām dī, nkí ceełí í yó bí inkánŋ, nkí bí mú ngə cugə seengí nə Shíshim mə Zembí, nkí bí mú nə lám ínkúnkwoŋ ná ngwól gwág ngwól cey lámúd íí, ² ságá ná məshusug mām mə bág lwándúlá. Í é bə ntó ja bí é ngə cugə mbií ngwúd yí, bí mbíd mbií ceełí ngwúd, lám ngwúd, bí ngə

cugə leedyá. ³ Muud nda sá sâ nà yéesh mǎfendýá, nda sá sâ ná a sǎ mǐsh. Nji, muud yêsh sǎlɔg nyáméfwó shí, gúmal bóól búúú ntɔ mbií á gúmal nyáméfwó yí. ⁴ Muud nda sǎ nji mǎnywa mǎ nyáméfwó; muud yêsh sǎɔg ná bóól bwá bǎg námá nà mǎnywa. ⁵ Ngəgá nà cugə mpádúgá nyín nda búúú bwá dɛ cugə kwonj má Yésus-Krist dí ná.

Tádúgá Yésus nyə á bə nə ndi yí

⁶ Yésus nyə á bə mbií ngwúd nà Zembí.

Nji, tɛɛm bə ntó, mfií nyə á bə nə ndi wɔɔngá, nyə a shígé nada nə wə ná a bwên nda Zembí.

⁷ Nji, nyáméfwó nà lām yé, nyə á bíd gúamá nyə á bə nə ndi yí, a yidá zə bə mbií ngwúd nà lwaá, a bə múúd, buud bēsh mpu námá dág ná a jì muud.

⁸ Nyə á səl nyáméfwó shí, sá mǎgwág ná ndéé magulə shwiý, shwiý yələ kwolós dí ntág.

⁹ Gwá námá wá Zembí nyə á bān nyə gwōw nà ndi yí, a yə nyə jíná í ntǎ mǐná mēsh yí.

¹⁰ Nyə á yə nyə dwo shú ná isá byēsh, tɔɔ byɔɔng bí jonj dí gwów yí,

tɔɔ byɔɔng bí wa shí yí,

tɔɔ byɔɔng bí shí ga dí shí yí,

í dág kúd mǎbwónj shí ja í gwág jíná má Yésus yí,

¹¹ buud bēsh bwá mǎguləg ná Yésus-Krist jì Cwamba, bwá lás ntó mǐmpu dí, yələ Zembí gúamá.

Bí mǎ jǎlá nà faan mǎnkenya

¹² Bwááɔg má búl cɛɛl wá, nda jì ntó ná, bí mǎ dɛ bwey bə nà mǎgwág. Í ajíyé ná mǎgwág mɔɔng mǎ dág bə nji ja mǎ jì nūɔ bídí yí. Í jì ná bí búlɔg bə nà mǎgwág ja mǎ cùgé nūɔ bídí ga. Ságá ná cugúlə Zembí mǎ cug bí yí í nyínɔg bídí ícug dí; ságá ntó nà gwǎɔgə nà mǎjigawa. ¹³ Nacé Zembí wá ngə sá ná bí bǎg nà fwámé iyéesh, bí sá mǐsólúgú á gwág nywa myá.

¹⁴ Ságá sǎlúgú wēsh kú cwaduga, kú sɛɛɛsa mǎkál, ¹⁵ shú ná bí bǎg kú nà sá á jumág, kú nà cúcwán lú mǎbwam. Bí mǎ jǎlá nà bə bwân ɔ Zembí, kú nà sá á jumág nà kala búúú á lílɔngí bínónj ngə cugə nííd, bí ngə faan mpádúgá nyáɔúú nda imɔɔs í wá mǎnkenya shí gaád yí; ¹⁶ nacé bí ngə kala bwo kéél á cug kuú njɔɔnd wúnád. Sá jɔɔng í bá sá ná mǎ bǎg bə lúu ná sǎɔj jwōw mǎ *Krist, nacé í bá mpúy ná mǎ a shígé ngə wáduga nà mǐcúnj nà mǐndɔɔlú ntó ngwas.

¹⁷ Séyúlə bí ngə sɛy nà búgú yí í mǎ bwey bə bí *mǎtúnuga. Í ká bə ná mǎ yág, shwiý dām zə casulə mǎtúnuga mǎn mɔɔngá, mǎ bə nà mǎshusug, mǎ kala bí bēsh mǎshusug mɔɔngá. ¹⁸ Mbií ngwúd wɔɔngá námá, í jì ná bí bǎg nà mǎshusug, bí kala mǎ mǎshusug mɔɔngá.

Pwól mǎ kənd Ipafurodit Filipi

¹⁹ Mə ngə bwánd nà búgú ná Cwamba Yésus nyə e sá ná mǎ léélɔg nti bí Timoté shú ná nyúúúl bǎg námá zə lal mǎ ja á bá nyínɔg nūɔ zə jaaw mǎ mǎcwama mǎn

2:3 Rom 12.10; Gal 5.26 **2:4** 1Kr 10.24 **2:5** Yuá 13.15; Rom 13.14; 15.5 **2:6** Yuá 1.1-2; 17.5; Heb 1.3 **2:7** Yuá 1.14; Rom 8.3; 2Kr 8.9; Heb 2.14, 17 **2:8** Yuá 10.17; Heb 5.8; 12.2 **2:9** Mis 2.33; Ifz 1.21; Heb 1.4 **2:10** Iza 45.23; Yuá 5.23; Rom 10.9; Mbá 5.13 **2:13** 1.6; Yuá 15.5; Rom 7.18; 15.18; 1Kr 12.6; 15.10; 2Kr 3.5 **2:15** 1.10; Mbá 32.5; Dan 12.3; Mat 5.14; 10.16; 1Kr 1.31; 2Kr 1.14; Gal 2.1-2; Ifz 5.8; 1Te 2.19 **2:17** Rom 15.16; 2Tm 4.6; 1Yn 3.16 **2:18** 3.1; 4.4 **2:19** 1.1

yí. ²⁰ Kú nā ŋgwól múúd mǎ jí nā ndí wá ná sǎ sǎ ŋgə bə nā mǎcɛy mǎ lām mbií ŋgwúd, ná ndéé á jí nā ŋkul mpu wá lúú isá í dúgyá nā bí dí yé. ²¹ Bēsh bwá mú ŋgə wá milúu nji isá í dúgyá nā bwáméfwó yíid, kú bə byoŋŋ í dúgyá nā Yésus-Kríst yí. ²² Biméfwó bi mǎ mpú ná Timotē nyə á shí lwó bí sǎ á jisá yí. Námǎ nda mwān mǎ dū nada nā sóŋŋá ná, ntó wǎ nyə á mǎ nada nā mǎ, sǎ sǎ ŋgə bwiŋŋ Jɔɔ Kéel yé. ²³ Nyə wǎ mǎ ŋgə tóduga ná mǎ é nti ja mǎ é wámbulá nda mǎ é shúgula ná yé. ²⁴ Cwámǎ mǎ lwó mǎ búbálé ná mǎmǎfwó mǎ é lɛlɛl zə nūŋ. ²⁵ Nji mǎ áma kwey ná í bul jəla ná mǎ ntúg bí *mínyŋŋá waamǎ Ipafurodit bí á nti ná á zág dū kwíind mǎ ja mǎ jí kwíindyá yé. Nyə á mǎ zə wá nyúul, kwiid mǎ ná iséy, zə bə mǎ muud gwoŋŋ lúmbálíid. ²⁶ Mǎ ntí nyə nǎcé á ŋgə bul bə nā yéésh ná á dúg bí. Nyə á shígé ŋgə bə ná shɛɛ nda nyə á mpu ná bí á mǎ gwáduga bwás dé ná. ²⁷ Jí mpu bə ná nyə á bwás. Nyə á lág kúná-kúná ná á yə. Ká Zembí nyə á bwúg nyə ná ŋkwonj. Kú námǎ bə nji nyə, Zembí nyə á bwúg námǎ mǎ ná ŋkwonj ná mǎ á bá bə, mǎól mǎcɛy mǎ lām kǎda mǎól. ²⁸ Mǎ mǎ ka lɛlɛl ntí nyə shú ná bí gwágúg mǎshusug nā nyingálə dúg nyə, byām ímpimbə í mú námǎ bóóg. ²⁹ Bi ɔ lág nyə tǎŋ muud mǎ Cwámǎ, nā zhwoŋ mǎshusug. Dúgǎ ŋwa mbií búúd dé nā mǎjila, ³⁰ nǎcé nyə á mǎ nywǎ zə yə nǎcé iséy í *Kríst. Á zǎlə ná á zǎ wǎ mbwǎ wǎn í á ŋgə fúfə mǎ mǎdí iséyád yí, á mǎ nywǎ zə bwəma nā shwiy.

3

Fwámé ábiwǎág wǎ yǎlə Kríst lām

¹ Bwaang, mǎ shúgúlǎ cí nā bí ná, dúgǎ bə nā mǎshusug tǎŋ buud ɔ Cwámǎ. Mǎ akáádé ŋgəlá báásulə bí isá impwúd. Mǎ báásulǎ bí byo ntó shú ná bí sásúlǎg isá í abúbǔw. ² Bi ɔ kǎálúgǎ nā bǔw-bǔw ósól ɔ mǎsǎal, mbɛɛ ómpyǎ bóoŋŋ, bí ɔ kǎálúgǎ nā bwo, wǎŋ ábiwǎág* bwǎ á síya yé cugé nā mǎfí. ³ Shé bǎŋ wǎ búás nā fwámé ábiwǎág, shé buud shé ŋgə yə Zembí gúmǎ nā zhí á Shishim yé wǎ, shé buud shé búás milúu ná sǎŋ nā bǎlə kwonj mǎ Yésus-Kríst dí wǎ, shé buud shé ɔŋgə nā ŋwa gúmǎ mǎsólúgǎ mí cug múúd dí wǎ.

⁴ Í njúl ná nda mǎ, mǎ jí nā mǎzhí ná mǎ jee ŋkēny nyúul nā mǎsólúgǎ mí cug múúd. Nkí muud jí nā ŋkul ŋwa gúmǎ nǎcé mǎsólúgǎ, mǎ wǎ jí ná mǎ búlǎg ŋwa gúmǎ jooŋŋ. ⁵ Nǎcé bwǎ á sǎ mǎ ábiwǎág jwǔw lú mwəmb mpúsə byélé dām; mǎ jí mwān *Izəryél byélulə bɛɛnd mǎ Bəŋzhamɛ dí, mbyágǎ heburə. Kóomb bɛɛlǎ mǎcɛɛ, mǎ á bə *Farizyēŋ. ⁶ Shú wǎlǎ lúú mǎsəon *Oyúden dí, mǎ á dū lwó Dǎ lú óbúgula ɔ Yésus cúwǎli. Kóomb cugəlá tǎtəlǎ nda mǎcɛɛ mǎ jí ná, mǎ á bə kú nā kúl búás nā ŋkul jum mǎ yí. ⁷ Mǎfúlú mǎ á dū bə mǎ isá í mǎfí mǎni, mǎ mú ŋgə dúg mwə múús kú nā mǎfí nǎcé mǎ mǎsə muud mǎ *Kríst. ⁸ Mpúlǎ mǎ mǎ mpu Cwámǎ waamǎ Kríst Yésus yí, ja mǎ dúg mǎfí á cínoŋŋ yí, mǎ mǎ kwey ná bíl isá byēsh bíśə zhizhe. Nǎcé Kríst í, mǎ á mǎ myaas isá byēsh, mǎ dúg byo shíd mǎwúdə shú ná mǎ bǎg nā nyə cug jām jēsh dí, ⁹ mǎ bǎg muud yé ncindí nā ncindí; ja jooŋŋǎ mǎ jee tǔw Zembí mǎshúd, kú bə nǎcé tǎtəlǎ waamǎ ná mǎ ŋgə bɛ mǎcɛɛ, í yidǎ bə nǎcé tǎtəlǎ mǎ Zembí; á mǎ kalá mǎ nyə nǎcé mǎ ŋgə *búgula Kríst. ¹⁰ Mǎ mǎ dúg isá byēsh shíd mǎwúdə ntó nǎcé mǎ ŋgə jí nji ná mǎ mpúg Kríst, mǎ bə nā ŋkul í á sǎ ná á gwúmúg yí, mǎ ŋwa dām kəw á micúnj myé, mǎ

2:20 Mís 16.2 **2:21** 2Tm 4.10 **2:25** 4.18 **2:29** 1Kr 16.16, 18 **3:1** 2.18 **3:2** 2Kr 11.13

* **3:2** Ábiwǎág nyə á dū bə yuug lwóla ná muud jisə mbyágǎ mǎ Aburham, ntó jí ná á jí muud á kúl mǎ Zembí. **3:3** Rom 2.28-29 **3:4** 2Kr 11.18, 21 **3:5** Luk 1.59; Rom 11.1 **3:6** Mís 8.3; 22.4; 26.9-11 **3:7** Mat 13.44, 46 **3:9** Rom 1.17 **3:10** Rom 6.8-11 mǎ ŋwa dām kəw á micúnj myé; 2Kr 4.10-11 á gwúmúg; Mís 4.2; Rom 5.1-7

dúg máméfwó nda mbimbə nəcə shwiy dé, ¹¹ shú ná tɔ wáyé mbií tɔ wáyé, mə bəg gwúm nda nyə.

Pwóljisə yuug shú óbúgula

¹² Ntɔ cugé ná mə má kumə məshíné, nkí ná mə bii sà jèsh. Mbô! Mə ngə ná wá nkul ná mə bíig daás nə mbwə wám nəcə *Kříst Yésus má bii mə nə mbwə yé. ¹³ Bwaang, máméfwó mə angé nə ci ná mə má bwey bii daás. Mbô! Nji, tédúgá wám wí nji ngwúd; nji náəó, mə má yíl lám cug má á fwo dɔ cugə yíid. Mə ka ngə náduwó ná mə ká nji shwóg. ¹⁴ Mə ngə wá nkul nyám nyèsh ná mə cásuləg njənd, mə bii daás Zembí ngə jəw sá ná sá kág nwa nún gwów kwon mə Yésus-Kříst dí yí. ¹⁵ Shé bəsh buud shé mú ónkwanz ɔ búúid cug seengí á sánŋh Yésus dí wá, shé bəg nə tédúgá ngwúd wəng. Nkí bi mə bá nə tédúgá íshús gúl súsúsá dí í, Zembí nyə é fəen bí mənkenya cínəng. ¹⁶ Sá ngwúdu, nda shé má bwey bə ntúga éga, shé kyéyugá kuú njənd ngwúd. ¹⁷ Bwaang, yagulagá mə. Mpugá dɔ dúg buud bwə ngə cugə mbií cug bí á dúg sá ngə cugə yí. ¹⁸ Mpugá ná ncúlyá buud kuú njənd wánj í ngə lwó ná bwə ngə lúmbuli ná sá Kříst nyə á zə sá ja nyə á zə yə kwolós dí yí. Mə á shí bwey dɔ jaaw bí gwo, mə nyingə jaaw bí gwo jaá gaád nə məzhwíle míšhúd. ¹⁹ Zembí mə bá jaŋgulə bwo, nəcə bəŋ, iyéesh byəŋ wə bíse bwo wánj Zembí, bwə yidá dɔ mamada ná sá í jəlá nə sá bwo shwón yí, milám myánj mí ká nji isá í shíd. ²⁰ Shé bəŋ nyíshé mpwág nyísə gwów, wú shé ngə bwánd ná Cwamba íshé Yésus-Kříst mə bá zhu, zə cug shé wá. ²¹ Nyə wə mə bá zə cənd shé mənyúul má mántágula shé básé nə ndí méga, sá ná mə nkənawag nda nyúul nyé; á bá sá sə ntɔ nəcə á jì nə mpífə í dɔ sá ná á wág isá byèsh nyádí mánýámád yí.

4

¹ Gwə wə má cí nə bí ná, yé bwááng má búl cəel wá, bwááng má ngə gwág yéesh wá, yímúgá mənyúul sá jèsh í dúgyá nə Cwamba yíid. Bwaang má búl cəel wá, bí wə ngə wá mə məshusəg lámúd, bí wə ngə sá ná bwə ságúság iséy byám.

Křisten má jalá nə cugə lám ná salá

² Mə ngə yáág nə Ivodí mə yáág nə Sətish ná bwə dúg bə cəŋ ngwúd tən buud ɔ Cwamba. ³ Wəe ntəg í, fwámé shwə waamə shwə ngə səy səy ngwúd yé, mə ngə ci nə wo ná wo kwíindúg bwo. Ngaá wo mpú ná sánŋh bwo, nə Kuləman nə bóól búúid ɔ gwoong, sá á gwána shú Jəjə Kéel. Buud bəngú mínə mánj mäsə cilyá kálaad á cug dí. ⁴ Dugá bə nə məshusəg ja jèsh tən buud ɔ Cwamba. Mə nyingə ci gúl ja ná: dugá bə nə məshusəg. ⁵ Fúlú nyín á ná shee í dúg nyín, muud yèsh dúg. Cwamba wál bá zə. ⁶ Bi nda yágawo tɔ sá. Nji, dugá lwó Zembí iyéesh bín, tɔ bí təl jáyé cé tɔ jáyé, bí dɔ jəgula nə nyə, dɔ téeg nyə məbwə, bí dúgá yə nyə akiba. ⁷ Ja jəngú, Zembí nyə e sá ná bí bəg ná shee; sóólúgú wəngú, í ngə ntə ikən byèsh yí, í é sá ná milám mín nə mítédúgá mín mí nádag wə *Kříst Yésus. ⁸ Bwaang, má nyingə shúgula ci nə bí ná, kəndugá milám sá jèsh jí búbálé yíid, í jəlá nə gúmá, jí tətəlí, í cugé fulá nə məbów, jí ná buud magulə yí, jí nkí nywa bwiingulə, í njúl sá á jə fúlú, sá á ságúság yí. ⁹ Sə jèsh bí á jég mádí yí, bí á lég nə

3:12 1Tm 6.12; 2Tm 4.7; Heb 12.1 **3:14** 1Kr 9.24-25 **3:16** Gal 6.15-16 **3:17** 1Kr 4.16; 1Pr 5.3 **3:18** 1Kr 1.23; Gal 6.12 **3:19** Rom 16.18 **3:20** Ifz 2.6; Heb 13.14 **3:21** Rom 8.29; 1Kr 15.25, 28, 43-53; Kol 3.4 **4:1** 1Te 2.19-20 **4:3** Mis 3.5 **4:4** 2.18 **4:5** 1.10; Rom 13.11-12; 1Kr 16.22; Heb 10.25; Zhk 5.8; 1Te 5.1-2 **4:6** Sóm 37.5; Mat 6.25; 1Pr 5.7 **4:7** Yuá 14.27; Kol 3.15
4:8 Rom 12.17-18 **4:9** 3.17; 1Kr 13.11

mə yí, bí á gwág mə cí yí, bí dúg mə sá yí, ságá gwo. Nə ndéé, Zembí á mpwogé nyə é bá ji nə bí.

Pwól ji nə məshusug nə cé jêsh á tál yí

¹⁰ Mə mə bul bə nə məshusug cug mə ngó cugə nə Cwámba yíid nəcé məcɛy bí ngó gwág mə má má má ka tɛem nyingə nyín. Mə mpú ná bí á dɛ bwɛy bə nə məcɛy nə mə, nji bí á shígé dɛ bə nə fwála mə lwóyá məcɛy mɔɔng. ¹¹ Mə alásé ntúga nəcé mə bálə məfúfəd. Mbô! Mə á jíg cug dúlə bə nə məshusug nə mbií cé jêsh mə tál yí. ¹² Mə mpú dɛ cugə mántágula dí, mə mpú námə dɛ cugə məbugubaanəd. Ja jêsh, tɔɔ kúl jêsh íí, mə á mə jíg cugólə nə jílə, mə jíg cugólə nə zha; mə mpú dɛ cugə tɔɔməd, mə mpú námə dɛ cugə məfúfəd. ¹³ Mə ji nə ŋkul jísɔw mbií cug wêsh nəcé mə ji nə muud ngó lulushi* mə yé. ¹⁴ Nji tɛem bə ntó, bí á mə mpu sá nə ŋwáálə kɔw *íncwaw í ntug byám dí.

¹⁵ Bí buud ɔ Filipi, bí mə mpú ná ja ísɛy í Jɔjɔ Kéel í á ngə bwɛɛ tɛéd yí, ja mə á wú Masedwân yí, kú nə dúl *Dɔ lú óbúgula ɔ Yésus í á wá lâm nə í dɛ yéya ísá nə mə; nji bí námə wə bí á sá ntó. ¹⁶ Gwə wə í á bə nə mə njúl ná Tesaloníka, bí á nti mə mikwíindyá cɔ ja ngwúd.

¹⁷ Mə aŋgə nə lás ntúga nə mə ngə sɔ nə buud bwə yág mə isâ. Mə ngə yida sɔ nə Zembí kwádúlag bí mpumá ísɛy bí ngó sá yíid. ¹⁸ Mə á mə shín bə nə isâ byêsh í jéla yí, ntɔ námə bímbí í jéla yí. Məcwúm bí á nti mə nə Ipafərodit má mə á mpu nyingə zə lwándulə mə nə cwóó. Məcwúm mɔɔng məsə mə nda bí á nti mə labínda á nywa məcud, məsə jɔjɔ mátúnuga Zembí ngó magulə á ngó gwág nywa má. ¹⁹ Zembí waamá nyə é lwándulə bí nə isâ byêsh bí é jii yí, nda zhwog tɔɔm yé wúsə kwon mə Yésus-Krist dí ná. ²⁰ Zembí sóɔŋgú wúsú ŋwág gúmá kanduga á kanduga. Amen.

Məbádá

²¹ Bí ɔ bádá mə muud yêsh jí múúd mə Zembí kwon mə *Krist dí yé. Omínyonə bām sánəŋ búsé wa wá bwə ngə bəda bí. ²² Buud ɔ Zembí bêsh bwə ngə bəda bí, bul bə nə ndéé bɔɔng wá njów mə *Káázɛl. ²³ Mpaam mə Cwámba Yésus-Krist í jíg mítádúgá mínúá.

4:11 1Tm 6.6-8; Heb 13.5
2Kr 11.8-9 4:16 Mis 17.1
6.18; Ifz 6.24

4:13 2Kr 12.9-10
4:17 1Kr 9.11

* 4:13 muud ngó lulushi mə yé: Jísə Krist. 4:15
4:18 2.25; Ləv 1.9, 12-13, 17; 2.2; 3.5 4:23 Gal

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Kolósia yé Isá í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Kolósia yí

Pwôl njúl mímbwug dí, Ipafras nyə á zə jaaw nyə (Flp 1.23) nə bóól búúd bwá á zə shiig okristen wá Kolósia nə bów-bów mínjígulá. Bwá á ngə jíguli ná, shú ná muud mpúg Zembí, á dúg cug hí, á jəlá nə yə mən̄kul má míshishim gúmə, á bə íjám nə ijag yí Oyúden, síya ábiwáág, baagulə bíl íci í ídêw nə mængul... Nji Pwôl má gwág ntó yí, á mə cilə bwo kálaad éga, lwó bwo nə cug Zembí má yə búúd kwon̄ mə Yésus dí yí í kwaga. Tishik bá Onezím wá bwá á kə nə kálaad (4.7-8).

Kálaad á Kolósia ngə lás sá í dúgyá nə Kríst yí, nə á ji muud Zembí nyə á nti nə á zág cug búúd yé. Á ji nə mpífə í ntə mǎmpífə má dú sá búúd ifwaas má, nə jí ntó nəcé nyádí wá nkul má Zembí í á d̄ə wú, í ka ngə té isá byêsh yá gwów nə shí yé (1.16).

Kálaad á Kolósia ji ka bə ná, Pwôl mə tééd báda okristen wá Kolósia, á mú jəgula nə Zembí shú dán (1.3-14). Á mú ka zə cilə nda susa í ngə yə Kríst məzhwámá (1.1–2.5), nə á ji Cwám̄ba, á jwú nə shí ndon nyêsh, á jwú nə Də (1.15-20). Mpúsə susa, Pwôl mə lwó gwáná á ngə gwána shú Də yí (1.24–2.5).

Nə ndéé, kálaad ngə kə shwóg nə mæcwū̄ng mǎ váál mbúgula mə jəlá nə cugə nə buud tééd nyádí njów búúd dí kə kumə tóón nə tóón yí (3.1–4.6). Í ka kə shín nə məbádá.

Məbádá

¹ Mə Pwôl muud Zembí nyə á féesh nə mə bág *muud lwámá mə Yésus-Kríst yé, nə mə, nə *mínyon̄ə wúsú Timotê, sá wá má cilá kálaad éga. ² Sá mə cilə bí mink̄ɛ̄nk̄ɛ̄ mí ómínyon̄ə búsú búsú Kolósia wá, omínyon̄ə ó abúgúlág nəcé shé bə́lə búúd ó *Kríst. Són̄gú wúsú Zembí sáág bí mpaam, kə sá námə nə bí cágəg nə shé.

Pwôl ngə yə Zembí akíba

³ Sá ngə yə Zembí akíba ja jêsh sá ngə jəgula nə nyə shú dán yí, nyə Són̄gú mə Cwám̄ba íshé Yésus-Kríst; ⁴ nəcé sá mə gwág nə bí ngə *búgula *Kríst Yésus hí, bí ngə námə cēl obúgula bēsh. ⁵ Bí ngə sá ntó nəcé bí ngə bwánd nə búgú nə Zembí mə bá yə bí isá í anyunywaá byêsh nyə á má bwág bí gwów yí. Bí á mpu ná bí má jəlá nə bwánd nə búgú ja mílāsú myá obúbálé, jəjə Kéel nyə á bwele wóós bídí yí. ⁶ Ja jəjə Lā̄ng wə̄on̄g í á kumə bídí yí, í á wúmə mpúmə námə nda í ngə wúmə kál jêsh ná. Í á tééd wúmálə námə jwów bwá á bwele jaaw bí mpaam mə Zembí yí. Jwów dōon̄gú, bí á wámbulə nə mpaam nyōon̄g nyíə búbálé. ⁷ Ipafras muud sá mə búl cēl wá nyə á jíguli bí ntó; á ji shwá wúsú sán̄on̄ sá ngə sēy yé. Á ji jílá jísú nū̄̄ bídí ngə́lə sēy nə Kríst shú dán, á ngə sēy mbií á búgúlág. ⁸ Nyə wá nyə á jaaw sá mbií cēl Shíshim má Zembí má yə bí yí.

⁹ Sǎ jəon̄g wá í sá ná, tééd jwów bwá á bwiing sá lán wán yí, sá mə d̄ə jəgula nə Zembí shú dán ja jêsh nə á yág bí fəg nə mpúyá á *shíshim shú ná bí mpúg sǎ jêsh á ngə jii yí. ¹⁰ Ntó, bí mú bə nə nkul mə kyéy kuú njəond í yə Cwám̄ba gúmə yí, bí mú bə nyə nkí nywa lámúd məzhí mēsh, bí ngə sá jəjə mǐsólágú mimbii myêsh, bí ngə nyingə bul mpu Zembí. ¹¹ Sǎ ngə námə jəgula nə Zembí

ná a lálushig bí mæzhíí mæsh ná mæma ñkúl nyé ántò minji, shú ná bí bág ná zény kǎlè shwóg, bí kú lámusa ja bí má bwámá ná mækugulá yí. ¹² Dugá yə Zembí Sósngú akíba ná mæshusug, nyə muud nyə á má sá ná bí bág ná ñkul bíi dán kow lá isá nyə á má kwamusa shú búúd bə yí, bwá ngə cugə mǎñkenya mé dí wá.

Yésus-Kríst, amádi á isá byêsh

¹³ Nyə a tí yíl shé mpâl á mǎyídúgúd, ntɛɛnguli shé Faan mə Mwán yé abába dí. ¹⁴ Mwán yé wəɔng wə nyə á balan ná ndí zə tǝ tǝn, yíl shé mǎnyámád yé, a juu ntǝg shé *misám.

¹⁵ Nyə á zə lwó buud sá Zembí jí yí, Zembí múúd cúgə ná ñkul dúg yé. A jí Mwán acúmbá má Zembí*, á ntǝ isá byêsh Zembí nyə a té yí. ¹⁶ Nəcə nyádi wə ñkúl má Zembí í á ngə wú†, í ka ngə té isá byêsh yá gwów ná shí yé. Isá byêsh, ná byəɔng í ngə nyín yí, ná byəɔng í ángə ná nyín yí, tǝ otówe ɔ shwóg wá mǎyídúgú, tǝ byəɔng bísá ná icwámá yí, ná byəɔng í ngə wá buud mǎnyámád yí, ná byəɔng í ngə lwó buud mpâl yí, nyə wə nyə a té byêsh, nyə a té byo shú dé nyáméfwó. ¹⁷ Nyə á dǝ bwey bə, isá byêsh nda fwo bə; nyə wə ngə shúgal isá byêsh. ¹⁸ A jí lúu á *Dǝ, Dǝ í njúl nyə kug nyúul†. Nyə wə jísá shug lá cug ágúgwáan, a jí muud áshúshwóógú bwelélə gwúm; í á sɣ ntó shú ná a bág shúshwóógú ikósmb byêsh. ¹⁹ Zembí nyə a sá ntó nəcə nyə á gwág nywa ná nyáméfwó jíg wə *Kríst ncindí ná ncindí. ²⁰ Zembí nyə a gwág námá nywa ná á nyíngə sá ñkwambulə mpádúgá nyə ná isá byêsh, tǝ byəɔng bí wa shí yí, tǝ byəɔng bí gwów yí. Nyə á ka nti Mwán yé Kríst zə yə kwolós dí, shwiy dəɔng dí wə Zembí nyə a wá mətəla mpádúgá bǎnǝñ isá byêsh yé.

²¹ Bí bǎñ, bí a shígé dǝ bə ná wǝngó ná Zembí yág, mítódúgá mín ná bów-bów mísóólúgú mín mí í sá ná bí bág mizhízihíj myé. ²² Zembí má sá ja gaád ná, shwiy nyúul má Kríst í á yə yí, í sáág ñkwambulə mpádúgá binón nyə, shú ná a bág kə tǝl bí nyádi mǎshúd bí njúl mǎñkǝñkǝ, kú ná lág, kú ná sá á jumág. ²³ Í bá bə ntó ñkí bí mǎ nada ná búgə fwámé nada ná bós, kú fúfug; ñkí bí mǎ bə kú magulə ná gúl sá í zég tǝl bwándulə bí ngə bwánd sá bí á gwág Jǝjǝ Lǎñ dí yí. Jǝjǝ Lǎñ wəɔng wə osóol ɔ mǎsáal ó Zembí bwá á cúnda shí ga nyêsh yí. Mə Pwól mə jí ngwól sósol mǎsáal ngə cúnda Jǝjǝ Lǎñ wəɔng yé.

Pwól nyə á bul wáduga

²⁴ Mə ngə gwág mæshusug ja má ngə jug shú dán ga. Nəcə jugúlə má ngə jug mǎdí nyúúléd yí, mə ngə jusa *incwaw í ntǝg nyúul má *Kríst í jálá ná bwəma ná ndí yí, nyúul má Kríst nyəɔng wə *Dǝ lú óbúgula. ²⁵ Mə á zə bə sósol mǎsáal Dǝ dəɔngúd ná yálə Zembí nyə á yə mǎ iséy ná mǎ bwííngug bí Lǎñ yé wəsh ncindí yí, ²⁶ mǎ bwííngug bí *ndímá nyə á ngə baagulə shwóó dí ikala í búúd í dúgə cǝ, dǝ cǝ, dǝ cǝ yí; nyə a má ka zə wéeshuli byo, lwó mǎñkǝñkǝ mí búúd myé. ²⁷ Nəcə á cɛl ná bwá mpúg bímbí ndímá wəɔngá jí ná mǎlwáná ikúl ishús dí yí, yuug jé jəɔng jí ná: Kríst jisə bídí ícugud; ntó, bí jə ngə jí ná búgə ná bí mǎ bá jí

1:13 Yuá 5.18; Luk 22.53; Mis 26.18; Ifz 1.6, 7, 21; 2.2; 6.12 **1:15** Yuá 1.18; 2Kr 4.4; 1Tm 6.16; Heb

1.3 * **1:15** Mwán acúmbá: Ciyá ní í ngə lwó mǎíí Yésus jí ná ndí yí, kú bə fwo-byél. **1:16** 1.13; Yuá

1.3, 19; Heb 1.2 † **1:16** Yésus wə nyə á ngə wéeshuli ñkul má Zembí, ngə té isá ná ndí. **1:17** Yuá 1.1; 8.58 **1:18** lúu á Dǝ: 2.19; 3.15; Ifz 1.22-23; muud áshúshwóógú: Mis 4.2; 26.23; 1Kr 15.20; Mbú

1.5 † **1:18** Námá nda lúu í dǝ yə nyúul cug í dúgə lwó nyúul mǎzhíí ná, a ngə yə Dǝ dé cug, a ngə lwó bwo mǎzhíí. **1:19** 2.9-10; Yuá 1.16; Ifz 1.23 **1:20** Rom 3.25-26; Ifz 1.9-10, 21; 2.13-16 **1:21**

Rom 5.10; Ifz 2.12-13; 5.27 **1:23** 2.7; Ifz 3.17; 1Tm 3.16; Heb 3.6 **1:24** 2Kr 1.5; 11.23-29; Ifz 3.13

1:25 Ifz 3.1-3 **1:26** 2.2; 4.4; Ifz 3.6 **1:27** gúmad: 3.4; Rom 5.2; Ifz 1.18

nyádí jiya gúmad. ²⁸ Kríst wəəŋgá, nyə wə sá bāŋ ŋgə bwiing yé. Sá ŋgə bwiing sá ŋgə sá ná muud yēsh sáág ncə, sá ŋgə lwó muud yēsh sá í jálá nə sŷi yí. Sá ŋgə sá ísŷ byəəŋgá nə bímbí lú fág dēsh sá bí nə ndí yí, nəc é jii ná sá sáág ná muud yēsh mə bá tōw mīsh mǎ Zembí dí yé fífəg búgád. ²⁹ Shú dəəŋg wə mǎ ŋgə líduga nə cúná yí, mǎ ŋgə cúná cúná jəəŋgá nə ŋkul mǎ Kríst í ŋgə nyín mǎdí cug dí yí.

2

¹ Mə ŋgə bul jii ná bí mpúg ná mǎ ŋgə cúná mǎma cúná shú dún, nə shú ókrísten wǎ Lowdisé, nə shú bóólúgá bēsh bwə abwélé dág mǎ wǎ. ² Mə ŋgə cúná shú ná milám mí sálug bwo shí, ná bwə céélagí, cēlí jəəŋg í sáág ná bwə búlug bə leedyá; mǎ ŋgə námǎ cúná shú ná bwə bíig ibwádán múúd mǎ dǎ bii ja fág í mú nyə lwándúlá yí, bwə mú mpu ndímba Zembí nyə á ŋgə ná baagulə shwoód yí, ndímba wəəŋgá wəsə: Kríst. ³ Nji nyádí wə múúd jí nə ŋkul kwey sá jēsh í dúgyá nə fag nə mpúyá yí.

Pwól ŋgə kéwuli obúgula

⁴ Mə ŋgə ci ntúni shú ná muud nda zə nə jə mbúlá kaand zə shiig bí. ⁵ Mpugá nǎ, tēem bə ná mǎ cugé nūŋ bídí, *shishim wām wí nūŋ; mǎ ji nə mǎshusug nə ŋgə dág ná bí ŋgə mpu táág isá bídí ícug dí, búgá bí ŋgə *búgula *Kríst yí í tǎl ná shím.

⁶ Ná ndéé, nda bí á mǎ lóg Kríst Yésus ná nyə wə jí Cwamba wún ná, cugəgá cug í lwó ná bí bí buud bə yí. ⁷ Bí é cugə ntó bí mǎ nada nə nyə, bí ŋgə magulə nji sá í ŋgə zhu nyádí yí, bí ŋgə kyey nə búgá jín nji nda bwə á jíiguli bí ná, bí dágú bul ló mǎnywa bwə sá bí mǎ.

⁸ Bí ó bey ná muud zág nə dúl váál mbéé faasúlá íciyá zə sá ná bí gwágúg nji nə nyə, mbéé mǎshügá wə mǎni. Mǎshügá mǎəŋg mǎ ŋgə ŋwa ŋkul íjām nə íjag dí, nə mǎshishim mí ŋgə kyey nə isá yǎ shí ga myáád*, kú bə wə Kríst. ⁹ Nəc Zembí nyəméfwó njul nyúúl mǎ Kríst dí ncindí nə ncindí. ¹⁰ Kríst wəəŋg dí wə isá í ŋgə zhu bí shú ná bí bəg lwándúlá mǎzhíí mēsh yé, nyə muud mǎ jwú nə isá yǎ mǎyídúgú í ŋgə wǎ buud mǎnyámád yí, nə byəəŋg í ŋgə lwó buud mpǎl yí. ¹¹ Bí á síya wún ábiwáág Kríst dí kwonəd; mbwə mǎ múúd dí í á sá bí nyə. Nyāŋ nyə á zhu wə Kríst, nyə á yíl ŋkul *mísém mí á dǎ bə nə ndí bídí mǎlám dí yí. ¹² Ntó jí ná duwanálá bí á duwan yí, binón Yésus bí á dǎw, binón mú gwúm. Jí ntó nəcé bí á búgula ŋkul mǎ Zembí í á gwúmushi Yésus yí†. ¹³ Ná ndéé, ná iwushí bí á dǎ wush yí, nə bǎlé bí á bə kú nə ábiwáág yí, í á sá ná bí bəg mimbimbə. Nji, ja gaád íí, Zembí mǎ nyiŋgə yə bínón Kríst cug, a mǎ jímǎl shé iwushí byēsh. ¹⁴ Nyə a mǎ yíl micilyá mí á ŋgə lwó ná shé á jag sá myá. Micilyá mǎəŋg wə mí á dǎ bə nə mǎmpándí mǎ á dǎ bwaagulə sǎ mǎbǎé mǎ. Nyə a mǎ bwambulə myo kwolós dí, caam myo. ¹⁵ Isá yǎ mǎyídúgú í ŋgə wǎ buud mǎnyámád yí, nə byəəŋg í ŋgə lwó buud mpǎl yí, Zembí nyə a mǎ déég byo ŋkul dǎəmb nyāŋ, a

1:28 Ifz 4.13 **1:29** Ifz 3.20; Flp 4.13 **2:2** 1.26-27; Ifz 5.2 **2:3** Mik 2.4-5; 1Kr 1.24, 30; Ifz 3.19

2:4 2.8; Rom 16.18 **2:5** 1Kr 5.3 **2:7** 1.23 **2:8** 1Tm 6.20 * **2:8** mǎshishim mí ŋgə kyey nə isá yǎ shí ga myá: Ofeeshe ǎ Kálad Zembí bēsh bwə cugé bul bə cún ŋgwúd na ciyá nííd. Sǎ bāŋ sǎ ŋgə ci ntúni nəc sǎ mǎ dág ná Pwól ŋgə ci mǎŋkul mǎ dú ŋgə jwú ná muud shí ga dí té nyə afwóyé magulə Yésus-Kríst yí. Bóól bwə ŋgə ci ná jísə «isá í á tééd shí ga yí». Dúgág námǎ Gal 4.3, 9. **2:9** 1.19; 2.15, 20; Ifz 1.21 **2:11** Ifz 2.11 **2:12** 3.1; Rom 6.3-4; Ifz 1.19-20; 2.6 † **2:12** Sǎ bí nə ŋkul fégg ná ná «bí ŋgə búgula ná ŋkul mǎ Zembí í á gwúmushi Yésus yí í mǎ yíl bí mǎnyámá mǎ mǎsémád». **2:13** Ifz 2.1, 5 **2:14** Ifz 2.15-16; 1Pr 2.24 **2:15** 2.9-10

ngə ɟulə kə nə byo mbaadɔ́ nɛ mbaadɔ́ tɛm buud, ɲɔ́lɛ lwó ná í mɛ́sɛ mikwám myé.

¹⁶ Ntɔ́, muud nyə ajɛ́láyé nɛ cígə bí iwushí shú sá í dúgyá nɛ dɛg nɛ mɛngul yí, ɲkí ntɛ́g sá í dúgyá nɛ zaɲ mɛ́cuwo mɛ mbyól ɲkí osábaad yí. ¹⁷ Mɛ́cɛɛ mɛ isá íni mɔ́ á bə ɲjɛ tɛ́n nda shishim í á ɲɔ́lɛ lwó ná isá í ɲɔ́lɛ zə yí; ɲjɛ, wɔ́ Yésus-Krist wɔ́ fwámé isá bísá yé. ¹⁸ Muud nyə ajɛ́láyé nɛ kɛnd bí koogú nɛ ijwad nyúúl í mɔ́shügá, nɛ ɲɔ́lɛ yə *wáéngales gúmá. Buud bwá sá mísóólúgú myɔ́ɔng wá bwá dɛ bul wá lúú isá bwá dɛ dúg mɛ́ntamád yí, bwá ɲkény mɛ́nyúúl ntɔ́ cwúɔ́, í ɲjúl ná milúú myáɲ wá mí ɲɔ́lɛ fwɔ́ mitédúgá myáɲ. ¹⁹ Bwá ánádayé nɛ Krist. Í ɲjúl ná, nyə muud jí lúú yé, nyə wá ɲɔ́lɛ wííl kug nyúúl wésh, a ɲɔ́lɛ ná mɛ́ mpu táág ísɛ́ y í mɛ́bwɔ́ɔ́ mɛ nyúúl nɛ mɛ́sɛsagá, shú nɛ nyúúl í wáyúg váál Zembí mɛ céel yí†.

Cɔ́g mɔ́ kristen

²⁰ Binɔ́ɲ *Krist bi á yə, shwiy dɔ́ɔng í á mɔ́ sá ná bi béégyág nɛ bów-bɔ́w *mishishim mí ɲɔ́lɛ kyey nɛ isá yá shí ga myá. Ká nɛcé jí bí ɲɔ́lɛ ná cugə nda buud ɔ́ shí ga yí? Nɛcé jí bí ɲɔ́lɛ magalə ná bwá ɲɔ́lɛ nɛ yímbuli bí nɛ mɛ́mpándí mɔ́sɔ́ ná: ²¹ Ci wo kú ɲwá sá ga! Ci wo kú dá jini! Ci wo kú kúnya nɛ jímí! ²² Mɛ́mpándí mɛ́ni mɔ́ ɲɔ́lɛ dúgya nɛ isá bísá ná, wó ká shín balan nɛ jɛ́ɲ, í shín yí. Mɔ́sə ɲjɛ mɛ́cɛɛ nɛ minjígulá myá buud. ²³ Mɛ́mpándí mɔ́ɔngá mɔ́ ɲɔ́lɛ jíguli ná muud sáág míl mísóólúgú bwá á mɔ́ ɲɔ́lɛ wá yábad myá, yə wáéngales gúmá, səl mɛ́nyúúl shí, cɔ́g nyúúl. Minjígulá myɔ́ɔng mí ɲɔ́lɛ bə nda mí ɲɔ́lɛ yə buud fwámé fúg, ɲjɛ í ɲjúl ná mí cúgé nɛ ɲkul sá ná muud mpúg máánd íyéesh yá lám yé.

3

¹ ɲgaá bi mɛ́ mpu ná binɔ́ɲ Krist bi á gwúm? Ntɔ́, ɲɔ́lɛ nɛ sɔ́ isá í dúgyá nɛ cug á gwów kál Krist ɲjúl Zembí dí mbwə mɛ́ncwúm yí. ² Wágá milúú isá í dúgyá nɛ cug á gwów yíid, kú bə byɔ́ɔng yá shí gaád. ³ Nɛcé, binɔ́ɲ Krist bi á yə, cug jín jísə shwoód wá Zembí kál Yésus jísə yí. ⁴ Ja Krist muud jí cug jín yé mɔ́ bá zə lwóya nyúúl yí, binɔ́ɲ mɛ́ bá nyín, bi ɲɔ́lɛ ná mɛ́ ɲkənəwə nda nyə.

⁵ Nda jí ntɔ́ ná, ɲɔ́lɛ nɛ gwílya ijám bín yá cug á shí ga; ntɔ́ jí nɛ isá nda janga, nɛ mísóólúgú mí áduɔ́nɛ, nɛ íyéesh í ayíyáág, nɛ bów-bɔ́w íyéesh, nɛ yéesh mábii, nɛcé yéesh bálə nɛ mábii jísə yálə ɲkúmba zembí áyadúg gúmá. ⁶ Bów-bɔ́w isá íni wá í dɛ sá ná mpimbə mɔ́ Zembí í bííg buud ɔ́ málwə. ⁷ Kuú ɲɔ́ɔnd wán í á bə ná mɔ́ ntɔ́ ja bí á dɛ ná bɛ isá byɔ́ɔng yág yí. ⁸ Nə ndéé, ja gaád íí, myáásugá isá byɔ́ɔng: myáásugá impimbə, nɛ dúlɛ nyada, nɛ gwɔ́lɛ lám, nɛ málwíy, nɛ dúlɛ cúwal ícúwáli-cúwáli. ⁹ Kúgá ná dɛ bwiingya íjɔ́ɔ mpédúgá nyín, nɛcé, nda múúd mɔ́ dɛ yíl káándɔ́ ná, bi a mɔ́ yíl mbií múúd bí á dɛ fwo dɛ bə yí nɛ mísóólúgú myé myésh, ¹⁰ bi a mɔ́ bwaád kukwumaga múúd ágúgwáan. Mbií múúd wɔ́ɔngá, Zembí mɔ́ dɛ sá ná í nyíngág ɲɔ́lɛ bul bə gúgwáan ɲɔ́lɛ bɛɛla nyə muud nyə á tɛ́ nyə yé. A dɛ sá ntɔ́ shú ná buud bwá mpúg nyə váál í jála

2:16 Rom 14.1-6 **2:17** Heb 8.5 **2:18** Ifz 1.21 **2:19** 1.18; Ifz 4.16 † **2:19** Váál lúú í dɛ wííl kug nyúúl, dɛ ná mɛ́ mpu táág ísɛ́ y í mɛ́bwɔ́ɔ́ mɛ nyúúl nɛ mɛ́sɛsagá yí, ntɔ́ ná mɛ́ wá Krist muud jí lúú yé ɲɔ́lɛ wííl Dɔ́ lú óbúgula dɛsh ncindí yé. **2:20** 2.9-10; Gal 4.3-5, 9 **2:21** Iza 29.13; Mat 15.9; 1Tm 4.3; Heb 13.9 **3:1** 2.12; Ifz 1.20 **3:2** Mat 6.33 **3:3** Rom 6.4; 2Kr 5.14 **3:4** Gal 2.20; Flp 1.21; ɲkənəwə: 1.27; Flp 3.21; 1Kr 15.43; 1Yn 3.2 **3:5** Gal 5.19-21 **3:5** Rom 6.6, 11; Gal 5.24; Ifz 4.19; 5.3 **3:6** Ifz 5.6 **3:7** Rom 1.18; Ifz 5.8 **3:8** Ifz 4.29; 5.4 **3:9** Ifz 4.22, 25 **3:10** Mat 1.26-27; Ifz 4.24

yí. ¹¹ Na músə ná, muud nda ná nyingə də bə nə tédúgá ná mwâ Gərêk wá éga, mwâ *Yúden wá éga, ŋkí ná nyíga nyə a síya ábiwáág, nyíga nyə a shígé síya; nyíga nyə ampúyé cug, nyíga ji jool; lwaá wága, fulí muud wá éga. Mbô, bíni í cùgé ná nə mfií, nji Kríst wá ji nə mfií, a njul ntâg múúd yêsh ŋgə *búgala yé lámúd.

¹² Ntó ji ná Zembî nyə a má féesh bí, nyə a má sá ná bi bág min̄kēŋkē mi búúd, á bul cœl bí. Ntó, bwáádúgá mbwéédí ágúgwáan, ntó ji ná: bí gwág búúd cœy lámúd, bə nə jə lám, muud kú bwəle ŋkēny nyúúl, də bə nji lám ná shee, kú nə milámusa. ¹³ Dugá bə nə jísow mpádúgá nyín. Ŋkí ŋgwól *mínyon̄a woó má byaagula nə wo, wo juu nyə námə nda Cwamba nyə a juu bí ná. ¹⁴ Sâ í ká bul bə wá cœlí; gwá wá í é sá ná bi mpúg bə leedyá.

¹⁵ Kríst nyə a jów bí zə seŋg búmbó ŋgwúd shú nə bi cágəgí mpwogé mpádúgá nyín. Ságá ná mpwogé wəŋg lwándúg bí mílámúd. Dugá lə mánywa.

¹⁶ Ságá ná Kéel má Kríst í lwándúg bí mílámúd ná cwóó; dugá yéya mínjígúlá, bí də sá ná nyíga kéwuli nyíga, nyíga kéwuli nyíga nə fəg nyín nyêsh; bí dúgá sey ósóm nə mingwa nə isusa yá Zembî. Dugá sey byo nə lám wêsh, bí ŋgə lə Zembî.

¹⁷ Nə iciyá bí má cí yí, nə isâ bí má sá yí, dugá sá byêsh jíná má Cwamba dí, bí dúgə lə Zembî Sósŋgá kwoŋ yéd.

Cug á mpádúgá okristen

(Ifz 5.22-33; 6.1-9; 1Pr 2.18-25; 3.1-7)

¹⁸ Budá ɔ, magaləgá ná ogwúm bín bwá jwúg nə bí. Ntó í jálá nə buud ɔ Cwamba yé. ¹⁹ Budúm ɔ, cœlugá budá bín, nda də ŋwa bwo nə ŋkúd.

²⁰ Yé bwân, ságá obyôl bín mægwág mæzhíí mêsh, ntó ji jə sá mísh má Cwamba.

²¹ Yé ósósŋgá, kúgá də sá ná bwân bín bwá dúg gwág izhuhá, mænyúul má á bá tag bwo.

²² Yé osól ɔ mäsáal, ságá omása bín bâ wa shí mishwun mægwág; kú bə nji ja bwə ŋgə dúg bí yí, í á bá bə nda bí ŋgə sɔ ná bi nyínág mísh má búúduɔ. Ságá bwo mægwág nə lám ŋgwúd, váál í yə Zembî gúmá yí. ²³ Sâ jêsh bí má sá yí, bí sá sósólúgá í ŋgə wú lám dí cwú yí, nda sá má cí ná bi ŋgə sá shú má Cwamba, kú bə shú búúd. ²⁴ Dugá sá ntó bi ŋgə mpu nə Cwamba mə bá yə bí kəw lá isâ nyə á má kwəmsa tãŋ myéna shú búúd bə yí. ²⁵ Nəcə muud yêsh mə sá ólfin̄gí yé mə bá ŋwa myéna myâ olfin̄gí bə, na ji kú nə sasaalê.

4

¹ Yé omása, balanəgá nə osól ɔ mäsáal bân váál dúsó tátəlí kú nə in̄kwílí yí, mpugá nə bí bí námə nə Mása joŋ dí.

Pwôl mə cwíny okristen

(Ifz 5.14-17; 6.18-20)

² Dugá jəgula nə Zembî ja jêsh, wágá lúu cínəŋgá bí dúgə yə nyə akíba. ³ Ngəgá námə jəgula nə Zembî shú dúsu ná a júwəg mpumbé shú kéel sə ŋgə bwiing yé ná mə bwíingug *ndím̄ba má *Kríst, sâ í má sá ná má kág mím̄bwug dí yí. ⁴ Ngəgá nə jəgula námə nə Zembî shú ná mə bwíingug kéel dəŋgá ná sáŋ sáŋ nda í jíí ná mə sáág ná.

3:11 2.11; Gal 3.28; 1Kr 12.13 **3:12** Ifz 4.2-4 **3:13** Ifz 4.32 **3:14** Ifz 5.2 **3:15** 1.18, 20; 2Kr 13.11; Ifz 1.23; 4.4 **3:16** Ifz 5.19-20; Heb 13.15 **3:18** Ifz 5.21-6.9 **3:24** Ifz 6.8 **3:25** Zhk 2.1 **4:1** Ləv 25.43 **4:2** Rom 15.30; Ifz 6.18-19 **4:2** Flp 4.6; 1Te 5.17 **4:3** Rom 15.30
4:4 1.26

⁵ Buud bwé cúgé *Dɔ dí wá, bi ó du bæ nã fɛg ja í wósos ná binónh bág yí. Mpugá balan nã mæfwála mɔɔŋg mēsh. ⁶ Iciyá bín í dúg bæ ja jēsh nji iciyá í mpaam, ŋkí nywa nda bwé ámwá wá ca, shú ná bi dúg mpu bɛsa nã muud yēsh váál í jéla yí.

⁷ Mwááŋg Tishik má búl cɛɛl yé, sósol mäsáal mæ Cwám̃ba, sósol mäsáal abúgúlág, nyã e bá jaaw bí isá byēsh í dúgyá nã mæ yí; a jisã shwé waamé sá ŋgá sɛy nã Cwám̃ba yé. ⁸ Mæ ŋgã bul nti nyã ná a zág lwó bí cé sá tál yí, zã sál bí milâm shí. ⁹ Mæ má nti bá *mínyɔŋh waamé abúgúlág má búl cɛɛl yé, Onezîm, mbyágá á nũŋ bídí. Bwé é zã jaaw bí sá jēsh í ŋgá cɔ káadá yí.

Mabáda

¹⁰ Aristárug muud sá jí mím̃bwug dí yé ŋgã báda bí, tɔ Márkus mínyɔŋh mæ Barnábas; nyã wá mæ á nti bí mækál ná: «A ká zã nũŋ, bi ɔ lág nyã váál í jéla yí».

¹¹ Yésus jí nã dúl jínó ná Yustos yé ŋgã námá báda bí. Mpádúgá *Oyúden bwé á má *búgula Yésus wá, nji ólólól óni wá sɔnónh ŋgá sɛy Faan má Zembí wá; bwé á má bul wá mæ ŋkul lámúd. ¹² Ipafras, mbyágá á nũŋ bídí ŋgã námá báda bí. Sósol mäsáal mæ Yésus-Krîst wɔɔŋgú nyã aŋgê nã yow gwánálã shú dán mójɔgula mɛd. A ŋgã jɔgula ná bi tówúg búgád ná shîm, bi bág okrîsten bwé á má lal wá, bi dúgá bæ cún ja jēsh nã sã Zembí ŋgá jii ná bi sáág yí. ¹³ Mæ ŋgã bwiing lán yé ná a ŋgã bul ŋwa ŋjugú shú dán nã shú bɔɔŋg wã Lowdisé, nã bɔɔŋg wã Ierapolis.

¹⁴ Lúkas, jwówuda má búl cɛɛl yé ŋgã báda bí, tɔ Démas.

¹⁵ Bi ɔ bádá sá bwááŋg wã Lowdisé, bí báda námá Nemáfã, nã Dɔ í du sɛɛŋgya nyádí njów yí. ¹⁶ Ja bí má bá shîn lɔ kálaad éga yí, bi ɔ bá kænd Dɔ á Lowdisé nyã, bwé ó bá lɔ, bí ka námá bá lɔ nyɔɔŋg mæ bá wú bí wu yé. ¹⁷ Cigá nã Arship ná a kwéembug sɛy Cwám̃ba nyã á yã nyã yí, shú ná a sáág gwo váál í jéla yí. ¹⁸ Mæ Pwól má cilã bí mabáda mága nã mbwé wãm: Bi ɔ tádúgá ná mæ jí mím̃bwugud. Zembí ká sá bí mpaam.

Kálaad ashúshwóógú Pwôl nyə á cilə buud ó Tesaloníka yé Isâ í dúgyá nə kálaad ashúshwóógú mə Pwôl shú Tesaloníka yí

Ja Pwôl nyə á ngə sá njəond yé ábée yí, nyə á kumə Tesaloníka a ngə zhu Filipî. Ja jəong wə nyə á fwə Də á cínəng yí. Nji, Oyúden bwə á ləel zə fəm nyə, obúgula bwə mú sá ná bá Sílas bwə túbúg ibulú ibulú kə Berê. (Mis 17.1-10).

Nə ndée, ja Pwôl bənəng gwoong jé bwə á bə Atén yí, nyə á kənd Timoté ná a kág dúg nda mísəon ngə bə Tesaloníka ná. Timoté nyə á ka kə, a mú nyingə, kə bwəma nə gwoong Kərənt. A mú jaaw Pwôl ná obúgula wə Tesaloníka bwə ngə kə nə búgə shwóg, nji, básə nə bíl isâ bwə ngə cəel mpu yí. Pwôl nyə á ka cilə bwo kálaad éga.

Sá bí nə nkul ci ná kálaad wəongú ji nə mənəkəw ntága:

- (1) Pwôl mə yə Zembí akíba nəcə məkál á mə bii má mə lwó ná obúgula wə Tesaloníka búsa nə kuú njəond í jálá nə bə yuug yí.
- (2) A nyingə báágulə jaaw bwo iséy nyə á tééd yí, a ngə ntəg cəel ná bənónjə bwə nyingəg dúgya (1.1–3.13).
- (3) A bándúlə bwo ná bwə wáág nkul nə ngələ kwambulə kuú njəond wánj (4.1-12).
- (4) A mú námə ka jíguli bwo sá í dúgya nə shwi y nə zíy mə Yésus-Krist yí (4.13–5.11).
- (5) A ka kə shínal kálaad nə baalé məcwúnj nə məbádá (5.12-28).

Məbádá

¹ Mə Pwôl wə mə cíl bí kálaad éga, sənónjə Silvə nə Timoté. Sá mə cílə bí *Də á Tesaloníka, Də dásə Də mə Zembí Sónngú bá Cwámba Yésus-Krist yí. Zembí kə sá bí mpaam, kə sá námə ná bí cágəg nə shəe.

Obúgula wə Tesaloníka bwə á bə fwámé búgə

² Sá ngə yə Zembí akíba ja jəsh shú dún bí bəsh, sá aŋgə nə bwele yow ngələ wə bí məjəgula mäsúd. ³ Sá ngə bul téduga bí mísh mə Zembí Sónngú íshéd nəcə: búgə jín í cúgə ná á shílág; cəelí jín nda bə á shwánág; bwándúlə bí ngə bwánd Cwámba íshé Yésus-Krist nə búgə yí wúsa álal-nkul. ⁴ Yé bwááng Zembí mə cəel wá, sá ngə téduga bí ntó, sá ngə mpu ná Zembí nyə á féesh bí. ⁵ Jí ntó. Jəjə Kéel sá á ngə bwíing bí yé nyə á shígə bə nji iciyá í mpu; Nkəŋkə Shíshim nyə á ngə lwándúlə iciyá byəongú nə nkul mə Zembí, sá ngə *búgula nə mílám mísú myésh. Kuú njəond sá á ngə kyey yí, í á bə shú mánywa mán, bí a shí dúg wə.

⁶ Bí a dúg, bí mú námə sá nda sá, sá námə nda Cwámba, bí lág Jəjə Kéel nə məshusəg mə á ngə zhu wə Nkəŋkə Shíshim má, í njúl ná bí á bə *incwaw í ntug dí ná líid. ⁷ Sá jəong í mə sá ná obúgula bəsh wə Masedwán nə bəong wə Akayí bwə mú də nwa yuug nə bí.

⁸ Kéel mə Cwámba í á mə lás núnj bídí nda kwólónj; lánj í mə kyey kúl jəsh ná bí mú fwámé obúgula ó Zembí; mə ngə ci ná kúl jəsh, kú ná bə nji Masedwán

nə Akayî. Í cúgé ná nyingə bə sâ sá bwiingug. ⁹ Jí ntó. Buud bwáméfwó bwə ngə jaaw nda bí á má lég sá fwámé lég ná; ná bí a má yíl milám ózembí ó áyadúg dí, kənd wá Zembí shú ná bí sáyúg nə Zembí jí fwámé Zembí yé, Zembí á kuwô. ¹⁰ Bwə ngə námá jaaw ná bí ngə bwánd Mwân yá ná a bá zhu gwôw, Mwân yé Yésus nyáméfwó nyə a gwúmushi yé, nyə wá nyə a má sá ná shé fáámugí nə mpimbə má Zembí.

2

Iséy Pwôl nyə á sêy Tesalonika yí

¹ Bwaang, ngaá ná biméfwó bí mə mpú ná njəond wúsú sá á zə bídí yí í áshígé bə ná sá á fānda zə ngə kyey ntó? ² Bí mə mpú ná sá á zə wósó bídí sá má fwo bul jug, sá á bwəma nə cúgó Filipí. Nji, Zembí wúsú nyə á yə sá injkán í á jəla yí. Injkán byəong wá í á sá ná, mizhízhíj mí á tɛem ngə lumbuli nə sá məzhií mēsh íí, sá báá sá á ngə námá bwiing bí Jjə Kéel mə Zembí. ³ Bí má jalá nə mpu cínəng ná sá a shígé ngə bwiing bí Kéel dəongú nə mitádúgá mí iwushí, sá áshígé ngə sêy nə milám mímbá, kú sá ísáy í mákán. ⁴ Í yidá bə ná, Zembí nyə á fwo faas sá ná ndéé a mú magulə sá, a mú yə sá Jjə Kéel ná sá kág ngə bwiing. Ntó, lású sá á ngə lás yí, sá a shígé ngə lás wə mbií á ná buud bwə fáágug sá; sá á ngə yida lás mbií á ná Zembí gwágúg sá nywa, nyə muud mə dɛ dóg mitádúgá myá milám yé.

⁵ Haaw. Bí mə mpú ná sá a shígé bwele jwángulə múúd nə iciyá í mpu, sá nda sá mísóólégú mí ncwanjá, Zembí jí wúshinéd. ⁶ Sə áshígé ngə sə gúmá tɔ bídí, tɔ bósól búud dí. ⁷ Í njúl ná sá á shí bə nə zhií ná sá zág lwó bí mpál. Ngaá nə *buud ɔ lwámá s *Krist bí nə nkul lwó búud mpál? Nji, sá á yida njwa bí nə lám mǎcɛy nda nyəongú má nkángúlá bwân yé. ⁸ Mətag mɔəng má á sá ná, sá á tɛem yə bí Jjə Kéel, sá á ngə jii jíg ná sá má yé námá bí ícug bíśú yá sáméfwó, nəcə bí á shín zə bə sá wəalám.

⁹ Bwaang, ngaá bí ngə táduga wádúgálə sá á ngə wáduga sêy yí. Sə á ngə cúnda bí Jjə Kéel sáméfwó sá dógá sêy bulú nə mwásá shú ná tɔ muud ngwúd nə ngwúd nda nkény mbag wúsú. ¹⁰ Bí bí owúshinéd, Zembí námá wúshinéd ná kuú njəond sá á ngə kyey nə bí obúgula yí í á bə kuú njəond Zembí mə céel yí, kuú njəond á otútali, nda nə sá á jumág. ¹¹ Bí mə mpú námá ná sá á ngə njwa muud yēsh a bídí nda sósóngú má dɛ njwa bwân ná. ¹² Sə á dɛ cwíny bí, dɛ lul bí mǎnyúul, sá dɛ báásulə bí ná bí kyéyug kuú njəond Zembí mə céel yí. Bí má jalá nə cugə ntó nəcə Zembí nyə á jəw bí ná bí bág buud ó Faan dé, njwa dún kow nyádi gúmad.

¹³ Sə ngə námá yə Zembí akíba nə gúl sá; jí ná, ja bí á gwág Milású mí Zembí sá á bwiing bí myá, bí á lég myo nda mísé ná. Bí a lég myo nə mísə Milású mí Zembí, kú bə kél yá buud ɔ shí ga. Milású mí Zembí myəong wə mí ngə sêy bí obúgula dí ícugud.

¹⁴ Ná ndéé bwaang, bí a má sá námá nda mǎdɔ mə Zembí mǎsə Yudéa mə ngə bɛ Yésus-Krist má. Buud ó loom bún bwə á má námá wáamb bí nə ífamuga námá nda *Oyúden bwə á wáamb mǎdɔ mɔəngú nə ífamuga ná.

¹⁵ Oyúden bœŋg bwá á gwú Cwám̃ba Yésus-Kríst, bwá gwú *buud o mícúndá, bwá á jág námá bul wáám̃b sá nã ifam̃ga. Zembî nyã anġê nã gwág bwo nywa, bwá ngã lúmbulí nã buud bēsh. ¹⁶ Bwá ngã ntágulã sã ná sã nda bwiing íkúl ishús Jǝǝ Kéel, bwá acéélé ná íkúl byœŋg í dúgúg cug. Sálã bwá ngã sã ntó yí, bwá ngã casulã *sám wãŋ ná í bág ncindí. Bwá á má ka bwama nã mpimbã má Zembî.

Pwôl nã yéesh ná á ká dúg ókrísten wã Tesaloníka

¹⁷ Bwaanġ, sã bân jísú kóomb dí, tæm bæ ná sã á má béég̃ya nã bí fúfwálá mîsh mäsú nda ná dúg bí, milâm mîsú myáá mí leedyá nã bí. Ntó, nda sã á bul bæ nã mæma yéesh ná sã nyíngag dúg bí ná, sã á ngã yáág ná sã má zó nûŋ bídí. ¹⁸ Búbálé sã á má yáág nkí ja ngwûd nkí ija íbã ná sã má zó dúg bí, ná ndéé mæ Pwôl; ká, *Sátan nyã á má ntágulã ná sã nda zã. ¹⁹ Ye bí ampúyé ná bí wó ngã sã ná sã ngóg nã bwánd Cwám̃ba Yésus nã búg? Ngáá mæshusug mäsú má ngã zhu bídí? Bí wó jí *tûm gúmá sã má bá ngã bæguwa ná ndí Yésus dí mîshúd ja á bá nyíngã zã yí. ²⁰ Mpugã ná bí wó bí sã sã gúmá, bí wó bí sã sã máshusug.

3

Pwôl nyã á kænd Timotê Tesaloníka

¹ Zhúgúlá zhúgúlá, nda sã áshígé ná nyíngã jísow ngálã jí nda gwáduga bí ná, sã á dúg ná í nywa ná sã lágúg fwó Atên. ² Sá mú nti *mínyonġ wúsú Timotê muud bá Zembî bwá ngã námá sêy sêy bwiingulã Jǝǝ Kéel yé. Sá mú nti nyã ná a zág sã ná bí bág nã ínkán búgá jínúd, zã cwîny bí. ³ Haaw. Í á jii ná bí bág nã ínkán búgá jínúd shú ná mæntágula má nda tí múúd mækuú shí. Bíméfwó bí mæ mpú ná mæntágula mæni mäsé däsú kow Zembî nyã á yã sã yí. ⁴ Ngáá ná ja sã á bæ nûŋ bídí yí sã á shí bwey ngã jaaw bí ná sã é bwama nã mæntágula? Ntó námá wá í má bæ éga, bí mæ mpú ntó. ⁵ Ná ndéé, nda mée mæ áshígé ná nyíngã jísow ngálã jí nda gwáduga bí ná, mæ á nti Timotê ná a zág wámbulã nda bí ngã cugã cug búgá jín ná. Má á ngã bæemb ná Mása mæbwébúlán nyã á bá bwówalã bí ná ndéé njugú sã á nwa yí mú yã íyíy-yîy.

⁶ Ná ndéé, Timotê má wóss wa wúlã nûŋ bídí. A má zã nã sã jǝǝ mákâl ná bí ngã ná kã shwóg nã búgá jín nã cælí jín. A jaaw námá sã ná bí ngã ná téduga sã tédágálã ányunywaã, bí njúl nã mæma yéesh ná bí mæ dúg sã, nda sã bí námá nã yéesh ná sã má dúg bí ná. ⁷ Gwá wá jí ná, bwaanġ, mæfúfã nã mæbwébúlán má tæm ngã ntágulã sã, mænyúul má má bul nyíngã lal sã ná gwádágálã búgá jín. ⁸ Sá má nyíngã cugã ja gaád næcé sã má gwág ná bí má nada nã Cwám̃ba. ⁹ Sá bí bul bæ nã mæshusug nã bí mîsh má Zembî íshéd, nda ná mpu bímbí sã bí nã nkul yã nyã akíba yí. ¹⁰ Sá ngã jægula nã Zembî ntǝ mínji. Bulú nã mwásá sã ngã jægula ná shé nyíngag dúgya, sã zág lwándulã sã í ngã ná fúfã bí búgá dí yí.

¹¹ Sóŋgú íshé Zembî nyáméfwó bá Cwám̃ba íshé Yésus bwá sáág ná zhíí zálã nûŋ bídí í bág sã ná wan wan. ¹² Bí ngã ciila mpédúgá nyín, bí ngã námá cæel bóól búúd bēsh. Cwám̃ba sáág ná cæelí jœŋg í ngóg nã yáág yáágúg námá nda cæelí sã ngã cæel bí yí. ¹³ A sáág ná milâm mí bág nda nkúŋkulã bí, bí bág bæ nã kuú njœond Zembî mæ cæel yí, kú nã sã á jumúg mîsh má Sóŋgú íshé Zembî dí ja Cwám̃ba íshé Yésus bænônġ buud bé bēsh bwá bá zã yí. Amen.

2:15 Mis 2.23; 9.23, 29; 13.45, 50; 14.2, 5, 19; 17.5, 13; Rom 11.28; 2Kr 11.23-29 **2:16** Mat 23.31-33

2:17 3.10 **2:19** 1Kr 9.24-25; Flp 4.1; 2Te 1.4 **3:1** Mis 17.15 **3:2** Timotê: 1.1 **3:3** Ifz 3.13; 2Te 1.4; 2Tm 3.12 **3:4** Mis 14.22 **3:5** Flp 2.16 **3:6** Mis 18.5; 2Te 1.3; 1Tm 1.5; Flm 5-7; Gal 5.6
3:7 2Te 1.4 **3:10** 2.17 **3:12** Gal 6.10 **3:13** 5.1-2; Flp 1.10

4

Fwámé kuú njɔɔnd

¹ Ná ndeé bwaang, sá á shí lwó bí kuú njɔɔnd Zembî mæ céel yí, bí mú námá ngæ kyey wæ. Ná ndeé, kagá næ kuú njɔɔnd wɔɔng shwóg ngæ yáág yáágúg; sá ngæ bándulæ bí ntó jíná má Cwámba Yésus dí. ² Bí mæ mpú mæcwûn sá á cwîny bí næ ñkul mæ Cwámba Yésus má. ³ Ñkúmba sâ Zembî ngó jîi yí jî ná bí cágæg mbií á céel yí. Kwanzagá jaŋga. ⁴ Muud yêsh cágæg næ nyúúl nyé* mbií Zembî mæ céel yí, ñwa nyæ næ mājila; ⁵ kú bɛ bów-bów iyéesh nda buud bwá ampúyé Zembî wá. ⁶ Muud nda nyúg *mínyɔŋɔ na sâ nííd, nda ntɔ mĩnji. Nacé Cwámba má ðu kunda búúd isâ ínííd; sá á shí bwey ðu jaaw bí ntó, sá ngæ námá nyingæ báásulæ jaaw bí ntó. ⁷ Mpugá ná njúwúlú Zembî nyæ á jôw shé yí í áshígé bæ ná shé ngóg næ kæ shwóg ngæ sá isâ í áðaðanâ; í á yida bæ ná shé cágæg mbií á céel yí. ⁸ Ná ndeé, muud mæ bân mæcwûn mæga yé nyæ abáné múud, á ban Zembî muud ngæ yæ bí Ñkɛŋkɛ Shishim yé.

⁹ Shú sâ í dúgyá næ céelí á mpádúgá omínyɔŋɔ yí, í ajíyé ná mæ cílæg bí, nacé mæ mpú ná Zembî nyæmfwó nyæ á má jíguli bí nda bí má jélá næ cila mpádúgá nyín ná. ¹⁰ Bí ngæ ntág námá bwey lwóya céelí jɔɔngú næ omínyɔŋɔ á íshé bêsh wá Masedwân yêsh. Bwaang, sá má bándulæ bí ná bí kág næ céelí jɔɔng shwóg ngæ yáág yáágúg, ¹¹ bulagá sɔ cug mætala, muud bul sɔ ná á dúgúg ñji sâ í dúgyá næ nyæ yí, sɔ ná á séyúg næ mæbwá mé nda sá á cwîny bí ná. ¹² Ságá ntó shú ná bí cágæg cug í é bæ næ mājila mísh má buud bwá cúgé *Dɔ dí wá; bí nda sá ná bóól búúd bwá ngóg næ ñkény mbag wán.

Zembî mæ bá gwûmushi omínyɔŋɔ á íshé

¹³ Bwaang, sá acéélé ná bí dúg jág sâ í dúgyá næ okrísten bwá á má kæ ígwád wá yí. Í jîi ná bí dúg mpu, shú ná bí kú ðu bæ ná shúsúlú shúsúlú nda buud bwá ángé næ bwánd ná búgá wá. ¹⁴ Shé ngæ *magulæ ná Yésus nyæ á yæ á mú nyingæ gwûm, shé magulagá námá ná, bɔɔng bwá á yæ bwá ngó *búgula Yésus wá, Zembî mæ bá gwûmushi bwo á mú kæ næ bónɔŋ Yésus.

¹⁵ Gúl sâ sá ngæ jaaw bí Cwámba nyæ á ci wó ga: ja Cwámba mæ bá nyingæ zæ yí, shé buud mæ bá bæ shé ngó ná dúgya wá, shé ábúlé kæ shwóg, lúgæ bɔɔng bwá má yæ wá mpása. ¹⁶ Nacé í bá bæ ná, buud bwá bá gwág kæl ngó cúnda, wúl kúkú má *wéngælæs ngó wéeshuli kæl, laag má Zembî ngó lás, Cwámba nyæmfwó mú shulá wú jon dí, buud bwá á yæ bwá njúl búúd ɔ *Kríst wá bwá mú tééd gwûm. ¹⁷ Bwá ká shîn gwûm ntáni, shé buud mæ bá bæ shé ngó ná dúgya wá, shé mú sɛɛngya næ bwo ná ndeé sónɔŋ mú ñkâr kæ míŋkúðéd kæ bwæma næ Cwámba nûŋ míngúlúð; sónɔŋ sá mú jî kandugæ á kandugæ. ¹⁸ Dugá wíya ñkul mílámúð næ iciyá íni.

5

Muud nyæ ampúyé jwów Cwámba mæ bá zæ yí

4:1 2.13; Kol 1.10; 2Te 3.6 4:3 5.23; 1Kr 6.13; Heb 10.10 * 4:4 Bóól bwá ci na ná: «Muud yêsh cágæg na yé múdá». 4:7 4.3; 1Pr 1.15-16 4:8 1Kr 6.19-20 4:9 Zhe 31.33-34; Gal 6.10; Ifz 5.2 4:10 2Te 3.4 4:11 2.9; Ifz 4.28; 2Te 3.10, 12 4:12 1Kr 5.12-13; Kol 4.5 4:13 5.1-2; 1Kr 15.51-52 4:13 1Kr 15.18-19; Ifz 2.12 4:14 Rom 14.9; 1Kr 15.3-4, 12, 20 4:15 1Kr 7.10, 25 4:16 1Kr 15.23 4:17 Yuá 12.26; Rom 5.17; Flp 3.20

¹ Bwaang, í ányíngáyé jii ná mə cíləg bí shú sá í dúgyá nə məfwála nə ija ísá í bá sýy yí. ² Nəcə biméfwó bí mə mpú ná sán sán nə jwów mə Cwámba í bá zə wóós nda júwál í də zə mpwó-bulú ná. ³ Buud bwó bá ngə ci nó: «Húúə! A mən mátala e! Kú nə tə sá í kənd múúd lām gwów!» Í bá bə, buud bwó ngó lás ntó, byéndí í ó wóós bwo məseegyá, námá nda məcəy mə minú mə də wóós múdá á bum məshúga ná. Bwó ábúle faam. ⁴ Ká, bwaang, bí báá cugé yídúgúd*. Jwów dəngú í ábúle wóós bí nda júwál. ⁵ Bí báá búsa bwán ó mənkenya bí bēsh, bwán ó mwásó. Shé cugé búúd ó bulú, búúd ó yídúgú. ⁶ Nda jí ntó ná, shé ajéláyé nə kə ígwád nda bóól búúd bwó ngó kə ígwád ná; shé mə jəlá nə jí nkəsə, shé də cunal iyéesh íshé.

⁷ Nəcə ná, buud bwó də kə ígwád wá bwó də kə ígwád íbulú, ongule də fudə nə məlwag íbulú. ⁸ Shé bān buud ó mwásó, shé dúgá cunal iyéesh í íshé. Ntó, í jii ná shé nḡwág búgə nə cəlí búdal íbud dí tən nda búdaga í ínkwánz ózimbi bwó də bwáád bud dí yí, shé ka ngə bwánd nə búgə nə Cwámba mə bá sá ná shé fáámug nə íntágúli, bwándúla wəngə í bá shé nda tūm ínkwánz zimbi mə də búdal lúúd yí. ⁹ Nəcə ná, Zembí nyə á shígé féesh shé ná shé zág yida bwəma nə mpimbə jé; nyə á féesh shé ná shé dúgúg cug zhí mə Cwámba íshé Yésus-Kríst dí. ¹⁰ Ngəá ná Yésus wəng wə nyə á yə shwiy dúsó? Haaw! Nyə á yə shú ná sənōn sá cugəg, tə shé mə jí nkəsə, tə shé mə nyingə kə ígwád. ¹¹ Ná ndéé, dúgá sá ná, bóól wá bóól nkúl mílámúd, bóól sá ná bóól búgə í láləg, nda bí mú ngə bwey sá ná.

Məcwūn mā məzhúgúla

¹² Bwaang, sá ngə námá ci nə bí ná, bəng bwó tál bí shwóg bwó ngó wáduga ngə cwīny bí cug krísten dí wá, dúgá nḡwa bwo nə məjila. ¹³ Dúgá yə bwo gúma, bí cəel bwo nə fwámé cəelí nəcé sýy bwó ngó sýy yí. Cugəgá nə shee mpádúgá nyín.

¹⁴ Bwaang, sá ngə yáag nə bí ná bí dúg lás nə bəng bwó acéélé sýy wá; bí sá ná bəng búso nə ínkwo wá bwó wíínzhug mənyúul, ná bəng búso nə iləm wá məkuú mə tówág shí; bágá nə jísów, də jísów búúd bēsh. ¹⁵ Bí ó bəy. Muud nda bweel mábōw ngwól mə sá nyə má; yidagá də síya mánýwa mpádúgá nyín, də námá sá búúd bēsh. ¹⁶ Dúgá bə nə məshusug ja jēsh, ¹⁷ də jəgula nə Zembí kú káád, ¹⁸ də yə Zembí akiba nə məfwála mēsh mā cug jín. Bí buud bí búso búúd ó *Kríst Yésus wá, ísá Zembí mə jíí ná bí dúg sá wá íni.

¹⁹ Kúgá ntágulə ná Shishim mə Zembí bág kú sýy sýy jé.

²⁰ Kúgá bəeg mpyēny íciyá í *búúd ó mícúndá ó Zembí.

²¹ Dúgá faas ísá byēsh, bí də bíi njí byəng í nywá yí.

²² Bí ó káálúgə nə mbií məbōw wēsh wúə nə nkul shweenzh bí yí.

Ibwádán nə məbádá

²³ Zembí á mpwogé nyəméfwó kə fúb bí ikóómb byēsh; kə baagula bí ikóómb byēsh, nə *shishim, nə *jím, nə nyúúl, byēsh í bág bə kú nə sá á jumúg ja Cwámba íshé Yésus-Kríst mə bá nyingə zə yí. ²⁴ Muud ngó jōw bí yé jí abúgúlag; nyə wá mə bá sá sóólúgú wəng.

5:2 1.2-3, 10; 2.19; 3.13; 5.23; Mat 24.36; Flp 4.5; 2Te 1.7, 10; 2.1-2 wóós nda júwál: Mat 24.43; 2Pr 3.10; Mbú 3.3; 16.15 **5:3** Zhe 6.14-15; Mat 24.39 * **5:4** Buud bwó afwóyé magula Yésus wá bwó ngə nkúnkula nə cug kú mpu shwóg kú mpu shug: búsa yídúgúd. **5:5** Rom 13.11-12; Ifz 5.8-9 **5:8** Ifz 6.11-17 **5:9** 1.10; 2Te 2.14 **5:10** 4.14; Rom 14.8-9 **5:12** 1Kr 16.15-18; 1Tm 5.17 **5:14** 2Te 3.6, 11, 15 **5:15** Rom 12.17; Flp 1.10 **5:16** Flp 4.4 **5:17** 5.25; Luk 18.1; Rom 12.12; Ifz 6.18; Kol 4.2 **5:18** Ifz 5.19-20 **5:19** Ifz 4.30 **5:21** 1Kr 14.29; Ifz 5.10; 1Yn 4.1 **5:23** 5.1-2; 2Kr 13.11 **5:24** 1Kr 1.8-9; Flp 1.6; 2Te 3.3

²⁵ Bwaang, dɛgá jægula nə Zɛmbî shú dúsú.

²⁶ Kúlálúgá mə bwááng bēsh məkúlula mə buud ó Zɛmbî. ²⁷ Mə jægula nə bí jínə mə Cwám̃ba dī nə bí lɔg bwááng bēsh kálad éga. ²⁸ Cwám̃ba íshé Yésus-Kríst ká sá bí mpaam.

Kálaad ábeê Pwôl nyə á cilə buud ó Tesaloníka yé Isá í dúgyá nə kálaad ábeê mə Pwôl shú Tesaloníka yí

Míl mínjígúla mí á kə wós Tesaloníka, zhwo obúgula bwá mú bę myo, isá Pwôl nyə á ngə ci kálaad ashúshwóógúd yí í kú mpu bə nə cé. Bóól óbúgula bwá á magulə ná jwów mə Cwámba í á mə bwey bə (2.2), bóólúgá bwá á ban ná bwá anyíngáyé ná sęy nəcé shí í zə shín (3.6-12).

Í á ka jii nə Pwôl ciləg bwo nyíga kálaad ná a ságúg bwo mitádúgá. Nyə á jee cilə nyə baalé órkwoond mpúsə nyəng nyə á fwo kə yé, í á jəla nə bə á njúl námə Kórēt, a kú fwo kə Tesaloníka ja ábeê (Mís 20.1-6). Kálaad ji nə icé ntága:

(1) Pwôl mə tééd yə Zembí akiba nəcé buud bwá ngə gwádaga búgú ókristen wá Tesaloníka búśə nə ndí yí; a mú ji Zembí ná bwá bəg nə zény kələ shwóg tso bwá bwəmə ná cúwúli (1.1-12).

(2) A mú ntág zə nwa lúu ciyá wáméfwó á kálaad, isá í bá ngə sý ja í bá bə ná Yésus wál zə yí: Mbəwúlu múúd mə bá sááfulə shí (2.1-12), í bá jii nə óbúgula bwá jísówúg (2.13-3.5).

(3) A mú ka kə shínal nə ibwádán nə iciyá yə məshíné (3.16-18).

Yáág-yáág ciyá jí ná: «ŋkí muud nyə acéélé sęy nə məbwə mé, nyə ajáláyé námə də» (3.10).

Məbádá

¹ Mə Pwôl wə mə cílə bí kálaad éga, sóná Silvê nə Timoté. Sə mə cilə bí *Də á Tesalinika, Də dúśə Də mə Zembí Sónúgú bá Cwámba Yésus-Kríst yí. ² Zembí Sónúgú bá Cwámba Yésus-Kríst bwá ó sá bí mpaam, bwá ó sá námə ná bí cágəg nə shee.

Cwámba mə bá zə sámb shí ga mílású

³ Bwaang, sə búśə ná sə dúg yə Zembí akiba ja jēsh shú sá á ngə sá bídí cug dí yí. Í jəla ná sə dúg yə nyə akiba, nəcé búgú jín í ngə lal lalúg í, cēlí bí ngə ciila mpádúgá nyín yí í ngə námə yáág yáágúg. ⁴ Sə jəng í mə sá nə sáméfwó sə ngə bwiing mól mádə mə Zembí lān wún nə milúú ná sán. Milúú mísə sə ná sán nə bí nəcé bí búśə nə zény kələ shwóg, buud bwá ngə tēem wáamb bí nə cúwúli bímbí bwá ngə wáamb yí, búgú jín í atágé, bí ngə jísow məntágula. ⁵ Sə jəng jísə yuug í ngə lwó ná Zembí mə də cígal mílású sémbyé á tútəli. Na mə lwó ná bí mə mpíyá nə Faan mə Zembí bí ngə jug nə ifuməga yə cínəng yí. ⁶ Bábálé jisə ná Zembí ji tútəli muud, a bá bweel *íncwaw í ntəg búúd bwá ngə lwó bí íni. ⁷ Bí buud ngə bwəma nə məntágula wá, a bá sá nə shé yówulag ja Cwámba Yésus mə bá zə lwóya nyúul nə ínkácíd í *wéngəles byé yí. ⁸ Bwá bá zə bəmb-bəmb kuda dí, zə yə íkúl ishús nə buud bwá ngə ban maguləla jəjə Kéel mə Cwámba íshé Yésus wá intúgúli. ⁹ Buud bəngú intúgúli byán í bá bə ná, bwá bá kə yúúd kandəgə kandəgə shwóg-shwóg nə Cwámba, kú kumə kúl á bá lwóya yáág-yáág ŋkúl nyé á milwanə yí. ¹⁰ Í bá bə jwów á bá zə ná gúmə jí í nyínúg búúd bē dí yí, ná bəng bēsh bwá á *búgula nyə wá bwá bényug nyə. Bí mə bá bə gwoong jəngúg, nəcé bí á magulə sá sə á bwiing bí yí. ¹¹ Gwá wá í sá nə sə ngəg nə jəgula

ja jêsh shú dán yí. Sə ngə jəgula ná Zembî íshé sáág ná bi cágəg cəg í mپیá ná nə njúwúlú nyə á jəw bí yí. Sə ngə námə jəgula ná a kwiíndúg bí nə nkul nyé, bí sáág manywa mēsh bí ngə gwág yéesh ná bi mə sá má; a sáág námə ná búgə jín í nda ná bə á shílag. ¹² Ntó, bi e sá ná jíná mə Yésus Cwám̃ba íshé í njwág gúmə, bí mú námə njwa gúmə nyádí. Mpaam mə Zembî íshé bá Cwám̃ba íshé Yésus-Kríst wá í é sá sóólúgú wəəng wēsh.

2

Isá í bá sēy shúshwóogú ná Cwám̃ba zəg yí

¹ Bwaang, shú zálə Cwám̃ba íshé Yésus-Kríst mə bá nyingə zə yí nə nda shé mə bá seengya nyádí ná, sə ngə ci nə bí ná ² bi kú fānda lēl cugula ntó, námə nda sá mə cí ná jwəw dəəng í mə bwey wóos. Təə ná njwól múúd mə jaaw bí ná *shíshim í amə jaaw nyə gúl sá, təə muud mə jaaw bí jí, təə muud mə jaaw bí ná sə wə sə amə cila, kúgá fānda bə nə ifwaas ntó. ³ Muud tēem zə jwángulə bí ntədəlé, kúgá bə nyə. Nəcə Cwám̃ba nyə abúle fānda zə ntúni; dúl fwála í bá fwo bə buud bwə bá ngaan nə Zembî mbií áyíyáág, Mása mingáádə ngə sá ná buud bwə bəg kú bish Zembî yé mə bá fwo lwóya nyúul nə ngəñ, mása wəəngú nyé mə bwey bə ná a bá jē. ⁴ Mása wəəng mə bá zə bān lúu, lúmbali nə sá jēsh bwə jəw ná zembî yí, bwə ngə yə gúmə yí. A bá sá ntó nə ndéé kə nyíi *Mpáanzə Zembî kə jí wu, nyəmfwó kə kudə bəd ná nyə wə Zembî.

⁵ Mə á du bwey jaaw bí sá ni mə njúl ná nūñ bídí; bi anyíngəy ná tədəga ntó? ⁶ Ja gaád bí mə mpu sá í ngə bii Mása wəəng ná a nda lwóya nyúul yí. A bá námə ka lwóya nyúul nji ja fwála dəəng í bá wóos yí. ⁷ Tēem bə ntó, sá *ndimba í ngə sá ná buud bwə bəg kú bish Zembî yí í ngə bwey sēy. Í bá sēy ná ngəñ ja sá í ngə laa gwo yí í bá wú yí. ⁸ Nə ndéé, Mása á kú bish Zembî mú bá lwóya nyúul. Nji, Cwám̃ba mə bá yāmb nyə ngúl nə mpu yé, a mú jimb, zálə Cwám̃ba Yésus mə bá zə a ngə nkənəwa yí, í bá zə shínal nyə ná máñ. ⁹ Mása á kú bish Zembî yé wəəng mə bá zə nə nkul mə *Sátan zə ngə sá *məshimbá mimbii mimbii, nə isá í ntó búúd nkul yí, nə *isá í mimbúgú ngəlé shiig buud. ¹⁰ A bá zə sá ólíngí, zə shiig búúd bwə jálá nə jimb wá. Bwə bá jimb nəcé bwə á bə nda cēl óbúbálé shú ná bwə dúgúg cəg. ¹¹ Sá jəəng wə Zembî mə bá nti bwo nyúl nkul í bá zə kənd bwo jugú yí, shú ná bwə *máguləg ijó. ¹² Nə ndéé, buud bēsh bwə ngə bə kú magulə sá jí búbálé wá, bwə ngə yida gwág nywa olíngí wá bwə bá bwama nə intúgúli.

Obúgula bwə yámúg manyúul

¹³ Nji, yé bwáang Cwám̃ba mə cēl wá, sə bāñ sá mə jálá nə du yə Zembî akíba ja jēsh nəcé sá nyə á mə sá bí yí; nəcé Zembî nyə a mə fēesh bí ná bí wá téédúg* dúg cəg nə sála Shíshim yé í sá ná bi bəg minkēñkē mi búúd, bí mú magulə sá jí búbálé yí. ¹⁴ Cúndələ sá á zə ngə cúndə Jəjə Kéel bídí yí, Zembî nyə á balan nə wə, a mú jəw bí shú nə bí dúgúg cəg, bí bəg nə milwanə mí Cwám̃ba wúsú Yésus-Kríst. ¹⁵ Nə ndéé bwaang, yámúgá manyúul; sá á jíguli bí minjígulá, míl sá lás nə mimpu bí ngə gwág, mílúgá sá cila bí cilág, nadagá nə minjígulá myəəng.

¹⁶ Sóóngú íshé Zembî nyə á cēl shé a sá shé mpaam, wá shé nkul manyúúlú, sá ná shé ngəg nə bwánd nə búgá. Nə Cwám̃ba íshé Yésus-Kríst nyəmfwó, nə

2:1 1Te 4.15-17; 5.1-2 2:2 2.15 2:3 1Tm 4.1; 1Yn 2.18 2:4 Eze 28.2; Dan 11.36; Mbú 13.5-6
2:8 Iza 11.4; Mbú 19.15 2:9 Mat 24.24; Mbú 13.11-13 2:11 2Tm 4.4 2:12 1.6-8 2:13 1.3

* 2:13 Bósl bwə ci ná nyə á fēesh bí ná mātédáléd. 2:14 1Te 5.9 2:15 3.6; 1Kr 11.2 2:16 1Te 1.4

Sóonǵá íshé Zembí wǝonǵá ¹⁷ bwá wág bí nǵul mányúúléd, bwá sá ná bí yímúg mányúul sá ányunyaá jêsh bí má sá yíid, tǝ lǝsú ányunyaá wêsh bí má lás yíid.

3

Cwám̃ba jisa abúgúlág

¹ Ná ndéé bwaanǵ, jǝgulaǵá nǝ Zembí shú dúsú. Jǝgulaǵá ná lân má Cwám̃ba í léélǵ mpyáánz, buud bwá nǵwág námá wǝ nǝ gúmá nda nún bídí. ² Jǝgulaǵá námá ná a yílǵ sá mányámá má íbǝw-bǝw í búúd í ányinyaanǝ dí; buud bēsh dí bwá nǵó magulǝ *búgula. ³ Nǵi Cwám̃ba nywáá jǝ abúgúlág, nyǝ wǝ má bá sá ná bí yímúg mányúul, a sá ná Mbáwúlú múúd nda sá bí mǝbǝw. ⁴ Sǝ bí nǝ búgǝ tǝn buud ǝ Cwám̃ba ná bí nǵǝ sá nda sǝ nǵǝ cǝ ná bí sáág ná, bí é nǵǝ námá nǝ sá nǵi ntǝ. ⁵ Cwám̃ba sáág ná milám mín mí céélǵ Zembí, mí bǝg nǝ zény kǝlǝ shwǝg nda *Kǝríst.

Obúgula bwá séyúg nǝ mǝbwá máǵ

⁶ Bwaanǵ, sǝ nǵǝ cwíny bí jíná má Cwám̃ba íshé Yésus-Kǝríst dí náǝ: bí a lǝg njǝgúlá ná sǝ; *mínynǝn wǝn yēsh mǝ bǝ nda bǝ njǝgúlá wǝonǵá, a yida nǵǝ jǝ kú sēy yé, sásúlág nyǝ.

⁷ Biméfwǝ bí mǝ mpú nda bí má jǝlá nǝ nǵǝ yagula sǝ ná. Ja sǝ á bǝ nún bídí yí, sǝ áshíǵé nǵǝ cugǝ cug ílǝm. ⁸ Sǝ áshíǵé dú bídí ná buud bwá wíflǵ sǝ ashwá. Mbǝ. Sǝ á yida dú wǝdǝga sēy bulú nǝ mwásǝ shú ná mbag wúsú í bǝg kú badǝwo múud mǝbagud. ⁹ Ntǝ cugé ná sǝ áshíǵé bǝ nǝ zhíí mǝ sǝ ná buud bwá nǵkényúg mbag wúsú. Sǝ á bǝ nǝ zhíí nyǝonǵá, nǵi sǝ á yida céel lwǝ bí yuug bí má jǝlá nǝ yagula yí. ¹⁰ Nǵaá ná ja sǝ á bǝ nún yí sǝ á shí bwey dú jǝguli bí ná nǵkí muud nyǝ acéélé sēy nǝ mǝbwá mé a nda námá nyinǵǝ dú dǝ?

¹¹ Ká, sǝ nǵǝ gwág ná bǝl búúd wǝ gwoonǵ jín bwá mú nǵǝ cugǝ cug ílǝm; bwá lǵgǝ sēy nǝ mǝbwá máǵ, búǝ nǵi nǵǝlǝ kǝnd milám ízháá isád. ¹² Mbií búúd wǝonǵá, sǝ nǵǝ yímbuli bwo, nǵǝ bǝndulǝ bwo jíná má Cwám̃ba Yésus-Kǝríst dí ná bwá nǵǝg nǝ sēy ná shǝé, bwá bǝg dǝ ídǝw bwá á sēy nǝ mǝbwá máǵ yí. ¹³ Bwaanǵ, bí bǝn bí nda káád sǝlǝ mánywa.

¹⁴ Muud mǝ bǝ kú sǝ mágwág nǝ sǝ sǝ nǵǝ cǝ wa kǝlaad éga dí yé, bí ó nǵwa nyǝ jíná, bí mú béégyá ná nyǝ shú ná í sáág nyǝ shwǝn. ¹⁵ Bí nda yida nǵwa nyǝ nda zhízhíǵ, mbǝ. Yidagǝ lámusa nǝ nyǝ nda múúd mǝ lámusa nǝ *mínynǝnǝ ná.

Ibwádán nǝ mǝbádá

¹⁶ Cwám̃ba á mpwogé nyǝmǝfwǝ kǝ sǝ ná bí cǝgǝg mpwogé ija byēsh mǝzhíí mēsh dí. Cwám̃ba jǝǵ nǝ bí bēsh. ¹⁷ Mǝ Pwǝl wǝ má cílǝ mǝbádá mága; ntúga wǝ má dú sǝn ókǝlaad bǝm yé. Mbǝw wǝm wǝ í amǝ cílǝ. ¹⁸ Cwám̃ba íshé Yésus-Kǝríst kǝ sǝ bí bēsh mpaam.

3:1 Mís 2.4; Rom 15.30; 1Te 5.25 **3:3** 1Kr 10.13; 1Yn 5.18 **3:4** 1Kr 4.16; Gal 5.10 **3:6** 3.12; 1Te 5.14 **3:8** 1Te 2.9 **3:9** Mís 18.3; 1Te 1.6; bǝ nǝ zhíí mǝ sǝ ná buud bwá nǵkényúg mbag wúsú: 1Kr 9.4 **3:10** 1Te 4.11 **3:11** 1Tm 5.13 **3:12** Ifz 4.28 **3:13** Gal 6.9 **3:14** 1Kr 5.9, 11 **3:15** Mat 18.15-17; 1Te 5.14 **3:16** 2Kr 13.11 **3:17** 1Kr 16.21 **3:18** Gal 6.18

Kálaad ashúshwóógú Pwôl nyə á cilə Timotê yé Isâ í dúgyá nə kálaad ashúshwóógú mə Pwôl shú mə Timotê yí

Timotê nyəngú nyə á bə shilə Yúden, sóónjú mwā Gurêk. Ja Pwôl nyə á ngə sá njəond yé ábɛɛ wə nyə á kwey Timotê ngwála á Listra, shí bwə ngə jów muús ná Turki yí (Mis 16.1). Nji bwə á bwəma cínəng yí, Timotê nyə á shwal bə ngwól muúd gwoong mə Pwôl. Nə okálaad obá Pwôl nyə á cilə Timotê wá, nə nyəong nyə á cilə Titus yé búsa wáy mbwoomb bwə jów ná «okálaad ɔ mǎwɪl sɔɔnz». Bwə jów bwo ntə nácé búsa nə mǎcwɪŋ shú óbaagula ɔ íncwəmbɛ nə bóól ótówɛ ɔ shwóg wá Dɔ.

Timotê ashúshwóógú jisə nə mǎŋkɔw mǎbá:

(1) Minjígulá mí dúgyá nə Dɔ dɛsh nə otówɛ ɔ shwóg myá (milúú 1-3).

(2) Mǎmpándí Timotê mə jálá nə bɛ shú ná iséy byé í kyéyug mpwogé má (milúú 4-6).

Pwôl nyə ashígé ngə jii ná Dɔ nə otówɛ ɔ shwóg bwə ngág nə bɛ mǎcɛɛ nda mimbwaamb-julə; nyə á yida lwó ná bwə ngág nə sá isá nə jɔ lám, bwə ngə ságusə Kríst muud mə yíl sɛ mikwám dí yé (2.3-6).

Mǎbádá

¹ Mə Pwôl wə mə cíló kálaad éga. Mə ji *muud lwámá mə *Kríst Yésus. Nyə Kríst sɔ ngə bwánd nə búgá yé, bá Cugye wúsú Zembí wə bwə á nwa cigulá nə mə bág muud lwámá. ² Mə cilə wo Timotê fwámé mwân waamá mə á byə cug krísten dí yé. Zembí Sóónjú bá Cwamba wúsú Kríst Yésus bwə ɔ sá wo mpaam, bwə ɔ gwág wo cey lámúd, bwə ɔ sá námá nə wo cágag mpwogé.

Minjígulá myá mǎshígá mí shínúg

³ Ja mə á ngə kə Masedwân yí, mə a yáág nə wo ná wo jíg Ifêz. Í á bə shú ná, buud bwə ngə jíguli minjígulá mishús nún wá, wo tálég mpándí nə bwə kú ná kwo jíguli minjígulá myəong. Jígú nún, wo tálég bwo mpándí nyəong.

⁴ Gúl sá jí námá nə, nə mikanda, nə lɛlə mǎbyél ná lɛ lɛ kú nə mǎshíné*; tálég námá bwo mpándí nə bwə kú də kənd mílám mbii isá byəongúd. Isá byəong í ádé kwíind muúd nə muud bég tǎdúgá mə Zembí. Í yidá də shwambulə búúd nə bwə dúg sɛnjusa mǎkəl. ⁵ Ja mə lás ntúni yí, mə ngə jii ná obúgula bwə bág nə fwámé cɛlí. Muud jí nə lám fúbán, lám nə sán, búgá jé kú nə mǎkəŋ yé, nyə wə mə də cɛl búúd fwámé cɛl yé, váál cɛlí jəong wə mə jí ná bi bág nə ndí yí.

⁶ Bóól búúd bwə á mə yíl mílám jɔ minjígulá míníid, bwə á mə kə cwagawa bɛ dúlə lás mbɛɛ ílís-lís kú nə shwóg kú nə shug. ⁷ Bwə ngə jii ná buud bwə njwág bwo nda *Ŋnkumə ɔ mǎcɛɛ mə Zembí, nji í njúl nə bwə anğɛ nə wǎmbulə sá bwə ngə ci yí, kú wǎmbulə sá gwáméfwó bwə ngə lás nə inkáŋ yí.

1:1 muud lwámá: 2.7 Cugye: Tit 3.4 bwánd nə búgá: Kol 1.26-27 **1:2** Timotê: 1Kr 4.17 mwân waamá: 1Kr 4.15; 1Te 2.11; Tit 1.4 **1:3** Ifêz: Mis 20.1 buud bwə ngə jíguli minjígulá mishús: 4.1-10; 6.3-5, 20-21; 2Tm 2.16-18, 23-26; Tit 1.10-16; 3.9-11 **1:4** 4.7; 6.20; 2Tm 2.16, 23; 4.4; Tit 1.14 **1:4** * 1:4 Oyúden bwə á də baagula mabyél mǎŋ micilyá, də lɛ micilyá myəong misəon, sá jəong wə Pwôl ngə ban na yí. **1:5** 1.14, 19; 2.15; 4.12; Rom 12.9; 13.10; 1Kr 8.1; Gal 6.10; 2Tm 1.3, 13; 3.10; Tit 1.15 **1:6** 1.4; 6.4, 20; Tit 1.10

⁸ Sá báá sá ngə mpu ná məcəx məsə jəjə sâ ja múúd mə bálán nə mwo mbii í jála yí. ⁹ Nda jí ntó ná, sá dǵá mpu ná məcəx mə áshíge tǵəw shú múúd jí tǵtali yé. Mbə. Má á yida tǵəw shú búúd bí kú bish məcəx wá, nə buud ɔ mǵlwə, nə buud bí kú bish Zembí wá, nə bóól ɔsól ɔ *mísəm, nə buud básə kú gwǵə Zembí wá, nə bəəng bwə ɲwá isá í Zembí zhizhe nə zhizhe wá, nə búúd bwə gwú ɔsónǵə wá, nə bəəng bwə gwú ɔnyəəngə wá, nə bóól ɔgwúl ɔ búúd bēsh. ¹⁰ Məcəx mə á tǵəw námá shú búúd ɔ janǵa, nə budúm bwə sá ɪland nə bóól búdúm wá, nə buud bwə kúshá kənd bóól mǵwám dí wá, nə obwiingye ɔ ɪjǵǵ, nə bəəng bwə kéén jíná mə Zembí mǵshǵád wá. Məcəx mə á tǵəw shú sá jēsh í lǵmbuli nə fwámé ɲǵǵulá yí. ¹¹ Fwámé ɲǵǵulá wəəng í ɲgə bə jəjə lǵn mə Zembí á milwaná búúd bwə dǵ sǵgusə nə nywáá mə jəla yé. Jəjə Lǵn wəəng wə bwə á yə mə nə mə zǵ ngə bwiing yí.

Pwól ngə yə Yésus akíba

¹² Mə ngə yə Cwámba wúsú *Křst Yésus akíba, nyə muud nyə a mə lǵlǵshi mə yé. Mə yə nyə akíba nəcə nyə wə nyə á kwey ná a jí nə ɲkul jee shwu nyúul nə mə, a mú sá nə mə bəg nyə sól mǵsáal. ¹³ Í ɲjúl nə mə á dǵ bul jǵg lǵs nə nyə yǵg, mə á dǵ jugǵshi buud bə mə ɲjúl ɲkí jǵg gwǵ lǵm; ɲj, nywáá nyə a mə bwǵg mə nə ɲkwonǵ nəcə mə á ɲgə sá isá byəəng jǵg dí, mə kú nə búgǵ. ¹⁴ Cwámba ishə nyə a mə sá mə mpaam ntǵ mǵnǵj, nyə a mə sá nə mə bəg nə búgǵ, nə cǵelí í ɲgə zhu wə Křst Yésus. ¹⁵ Ciyá ga jí abúǵulǵg, sá mə jǵlá nə magulə gwo sá bēsh: jí ná, Křst Yésus nyə á zə shí ga dí zə cǵg ɔsól ɔ *mísəm; ɔsól ɔ mǵsəm bəəngǵ dí, mə wə jí áshúshwóógú. ¹⁶ ɲj, Zembí nyə á bul gwǵg mə ɲkúnkwónǵulə shú ná jǵ lǵm mə Křst Yésus í yínǵg mǵdí, mə mú bə yuug shú búúd bwə bá *búgula mǵwəw mə ɲgə zə má, yuug nə bwə bá lǵg cǵg á kandǵgə kandǵgə. ¹⁷ Buud bwə yǵg ɲjwú-buud á kandǵgə kandǵgə gúmə. Zembí nyə abúle bwelə yə yé, Zembí jí kú nyín nə mǵsh yé, á jí Zembí ɲj nyə ɲgwúd nə ɲgwúd yé, a ɲkənwag kandǵgə á kandǵgə. Amen.

Gwánǵ jəjə gwáná

¹⁸ Timotê mwān waam, mə zǵ yə wo nyíga mpéndí bə nə iciyá *búúd ɔ mǵcúndá bwə á ci shú dwó yǵg yí. Iciyá byəəng í ɔ yə wo ɲkul ná wo gwánǵ jəjə gwáná. ¹⁹ ɲgǵá nə gwána wo mbíd búgǵ, wo ɲjúl nə lǵm nə sǵn. Bóól búúd bwə á mə dǵ ban dúlə gwǵǵulə lǵm nə ndéé búgǵ jǵn í á mə nyasula nda byóól í dǵ búg ɲgwǵǵ ná. ²⁰ Imene bá Alǵguzándrə búə sǵmbá búúd jəəngǵd; mə a mə cwámbulə *Sátan bwo shú ná bwə ɲwǵg ɲǵǵulá nə bwə nda ná bá bwelə *lǵs nə Zembí bwaasulə mpu.

2

Dǵ sá mǵjǵgula shú múúd yēsh

¹ Sá mə ɲgə tééd fwo yǵǵg nə ndí yí jí ná, obúgula bwə dǵg kə nə mǵngwóombulú wə Zembí, dǵ jǵgula nə nyə, dǵ gwáám bnyə isá, dǵ lǵ nyə. Bwə dǵg sá ntó shú búúd bēsh í, ² shú ɔjwú-buud nə shú búúd bēsh bí nə mǵnkwónǵ wá. Sá jəəng í é sá ná shé cǵgag nə shé, kú nə ɲtǵǵulí, nəcə cǵgǵlə cǵg í yé

1:8 Rom 7.12, 16 **1:9** Gal 5.19-21 **1:10** 4.6; 6.3; 2Tm 1.13; 2.2, 15; 3.14; 4.2-3; Tít 1.9; 2.1, 7-8
1:11 1Te 2.4 **1:12** 2.7 **1:12** Gal 1.15-16 **1:13** Mís 8.3; 9.1-5; 1Kr 15.9; Gal 1.13 **1:14** 1.5;
1Kr 15.10 **1:15** Luk 15.2; 19.10; Rom 5.8 **1:16** 1fz 3.7-9; Kol 1.25 **1:17** Rom 16.27 **1:18**
4.14; 6.12; 1Kr 9.24-25; 2Tm 4.7-8; Yúd 3 **1:19** 1.5 **1:20** Imene: 2Tm 2.17 Alǵguzándrə: 2Tm 4.14
Sátan: 1Kr 5.5 **2:1** 1fz 6.18-19; Flp 4.6 **2:2** Esd 6.10

Zembî gú má yí, nà cugálá mbií cug í jála yí. ³ Ntò jì jò sà, Cugye wúsá Zembî má gwág nywa ntó. ⁴ Á jii ná buud bēsh bwá dágúg cug, bwá mpu óbúbálé.

⁵ Nacé, Zembî jì nji ngwúd, líf-nji námá ngwúd mpádúgá Zembî bánôñ buud, líf-nji jòcngá jísá muud, nyá wá Yésus-Kríst.

⁶ Nyá wá nyá á yána cug jé shú ná buud bēsh bwá bág ofulí*.

Nyá á sá sósólúgá wòcng námá fwála í á jála yí, zà lwó búúd ná Zembî ngá jii ná bēsh bwá dágúg cug.

⁷ Shú dòcng wá Zembî nyá a tál má mbwiingye lán yí, nyá a sá ná má bág *muud lwámá, á yá má mbag ná má jígúgí ikúl í cùgé *Oyúden yí óbúbálé bwá jálá ná *búgula wá. Búbálé má anjé nà bwiing ijóó.

Cug búdûm ná budá dọ dí

⁸ Má ka jii ná budûm bwá dág sá mójagula kál jēsh. Bwá dág jágula bwá ngá bān mabwá wá Zembî, mabwá má njúl kú nà mabyaagula. Bwá dág sá ntó kú nà mpimbá, nda nà mēzhuzhujwa.

⁹ Má jii námá ná budá bwá dág bwaád mbií í jála yí, mimbwéedí mpu shweel nyúul, kú bā mí asó mísh; bwá nda dā síya mífínd mí ázágá-dág, nda dā bwaád ísá í or, ñkí ntág onkaaw ó álal-kus, nà ivungá nà mikáándó mí álal-kus. ¹⁰ Bwá dág bwaád mimbwéedí mí jálá nà budá bwá ngá cugá cug mágwág nà Zembî wá; mimbwéedí myòcng wá jòjò mísólúgá. ¹¹ Mudá má jálá nà dā ñwa njígulá a njúl kál-kál, kú bwele bān lúu. ¹² Mā ayáyé mudá ñkul ná a jígúgí, ñkí ntág ná a jwúg ná mudûm. A dág jì kál-kál. ¹³ Jí ná, Adam wá Zembî nyá tééd sá yé, Ifa ka zə bə mpúsé. ¹⁴ Adam ntág dí nyá á magulá mēshigá. Mudá wá nyá á magulá mēshigá, a mú caam mǎcçé. ¹⁵ Nji, mudá má bá *dág cug nà byálá á bá byá yí. Nji, í bá jii ná a bág nà zény búgá, nà zény cēlí, nà zény cugálá mbií Zembî má cēl yí, a mbíd lám ájijilá.

3

Sá í dūgyá ná otáwe ɔ shwóg wá Dọ yí

¹ Sá jì kú nà mēshwán wá ga: ñkí muud má gwág yéesh ná a sá séy dúlú fála *Dọ má Zembî, jòjò mpwóombá ísáy wá múúd wòcng ngó jii ní. ² Í ka jii ná tówe shwóg bág kú nà sá á jumág, a bág ngwúm má mudá ngwúd; a bág muud má dā cunal iyéesh yé, a dā shimal ísá, a mpíya ná gú má, a bág muud má dā mpu ñwa ójón yé, a njúl ná a jì nà ñkul mpu jíguli. ³ Nyá ajáláyé nà bə ñgule mǎlwəg, kú bə múúd mǎndá; a yidag bə kú dā yā, kú bə múúd icwoomb. A bág kú cēl *mwaanē. ⁴ A jálá ná sá ná njów búúd yé í kyéyug jòjò kuú njòcnd, bwán bē kú nà mabún, bwá ngó cugá mbií cug í jála yí. ⁵ Ñkí muud má yidá bə kú mpu sá ná njów búúd yé í kyéyug jòjò kuú njòcnd íf, ntadélé nyá é mpu kweemb Dọ má Zembî yé? ⁶ Muud má fála Dọ yé nyá ajáláyé nà bə múúd ngó ndám *búgula yé, nacé nyá á bá ñwa nyáméfwó nda gúl mǎma sá, a mú bə kú ná mpu nda á fálág Dọ ná, ná ndéé a mú bwǎma nà intúgúlí Njwú mǎjamb nyá á bwǎma nà ndí yí. ⁷ A jálá námá nà bə váál múúd dí ná buud bwá cùgé Dọ dí wá dā lẹ nyá ná jọ

2:3 Tít 3.4 **2:4** Eze 18.23; 2Tm 2.25-26; 2Pr 3.9 **2:5** Mbá 6.4-5; 1Kr 8.6; Rom 3.29-30; 10.12-13

2:6 Mak 10.45; 2Kr 5.15; Gal 1.4; Tít 2.14; 1Yn 3.16 fwála í á jála yí: Gal 4.4; Tít 1.3 * **2:6** Bwá á dā jána ñkúmba tǎñ shú ná ñkúmba kwám í bág fulí. Tǎñ nyòcng wá Yésus nyá a jána nà cug jé shú búúd bēsh yí. **2:7** muud lwámá: 1.11-17; Gal 1.1; 2.7-8; Ifz 3.7; 2Tm 1.11 **2:8** 1Pr 3.7 **2:9** 1Pr 3.3-5

2:10 5.10 **2:11** 1Kr 14.34 **2:13** Mǎt 2.7, 21-22; 1Kr 11.8-9 **2:14** Mǎt 3.1-6, 13; 2Kr 11.3 **3:2** Tít 1.6-9; 1Pr 5.1-4 **3:3** 2Tm 2.24 **3:7** 2Kr 8.21; Mís 6.3

múúd; ntó, nyə abáale bwəma nə mpyóŋ ná ndéé a biil láámb má Njwú məjamb ði.

Sâ í dúgyá nə ojaákwon yí

⁸ Námá mbií ngwúd wəŋŋú, *jaákwon má jəlá nə bə nə jə fúlú, a nda ða lás sâ ngwúd mimpu mimbá; nyə ajáláyé nə wá lúu málwəg ði, a nda ða sş *mwaanê nə mæcií mışhúd. ⁹ A jəlá nə magulə *ndimba a búgə lām á fúbánúd. ¹⁰ Muud mə céél bə jaákwon ntó yé, í jii nə buud bwə fwóg faas váál múúd á jí yí; á ká bə kú nə sâ á jumúg íí, a mú ka sēy sēy jaákwon. ¹¹ Budá* bwə jəla námə nə bə nə jə fúlú, nda ða ci búúd iciyá í bəwáí bwo milām yí, bwə mpúg ða cunal íyésh byág, bwə bəg ə abúgúlág məzhíí mēsh. ¹² Jaákwon má jəlá nə bə ngwúm mə múdá ngwúd, bwán bə kú bwəle bən milúú, a jəlá nə sá nə njów búúd yé í kyéyug jəjə kuú njəond. ¹³ Bəŋŋ bwə sá ísəy byán váál í jəlá wá, buud bwə é ŋwa bwo nə məjila. Búgə bwə ŋgə *búgula Yésus-Krist yí í é sá nə bwə dúg ləsha nə buud kú nə ifwaas.

¹⁴ Mə ŋgə cilə wo kálaad éga nə búgə ná mə wál bá zə nūŋ. ¹⁵ Nji, ŋkí mə bə kú ləel zə, kálaad éga nyə e sá nə wo mpúg kuú njəond í jəlá nə muud á njów má Zembí yí. Njów má Zembí wəŋŋ wə Də má Zembí á kuwò í ŋgə shúgə ŋgə baagula óbúbálé yí. ¹⁶ Haaw, kú nə məshwán, mpúyá búgə í ŋgə yə sə yí wí məma ndimba ánúñi.

Krist nyə á zə byél muud,
Nkəŋkə Shíshim nyə a lwó ná a jí tútəlí,
*wəŋgəles bwə á beny nyə,
cúndá yé í á mə sīy ílwoŋ í búúd byēsh ði,
ncúlyá buud bwə á mə búgula nyə wa shí mishwun,
Zembí nyə a bən nyə gwôw, yə nyə gúmá jé.

4

Gwánág ni íbów-bów

í mǐnjǐgúlá

¹ Nkəŋkə Shíshim ŋgə ci ná sán sán ná mwów má áməzhúgúlá ði, bóól búúd bwə bá yíl mílām isá í dúgyá nə búgə yííd, bwə yidá kə sá mágwág nə mışhíshim mí məshúgá, kə ŋgə bə mǐnjǐgúlá mí mǐnjumbálu. ² Bwə bá kə ŋgə cwagawa bə mikaand mí ijşş búúd ə kwába bwə bá ða shúg bwə nə ndí myá. Buud ə məkəŋ bəŋŋ iwushí í á mə nada bwo lámúd nda məyiigyé múúd nyə a lánd nə ŋkwánz ágúgwə* má. ³ Bwə tál búúd mpándí ná ci muud kú bə; bwə cilushi búúd bíl idáw, í njúl nə Zembí nyə á té byo shú búúd ə abúgúlág bwə mpú óbúbálé wá ná, bwə dúg ða byo nə akíba. ⁴ Sâ jēsh Zembí nyə a té yí jí ŋkí nywa; kú nə təə sâ í jəlá nə myeesh yí; í jii nji ná sə dúg yə Zembí akíba shú sâ jēsh sə mə ŋwá yí. ⁵ Nacé ná, nə Milésú mí Zembí, nə məjəgula í ða sá ná isá byēsh í bəg inkəŋkə í isá.

⁶ Jǐgúlág ómínyəŋə bwò ə abúgúlág isá íni, ntó nyə e lwó ná wo jí jəjə sóol məsáal mə *Krist Yésus, bwə á wíl wo nə jəjə iciyá í búgə nə fwámé njǐgúlá, wo ŋgə námə mpu bə njǐgúlá wəŋŋ. ⁷ Dəgú ban mbií mikanda ícwúcwúúl í búdá

3:11 Tit 2.3 * **3:11** Na ji nə ŋkul bə búdá ə ójaákwon, jí námə nə ŋkul bə ójaákwon ə ábudá. **3:15** Ifz 1.23; 2.19-22 **3:16** Mat 28.18-19; Mak 16.19; Yuá 1.14; Mis 2.33; Ifz 1.20-21; Flp 2.6-11; Kol 1.6, 23; 2Tm 4.17 **4:1** 1.10 **4:1** 2Tm 3.1 * **4:2** Bóól bwə ci ná: «Milām mí á mə bimbula bwo». **4:3** bā: 1Kř 7.1 idáw: Mat 9.3; Rom 14.2; Kol 2.21; Heb 13.9 akiba: Rom 14.6; 1Kř 10.30 **4:4** Mat 1.31; Mis 10.15 **4:6** 1.10 **4:7** 1.4

í ða kænd, mikanda mís kú bîsh Zembî myá. Yidagú wá ñkûl ná wo ñgág na cugá cug í yá Zembî gúmá yí. ⁸ Igwiimbí í ða lûlashi nyúúli yí bí na búbaalé mfíi bíbíyá. Cug í yá Zembî gúmá yí, jáá jí na mfíi mæzhí mêsh, ñkaagá ñjûl námá ná muud mæ cágó cug jœng yé, nyá é cugá mpwogé ja gaád, a kæ námá bá cugá mpwogé jœng cug í ñgá zæ yíid. ⁹ Ciyá ga jí abúgúlág, sá má jálá na magulá gwo sá bêsh. ¹⁰ Ciyá jœng jí ná, sá ñgá wáduga ñga gwána næcé sá ñgá bwánd na búgá ná Zembî á kuwó má bá ló sá sá ñgá sá yí. Zembî á kuwó wœng wá jí cagyé á buud bêsh, bul bæ ná ndéé obúgula. ¹¹ Isá wó jálá na jíguli búúdi wá íni, wo ci na bwo ná bwá bég minjígulá myœng.

¹² Muud nyá ajáláyé na mpyêny wo ná wo jí mwántombú. Yidagú sá ná obúgula bwá ñwág yuug wódi, yuug lású á mpu, yuug kuú ñjœnd, yuug cœli, na yuug cug á kú asíy-síy. ¹³ Té má afwóyé wós yí, wo ɔ wá lúú dálá ló micilyá mí Zembî ísœngyád. Wo ɔ wá námá lúú dálá sá ná obúgula bwá bég nda teeg mányúul, wo wá lúú dálá jíguli bwo dí. ¹⁴ Zembî nyá á yæ wo ñkûl na fæg ja *búúdi ɔ mícúndá bwá á cúnda, ocúmbá buud bæd wo mæbwá lúúdi yí; wo nda bæeg ñwa yána má Zembî dœngú nda zhizhe. ¹⁵ Kændúg lâm ísá íniid, wo wá lúú sáal dwô dí, buud bêsh bwá dágúg nda wó ñgá bugaban ná. ¹⁶ Wo ɔ mpú baagusæ cug gwô, mpu baagusæ minjígulá wó ñgá jíguli buud myá. Nadagú minjígulá myœngád. Wó ká sá ntó, wo é cug wóméfwó, wo cug námá búúdi bwá ñgá gwágula wo wá.

5

Lásulá na buud bwá sá íwushi wá

¹ Ñkí í wós ná wo lámásá na cúmbá muud í, wo kú ñkáand na nyá, wo ɔ lás na nyá tâñ nda shwóóngû. Wo ɔ ða námá lás na mæncwémá tâñ nda omínyœñ bwo, ² lás na ocúmbá budá tâñ nda onyœngá bwo, mæsás tâñ nda okóol bwô, na kúlúgá í jéla yí.

Sá í dúgyá na mikús mí búdá yí

³ Wo ɔ kweemb mikús mí búdá mí cúgé ná na jígúwé myá. ⁴ Kús í ká bæ na bwân na onta, bwá jálá na tééd fwo jíg dálá cugá na buud ɔ ñjów báñ nda Zembî má jíí ná; bwá mpúg ná wíilálá obyól bâñ bwá á wíil bwo yí wúsæ mpwálá bwá jálá na nyíng yí. ⁵ Kús múdá í má mpu lég kú ná na jígúwé yí í ða kænd búgá jêsh wá Zembî. Mbií kúsæ wœng í ða jégula na Zembî bulú na mwásá ða gwáámbya kwíindyá nda káád. ⁶ Shú myœng mikús mí búdá mí ñgá ná bæ mænywa má cug myá, bwá mpúg ná bwá tœm bæ mikuwó, bwá má yæ. ⁷ Kalagú mikús mí búdá mælábúgá mæga shú ná bwá cágagú kú na mæjumá. ⁸ Ñkí muud mæ bá kú kweemb búúdi bé, ná ndéé buud ɔ ñjów yé ntâg í, nyíni múúdi má kíflya búgá jé, a má bæ mbáwúlú ntɔ *hááden.

⁹ Shú ná wo cílæg kús múdá sámbá á mikús míœon má jálá kweemb myá dí, í jí ná kúsæ wœng í bæg na mimbú tééd mæwúm mæsaman kæ gwôw; í jí námá ná a bæg kús í á bæ na ñji ñgwúm ñgwúdi yí. ¹⁰ Í jii námá ná a bæg ná nyá a shí ða sá jœjœ mísóólúgú mí dágú nyín, a bæg ná nyá á mpu jíguli bwán bé, nyá á ða lég búúdi nyádi ñjów, ða gusa búúdi ɔ Zembî mækuú, ða kwíind íntágulá-ntágula í búúdi. A bæg ná nyá á ða sá fwámé mísóólúgú mimbíi mimbíi.

¹¹ Wo nda magulã cilãlã mikúsã myã mäsäs; nãcé myãñ, iyéesh byãñ í ða gwûm, bwã mú ngã yow sãlã sãal mã Zembî, bwã mú bã nã yéesh nã bwã kã mábãád. ¹² Ja nyãñ mã sã ntó yí, a mã byaagulã, nãcé a mã ntõ ñkãl nyã á tâl nã á jì fwó yé. ¹³ Bwã ða bã cínãngã, bwã mú kú ná nyíngã sã tão sã, ñjì ngãlã jêla mínjów mínjów; jêlãlã wãongú kú ntãg bã ñjì nã bwã cügã nã sã mã sã, ñjì bwã fwãfula, bwã wã mĩmpu izhaã isãd, bwã ci icigã-cigã.

¹⁴ Gwã wã jì ná, mã yidã jìi ná kúsã wí sãs yí í kãg báád kã byã bwãn, baagulã njów bã mpwogé shú nã buud bwã ngã lumbuli nã sã wã bwã bág kú nã zhí mã ci sã sã ábúbõw. ¹⁵ Mã ci ntó nãcé bõl ñkí bulya bwã mã bwey wú fwámé zhíid kã bẽ zhí mã *Sãtan.

¹⁶ Ñkí ngwól mbúgula á mudã jì nã mikúsã nyãdí njów búud dí, í jìi nã a ñkényág mbag á mikúsã myãongú shú nã í nda nyíngã bã mbag á *Dõ mã Zembî. Dõ í ñkényág mbag á myãong mí kú nã jígãwé myã.

Sã í ðúgyã nã otõwe ɔ shwóg wã Dõ yí

¹⁷ Ocumbã buud bwã ngã mpu kyei nã Dõ wã bwã mpíyã nã gúmã ikóómb ibã, nã ndéé bõng bwã mã wã mányúul bwiíngulã jõjõ kéeel nã jígulilã óbúgula dí wã.

¹⁸ Kálaad Zembî ngã ci ná: «Wo nda fad nteny mpu ja í ngã nyaal mpumã ngãlã lwáál nywo yí», a nyíngã námã ci ná: «Sóol mãsãal mã jãlã nã bã nã myãna.»

¹⁹ Ñkí bwã zã shwãman ngwól Acumbã muud á Dõ mã Zembî, wo é jisã magulã shwãman jãongú buud obã ñkí ólõl bwã mã fwo bwiíng mpu ngwúid. ²⁰ Bõng otõwe ɔ shwóg bwã sã *sãm wã, wo lãs nã bwo tãm buud; sã jãong í é sã ná bõl bwã bág nã ifwaas.

²¹ Mã ngã ci ná wo mĩsh mã Zembî dí, mĩsh mã Yésus-Kríst dí nã mĩsh mã *wãéngales Zembî nyã a féeesh wã dí ná, wo ɔ bẽ mĩnjígulã míni, kú kã ñkãomé, kú yag múúd mpwoombã. ²² Wo nda jígãwa bẽd múúd mãbwã; wo nda kã wã nyúul izhaã sãmãd. Wo á baagulã wóméfwó ná fwõ-fwõ. ²³ Wo kú ná ða ngul ñjì mãjúwó; ðugã námã ngul búbaalẽ mãlwæg nã mãcey mã ða bii wo ija ija mãni.

²⁴ Bõl búud myãñ mĩsãm mí ða búguli buud nda fwo faas, bõlúgã bãñ myãñ zã ða mpúy fwãla mã fwo cõ. ²⁵ Jõjõ mĩsõlúgã mí ða námã bã, bõl búud myãñ lãel nyín. Ñjì, míl tẽem bã nda lãel nyín, mí ábãle bwẽn shwoód.

6

Sã í ðúgyã nã mãlwaa nã omãsa yí

¹ Obúgula bí mãlwaa wã bwã jãlã nã magulã nã omãsa bãñ bwã mpíyã nã gúmã jêsh. Ntõ nyã e sã ná buud bwã nda *lãs nã Zembî bwaasulã mpu, tão nã jígulã wúsú. ² Bõng omãsa bãñ bí obúgula wã, bwã nda mpyẽny bwo ná jisã omĩnyõñã bãñ. Í yidã jìi nã bwã búløg mpu sãy nã bwo, bwã ngã mpu ná obúgula Zembî mã céeel wã bwã wã bwã ngã balan nã mãbwã mã isãy mãñ. Sã wó jãlã nã jíguli búud wãni, wo yág nã bwo ná bwã mãgulæg.

Nã fwámé óyíguli, nã wãáyibamb

³ Ñkí ngwól múúd mã jígulí gúl sã shús, yida bíd fwámé íciyã í Cwãmba wúsú Yésus-Kríst, ñkí ntãg nã a bíd ñjígulã í ðúgyã nã cug í yõ Zembî gúmã yí, ⁴ nyãñ múúd mã jág bul ñkény nyúul, a mã bul námã bã nã jág. Í mú nyã nda bwã á nã a ðág ngã shuya ózhuyã á ðãlã ngã faas bíl íciyã. Jí í ða wóó s cínãng yí? Ngãá

nji zhiŋ nə ozhuyá, nə *bwaasálə mpu, nə dúlə bæemb bóól búúd? ⁵ Í ðu námá bæ buud mítádúgá mí má lángəwo wá, ðu sɛŋɜsa mákál nə sɛŋɜsa sɛŋɜsa, kú nə mashiné. Nəcə buud mítádúgá mí má lángəwo wá bwá ampúyé ná óbábálé, bwá má yida dúg ná cug í yá Zembí gúmá yí jísə bwo zhiŋ bwá é bíi kúm yí.

⁶ Cug í yá Zembí gúmá yí í yida námá bæ zhiŋ múúd mə bíi kúm yí, nji í bá ntó ja múúd mə mpú ðu gwág máshusəg nə sá á jí nə ndí yí. ⁷ Shé áshígé zə nə sá ja shé á zə byél wa shí gaád yí; shé cugé námá nə ŋkul kə nə sá ja shé má ká yí.

⁸ Ntó ji ná, shé má ká bæ nə idəg nə mikáándá, bímbí dɔɔŋgú kwaga.

⁹ Buud bwá ðu yág nə bwá cɛl bæ nə kúm wá, bwá ðu bágułə mányúúl nə məbwəbúlán má wáámbug bwo, bwá mú bíil láámbug nə ndé, bwá mú bæ nə iyéesh mimbii mimbii í ntágúłə bwo, í njúl iyéesh í ímpwúfú. Iyéesh byɔɔŋg wá í ðu sá nə muud kweemashi nyáméfwó nə ndé á yə yí. ¹⁰ Mpugá ná, «cɛlúłə *mwaanə wúsə kɔɔłə á mimbii mí mábôw myəsh»*. Nda bóól búúd bwá á wá mányúúl cɛlí jɔɔŋg dí ná, bwá á béégə nə kuú njɔɔnd búgə kə ŋgə gwaa cwagəwa; bwá á má tál bwáméfwó cwúnd dí.

Gwánág fwámé gwáná

¹¹ Nji, wɛɛ muud má Zembí, túbug isá íni. Yidagú sɔ ná wo cugəg tátalı, wo kəndəg lám wá Zembí, wo bəg nə búgə, nə cɛlí, nə jísow nə lám mətala. ¹² Mpug nə cugólə cug búgə jí fwámé gwáná, gwánág gwáná jɔɔŋg shú ná wo bíig cug á kandəgə kandəgə. Cug jɔɔŋg wá Zembí nyə á jəw wo ná wo zəg ŋwa yí. Njúwúłú wɔɔŋg wá wó á bwaagúłə zhwog buud bwá ŋgə gwág yí. ¹³ Mə zə tál wo ŋkál mísh má Zembí dí, nəcé nyə wə ŋgə yə isá byəsh cug. Mə tál námá wo ŋkál nyɔɔŋgú mísh má Yésus-Krist dí, Yésus muud nyə á magulə Zembí mísh má Pons Pilát dí yé. ¹⁴ Ŋkál nyɔɔŋg nyísə ná wo mpúg baagúłə mámpándí má á yə wo má, wo sá ná wo cugəgí nə mwə kú sá sá májumá, kú fufug nə ndé kə wós jwów Cwámə wúsú Yésus-Krist mə bá nyingə zə yí. ¹⁵ Nəcə, Zembí wə má bá lwóya nyə ja dāŋ fwála í bá námá wós yí, Zembí muud jí Ajəláci anúní yé, Cí í jwú nə mící myəsh yí, Cwámə míl mícwámə myəsh mí ŋgə gwəp yé. ¹⁶ Nji nyáméfwó wá jí ná nyə abúle yə, a njul kúl jí nə mbii mánkenya mísh má múúd má cugé nə ŋkul jísow yí; muud ŋgwúnd nə ŋgwúnd nyə afwóyé bwelə dúg nyə, muud cugé námá nə ŋkul dúg nyə. A ŋwág gúmá nə ŋkul á kandəgə kandəgə! Amən! ¹⁷ Buud bí nə kúm á cug ga wá, tálúg bwo mpándí nə ci bwá nda ŋkény mányúul, bwá nda kə wá búgə jāŋ kúm dɔɔŋg dí, nəcé í bá cə. Bwá yidag kənd mílám wá Zembí muud ŋgə yə sá isá byəsh nə jə lám yé, nyə wá ŋgə sá ná sə ŋgəg nə balan nə isá byɔɔŋgú shú mánywa mäsú. ¹⁸ Cíg nə bwo ná bwá dúg sá mánywa, bwá dúg sá jəjə mísóólúgú məŋkund məŋkund; bwá dúg sá váál yána í ŋgə wú lám dí cwú yí, bwá ðu bæ kwééshá nə bwá ðu kaaw mábii mán nə bóól búúd. ¹⁹ Í ká yidá bæ ná dāŋ kúm wá ŋgəłə sá mbii mísóólúgú míni, í é kwəməsá bwo cug í ŋgə zə yí, kú nə sá í ntágúłə.

Məbádá

²⁰ É yé Timoté, mpug baagúłə sá Zembí nyə á yə wo yí. Wo nda ðu kənd málwə mbéé zhizhe mikaand mí ŋgə lúmbúli nə búgə myáád, wo ɔ sásúlə námá

6:5 Yuá 10.12; Mis 20.33-34; 1Te 2.5; Tit 1.11; 1Pr 2.14; 5.2 **6:6** 4.8; Flp 4.11; Heb 13.5 **6:7** Zhb

1.21; Ekl 5.14 **6:8** Mik 30.8-9 ^{*} **6:10** Na ji kaanə búúd bwá á ðu bwey ci fwála mwšwə mə Pwól dí yí.

6:12 1.18; 4.14 **6:13** Mat 27.11-26; Yuá 18.28-19.16 **6:14** 1.18; Flp 1.10; 1Te 5.1-2 **6:15**

Mis 1.7; 2Pr 3.3-9; Mbú 17.14 **6:16** MmN 33.20; Sôm 104.2; Yuá 1.18; Kol 1.15; 1Yn 4.12 **6:17** Sôm

62.11; Luk 12.15, 20; Zhk 5.1 **6:19** Mat 6.20 **6:20** 1.4; 6.4; 2Tm 1.14

óηkwafad ɔ búúd bwé ηgá jaaw mǎnyúúl né búsə nə mpúyá wá. ²¹ Bóól búúd
bwé á jaaw mǎnyúúl ntó wá bwé á mǎ lǎηgəwo wú búgód.
Zembî ké sá bí mpaam.

6:21 mpaam: Gal 6.18

Kálaad ábêê Pwôl nyô á cilê Timotê yé Isâ í dúgyá nê kálaad ábêê mæ Pwôl shú má Timotê yí

Kálaad ábêê má Timotê ngæ nyîn ná Pwôl nyê á bæ Róma ja nyô á cilê nyê yí (1.17). Í á jala nê bæ Pwôl ngæ jág jug mímbwugud (2.9) a músæ a tál fwó (4.10, 16). Nda nyô á mpu ná iséy byé í má shîn a wál zæ yæ ná (4.6), nyê á ka cilê muud nyê á bæ nyê fwámé múúd gwoong á cecilí yé (1.2), yæ nyê mæcwûn.

Pwôl mæ tééd fwo yæ Zembî akîba nê búgæ Timotê jî nê ndí yí. Nda á bwey mpu ná obwiingye ó Jjɔɔ Lân bwá dæ jug, dæ bwæma nê cúwáli ná, a bándúlá Timotê ná a yímúg nyúul ja mækugulæ má bá yí, a gwána nda fwámé «mwâ zimbî má Kríst», lwóya ínkân. (1.3–2.13). A mpú bándulæ nyê ná a jíg ncê nê buud bwá dæ té mbeé ílís-lís nê ozhuyá nê isâ í dæ sá nê buud bwá wúg búgá dí wá. A mú ci ná a bég yuug jé, nyê Pwôl, a dæ cugæ nda mílúsú mí Zembî mí ngó ci ná, kú fúfug (2.14–4.5). A mú kæ shínal kálaad nê nkángulá nkángula cé nyáméfwó tál yí, a ngó lɔ Zembî muud nyê á ngæ shúgal nyê yé (4.6–22).

Pwôl ngæ lwó ná nyê a má gwána gwáná á kaambulálæ nê Jjɔɔ Lân nê ndéé kæ wósos máshíné má cug jé (4.7). A ngæ jii ja jêsh ná buud bwá lɔ kálaad éga wá bwá gwánag gwáná jɔongú kú nê ífwaas, nda fúnda mízhízhín, ngæ gwána nê búgá, nê jisów, nê cecilí, nê nadá.

Mæbádá

¹ Mæ wá ngæ cilê kálaad éga, mæ Pwôl. Zembî nyê a jii ná mæ bág *muud lwámá mæ *Kríst Yésus, shú ná mæ bwiingug buud cug nyê á kaag ná a bá yæ bwo wá Kríst Yésus yí. ² Má cilê wo Timotê mwân waam má búl cecilí yé. Zembî Sónngá bá Cwámba wúsú Kríst Yésus bwá ó sá wo mpaam, bwá ó gwág wo cey lámúd, bwá ó sá námá ná wo cágæg mpwogé.

Pwôl ngæ yæ Zembî akîba

³ Mæ ngæ yæ Zembî ódá bwá á dæ yæ gúmá yé akîba. Nyê námá wá má ngæ yæ gúmá mitédúgá myâ lâm mí njúl mæ fúbán yé. Má dæ wá wo mádí mójægula dí ja jêsh, tɔɔ ibulú tɔɔ mimwásá. ⁴ Mæ ngæ bul tédugá yé dwó, mæ ka ngæ bul jii ná shwá dúgyág mæ búløg bæ nê mæshusug. ⁵ Mæ ngæ téduga búgá gwó, búgá á kú nê mækân, búgá ngwúd nê ngwúd mpáámbá gwó Loyís bá nyɔongú woó Enís bwá á bæ nê ndí yí. Mæ ngæ mpu búbálé ná búgá jɔong námá wá wó jî nê ndí yí.

Magúlæg jug shú Jjɔɔ Kéel

⁶ Gwá wá má bándúlá wo ná: ngagú nê gwíing sâ Zembî nyê á yæ wo ja má á bæd wo mæbwá yí. ⁷ Nacé *shíshim Zembî nyê á yæ shé yí í cúgé shíshim ífwaas; í yidá bæ shíshim í dæ sá ná muud búløg bæ nê nkul, nê cecilí, a dæ jwú ná lâm yé yí. ⁸ Ntó má ká ná wo ajélayé nê gwág shwôn nê ngólæ bwiing lân má Cwámba íshé tâm buud, wo nda námá gwág mæ shwôn nda má jî mímbwug dí ná. Yidagú magulæ ná wo júgæg námá nda mæ shú Jjɔɔ Kéel, shwá ngó *búgula nkul má Zembî. ⁹ Nacé nyê wá nyê á cug shé, a jów shé ná shé bág buud bé; nyê a shígé jów shé ntó ná shé á fwo sá jɔɔ mísóólúgá, í á bæ nji nacé nyáméfwó nyê á nwa cígúlá ná a sá

shé mpaam. Nyə á bwey cɛɛlə shé mpaam nyɔɔŋg kwonj mə *Kríst Yésus dí, shí ga nda fwo tééd. ¹⁰ A má ka lwó shé mpaam nyɔɔŋgá ja gaád nə zálə cugye íshé Kríst Yésus nyə á zə lwóya nyúúl yí. Nyə wə nyə a má zə caam ŋkul shwiy í á du bə nə ndí yí, a zə nə Jɔjɔ Kéel zə sá nə shé mpúg cug jí kú bá bwele shín yí.

¹¹ Jɔjɔ Kéel doɔŋg wə Zembí nyə á tál nə mə nə ngág nə bwiing yí, mə bág *muud lwámá, mə bə nə zhií mə jígúli búúd. ¹² Gwə wə má ngə jísow minjugú yí; nji mə agwágé myo shwôn, nəcé mɛɛ mə mpú múúd má á má búgala yé; mə mpú búbálé ná a jí nə ŋkul mpu baagula sá jêsh má yə nyə ná a bááguləg yí, mə kə bá ŋwa gwo jwôw á məzhúgúlá.

¹³ Iciyá yá obúbálé wó á ləg nə mə yí, ŋwag byo tən yuug, ŋwag byo nə búgə nə cɛlí í ngə zhu wə Kríst Yésus yí. ¹⁴ Sə wo á yíyow yí, wo ó baagula gwo nə kwíindyá mə Nkɛŋkɛ Shishim njúl shédí yé.

¹⁵ Wo mpú ná buud ɔ Azí bêsh bwə á má myaas mə, tɛem bə Fizhêl bá Erəmozhen. ¹⁶ Cwámba gwágúg njów búúd mə Onezifór cey lámúd. Nəcə nywáá nyə á du wə mə ŋkul nyúúlúd, kú gwág mə shwôn nə mə jí mímbwugúd.

¹⁷ Nyə á yida ngə sɔ mə nə zény ja nyə á wóós Róma yí, a mú kwey mə. ¹⁸ Cwámba Yésus sáág nə Zembí bág gwág nyə cey lámúd jwôw á məzhúgúlá. Wo ntəg wə má búl mpu bímbí lá kwíindyá nyə á kwíind mə Ifɛz yí.

2

Pwôl ŋə cwîny mwân yé

¹ Mwân waam, ság nə mpaam má *Kríst Yésus í lálushig wo! ² Sə jêsh wó á gwág má á jígúli zhwog owúshined bwə njúl yí, kalagá gwo, yə búúd wó má dúg nə bí abúgúlág wá, bān bwə bág nə ŋkul mə jígúli bóólágá búúd. ³ Jísówúg dwó kəw lá mínjugú tən nda fwámé zimbí mə Kríst Yésus. ⁴ Muud ngə sɛy sɛy ízimbí yé, ja á cɛl nə mása yé gwágúg nyə nywa yí, nyə ádé na nyiŋgə kənd lám zhizhe ísád. ⁵ Bwə du bwééd ŋgwiimbe igwiimbí *túm gúmá nji ja á ntɔ nda máccɛ mə igwiimbí mə cí ná. ⁶ Mbɛye məmpəg nyə á wáduga yé, nyə wə má jálá nə fwo tééd mwáágulə mpúmá. ⁷ Faaság ísá mə ngə cí yí, Cwámba nyə e sá nə wo wámúlág byêsh.

⁸ Wo ɔ tédúgá Yésus-Kríst nyə á byél mpwonj buud mə *Dávid dí, nyə á gwúm yé. Jɔjɔ Kéel má ngə bwiing wə ní. ⁹ Mə jí mímbwug dí nda zhilŋgaanə nəcé mə ngəla bwiing Milású mí Zembí myɔɔŋg. Nji, mə tɛem bə mímbwug dí, muud cugé nə ŋkul wóolə Milású mí Zembí mənəkəda. ¹⁰ Gwə wə í sá nə mə ngág nə jísow ísá byêsh, shú ná buud Zembí nyə á fɛésh wá bwə bíig cug Yésus nyə á zə nə ndí yí, bwə kə bá bə nə milwanə mí ábúle bwele shín yí. ¹¹ Ciyá abúgúlág jí ná:

Nkí shénəŋ Yésus shé á yə,
shénónj má bá námá nyiŋgə cugə.

¹² Shé má ká yím mányúúl,
shénónj ka bá jwú.

Shé má ká kílyə nyə,
a bá námá kílyə shé.

¹³ Shé má ká bə kú sá sá á cí yí,
nywáá bə námá nji abúgúlág,

1:10 Yuá 1.14; Tít 3.6 shwiy ... cug jí kú bá bwele shín yí: 1Kr 15.20, 55, 57; Heb 2.14-15 **1:11** 1Tm 2.7 **1:13** 1.5; 1Tm 1.10 **1:14** 1Tm 6.20 **1:15** 4.16 **1:16** Onezifór: 4.19 **2:2** 1Tm 1.10; 4.14 **2:5** 4.7-8 **2:8** Rom 1.3-4; 1Kr 15.4 **2:9** 1.8; Ifz 3.1; Flp 1.12-14 **2:10** Rom 5.2; Kol 1.24 **2:11** Rom 6.8 **2:12** Mat 10.32-33; Rom 5.17 **2:13** Rom 3.3-4

nacé a cugé nê nkul kíflya nyáméfwó.

Wo ngə sêy mîsh má Zembî dî

¹⁴ Bâásúlág búúd isâ ini. Yímbalíg bwo mîsh má Zembî dî ná bwá bág kú dū bē dūlā bigas íciyá ná ndéé mbigas kə nyē ózhuyā. Sā jəŋg í akwííndé tɔɔ sâ, í yida kweemashi búúd bwá gwágulā wá. ¹⁵ Wáág nkúl ná wo dúg nyín mîsh má Zembî dî ná wo má ntɔ mákugulā, wo jì sɔɔl mäsáal cugé nā sâ shwôn yé, sɔɔl mäsáal ngə bwiŋg búúbálé má Zembî mbií í jəlá yé. ¹⁶ Wo nda dū kənd málwə mbéé zhizhe mikaand mî ngə lúmbuli nā búgə myáád. Buud bwá dū lās mbií mikaand myəŋg wá bwá bá ngə kə nji shwóg-shwóg nā Zembî. ¹⁷ Iciyá byán í bá dū dā búúd nda fəŋ nkwaambá í dū dā múúd nyúúl ná. Imene bá Filēt bí mbií búúd wəŋg. ¹⁸ Bwá ngə jaaw buud ná gwúmúshílā sá ngə ci ná Zembî mē bá gwúmúshí búúd yí í á má bwey bə. Ja bə ngə ci ntɔ yí, bwá má shwáda wú óbúbáléd kə koogú, bwá ngə sá ná bóól búúd búgə í shwágúság.

¹⁹ Nji, tɔɔ jì tɔɔ jì, lal-lal lámuga Zembî nya lám yí, jáá jì ná námá ná shím; Zembî nyə á cilə cínəŋg lámuga jəŋg dî ná: «Cwám̄ba mē mpú búúd bí búúd bē wá», a nyíngə námá cilə ná: «Muud yēsh má dū kám̄b Cwám̄ba yé má jəlá nā béégya nā olíŋgí».

²⁰ Njów má fwámé múúd í ádé bə nji nā ishúyá bwá á lúlā nā or nkí ntāg kwóógú bwá dū lúlā *mwaanē nā ndí yí; í dū námá bə nā byəŋg isâ bwá á caag nā ilí yí, nā byəŋg bwá á mē nā yagá yí. Bíl bisə byəŋg bwá dū balan nā ndí máfwalā mē gúmə dí yí; bílágá, bwá dū balan nā ndí ja í cugé fwála gúmə yí. ²¹ Muud mē myáás bów-bów mínjígúlā mē ámə ngə ci míni yé, nyə é bə shúyá gúmə. Muud wəŋgú nyə é bə nkēŋkē múúd, a bə nā mfíí shú má Zembî muud njów, a bə kwéəsha ná búsa nā nkul balan nā nyə shú wúl jɔɔl sɔɔlágú wēsh.

²² Túbúg íyéesh í ngə bul julā mäsás nā mənəcwámá yí; wo yida sɔɔl ná wo cágəg cug á tətəlí, cug búgə, cug cəlí, cug á ná shē. Binəŋ buud bwá ngə jów Cwám̄ba nā mílām fúbán wá, bí cágəg gwo nā lám wēsh. ²³ Dugú ban sɛŋásálā búúd bwá dū sɛŋusa mákəl kú nā wúmbúlé nda mikás yí. Nacé sɛŋásálā mákəl wəŋgú í ábweyē nā dū shúgula ózhuyā. ²⁴ Í njúl ná sɔɔl mäsáal mē Cwám̄ba nyə ajóláyē nā dū bə nā ozhuyā, á jəlá nā yidá bə nā osusa nā muud yēsh, a dū mpu jíguli búúd, a dū bə nā jílálē lám. ²⁵ A jəlá nā dū sá ná, bəŋg bwá sá nyə ɔŋkwafad wá, a cwíny bwo ná shē, a ngə bwánd ná ka Zembî nyə é yə bwo fwála ná bwá céndúg mítádúgá ná ndéé bwá zə mpu óbúbálé, ²⁶ bwá mú nyíngə bíi fwámé mítádúgá ná ndéé bwá mú cugya wú nkwaan̄g mē Njwú məjamb dí kál nyə á wá bwo mím̄bwug myéd ná bwá dúg gwág nji nā nyə yí.

3

Bów-bów isâ í bá s̄y mwów m̄a m̄azhúgúlā dí

¹ Mpug ná mwów m̄a m̄azhúgúlā dí, mósól máfwalā mē bá bə nkí lal cug. ² Nacé buud bwá bá bə nā ibíí, bwá bul cəl *mwaanē. Bwá bá bə nā bəgawa, bwá dū nkēny mányúul, dū *lās nā Zembî bwaasúlā mpu, sá obyíl bág málwə, nda dū lɔ mánywa, kú gwɔɔ Zembî. ³ Bwá bá bə nā nkéd, bwá ábúle dū magulā juu búúd, bwá bá dū sá íkúdúgú, dū sá isâ nā jwuŋ, dū bə nā mənəyaan, kú cəl mánywa. ⁴ Bwá bá dū bə ngwól kusha ngwól, ngwól kusha ngwól, bwá bá bə nda bwá cugé

nə milúu, də jág ɲkêny mányúul, bwá bá cɛɛl máshweesh má cug ntɔ Zembí. ⁵ Bwá bá də nyín nda buud bwá ɲgá gwɔ́ɔ́ Zembí wá, ɲi bwá nda mpu ɲkúl má Zembí í də cénd búúd yí. Wo ɔ bá də tɔw búúd bɔɔɲg shwóg-shwóg.

⁶ Bóól bɔɔɲg bwá də kyey nə minjígúla myán múnjów minjów; budá bwá ɲgá wáduga nə kúdd lá *misám, iyéesh mimbií mimbií í ɲgá kə nə bwo cê kə nə bwo cê wá, bwá də biil mínjígúla myɔɔɲg dí, nda óshú bwá də biil ɲkwaang dí ná. ⁷ Búsa ɲi bwá ɔ də ɲwa mínjígúla, nda ka bwele mpu óbúbálé. ⁸ Námá nda Zhanés bá Zhambres bwá á lúmbuli nə Moyíz ná, ntó námá wá óyíguli bɔɔɲg bwá ɲgá lúmbuli nə óbúbálé yé. Mitédúgá mí mú bwo oncúg-nculé mílúúd, ján búgá í á má yə íyíy-yíy. ⁹ ɲi, sósólúgá wán í ábúle bugaban, nácé buud bɛsh bwá é mpu ná bân bwá ɲgá cugá íwushí dí námá nda íwushí í Zhanés bá Zhambres í á mpúy ná.

Nadagá ɲi isá wó á jíg mádí yí

¹⁰ Wɛɛ gwó kóómb dí, wo á bɛ minjígúla myám, wo ɲwa kuú ɲjɔnd wám, wo mpu íyuuɡ má ɲgá yígula yí, nə búgá jám, nə cug má ɲgá cugá kú nə milámusa yí, nə cɛɛlí jám, nə zény má jí nə ndí shú kálə shwóg yí. ¹¹ Wo mpú nda búúd bwá á wáám mə nə cúwálí ná, wo mpú bímbí jugúla má á jug Antýósh nə Ikóniyum nə Lístə yí. Byáyé ífamuga má áshígé jísow yí? ɲi, isá íni byêsh í á tɛem ɲgá wáám mə, Cwámba nyə á ɲgá sá nə mə fáamug. ¹² Mpug ná buud bɛsh bwá cɛél cugá cug í yá Zembí gúmá kwoɲ mə Yésus-Kríst wá bwá bá bwəma nə cúwálí. ¹³ ɲi, bɔɔɲg bí mímbáwúlú wá nə bɔɔɲg wá məshúgá bwá bá yida ɲgá jág bul sá məbɔw, bwá ɲgá yíl bóól búúd zhúú, bwáméfwó bwá ɲgá námá yíləw.

¹⁴ Wɛɛ gwó kóómb dí, nadagá nə isá wó á jíg wo magulə nə lám wó yí; wo mpú ntág buud wó á jíg isá byɔɔɲg bwádí wá. ¹⁵ Wó bwey mpu Micilyá mí Zembí tééd ná wo ɲjúl mwántombú. Micilyá myɔɔɲg mí nə ɲkul sá nə muud bág nə fag shú cug búúd bwá ɲgá bíi nə búgúlálə Yésus-Kríst yí. ¹⁶ Zembí wá nyə a lwó buud cilyá wêsh bwá á cilə yí; ntó, cilyá wêsh wúsə nə mfií shú jígúlílə búúd óbúbálé, nə bágúlálə íwushí, nə ságúlə yíl búúd íwushí dí, nə jígúlílə búúd cug á tútálí. ¹⁷ shú ná muud má Zembí bág nə ɲkul kwag sá jêsh, sá nda fúfə nyə shú sálə sósólúgá wêsh wí ɲkí nywa yí.

4

Timotê bwíɲgug Jɔɔ Kéel

¹ Má ɲgá lás nə wo mísh má Zembí bá Yésus-Kríst dí. Mə lás nə wo, námá nda *Kríst Yésus mə bá nyíngə zə ná, námá nda á bá zə sámb búúd mílísú tɔo mímbimbə tɔo mikuwó ná, námá nda á bá zə tál íl wúga byé ná. ² Mə lás nə wo ná, cúndág Ciyá má Zembí, báásúlág tɔo fwála í jəla, tɔo í ajóláyé; dugú lwó búúd íwushí byán, dugú jum, də cwíny; isá íni byêsh dí, kú nə milámusa, wo mbíd ɲi yéesh jígúlílə. ³ Nácé dúl fwála í bá bə, buud bwá ábúle ná də cɛɛl gwág fwámé ɲjígúla. Bwá bá yidá də bɛ iyéesh byán, də sɛɛngya nə oyíguli bwá də jaaw bwo isá í də lugə bwo málwád yí. ⁴ Bwá ábúle ná də kənd málwə óbúbáléd, bwá bá yida də gwágulə mikaaná. ⁵ ɲi wɛɛ dugú cunal iyéesh byó ja jêsh, wo ɔ jísów micún, wo ɔ wá nyúúl bwíɲgúlə Jɔɔ Lánád, sá ísɛy byó mbíí í jəla yí.

3:5 Mat 7.15, 21; Rom 2.19-20; Tít 1.16 **3:6** Tít 1.11 **3:8** MmN 7.11, 22; 8.3, 14; 1Tm 6.4-5 **3:10** Rom 16.24; 1Tm 1.5 **3:11** Mis 13.50; 14.5; 14.19 jugúla má á jug: Sôm 34.20; 2Kr 11.23-29 **3:12** Rom 16.24; Yuá 15.20; Mis 14.22; 1Te 3.3 **3:14** 2.2; 1Tm 1.10 **3:15** Yuá 5.13; Rom 15.4; 1Tm 4.13; 2Pr 1.21 **3:17** 2.21 **4:1** Mis 10.42; 2Kr 5.10; 1Pr 4.5 **4:2** Mis 20.20, 31; Tít 1.13 **4:3** 1Tm 1.10; 4.1 **4:4** 1Tm 1.4

⁶ Mee mú nda cúdú bwá zá cígə yə Zembî *mætúnəga yé, wəla lú njənd dām í má wós. ⁷ Mə á má gwána jəjə gwáná, mə má casulə kúlə má á ngə ju yí, mə a mə baagulə búgə. ⁸ Tééd kíkídíga, *túm gúmə í músə mə nkəməsá, túm gúmə í lwó ná Zembî má ci ná mə jì tútəlí yí. Cwamba, muud jì sémbye milású atútəlí yé, nyə wə má bá yə mə yuug jəng jwəw dəngəd; nyə abúle yə nji mə, a bá námə yə bəng bəsh bwá ngə cēel ná a nyíngəg zə wá.

Ísá í lām

⁹ Wáág nkúl ná wo láləg zə kwey mə. ¹⁰ Démas má myaas mə nəcə a jág bul cēel cəg á mwəw mágə. Nyə a má kə Tesaloníka, Kresáns má kə Galátia, Títus kə Dalmatí. ¹¹ Nji Lúkas wə sá bí wa yé. Wo ə nwa Márkus zə nə nyə, nyə é zə kwíind mə ísáyú. ¹² Mə a má kənd Tishik Ifēz. ¹³ Ja wó bá zə yí, wo ə bá zə nə mə káándə yəh má á lágə Truwás wə Karəpus yí; wo ə bá námə zə nə okálad, bul bə ná ndeé bəng bí sýá nə ikúúdu í cúdú wá.

¹⁴ Aləguzándrə álúlə mikwambə nyə á bul sá mə məbəw. Cwamba mə bá yə nyə myəna myə misóóləgú myé. ¹⁵ Wo ə də námə kááləgə nə nyə, nyə á bul lúmbulí nə kéel dəsú.

¹⁶ Jwów má á tééd kə shwə nyúúl mpáánzə milású yí, mə a shígə bə nə muud mə kwíind mə, buud bəsh bwá á myaas mə. Zembî kə juu bwo nə bów-bəw sóóləgú wəh wəngəd. ¹⁷ Nji, Cwamba nyə a shí kwíind mə, nyə á ləlushi mə mbíí á ná mə á bwiing kéel dé dēsh, mə sá ná ikúl ishús byēsh í gwágúg dwo. Nyə a tí yíl mə mājə mə zhwambənkəwə dī. ¹⁸ Cwamba nyə e bá námə də yíl mə bíl ísá í məbəw byēsh dí, a mú bá sá ná mə kəg nyí Faan dé á gwówád kú shwúg jús kú bwiim bəgú. A bəg nə gúmə kandəgə á kandəgə! Amēn.

Məbədə

¹⁹ Wo ə bədə mə Priska bá Akilas nə njəw búúd má Onezifôr. ²⁰ Erāst nyə a ləg Korēnt, mə a ləgə Trofím Milēt a ngə bwəs. ²¹ Wáág nkúl ná wo zəg nkəwān nda fwo zə shí. Nə Ibulus nə Púdens nə Línus nə Klodía nə bóól bwáəng bəsh bwá ngə bəda wo. ²² Cwamba jíg nə *shíshim wól Zembî kə sá bí mpaam.

4:6 Flp 2.17; 2Pr 1.14 **4:7** 1Kr 9.24-25; Flp 3.12-14; 1Tm 1.18 **4:10** Flp 2.21 Démas: Kol 4.14; Flm 24; 1Yn 2.15; Tit 1.4 **4:11** Lúkas: Kol 4.14 Márkus: Kol 4.10 **4:12** Tishik: Kol 4.7-8 **4:13** Mis 20.6 **4:14** Mat 16.27 Aləguzándrə: 1Tm 1.20 **4:16** 1.15 **4:17** Dan 6.21; Sōm 22.22; Mis 1.8; 23.11 **4:18** 2Kr 1.10; Flp 1.19-20 **4:19** Priska bá Akilas: Mis 18.2 Onezifôr: 2Tm 1.16-17 **4:20** Erāst: Mis 19.22; Rom 16.23 Trofím: Mis 21.29 **4:22** Gal 6.18

Kálaad Pwôl nyé á cilə Títus yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú mə Títus yí

Títus nyə á bə váál krísten á ná nyə á shígé bə kúl Oyúden dí (Gal 2.1-3). Bə Pwôl bwə á shí kyey sámbá, nyə á bul námá sá nkambulə mpádúgá Pwôl bənônə nə obúgula wá Kərēt (2Kr 7.6-16). Ja Pwôl mə zə cilə nyə kálaad éga yí, í á bə nyə Títus njúl ləəm bwə jów ná Kərēt yí; í á bə Pwôl mə tál ná á ngóg nə fála ngə kwambulə isâ yá Dɔ á nún nkamə nyəong dí (1.5).

Pwôl mə bwey lwó shug lə kálaad ná námá mətédúlé mə cilyád (1.1-4). Kála zə kə shwóg nə lúú áshúshwóógá, a lwó kuú njəond múúd mə jəla bə nə ndí shú ná bwə tálúg nyə tówe shwóg á Dɔ yí (1.5-16). Lúú ábée wúsə məcwún á ngə cwíny Títus shú isâ í dúgá nə ikínda í búúd nyə é bá də bwəma nə ndí Dɔ dí yí: nə icwúcwúú í búúdum nə icwúcwúú í búdá (bwó buud bwə jəla nə cwíny míngwəol wá), nə məncwəmə, nə məlwəá (2.1-15). Lúú álél í nyíngə báásulə ókrísten isâ bwə jəla ná sá yí, nə váál bwə jəla nə cugə ná shee ngə kwanz mbéégí mənkwómú yí (3.1-11), ná ndéé, a mú kə shínal kálaad nə məcwún nə məbádá (3.12-15).

Olýe ɔ kálaad éga búsa nə nkul ləel gwág ná Pwôl nyə anğə nə ci nji isâ í dúgá nə Títus nyəmfwó yí. Isâ á ngə lás cínəng yí bísa isâ í dúgyá nə Dɔ dēsh yí: isâ nda váál gúfúgá í jəla kyey yí, nə kuú njəond ótówe ɔ shwóg, nə kuú njəond obúgula bēsh.

Məbádá

¹ Mə Pwôl, mə ji lwaá mə Zembî, *muud lwámá mə Yésus-Kríst ná mə nkényúg mbag á salə ná míféeshá mí búúd myé mí bág nə búgá. Mə ji ná mə sáág ná buud bwə mpúg obúbálé bwə lwó ná muud mə kənd lām wá Zembî wá. ² Í bág ntó shú ná bwə ngóg nə bwánd nə búgá ná bwə bá cugə cug á kandugə kandugə. Zembî nyə á bwey kaag buud cug jəongú shí nə gwów í nda fwo bə. Zembî nyə ádé bwele bwiing ijjó. ³ Ja dān fwála í á wós yí, nyə á sá ná buud bwə mpúg nkaagə nyə á kaag nyəongú. Lān wəong wá Cugye wúsú Zembî nyə á yə mə séy ná mə ngóg nə bwiing yí. ⁴ Mə cilə wo kálaad éga, wo Títus, mwān waamə kóómb á búgá sá bēsh ngə *búgula yí. Zembî Sónngú bá Cugye wúsú Yésus-Kríst bwə ɔ sá wo mpaam, bwə ɔ sá námá ná wo cágəg nə mətəla.

Títus mə jəla ná táág isâ yá Zembî Kərēt

⁵ Ja mə á lúgə wo ná wo jíg nún Kərēt yí, í á bə shú ná wo shínúg táág isâ byēsh, wo tál ócúmbá buud ɔ *Dɔ mə Zembî míngwəla myēsh dí nda mə á ci ná wo sáág ná. ⁶ Cúmbá muud mə jəla nə bə múúd ngə cugə kú nə sá á jumúg yé. A jəla nə bə ngwúm mə mudá ngwúd. Bwán bə bwə jəla nə bə obúgula, bwə nda bwele bə nə njagə ná bwə ngə bə nə intíwúli, nkí ntāg ná bí nə məbún. ⁷ Í ka jii ná tówe shwóg mə dá fála Dɔ yé bág kú nə sá á jumúg, nəcə á ji tówe shwóg mə Zembî. Nyə ajáláyé nə bə mbií múúd í də tédugə ná nyəmfwó ji nə nkul sá sá jēsh yí, kú bə mbií múúd í də kuya mpimbə yí, kú bə ngule məlwəg, kú bə múúd icwoomb, a nda də ɔs *mwaanə nə macíi mīshád. ⁸ A bág muud mə də mpu nwa ójón yé, a dúgá cēel isâ í ányunywaá, a də cunal íyēesh byé, a njúl tátəlí muud, a dúgá sɔ nji

sâ Zembî mæ gwág nywa yí, a ða mpu jwú ná lâm. ⁹ A jálá ná bæ múúd má wá lâm njígulá ábúgúlág sá ngó jíguli yííd. Ntó, nyæ é bæ ná ñkul mæ bándúlá búúd ná bwé bëg fwámé njígulá, a lwó búúd ò ògkwafad iwushí byánj.

Bów-bów mínjígulá mí jálá ná shîn

¹⁰ Mæ mpú ná zhwog obúgula bí ná mælwâ; í bul bæ ná ndeé sámabá *Oyúden bwé á magulæ Yésus wá. Bwé ða sá mikaand kú ná wúmbúlé, ða shiig buud ná myo. ¹¹ Í jii ná wo júwalæg bwo mimpu, næcé bwé ngæ tâl minjów mí búúd oncindí ná shwuu ná ngólæ jíguli bwo isâ bí kú jala yí; bwé ngæ jíguli isâ byoongú nji shú ná bwé bág ná myóna bów-bów zhí jooŋgúd. ¹² Wúl mbyágá á Kurêt í á ða cúnda micúnda yí í á cí ná: «Buud ò Kurêt búsa ja jêsh nji bwiingúlæ ijóó, nji gwóó-gwóó mílâm nda onkweny, mílulám ða téduga nji dæg.» ¹³ Ciyá nyæ á cí jooŋgú jí búbálé. Ná ndeé, ñkáándég ná bwo fwámé ñkáándúla, bwé bág ná fwámé búgá, ¹⁴ bwé nda kænd mílâm mbeé mikanda mí Oyúden ði, bwé nda bë mácéé má búúd bwé ngó ban obúbálé wá. ¹⁵ Buud bí ná fwó-fwó wá, isâ byêsh bí námá bwo ná fwó-fwó; nji, shú boong bí ná nyéé wá, bwé ngæ ban ná bwé abúgúláyé wá, kú ná tæ sá jí bwo ná fwó-fwó, fag nyán nyí nyéé ná nyéé, lâm wán nyéé ná nyéé. ¹⁶ Bwé ngæ cí ná bwé mpú Zembî, nji isâ bwé ngó sá yí í njúl sá shús. Bwé cúgé á cæelég, bí ná mæbún, bwé cúgé ná ñkul bwæle sá sá ányunywaâ.

2

Minjígulá shú ócwámabá buud

¹ Wæe jaawúg búúd nji sá í ngó bwæma ná fwámé njígulá yí. ² Cíig ná ocwámabá buud ná bwé dúg cunal íyéesh byánj, bwé jálá ná mpíya ná gúmá, cugæ cug íkânj, bwé jálá ná bæ ná lal-lal búgá ná mæma cælí, ná fwámé jísów. ³ Cíig ná ocwámabá budá ná bwé cágag námá mbií cug Zembî mæ gwág nywa yí, bwé nda ða cí búúd iciyá í béwáí bwo mílâm yí, bwé nda bæ málwaa má málwæg. Cíig ná bwo ná bwé dúg bæ ná jójó mæcwúnj, ⁴ shú ná bwé jígulíg mingwól mbií bwé jálá ná cæel ógwúm bánj ná bwán yí, ⁵ ná mbií bwé cágag cug íkânj yí, bwé baagula mányúul nji shú ógwúm bánj, kænd mílâm ísáy yá mínjów myáŋgúd, bæ ná jò máfúlú yí. Bwé ó jíguli ngwól wêsh mbií á jálá ná magulæ íjwúga í ngwúm yé, shú ná buud bwé nda *lås ná Mílésú mí Zembî bwaasúlæ mpu.

Minjígulá shú ngwíínzhá

⁶ Yáágúg ná mæncwámá ná má cágag cug íkânj mæzhí mêsh. ⁷ Woméfwó téédúg sá ná bwé ngág yuug mísóólégú mí ányunywaâ wódí, wo ða bæ tátalí ja wó jíguli bwo yí, wo nywa mínjígulá myô ná mæjílæ. ⁸ Iciyá wó cwééd wódí mpu dí yí í bág kú ná mædana, í bág iciyá búúd bwé cúgé ná ñkul jum wo ná ndí yí. Ntó nyæ e sá ná buud bwé ngó lúmbuli ná sá wá bwé bág kú ná zhí ná bwé mpyaam sâ, bwé yidá bæ ná shwôn.

⁹ Yáágúg ná mælwaa ná má magulæg íjwúga í omása bánj mæzhí mêsh, bwé sáág ná omása bánj bwé gwágúg bwo nywa; bwé nda ða fadulæ iciyá ná omása bánj. ¹⁰ Bwé nda ða júwo omása bánj isâ; bwé yídag bæ bwo buud ó abúgúlág ija byêsh. Ntó nyæ e sá ná, njígulá sá ngó jíguli shú má Cugye wúsú Zembî yí, buud bwé ngág wæ ná gúmá.

1:9 2:1; 1Tm 1:10 **1:10** 3:9-11; 1Tm 1:3-7 **1:10** 1Tm 1:6 **1:11** 1Tm 6:5; 2Tm 3:6 **1:13** 2Tm 4:2 **1:14** 3:9; 1Tm 1:14 **1:15** 1Tm 1:5; Mat 15:11; Rom 14:14, 20 **1:16** 2Tm 3:5; 1Yn 2:4
2:1 Ifz 5.21-6.9; **2:1** 1Tm 1:10 **2:2** 1Kr 13.13 **2:3** 1Tm 3.11; 1Pr 3.1-5 **2:5** Ifz 5.22-24
2:6 1Yn 2.14 **2:7** 1Tm 4.12; Flp 3.17 **2:8** 1Pr 2.15 **2:9** 1Tm 6.1-2 **2:10** 3.4

Zembî nyə a má lwóya mpaam nyé

¹¹ Zembî nyə á má lwóya mpaam nyé í ngó yə muud yêsh cug yí. ¹² Mpaam nyəɔngá í ngə jǵgali sâ ná sâ bánug cug á kú bǵsh Zembî, sâ ban iyéesh yâ cug ga; ntó sâ mú cugə cug íkán wa kala búúd gaád, cug á tátəlí, cug á kəndúlə lám wə Zembî. ¹³ Sá má jalá nə cugə ntó té sâ ngə bwánd jǵjǵ jwôw má Cwámba nə búgə yí. Nacé jwôw dɔɔngá, Zembî wúsú ánaní, Cugye wúsú Yésus-Krist mə bá lwóya mǵlwaná myé. ¹⁴ Nyə a yána nyáməfwó shú dású, za yíl sâ mányámá má cug sá á ngə cugə kú bǵsh máccə yííd, zə fúb nkúmba kúl búúd, kúl búúd í é də bə nkəwəmusá ja jêsh ná í sá jǵjǵ mǵsólúgú yí.

¹⁵ Sâ wó jalá nə jaaw búúd wáni. Dugá cwíny búúd, də nkáánd nə bwo nə mpəl gwô jêsh. Muud nda mpyény wo.

3

Okristen cug ágúgwáan jáj

¹ Báásúlág óbúgula bêsh ná bwə nda də sá lal lúu nə micí nə otówe ɔ shwóg, bwə mágúləg ijwúga byán, bwə də bə nkəwəmusá ná bwə sá sâ jêsh jí nkí nywa yí. ² Bwə nda mpyaam múúd, bwə dág sásulə ózhuyá, də bə nə yéesh nkəwəbulə, də bul cugə nə muud yêsh ná shé. ³ Shé mpúgá ná shé á fwo námá də bə kú nə fúg, nǵi mǵngáádá, ngə bə bów-bôw mázhíí, iwúmbúg nə yéesh zhwiimbyálə nə cug mǵmbíí mǵmbíí í á bǵi shé mikwám; shé á bə nə gwólə mǵlám, nə iwúmbúg, nda bə sâ múúd jí nə nkul cɛel yí, shé á ngə mpiiya shémé nə shémé. ⁴ Nǵi, ja Cugye wúsú Zembî nyə a má lwóya jǵ lám jé nə cɛelí jé á ngə cɛel buud bêsh yí, ⁵ nyə á cug sâ, kú bə nacé sá sálə mǵsólúgú myá tátəlí, nǵi nacé nyə á gwág sá cey lámúd. Nyə á cug sá nə ngusa nyə á gusa sá yí, nə séy Nkénkə Shíshim nyə á séy yí. Nacé ngusa í á sá ná sá byélúg byélé ágúgwáan, Nkénkə Shíshim nyə á yə sá cug ágúgwáan. ⁶ Zembî nyə á shwu sá Shíshim yé wəɔng nyúúléd mǵnkund mǵnkund kwonǵ má Cugye wúsú Yésus-Krist. ⁷ Nyə a sá ntó shú ná sá bág bǵi cug á kandugə kandugə sá ngə bwánd nə búgə ná sá má bá bǵi yí, nacé a má cǵi mpáam nyé dí ná sá mú otátəlí ɔ búúd.

Məcwún

⁸ Ciyá ní jí abúgúlág. Má ka jǵi ná wo lásúg gwo nə ínkán, buud bwə ngə *búgula Zembî wá bwə mpúg shimal sálə jǵjǵ mǵsólúgú. Ntó jí jǵ sá, í njúl nə mǵfíí shú búúd bêsh. ⁹ Nǵi, wo ɔ də kwanz mbéé sɛnjúsálə mákəl, nə lǵlə mábyél ná lǵ lǵ kú nə mashínə*, nə ozhuyá, nə icigá-cigə buud bwə də ngə cǵi shú máccə má Moyíz yí. Isâ íni byêsh í cúgə nə mǵfíí, bǵsə ocwúd. ¹⁰ Muud mə sá mbéégí mǵnkɔɔmú yé, wo ɔ nkáánd nə nyə ja áshúshwóógú, wo nkáánd ja ábɛé; nkí a ké shwóg íí, bí béégya sámbá nə nyə. ¹¹ Mpug ná mbíí múúd wəɔng má nwa bów-bów zhíí, sálə á ngə sá *mǵsám ní, a ngə gwǵílya nyáməfwó.

Məbáddá

¹² Mə bá nti wo Artémas, gúl ja Tishik. Wó ká bá dág ngwól á bwo mə wósə nún, wo ɔ bá ləel zə kwey mə Nikopolis, nacé cínəng wə má má cǵlə ná mə ké

2:12 Ifz 1.4; 1Yn 2.16 **2:13** 1Kr 1.7; 1Te 1.10 **2:14** 3.14; MmN 19.5; Eze 11.20; Gal 1.4; Ifz 2.10; 1Tm 2.6; Heb 13.12; 1Pr 2.9; 1Yn 3.16 **3:1** Rom 13.1-7; 1Pr 1.13-17 **3:3** 1Kr 6.11; Ifz 5.8 **3:4** 1.3; 2.10-11; 1Tm 1.1; 2.3; 4.10; Tit 3.6 **3:5** Yuá 3.5; Rom 6.4; Ifz 2.8-9; 5.26; 2Tm 1.9; 1Pr 1.3 **3:6** Rom 8.9-16; 1Kr 6.11; Gal 5.25; Cugye: 2.13; Flp 3.20; 2Tm 1.10; Tit 3.4; 2Pr 1.11; 1Yn 4.14 **3:7** Rom 3.24 **3:9** 1.10-16 **3:9** 1.14; 1Tm 1.4 * **3:9** Oyúden bwə á də baagula mǵbyél mǵnǵ micilyá, də lǵ micilyá myəɔng mǵsəɔn, sá jəɔng wə Pwól ngə ban na yí. **3:10** Mat 18.15-17 **3:12** Tishik: Kol 4.7-8

cíngali ñkwân yé. ¹³ Wo ɔ sɔ ná sâ í bág kú fúfə lwóya bwə jów ná Zénas yé, bá Apolos ñjɔɔnd bwə é sá yííd. ¹⁴ Í jii námə ná omínyɔŋə búsú bwə jíígúg dúlə shimal sá jɔjɔ mísóólúgú, du ju míkúlə mí wós mósɬúgá myá shú ná bwə bág kú fúfə mpúmá. ¹⁵ Buud bēsh sánónɛ búsə wa wá bwə ŋgə bédá wo. Wo ɔ báda óshwə búsú sánónɛ sá bí nə búgə ŋgwúd wá.

Zembí ké sá bí bēsh mpaam.

Kálaad Pwôl nyô á cilô Fulmôñ yé

Isâ í dúgyá nê kálaad mæ Pwôl shú má Fulmôñ yí

Fulmôñ nyô á bæ fwámé múúd, nyô á ka cénd kuú njœnd búgula Yésus, je bæ Dɔ á Kolósia dî. Nyô á bæ shwá mæ Pwôl (v. 1). Lwaá dé Onezîm í á ka túb nyô, ka ka bwama nê Pwôl, Pwôl nye njúl mímbwug dî. Onezîm nyô á ka námá zæ bæ krîsten. Pwôl mú ka zæ ñwa cigúlá ná a nying kænd nyô wá mása yé, a ka cilô mása wœñg kálaad éga, ná a légúg Onezîm.

Pwôl mæ tééd fwo báda Fulmôñ nê buud bánón bwá ñgá jî wá (1-3), a mú yæ Zembî akîba nê búgá nê zény Fulmôñ jî nê ndí yí (4-7). Nê ndéé, a mú ka jaaw sâ á ñgá jî nê Fulmôñ sáág lwaá dé Onezîm yí (8-22). Mábádá mæ mæshíné dî, Pwôl ñgá cwééd zhwog buud á ñgá námá nê cwééd kálaad á Kolósia dî wá, jî nê ñkul bæ nê Onezîm wá nyô á ka nê okálaad obá bêsh, nê nyœñg á Kolósia, nê yé mæ Fulmôñ.

Ja wó lɔ kálaad mæ Fulmôñ yí, wo dúg ná Pwôl nyô á mpu ñwa shwá yé Fulmôñ nê mætag: kú yímbúli nyô nê tœ sâ, kú yæ nyô ñkúmba wáda, a ñgá mpu ná Fulmôñ jî nê ñkul ban sâ á ñgá ci nyô yí. Pwôl mæ lwó ná, cœlí Krîst nyô á cœl sá yí, í ñgá fœn sá mænkenya ñgá kwambulá wœñgô mpádúgá sá buud.

Mábádá

¹ Mæ Pwôl wá má cílá kálaad éga, mæ muud jî mímbwug dî nœcé ñgálê sêy nê *Krîst Yésus yé. Sá mwááng Timotê sá ñgá cilê wo, abábæ wúsú Fulmôñ, wo muud ñgá námá báduga nê sá ñgálê sêy nê Yésus yé. ² Sá má cilê námá mwááng-shilê wúsú Afiya, nê Arship muud gwoong wúsú ñgálê lúmbuli dœmb. Sá má cilê námá *Dɔ lú óbúgula í ðu sœñgya Fulmôñ dî njów yí. ³ Sóñgú wúsú Zembî bá Cwámbe Yésus-Krîst bwá ó sá bî mpaam, bwá ó sá námá nê bî cágæg nê shœ.

Fulmôñ nyô á bæ nê fwámé cœlí nê fwámé búgá

⁴ Má ðu yæ Zembî waamá akîba ja jêsh má tédúgá wo mádí májøgula dî yí. ⁵ Má ðu yæ Zembî akîba ntó nœcé mæ gwág ná wo ñgá kæ shwóg nê búgúlálê Cwámbe Yésus, wo ñgá námá lwó ná wó cœl búúd bêsh Zembî nyô a má fêêsh wá. ⁶ Mæ ñgá jægula nê Zembî ná búgá í ñgá sœñg shwá yí í wúmág, wo mpúg bímbí lú mánywa *Krîst má sá sá má. ⁷ Mwaañg, mæ áma bul bæ nê mæshusag, nyúul bul bæ mæ nê ñkul nê dúgálê nda cœlí gwó í má lúlushi okrîsten mænyúul ná.

Fulmôñ nyíngæg ñwa Onezîm

⁸ Nê ndéé, mæ jî nê zhí kwoñ má *Krîst dî ná mæ yímbúlig wo ná wo sáág gúl sâ. ⁹ Njî, tœm bæ ntó, má yida téég wo mæbwâ nœcé cœlí Zembî ñgá yæ sá yí, mæ Pwôl, cwúcwúul múúd í, mæ njúl nyingæ bæ mímbwug dî ja gaád nœcé mæ ñgálê sêy nê Krîst Yésus. ¹⁰ Mæ téég wo mæbwâ shú má Onezîm. A músæ mwán mæ áma byá cug krîsten dî mæ njúl wa mímbwug dî yé. ¹¹ Nyô a shígé fwo ðu bæ wo nê mfíi ja bíná bî á fwo ðu cugá yí; jaá ga dî, a músæ shwá bêsh nê mfíi.

¹² Má nying nyô ná a nyíngæg zæ wódí, a ñgá zæ tâñ nda gúl kúl nyúul jâm. ¹³ Mæ áma nywá yidá jî ná a jig wa mádí koogú té má jî mímbwug dî nœcé Jɔɔ Kéel yí, a ñgæg nê sêy nê mæ jílá gwó dî. ¹⁴ Njî, mæ shígé cœl ná mæ sá gúl sâ shwá nda

fwo bæ cún; mæ acéélé ná wo sáág mænywa yímbúlíd, í jii ná wo sáág næ jǝjǝ lâm. ¹⁵ Jí næ ñkul bæ ná Onezím nyə a béégya næ wo búbaalé fwála shú ná wo nyíngæg lág nyə kanduga kanduga. ¹⁶ Nyə ányíngáyé ná bæ wo lwaá, nyə é ntǝ lwaá, nyə é bæ wo *mínyǝñǝ wó búl cǝel yé. A mǝ bæ mæ abábə, nyə é nyíngə bul bæ shú dwô dǝ; nǝcé, a jǝ fwo bæ múúd woó, a mǝ nyíngə bæ krísten nda wo.

¹⁷ Gwó wó mǝ céél ci ná, ñkí wo mpú ná mǝ jǝ wo shwó, ñwaág Onezím nda wó jǝ næ ñkul ñwa mǝ ná. ¹⁸ Ñkí nyə á byaagula næ wo, ñkí ntǝg ná a jǝ næ wo mpwǎlá, lǝg ná mǝ wó mbíd wo nywo. ¹⁹ Mǝ Pwôl mǝ ñgə cilə næ mbwó wǝm ná mǝ bá jǝna wo mpwǎlá nyǝñg; mǝ abúlé cǝel nyíngə jaaw wo ná cǝg gwó jǝ námǝ wo mpwǎlá wó mbíd mǝ yí. ²⁰ Ná ndéé mwaang, ság mǝ kwííndyá mǝ ñgə jǝ wo ni jíná mǝ Cwámǝba dǝ; námǝ nda shwó bí ókrísten ná, sǝlǝg mǝ lâm shí.

²¹ Mǝ ñgə cilə wo kálaad éga mǝ njúl næ búgá ná wo é sǝ sǝ mǝ ñgə jǝ ná wo sáág yí; mǝ mpú ná wo é sǝ mǝ isǝ cǝ jíni. ²² Mǝ jǝ námǝ ná wo kwámbulǝg mǝ bwágá, mǝ ñgə dúg ná shé wál bá zǝ nyíngə dúgyá, mǝjǝgula mún mǝ ñgə gwíí.

Məbədə

²³ Ipafras muud sǝ jǝ mímbwug dǝ nǝcé ñgǝlǝ sǝy næ *Kríst Yésus yé ñgə bǝda wo. ²⁴ Buud ó gwoong ísǝy bǝm Márkus, næ Aristárug, næ Démas, næ Lúkas bwó ñgə námǝ bǝda wo. ²⁵ Mpaam mǝ Cwámǝba Yésus-Kríst í jǝg bídí.

Kálad bwá á cilə Wəheburâ yé Isâ í dúgyá nə kálad Wəheburâ yí

Muud yêsh mə mpú shimal lə kálad éga yé nyə e téduga ná í cúgə kálad, í yidá bə bwiingúlə mílánj mi Zembî. Mátéédúlé mäsə, kú nə muud mə cilə yé, kú nə muud bwá cilə yé. Nji məbáda mäsə ímpánzə yə məshíné mə lúu 13 wá mə sá nə muud mpúg nə jisə kálad nə bwá á kənd buud.

Muud nyə á cilə yé ngə bándulə okristen nə bwá kú nyingə kənd mítédúgá Máccé mə Moyíz dí. A ka ngə lwó bwo nə cug mə Krist nə iséy byé í ntə sá jêsh búúd búsə nə nkul téduga ná í də cug búúd yí.

Kálad mə bwey na námə lwó matéédúléd nə Zembî nyə a lwóya sá á jisə yí wə Yésus-Krist (1.1-3). Kálad éga ji nə fwámé məma mənkwəw məlól:

(1) Kríst mə jág bul ntə sá jêsh (1.4–10.18).

(2) Olóye bwá nádag búgád (10.19–12.11).

(3) Baalé mácwūj nə íbwádán (12.12–13.25).

Zembî ngə lésha nə buud nə zhí a Mwân yé

¹ Yág í, Zembî nyə á də lās nə odá ija ija, mimbii mimbii nə zhí á *buud ɔ micúndá bé. ² Ná ndéé, mwów má məzhúgúlá mága dí, a mə lās nə shé nə zhí a Mwân yé. Mwân yé wəəng wə nyə á balan nə ndí sálə shí nə gwów yé; nyə a mə təl nyə ná a bág lág nə isá byêsh. ³ A ji njəs í ngə zhu mílwaná mí Zembî dí yí, a ji zhiǵim mbəǵla mə Zembî, a ngə shúgal isá byêsh nə ciyá jé álal-nkul, isá byêsh yá shí nə gwów. Ja nyə á shín fúb buud, yíl bwo *misám yí, nyə á kə ji gwów, mbwə mənkwūm mə Zembî á nkul nyêsh dí.

Mwân mə Zembî mə ntə wəéngəles

⁴ A ntə *wəéngəles, jínə Zembî nyə á gwiid nyə yí ntə jínə dáj. ⁵ Mpugá nə Zembî nyə abwélé ci nə ngwól *éngəles ná: «Wo ji Mwân waamə, mə mə byá wə múús». Nda námə nyingə ci ná: «Mə é bə nyə sóǵǵá, a bə mə mwân». ⁶ Nji, ja Zembî mə nyingə zə jíl Mwân yé a cúmbá shí ga dí yí, nyə ná:

Wəéngəles ɔ Zembî bēsh

bwá kúdúg məmpwoombá

mándəlúd yə nyə gúma.

⁷ Nyə á ci shú wəéngəles ná:

A də sá nə wəéngəles bé bwá bág nda fufə,

a sá nə osól ɔ mäsáal bé bwá bág nda ngwiile kuda.

⁸ Nji nyə á ci shú mə Mwân yé ná:

Yé Zembî, ijwūga byó í bá ji kú nə zhúgá.

Otútálí wə bwá ngə lwó nə wo ngə jwú nə faan dwô.

⁹ Wo a cəel otútálí, wo mpii fúlú a kú bish máccə;

sá jəəng wə jí ná, yé Zembî,

Zembî woó nyə a gwáágulə wo məwúda mə məshusag;

ntó ji ná nyə á yə wo cé í ntə búúd ɔ gwoong bwó yí.

¹⁰ Zembî nyə á ci námə ná:

Yé Cwámba, mátéédúlé di, wo wó wo á fwə shí,
wo a sá námá jon nə məbwə mwō.

¹¹ Isā byəŋg byēsh í bá shīn,
nji wəe njul kú nə zhúg;
byēsh í bá bə íbwoodú nda mikáándá,

¹² wo bá báág byo nda bwə də báág jud ná.

Haaw. Í bá shīn cénd nda káándá.

Nji wəe wo njul nji mbií ngwūd,
mimbú myō kú bwēle shīn.

¹³ Zembí nyə abwélé námá ci nə ngwól éngəles ná:

Jig shí wa mádí mbwə mənəcwūm
kə wós ja mə é culushi mizhízhíj myō,
mí bə wo sá wó də tál mákuú yí!

¹⁴ Wəéngəles bāŋ ná wə ozá? Ngáá bēsh búsə mishíshim mí ngə sēy nə Zembí,
Zembí ka də kənd bwo ná bwə kəg ngə kwínd buud bwə bá ŋwa cug tāŋ ilúgí
Zembí mə bá yə sá yí?

2

Zembí mə cug shé

¹ Nda jí ntó ná, í bul jii ná shé mpúg wá mílúú sá bwə á jaaw shé yíid, ŋkwanǵá
sá á bá kwab zhií. ² Shé mpúgá ná kéel *wəéngəles bwə á zə nə ndí yág yí, í á bə
álal-ŋkul; muud yēsh nyə á caam məcə, nda bish dwo yé, nyə a shí bwəma nə
intúgúli í á jəla yí. ³ Nda jí ntó ná, shé mə ká bə kú bish shisha məma cug bwə ngə
jaaw shé yí, shé nda bá bwēle faam. Cwámba nyəmfwó wə nyə a tééd jaawúlə
lāŋ á cug jəŋgā, buud bwə á gwág nə nyə wá bwə mú zə báásulə shé wə. ⁴ Shú
lwólə námá ná kéel dəŋg dúsə fwámé kéel, Zembí nyəmfwó nyə a wéeshuli isā
í ntə buud ŋkul yí, nə *isā í mímbúgú nə *məshimbá mimbii mimbii. A mú
námá yə bwo idaás Shíshim mə də dáás búúd yí, nda nyə á cēel ná.

Yésus, Mwān mə Zembí nyə á zə bə muud

⁵ Haaw. Kala búúd sá ngə ci ná í bá bə yí, wəéngəles dí bwə bá jwú nə gwo,
Zembí nyə a shígé sá nə í bág bə ntó. ⁶ Í yidá bə cilyá Kálad Zembí dí ná:

Yé Zembí, wo ngə téduga muud nəcé a jí jí?

Wo ngə kweemb kukwuməga múúd nəcé í bəlé jí?

⁷ Wo mə səl nyə shí fúfwála, cə wəéngəles.

Nə ndéé, wo mə sá nə a ŋkənwag, a bág nə gúma nda cí.

⁸ Wo mə wá isā byēsh mənáyamá mə múúd dí.

Haaw. Sálə Zembí mə sá nə a jwúg nə isā byēsh yí, tō sá ngwūd nə ngwūd í
alúgé. Nji, shé cugé nə ŋkul fwo dúg ja gaád ná a ngə jwú nə isā byēsh. ⁹ Nji, sá
shé mú ngə dúg yí jí ná, Yésus muud Zembí nyə á səl shí fúfwála cə wəéngəles
yé, a mú ngə ŋkənwə, a njul nə gúma nda cí, nəcé nyə á jug ná ndéé a yə. Nyə
á zə cé buud bēsh, lwóyálə mpaam Zembí nyə á baam nə bwo yí.

¹⁰ Zembí wə nyə a té isā byēsh, nyə wə ngə sá ná byēsh í ngəg nə kyey mpwogé,
nyə námá wə nyə á jii nə ncúlyá zhwoŋ bwān bə bwə ŋkənwag mənənwə
mə. Í á ka jəla ná a sáág ná micún mí bíg Yésus muud nyə á juw zhií ná bwān
ə Zembí bwə bíg cug yé, micún myəŋg mí mú məel sá nə Zembí jílag nyə jiya

í á jəla nə nyə yí. ¹¹ Ntó, nə Yésus muud ngə sá ná buud bwá bág minḱenḱē mi búúd yé, nə buud á ngə sá ntó wá, bēsh búsə nə shug ngwūd. Gwá wá á jí kú gwág shwōn jówúla bwo ná omínyonḡá bē yí. ¹² Ntó wá á cí ná:

Mə bá dū bwiing omínyonḡá bām bímbí lá múúd wo jí yí,
mə sey wo isusa i gúmá ja bwá séēngyá ná bwá gúmal wo yí.

¹³ A nyingə námə cí ná:

Mee jám jágúwé jēsh í bá bə nyódí.

Nyə námə ná: «Mə wá éga, nə bwān Zembí nyə á yə mə wá». ¹⁴ Nda jí ná bwān á ngə cí óni búsə nə mishwun nə məcíí ná, Yésus nyə á ḡwa námə nyúul muud, a bə nə mishwun nə məcíí shú ná a yág, shwiy dé mú culushi ḡkúl mə Njwú məjamb, nye muud nyə á ngə kyey nə shwiy yé. ¹⁵ Nyə á yə ntó shú ná a yíl búúd bēsh mányámád, nəcé bwá á ngə cugə ḡkúmba cug nji ḡgələ fúndə shwiy, cug mányámá. ¹⁶ Í mə mpu nyín ná Yésus nyə á shígé zə kwiid wéēngəles; nyə á yida zə kwiid mpwon buud mə *Aburaham. ¹⁷ Sá jəong wá í á sá ná a céndúg bə nda omínyonḡá bē məzhií mēsh, shú ná a bág bwo fwámé Ajəláci á ofada mə gwág bwo cey lámúd yé, á sá ísέy váál Zembí mə céel yí. A jí Ajəláci á ofada ná a ság *mētúnəga, yíl búúd *misám myánḡ. ¹⁸ Yésus jí nə ḡkul kwíind búúd mábwbúlán mə ngə fwágusə məkuú shí wá, nəcé nyəmэфwó nyə á fwo námə bwəma nə məwbəbúlán, nyə á jug.

3

Yésus-Krist mə ntḡ Moyíz

¹ Ná ndéé yé minḱenḱē mí omínyonḡá bām, bí buud Zembí nyə a mə námə jōw ná bí bág ḡwa ḡkəw cug á gówúw wá, kəndúgá mitádúgá wə Yésus. Nyə wá sə ngə magula tám buud ná a jí *muud lwámá mə Zembí, a njúl Ajəláci á ofada yé. ² Nyə á sá ísέy byé váál í á kwaga mísh mə múúd nyə á nti nyə yí, námə nda Moyíz nyə á kyey nə njów búúd mə Zembí wēsh váál í á kwaga yí ná. ³ Mpugá nə Zembí nyə a dág nə Yésus mə jəlá nə bul ḡwa gúmə ntḡ Moyíz, námə nda múúd nə lwḡ njów mə dū ḡwa gúmə ntḡ njów wámэфwó ná. ⁴ Bí mə mpú ná njów wēsh í dū bə nə muud nyə ámə lwḡ yé; nji, Zembí wá mə dū lwḡ ísá byēsh. ⁵ Moyíz nyə á kyey nə njów búúd mə Zembí wēsh váál í á kwaga yí. Nye, nyə á bə səl məsáal, ḡgələ lwó ná sá Zembí mə bá jaaw búúd yí í bá bə búbálé. ⁶ Krist ngə sá ísέy byé váál í kwaga yí. Nywá jí Mwān á njów mə Zembí. Njów mə Zembí wəəng wá shé, ḡkí shé mə ká nə inḱan shwóg, kə námə shwóg nə ḡgələ bə nə milúú ná sán nəcé sá ḡgə bwānd nyə nə búgá.

Zembí mə dū yə búúd bí nə búgá wá wogá

⁷ Gwá wá Nḱenḱē Shíshim ngə cí yí, ná:

Nḱí bí mə gwág kál dé múús íí,

⁸ kúgá sá nún

nda ja búúd bwá á sá mingáádó yí.

Jwów dəəngá, buud bwá á kə nə məkugəla

wá Zembí nūḡ shí a shwééshá dí.

⁹ Osóḡgá bán bwá á shweenzh mə cínəng

2:11 Mat 25.40; 12.50; Yuá 20.17 **2:12** Sóm 22.23 **2:13** Iza 8.17-18 **2:14** 2.17; Yuá 1.14 Njwú majamb: Yuá 8.44; 12.31; 1Yn 3.8; Mbú 12.10 **2:15** Rom 8.21 **2:16** Iza 41.8-9 **2:17** 4.14; 5.2; Flp 2.7; 1Yn 2.2 **2:18** 4.15; Mat 4.1-11 **3:1** 4.14 **3:2** 1ḡ 12.7 **3:6** Mwān: 5.8 bwānd nyə nə búgá: 3.14; 4.14; 6.18-19; 9.28; 10.22-24, 35; 13.14; Kol 1.23; Flp 3.20; 2Tm 4.8 **3:7** Sóm 95.7-11
3:8 MmN 17.7; 1ḡ 20.2-5

nə bwə dūg sâ mə é sâ yí.
 Bwə á shweenzh mə, í njúl nə bwə á shí dūg
 ísâ mə á sâ bwo ¹⁰ tãŋ mimbú məwúm mánŋ yí.
 Nda bwə á d̥ she nə bwə dūg sâ mə é sâ yí nə,
 mə á nyada nə kala búúd jəŋgá,
 mə mú ci ná: «Búsə ja jêsh nji dúlə wush;
 bwə afwóyé mpu zhí mə ŋgá lwó bwo yí».

¹¹ Mə mú ka kɛɛn nə mpimbə ná:

«Bwə ábúle bwele kumə
 kúl mə á kwəməsa bwo wogá yí».

¹² Bwaang, bi ɔ bɛy nə ŋwól múúd gwoong wán bág nə bów-bôw lâm, lâm á
 kú nə búgá nə ndɛɛ á mú yid kwon nə Zembî á kuwô. ¹³ Yidagá d̥ sâ nə, jwów
 d̥sh búúd bi nə ŋkul j̥w nə «múús» yí, ŋwól cwíny ŋwól, ŋwól cwíny ŋwól.
 Dugá sâ ntó shú nə *sám í nda bá shüig tɔɔ muud á bídí gwoong nə ndɛɛ nyāŋ
 mú bə nə nún. ¹⁴ Nacé shé mūsə *Kríst buud ɔ gwoong bɛ, ŋkí shé mə bii búgá
 məbwə məbá kə wós məshínéd, námə nda shé á tééd mátéédúléd ná. ¹⁵ Shé
 kúgá wusa nə jisə cilyá Kálaad Zembî dí ná:

Ŋkí bi mə gwág kál dé múús í,

kúgá sâ nún

nda ja búúd bwə á sâ mĩngáádá yí.

¹⁶ Ozá bāŋ bwə á gwág kál mə Zembî ná ndɛɛ bwə mú sâ mĩngáádá wá? Ŋgaá
 í á bə buud b̥esh Moyíz nyə a wú nə ndí Igípten wá? ¹⁷ Ozá Zembî nyə á nyada
 nə ndí tãŋ mimbú məwúm mánŋ wá? Ŋgaá í á bə buud bwə á sām nə ndɛɛ
 mimbimbə myāŋ mí mú ŋgə mpúŋguli shí a shwéeshád wá? ¹⁸ Ozá nyə á kɛɛn
 nə bwə ábúle bwele kumə kúl nyə á kwəməsa bwo wogá yí? Ŋgaá í á bə buud
 bwə á sâ nyə mĩngáádá wá? ¹⁹ Haaw! Shé mə dūg na nə bwə á shígé kumə kúl
 Zembî nyə á kwəməsa bwo wogá yí nacé jí? Nacé bwə á ban nə bwə abúgúláyé.

4

Shé á jáláyé nə shúb wogá mə Zembî

¹ Zembî nyə á bwey kaag nə á bá sâ nə buud bwə yówulag; ŋkaagə nyəŋŋ
 nyí ná. Bi ɔ ka bɛy nə ŋwól múúd á gwoong jín bág shúb wogá jəŋg. ² Shé á
 shí námə gwág kéel mə Zembî nda bwo. Nji, wāŋ gwágúlə bwə á gwág yí í á
 shígé kwíind bwo tɔɔ sâ, nacé bwə á shígé *búgula sâ bwə á gwág yí. ³ Shé báá
 obúgula shé mú ŋgə yówula, kú bə bwo, nacé nyə á ci shú dāŋúd ná:

Mə mú ka kɛɛn nə mpimbə ná:

«Bwə ábúle bwele kumə
 kúl mə á kwəməsa bwo wogá yí».

Zembî nyə á ci ntó í njúl ná, ja nyə á fwə shí nə gwów yí, nyə á shí shínal ísý
 byé byêsh. ⁴ Shú sâ í dúgyá nə jwów á zangbá yí, sá mə mpú nə Zembî nyə á
 ci gúl kúkúlúd nyádi kálaad dí ná: «Zembî nyə á ka yówula nə ísý byé byêsh
 jwów á zangbá». ⁵ Gwə námə wá á cí wa jíga kúkúlúd ná: «Mə abúle bwele sâ nə
 bwə yówulag». ⁶ Ntó ji ná cígúlá í bwey bə nə Zembî mə bá sâ nə bóól búúd bwə
 yówulag. Nji, buud bwə á tééd gwág kéel wá, bwə á shígé yówula, nacé məlwə.
⁷ Nda jí ntó ná, Zembî mə tâl dúl jwów búúd bwə é ci ná «múús» yí. Nyə á za tâl
 jwów dəŋgá mimbú mí mə bwey bul cə té wulə fwála mə Moyíz; nyə á ka ci

mpu mæ *Dávid dí nda nyó áma fwo ci ná, ná: «ŋkí bî mæ gwág kál dé múús íí, kúgá sá núŋ».

⁸ Í á mbâm bæ ná Yeshuwa nyó a sá ná kúl búúd í yówulag ja bwá á shîn nyíi shí á çəplá yí, Zembî nyó a shígé nywá nyingə ci ná dúl jwów lú wogá dúsə. ⁹ Ntó má lwó ná gúlúgá wogá jísə ná shú búúd ó Zembî, í njúl nda fwámé wogá Zembî nyó á woga jwów lú zangbá yí. ¹⁰ Nəcə, muud Zembî mæ sá ná a yówulag yé, nyó é yowula ná iséy byé byésh námə nda Zembî nyó á yowula ná byé ná. ¹¹ Nda jí ntó ná, shé wágá mənkuł ná shé bág yowula nda Zembî nyó á kaag ná; shé wágá mənkuł shú ná muud nda bá shúb nəcé sálə mbií málwə bwá á sá má.

¹² Mpugá ná Miləsú mí Zembî mísə mikuwó, mí njúl mi ankal-ŋkalá. Mí dū bəwəli ntə kafwele jəsh bwá dū jəw ikósmb ibá yí. Mí dū nyíi múúd nyúúlúd kə kumə kúl mí béeğ *jim bá *shishim yí; mí dū béeğ məbwəç mæ nyúúl nə óshú ó iyasád. Miləsú mí Zembî wə mí dū lwó ŋkí mitədúgá nə iyuug yá lám, bísə ŋkí bəw, ŋkí bísə ŋkí nywa. ¹³ Kú ntəg nə təw sá Zembî nyó á té yí jí nə ŋkuł shwaaw Zembî. Isá byésh bísə oshushwáas, ompajáá nyádí míšhəd, nyə muud mæ bá sá sá shitóg yé.

Yésus ji wúsú Ajəláci á ofada

¹⁴ Shé mú nə wúsú shísha Ajəláci á ofada nyó á lína jon lə gwów yé*, nyə wə Yésus, Mwān má Zembî. Nda jí ntó ná, shé kágá nə búgá jísə shwóg, kú bwəle tag. ¹⁵ Nəcə, Ajəláci á ofada shé mú nə ndí yé, cugé nyəçŋg jí nda gwág shé cey lámúd nə tag dúsú yé. A yidá bæ nyəçŋg jí ná nyó á bwəma nə məbwəbulán mazhí mēsh nda shé, nji a nda sá *səm yé. ¹⁶ Ntó, shé shíshúgá Zembî kúná-kúnə kú fúnda. Shé shíshúgá nyádí caŋgád kúl á ŋgə lwóya mpaam yí, a gwágúg shé cey lámúd a sá shé mpaam, a kwíind shé ja shé má jíí kwíindyá yí.

5

¹ Bî mæ mpú ná bwá dū féesh múúd yēsh mæ bád Ajəláci á ofada yé mpódúgá buud, bwá təl nyə ná a dúg sēy nə Zembî shú dán. A dū kala isá bwá yé Zembî yí, dū sá *mótúnuga shú ná *misəm myánj mí jimbúg. ² A jí nə ŋkuł mpu micúnj íwugálu nə minjé-gwów mí ŋgə bwəma nə ndí myá, nəcé a jí nómá múúd nə iləm nómá nda bwo. ³ Sá çəŋg wə jí ná, á jəlá nə dū sá mótúnuga shú jimbálúə misəm myá nyəméfwo, nə myəçŋg myá kúl búúd nómá. ⁴ Muud cugé nə ŋkuł wánda jiya çəŋgú wánda wándág ná á ŋwa gúmá; Zembî wə má dū jəw búúd bwá ŋwá jiya çəŋg wá nómá nda nyó á jəw Arəon ná.

⁵ Ntó nómá wə jí nə *Kříst yé. Kříst nyə a shígé wánda jiya çəŋgú wánda wándág ná á ŋwa gúmá; Zembî wə nyó á yə nyə gwo, Zembî muud nyó á ci nə nyə ná: «Wo jí Mwān waamā, nə má byá wo múús».

⁶ A nyingə nómá ci gúl kúkúlúd ná: «Wo jí fada, wo é jí jiya fada dí kandugə á kandugə nda Melukisedek».

⁷ Ja Kříst nyó á ŋgə cəgə wa shí ga dí yí, nyó á dū bul jəgula, dū téég Zembî məbwə, Zembî muud nyó á bæ nə ŋkuł sá ná a kú yə yé. Nyó á dū kām, a jii, məzhwíle wós. Zembî mú gwág nyə, nəcé nyə á bæ nə məgwág nə Zembî.

⁸ Təem bæ ná nyó á bæ *Mwān mæ Zembî, nyó á bwəma nə micúnj, mí mú jígúli

4:8 Mbá 31.7; Zho 22.4 **4:10** 4.4 **4:12** Iza 49.2; 55.11; Zhe 17.10; Yuá 12.48; Ifz 6.17; 1Pr 1.23; Mbú 1.16 **4:14** 5.8; 8.1 Ajəláci á ofada: 2.17-18; 3.1; 5.1, 4-6; 7.24-28; 8.3; 9.7, 11 * **4:14** Nyə á kə kumə kúl Zembî jí yí. **4:15** 2.18; 5.2; 7.26; 9.12; 1Yn 3.5 **4:16** 10.19 **5:1** 4.14 **5:2** 2.17-18; 4.15; 7.28 **5:3** 7.27; 9.7; Ləv 9.7; 16.6, 15 **5:4** Arəon: MmN 28.1 **5:5** 1.5 **5:6** Sôm 110.4; Heb 6.20 **5:7** Mat 26.36-46 **5:8** 1.2; 4.14; 6.4-6; 7.3, 28; 10.29; Yuá 1.34 məgwág: 4.15; Flp 2.8

nyə mægwág. ⁹ Zembî mú sá ná á bég váál í jálá yí. A mú bə ámádí á cug á kandugə kandugə, də yə búúd bēsh bwə sá nyə mægwág wá. ¹⁰ Haaw! Zembî nyə á təl nyə mbií Ajəláci á ofada má Melukisedek.

Bəw ja múúd mə béégýá nə Zembî yí

¹¹ Bulya isá sá bí nə sá cíg na yí. Nji, shú ná sá féeégúg bí byo, í bul kwowula, nəcə bí ádé ná ləel mpu gwág. ¹² Bweyála bí á jəla nə bwey bə oyíguli. Nji, í ngə ná jii ná muud jígúlig bí isá bwə jálá nə fwo tééd mpu mínjígúla mí Zembî dí yí. Í ngə ná jii bí manyá má bəl, kú bə fwámé idəw. ¹³ Muud ngə ná cugə nə manyá má bəl yé nyə afwóyé wámbulə nda á cugəg tətəlí mísh má Zembî dí ná; a ji ná kúkény. ¹⁴ Nji, buud bwə á má lal wá, báá wə bwə jálá nə fwámé idəw, nəcə bwə á má jíg cug nə ndeé milám mí á má janzulə bwo nə dúlə wá mímbéégí mpádúgá mənýwa nə məbəw.

6

¹ Ná ndeé, shé kágá shwóg, shé jígúgá isá í Zembî í jálá nə buud bwə má lal búgád yí. Shé yówug dúlə nyingə kə mpús kə də nwa mínjígúla mí *Kríst myá mətéédúlé. Shé kúgá nyingə tééd límúla límuga ja shús. Ntə ji ná shé kúgá nyingə ngə nwa mínjígúla myá nda múúd mə jálá nə yíl lám mísóslégú mí shwiy dí, *búgula Zembî ná; ² nə mínjígúla mí dúgyá nə minduwán* nə dúlə bəd búúd məbwə yí; nkí ntág mínjígúla mí dúgyá nə gwúmúle mímbimbə mí bá gwúm yí, nə sémbyé mílósú á kandugə kandugə yí. ³ Mbə! Shé ányingəye ngə bə bíni; nkí Zembî má magulə, shé má zə yida nwa mínjígúla mí jálá nə buud bwə á má lal wá yí.

⁴ Bósl búúd bí ná, mənkenya má Zembî má á shí kwan bwo, bwə á shí bə nə kow á isá Zembî ngə yə buud bə yí, bənəñ bósólúgá bwə á shí lág Nkénkə Shishim, ⁵ bwə á shí kagulə mənýwa má Milósú mí Zembî, bwə á shí námə kagulə nkul Zembî mə bá yə búúd mwəw má zág má yí. ⁶ Mbií búúd ni, ja bwə má yid kwonj nə Kríst yí, muud cugé ná nə nkul nyingə sá ná bwə nyingəg kənd mílám wə Kríst. Nəcə banúlə bwə má ban *Mwán má Zembî yí wúsə bwo nda bwə ngə nyingə bwambulə nyə kwolós dí ján ja, ngə nyingə sá ná á nyíngəg bwəma nə shwôn tām buud.

⁷ Mpugá ná, nyúl shí í ká tag nə ompú ná ndeé í kə idəw, Zembî bwádan nə shí nyəng, buud bwə á bə məmpəg wá bə nə mfíí. ⁸ Nji, í ká yida kə íbiin-biin nə mægwaagulə, í lág kúnə-kúnə ná Zembî lwéémug nywo nəcə í cugé nə mfíí; zhúgúlá zhúgúlá, bwə jígal nywo.

⁹ Nji, yé bwaáng má búl cəl wá, tēm bə ná sə ngə lás ntáni, sə ngə mpu búbálé ná bí báá bí təl fwámé zhúú, bí ngə sá isá í lwó ná bí mú nə cug yí. ¹⁰ Nəcə, Zembî cugé nə olíngí ná á bá wusa sá bí ngə sá yí nə mbií bí má céél nyə yí. Céelí jəng í ngə nyín ná séyúla bí ngə sēy nə buud bə wú yág zə wós múús yí. ¹¹ Sə ngə bul jii ná muud yēsh á sámbá jín yáágúg nə ngələ cugə cug jəngú cé cug, ja jəngú bí mú bá bii isá bí ngə bwánd nə búgə ná í bá bə yí. ¹² Kúgá sá íkósódgú; yidagá ngə sá nda buud bwə má jéég mənýúúl wə Zembî kú nə míláməsa wá, bwə wə bwə bá bə nə kow lú isá Zembî nyə á kaag bwo yí.

5:9 7.27 5:10 5.6; 6.20 5:12 1Kr 3.2 5:14 13.9; Rom 16.19; 1Kr 14.20; Ifz 4.14 6:1 9.14
6:2 Yuá 3.25-26; Mis 19.1-6 * 6:2 Na cugé nji nduwán óbúgula bwə du duwan yí, Oyúden bwə á du námə bə nə wán nduwán nə myán mísóslégú. 6:4 2.1-3; 5.8; 10.26-29; 12.25; Mat 12.31; 1Yn 5.16
6:8 Mat 13.7, 22 6:10 10.32-34; 13.1; 1Yn 4.7-12, 19-21 6:12 11.1-12; Luk 21.19

Nkaagá Zembî nyə á kaag Aburaham yí

¹³ Ja Zembî nyə á kaag *Aburaham nkaagó yí, nyə á keen nkaaná. Nda jí ná ngwól múúd cúgé fwámé múúd ntə Zembî ná, Zembî nyə á keen jíná dé nyáméfwó, ¹⁴ nyə ná:

Búbálé, mə bá bwádan nə wo,
mə sá ná mpwəŋ buud nywó
í búlúg bul bulya.

¹⁵ Aburaham nyə á ka námá bwánd nkaagó nyəŋgá nə lám jísów ná ndéé, í mú námá bə nda Zembî nyə á kaag nyə ná. ¹⁶ Ja múúd mə də keen nkaaná yí, á də keen múúd jí fwámé múúd ntə nyə yé, nkaaná mú já, muud kú ná sá máshwán.

¹⁷ Ntə, Zembî nyə á cəel ná buud bwá á lúg nə isá nyə á kaag yí bwá mpúg ná nyə abúle nyingə cénd cígúlá á mə nwa yí, a mú keen nkaaná. ¹⁸ Ná ndéé, nə nkaagó Zembî nyə á kaag yí, nə keenálə nyə á keen búbálé yí, ngwúd nə ngwúd á ná í cúgé nə nkul salan, nəcé Zembî cugé nə nkul bwiing íjǝǝ. Nyə á kaag, a nyingó keen búbálé nəcé jí? Í á bə shú ná mənyúúl mə lálúg shé buud shé mə kə shwaaw nyádi, ngə bwánd sá á mə kaag shé wá. ¹⁹ Bwándúlə shé ngə bwánd nə búgə wəŋgá, wúsə shé shwamá shú ná lám nda nkúnkulə. Nda jí ntə ná, shé mə bá kumə kúl Zembî jísá yí, línlálə kə mpásə sanda[†]. ²⁰ Wu wá Yésus nyə á kə shé shwóg kə nyí shú dású yé. A músə Ajəláci á ofada á kandəgə kandəgə námá nda Melukisedek nyə á bə ná.

7*Melukisedek*

¹ Melukisedek sə ngə cí éne nyə á bə njwú-buud á Salem, a njúl námá fada mə Zembî á gwəw-gwəw. *Aburaham nyə á kə lumbəli dəəmb nə bəól ójwú-buud, a mú ntə bwo. Ja nyə á ngə nyingə yí, Melukisedek nyə á kə bwəma nə nyə zhíd kə bwádan nə nyə. ² Ja jəŋg wá Aburaham nyə á yə nyə *nkəw wúm á isá byəsh nyə á wú nə ndí dśómb dí yí. Jíná lú Melukisedek í tééd fwo kə ná «njwú-buud jí ná otətəli yé». Nyə á nyingə ntəg bə njwú-buud á Salem, ntə nyingə kə ná «njwú-buud á mpwogé». ³ Melukisedek nyə a shígé bə nə sśóŋgá, kú nə nyəŋgá, kú nə byél, muud nyə ampúyé ja nyə á byél yí, muud kú mpu ja nyə á yə yí. Nda Zembî nyə á sá ná a bəǝlag *Mwán mə Zembî ná, a jí fada á kandəgə kandəgə, kú nə cénd.

⁴ Fwogá ná dúg bímbí lú fwámé múúd Melukisedek nyə á bə yí! Mbií fwámé múúd á nə mpááməb jísú Aburaham yə nyə nkəw wúm á isá byəsh nyə á wú nə ndí dśómb dí yí. ⁵ Buud bəsh bwá á də tšw ofada mpwəŋ buud mə Lévi dí wá, nyúl mpándí á Mécə mə Moyíz í ngə yə bwo nkul ná bwá dúg gwáámə búúd ɔ *Izarəyél nkəw wúm á isá byáj. Ntə jí ná bwá jəlá nə nwa kəw dəŋg ómínyəŋə báj dí, í njúl ná ómínyəŋə báj búśə námá bwán ó Aburaham. ⁶ Sá ngwúúd, Melukisedek nyə á shígé bə múúd á mpwəŋ buud nyáj; nji, tšəm bə ntə, nyə á nwa kəw dəŋg wá Aburaham, a bwádan ntəg nə Aburaham, í njúl ná Aburaham wá Zembî nyə á kaag məŋkaagó mə kúl jé yé. ⁷ Shé mə mpú kú nə məshwán ná fwámé múúd wə mə də bwádan nə zhizhe muud. ⁸ Jísə nə ná, jígə kśómb dí, ofada bwá də nwa kəw dəŋg wá, bəsh bwá də bə búúd bwá bá

6:13 Mət 22.16-17; Heb 11.12 **6:16** MmN 22.10; Mat 5.34; 23.16-22 **6:18** Ilj 23.19 **6:19** 3.6; Rom 5.5; Heb 9.3 † **6:19** Lqg Mat 27.51, nkí Mak 15.58, nkí ntəg Luk 23.45 jísə sanda í á də wá njí mpádágá fúm á cí nə mpáánzə nyəsh yí. **6:20** 4.14 Melukisedek: Sóm 110.4; Heb 5.6, 10; 7.1-4 **7:1** Melukisedek: Mat 14.17-20; Heb 5.6 **7:5** Ilj 18.21

yə wá. Nji, Micilyá mí ngə ci ná Melukisedek nywáá ngə ná cugə. ⁹ Sə bí nə nkul ka ci na ná, ja Aburaham nyə á yə Melukisedek nkəw wúm yí, Lévi muud mə jálá nə njwa dwo yé, nyə a shí námá yə Melukisedek kəw dɔɔng na mábwə mə Aburaham dī. ¹⁰ Sə bí nə nkul ci ntó nəcə, ja Aburaham nyə á yə Melukisedek nkəw wúm yí, í á bə Lévi njúl Aburaham mábwwugálu dí cwú*.

Yésus ji mbii fada mə Melukisedek

¹¹ Məcə Moyiz nyə á yə buud ɔ *Izarəyél má mə ngə ci ná ofada bwə dág zhu beend mə Lévi dī. Ká, jiya fada á beend mə Lévi í á shígé mpu sá ná isá í bág váál í á jala nə bə yí. Í á mbəm mpu sá ntó, ki í á shígé nyingə jii ngwól fada njúl nda Melukisedek; í á nywá námá ka bə nji ofada wá váál mə Arɔɔn. ¹² Nə ndé, ja jiya fada í má cénd yí, í jii námá ná məcə mə á dū fwo bə má má céndág. ¹³ Shé mə mpú ná muud sə ngə ci éne nyə a byél beend shúsú; tɔɔ mbyágá ngwúd nə ngwúd á beend ɔɔng í á shígé fwo bwele sɛy *alatár dī. ¹⁴ Buud bəsh bwə mpú ná Cwamba wúsú nyə a byél beend mə Yúda dī, Moyiz nyə á shígé ntág bwele cwéed beend ɔɔngú ja nyə á lás sá í dáyá nə sɛy fada yí. ¹⁵ Í mə nyingə mpu nyín ná isá í á cénd, nəcə wúl mbɛɛla mə Melukisedek í á tɔw fada. ¹⁶ Nyə atówé fada ná nyə a byél byélé dɔɔng, kú námá bə ná micɛɛlá mí búú wə mí tál nyə; cug nkúl jé wá í sá ná á bág fada, nəcə cug jé ɔɔng í cúgə nə nkul shín. ¹⁷ Jí ntó! Micilyá mí Kálad Zembí mí ngə bwiing lán yé ná: «Wo ji fada, wo é ji fada kandagə á kandagə nda Melukisedek». ¹⁸ Na mə lwó ná cɛɛ acwúlú í á má kəndəw koogú, nəcə í á bə nkí tag, í á shígé bə nə mfíí. ¹⁹ Məcə mə Moyiz mə á shígé mpu sá ná isá í bág váál í á jala nə bə yí. Zembí mə yida yə sə fwámé sá ántantɔɔ sə mə jálá bwánd nə búgá yí, sá ɔɔng wá í má sá ná shé shishúg Zembí kúná-kúna.

²⁰ Sá í búl nyín cínɔng yí jí ná, Zembí nyə á də nkál ja nyə á tál Yésus fada yí. Í njúl ná nyə a shígé dū də nkál ja bóólágá bwə á dū tɔw ofada yí. ²¹ Nji, Yésus nyə a tɔw fada nə nkál mə Zembí ná,

Zembí Cwamba nyə á kɛen nkaaná ná:

«Wo ji fada, wo é ji fada

kandagə á kandagə.»

Nyə abúle nyingə shwána nkaaná nyé nyɔɔng.

²² Kɛenúla Zembí nyə á kɛen ntó yí í lwó ná sɔ Yésus nyə a jéég bud dí yí í ntɔ ɔɔng áshúshwóógú. ²³ Gúl sá jí námá ná, ofada wá beend mə Lévi bwə á bə nkí bulya nəcə shwíy í á dū sá ná bwə bág kú sɛy kandagə kandagə. ²⁴ Nji, Yésus nywáá nyə abúle bwele yə, sɛy fada jé í abúle bwele shín. ²⁵ Ntó ji ná, buud bwə cingyá wə Yésus ná bwə shish wə Zembí wá, Yésus ji nə nkul cug bwo ja ngwúd á kandagə, nəcə a ji kuwó, nyə é dū jagála nə Zembí shú dán ja jəsh.

²⁶ A ji mbii Ajaláci á ofada í jii shé yí nəcə a ji nkɛnkɛ múú, kú nə məbyaagula, fúbán, mbéégí wúsə mpádúgá bənɔn osóol ɔ *mísám, a njul jiya gúma í ntɔ íjiya byəsh yí. ²⁷ A cugé nda bóól wáájáláci wá ofada. Bwə á dū bə jwəw dɛsh í, nyân fwo tééd sá *mátúnuga shú mísám myé, a mú ka sá shú mísám mí bóól búú. Í ajíyí ná Yésus dág sá ntó, nyə a shí bwey sá mátúnuga mɔɔngú ja ngwúd á kandagə ja nyə á yána nyúúl nyé yí. ²⁸ Məcə mə Moyiz mə dū njwa buud bwə njúl kú bə lwándúla məzhí mɛsh, dū tál bwo wáájáláci wá ofada; nji, Zembí nyə

* **7:10** Lévi nyə á bə mwán mə Yákwab, Yákwab mwán mə Izaag, Izaag mwán mə Aburaham; ntó ji ná Lévi nyə á bə Aburaham mábwwugálu. **7:14** Mət 49:10; Mət 2:6; Mís 13:23; Mbú 5.5 **7:17** 5.6

7:19 9.9; Rom 3:20 **7:21** 7.17 **7:22** 8.6 **7:24** 6.20 **7:25** 2.11; 10.14; Rom 8:34; 1Yn 2.1 **7:26** 4.15 **7:27** 5.3, 9; 7.25; 9.12, 26, 28; 10.10, 12; Rom 6.10; 1Pr 3.18 **7:28** 5.1-2, 8; 7.19; Sóm

á zə də ŋkəl mpúsə Məcəçé, a təl Mwân yé fada. Nyə a mə lwándulə nyə məzhíí mēsh kandugə á kandugə.

8

Yésus jì wúsú Ajəláci á ofada sɔ́ á gúgwáan dī

¹ Lúú ciyá á isà sá ŋgə ci íni wúsə ná: mbií Ajəláci á ofada shé búsə nə ndí wə ní; nyəŋg nyə á mə kə jì jiya gúmad jon dí, mbwə mənəwūm mə Zembí á ŋkul nyēsh dí yé, ² nyəŋg ŋgə sá iséy í fada fwámé kúl Zembí njúl yí, fwámé banda *mátúnuga dí yé. Dāŋ banda mátúnuga, Cwámba wə nyə a lwə, kú bə múúd.

³ Bwə du təl Ajəláci á ofada ná a dúg kala isà búúd bwə yə Zembí yí, a du námə sá mátúnuga. Í á jii ná wúsú Ajəláci á ofada bəg námə nə jé sá á kálá Zembí yí. ⁴ A mbəm bə shí gaád íí, a kú bə fada. Mbô! A kú bə, nəcé ofada bwə ŋgə kala Zembí isà wá búsə, bwə ŋgə sēy nda Məcəçé mə Moyíz mə ŋgə ci ná. ⁵ Wāŋ yálə bwə ŋgə yə Zembí gúmə yí wúsə nji yuug á fwámé gúmə jì jon dí yí, sá jee námə ci ná jisə shishim á fwámé iséy byəŋg. Nəcə, ja Moyíz nyə a lwə banda mátúnuga yí, Zembí nyə á ci nə nyə ná: «Dugí, wo ɔ́ bá sá sá jēsh bə yuug mə á lwó wo mbúnád yí.» ⁶ Nji, jaá ga dí, iséy Yésus nyə a lág yí í bul bə fwámé iséy, jì ntó nəcé nyə wə jì líí-nji mpédúgá sánōŋ Zembí shú sɔ́ í ntɔ́ yí. Sɔ́ jəŋg í ntɔ́ nəcé mənkaagə mə mə ntɔ́ məŋg mā sɔ́ áshúshwóógá.

⁷ Sɔ́ áshúshwóógá* í á mbəm bə kú nə sá á jumág íí, í á shígé nywá nyingə jii ná sɔ́ ábēé í zág sīy, zə cénd gwo. ⁸ Nji, Zembí nyə á jum kúl búúd jé, nyə ná:

Fwála í zag, mə Cwámba mə ŋgə ci ntó.

Fwála mə bá sá sɔ́ ágúgwáan yí.

Mə bá sá sɔ́ jəŋgú nə kúl búúd Izəryél, nə kúl búúd Yúda.

⁹ Jāŋ sɔ́ í ábúle bə nda jəŋg

mə á sá nə osóŋgú bāŋ

jwów mə á bii bwo mbwád

wú nə bwo Igipten yí.

Nda bwə á shígé baagulə jāŋ sɔ́ ná,

mə á shígé ná námə ŋgə bish bwo.

Mə Cwámba mə mə ci ntó.

¹⁰ Sɔ́ mə bá sá nə kúl búúd *Izəryél yí, í bá bə ná,

ja mwów məŋg mə bá cɔ́ yí,

mə bá wá bwo məcəçé mām mítédúgád,

mə cilə bwo mwo mílámúd.

Mə Cwámba mə mə ci ntó

mə bá bə Zembí wāŋ,

bwə bə kúl búúd jām.

¹¹ Muud nyə ábúle ná nyingə

jígúli múúd jì nyə kúnə-kúnə yé,

ŋkí *mínyəŋ yé ná:

«Í jii ná wo mpúg Cwámba».

Nəcə bēsh bwə bá mpu mə,

8:1 4.14 mbwə mənəwūm: 1.3, 13; 7.25; 10.12; 12.2, 25; Sôm 110.1; Mat 22.44; Mis 2.33; Rom 8.34; Ifz 1.20; Kol 3.1 **8:2** 8.5 **8:5** 9.9; 10.1; Kol 2.17 banda mátúnuga: 9.2; MmN 25.9, 40 **8:6** 7.22; 8.2, 6, 13; 9.11, 15; 12.24; Iza 55.3; Zhe 31.31-33; Eze 37.26; 1Kr 11.25 * **8:7** Na jì sɔ́ í á sīy mbún á Sinayí dí yí (MmN 24.3-8). **8:8** Zhe 31.31-34; Heb 10.16-17

bêsh, tééd nə mwántombú kala nə cúmbá muud.

¹² Mə bá juu bwo nə olíngí bán,
mə yíl *mísám myán mádí tédúgád.

¹³ Ja Zembí ngə lás ləsú sɔ́ á gúgwáan yí, a mə nɔ́wə nə sɔ́ áshúshwóógú dé fwála í á mə ntɔ́. Sâ jísə nə dé fwála í á mə ntɔ́ yí, í mú sâ acwúlú, jân í wál bá zə kəndəw koogá.

9

Yələ búud bwə á də yə Zembí gúmá yág yí

¹ Sɔ́ áshúshwóógú Zembí nyə a sá nə kúl búud jé yí í á bə nə məcɛɛ mə dúgyá nə yələ Zembí gúmá má nə banda *mátúnuga kúl bwə á də bwəma nə Zembí wa shí gaád yí. ² Bwə á lwɔ́ banda dɔ́ɔngú í njúl ntúga: kóómb áshúshwóógú í á bə nə cé lámba, nə táwuli, nə íbuléd cínɔ́ng táwuli dí, íbuléd í íci shú gúmá mə Zembí. Bwə á də jəw kóómb jɔ́ɔng nə «kúl jísə ci yí». ³ Jɔ́ɔng kóómb í á də bə mpúsə *sanda ábeé yí, bwə á də jəw gwo nə «kúl í búl bə ci yí». ⁴ Cínɔ́ng cwú, í á də bə nə *alatár bwə də jígal Zembí olabínda yé, nə *wóle sɔ́; bwə á shín bwadulə alatár nə wóle sɔ́ or kúkúl jêsh. Wóle jɔ́ɔng í á də bə cwú, nə kwúmbu *mána, nə fiidye mə Arɔ́ɔn í mə kɔ́ íkáá shwóógú, nə məkwóógú mə á bə nə cilyá məcɛɛ mə sɔ́ má. Kwúmbu mána nyə á bə síyá nə or. ⁵ Bwə á mə ivuguli í osherubɛ́ *íbá, bwə táł búduga wóle jɔ́ɔng dí gwów shú dúlə lwó nə Zembí á milwanə jísə cínɔ́ng; ivuguli byɔ́ɔng í á bə í mə lɛsh máfəfugá də wá gúgwáa kúl ófada bwə á də myɛɛg məcií shú cweelúlə Zembí mpimbə yí. Nji, fwála ga í cugé fwála mə fáád isá byɔ́ɔng.

⁶ Nda bwə á shín táág isá íni byêsh ntúni ná, ofada bwə á də nyíi banda dɔ́ɔngú dí nji kóómb áshúshwóógú dí jwów dêsh, də kə sá ísɛy byán. ⁷ Kóómb ábeé jân, nji Ajəláci á ofada nyəmɛfwó wə nyə á də nyíi cínɔ́ng. Nyə á də nyíi cínɔ́ngú ja ngwúd nkúmba mbú. Ja á kə ntág nyíi cínɔ́ng yí, á jəlá nə kə nə məcií mə cúdú á kə myɛɛg shú déd nə shú íwushí yá kúl búud. ⁸ Nkɛ́nkɛ Shíshim ngə lwó nə sósólúgú níid nə zhií í kə fwámé kúl Zembí njúl yí í á shígé bə mbəg té wêsh sɛy í á ngə ná sɛy kóómb banda áshúshwóógú dí yí. ⁹ Sâ jɔ́ɔng jísə tân yuug shú mwów mága. Yuug jɔ́ɔng í lwó ná, wo tɛem yə Zembí isá, wo tɛem sá *mátúnuga, isá byɔ́ɔngú nə *mátúnuga mɔ́ɔngú mə cúgə nə nkul sá nə lâm í bég wo váál í jəlá yí. ¹⁰ Bísə nji mícɛɛlá búud bwə á ngə cɛɛlə shú sâ í dúgyá nə dæg nə mənɔ́ngul nə mɛngusa mí íci yí; isá byɔ́ɔng mfíi wán í á shín ja Zembí nyə á wá mícɛɛlá mí agúgwáan yí.

Kríst ji mátúnuga

¹¹ Kríst nyə a mə zə, tân Ajəláci á ofada, zə sá nə sá bég nə kəw á fwámé isá í á mə bwey zə yí. Nyə a nyíi banda *mátúnuga ánání dí, fwámé banda mátúnuga, kú bə dɔ́ɔng búud bwə á lwɔ́ nə məbwə yí. Ntɔ́ ji nə dān banda mátúnuga í cúgə sâ á shí ga. ¹² Nyə a nyíi cínɔ́ng ja ngwúd á kandugə; nyə a shígé nyíi nə məcií mə íncwəmbə nə inteny, nyə a yána məcií mé, a yíl sá mánýámád kandugə. ¹³ Ja

8:13 8.6 **9:2** banda mátúnuga: 8.5; 9.11-12; MmN 26.1-30 cé lámba: MmN 25.31-39 táwuli: MmN 25.23-30 **9:3** MmN 26.31-33; Ləv 16.2; Heb 6.19; 9.7, 12; 10.20 **9:4** alatár: MmN 30.1-6 wóle sɔ́: MmN 25.10-16 mána: MmN 16.32-35 fiidye mə Arɔ́ɔn: Ilɔ́ 17.21-25 məkwóógú mə á bə nə cilyá: MmN 25.16 **9:5** MmN 25.18-22 ***9:5** Sherubɛ́: Jísə dúl váál éngales. **9:6** 10.11; Ilɔ́ 18.2-6 **9:7** 5.3; 9.25; 13.11; Ləv 16.2-16 **9:9** 7.19; 9.2 **9:10** Ləv 11; 15; Ilɔ́ 19 **9:11** 4.14 **9:12** 7.27; 10.4; Ləv 16.14-16 məcií mé: 9.25; 12.24; 13.12, 20; Mat 26.28; Rom 3.25-26; 1Pr 1.2, 18-19; 1Yn 1.7 **9:13** Ilɔ́ 19.1-10.17

ófada bwá á ðu myeeg buud mæcií má íncwæmbe næ inteny, gúl ja ifií í cwə myəólú nteny yí, isá byəəŋg í á ðu sá ná muud nyúúl í bəg fúbán†. ¹⁴ Nkámúsá ná isá íni í fúb búúd, nkámusa næ mæcií má *Kríst. Kríst nyə á ŋwa nyəméfwó, yə Zembí tãŋ *mætúnuga mäsú má njúl kú næ təw cúcwan lú mábwan. Nyə á sá námá nda *shíshim á kandugá í á lwó nyə ná. Ngaá ná mæcií mé má sá ná milám mí bəg shé mífúbán, shé mú yəw mísóólúgá mí ðu kənd búúd shwiy dí myá, shé yida yə Zembí á kuwó gúmá?

Mæcií má Kríst mäsə mbyúl á sə á gúgwáan

¹⁵ Sə jəəŋg wá í á sá ná *Kríst bəg lí-nji mpódúgá sənəŋ Zembí shú Sə á Gúgwáan. Nyə á yə shú ná buud bwá wúg míkám mí caamúlə bwá á ðu caam mæcəf bwá njúl ná Sə a Cwúlú dí yí; bəəŋg Zembí má jəw wá bwá mú bæ næ kəw á jəjə isá nyə á kaag yí. ¹⁶ Shú ná bwá wééfəg kálad lúgá, í ðu jii ná bwá téédúg fwo mpu wámbulə ná muud nyə á cilə nyə yé nyə a má yə. ¹⁷ Nəcé kálad lúgá cugé təw sá té múúd nyə á cilə nyə yé ŋgá ná cugə yí. Múúd wəəŋg mə ká yə, kálad lúgá ka təem bæ næ ŋkul. ¹⁸ Gwá wá bí má dúg ná micəflá myá sə áshúshwóógú mí á tééd mæcií má má fwo shwiy. ¹⁹ Dúgúgá ná, ja Moyíz nyə á shín lə kúl *Izəwəyél jəsh mæmpándi má á bæ cilyá Măcəféd má ŋgwúd ŋgwúd yí, nyə á ŋwa mæcií má ikálá nə bwán ó inteny fula nə məjűwó, a mú ŋwa mbűmbwá *izop nə kúl káándá átítí í njúl síyá nə mĩmyəq mí ncwəmbə, ŋgə juwo cínəŋgú, ŋgə myeeg kálad măcəféd, ŋgə myeeg námá búúd bəsh wá kúl búúd. ²⁰ Nyə á ŋgə myeeg ntó a ŋgá kálə nō: «Mæcií mā sə wá mǝga, sə Zembí ŋgá cĩ ná bí má jǝlá nə baagulə yí.» ²¹ Moyíz nyə á myeeg námá mæcií məəŋg banda *mætúnuga dí nə isá byəsh bwá ðu balan nə ndí dūlə sá mĩsəən yíid. ²² Măcəf má Zembí má lwó ná bwá ðu fúb zhwoŋ isá nə mæcií; mæcií má ká bæ kú shwiy, ijuugá í *mĩsəəm nda bæ. ²³ Ntáni wá ófada bwá á ðu fúb isá yé, í njúl ná isá byəəŋg í á ðu bæ nji ivugali yá fwámé isá bísə jon dí yí. Ntó jĩ ná bwá jǝlá nə fúb isá byəəŋgú nə mætúnuga mə búl ntə má.

²⁴ Haaw. Kríst nyə a shígé nyíi banda mætúnuga búúd bwá á lwə nə məbwá yíid; banda dəəŋg í á bæ vugali á fwámé kúl Zembí njúl yí. Kríst nyə a nyíi jon dǝwəmfwóð, kúl á tál Zembí mĩshúd shú dúsú yí. ²⁵ Nyə a shígé nyíi wu ná a bá ðu kə yána cug jé ija ija nda Ajəláci á ofada má ðu kə «kúl í búl ŋkə yí» mbú wəsh ná. Ajəláci á ofada má ðu ntəg kə nyíi kúl jəəŋgúd nə ízháá mæcií, kú bæ mæcií mé nyəméfwó. ²⁶ Í á mbəm jii ná Kríst yánag cug jé ija ija, ŋki Kríst má jug ija ija té Zembí nyə á fwó shí nə gwów yí. Ká, nyə a lwóya nyúúl nji ja ŋgwúd á kandugə mwów mā məzhúgúlá dí shú ná mætúnuga mé má zág shínal mĩsəəm. ²⁷ Nkúmba cígúlá wúsə ná muud má jǝlá nə yə nji ja ŋgwúd ná ndéé a mú bá kə təw kəədud. ²⁸ Námá mbií ŋgwúd wəəŋgú, Kríst nyə a yána cug jé nji ja ŋgwúd ná a ŋkény zhwoŋ buud mbag mĩsəəm wáŋ. A bá zə ja ábée kú ná bæ shú zálə ŋkény mbag mĩsəəm, í bá bæ shú zálə yə búúd bwá ŋgá bwánd nyə wá cug.

10

Mætúnuga má Yésus má kwaga nə muud yəsh

† 9:13 í á ðu bæ ná, ja múúd má bæ nə mǝlwaaguwo yí, bwá cígə íncwəmbə nə inteny ŋwa mæcií, bwá jǝgal cwə myəólú nteny ŋwa ifií byé, bwá mú myeeg múúd wəəŋgú mæcií nə ifií byəəŋg ná ndéé nyúúl mú bæ nyə fúbán. 9:14 Rom 6.20-23; 8.2 9:15 8.6 9:19 MmN 24.6-8; Heb 9.12-13 izop: Lav 14.4, 6; Ilh 19.6 9:22 Lav 17.11 9:23 8.5 9:26 7.27 9:28 3.6; 10.10; Iza 53.11-12; Mat 26.28; 1Kr 15.50-53

¹ Məcəç Moyîz nyə a təl má má cúgə wámbulə bə fwámé isâ í á jəla nə zə bə yí, măsə nji ishishim. Məcəç məcəng má jígúli ná buud bwə dóg sá *mátúnuga mampwúd mbú wəsh kú yow. Nəcə má cúgə nə ŋkul sá ná buud bwə céél shish wə Zembî wá bwə bág váal í jəla yí. ² Í á mbəm ba ná má də sá ntó, ŋki bwə á má bwey yow sálə mátúnuga məcəng, ŋki buud bwə də sá mwo wá bwə á má bwey bə váal Zembî məcə céel yí ja ŋgwúd á kanduga, bwə nda ná də gwáduga mílám myánúd ná búsə nə mabyaagula. ³ Ká, mátúnuga məcəng má yidá də báásulə bwo *mísám myán báásulə báásúlég mbú wəsh, ⁴ nəcə macíí má ínteny nə ikálá má cúgə nə ŋkul jím bal mísám. ⁵ Sá jəcəng wə í á sá ná, ja *Kríst nyə á bə ná a zə shí gaád yí, nyə á ci nə Zembî ná:

Wo a shígé jii ná buud bwə sáág wo təo mátúnuga,

ŋkí ntág ná bwə yág wo təo sá.

Nji wo a sá ná mə bág nə nyúul muud.

⁶ Nə ocúdú bwə á də jígál álatâr dí oncindî wá,

nə mátúnuga má mísám,

byēsh í á shígé kwaga nə tédúgá á lám wə.

⁷ Mə á ka ci ná: «Mə wə éga. É, yé Zembî,

mə zə sá sá wó jii yí,

nda kálaad woó ŋgá ci shú dām ná».

⁸ Kríst nyə a tééd fwo ci ná:

Wo a shígé jii mátúnuga,

kú jii ná bwə yág wo isá,

kú jii ná bwə jígálúg wo ocúdú álatâr dí oncindî,

kú jii mátúnuga má mísám.

Isá byəcəng í á shígé kwaga nə tédúgá á lám wə.

Í njúl ná Məcəç má Moyîz má ŋgə gwáámb byo. ⁹ A mú nyingə ci ná: «Mə wə éga,

mə zə sá sá wó jii yí». Ntó ji ná a má yíl mísóólúgú mí acwúlú, a cénd myo nə

agúgwáan*. ¹⁰ Nə ndéé, Yésus nyə a sá sá Zembî nyə á jii yí. Nyə a yána nyúul

nyé ja ŋgwúd á kanduga, a mú sá ná shé bág minķēŋķē mí búúd.

¹¹ Fada yēsh má də tów tátəlí jwów dēsh də sá ísáy má Zembî. A də sá

mátúnuga mampwúd ja jēsh, nji má kú bwele jím bal mísám. ¹² Ká Kríst nywáá,

sóólúgú mátúnuga nyə á sá shú mísám yí, í á bə nji ŋgwúd. Nyə a má kə ji shí

mbwə mənawúm má Zembî dí, jílə á kanduga. ¹³ A mú ka ŋgə bwánd nji ná

Zembî culashigí mizhízhíŋ myé, wá nyə myo mákuu dí shí. ¹⁴ Yánalə nyə á yána

nyúul nyé ja ŋgwúd yí, nyə a má sá ná shé buud mú ŋgə bə minķēŋķē wá, shé

bág váal í jəla yí, kanduga kanduga. ¹⁵ Nķēŋķē Shíshim ŋgə námə bwaagula shé

gwo ná jísə ntó; nyə á fwo ci ná:

¹⁶ Cwámba má ci ná:

«Sə má bá sá nə bwo yí, í bá bə ná,

ja mwəw məcəng má bá cə yí,

mə bá wá bwo məcəç mām mílámúd,

mə cilə bwo mwo mítédúgád».

¹⁷ A mú nyingə kwádulə ná:

Mə bá yíl mísám myán mádí mítédúgád,

mə yíl námə mísóólúgú bwə á də sá kú bish məcəç myá.

10:1 8.5 **10:4** 9.12-13 **10:5** Sôm 40.7-9 * **10:9** Ntó ji ná Kríst mə yíl mátúnuga nə isá í acwúlú, a cénd byo nə mátúnuga mə cəg jé nyə á yána yí. **10:10** 7.27 **10:11** 9.6; MmN 29.38 **10:12** 8.1

10:13 Sôm 110.1; 1Kr 15.25 **10:16** Zhe 31.33-34; Heb 8.10, 12

18 Ja múud má bii ljuugá í misám myé yí, í á nyíngáyé ná jii ná muud wəəngá sáág mətúnuga shú misám.

Shé shíshúgá Zembí kúná-kúná

19 Bwaang, shwúlá Yésus nyə á shwu mácií mé yí, í á má sá ná shé jéég nyii kúl í búl nké yí kú ná ifwaas. 20 Nacé nyə á má juw shé zhií agúgwáan í ká ná buud cug dí yí. Zhií nyəəng nyisə línálá *sanda, ntó ji ná línálá nyúúl nyé. 21 Shé mú ná Ajəláci á ofada ngó kyey ná njów má Zembí yé. 22 Shé kágá shísh Zembí kúná-kúná kú ná məkəŋ, shwu nyúúl ná nyə ncindí ná ncindí. Shé shíshúgá nyə kúná-kúná, nacé Yésus á má myəeg shé məcii mé, milám mí mú shé mífubán; nyə á má gusa shé mənyúul ná məjúwó má ankúl-nkúl. 23 Shé kándugá milám nkaagó shé ngó bwaagula yíid. Shé kúgá ná ngə zhízhigə, nacé Zembí muud nyə á kaag shé nkaagó yé ji abúgúlág. 24 Shé bíigá mítédúgád ná shé dúg wíya məgwə mənnyúulád ngwól wá ngwól, ngwól wá ngwól, shú ná shé cágagi cug cəelí, shé ngó sá jəjə mísóólúgá. 25 Bóól búúd bwá mú də mpyəny jlla ísəngyá bíshéd, kúgá nwa fúlú nyəəng. Yidagá də ngə wíya nkul mənnyúulád, ngwól wá ngwól, ngwól wá ngwól, bul bə ná ndéé ja bí ngó dúg jwəw má Cwamba í ngó shísh kúná-kúná ga.

26 Shé á má shín mpu sá ji bábalé yí, shé magulə gwo. Nacé, nkí shé má ka nyingə ngó sá *misám ná kwo, mósól *mətúnuga mí ná nkul yíl myāŋ mísám máá má cúgé ná. 27 Í má yida lúg nji ngələ fúnda yáág-yáág sémbyé Zembí mə bá sámb shé milésú yí, ná bəmb-bəmb kuda í bá cumbal jígal mízhihín mí Zembí yí. 28 Muud yēsh nyə á caam məcəcə má Moyíz yé, bwá á gwú nyə ná nkéd ja ówúshinéd obá nkí ólól bwá bwáágulə yí. 29 Nkámásá ná í bə ntó ná muud mə cáam məcəcə má Moyíz yé, nkəməsa ná muud mə nwa *Mwān má Zembí nda sá cwag yé. Muud wəəngá má dúg ná məcii má sɔ má á sá ná á bəg nkəŋkə múúd má māsə zhizhe, á má lwíy Shíshim á mpaam. Bii mə tédúgá ná muud wəəng má jəlá ná bwəma ná byáyé yáág-yáág íntúgúlí? 30 Ngaá ná shé má mpú múúd nyə á ci ná:

Mə wə má bá də kunda,
mə wə má bá də yə búúd myána
mí jəlá ná mísóólúgá myāŋ myá.

Nyə á ci námá ná: «Cwamba mə bá cígə búúd bə milésú». 31 Í bul jág wagəwo ná muud kúdug Zembí á kuwə məbwád.

32 Yidagá téduga mwəw mənkenya má Zembí má á bwele kwan bí má. Bii á jísow lal-lal gwáná, jísow mícúŋ. 33 Í á də bə, bíl íja bwá lwíy bə, jugəshi bí tām buud, bíl íja bí nwa mínjugú mí bóól búúd bwá á də bwəma ná mbií mínjugú mín wá. 34 Jí ná bí á də nwa mícúŋ mí búúd bwá á bə mimbwug dí wá; ja búúd bwá á də déég bí isə yí, bí á də bíd bwo ná məshusəg, nacé bí á də mpu ná bí búə ná fwámé mábii, məəng má bá ji kandugə kandugə má. 35 Né ndéé, kúgá bəeg yow yímúlə mənnyúul ínkánú, nacé bí mə bá bə ná mama myána. 36 Ntó, í jii ná bí bəg ná zény kələ shwóg shú ná, bí má ká sá sá jəsh Zembí ngó jii ná bí sáág yí, bí lég sá nyə á kaag yí. 37 Nacé, nda ji cilyá Kálaad Zembí dí ná, í má lúg wuwálá cíg-cíg,

10:19 4.16; 9.8 **10:20** sanda: 9.3; Mat 27.51 zhií agúgwáan í ká ná buud cug dí yí: 2.14-15; 9.14-15; Yuá 14.6 **10:21** 3.6; 4.14 **10:22** Eze 36.25; Ifz 5.26 **10:23** 3.6 **10:24** 13.1 **10:26** 6.4-6
10:27 Iza 26.11 **10:28** Mbá 19.15; 2Kr 13.1 **10:29** 2.3; 5.8; 9.12; Mat 12.31 **10:30** Mbá 32.35, 36 **10:32** 6.10 **10:33** 1Kr 4.9 **10:34** 11.26; 13.14 **10:35** 3.6; 6.11-12 **10:37** Aba 2.3-4

muud ngə zə yé ká wósós,
nyə á bweye.

³⁸ Zembí má nyingə námá ci ná:

Muud jí tətəli mádi mishád yé,
nyə é nti lám mádi, a mú dág cug.

Nji, á ká cūcūlā nā kwon, mā nda ná gwág nyə nywa.

³⁹ Nji, shé cugé mbií búúd bwó dū cūcūlā nā kwon ná ndeé kə jimb wá. Shé má yidá bə bəng búsá nā búgá ná ndeé bwó mú bií cug wá.

11

Búgá sá má dág nā obúgula ó ayág yí

¹ Búgá jisə cidəwúlā lám má múúd í ká cidəw nā gúl sá ná, í é bə, kú yíl kú bəd yí; búgá jisə námá maguləlā lám má múúd í mágulá gúl sá ná, təw nyə anɡé nā dág gwo, jisə búbálé yí. ² Obúgula ó ayág bwá á bə nā búgá jəng. Gwá wá í á sá ná míná mán má nyíg Mícilyá mí Zembí dī.

³ Búgá wə ngə sá ná shé ngəg nā magulə nā Zembí nyə á ci ciyá, shí nā gwów í mú bə. Ntə jí ná sá jēsh shé ngə dág yí í á zhu sá shé anɡé nā dág yíid.

⁴ Búgá í á sá ná Abel sáag Zembí *mətúnuga má njúl nkí nywa cə mé má Káan, Zembí magulə mwo, a mú ci ná Abel jí tətəli muud. Ná ndeé, tēem bə ná Abel nyə a má bwey yə, a ngə ná lās nyódi búgá nyə á *búgula yíid.

⁵ Búgá í á sá ná Inəg nkánug kə wá Zembí kú fudə. Təw muud nyə a shígé ná dág nyə nəcə Zembí nyə a sá ná a nkánug. Kálad Zembí ngə ci ná shúshwóógú ná a nkánug í, nyə á nywa Zembí lámúd. ⁶ Í njúl ná, nda nəcə búgá, muud nda bwele nywa Zembí lámúd. Ntə jí ná, muud mə céél shísh Zembí kúnə-kúnə yé má jəlá nā magulə nā Zembí jisə; á jəlá nā magulə námá ná buud bwó ngə wá lám ná bwá sə Zembí wá, Zembí ngə yə bwo myána.

⁷ Búgá í á sá ná *Nówe gwágug məcwūn má Zembí a mú bwey mpu sá í á bə ná í zə siy yí, sá jəngú nda fwo bə. Nyə á nwa ciyá má Zembí nā məjila, a mú lwə məma byól, a cug njəw búúd yé. Nyə á lwó nā sósłúgú yé wəng nā buud ə shí bwá á bə nā məbɛɛ. Ná ndeé, búgá jé í á sá nā Zembí cíg ná a jí tətəli muud.

⁸ Búgá í á sá ná *Aburəham sáag Zembí məgwág ja Zembí nyə a jəw nyə yí. Nyə a tí njənd kálə ləem í á bə nā Zembí mə bá yə nyə tən lágú yí, a nda fwo mpu kúl ləem wəng í á bə yí. ⁹ Búgá í á sá ná a kág ngə cugə nda njəng ləem Zembí nyə á kaag nyə yíid. Nyə á dū ngə jí məbanda dí, *Izaag jí námá ntə, təw *Yákwb, bwó buud bwá á lúg nā isə impwúd nyə á kaag Aburəham yí. ¹⁰ Aburəham nyə á dū ngə jí ntə nəcə nyə á ngə bwánd ngwála álal-límuga í á bə ná Zembí nyəmɛfwó mə bá cwə yuug, nyəmɛfwó lwə yí.

¹¹ Búgá í á sá ná kundú múdá nda *Sara zág bə nā nkul mə bií mpwəng buud a má bwey shín kə*. Nyə á bwey mpu ná Zembí muud nyə á kaag nkaagó yé jí abúgúlag. ¹² Sá jəng wá í á sá ná, muud ngwúdu zə bə nā mpwəng buud, nyúul má shín bwey kə. Mpwəng buud nyé mpyáanz nda wəacén-céní wá jəng, nda shə á bwūng lú ngwəɔ.

10:38 Rom 1.17; Gal 3.11 **11:1** Rom 8.24; 2Kr 4.18 **11:3** Mat 1.1; Sôm 33.6, 9; Rom 4.17; 2Kr 4.18 **11:4** Mat 4.3-10 **11:5** Mat 5.21-24 **11:7** Mat 6.13-22; Rom 4.3; 1Pr 3.20 **11:8** Mat 12.1-2 **11:9** Mat 35.12, 27 **11:10** 13.14 **11:11** Mat 17.19; 18.11-14; 21.2; Rom 4.19-20 * **11:11** Bóslúgá bwá ci ná: Búgá í á sá ná Aburəham zág bə mbyól a mú cwúcwúul, fwála lə byá má bwey ntə, Sara ntəg kundú. **11:12** Mat 15.5

¹³ Obúgula ó ayág óni bēsh bwá á ngə yə bwá ngə ná búgula Zembî, nji bwá nda fwo bii mánywa Zembî nyə á kaag bwo má. Bwá á yida dág mwo shwóg-shwóg, bwá mú shwas mwo. Bwá á magulə ná búsa ojón wa shí gaád, ijiga-jiga.

¹⁴ Ja bwá lás ntáni yí, bwá lwó ná ngə́n ná bwá ngə́ sɔ́ wúl ləom í bá bə bwo nyán mpwág yí. ¹⁵ Ləom wán í á mbəm ná ngə nyingə sá bwo fund í, bwá á nywá námə je bə nə fwála mə nyingə nə mpús, kə wu. ¹⁶ Nji mpúlə dág dí, bwá á ngə jii ná bwá ká ləom á gwəw, ləom í búl nywa cɔ́ wəong bwá á dɔ́ jii yí. Sá jəong wá Zembî jí nda gwág shwón ja bwá jów nyə ná Zembî wán yí; ngəá nyə á mə kwə́musa bwo fwámé ngwə́la?

¹⁷ Zembî nyə sá Aburəham məkəgulu ná a yánág cágé lú mwān dé Izaag, sá mətúnəga. Búgá í á sá ná Aburəham məgúləg, a ngə mpu ná Zembî nyə á kaag nyə mənkaagá. ¹⁸ Nəcə Zembî nyə á ci nə Aburəham ná: «Izaag wá mə bá byá wo mpwonj buud mə á kaag wo yí.» ¹⁹ Nji, Aburəham nyə á bə nə búgá ná Zembî ji nə nkul gwúmushi búúd. Ntə́, Izaag nyə á bə Aburəham ja jəongəd nda muud nyə á mə yə ná ndeé a mə nyingə gwúm yé.

²⁰ Búgá í á sá ná Izaag bwádánúg nə Yákwab bá Eso shú cag í á ngə zə bwo shwóg yí. ²¹ Búgá í á sá ná, ja Yákwab nyə á bə ná a zə yə yí, a ngəg nə bwádan nə bwān ó Yóseb ngwúd ngwúd ná ndeé a mú jwaagawo nyádí fiidye dí, yə Zembî gúmá.

²² Búgá í á sá ná ja Yóseb nyə á bə ná a zə yə yí, a jááwag buud nda bwān ó *Izarəyél bwá bá wú Igípten, wós nə nda bwá bág sá íyasé byé ná†.

²³ Búgá í á sá ná, ja Moyíz nyə á byél yí, obyál bə bwá shwééləg nyə tán onkwəond olól nəcé bwá á dág ná nyə á bə mbíya jəjə kəkény. Mpándí njwú-buud nyə á təl yí í á shígé sá bwo ifwaas.

²⁴ Búgá í á sá ná, ja Moyíz nyə á bə muud yí, a bənəg ná bwá kú dɔ́ jəw nyə ná mwān mə shilə mə Farawón. ²⁵ Nyə á yida cəel ná bwá cúgə bənə́n kúl mə Zembî, ntə́ ná a kág bə mánywa mə kúkúl wəla cag *mísə́mád. ²⁶ Nyə á kwey ná í nywa ná bwá sáág nyə isá í shwón námə nda bwá bá sá *Křst ná, nəcé cínəng wí jí fwámé təom ntə́ wəong á kúm á Igípten. Mísh mé mə á ngə dág nji myə́na á bá bii mwəw mə zág má yí.

²⁷ Búgá í á sá ná a wúg Igípten kú fúndə ná njwú-buud nyə e nyada nə nyə. Nyə a yím nyúul nda sá mə cí ná nyə á ngə dág Zembî, í njúl ná muud cúgé nə nkul dág nyə. ²⁸ Búgá í á sá ná Moyíz fwóg *Páska, a ci ná búúd ó Izarəyél bwá myéégug məcčí bwádí mimpumbé mí mínjówád shú ná *éngəles á shwiy nda gwú bwān bəń j acúmbá.

²⁹ Búgá í á sá ná bwān ó Izarəyél bwá ntə́g mən mə atítíi nə məkuú nda bwá á ngə kyey zhizhe shíd; ja búúd ó Igípten bəń bwá á nywá zə ntə́ ntó yí, məjúwó mə á zə byaləga nə bwo, mə mú shín gwú bwo.

³⁰ Búgá í á sá ná mányung mə Zheríko† mə shínúg shugala shí ja bwān ó Izarəyél bwá á dɔ́ cínəng cínəng ngwə́la tán mwəw zəngbá yí.

³¹ Búgá í á sá ná Ráhab mudá jaŋga bág kú yə ja búúd bwá á sá Zembî

11:13 11.9; 13.14; Mə́t 23.4; 47.9; Sóm 39.13 **11:16** 13.14; MmN 3.6; Mat 22.32 **11:17** Mə́t 21.12; 22.1-14; Zhk 2.21 **11:19** Rom 4.17 **11:20** Mə́t 27.27-29, 39-40 **11:21** Mə́t 47.31-48.20 **11:22** Mə́t 50.24-25; MmN 13.19 † **11:22** Dégúg Mə́t 50.24-25. Yóseb nyə á ci nə bwá bág nwa íyasé byé, kyey nə byo, kə bá dul bwádí ləom Zembî nyə á bwey yə impáámbs byán yíí. **11:23** MmN 1.22; 2.2 **11:24** MmN 2.10-12 **11:26** 12.2; 13.13 **11:27** MmN 2.15; 12.41 **11:28** MmN 12.1-14 **11:29** MmN 14.21-29 **11:30** Zho 6.12-21 ‡ **11:30** Buud ó fwála dəong bwá á dɔ́ lwə́ məma mányung tán ləngala lyélə ngwə́la wəsh, ka ləga mimpumbé. **11:31** Zho 2.11-12; 6.21-25; Mat 1.5; Zhk 2.25

miŋgáádá wá bwá á yə yí. Nəcə, nyə a lág buud bwá á kə ngə bigas ngwála shwoó wá. ³² Mə nyiŋgəg ná jaaw bí jǐ? Má ká ci ná má bwiŋg bí miláŋ mí Zhedeyon ná Barak ná Sámúson ná Zhəfuté ná *Dávid ná Samyéł ná *buud o mícúndá, fwála fúfə mə.

³³ Nəcə, búgá í á sá ná bwá lúmbúlig ná məfaan məshús, bwá ntə mwo; bwá á ngə kyey ná ləəm otátalı dí ná ndeé bwá shú ná bii isá Zembí nyə á kaag yí; bwá á fad ozhwambáŋkwuŋ mimpu. ³⁴ Bwá á jímə ibiimb-biimb íkuda, bwá faam íkúl í á bə ná bwá gwúg bwo ná ikafwəle yí. Məbwas má á də bii bwo, Zembí mú də yálushi bwo, bwá mú bə ɔŋkəŋ ɔ dósmb, julya ná igwoonj í dósmb yá míl míləəm. ³⁵ Bóslágá búdá, buud báŋ bwá á yə wá bwá á nyiŋgə gwúm, bə́nəŋ nyiŋgə cəgə.

Bóslágá búúd bwá á yida bwəma ná cúgə áyíyáág bwá fudə fudág. Bwá á ban ná bwá cúgə ná ŋkul cuwó kwon ná Zembí shú ná bwá fáámugí ná cúgə. Bwá á sá ntó shú ná bwá bág bə ná fwámé cəg ja bwá bá gwúm yí. ³⁶ Bósl bwá á bwəma ná cóógú, bósl bígə, bóslágá kə mímbwug dí ngwówúlá mənəkəda ná mikwoolú mí iŋkwánz. ³⁷ Bwá á gwú bósl ná məkwóógú, bwá shigə bósl ná ndeé sámb íkúl íbá, gwú bósl ná ikafwəle. Bóslágá bāŋ, bwá á ngə kyey kə cə kə cə, bwá dúgə bwáád nǐ íkúúdu í ncwəmbə ná íkúúdu í kálá, sá jəsh fúfə bwo, bwá ngə bwəma ná cúgə, buud bwá ngə jugushi bwo. ³⁸ Váál búúd dāŋ í áshígə bə ná í jíg ná buud o shí ga. Bwá á ka ngə jə gwów máshí má ashwéeshád ná mímbúŋád, bwá dúgə jǐ miku mí məkwóógád ná miku mí mándəlúd.

³⁹ Təem bə ná Zembí nyə á faag buud bəonǵá nəcə búgə ján, bwá á yə bwá kú fwo bii sá Zembí nyə á kaag yí. ⁴⁰ Jǐ ná, Zembí nyə á ngə bwey kwəməsa shé sá í búl nywa yí; ná ndeé, nyə a shígə jǐ ná bwá téédúg kə bə váál í jəla yí, sə bāŋ lúg mpəs.

12

Zembí má də ság bwān bə

¹ Nda shé bāŋ jǐshé kóómb dí, kúdə zhwoɡ buud ɔni bwá má lyə shé, cəg bwá á cəgə yí í ngə lwó shé sá bwá jəw ná búgə yí. Ntə, shé myáásugá isá í ngə ŋkí ŋkúŋgula shé yí, ná *misám mí ngə leel nada shé nyúúlúd myá, shé yídag bə ná zény kálə shwó, ju kálə Zembí má kwəməsa ná shé júg yí. ² Shé kándugá mísh nǐ wə Yésus muud nyə á fwo shé búgə mílámúd yé, nyə nəmə wə má bá sá ná búgə í fifəgí, bə ncindí. Nywá nyə á magulə shwiý kálə yə kwolós dí, kú bish bímbí lá shwón dúsa shwiý dəonj dí yí. Nyə a shígə bish dwo nəcə nyə á ngə bwey dúg məshusug Zembí nyə á bwey kwəməsa nyə má. A njul jiya gúmad ja gaád, *caangə má Zembí dí mbwə mənəcwúm. ³ Kəndugá mitədúgá nyədí, nyə muud ɔsól o misám bwá á jág lúmbuli ná ndí nǐ a ngə jísow jísówúg yé. Kəndugá mitədúgá nyədí, bí bəg kú tag, búgú bəg kú bii bí mílámúd.

⁴ Bí ngə lúmbuli ná sá bwá jəw ná səm yí, nǐ lúmbúli jəonj í afwóyé bə lúmbúli á shwiý. ⁵ Ná ndeé, yə bí má wusa ləsú Zembí ngə lás ná bí tǎŋ bwān bə shú wála bí ŋkul mílámúd yí? Nǵaá á ci ná:

Mwān waam,
ja Cwámba mə ság wo yí,
kú ŋwa sá jəonǵú nda fyanja.

Ja á nkáánd nê wo yí,
kú kænd nyúúl íbwundûd.

⁶ Nacé Cwámba má ðu ság múúd yêsh á céel yé;
nyoong yêsh á mágúla ná a jî mwân yé yé,
á ðu yê nyê intégúli.

⁷ Ntô, jîsówágá minjugú bí ngó bwama ná ndí myá, mísê shú ngólê ság bí.
Mpugá ná Zembí ngê jwa bí cínongú nda bwân bé. Ye mwân abyág nyê a má
bwele cugê sóongú nda ðu ság nyê? ⁸ Zembí ká bê kú ság bí nda á ðu ság bwân
bé bêsh ná, mpu ná bí cugê bwân bé, bí má yidá bê nyê nda bwân bwá á zê ná
ndí gwól dí wá. ⁹ Gúl sá bí má jálá ná nyingê tóduga yí jî ntúga: shé bêsh á shí bê
ná osóongú bwá á byá shé wa shí ga dí wá, bwá á shí ðu ság shé, shé ðu gúmal
bwo. Ká nkámúsá ná bwo, nkámusa ná sóongú íshê jî gwów yé; ngaá shé má
jêlá ná bul bul magulê íjwúga byé shú ná shé dógúg cug í? ¹⁰ Osóongú bwá á
byá shé wá bwá á ðu ság shé nji shú kúkúl wêla mbií bwá á ðu kwey mætala
yí; Zembí nywáá ngê ság shé shú mánywa má íshê, á jî ná shé bág mbií á céel
yí. ¹¹ Intégúli bwá yá shé ná bwá ság shé yí, í ádé fwo bê shé sá máshusag, shé
má ðu shúsula. Nji, zhúgúla zhúgúla, intégúli byoong í ðu wúmê mpúmá: shé
cugê ná shêe, cugê cug á otúteli. ¹² Ntô, lûlûshigá mábwá mún má má káád máni,
bí lûlûshi mábwóng mún má ngó taguwa máni. ¹³ Dugá kyey nji mázhíí mäsé
tútali mád, shú ná buud bí nkí tag wá, bwá nda lánghawo kâ koogú, bwá yidag
lal mánkul.

Bí o káúluga

¹⁴ Wágá nkul nyín nyêsh ná bí cágagí ná buud bêsh ná shêe, bí wá nkul ná
bí cágagí nkênkê cug, nacé muud má bô nda cugê ntô yé cugê ná nkul bá dóg
Cwámba. ¹⁵ Bí o mpú ðu dóg ná muud nda shúb mpáam má Zembí. Bí o mpú
námá ðu dóg ná muud kú sá záágúwó, í á bá wá bí zhizhoom ná ndêe *Dô mú
yúúd. ¹⁶ Bí o mpú ðu dóg ná muud nda wá lúú jangad, nkí ntâg ná a mpyeny sá
í dýgá ná Zembí yí nda Eso nyê a sá ná; Eso nyê á kusha ná jiya cúmbá jê ná
sêj ídêw. ¹⁷ Bí má mpú ná, shínálê nyê á shín kusha ná jiya ntúni yí, ja nyê á
nywá jî ná sóongú wág nyê mætíle má lágú yí, sóongú nyê á ban. Eso nyê á tæem
nyingê jîi, wéeshuli mázhwíle, nyê a shígé bê ná nkul cénd sá í á bwey sîy yí.

¹⁸ Bí a shígé shísh kúná-kúnê ná wúl mbán búúd bí ná nkul kúnýa ná ndí yí,
mbán í ngó jigê ná kuda; bí a shígé shísh kúná-kúnê ná gúl kúkúl í njúl ná yídúgú
á ikukwende, kú námá nyingê bê kúkúl nkwp nyê á ngê kung yí. ¹⁹ Bí a shígé
shísh kúná-kúnê ná gúl kúl laag í á lás yí, kú bê kúl dól kál í á lás yí, buud bwá
á gwág kál dœong wá bwá á jêgula ná í kú ná kwo ci bwo tœ ciyá. ²⁰ Nacé bwá
áshígé bê ná nkul kwiig mpándí Zembí nyê a têl yí. Mpándí nyoong í á bê ná:
«Nkí muud, nkí cúdu, sá jêsh í kúnýa ná mbán yí, bwá gwú gwo ná mækwóógú.»

²¹ Isá bwá á dóg cínong yí í á bê nkí jág waguwo, Moyiz nyáméfwó mú ci ná:
«Mê ngê lilya ná ífwaas.»

²² Bí bâñ bí á yida shísh kúná-kúnê ná mbán Siyôn*, ngwála má Zembí á kuwô,
Yurúsalem á jon dí gwów kúl ncúlyá *wængales bwá ngó sá zan yí. Wængales
boong búsê nkí jág bulya, bímbí múúd cugê ná nkul ló yí. ²³ Bí a shísh kúná-kúnê

12:7 Mbá 8.5 **12:10** Mat 5.48; Rom 5.2; Zhk 3.17 **12:11** 12.14; Zhk 3.17-18 **12:12** Iza
35.3 **12:13** Mik 4.26 **12:14** 12.11; Mak 12.30-31; Sôm 34.15; 1Kr 7.15 **12:15** Mbá 29.17; Gal
1.6 **12:16** Mat 25.29-34 **12:17** Mat 27.30-40 **12:18** MmN 19.16-22; 20.18-21 **12:20** MmN
19.12-13 **12:22** 13.14; Gal 4.26; Mbú 5.11; 21.2 * **12:22** Siyôn: Nyê á bê mæma mbán bwá á lwô
ngwála á Yurúsalem cínong gwów yí. **12:23** Luk 10.20

nə sɛɛŋgɔ́ bɔ́wân wə́ acúmbâ míná mə́ mú bwo micilyá joŋ dí gwów wá; bi a shísh kúná-kúná nə Zembî muud mə́ dɔ́ sámb milésú mí búúd bēsh yé, bi a shísh kúná-kúná nə *mishíshim mí otútəlí ɔ́ búúd bwə́ mú váál í jəla yí ²⁴ Bi a shísh kúná-kúná nə Yésus muud nyə́ á shwu mæcií mé shú ná sá bág mífúbán yé. Nyə́ wə́ jí líí-nji mpádúgá sǎnǎŋ Zembî shú sɔ́ á gúgwáan, mæcií mé mə́ ngó lás fwámé lású cɔ́ mə́ mə́ Abel†.

²⁵ Bi ɔ́ káálugá! Kúgá ban nə́ bi agwágúláyé múúd ngó lás nə́ bí yé. Nəcə́, muud nyə́ á ngə́ cúndə́ yág nə́ buud wa shí gaád nə́ bwə́ káálúgág yé, buud bwə́ á ban nə́ bwə́ agwágúláyé wá, bwə́ á shígé faam nə́ intágúli. Nkámúsá ná bwə́ fwó bə́ kú faam, nkəmusa nə́ shé ja shé mə́ bán nə́ shé agwágúláyé múúd ngó lás nə́ shé joŋ dí, shé cugé nə́ nkul bá faam. ²⁶ Yág íí, kál dé í á sá nə́ shí í júngyag; nji, ja gaád íí, a mə́ kaag ná: «Mə́ bá nyingə́ sá nə́ í júngyag gúl ja; nji, jân ja, kú ntág bə́ nji shí wə́ í bá júngya, gwów í bá námə́ júngya.» ²⁷ Ja á cí nə́ a bá nyingə́ sá nə́ í júngyag gúl ja yí, ntó mə́ lwó nə́ isá í dɔ́ júngya yí í bá wú, nəcé́ byân bísa isá nyə́ á té yí; í ka bá lág nji isá í cugé nə́ nkul júngya yí. ²⁸ Ná ndécé́, shé yágá Zembî akíba nə́ a yálə́ shé faan í cugé nə́ nkul ntanusa yí. Shé séyágá nə́ nyə́ mbií nyé́ é gwág nywa yí, séy nə́ gúmə́ nə́ fúndúgá. ²⁹ Nəcə́ Zembî íshé jí kuda í dɔ́ cumbal jígal sá jěsh yí.

13

Mbií cug Zembî mə́ céel yí

¹ Kúgá yow cǎlálə́ bímféwó nə́ bímféwó nda omínyonǎ, kəgá nə́ ndí shwóg. ² Bi kú wusa dúlə́ ŋwa ójóŋ bídí mínjów. Mpugá nə́ sálə́ bóól búúd bwə́ sá ntó yí, bwə́ á ŋwa *wə́ɛŋgəles bwə́ nda mpu ná í á bə́ wə́ɛŋgəles. ³ Bi ɔ́ dɔ́ téduga búúd búús mímbwug dí wá, gwág bwo cey námə́ nda binǎŋ bēsh wə́ búús mímbwugud. Bi ɔ́ dɔ́ téduga námə́ bə́ɔŋg bwə́ ngó bwəma nə́ minjugú wá, námə́ nda binǎŋ bēsh wə́ ngó bwəma nə́ minjugú myəɔŋg. ⁴ Bi bēsh gúmalúgá bā. Muud nda kə́ nə́ isá í mə́bwam gwonǎ báád, nəcé́ Zembî mə́ bá yə́ buud ɔ́ janja nə́ osóol ɔ́ míndəmb intágúli.

⁵ Kuú njə́nd wán í nda bɛɛg bə́ ngólə́ bɛ́ zán *mwaanê. Bi mə́ jəlá nə́ gwág mə́shusug nə́ sá bí bí nə́ ndí yí; mpugá nə́ Zembî nyə́mféwó nyə́ á cí ná: «Mə́ abúlé bwele béégya nə́ wo, mə́ abúlé bwele myaas wo». ⁶ Gwə́ wə́ jí ná, shé búsa nə́ nkul lás nə́ inǎkǎn, cí ná: «Cwám̃ba ngə́ kwíínd mə́, mə́ afúndáyé ná tɔ́ sá; muud nyə́ e sá mə́ jí?» ⁷ Bi ɔ́ dɔ́ tédúgá ótówə́ ɔ́ shwóg bún bwə́ á bwiíng bí Milésú mí Zembî wá, kəndúgá mitédúgá dúg nda ícug byán í á shúgala ná, bí yágulag búgá bwə́ á bə́ nə́ ndí yí. ⁸ Yésus-Krist jí mbií ngwúnd wú yág, wósos múús, kə́ nə́ ndécé́ kú nə́ zhúgá. ⁹ Bi kú bíd nə́ minjígúla mishús mísá mímbíí mímbíí myá mí yílúg bí zhííd kənd koogú. Nəcə́ í nywa nə́ mpaam mə́ Zembî wə́ í wág bí nkul mílamúd, kú bə́ mǎcɛɛ mə́ dúgyá nə́ idǎw má. Mǎcɛɛ mə́ɔŋg mə́ aŋgɛ́ nə́ kwíínd buud bwə́ ngə́ bɛ́ mwo wá tɔ́ sá.

¹⁰ Shé bāŋ shé búsa nə́ *alatár jí ná, buud bwə́ ngó ná séy banda *mátúnuga dí wá bwə́ cugé nə́ zhíí mə́ ŋwá idǎw cínəŋg. ¹¹ Ajəláci á ofada nyə́ á dɔ́ kə́ nə́ mæcií

12:24 8.6; 9.12 Abel: Mə́ 4.10 † **12:24** Mæcií mə́ Yésus mə́ ngə́ lás lésú íjuugá Zembî mə́ juu sá mpáam nyé́ dí yí; mæcií mə́ Abel mǎŋ mə́ á ngə́ jíí nə́ Zembî kúndagí nyə́ nda mínyonǎ nyə́ a gwú nyə́ ná. **12:25** 6.4-6; 8.1; MmN 20.22 **12:26** MmN 19.18; Azh 2.6, 21 **12:28** 13.14 **12:29** Mbá 4.24 **13:1** 6.10; 10.24; 13.16; 1Pr 1.22 **13:2** Mə́ 18.1-8; 19.1-3; Zhb 31.32; Rom 12.13; 1Tm 3.2; 5.10; 1Pr 4.9; 3Yn 8 **13:3** 10.34; Mə́ 25.36 **13:4** 1Kr 7.2-4; 1Te 4.3-8 **13:5** Mbá 31.6, 8; Flp 4.11-12; 1Tm 6.7-10 **13:6** Sóm 118.6 **13:7** 6.12; 1Kr 4.16 **13:9** Rom 14.2; Kol 2.20-22; 1Tm 4.3 **13:11** 9.7; Lav 16.27

má ócúdú «kúl í búl ñkê yí», dɛ kə sá mátúnuga shú ná Zembí jwúg *misám. Nji, ocúdú bɔɔngú mikug myán, bwá á dɛ wú ná myo ngwála dɛ kə jǐgal bugád. ¹² Ntó námá, shú ná Yésus ñwág mæcií mé mâ nyáméfwô kə sá ná kúl búúd í bág ñkêñkê kúl, nyá á kə jug ná mæcey bugád ná ndéé a yá. ¹³ Ná ndéé, shé wúgá ngwála kə bwama ná nyá bugád, bwá mpyényúg námá shé nda bwá á mpyény nyá ná. ¹⁴ Nacé shé cugé ná ngwála á kandugá kandugá wa shí gaád; shé ngá sɔ wɔɔng ngwála í bá zə bə yí. ¹⁵ Ná ndéé, nda Yésus nyá a sá ntó ná, shé dúgá ságusə Zembí ja jêsh, mátúnuga ó máci. Ntó jì ná mimpu míshé mí jálá ná jaaw búúd ná jíná dé dúsó ná mpífá. ¹⁶ Bì kú wusa dúlə kwíínd bɔ́l búúd ná dúlə yána ísá bín, nacé mbii mátúnuga wɔɔng wá Zembí má dɛ gwág nywa yí.

¹⁷ Otówe ɔ shwóg bún bwá ngá jì ñkasá shú *míshíshim mín, bwá bá námá kə jaaw Zembí séy bwá á séy shú dún yí. Ntó, ságá bwo məgwág, kyeyugá íjwúga byánú, shú ná bwá ság séy ján ná məshusug kú tədəwa. Bwá ká tədəwa, í nda bə bí ná mfií. ¹⁸ Dugá jəgula ná Zembí shú dúsó. Jísú kómb di, sá ngá mpu ná milám mísə sá ná sán, sá ngá ntág námá she cugá ja jêsh mbii í jəla yí. ¹⁹ Mə téég bí məbwə ná bí jəgula ná Zembí, a ságá ná mə lálug nyingə zə kwey bí.

Ibwádán nə məbádá

²⁰ Zembí á mpwogé, nyá muud nyá á gwúmushi Yésus, Cwámba íshé, mbaagula itow anání yé, nyá á cɛ sɔ á kandugá kandugá ná mæcií mé. ²¹ Zembí wɔɔngú yág bí ñkul ná bí ság sá ányunywaá jêsh á céel yí. A ságá ná shé bág váál á gwág nywa yí, kwoŋ mə Yésus-Krist di. Yésus-Krist ñwág gúma kandugá á kandugá! Amén! ²² Bwaanɔ, má jəgula ná bí ná bí jísówúg lású má ngá yág ná bí ná ndí ga. Kálad nyáméfwó má má cilə bí yé nyá agwááyé. ²³ Má cɛel jaaw bí ná bwá má bíd *mínyonú íshé Timoté; á ká lɛel wóós wa, sá sá mú zə dúg bí. ²⁴ Bì ɔ báda mə otówe ɔ shwóg bún bəsh ná buud ó Zembí bəsh. Bɔɔng wá Italí bwá ngá báda bí. ²⁵ Zembí ká sá bí bəsh mpaam.

13:12 11.26; Mat 27.31-33 **13:14** 11.9-10, 13, 16; 12.22, 28; Flp 3.20; 2Kr 5.6; 1Pr 2.11; Mbú 21.2

13:15 Ifz 5.19-20; Sóm 50.14, 23 **13:16** Gal 6.10; Flp 4.18 **13:17** Eze 3.17; Mís 20.28-31; 1Kr 16.16 **13:18** 10.22; Rom 15.30; 2Kr 1.12; Mís 24.16 **13:20** mpwogé: 12.14; Rom 5.1; 2Kr 13.11 sɔ: 8.6 mæcií: 9.12 **13:21** Ifz 2.10; Flp 2.12-13 **13:23** Timoté: 1Kr 4.17 **13:25** Gal 6.18

Kálaad Zhâk nyó á cilá yé Isâ í dúgá nà Kálaad mæ Zhâk yí

Zhâk nyó á cilá okristen shú ná bwé mpúg kuú njœnd bwé jálá nà kyey mpédúgá nyán dí yí nà váál bwé jálá nà cugá nà buud bwé cúgé okristen wá yí.

A ngæ ci isâ nkí bulya:

(1) Sâ í dúgá nà fug yí: fug í du wú wó Zembî (1.2-8).

(2) Sâ í dúgá nà mæbúwa nà kúm, mækugulú nà mæbwébúlán, fwámé yóbó í jálá nà du nyín nà misóólúgá yí (1.9-27).

(3) Zhâk ngæ lámusa nà dúlê ñwa búúd nà mímbéégí gúfúgád (2.1-13).

(4) Sâ í dúgá nà búgá nà misóólúgá yí (2.14-26).

(5) Júm nà fwámé fug (3.1-18).

(6) Cug á mpédúgá buud mimbii myêsh (4.1-5.6).

(7) Jísów nà nadâ mójøgula, nà mikwíindyá (5.7-20).

Ñkumba sâ á ngæ bándulê okristen yí jisá ná «búgá jí kú nà misóólúgá yí jisá mbimbæ» (2.26).

Mæbádá

¹ Mæ Zhâk, lwaá mæ Zembî bá Cwámbe Yésus-Krîst, mæ wó mæ cílá bí kálaad éga. Mæ bádá bí bwán ó íbœnd wúm nà íbá bí á mæ ciima kæ ngæ cugá mæshí mæshí wá.

Mækugulú mæ du lulushi búgá mæ múúd

² Bwaang, mækugulú mæsh bí mæ bwámá nà ndí má mæ jálá nà bæ bí nji sá mæshusug, tœ mæsæ wáyé mbií tœ wáyé. ³ Bí mæ jálá nà gwág mæshusug ntó nà mpúlê ná búgá jín í ká ntœ mækugulú, bí bæ nà jísów. ⁴ Nji, í jii ná jísów jœong gwámáfwo í cásulæg bí séy jé mílámúd, shú ná bí bág ocúmbá buud, mílwándúlá, kú ná fúfæ nà tœ jœ fúlú ñgwûd. ⁵ Í ká bæ ná fug í ngæ fúfæ ñgwól múúd á gwoong jín, a gwáámbúg Zembî, Zembî é yæ nyæ. Næcé Zembî mæ du sá yána nà muud yêsh, á du ntæg sá dwo nà jœ lám, kú nà mæjumâ. ⁶ Nji, í jii ná muud mæ gwáámb yé gwáámbúg nà búgá, kú bæ nà mílám mímbá. Muud mæ sá mílám mímbá yé ji nda íkwô í mæn ñkwô mæ du yángulê kænd ká kænd ká yí. ⁷ Mbií múúd wœong kú yáimbê nà táduga ná nyæ é lég sá wó Cwámbe. ⁸ Næcé muud mæzhigá ji mílám mímbá, nyæ ádé mpu bæ ñkumba zhí ja á céél sá sá yí.

⁹ Mbúgula jí nà mæbúwa yé gwágúg mæshusug ná Zembî nyæ a mæ bæn nyæ gwôw. ¹⁰ Nyœong mæ yídá bæ nà kúm yé bág nà luú ná sán nà a bálê shí, næcé a bá cœ nda fuláwa á jugú, kú bwey. ¹¹ Fuláwa mæ du bæ, yásó í ká námé shígushi, mægwô mé mæ shwéesh ká, fuláwa mú bwaambawo, ijœ byé í mú shîn. Námé mbií ñgwûd wœong wó múúd kúm mæ bá ngæ bwaambawo, misóólúgá myé myêsh mí ngæ shîn yé.

¹² Muud mæ jísów mækugulú kú fúfug yé nywáá mæ jêla, næcé á ká bá shîn ntœ mækugulú, a bá lég cug á kanduga kanduga, mpóógú nyœong wó Zembî nyæ á kaag buud bwé ngæ cœl nyæ wá yí.

¹³ Ja muúd mə bwámá nə məbwóbúlán yí, a nda bæeg ci ná: «Zembî wə ngə bwówulə mə»; nəcé muud cugé nə nkul bwówulə Zembî, nyə ádé námá bwówulə búúd. ¹⁴ Í yidá bə ná, muud nyáméfwó iyéesh byé wə í dū julə nyə, kənd nyə lām *mísómúd; ¹⁵ ná ndéé, ja íwúmbúg í má nwa bum yí, sám í mú byél; ja sám í má wíy yí, í mú sá ná muud yóg.

¹⁶ Yé bwaáng mə búl cɛl wá, kúgá shiig mányúul! ¹⁷ Fwámé isá Zembî mə dū yə búúd yí, nə manywa mēsh sá ngə bwəma nə ndí má, mə ngə zhu gwów, wə Sónngú mə dū wéeshuli mánkenya yé; a jì nji mbií ngwúd kú cénd. ¹⁸ Sónngú wúsú wəngú nyáméfwó nyə á bə nə jəjə tádúgá jə ná a zə byá shé, a mú zə byá shé nə ciyá jì búbólé yí. Byálə nyə á byá shé yí wəngú wúsə shú ná shé bág mpumá ashúshwóógú á isá á má té yí.

Du gwágulə, ka du sá

¹⁹ Yé bwaáng mə búl cɛl wá, bi má jəlá nə mpu ná muud má jəlá nə dū lɛl gwágulə, nji nda lɛl lás, nda lɛl gwág mpimbə. ²⁰ Mpimbə muúd mə gwág yí, í cugé nə nkul wéeshuli sá jì tətəlí mīsh mə Zembî dí yí. ²¹ Gwə wə má ci nə bí ná, myaasugá məlwaagawo mēsh nə mbiya gwólə mílām; myaasugá myo, bí ka lég kéel Zembî nyə á bə bídí yí, bí lág dwo nə lām ná shɛ; dwə wə dí nə nkul sá ná *mishishim mīn mī dágúg cug.

²² Ságá nda kéel mə Zembî í ngə ci ná, bi kú dū gwágulə gwágúlág, bi a bá ngə shiig biméfwó. ²³ Nəcé, nki muud mə gwágúlá kéel gwágulə gwágúlág a kú sá nda í ngə ci ná, muud wəngú jì nda muud má shīn dūg mpwóómbú yèn dí, ²⁴ ná ndéé a kyey. Ja á má kyey yí, a má lɛl wusa nda mpwóómbú nyé í ámə bə ná. ²⁵ Nji, muud mə mpú kənd mīsh məcɛɛ mə Zembî dí nda dū gwágulə ná ndéé wusa yé, nywáá mə jəla. Məcɛɛ məng mə cugé nə iwushí, máá mə dū yíl búúd mánymád. Nji, shú ná í bág ná a má jəla, í jii ná a nádag nə mwo, a dū sá nda mə ngə ci ná.

²⁶ Nkí ngwól muúd mə tádúgá ná a ngə cugə mbií Zembî mə gwág nywa yí, á ká ngə shiig nyúul nda yidá dū bii mpu yé, muud wəngú yəbá yé wúsə sá cwag. ²⁷ Yəbá Zembî mə gwág nywa yí, fwámé yəbá wúsə ná: dū táduga bwán ó nyulú nə míkúsá mī búdá *íncwaw í ntəg mī ngə bwəma nə ndí yíid, ka baagula nyúul nda kala məlwaagawo mə cug á shí gá.

2

Mimbéégí mpódúgá buud mī anywáyé

¹ Bwaang, kúgá dū sá ná, bi ngə *búgula Yésus-Kríst, Cwamba íshé á milwaná, bi ngə nyingə baam nə bóól búúd ntə bóól. ² Nəcé ná, ja í wósó ná, bi njúl sɛɛngyá jínúd, ngwól muúd zə nyíi a njúl nə ilwondó í or nə mimbwéédí mī álal-nkul, gúl ntágúlá-ntágula mú námá zə nyíi nə isala. ³ Nkí bi mə nwa muúd jì nə mimbwéédí mī álal-nkul yé nə məjila, bí nə né ná: «Zaá jì wa fwámé jiyad», bí nə ntágúlá-ntágula ná: «Tówúg na tətəlí», nki ntág ná: «Jig wa kúl mə dū təl mákuú gaád». ⁴ Ja bí mə sá ntó yí, ngaa ná bi mə wá mimbéégí mpódúgá buud wə ní? Ngaa ntó mə lwó ná bí ngə bigas buud bi njúl nə bów-bów mítádúgá?

1:13 Mik 19.3; 1Kr 10.13

1:14 Rom 6.19-21; 7.7-10; 1Yn 2.16-17

1:17 Mət 1.14-18; Mat 7.11

1:18 Yuá 1.13; Rom 8.19-23; 1Pr 1.23

1:19 3.2; Mik 15.1; Ekl 7.8-9

1:21 Kol 3.8; 1Pr 2.1

1:22

2.17; Mat 7.24, 26; Rom 2.13

1:25 2.12, 24; Sôm 19.8; Yuá 13.17; Rom 8.2; Gal 6.2

1:26 3.2, 10;

Sôm 34.14; 141.3

1:27 Sôm 10.14, 18; Iza 1.17; Mat 25.35-36

2:1 2.1-9; Mbá 1.17; 10.17; 16.19;

Mbá 19.7; Zhb 34.19; Sôm 82.2; Mik 24.23; Mat 5.45; Mis 10.34; Rom 2.11; 10.12; Gal 2.6; Ifz 6.9; Kol 3.25;

1Pr 1.17

⁵ Yé bwaáng má búl cɛɛl wá, gwágúlgá má. Ye Zembî nyə a shígé féesh mímíbumbúwá shí ga dí ná mí bág nə kúm búgá dí? Nyə á kaag buud bwə ngə cɛɛl nyə wá Faan, ngaá nyə a má sá námá ná mímíbumbúwá mí bág nə kow Faan dɔɔngúd? ⁶ Ká bi bāŋ bi ngə dág mímíbumbúwá mpyóŋ nə mpyóŋ. Ozá bwə ngə lwó bí cún, ngaá mikúkum? Ngaá bwó wá bwə ngə kə nə bí mǎmpáánzá má milésú? ⁷ Ngaá bwó wá bwə ngə jág lás nə jəjə jíná lú Krísten búúd bwə á gwiid bí yí?

⁸ Micilyá mí ngə lwó ná cɛɛŋ mə Cí wúsú *Kríst í ngə ci ná: «Cɛɛlɔg múúd yêsh jisə wo kúná-kúnə yé nda wó céél wóméfwó ná.» Nkí bi mə lwándúlá cɛɛŋ dɔɔngú, bi mə sá jə sósólúgú. ⁹ Nji, ja bí má dɔ wá mímibéégí mpádúgá buud yí, bi mə dɔ sām; Məcɛɛŋ má lwó ná bi mə jəla nə intágúlí í búúd bwə má caam məcɛɛŋ wá.

¹⁰ Mpugá ná múúd mə ká bɛ mǎmpándí mə Məcɛɛŋ mēsh nə ndéé a wush nji nə ngwúdugá, a mə byaagúlə nə mēsh. ¹¹ Nacé muud nyə á ci ná: «Cí wo kú sá mǎnɔɔmb» yé, nyə námá wá nyə á ci ná: «Cí wo kú gwú múúd». Nkí wɛɛ wo ádé sá mǎnɔɔmb, nji wo mə gwú múúd, wo músə caam məcɛɛŋ. ¹² Ntó, dɔgá lás, nə dɔ sá ísá bi ngə mpu ná bwə bá sámb bí milésú bɛɛlə cɛɛŋ í dɔ yíl búúd mǎnyámád yí. ¹³ Nacé, buud bí kú gwág búúd cɛy lámúd wá, bwə bá bwəma nə sémbyé mǎlsá á kú nə məcɛy mə lám. Buud bwə ngə gwág bósól nkúnkwónúlə wá, inkúnkwonɔŋ í dɔ ntɔ sémbyé mǎlsá wán.

Búgá jí kú nə misósólúgú yí jí fudá

¹⁴ Bwaanɔŋ, nkí muud mə ci ná a jí nə búgá, nji misósólúgú kú nyín, wán mbii búgá í é kwíínd nyə jid? Í é cug nyə? ¹⁵ Nkí *mínyonɔŋ wán á mudúm nkí á mudá ngə fúfə ná sá má bwaád, nkí ntág ná a ngə fúfa na idáw yá dāŋ jwəw, ¹⁶ ngwól múúd á gwoonɔŋ jín mú ci ná nyə ná: «Wo á ká ná shɛɛ; kaag bwaád, wo dɔ!» Nkí a ci ntó nji nə mpu, kú yə nyə sá í ngə jí nyə yí, ntó nyə é kwíínd nyə jid? ¹⁷ Ntó námá wá búgá jisə yé. Wó ká bə nə búgá, nji kú nə misósólúgú, búgá gwó jisə fudá.

¹⁸ Nji, ngwól múúd jí nə nkul ci nə ngwól ná: «Wɛɛ jí nə búgá, mɛɛ nə misósólúgú.» Lwóg ná mə búgá gwó nda nə misósólúgú, mɛɛ mə e lwó mǎdí misósólúgúd ná mə jí nə búgá. ¹⁹ Wo ngə *magulə ná Zembî jí nji ngwúd, wo ngə mpu sá; nji, məjamb mə ngə námá magulə ntó, mə ngə lilya. ²⁰ Wo muud jí kú mpu dɔ faas ísá yé, yə wo cɛɛl mpu ná búgá jí kú nə misósólúgú yí í akwííndé tɔ sá? ²¹ Ngaá Zembî nyə á ŋwa mpáámbá íshé *Abərahám ná tǎtǎlí muud mísh mǎd nacé a yánálə mwán yé *Izaag tǎŋ *mǎtúnuga *alatǎr dǎ. ²² Wo adúgɛ? Búgá jí í á bə mbádúgá nə misósólúgú, byésh í ngə sɛy; misósólúgú wá mí á zə sá ná búgá jí í bág ncindi. ²³ Ná ndéé, í mú bə nda Kálad Zembî ngə ci ná; ná: «Abərahám nyə á *búgula Zembî, Zembî mú lɔ nyə búgá jí jɔɔngú, a mú ci ná Abərahám jí tǎtǎlí muud; bwə mú gwiid nyə ná shwá mə Zembî.»

²⁴ Bí má dág í? Zembî má ŋwa múúd ná tǎtǎlí muud nacé misósólúgú, kú bə nji nacé búgá. ²⁵ Ntó námá wá Ráhab mudá janɔŋa nyə á bə yé. Ngaá ná Zembî nyə á ŋwa nyə ná tǎtǎlí muud nacé sósólúgú nyə a sá yí? Nacé, buud bwán ó *Izərayél bwə á kənd wá, Ráhab nyə a lág bwo nyádí njów, a mú sá ná bwə kyéyag zhí shúsú. ²⁶ Nyúúl nyísá kú ná *shíshim yí, nyísə mbimbə; ntó námá, búgá jí kú nə misósólúgú yí jisə mbimbə.

2:5 1.9; Luk 6.20-21; 1Kr 1.26-28; Mbá 2.9 **2:8** Ləv 19.18; Mat 22.39; Rom 13.9 **2:9** 2.1 **2:10** Mat 5.19; Gal 3.10; 5.3 **2:11** MmN 20.13-14 **2:12** 1.25 **2:13** Mat 5.7; 7.1; 18.32-35 **2:14** Mat 7.21; 1Yn 3.17 **2:15** Mat 25.35-36 **2:17** Gal 5.6, 16, 22-24; 1Yn 3.18 **2:19** Mbá 6.4; majamb: Mat 8.29; Mak 1.24 **2:21** Mat 22.9, 12; Rom 4.1-5, 13-16, 19-22; Heb 11.17 **2:23** Mat 15.6; 2Ib 20.7; Rom 4.3 **2:25** Zho 6.17; Mat 1.5; Heb 11.31 **2:26** 2.17, 20

3

Jùm dúsə wag^hwə wag^hwə sà

¹ Bwaang bi mə mpú ná sá buud ngó jíguli wá, Zembî mə bá bə nə ñkúd wúsá sémbyé mílásád ntə bósól búúd wánúd. Ntó, í ajíyé ná bi bág zhwog oyíguli ñkí bulya, ² nácé shé bēsh shé má dū kwab mímibii mimbii. Múúd mə ká bə kú dū kwab nə lósá á mpu yé, nyíni nyé má bə váál í jśla yí, nywáá ji námá nə ñkul mpu bii nyúúl nyé nyēsh. ³ Ngáá ná shé má dū shwaam íkabulí ñjkwáanz mpu dí shú ná í ság shé magwág, ná ndéé shé ka bə nə ñkul mə kánd bwo mányúúl oncindí kúl shé má céel yí? ⁴ Námá nda ititíma, bísa məma ísá í anúní, ñkwô s anúní wá bwá dū sá ná í kyéyag. Nji, tēem bə ntó, ñkúnkwaawé cíg-cíg wá má dū sá ná titíma kág kóómb jēsh muud ngó julá nyə yé má céel yí. ⁵ Ntó námá wá jùm dúsá yé. Í tēem bə kákúl nyúúl cíg-cíg, dúsá nə ñkul dū mamáda nə í ngə sá məma ísá. Bi má dág ii? Kukúdá cíg-cíg í jígal məma jugá. ⁶ Jùm dúsə námá kuda, dúsə jiya olíngí sádí íkál í nyúúlád. Í ngə lweegashi nyúúl nyēsh. Jùm í ngə wá shé kuda ícug dí, wú byéléd kə wós shwiyád. Kuda jəng í ngə zhu kuda á kandəgá dí. ⁷ Muud nyə á má kwááf mímibii mí ócúdí myá jugá nyēsh, tóo inunú, tóo ócúdí bwá júlá mímwə shí wá, tóo ócúdí wá mǎg, nyə á má kwááf bēsh. ⁸ Nji, kú nə tóo muud ngwúd nə ngwúd jí nə ñkul kwááf jùm yé. Jùm dúsə bów-bów sá cúgé nə ñkul jí ná shé yí, dúsə nə gwoog ná cwós. ⁹ Shé má dū balan nə jùm íshé, dū ságusə Sósngú íshé Cwámá, shé dū námá balan nə jùm dəng dū lweem búúd Zembî nyə kwambəla yuug jéd wá. ¹⁰ Mpu ngwúd nə ngwúd í wéeshulí íbwádán wéeshulí málweemyá. Mbô bwaang! Í ajáláyé nə dū bə ntó. ¹¹ Ye ncwun nyí nə ñkul wéeshulí mǎjúwó má ancúncwón nə má águgwulú luun ngwúd dí? ¹² Bwaang, ye líí *figyé jí nə ñkul wúma íbumá í olivyé? Ye fambá *vínə jí nə ñkul wúma íbumá í figyé. Ncwun í dū wéeshulí mǎjúwó má ca nə ca yí í cúgé nə ñkul nyíngə wéeshulí zhizhe mǎjúwó.

Fwámé fug í dū zhu wá Zembî

¹³ Zá jí nə fug nə cóng ná bídí yé? Muud wəng lwóyág ntó jə kuú njəond jéd, á dág sá ísá nə lám ná shé, nə fug. ¹⁴ Í ká yida bə ná bí ngə bə nə mbíya lám, nə mǎfendyá mílámúd í, kúgá yímbé nə ñkény mányúúl ná bi búsa nə fug; jísə bí íjǎ. ¹⁵ Fug nyəng í ángé nə zhu wá Zembî; nyísə fug á shí ga, fug á iyéesh í nyúúl muud, fug minjumbúlu. ¹⁶ Nácé, kúl jí ná, bósól mpíi bósól, bósól fendya nə bósól yí, ísá dū sáy ncúg-nculé, bów-bów mísóólégú dū bə mímibii mimbii. ¹⁷ Fug í dū zhu wá Zembî yí nyáá í dū bə ná fwǎ-fwǎ, í dúgá céel mǎtala. Fug nyəng í ádé bə nə cwambəla, í dū bə fug á ñkwambəla, í dúgá bul gwág búúd cey lámúd, dū bul sá jə mísóólégú, kú nə mbéégí mǎñkəomá, kú nə mǎkəñ. ¹⁸ Buud bwá ngə wá mǎtala mpádúgá buud wá, bwá ngə bə mpəg mǎtala dí. Mpəg jəngú ka ngə wúma bwo cug á otátəli.

4

Mbúgula nyə ajáláyé nə bə mílám mímibá

¹ Jí í ngə sá ná bi bág nə ícwóomb nə igwáná? Ngáá ná jísə nácé iyéesh í zhwiimbyálə nə cug í ngə sá lúmbulí mányúúl mǎn dí? ² Bí ngə wímb ísá, nji

bí kú ngə bii byo; ná ndeé, bí mú ngə bə nə yéesh gwúlə búúd. Bí ngə jì isà, nji bí cugé nə ŋkul bii byo; ná ndeé bí mú ngə bə nə ozhuyá, ngə gwána igwána. Bí aŋgə nə bii nəcə bí aŋgə nə gwaám̃b Zembí. ³ Bí tɛɛm ntâg námá gwaám̃b íí, bí kú bii, nəcə bí má d̃u gwaám̃b nə bów-bów tódúgá, nji shú ná bí m̃ə lwándúlá íyéesh bín yâ zhwiimbyálə nə cug.

⁴ Bí búśə osóol ɔ m̃ínɔomb; ye bí ampúyé ná bí má ká bɛ m̃ánywa m̃a shí ga, bí má f̃am Zembí? Ntó jì ná muud m̃ə cɛ shwá nə shí ga yé, má bə zhízhiŋ má Zembí. ⁵ Jí cilyá Kálaad Zembí dí ná:

Zembí nyə acéélé ná

gúl sá í zág shwɔ wú nə Shíshim

nyə á sá ná í zág jì shédí yí*.

Ye bí m̃ə tódúgá ná ja Mícilyá mí ngə ci ntó yí, jísə zhizhe icigá-cígə? ⁶ Mbô! Zembí má yidá bul bə nə mpaam. Sâ jɔɔŋ wə Mícilyá mí ngə ci yí, ná:

Zembí má d̃u lumb̃li nə buud

bwá d̃u ŋkény m̃ányúúl wá;

nji, bɔɔŋ bwá səl bwáméfwó shí wá,

a sá bwo mpaam.

⁷ Ná ndeé, bídúgá ná Zembí jwúg nə bí; d̃ugá ləl lúu nə Njwú məjamb, nyə e fúndə bí, a kə shwóg-shwóg. ⁸ Shíshúgá Zembí kúná-kúnə, nyə e shísh námá bí kúná-kúnə. Yé osóol ɔ *m̃ísám, gusagá məbwá; bí buud wá milám mím̃bá, fúbúgá m̃ilám. ⁹ Maguləgá m̃əntágula m̃én, bí gwág bíméfwó cɛy lámúd, bí mú jii m̃ányúúl. Kúgá ná ngə gwo, yidagá jii; yowugá dúlə fándá gwág m̃əshusug ntó, yidagá shúsula. ¹⁰ Səlugá biméfwó shí m̃ish má Zembí dí, a mú bá b̃an bí gwów.

¹¹ Bwaang, kúgá d̃u ciya íciyá í ábúbów. Wó ká ci *m̃ínɔŋh̃ wóo nə muud ciyá ábúbów, ŋkí ntâg ná wo jéég nyə njagá, mpug ná wo má jág lás nə məcɛɛ, wo má jéég məcɛɛ njagá. Ŋkí wo jéég məcɛɛ njagá, mpug ná wo cugé múúd m̃ə báágúlə məcɛɛ yé, wo má yidá bə múúd má d̃u jéég məcɛɛ minjagá yé. ¹² Muud nyə á təl məcɛɛ, á d̃u námá balan nə mwo yé, jì nji ngwúd. Nyə wə jí nə ŋkul sá ná muud cágəg, nyə námá wə jí nə ŋkul sá ná muud yág. Wo wə zə ná wo yág muud jí wo kúná-kúnə yé məbɛɛ?

¹³ Bí b̃an ntâg íí, bí má d̃u ci ná: «ŋkí múús ŋkí mán sá é kə ngwála shús ngwála kəl, kə jì wu mbú ncindí ngə sá mákíd bii mwaanê» ¹⁴ Í njúl ná bí ampúyé nda cug jín í é bə mán ná; bí búśə nda ngúdá í d̃u wós fúfwála ná ndeé í mú jimb yí. ¹⁵ Bí má jəlá nə yidá d̃u ci ná: «ŋkí Cwamba má magulə, sá é cugə, sá sá sá shús sá kəl.» ¹⁶ Nji bí mú ngə ŋkény m̃ányúúl nə bəgwa dán dɔɔŋ; váál ŋkényá nyúúl dɔɔŋ d̃əsh dúśə ŋkí bów. ¹⁷ Muud m̃ə mpú d̃u sá m̃ánywa yé, á ká bə kú sá mwo, a m̃ə s̃əm.

5

Mikúkú m̃í s̃ káálugə

^{4:4} Mat 6.24; Yuá 15.18-19; 1Yn 2.15 * ^{4:5} Bóól bwá ci ná: «Shíshim Zembí nyə a sá ná í zág jì shédí yí í bul bə wú». ^{4:6} 4.10; Mik 3.34; Mat 23.12; 1Pr 5.5 ^{4:7} Ifz 6.12; 1Pr 5.8-9 ^{4:8} Sôm 18.21, 25; Iza 1.16; Zak 1.2-3; Mal 3.6-7 ^{4:9} Luk 6.25 ^{4:10} 4.6; 1Pr 5.6 ^{4:11} Sôm 101.5; 1Pr 2.1 ^{4:12} Rom 14.4; 1Kr 4.5 ^{4:13} Mik 27.1; Luk 12.18-20 ^{4:14} Zhb 7.9-10; Sôm 39.6 ^{4:15} Mis 18.21; Rom 1.10; 1Kr 4.19; 16.7 ^{4:16} 1Tm 6.17; 1Yn 2.16 ^{4:17} Luk 12.47

¹ Bi bān mikúkúm ntāg í, jīgá mǎnyúul; kímúgá ɔŋkwiimbyē nǎcé mǎntágula má zǎ bii bī. ² Kúm dún í má bwo, mikáándǎ mún mí má díya óshē. ³ Or wún nǎ *mwaanē wún mú nǎ myǎngulǎ; myǎngulǎ wǎɔŋg í bá bwaagula bí mǎbɛɛ mǎn. Í bá námǎ céég dǎ bí mǎnyúul nda kuda í dǎ dǎ ná, nǎcé bí má ɲkúnd kúm mwǒw mágaád, í ɲjúl ná shí í wál zǎ shīn. ⁴ Dugá, bí á ban ná bí ajǎnáyē nǎ olwaábula bwǎ á dǎ saag bí mǎmpǎg ífambǎ wǎ. Myǎna bí á má mánda myǎɔŋgú mí ɲgǎ kím ɲgǎ shwǎman bí, Cwámǎ á ɲkul nyésh má gwág ɔŋkwiimbyē olwaábula bwǎ ɲgǎ kím wǎ. ⁵ Bí má cugǎ wǎ shí mishwun, ɲgǎ gwú iyéesh bín, ɲgǎ cugǎ cug nyangǎ. Bí á má bwaag nda mǎmyǎágǎ mí ɔcúdu bwǎ bá cǐgǎ jwǒw lú zǎɲ myǎ. ⁶ Bí má dǎ bǎ ná, muud kú nǎ mǎbɛɛ, bí yǎ nyǎ mǎbɛɛ, bí gwú nyǎ, a kú lúl lúu nǎ bī.

Mbúgula bǎg nǎ jísǒw

⁷ Ná ndéé bwaang, ɲgǎgǎ nǎ jísǒw, kǎ kumǎ jwǒw Cwámǎ mǎ bá zǎ yí. Bí má dǎ dí dǎg í? Mbǒl mǎmpǎg má dǎ ɲgǎ bwánd ná nyǎ é bii jǎjǎ mpúmǎ í é wú nyǎ mǎndǎlúd yí. A dǎ jísǒw ná ndéé ompú wǎ mǎtéédǎlé nǎ wǎ mǎshíné nywǎ. ⁸ Jísǒwúgǎ námǎ ntǎ; máándúgǎ milǎm, nǎcé Cwámǎ wál bá nyǐngǎ zǎ. ⁹ Bwaang, bǒl bwǎ nda dǎ tǎdǎwa nǎ bǒl, bí á bá ɲwa mǎbɛɛ. Dugá muud mǎ zǎ sámǎ shé milǎsǎ yé tǎl mpumbéd í. ¹⁰ Bwaang, *buud ɔ mǐcúndǎ bwǎ á dǎ lǎs nǎ ɲkul mǎ Cwámǎ wǎ bwǎ á jug, bwǎ kú lámusa; ɲwagǎ yuug nǎ bwo. ¹¹ Nda bí má mpú ná, shé ɲgǎ cǐ ná buud bwǎ á bǎ nǎ zény kǎlǎ shwǒg wǎ, báá bwǎ má jǎla. Ngǎá bí á shí gwáduga lǎɲ má Zhwǒb; nyǎ á bǎ, a ɲgǎ tǎem dǎg mǐcúɲ, a ɲgǎ kǎ ɲjǐ shwǒg nǎ shwǒg. Bí á shí námǎ dǎg cé Cwámǎ nyǎ á kǎ shúgula tǎl nyǎ yí. Zembí jǐ bul bǎ nǎ lǎm ɲkúɲkwon, á dǎ gwág búud cey lámúd.

¹² Bwaang, sǎ bí má jǎlá nǎ tééd fwó mpu yí jǐ ná, cǐ bí kú dǎ keen jon lǎ gwǒw, kú keen mǎndǎlu mǎ shí, kú námǎ keen tǎɔ nyúl ɲkaanǎ íshús. Dugá cǐ ɲjǐ «Haaw» ja í jǎlá nǎ bǎ haaw yí, cǐ «Mbǎ» ja í jǎlá nǎ bǎ mbǒ yí; dugá sǎ ntǎ shú ná bí bǎg bǎ kú ɲwa mǎbɛɛ ja Zembí mǎ cǐgal milǎsǎ yí.

¹³ ɲkǐ ɲgwǒl múúd á na bídí ɲgǎ bwǎma nǎ minjugú, a jǎgǎlag nǎ Zembí. ɲkǐ ɲgwǒl jǐ nǎ mǎshusǎg í, a séyug isusa sǎgusǎ Zembí. ¹⁴ ɲkǐ ɲgwǒl múúd á na bídí ɲgǎ bwǎs í, a jǒwǎg ɔcúmbǎ buud wǎ *Dǎ lú óbúgula, bwǎ zǎg jǎgula nǎ Zembí shú dé, bwǎ ɲgǎ shúlǎ nyǎ mǎwúda jǐnǎ má Cwámǎ dí. ¹⁵ Bwǎ kǎ sǎ májǎgula mǎɔŋgǎ nǎ búgǎ, mbǎl í é cugǎ, Cwámǎ nyǎ é wǎel nyǎ tǎl tǎtǎlǐ. Í kǎ ntǎg bǎ ná nyǎ a sǎ *mǐsǎm, Cwámǎ juu nyǎ nǎ myo. ¹⁶ Ná ndéé, dugá sǎ ná ɲgwǒl kǎ magula mǐsǎm myé wǎ ɲgwǒl, ɲgwǒl jǎgula nǎ Zembí shú má ɲgwǒlúgǎ, shú ná bí dǎg yǎl. Mǎjǎgula mǎ tǎtǎlǐ muud mǎsǎ mǎ ɲkǎl-ɲkǎlǎ, má dǎ séy. ¹⁷ Eli nyǎ á bǎ námǎ nda shé. Nyǎ á jǎgula nǎ Zembí nǎ lǎm yé wǎsh ná ompú bwǎ tǒwǎg kú ná nywǎ. Ompú bwǎ á shí tǒw kú nywǎ tǎɲ mimbú milǒl nǎ ɔŋkwoond ɔsaman. ¹⁸ A mú nyǐngǎ jǎgula gúl ja, jon í mú nywélushi mpú ná ndéé mǎndǎlú má mú sǎ ná mǎmpǎg má wúmǎg.

¹⁹ Bwaang, ɲkǐ ɲgwǒl múúd á na bídí má béégǎ nǎ obǎbǎlé, a kǎ ɲgǎ gwaa cwaguwa, ɲgwǒl má kǎ sǎ ná a nyǐngǎg nǎ mpǎs í, ²⁰ mpugǎ ná muud mǎ sǎ ná sǒl mǐsǎm wúg kǒómb nyǎ áma ɲgǎ cwaguwa yí, a nyǐngǎ nǎ mpǎs yé, a má sǎ

5:1 Mik 15.6; Iza 5.8-10; Amo 6.3-7 **5:1** 1.10; Luk 6.24 **5:2** Mat 6.19-20 **5:4** MmN 3.7; Lav 19.13; Zhe 22.13; Mal 3.5 **5:5** Zhe 12.3; 25.34 **5:7** Zhu 2.23; 2Pr 3.3 **5:8** Rom 13.11-12; 1Te 5.5-8; Heb 10.25, 37 **5:9** Mat 7.1-2 **5:10** Mat 5.12; Heb 11.32-38 **5:11** 1.12; MmN 34.6; Zhb 1.21-22; 2.10; 42.10-17 **5:12** Mat 5.34-37 **5:13** 1.5-6; Mís 16.25 **5:14** Mak 6.13 **5:15** Mat 9.2; Mak 16.18 **5:16** Sôm 32.3-5; 38.4-6; Mik 28.13; 1Yn 1.8-9 **5:17** 10j 17.1 **5:18** 10j 18.42-45 **5:19** Gal 6.1 **5:20** 1Pr 4.8

nə *shíshim yá í fáámug nə shwiy; a mə sá námə nə Zembî bég kú ná kənd mísh
ncúlyá mísóm myéd.

Kálaad ashúshwóógú Pyêr nyé á cilə yé Isá í dúgyá nə Pyêr ashúshwóógú yí

Pyêr, muud lwámá mə Yésus-Krîst, bá Silvē (Silas) wə bwə á cilə (1.1; 5.12). A ci ná í á bə bwə njúl *Babilôn (5.13). Róma wə á ngə jəlá nə jəw nə Babilôn éne.

Kálaad nyáməfwó ngə nyín ná nyə á ciləw shú búúd bwə á ngə kúnəw nyí yəbə ókrîsten dí wá (2.2), mədɔ mán mə á bə cümá ntúni ímpál í shí ítóon yá Azí ácwáágé dí. Məma íciyá bíse cínəngú ntúga:

(1) Okrîsten búse ijigə-jigə wa shí gaád (1.1 nə 2.11).

(2) Cug, nə shwiy mə Yésus-Krîst í jəlá nə bə krîsten yəsh yuug á ngəg nə bə yí.

(3) Yuug jəong í lwó krîsten kuú njəond á kyéyugú nə ohááden yí, nə bóól okrîsten yí, nə otəwe ɔ shwóg yí (2.18–3.6).

(4) Kuú njəond ósól ɔ mäsáal búse nə omása ohááden wá, nə budá bwə á bá ohááden wá (5.1-7 nə 1.22–2.3).

Cug mə krîsten í jəlá bə mbii á ná búud ɔ tóon bwə bəg kú nə sá bwə júm okrîsten yí.

Məbáddá

¹ Mə Pyêr, *muud lwámá mə Yésus-Krîst, mə wə mə cílə kálaad éga. Mə cílə bí míféeshá mí Zembí mí á má ciima, kə ngə cugə cug íjigə-jigə Pôn, nə Galátia, nə Kapados, nə Azí, nə Bitiní yí. ² Fééshúlə Zembí Sónngú nyə á féesh bí yí, í á bə yuug nyə á bwey yigula ná a bá sá yí; nyə á ka sá ná Nkənkə Shishim télég bí koogú, bí bəg nə məgwág nə Yésus-Krîst, məcií mé mə fúbúg bí.

Zembí ká bul sá bí mpaam, a bul námə sá ná bí cágəg ná shee.

Akíba nə cug Zembí ngə nti sá yí

³ Gúmá nə Zembí, Sónngú mə Cwámba wúsú Yésus-Krîst. Gúmá nə nyə muud nyə á bul gwág sá cey lámúd, a gwúmushi Yésus-Krîst, a mú sá ná sá byélég ncuncumbə cínəng gwúmúlə wəong dí yé. Byélúlə sá á má nyíngə byél ja ábée wəongú í á má sá ná sá bəg nə bwágó lúú í ábúlə bwele bə nə mäsáam yí, ⁴ sá ka ngə bwánd dúsú kəw lú mánywa Zembí mə bwíg gwów jor dí yí, mánywa mə ábúlə bwele ntáma, kú bwele kə məbwam, kú bwele jumə má. ⁵ A mə bwíg námə bí buud mpífə nyé í ngə baagalə wá, bí buud ngə bíi mbaagulá wəongú nə zhií a búgə wá, shú ná bí bəg nwa cug á má bwey shín kwəməsa búúd bə yí, cug í bá nyín ná ngəh mwów má məzhúgúlá dí yí. ⁶ Bí mú ngə jág bul bə nə məshusug ja bí ngə mpu ntó yí, tɛem bə ná í é jii ná ná bí ngəg nə bwəma nə məkəgulu mimbii mimbii, mə ngə sá bí macey má lám búbaalé fwálá ja gaád. ⁷ Məkəgulu məong mə jəlá nə bə, nəcé búgə jín jí nə mfii ntə or, sá í dú ntáma yí; ná ndéé, námə nda bwə dú wá or kuda dí fyá nyə ná, búgə jín í jəlá nə bwəma nə məkəgulu shú ná í mpúyég ná jí fwámé búgə, bí ka bá nwa məshwúmb, nwa gúmá, bwə ságusə bí jwów Yésus-Krîst mə bá za lwóya nyúúl yí. ⁸ Bí ngə cɛel Yésus wəongú í njúl ná bí a shígé dúg nyə, bí ngə *búgula nyə bí kú námə fwo dúg nyə; gwə wə ngə yə bí məshusug má ntə nkəwón, mbii məshusug múúd cúgé nə nkul bə nə ndí jí. ⁹ Məshusug məong mäsə nəcé bí mə bíi myəna mí búgə jín: *mishishim mín mí bá bíi cug.

¹⁰ Buud ɔ micúndá bwá á cúndá ná Zembî mǎ bá sá bí sóólúgú mpáam wá, bwá á wundǎ micilyá, sǎ ná bwá wámǎbǎlé cǎg mǐshǐshim mǐn mǐ mǎ bǐi nǐ*. ¹¹ Bwá á ngǎ sǎ ná bwá mpúg fwála ísá byɔɔng í á bǎ ná í bá sǐy yǐ, nǎ vǎál í á bǎ ná í bá ngǎ sǐy yǐ; nǎcé Shǐshim mǎ *Kříst bwá á bǎ nǎ ndǐ yǐ í á bwey jaaw bwo mǎcey í á bwey bǎ ná Kříst mǎ bá zǎ bwǎma nǎ ndǐ mǎ, nǎ gúmbá í á bwey bǎ ná í bá bǎ cǐnɔng mpúsá yǐ. ¹² Zembî nyǎ á ka lwó bwo ná lǎɲ bwá á ngǎ bwiing yǐ í á shǐgǎ dúgya nǎ bwo, í á yida bǎ shú dán. Nǎ ndéé, Nkǎnkǎ Shǐshim mǎ ka wú gwǔw zǎ sǎ ná obwiingyǎ bwá bwiingug bǐ lǎɲ wɔɔngǎ. *Wǎɛngales bwámǎfwó bwá ngǎ cǎel kǎnd mǐsh ísá yǎ lǎɲ wɔɔngǎd.

Kuú njɔɔnd á buud ɔ Zembî

¹³ Nda jí ntó ná, sǎgá ná milúú mǐ bǎg bǐ nkǐ yǐsa, cunalugá íyéesh bǐn, sǎgá ná bwágǎ lúú jǐsh í bǎg bǐ nǐi mpáam mǎ Zembî dǐ, mpaam á bá sá bí ja Yésus-Kříst mǎ bá lwóya nyúú yǐ. ¹⁴ Sǎgá nda bwán wǎ mǎgwág, kúgá ná ngǎ bǎ íyéesh í ayíyáág bí á dǎ bǎ nǎ ndǐ bǐ kú fwo mpu Kříst yǐ. ¹⁵ Muud nyǎ á jǔw bǐ yé nyǎ ádé sɛɛngya nǎ mǎbǔw; nda jí ntó ná, bǐ mǎ jǎlá nǎ dǎ sásulǎ mǎbǔw kuú njɔɔnd wǎn wǐsh dǐ. ¹⁶ Gwǎ wǎ jí cilyá Kálaad Zembî dǐ yǐ, ná: «Bǎgá mǐnkǎnkǎ mǐ búúd, nǎcé mǎ jí nkǎnkǎ.»†

¹⁷ Dǎ mǎ dǎ sǎmb búúd milású nda í jǎla ná, kú kǎ múúd nkɔɔmú; Dǎ wɔɔng ntǎg ɔ bí mǎ dú kǎmb yé. Nda jí ntó ná, ngǎgá nǎ cǎgǎ nǎ fúndúgǎ té bǐ bí ná wa shǐ mǐshwun yǐ, ¹⁸ bǐ ngǎ mpu ná Zembî nyǎ á jǎna tâɲ yǐlǎlé bǐ mbéé cǎg bí á lǎg nǎ impáámǎ bǐn yǐúd. Tǎɲ nyɔɔng í á shǐgǎ bǎ ísá nda ɔ nkǐ kwóógǎ bwá dǎ lúlé *mwaaanǎ nǎ ndǐ yǐ, ísá bí nǎ nkul ntǎma yǐ. ¹⁹ Tǎɲ Zembî nyǎ á jǎna yǐ í á yida bǎ ijímǎ í mǎciú, mǎ njúl nda mǎciú mǎ mwǎ ncwǎmbǎ jǐsǎ kú nǎ sǎ á jumúg, kú nǎ tǔw cúcwán lǎ mǎbwam yé, mǎciú mǎ Kříst. ²⁰ Zembî nyǎ á bwey tǎl Kříst ntó á nda fwo fwǔ shǐ nǎ gwǔw; a mǎ ka zǎ sǎ sóólúgú wɔɔng shú dán mwǔw mǎ mǎzhúgǎlá mǎgǎád. ²¹ Nyǎ gwúmushi Kříst, a sǎ ná a njǎg zhwo gúmbá, shú ná búgǎ nǎ bwágǎ lúú í bǎg bǐ nyádí.

²² Nda bí á mǎ njwa obǎbǎlé nǎ mǎgwág ná, mǎgwág mǎɔng mǎ á mǎ fúbashi bí *mǐshǐshim ná bǐ cǎélag fwámé ciilǎlé á omǐnyɔɲǎ, kú nǎ mǎkǔɲ. Ciilagá mpádúgá nyǐn nǎ milám mǐfúbán, ciila ntó kú yǔw. ²³ Bǐ mǎ jǎlá nǎ ciila kú yǔw, nǎcé, bǐ buud bí á mǎ byél ncuncúmbǎ wá, mpǎg í á mǎ byá bí yǐ í cúgǎ ntǎg mpǎg jí nǎ nkul bwo yǐ; jǐsǎ mpǎg í cúgǎ nǎ nkul bwo yǐ, gwǎ wǎ Milású mǐ Zembî myǎ mikuwó, mǐ ákandúgǎ. ²⁴ Ngǎá jí cilyá Kálaad Zembî dǐ ná:

Buud bǐsh bǎsǎ nda ikǎá,

ijǔɔ byǎɲ nda fuláwa.

Kǎá í dú shwǎás, fuláwa kud,

²⁵ nǐi Milású mǐ Zembî myǎá
mǐ njúl kandúgǎ á kandúgǎ.

Milású mǐ Zembî myɔɔng wǎ Jǔɔ Lǎɲ bwá á bwiing bǐ yǐ.

1:10 Luk 24.46; 1Kr 15.3-4; 2Pr 1.19-21 * **1:10** Tǎéd na kǎ wóós mpǎnzǎ 12, jǐsǎ sǎ Yésus nyǎ á ci Mat 13.17 nǎ Luk 10.24 yǐ. **1:12** Ifz 3.9-10 **1:14** Rom 12.2; Ifz 2.3; 4.17-18 **1:15** Lǎv 19.2 † **1:16** Dúgúg ciyǎ nǐ Lǎv 19.2 dǐ. Í ngǎ cǎel ci ná: dúgǎ sásulǎ mǐsǎm, nǎcé mǎ ádé sɛɛngya nǎ mǐsǎm. **1:17** Iza 63.16; Zhe 3.19; Mat 6.9; 16.27; Rom 2.6; Zhk 2.1; 1Pr 4.5 **1:18** Mat 20.28; 1Kr 7.23; 6.20 **1:19** 1.1-2; Yuá 1.29; Mis 20.28; 1Kr 5.7; Ifz 1.7; Heb 9.12 **1:20** Ifz 1.4 **1:21** gúmbá: 5.1; Rom 5.2 **1:22** 2.17; 3.8; 4.8; Rom 12.9; Gal 6.10; 2Pr 1.7; 1Yn 4.11 **1:23** Yuá 1.13; Heb 4.12; Zhk 1.18 **1:24** Iza 40.6-8; Zhk 1.10-11

2

¹ Ná ndéé, yowugá mægwó mæ lâm, yow mákán, næ kwába, næ zhín, næ ojaawá-jaawá. ² Yidagá gwág yéesh milósú mí Zembî námá nda ikúkény í dú gwág yéesh bál ná. Milósú mí Zembî mîsá bí mún mányá, fwámé mányá kú bæ mã fulâ. Bí mó jalá næ gwág myo yéesh shú ná mí sáág ná bí ngág næ wýy kə bá kumə cug á kandugə kandugə dî. ³ Í é bæ ntó nkí bí a mó kagalə Cwám̃ba ná ndéé bí kwey ná á nywa.

Mísəon agúgwáan

⁴ Shishúgá Cwám̃ba kúná-kúnə; a jisə kwóógú á kuwô búúd bwá á myaas yí, í njúl ná dáá wá Zembî nyə á féesh ná dúśá jimá shú dé dí yí. ⁵ Bí músə mikuwó mí mákwóógú; kwagá ngə sɛɛngya ná ndéé bí mú bæ njów á *shíshim shú ísɛy í fada, í dúg kənd Zembî *mətúnuga mã shíshim, nyə é dɛ magulə lúú mó Yésus-Krist dî má. ⁶ Jísə Kálad Zembî dí ná:

Dugá! Mə a mó féesh jimá kwóógú,

mə bwíg dwo Siyôn *tân kwóógú áshúshwóógú.

Muud mə jéég kwon nyádí yé nyə abúle sámba.

⁷ Zembî mó sá ná bí buud ngə *búgula wá bí njwág gúmá. Nji, buud bwá anɣé nă búgula wá, jí shú dáj ná:

Kwóógú ólwóye bwá á myaas yí,

í mó bæ kwóógú lú lámuga†.

⁸ Í nyingə námá bæ kwóógú lú məbɔɔgú,

kwóógú í é dɛ búlal búúd yí.

Bwá é dɛ bwiim cínɔngú nəcé bwá mó ban ná bwá *amágúlyé ciyá mó Zembî; Zembî nyə á bwey námá tál bwo ná bwá bág shúgula ntó. ⁹ Bí báá bí búśə mpwɔn buud Zembî nyə á féesh yí, bí búśə kında ófada ɔ Cí, lwon búúd mó Zembî, kúl búúd Zembî nyə á kusə yí; nyə á féesh bí ná bí dúg bwiing məma ísə byé, nyə muud nyə á jów bí ná bí wúg yídúgú dɛ mánkenya mé mã mímbúgú dî yé. ¹⁰ Bí a shígé bæ kúl mó Zembî yág, bí músə kúl jé ja gaád. Zembî nyə a shígé dɛ gwág bí cey lámúd, a mú ngə gwág bí cey lámúd ja gaád.

Kuú njəond ósól ɔ mäsáal ɔ Zembî

¹¹ Yé bwááŋg mə búl cɛɛl wá, bí búśə ijigə-jigə wa shí gaád nda buud bwá njúl ízhaá shíd ná bwá bá cɔ wá. Ná ndéé, mə ngə yáág nə bí náá: yowugá ngəlá bɛ iwímbúg í cug múúd, í cɛɛl gwílya bí *mishíshim. ¹² Dugá bæ nə jə kuú njəond na cug bínɔn ohááden ngə cugə níid. Í dúg bæ ntó shú ná, ja bwá cɛɛl dɛ ntáma bí míná nə bí búśə mímbúwálú yí, bwá yídag dɛ dúg jɔjɔ mísólágú mín ná ndéé bwá mú bá yə Zembî gúmá ja á bá zə yí.

¹³ Nda bí búśə búúd ɔ Cwám̃ba ná, bídúgá ná tówə shwóg yəsh búúd bwá mó tál yé jwúg nə bí; njwú-buud jwúg nə bí ná nyə wá jí ájaláci, ¹⁴ ogwəmunə jwú ná bwo wá njwú-buud nyə á tál ná bwá dúg yə ósól ɔ məbɔw íntúgúli, dɛ ságusə íjɔj

2:1 Ifz 4.25; Zhk 1.21; 4.11 **2:2** 1Kr 3.2 **2:3** Sôm 34.9 **2:4** Sôm 118.22; Iza 28.16 **2:5** 2.9; Rom 12.1; Ifz 2.21-22 **2:6** Iza 28.16; Rom 9.33 * **2:6** Dúgúg ciyá ni Rom 9.33. Siyôn nyə á bæ məma mbún bwá á lwó ngwála a Yurúsalem cínɔng gwów yí. **2:7** Sôm 118.22; Mat 21.42; Mis 4.11 † **2:7** Dúgúg sá ni Mat 21.42; Mak 23.20; Mis 4.11 nə Ifz 2.20. Í á dɛ bæ kwóógú bwá á dɛ tééd jil mándalúd yí, dwó wá bwá á dɛ bɛ ja bwá lám mənɔyung mə njów yí. **2:8** Iza 8.14; Rom 9.33 **2:9** 1.2; MmN 19.5-6; Ləv 19.2; Mbá 4.20; 7.6; 14.2; Iza 9.1; 43.21; 61.6; Mis 26.18; Rom 5.17; 2Kr 4.6; Ifz 5.8; Tit 2.14; Heb 13.12; 1Pr 2.5; Mbá 1.6; 20.4 **2:10** Ozê 2.23; Rom 9.25 **2:11** 1.1, 17; Sôm 39.13; Rom 7.15, 17-23; Gal 5.17; Heb 13.14 **2:12** Iza 10.3; Mat 5.16; 2Kr 5.10 **2:13** Rom 13.1-7; Tit 3.1

i búúd wá. ¹⁵ Nacé sâ Zembî ngó jî yî ná bi dág sá mánywa, mánywa mɔɔŋg mɔ é dɔ sá ná míkás mi búúd mí bág kú ná nâ sâ mí é ci bí yí. ¹⁶ Ngagá nâ cugə cug fuli; nji, cug fuli jɔɔŋg í á jéláyé nâ ka yida bə bí búduga dúlā shweel mágwɔ mǎ lām; dagá yida ŋwa bíméfwó ná bi búsa salawús mǎ Zembî dî. ¹⁷ Gúmálúgá muud yêsh, bí cɛel ómínyɔŋá bǎn wá búgá, ŋwa Zembî nâ gwɔɔgá, gúmal njwú-buud.

Cug Ólwaábula

¹⁸ Yé Ólwaábula[†], bídúgá ná omása bǎn bwá jwúg nâ bí, ŋwagá ijwúga byán nâ fwámé gwɔɔgá; tɔo omása búsa nâ bɔw-bɔw fúlú wá, kú bul bə nji bɔɔŋg búsa nâ jɔ fúlú wá, ŋkí ntâg bɔɔŋg bwá ádé yá wá. ¹⁹ Mpugá ná, jisa jɔjɔ sósólúgá ná múúd jísówúg mǎntágula á ŋgə bwəma nâ ndí a kú nâ mǎbɛ́ má; a jísówúg kú lámasa nacé nywáá bəlé múúd mǎ Zembî. ²⁰ Ŋkí muud mǎ jísow bigé á bwəma nâ ndí nacé a sálə mǎbɔw yí, dayé dúmá nyá é ŋwa cínɔŋg yí? Wó ká ŋgə yida jísow njugú wo ŋgə sá mánywa, jisa jɔjɔ sá mǎsh mǎ Zembî dî. ²¹ Zembî nyə a jów ntâg bí ná bí zág cugə ntó. Ngaa *Krist nyə á jug shú dún? Nyə a lwó bí yuug ná bí bág dɔ bɛ zhií nyé. ²² Nyə muud nyá á shígé bwele sá *sám yé, nyə muud nyə á shígé bwele lás lósú mǎkǎŋ yé, ²³ nyə muud nyá á dɔ bə, bwá ŋgə lwíy nyə a kú bweel yé, a tɛem jug, a kú cwambulə búúd, a yida dɔ jów nji Zembî muud mǎ dú cǐgal mǎlósú tǎtǎlí yé; ²⁴ nyə muud nyə á ŋwa misám mǎsú nyádí nyúúlád kə nâ myo kwolós dí yé, nyə a sá ntó shú ná sá bág mimbimbə shú sá í dǎgyá nâ misám yí, sá kág yida ŋgə cugə shú ótǎtǎlí; nyə muud nyúúl í á jug nâ yáag-yáag mǎfǎŋ bí bǎŋ bí mú yál yé. ²⁵ Nacé bí á bə nda incwəmbɛ í á jím bə zhií yí. Ká, ja gaád íí, bí mǎ nyingə zə wá muud ŋgə wíl *mishishim mún ŋgə baagulə myo yé.

3

Cug á mpódúgá mudá bá mudúm

¹ Budá o, námə nda sá áma ci nâ bósólúgá ná, maguləgá ná ogwúm bǎn bwá jwúg nâ bí; ntó nyə é sá ná, tɛem bə ná bósól bwá ŋgə bə nâ mǎshwán, kuú njɔɔnd mǎ budá bǎŋ í é sá ná bwá maguləg Mǎlósú mí Zembî ntǎni muud nda lésna nâ bwo. ² Bwá é magulə nji nâ dúlə dǎg nda bí ŋgə cugə nâ lām ŋgwúd ná, nâ nda bí ŋgə mpu yə bwo gúmá ná. ³ Kúgá dɔ sá nyanǵá á nyúúl dí tóón, dɔ fendya mǎlúu, dɔ bwaád óŋkaaw nâ ivungá í or nâ mikáándá mí álal-kus. ⁴ Yidagá dɔ sá nyanǵá í á búle bwele fyóómb yí, nyanǵá á lám dí cwú: fúlú á kú dɔ yá, dɔ bə ná shɛɛ, jǎŋ nyanǵá wá í búl bə nâ mfíi mǎsh mǎ Zembî dî. ⁵ Budá bwá á gwág nâ Zembî yág wá, bwá á dɔ bwánd sá jêsh nâ búgá wá Zembî wá, ntó wá bwá á dɔ sa nyanǵá yé, bwá dǎgá magulə ná ogwúm bǎŋ bwá jwúg nâ bwo. ⁶ Í á bə budá nda *Sara mudá mǎ *Aburahaman, nywáá nyə á dɔ bə nâ mǎgwág nâ ŋgwúm yé, a dɔ jów nyə ná Cwámba. Bí mǎsə bwán ó *Sára wɔɔŋg ka ŋgə sá mánywa kú bíd ná ifwaas í zág sá bí mitédúgá ná búl-bul-búl.

⁷ Bí bǎŋ budúm ntâg íí, námə nda mǎ ŋgə ci nâ budá ná, ŋgəgá nâ cugə nâ budá bǎn bí ŋgə mpu ná bǎŋ búsa vǎál búúd áttatagá. Nwágá bwo nâ gúmá ná Zembî

2:15 3.16 **2:16** 1Kr 6.11, 19-20; Gal 5.13 **2:17** 1.22; 3.16; Mik 24.21; Mat 22.21; Gal 6.10; Flp 2.12 **2:18** Ifz 5.21-6.9 **2:18** Ifz 6.5-8 [†] **2:18** Ciyá sá mǎ ci nâ nâ *lwaábula nâ jisa námə Luk 16.13 nâ Mis 10.7 nâ Rom 14.14. **2:19** 5.12 **2:20** 4.14 **2:21** Mat 16.24; 20.26-28; Yuá 13.15; Rom 15.5 **2:22** Iza 53.9; Yuá 8.46; Heb 4.15 **2:23** 3.9; Iza 53.7; Mat 26.55-56, 67; 27.14, 27-31 **2:24** Iza 53.4, 5; Rom 6.2, 11; Kol 2.14; Heb 9.28 **2:25** Iza 53.6; Eze 34.5-6; Mat 9.36; Yuá 10.16; Heb 13.20 **3:1** 1Kr 7.16; Ifz 5.22-24 **3:3** 1Tm 2.9 **3:7** Ifz 5.25-28; 1Tm 2.8

ngə ná má yə bwo dán̄ kəw á cug á ngə yə bí mpáam dí yí. Cugagá nə bwo ntó shú ná məjəgula má dág bə bí kú nə mímýágó.

Cug á mpádúgá omínyəŋá

⁸ Má cɛɛl ci nə bí bēsh ná: bəgá lám ngwúɗ, bí ka ɗu gwígya mácéy, ɗu ciila cɛɛlí á omínyəŋá nə omínyəŋá, ɗu bə nə lám ɲkúnkwon, muud yēsh sálug nyáméfwó shí; ⁹ kúgá ɗu bweel mábôw, kú bweel málwíy. Yidagá ɗu bə, múúd mə ká sá bí məbôw, bí bwádan nə nyə, nəcɛ sá Zembí nyə á jəw bí ná bí dág sá wə cí, á ka námá bá shwu bí ibwádán. ¹⁰ Mpugá ná jísə cilyá Kálaad Zembí dí ná:

Ŋkí muud má cɛɛl cugə fwámé cug, cug á ná á wɛɛf nyúul, á jələ ná bə kú ɗu jág lás nə buud, kú ɗu bwiing íjǝǝ;

¹¹ á jələ ná yəw sálə məbôw, á ɗu sá mánywa,

á ɗu sǝ mázhí mēsh ná mpwogé bág,

á ɗu wá ŋkul nyé nyēsh ná mpwogé wəŋŋ kág shwóg nə shwóg.

¹² A sáág ntó nəcɛ mísh má Cwám̄ba má ngə dág otutəlí ɔ búúɗ, á ngə gwágula məjəgula mánj;

á má yida nywaadulə mpwóombú nə buud bwə ngə sá məbôw wá.

Cug á fwála lu cúwáli

¹³ Bí má ká ntág bə nə cimbú sálə mánywa, zə nyə e sá bí məbôw? ¹⁴ Ŋkí bí má ka ntág jug nəcɛ ngələ cugə tətəlí, bí báá má jəla. Kúgá bə nə ifwaas nə buud bwə mپی bí wá, kúgá bíɗ ná mítádúgá mí bág bí ná búl-bul-búl. ¹⁵ Yidagá ngə yə Cwám̄ba wán *Kříst gúmá mílámúɗ, bí ɗu bə kwéeshá ja jēsh ná ŋkí muud mə jǝ bí sá bí ngə *búgula yí, bí mpu shwǝɗla búgá jín. ¹⁶ Shwǝɗlálə wəŋŋ í jələ ná yida bə nə lám ná shɛɛ, nə lám ná sán, lám kú bɛɛmb təw məjuma; ntó nyə e sá ná ja bwə ngə ntáma bí míná yí, buud bwə ngə ci ná bí anǵɛ nə kyey fwámé kuú njəond ókrɛstɛn wá bwə bág nə shwón. ¹⁷ Nəcɛ, ŋkí Zembí mə bíɗ ná muud júgug nəcɛ á ngələ sá mánywa, ntó bul jəla, ntǝ jugála nəcɛ məbôw.

Yésus nyə á ntǝ kúl jēsh

¹⁸ Nəcɛ ná, *Kříst nyáméfwó nyə á zə yə ja ngwúɗ nəcɛ *mísám mín, nyə á zə cɛ buud ɔ mábyaagula, nywáa kú nə mábyaagula, shú ná á ká ná bí wə Zembí. Bwə á gwú nyə nyúul, Zembí mú sá ná Ŋkɛŋkɛ Shíshim nyíngəg yə nyə cug. ¹⁹ Ŋkɛŋkɛ Shíshim wəŋŋá ŋkul nyé wə í á sá ná á kág nə Jǝɗ lán̄ kə cúnda *mishishim mí á bə mím̄bwug dí yí, ²⁰ mishishim mí búúɗ bwə á ɗu sá mǝngáádá yág ja Zembí nyə á ngə jísəw məbǝǝ mə búúɗ *Nówe ngə caag byǝál yí. Byǝál ɗəŋŋ dí cwú wə búbaalé buud í á faam nə məjúwó* tǝŋ buud mwəamb yé. ²¹ Məjúwó wəŋŋ má á bə mpwokwoond á nduwán, nda í ngə cug bí ja gaád ná. Nduwán í cúgɛ ŋgusa ná í yíl múúɗ məbwam mə nyúul, í yida lwó ná muud má yid wə Zembí nə lám ǝŋkǝŋkɛ†, á má dág cug nə zhí á gwúmúlə Yésus-Kříst nyə á gwúm yí. ²² Ja nyə á gwúm yí, nyə á kə gwów, á njul Zembí dí mbwə mǝncwúm; isá byēsh í ngə lwó buud mpəl yí nə byəŋŋ í ngə ntǝ buud ŋkul yí, byēsh í mú mányámá méd.

3:8 1.22; Ifz 4.2-3; Flp 2.2-3 **3:9** 2.23; Zhb 31.30; Mat 5.44; Rom 12.17 **3:10** Sôm 34.13-17; Zhk 1.26 **3:13** Rom 13.3 **3:14** 4.14; Mat 5.10 **3:15** 1.3-5; Kol 4.6 **3:16** 2.15 **3:18** 2.21; Rom 5.6-8; 6.10; Heb 4.15; 7.27 **3:19** Mat 6.2; 2Pr 2.4; Yúd 6 **3:20** Mat 6.14-22 * **3:20** Jí námá nə ŋkul bə ná «məjúwó má á cug búbaalé buud». **3:21** Rom 6.3-4; Heb 10.22 † **3:21** Jí námá nə ŋkul bə ná «muud ngə gwáamb Zembí lám ǝŋkǝŋkɛ». **3:22** Mís 1.9; Ifz 1.21 mbwə mǝncwúm: Mat 22.44; Rom 8.34; Mís 2.33

4

Icug í jalá nà cénd

¹ Nà ndeé, nda jí ná Yésus nyúúl nyé í á jug ná, bweyugá bii tádúgá ná bí é jug námá nda nyà, bí ngé mpu ná muud nyúúl í má jug yé, nywáá má yíl lâm *sámú. ² A má yíl lâm sámú ná, té á jì ná wa shí gaad yí, a bág kú ná ngà nyingá bẹ iwímbúg, a yida ngà cugá váál Zembí ngó jii yí. ³ Bímbí bí á má bẹ cug óhááden yág nì í á má kwaga; bí a wá mǎnyúúl ásíy-síy dī, nà íwímbúgud, nà fud málwagud, nà idína í álal-nkul* dī, nà íngulugad, nà mbéé yálá ózembí ó áyadúg gúmá. ⁴ Nà ndeé, óhááden bwá ngà káam ná bí anyíngáyé ná ngà fúla sámbá nà bwo íntíwálí byóongú; bwá mú ka ngà lwíy bí lwíy lwíyúg. ⁵ Njì, bwá bá tów kóodud mísh má Zembí dī nà misóólúgá myóongú, nácé Zembí wál bá zə sámb búúd bēsh mǐlǎsú, tǎo bǎong bwá bá ná bə mǐkuwó wá, tǎo bǎong bwá á bwey yə wá. ⁶ Sà jǎong wá í á sá ná Jǎjǎ lán í kág námá ná ndeé buud bwá á yə wá gwág, shú ná, ja bwá má shín bwəma nà cígúlé mǐlǎsú á buud míshwun dī yí, bwá káág námá bwəma nà cug má Zembí *shíshim dī.

Cug óbúgula té sá ngó bwánd Yésus yí

⁷ Məshíné má ísá byésh má mǐsə kúná-kúnə. Kúgá dū wagala, dūgá cunal íyéesh bín shú ná bí dūg sá mǎjəgula. ⁸ Fwogá tééd bə nà fwámé mǎcəy mǎ omínyəŋə nà omínyəŋə, vǎál mǎcəy dǎong í dū búdal ncúlyá *mǐsám. ⁹ Dugá sá ná, bóól mpu njwa bóól bwádí mǐnjów, bóól mpu njwa bóól, bí ɔ dū sá ntó kú cwaduga. ¹⁰ Nwagá bíméfwó tǎn íkúlag má á má bii mpaam má Zembí mimbii mimbii má; bí ka dū sá ná, muud yésh kwíind bóólúgá nà jé sá Zembí nyə a táduga nyə nà ndí yí. ¹¹ Ntó jì ná, nkí muud mǎ lās íí, í bág nda a ngà kala sá Zembí nyə áma cì yí; nkí muud mǎ kwíind bóólúgá, a kwíindúg bwo nà nkul Zembí má yə nyə yí; í jii ná misóólúgá mǐn myésh mǐ yág Zembí gúmá lúu má Yésus-Kríst dī, nyə muud jí ná gúmá, nà nkul, kandugá á kandugá yé. Amén.

Buud bwá ngá bwəma nà cúwálí wá bwá má jəla

¹² Yé bwaáŋg má búl cēel wá, ja mǎkəgulu má é bádugá bí nda kuda yí, kúgá seegya mwo nda gúl sá í ajóláyé nà bə yí. ¹³ Yidagá gwág mǎshusug ná bí ngə njwa dán kǔw lú mǎcəy *Kríst nyə á jug nà ndí má, shú ná bí bág gwág mǎshusug, bí kǔos ja á bá lwóya mǐlwanə myé yí. ¹⁴ Búúd bwá ká fīm bí nácé bí bǎlə ókrísten íí, bí má jəla; mpugá ná Shíshim má Zembí, Shíshim á gúmá wúsə bídí. ¹⁵ Njì, muud a bídí sámbá nyə ajóláyé nà kə jug ná nyə áma gwú múúd, nkí ntǎg ná nyə áma júwo, nkí sá mǎól mǎbǔw, nkí ná nyə áma sá íshwíguli. ¹⁶ Nkí muud má yida jug nácé a bǎlə krísten íí, a kú bēeg gwág shwǔn, a yídag yə Zembí gúmá nà jíná lú krísten. ¹⁷ Mpugá ná fwála lú cígúlé mǐlǎsú í má wóos, í é fwo tééd nà buud wá njów má Zembí. Ja í ká bə ná cígúlé mǐlǎsú í tééd nà sá yí, buud bwá ngó bán ná bwá ámagúláyé Jǎjǎ Lánj má Zembí wá bǎŋ bwá bá bə ntudél?

¹⁸ Nkí í tééd fwo líduga shú ná tútálí muud dágúg cug, í ka bə ntudélé nà muud jí kú bish nyə yé bá bǎŋ sǔól *mǐsám?

4:1 2.24; 2Kr 4.10; Gal 5.24 4:2 2.21 4:3 Gal 5.19-21; Ifz 2.3; Tit 3.3 * 4:3 Idína í álal-nkul: Mbií idína wǔong í á dū bə, buud də nə ngul ntǔ mǐnji, buud sá jǎŋga kú nə mǎsus. 4:5 1.17; 2Tm 4.1
4:7 1Kr 10.11; 1Te 5.5-8; 1Yn 2.18 4:8 1.22; Zhk 5.20 4:9 Heb 13.2 4:10 Rom 12.6-8 4:11
Rom 12.7; 1Kr 10.31; 12.8; Zhk 3.1 4:12 1.7 4:13 5.1; 2Kr 4.10; Rom 5.2 4:14 2.20; 3.14; Mat
5.10-12; Mak 13.11; Mis 7.55 4:16 2Tm 1.8 4:17 Zhe 25.29; Eze 9.6; 2Te 1.8 4:18 Mik 11.31

¹⁹ Ná ndeé, buud bwá ngá jug nacé Zembî nyá áma jii ná bwá júgug wá, báá bwá kág shwóg nà mánywa, bwá báduḡ ijim byáṅ mábwbá má múúd nyá á té bwo yéd, á dú námá sá sà jêsh á cí yé.

5

Mæcwûṅ

¹ Mæ lëshá nà ocúmbá wá *Dḡ bwá ngá bæ nûṅ bídí wá. Mæ jì námá cúmbá á Dḡ nda bwo, mæ á bæ ntâḡ ja Yésus nyá á jug yí, mæ bá námá bæ nà kow lá mílwaná mí bá zæ nyîn myá. ² Mæ yáág nà bí ocúmbá wá Dḡ nááá: wílúgá ítow Zembî nyá a má yæ bí yí. Bì ɔ mpú dū dúḡ byo nà lâm wêsh váál Zembî má jii yí, kú bæ nda sâ cindúlá ná muud ngá cindal bí, mbâ; kúgá bæ nà yéesh mábii, baagulágá bwo nà jḡ tádúgá. ³ Buud Zembî nyá á bæd bí mábwbád ɔni, kúgá yida mpáámbæwo bwo gwôw nda bí búsa bwo omása, yidagá ṅwa biméfwó tâṅ iyuug sɔanz jêsh í jála nà bæ yí. ⁴ Ná ndeé, ja Mása obaagulá ɔ ítow mæ bá zæ lwóya nyúúl yí, bí ka bá lég *tûm gú má á mílwaná í cúgé nà ṅkul bá bwele jumæ yí.

⁵ Ntó námá wé má cí nà bí mæncwámá nááá: bídúgá ná ocúmbá buud bwá jwúḡ nà bí. Mpádúgá nyîn ntâḡ ii, muud yêsh sélug nyáméfwó shí, nacé Zembî má dū lumbuli nà buud bwá dū ṅkêny mányúúl wá; nji, bæong bwá sál bwáméfwó shí wá, a sá bwo mpaam.

⁶ Sélugá biméfwó lal-lal mbwá má Zembî dí shí, nyáméfwó ka bá bân bí ja fwála dæong í bá bæ yí. ⁷ Yílúgá isá byêsh í ngá kænd bí mílâm gwów yí, bæd nyá mábwbád; mpugá ná nyá wé ngá baagulá bí. ⁸ Dugá cunal íyéesh bín, jigá ṅkasâ. Muud lumbulí wún Njwû mæjamb ngá kuṅ nda zhwambáṅkwuṅ má dú báam ná, a ngá sḡ muud á céégúḡ dæ yé. ⁹ Dugá lal lúu nà nyá, bí kú fúfug búgád, bí bwey dū mpu ná omínyonḡ bân búsa shí nyêsh dí wá bwá ngá námá jug váál bí ngá jug ni. ¹⁰ Nji, Zembî amádí á mpaam nyêsh wé nyá a jôw bí ná bí bég buud ɔ *Kíst Yésus bí mú bæ nà kow lá mílwaná myé. Zembî wængá, ja bí e jug búbaalé fwála yí, nyáméfwó nyá é sá bí váál í jála yí, a nywaadulá bí, a wá bí ṅkul, a sá ná bí bég kú ná bwele shwágusa. ¹¹ A ṅwág ṅkul kandugá á kandugá. Amen.

Mábádá nà ibwádán

¹² Silvê wé mæ áma ṅwa ná a zág cilæ mæ baalé íciyá íga yé. Mæe ngá ṅwa nyá ná *mínyonḡ waamá abúgúlág. Mæ áma cí ná a zág cilæ mæ wá, mæ wág bí ṅkul mílámúd, mæ báásulæ námá bí ná bí tæl fwámé mpáam má Zembî dî; yímúgá mányúúl nà.

¹³ Dḡ dúsá *Babilon, Zembî nyá á féesh námá nda bí yí í ngá báda bí; ncwámá dâm Márkus ngá námá báda bí. ¹⁴ Ngágá nà kúlula mækúlula má cælí.

Zembî ká sá ná bí bêsh buud bí músá búúd ɔ Kíst wá, bí cúgag ná shee!

Kálaad ábeê Pyêr nyó á cilá yé Isâ í dúgyá nà Pyêr ábeê yí

Shímun Pyêr, muud lwámá mæ Yésus-Kríst wó nyó á cilá kálaad éga (1.1). Nyó á cilá okrísten bēsh.

Wa kálaad éga di, Pyêr nyó á ngə lúmbuli nà buud bwá á ngə kyey nà wagəwo-wagəwo mínjígúlá Dɔ mæ Yésus dí wá.

Bíl íciyá yá kálaad éga bísə námá nda bílúgá yá kálaad mæ Yúd (dúg 2.1-8 nà Yúd 4-16).

Pyêr nyó á ka tál icé í lósú byé ntága:

(1) A báda búúd, a mú ka báásulə máfúlú má krísten (1.3-21).

(2) A mú bágulə ísý nà kuú njəond mímbəwúlú mí búúd mí ngə bə nà ndí yí (2.1-22).

(3) Mímbəwúlú mí dū cágulə búúd bwá ngə bwánd zíyé má Kríst wá, bwá dū cī ná zíyé wəɔng í ábúle bə (3.1-18). Nə ndéé, Pyêr ka ngə bɛsa nà mímbəwúlú myəɔng ná Kríst ngə bə kú ləel zə nəcə Zembí ngə ná fwo jísəw ná zhwoɔg buud bwá báɔ fwo dúg cəg.

Kálaad éga jī nà bíl íciyá búúd ɔ Yésus bwá búl gwág nywa yí:

(1) Cwámba nyə a má yə shé isâ byēsh í jálá nà kwíind yí (1.3-4).

(2) Jwəw ngwūd dásə mísh má Cwámba dí nda mimbú tóóshin, mimbú tóóshin nda jwəw ngwūd (3.8).

Məbádá

¹ Mæ Shímun Pyêr, lwaá nà *muud lwámá mæ Yésus-Kríst, mæ wó má cíl á kálaad éga. Yésus-Kríst, Zembí wúsú nà Cəgye wúsú nyó á má sá nà jə lám jé ná, bósól búúd bwá lágúg námá búgá í njúl nà mbií mfíí búgá jísú jī nà ndí yí. Buud bəɔng wó má cíl á kálaad éga wá. ² Kálə bí é ngə kə shwóg nà mpúlə Zembí nà Cwámba wúsú Yésus yí í búlɔg kwádulə bí íbwádán, í bul sá ná bí báɔ ná shéə.

Cəg krísten mæ jálá nà cəgə yí

³ Mpugá ná Cwámba nyə á má yə shé isâ byēsh í jálá nà kwíind shú ná shé ngəg nà cəgə cəg í yá Zembí gúmá yí. Nyə á yə shé isâ byəɔngú nkúl Zembí nyéd, sálə nyə á má sá ná shé mpúg Zembí muud nyə a jəw shé yé; nəcə Zembí nyə a jəw shé ná shé á mənəkənəwə mé nə jə fúlú jé. ⁴ Mənəkənəwə nə jə fúlú jé jəɔng wá í á sá ná shé bííg mæma isâ nyə á kaag yí, isâ byəɔng bí nə mæma mfíí shú dúsúd. Nyə a sá ntó shú ná, ja bí má bíí mæma isâ byəɔng yí, bów-bəw isâ í ngə wá məlwaəgəwə shí ga dí yí í báɔg kú ná nyingə julə bí, máfúlú mún má yídagú bə nda máfúlú mæ Zembí. ⁵ Nəcə ntó, wágá nkul nyín nyēsh ná, nda bí mú nà búgá ná, bí kwádúlág jə fúlú búgá jəɔng dí, bí kwádulə fwámé mpúyá, ⁶ bí kwádulə kuú njəond á dúlə mpu bii lám, kwádulə zény kálə shwóg tɔɔ jī tɔɔ jī, kwádulə kəndúlə lám wá Zembí, ⁷ kwádulə məcəy má omínyəɔɔ nà omínyəɔɔ, bí kwádulə cɛlí cɛlílálə búúd bēsh. ⁸ Nəcə, jə máfúlú mání, bí má ká bə nə mwo má ngə kwídulí kúdélíg íí, mwá wó má é sá ná bí báɔg kú dū báág məbwə, bí yídá ngə kə shwóg nə shwóg ngə mpu Cwámba Yésus-Kríst fwámé mpúlə. ⁹ Mpugá ná jə máfúlú mání, muud cúgə nə mwo yé, jisə nda muud má yə mísh a ka ngə bwówulə zhí bwówulə bwówúlág yé, a má wusa ná Zembí nyə á shí fúb nyə,

yîl nyə *misám myé mí ayág. ¹⁰ Gwá wá má cí ná bí ná, bwaang, wágá ñkul ná njúwúlú Zembí nyə á jôw bí yí, ná fééshúlá nyə á féésh bí yí, bí ñwág byo ná mājilla. Bí má ká sá ntó, bí nda bá bwéle bufa mábôwud. ¹¹ Ntó, Zembí mú bəgushi bí zhíí ná sán kálá nyíi faan á kandugə kandugə má Yésus-Kríst, Cwám̃ba ná Cugye wúsád.

Obúgula bwá jəlá ná nada ná njúgúlá bwá á ñwa yí

¹² Gwá wá jí ná, má bá dū báásulá bí isá íni tɛem bə ná bí má bwey mpu byo, bí má bwey námá nada ná búbálé bí á jíg yé. ¹³ Má dúg ná jisə mpwogé ná, té má jisə ná wa banda ga dí yí, má dúg báásulá bí isá byəngá, bí bág kú wusa mánnyúl. ¹⁴ Nacé má ñgə mpu ná má wál bá zə wú banda dɔəngúd, Cwám̃ba wúsú Yésus-Kríst nyə á má lwó má ntó. ¹⁵ Má e wá ñkúl ná bí bág dū tédugə isá byəngá ja jəsh, tɛem bə ja í bá bə má kye yí.

Njúgúlá má Pyêr wúsə búbálé njúgúlá

¹⁶ Sá á sá ná bí mpúg nda Cwám̃ba wúsú Yésus-Kríst má bá nyingə zə ná ñkul ná. Mpugá ná ja sá á yə bí njúgúlá wəng yí, sá á shígé ngə bwiing bí milán búúd bwá á tɛ ná milúu ná ndéé bwá mpu shín táag myá. Jisə ná sá á dúg cé ícwám̃ba jé ná mish mäsú. ¹⁷ Haaw, nyə á lág gúmá ná milwaná mí ngə zhu wá Zembí Sónngá. Nyə á lág byo ja kál lú ící má Zembí á milwaná í á cí ná nyə ná: «Mwán abábə waamə óga; nyádí wá lām wām wəsh wúsú yé.» ¹⁸ Sá óga sá á gwág kál dɔəngú í ngə zhu gwəw jon dí ja sánón sá á bə mbám̃bún Zembí nyə á féésh yíid. ¹⁹ Ná ndéé sá ngə wá milām mísú oncindí íciyá í *búúd ɔ mícúndád. Í bul jəlá ná bí kándug mish íciyá byəngúd nacé bisə shú dúnád nda lám̃ba í ngə gwə yídúgúd yí, í gwə ntó ná ndéé kə wós ja áccén-cení á kúndá mán má bá fɛen bí mənkenya milámúd yí.

²⁰ Fwogá téd bwey mpu ná, micilyá mí búúd ɔ mícúndá mísú Kálad Zembí dí myá, mí á shígé ngə zhu mítádúgá mí búúdud. ²¹ Nacé, kú ná tɔə cúndá má Zembí ngwúd í á bwéle zhu tédúgá má múúdud. Nji, buud bwá á dū cúndə jínə má Zembí dí wá, Nkəñkə Shíshim wá nyə á dū sá ná bwá cúndág.

2

Oyíguli ɔ mǎshügə bwá bá bə

¹ Nji, *buud ɔ mícúndá wá mǎshügə bwá á shí námá dū bə kúl búúd *Izarəyél dí. Oyíguli ɔ mǎshügə bwá bá námá dū bə bídí gwoongud. Bwá bá zə ná bów-bów mǎnjígúlá mí agwílyə buud, zə ngə nyíngal myo ná gwoong dí nyima. Bwá bá kə ná íbamb byán ná ndéé kə shwána Mása wán nyə á wá lal-lal tǎn shú ná bwá bág fulí yé. Ntó, bwá mú bá lél jɛɛ kú bwey. ² Buud ñkí bulya bwá é bɛ ásiy-siy wán wəng, kuú njəond wán í mú sá ná cug krísten í bág sá cóógú. ³ Oyíguli ɔ mǎshügə bəngú, nda bwá ngə sɔ mǎzhí mǎsh ná bwá bág ná zhwoɡ məbii ná, bwá é dū zə nyúg bí ná mikaand mí mǎshügə shú ná bwá díyá ná bí. Mpugá ná íntágulí byán í má bwey bə, Zembí wál bá zə jangulə bwo.

⁴ Mpugá ná Zembí nyə á shígé jagulə *wəngəles bwá á sá *sám wá; nyə á wusa bwo Tarutar dí. Búsə feedyá nún kúl yídúgú í búl bə ná kulád yí, bwá ngə bwánd sémbyé mílású. ⁵ Nyə á shígé námá jagulə búúd ɔ ayág. Nyə á nti məma

1:11 2Tm 4.18; Cugye: 2.20; 3.18; Tit 3.6 **1:12** Yúd 5 **1:13** té má ngə ná cugə wa nyúul mishwun dí yí: 2Kr 5.4 **1:14** 2Kr 5.1; 2Tm 4.6; Yúá 21.18-19 **1:16** Mat 17.1-8 **1:19** Sóm 119.105; Rom 1.2; 13.12; 1Pr 1.10-11 **1:21** 2Tm 3.15-16 **2:1** Yúd 4-13 **2:1** Mat 7.15 **2:3** 1Tm 6.5 **2:4** 1Pr 3.19-20; Yúd 6 **2:5** 3.6; 1Pr 3.20

mpuŋ áyíyáág zə jaŋgulə búud bwá á bə kú bish nyə wá, nyə á baagulə nji bóól búud zangbá bənôn̄ *Nówe, nəcə Nówe nyə á də cúndə ná buud bwá bég tútəlí má Zembí. ⁶ Zembí nyə á jaŋgulə mingwála myá Sódóm nə Gomor, a cumbal jígál myo nə kuda, mí bə ífí. Nyə á lwó yuug cínəŋg nə buud bwá dégúg, bwá mpu ná, mwôw má ngá zə má, nyə abúle jagulə búud bí kú bish nyə wá. ⁷ Nji, nyə á fəemushi Lót, tútəlí muud nyə áshígé də bə ná shee nə dégúlə ásíy-síy búud ɔ́ ɛ́ngwúmbú bwá á ngá sá yé. ⁸ Nəcə tútəlí muud má Lót ja nyə á də cugə nə buud bəəŋg yí, nyə á də dág isá bwá á də sá yí, a də gwág byəəŋg bwá á də lás yí: í á də bə nyə lám á tútəlí yéd í, cúgə jwôw dēsh. ⁹ Na mə lwó sá ná, buud bí nə gwáŋgə nə Zembí wá, Zembí mə mpú də tí yíl bwo məkəgúlud. Nji, a ngə táág osóol ɔ́ mábôw ná a bá jugushi bwo jwôw lá sémbyé mílású. ¹⁰ Buud bwá bá bul bwəma nə intəgúlí byəəŋg wá, í bá bə bəəŋg bwá ngá bə bôw-bôw íyéesh yá mlám myán̄, bwá ngá sá isá í shwôn̄ wá, bwá ngá mpyény jiya ícwamba má Zembí wá.

Buud bəəŋg básə buud ɔ́ íməmí, básə nə mpyaam, bwá cúgé nə ifwaas nə zhwog gúmə má Yésus, bwá yida *lás nə gwo bwaasúlə mpu. ¹¹ Í njúl ná wəəŋgales bwá ntə bwo ŋkúl dí, básə ɛ́nkácid cə bwo; nji báá bwá ádé jág lás nə gúmə jəəŋg míš má Cwámá dí. ¹² Buud bəəŋg básə nda ocúdu wá jugá, ocúdu bwá dú byél ná bwá bá biil máláámúd ná ndeé bwá bwoo wá. Sá bwá ampúyé yí, bwá lás nə gwo bwaasúlə mpu. Bwá bá námá də yə shwiy lá ocúdu, bwá bwoo námá nda ocúdu, ¹³ í mú bá bə bwo myána shú ólíŋgí bāŋ. Bwá gwág shweesh ná bwá dág sá isá yá bôw-bôw íyéesh byán̄ mpwó-mwásə izhulun̄. Bwá ngə zhwiimba nə məshügá mán̄. Ja bwá zə ídína bín dí yí, bwá zə sá isá í shwôn̄, zə wá bí məlwaagwəo ídínad. ¹⁴ Mán̄ mádúgya māsə ayaas nə ayaas; básə kú bwele káád sálə mísəm; bwá ngə shüg buud bwá afwóyé mpu mínjígúlá wá nda búud bwá dú shüg óshú nə mədə ngwéye dí ná; myán̄ mlám mí á má janəwə nə yéesh mábii; básə nə məzhúngúlú má Zembí ícug byán̄úd. ¹⁵ Bwá má lúgə fwámé zhí kə cwagəwa bə zhí mə Balaam mwán̄ má Bosor, muud nyə á gwág nywa sálə ólíŋgí shú ná a ngág myána cínəŋg yé. ¹⁶ Nji Balaam nyə a shí bwəma nə mən̄kondug nəcə məlwə mé məəŋg. Myəólú jakáás í á lás nə kál lá múúd shú ná í culushi múúd micúndə sósúlúg íkás yé wəəŋg. ¹⁷ Oyígulí ɔ́ məshügá bəəŋg básə nda mən̄cwun̄ mí kú nə məjúwó má, námə nda mɛ́nkúdu mí dú fándə bándəwə gwów ntə ná ndeé mí shín nyingə cəima nə ŋkwə mpu nda nywə myá. Ján̄ jiya í bá bə kúl yidúgú jisə ná kuləd yí.

¹⁸ Bwá də kə nə məma mikaand ní njúl ocwúd kə də shüg búud bwá má shín faam ná bwá béégýá nə misəm wá, nyingə də kə nə mbéé íwímbúg yá mən̄yúúl mán̄, nə ásíy-síy, də kə shüg bwo nə ndí nda bwá dú shüg óshú nə mədə ngwéye dí ná. ¹⁹ Oyígulí ɔ́ məshügá óni bwá ngə kaag buud cug fúlí í njúl bāŋ bwáméfwó, ásíy-síy má nywa bwo məlwaá. Nəcə muud yēsh jisə lwaá á sá í má ntə nyə ŋkul yí. ²⁰ Mpugá ná buud bwá má mpu Cwámá wúsú nə Cugye Yésus-Krist fwámé mpu wá, bwá má faam nə yéesh isá í nycé yá shí mishwun. Nji, bwá ká nyingə kə wá mən̄yúúl isá byəəŋgúd bwá bíd ná í ntəg bwo, cé bwá é tōw yí í é jág nyingə bul bôw, ntə cé bwá á fwo bə bwá tál yí. ²¹ Í á nywá bul jəla shú dán̄ dí ná bwá jíg nda mpu fwámé zhí, nda bə ná bwá shín mpu mpándí má

2:6 Mat 19.24-25; Luk 17.29; Yúd 7 **2:7** Mat 19.1-16 **2:9** Zhb 4.7; 1Kr 10.13; Mbú 3.10 **2:10** Yúd 7-8 **2:11** Yúd 9 **2:12** Yúd 10 **2:13** Yúd 12 **2:14** Mat 5.28; 2Tm 3.6 **2:15** Ilh 22.7, 17; Yúd 11 **2:16** Ilh 22.28-31 **2:17** Yúd 13 **2:19** Yuá 8.34; Rom 6.16 **2:20** 1.11; Mat 12.45
2:21 Luk 12.47-48

Zembî *búúd ɔ lwámá bwá á kala bwo yí ná ndeé bwá mú yida myaas mpándí nyɔɔŋg. ²² Ntó jì ná, sá ngwól mpwokwoond ngá mpu ci yí í má bwama ná bwo. Ngwól mpwokwoond jì ná: «Mpyê má nyingá dâ ígwíle byé,» ŋkí ntâg ná: «Ŋkuú ngá námá shín gusa, a má nyingá kâ bíduga íshwáfád.»

3

Jwôw má Cwámá í bá wós

¹ Yé óshwá bâm má búl cêl wá, kálad ábêê má cilálâ bí wá éga. Tò kálad ashúshwóógú dî tò nyíga dí, má ngá cêl gwúmashi bí mitádúgá, bí bág ná fug nyísá ná sáŋ yí. ² Má jì ná bí tádúgág íciyá *búúd ɔ mícúndá ɔ Zembî bwá á ci yág yí, bí táduga námá mpándí má Cwámá ná Cugye wúsú *búúd ɔ lwámá bwá á kala bí yí. ³ Í bul jì ná bí téédúg fwo mpu ná, ja mwôw mâ ngêé máshíné má cug ga má bá wós yí, buud ɔ cóógú bwá bá zâ ná cóógú jân zâ ngá sá isâ ná milúu myán. ⁴ Bwá bá námá dâ ci ná: «Ŋgaá ná nyâ á kaag ná á bá nyingá zâ? Ká ŋkaagá nyɔɔŋg í á má ka shúgula ngow? Odâ bwá á má ngá shín yâ isâ í njúl námá nji nda í á ngá bwey bâ tééd mâtéédulé má shíd ná.» ⁵ Ja bwá lás ntó yí, bwá wusa ná, í á bâ yág ná, nji Zembî nyâ á ci ciyá yí, jon lû gwów í mú bâ, mândalú má mú námá bâ, má ngá zhu májúwód. ⁶ Májúwó námá wá Zembî nyâ á balan ná ndí má; nyâ á sá ná shí á yág nyêsh í janguwog májúwód ná ndeé isâ í shí byêsh í mú jêx. ⁷ Ná ndeé, ná ciyá jé ngwúd ná ngwúd jɔɔŋgá, Zembî má tâl jon ná mândalú mága nda kulú ná á bá ntí kuda zâ jangulá byo jwôw lû sémbyé mílású, jwôw búúd bí kú bish nyâ wá bwá bá jêx yí.

⁸ Yé óshwá bâm má búl cêl wá, ŋkumba sá bí má jéla ná bâ kú wusa yí jisâ. Jwôw ngwúd dúsá mísh má Cwámá dí nda mimbú tóóshin, mimbú tóóshin nda jwôw ngwúd. ⁹ Bóól búúd bwá ngá táduga ná Cwámá ngá neela ná sálâ sá nyâ á kaag yí. Mbó! Nyâ angê ná neela. A ngá yida bâ ná jisów ná bí, nyâ acéélé ná bí bóólégá bí jimbúg. A cêl ná bí bêsh bág ná fwála má cénd kuú njɔɔnd.

¹⁰ Nacé, jwôw má Cwámá í bá zâ wós nda júwâl í dâ zâ ná. Jwôw dɔɔŋgá, jon í bá sá mæma ncíndá, í mú jím. Isâ í jon byêsh í bá bumb ngwiile í mú shín nyê. Shí ná mósóólégú mí shí í bá shín jígá*. ¹¹ Nda í ká bâ ná isâ byɔɔŋg byêsh í bá shín nyê ná, tádúgágá mbií búúd bí má jéla ná bâ yí! Kuú njɔɔnd wân ná gúmá bí má yá Zembî yí í jéla ná bâ nda Zembî má céel ná. ¹² Bí má jéla ná ngá bwánd jwôw má Zembî ná mæjigawa ná í léélug wós, jwôw jon í bá bumb ngwíle, isâ í jon í mú nyê ná mægwô má ngwíle wɔɔŋg yí. ¹³ Sá ngá bwánd jon lû gwów á gúgwáan ná shí á gúgwáan nda nyâ á kaag ná. Cínɔŋg wá isâ byêsh í bá bâ nda tótálí má Zembî má jì ná.

Bí ɔ mpú dâ dág

¹⁴ Gwá wá má cí ná bí ná, yé óshwá bâm má búl cêl wá, nda bí ngá bwánd jwôw dɔɔŋg ná, wágá ŋkul ná í bág zâ kwey bí bí njúl kú ná cúcwán lû mábwam, kú ná sá á jumág mísh má Zembî dí, binón ná shêé. ¹⁵ Mpugá ná Cwámá íshé ngá bâ kú lámusa nacé á cêl cug búúd. Sá *mínyonâ íshé Pwól nyâ á cilâ námá bí wá cí. Má búl cêl nyâ, á jì ná fug má Zembî. ¹⁶ Gwá námá wá á ngá cilâ ókálad bé bêsh dí kál á ngá lás lésú isâ impwúd íga yí. Nji, okálad bé ɔɔŋg bí ná bíl íkákál

2:22 Mik 26.11 **3:1** 1Pr 1.1 **3:2** Yúd 17 **3:3** Yúd 18; 2Tm 3.1 **3:4** Zhe 17.15; Eze 12.22; Mat 24.27, 48-51 **3:5** Mat 1.6-9; Heb 11.3 **3:6** 2.5; Mat 7.11-21; Mat 24.37-39 **3:8** Sôm 90.4
3:9 3.15; 1Tm 2.4 **3:10** 1Te 5.1-2; 1Pr 4.7 * **3:10** Bóól bwá cí ná: «í ábúlé ná kwo bâ», bóólégá ná: «ye í é bá ná kwo bâ e?» **3:12** Iza 60.21; 1Kr 6.9; Mbú 21.1, 27 **3:15** 3.9; Rom 2.4

bísə ŋkí kwowəla gwágúləd yí. Ikúkúl byəŋg wə í ŋgə bə ná, buud bí nə jág nda fwo mpu mínjígúlá wá, bwə ŋgə kwíŋg byo, námə nda bwə ŋgə kwíŋg bíl íkúl í Mícilyá ná. Sóólúgú wán wəŋg í bá jaŋgələ bwo.

¹⁷ Bì bāŋ oshwə bām mǎ búl cēl wá, mǎ mǎ kéwəli bí óni. Bì ó ka bɛy ná buud búsə kú bish mǎcɛɛ wá bwə bāg julə bí cwagəwələ wán bwə ŋgə cwagəwa nífd. Bì ó bɛy, bí a bá wú kúl bí mǎ jǎla nə tǎw nə shím yí. ¹⁸ Yidagá ŋgə wíy, mpáam mǎ Zembì nə mpúyá mpúlə Cwamba nə Cugye wúsú Yésus-Krist dí. A ŋwág gúmə tééd kíkídíga kə wós kəndugə á kəndugə. Amen.

Kálad ashúshwóógú Yuánes nyə á cilə yé Isá í dúgyá nə Yuánes ashúshwóógú yí

Də mə Yésus dēsh í ngə ci ná Yuánes wə nyə á cilə kálad éga, nə bəɔng óbá bwə ngə bɛ wá, tɛɛm bə ná nyə á shígé ngə wá jíná dé. Nyə á cilə kálad éga a mūsə cwúwúúl, a njúl Ifɛz. Fwála dɔɔng í á bə Də mə Yésus í má ngə mpu nada íkál íkál. Kálad éga ngə sá ná sá mpúg ná mədɔ mēsh mə á ngə dúg cúɣ nə bów-bów múnjígúla mí á ngə mpyáánz mwów mɔɔng dí myá. Nə ndɛé, Yuánes nyə á ka cilə kálad éga ná a bwéél isá íbá:

(1) a bándúlá múúd yēsh mə lɣ yé ná a mpúg bə nə wónɡó nə Zembí bá bēsh Mwán yé Yésus-Kríst;

(2) a lúmbúlí nə bów-bów njígúla í á ngə kənd buud jugú yí.

Yuánes ngə ka ci ná, njígúla wēsh í yídá lwó ná Kríst jì ná yé, Yésus nə yé yí, mbúgula má jalá nə bə kú kənd málwə njígúla wɔɔng dí.

Ciyá má Zembí í ngə yə sá cug

¹ Sə ngə cilə bí sá í á dū bwey bə shí nə gwów nda fwo bə yí. Sə bān dúsá fwála dí, sá á gwág gwo, sá dúg gwo nə mísh māsú, sá mpu beny gwo, məbwə māsú kúnya nə gwo. Sə jɔɔng wə Ciyá má Zembí í dū yə búúd cug yí. ² Cug jɔɔng í á zə lwóya nyúul, sá dúg gwo. Gwə wə sá ngə bwiing ná jí búbálé yí, cug á kandugə í á bwey dū bə wə Zembí Sónɡú yí, sá ngə jaaw bí gwo nəc é í á zə lwóya nyúul sádí. ³ Sə sá á dúg sá gwág yí, gwə wə sá ngə námə jaaw bí yí shú nə shé bág námə nə wónɡó. Wónɡó jɔɔng jì ntág íí, nə shé, nə Zembí Sónɡú bá bēsh mwán yé Yésus-Kríst. ⁴ Sə ngə cilə bí gwo shú ná məshusug má bág shé kú nə nji.

Shé kyéyugá mánkenyad

⁵ Kéel sá á gwág nə Yésus-Kríst yí, dwə wə sá ngə jaaw bí ga. Dúsə ná, Zembí jisə mánkenya*, yídúgú† í cugé bwele bə nyádí. ⁶ Shé má ká ci ná shénəɣ Zembí búsa nə wónɡó, nji shé ngə nyingə cugə bów-bów cug íí, shé ngə bwiing ijóó, kuú njɔɔnd íshé í angé nə bɛ obúbálé. ⁷ Nji, shé má ká ngə cugə mánkenya dí nda Zembí nyáméfwó jì mánkenya ná, ntó jì ná shé búsa nə wónɡó shémé nə shémé, məcíi mə mwán yé Yésus má mú jímál shé *mísám myēsh. ⁸ Shé má ká ci ná shé cugé nə mísám, shé ngə shúg mányúul, búbálé cugé shé mílámúd. ⁹ Nji, shé má ká magúlə mísám míshé mísh má Zembí dí, a juu shé, a jímál shé olíingí bēsh shé á sá wá, nəc é a jì tátəlí, a njúl abúgúlág. ¹⁰ Shé má ká ci ná shé angé ná nə nyingə sá mísám, shé má ci ná Zembí jì nə ijóó, ciyá má Zembí cugé bwele bə shé mílámúd.

2

¹ Yé bwán bām, mə ngə cilə bí isá íni shú ná bí nda dū sá *mísám. Nji, nkí í wóós nə muud mə sá sám, mpugá ná shé búsa nə muud ngə kyem shé mísh má Sónɡú íshéd yé: nyə wə Yésus-Kríst, muud a tátəlí. ² Nyə á yána nyáméfwó tân cúdí

1:1 2.13-14; Yuá 1.1-2, 14 cug; Yuá 4.14; 6.35; 8.12; 11.25 **1:2** bwiing; Yuá 15.27 **1:4** Yuá 15.11

1:5 Yuá 8.12 **1:5** 1Tm 6.16

* **1:5** mánkenya: Ciyá ní í bádúgá zhwoɣ isá shú má Zembí: nə otútəlí, nə obúbálé, nə jɣ lám, nə masán.

† **1:5** yídúgú: Ciyá ní í bádúgá námə zhwoɣ isá: nə ijóó, nə olíingí, nə bów-bów cug mimbii myēsh.

1:6 2.4 **1:7** 3.5; Iza 2.5; Heb 9.12; Mbú 1.5 **1:9** Sóm 32.3-5

2:1 Rom 8.34; Heb 7.25 **2:2** 4.10; Yuá 1.29

icweel shú mísám míshé; í á shígé námá bæ nji shú mísám míshé shéméfwó, í á bæ shú mísám mí búúd bēsh wā shí mishwun.

Shé sáágá sâ Zembî ngá cî yî

³ Sâ í lwó ná shé má mpu Zembî fwámé mpu yî, jí ná shé ngá baagulá mæcɛɛ mé. ⁴ Muúd má ká cî ná á mpú Zembî, nji á nda ngá baagulá mæcɛɛ mé, á jí ná ijóó, obábálé bwá cugé nyá lámúd. ⁵ Nji, muud ngó bɛ ciyá má Zembî yé ngá mpu cɛel Zembî váál í jála yí. Sâ í lwó ná shé bí buud bɛ yí jí ná: ⁶ muud má cî ná á má nada ná Zembî yé má jálá ná kyey kuú njóond Yésus nyáméfwó nyá á kyey yí.

⁷ Yé búúd bām má búl cɛel wá, cɛɛ má cílá bí ga í cúgé gúl sâ ágúgwáan ná bí abwélé gwág. Dúsa cɛɛ bí má bwéy mpu té wúlá ja bí á tééd ná bí má bɛ *Kříst yí. Haaw. Cɛɛ dɔɔng dúsa ciyá acwúlú bí á bwey gwág yí. ⁸ Nji, tɛem bá ná bí á bwey gwág dwo, í yida námá bæ cɛɛ ágúgwáan. Í á nyín gúgwáan cug má Kříst dî, í ngá námá nyín gúgwáan bídí cugud. Jí ná, yídágú í mú ngá cɔ, fwámé mánkenya má mú ngá njwa jiya.

⁹ Muúd má ká cî ná á ngá cugá mánkenya dí, nji á ngá yida mpíi *mínyonhú yé, á jí ná yídágúd. ¹⁰ Muud ngó cɛel mínyonhú yé yé, nywáá má njwa jiya mánkenya dí; á cugé ná tɔɔ sâ jí ná nkul kwal nyá bɔɔgú yí. ¹¹ Nyɔɔng ngó mpíi mínyonhú yé yé jí ná yídágúd. Á ngá cugá yídágúd, nyá anghé ná mpu kóómb á ngó ká ná cug jé yí, nácé yídágú í má búdal nyá mish.

Kúgá kənd mîlām ísâ yâ shí gaád

¹² Yé bwán bām, má cílá bí, nácé Zembî má juu bí ná *mísám mín nácé *Kříst. ¹³ Bí ocúmbá buud, má cílá bí nácé bí á má mpu nyɔɔng nyá á bwey bá tééd mátéédúlé má shí ná gwów yé.

Bí ngwíinzhá, má cílá bí nácé bí á má ntɔ Mbáwálú muúd.

¹⁴ Yé bwán bām, má má cílá bí nácé bí má mpu Sónghú íshé. Ocúmbá buud, má má cílá bí nácé bí á má mpu nyɔɔng nyá á bwey bá tééd mátéédúlé má shí ná gwów yé.

Ngwíinzhá, má má cílá bí nácé bí má lal mánkul, Mílású mí Zembî mí á má njwa jiya bídí mílámúd, bí á má ntɔ Mbáwálú muúd.

¹⁵ Kúgá bɛ mánywa má shí ga, nkí isâ yâ shí ga. Muud má bɛ mánywa má shí ga yé cugé ná nkul bɛ Dâ. ¹⁶ Nácé cug á shí ga jísá: ná iyéesh bísá kú ná Zembî yí, ná dálá wám̃b sâ jêsh mísh má dág yí, ná dálá nkény nyúul ná sâ wó jí ná ndí yí ná sâ wó jísá yí; isâ íni byêsh í ádé zhu wá Dâ, í dâ zhu cug á shí gaád. ¹⁷ Nji, cug á shí ga í ngá shín, tɔɔ iwám̃búg byé námá. Muud má sâ sâ Zembî ngó jii yé nywáá nyá é cugá kandugá kandugá.

Ból búúd bwá ngá lúmbulí ná Kříst

¹⁸ Yé bwán bām, fwála lú mǎshíné má shí wá mú ngá bwey bá ga. Sâ á shí bwey jaaw bí ná *Sátan má *Kříst ngá zɔ; ná ndéé, buud ɔ lúmbulí bɔɔng bwá mú nkí bulya ja gaád, gwó wá í ngó sá ná shé mpúg ná mǎshíné má shí má mú ngá bwey bá. ¹⁹ Buud ɔ lúmbulí bɔɔng bwá á wú shédí *Dɔ dî, ntɔ má lwó ná bwá áshígé námá fwo bá búúd ɔ íshé. Bwá á mbām bá búúd ɔ íshé, nkí bwá á

shí nada nə shé. Nji, í á jii ná í búgúlig ná bēsh óni di, kú nə tǝŋwúđ nyǝ á bǝ muud wúsú.

²⁰ Nji, bi báá, Kríst nyǝ a gwaágulǝ bí mǝwúđǝ yǎlá bí Nkénkǝ Shíshim*, ná ndeé bi bēsh bi mǝ mpú óbúbálé. ²¹ Ja mǝ ngǝ cilǝ bí ga, mǝ acíyé ná bi mǝ jág óbúbálé; mǝ ngǝ yida ci ná bi mǝ mpú óbúbálé. Bi mǝ mpú námǝ ná sǎ jēsh jí íjǝ yí í cǝgé nə ŋkul wú óbúbálé dí cwú. ²² Kǎ zǎ jí nə íjǝ yé? Jisǝ muud yēsh mǝ shwǎná nə Yésus cugé Kríst yé. Muud ngǝ lúmbuli ná Kríst wǎ éne, a mǝ ban Zembí Sósŋgú bá Mwán bēsh. ²³ Muud yēsh mǝ bán *Mwǎn mǝ Zembí yé, nyǝ ampúyé námǝ Zembí Sósŋgú. Muud mǝ lǎs nə mpu ná Yésus jí Kríst yé, a mpú námǝ Sósŋgú.

²⁴ Nda jí ntó ná, bi báá bi a shí gwág kéel ja bí á tééd ná bi mǝ bǝ Kríst yí; í jii ná kéel dǝŋgú í ŋwág jiya bídí mǝlámúđ. Í kǎ ŋwa jiya bídí mǝlám di, bí nada nə Zembí Mwán bá bēsh Sósŋgú. ²⁵ Ná ndeé, ŋkaagó Kríst nyǝmǝfwó nyǝ á kaag yí nyísǎ ná: shé mǝ bá cugǝ cug á kandagǝ kandagǝ.

²⁶ Sǎ mǝ á ngǝ yímǝ ná mǝ cǝlǝg bí wǎni, shú ná bi mpúg buud bwǎ ngǝ cǝel yíl bí zhíđ wǎ. ²⁷ Bi báá, bi a shí lǝg Nkénkǝ Shíshim ja Kríst nyǝ a gwaágulǝ bí mǝwúđǝ yí. Nkénkǝ Shíshim wǝŋg mǝ ŋwa jiya bídí mǝlámúđ; ná ndeé, bi anyíngáyé ná jii ná ngwól múúđ júgúlig bi. Nkénkǝ Shíshim ngǝ júguli bí sǎ jēsh, njígulǎ yé wúsǝ búbálé, nda bǝ íjǝ, nadagǎ nə Kríst nda njígulǎ wúsǝ ná.

²⁸ Yé bwán bǎm, nda jí ntó ná, nadagǎ nə nyǝ, bi bǝg bǝ kú bǝemb tǝ sǎ ja á bá nyingǝ zǎ yí, bí nda gwág shwǝn shíshǎlǝ nyǝ kúnǎ-kúnǎ.

Bwán ó Zembí bwǎ ngǝ cugǝ cug ótútǎli

²⁹ Bi mǝ mpú ná *Kríst jí tǎtǎlǝ muud mǝsh mǝ Zembí dí; mpugǎ námǝ ná muud yēsh mǝ cǝgǝ cug ótútǎlǝ yé jí mǝbyǎ mé.

3

¹ Bi mǝ dúg mbii cǝelǝ Sósŋgú íshé Zembí nyǝ á cǝel shé yí? Nyǝ á cǝel shé cǝelǝ á ná a jǝw shé ná bwán bǝ. Ntǝ, shé mpúgǎ ná shé búšǝ bwán bǝ, sǎ jǝŋg wǎ í sǎ ná buud ǝ shí ga bwǎ bǝg kú nyingǝ mpu shé nǝcé bwǎ afwóyé mpu Sósŋgú íshé. ² Yé búúđ bǎm mǝ búl cǝel wǎ, shé mú bwey bǝ bwán ó Zembí, nji mbii shé mǝ bá bǝ yí í afwóyé mpu nyín. Sǎ mǝ yidǎ mpu ná ja Kríst mǝ bá zǝ lwóya nyúul yí, shénónǝ mǝ bá bǝ mbii ngwúđ, nǝcé shé mǝ bá dúg nyǝ nda á jí ná. ³ Ntǝ jí ná, muud yēsh ngǝ bwánd nə búgǝ ná a bá bǝ nda Kríst yé, nyǝ é ngǝ sǎsǎlǝ *misǝm nǝcé Kríst cugé nə sǎm.

⁴ Muud yēsh ngǝ sǎ misǝm yé ngǝ caam mǝcǝǝ mǝ Zembí. Sǎlǝ sǎm wúsǝ caamǎlǝ mǝcǝǝ mǝ Zembí. ⁵ Bi mǝ mpú ntǝg nə Kríst nywǎá muud cǝgé nə ŋkul sǎ sǎm yé, nyǝ á zǝ shí ga dí ná a zǎ jǝmbal misǝm. ⁶ Ntǝ jí ná, muud yēsh mǝ nada nə nyǝ yé nyǝ ádé kǎ nə sǎlǝ misǝm shwóg. Muud yēsh ngǝ kǎ nə sǎlǝ misǝm shwóg yé nyǝ afwóyé dúg Kríst, nyǝ ampúyé námǝ nyǝ.

⁷ Yé bwán bǎm, muud nda yíl bí zhíđ. Muud yēsh ngǝ sǎ isǎ ótútǎlǝ yé jí tǎtǎlǝ muud nda Kríst jí tǎtǎlǝ muud ná. ⁸ Nyǝŋg ngǝ kǎ nə sǎlǝ misǝm shwóg yé, jí muud mǝ Njwú mǝjamb, nǝcé bwey Njwú mǝjamb nyǝ a tééd nə sǎlǝ

2:20 2.27 * **2:20** Bǎsl bwǎ ci ná «yǎlá bí Ciyǎ jé». **2:22** 4.3; 2Yn 7 **2:23** 4.15; 5.1; Yuǎ 5.23; 15.23; 2Yn 9 **2:24** 2.7 **2:25** Yuǎ 5.24 **2:27** Zhe 31.34; Yuǎ 14.16; 16.13 **2:28** 3.21; 4.17; Yuǎ 5.22; 15.5 **2:29** 3.10 **3:1** 3.10; 4.6; Yuǎ 1.12; 3.16 **3:2** 2Kr 3.18; Flp 3.21 **3:5** 1.7; 2.2; 4.10; Iza 53.9; Yuǎ 1.29; 8.46; 2Kr 5.21; Heb 4.15; 9.14; 1Pr 1.19; 2.22, 24; 3.18 **3:6** 3.9; 5.18; Yuǎ 15.5; Rom 6.2, 14 **3:8** Mat 12.26-29; Yuǎ 8.44

mísám. Nə ndéé, Mwân mə Zembî nyə á zə shí ga dí zə caam mísóólúgú mí Njwú məjamb.

⁹ Muud yêsh jí mábyá mə Zembî yé nyə ádé ná nyingə sá mísám nə ilan; cug mə Zembî í á mə njwa jiya nyádí lámúd nəcé á jí məbyá mə Zembî, a cugé ná nə nkul ngə kə nə sálə mísám shwóg. ¹⁰ Mbéégí í də bə mpádúgá bwán ó Zembî nə bwán ó Njwú məjamb. Sà í də wá mbéégí wəng yí jí ná, muud yêsh mə bə nda sá ísá otútəlí yé, cugé mwân mə Zembî, tɛɛm bə nyəngg mə bə nda cɛɛl *mínyonǝ yé yé.

Shé cǝlagá mpádúgá íshé

¹¹ Kéel bí á gwág ja bí á tééd ná bí mə bɛ *Kříst yí dúsə ná shé cǝlag mpádúgá íshé. ¹² Shé kúgá njwa kuú njəond mə Káan muud nyə á gwú mínyonǝ yé yé, nyə á bə muud mə Mbúwúlú Múúd. Nyə á gwú ná mínyonǝ nəcé jí? Í á bə nəcé mísóólúgú myé mí á bə nkí bəw, mínyonǝ nywáá myé mí njúl otútəlí.

¹³ Bwaang, bí kú káam mpiilə búúd ɔ shí ga bwə ngə mpii bí yí. ¹⁴ Shé mə mpú ná shé á bə mimbimbə, nji shé cugé ná mimbimbə, shé mú mikuwó*. Shé mə mpú ntó nəcé shé mú ngə cǝla mpádúgá íshé. Muud jí kú cɛɛl bóól yé jí ná mbimbə. ¹⁵ Muud yêsh mə mpií *mínyonǝ yé yé jí ngwúl buud. Bí mə mpú ntǝg ná ngwúl buud ngwúd nə ngwúd cugé nə cug á kandugə kandugə. ¹⁶ Shé mə mpú sá bwə jəw nə cɛɛlí yí nə sóólúgú ga: Yésus nyə á yána cug jé shú dúsú. Shé mə jəla námə nə yána ícug bíśú shú ómínyonǝ búśú. ¹⁷ Muud jí nə məbii bímbí í jəla yé, á ká dóg mínyonǝ yé ngə fúfə nə sá, a nda gwág nyə cey lámúd íí, ye á jí nə nkul cí nə á ngə ná cɛɛl Zembî? ¹⁸ Yé bwán bām, shé kúgá də jaaw cɛɛlí nji mĩmpu dí, shé dúgá cɛɛl fwámé cɛɛl, mísóólúgú mí cɛɛlí də nyín.

¹⁹ Ntó wə shé é mpu ná shé ngə bɛ fwámé zhí yé, milám mí mú já shé shí mísh mə Zembî dí. ²⁰ Ja jəngǝ, tɛɛm bə nə lám í jum shé nə gúl sá, shé bə námə nji nə shɛɛ, nəcé Zembî mə ntǝ lám wúsú, a mpú sá jêsh jí nə nkul kənd sá lám gwów yí. ²¹ Yé búúd bām mə búl cɛɛl wá, nkí lám í ajúmé shé nə gúl sá, shé jee lésħa nə Zembî kú nə ifwaas, ²² a yə shé sá jêsh shé mə gwáámə nyə yí, nəcé shé ngə baagulə məcɛɛ mé, ngə sá sá á gwág nywa yí. ²³ Cɛɛ dé nyə á yə shé yí dúsə ná: Shé mǝgulǝ ná Yésus-Kříst jí *Mwân mə Zembî, shé cǝlag shémé nə shémé nda nyə á cí ná. ²⁴ Muud mə báágulə məcɛɛ mé yé nywáá mə nada nə Zembî, Zembî nyə á mə njwa jiya nyádí lámúd. Shíshim nyə á yə shé yí í də lwó nə Zembî nyə á mə njwa jiya shédí milámúd; ntó wə shé mə də mpu ná Zembî nyə á mə njwa jiya shédí milámúd yé.

4

Dúlə faas míshíshim

¹ Yé búúd bām mə búl cɛɛl wá, bí nda də kənd lám míshíshim myéshud. Dugá fwágusə myo shú ná bí dóg mpu nkí mí ngə zhu wə Zembî. Dugá sá ntó nəcé ncúlýá *buud ɔ mícúndə wá íbəmb bwə mú shí gaád. ² Məyigyé bí é də yag Shíshim mə Zembî yí mǝsə ná: shíshim wêsh í lás mpu dí ná Yésus-Kříst nyə á zhu wə Zembî zə njwa nyúl muud yí, í ngə zhu wə Zembî. ³ Shíshim wêsh í yídá

3:10 2.9, 29 **3:11** Yuá 2.7-8; 4.11; 13.34 **3:12** Mat 4.8 **3:13** Yuá 15.18 **3:14** 2.11; Yuá 5.24; 13.35 * **3:14** mimbimbə: Ntǝ jí ngǝlə cugə kú nə wǝngǝ nə Zembî; mikuwó: ntǝ jí bǝlə nə wǝngǝ nə Zembî. **3:15** Mat 5.21-22; Mbá 21.8 **3:16** Yuá 15.13; Gal 1.4; Flp 2.17; 1Te 2.8 **3:17** Mbá 15.7 **3:18** Zhk 2.15-17 **3:21** 2.28 **3:22** Yuá 15.16 **3:23** Yuá 2.23; 13.34 **3:24** 4.13; Yuá 14.16; 15.5; Rom 8.5, 9, 14 **4:1** 2.18; Mat 7.15; 1Te 5.21 **4:2** Yuá 1.14; Rom 10.9; 1Kr 12.3 **4:3** 2.18, 22

ban láslálə mpu dí ná Yésus nyə á zhu wə Zembí zə bə múúd yí, wúsə shíshim mə Múúd lúmbúlí mə *Kríst bí á gwág ná a zag yé; a mə bwey wós ja gaád.

⁴ Yé bwán bām, bí báá bí bí bwán ó Zembí, bí a mə ntāg bwey ntə búúd ó mícúndə wā ibəmb; bí á ntə bwo nəcə Shíshim wí bí mílámúd yí í ntə wəəng wúsə búúd ó shí ga mílámúd yí. ⁵ Buud ó mícúndə wā ibəmb ónɪ búsə buud wā shí ga; gwə wə í sá ná bwə lásúg námə nji nda buud ó shí ga, buud ó shí ga ka námə dā gwágulə bwo. ⁶ Ká, shé báá bí bwán ó Zembí. Muud mə mpú Zembí yé nyə e gwágulə shé. Muud cugé yé mə Zembí yé nyə agwágúláyé shé. Na wə sá mə dā yag Shíshim óbúbələ, shé mpu námə shíshim íwushí yé.

Shé cǎlagá mpódúgá íshé

⁷ Yé búúd bām mə búl cēel wá, shé cǎlagá mpódúgá íshé, nəcə cēelí í ngə zhu wə Zembí. Muud yēsh jí nā cēelí yé jí mabyá mə Zembí, a mpú námə Zembí. ⁸ Muud cugé nā cēelí yé nyə afwóyē mpu Zembí, nəcə fúlú mə Zembí nyí ná a jí nā cēelí. ⁹ Sā í lwó cēelí Zembí nyə á cēel shé yí jí ná, nyə á nti Cúgə lú Mwán dé shí gaád shú ná shé ngág nā cugə nyádí kwoṇəd. ¹⁰ Cēelí jəəng cugé ná shé wə a cēel nyə; nyə wə a cēel shé, a mú nti Mwán yé nda cúdú icweel shú *mísám mǐshé. ¹¹ Yé búúd bām mə búl cēel wá, nda Zembí nyə á cēel shé ntáni ná, í jí ná shé kág cǐla mpódúgá íshé. ¹² Muud nyə abwélé dúg Zembí. Nji, shé mə ká cǐla mpódúgá íshé, í mú nyín ná Zembí mə ṇwa jiya shédí mílámúd, cēelí jé í músə shé mílámúd mbii í jǎla yí.

¹³ Shé mə nada nā Zembí, Zembí nyə a mə ṇwa jiya shédí mílámúd. Sā í ngə sá ná shé mpúg ntó yí jí ná: nyə a mə yə shé Shíshim yé. ¹⁴ Sə báá sá á shí dúg nā mǐsh mǎsú ná Zembí nyə á nti Mwán yé zə cug búúd ó shí ga. Sə ngə bwǐing ná jí mpu bə ntó búbələ. ¹⁵ Muud yēsh mə lās nā mpu yé ná Yésus jí *Mwán mə Zembí yé mə nada nā Zembí, Zembí mə ṇwa jiya nyádí lámúd. ¹⁶ Shé báá mə mpú cēelí Zembí ngə cēel shé yí, shé ngə námə *búgula gwo. Fúlú mə Zembí nyí ná a jí nā cēelí; muud yēsh mə nada nā cug cēelí yé mə nada nā Zembí, Zembí nyə a mə ṇwa jiya nyádí lámúd.

¹⁷ Sā í lwó ná cēelí mə Zembí jíśə shé mílámúd váál í jǎla yí jí ná, shé mə shwu mǎnyúul nā jwów lú sémbyé mǐlósú. Shé mə shwu mǎnyúul nəcə shé búsə wə shí gaád námə nda Yésus nyə á bə ná. ¹⁸ Cēelí í ádé sēəngya nā ifwaas; fwámé cēelí í yidá dā shínal ifwaas. Nəcə ifwaas í lwó ná muud ngə mpu ná nyə é bwəma nā intágulí. Ntó jí ná, muud mə sá ifwaas yé cēelí mə Zembí í afwóyē bə nyə lámúd mbii í jǎla yí.

¹⁹ Shé báá ngə bə nā cēelí nəcə Zembí nyə á fwo tééd cēel shé. ²⁰ Ṇkí múúd mə cí ná á cēel Zembí, nji a ngə mpíi *mínyəṇə yé, a jí nā ijǔ. Nəcə sá ngə dúg omínyəṇə búsú nji sá cugé nā ṇkul dúg Zembí. Ntədəlé sá búsú nā ṇkul cēel Zembí sá nda ngə cēel omínyəṇə búsú yé? ²¹ Cǎé *Kríst nyə á yə sá ntāg wə ga: muud mə cēel Zembí yé, cēélug námə mínyəṇə yé.

5

Búgú í ntə mǎbwǎbúlán mā shí mǐshwun

¹ Muud yēsh mə mágúlú ná Yésus jí *Kríst yé mə byél byélé á Zembí. Ná ndé, muud yēsh mə cēel mbyǎl yé nyə é cēel námə mwán mbyǎl nyə ámə byá yé. ² Shé

4:4 5.5 4:5 Yuá 3.31 4:6 2.4; 3.1; Yuá 8.47; 18.37 4:8 4.16 4:9 Yuá 3.16 4:10 2.2;
3.5; Rom 5.8, 10 4:11 3.11; 4.21; Mat 5.44-45; 18.33; Yuá 13.34; 2Yn 5 4:12 2.5; 4.17; Yuá 1.18
4:13 3.24 4:14 Yuá 15.27 4:15 2.23 4:16 4.8-10; Yuá 15.5 4:17 2.28; 4.12 4:20 2.9
4:21 4.11; Mat 22.34-40 5:1 1Pr 1.22-23

má ða mpu ná shé ngə cɛɛl bwán ó Zembî ja jí ná shé ngə cɛɛl Zembî nyáméfwó shé ngə baagula mæcɛɛ mé yí. ³ Haaw, cɛɛlálə Zembî wúsə ná shé má bɛ́ mæcɛɛ mé. Mæcɛɛ mé má cúgɛ ntâg sâ cúnj. ⁴ Nacé muud yêsh má byêl byélé á Zembî yé ngə ntɔ́ mabwábúlán mâ shí mishwun. Búgə sá ngə *búgula Kríst wá ngə sá ná sá ngəg nə ntɔ́ ntó. ⁵ Zə jí nə ŋkul ka ntɔ́ mabwábúlán mâ shí mishwun yé? Nji muud mæ magulə ná Yésus ji *Mwân má Zembî yé.

Isá í lwó ná Yésus ji Mwân má Zembî yí

⁶ Yésus-Kríst wá nyə á zə nə mǎjúwó nə mæcií. Nyə a shígɛ zə nji nə mǎjúwó, nyə á zə nə mǎjúwó nə mæcií námá. Nkɛ́ŋkɛ́ Shíshim ji wúshinɛd ná jí ntó bábálɛ. Nkɛ́ŋkɛ́ Shíshim ngə bwaagula ntó nacé nyə wá obúbálɛ. ⁷ Owúshinɛd básə ólól*: ⁸ nə Shíshim, nə mǎjúwó, nə mæcií; bɛ́sh ólól bwá ngə bwiing sâ ngwúd. ⁹ Shé má ða magulə bwaagulálə ówúshinɛd wá buud bwá ða bwaagula yí; yé má Zembî wá í búl bə, nacé Zembî ngə bwaagula lán má Mwân yé. ¹⁰ Muud mæ búgúlá *Mwân má Zembî yé má ða gwáduga Zembî ngə bwaagula nyə lámúd ná ntó ji bábálɛ. Muud mæ bá kú *búgula Zembî yé má ŋwa Zembî ná mbwiingye ijjɔ́, nacé á má bə kú magulə sâ Zembî ngə bwaagula shú má Mwân yé yí. ¹¹ Bwaagulálə wəŋg wí náə: «Zembî nyə a má yə shé cug á kandugə kandugə; cug jəŋg í ngə zhu wá Mwân yé. ¹² Muud jí nə Mwân mæ Zembî yé ji nə cug; muud cúgɛ nə Mwân má Zembî yé cugɛ nə cug.»

Iciyá í aməzhúgúlá

¹³ Má cilə bí isá íni, bí mpúg ná bí mú nə cug á kandugə kandugə, bí buud ngə *búgula jíná má *Mwân má Zembî wá.

¹⁴ Shé mú nə ŋkul mílámúd músh má Zembî dí ná ja shé má gwáámɛ nyə sâ yí, ngwóómbúlú wəŋg í ká bə váál á jí yí, a gwágulə shé. ¹⁵ Nda shé má mpú ná á ða gwágulə mǎjəgula míshé ná, shé má mpú námá ná shé é bíi sâ shé má gwáámɛ nyə yí.

¹⁶ Nkí muud mæ dág *mínyəŋə yé ngə sá *sám, sám wəŋgú nda bə sám í ða kə nə muud shwiy dí yí, á jəgulaŋ nə Zembî; Zembî nyə é yə mínyəŋə yé wəŋgú cug. Í é bə ntó nji shú mísám mí ádé kə nə buud shwiy dí myá. Nacé wúl sám í ða kə nə muud shwiyɛd, mæ angé nə cí ná muud jəgulaŋ nə Zembî ja jí sám wəŋg yí. ¹⁷ Misóólúgú myá lílɛŋí myêsh mísə misám, nji míl mísám mísə, myân mí ádé kə nə muud shwiyɛd myá.

¹⁸ Shé má mpú ná muud yêsh má byêl byélé á Zembî yé nyə ádé ngə kə shwóg nə sálə mísám, nji Mwân má Zembî má ða kyem mbií múúd wəŋgú, Mbúwálú múúd kú ná nə ŋkul mæ sá nyə sâ. ¹⁹ Shé má mpú ná shé bāŋ bí buud ó Zembî, shí mishwun nyêsh nyāŋ í njúl mpəl mæ Mbúwálú múúdɛd.

²⁰ Shé má mpú ná Mwân má Zembî nyə a shí zə, zə wá shé fəg mílámúd ná shé mpúg Fwámé Zembî, shé mæ nada leedyá nə Fwámé Zembî. Mwân yé Yésus-Kríst wá má sá ná shé bəg buud ɔ́ Fwámé Zembî. Nyə, Yésus-Kríst ji Fwámé Zembî, á ji cug á kandugə kandugə.

²¹ Yé bwán bām, bí ó ða bey ózembî wá yadág!

5:3 2.5; Mbá 30.11; Mat 11.30 5:4 Yuá 16.33 5:5 4.4; Rom 8.37 5:6 Yuá 16.13; 19.34 5:7 Yuá 5.36-37 * 5:7 Míl micilyá mí ayág mí ngə lás ná ímpánzə íni dí ntúga: 7 Owúshinɛd básə ólól jon dí: básə ná: nə Sónŋú, ná Ciyá, nə Nkɛ́ŋkɛ́ Shíshim; bɛ́sh ólól básə sâ ngwúd. 8 Owúshinɛd bwá njúl námá ólól wá shí: nə Shíshim, nə mǎjúwó, nə mæcií; bɛ́sh ólól básə cúnj. 5:10 Rom 8.16; Gal 4.6 5:11 Yuá 3.16-18 5:12 Yuá 3.36; 5.24 5:13 Yuá 20.31 5:14 Yuá 15.16 5:16 Mat 12.31; Heb 6.4-6 5:18 3.6, 9-10 Mbúwálú múúd: Yuá 17.15; 2Te 3.3 5:19 Yuá 12.31; Gal 1.4 5:20 Yuá 1.14, 18; 11.25; 17.3; 20.28 5:21 1Kr 10.14

Kálaad ábeê Yuánes nyó á cilá yé Isá í dúgyá nà Yuánes ábeê yí

Muud nyó á cilá kálaad éga yé ngə jôw nyáméfwó nà «Acúmbá muud». Nji, wó ká mpu gwág nda á ngə lás ná, wo bwey mpu ná nyó á jala nà bə wúl lúlúú ná a jee bə nà dúl bímbí lú íjwúga. A ngə cilá Cwámba múdá Zembí nyó á féesh yé, bənđň bwán bē, ntó ji ná Də mə Yésus nà buud wá cínəng.

Kálaad éga ji nda Yuánes nyó á kwás isá nyó á fwo ci kálaad ashúshwóógá dí yí, a wólə byo mbwoomb: á nyingə báásulə bwo cə lú cēlí (4-6), nyingə báásulə ná bwə ó káálúgə nà buud ó mǎshúgá (7-11) bwə ngə ci ná Yésus nyó á shígé bə nà nyúul muud wá. Sâ Yuánes mə kwádúlə wa yí jí ná á lwó váál ókrísten bwə cǎgəg nà buud ó mǎshúgá bəəng yí: á ci ímpánzá 10 nà 11 dí ná: «Bwə nda dū jēend váál búúd dəəng, bwə á bá nyingula bów-bów mǐsólúgú myáñúd». A mú ka shínal kálaad ná mǎkál ná á bá kə wu bwádí, á ka námə ngə báda bwo (12-13).

Yuánes ngə námə bándulə muud yēsh mə lú kálaad éga ná á nádag ná fwámé búgə jé, námə nda nyó á fwo bándulə kálaad ashúshwóógú dí ná.

Məbádá

¹ Mə, Acúmbá muud, mə wə mə cǐlə wo Cwámba múdá* Zembí nyó á féesh yé, bínəng bwán bwó. Mə ngə cēl bí fwámé cēl. Mənéfwó ntəg námə dí ngə cēl bí, bǐl búúd bēsh bwə á mə mpu óbúbálé wá bwə ngə námə cēl bí. ² Sá ngə cēl bí ntó nəcé óbúbálé bwə á mə njwa jiya shédí ícugəd, bwə bá námə ji shédí ícug dí kandugə á kandugə.

³ Zembí Sónɡú bá Mwán yé Yésus-Krist bwə bá sá shé mpaam, bwə gwág shé cey láməd, bwə sá námə ná shé cǎgəg ná shé. Bwə bá ngə sá ntó námə nda shé é ngə mpu óbúbálé shé ngə ciila ná.

Cílagá, bí ngə cǎgə óbúbáléd

⁴ Mə á jág bul bə nə mǎshusəg nə gwágúlə ná bǐl bwán bwó bwə ngə cǎgə mbií óbúbálé bwə ngə jii yí, ngə bə cǎgə Dā nyó á yə sá yí. ⁵ Ná ndéé, Amuda, cǎgə mə zə cǐlə wo ga í cǎgə gúl sá ágúgwáan ná wo abwélé gwág. Dúsə cǎgə shé bí ná ndí té wúlə ja shé á tééd ná shé mə bə *Krist yí. Cǎgə dəəng dúsə ná shé cílag shémé nə shémé. ⁶ Bálə nə cēlí wúsə nə muud bə mǎcǎgə mə Zembí. Cǎgə bí á jǐg té wúlə ja bí á tééd ná bí mə bə Krist yí, dwə wə cí, ná bí cílag, dwə wə bí mə jálá nə bə yí.

⁷ Mə ci ntó nəcé ncúlyá buud ó mǎshúgá bwə mú shí mǐshwun, bwə ángə nə magulə ná Yésus-Krist nyó á zhu wə Zembí zə njwa nyúul muud. Muud yēsh mə sá ntó yé, muud mǎshúgá wə éne, á ngə lúmbali ná Krist. ⁸ Bí ó bey. Í ajáyé ná bí bág shúb sá sá á ngə sǔ nə iséy bǐsú yí, í yidá jii ná bí bág lág myána myēsh myá cínəng. ⁹ Muud yēsh mə bə kú bə nji njǐgúlá mə Krist, á yidá nteəng yé, á cǎgə nə Zembí. Nyəəng mə bə nji njǐgúlá wəəng yé, nywáá ji nə Sónɡú bá bēsh Mwán. ¹⁰ Ná ndéé, nkí ngwól múúd mə zə nún bídí á kú ngə jǐguli njǐgúlá wəəngá, bí nda lág nyó bídí njów, bí nda jēend nyó. ¹¹ Nəcé muud mə jēend mbií múúd wəəng yé mə nyingula bów-bów mǐsólúgú myéd.

^{1:1} 3Yn 1 * ^{1:1} Cwámba múdá: Bwə ngə ci ná ná í cǎgə nkúmba múúd; jǐsə dúl váál jówúlə Də lú óbúgula. Wo ji nə nkul dég Iza 54, bwə ngə lás ná Siyón cínəngú nda ngwól múdá. ^{1:4} 3Yn 3 ^{1:5} Yuá 13:34; 1Yn 4:11 ^{1:6} Yuá 14:15; 1Yn 2:5; 5:3 ^{1:7} 1Yn 2:18 ^{1:9} 1Yn 2:23 ^{1:10} Rom 16:17

¹² Mə ji nə zhwog zhwog isâ mə jááw bî, nji mə shígé cɛɛl cilə bí byo fəbúð nə tíndi†. Mə ji yidá bə nə búgə né mə e bá zə nûŋ zə lésha nə bí, bi njúl mə njúl, shú né shé bág bə nə məshusug músə kú nə zhúgə má.

¹³ Bwán ó *mínyɔŋâ shilə woó Zembî nyə á féesh yé bwə ŋgə báda wo.

1:12 3Yn 13-14 † **1:12** tíndi: Í á du bə wúl mbií mǎjúwó nda məjúwó mə lwaaw; bwə á du juwo kwas mǎjúwó məŋgúd ka du cilə nə ndi.

Kálaad aléel Yuánes nyó á cilá yé Isá í dúgyá nà Yuánes aléel yí

Acúmbá muud námá wá nyó á cilá kálaad éga. Nyó á cilá ngwól shwá yé Gáyus. Sá ábulé mpu múúd wɔɔng jé cug, nji ná nyó á bə dúl Dɔ mə Yésus í á ngə bə nə icwucwu yííd. Nji, tɛem bə ntó nywáá nyó a shígé bə ámakuu-mə-sóómbà, nyó á ngə námá bɛ nji óbúbálé (1-8). Kuú njɔɔnd yé í á shígé bə nda Diyotrêf (9-11). Diyotrêf nyɛ nyó á bə, a njúl ajaláci á Dɔ, a ngə yida ntáma Acúmbá muud jíná, a kú ntág ngə magulá ná á baagula ójóŋ ó ázembí.

Muud nyó á cilá kálaad yé ngə námá ci ná muud bwá á dɛ jɔw núŋ ná Dəmitrí yé (11-12), nyó á bə námá fwámé krísten. A mú ka kə shínal kálaad ná məbádá ngəlá báda oshwá (13-15).

Ja wó lɔ kálaad éga yí, wo é dúg ná wó ká dɛ baagula ójóŋ, wo dɛ lág ókrísten íí, í é bə wo yuug ná wo mpú cɛlí ókrísten, wo mpu óbúbálé, wo cugé ntág ámakuu-mə-sóómbà.

Gáyus

¹ Yé álám waamá Gáyus má ngə cɛl fwámé cɛl yé, mə Acúmbá muud wá má cilá wo kálaad éga. ² Wey e, mə ngə jəgula nə Zembí ná wo búgubanɛgí ikósmb byêsh, wo bág mpwogé námá nda *shíshim wó í ngə buguban ná. ³ Má ci ntó nɛcé mə a jág bul bə nə məshusag ja bóólúgá ómínyɔŋú óshé bwá á wós wa yí. Bwá á ngə bwiing ná wo ngə mpu bɛ óbúbálé, kuú njɔɔnd wó wí námá nji óbúbáléd. ⁴ Má dɛ jág bul bə nə məshusag ja má gwág ná bwán bām kuú njɔɔnd wán wí nji óbúbáléd yí. ⁵ Wey, wo ngə nkény mbag ómínyɔŋú óshé, bwá njúl ntág ójóŋ; wo ngə sá jɔ sósólúgú í ngə mpíya nə búgá gwó. ⁶ Bóólúgá bɔɔng bwá á zə bwiing wa sádí *Dɔ dí ná wo ji bul bə nə cɛlí. Má jii ná wo yág bwo sá í é kwínd bwo njɔɔnd wán dí yí, wo ɔ sá mbíí í jálá nə Zembí yí, ntó í é bə jɔ sá. ⁷ Mpuɔ ná bwá ngə kə njɔɔnd ní dí ná bwá ká ngə bwiing jɔjɔ lán má *Krisť. Ja bwá ngə ntág kə ní, bwá áshígé jii ná ikúl ishús í yág bwo tɔ kwííndyá. ⁸ Í jii ná sá dúg jéég váál búúd ní bədud. Sá má ká sá ntó, sá má wá məbwá ísɛy bwá ngə sɛy shú óbúbálé yííd.

Diyotrêf

⁹ Má á cilá Dɔ dún kúkáláádú; nji, Diyotrêf nywáá muud mə cɛl ná nyó wó dúg ci yé, nyó anɔɛ nə magulá sá bísu íciyá. ¹⁰ Sâ jɔɔng wó í bá sá ná, nkí mə zó núŋ, mə zə lwó bɔw-bɔw mísóólúgú myêsh á ngə sá myá. A ngə jág bul lweegashi sá jíná. Ná ndɛé, nyó ashúgé bímbí dɔɔngú, a ngə ban ná nyó alágé bwaáng mə ngə nti ná bwá zág bwiing jɔjɔ lán wá. A ngə bə, nyáméfwó ngə ban bwo ntáni, a ngə nyingə ntágula bɔɔng bwá ngə cɛl lág bwo wá ná bwá kú lág bwo, a ngə yíl bwo Dɔ dí. ¹¹ Wey, wo kú dɛ yagula búúd bwá dɛ sá məbɔw wa, dɛgú yagula bɔɔng bwá dɛ sá mánywa wá. Muud yêsh mə dɛ sá mánywa yé, ji yé má Zembí; njɔɔng má dɛ sá məbɔw yé nyó afwóyɛ mpu Zembí.

Dəmitrí

¹² Buud bəsh bwá ngə ci ná Dəmitrí ngə kyey jɔ kuú njɔɔnd, óbúbálé bwá ngə nyín nyádí cug dí wá bwá ngə námá bwaagula ntó. Tɔɔ sámfwó sá ngə námá ci ntó, wo mpú ntág ná sá má dɛ lán nji bábalé.

¹³ Mə ji nə zhwog isâ mə cîlá wo; nji mə acéélé cilə wo fábwéd nə tíndi*. ¹⁴ Mə ji yidá bə nə búgə né shwé wál bá zə dúgya, shwé ka léshe, wo njúl mə njúl. ¹⁵ Zembí kə sá ná wo bég ná shee! Oshwé bwô bwé ngə bəda wo. Wo ɔ bədá námə mə oshwé bâm, ngə bəda bwo ngwúd ngwúd.

1:13 2Yn 12 * **1:13** tíndi: Í á du bə wúl mbií məjúwó nda məjúwó mə lwaaw; bwé á du juwo kwas məjúwó məngwúd ka du cilə nə ndí.

Kálaad Yûdä nyô á cilä yé Isâ í dúgyá nâ kálaad mæ Yûdä yí

Ja wó ló kálaad éga yí wo é dúg ná mátéédúléd ná muud nyô á cilä yé nyáméfwó ngə jaaw jíná dé ná nyô wó «Yûdä, lwaá mæ Yésus-Kríst, mínyonǵá má Zhâk» (Mat 13.55).

Kálaad mæ Yûdä nyô anǵê nâ dúgya nâ nkúmba Dɔ, a ngə dúgya nâ okristen bësh. Kéel dé í ngə námá bul bə nda dé Pyêr nyô á cilä kálaad yé ábêé dí yí (na ji, wo bul dúg 2Pr 2): okálaad obá bəonǵ bësh bwá á ngə lúmbuli nâ buud bwá á ngə kyey nâ wagawo wagawo mínjǵgúlá wá, bwáméfwó bwá ngə cugə cug mísám.

Yûdä nyô a tééd kálaad yé nâ isâ bwá dæ námá ci mátéédúlé má kálaad dí yí (1-2), ná ndéé, a mú ka zə lúmbuli nâ mimbúwúlú mí búúd myəonǵá nâ nkulú, buud sá ngə ci ná bwá á ngə kyey nâ nyaan-nyaan mínjǵgúlá zə nyíngal Dɔ mæ Yésus dí wá, a lwó mábôw bësh bwá bá bwəma nâ ndí má (3-16). Ná ndéé, Yûdä mú ci nâ okristen báá ná bwá yímǵ mǵnyúúl búgád (17-23), ngə kə shwóg ngə bə mínjǵgúlá bwá á bwey nwa myá. A mú ka kə shínal kálaad nâ yálə Zembí gúmá, «Zembí ngwúd nâ ngwúd ngə cug shé nǵcé Cwámba íshé Yésus-Kríst yé» (24-25).

Kálaad éga ngə lwó ná ijǵǵ bí nâ mæma mæma nkúl, a ka námá lwó ná mæma mæma kwíindyá nâ bwágə lúú í ngə zhu okristen wó Zembí nâ wó Yésus-Kríst í, zhí á Nkǵnkǵ Shíshim (20-21).

Məbádá

¹ Mæ Yûdä lwaá mæ Yésus-Kríst, mæ mínyonǵá má Zhâk, mæ wó má cilä kálaad éga. Má cilä bí buud Zembí Sóonǵá mæ céel wá, buud nyô á jəw wá, á ngə baagulə kə wós ja Yésus-Kríst mæ bá zə yí. ² Zembí búlug ngə gwág bí cey lámúd, a búlug sá ná milám mí bág bí ná shé, a búlug céel bí.

Oyǵguli 3 mǵshǵgá búsa

³ Yé óshwá bām má búl céel wá, í á ngə ná bul bə mæ yéesh ná mæ cílag bí isâ í dúgyá nâ cug Zembí má yə shé bësh yí. Mæ má ka kwey ná jisə mæ yímbulí ná mæ cílag bí, wá bí nkul mǵnyúúlúd. Zembí nyô á yə míféeshá mí búúd myé búgə ja ngwúd á kandugə. Ságá lúmbulí shú kaambulálə nâ búgə jəonǵá. ⁴ Mpugá ná bósí búúd bí kú bish Zembí wá bwá á má zə nyí bídí gwoonǵ dí nyima. Buud bəonǵá bwá má yid mpaam má Zembí wúsú, í yida bə nda nywá wó í ngə ye bwo nkul ná bwá ság ásy-siy; bwá ngə shwána Mása nâ Cwámba wúsú Yésus-Kríst. Bweyálə búúd bəonǵá intǵgáli byǵn í á bwey bə cilyá.

⁵ Təem bə ná bí má bwey mpu isâ íga byésh ná sǵn sǵn, má céel báásulə bí ná Cwámba nyô á yíl kúl búúd jé mǵnyámád Igípten nji, nyô á zə jangulə bəonǵ bwá áshigé shwu mǵnyúúl nâ nyô wá. ⁶ Wəéngəles bwá áshigé baagulə cé jǵn wá, bwá á yida mpǵngulə jiya jǵn wá, Cwámba nyô a wá bwo mǵkwoolú myá kandugə kandugə dí, yídúgád ngəlé bwánd mæma jwəw Zembí mæ bá zə cígal mǵlúsú yí. ⁷ Ntó námá, buud ɔ Sódóm nâ Gomor nâ mǵngwála bǵnǵn bwá á bə mǵlaad wá, bwá á wusə mǵnyúúl ásy-siy dí nda wəéngəles bəonǵ, bwá ná bwá

ké nà jaŋga ná ndéé kà jaŋga míshwun mí cúgé mbií ngwûd nà myáŋ myá. Nda bwá á sá ntó ná, bwá ngà yóola nà intúgúli yá kuda á kandugá kandugá: mæma yuug wáni.

⁸ Ná ndéé, buud bwá á má zə nyíi bídí gwoong dí nyima óni, bwá ngà námá sá isá mbií ngwûd wəongú. Bwá ngà yád mənnyúul mán nda buud bwá ngə cugá cugá í dā bə mántamád wá, bwá ngə ban jiya ícwamba má Zembí, ngə lás nà wəéngales wá múlwaná *bwaasúlə mpu. ⁹ Í njúl ná Míshiyél, kúkúamá wəéngales nyə á shígé sá ntó. Ja bá Njwú məjamb bwá á sənəsa məkəl shú mbimbə má Moyíz yí, nyə á shígé bwele lás nà Njwú məjamb bwaasúlə mpu. Nyə á yida ci nà nyə ná: «Zembí nkáándúg nà wo.» ¹⁰ Nji, bāŋ bí ná, sá bwá ampúyē yí, bwá lás nà gwo bwaasúlə mpu; bwá ngə cugá nda ocúdú, dā sá isá nda bwá cúgé nà milām; Zembí mə bá jaŋgulə bwo. ¹¹ Mántágula nà bwo, nəcə bwá ngə bə kuú njəond mə Káan; bwá má wá mənnyúul ócicéndé dí ná bwá sɔ́ *mwaanə nda Balaam bwá má yə shwiy nəcə bwá má sá mīŋgáádá nda Koré. ¹² Səəŋyálə bínəŋ má sēəŋyá ídina dí yí í yidá bə bí bəogú; bwá sá ngúlúgú dəg kú gwág shwōn, bwá yáag nji nà bwáməfwó. Búsə nda mīŋkúdú mí dā bāndawo ntó ná ndéé nkəwɔ́ mú zə caam myo mpú kú nywɔ́ myá. Búsə nda ilí í má bə kú wúma wəla lə mpúmá dí, í má mun ná ndéé í má shwáás yí. ¹³ Námá nda ikwɔ́ í māŋ í dā wusə vúl nà isá í məbwam mimbii mimbii ncindye dí ná, ntó námá wə bwá dā wéeshali mísóólúgú mí shwōn myán mīsh má búúd dí yé. Bwá nyiŋgə námá bə nda wəacén-céní wá jəŋ bwá má wú lwəŋ wáŋúd ngə ntəŋ ntó wá; Zembí mə kwambulə bwo ján jiya kúl yídúgú á ná kulád jí kandugá á kandugá yí.

¹⁴ Inəog muud á kala búúd zəŋgbá mpúsə má Adam, nyə á cündə cündə wán ná: «Cwamba ngə zə nà wəéngales bə, búsə bímbí múúd cúgé nà nkul lɔ́ yí. ¹⁵ A zə sámb búúd bəsh milású, zə bwaagulə búúd bí kú bish Zembí wá bów-bów mísóólúgú myán myá kú bish Zembí, nà iciyá í mpyōŋ byēsh ósól ə *mísám bəog bwá á lás nà nyə yí.» ¹⁶ Haaw! Buud bí kú bish Zembí wá búsə nji ná shúsúlú shúsúlú, nji bwá wə dā tədawa nà məlal má cug; kuú njəond wán í ngə bə nji bów-bów iyéesh byán; bwá dā lás mæma mikaand, bwá faag múúd nji nyəong bí nà nkul nwa mfii nyádí yé.

Məcwūŋ shú óbúgula

¹⁷ Bí bāŋ oshwə bām má búl cēel wá, tádúgágá isá *búúđ ə lwámá ó Cwamba wúsú Yésus-Krist bwá á jaaw yág yí. ¹⁸ Ngaá ná bwá á ci nà bí ná, «Ja í bá zə bə ná cug á shí ga í wál zə shīn yí, buud ə cóógú bwá bá bə, kuú njəond wán í bá ngə bə nji iyéesh byán yá kú bish Zembí.» ¹⁹ Bwá wə óni; bwá ngə sá ná buud bwá ngəg nà bēégə, bwá ngə cugá nji nda isá í shí í ngə kə bwo mīlúúđ ná, bwá cúgé nà Shíshim má Zembí.

²⁰ Bí bāŋ oshwə bām má búl cēel wá, wágá nkul nyín nyēsh ná bí dág dā cwínya, bóól cwíny bóól shú ná cug jín jēsh í bəg nji isá bí á *búgula yííd. Dúgá sá məjəgula bí ngə bə kwííndyá Nkəŋkə Shíshim mə kwíínd bí yí. ²¹ Cwamba íshé Yésus-Krist mə bá zə lwó ná á gwág shé cey lámúd, a bá zə yə shé cug á kandugá kandugá. Té bí é ngə bwánd wəla dəəŋ yí, ngəgá nà cugə bí ngə mpu ná Zembí ngə cēel bí. ²² Gwágúgá buud bwá ngə ná zhízhigə wá nkúŋkwóŋúla. ²³ Bəəŋg bwá mú ngə kə kuda dí wá, dáágúságá yíl bwo, bwá fáámug. Bí ə gwág bóólúgá

1:8 2Pr 2.10 **1:9** Mbá 34.6; Zak 3.2; 2Pr 2.11 Míshiyél: Mbá 12.7
Mat 4.3-8; 1Yn 3.12 Balaam: Ilj 22.7, 17; 1Pr 2.15 Koré: Ilj 16.1-34
57.20; 2Pr 2.17 **1:14** Mat 25.31 Inəog: Mat 5.18, 21-24; Heb 11.5
2Tm 3.1; 3.2-6 **1:20** Kol 2.7 **1:22** 1Te 5.11 **1:23** Zak 3.2

1:10 2Pr 2.12 **1:11** Káan:
1:12 2Pr 2.13, 17 **1:13** Iza
1:17 2Pr 3.2 **1:18** 2Pr 3.3;

ηκúηκwόηάλα. Nji bi ó bey, mpiigá isâ bwé ηγά sá yí, bí mpíi tɔ káándé bwé áma sá mábôw nə ndi yí.

Zembî ηwág gúma

²⁴ Nə ndeé, Zembî jí nə ηkul sá nə bi bág kú bwim bɔɔgá, bi ka bá kə tɔw nə məshusug nyódi mílwanád, bi njúl kú ná sá á jumúg yé, ²⁵ nyə Zembî ηgwúd nə ηgwúd ηγά cug shé nəcé Cwám̃ba íshé Yésus-Krist yé, a ηwág gúma, nə ícwám̃ba, nə ηkul, nə ijwúga, tééd mátéédáléd, zə wósós múús, kə kumə kandugə á kandugə! Amen.

Kálaad Mbúgúlú mó Yuánes Isâ í dúgyá nà Kálaad Mbúgúlú yí

Yuánes wá nyà cìlè kálaad Mbúgúlú. A ngà báguḷà isâ Yésus nyà á lwó nyà yí. Okrísten bwá á ngà bwama nà cúwáí nàcé Yésus-Kríst. Kálaad Mbúgúlú jì ka bə shú ná a wá bwo ñkul, bwá kág shwóg búgula Yésus, bwág lúú ñji nyádí.

Sá bí nà ñkul cì nà mēma mánkōw māsə kálaad éga dí ntúga:

(1) Okálaad zangbá shú mádɔ zangbá mā Azí Minôr, faan dúsə nà shí bwá ngà jōw mwōw mōga dí ná Turki yí (1.4–3.22).

(2) Yuánes mō ñkâñ kə gwōw, a mō kə dág zhwog isâ (4.1–20.10):

(a) kında á jōñ í ngə yə Zembî gúmá (mílúú 4 nà 5);

(b) kálaad á mífeedyá zangbá (6.1–8.1);

(c) micwōñ zangbá (8.2–11.19);

(d) ñkōondú bənñ ibiñ ibá (12.1–13.18);

(e) Mwā Ncwəmbə nà buud 144 000 bwá á wú mīkwámúd wá;

(f) wéngəles jaaw nda cígúlé mīlósú í bá bə ná (14.1–20);

(g) íbálá zangbá yā mpimbə mō Zembî (15.1–16.21);

(h) Babilon mā bá bwíl, nà biin, nà muud micúndá á íbəmb nà Sátan bwá jɛ (17.1–20.10).

(3) Milúú 21 nà 22 mí ngə cúndə ná Zembî ngə kwəməsa ná á bá té isá ncuncúmbə.

Kálaad mō kó shīn nà jɔjɔ ñkaagó Múúd nyə a gwūm yé ngə kaag yí, nǎǎ: «Haaw, mō wál bá nyīngə zə» (22.21).

Matéédulé

¹ Kálaad éga jisə mbúgúlú Yésus-Kríst ngə báguḷà isâ Zembî nyə a cwīny nyə ná a lwóg ósól ɔ māsáal bə yí. Jísə isâ í mū kúnə-kúnə ná í zə sīy yí. *Kríst nyə á ka kənd *éngəles yé ná a kág lwó sól māsáal yé Yuánes isâ byōñgá. ² Yuánes nyə á ka bwaagula ná isâ byēsh nyə á dúg yí, bísə isâ Zembî nyə á nti Yésus zə lwó nyə yí. ³ Muud ngə lɔ íciyá kálaad éga ngə cúndə yé, nywáá mō jəla, tɛem bə bōñg bwá ngə gwáguḷə isâ bísə cilyá cínəñg yí, bwá ngə baagula byo wá, bwá mō námə jəla, nàcé isâ byōñg í wál zə sīy.

Məbádá

⁴ Mə, Yuánes wə mō cílə mádɔ mə Zembî zangbá māsə Azí má.

Zembî nyə á bə yé, á jísə yé, á ngə zə yé, bənñ mīshīshim zangbá mí tál nyə mpwóómbú caangəd myá bwá ɔ sá bí mpaam, bwá ɔ sá námə ná bí cágəg ná shɛɛ. ⁵ Yésus-Kríst muud jísə wúshined abúgúlág yé kó sá námə bí mpaam, a sá ná bí cágəg ná shɛɛ. Nyə wə jísə muud ashúshwóógú bwelélə gwūm, a njúl Cí í jwú nà micí myá shí ga myēsh yé.

Nyə muud mə céél shé yé, muud nyə á yə kwolós dí wéeshuli mácii mé shú ná a cug shé ná *mísám yé, ⁶ nyə a sá ná shé bág buud ɔ faan dé, ofada ɔ Sónngá yé Zembî, nyə Yésus ñwág gúmá nà ñkul, kandəga á kandəga. Amen.

⁷ Dugá, a ngə zə mīñkúdúd, muud yēsh mə bá dúg nyə, tɛem bə bōñg bwá á cúwal nyə nyúúl wá. Íkúl í búúd byēsh í bá ngə tədəwa shú dɛd. Haaw, í bá bə ntó, Amen.

⁸ Zembî Cwám̃ba ngə ci ná: «Mə ji Alúfa, mə Oméga*, mə jisə, mə á bwey du bə, mə ngə námə zə, mə ji ɛŋkul nyěsh.»

Yuánes nyə a dúg ntamə á mísh ná bagə

⁹ Mə *míñyɔŋə wán Yuánes, mə muud shé ngə bwəma nə məntágula məmpwúd, shé tál cé íci ngwúd, shé nə zény ngwúd kálə shwóg nə Yésus yé, bwə á kənd mə míkwm̃ dí ɛŋkwámə bwə jów ná Patmos yí. Í á bə nacé Milésú mí Zembî, nə mə wálə cug jām ná mə ngə bwiing lāj mə Yésus. ¹⁰ Í á ka zə bə, jwów mə Cwám̃ba†, Nkɛŋkɛ Shíshim nyə á zə sá mə nda mə ngə cugə nji *shíshim dí; mə mú gwág dúl kál mádí mpásə kwoŋ, í ngə lás gwów-gwów nda cwōŋ. ¹¹ Kál dɔɔŋg í á ngə ci ná: «Cilág sá jēsh wó ngə dúg yí kálaad dí, wo kándug mádɔ zangbá mágád: ná *Dɔ á Ifɛz, nə dɔɔŋg á Simirna, nə á Pergam, nə á Tiyaŋtír, nə á Sardes, nə á Filadelfi nə á Lowdisé.»

¹² Mə á ka yid ná mə dúg múúd nyə á ngə lás nə mə yé. Ja mə mə yid ntáni yí, mə mú dúg ícé í lámba zangbá í njúl síyá nə or. ¹³ Mə mú dúg ngwól múúd tál na mpádúgá ícé í lámba, a ngə bɛɛla nə Mwān mə Múúd. Nyə á bə a mə bwáád jud ngə wɔɔla kə wós máñcindúgúd, nə fwángə or fifú nyə kugəd. ¹⁴ Lúu yé nə shilú jé í á bə ɛŋki jág fumə, cə mǎfumə mə fám. Mísh mé mə á ngə lwenya nda mingwiile. ¹⁵ Məkuú mé mə á ngə faan nda ɛŋkwánz bwə mə gwíŋg kuda dí ná ndéé í mú títi yí, kál dé í á ngə shwag nda ikwɔ́ í mán í də shwag ná. ¹⁶ Nyə á bə a mbíd wəacén-cení zangbá nyádí mbwə mǎncwúmád, kafwele í á ngə cúwo nyə mpu dí, í njúl njəwá ikóšmb íbá, mpwoombú nyé í á bə nda jwów ja í mə mpu cwíl yí.

¹⁷ Nji mə á dúg nyə yí, mə á búla nyádí shí məkuú, mə mú kǎn nda mbimbə. A mú bad mə mbwə mǎncwúm yé nyúúlúd, nyə nə mə ná: kú bɛɛg fúnda, ¹⁸ mə ji mǎtéédúlé nə mǎshíné, mə ji nyɔɔŋg á kuwô. Mə á yə, ká dugí, mə ji kuwó, mə é ji kuwó kandugə á kandugə. Mə mbid shwi y nə ban mǎnjim mádí jwónz lú mbwád. ¹⁹ Cilág sá jēsh wó mə dúg yí, nə sá í ngə síy yí, nə byɔɔŋg í é zə bə yí. ²⁰ Mə zə fɛɛg wo *ndimba wəacén-cení zangbá wó ngə dúg wa mádí mbwə mǎncwúm dí óga, nə ndimba ícé í lámba zangbá bísé síyá nə or yí: wəacén-cení zangbá óni búśə *wəéŋgales wə mádɔ zangbá, ícé í lámba zangbá í njúl mádɔ zangbá.

2

Kálaad á Dɔ á Ifɛz

¹ Cilág *éŋgales á *Dɔ dásé Ifɛz yé ná: muud mbíd wəacén-cení zangbá nyádí mbwə mǎncwúm dí yé, á ngə kyey mpádúgá ícé í lámba zangbá bísé síyá nə or yé, ngə ci ná: ² «Mə mpú mǎsólégú myô, mə mpú bímbí wó ngə wáduga nə iséy yí, mə mpú zény wó ji nə ndí ná wó cɛɛl ngə kə shwóg yí; mə mpú ná wo áde magulə ná binɔŋ mimbáwúlú mí búud ngóg nə cugə. Mə mpú ná wo á bigas buud bwə də ci ná búśə *buud ó mǎlwámá bām mɛɛ nda mpu bwo wá, wo á bigas bwo ná ndéé wo mú kwey ná bwə ngə shiig. ³ Wo ji nə zény ná wo kə shwóg, wo a mə dúg micúnj shú dām dí ná dúg dúg, nji wo ɛŋgə nə kə mpás. ⁴ Nji

1:8 1.4, 8; 2.8; 4.8; 11.17; 16.5; 21.6; 22.13; MmN 3.14; Iza 44.6 * **1:8** Alúfa nə Oméga: Bísə, nə kanğá áshúshwógú nə ámazhúgúlá yá kál lú gurék. Ntó mə kə ná «mǎtéédúlé nə mǎshíné». **1:9** 22.8 **1:10** 17.3 † **1:10** Na ji jwów lú shwénde, jwów ókrísten bwə də yə Cwám̃ba gúmá yí. **1:11** 4.5 **1:12** Zak 4.2 **1:13** Dan 7.13; 10.5 **1:14** Dan 7.9; 10.6 **1:15** 14.2 **1:16** zangbá: 4.5 kafwele: 2.12; 9.15; Heb 4.12 **1:17** 1.8; Dan 8.17-18 **1:18** Rom 14.9; 1Kr 15.3-4, 25-26 **2:1** 1.16, 20; Ifz 1.1 **2:2** 2Kr 11.13; 1Yn 4.1

mə ngə ná jum wo nə sá ngwûd, jí nə wo anyíngé ná ceeł mə nda wó á fwo dɛ ceeł mə ná. ⁵ Tádúgág kúl wó ngá zhu nə mbɔɔgá yí, céndúg tádúgá, wo nyíngəg téeđ misóólúgú myô mí ashúshwóógú. Nkí ntó dí, mə zə nún, zə yíl cé lámba gwô kúl í dɛ tɔw yí. ⁶ Í njúl ná mə ngə gwág wo nywa nəcé wó mpii misóólúgú mí búud bwá ngə bɛ Níkwalá wá, námá nda mə mpii misóólúgú myɔɔng ná. ⁷ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, ké mpú gwág isá Nkɛ́nké Shishim ngə jaaw mədɔ mə Zembí yí. Muud mə bá ntɔ yé, mə bá yə nyə njkul ná a dág bumá lí á cag í tál *Paradis mə Zembí dí yí.»

Kálaad á Dɔ á Simirna

⁸ Cilág *éngəles á *Dɔ dásá Simirna yé ná: muud jisá mátéédúlé nə məshíné yé, nyə á yə nə ndeé a nyingə gwûm yé, ngə ci ná: ⁹ «Mə mpú bímbí wó ngə bwəma nə micún yí, mə mpú ná wo ngə cugə mábúwa dí, í njúl ná wo jí nə kúm. Mə mpú bímbí bɔɔng bwá ngə shiig ná búsa *Oyúden wá bwá ngə ntáma wo jíná yí. Bwá cúgə fwámé Oyúden, búsa buud wá Dɔ mə *Sátan. ¹⁰ Wo zə bá jug, nji sá ɔɔng í ajáláyé nə sá wo ifwaas. Dugí, Njwú məjamb mə bá zə sá ná bóól búud bin bwá kág múbmwugud; sá ɔɔng í bá bə bí məkəgula shú ná sá bí búsa yí í mpúyúg. Bí é jug tɔn mwôw wúm. Wo ɔ baagula kuú njɔɔnd wó kə wóós jwów lé shwiý, mə ka bá bwéed wo cug nda *túm gúmá. ¹¹ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, ké mpú gwág isá Nkɛ́nké Shishim ngə jaaw mədɔ mə Zembí yí. Shwiý ábée í ábúle ná bii múúd mə bá ntɔ yé.»

Kálaad á Dɔ á Pergâm

¹² Cilág *éngəles á *Dɔ dásá Pergâm yé ná, muud jisá nə kafwele njəwá íkóómb íbá yé mə ci ná: ¹³ «Mə mpú kúl wó njúl yí, *caangə mə *Sátan jí nún. Mə mpú nə teem bə ntɔ, wo mə nada nə jíná dām. Mə mpú ná tɔɔ ja bwá á gwú wúshined waamə abúgúlág Antipas nún bídí kúl Sátan njúl yí, wo a shígé kúlya búgá wó ngə *búgula mə yí. ¹⁴ Nji mə ngə ná jum wo nə búbaalé isá: wo jí nə bóólúgá búud na bwá ngə bɛ minjígúlá mí Balaam. Balaam nyə a jíguli Balag ná a saág ná buud ɔ *Izəryél bwá dág ocúdu buud bwá ámə cígə shú ózembí ɔ áyadúg wá, bwá wúsəg námá mányuul janɡa dí shú nə bwá bəg nə bɔɔgá bwádí ícugud. ¹⁵ Wo jí námá nə buud bwá ngə jíguli minjígúlá mí búud bwá ngə bɛ Níkwalá wá. ¹⁶ Céndúg tádúgá, nkí ntó dí, mə leel námá wóós nún, zə lúmbuli nə buud bɔɔngú nə kafwele jí mə mpu dí yí. ¹⁷ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, ké mpú gwág isá Nkɛ́nké Shishim ngə jaaw mədɔ mə Zembí yí. Muud mə bá ntɔ yé, mə bá sá ná a dág *mána mə jí nə ndí shwoó dí yé, mə yə námá nyə kwóógú áfufumá í njúl nə jíná ágúgwáan cilyá, jíná dí ná tɔɔ muud nda mpu yí; muud mə bá námá mpu dwo nji muud mə lág kwóógú yé.»

Kálaad á Dɔ á Tiyaťir

¹⁸ Cilág *éngəles á *Dɔ dásá Tiyaťir yé ná: *Mwân mə Zembí, muud jí nə mísh mə ngə lwenya nda mingwiile yé, á jí nə məkuú nda inkwánz yé, ngə ci ná: ¹⁹ «Mə mpú misóólúgú myô myésh, tɔɔ ceełí gwô, tɔɔ búgá gwô, tɔɔ sáal dwô, tɔɔ lám jisów wó jí nə ndí yí. Mə mpú námá misóólúgú wó mə ngə sá ja ga dí myá, mí bulya cɔ mí ashúshwóógú. ²⁰ Nji mə ngə ná jum wo nə sá ngwûd. Wo ngə dág misóólúgú mí Zhézábel nə mísh. A ngə yad ná a jí mudá micúndá mə Zembí,

2:5 2.16, 22; 3.3, 19 2:7 22.2, 14, 19; Məť 2.8-9; 3.22; Eze 28.13; 31.8; Mat 13.9, 43 2:8 1.8, 18
 2:9 2Kr 6.10; Zhk 2.5 Sátan: 3.9; 2Kr 11.14-15 2:10 Mat 10.28; 1Kr 9.24-25 2:11 20.6, 14; 21.8
 2:12 1.16 2:14 2.20; Ilɔ 24.25; 25.1-3; 31.16; 2Pr 2.15 2:17 Sóm 78.23-25; Yuá 6.48-51 kwóógú:
 Zak 3.9 jíná ágúgwáan: 3.12; Iza 62.2; 65.15 2:18 1.14-15 2:20 Ilɔ 25.1-8; 10j 16.31; 20j 9.22, 30;
 Mis 15.20

a ngó shiig osóol ɔ mǎsáal bām ná bwé ngóg nǎ sá jǎnga, bwé ngóg nǎ dǎ ocúdu buud bwé áma cigé shú ózembí ɔ áyadúg wá. ²¹ Mǎ a mǎ yǎ nyǎ fwála ná a cǎndúg tǎdúgá, nǎ nyǎ acéélé yow jǎnga. ²² Ná ndéé, mǎ bá sá nyǎ ná, mǎ bwéig nyǎ bwágó *Incwaw í ntugú; nǎ ndéé, buud bǎsh bǎnǎn bwé á sá minǎmb wá, mǎ bá lwó bwo incwaw í ntug, nkí bwé acéndé mítǎdúgá ná bwé yow mǐsólúgú mǐ abábǔw myé myǎong. ²³ Mǎ bá námá gwú bwǎn bǎ bǎsh, mǎdǎ mǎsh mǎ ka bá mpu ná mǎ wǎ mǎ bigas mítǎdúgá nǎ iyéesh í búud, mǎ bá jǎna nǎ muud yǎsh a bǐdí, bǎ mǐsólúgú myé. ²⁴ Nǎ, bǐ bǎong óbúgula wá Tiyatír bǐ angé nǎ bǎ minjúgúlá mǐ múdá wǎong wá, bǐ buud bǐ áshígé nyíi isá bwé ngó jǔw ná mindimba mǐ *Sátan dí wá, mǎ á nyingǎyé ná bá kǎág bǐ wúl mbag. ²⁵ Mǎ jǐ nǎ ná, bǐ mpúg bǐi sá bǐ bǐ nǎ ndí yí kǎ kuma ja mǎ bá nyingǎ zǎ yí. ²⁶ Muud mǎ bá ntǎ yé, múúd mǎ bá síya nǎ mǎ ná ndéé kǎ wóós ja shí ga í bá shín yé, mǎ bá yǎ nyǎ nkul ná a jǔwú nǎ ikúl byǎsh, ²⁷ a ka bá dǎ fála byo nǎ nkúd nda muud mǎ bwú mǐmbágú mǐ mǐdí yé. ²⁸ Námá nda Dǎ nyǎ á yǎ mǎ nkul ná, mǎ bá námá yǎ nyǎ acén-cení mǎ dǎ faan mpámán mpámán yé*. ²⁹ Muud jǐ nǎ mǎlwǎ mǎ gwág yé, kǎ mpú gwág isá Nkǎnkǎ Shishim ngó jaaw mǎdǎ mǎ Zembí yí.»

3

Kálad á Dǎ á Sardes

¹ Cilág *éngales á *Dǎ dúsó Sardes yí ná: muud jísǎ nǎ mishíshim mǐ Zembí zǎngbá nǎ wǎacén-cení zǎngbá yé mǎ ci ná: «Mǎ mpú mǐsólúgú myó myǎsh. Buud bwé ngǎ bul gwáduga ná wo jǐ kuwó, í njúl ná wo jǐ mbimbǎ. ² Jǐgǎ nkasǎ, wo lúlushig súsúsá í mǎ lúg nǐ, í á bá yǎ. Nǎcé mǎ mǎ dúg ná mǐsólúgú myó mǐ afwóyé bǎ mǐlwándulá mǐsh mǎ Zembí waam dí. ³ Tǎdúgá nda wó á lág njjúgúlá ná, nǎ nda wó á gwág wǎ ná. Cǎndúg tǎdúgá, wo nyingǎg baagula njjúgúlá wǎong. Wó kǎ bǎ kú jǐ nkasǎ, mǎ zǎ nda júwǎl, wo kú mpu ja mǎ é wóós yí. ⁴ Nǎ, bǎólúgá búúd wá wódí Dǎ dí nǎn Sardes bwé a shígé wá nyéé myǎn mǐkáándǎd. Bǎn wǎ sǎnǎn mǎ bá kyey sǎmbá wá, nǎ mǐkáándǎ mǐ áfufumǎ nǎcé í jǎlá nǎ bwo ntǎ. ⁵ Ná ndéé, muud mǎ bá ntǎ yé, mǎ bá bwééd nyǎ kǎándǎ áfufumǎ. Mǎ abúlé jǐmbal jíná dé kálad á cǎg dí. Mǎ bá magula nyǎ mǐsh mǎ Sǎóngú waam bǎnǎn wǎéngales béd. ⁶ Muud jǐ nǎ mǎlwǎ mǎ gwág yé, kǎ mpú gwág isá Nkǎnkǎ Shishim ngó jaaw mǎdǎ mǎ Zembí yí.»

Kálad á Dǎ á Filadelfi

⁷ Cilág *éngales á *Dǎ dúsó Filadelfi yé ná: Nkǎnkǎ muud, Muud á obábǎlé, muud jǐ nǎ juwǎga njǔw mǎ *Dávid yé; muud jǐ ná, á kǎ juw, muud nda fad; á kǎ fad íi, muud nda juw yé, á ci ná: ⁸ «Mǎ mpú mǐsólúgú myó, mǎ mǎ juw mpumbé wódí shwǎg, mpumbé múúd cǎg nǎ nkul fad yí. Mǎ juw wo wǎ nǎcé wo cǎg mpu bǎ nǎ nkul, nǎ jǐ wo mǎ baagula kǎel dǎm kú kǐfya mǎ. ⁹ Mǎ bá yǎ wo buud bǎsǎ Dǎ mǎ *Sátan dí ǎni, bwé ngó ci ná bǎsǎ *Oyúden, bwé nda bǎ fwámé Oyúden ǎni; bwé ngǎ shiig. Mǎ bá sá ná bwé zǎg kúd wo mǎmpwoombá shí, bwé mpu ná mǎ á cǎel wo. ¹⁰ Nda wo á baagula kǎel dǎm nǎ zǎny ná, mǎmǎfwó mǎ bá námá baagula wo ja fwála lú mǎkugulu í bá zǎ kwaga nǎ shí nyǎsh yí. Muud yǎsh á shí ga mǎ bá bwǎma nǎ mǎkugulu mǎong. ¹¹ Mǎ wǎl bá nyingǎ zǎ.

2:23 12.12; Zhe 11.20 **2:25** 3.11 **2:26** 12.5; 19.15; Sôm 2.8-9 **2:28** 22.16 * **2:28** Námá nda 22.16, acén-cení mǎ dǎ faan mpámán mpámán yé jísǎ yuug á nkul Dǎ mǎ bá yǎ múúd wǎong yí. **3:1** 1.4, 16 **3:3** 16.15; Mat 24.43; 1Te 5.1-2 **3:4** 6.11 **3:5** Mat 10.32 kálad: 13.8; 17.8; 20.15; 21.27; MmN 32.32; Sôm 69.29; Iza 4.3; Luk 10.20 **3:7** Iza 22.22; Mat 16.19 **3:9** 2.9; Iza 49.23; 60.14 **3:10** 1.9; Luk 21.19; 1Kr 10.13; 2Pr 2.9 **3:11** 2.10, 25; 22.7, 12, 20; Zak 2.14

Biig sá wó jí nà ndí yí ná kpwíny, shú ná muud kú bá déég wo *tùm gúmwá wô.

¹² «Muud mæ bá ntɔ yé, mæ bá tâl nyæ Zembî waam dí Mpáánzâ ná shîm, a nda bá nyingæ wú cínɔng. Mæ bá cilæ nyæ jínâ mæ Zembî waamâ ná jínâ lú ngwála mæ Zembî nyúúlúd. Ngwála wɔɔngú wá Yurúsalem ágúgwáan mæ bá wú gwów wá Zembî yé. Mæ bá námâ cilæ nyæ jínâ dâm ágúgwáan nyúúlúd. ¹³ Muud jí nà mælwê mæ gwág yé, ká mpú gwág isâ Nkɛŋkɛ Shíshim ngó jaaw mæɔ mæ Zembî yí.»

Kálaad á Dɔ á Lowdisé

¹⁴ Cilág *éngales á *Dɔ dásó Lowdisé yí ná: muud jísá amɛn yé, wúshinéd abúgúlág, wúshinéd afwámê, amádí á sá jêsh Zembî nyæ a té yí, a ngæ ci ná: ¹⁵ «mæ mpú mísóólúgú myô myêsh. Wo jisæ fwaalá, kú gwô, kú tæla. Wo ɔ nywá bæ ŋkí tæla, ŋkí ntâg ŋkí gwô, yáa. ¹⁶ Ná ndéé, nda wó jísá fwaalá, kú tæla, kú gwô ná, mæ bá gwú wo nda igwíile. ¹⁷ Wo mú ngæ ci ná: “Mæ mæ big, mæ músæ nà byɔɔg, mæ anyíngáyé jii tɔ sâ.” Í njúl ná wo ampúyé ná wo jí ŋkúnkwónúla, ntágúlá-ntágula, mbúbúwá, wo njúl ancím-ncím, shushwáás. ¹⁸ Ntó, gwágúlág mácwûŋ mæga: zaág mádí, zæ kusæ or mæ á mæ shîn fyá nà kuda yé, wo bigúg. Zaá kusæ mikáándó mí áfufumá wo bwáádúg, wo nda ná nyingæ bæ shushwáás, nda nyingæ bæ nà shwôn. Zaá kusæ cwá cwéel mîshúd, wo mpúg dúg shwóg. ¹⁹ Mæ mæ dá lás nà buud mæ céel wá, mæ dá ság bwô. Lúlúg ŋkúl, céndúg mîtédúgá. ²⁰ Dugí, mæ tâl mpumbéd mæ ngæ kudæ. Múúd mæ ká gwág kál dâm, a juw mpumbé, mæ nyíi nyádí njów zæ dá nà nyæ kæl ngwúd. ²¹ Muud mæ bá ntɔ yé, mæ bá sá ná a zág, sá zæ jí mádí caangád; næcé ja mæ á ntɔ yí, mæ á zæ námâ, sá papá zæ jí nyádí caangád. ²² Muud jí nà mælwê mæ gwág yé, ká mpú gwág isâ Nkɛŋkɛ Shíshim ngó jaaw mæɔ mæ Zembî yí.»

4

Gúmwá mæ Zembî

¹ Mæ músæ nyingæ kænd mîsh, mæ mú dúg mpumbé í njúl ná bagé nûŋ jonêd. Kál mæ á fwo gwág í ngó lwô nda cwôn yí í músæ ci nà mæ ná: Zaá kúga gwów, mæ zág lwó wo isâ í jêlá nà bá zæ sîy yí.

² Kú námâ bwey, Nkɛŋkɛ Shíshim mú zæ sá mæ nda mæ ngæ cagæ nji *shíshim dí. Mæ músæ dúg mæma *caangæ, muud njúl cínɔng. ³ Muud wɔɔngú ká dá lwenya nda jɔjɔ mákwóógú bwá dá jów ná zhâspæ nà sardwân má, njumbú í mæ lyɛ nyæ caangé, njumbú wɔɔng ngó lwenya nda kwóógú bwá dá jów ná emerôd yí.

⁴ Bíl ícaangé mæwûm mábá nà ínô í njúl na caangé nî dí mákoogú mækoogú, ocúmbá buud mæwûm mábá nà ónô bwá njúl ícaangé byɔɔngúd. Bwá nà mikáándó mí áfufumá, nà mîtûm mí gúmwá lúúd, mí njúl síyá nà or.

⁵ Minjæs mí mú dá dagawa, mí ngó zhu na caangád, nà mæjunú, nà ŋkél mpú. Mæ mú dúg ilámba zangbá minjidyá na mpwóómbú caangád, ilámba byɔɔng bísa mîshishim zangbá mí dá tów mîsh mæ Zembî dí myá.

⁶ Mæ dúg námâ gúl sá cínɔng mpwóómbú caangád nda mæma mâŋ, ná ŋkúl-ŋkúl nda yêŋ kristâl. Bílúgá isâ ínô í njúl mîkuwó í á bæ na tâm caangé nà

3:12 2.17; 14.1; 21.2; 22.4; Eze 48.35 **3:14** 1.5; 19.11; Yuá 1.3; 2Kr 1.20 **3:17** Ozê 12.9; 1Kr 4.8

3:18 6.11; 16.15 **3:19** Mik 3.11-12; Heb 12.5-6 **3:20** Mat 8.11; Yuá 14.23 **3:21** 1.6; Mat

22.44; Heb 8.1 **4:2** 5.7; Sôm 11.4; 103.19 **4:3** Eze 1.26-28 **4:4** ocúmbá buud: 5.5, 8, 10; 7.11,

13; 11.16; 14.3; 19.4; Iza 24.23 áfufumá: 6.11 **4:5** 8.5; 11.19; 16.18; 17.9; MmN 9.24; 19.16; Eze 1.13-14

4:6 15.2; Eze 1.22 isâ ínô í njúl mîkuwó: 5.6, 8, 11; 6.1; 7.11; 14.3; 15.7; 19.4; Eze 1.5-12; 10.14

mákoogá makoogá, isâ byœŋg í njúl nà mísh bwama nà nyúul nyêsh. ⁷ Kuwó sá áshúshwóógú í á bə nda zhwambánkwuŋ, ábeé nda cwɔ ngwúm nteny, aléel nà mpwoombú nda muud, ányina nda mpal ja á ngó jéel yí. ⁸ Mikuwó mí isâ mínŋ míni myêsh mí ngó bə nà mafaafugá mäsaman mäsaman, faafugá dēsh nà mísh kúl jēsh, tɔɔ gwɔw, tɔɔ shí. Mikuwó mí isâ míni mí də wá ngwa ja jēsh bulú nà mwásá ná:

Zembí Cwám̄ba ji Nkɛŋkɛ, a ji Nkɛŋkɛ, a ji Nkɛŋkɛ,

Zembí á ŋkul nyêsh,

Zembí nyə á bə yé, á jisá yé, á ngó zə yé.

⁹ Isâ ínŋ íni í ngə gúmal nyə, ngə ságusə nyə, ngə yə nyə akíba, nyə muud njúl caangád, á ngə cugə kandugə á kandugə yé. ¹⁰ Ná ndeé, ja jēsh isâ íni í ngə wá nyə ngwa ntáni yí, ocúmbá buud mawúm mábá nà ónŋ bwá á ngə kúd mampwoombú shí, ngə yə muud njúl caangád yé gúmá, nyə muud ngə cugə kandugə kandugə yé. Bwá ngə kúl mitúm mí gúmá myáŋ na mpwóómbú caangád bwá ngə ci ná:

¹¹ Yé Cwám̄ba wúsú, yé Zembí wúsú,

í jala ná bwá yág wo milwaná, nə gúmá, nə mpífá.

Nacé wo a té isâ byêsh;

wo wá wo á ji ná í bág, í mú ntág námá bə.

5

Feedyá kálaad

¹ Mə mú dɛg íi, muud nyə á bə a njúl caangád yé nyə á bə nə kálaad mbwá məncwúmád, kálaad wœŋgá njúl, micilyá cwú micilyá tóón, bwá á ka fálə nyə ná ndeé fad nə lug* mifeedyá zangbá. ² Mə mú námá dɛg gúl ŋkácíd *éŋgəles, a ngó cúndə gwów-gwów ná: «Zá má mpíyá nə wɛfúlə kálaad éga a tí mifeedyá myé yé?» ³ Ná ndeé, tɔɔ jɔŋ dí gwów, tɔɔ wa shí, tɔɔ shí ga dí shí kú nə muud nyə á bə nə ŋkul wɛf kálaad ná a dɛg sá jí cwú yí. ⁴ Mə músə ŋkény məma yə, nə dɛgúlə ná kú nə tɔɔ muud nyə á mpíyá wɛf kálaad ná a dɛg sá jí cwú yí. ⁵ Nji, ngwól cúmbá muud mú ci nə mə ná: «Kú bɛɛg ji. Dɛgí, Zhwambánkwuŋ á bɛɛnd mə Yúda, nta mə *Dávid, nyə a mə ntɔ sá jēsh; nyə wá jí nə ŋkul wɛf kálaad, a tí mifeedyá zangbá míni.»

Mwâ ncwəmbɛ

⁶ Mə mú dɛg íi, nə tām *caangá, Mwâ ncwəmbɛ njúl nda buud bwá á cígə nyə tãŋ *mətúnəga, a təl na mpédúgá mikuwó mí isâ mínŋ nə ocúmbá buud. A njúl nə mələag zangbá nə mísh zangbá; mələag zangbá mœŋg wá mishišim zangbá Zembí nyə á kənd shí nyêsh dí myá. ⁷ Mwâ ncwəmbɛ wœŋg nyə á ngə shísh ná ndeé kə kumə wá muud nyə á bə a njúl caangád yé; a músə lég kálaad múúd wœŋg dí mbwə məncwúmád.

⁸ Ja Mwâ ncwəmbɛ nyə á shín lég kálaad yí, mikuwó mí isâ mínŋ nə ocúmbá buud mawúm mábá nə ónŋ bwá mú wusə mányúul ombúbudí na nyádí shí məkuú. Bwá á bə, muud yêsh nə bíŋzhá nə ikwów í njúl síyá nə or, ikwów

4:8 1.17; 11.17; Iza 6.2-3; Eze 1.18; 10.12 **4:11** Mət 1.1, 31; Mbú 5.9, 12; 11.15, 17; 12.10; 15.3-4; 19.6

5:1 10.2; Iza 29.11; Eze 2.9-10; Dan 12.4, 9 * **5:1** Lug wúsə gúl sá í də bə kúl ónciŋ ɔ wóság bwá də lwɔ məkwíindyé dí yí; sá jœŋg í də nada, muud jee táám isâ nə ndí. **5:5** 4.4; Mət 49.9; Mat 1.1; Rom 1.3-4; Heb 7.14 **5:6** 4.6-7 Mwâ ncwəmbɛ: 5.9, 12; 6; 7.17; 12.11; 13.8; Iza 53.7; Zhe 11.19; Yuá 1.29;

1Pr 1.19 mishišim zangbá: 4.5; Zak 3.9 **5:7** 4.2, 9; 5.1, 13; 6.16; 7.10, 15; 19.4; 20.11; 21.5; 10j 22.19; Iza 6.1; Eze 1.26-28; 10.1 **5:8** 8.3-4; Sóm 141.2 bíŋzhá: 15.2

íni milwándúlá nà cá: cá nì wá mājəgula mǎ óbúgula. ⁹ Bwá mǎsə ngə sɛy sasa ágúgwáan. Bwá á ngə sɛy ná:

Wo wá mǎ mpiyá nà nwa kálaad,

wo tí mífeedyá myé

nacé bwá á cígə wo tâŋ mətúnuga.

Wo á ka tǝ buud nà mǎcií mwô

shú ná bwá wúg mǐkwám mí *mísémúd,

bwá bág buud ó Zembí,

bwá ngə zhu íbɛɛnd byêsh dî,

nà mǎkál mêsh dî, nà íkúl nà ilwoŋ byêsh dî.

¹⁰ Wo a mǎ sá ná bwá bág

faan lú ófada, ngə sɛy nà Zembí.

Bwá bá bə nà íjwûga shí ga nyêsh dî.

¹¹ Mǎ mǎsə nyingə kǎnd mǐsh, mǎ mú gwág mǎkál mǎ ncúlyá wǎɛngales bímbí múúd cúgə nà ŋkul lǝ yí, bǎnɔŋ mikuwó mí íkukwumuga nà ocúmbá buud. Bwá á bə bwá mǎ lyɛ caaŋgá ná bííí. ¹² Bwá á ngə cǝ gwów-gwów ná:

Mwâ ncwəmbɛ bwá á cígə yé,

mǎ mpiyá nà lág mpífá, nà kúm,

nà fəg, nà ŋkul, nà gúmá,

nà milwaná, nà mǎzhwámá.

¹³ Mǎ mú gwág íkukwumuga byêsh Zembí nyə a sá tǝ jon dí gwów, tǝ wa shí, tǝ shí ga dí shí, tǝ mǎŋ yí, nà isá byêsh bíś cínɔŋ yí, byêsh í ngə cǝ ná:

Nyɔɔŋ njúl caaŋgád yé bá Mwâ ncwəmbɛ,

bwá mpiyá nà mǎzhwámá,

nà gúmá, nà milwaná, nà ŋkul

kandugə á kandugə.

¹⁴ Mikuwó mí isá mínǝ míni mí mú cǝ ná: Amɛn. Ocúmbá buud bwá mú búdow shí, yə Zembí bá Mwâ ncwəmbɛ gúmá.

6

Mwâ Ncwəmbɛ mǎ zǝ tí mífeedyá mí kálaad

¹ Mǎ mǎsə nyingə kǎnd mǐsh, Mwâ Ncwəmbɛ mǎ tí feedyá áshúshwóógá; mǎ mú gwág mikuwó mí isá mínǝ míni, gúl mú kím ná: «Zaág!» Kál dé í á bə nda njum-mpú. ² Mǎ mǎsə nyingə kǎnd mǐsh, mǎ mú dúg kabulí í njúl ná fuúm, muud njúl gwo gwów nà banǵá mbwád. Bwá mú yə múúd wɔɔŋgá *túm gúmá. A mú tí njɔɔnd ná, nda á jí mǎntǝ-buud ná, a nyingə nǎmá ka ngə ntǝ.

³ Mwâ Ncwəmbɛ mú tí feedyá ábɛɛ, mǎ mú gwág kuwó sá ábɛɛ mǎ cǝ ná: «Zaág!» ⁴ Gúl kabulí í mú cúwo, í njúl tíŋí ná zhwuŋ, muud njúl gwo gwów. Bwá mú yə múúd nyə á bə a njúl gwo gwów yé ŋkul ná a kág sá ná shí nyêsh í tǝwúg ná shwu, kú ná nà mǎtəla, shú ná buud bwá ngág nà gwúya. Bwá mú yə nyə mǎma kafwɛɛ.

⁵ Mwâ Ncwəmbɛ mǎ tí feedyá álél, mǎ mú gwág kuwó sá álél mǎ cǝ ná: «Zaág!» Mǎ mǎsə nyingə kǎnd mǐsh, mǎ mú dúg kabulí í njúl yíyínd, muud njúl gwo gwów nà lwud mbwád. ⁶ Mǎ mú gwág nǎmá nda kál í ngə cúwo mpádúgá mikuwó mí isá mínǝ míni, í ngə cǝ ná: «Ŋgug *blé í zǝ kusha, kǐlo

ngwûd *danarî ncindî; ngug *orzha wân, okílo olól danarî ncindî. Nji, ci wo nda ntáma mawúde na mawag.»

⁷ Mwâ Ncwambe má tí feedyá ányina, má mú gwág kuwó sá ányina kál dé má ci ná: «Zaágl!» ⁸ Má músə nyingə kənd mîsh, má mú dág kabulí í njúl ná nyúul mājúwó má mbədi, muud njúl gwo gwów, muud wəəngə ná jínə ná Shwiy, ban mīnjīm í á ngə bə nyə mpús. Bwó mú yə shwiy bá ban mīnjīm ŋkul ná bwó gwúg buud shí nyēsh dí tán kaw ngwûd á makəw mənə; bwə ngəg ná sá ná bóól búúd bwə yág dóómb dí, bóól yə ná zha, bóól yə ná kwaag-jumə bwə, bóólúgá dŷy íbiin í shí.

⁹ Mwâ Ncwambe má tí feedyá átána, má mú dág íí, *mishishim mī búúd shí *alatār. Í á bə mishishim mī búúd bwə á gwúyow nəcé Milésú mī Zembí wá, nəcé bwə á bə fwámé ówúshined, bwə á bwiing Milésú mī Zembí váál í jəla yí. ¹⁰ Mishishim myəəng mī á ngə kām gwów-gwów ná: «Yé Nkəŋkə Mása, Mása áfwámé, ngəá wó jəlá ná kunda sá, yá ná buud ɔ shí bwə á gwú sá wá? Wo é ngə bwey ntáni ná ndéé kə wós jáyé ja?» ¹¹ Ná ndéé bwə mú ngə yə bwo, muud yēsh jud áfufumá. Bwə mú ci ná bwo ná bwə səlúg mīlám shí búbaalé fwála, kə wós ja bēsh bwə é kwaga bímbi bwə jəlá ná bə yí; nəcé í jii ná bóól óshwə bāŋ bənəŋ bwə á ngə sēy wá ná bóól ómínyəŋə bāŋ bwə fwóg gwúyow námə nda bwo.

¹² Má músə nyingə kənd mîsh, Mwâ Ncwambe má tí feedyá ásaməna, shí í mú jág ntaŋsa, jwów mú yíndə ná ncuú nda káándə íkúsa, ŋkwoond yēsh ncindí mú bə títiŋ nda məcíí, ¹³ wəacén-céní wá jon bwə mú ngə kud shí námə nda íbumá í líí í dū kud ná mīnjwə ja ŋkwə ngə kung yí. ¹⁴ Jon í mú fúlə nyúul nda múúd má dū fúlə kwəlo-kwólə ná; mimbəŋ myēsh ná mənkwamə mēsh má mú taw ícéd. ¹⁵ Í mú ka zə bə, təə ojwú ɔ shí, təə ofwó búúd, təə mīlúlúú mī ózimbi, təə mīkúkum, təə ŋkácí, təə məlwaa, təə ofulí, bēsh óni bwə mú kə ngə shwəaw mīku mī məkwoógú ná məkwoógú má mimbəŋ. ¹⁶ Bwə mú ngə ci ná mimbəŋ ná məkwoógú má anúní ná: «Kádágá sə, shweelúgá sə, sá bəg shwóg-shwóg ná muud njúl caangəd yé, shwóg-shwóg ná kúl Mwâ Ncwambe má kuya mpimbə yí. ¹⁷ Nəcé, jwów lá mpimbə má Mwâ Ncwambe bá Muud njúl caangəd yé í má wós, muud e faam í?»

7

Məyigyé má bwán ɔ Zembí

¹ Ja ísə íni í má shín bə yí, má mú dág *wəəngəles onə bwə tál íkóómb í shí ínə dí, bwə má káágulə óŋkwə onə* wə shí. Bwə á shígé bíd ná ŋkwə kúŋgug təə shí, təə mən, təə málíí. ² Má mú nyingə dág ngwól *əngəles ngə wú ngəe kóómb jwów í dū cúwo yí, a mbíd sá bwə dū bwadulə búúd məyigyé má Zembí á kuwó yí. Nda bwə á yə wəəngəles onə ŋkul ná bwə ntámág shí ná mən ná, əngəles má á nyingə dág éne mú kīm gwów-gwów lās ná bwo. ³ Nyə á ci ná bwo ná: «Kúgá fwo ntáma shí, ŋkí mən, ŋkí məlíí; bwándúgá, sá fwóg wá ósól ɔ mósáal ɔ Zembí wúsə məyigyé məmpwoombúd.» ⁴ Má músə gwág ná buud

6:8 Zhe 14.12; Eze 14.21; Ozé 13.14 **6:9** 1.2, 9; 12.11, 17; 19.10; 20.4; 1Yn 1.1-2 **6:10** 18.24; Sôm 13.2-3; Mbá 32.43; Luk 18.7 **6:11** jud áfufumá: 3.5, 18; 4.4; 7.9, 13; 19.8, 14; Iza 61.10 **6:12** 8.5, 12; 11.13, 19; 16.18; Zhu 2.10; Mat 24.29 **6:14** 16.20; 20.11; Iza 34.4; Heb 1.11-12 **6:15** Iza 2.10, 19, 21; 24.21 **6:16** 5.7; Ozé 10.8; Luk 23.30 **6:17** Zhu 2.11; Nah 1.6; Sof 1.14-18; Mal 3.2 **7:1** 9.14-15; Zhe 49.36; Dan 7.2 * **7:1** Ŋkwə óni búsa boəng búsa ná ŋkul caam shí wá. **7:3** 9.4; 14.1, 3; 22.4; Eze 9.4, 6 **7:4** 14.1, 3; 21.12-13

bwá á wíyow mayiigyé wá bwá á bə buud otóóshin təd nə məwûm mənə nə ónə,
ngələ zhu íbēend í *Izəyēl byēsh dī.

⁵ Í á bə buud otóóshin wûm nə óbá bēend mə Yúda dí,

otóóshin wûm nə óbá bēend mə Ruben dí,

otóóshin wûm nə óbá bēend mə Gád dí,

⁶ otóóshin wûm nə óbá jé mə Azer dí,

otóóshin wûm nə óbá jé mə Nəftali dí,

otóóshin wûm nə óbá jé mə Manase dí,

⁷ otóóshin wûm nə óbá jé mə Síməyon dí,

otóóshin wûm nə óbá jé mə Lévi dí,

otóóshin wûm nə óbá jé mə Isakâr dí,

⁸ otóóshin wûm nə óbá jé mə Zabulon dí,

otóóshin wûm nə óbá jé mə Yóseb dí,

otóóshin wûm nə óbá jé mə Bənzhamê dí.

Buud óni bēsh wə bwá á wíyow mayiigyé mampwoombád wá.

Kúl mə Zembî

⁹ Ja ámayigyé éne mə shîn yí, mə mú dág búúd áncuncuma, bímbí múúd cúgə nə ηkul lə yí. Bwá á bə buud wá ilwoŋ byēsh, nə íbēend byēsh, nə íkúl byēsh, nə məkál mēsh, bwá tál mpwóómbú caangəd, Mwâ Ncwəmbə dí mīshád, bwá mə bwáád íjud í áfufumá, bwá nə mánj mə léndú məbwəd. ¹⁰ Bwá á ηgə kím gwów-gwów ná:

Zembî wúsú muud njúl caangəd yé,

bá Mwâ Ncwəmbə wə bwá mə cəg sê.

¹¹ *Wəngəles bēsh bwá mə lyé *caangə nə ocúmbá buud, nə mikuwó mí ísá mínə wá, bwá mú wusə mányúúl shí ombúbudí na mpwóómbú caangəd, yə Zembî gúmá, ¹² bwá ηgə cí ná:

Amen. Məzhwámá, nə milwaná,

nə fəg, nə akíba, nə gúmá,

nə mpífé, nə ηkul,

bísə Zembî wúsú ísá byé

kandəgə á kandəgə. Amen.

¹³ Ná ndéé, ηgwól cúmbá muud mú lás, cí nə mə ná: «Ozə bāŋ bí nə ijúd í áfufumá óni, bwá ηgə wú ηgow?» ¹⁴ Mə mú bəsa nə nyə ná: «Yé Cwámá, wo wə mə mpû.» A mú cí nə mə ná:

«Búsə buud bwá ηgə wú yáág-yáág cúwálíd wá.

Bwá mə gusa íjud byáŋ məcú mə Mwâ Ncwəmbə dí,

sá ná í bəg ofúfumá.

¹⁵ Gwá wə bwá tál na

mpwóómbú caangə mə Zembî dí yí.

Bwá é də yə Zembî gúmá bulú nə mwásə nyədí Mpáánzə.

Muud njúl caangəd yé mə bá wá bwo nyədí gúgúwád.

¹⁶ Bwá ábúlé ná bwéle gwág zha,

kú nyingə bwéle gwág shwáásúlə miná.

Tə yásə tə ηgwól bibibi

nyə ábúle ná nyingə nyaan bwo nyúúléd.

¹⁷ Nəcə Mwâ ncwəmbə

jí tām caangá yé má bá bə mbaagula wán,
a bá kə nə bwo mán cwun má ngə wéeshuli
majúwó mā cug mād,
Zembí mú bá fim bwo mæzhwíle mēsh mīshád.»

8

Feedyá á zangbá

¹ Mwā Ncwəmbə mūsə zə tí feedyá á zangbá. Ja á má tí wə ntáni yí, mə mú gwág jon ná kufag tən kúl wəla. ² Mə mú dág *wəéngəles zangbá bwə də tōw mīsh má Zembí dí wá. Bwə mú yə bwo micwōn zangbá. ³ Engəles shús mú zə tōw álatār dī, a mbíd kwōw bwə də yāngulə *cáá yí, í njúl síyá nə or. Bwə mú yə nyə zhwog olabinda nə a jigálug na álatār dī, yíle jōng í bádug nə mājəgula má mīnkēnkē mī búúd myēsh tən *mətūnəga. *Alatār wəngá nyə á bə síyá nə or cínəng mpwóombú caangád. ⁴ Yíle ólabinda nə mājəgula má mīnkēnkē mī búúd í mú wú *éngəles dí mbwád, bád kə wə Zembí. ⁵ Engəles mú ŋwa kwōw bwə də yāngulə cáá yí, ŋwa kuda álatār dí lwándulə cínəng ná cwóó, a mūsə wusə shí. Nkél mpú kə kyeg, nə mājūnə, nə mīnjəs, shí í mú jág ntaŋsa.

Micwōn mīsaman mí ashúshwóógú

⁶ Wəéngəles zangbá bwə á bə nə micwōn wá bwə mú kwəməsa nə bwə zə lwə myo.

⁷ Ashúshwóógú mú lwə yé cwōn. Nə mətálumu, nə kuda fulá nə məcí í mú shwiy shí. Kəw lə shí ngwúd á məkəw málól í mú cumbuli jígə, kəw lə ílí ngwúd á məkəw málól cumbuli námə jígə, ikáá íbəs byēsh í mú námə cumbuli jígə.

⁸ Engəles ábēé mú lwə yé cwōn. Bwə mú wusə gúl sá mən. Sə jōng í njúl námə nda məma mbún í mə ja ngwiile. Kəw lə mən ngwúd á məkəw málól í mú shín bə məcí məcí, ⁹ kəw ngwúd á məkəw málól má íkukwuməga í á bə mikuwó mən yí í mú yə, kəw ngwúd á məkəw málól mā ititima í mú shín cósog.

¹⁰ Engəles aléel mú lwə yé cwōn. Məma ácén-cení mú wú jon dí, a ngə jígə námə nda shigə lú kuda. A mú zə kud kəw ngwúd á məkəw málól má mīngwəz nə mīlúu mīncwūn dī. ¹¹ Ácén-cení wəngá jínə dé wə Məgwul. Kəw ngwúd á məkəw málól mā mənćúwó í mú bə ŋkí gwul; ncúlýá buud bwə á ngə ŋgul majúwó mā mənćúwó mōng wá bwə mú ngə yə nə məgwul mōng.

¹² Engəles ányina mú lwə yé cwōn. Í mú zə bə, nə kəw ngwúd á məkəw málól mā jwōw, nə ngwúd á mōng mā ŋkwoond í, nə ngwúd á mōng mā wəacén-cení má mú shila. Sə jōng mú sá nə kəw ngwúd á məkəw málól mā mwásí í mú bii yídúg, bulú námə ntó. ¹³ Mə mūsə nyīngə kənd mīsh, mə mú gwág mpal ngə jéel tām jon a ngə kām gwōw-gwōw ná:
Wo buud ə shí ə! Nkwéé bí eé!
Nkwéé bí ja wəéngəles olól bwə má lág wá
bwə é lwə myán micwōn yí eé!

9

¹ *Engəles átána mú lwə yé cwōn. Mə mú dág ácén-cení nyə á wú jon dí kud shí yé, bwə má yə nyə juwəga bí ncímə. ² A mú juw bí ncímə, yíle í mú wú nūn

8:1 Zak 2.17; Aba 2.20 **8:2** micwōn: Zho 6.4, 6; Mat 24.31 **8:3** 5.8; MmN 30.1, 3 **8:5** 4.5; 6.12-13; Lav 16.12; Eze 10.2 **8:7** 9.15, 18; Eze 5.2, 12 **8:7** MmN 9.23-25 **8:8** 16.3-4; MmN 7.20, 21 **8:11** Zhe 8.14 **8:12** 6.12-13; Iza 13.10; Eze 32.7-8 **9:1** bí ncímə: 11.7; 20.1; Zhb 26.6; 28.22; Luk 8.31; 2Pr 2.4 **9:2** Mat 19.28; MmN 19.18

nda yíle í ngé wú mēma kuda dí yí. Yíle jōōng í mú lwánd ngúl wēsh ná ndéé jwōw shila. ³ Ikájalá í mú dā cúwo yíle jōōng dí dā shulā shí. Bwé mú yā ikájalá byōōngú váál nkúl wáacálaafā bwé dā bā nā ndí yí. ⁴ Njī bwé mú cī nā byo ná í kú bēeg ntāma íkáá nā ilí byēsh, í kág ngā lúu njī buud bwé cúgé nā mēyīgyé mē Zēmbí mpwóombú wá. ⁵ Bwé mú námá cī nā byo ná í kú ngā gwú buud bōōngú, í yídag tál bwo cwúnd dí tāj ōnkwoond otōōn. Váál cwúnd í á ngā sá yí í á bā ná nkīm-nkīm nda ja ácálaafā mē lúu múúd yí. ⁶ Í bā bā mwōw mōōngā dí, buud bwé bā ngā sū ná bwé yā, njī muud kú yā; bwé bā ngā jīi shwīy, njī shwīy ngé fúndā kē bwo shwóg-shwóg. ⁷ Ikájalá byōōng í á ngā bā nda ikabulí bwé mē shīn cwō ná bwé ká nā ndí dōōmb dí yí. Í á bā nā isā mílúúú nda mítūm mī gūmá myā síyá nā or, bwé nā mēmpwoombú nda buud. ⁸ Bwé á bā nā ishílú mílúúú nda budá, mājā nda mājā mē ózhwambāngkwu. ⁹ Ibūd í á bā bwo nda íbúdaga í íngwānz ózimbi bwé dā búdal bād nā ndí yí, nyāj ncíndá nda ncíndá ómētúwa íkabulí nkí bulya í ngé julā kē nā ndí dōōmb dí yí. ¹⁰ Mikwundú myāj mī á bā nda mikwundú mī wáacálaafā, ná ishushwom; mikwundú myōōng wá bwé á dā sá buud mēbōw nā ndí tāj ōnkwoond otōōn yí. ¹¹ Cí wāj wá *ēngales a bí ncíma, bwé dā jōw nyā heburē dí ná Abadōn, gurēk dí ná Apolyōn*.

¹² Intúgúlí í ashúshwóógú í mē shīn ōni. Bíl intúgúlí í ngā ná zā, mēvāál mēbā.

¹³ Engāles ásamuna mú lwō yé cwōō. Mē mú gwág dúl kál í ngé wú mēlaag mānā māsá álatār or mē Zēmbí dí mē. ¹⁴ Kál dōōng í mú cī nā Engāles ásamuna ná: «Cinyúg wāēngāles ōnā bāsá cōlā ngwōō Ifarāt wá». ¹⁵ Bwé mú ciny wāēngāles ōnā bwé á bā nkāmúsá shú dāñ wēla, nā dāñ jwōw, nā nyāj nkwoond nā wāj mbú wá. Bwé mú ciny bwo ná bwé gwúg buud í, kōw ngwúd á mākōw mēlōl. ¹⁶ Ozimbi bwé dā ju nā ikabulí wá bwé á bā ōmilyōñ mītād mimbā, mē a shí gwág bimbí bwé á bā yí. ¹⁷ Ntō wē mē á dūg *ntamā a mīsh ná bagád yé, mē a dūg íkabulí nā ozimbi bwé dā ju nā byo wá. Byāj íbúdaga íngwānz bwé á búdal íbūd nā ndí yí í á bā, nā otítí, nā nyúul jōñ lā mpú, nā nyúul ncíná. Byāj íkabulí nā mílúú nda ozhwambāngkwu, kuda nā yíle nā fídā í á ngā wú bwo mímpud. ¹⁸ Okwaag-jumā ólōl ōni bwé mú gwú buud í, kōw ngwúd á mākōw mēlōl; í á bā, nā kuda, nā yíle nā fídā í á ngā wú ikabulí mímpu dí yí. ¹⁹ Nācē íkabulí byōōngú, nkul nyāj nyīsā bwo mímpu dí nā míkwundú; mikwundú myāj mī nda onywā, mīsā nā mílúu, mílúu myōōng wá mí dā lwāna. ²⁰ Bōólágá búúú bwé a shígé fwo yā nā okwaag-jumā ōni wá, bwé áshígé cēnd mītādágá ná bwé yōw bōw-bōw mīsólégú bwé á dā sá myā; bwé áshígé yōw yālā mējamb mēsá ózēmbí ó áyadúg dí mē gūmā, mbeé ózēmbí ó or, nā kwóógú bwé dā lúla *mwaanē nā ndí yí, nā dúl váál íngwānz nā, ózēmbí ó mākwoógú, nā ilí, mbeé ózēmbí kú nā nkul mē dúgya, nkí gwág, nkí kvey. ²¹ Buud bōōng bwé áshígé yōw mágwú mē búúú, kú yōw ncidā, kú yōw jānga, kú yōw júwo.

10

Kákáláád á bíbíyá

¹ Mē á nyīngā námá dūg gúl nkácíd *ēngāles ngé shulā wú jōñ dí, a mē fulā nkúdú nyúúlúú nda *sanda. Nyā á bā nā njumbú í mē lyē nyā lúúú, mpwoombú ngé lwenya nda jwōw; mēkuú mē mē á bā nda mēmpīñ, mē njúl nda mīngwiile

9:3 MmN 10.12-20 9:4 7.2-3 9:6 Zhb 3.21; Zhe 8.3 9:7 Zhb 39.19-20; Zhu 2.4 9:8 Zhu 1.6

9:9 Zhu 2.5 * 9:11 Apolyōn: Mē kē ná «muud caamú-caamú». 9:13 8.3; MmN 30.1-3 9:14

7.1; Mbá 1.7 9:15 8.7-12 9:17 Zhb 41.10-12 9:20 16.9; MmN 20.13-15 9:20 Dan 5.4, 23;

Sōm 135.15-17; Iza 44.9-20 10:1 4.3

mí kuda. ² Nyə á bə nə kúkáláádú mbwád, kúkáláádú ɔɔŋg ná bagá. A mú shulə ná ndeé, təl kuú áməncwúm m̄n, wəɔŋg á məkósól cindú. ³ A mú k̄m gwów-gwów, námə nda zhwambánkwuɔ m̄s du bām ná. Nji nyə á k̄m yí, nk̄l mpú mú saal íja zangbá. ⁴ Ja nk̄l m̄s sh̄n saal ntáni yí, mə mú tééd ná mə cilə; nji, mə mú gwág kál m̄s ci nə mə jon dí ná: «Shweelúg sá nk̄l mpú nyə ámə ci ja nyə ámə saal íja zangbá ni, kú cilə gwo.» ⁵ Engales mə á dúg nyə á təl məkuú wúga m̄n wúga cindú yé, mú b̄n mbwá məncwúm ngeɛ jon dí. ⁶ A mú k̄en Zembí ngə cugə kandugə kandugə yé, nyə muud nyə á té gwów nə isá byēsh bí cínɔŋg yí, a té shí nə isá byēsh bí cínɔŋg yí, a té námə m̄n nə isá byēsh bí cínɔŋg yé; nyə á k̄en nyə, a ci ná: «Í ábúlé ná bwey, ⁷ ja engales ázangbá m̄s bá lwɔ cwōŋ yé yí. *ndimba m̄s Zembí í bá ka zə nyín, námə nda nyə á bwey du jaaw osól ɔ m̄sáal b̄e *búud ɔ micúndá ná.»

⁸ Ná ndeé, kál m̄s á gwág jon dí í mú nyingə lās nə mə ná: «Kaá wə engales m̄s təl məkuú wúga m̄n wúga cindú yé, wo kág nwa kúkáláádú á jí nə ndí mbwád ná bagá ni.» ⁹ Mə mú kə wə engales kə ci nə nyə ná a yág mə kúkáláádú. Nyə ntág nə mə ná: «ŋwag gwo wo mínəg. Í é bə wo mwɔ dí cwú ná cindún, nji nk̄l ncwōŋ mpu dí nda kwaan.» ¹⁰ Mə mú nwa engales kúkáláádú mbwád, mə mú minə; í mú bə mə nk̄l ncwōŋ mpu dí nda kwaan; nji, ja m̄s m̄s minə yí, mwɔ mú bə mə cwú ná cindún. ¹¹ Bwə mú ka ci nə mə ná: «Í j̄i ná wo kág nyingə jaaw sá Zembí m̄s cɛɛlə shú zhwog íkúl nə ilwon n̄ məkál, nə zhwog ojwú-buud yí.»

11

Obwiingye obá ɔ lāŋ m̄s Yésus

¹ Bwə mú yə mə fiidye í njúl nda lílú bwə du ȳiga isá nə ndí yí, bwə nə mə ná: «Tówúg ȳiga Mpáanzá m̄s Zembí, nə *alatār, wo lɔ búud bwə ngə yə Zembí gúmá cínɔŋg wá. ² Nji, wo ɔ lúgá mbaadə wúsá lungula nə lungula dí yí, wo kú ȳiga wo, nəcé bwə á yə íkúl í cugə *Oyúden yí wo. Íkúl byəɔŋg í bá tagulə nyaal nk̄ɛnk̄ɛ ngwála t̄nŋ ŋkwoond məwúm m̄nəŋ nə obá. ³ Nji, mə bá yə obwiingye obá bām nk̄l ná bwə cúndə micúndá myām t̄nŋ mwów tóoshin nə mítəd mimbá nə məwúm m̄saman, bwə bá ngə cúndə bwə m̄s bwáád m̄nkuda.»

⁴ Obwiingye obá bəɔŋg búə wəolivyé obá nə ícé í lámba íbá Kálad Zembí ngə ci ná í təl m̄sh m̄s Cwám̄ba á shí nyēsh dí yí. ⁵ Múud mə ká ntágulə bwo, m̄ngwiile mí wós bwo m̄mpu dí, jígal búud bwə ngə lumbali nə bwo wá. Haaw! Muud yēsh mə ntágulə bwo yé, á j̄elá nə bá yə ntó. ⁶ Búə nə nk̄l fad jon, máánd mpú ná a kú nywɔ té mwów bwə ngə cúndə micúndá mí Zembí yí, búə nə nk̄l yid m̄ájúwó m̄s məncúwó m̄s nyee m̄ácií, búə nə nk̄l nti ókwaag-jumə shí məváál m̄esh, ja j̄esh bwə céel yí.

⁷ Ja bwə bá sh̄n bwiing sá bwə á j̄elá nə bwiing yí, biin í bá wú bí ncímə dí zə sá bwo d̄əmb, ntə bwo ná ndeé gwú bwo. ⁸ Mimbimbə myán mí bá já mbaadád, ngwála án̄n̄ dí, ngwála bwə á bwambulə Cwám̄ba kwolós dí yí. Ngwála án̄n̄ wəɔŋg, dé j̄íná lú *ndimba wə Sódóm, nk̄l ntág Igípten. ⁹ Buud wá íkúl, nə ibeend, nə məkál, nə ilwon bwə bá zə du beny mimbimbə myəɔŋg t̄nŋ mwów málól nə kál, bwə kú magulə ná bwə d̄ulag myo. ¹⁰ Buud wá shí bwə

10:2 5.1; 10.8 **10:3** Zhe 25.30-31; Ozé 11.10 **10:6** Sóm 146.6; Dan 12.7; Mis 4.24 **10:7** 22.6; Zhe 25.4; Amo 3.7-8 **10:8** Eze 2.8-3.3 **11:1** 21.15 **11:2** Sóm 79.1; Luk 21.24 42 ŋkwoond; 12.6, 14; 13.5; Dan 7.25; 12.7 **11:4** Zak 4.1-3, 11-14; Yuá 8.17 **11:5** 20.1; Sóm 97.3; Zhe 5.14 **11:6** MmN 7.17-19; 10j 17.1; Zhk 5.17 **11:7** 13.1-2; 17.8 **11:8** Luk 13.33-34 Sódóm; M̄et 18.20; Iza 1.10; Eze 16.46 Igípten; MmN 3.16-19; 7.3-5 **11:10** Yuá 16.20

bá gwág máshusug nà shwiy dán dɔɔng. Bwó bá tâl mázan, ngò kànda mæcwúm nàcè *buud ɔ mícúndá óbá bɔɔng bwó á tâl buud cwúnd dí wa shí gaád.

¹¹ Nji, mwòw málóol nà kúl mɔɔng má ká cɔ, Zembí yámb bwo wúl ngúl á cug, bwó mú tɔw títí nà mækuú mán. Ná ndéé, ikukwende í bá bii búúd bwó á zà dɔ beny bwo wá. ¹² Bwó mú gwág dúl kál í ngó wú jon dí, í ngó ci nà bwo gwów-gwów ná: «Bádúgá zà kál!» Bwó mūsá bád mĩnkúdú kə kumə jonəd, buud bwó á ngə lumbulí nà bwo wá bwó ngó dúg. ¹³ Shí í á jág ntaɲusa námá wəla dɔɔngád, kɔw ngwúd á məkɔw wúm mā ngwəla í mú shugula shí, buud otóóshin zangbá bwó mú yə nà ntaɲsálə shí í á ntaɲsa ni. Ikukwende í mú bul bii bɔɔng bwó áshígé yə wá, bwó mú ngə yə Zembí a gwów gúmá.

¹⁴ Intúgúlí í ábɛé í má cɔ íni, ya aléel í wál zə bə.

Cwôŋ á zangbá

¹⁵ Ná ndéé, *ɛngəles á zangbá mú lwɔ yé cwôŋ. Məkál má mú kyɛɛg jon dí nà ɲkulú ná:

Cwámɔa wúsú wó músó nà ijwúga juwúlə nà shí ndon, nà nyə nà Kríst yé. Nyə e jwú kandaga á kandaga.

¹⁶ Ocúmbá buud mæwúm móbá nà ónɔ bwó á dɔ bə bwó njúl byáŋ ícaangəd mísh má Zembí dí wá, bwó mú wusə mányúúíl shí ombúbudí, yə Zembí gúmá.

¹⁷ Bwó á ngə yə nyə gúmá bwó ngó ci ná:

Sə ngə yə wo akíba, yé Zembí wúsú Cwámɔa, Zembí á ɲkul nyêsh, Zembí jísə yé, nyə á bwey námá dɔ bə yé.

Sə ngə yə wo akíba nà wo wɛɛfálə mæma ɲkúl nywô, tâl íjwúga byô.

¹⁸ Ikúl í á gwág mpimbə, nji, wo má kuya mpimbə gwô, fwála í má wóós ná wo sámbúg buud bwó á yə wá milásá, fwála á ná wo yág osóol ɔ mäsáal bwô myána myán; osóol ɔ mäsáal bɔɔng búsa, nà *buud ɔ mícúndá nà mĩnkɛŋkɛ mi búúd í, nà bɔɔng bêsh bwó á ngə ɲwa jínə dwô nà gúmá wá, tɔə ozhizhe ɔ búúd tɔə fwámé búúd. Fwála í má wóós ná wo cáámug buud bwó ngó caam shí wá.

¹⁹ Bwó mú juw Mpáánzə má Zembí jonəd, *wóle sɔ jé í mú nyín nyédí Mpáánzə. Mĩnɲəs mí mú bédaga jonəd, nà məjuné, nà ɲkél mpú, shí í mú jág ntaɲusa, matálamu má ngó kud mæma íbúgú.

12

Mudá bá ɲkəɔndú

¹ Dúl mæma *shimbá í mú wóós jonəd; í á bə, mudá má bwáád yásə tɔŋ káándá, mækuú mæ tâl nyə mbyólúd, nyə nà *túm gúmá lúúd, túm gúmá wɔɔng í njúl nà wacén-céní wúm nà óbá. ² Nyə á bə nə bum ná ntámɔ, a ngó kím nə mæcɛy má miná ná a zə byá.

³ Dúlúgá shimbá í mú nyiŋgə wóós jonəd. Jân í á bə, dúl váál ɲkəɔndú ɲkí bwaag, a njúl títí nà zhwun, a mbíd milúú zangbá nə mælaag wúm; milúú zangbá mĩní mí njúl, lúú wêsh nə *túm ícɪ. ⁴ Kwundú yé í á wéend wacén-céní

11:11 Eze 37.9-10 **11:12** 2Oj 2.11; Mis 1.9 **11:13** 6.12-13; Eze 38.19-20 **11:15** 4.11; MmN 15.18; Sôm 22.29-30; Dan 2.44; 1Kr 15.24-28 **11:16** 4.4 **11:17** 1.8; 4.8; 15.3; 16.7; 19.6, 15; 21.22; Amo 4.13; 2Kr 6.18 **11:18** 19.5; Sôm 2.1-5; 110.5-6 **11:19** 4.5; 6.12-13; 8.7; 15.5; Zhb 38.22-23 wóle sɔ; 1Oj 8.1, 6 **12:1** Iza 7.14; 26.17 **12:3** ɲkəɔndú: 12.7, 9, 13; 13.2; 16.13; 20.2; Dan 7.7, 24
12:4 Dan 8.10

wâ jon, kəw ŋgwûd á məkəw málól, wusə shí. Ŋkəondú éne nyə á kə tōw mudá nyə á ŋgə bə ná a zə byá yé mpwóómbúd ná, ŋji ná mwán má byél, a də. ⁵ Mudá éne mú byá mwán, mwámudúm, mwán má jálá ná fála íkúl ná ŋkád yé. Bwá mú ntâg ŋkény mwán yé wəŋgú kə ná nyə wá Zembí, nyádí caanǵád. ⁶ Mudá nyé mú túb kə shí a shwéeshá dí, kúl Zembí nyə á bwey kwambulə nyə jiya yí, shú ná bwá kág wíl nyə wu tǵ mwōw tóóshin ná mítəd mimbá ná mawúm māsaman.

⁷ Ná ndéé, dəamb í á ka zə kyeg jonəd. Míshiyél bǵnǵn *wəŋgəles bə jǵn kóomb, ŋkəondú bǵnǵn bə wəŋgəles jǵn kóomb. ⁸ Ŋji, ŋkəondú bǵnǵn jé gwoong bwá áshígé lal mǵnkul; ná ndéé bwá mú bə kú ná ná jiya jonəd. ⁹ Ná ndéé, nda Míshiyél bǵnǵn wəŋgəles bə bwá á ntǵ bwo ná, bwá á ka wǵngulə wusə ŋkəondú anǵn éne kúga shí, nywá a yág bwá jów ná Ŋjwú məjamb yé wəŋgú, nyə Sátan, muud ŋgə shǵg buud ə shí ndon bēsh yé, bwá á wǵngulə wusə bǵnǵn bēsh wəŋgəles bə.

¹⁰ Mə mú gwág dúl kál í ŋgə cǵ ná ŋkulú jon dí ná:

Fwála Zembí mə cǵ búúd yí í má wós,ə,

nə ŋkul nyé, nə íjwúga byé,

nə mpǵl má Krist yé.

Nacé bwá má wǵngulə wusə múúd ontaandé shí.

Nyə muud nyə á dǵ kə ná ontaandé ó ómǵnyǵǵá bǵsú

kə dǵ jaaw Zembí tǵ íbulú, tǵ mǵmwás yé.

¹¹ Bwá á má ntǵ nyə ŋkul nacé mǵcǵí mə Mwá Ncwəmbe.

Bwá á má ntǵ námə nyə ŋkul nacé bwiǵngulə bwá á bwiǵng lǵn má Yésus yí,

bwá áshígé cǵel cǵ jǵn váál á ná bwá fúndá shwǵy.

¹² Gwá wá má cǵ ná:

nə jon lǵ gwōw, nə bǵ bǵŋg njúl nǵn jon dí wá,

gwágúgá mǵshusǵ!

Ŋji, məntágulə nə bǵ, shí nə mǵn!

Nacé Ŋjwú məjamb má shulə nǵn bǵdí,

a mpú ná fwála í má lǵg nyə bíbíyá,

a má ntǵ bul nyada.

¹³ Ja məma ŋkəondú éne nyə a dǵg nə bwá má wǵngulə wusə nyə shí yí, nyə á ka zə julya nə mudá nyə a byá mwán mwámudúm yé. ¹⁴ Ŋji, bwá mú yə mudá wəŋgú məma mǵfaafugá mǵbá nda mǵfaafugá má mpal, ná a jéélǵg kə shí a shwéeshá dí, nyádí jiyad, kúl bwá jəla nə kə wíl nyə yí. Nyə á ji wu mimbú mǵlól nə kúl, ŋkəondú nda kumə wu. ¹⁵ Nywá a yág éne nyə á ŋgə yámb məjǵwó nə mpu yé, má ŋgə wō nda ŋgwǵ ŋgə wáámb mudá ná má kə cǵ nə nyə. ¹⁶ Ká, shí í mú kyem múdá, í beeg mpu, minə ŋgwǵ wēsh ŋkəondú nyə á ŋgə yámb nə mpu ní. ¹⁷ Ŋkəondú mú jág gwág múdá wəŋgú mpimbə. A mú ka zə kə lǵmbulí nə bǵŋg bwá má lǵg mpwǵg buud mə múdád wá, búúd bwá ŋgə baagulə isá Zembí nyə á cǵ ná í bǵg yí, bwá ŋgə bwiǵng lǵn má Yésus wá. ¹⁸ A mú ka kə tōw shǵ á mǵnjəd.

12:5 19.15; Sǵm 2.9 **12:6** 10j 17.1-7; 19.5-7; Mat 2.13 mwōw tóóshin ná mítəd mimbá ná mawúm māsaman: 11.2 **12:7** Dan 10.13; Yūd 9 **12:9** 20.2; Mǵt 3.1; Iza 14.12; 27.1; Luk 10.18; Yúá 12.31

12:10 4.11; 11.15 múúd ontaandé: Zhb 1.9-11; Zak 3.1 **12:11** 6.9; Mat 16.25 Mwá Ncwəmbe: 5.6; 1Yn 2.14; 5.4 **12:12** 18.20 **12:14** mimbú mǵlól nə kúl: 11.2 **12:17** 6.9; 11.7; 13.7; Dan 7.21

13

Biin á mâr

¹ Nô ndéé, mæ mú dæg gúl biin ngó bád wú mâr, biin ni njúl nê mælaag wúm, milúú zangbá. Mælaag wúm mánî mäsê na, laag dêsh nê *túm ícî; mínê má *bwaasúlê mpu má njúl nyê cilyá milúú. ² Biin má á dæg jœŋgú í á ngê bɛɛla ŋkweny, mæcwæd má njúl nyê nda mæcwæd mæ gúl shísha nyaan-nyaan cúdú bwá dâ jôw ná *ours yí, mpu í njúl nyê nda zhwambâŋkwuŋ. Nkœndú mú zê yê nyê mpífê nyê, nê jiya ícî jê nê yáág-yáág íjwûga. ³ Wúl lúú í á bê nyê nê váál fâŋ á ná nyê é yê. Nê ndéé, fâŋ nyœŋg mú bálê yâl. Buud œ shí ndon bêsh bwá mú ngê jág káam, bwá mú ngê bɛ biin jœŋg kúl í á ngê kœ yí. ⁴ Bwá á ka kúd ŋkœndú mæmpwoombú shí, nyê muud nyê á yê biin ŋkul nyê yé, bwá mú námê ngê kúd biin mæmpwoombú shí ngê ságusê nyê nó: «Zá jí nda biin ga yé, zê jí nê ŋkul lumbúli dóomb nê nyê yé?»

⁵ Biin mú yéyow mpu shú ná á ngóg nê lás mæbil-ŋkandí, ngê lás bwaasúlê mpu; a mú yéyow ŋkúl ná á ság sósólúgú yé tâŋ ŋkwoond mæwúm mánî nê óbá. ⁶ A mú tééd lásúlê nê Zembî bwaasúlê mpu, lás nê jínê dé bwaasúlê mpu, lás nê kúl á dâ jí yí bwaasúlê mpu, tœ buud bwá njúl jœŋ dí wá, a lás námê nê bwo bwaasúlê mpu. ⁷ Bwá mú yê nyê zhíí ná á lumbálig nê mîŋkêŋkê mî búú, a ntœ bwo. Bwá á yê námê nyê ŋkul ná á ság misósólúgú myé íbœend byêsh dí, nê íkúl byêsh dí, nê mákêl mêsh dí, nê ílwoŋ byêsh dí. ⁸ Buud œ shí bêsh mínê má áshígé cilya kálaad á cug dí ja Zembî nyê á fwœ shí nê gwów yí, bwá bá kúd biin ni mæmpwoombú shí; kálaad á cug wœŋgú jí kálaad mæ Mwâ Ncwæmbê bwá á cígá yé.

⁹ Muud jí nê mælwê má gwág yé, a gwág! ¹⁰ Muud yêsh í á bœ cɛɛlá ná á bá biil kwám yé, a biil kwám. Nyœŋg í á bœ ná á bá gwúyow nê kafwêlê yé, a gwúyow. Sâ jœŋg wê jí ná mîŋkêŋkê mî búú mí jêlá nê bul bœ nê jisów, bwá bii búgô mbwê mábá.

Biin á shí

¹¹ Nô ndéé, mæ mú námê dæg gúl biin ngó cúwo wú shí. Jân í á bœ nê mælaag mábá má njúl nda mælaag má mwâ ncwæmbê; í á ngê lás nda ŋkœndú.

¹² Jân biin mú námê zê lwóya ŋkúl nyêsh biin áshúshwóógú í á bœ nê ndí yí, biin jœŋg ngó dæg. A mú sâ ná, shí nê buud œ shí bwá kúdæg biin áshúshwóógú yáág-yáág fâŋ í á yâl yí mæmpwoombú shí. ¹³ Biin ni mú ngê sâ mæma *máshimbá váál á ná á jôw kuda í shulê wú jœŋ dí buud bwá ngó dæg. ¹⁴ A mú ngê shúg buud œ shí nê mæma máshimbá nyê á yéyow zhíí ná á ngóg nê sâ, biin áshúshwóógú ngó dæg yí. A mú cî nê buud œ shí ná bwá ság vaguli má biin í á cugê nê fâŋ kafwêlê yí. ¹⁵ Bwá mú yê nyê zhíí ná á ság ná vaguli biin í kúwog shú ná í lásúg, í ság ná bwá gwúg buud bêsh bwá ákúdé gwo mæmpwoombú shí wá. ¹⁶ A mú sâ ná buud bwá wíyág mæyígýé ŋkî mbwê mæncwúméd ŋkî mpwóómbúd, buud bêsh, tœ ozhizhe œ búú tœ fwámé búú, tœ mímúbúwá tœ mikúkúm myêsh, tœ ofulí tœ mælwaa mêsh, ná bêsh bwá wíyág mæyígýé. ¹⁷ Muud yêsh mæ bá kú wíya mæyígýé mœŋg yé nyê é bœ, cî á kú kusê sâ, cî á kú námê kusha tœ sâ. Mæyígýé mœŋg mæ á ngê bœ, gúl ja í bá jínê má biin áshúshwóógú, gúl ja nœmbœ á jínê dœŋg.

13:1 mâr: Dan 7.3 biin: 11.7; 13.11-17; 16.10; 17.3, 7-13; 19.20; Dan 7.3-8, 21, 25 **13:2** 2Te 2.9

13:3 17.8 **13:4** Sôm 89.7 **13:5** Dan 7.25; 11.36 42 ŋkwoond: 11.2 **13:7** 12.17 **13:8** 3.5

Mwâ Ncwæmbê: 5.6 **13:10** 14.12; Zhe 15.2; 43.11; Luk 8.15 **13:11** Mat 7.15 **13:13** 16.14; 20.8

13:15 14.9, 11; 15.2; 16.2; 19.20; 20.4; Iza 44.5; Dan 3.5 **13:17** 13.18; 15.2

¹⁸ Na má jii fúg. Muud ji na ikán wá jí na nkul bála nɔmbɔ má biin jɔɔng, nɛcɛ nɔmbɔ wɔɔngú jisɛ mɛyɛgyé mǎ jíná lú múúd. Nɔmbɔ wɔɔng wá mitɛd mɛsaman na mɛwúm mɛsaman na Isaman.

14

Mwâ ncwɛmbɛ bɛnɛn buud bwá á wú mǐkwámúd wá

¹ Mǎ mǔsɛ nyingɛ kɛnd mǐsh, mǎ mǔ dúg Mwâ Ncwɛmbɛ tál lúú mbún bwá dɛ jɔw ná Siyôn yíid, bɛnɛn buud otóóshin tɛd na mɛwúm mánɔ ná ónɔ. Buud bɔɔng bwá á bɛ na jíná mǎ Mwâ Ncwɛmbɛ na dé mǎ Sóóngú yé cilyá mpwóómbúd. ² Mǎ mǔ gwág kál ngá wú gwɔw, í ngá shwag nda mǎjúwó mǎ mpân, í ngá saal nda nkél mpú áyíyáág; kál dɔɔng í á ngá gwúg nda ibíhzhá ná buud bwá ngá bwam. ³ Bwá á ngá sey ngwa ágúgwáan bwá tál mpwóómbú caanǵád, mikuwó mǐ isá mínɔ ná ocúmbá buud bwá njúl. Kú na ngwól múúd nyɛ á bɛ na nkul jíg ngwa wɔɔngú, námá nji buud otóóshin tɛd na mɛwúm mánɔ ná ónɔ bwá á zhu shí wá, bɔɔng Zembí nyɛ á jéna tǎn shú ná bwá wúg mǐkwámúd wá. ⁴ Báá bwá áshígé bwele lweegushi ícug na nyá budá, bwá á dɛ jii óncwíyɛ. Bwá dɛ ngá bɛ Mwâ Ncwɛmbɛ kál jêsh á ká yí. Zembí nyɛ á féesh bwo mpódúgá buud, á jéna tǎn shú ná bwá wúg mǐkwámúd. Nyɛ á sá ntó shú ná bwá bág bá Mwâ Ncwɛmbɛ tǎn nda mpumá ashúshwóógú bwá dɛ kɛnd koogá shú mǎ Zembí yí. ⁵ Bwá áshígé bwele bény mímpu myán bwiing ijóó, bwá á bɛ ntág kú na tɔɔ sá á jumúg.

Jwɔw á mazhúgúlá

⁶ Mǎ mǔ nyingɛ dúg ngwól *éngales ngá jéel tǎm jon. Nyɛ á bɛ na Jɔjɔ Kéel á kandugá kandugá ná á bwiingug buud ɔ shí, ilwon byêsh, na ibɛend byêsh, na mǎkél mǎsh, na ikúl byêsh. ⁷ Nyɛ á ngá ci gwów-gwów ná: «Gwóógá Zembí, yéga nyɛ gúmas nɛcɛ fwála lú sémbyé mǐlǎsú mǎ wóós. Kúdúgá nyɛ mǎmpwoombú shí, nyɛ wá nyɛ á sá gwów ná shí, á sá mǎn na mǎncwun!» ⁸ Ngwól éngales, éngales ábɛé mǔ ngá bɛ ashúshwóógú á ngá ci ná: «Babilon mǎ bwíl, ngwála í á dɛ jwɔɔ ní í mǎ bwíl, ngwála í á nywíl ikúl byêsh ná janga nda bwá dɛ nywíl búúd na mǎlwɛg ná, í mǎ bwíl.» ⁹ Ngwól éngales, éngales aléel mǔ námá ngá jéel tǎm jon á ngá ci gwów-gwów ná: «Múúd mǎ ká kúd biin bá vǎguli jé mpwoombú shí, á wíya mǎyígyé mǎn nkí mpwóómbúd, nkí mbwád, ¹⁰ Zembí mǎ bá námá ngulal múúd wɔɔngú mpimbá jé nda bwá dɛ ngulal múúd mǎlwɛg ná. Á bá yɛ nyɛ gwo nyádí bálá mpimbá dí, kú cweel na gúl sá. Muud wɔɔng mǎ bá bwama na cwúnd kál kúda ná fídá í ngá gwó yí. Á bá bwama na cwúnd jɔɔngú, mǐnkɛnkɛ mǐ wáéngales na Mwâ Ncwɛmbɛ bwá ngá dúg. ¹¹ Buud bwá ngá kúd biin mpwoombú shí, kúd námá vǎguli jé mpwoombú shí, bwá wíya námá mǎyígyé mǎ jíná dé wá, yíle kúda í ngá sá bwo cwúnd yí í bá ngá bád kandugá á kandugá. Bwá bá yóla, na mwásá na bulú, kú na wogá.» ¹² Í bá jii ja jɔɔng ná mǐnkɛnkɛ mǐ búúd mǐ mpúg jísɔw, bá buud bwá ngá baagula isá Zembí nyɛ á ci ná í bág yí, bwá ngá *búgula Yésus wá. ¹³ Mǎ mǔ gwág kál ngá ci jon dí ná: «Cilág sá mǎ zǎ jaaw wo ga: Tééd kíkídíga, buud bwá é ngá yɛ bwá njúl buud ɔ Cwámá wá, báá bwá mǎ jɛla. Haaw, mǎ Nkɛnkɛ Shíshim, mǎ ngá

14:1 22.4 mbún bwá dɛ jɔw ná Siyôn: Iza 4.5; Zhu 3.5 buud otóóshin tɛd na mɛwúm mánɔ ná ónɔ: 3.12; 7.3-4 **14:2** 1.15; 15.2; 19.6; Iza 1.24-25 **14:3** 4.4, 6 ngwa ágúgwáan: 5.9 **14:4** Yuá 10.4-5 **14:5** Iza 53.9; Sof 3.12-13 **14:6** Mat 24.14 **14:7** Sôm 146.6 **14:8** 17.2; 18.2 **14:9** 13.15 **14:10** 15.7; 16.1, 19; 19.20; Mat 19.24; Sôm 11.6; Zhe 25.15; Eze 38.22; Mat 25.41 **14:11** 19.3; Iza 34.10 **14:12** 13.10 **14:13** 1.3; 16.15; 19.9; 20.6; 22.7, 14; Heb 4.9-10

magulá ná bwá má jala, bwá má yowala ná iséy byán, nácé misóólégú myán mí ngə bę bwo.»

Bwá bá saag shí mishwun

¹⁴ Mə músə nyingə kənd mışh, mə mú dęg nkúdú áfufumá, muud njúl nkúdú wəng dí, a ngə bęęla nə Mwān mə múúd. Nyə á bə nə *tūm gúmá lúúd, í njúl síyá nə or, a mbíd njəwá báágə bwá də saag *blé nə ndí yí mbwád. ¹⁵ Ngwól *éngəles mú cúwo wú *Mpáánzə Zembí a ngə kām gwów-gwów ngə ci nə muud nyə á bə a njúl nkúdú yé ná: «Ŋwag báágə mäsaaɡ dwō wo sáágug shí, nácé fwála lé mäsaaɡ má wós, idāw í mú mīngwíy.» ¹⁶ Muud nyə á bə a njúl nkúdú yé mú ŋwa báágə mäsaaɡ dé saag shí. ¹⁷ Ngwól éngəles mú cúwo wú Mpáánzə Zembí nyísə jon dí yí; nyə á bə námə nə báágə mäsaaɡ í njúl njəwá. ¹⁸ Ngwól éngəles mú wú álatār dí; nyān nyə á bə nə nkul mə jwú nə kuda. A mú lás gwów-gwów ci nə nyəng nyə á bə nə njəwá báágə mäsaaɡ yé ná: «Ŋwag báágə mäsaaɡ dwō, wo kág shí, kə ngə sámb ikan í *vīnyə ngə sēng, í má shīn tí.» ¹⁹ Engəles mú ntāg ŋwa báágə mäsaaɡ dé. A mú kə shí, kə ngə sámb ikan í vīnyə ná ndéé, kə də shwu məma fadəga dí, kúl mpimbə má Zembí í é nyām byo yí. ²⁰ Fadəga jəng í á bə, wo fwo wú ngwála kə bugád. Bwá á ka kə nyām byo wu. Í á ka bə, bwá ngə nyām ntáni, məcíí má mú də jūg ná jūg jūg jūg, má sá məma shwumb. Shwumb ní í á bád ná ndéé kə wós cé mpu kabulí, í á ngə wō ná ndéé kə jee wós ókilomáda mitəd milóól*.

15

Okwaag-jumə zangbá wā məzhúgúlā

¹ Mə mú dęg dúlégú *shimbá í má nyingə wós jonəd. Í á mpu bə ázəgá-dúg, sá á káámúg. Í á bə, wəngəles zangbá bwá mbíd okwaag-jumə zangbá wā məzhúgúlā, bəng Zembí mbá casulə nyadálə yé nə ndí fá.

² Mə mú dęg gúl sá njúl nda məma mān, í ngə faan námə nda yēn, í ngə bə fulá nə kuda. Mə mú dęg íí, buud bwá á bə ná, nkul nyān í á ntə biin í ntə vugulí jé ntə námə tān í ngə bwəma nə jínə dé wá, mə mú dęg búúd bəng bwá təl məma mān məngúd, bwá mbíd íbínzhá Zembí nyə á yə bwo yí. ³ Bwá á ngə shil ŋwa má Moyíz sól mäsáal má Zembí, ŋwa wúsə námə ŋwa mə Mwā Ncwəmbə yí. Bwá á ngə ci ŋwa wəng dí ná:

Yé Cwámba wúsə Zembí á nkul nyēsh,
misóólégú myō mīsə mí ázəgá-dúg, mí á káámúg.
Məzhíí wó də kyey má mäsə otútəlí,
mäsə məzhíí mā obúbólé,
yé Ŋwú ngə jwú nə ikúl í cúgé *Oyúden yé.

⁴ Yé Cwámba,
zə jí nə nkul sá mádúgú ná nyə afúndáyé jínə dwō,
nyə ayáyé dwo gúmá yé.
Njì wo wá jì Zembí;
ikúl byēsh í bá zə,
zə kúd wo məmpwoombú shí,

14:14 Dan 7.3-14; Mat 13.39-40; 17.5; 24.30; Mis 1.9 **14:14** 1.7, 13 **14:19** 19.15; Iza 63.1-6

* **14:20** Cilyá á yág wūsə ná «osutəd tśóshin nə mitəd mísaman». **15:1** 4.5; 15.7; 16.1; 17.1; 21.9
15:2 4.6; 5.8; 13.15, 18; 14.2 **15:3** 4.11 **15:3** 16.5-6; 19.2; 22.12; Mbá 32.4; Sôm 145.17 ŋwa:
MmN 15.1; Sôm 111.2; 139.14 **15:4** 14.7; Sôm 86.9; 98.2-3; Iza 2.2-3; Zhe 10.6-7

nacé wóó sámbúla wó da cígal mílósú yí í á má nyîn.

⁵ Mə mūsə nyingə kənd mīsh, mə mū dūg Mpáánzə má juw jon dí, í njúl banda í da lwó ná Zembí jisə búúd bē dí yí. ⁶ Wəéngəles zangbá bwə mū wú cínəng cwú, wəéngəles bwə á bə ná bwə zə jág jugashí shí nə okwaag-jumə zangbá wá. Mimbwéédí myáŋ mí á bə leedyá nə fwámé lē* njúl ŋkí jág fumə, ŋkí ŋkənəwa; bwə á bə bwə má fif mífwanǵá mí or míkugəd. ⁷ Mikuwó mí isā mínŋ míni, gúl í mū yə wəéngəles zangbá óni ikwôw zangbá. Ikwôw byəng í njúl síyá nə or; í njúl lwándúlá nə mpimbə má Zembí ná cwóó, Zembí ngə cugə kandugə kandugə yé. ⁸ Yíle í mū bíduǵi *Mpáánzə Zembí ná ŋkáá; ná ndéé, kú nə muud mə bə ná ŋkul nyí Mpáánzə té ní wēsh, kə wóós ja wəéngəles zangbá bwə bá shîn ntáma shí nə okwaag-jumə zangbá yí.

16

Ikwôw zangbá

¹ Mə mū gwág dúl kál í ngə zhu *Mpáánzə Zembí, í ngə ci nə *wəéngəles zangbá nə ŋkulú ná: «Kəgá nə ikwôw zangbá bísə nə mpimbə má Zembí ínî, bí kás shwu shí nyêsh».

² Engəles ashúshwóógú mū kə nə jé kwôw kə shwu shí. Buud bwə á bə nə məyigye má biin, bwə á ngə kúd vugali jé məmpwoombú shí wá, dúlúgá váál mbíya cey-cey ígúságá í mū shwiy bwo nyúúlúd.

³ Engəles ábēé mū kə nə jé kwôw kə shwu mǎŋ. Məjúwó má mǎŋ mə mū bə mǎcií mǎcií nda bwə á mǎ gwú múúd cínəng, ocúdu bēsh bwə ngə cugə mǎŋ wá bwə mū shîn yə.

⁴ Engəles aléel mū kə nə jé kwôw kə shwu mǎngwǵə nə mǎncwunəd, myēsh mí mū bə mǎcií mǎcií. ⁵ Mə mū gwág *éngəles mə jwú nə mǎncúwó yé má ci nə Zembí ná:

Wo wə jí bǎle bə Zembí, wo Zembí jisə yé, wo nyəng wo á bwey bə yé; wo jí tǎtǎli nə váál wó má cígal mílósú ní.

⁶ Nacé bwə á gwú mǎŋkǎŋkǎ mi búúd myó nə *buud ɔ mícúndá bwó, sǎ jəng wə wó mə sǎ ná bwə ngúlug mǎcií yí. Sóólúgú wəng í kwagá nə bwo.

⁷ Mə mū gwág dúl kál í ngə zhu *alatār dí, í ngə ci ná: «Haaw! Yé Cwámbe wúsú Zembí á ŋkul nyēsh, sémbyé wó da sámb búúd mílósú yí wúsə bǎbǎlé nə tǎtǎli.»

⁸ Engəles ányina mū kə nə jé kwôw kə shwu jwówəd. Jwów mū lág ŋkul ná í jǐgálág buud na kuda jé. ⁹ Yáág yáág gúŋ kuda mū jǐgal bwo. Bwə mū ngə lás nə Zembí bwaas bwaas mpu, nyə muud mə jwú nə okwaag-jumə óni yé, bwə yida ban ná bwə acéndé kuú njəond yə Zembí gúmá.

¹⁰ Engəles atána mū kə nə jé kwôw kə shwu *caangǵə má biin dí. Yídúgú í mū shwiy nyádí faan dí ná ŋkwed, mǎcey má mū bii búúd váál á ná muud ngə kwagulə júm. ¹¹ Bwə mū ngə lás nə Zembí á gwôw *bwaasúlə mpu nacé mǎcey nə mǎfəŋ bwə á bə nə ndí má. Nji, bwə nda bíd bów-bów mísóólúgú myáŋ.

¹² Engəles ásamuna mū kə nə jé kwôw kə shwu mǎma ngwǵə bwə jów na Ifrāt yí. Ngwǵə í mū yǐsh shú ná micí myá kóómb jwôw í da cúwo yí mí bág bə nə zhí.

15:5 11.19; MmN 40.34; Mis 7.44 **15:6** 1.13; Dan 10.5 * **15:6** lē; Jisə dúl váál káánd ájujaambwó, nə lálúla kus. **15:7** 4.6; 14.10; 16.1 **15:8** MmN 40.34-35; Iza 6.4; Eze 44.4 **16:1** 15.1; Sóm 69.25; Iza 66.6; Zhe 10.25 **16:2** 13.15; MmN 9.10 **16:3** 8.8; MmN 7.17-21; Sóm 78.44 **16:6** 17.6; 18.24; 19.2; Mbá 32.43; Sóm 79.3, 10; Mat 23.35, 37 **16:7** 15.3 **16:9** 9.20-21; 16.11, 21 **16:10** 13.1-2 Yídúgú: MmN 10.21-22; Iza 8.22 **16:12** Iza 11.15; 44.27; 46.11

¹³ Mə mú dág bów-bów mîshîshim mîlól mí mə wóós íf, wúga wú ñkəəndú mpu dí, wúga wú biin mpu dí, wúga wú múúd micúndá á íbəmb mpu dí. Bów-bów mîshîshim myəəŋg mí á bə námá nda mîkwóŋ. ¹⁴ Jisə mîshîshim mí májamb mí ŋgə sá isâ í ntə búúd ñkul yí. Mí də kə mící myâ shí ga nyêsh dí, kə də sɛɛŋg bwo shú ná bwə bág sá lúmbálí məma jwów bwə də jów ná jwów mə Zembí á ñkul nyêsh yí.

¹⁵ Cwamba ŋgə ci ná: «Dugí, mə bá zə nda júwâl. Muud ŋgə ji ñkasə á ŋgə baagulé mimbwéédí myé ná a kú bá kyey shushwáás ŋwa shwôn yé, nywáá mə jəla.» ¹⁶ Mîshîshim míní mí mú sɛɛŋg mící kál bwə də jów heburá dí ná Armagəðŋ yí.

¹⁷ Engəles ázəŋgbá mú kə nə jé kwów kə shwu ŋgúlád. Dúl kál í mú wú caəŋgə mə Zembí dí zə cúwo Mpáánzə Zembí, í mú ci ná: «Í mə bə.» ¹⁸ Minjəs mí mú dagəwa, məjunə gwíg, ñkəl mpú kə saal, shí jág ntəŋusa váál í afwóyɛ bwɛɛ ntəŋusa té búúd bwə á ji shí ga dí yí. ¹⁹ Məma ŋgwála ánuńí mú bósg məŋkəw málól. Ikúl ishús mĩngwála myáŋ mí mú bwíl. Zembí mú kənd mîsh məma ŋgwála á *Babilon, a mú yə ŋgwála wəəŋgú kwów nə mpimbə jé í s də musala nda məlwəg. ²⁰ Í mú ka zə bə, məŋkwamə mēsh shín wɛɛnzɬ, mimbəŋ myēsh shín jimb. ²¹ Yáag-yáag mətáləmu mə mú ŋgə wú joŋ dí ŋgə zə kadəwa buud nyúúlád, búgú mətáləmu ŋgwúd jee jilə okílo məwúm mánə. Buud bwə mú yida *lās nə Zembí bwaasúlə mpu nəcé kwaag-jumə á mətáləmu ní nyə á nyaan ntə mínji.

17

Babilon mə bá bwəma nə intəgúlí

¹ Ná ndéé, *wəəŋgəles zəŋgbá bwə á bə nə ikwów zəŋgbá wá, ŋgwúd a cínəŋg mú zə ci nə mə ná: «Zaá, mə zəg lwó wo intəgúlí í bá bii mbyóóŋg múdá í á mə kwambulə jiya mpədúgá mîshwú ní yí. ² Nyédí wə mící myâ shí mí á wusə manyúul jaŋga dí yé; buud ə shí bwə á fudə nə jaŋga dé nda bwə də fudə nə məlwəg ná.»

³ Engəles éne mú kə nə *jím jām nyúl shí a shwéeshád. Mə mú dág ŋgwól múdá njúl gúl biin dí, biin í njúl títi nda kə. Biin ní í á bə nə mínə mə *bwaasúlə mpu cilyá nyúul nyêsh, nyə nə mílúú zəŋgbá nə mələag wúm. ⁴ Mudá wəəŋgú mimbwéédí myé mí á bə, míl tí nda məcií, míl tí nda kə. Nyə á bə nə misəŋgá nə oŋkaaw bwə njúl síyá nə or, nə ijimá í məkwóógú, bóólúgá síyá nə kwóógú álal-kus bwə də jów ná pərlə yí. Nyə á bə nə bálá mbwád, í njúl námə síyá nə or, í njúl lwándúlá nə nyéé á lwaagəwo lwaagəwo isâ í jaŋga dé. ⁵ Dúl jínə lú *ndimba í á bə nyə cilyá mpwóómbúd ná:

«*Babilon anúńí, budá ə jaŋga nyəəŋgú wán,
nyəəŋgú á dana dana isâ yá shí ndon.»

⁶ Mə mú dág múdá wəəŋg nə fud nda fud məlwəg. Í á bə nyə fud ná nyə á ŋgul məcií mə mĩŋkəŋkə mî búúd nə məcií mə búúd bwə á gwúyow nəcé Yésus wá.

16:13 12.3; 13.1-2; MmN 8.2; Sôm 78.45 **16:14** 11.17; 13.13-14; 19.20; Mat 24.24; 2Te 2.9 lúmbálí: 19.11-21 **16:15** 3.3, 18 **16:17** 16.1; Iza 66.6 **16:18** 4.5; 6.12-13 **16:19** 14.10; 18.2 **16:21** 11.19; 16.9 **17:1** Zhe 51.13 **17:2** 14.8; 17.18; 18.3; Zhe 51.7; Nah 3.4 **17:3** biin: 13.1-2 **17:4** 18.3, 16; Zhe 51.7; Eze 28.13 **17:5** Zhe 2.20; Ozè 1.2 **17:6** 16.6

Mə a jag bul káam ja mə á dúg nyə yí. ⁷ Engales mú ci nə mə ná: «Wo káam jí na? Mə é bágulə wo ndimba mə múdá éne, tə ndimba mə biin í ngə nkény nyə ni, biin jí nə milúú zangbá nə melaag wúm ni.

⁸ «Bin wó ámə dúg ni í á shí bə, í cúgə ná. Í bá bád wú bí ncímə dí kə kúl í bá kə ję yí. Ná ndéé, buud ɔ shí bwə bá káam ja bwə bá nyingə dúg biin ni yí, bwə bá káam nəcé í á shí bə, í cúgə ná, nji í bá nyingə nyín. Buud ɔ shí bwə bá káam óni, í bá bə bəng minə mə cúgə micilyá kálaad dí wá; nəcé tééd námə ja Zembí nyə a fwə shí nə gów wí, mínə mə bwey bə micilyá kálaad á cug dí.

⁹ «Í jii wa nə muud wámbulág isá nə fag. Milúú zangbá wó dúg míni, jisə mimbán zangbá kúl múdá éne mə kə ji yí; jisə námə micí zangbá. ¹⁰ Micí zangbá myəng dí, mítóon mí cúgə ná micí, ngwúd wusə, ngwúd í afwóyé zə. Ja wəŋ í bá zə yí, í bá zə ji nji fúfwálá cíg-cíg. ¹¹ Biin í á fwo bə, í cúgə ná nyingə bə ni, gwáméfwó jisə cí á mwəmb. Bənnə micí zangbá wə búśá; a ngə námə kə kúl á kə ję yí. ¹² Məlaag wúm wo ámə dúg mənə mäsə micí wúm. Myəŋ mí afwóyé ná bə nə məfaan mə íjwúga; nji, bənnə biin bwə é jwú nji wəla ngwúd. ¹³ Micí myəng myəsh mäsə nə tédúgá ngwúd, nə mí yə biin mpífə nyáŋ nə ŋkul íjwúga nyáŋ. ¹⁴ Myəsh mí é lumbəli nə Mwā Ncwəmbə, nji Mwā Ncwəmbə nyə e cú bwo. Nəcə nywáá jisə Cwamba míl micwamba myəsh mí ngə gwəŋ yí, Cí í jwú nə micí myəsh yí. Bənnə buud nyə á mə jəw wá, bwə wə bwə bá cú micí myəng. Nəcə nyə a féesh buud nyə á jəw wá, búśə nyə wəabúgúlág.»

¹⁵ Engales mú nyingə ci nə mə ná: «Mishwú wo ámə dúg mbyóóŋg múdá mə kwambəla jiya mpədúgá míni, jisə ikúl, nə mənjkumbə mə búúd, nə ilwəŋ, nə məkəl. ¹⁶ Məlaag wúm wo ámə dúg mənə bənnə biin bwə bá fəŋ mbyóóŋg múdá, bwə déég nyə isá byé byəsh, a lúg shushwáás, bwə bá céég də nyə ífúndə nə ndéé jígál nyə kudad. ¹⁷ Bwə bá sá ntó nəcé Zembí nyə a wə bwo nji yéesh ngwúd lúúd, nji nə bwə sáág sá nyə Zembí ngə jii yí; nə bəsh bwə tówúg cún nə bwə yə biin ící byáŋ, a bəlanugí nə dí nə ndéé kə wósə ja isá Zembí nyə á ci yí í bá bwəma yí.

¹⁸ «Nə ndéé, mudá wo ámə dúg éne, nyə wə ngwəla ánaní í ngə jwú nə micí myə shí ga myəsh yí.»

18

Babilon mə bwíl

¹ Ja mə mə shín dúg mbyóóŋg múdá ni yí, mə mú dúg ngwól *éngales ngə shulə wú gwəw nə yáág-yáág ŋkul íjwúga. Mílwanə myé mí mú kwan shí nyəsh ná ngəŋ. ² A mú kím gwəw-gwəw nə:

*Babilon mə bwíl,
ngwəla í á də jwəŋ ni í mə bwíl.

Í mūsə jiya məjamb.

Í mūsə, mimbii mí íbów-bəw í míshishim myəsh kə ji cínəŋg,
mimbii mí íbów-bəw í ínunú í áduđanə byəsh kə ji cínəŋg*.

³ Í mūsə ntó nəcé ikúl í cúgə *Oyúden yí byəsh

17:7 13.1-2 **17:8** 13.3 kálaad: 3.5 **17:9** 13.18 **17:12** Dan 7.7, 24 **17:14** 19.16, 19; Mbá 10.17; Sóm 136.3; Dan 2.47; 1Tm 6.15 **17:15** 17.1 **17:16** 17.2; 18.8; Ləw 21.9; Eze 23.29; Ozé 2.5 **17:17** 17.13 **18:1** Iza 13; 47; Eze 27 **18:2** 14.8; 16.19; Iza 13.20-22; 21.9; 34.11, 14; Zhe 50.39-40;

51.8 * **18:2** Míl micilyá mí ayág mí ngə ci nə «mimbii mí íbów-bəw í ínunú myəsh kə ji cínəŋg, mimbii mí íbów-bəw í ócúú í áduđanə kə ji cínəŋg. **18:3** 17.2; 18.11-19; Iza 23.8; Eze 27.22-23, 33

í á nyíngula jaŋga déd

nda bwé du nyíngula ínguluga dí ná†.

Micí myá shí mí á wusə mənnyúul jaŋga dí nə nyə,

buud bwé á du kusha kúm shí ndon wá,

bwé á bíg nə yáág-yáág tɔɔm yé áşş mışh.

⁴ Mə mú gwág dúl kál má ci jon dí ná:

Buud bām, wúgá ngwála níid,

bí bág kú nyíi *mísám myéd,

ókwaag-jumə bwé jálá nə bii nyə wá

bwé á bá námá bii bí.

⁵ Nəcə misám myé mí má báguwo mákú məkú kə wósos jon dí,

Zembí má kənd mışh ólílingí bēsh wá ngwála níid.

⁶ Ságá nyə nda nyə á ngə sá bóól ná.

Sá nyə á jugushi muud nə ndí ja ngwūd yí,

jugushigá nyə nə gwo ija íbá.

Bálá nyə á ngulal buud nə ndí ja ngwūd yí,

bí ngulal nyə nə gwo ija íbá.

⁷ Bímbí nyə á du bəguwa nə isá í gúmá byé nə tɔɔm yé áşş mışh yí,

tálúgá nyə cwúnd dí bímbí dɔɔng,

bí jíl nyə mántágula dí bímbí dɔɔng.

Nəcə á ngə ci na lámád ná: «Mə njul caangəd nda wúl cí múdá,

mə cugé kúsə, mə abúlé bwéle bə nə shwiy.»

⁸ Nda á ngə táduga ntó ná, okwaag-jumə Zembí nyə á bwey kwəməsa nyə wá

bwé bá zə káda nyə jwów ngwūd. Í bá bə:

nə shwiy, nə məcəy má shwiy, nə zha;

kuda ka bá cumbal jígal nyə.

Nəcə Zembí Cwámba, muud má sámɓ nyə milású yé jisə ŋkácíd.

⁹ Micí myá shí myēsh bənón bwé á wusə mənnyúul jaŋga dí nə tɔɔm áşş mışh

dí myá, mí bá jii máyə, mí bí məbwə bəd dí† shú déd ja bwé bá dúg yíle í ngə kə

gwów nə á ngə jígə yí. ¹⁰ Bwé bá fúndə ná bwé ashíshé kál á jí cwúnd dí yí, bwé

du tów shwóg-shwóg ka du ci ná:

Ŋkwée, ŋkú məma ngwála á Babilon e!

Ŋkú ngwála íŋkácíd ga e!

Sémbyé milású wó í má shín námá nji wəla ngwúdú!

¹¹ Buud bwé du kusha kúm shí ndon wá ngə jii nyə nda bwé du jii mbimbə ná,

nəcə kú ná nə muud mə kúsə zhwog kúm básə nə ndí yí. ¹² Zhwog kúm dɔɔng

dúsə, nə or, nə kwóógú bwé du lúle *mwaanə nə ndí yí, nə íjim í mákwóógú,

nə kwóógú álal-kus bwé du jów ná pērlə yí, nə fwámé lēš, nə mikáándó mí atítí

nda mací, nə káándó nyanjá bwé du jów ná suwá yí, nə myá otítí nda kɔɔ, nə

məváál má ílí mēsh má anywa məcud, nə isá bwé du sá nə mimbəy mi zhwóg

yí, nə byɔɔng bwé cáag nə jɔɔ ílí, nə fwámé ŋkwánz, nə dúl váál ŋkwánz námá yí,

nə dúl váál kwóógú álal-kus yí. ¹³ Kúm dɔɔng dúsə námá: nə fuláwa məwúdə bwé

jów ná sinamôn yé, nə mósól məwúdə má anywa fwó, nə olabínda, nə mósól mákál

má líí bwé du jów ná *mír má, nə dúl váál áshub ánywa məcud, nə məlwəg, nə

† 18:3 Ntə má kə ná jaŋga dé í á má gwíílya íkúl í cúgé Oyúden yí. 18:4 Iza 48.20; Zhe 51.45; 2Kr 6.17

18:5 Mat 18.20 18:6 Sóm 137.8; Zhe 50.29 18:7 Iza 47.8-9 18:8 17.16 18:9 Eze 26.16-17;

27.30-35 † 18:9 Təduwa. 18:12 Eze 27.12-24 § 18:12 lē: Jisə dúl váál káándó ájujaambwò,

nə lálúle kus.

məwúda, nə mɪŋgug, nə *blé, nə iwoo í anúnî, nə itəw, nə ikabulí, nə omətúwa íkabulí í dɛ julə yí, nə mikwám, nə icug í búúd*.

¹⁴ Jɔjɔ ísà lām wô í á dɛ cɛɛl yí í músə wo cé jɔŋ.

Nə tɔɔm ásɔ mɪsh, nə ísà í ʔŋkəŋkənəwá, í má wú wo məbwád.

Byêsh íni, muud nyə abáɛ ná nyingə kwey byo.

¹⁵ Buud bwə á kusha kúm dɔɔŋgú bíg nə dwo wá bwə bá fúndə nə bwə ashíshé kál á jí cwúnd dí yí, bwə bá tɔw shwóg-shwóg ka ŋgə jii nyə nda bwə dɛ jii mbimbə ná. ¹⁶ Bwə bá ŋgə ci ná:

Nkwéé, ŋkú mɛma ŋgwála á Babilɔn e!

Ŋgwála ni í á dɛ bə nə fwámé lê!

Mikáándá myé mí á dɛ bə, míl tí nda məcií, míl tí nda kɔɔ.

Ŋgwála ni í á dɛ bə nə or nə ijimá í məkwoógú,

nə məkwoógú má álal-kus bwə dɛ jɔw ná pɛrlə yí!

¹⁷ Bímbí lú kúm dɔɔŋg dɛsh wə má jimb nji wala ŋgwúdu ga?

Nə omása bwə jwú nə ititíma wá, nə buud bwə jáánd ititíma byɔɔŋg dí wá, nə odɔgulo-shwəŋgə bwə júlá ititíma wá, nə buud bɛsh bwə ŋgə bə nə mɛnywa mɛŋ wá, bɛsh bwə á dɛ gwaa tɔw, ¹⁸ dɛ dúg yíle mójígə mə ŋgwála, bwə ka dɛ kím ná: «Wáyé ŋgwála í á bwele bə nda jɔ-jɔ ŋgwála ga yí?» ¹⁹ Bwə á ka dɛ shwu mifumbyá mílúúd, bwə ŋgə jii, bwə ŋgə tɛdɛwə, bwə ŋgə jii nda bwə dɛ jii mbimbə ná, bwə ŋgə kím ɔŋkwimbyé ɔ shwiy ná:

Nkwéé, ŋkú mɛma ŋgwála á Babilɔn ey!

Ŋgwála í á sá nə buud búśá nə ititíma mɛŋ wá

bɛsh bwə bígúg nə kúm dé yí!

Wá ɔ má bándá lúg cwúnd nji wala ŋgwúdu ga?

²⁰ O yé búúd bí jɔŋ dí wá, gwágúgá məshusug nə ŋgwála ni cɛmáɛ!

Tɔɔ bí mɪŋkɛŋkɛ mí búúd, nə *buud ɔ lwámá, nə bí *buud ɔ mícúndá, gwágúgá námá məshusug.

Nɛcɛ, ja Zembí má sámɔ Babilɔn lésú yé tútəlí ni, a má kunda bí.

²¹ Ná ndéé, gúl ŋkácíd éŋgales mú ŋkɛny dúl mɛma kwóógú†, a mú wáŋgula wusə dwo mɛŋ nə ŋkulú, nyə ná:

Ntúni wə sá má bá wáŋgula wusə Babilɔn yé, nə ŋkulú,

mɛma ŋgwála ni í abúlé ná nyingə bwele nyín.

²² Nə məkál má íbɛnzhá,

nə məkál má ɔseye ísusa

nə məkál má ílúlwóŋ í ábulya məkál,

nə məkál mə mícwôŋ íí,

ŋgwúnd nə ŋgwúnd í abúlé ná gwíg wódí.

Tɔɔ muud mə sá gúl séy məbwə yé,

tɔɔ ncíndá nə bwə ŋgə kwaag ifwán í abúlé ná námá bə.

²³ Í bá bə, kú ná nə tɔɔ ɪŋgúŋgəŋ ná lámba dúsə njídá,

kú ná gwáduga tɔɔ məshusug má nə ncwəmə bá sás bwə ŋgə kúnəw bəya.

Í bá bə ntó nɛcɛ okusha ɔ kúm bwô wə bwə á bul bə,

wo á shíg íkul í cúgé Oyúden yí byêsh

nə mísóólúgú mí jamb wo á dɛ sá myá.

* **18:13** Dɛ kusha ícug í búúd nda kúm.

18:15 Iza 47.15; Eze 27.36

18:16 17.4

18:18 Eze

27.28-34 **18:20** 12.12; Zhe 51.48 **18:21** Zhe 51.63-64 † **18:21** Kwóógú dɔɔŋg í njúl nda

məkwoógú bwə á dɛ kwaag ifwán cɪŋŋg yág má. **18:22** Iza 16.10; 24.8; Eze 26.13 **18:23** Iza 23.8;

47.12; Zhe 7.34

²⁴ Wo wó jí nà mpwɛnɛ shwiy
mà búúd ɔ mícúndó nà mìnķɛŋķɛ mi búúd,
tɔɔ bɔ́ólúgá bèsh bwá á cígulɔw mǎcúnj shí nyêsh dí wá.

19

Mingwa mi gúmá jonjɔd

¹ Ja ísà íni í mǎ shín yí, mǎ mú gwág nda kúdà zhwog buud bwá ngà kím jonj dí, bwá ngé ci ná:

*Alelúya! Zembí wúsá wá mǎ dɛ cug búúd,
milwaná nà mpífó bísə Zembí wúsá isà byé,

² nǎcé á dɛ cígál mǐlǎsú tǎtǎlǐ ná jǎlá.

A mǎ sǎmb lǎsú mǎ mǎma mbyóóŋg múdá

í á ngə ntáma shí nà janja yí,

a mǎ kunda ósǎl ɔ mǎsǎal bɛ́,

a mǎ yá nà mbyóóŋg múdá í á gwú bwo yí.

³ Bwá mú ci ja ábɛɛ ná:

Alelúya! Yíle jé í ngə kə gwôw

kandugá á kandugá.

⁴ Ocúmbá buud mǎwúm mǎbá nà ónɔ́ bǎnôŋ mikuwó mǐ isà mǐnɔ́ bwá mú kúd mǎmpwoombú shí, yə Zembí muud njúl caangád yé gúmá, bwá ngé ci ná: «Amɛn! *Alelúya!»

Zaŋ bá mǎ Mwâ Ncwəmbɛ

⁵ Dúl kál í mú wú *caangó mǎ Zembí ná:

Bí bèsh ósǎl ɔ mǎsǎal ɔ Zembí wúsú,

bí ngə gwɔ́ɔ nyə wá,

ozhizhe ɔ búúd nà fwámé búúd, ságúságá nyə.

⁶ Mǎ mǎsə gwág dúl kál nda kúdà zhwog buud bwá ngə kím, nda mǎjúwó mǎ mpɔ́ŋ mǎ ngə shwo, nda mǎma ŋkél mpú ngə saal; kál dɔɔŋg í á ngə ci ná:

Alelúya! Zembí Cwámɔ́, Zembí á ŋkul nyêsh mǎ ŋwa ijwúga byé.

⁷ Sǎ gwágúgá mǎshusug, sǎ kɔɔs, sǎ yə nyə gúmá,

nǎcé zaŋ bá mǎ Mwâ Ncwəmbɛ í zǎ sɛ́y,

mudá á zǎ bá yé mǎ shín kwəməsa.

⁸ Bwá mǎ yə nyə káándó í njúl fwámé lɛ́*

í ngə fumə mǎfumə mǎ áŋkɛŋkənwá.

Fwámé lɛ́ wɔɔŋg wá mǐsǎlúgá myá tǎtǎlǐ mìnķɛŋķɛ mi búúd mǐ á ngə sǎ myá.

⁹ Engəles mú ci nǎ mǎ ná: «Cilag ná: Buud bwá mǎ jówɔw ná bwá zǎg dǎ dína bá mǎ Mwâ Ncwəmbɛ wá, báá bwá mǎ jǎla.» A mú nyingə ci ná: «Obábálé ɔ íciyá ɔ Zembí wá óni.» ¹⁰ Ja á mǎ ci nǎ mǎ ntúni yí, mǎ mú wusə nyúúl nyádí shí mǎkuú mbúmbudí ná mǎ yə nyə gúmá. Nyə ntág nǎ mǎ ná: «Mbô! Kú bæeg sǎ ntáni! Mǎ jí muud gwoong wán ná shé ngə sɛ́y sɛ́y ŋgwûd, binóŋ omínyonjə bwô bwá ngə bwiing lánj mǎ Yésus wá. Yidagú yə Zembí gúmá! Obábálé shé ngə bwiing shú mǎ Yésus wá bwá ngə zhu sǎ nyáméfwó nyə a ci yíid.»

Nda Krist mǎ bá nyingə zə ná

18:24 16.6; Iza 26.21; Zhe 51.49; Eze 24.7-8 **19:1** 4.11 **19:2** 15.3; 16.6; 22.12; Mbá 32.43; Sòm 79.10 **19:3** Yíle: 14.11; Iza 34.10 **19:4** 4.4, 6; 5.7; Sòm 106.48 **19:5** 11.18; Sòm 22.25; 115.13; 134.1; 135.1 **19:6** 11.17; 14.2; Sòm 47.5-9; 96.7-10; Zak 14.9 **19:7** 21.2 **19:8** 6.11 * **19:8** lɛ́: Jisə dúl vǎál káándó ájujaambuwó, nǎ lálǎlǎ kus. **19:9** 14.12; Iza 25.6; Mat 22.2; Luk 14.15-16 Obábálé ɔ íciyá: 21.5; 22.6 **19:10** 6.9; 22.8-9

¹¹ Mə mú dág jon ná bagá, wo dág kabulí áfufumá, muud njúl gwo gwôw; bwá dágá jôw múúd wəŋŋ ná Abúgə nə Afwámê. Nyə wə mə də cıgál mılású ótútalı dı, də námá lumbulí dósomb ótútalı dı. ¹² A ji nə mışh mə ngə lwenya nda mingwiile, a mbíd ncılıyá mitúm mí ícǐ lúúd. Jínə dé dúsə cilyá vǎál múúd shús cúgə nə ŋkul lə yí, nji nyəméfwó. ¹³ Kúúd á ji nə ndí nyúúl dı yí jisə nə mǎcǐi nə lwob. Jínə dé wə Ciyá mə Zembí. ¹⁴ Misámábá mí dósomb mısǐ jon dı myá mí á ngə bə nyə, bəsh bwá njúl íkabulí í áfufumá dı, bwá mbid mimbwéedí mí fwámé lə, a njúl ŋkǐ fumə, fúbán nə fwǝ-fwǝ. ¹⁵ Nyə á bə nə wál-wál kafwele í ngə cúwo nyə mpu dı nə á zə cugal ikúl í cúgə *Oyúden yí. A bá fála byo nə ŋkúd, a nyám bwo nda bwá də nyám isá faduga dı ná, lwóla nə mpimbə mə Zembí Ankul-nyəsh í mə bul yáág. ¹⁶ A ji nə cilyá nyədí kúúd dı nə nyədí jwu dı ná:

Cí í jwú nə micí myəsh yí,

Cwámba mıl micwámba myəsh mí ngə gwǝ yí.

¹⁷ Mə mú dág ngwól *éngəles tál jwówúd tútalı. A mú kım gwów-gwów cǐ nə inunú byəsh yá gwów ná: Zəgá! Səeŋgyagá bǐ zəg məma dına mə Zembí dı, ¹⁸ zə də. Bǐ mə zə də mışhwun mí micí, nə mışhwun mí ójwú-buud nə ozimbǐ wá gwów-gwów, nə mışhwun mí íkabulí nə buud bwá ngə kyey nə byo wá, buud bəsh, tǝo ofalı tǝo mikwám, tǝo ozhizhe ǝ búúd tǝo fwámé búúd.

¹⁹ Mə mú dág biin bǎnǝŋ micí myá shí nə misámábá mí dósomb myǎŋ bwá mə səeŋgya nə bwá zə lumbulí nə Muud njúl kabulí áfufumá dı yé bǎnǝŋ bə ózimbǐ.

²⁰ Bwá mú ntág bii biin, bii námá *múúd micúndá á ibəmb, nyə muud nyə á də shiig buud nə məma *məshimbá nyə á də sá mışh mə biin dı yí. Buud nyə á də shiig wá bwá wə bwá á də magulə ná bwá wág bwo mayiigyé mə biin, bwá də kúd vugulí jé mǎmpwoombú shí wá. Bwá mú wusə biin bá *muud micúndá á ibəmb cwoogú kuda dı mikuwó, kuda nə fidə í ngə bəmb. ²¹ Kafwele í á ngə cúwo muud kabulí áfufumá mpud yí, í mú gwú bósólúgá bəsh. Inunú byəsh í mú də mışhwun myǎŋ ná ndéé jila.

20

Ijwúga tǎŋ mimbú tósšhin

¹ Ja isá ini í mə shín bə ntúni yí, mə mú dág ngwól *éngəles ngə shulə wú gwów a mbíd juwuga bǐ ncímə nə məma kwoolú íŋkwánz. ² A mú maməsə bii ŋkəəndú éne, nywá a yág jisə Njwú məjamb yé wəəŋgú, nyə *Sátan, a mú wólə nyə mǎŋkəda; a bá ji mǎŋkəda məəŋg dı mimbú tósšhin. ³ A mú wusə nyə bǐ ncímə dı ná ndéé a fad mpumbé, wá máyiigyé ŋuŋud. Nyə á fad ŋkəəndú éne ntúni ná a jíg kú ná nyiŋgə ngə shiig ikúl í cúgə *Oyúden yí, kə wósə ja mimbú tósšhin mí bá shín yí. Ja mimbú myəəŋg mí bá shín yí, í bá jii ná bwá bídúg nyə fúfwálá.

⁴ Mə mú dág ícaəŋgə, buud bwá mú zə ji ícaəŋgə byəəŋgád. Zembí mú yə bwo ŋkul ná bwá ngəg nə sámb mılású. Mə mú námá dág *mishishim mí búúd bwá á cǐgəw mǎcún wá. Bwá á cǐgəw mǎcún nəcé bwá á wá cug jǎŋ ngǎlə bwaagulə lǎŋ mə Yésus dı, nə ngǎlə bwiŋŋ Mılású mí Zembí wá; bəəŋg bwá áshígé kúd tǝo biin tǝo vugulí jé mǎmpwoombú shí wá, bwá áshígé wíya máyiigyé ŋkǐ mpwóómbúd

19:11 4.1; 19.2; Sôm 72.1-14; 98.9; Iza 11.4; Eze 1.1-3; Mis 7.56 **19:12** 1.14-15; 2.17 **19:13** Iza 63.1-6 **19:13** Yuá 1.1 **19:14** 6.2-8, 11 **19:15** 1.16; 2.26-27; 11.17; 14.14-20; Zhe 25.30-31 **19:16** 17.14 **19:17** Eze 39.4-5, 17-19 **19:18** 13.16 **19:19** 17.12-14; Sôm 2.2; Eze 38.2-9, 14-16; Zak 14.2 **19:20** 13.1-2, 13, 15 fidə: 14.10; 20.10, 14; 21.8; Iza 30.33 **20:1** 10.1; 18.1 bí ncímə: 9.1 **20:2** 12.3, 9 **20:4** 6.9; 13.15; Dan 7.9, 22; Luk 22.30; 1Kr 6.2

ŋkí mbwád wá. Buud bɔɔŋg bwá mú gwúm ná ndéé bɛ́nɔ́ŋ *Kříst bwá mú bə nə ijwúga tɔ́ŋ mimbú tóóshin. ⁵ Mílúgá mimbimbə mí áshígé fwo gwúm té mimbú tóóshin mí áshígé fwo shín yí. Buud bwá á gwúm bɛ́nɔ́ŋ Yésus zə bə nə ijwúga tɔ́ŋ mimbú tóóshin wá, gwúmúla áshúshwóógú wáni. ⁶ Buud bwá gwúm gwúmúla áshúshwóógú wá bwá má jəla, báa básə mɪŋkɛŋkɛ mi búúd. Shwiy ábɛ́ɛ́ í ábálé ná kúnya ná bwo, bɛ́nɔ́ŋ Kříst bwá bá yida bə nə ijwúga tɔ́ŋ mimbú tóóshin.

⁷ Ja mimbú tóóshin mí bá shín yí, bwá bá yíl Sátan mimbwugəd, ⁸ a mú bá cúwo tóón kə ŋgə shüig ikúl í cúgé Oyúden yí mákug mə shí mánɔ́ dɛ́, ntó jì ná Gog nə Magog*; kə ŋgə shüig bwo ná ndéé bwá mú sɛɛŋgya ŋkí bulya nda shɛ nyísə mɔ́ŋ yí, ná bwá sá dóómb.

⁹ Bwá á ka mpyáánz shí nyésh, bwá lyɛ ŋgwála Zembí mə céel yí, kúl bag dé dúsó yí, lyɛ wə ná kyesh. Nji, kuda í á wu jon dí zə cumbal jígal bwo. ¹⁰ Ná ndéé Njwú məjamb nyə á ŋgə shüig bwo yé mú wusəw cwoogú kuda nə fidə dɛ́, kúl biin bá *muud micúndə á ibəmb básə yí. Kuda í bá təl bwo cwúnd dí kanduga á kanduga.

Sémbyé mílású ámazhúgúlá

¹¹ Mə músə ka dág məma *caangó áfufumə, muud njúl cínɔ́ŋg. Shí nə gwów í mú wɛɛnzɔ́ wú múúd wɔɔŋg míšhád, í jímɔ́ kú ná nyingə bə. ¹² Mə mú dág búúd bwá á yə wá, tɔ́ ozhizhe ɔ́ búúd, tɔ́ fwámé búúd, bwá təl otútəlɪ mpwóómbú caangád. Okálad bwá músə bényəw. Mpúsə búni, bwá mú nyingə bény ŋgwólúgá íshús, nyəŋ njúl kálad á cug. Zembí mú ŋgə sámb buud bwá á yə wá mílású, ŋgə bɛ́ mísóólúgú myáŋ. ¹³ Bɔɔŋg búúd bwá á yə mán wá, mán mə mú nying bwo, shwiy nə ban mɪnjɪm í mú námə nying bɔ́ŋ. Zembí mú ŋgə sámb muud yésh mílású, ŋgə bɛ́ mísóólúgú myé. ¹⁴ Bwá mú wusə shwiy nə ban mɪnjɪm bí kudad: shwiy ábɛ́ɛ́ wə wusəwála bí kuda dɛ́. ¹⁵ Muud yésh jínə í á bə kú nyín kálad á cug dí yé nyə á wusəw bí kudad.

21

Gwów ágúgwáan nə shí ágúgwáan

¹ Ná ndéé, mə á ka dág gwów ágúgwáan nə shí ágúgwáan. Gwów áshúshwóógú nə shí áshúshwóógú í á shí jímɔ́, tɔ́ mɔ́ŋ, mə kú ná nyingə bə. ² Mə mú dág Yurásəlem ágúgwáan, ŋkɛŋkɛ ŋgwála ŋgə shulə wú gwów wá Zembí. Í á bə í má shín cwə nyúul nda mudá mə kwísha ná a kə béya yé. ³ Mə mú gwág dúl kál í ŋgə wú *caangó mə Zembí dí, í ŋgə ci nə ŋkulú ná: «Zembí bɛ́nɔ́ŋ buud banda dɔ́ŋ wəga. Zembí mə zə jì búúd dí, buud bwá músə bə búúd bɛ́, nyɛ ntág Zembí wáŋ. ⁴ A bá cind bwo məzhwíle məsh, bwá ábálé ná bwɛle dɛ́ yə, bwá kú ná bwɛle dɛ́ sá məshwiy, kú ná bwɛle jug nə məcɛy. Isá í acwúlú í á mə cə.»

⁵ Muud nyə á bə a njúl caangád yé mú ci ná: «Wo mə dág ɪ? Mə ŋgə sá isá byəsh ogúgwáan.» Nyə námə ná: «Cílág isá íni, nəcé iciyá byám bíśə í abúgúlág,

20:6 1.6; 2.11 **20:8** 13.14; Zho 11.4; Eze 38.2, 10-12 * **20:8** Gog nə Magog: Ntúni wə múúd micúndə Ezekyel nyə á jów buud bwá ŋgə lúmbuli nə kúl mə Zembí wá yé. Wo jì nə ŋkul dág gwo Eze 38 nə 39 dí. **20:9** 1lɔ́ 2; 20j 1.10, 12; Sóm 78.68; Eze 38.22; 39.6 **20:10** 19.20 **20:11** 5.7; 6.14; 21.1; Sóm 114.3, 7; Mat 24.35; 2Pr 3.10 **20:12** 3.5; 22.12; Dan 7.9-10 **20:12** MmN 32.32 **20:14** 20.10; 1Kr 15.26 shwiy ábɛ́ɛ́: 2.11 **20:15** 3.5 **21:1** 21.5; Iza 65.17; 2Pr 3.13 **21:2** 3.12; 19.7; 21.9-22.5; 22.17; Iza 52.1; Mat 22.2; Gal 4.26; Heb 11.16; 12.22 **21:3** 7.15; Ləv 26.12; Eze 37.26-28; Zak 2.9; 2Kr 6.16 **21:4** 7.17; Iza 26.19; 35.10 **21:5** 5.7; 21.1; Iza 43.19; 2Kr 5.17 obúbálé: 19.9

bíse obúbálé.» ⁶ A mú námá ci nà mē ná: «Í mē bē! Mē ji Alúfa, mē Oméga* . Mē ji Matéédulé, mē Mashíné. Muud ngé gwág shwáásúlá miné yé, mē e yē nyē mājúwó mē ncwun á cug, a ngul mwo ashwā. ⁷ Muud yēsh mē bá ntə yé, dé kōw mē bá yē nyē wāni, mē ka námá bá bē Zembí yé, nyē bē mwān waamā. ⁸ Buud bwá júlú mēnyúul fúndá cúwúlí wá bān íí, nē buud bwá á mē yow búgúlálé Yésus wá, nē bōng bwá á mē sá icug nkí dana mísh mē Zembí dí wá, nē ogwúl ó búúd íí, nē buud ó jangá, nē buud ó ncida, nē buud bwá ngé yē ozembí wá yadúg gúmb wá, nē minjínjǝǝ, búni bēsh bwá bá shúgula njí bí kuda nē fidé dí, shwíy ábēé wāni.»

Yurúsalem ágúgwān

⁹ Ná ndéé, wéngales zangbá bwá á bē bwá mbíd ikwōw zangbá lwándúlá nē okwaa-gumē zangbá wā mēzhúgúlá wá, ngwól á cínongú mú zē lās nē mē ná: «Zá, mē zég lwágula wo mudá mē zé bēya yé, mudá mē Mwá Ncwēmbē.»

¹⁰ A mú kē nē *jim jām wúl mēma mbān dí gwōw. A mú lwágula mē Yurúsalem, nkénkē ngwála ngé shulá wú gwōw wá Zembí. ¹¹ Í á bē nē milwaná mí Zembí, í ó dū lwenya nda jǝǝ kwóógú bwá dū jōw ná zhāspē yí, zhāspē wōng njúl wo tál ká wo ngé dág ká, námá nda yēn kristál. ¹² Yurúsalem wōng nyē á bē nē mēma gwaa-gwaa mēnyung mē mē lyé ikóómb byēsh ná kēsh, mēnyung mōnggū nē mimpumbé wūm nē mímbá, nē wéngales wūm nē óbá bwá njúl isándalé. Míná mē á bē námá mícilyá cínong mimpumbéd, míná mē íbēend wūm nē íbá yā bwán ó *Izəyél. ¹³ Mimpumbé wūm nē mímbá myōng mí á bē, kóómb jwōw í dū cúwo yí mimpumbé mílól, *mēncwūm mē jwōw† mimpumbé mílól, *mákóól mē jwōw† mimpumbé mílól, kóómb í dū jímé yí mimpumbé mílól. ¹⁴ Bwá á fwǝ mēnyung mē ngwála wōnggū nē māváál mē mēkwóógú wūm nē móbá, bwá mú cilé *búúd ó lwámá ó Mwá Ncwēmbē míná māj mēkwóógú mōnggúd, búúd ó lwámá bwá á bē wūm nē óbá wá.

¹⁵ Engales nyē á ngé lēsha nē mē yé nyē á bē nē máda ná a zé yígula ngwála nē mimpumbé, nē mēnyung; máda wōng nyē á bē síyá nē or. ¹⁶ Ngwála í á bē ikóómb byēsh ná jēlá, mēgwaa nē mēbwugúlú mēsh cé ngwūd. Engales mú ngé yígula ngwála nē máda; a mú kwey ná nē mēgwaa, nē mēbwugúlú, nē cé kēlā gwōw, byēsh í á bē cé ngwūd, *osutād§ otóóshin wūm nē óbá. ¹⁷ A mú námá yígula mēnyung mē ngwála, a kwey ná mēse kēlā gwōw okudé* tād nē mēwūm mēnǝ nē ónǝ, ngéla yígula nda búúd bwá dū yígula ísá ná.

¹⁸ Bwá á mē mēnyung mōnggū nē mēkwóógú bwá dū jōw ná zhāspē má, bwá lwǝ ngwála nē fwámé or áfufaanā, a dág nkēnēwa nda fwámé yēn. ¹⁹ Bwá á ngé wá mēkwóógú mēvāál mēsh mífwǝyá myā nyung ngwála dí ná í bág nkí nywa dág. Bwá á sá ná, fwǝyá áshúshwóógú dí, bwá wá kwóógú bwá dū jōw ná zhāspē yí; ábēé dí, bwá wá dōng bwá dū jōw ná safir yí; álél dí, bwá wá dōng bwá dū jōw ná kalasedwān yí; ányina dí, bwá wá emeród. ²⁰ Bwá á wá dōng bwá jōw ná sardwān yí áтана dí, konalín ásamuna dí, krizolít ázangbád, beríl ámwomb

21:6 1.8; 7.17; 22.1; Iza 55.1; Zak 14.8; Yuá 7.37 * **21:6** Ikaṅgá íbá íni bíse, nē kaṅgá áshúshwóógú nē ámazhúgúlá yá kál lú gurék. **21:7** 2Sa 7.14; Eze 11.20 **21:8** 2.11; 19.20; 21.27 **21:9** Iza 54.1-15 **21:9** 15.1 **21:10** 17.3; Eze 40.2; Mat 4.8 **21:11** 2.18, 23; Iza 60.1-3, 19; Eze 43.2

21:12 7.5-8; Mat 35.22-26; MmN 28.21; Eze 48.30-35 † **21:13** mancwūm mē jwōw: í ká ná Nord; wo é kwey féél-féélí yé ngkw á oféél-féélí ó íciyá dí. † **21:13** mēkwóól mē jwōw: í ká ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ngkw á oféél-féélí ó íciyá dí. **21:14** Heb 11.10; Ifz 2.20 **21:15** 11.1; Eze 40.3 **21:16** Eze 48.16-17 § **21:16** sutād: jisə kúná-kúnə omáda mited mimbá. * **21:17** kudé: jisə kúná-kúnə kúl máda. **21:18** 21.11; Iza 54.11-12; Eze 28.13

dí, topâz áyibuúd, krizoparâs áwúmúd, yasêť áwúm nâ ngwúdud, ametistâ mú kâ shúgula áwúm nâ beê dí. ²¹ Minjuwug myâ mimpumbé wúm nâ mímbá mí á bâ síyá nâ kwóógú álal-kus bwá dâ jôw ná pêrlâ yí, nda mpumbé, nda pêrlâ. Bwá á kwaag njwón ánúńí á ngwála nâ fwámé or, or wóong njúl, wo tál ká wo ngé dág ká, nda yên.

²² Mâ a shígé dág tóo *Mpáánzâ Zembí ngwála wóong wêsh dí. Zembí Cwámbe á nkul nyêsh bá *Křst wá búś tân Mpáánzâ á ngwála wóong. ²³ Ngwála wóong í ángé nâ jî jwôw, kú jî nkwoond; milwaná mí Zembí wá mí ngé kwan wâ, Mwâ Ncwámbe jisâ mâos í ngé kwan ngwála wóong yí. ²⁴ Ikúl ishús í bá dâ cugâ nyádí mánkenyad, micí myâ shí mí bá zâ dâ tóom wán cínong. ²⁵ Mimpumbé myé mí ábúlé bwelé dâ feed, nâcé ibulú í ábúlé ná dâ bâ ngwála wóongúd. ²⁶ Bwá bá zâ dâ nti tóom nâ milwaná myâ ikúl ishús cínong. ²⁷ Sâ jî nkí dana mísh má Zembí dí yí í ábúlé bwelé kâ cínong, tœm bâ múúd nyâ a má wusâ nyúúl isâ í ádadana dí nâ íjôp dí yé. Buud bwá bá kâ cínongú nji bóong mínâ mánj māsá cilyá kálad á cug mâ Mwâ Ncwámbe dí wá.

22

¹ Ná ndeé, *éngales éne mú lwó má ngwôp májúwó má cug, í njúl ná nkúl-nkúl nda yên kristál; ngwôp wóong í ngé zhu *caangé má Zembí bá Mwâ Ncwámbe dí, ² í ngé wô tām ngwála, líf cug í tál mánčiindyé má ngwôp mabá mēsh dí. Líf jóongú í dâ bâ nâ mpumâ nkwoond yêsh á mbû, buud dâ mwáág mpúmâ cínongú ija wúm nâ íbâ nkúmba mbû. Ikáá byé í dâ lwag ikúl í cúgé *Oyúden yí. ³ Sâ í ábúlé ná nyingâ bwama nâ malweemyâ ngwála wóongúd. Caangé má Zembí bá Mwâ Ncwámbe í bá bâ wu. Osóol ó māsáal ó Zembí bwá bá sâ Zembí iséy. ⁴ Bwá bá dág mpwóómbú nyé, bwá bâ námâ nâ jínâ dé cilyá mampwoombúd. ⁵ Bulú í ábúlé ná dâ yind wu. Buud bwá ábúlé ná dâ jii mánkenya wu, kú námâ jii málámba, nâcé Zembí Cwámbe má bá dâ kwan bwo. Bwá bá bâ nâ íjwúga kandugâ á kandugâ.

Yésus wál bá nyingâ zâ

⁶ Engales mú ci nâ má ná: «Iciyá íga bísé í abúgúlág, bísé obúbálé. Cwámbe, Zembí má jwú nâ *mishishim mí *búúd ó micúndá yé, nyâ á nti má ná, má *éngales yé má zág lwágulâ ósól ó māsáal bē sâ í wál bá zâ síy yí.» ⁷ Yésus má ci ná: «Dugí, má wál bá nyingâ zâ. Muud má báágulâ íciyá kálad éga ngé cúndá yé, nywáá má jêla.»

⁸ Mâ Yuánes wá má á gwág isâ íni, má wá má á dág byo. Ja má á gwág má dág byo yí, má á wusâ nyúúl mbúbudí éngales nyâ á ngé lwó má byo yé dí shí makuú, ná má yâ nyâ gúmá. ⁹ Nyâ ntâg nâ má ná: «Mbô! Kú beeg sâ ntáni! Mâ jî muud gwoong wún ná shé ngé sêy sêy ngwúd, nâ má nâ bínôŋ omínyonê bwô búúd ó micúndá, nâ buud bwá ngé baagulâ iciyá í kálad éga wá. Yidagú yâ Zembí gúmá!»

¹⁰ A mú nyingâ ci nâ má ná: «Wo kú shweel íciyá kálad éga ngé cúndá yí, nâcé isâ byóong í wál zâ síy. ¹¹ Muud má dâ sâ ólílingí yé, nyingâg ngé sâ ólílingí; nyóong músâ nâ nyéé mísh má Zembí dí yé, nyingâg bâ nâ nyéé. Muud ngé sâ

21:22 11.17 **21:23** 22.5; Iza 60.1-2, 19-20; 24.23 **21:24** Sôm 68.30; Iza 60.3 **21:25** Iza 60.11
21:27 21.8; 22.15; Iza 35.8; 52.1; Eze 44.9; 1Kr 6.9-10; 2Pr 3.13 kálad á cug: 3.5 **22:1** 21.6; Eze 47.1-12 **22:2** 21.21 Lúf; 2.7 **22:3** 7.15; Zhe 3.17 **22:4** 14.1; Sôm 17.15; Mat 5.8 **22:5** 1.6; 21.23; Dan 7.18, 27 **22:6** 1.1; 10.7; 19.9; Mis 11.27-28; 13.1 **22:7** 3.11; 22.12, 20 **22:8** 1.9; 19.10 **22:10** Dan 12.4 **22:11** Iza 56.1; Eze 3.27; Dan 12.10

ótátálí yé, nyíngəg sá ótátálí, nyɔɔŋg jí nkéŋkê múúd yé sá ná a nyíngəg bə nkéŋkê múúd.» ¹² Yésus mú ci ná: «Dugí, mə wál bá nyingə zə. Mə zag ntəg nə myána, mə bá zə ngə jəna nə buud ngə bɛ sósólúgú mə múúd yēsh. ¹³ Mə ji Alúfa, mə Oméga. Mə ji ashúshwóógá, mə ámazhúgúlá. Mə ji Mətéédúlé, mə Məshíné. ¹⁴ Buud bwə ngə gusa íjud byáŋ wá bwə mə jəla, nəcé bwə bá bə nə zhií mə kúmə líi cug dí, bwə bə námə nə zhií mə nyíi mímpumbé mí ngwálad. ¹⁵ Ngwála dí tóón nyé mə bá bə, nə buud bwə á lweegushi ícug nda ompyá wá, nə buud ó ncidə, nə buud ó jaŋga, nə ogwúl ó búúd, nə buud bwə ngə yə ozembí wá yadúg gúmə wá, nə muud yēsh mə céél íjǝǝ á ngə námə bwiing byo yé. ¹⁶ Mə Yésus mə a ntí éngəles waamá ná a zág bwaagulə mádɔ dí ná isá íni bísə obúbálé. Mə ji mbyágá á mpwɔŋ buud mə *Dávid, mə ji acén-céní mə dɔ faan kúndə mán yé.»

¹⁷ Nkéŋkê Shishim bá ngwəol mə Mwá Ncwəmbɛ bwə ngə ci ná: «Zaág!» Muud yēsh ngə gwág yé cíg ná: «Zaág!» Muud ngə gwág shwáásulə miná yé zág. Muud mə jíi májúwó mə cug yé, lágúg mwo ashwá!

¹⁸ Bí buud ngə gwág iciyá kálad éga ngə cúndə wá, mə Yuánes, mə ngə bwaagulə bí ná, muud mə kwádúlá gúl ciyá wa yé, Zembí bá námə kwádulə nyə okwaag-jumə kálad éga ngə lwó wá. ¹⁹ Muud mə ká námə béég gúl sá wa iciyá kálad éga ngə cúndə dí yé, Zembí bá béég múúd wəɔŋgú dé kəw lɔ isá kálad éga ngə lwó yí, ntó ji ná a nda yə nyə nkul mə dɔ íbumá í líi á cug, nda yə nyə nkul mə nyíi nkéŋkê ngwálad.

²⁰ Muud ngə bwaagulə ná isá byəɔŋg bísə obúbálé yé ngə ci ná: «Haaw, mə wál bá nyingə zə.» Amen! Yé Cwámbe Yésus, zaág!

²¹ Cwámbe Yésus kó sá bí bēsh mpaam.

22:12 2.23; 6.10; 15.3; 16.5-6; 19.2, 11; 20.12-13; 22.7; Sòm 28.4; Mik 24.12; Zhe 17.10; Mat 16.27
22:13 1.8 **22:14** 7.14; Sòm 118.19-20 líi; 22.2 **22:15** 21.27; Ifz 5.5 **22:16** 1.1; 5.5 acén-céní
má dɔ faan kúndə mán yé: 2.28; Ilŋ 24.17 **22:17** 21.2, 6 **22:18** Mbá 4.2; 13.1 **22:18** Mbá 29.19
22:19 líi: 2.7 kálad: MmN 32.32 **22:20** 3.11; 22.6; 1Kr 16.22 **22:21** Gal 6.18